Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care **Sâmbătă.**

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII Blaj, 5 Ianuarie 1907. **Numărul 1.**

Invitare de abonament.

Cu 1. Ianuarie st. n. 1907 deschidem abonament nou la „Unirea", cu prețurile de până acum, și anume:

pe anul întreg . . . . 12 cor.
„ o jumătate de an . . 6 „
„ un pătrar de an . . 3 „

Rugăm pe Onor. Abonenți să binevoiască a-și renoi abonamentele de timpuriu, iar restanțierii a și-le achită pe cele vechi.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Ce ne-a adus Domnul Hristos?

(Ag.) Cetiam de curând într'o foaie despre clipele din urmă a unui bărbat mare, — că a fost în politică, știință ori literatură mare, — puțin impoartă. Venise preotul să-l grijască, dar el, obosit, indispus îi face un gest să steie departe: „Ce ai cu mine, rogute? Nu știu de ce am venit în lume, nu înțeleg pentru ce am trăit, și acum plec și nu știu unde. Te rog, lasă-mă în pace!" Chinul cel mai mare pentru un cugetător, pentru un om conștiu de sine, e fără îndoială neputința de a-și răspunde la întrebările acestea vecinice.

Mulți zic că-i nebunie să te gândești, să-ți pui acestea întrebări, când ai în viață atâtea ținte, pentru cari trebue să lupți. Mulți sunt de părerea, că știința va ști răspunde, ori, că în parte, răspunde deja la întrebările acestea. Că știința merge cu pași hotărîți înainte, și că religia, credința, rămâne tot mai mult pe sama celor naivi. Că lupta între știință și religie trebue să se sfârșească cu înfrângerea acestei din urmă. Că țara cea mai cultă, Franța, zdrobește de fapt în fața lumii credința catolică, la care s'au închinat strămoșii barbari deodată.

Dar tuturor acestora le încremenește înaintea minții cel puțin odată în viața lor, ca un spectru rece, de ghiață, întrebarea aceea adâncă: *care-i ținta?* Și ei, în clipele dintâi, vor sta înlemniți, apoi, reculegându-se, vor spune pe rând țintele vieții lor, pentru care au luptat atâta. Dar tot ceea ce vor spune va fi neasemănat de mic și de puțin, se va topì toată convingerea lor deodată, și neclintit va rămânea înaintea lor, acelaș spectru, cu aceeaș întrebare ce nu iartă, nici nu lasă să dai în laturi cu răspunsul: *care-i ținta?*

Și ei se vor cufunda în adâncul acestei întrebări, și întâia-dată în viața lor vor înțelege și vor simți, cât de mici și neînsemnați sunt ei cu toată lupta și viața lor. Și știind odată cât sunt de mici, se vor întreba cu groază: De unde aceasta întrebare atât de adâncă, atât de mare, atât de nețărmurită? *Răsare din noi,* dar noi suntem așa de puțin.

Puțin, neînsemnat e omul, care fuge de ceea-ce este *totul.* Omul singur în lume, *lăsat singur,* ar fi cea mai nefericită zidire, neavând nici un rost de a fi. Căci tot ceea-ce mintea și inima sa iscodește, crează, pune în practică, — tot sbuciumul culturii, toate rezultatele științii, — îți par în anumite clipe de înălțare sufletească tot atâtea copilării, tot atâtea jucării, pe cari omul și le-a făcut, ca să-și treacă mai ușor zilele acelea, pe cari are să le trăiască pe pământ. Clipe de aceastea au avut nu odată cei mai adânci cugetătorii ai omenimei, cei mai mari bărbați de știință, și în momente de acestea s'au simțit așa de *singuri,* așa de părăsiți, în tot sgomotul civilizării omenești, la care au muncit și ei.

Dar unii dintre ei n'au rămas multă vreme singuri, ci după o gândire adâncă și-au înălțat privirile agere spre *cineva,* pe care nu-l vedeau, dar îl *simțiau,* și poate câți-va stropi au picurat din ochii aceia *adevărat omenești.* Nu mai erau singuri! Aflaseră pe cineva care-i mai aproape de *sufletul* lor, decât tot, ceea ce făcuseră și în viață. Aflaseră pe acela, care a urzit legile descoperite de Newton, Kant și La Place, care a orânduit viața vegetalelor, cum o aflase în parte Linné, care determinase viața animalelor, cum a observat-o Darwin, care a legat de lutul omenesc sufletul, pe noi, cari cugetăm, cum spune Biblia, — aflaseră pe *Dumnezeu.*

Când sărbătorim nașterea Domnului, *venirea lui Dumnezeu* între oameni, trebue să ne dăm sama bine, trebue să ne cugetăm mai adânc asupra acestui fapt și să nu trecem peste Crăciun, ca peste o simplă datină moștenită din strămoși și deci, la care ținem. Dacă Dumnezeu a venit între oameni, această trebue că a fost și o cerință a sufletului omenesc, care l-a căutat pe Dumnezeu totdeauna, care-l caută și astăzi, ori cât ar zice cei „de o cultură superioară", că numai naivii îl caută.

Dacă globul nostru ar fi locuit numai de animale, fie chiar speciile celea mai perfecte, celea opt fericiri și toată învățătura Mântuitorului nu ar fi avut ce căuta în lume. Pentru-că nu i-ar fi simțit nimeni lipsa, deci nici n'ar fi fost înțeleasă de nime. Unde nu este cugetare intelectuală, unde nu este suflet, nu poate fi vorbă de o lume, de o ordine morală.

De ordinea morală e capabil singur omul, și nu e popor, nici n'a fost, lipsit cu totul de o astfel de ordine. Simțind cu toții, — deși poate mulți inconștiu, — deosebirea dintre ei și tot, ceea ce-i încunjură și-au format acelea îngrădiri morale de legi și credințe, cari în cursul veacurilor numai luminoase și îndestulitoare n'au fost, pentru ca să liniștească deplin puterea aceea din om, sufletul, care le-a dat naștere.

Numirea Mântuitoriului de „Așteptarea neamurilor" nu-i o frază poetică, ci un adevăr neclintit. Sufletul neamurilor, sufletul omenesc într'adevăr trebuia să aștepte pe cineva, care să-l limpezească, să-l facă să vadă curat, să-l înalțe, să-i știe spune nu în teorii și în probleme, ci să-i spue odată *adevărul* cu privire la întrebările: Ce ești? Care-i ținta?

Și Mântuitorul a venit nu numai să ne spue *care-i ținta?*, ci s'a făcut om ca să rămâe vecinic cu noi, vecinic aproape de sufletele noastre, cari n'au nimic de o natură cu ele în lumea aceasta, cari fără de El, ar fi *singure* și *părăsite.*

S'a *făcut om* a doua persoană din s. Treime, ca să între *în viața* omenimei, *să între în viața fiecărui din noi,* să ne lumineze, să ne încălzască, și noi iubind această lumină și această căldură a dragostei sale, să nu ne mai despărțim de El. — Altfel și-ar fi putut spune învățătura fără să se facă om, — Legea veche ni-e pildă pentru aceasta. Dar El a voit să fie de-o parte, ca unul din „fiii

ERDÉLYI MÚZEUM
KÖNYVTÁRA.

oamenilor", ca noi să ne apropiem fără frică de el; și a voit să fie în acest fiu al omului și Dumnezeu adevărat, ca să poată da tot ceea ce-i lipsește acestei cununi a zidirilor sale. El a voit să trăiască cu noi, cu sufletele noastre, și nu câteva clipe, ci viața întreagă.

Mântuitorul ne-a adus cea mai mare lumină, ce o poate avea un suflet pe pământ, și ne-a adus putința de-a trăi vecinic în această lumină, *lăsându-l în mijlocul nostru*, ca astfel să avem și căldura inimii și a faptelor bune, nu numai lumina rece a minții.

De câte-ori Biserica serbează nașterea Lui, El cere lumii să-l lese în mijlocul ei. Atunci, iubiți cetitori, când glasuri argintii de băeți întreabă la fereastă: „Slobodu-i să colindăm?" nu uitați, că Mântuitorul cu toată dragostea sa încă vă întreabă: „Iertatu-i să mă apropiu de inima ta?"

Și acestea nu-s fraze poetice, frumseți de stil, ci este adevărul cel mai curat. Altfel Biserica n'ar avea lipsă de nici o sărbătoare, de nici o aniversară. Tot rostul și tot înțelesul adânc al unei sărbători e: *o primeneală a sufletului*, un nou avânt de viață curată.

Și o primeneală nouă a sufletelor totdeauna vine dela Mântuitorul El nu cere mult. Nici o jertfă dela noi nu cere. Să-l lăsăm numai în mijlocul nostru. Și el nu cere, pentrucă știe, că apropiindu-se de noi, va fi cunoscut îndată de sufletul nostru, care va afla în El pe Ziditorul, lumina și viața sa. Și cunoscut odată, nu va trebui să deie porunci, ci sufletul se va mișca dela sine, și va porni pe toate cărările acelea curate, luminate de privirea sfântă a Mântuitorului.

Astfel de suflete aș cuteza să zic că nu se frâng nici-odată. Se pot tăvăli în noroiu — ele vor rămânea curate. Pot veni zeci de oameni „culți" să-i spună că-i un naiv, un înapoiat, și nu-i va păsa. Pot să-l privească disprețuitori, și nu-i va fi rușine să-i spue că ține la credința sa. — Și cei bătuți, se vor depărta cu convingerea, că el e un om, ce nu poate suporta o discuție, pe când dânsul, cu toată „naivitatea" lui, — va fi mult superior acelora.

De astfel de suflete avem mai ales lipsă noi preoții. Nu e greu să faci o deosebire între oamenii, cari lasă pe *Mântuitorul* în mijlocul lor, și între aceia, cari nu vreau să știe nimic de el. Gândiți-vă numai la aceasta: Interese curat sufletești, luptă pentru acestea interese, de cari oameni pot să fie susținute? O ședință, două, trei, mai multe, dintr'o adunare oare-care, unde să se discute tot ceștii de ord moral, ce membrii ar trebui să aivă? Oare ar fi potriviți pentru astfel de ținte oameni, cari nu lasă în mijlocul lor pe Mântuitorul?

Mergeți în celea mai multe adunări din lume, fie parlamente, fie congrese ori altceva, — și nu veți află, decât desbateri, ce privesc interese din lumea aceasta. Poți pune premiu pe de câte-ori se va rosti acolo numele lui Dumnezeu. Ca și când viața de aici ar fi totul, mai mult, ca și când în viața noastră n'ar avea ce căuta Dumnezeu, El, fără de care toți cei din adunările acelea n'ar fi putut face un pas și n'ar fi putut rosti o singură vorbă.

Societatea de azi ține de o mărire a sa de a nu avea nimic de-a face cu Dumnezeu. Și munca ei se și adevărește de așa. Interesele urâte, de partid, de ceată, de individ es de multe ori la iveală, unde ai gândi că-i vorbă de un bine comun. Îmbrăcarea în zalele separatismului și a individualismului lacom se face pe răpușie, și tot mai mulți sunt cei neîndestuliți, cei rămași goi, cei călcați în picioare. De interesele lor celor mai mulți nu le mai pasă

Și mergând așa înainte, cu fruntea în pământ, ca adevărate animale intelectuale, ajung târziu să deie cu capul de stânca întrebării: *care-i ținta?* Și cei mai mulți atunci, n'o mai pot află. Pentrucă ei n'au lăsat în mijlocul lor nici odată pe Mântuitorul să le arete adevăratele cărări ale vieții.

Când însă vezi că sunt oameni, cari își pun de-oparte interesele lor private, și muncesc pentru un bine comun sufletesc, aici poți fi sigur, că Mântuitorul a umblat printre ei. Să nu se credă că, de pildă, preoțimea noastră a putut fi de o tactică atât de înaltă, când n'a făcut nici o gălăjie, la ultimul sinod arhidiecezan, văzând că nu i-se mai înbunătățește soartea, — din propriile ei puteri.

O luptă, care te pune în respect, numai așa vom puteà s'o ducem și pe mai departe, dacă vom primi tot mai larg pe Mântuitorul în mijlocul nostru, cu toate învățăturile, cu toată dragostea Sa.

Vom fi și atunci săraci, traiul nostru va fi și atuncea greu, dar vom rămânea mândri totdeauna de averea noastră cea mai mare, de un suflet adevărat preoțesc. Ceea ce Dumnezeu nu va trece cu vederea.

*

Vor crede unii, că șirele acestea sunt dintr'o predică. Nu, sunt numai niște simple constatări, pe cari ar trebui zidit mult, foarte mult, ca Nașterea Domnului să aibă într'adevăr viață. Venirea lui între oameni ar trebui să fie nu numai prăznuire, ci adevăr. Ar fi să ne dăm silința, ca în sufletul fie-cărui credincios să-i facem cale, ca să poată veni la dânsul. Și nu numai sufletul țăranului să-l pregătim așa, ci să ne nizuim, ca și clasa noastră cultă să înțeleagă lucrul acesta, ca să nu dăm în sinul ei de simtoame de bucurie, când află câteva cuvinte ce ar fi, — cred ei — spre zdrobirea credinții, — și cuvintele acelea să le tipărească în ziar cu fală, cum s'a întâmplat cu notița de ziar, ce începe articolul acesta.

La chestia emigrărilor.

— Reflexii. —

Multe năcazuri și dureri a avut poporul nostru în toate vremile și multe și grele are și astăzi. Mai mare pacoste însă ca cu emigrările din ziua de azi n'a dat peste ei alta. Și rău crește cu aceea, că între fruntașii lui încape părerea, că: „mergerea Românilor în America nu e și nu poate fi spre ruina neamului român". Trăiesc în mijlocul poporului și văd cu durere cum răul acesta ca un verme primejdios roade la rădăcina neamului.

Pe.tru-ce adecă ar fi pericol pentru trăinicia neamului nostru emigrarea? Din mai multe motive. Aduc aici pe scurt câteva:

1. E rău că să duce Românul în America. pentrucă prin aceasta să rupe de glia de pământ și de vatra strămoșească, de cari Românul e legat cu așa legături tari ca nici un alt neam. Nu-s prea multe însușirile bune, cu cari să poate mândri Românul, căci prea harnic nu-i el dela fire, cruțător e, numai când n'are, advocații îi cunoaște, chibzuit e numai cu „mintea cea din urmă"; dar e Românul sau cel puțin a fost iubitor — ca nime altu — de glia de pământ, pe care a udat-o cu sânge strămoșii lui, iar el cu lacrămi și sudori. Și acum s'a prins la ceartă și cu însușirea asta bună. Căci prin emigrare să slăbește legătura, ce l-a legat până acum cu tărie de vatra strămoșească, pentru-că înzădar să spune, că Românul vine iar din America, că totuși el în veci nu mai e ceea ce a fost. Lucru merge așa, că după-ce s'a mântuit omul de bănci cu cei vre-o doi bănișori rămași din truda din America, să pune în rând cu vite — pământ nu poate cumpărà, că au fost *alții* mai harnici până a umblat el departe — își face grajd de zid, gâbănaș cu părete de foc — că doar e gazdă acum — să închide cu pălang înalt; numai e sgârcit ca până acum, nu să uită ca sărăntocii la tot bănuțu și așa pe încetu i-se face iar dor de ducă. Când a plecat întâiu în America, a plâns de duioșia nevestei și a copiilor, dar acum — ca om umblat — e tare și curagios, nu-l înduioșează gândul, că lasă pământul, ce cuprinde oasele taților și a strămoșilor, ci-l mâna numai gândul câștigului. Duce cu sine și copilul cel de 17 ani — cel mai mărișor e împedecat de miliție — și-l învață și întărește să nu plângă, că doar și acolo-i țară și încă ce țară. Bătrânul să mai întoarce acasă la copii și la nevastă, dar că feciorul mai vine, asta rămâne întrebare fără răspuns. Copiii și nevasta nu-l chiamă, iar glasul gliei nu pătrunde până acolo. Și așa își perde Românul dragul de glie și de vatră.

2. Îl face America pe Român lacom, căci banu — cumu-i ochiu dracului — iute îți învîrte mintea. Să duce la America omul sărac și năcăjit, care nu mai poate

nici cu biru, nici cu camăta, să duce să scape de ele. Şi trimite bani mulţi cu sutele, cu miile chiar şi să limpezeşte de năcaz şi prinde putere. Altul cu stare bunişoară, care n'ar avea lipsă de America, vede cum i-a mers vecinului, îl ispiteşte gândul întâiu, pe urmă îl prinde pofta de câştig, îşi vinde din celea patru vituţe două, îşi face rost de vapor şi dute. Să face şi el om umblat în lume, la care n'are ce-i mai spune dascălul şi popa, cari nici a suta parte n'au văzut lume câtă el.

3. Alt rău, poate cel mai mare e, că oamenii nostri să duc în America în cea mai frumoasă etate, când e mai plin trupul de tărie, de putere — şi durere — şi de pofte. Ajunge în societăţile celea mai primejdioase şi petrece acolo câte doi-trei ani. De fier să fie — fără povăţuitor în mijlocul atâtor ispite — trebue să cadă. Nevasta a rămas acasă cu aceia-şi tărie în trup şi putere .... şi pofte. În privinţa asta a-şi puteà servì cu foarte dureroase dovezi.

4. Cum să duc Românii în America? De unde au spesele? Dacă-i cu ceva stare, îşi vinde vitele — trimite el bani să cumpere altele — şi face bani; dacă-i sărac stă cineva — poate popa chiar — bun la bancă, şi capătă bani. Să duce peste ţări şi mări şi cându-i mai să pună mâna pe bani, nu-i bun paşaportu sau nu-i destul de voinic omul şi înapoi.

Înainte de a i-se băgà America în cap, întâ a fost năcăjit, dar acum îi perdut. De şi-a vândut vitele, în veci nu le mai face, de s'a băgat în bancă, în veci nu mai iasă. Căci l-a părăsit ori-ce nădejde de bine, nu-l mai prinde nici un lucru, umblă de ici-colo perdut, cearcă în România şi în alte părţi, dar celea 2000 [illegible] 200 fl. cel puţin îi apasă cât trăieste.

Să nu fim dar scumpi la tărîţe şi ieftini la făină să nu ne prea înbucure cei câţi-va creţari ce-i aduc Românii din America, când în schimbul lor îşi pierde toată socoteala, tot cumpetul, îşi iesă — cum zic ei înşi-şi — din siroafe şi până-i lumea nu-i mai om gospodar la casa lui şi mai ales nu-i Român creştin în satul şi biserica lui.

Să nu ne înprietinim cei puţin noi preoţii cu gândul, că „mergerea Românilor în America nu e şi nu poate fi spre ruina neamului“ („Revista politică şi literară“ nr. 3. pag. 96), ci văzând şi cunoscând răul, să ne gândim cu de-adinsul la sanarea lui, încât deprinde asta şi dela noi. Să ne sfătuim, ce mijloace ar fi bune de luat şi împreună cu învăţătorimea — căci ni-se aduc îndreptăţite învinuiri — să lucrăm într'acolo, că dacă nu putem opri răul, să-l micşorăm cel puţin.

Amar.

Dela Oradea-mare.

Conzistor plenar.

Preasânţitul Domn Episcop Dr. Dem. Radu, pe ziua de 24 Dec. a chemat la reşedinţa sa pe toţi arhidiaconii şi asesorii consistoriali din diecezâ, ca împreună să se sfătuiască asupra unor cause vitali şi mai momentuoase pentru întreg clerul şi poporul diecezan.

Văzând cei chemaţi — înmura clerului — cum în trecerea vremii cresc şi se înmulţesc lipsurile, au ascultat de glasul Părintelui zelos şi în număr frumos, afară de trei, cu toţii s'au presentat la consistorul plenar.

Ziua primă.

După-ce s'a săvârşit sânta liturgie în biserica catedrală P. S. D Episcop în fiinţa de faţă a canonicilor şi alor 30 asesori, prin o avântată cuvântare predată cu o evlavioasă elenaţiune sufletească, în mod solemn deschide şedinţa consistorială în sala cea mare a bibliotecei din splendida sa reşedintă.

După deschidere cinci, nu de mult numiţi asesori consistoriali pun jurământul obicinuit; după aceea P. S Sa Dn Episcop vesteşte consistorului, că Pontificele Romei, fiind înainte înştiinţat despre acest consistor plenar, trimite a sa binecuvântare apostolică. Între urări de „Să trăiască“ să iea cu supunere fiească la cunoştinţă. Apoi la propunerea Ilustrităţii Sale a Dnului Episcop să hotăreşte cu însufleţire ca să se trimită Majestăţii Sale Regelui Apostolic o depeşă, în care să fie esprimate omagiile clerului şi a diecesei, ca semn de alipire şi neclătită fidelitate faţă de Înaltul Tron.

Publicarea decretelor Concilului provincial al III.

Din aceste ţine Ilustritatea Sa Dl Episcop într'altele de a remarcà acel decret, în care părinţii acelui sinod provincial îşi esprimă alipirea neclătită către ritul nostru oriental după a sa puritate, către asezămintele provinciei noastre mitropolitane şi în deosebi către autonomia, adecă indenendenţa ei dela jurisdicţiunea ori-cărei alte provincie bisericeşti, atârnând ea înmediat dela Sf. Scaun Apostolic al Romei.

Proiect pentru modificarea statutelor fondului viduo-orfanal.

Ilustr. Sa Dl Episcop văzând lipsurile, cu cari zilnic au de a se luptà văduvele şi orfanii de preoţi diecezani, încă în luna Febr. a. c. a aflat de bine a supune acest proiect, mai înainte de a-l stabili deliberării clerului diecezan, care l a şi desbătut în conferinţele districtuali.

Dorinţele clerului esprimate în deliberările din conferinţele districtuali, toate au fost resumate şi concentrate de referentul Ioan Genţ, şi în acest mod au fost predate şi expuse statutele pentru pertractare şi desbatere de către Consistorul plenar. Era aceasta o arzătoare nevoie a clerului diecezan. Dela an. 1885. fondul era în stagnare şi pensiunea, ori mai bine zis ajutorul văduvelor şi orfanilor de preoţi diecezani insuficient faţă cu exigenţele timpului de azi. Acum după revidearea statutelor s'a ameliorat ajutoriul, e drept, nu cu mult, dar de început să fie de ajuns, cu atât mai înadins, că este asigurată şi augmentarea fondului.

În trecut, fie-care preot diecesan plătea la fondul viduo-orfanal o cotisaţiune anuală de 12 cor.; în viitor începând dela 1 Ian. 1907. contribuirea va fi de câte 3 procente după venitul conscris la congruă şi după ajutorul de stat, ce se dă ca întregire de congruă. Mai vine ca adaus la aceste contribuiri un ajutor anual, oferit de Episcopul diecezan, venitele intercalare pe timpul vacanţei a Scaunului episcopesc şi a stalelor canonicali. Aceste sunt isvoarele fondului. S'a adus şi decisiunea, că pe viitor în fiecare an, să va face o dare de samă despre starea fondului, şi aceasta să va aduce la cunoştinţa clerului diecezan.

Şedinţa de dimineaţă s'a întins până la oarele 2. după amiazi, când P. S. Episcop a invitat la masă pe toţi asesorii asemenea şi după şedinţa de după amiazi, care a durat până la oarele 7 seara.

Ziua doua.

Dimineaţa la oarele 9 după terminarea sf. slujbe dumnezeeşti Ilustr. Domn Episcop în presenţa membrilor capitulari şi a asesorilor, cari au luat parte la şedinţă în ziua precedentă, după invocarea ajutorinlui a duhului sfânt deschide şedinţa III. a Consistoriulni plenar.

Statutele fondurilor de ajutorare a preoţilor deficienţi aparţinători diecesei gr.-cat. de Oradea-mare.

În scopul ajutorării preoţilor diecezani ajunşi la neputinţă cu o penziune anuală permanentă, servesc două fonduri: unul numit „Dotaţional“, altul cel „Papp-Szilágyian“.

Statutele acestor două fonduri după o discuţiune şi desbatere mai largă, la care iau parte mai mulţi asesori, s'au cuprins în 24 paragrafi în a căror tenoare preoţilor neputincioşi şi îmbătrâniţi în slujba diecezană, li-se va da ajutoare anuali dela 600 —1000 cor., după anii de serviţ.

Chestia cu primirea ajutorului pentru gimnasiul din Beiuş.

P. S. D. Episcop desfăşură demersurile făcute la înaltul guvern în această causă, espune şi motivele, pentru cari a primit ajutorul oferit; a făcut-o aceasta însă după ce a cerut mai întâiu sfatul şi opinia Î P. S. Domn Mitropolit, [illegible]

Între motivele ponderoase, cari 'au îndemnat pe Vener. Ordinariat, să primească acest ajutor, ţin a releva: a) că profesorii dela gimnas din plata de 2000 cor. la an nu pot să subsiste. b) gimnasiul de Beiuş dela anul 1853. aveà din fondul studiilor un ajutor anual de 3706 fl., care însă în an. 1877. s'a sistat c) de oare-ce soartea profesorilor din zi în zi era tot mai grea, s'au deschis pertractări în direcţiunea, că plata profesorilor să se reguleze pe basa art. XXX. de lege din 1883. însă condiţiunile de cari ar depinde ajutorul de stat, contemplat în aceea lege, nu s'au putut primi, drept ce ulterioarele pertractări s'au sistat, d) procedura referitoare la disciplinarea provăzută în regulamentul ministerial este identică cu aceea, care s'a practizat şi până aci la gimnaziul din Beiuş. Întru cât chiar conform literelor fundaţionali (§. 10), gimnasiul este aşezat sub supra-inspecţiunea nemijlocită a forurilor scolastice superioare regnicolare. Pe baza acestor motive precum şi din consideraţiune, că de presinte nu numai preoţii şi învăţătorii, dar chiar şi membrii Capitiului primesc ajutoare din visteria statului, unde şi de altcum şi noi cu toţii contribuim cu sume destul de considerabile. Prin urmare s'a decis şi în faptă s'a pus primirea acestui ajutor oferit, ceea-ce consistorul plenar aprobă şi primeşte.

Congrua preoţească. Deşi P. S. Sa Dnul Episcop face cunoscut asesorilor, că urgând la locurile competente regularea congruei preoţeşti, aceea pentru an. 1908. i-s'a promis, totuşi s'a facut propunere

ERDÉLYI MÚZEUM
25[illegible] 1968 SZEPT. 24.
KÖNYVTÁRA.

unanim primită, că Guvernul diecezan să întrevină la ministerul cultelor pentru regularea cât să poate mai urgentă a congruei preoţeşti.

Catechizarea în şcoală. A zis-o sf. Ioan Gură-de-aur. că pe cum sunt preoţii, aşa sunt şi popoarele. Dacă a stat asta. atunci cu atât mai inadins poate să se aplice în timpul de azi, când este aşa mare nevoie de a reforma. de a îndreptă şi scuti poporul de răutăţile şi slăbiciunile timpului; drept ce ca cel mai bun mijloc pentru cultivarea şi creşterea poporului în simţ religios şi moral este catechizarea în şcoală. ceea-ce cu multă căldură li-s'a recomandat şi sfătuit în acest consistor plenar asesorilor. cari sunt representanţii districtelor protopopeşti. Vă zic şi eu, la acest loc Voue. fraţilor preoţi: nu concredeţi catechizarea în şcoală învăţătorilor. ci îndepliniţi-o voi în totdeauna cu voie şi bucurie. Sum convins. că acei preoţi. cari au simţ pentru popor. o şi fac aceasta.

Misiuni poporali. Cu mare îngrijorare părintească pentru binele şi fericirea poporului a recomandat în acest consistor plenar zelosul Arhiereu asesorilor presenţi, aşa numitele: misiuni poporali. Să speră, că toţi acei preoţi, cari cunosc şi ştiu. că ce mare putere are cuvântul. şi cari cunosc şi ştiu. că ce impresii permanente lasă în inimile creştinilor exemplul bun, vor ascultă şi urmă glasul Părintelui Arhiereu în totdeauna, şi în deosebi atunci când îi chiamă şi îndeamnă la misiuni poporali.

Alte chestii momentuoase. S'au mai desbătut unele lucruri referitoare la adunările districtuali protopopeşti, cari s'ar puteà ţineà şi de două-ori la an: primăvara şi toamna. [illegible] ului nostru [illegible] una în una. şi în deosebi aici s'ar puteà discuta şi desbate chestiunile şcolare: plata învăţătorilor, cărţile didactice şi relaţiunile dintre preoţi şi învăţători, cari nu e bine ca să fie incordate. ci totdeauna să fie cât să poate mai bune. Ordinariatul diecezan în totdeauna primeşte cu dragoste şi plăcere referadele despre discuţiunile şi desbaterile din conferinţele protopopeşti.

Şedinţa III. s'a terminat la oarele 2. după amiazi între urări călduroase de „să trăiască“ Episcopul!

A doua zi întocmai ca în ziua precedentă. toţi asesorii. împreună cu 8 inteligenţi civili au fost oaspeţii Episcopului.

Sub decursul mesei Ilustr. Domn Episcop într'un toast predat cu o vervă oratorică şi cu o însufleţire părintească expune pe scurt toate cele îndeplinite în cursul alor trei şedinţe, şi îşi esprimă a sa durere, că ţinând cont de cruda realitate, acum deodată mai mult nu s'a putut face; să fie însă aceste ca un început de bun augur pentru viitor. Promite, că cu timpul se vor împlini toate dorinţele clerului, cari în tocmai sunt şi ale sale. Zice asesorilor presenţi. să spună şi celor de acasă intenţiunile şi dorinţele Episcopului. şi din prilejul. că deja suntem în pragul sfintelor sărbători, poftindu-le sărbători fericite, imploară asupra lor şi asupra familiilor lor darul Domnului. „care dacă cu noi este, nime nu poate fi în contra noastră“.

Ilustr. Domn prepozit şi prelat Dr. Aug. Lauran, cu cuvinte frumoase şi bine chibzuite în numele său şi al clerului aduce prinosul sentimentelor de mulţămită sinceră Ilustris. Domn Arhiereu pentru îngrijirile. osteneala şi zelul neobosit. ce-l aduce în guvernarea diecesei şi îi poftesce dela Domnul deplină sănătate întru mulţi ani.

Arhidiaconul George Şuta prin asemănarea bine potrivită cu împăratul din poveste. dela care aşteptau sudiţii sei. ca şi în timpul nonţii să veghieze asupra averii şi vieţii lor; îşi esprimă nemărginita sa bucurie. văzând cum Părintele Episcop într'una veghiază asupra clerului, şi cum are la inima sa clerul. văduvele şi orfanii din diecesă.

Veteranul academician Iosif Vulcan zice că deşi a avut propusul de a nu grăi, totuşi nu se poate reţinea, şi anume din motivul. că într'atâta l-a însufleţit şi frapat vorbirea Ilustrului Domn Episcop. că se află reîntinerit. Remarcând apoi rolul. ce au avut în viaţa poporului românesc atâţi bărbaţi literaţi eşiţi din sinul bisericii gr.-catolice române zice: că menirea clerului. acestei de Dumnezeu binecuvântate diecese este, ca păşind în urmele bărbaţilor pomeniţi cu zel şi însufleţire să meargă în totdeauna în fruntea poporului.

*

Fiind unii dintre asesori membri ai forului de revisie diecezan, al aşa numitului esactorat. în şedinţa a III. s'au constituit comisiunile pentru revidearea socotelelor a fondurilor şi peste tot a averii diecezane. Acei asesori rămân vre-o 2—3 zile în centru. ca să-şi facă datoria de membri ai esactoratului diecesan.

*

La şedinţele consistoriului plenar ţinut sub presidiul Episcopului diecezan Dr. Dem. Radu au luat parte: Dr. Aug Lauran. [illegible] prepozit; canonicii: M. Nyes. I. Bulcu şi Dr. Fl. Stan; protopopii şi asesorii: Ioan Gent (Oradea-mare). care cu mult zel şi frumoasă muncă a îndeplinit funcţiunea de referent; Mih. Diţ (Oradea-mare) Dr. C. Bulcu. secretar episcopesc. M. Păşcuţiu (Siria). G Şuta, arhidiacon (Borleşti), Cor. Ardelean. arhid. Carei-mari. Ales. Bozintan, arhid. Nădlac. Ig. Szabó Leta-mare I. Papp. Hollod. I. Iernea, Ciomaköz. I. Boroş. Macău. M. Ciurdar. Dob. Ales. Gera. Beinş T. Bulc. Beiuş, I. Cozma. Curtuiuş. L. Marcuş, Madaras. Sam. Ciceronescu, Oradea-m.. Ştefan Sipos, Pomi. A. Gitta. Borh'd. A. Târziu. Cherelus. Dr. P. Laurean. Vad G. Darabuş. Ghetea. Dem. Nistor. Belin. I. Filimon. Ciaualuş. Dr. Dem. Kiss. Oradea-mare. fisc diecezan. Ca membrii ai esactoratului: Dem. Murăşan. Vaşad şi I. Murăşan, Racova.

+

Sfinţire de biserică în Galda-de-jos.

Ziua de 23 Decemvrie n. a fost pentru credincioşii nostri din Galda-de-jos şi jur o adevărată zi de sărbătoare, căci în ziua aceasta s'a îndeplinit binecuvântarea nouei biserici ridicate acolo şi aproape terminate şi în interior, rămânând, ca sfinţirea definitivă să se facă la vară, pe când va fi completă şi pictarea iconostasului, precum şi alte lucrări mai mărunte, privitoare la interiorul bisericei.

Biserica, după cum se prezintă ca zidire, şi întru cât e gata, şi ca pictură este o adevărată podoabă, şi ar face cinste oricărui sat, cât-de bine situat. Laudă vrednicului paroh de acolo, dl Aurel Hulea, care cu zel adevărat apostolic, a luptat pentru realizarea acestei idei măreţe, având mângâierea să-şi vadă cu ochii rodul ostenelelor sale, într'un chip aşa de strălucit, şi, relative, într'un interval aşa de scurt.

Serviciul divin s'a început cu utrenia în vechia biserică, care nu mai puteà cuprinde în lăcaşul ei aşa de strâmt, pe credincioşii, cari se adunaseră în număr aşa de frumos şi de prin satele învecinate.

După aceasta au plecat cu toţii în procesiune, spre biserica cea nouă, unde s'a început numai decât sfinţirea apei. A pontificat protopopul tractual P. O. D. *Simeon Micu,* azistat de preoţii *F. Pojar* din Coşlar, *Aur. Hulea,* Galda-de-jos, *C. Raţ,* Oiejdea, *Izidor Raica,* Galda-de-sus, *Amos Frâncu,* Benic, *L. Dumitrean,* Cricău, iar diaconi au fost preotul din Barabanţ *Fr. Boţan* şi clericul absolut *I. Raţ.*

După încunjurarea bisericei şi stropirea ei cu apă sfinţită s'a început serviciul divin la care responsoriile s'au cântat de noul cor, de către învăţătorul din loc, şi de alţi învăţători din apropiere.

P. O. D. protopop *Micu* într'o vorbire foarte frumoasă a lăudat zelul credincioşilor din Galda-de-jos, cari au ridicat din munca lor un locaş aşa de minunat întru mărirea lui Dumnezeu. Inzistă apoi asupra importanţei acestui act, asupra menirei sublime, ce o are biserica, mai ales în sinul poporului nostru.

Biserica erà îndesuită de lume, în sensul cel mai literal al cuvântului, cu toate că serviciul divin a durat până aproape la orele 2 p m.

După terminarea serviciului am exa[illegible] după cum [illegible] lucrare, operă datorită minat mai de aproape zidirea, dlui *Roşca* din Alba-Iulia, care s'a achitat de rolul luat asupra-şi spre mulţămirea tuturor. Iconostasul lucrat foarte frumos din lemn, e împodobit de-o-camdată numai de 5 icoane principale (Mântuitorul, Maica Domnului, Naşterea lui Ioan Botezătorul, Sfântul Nicolae, şi deasupra minunata icoană: Hristos pantocratorul), rămânând să fie completat în curând prin icoanele celor 12 apostoli. Pictura e datorită profesorului de desemn din Blaj, dl *Flaviu C. Domşa,* care, după cât ştim, lucrează acum la al doilea iconostas (cel dintâiu a fost al bisericei din Şeica!)

Atât zidirea, cât şi pictura sunt la înălţime, încât credem că publicul nostru cunoscându-le, nu va mai recurge la meşteri străini, cari nu cunosc nici pe departe pictura noastră bisericească, cu atât mai puţin spiritul ce trebue să-l reprezinte.

După serviciul divin, publicul, care se prezentase în număr aşa de frumos, chiar din inteligenţa din jur; a fost poftit la o masă comună în localul şcoalei, unde au fost ospătaţi foarte bine de către parohul local. S'au ridicat mai multe toaste pentru toţi factorii, cari au contribuit la ridicarea acestei frumoase biserici, în frunte cu părintele local, dl Aurel Hulea.

Pe vară, când vor fi deplin terminate lucrările, cari restează, se proiectează sfinţirea definitivă, când credincioşii de acolo au firma nădejde să poată salutà în mijlocul lor şi pe Excelenţia Sa Mitropolitul.

Dumnezeu să le ajute!

Coresp.

Crăciunul săracilor.

— La serata Reuniunei femeilor din Blaj. —

Reuniunea femeilor din Blaj a avut o idee foarte bună, când obicinuita distribuire a darurilor de Crăciun pentru copiii săraci, a săvârşit-o de astă-dată cu mai mare solemnitate, împreunându-o cu o serată teatrală, care a avut loc în sala de gimnastică, în 30 Decemvrie.

E bine să se dea acestor distribuiri un caracter cât mai sărbătoresc, pentru ca băieţii săraci, cari au fost împărtăşiţi cu haine şi daruri de Crăciun, să-şi imprime cât mai bine în minte lucrul acesta, şi, la rândul lor, când vor aveà şi ei dare de mână, să-şi ţină şi ei de datorinţă sfântă a produce şi ei bucurie celor mai săraci, decât ei — măcar la ocasiuni mai rare!

Sala de gimnastică a fost plină de public; dacă ai întârziat numai cu ceva, cu greu mai aflai un scaun. În colţ se înghesuiau copilaşii, cari aşteptau darurile, iar pe băncile cele din urmă menite pentru a ş e d e à oamenii pe ele şi nu pentru a te u r c à p e e l e cu picioarele — tinerimea noastră şcolară, stând în picioare, luà publicului, care sta în urmă, întreg aspectul în spre bină. N'ar trebui, poate, să amintesc lucrul acesta, dar s'a repetat în diferite rânduri — şi în urma urmei e chestie de o elementară bunăcuviinţă şi tinerii nostri să ţină cont de ea, măcar de aci încolo!

Serata s'a dat cu concursul pedagogilor din loc, pentru cari nu pot să am, decât cuvinte de laudă, atât în ce priveşte executarea colinzilor: „O, ce veste minunată“ (G. Dima), „Patru păstori“ (T. Popovici), sub conducerea conducătorului lor Şt. S e c e t ă, cât şi în ce priveşte predarea piesei „Răsplata păcătosului“. Toate rolurile acestei piese — în afară de rolul „Îngerului“, predat foarte bine de ds. I r i n a N i s t o r, au fost jucate de pedagogi, într'o interpretare cât se poate de bună pentru nişte diletanţi. Iată şi persoanele, cari au avut rol în pieză: T. Cociş (Simion), V. Sas (Păstor), Teodor Oţăl (Sluga păstorului), Teodor Stoia (Iosif), Iuliu Conţiu (Irod), Traian Pop (Vameş), Augustin Andone (Rabin), Aurel Timar (Soldat), Nic. Cristian (Gaşpar), Nic. Boeriu (Melchior), Victor Băcilă (Valtazar).

Acţiunea se învârte în jurul Naşterii Mântuitoriului, turburarea lui Irod la vestea adusă de cei trei crai, bine alimentată de intrigele Vameşului, care represintă nota hazlie a piesei.

După cât ştiu eu, piese de genul acesta, noi nu avem, dacă nu considerăm drept piesă acţiunea naivă a „Irozilor“ nostri. De aceea, cred că autorul localizării, ar face foarte bine, dacă şi-ar publica-o în broşură, dând astfel o pieză foarte bună şi mai ales foarte potrivită pentru diletanţii nostri, cari pretutindeni se pregătesc să joace vre-o pieză în zilele de bucurie generală a sărbătoririi Naşterii Domnului. Acesta cu atât mai vîrtos, cu cât pieza e întreţesută cu colinzi de ale noastre, şi caracterul păstorilor, de pildă, e destul de pronunţat românesc.

După terminarea reprezentaţiei s'a început distribuirea darurilor de Crăciun, precedată de o vorbire a secretarului Reuniunei, care aduce mulţămită tuturor celor ce au contribuit spre acest scop, pe lista doamnelor colectante: L i v i a D o m ş a şi N e l l i M a i o r. Colecta a fost iniţiată şi de astădată de Reuniunea femeilor. Contribuirile damelor a trecut peste 260 cor.

Şi veniau în şir lung — longus ordo! — băieţii săraci şi copilele sărace, să-şi ia fie-care părechea de ghete, căciula, sau ce-i va fi rânduit generositatea oamenilor buni.

Un murmur vesel umplea sala.

Era veselia conştiinţei unei fapte bune săvârşite — după cuvântul Mântuitorului — pentru unul din cei „mici“.

Micuţii aceştia, când vor ajunge mari şi puternici, să-şi aducă şi ei, la rândul lor, aminte, cum sunt ei astăzi!

Al.

REVISTE.

Franţa. Lupta ce a pornit-o guvernul francez în contra bisericei, durează şi se înverşunează. Pe încetul părăsesc episcopii reşedinţele, se golesc seminarele şi sunt daţi afară din casele parohiali preoţii; toate acestea nu decurg aşa în linişte, căci poporul ţine cu biserica.

Dupăce până acum nu sunt insinuate decât 32 biserici catolice la oficiile civile, cari vreau să se constitue, adecă vreau să fie puse sub paza legii despre asociaţiuni din 1881, vor trece în posesiunea statului şi bisericile. Pentru vremea când e să se ţină serviciu se vor lăsà spre folosinţă preoţilor, ca „prezidenţi ai societăţii culturale“. „Ei vor fi responzabili despre toate incidentele, ce se vor întâmplà în decursul slujbei“, spun circularele ministrului *Briand*. Pe baza legii amintite la toate slujbele poate fi de faţă un oficial al statului, „care prevăzând ceva incident, poate disolvà când vrea şedinţa“, cum am zice noi: poate întrerupe pe preot când vrea, şi tot aşa poate scoate pe oameni din biserică. — De altfel statul dispune şi de biserici, şi le poate dà în arândă, ori le poate folosi cum îi place. Despre două biserici a şi venit vestea mai de mult, că sunt date în arândă, şi se va deschide în ele câte o cafană.

De altfel poziţia guvernului nu e aşa sigură, cum s'ar crede. Majoritatea absolută a parlamentului îl susţine ce e drept, dar nu sunt toţi deputaţii de aceeaş părere cu privire la ezecutarea legii de separaţie. *Combes* şi toţii văzându-şi visul cu ochii, sunt mai radicali, şi li-se pare, că guvernul nu e destul de energic în esecutarea legii. Altora li-se pare prea nedreaptă procedura guvernului, şi deputaţii guvernamentali l-au rugat pe *Clémenceau*, să fie mai moderat; acestora li-a răspuns: Eu nu ascult nici nu cer sfaturile acelora, ale căror muieri merg la biserică.

Nu numai gazetele creştine din Franţa, ci şi din celea liberale, socialiste, critică aspru pe guvern. Aşa zice „Journal des débats“, că guvernul a făcut mai multe boacăne, între altele înşiră purtarea lui faţă de Msgrul *Montagnini*, secretarul nunţiaturii. Foaia aceasta doreşte din toată inima o împăcare între guvern şi biserică.

În Franţa se repeţesc lucrurile de pe vremea revoluţiei: au început iarăş cultul raţiunei şi a filosofiei. Pe vremea aceea raţiunea o închipuia o femee, căreia i-se închinau. Femeia aceasta a murit în cea mai mare mizerie trupească şi sufletească, şi toţi inscenatorii cultului raţiunii au fost pedepsiţi cu moarte de pretinii lor. Napoleon I. văzând starea dezolată, adusă de duşmanii bisericei peste ţară, a rugat pe Papa să încheie concordatul, — oare ce va fi acum, când lucrurile de azi aşa de tare samănă cu celea dela sfârşitul veacului al 18.?

Ungaria să află într'o agitaţie şi frământare de selecţiune. Epistola lui Kossuth a fost ca o bombă. Partidul 67. voieşte să părăsască partidul dela putere.

Prea s'au încurcat iţele şi prea grea e răspunderea, ce cade pe guvern. Când kossuthiştii au luat în mână frânele guvernării, magiarii credeau că a sosit ziua mult aşteptată de a schimba în magiar tot ce este în Ungaria. Dar lucrurile au rămas şi mai departe tot cum au fost — dacă nu-şi mai rău, ceea-ce priveşte rassa cu domnia în spate. Pentru ceea-ce au luptat kossuthiştii, azi nu să mai aminteşte; abzic de bună voie de toate în schimbul unor concesiuni, cari sunt adevărate utopii.

Se spune, că guvernul va abzice de toate pretensiunile lui, şi va face tot, ceeace va dori Viena, numai să-i lase să introducă votul universal, cum lui îi place.

Suntem tot unde am fost: Viena a dictat, iar magiarii au ascultat cu toată supunerea.

Suntem la marginea falimentului economic, — magiarii o văd aceasta — şi tac, iar popoarele din Ungaria să dujmănesc aţiţaţ şi năcăjiţi de lepra omenimei, şi magiarii nu simt şi nu ştiu aceasta.

Când e să te bată Dumnezeu, îţi ia mintea.

Austria intră într'o nouă eră. Votul universal primit de ambele case va deveni lege, şi aceasta lege va da o nouă viaţă de muncă. Austria mistuită prin certele interne să va puteà ridicà, ca să-şi apere cu demnitate interesele şi prestigiul ei.

Rusia se pregăteşte să-şi aleagă deputaţi pentru dumă. — Acolo focul arde sub spusă. — Calea pe care înaintează în liniştirea spiritelor e calea ce duce spre catastrofă.

Germania, unitară şi cu mintea, Germana nu e destul că e înduşmănită cu toţi să mai sfăşie şi ea însaşi. — Parlamentul a fost disolvat pentrucă partidul catolic *centrul* nu a sprijinit politica colonială a guvernului, şi a împăratului. Azi decurg alegerile.

La ordinea zilei e *„jos cu centrul“*. Catolicii însă au primit lupta cu toată hotărârea şi să provede, în urma minunatei organizări a lor, că din această luptă guvernul va eşi bătut.

Anglia încă să ceartă. Casa de jos strigă: „Jos cu casa de sus“, pentru-că aceasta din urmă, cu minte şi stăpână pe vederile şi convingerile ei, a zis: olto proiectului de lege, prin care să eschidea religiunea din şcoalele poporale.

Partea literară.

Bunica Iova.

Pentru dumneaei nu mai are nici un preț viața asta. De privea cu ochii ei mici, ca două capete galbine de vespe, în lume, vedea lumea spălătăcită, cum ar fi o față de masă, ce-a fost odată albastră, dar acum nu mai are nici o coloare. Se și uita dumneaei încruntată la oameni, cu un dispreț rece, ce-l arăta câte odată și prin ridicarea buzelor. Trecea, în casă, de pe vatră pe laviță, apoi mergea iar la vatră, fără s'o întrebe cineva ce are. Nici că aveà dumneaei ceva, numai i-se uria, că n'avea ce să facă. — Pe afară, într'un puiu de ger de să-i facă nasul vânăt în două clipe — nu cutezà să ese. Mai strângea tăciunii de pe vatră, lua chiar în palmă jarul împrăștiat, fără s'o ardă, — și-l aruncà în sobă. Apoi se uità la mâța ce-și ridica spinarea în semicerc, și umbla s'o ajungă cu degetele noduroasă, răschirate: »Cheeț!«

Când pe ușa deschisă abia se deslușa în frigul alb ce năvălea în casă sluga voinic, bunica Iova, clătina din cap să vadă mai bine, și-i făcea apoi semn să se apropie.

— »Da.. ai gătat'o?

— Nu chiar bunico, nu chiar. Mai am de făcut trei găurele.

— Apoi dacă le gați mi-o aduci mie. Așa-i?

— Aduc, doar amândoi am vorbit. Va fi tare frumoasă!

— Noa vezi! Caută să fie tare frumoasă.

Sluga își vedeà de lucru, iar bunica Iova, se gândia la minunea ceea de fluerà pe care i-o făgăduise unui nepoțel, — cel mai mic și cel din urmă care mai ținea la bunica. Cei mai răsăriți ascultau și nu prea de dânsa, dar mai ales nu prea stau în vorbă cu ea. Cel mai mic se supărase chiar acum pe ea, și într'un plâns cu sughițuri, îi spuse mamei că nu se mai culcă în patul bunicii, că bunica-i suflă tot în obraz.

Și erà bătrână, mânca-o-ar pământul s'o mânânce, de nu mai știai de multe ori ce să alegi din vorbele ei. Mai auzia și greu pe lângă alt năcaz, și aveà doi obrazi mâncați de strâmbuțele și părăiașele bătrâneții, de să fi apucat pe drumurile acelea o furnică ar fi rătăcit ca într'un labirint. O bărbiță ascuțită și gură curat ca o pungă, ce-o desfaci cât țin baerile.

Nepoții îi luau dintr'o alunecare a mânuții crițarul cel ținea în pieptarul de lână, și la care bunica ținea foarte mult. Se gândia că cine știi ce cuceriri va face cu el. Când se pipăia, începând să spună ce le-a cumpăra bunica pe cretar, nu mai erà nici el, nici nepotul. Și când răsăreau nepoții prin casă, întreba dela vatră.

— »Mă, care-ați furat cretariu?

— Eu nu l'am furat.

— Nici eu.

— Eu nici nu l'am văzut.

— Nici eu.

Dacă grigea mai bine de bănuț și le cumpăra gogoroane roșii de zăhar, îi chema pe toți în jurul său și desfăcea tolcerașul de hârtie. »Ție două, ție două, ție...«, Dar n'apuca să spună cum le va da tuturor și cel mai strengar î-l zmância din mână, și fugea afară. Ceialalți după el. — Bătrâna rămânea tare năcăjită de data asta, lua lemnul să dudue mâța de pe vatră, dar izbea în gol. —

Când veniau nepoții întristați în casă bunica își ridica capul.

— »Ție daduți-a?

— Nu mi-a dat.

— Da ție?

— Nici mie.

— Nici ție?

— Nici mie.

— Toate el le-a mâncat?

— Toate!

— »Spartu, că par'că-i spart de nu se mai satură!« zicea bunica Iova și se jeluia la norusa.

— »De maică, ce să le faci, îs ca dracii«.

— »Ha?« făcea bunica și nu mai zicea nimic.

Sara când venea acasă ficiorul său, tatăl strengarilor, se întorcea cu jalba la dânsul.

— »Și care zici că le-a mâncat pe toate?«

— Ioniță.

— Ioniță? Hm!

— El, că par'că-i spart de nu se mai satură«.

Și iară nu mai zicea nimic. Vedea dumneaei că Ioniță-i vinovatul și alta ce iar mai fi trebuit.

La culcare era de multe ori zarvă, și plânsete aprinse. Cum erau mulți trebuia să se culce unul și cu bunica Iova. De dumneaei nu le plăcea la nici unul că adurmia îndată și horcăia de gândeai că se îneacă. Soartea cădea tot pe cel mai mic, căci numai el putea fi convins.

— »Cine nu se culcă cu bunica nu crește mare«.

— Pe care n'ascultă îl duce mama pădurii.

Cei mai mari se izbeau pe jos și n'ascultau, cel mai mic mergea sfios lângă bunica. —

Dacă se întâmpla și cu acesta vr'o neînțelegere, bunica se silea din răsputeri să dreagă ce-a stricat, să-l îmbune. Mai c'o jucărie, mai cu zăhar, dar tot mai mult cu vr'un bănuț.

*

Când se apropia însă Crăciunul mai avea și bunica ceva rost la casă. Că ceilalți ai casei aveau de lucru, cine să stee toate sările să-i învețe colinde pe copii? Bunica Iova, că și așa n'are cu ce-și omori vremea.

Și mai erà ceva. In întunerecul din casă, — numai focul în cuptor — nepoții nu vedeau pe bunica ci-i auziau glasul tainic, ca și când ar veni de după cuptor.

— »Pe mine să mă înveți o colindă frumoasă.

— Și pe mine bunico.

— Pe mine ști aia cu doi boeri bogați.

— Pe mine aia cu »melu grasu mel frumosu«.

Numai cel mai mic se opria la acelea-și cuvinte.

— »Pe mine.. pe mine.«

— Pe tine te învață bunica aia cu doi oameni bătrâni!

Bunica știa cuvintele dar n'o mai ajuta glasul să spue cumu-i legea și melodia. Ci începea încet, pe nas, cu gura aproape închisă, de ți-se părea că într'adevăr glasul acesta vine nu numai de după cuptor, ci dintr'altă lume, adus de un vânt încet și slab. După ce mărăea așa pe nas mâncând cuvintele, făcând să s'audă numai în restimpuri vr'o silabă mai clară, trecea la alt colind, cu altă melodie. pe când nepotul a cărui cântare s'a gătat rămânea plin de ciudă, gata să plângă.

— Cum ai zis bunico după »doi boeri?«

— Vezi bine așa trebue »doi boeri!«

— Da după asta ce vine?

— Bogați. Doi boeri bogați, Domnului nostru.

Și bunica trebuia, în urma urmelor să spue numai cuvintele, fără cântec. Numai aici se încurca dumneaei, că fără arie nu prea afla cuvintele. Astfel colinda dela început până la cuvântul cu pricina, apoi îl spunea tare. Erà migălos și mergea încet, încât ceilalți își perdeau răbdarea.

— »El știe destul bunico. Acum pe mine.

— Pe tine te învață bunica.

A celui mai mic erà colindul cel mai scurt. Bunica i-l colinda dintr'o ruptoare.

Doi oameni bătrâni
Haĭ de dați în câni,
Că de ne-or mușca
Voi de dracu-ți da.

Cei mai mari rideau de asta, dar bunica le spunea că-i tare frumos și-l îmbuna pe cel mic. — Cu sara de cap stau nepoții în jurul ei la vatră și încetul cu încetul învățau colindele, numai vorbele de mulțămită le mai trebuiau. Aici bunica Iova știa numai atât.

Dă-mi colăcelu
Că mă stringe geru.
Dă-mi un covrig
Că mor de frig.

Dar celor mai mari nu le plăcea. Auziseră ei altfel de mulțămite dela colindători, și acestea rămânea să le învețe dela slugă. Cel mai mic însă era îndestulit și se cerca să spună cuvintele

Dă-mi lăcelu
Mă cinge gelu..

Dar când știau colindele venia altă greutate. Toți cinci nu puteau merge la olaltă ci doi cu doi.

— Eu mă duc cu Ioniță

— Și eu mă duc cu Ioniță

— Ba eu mă duc cu Ioniță.

Toți ar fi voit să meargă cu Ioniță. Că el era cel mai viteaz, nu-i era frică de nici un câne. Apoi el știa colindul de nu se împiedeca nici odată. Bunica cerca să-i îmbune:

— »Că toți nu puteți merge cu Ionică.

— Că eu mă duc bunico cu el

— Ba eu.

Și câte doi începeau să plângă deodată. Ioniță simțindu-și superioritatea zicea dârz;

— »Cu plângoci nu mă duc la colindat.«

Și câte doi începeau deodată, grăbind să-și șteargă lacrimile. Bunica-i împărția în două, ținând pe cel mai mic în poală.

— »Voi mergeți la olaltă« — și da pe doi deoparte.

— Și voi la olaltă, și da de altă parte pe ceilalți doi, Apoi întreba:

— »Bine va fi așa? Tu ești cu Ioniță, pentrucă Ioniță-i mai mare și tu mai mic și te apără de câni. — Tu ești cu Niculae pentrucă tu ești fată și el e ficior și te apără de câni. — Bine va fi așa?«

Cei din păreche se uitau unul la altul măsurându-se, par'că nu s'ar fi văzut până acum.

— »Bine bunică!«

Dar în clipa aceasta începea să țipe cel din poală, care s'a văzut deodată rămas singur, fără soț. Dar Iova îl îmbuna.

— »Noi mergem amândoi, taci tu puiule!«

*

Ziua cea mai neliniștită pentru bunica Iova era însă ajunul Crăciunului.

— »Azi-i ajunul lui Crăciun, așa-i bunico?«

— Așa-i.

— Azi mergem la colindat, așa-i bunico?

Așa-i!

Și săriau cu toții de sub țolul cald, pe când în ochiul de fereastă abia se crepa de ziuă.

Bâtele li-le tăia sluga din grămada de lemne din curte, dar trebuia să reteze bunica la ele, până erau pe o formă de lungi, ca să-i încete din plâns.

O trăgeau pe bunica Iova de mânecă în unghere să facă repetiție, și cât ce gătau zup în curte și la portiță să vadă nu se mai face sară. Mama copiilor are de lucru cu pânea, cu covrigii și colăceii, cine să grigească de haine mai groase pentru copilașii ce-or porni la colindat?

Bunica aduce un clichin vechiu, mare

— »Care-l vrea pe ăsta?«

Și toți se îndeasă, împingându-se, plângând, — dar cel îmbrăcat când vede că nu-și poate mișca mânile începe el să plângă în locul celor ce au rămas despoiați. Bunica e numai gură și numai mâni acum. Imbracă pe unul, îl desbracă și pune haina pe altul, și tot așa până nu mai poate, și iasă mama, plină de făină din cămară:

— »Care nu se îmbracă nu merge la colindat.«

Atunci tac toți tăcerea peștelui, stau neclintiți de-i poate grămădi cu hainele bunica după bunul ei plac. Groși, ca umflați cu pae, cu traista după cap, cu bâtele în mână, stau lângă ușe.

— »Incă n'a înserat bunico?

— Nu încă.

— Da însară așa-i bunico?

— Așa.

Și vr'unul ca să vadă iasă afară.. Al doilea după el.. Al treilea tot așa. Al patrălea. — Cei mic începe să plângă, că s'au dus la colindat. Bunica iasă după ei, și într'un ajun de crăciun îi aduce în casă de treizeci de ori, ca să tacă cel mic.

Când mama, colo dup'amiazi, nu mai poate auzi ușa izbindu-se vine și-i spune. »Să meargă acum. Niște copii ca ei ce să mai aștepte, — pentru ei a sosit Crăciunul«.

Și bunica Iova de voe de nevoe trebue să se înfășure în cojocel cu cel mai mic cu tot și să lunece până în vecini, să colinde și neamul ăsta îndărătnic.

*

Atâta-i slujba bunicii Iova, când s'apropie Crăciunul, și până pleacă nepoții la colindat. — Când se întorc își spun vitejile părinților și nu bunicii, ce rămâne iarăș la vatră, gândindu-se poate departe în urmă la alte vremi, ori poate negândindu-se la nimic. — Dar dela o vreme, cum băeții n'o mai bagă în samă, ci colindă pe tata și pe mama, bunica își pune mâna în sân.

— »Care colindă și pe bunica îi dă bunica un crețariu!«

Și nepoții vin și cei mai mari încep colindul lor cu stratul de busuioc cu cărarea prin mijloc, cu leagănul de mătasă.

— Da în leagăn cine șede.

Da bunica fată dalbă.

Tot șede și chindesește..

Părinții râd și bunica le dă bănuțu, dar trebue să mai scoată din fundul pământului încă doi pentru ceilalți.

*

După asta are pace până la Crăciunul celalalt, de l va mai ajunge. N'are nimic ce face, n'o întreabă nimeni de nimic, ci trece dela vatră la laviță, privind la lumea asta ce-i pare așa de ștearsă ca o măsăriță ce-a fost albastră odată, dar acum nu mai are nici o coloare, așa-i de ștearsă.

I. Agârbicean.

Un episod.

Dacă azi. după o lungă durată de vreme mai încerc a mă ivì iară-și printre cei ce dau încă semne de viață, e numai gândul însistător de a trage o dungă vârtoasă peste toate cele trecute: ce am fost, ce am simțit și cum am trăit.

Căci și trăiesc în alte plaiuri acum. Departe, cu mult mai departe ca odinioară, de toate acele locuri și persoane, cari îmi vor rămânea mai dragi peste toată viața-mi, — m'am sălășluit dintr'odată aci — să fi fost măcar într'un ceas cu noroc — ca într'o husdoapă de neguri nepătrunse.

Ce eram eu — unul singur — să-mi fac, așa, ca cum ai bate în pălmi, și cunoscuți și prietini buni oamenii aceștia, pe cari nu-i mai văzurăm în viață, nu le știam portul, traiul, năravul, dar ce știu eu, poate nici graiul, — limba, în care să înțeleg.

Eram peste întâia noapte aci, mai corect zis, peste o a doua jumătate din noaptea întâia. După o călătorie de o zi și o noapte, ce era mai natural, decât să mă folosesc de bunăvoința gazdei, care mă sălășluia, cât să poate de bine. M'am culcat numai decât.

Ei, dar oamenii mei nu ar fi alergat de doue, de trei ori pe la vlădica după popă, dacă ar fi fost atât de muflugi și treampaleamfa, încât să nu alerge acum în ruptul nopții, care să dea mai întâi mâna cu părintele „cel nou".

Voiu fi durmit mai bine de un ceas, când mă deșteptă ceva ca o bâjbâială de vorbe înghițite. Ascult mai bine . . . adecă erau ei, viitorii mei credincioși. Au venit să vadă pe Sfinția Sa părintele.

Și ce gândiți, că m'oi fi întors pe cealaltă dungă . . . M'am îmbrăcat cât să poate mai iute și am grăbit la ei. Știam eu pentru-ce.

Mai întâi — ei mă privesc ca încremeniți, apoi să dau în vorbă cu mine sfioși și cu multe întrebări Eu sub toată durata acestei conveniri am fost așa gândeam în mine, răpitor de curtenet și dulce la vorbă.

După-ce mă aflai iară-și singur, începui că tot omul, să judec asupra impresiunei, ce voiu fi făcut-o asupra lor, care în definitiv, după esaminarea și combaterea tuturor pro și contra dovezilor, nu puteà să fie decât bună, foarte bună.

Dar acestea ca în treacăt, — pentru ei era hotărîtor să știe de sum cântăreț ori nu, dându-mi aci libertatea de a-mi validita glasul pe ori-ce scală, începând dela sopranul pițigăiat până la cel mai din urmă bas răgușit.

Aceasta o auzisem chiar până a nu veni aci și apoi adinea-ori cum spuse unul cam guraliv, că ei avură totdeauna „preoți harnici, dar cei asta pe lângă cântăreți".

Așadar întâia slujbă la ei, are să fie esamenul, care să-mi dea cualificația de „popă românesc."

Săraci cărți îndopate cu atâta sete și trudă în vreme una după alta șese-spre-zece ani împliniți, atâta ați ajuns să prețuiți în viața de toate zilele . . . Și mai că era să le rostesc sdravăna sentință de a le hârbui carii acolo unde sunt, până ce le-oi mai deschide . . . o și făceam la tot cazul, dacă nu mi-aș fi adus aminte că nu am, bietele, mai nici una.

Mâhnirea, ce mă cuprinse acum, era răsbunătoare. O așa mâhnire grozavă în viața mea numai odată mă mai cuprinse, anume: când profesorul de muzică mă declară pe mine, studentul de a patra clasă gimnazială, în auzul alor șese-zeci de conșcolari, neapt pentru toate timpurile de a puteà eși din mine vre-un glas.

Și acum iată-mă gata osândit de a auzi iară-și această sentință, pe care mai că aș fi uitat-o într'atâta, și încă nu dela un profesor de muzică.

Destul de rău, că poate să ajungă omul la atâta mizerie! . . . .

Între cei patru pereți înguști ai chiliei, cu ferestrile deschise, ce dau în fața unui deal cu podgorii uriașe de pruni, mă prindea sara, o sară lină și frumoasă, dar pentru mine totuși străină. De printre crengile bogate de verzi venia până la mine, când rupt și lungit, alte-ori năvalnic și domol cântecul unor priveghetori, și ca și cum mi-ar spune, că sunt străine și ele pe pământul acesta. . . .

Cântarea la tot cazul e un dar mai pe sus de preț, nu ți-o poți însuși nici prin învățătură și nici prin nici un fel de meșteșug. Așa! Chiar de aceea cântarea e adevărată și cea mai intimă povestire a sufletului, despre ce vede, cum simte și ce dorește. Dar cântărețul nu poate să-și îndulcească viața din însu-și cântecul lui; aceasta e dorul necântăreților, celor cari ascultă.

Aceștia din urmă apoi pot să slăvească până la nori, dar chiar așa pot să și pogoare și chiar să blasteme, pe cela ce cântă.

Și vai de cântărețul, care să incumetă prea la deal, înainte de vreme și fără urcături, că să prăbușește sărmanul ca o piatră de cele de nimica și în cele din urmă piere mai desnădăjduit și decât omul cel mai din urmă. . . .

Şi apoi de câte alte molestări nu e chinuit bietul cântăreţ.

Dacă îl împinge nenorocirea în cutare societate, să-i zicem aleasă, cu doamne şi domnişoare, apoi flămând ori prea sătul trebue să sbere, când pe sughiţate şi urlet, alte-ori schimonosit şi răguşit, să înţelege fără să impoarte aceasta schimbare de şcăli, ceasuri întregi. Ca pe urmă să ajungă a culege un duium de complinte cam somnoroase şi şterse....

Pe când necântăreţul e mântuit de toate aceste; şi de primejdia de a cădea din olimpicile înălţimei şi şi de disgustul de a cânta, când nu ţi-e de cântat.

Aşadară resultă de aci; mai ferice a nu fi, decât a fi cântăreţ. Şi aceasta împrejurare nu impoartă, de eşti laic ori ba.

Aşa raţionăm în liniştea sărei primăvăratică, care să lăsa tot mai întinsă, mai mohorîtă.

Eram decis, că aci nu îngădui teren nimărui. Şi ca cel mai fericit om din lume m'am culcat cu propusul ca de astă-dată să-mi aduc cu toată oseidia în rând trupu-mi obosit....

A doua zi după aceasta, care era Duminecă, a trebuit să constat, că puteă uşor să treacă şi vremea slujbei şi şi a representanţiilor oficioase, până ce m'aş fi pomenit, dacă nu întrevenia incidentul, pe care vi-l spun.

Erau cinci ceasuri de dimineaţă, când mi-să părù, că aud sub fereastră ca o moráitură, în clipa următoare mi-să deschide uşa şi gazda într'o răsuflare, dar plin de mândrie, îmi spune ceva, din care înţeleseiu atâta, că trebue să fie ceva.

Acel ceva a fost spre zăpăceala mea, corul cântăreţilor, care mă salută de-odată cu zorirea dimineţii.

Să nu fi fost Duminecă şi să-mi stea slujba înainte, aş fi înghiţit un păhar cu apă rece.

Dar în sfârşit ca om nou, dela care după toate probabilităţile vor aştepta mai mult ca dela înainte fostul, mi-am priceput situaţia.

M'am îmbrăcat chiar pe când şi corul îşi isprăvise înalta lui misiune. Când am apărut în fereastră, cu o privire învăluită în dragoste şi mulţămiri, unul dintre ei dintr'o răsuflare îmi prezintă omagiile lor de dragostea şi bucuria, ce o presimţesc de pe-acum în vederea propăşirei şi înfloririi corului, care de sigur va fi de aci înainte povăţuit şi condus cu multă pricepere şi înţelepciune de Sfinţia Sa părintele, care aci între noi să trăiască la mulţi ani fericiţi.

Le-am răspuns, cum şi trebuia, emoţionat până la lacrămi şi ca inspirat de o putere mai înaltă cu erumperile unui artist adevărat, care să însufleţeşte de tot, ce e nobil şi frumos. Şi le-am mai spus şi despre iubirea şi dragostea, ce le-o dau de moştenire, şi că printre cele dintâi datorinţe ale mele va fi nisuinţa de a-i împretini tot mai stăruitor cu sirguinţa şi dragostea artei de a cânta, şi pe aci înainte la mândrie şi renume în ţară.

De altcum, dacă nu aş fi vorbit aşa, aş fi compromis ştiinţa, asta nu e prea mult, dar m'aş fi compromis pe mine, căruia numai în clipa trecută îi anticipară o bună doză de ştiinţă şi pricepere în toate....

Era după amiazi. Lumea bâjbăia pe drum, în sus şi la vale. Grupul coriştilor de lângă colţul şcoalei e vioiu şi neastâmpărat din samă afară. Discută cu foc. Cristănuşul (crâsnicul) să rumpe dintre ei şi vine la mine. Cu faţa aproape esaltată de satisfacţie şi mândrie îmi spune, între măguliri, că unii de-ai corului, după intonările mele din biserică, afirmă că aş da pe baritonul, alţii pe tenoristul, dar părerea generală e, că dau foarte corect şi melodios pe tenor doi.

I-am răspuns flegmatic: bine judecă, pe acela l-am dat în totdeauna.

Şi că din figurile, ce le sui şi cobor cu atâta gingăşie şi podoabă, iese că „sunteţi cântăreţ de samă, dar nu vreţi să cântaţi“....

Mă gândeam în mine, ce nu au fost în stare să mă facă cei 27 ani, iată m'a făcut o singură zi: „cântăreţ de samă“.

Apoi nu e dreaptă vorba: că toate vin la vremea lor.

La Paşti, când tot preotul trebue să cânte pe: „Hristos a înviat!“, îmi venì în sfârşit rândul. Acum nu mai puteam trăgăna „cestiunea arzătoare“.

Ce gândiţi iubiţi cetitori! Am cântat foarte frumos, am cântat de minune!

Coriştii şi cântăreţii şi toţi, spun că aşa frumos nici un preot, din câţi i-au avut, nu le-a cântat pe: „Hristos a înviat!“

Ca sămn de vădită îndestulire şi resplată, coriştii acum nu mai vor să cânte pe „Hristos a înviat“ al lor. E prea pitic, prea trăgănat, prea fără de nici o artă pe lângă al meu, care e măreţ, e elegant, e ori-cum ai vrea să-l porecleşti dela „măreţ“ înainte.

Apoi lume şi pace. După atâtea dovezi neresturnabile m'am împăcat cu idea, că sunt cântăreţ. Şi am păşit pe aci înainte.

Dintre altele multe, amintesc numai atâta, că la concertul din a doua sau a treia Duminecă după Paşti am încântat până la erumpere publicul, cu imposantele mele espuneri despre rolul şi misiunea cântărei în viaţa omului, a popoarelor.

Succesul, zic, mi-a fost enorm, aşa că de astă-dată nu putui scăpa de năvala credincioşilor mei, dar mai ales a coriştilor, până ce nu le-am promis solemn, că de aci înainte le voi fi şi conducător şi dirigent şi de toate, câte numai poftesc.

— — — — — — — — — —

Şi-acum la sfârşitul comediei, poftim şi pune-te pe lucru: Că nu mi-e plin capul cu atâtea sucituri întorchiate, ţi-au mai trebuit şi de aceste mirosenii ciudate, când încovoiate şi pline, când încrucişate şi goale, cari în lumea artistică să numesc: note.

Nu-mi rămâne alta, decât să recurg la profesorul meu de adineaoară, care pare-mise, că mi-a fost bun şi m'a lăudat în totdeauna.

Lian.

Căsuţa din hotar.

De cum dă în iarnă, de se albesc pletele late ale brazilor, căsuţa de sub strasina neagră a pădurii tot mai puţin arată, că adăposteşte în ea încă viaţă de om. Din hornul ce abia se zăreşte din coperişul înnămeţit, iasă într'una fumul alb, subţire, şi se pierde curând în tăria văzduhului albastru, care stăpâneşte peste întreg ţinutul, neclătit, ca un craiu încremenit în tronu-i. Seara se vede până târziu în noapte prin fereasta înflorită în ghiaţă, licărirea slabă şi îngândurată a opaiţului; din când în când tresare, palpită, aiungând valuri de umbră prin odaia scundă, ca şi cum ar vrea să aducă aminte, că e vremea să se stingă. Dar în casă nime nu-i are grija; cei doi băieţaşi adorm de cu seară pe vatra caldă îmboldoriţi în cojocul mamii, — iar mama, torcând, cu ochii ţintă într'un loc, nici nu iea seama, că opaiţul tot mai arde; gândul ei aleargă întrebând pe departe, de unde n'are cine-i aduce răspuns.

Aşa e aceasta în tot anul, de când s'a ridicat căsuţa albă sub strasina neagră a pădurii de brad. La un an după căsătorie s'au făcut aici căscioara şi s'au mutat în ea, căci aici le era moşia, un petec de loc, la marginea hotarului. Vara lucrau moşia amândoi, şi pe la vecini, pentru plată; nici nu erau ei vara aşa de singuri, pe cât de departe erau de sat, căci de când trăgea plugarul întâia brazdă prin postul Paştilor şi până târziu, când rămâneau pustii coceniştile, hotarul era tot plin de oameni. Dar iarna părea c'a înghiţit pământul toată viaţa de jur împrejur. El îşi lua securea lată şi firezul şi mergea pe departe, unde se tăiau lemne de lucru în păduri. Acasă venia rar, de mai aducea târgaşuri pentru lipsa casei şi-şi mai vedea copiii, — ş'apoi pleca iar, departe.

Crescură mari băieţii, şi cu ei, viaţa creştea în căscioara pitită în zăpadă. Mama torcea toată ziua şi până seara târziu, de al ei şi de prin sat, pentru plată, şi-şi petrecea cu băeţii ce-şi căutau într'una jucării nouă. — Se dedaseră toţi cu traiul stingher de ceealaltă lume, acolo departe, în margine de hotar, în căsuţa albă adăpostită sub strasina pădurii de brad. Tatăl venia rar, dar desagii lui totdeauna aduceau pentru băieţi din oraşul de departe, bunătăţi nouă, şi era pentru ei o adevărată sărbătoare, când venia acasă tata.

Dar cea mai mare sărbătoare era pentru ei ajunul Crăciunului, când aducea tata pe »Moş Crăciun.« Colo când amurgia de a binele înspre seară, iacă şi Moş-Crăciun bătea la fereastă şi întreba de sunt copii buni ori răi la casă, — şi nu credea, până nu-i colinda fiecare câte o colindă şi atunci Moşul dedea în luntru desaga cu bunătăţile, după care intra şi tatăl spunând unde l-a găsit pe Moş Crăciun, ce-au povestit pe drum şi cum l-a adus la casa lor. — Mama le spusese, că totdeauna la ei vine mai întâiu Moş Crăciun, — dacă vor fi buni; căci tatăl îi iese lui Moş Crăciun în cale şi-i ajută să treacă dealul ş'apoi il abate pe la casa lor, dar bătrânul nu intră nicăiri, până nu se încredinţează că sunt copii buni la casă.

Şi cât ce dedea în postul Crăciunului, grija cea mai de căpetenie a băieţilor era, să înveţe câte o colindă frumoasă pe seama lui Moş Crăciun. — Anul acesta învăţaseră o colindă nouă, tare frumoasă, şi acum aşteptau cu dor seara de ajun, bucurându-se înainte de bucuria lui Moş-Crăciun când o auzi colinda cea nouă.

A nins minune în iarna asta; mai o săptămână în capet din căsuţa albă nu puteai vedea nici până în poala pădurii. Şi acum a dat un frig de-a înmărmurit zăpada cât a fost de groasă. Cărăruşa până la fântână şi în curte până la grajd, atâta e tot drumul ce se mai vede la căsuţă pitită între troiene de zăpadă în largul pustiu al hotarului sub sprânceana pădurii de brad,

și te face să crezi că mai locuiește om întrânsa. Jur împrejur tăcere ca în fundul pământului; din când în când câte un trosnet scurt răsună din pădure: se rup crengi pe cari zăpada le-a îngreunat prea tare; rar mai vezi câte un iepure ieșind în sărituri încete din poala pădurii și uitându-se mirat în dreapta și în stânga.

In căsuța pierdută în nemărginitul alb al zăpezii, băieții nu se pot împăca cu gândul, că nu mai sosește odată seara de ajun, iar femeia e puțin cam nedumerită, — e mult, tare mult de când n'a mai venit bărbatul... Ce-o să fie? Doară nu-i se va fi întâmplat ceva? — Și gândul acesta face de-o furnică prin tot trupul. — E departe! Cine știe? Cine vine aicea să-i spună ei, pe o vreme ca asta! Și acum se mângâia: Drumul, drumul! Asta e! N'a vrut să mai colinde de două ori atâta drum prin așa omăt, de aceea n'a venit. Dar vine astăzi; e ajunul și poate vine încai mai de vreme.

Băieții nu mai au astâmpăr; începe a înserа și mama le-a spus, că astăzi poate vine Moș Crăciun mai curând ca de altă dată, să fie buni, și să steie gata să-i colinde. — Stând în genunchi pe laviță zgârie cu degetele ghiața de pe fereastă, să vadă nu mai vine? — și năcăjiți aleargă la vatră să-și încălzească degetele înroșite de frig, ca apoi iar să înceapă același lucru cu florile de ghiață, cari pare-că în ciuda lor se prind tot mai frumoase. — Se înserează de al binelea, și Moș-Crăciun nu mai vine. Băieții nu pot pricepe de ce întârzie atâta și aleargă la mamă s'o întrebe. Ocupată cu lucrul, ea încă n'a luat în seamă întârzierea bărbatului; își împacă băieții cu câte o bucată de curechiu acru, ce-l taie pe Crăciun, și ei își fac acum de lucru, lângă vatră.

Și iar se gândește: oare ce-o fi? Îl aștepta de cu ziuă, și iacă nu mai vine. — O fi greu drumul, poate că e aci acușia, poate că numai cât nu întră în casă. — Așează curechiul în oală, toarnă moare și așează oala în vatră, nu tocmai în puterea focului, să fiarbă așa pe încetul, că vreme e destulă până dimineața. Mai deretică încoace și încolo prin casă, să fie toate în rând, ca la o sărbătoare mare, și isprăvind totul, se lasă ostenită pe vatră în lumina dulce a flacărei ce pâlpâie încet.

Băieții erau iar la fereastă; pe-o clipă uitară de Moș Crăciun și alunecând cu degetul alungul florilor de ghiață, vorbiau sfădindu-se încet, în glumă, a căruia floare e mai frumoasă; începură apoi a zgâria florile și lipindu-și ochii de geam cercau să pătrunză în lumina surie de afară, nu mai vine Moș Crăciun?

»Nu mai vine!« »Nu mai vine!«

Și cu glasuri plângătoare alergară la vatră lângă mama:

»De ce nu mai vine?»

»Vine, puii mamii, e acì acușia, numai cât nu-l vedeți.« — Și-și gândia: E greu să-ți rupi cale prin așa omăt; dar va fi plecat mai de vreme și el; va sosì doar acuși.

Dar micuții nu se mai încred și nu mai aleargă la fereastă să se uite.

»Unde e? De ce nu mai vine?

»Aci e dragii mamei, pe aproape de noi; o fi și trecut dealul. D'a-poi iacă! Știți voi bradul cel mare de cum scobori dealul? Pe acolo trece Moș Crăciun; acolo se adună iepurii și vulpile din pădure, să le deie și lor daruri, acolo își țin ele Crăciunul.»

»Hâ-hâ« riseră băieții amândoi. »Iepurii nu au Crăciun.«

»Ba au zău, acolo se adună ei subt bradul acela și-i colindă lui Moș Crăciun și dacă colindă frumos, Moș Crăciun le dă și lor daruri?

»Ha-ha! Le dă! — Da ce le dă?«

»Le dă păpuci să nu le fie frig și mănuși făcute anume după urechile lor. Să-i vedeți cum îi țin urechile când colindă, numai să le deie Moș Crăciun mănuși, că astea le plac mai tare.«

Băieții nu mai puteau de râs; se îndemna unul din celalalt: urechile! hâ-hâ-hâ! Mănuși! ha-ha-ha!« — Acum le era prea cald lângă vatră, își dădură jos rochiile și se așezară în păcelul de pe vatră.

»Da vulpilor ce le aduce? Găini? și amândoi isbucniră în hohote de râs.

»Ba nu le aduce găini! Lor le aduce cizme roșii!«

Un râs cu sughiț cuprinse pe mititeii: »Cizme roșii! Cizme roșii! hahaha!« — Până se conteniră, căldura și râsul îi muiase de-al binelea. Nu știau despre ce să mai întrebe, că ce îi aduce Moș Crăciun. — Morăind o lingușire se apropie acum și motocul, luîndu-și locul obișnuit, între amândoi.

»Da ție ce-ți aduce, Miau, ha? Ție ce-ți aduce?«

Continuându-și tacticos forăitul, motocul își freca capul când de unul când de celalalt, și în urmă se așeza colac între ei.

»Nu știi colinda, Miau, nu știi colinda! Ție nu-ți aduce Moș Crăciun nimica.« — Glasurile li-se muiau tot mai mult. Netezind pe spate pe Miau, îi făceau imputări, că n'a învățat să colinde, și glasul le suna tot mai încet, până în urmă nu se mai auzi de loc; adurmiră amândoi cu câte-o mână pe blana caldă a lui Miau.

Oala fierbea la vatră în clocot domol și adcmenitoriu. Femeia se sculă de lângă copii și trecù pe pat, gândindu-se îngrijorată la »ce-o puteà fi?« — Și de afară nici un zgomot, în casă lumina amestecată cu umbre a focului din vatră, căldura moale, clocotul ademenitor al oalei dela foc și sforăitul somnuros al lui Miau. — Apoi și gândurile ei se liniștiră, — încâlcindu-se..., — adurmì. — Și târziu în somn, i-se părea că aude zornăit de clopoței de sanie, și părea că sunetul se apropie, părea că ține spre casa lor. — Își încorda ochii să vadă și nu puteà zări nimica. — Cu un scârțăit ușa se deschise și ea se trezì. În casă întră bărbatul, cu mustățele și părul pline de turțuri de bură.

— »Bună sara la Moș Ajun! Ci d'apoi așa...?« — și văzând că băieții dorm și nu-l mai așteaptă pe Moș Crăciun, își domoli glasul și întrebă încet: »Așteptat-ați mult?« — și fără să mai aștepte răspuns, adăugă: »Mâne o să mergem și noi mai întâiu la biserică; la Crăciun n'am mai fost amândoi la biserică, de când ne-am mutat aicea; — ce bucurie o fi pe *ficiori,* c'or merge și ei atâta drum în sanie.«

Și târziu. adurmiră în clocotul domol al oalei dela foc, gândindu-se, ce bucurii îi așteaptă pe *ficiori.* pe dimineața.

N. Ag.

O sară de Crăciun.

... Într'adevăr curioși suntem noi oamenii. Nici adâncimea celor mai sublime idei nu ne pătrund, fără formalități, fără de anumite mici nimicuri. Par'că nici n'ar fi Paști, dacă nu vezi ouă roșii! Și ce e Crăciunul fără de colinzi, colinzi dulci, trăgănate, românești. Crăciun fără de glasuri argintii de copii nevinovați, cari îți strigă la fereastră: Lăsa-ni gazdă'n casă? Putem să colindăm?

Astfel de cugete mă frământă în sara de Crăciun șezând lângă sobă, departe — departe de vatra părintească în mijlocul Capitalei zgomotoase. Afară e frig, zăpada în fulgi mari și lini acopere străzile pardosite cu un văl argintiu. Nu mă simt bine aici în chilie, sunt prea singur, prea e tăcere în jurul meu în această sf. sară, când trebue să auzim: „îngerii cântând și craii călătorind.“ Ies puțin la stradă, să mai uit că sunt atât de singur și atât de departe de cei ce mă iubesc.

Grăbit trec pe bulevard și mă pierd în mulțimea și mai grăbită. Caut distracție, caut cutare, și nu aflu. Caut bucurie, veselie — doar e sara de Crăciun, — și aflu durere, mizerie. Dumnezeu știe, pe semne așa sunt eu, când văd trecând câte-o damă în foșnet de mătasă și parfum de viorele, involuntar privesc la femeia zdrămțoasă din colț, care zgribulind de frig cu un prunceșor în brață cu voace slăbită își îmbie trecătorilor gazetele de un crucer. Iar zuruitul asurzitor al automobilelor mă fac să privesc la acel dobitoc cu suflet, care-și târăie roaba încărcată cu bunătăți străine. Strălucirea palatelor nu mă mișcă, dar o privire asupra pivnițelor puturoase, cari sunt chiemate se adăpostească sute de nemernici clăcași moderni, mă face să mă cutremur. O, prea e bătător la ochi contrastul într'un oraș mare! Câtă bogăție, dar mai multă mizerie, atâta prisos prăpădit, și atâta lipsă amară! Însă cu ceva totuș au mai mult cei loviți de soarte, decât proprietarii grămezilor de aur, și acest ceva e mai mult, decât tot avutul lor: *al lor e Hristos,* pentru ei, și între ei s'a născut. Dacă Hristos s'ar fi născut în mătăsuri, într'un palat feeric luminat, în mijlocul plăcerilor și moleșirilor, ca profetul Budhiștilor — n'aș crede întrânsul!

Fulgii de zăpadă i-și cern tot mai deasă fărina lor orbitoare: mi-e frig, priveliștea orașului îmi face rău. Mă întorc acasă în chiliuța mea, acolo cel puțin e cald, și poate în această sară a împăcării și înfrățirii nu-mi vor turbură inima cugete atât de dușmănoase. Cerc să cetesc, dar zădarnic Ochi-mi fug peste șire, dar sufletul mi-e departe, acolo în satul mieu, la casa noastră. Pun cartea la o parte și mă cuget, cum petreceam eu sara de Crăciun, pe vremea când eram între ai mei, le văd fața lor plină de bucuria sărbătorii, văd pe mama învârtindu-se prin casă, ca se gate celea de lipsă pe sf. zi de mâne. Săraca mama! Ea al doilea Crăciun îl petrece acum în recele mormânt. Din pragul căsii noastre i-se vede mormântul acolo, afară în cimitir. S'a dus, s'a dus ...

Deodată-mi deschide cineva încet ușa. Tresar. E mama. Așa cum am văzut-o atunci pe catafalc, căruntă, palidă și rece. Îi sar în brață, o sărut, iar dânsa privește mustrător la mine, și-mi zice:

— De ce nu vii? Vezi, toți sunt acasă, numai tu lipsești. Așa ai fost tu totdeauna, mai mult ți-au plăcut străinii, ca ai tăi.

Apoi mă prinde de mână şi mă trage cu sine. Iar eu mă las târât. Şi mergem, mergem. Din depărtare se aude cum clocote satul de colinzile copiilor, cari îmbrobodiţi de iarnă, cu cuşme mari, cu traista pe umăr şi cu bâta în mână vestesc din casă în casă naşterea Domnului. Din ferestile scunde se străcură raze lungi fine în noapte, apoi se pierd în lumina lunei. Ajungem la casa noastră în capul satului. Nimic nou, totul e cum am lăsat. Întru în casă. Ai nostri nici nu se miră de venirea mea, par'că aşi fi fost la unchiul Ilie, sau la mătuşa Veronică la colindat, cum îmi eră datina odată. Mă aşez lângă focul ce vesel pâlpâie în vatră. La fereastră o ceată de binevestitori îşi leagănă, schimbând din picioare, colinda lor:

„O, ce veste minunată,
„În Viflaim ni-se arată,
„C'a născut prunc,
„Din Duhul sfânt,
„Vergura curată.

Sorioara lipită de părete, cu un deget pe buze, priveşte cu ochi mari, râzători, când la cei dela fereastră, când la noi. În urmă acestia îşi sfârşesc colinda cu urarea:

„Să fi gazdă sănătos,
„C'un colac de grâu frumos,
„Cât rotiţa plugului,
„Să umple straiţa pruncului.

— Câţi sunteţi? întreabă mama.

— Cinci, răspund deodată cinci glasuri la fereastră. Apoi fiecare îşi capătă covrigul, pe care nu l-ar dà pentru tot bunul lumii, îl bagă în traistă, între ceialalţi, iar mâne când îi înşiră în aţă, îţi ştie spune, că fiecare colac de unde e.

În urmă alt grup de colindători păşeşte la fereastră, cari până acum cu multă nerăbdare aşteptau la o parte.

— Lăsa-ni gazdă'n casă?

— Lăsă.

„Colo'n josu mai în jos
„Este-'un rât verde, frumos,

Apoi alţi colindători şi alte colinzi. Deodată s'aude la uşe obicinuita colindă a „diecilor."

„Astă sără-i mare sară
„Florile-s dalbe.
„Că-i sara născutului
„În ieslele boilor.

Şi în acest amestec curios de glasuri deosebesc bine viersul scârţiitor al diacului bătrân, vibrările ascuţite a badii Tănase, a curatorului, tenorul celui mai tinăr cantor, Condoş Gligore glasul răguşit al unchiului Toader şi meeitul de capră a clopotariului Vasilică; iar badea Alexă, colectorul ca om mai cu carte să nizuieşte din răspnteri să deie secundul cu vocea lui prinsă în gât şi lăsată pe nas.

Tata grăbeşte a-le deschide uşa, iar ei scuturându-se de zăpadă întră rând pe rând, cu câte un: „bună sara lui Crăciun!"

— Să trăieşti ciocoi bătrân! le răspunde tata în poiezie. Se pun la masa aşternută şi între glume vesele şi închinări de prasnic dau peste cap câte-un păhar de vinars dulce şi încălzit, ca să-şi mai desmorţască oasele. Mama îi îmbie cu colac şi cârnaţ fript. Ei gustă a lene, căci în iastă sară în multe locuri trebue să mai mânce. Apoi poftind gazdei, ca să ajungă în pace şi sănătate sfânta zi de Crăciun, pleacă mai departe căci — cum zic — sunt numai la început, şi vreau să ajungă şi la părintele, care şede în cela cap de sat, pe „dâmbul popii."

Pe rând vin apoi flăcăii urmându-şi colinda cu glas de fluer; iar alţii vin cu steaua, de colţul fiecărei atârnă câte un clopoţel sleit, şi pe care o mişcă ritmic după tactul colinzii. Ba chiar şi cei doi cioroi, lăutarii satului cu doaga lor uscată să grăbesc a vesti naşterea Domnului, primind în schimb colac şi coaste de porc. Încetul cu încetul colindătorii se tot răresc satul devine tot mai tăcut luminile rând pe rând se stâng, şi liniştea adâncă numai câte un lătrat de câne o mai tulbură, undeva departe.

Mai apoi în revărsatul zorilor îm răsună clopotul din turnul bisericii cucuiate pe un vârf de deal chiemând pe toţi la sf. slujbă. Şi acum învie tot satul; bătrâni şi tineri, bărbaţi şi femei în haine de sărbătoare îşi îndreaptă paşii într'acolo, de unde vine glasul chiemător. Pruncii zburdalnic sar prin zăpada moale, iar opincile bătrânilor lasă urme adânci după sine.

Colo badea Paute, crâsnicul îşi târeşte cioboatele lui uriaşe, urmat de cei doi ficiori ai săi.

— Bună dimineaţa bade fătule! Cum, cum?

— Bine să-ţi deie Dumnezeu Dle, răspunde badea Pante saltându-şi pe umeri sumanul nou, ştiu. — ai mai venit pe la noi? Ei, da, bine faci, barăm de sfântul prasnic.

— N'ai venit la colindat bade Pante!

— Nu, dle, că ia vezi îs bătrân, nu mai văd noaptea, şi baba şi acum tot zace, biata. A noastre-au trecut, dle, dar am cine să umble în locul mieu ia smeii ăştia, — şi arată spre ficiori.

— Ce-i nou bade fătule?

— Nimic, dle, tot trudim cu sărăcia, mânce-o focu, şi tot nu scăpăm de ea, să ţine de noi, ca scaiul de oaie. Abia în sf. sărbători o mai scuturăm de pe grumazi. Şi par'că aşa ne vine, că nici nu ne simţim bine, dacă nu avem ceva după cap. Şi vorba cu vermele dedat în rădăcina hreanului.

Suim încet pe „dâmbul popii." Înaintea noastră două babe stau cu mânile răzămate în şold, ca să mai răsufle. În fine ajungem la biserică. Badea Pante îşi scutură bine cizmele de zăpadă. îşi ia căciula făcându-şi o cruce largă, i-şi netezeşte pletele, ce şelipesc încărcate de unt. şi întrăm. Mă aşez în strană, şi ascult pierdut într'o altă lume glasul scârţâitor al cantorului: „Hristos se naşte măriţi-l, Hristos din ceriuri, întâmpinaţi-l." Aşa mi-se pare, că melodia aceasta scârţâitoare mă leagănă mai mult. decât toate operele capitalei. Iar când începe părintele din altar cu tenorul său puternic, de par'că se cutremură temeliile bisericii, un lung fior îmi trece prin întreg trupul. Nu înzădar se laudă poporenii, că: „nu-i popă ca al nost, şi nu-i slujbă ca la noi, să mergi, cât vei merge." Şi azi e şi mai frumoasă sf. slujbă. Azi e slujbă de prasnic. In loc de: Cuvine-se, azi cantorul cântă: Măreşte suflete al mieu. Iar la pricesnă corul copiilor începe:

„Trei crai dela răsărit
„Cu steau'au călătorit.

Apoi continuă diecii în străni şi poporul din naie. Cântă părintele în altariu, şi femeile în tindă, cântă doar şi îngerii în ceriuri...

Dar a ţinut mult sf. slujbă, m'a umplut frigul, şi par'că mi-a amorţit o mână răzămându-mă de strană. Mă cutremur, şi — mă trezăsc. Adurmisem cu cotul pe masă, cu gândul departe, la satul meu, la casa părintească. In chilie e frig, mi-s'a stâns focul în sobă. şi lampa abia mai licăre. In chilia vecină cineva doineşte încet o melodie trăgănată, par'că ar veni din altă lume. E târziu. Am durmit cam mult, dar cel puţin am avut şi eu aici între străini sară de Crăciun.

Simion Gocan

Pentru pânea de Crăciun. *)

— de Carol Tavastjerna. —

La Nord-Vestul Rusiei zace Finlanda, care se ţine de colosalul imperiu rusesc. Locuitorii Finlandiei se ţin de rasa germână şi se silesc a-şi păstră individualitatea şi obiceiurile germâne, deşi Rusia face sforţări spre a-i slaviză. Locuitorii stepei, pe lângă toate lipsurile, sunt robuşti şi mulţămiţi cu puţinul, ce li-l dă sărăcăcioasa ţară. Când e în Finlanda lipsă de bucate, ţărenii sunt siliţi adeseori, să-şi facă pâne din făina din scoarţa arborilor amestecată cu ceva făină de ovăs, fac adeca aşa numita pâne de coaje. Renumitul poet finlandic Carol Tavastjerna zugrăveşte în povestirea următoare, cât de greu este unui ţăran finlandic, căruia i-s'a gătat şi aşa numita pâne de coaje, a luptă pentru câştigarea pânei de Crăciun.

Annti Metsăntausta stă în coliba sa pe cuptor şi clocesţe. Se gândeşte la mizeria lui, fără de a se lăsă conturbat de copiii lui, care se joacă pe padimentul negru.

Chilia apare într'o anumită bunăstare. Lucrurile de casă sunt curate şi copiii nu sunt peste măsură sdrenţoşi. Aceasta impresiune se mai măreşte şi prin răgirea unei vaci, ce vine din grajd.

Zece miluri jur-împrejur zace parohia Kunsamo, vechia patrie a pânei de coaje Aci afli bordeie, care sunt cu mult mai sărăcăcioase decât al lui Antti.

Acestuia-i lipseşte de astădată numai un lucru: iubita pâne. De aceea se joacă copiii de-a »coptul pânii« cu bucăţi de lemn, de aceea este tatăl familiei atât de posomorât pe cuptor, aşteptându-şi muierea, care mersese des de dimineaţă în satul vecin, să aducă pâne de coaje.

Deodată scârţăie neaua dinaintea colibei. Uşa se deschide scârţăind, şi, ocolită de un nor de aer rece ernatic, întră în chilie nevasta lui Antti.

Copiii năvălesc asupra ei, şi ea-i drăgosteşte. Apoi observă pe Antti pe cuptor. Ea se apropie de el şi-i zice amărâtă:

»Auzi, Antti, tu trebue se te ridici şi să mergi în parohie«.

»Ce grabă-i?« mormăi Antti. »Pe însărate totuşi nu pot plecà la drum.«

»E grabă, că suntem flămânzi. Eu aduc veste bună din satul vecin. Deacolo au fost toţi la olaltă în parochie, unde corona împarte făină de Crăciun la toţi lipsiţii. Ridică-te, dară Antti, şi mergi şi tu unde merg ceialalţi, şi atunci pe sărbători avem cel puţin pâne proaspătă.«

Antti se întinse pe cuptor, scutură capul şi se scărpină în ceafă.

»Aşa, aşa, adeca nu-i alt modru, decât să mă iau la cerşit?«

»Acum nimic nu mai ajută. Nu trăim noi deja a patra, zi numai din lăptişorul, ce ni-l dă vaca, blândul dobitoc? Nu strigă

*) Aceasta poveste ne-a trimis'o regretatul Reteganul încă în 1903 însoţită de următoarea urare: »Poftesc, ca Anul nou să te afle sănătos, şi să-ţi aducă mulţi abonenţi, cari plătesc anticipative şi colaboratorii, cari să-ţi uşureze munca, cu lucrări interesante. Eu de 1½ an mai mult bolnav decât sănătos.« Odihnească în pace! Red. »Unirei«.

copiii după pâne, și nu flămânzești tu și eu? Cât timp o mai putem duce așa?«

»Așa-i, după cum spui tu. Numai de nu ai aveà o grabă atât de îndrăcită!«

»El încă înjură! Ce ai făcut tu, ca să ne aperi de foame? Întreagă toamna o ai clocit după cuptor și ai așteptat, ca să vină domnii forestieri să-ți îmbie de lucru. Dar ei nu au venit și nici nu vin în ăst an. E prea puțină nea în păduri, spre a puteà transportà lemne de lucru, de aceea noi trebue să flămânzim. Asta o știi și tu. De nu mergeam eu prin vecini în săptămânile din urmă, spre a împrumutà, atunci o pățiam. Că tu nu te urnești din loc, ci insisti, să junghiem vaca, deși avem fân de ajuns pentru ea și numai ei avem de mulțămit, că nu s'a ciuntat puținica viață, ce o mai avem. Dar acum s'a gătat cu ajutorul vecinilor. Și ei au trebuit să meargă în parochie după făină. Ca și când ar fi cerșitorie, când însuși împăratul dă, celorce cer! Chiar nici bogatul din curtea cea mare nu mai are de unde da. Chiar azi mi-a spus. Și nu mi-a dat decât o făliuță de pâne pentru mine și asta pentru copii!«

Cu aceste scoate o bucată de pâne neagră și tare de coaje și o pune pe masă, pe când copiii se adună în jurul ei voioși.

»Gata ești odată?« zise Antti după ce încetă nevasta și prinse a-și desbrăcà hainele de pe de-asupra. Ea nu aude, ci merge nerăbdătoare cu pruncul cel mai mic la leagăn, să-l lăpteze.

Antti merge afară murmurând. Muierea se întoarce spre copii, după ce lăptă pe cel mai mic, luă din dulap o fingie de jumătate cu lapte, dumică pânea cea neagră de coaje în ea să se moaie, și, ocolită de copiii cei flămânzi, care de 24 oare nu îmbucaseră nimic, se gătară de ospăț.

Pe când ei mâncau încă, întră Antti în chilie, aducându-și vârzobii (cismele de nouă). Nu se poate răbdà să nu arunce o privire la ceice se ospătau, se sterse cu mâna pe la gură, și înghiți, ca și când ar fi avut ceva în grumazi. Apoi aprinse o așchie de pin și se puse pe vatră să-și cârpiască vârzobii.

Muierea privì la el tăcută; fața i-se înseninase. Apoi zise, întorcându-se spre el:

«Oare n'ai puteà merge din Pusula cu caii cuiva? Cineva merge desigur în parochie să cumpere una alta pentru sărbători?« . .

»Ce-mi pasă mie de caii cuiva, câtă vreme pot merge cu picioarele mele?«

Dar sunt cincizeci de verste[1]) până la biserică și tu de-o săptămână n'ai mâncat nici odată omenește.«

»Mi-a rămas atâta putere, cât se pot face drumul acesta pe vârzobi.«

»Dar de multeori trebue mers la vale și la venirea-n coace ai de adus sacul cu făina-n spate.«

Ea nu primì nici un răspuns. În fine Antti și-a gătat de tocmit vârzobii. Îi duce afară în tindă, vine iar înapoi și zice nevestei sale scurt, să pună de-a'ndemâna sacul cel mai mare și mai curat. Apoi se urcă iară pe cuptor spre a se culcà.

»Dar când pleci?«

»Aceea nu te impoartă! Fi îndestulită dacă-ți voiu aduce făina omenește.«

Sara mai cercă odată Ana să-și mângăie bărbatul, punându-și mâna pe a lui. El se făcù însă că doarme, și mâna-i rămasă nemișcată.

A doua zi iasă Antti afară în frigul cel mare. Erà des de dimineață și stelele schinteiau pe cer. Ușor ca o umbră apucă drumul spre pădure, care duce în jos spre satul vecin. El se sculase în toată liniștea și s'a gătat de cale, fără de a conturbà pe ai săi din somn. Numai foalele-i corăià peste voia lui atât de tare, cât se temeà, să nu i-se trezască nevasta. Își îmbrăcă cojocul cel alb de miel, își încătărămbă șerparul cel de piele preste mijloc, își tăie ultimele foi de tăbac pentru cale, își aprinse pipa și plecă. Își mai alesese și bâta cea mai tare și potcovită cu fier, căci în apropierea Crăciunului umblă lupii în potăi întregi.

Când se apropià amurgul de sară al acelei zile, merge un om obosit de cale, cu un sac gol, de a umăr și cu o pipă scurtă în gură, pe drumul ce duce din parochia Vunsamo. Cincizeci de verste a făcut Antti în douăsprezece ceasuri, și acum e aci. Rușinat de jumătate se uită în jur de sine și rămâne locului înaintea prăvălici, unde erau adunați cai și oameni.

»Aici e, unde împăratul împarte făină pentru Crăciun?«

»Făină se capătă aci de bună seamă, și dacă nu ar fi chiar împăratul, cel ce o împarte.«

Tot atâta-i. Antti întră în prăvălie, așteaptă, până se poată străbate la tărabă, și în fine când îi vine rândul, își ia sacul de pe umăr și-l întinde negustorului, fără a zice o vorbă măcar. Acesta e ocupat cu ajutorii lui cu tot, sub controlul unei dame onorabile, de a pune din sacii cei mari făină în straițele și săcuții celor lipsiți. Toți sunt albi de făină până la genele ochilor.

Îndată se începe interogația:

»Cum te chiamă? — »Antti Metsantausta.« De unde?« Din Metsätanka din colo de satul Punsula.

— »Ai voì să capeți făină?« — »Da, ni s'a spus, că aci se capătă făină în cinste.« — »Ai în adevăr lipsă de făină?« — »În glumă doară nu făceam eu de astădimineață cincizeci de verste pe vârzobi!«

»Flămânzești așa dară?«

— »De-o săptămână n'am mâncat nici o bucătură de pâne.«

Negustorul privì la el cu neîncredere, se întoarse apoi către damă și zise:

»Acesta-i prea puternic și prea bine îmbrăcat. El de sigur nu are lipsă de elemozină, despre aceea puteți fi convinsă!«

Antti privește în prăvălie fără curagiu. El vinețește de mânie și de rușine și gângănește cu voace nesigură: »Așa e, precum spun, sunt venit aci din catunul de dincolo de satul Pusula . . .«

»Nu e aci nimenia din satul Pusula, care să dovedească că ești lipsit?«

N'a fost nimenia aci. O voce observă, ca satul Pusula și-a primit deja ieri făina, ca se ajungă cu ea acasă înainte de sărbători.

»De ce veniși tu așa târziu și singur? întrebă negustorul repede. Antti își pierde tot curajul; atâtea ar fi avut de spus, dar se îneca la toată vorba. După ce cu declarația nu puteau fi mulțămiți, observă dama în mod binevoitor:

»Uite, nene, noi putem dà din mila regimului numai acelora, care sunt în adevăr lipsiți. Pentru d-ta e o nimica, a cere dela preotul o adeverință despre lipsa d-tale. Dacă aveți adeverința preotului veniți mâne iară.

Antti se ridică, aruncă o privire cruntă spre negustor și spre sacii cei cu făină, își apasă căciula pe frunte și se departă.

*

În ziua următoare, în ajunul de Crăciun înainte de amiaz, se află Antti de timpuriu în prăvălie, și încă însoțit de un servitor dela o curte din apropiere. În perplexitatea sa și-a adus aminte de el, că-l cunoștea de pe timpul când se pregătiau amândoi pentru confirmațiune, l'a căutat multă vreme, atunci sara, până l'a aflat în fine, și l'a recunoscut, l'a crezut și i-a dat cină și pat de odihnă, și acum a venit servitorul spre a mărturisì pentru Antti Astfel a căpătat Antti fără greutate, ceeace căută. I-au umplut sacul îndesat până la gură, dar când a spus el, că încă azi are să-l ducă păuă acasă, cincizeci de verste pe vârzobi, începù negustorul a mai golì din el.

»Nu, nu,« zise Antti năcăjit, »lăsați-l numai plin. O să-l duc eu.«

»Dar cântărește două măji, și aceasta e mai mult, decât poate duce un om:«

»Așa-i. Dar eu am muiere și patru copii acasă, care de două săptămâni flămânzesc. și noi avem lipsă de tot, ce am puteà căpătà, că în ăst an nu vin curând domnii forestieri se mă îmbie cu lucru.«

»De ce nu ai spus ieri, că ai muiere și patru copiii, care flămânzesc?« întrebă dama.

»Aceea nu o putui spune între atâța oameni! Mi-a fost a dracului de rușine.«

Atât dama, cât și negustorul nu se puteau ținea de râs. Antti își căpătă sacul plin, mulțămì și întinse damei în semn de deosebită stimă mâna sa cea dură. Când vol să plece, se mai întoarse odată din ușe și zise negustorului:

»Nu mi-ar dà domnul negustor în credință, până la primăvară, o păpușe de tăbac? Nu simțesc așa tare nici foamea în stomac, când am ce fumà. Ieri încă, numai tăbacul mi-a mai dat putere, acum nu mai am de loc.«

Negustorul râse și se arătă galant înaintea damei, dând lui Antti două păpuși mari de foi de tăbac, spunând că de aceea le dă lui Antti, deoarece ieri l'a judecat fals.

»Dar la primăvară o să ți-le plătesc omenește,« zise Antti și-i întinse acum și lui mâna de adio.

Afară se despărți de amicul său, de servitorul, își umplù pipa cu tăbac, se urcă pe vârzobi și dispărù ca o săgiată, deabia plecat sub greutatea sacului.

Nu e încă târziu înainte de amiazi. Sub influința tăbacului și a izbândei își percurgea calea, sperând pe sigur că încă înainte de miezul nopții o să fie acasă Calea-i bună și nu e multă nea prin păduri. Amorțeala picioarelor, ce și-a contras-o din strapația de ieri, încă o se dispară, după-ce s'a da odată bine drumului.

Când a apus soarele și au prins a răsări stelele, i-se deschidea pădurea către un lac mare, acoperit de ghiață, și aci pri-

[1]) O vârstă e cam un chilometru.

cepù Antti, că a treia parte a drumului e călcată. Nu mai era în voia de astă dimineață, călătoria n-a fost destul de repede, și afară de aceea simte oboseală în toate membrele, astfel încât mai bucuros s'ar fi trântit în nea, să doarmă o leacă.

Spre a se împrospeta, se aruncă cu toată repeziunea de pe ripă în jos pe ghiață. De aci îi venì un vânt în față și-l cuprinse frigul. Cu începerea sărei iar s'a făcut mai frig, gulerul cămeșei cel asudat înghiață și-l sgărie la grumazi. Sacul cu făina îl apasă fără milă, și funea îl taie la umere.

Departe peste lac zărește la o casă singuratică lumină. Un moment se gândește să meargă la căldură să se odihnească o leacă, până nu întră mai adânc în noapte. Dar a abzis de acel plan. Își desleagă sacul din spate și-și desbracă cojocul. Dar e prea frig, ca în noaptea de Crăciun să meargă cineva numai în cămașă. Mătură ghiața de sub picioare frumos de nea, și dă cu piciorul în ghiață până o sparge, să iasă apă din produv. Apoi ia cu băgare de seamă o mână de făină din sac, o amestecă cu apă de o face cir, și o soarbe. Asta-i fù cina în ajunul de Crăciun. După aceea se pune pe sac, își aprinde pipa, și se pune iar la cale.

În coliba din Metsantoka își așteaptă Ana bărbatul încă de cu seară, deoarece ea calculează, că el chiar atât de timpuriu à plecat din parohie, ca de acasă. Laptele de eri l-a fost împărțit între copii, fără de a gusta ea o singură picătură măcar, și se ostenește să-și țină curagiul. Ea are mângăierea, că vaca în urma bunei nutriri de Crăciun, îi dă mai mult lapte ca de comun. Liniștită duce laptele în chilie și-l pune în dulap, unde stau deja gata corfele de nuele, în care s'ar pune pânile cele proaspete, îndată ce va sosi Antti. În gândul ei chiar vede pânile cele frumoase și-și avea copiii pe cap mai cu dragoste ca de comun.

Încă înainte de a însera a încălzit chilia de scăldat, spre a puteà oferi bărbatului ei, numai decât o scaldă de vapor, îndată ce va sosi acasă. Lemne sunt aci destule din darul lui Dumnezeu, și când fù scalda destul de caldă, încălzi cuptorul cocător din chilie, pentru a face o adevărată căldură sărbătorească. Apoi se scaldă ea și-și scaldă copilașii, ca să fie curați pe sărbători.

Seara vine, dar Antti nu mai sosește. E deja timpul, de a merge la culcare, și copiii, cari sunt plini de așteptare, și au observat, că se întâmplă ceva neobicinuit, nu voiau să se culce. Ei voiau să! aibă Crăciun, după-ce le spusese muma lor, că azi va venì.

»Crăciunul vine numai deodată cu tata«, le spuse ea.

»Și când vine tata?« întrebară ei.

Ea-și liniști copiii, dar pe sine nu să putù liniștì. După-ce i-a succes în fine a-i adormi, ea-și luà roata de tors și în neliniștea ei începù a toarce firul cel infinit.

*

La câteva oare după miezul nopții, o urechiă bună puteà auzi în noaptea cea liniștită a Crăciunului un suzet lin.

Deodată pocni ceva. Ana se deșteptă și o cuprinsă un sentiment plăcut. Alergă la ușă, o deschisă repede și sări o figură întrând în curte.

»Antti! . . . veniți?«

Antti nu puteà scoate nici o vorbă respicată. El răspunse ceva nehotărît, își lăsă cu greu vârzobii, care râmân locului, pe când el înaintă spre ușă. Brumă, nea, făină s'au unit laolaltă și l-au transformat într'un om de ghiață. Ana îl trase în chilie, iar el se aruncă pe banca dela cuptor fără vre-o vorbă, suspinând adânc.

Ana, ținând aschia de pin aprinsă într'o mână, îl eliberează de sarcină și de cojoc, îl cercetează cu îngrijire, să se convingă, nu cumva i-a înghețat vre-un membru, dar se liniștește, după-ce află, că-i scăldat în sudori. Ultima lui sforțare de a ajunge acasă, i-au scos acele sudori.

»Și-acum trebue, Antti, să mergi numai decât în scaldă. E încă cald destul și pot face și mai cald.«

Antti se lăsă să facă cu el ori-ce, mulțumit că-i acasă. Muierea îl conduse în scaldă, o mai încălzi, de zi era destul de caldă, și nici nu avù timp să observe, că Antti n'are cămașă. Ea îl părăsi numai după-ce îl văzù că s'a pus pe bancă plin de sudori, ca să se sbicească pe paiele, ce erau întinse acolo, și pielea lui se roși, iar membrele, sub binefăcătoarea influință a apei celei calde, se desmorțiră.

Atunci alergă ea repede în chilia de locuit și aprinse numai decât un foc zdravăn în cuptorul de pâne. Copiii se deșteaptă și văd că a venit Crăciunul deodată cu tata. Ea-i îmbracă cu hăinițele cele mai bune și le spune că îndată vor mânca, să se satureze.

Bucurie!

Numai după o oară aduce pe Antti din chilia de scaldă. Atât e de obosit, de mai că nu poate merge fără sprijin.

În lăuntru toate sunt ca schimbate. Pe vatră arde un foc zdravăn, masa e acoperită cu o față de in albă ca neaua, aschii subțiri de pin luminează toată casa, și în mijlocul mesei stau patru corfe de nuele pline de pâni frumoase, cari aburesc plăcut și fac apetit chiar celui ce ar fi sătul, vezi că le făcuse Ana numai cu lapte și făină curată. Copiii ședeau în jurul mesei, care după mărime, fără de a atinge bucatele și Ana a pus pe cel mai mic din leagăn și-l ține în brațe.

»Vino acum, iubite Antti, și binecuvântă pânea noastră cea de Crăciun!«

După-ce au zis rugăciunea de masă, zise Antti, care dela sosirea acasă nu pronunțiase nici un cuvânt:

»Jumătate din făina trebui să o ascund într'o groapă în năsip, câteva verste departe de aci, că dacă nu făceam așa, nu mă mai vedeați până-i lumea. O se aflu eu însă locul, și o să aduc peste vre-o zi, două.«

»Dar s'o fi amestecat cu năsip«, răspunse Ana.

»Dar de unde? — o golii în cămașa mea și o învălui bine«.

După-ce își potoliră foamea, îi veni Anei în minte, că în alte locuri, pe acel timp merg oamenii la liturgie. Ea își căuta cartea de cântece sfinte:

»Vom cănta un cântec, ce-l știm pe de-a rostul«.

Cântecul, ce-l știu flămânzii locuitori ai deșertului pe de-a rostul e: »Lăudați pe Domnul, că e bun Domnul!«

Trad. de: ***I. P. R.***

În răsboi.

Cei doi nu să puteau despărți deolaltă. De trei ori și-a întors cel de călare calul, ca să plece îndărăpt, căci ceasul cât l-a căpătat, era aproape trecut și iară-și mai aveà ceva de întrebat.

— Și cum zici, a murit și Onea lui Toader? Săracu, cât n'a plâns, când am plecat în țara asta blăstămată și nouă ne era numai vecin.

— S'au schimbat multe, decând ești tu aici. Copilele, pe cari le purtam în brațe astăzi sunt fete mari, și cele cari au fost mari, astăzi sunt măritate. Alți copii aleargă pe uliță și sara când oamenii vin dela sapă și vitele din câmp, ce răzgae, ce jocuri. Cam cum îs copii.

— Să va fi schimbat de buuă seamă. Toți ne schimbăm. Dapoi, cari duc dorul de casă acum de zece ani în pământ străin?

— Și eu am lăsat trei copii acasă și nevastă și am plecat la oaste. Săracii miei! D'apoi porunca e poruncă.

Să opri repede, ca să nu arete ce se petrece în lăuntrul lui. Simția cum i-să înecă glasul și nu-și puteau opri cele două lacrime. Soarele să grăbea să se lasă după o coamă verde de pădure din marginea hotarului. În sufletul lui să sbăteau o lume. Ce știe ăstalalt de călare, ce poate simți unul venit acuma deacasă, unde a lăsat mamă și copii. Bine ar fi fost să fie dus și el de zece ani iar fi acum inima tare, ca oțălul.

— Și tu pe cine ai luat? întreabă cel de călare.

— Pe a lui Grigore fată.

— Pe Anica?

— Ba nu pe Ilina.

Celalalt trăsări și fără voie smânci calul, de a sărit cât colo.

Amândoi tăcură.

Umbrele s'au întins pe întreg șesul, numai niște spinări îndepărtate de munți mai prinseseră puțin din lumina roșetică a soarelui apunător. Și ce bine ascundeau umbrele acestea roșața ce s'a ivit în fața celui de călare.

Își aduce bine aminte de Ilina. Cu dorul ei a plecat la oaște și cu nădejdea la ea voia să se întoarcă. A gândit și el la începutu, că dă D-zeu din ceriu, să scape mai pe puțin, că-l vor trânti gloanțele aleanului la pământ, și apoi va fi trimis să se ridice acasă. Dar n'a avut noroc, Ilina n'a mai așteptat. Acum e târziu.

Vremea trecea. Cel de călare nu mai putea sta.

— Să anzim de bine Naşcule, și porni grăbit îndărăpt.

Răzimat de o salcă aplecată să uită cesta după el, pânăce săriturile repezi și dese ale calului încetară. Ca o mână de nor rătăcitor să vedea acum pravul scos de copitele calului și să pierdu în zare.

Pe Naşcu nu-l prindea locul. Gândul și inima îi erau departe, acasă.

Fără să știe și acum ce face să întinse pe earbă, și să uita în nemărginit. Jur împrejur era zgomot mare. Câte-o detunătură puternică de tun străbătea din marile îndepărtări până la el.

Între strigăte continue, alergări, pușcături cine ar mai fi avut timp să se gândească? Doar o doină, ce o cânta cineva din un fluer departe la marginea rîului în șes îl mai trezea din buimăceala în care era. Dar și aceasta a încetat iute și au rămas strigătele fără sfârșit și tropotele cailor ce aduceau nouă porunci, nouă primejdii pentru bieți ficiori.

Obosit și buimăcit de sgomot a adormit, ca pe ziua cea mare de mâne să fie treaz și limpede.

* * *

Era în ajunul luptei dela Peschiera.

— Aveți de griji ficiori, zise căpitanul Boer, cătră singurul șcadron român grăniță-resc de husari, să nu nechere caii. Orice zgomot, ce ar da de veste aleanului, că suntem aproape de el, ne culcă pe toți la pământ.

Merg husarii pe furiș înainte. În vine le clocotea sângele și unul nu era să se gândească la moarte. Au plecat de cu seara și acum erau aproape de țintă. Să fie în zori la marginea pădurei fără să-i descopere cineva, căci altcum polog îi pune pe toți gurile de tun, ce sunt îndreptate chiar către pădure.

Ajunseră întrun aluniș des împletit cu spini, caii nu mai puteau străbate, ficiorii își ștergeau mereu sângele de pe față, ce țișnea în urma plesniturilor de alun.

— Dați-vă jos măi ficiori zise căpitanul. Luați cai de frâne și după mine.

Un sgomot repede de săbii să făcu și porniră înainte. Grosul de cavalerie era departe către șes. Pe cer sclipeau stelele voioasă ca niciodată.

Privirea tuturor era îndreptată către marginea pădurei, ce era să nu se mai gate și luceafărul de dimineața de mult s'a ivit iar în răsărit să revărsa de zori.

— Suntem la țintă ficiori zise Căpitanul deodată.

Era în zorii zorilor, când au ajuns în marginea pădurei. S'au oprit cu toții.

— Fiți gata ficiori, când se va da signalul și nu mai crească earbă verde pe unde am trecut zise scurt Căpitanul.

— Tu George să nu te lași de mine.

Erau vecini cu satele și primejdia îi făcuse frați de cruce.

Lui George nu-i mai trecea din minte Nașcu de eri.

Trecutui-a vreodată prin minte, că pe câmpul de război să se întâlnească cu bărbatul aceleia, căreia el i-a dus dorul până acuma?

— Sărmanul, să gândi George, ce să poate petrece în inima lui. Bucuros și-ar fi dat el acum viața în locul lui Nașcu, el nu are pe nime, dar acela cu câtă frică și cu cât dor e așteptat acasă,

S'a luminat binișor.

În jos era o vedere grozavă. De pe dealuri vărsau tunurile foc și cete de cete să deprindeau și să adunau în val. Călărești treceau ca vântul peste colini, ca să se piardă iute după dealuri.

Clocoteau sângele în vinele husarilor.

— Don Căpitan ziseră deodată sloboade-ne la vale.

Căpitanul încă își ținea calul cu amândouă mânile.

Cine să se mai gândească în clipa aceasta la maica de acasă?

Înaintea lor să petrecea o luptă grozavă. Infanteria a pătruns în șes și s'a aruncat setoasă de sânge asupra unui sat așezat pe o vale. Tunurile încetară și o luptă crâncenă de baionet să da acum piept la piept.

Husari nu să mai puteau stăpâni.

— Sloboade-ne Domn Căpitan.

Cu sabia trebuià să-i mâne îndărăpt.

Deodată vine signalul secret și pornesc încet pe o alvie sacă a unei văi adânci către șes. Călărimea trebuià să atace în stânga îndată ce atăcà infanteria aripa dreaptă a aleanului.

Au ajuns nebăgați în seamă până în marginea șesului. Aci s'au oprit. În niște răchite întinse de pe marginea cealaltă a rãului era grosul cavaleriei. Pe cer strălucià soarele plin și cald a unei zile de vară.

Se dă signalul de atac. Ca și când ar fi ieșit din pământ, husarii au umplut șesul și s'a pornit ca furtuna în văzduh. Si clătinà pământul sub copitele cailor.

George s'a lăsat înainte pe grumazul calului și strângeà mănunchiul sabiei să-l sfarme în palmi. Era vai de cel ce picà.

Șuerau gloanțele prin rândurile husarilor, cari alergau nebunește înainte, către satul unde infanteria luptà piept la piept cu aleanul. O clipă încă și au sfărmat primul careu. Apoi al doilea și al treilea. Husarii au dat năvala în sat, o ploaie de gloanțe îi întâmpinà. Baioneta și sabia se măsură laolaltă. Calul lui Geoge lovit de un glonț se răstoarnă cu călăreț cu tot. Un alt călăreț s'a răsturnat peste el.

Când s'a trezit numai țipete și gemete se auziau pretutindenea în jurul lui. Începù să-i fie frică Își pipăià oasele. Întinse picioarele și nu simțià nici o durere. I se păreà că e numai ostenit. Puse mâna pe frunte, era plin de sânge. Un glonț l-a ajuns de bună samă în cap. Îl prinse acum o jale de moarte și își acoperì fața cu mânile.

Lângă el se mișcă un altul și gemù odată înfricoșat.

— Săracii mei de-acasă, zise celalalt.

George de-abià l'a înțeles.

— Cine ești tu măi prietine, zise către de unde venià glasul.

Nu capătă respuns.

George a încercat să se târâie până la celalalt, dar nu puteà trece o brazdă proaspetă. Se ridică de abià în cote și cu o sforțare uriașe vrea să treacă, dar ametit să restoarnă dealungul în brazdă.

Când s'a trezit era lângă Nașcu.

George își uita de sine și îl prinse de mână.

— Măi Nașcule, dar ce-i cu tine?

Celalalt își ridică a silă pleoapele, să uità cu ochii stânși la George și gemù de abia iarăș.

— Săracii ai mei!

— Săracii gemù și George acum și plânse tare.

Soarele a răsărit iarăș pe cer Câmpul s'a umplut de ostași. Tunurile iară bubuiau și lupta s'a început între cei rămași.

George să ridică din răsputeri și voia să-i ude buzele fripte ale celuialalt cu apa, ce îi rămasă în ploșcă, dar un glonț rătăcit îl lovește în tâmpla și cade fără grai peste Nașcu.

* * *

Când căpitanul a spus mai târziu întâmplarea aceasta, pe Ilina n'o mai prindea locul. Își țineà, că ea e de vină, că s'a făgăduit unuia și s'a măritat după altul. Și sărindarele pe la biserici nu mai încetau. Dar liniște nu a aflat nici așa.

Într'o zi s'a dus. Unii zic, că s'ar fi dus până la locul unde-i e îngropat bărbatul și acolo ar fi murit și ea.

Tul.

Nașterea.

Era o noapte 'nfricoșată ș'o vreme grea de neodihnă;
Deslănțuiri de patimi grele treceau prin lumile de tihnă
Ș'o nepătrunsă, oarbă ceață, învenină viața 'n piept,
Zădarnic fulgerà blăstemul în glasul sufletului drept!

Și gânduri sfinte 'ncremeniră în pleava sufletelor moarte,
Căci nu răzbiau prin ceața neagră, ca să 'ndrepteze și să poarte
Pe drumuri vechi, demult uitate, șireagul inimilor reci...
Deasupra stà conducătoare povața gândurilor seci!

De-odată 'n vuetul de patimi tresare-o lume și să mirã...
În fundul zării 'ntunecate un nor de ceață se resfiră
Ș'o stea strălucitoare, albă, clipește-adânc în răsărit
Și 'n dulcea ei văpae lumea o nouă lume-a 'ntrezărit!

Înfiorată stă mulțimea cu ochii țintă la minune,
Se 'nmoaie suflete de peatră, s'așează mințile nebune,
Și 'n zarea stelei sclipitoare zăresc un chip mântuitor,
Ș'aud cântări neauzite, cari varsă 'n suflete fior.

Un glas duios resun'atuncia din așternut frumos de paie,
Ș'o față îndumnezeită revarsă din priviri văpaie,
Și spune lumii 'ncremenite povestea harului ceresc....
În prav mulțimea se închină și inimile preamăresc.

Din nou a prins putere 'n pepturi speranța cea mântuitoare,
Fioruri sfinte, înviate la caldul mângăierii soare
Revarsă 'n suflete povața, întrând prin vălu 'ntunecos,
Și traiul lor e traiu de pace, iar gândul lor e gând frumos!

„Mărire întru cele 'nalte și celui Preaînalt mărire,
Pe acest pământ să fie pace și întru voi bună'nvoire!"...
Cântarea zboară valuri-valuri și se revarsă pe pământ,
Și tot mai tare arde 'n inimi și se 'ntărește focul sfânt.

Iar El, Trimisul mântuirii, din așternutul său de paie,
Binecuvântă blând poporul și varsă din priviri văpaie,
Ce samănă credința dreaptă în lumea plină de păcat,
Și jos se 'nchină 'ncet poporul, iar sus zimbește-un Împărat!

Arghir.

† BACIU IONAȘ.

S'a împlinit deja o săptămână, decând baciul Ionaș, cel mai mare cântăreț al Blajului, și-a închis ochii pentru totdeauna. Bardul nostru, atât de iubit de toți câți l-au cunoscut, a murit subit, fără să aibă vreme măcar să geamă, ori să-și dea pe deplin seamă de puterea loviturii supreme, ce i-se aplică în viață. O lovitură de grație a fost aceasta din partea crudelului Mors-Imperator. Cântărețul pururea senin, care a cauzat altora atâtea momente de plăcere în viață-i, a vrednicit să moară ușor și liniștit, aproape pe neștiute: „ca un cântec bătrânesc“ . . .

Un fel de Barbu-Lăutarul era el, când începea să-ți cânte cu glasul lui dulce cântece vechi, doine mai ales, cari au legănat fantazia oamenilor de pe vremea lui — și cari încetul cu încetul se duc și să prăpădesc: și oamenii și cântecele!

Era fără părechie mai ales în cântecele bisericești. Se va scurge multă vreme încă, până să se mai nască un alt cântăreț, care să cânte cu dulceața neasemuită a glasului lui: „La râul Babilonului.“ „Acuma m'am odihnit,“ ori priceasna „Ostenit-am întru suspinul meu“ . . .

Era în glasul lui atâta adânc sentiment, atâta dragoste pentru cântările sfinte, cum nu mai este la nimeni. În aceeaș vreme cântările „de lumea nouă“ nu-i plăceau, nu le cântă bucuros, și le învăță numai silit, auzindu-le necontenit, dela oamenii mai tineri, cari îi fuseseră elevi cu toții și au ajuns în urmă să-i fie tovarăș bătrânului. El ne ziceă „mă,“ cunoștea pe părinții nostri și pe noi pe toți, decând eram mici, abstracție făcând de întinsele lui cunoștințe și simpatii, pe cari le lăsase în urmă-i pretutindeni, pe unde umblase.

* * *

Cetesc jurnalele cari aduc vestea morții lui și rămân mâhnit de prea multa răceală, cu care se trece preste acest necrolog. Un artist așa de unic în felul lui, așa de cunoscut în întreagă lumea românească vrednicea — cred eu — măcar câteva șire de călduroasă parentare. Înregistrarea simplă a necrologului îți dă impresia, că prea suntem superficiali și prea curând dăm uitării pe oamenii, pe cari i-am iubit în viață. Și abia s'a închis mormântul deasupra-i, abia s'a așezat peste el cel dintâiu strat de zăpadă!

* * *

Înainte cu câțiva ani, bătrânul își pusese de gând să se mute în țară, la nepotul său, prof. Brânzeu. La masa comună, ce s'a dat, la despărțire, când s'a ridicat baciu, cu păharu în mână, să spună și el câteva cuvinte de adio, abia putea să vorbească de plâns. Spunea atunci, că are nădejde să vină iarăș la Blaj. In scrisorile ce le trimetea atunci, spunea foarte adese-ori: „iarăș m'am visat în catedrală“.

Nu se simția el bine fără catedrală, ale cărei ziduri au resunat de atâtea-ori la cântările lui; îi lipsia catedrala din Blaj, la umbra căreia și-a adăpostit copilăria și tinerețele — viața lui așa de frumoasă, până la vârsta de 64 ani.

Îi lipsia catedrala și reîntors, îl vedeai în fie-care Duminecă acolo, cântând până în timpul din urmă.

Și catedrala i-a răsplătit această dragoste, dându-i cel din urmă salaș cu prilejul prohodirii.

* * *

În vremea din urmă îl aflai pe baciu pe „peatra“ dinaintea gimnasiului, cetind „Gazeta“ și uitându-se peste ochelari la trecători, cu cari lega vorbă. Era de un umor sănătos, întrețesând în vorbă, zicători poporale, cari multă vreme vor rămânea neuitate.

Când vremea se mai recise, venia în sala de conferință, își luà o gazetă sau o revistă și petrecea ceasuri întregi între noi.

Iar seara pe la cinci, îl vedeai traversând încet-încet piațul luându-și drumul spre casină. Dacă erai la masa de biliard, îi vedeai de departe umbra, proiectându-se pe păretele din față, și cunoșteai, după popasurile lungi, ce le făcea, că baciul Ionaș sosește la obicinuita partie de „calabăr“.

* * *

Acum n'are să mai vie, nici la biserică, nici la „peatră“, — nicăiri!

S'a stins ca un brad prăvălit de izbitura fulgerului.

Ci noi vreme îndelungată încă vom simți că lipsește glasul lui măiestru, din armonia cântărilor noastre sfinte.

Și prin mintea noastră va trece atunci imagina — din ce în ce mai palidă — a unui mormânt, sub gliile căruia odihnește: *cel mai mare cântăreț al Blajului.*

Al. Ciura.

De săturat toți trebue să ne săturăm!

În colțurile străzilor se ivesc vânzătoarele de costume, din fundul șifoanelor se scot paltoanele, oamenii mai friguroși aprind câte-o țiră de zăgneată, cuptoriul însă nu se dă învins, fumă ca un locomotiv. Doamnele — casnice — se plâng, că prețul verdețurilor din nou s'a urcat. Acesta-i tipul lunei Octobre la oraș mare.

Glasul cel mai puternic, care întrece pe toate celelalte, e glasul stomacului. Azi mâne e aci iarna, trebue să încălzim, luminatul costă mai mult, iar de mâncat, trebue să mâncăm și peste iarnă, nu ne putem pune gura în pod. Medicul Carol Teodor, principe de Bavaria a demonstrat științificește, că trupul iarna are trebuință de nutremânt mai mult decât vara. Mâța sa de probă a căpătat vara-iarna aceeași mâncare. Numai cât în decursul iernii abia vegetă cu cele 12 Dg. de carne și 1·5 Dg. de unsoare, vara însă se și îngrășà.

De altfel și fără esperimentul acesta destul de interesant, știe fiștecare din esperință, că iarna are lipsă de nutremânt mai mult. De știut, știm noi atâta, numai cât de unde să câștigăm cele de lipsă, când toate se scumpesc și după toată probabilitatea scumpetea va crește.

Mai zilele trecute eră dispută înfocată între scriitorii anglezi și francezi asupra artei culinare. În special »sosul« dădeà cea mai bună materie de ceartă. Pagubă, că domnii aceștia nu ș-au luat osteneala să cerceteze mai cu de-amăruntul bravurile culinare săvârșite de doamnele dela noi cari nu dispun de venite prea colosale. — Acestea duc la extrem vorba: »și capra să se satur̆e și curechiul să rămână.« Dar toate își au marginile. Fiziologia nu permite superlativul sfaturilor: »mâncați mai puțin, ori luați mâncări mai primitive.« Știința e severă, nu lasă din principii. Spune, că omul deplin format, care desvoaltă o muncă de mijloc, are lipsă de 100 gr. albumiu, 55 gr. grăsime și 500 gr. hidrați de carbon la zi. Dacă trupul omului nu primește cvantul acesta, — slăbește și îi scade puterea de lucru.

Hidrații de carbon se câștigă mai ușor. Pânea și zăharul îi conține în așa măsură, încât cei mai mulți oameni nu duc lipsă în privința aceasta. Apoi nutremintele acestea nici nu s'au scumpit așa de tare, încât să nu și le poată procura și omul cu venite mai puține.

Nici chestiunea — grăsimii nu-i chiar desperată, căci ne trebue abia 55 gr. și nici prețurile nu — sunt prea urcate.

Dar cu atât mai tare ne încurcăm când ajungem la albumin. Organismul nostru scoate albuminul mai cu samă din carne, lapte și oauă. În carnea de vită, macră sunt 18%, în calitatea mai bună 20%, în carnea de viță 15%, în șonca macră 23%. Un ou conține cam 6 gr. Presupunând, că cineva are organism foarte bun, încât exploatează perfect alimentul conzumat, omul acela vrând să-și câștige cele 100 gr. necesare la zi va trebui să mânce 500 gr. carne bună de vită ori 600 gr. carne de viță, ori 17 oauă. Cărora le place laptele, vor conzumà la zi 2·5 litre, dupăce nici în laptele cel mai bun nu sunt mai mult de 4% albumin. Trecând la finanțarea lucrului vedem, că carnea de vită îl va costà pe om 2·50 K. cea de viță 1·80 K., iar oauăle 1·40 K. Atâța bani au foarte puțini oameni, deci cu dreptul ni-se impune întrebarea, cum să ne câștigăm alimentele, cari conțin albuminul necesar?

Albuminul artificial încă nu-i aflat, deși mulți chemiști de frunte se ocupă cu problema aceasta. Dar și când ne va stà la dispoziție albuminul artificial, cine știe, dacă organizmul nostru va fi îndestulit cu el. — Până la altă rânduială suntem siliți să cercetăm regnul vegetal și animal. Spre acest scop putem folosì tabela făcută de König, directorul institutului agronomic esperimental din Münster, care încă susține că-i mai igienică câștigarea albuminului din carne. — Să vedem, cum stăm cu carnea între împrejurările aceste critice.

Prostia publicului mare e vrednică de admirare. Ori poate ni-a mers prea bine până acum. E un șir întreg de cărnuri, cari pot fi esploatate cu toată liniștea și azi aproape nime nu le ea în samă, — francezii mâncă cu plăcere iepurii de casă, aceștia se cultivă foarte ușor și ieftin. La noi sunt desconziderați, macarcă sunt neasămănat mai buni decât carnea de câne vândută în cercul al VI (Budapesta). La noi numai oamenii bolnavi mâncă porumbi, iar melcii și broaștele se văd numai la masa gurmandului. Carnea acestora însă nu mult apasă în cumpănă, căci ca aliment pentru publicul mare nu poate venì în so-

Babeș-Bolyai Central University Library

cotință. — Porumbul de Brest, care e foarte mare, nu-i cunoscut în Ungaria. Dar sunt alte sălbătăcimi, cari nefiind puse sub dare de conzum ar face serviții minunate familielor mai modest salarizate. Locul prim îl ocupă carnea de cerb, carea dă o tocană foarte bună și costă 60—70 f. Kgramul.

Cu mult mai însemnați sunt peștii. Carnea de sălbătăciuni abia conține 20% de albumin, a iepurelui de casă 21%, între pești sunt și de aceia, cari conțin 80% albumin, bunăoară batocul (Strekfisch). Durere, peștii nostri sunt scumpi și pe lângă sistemul de acum de esploatare nici n'avem speranță, să se ieftinească. — Dar s'au făcut probe succese cu importul peștilor de mare și numai lipsa spiritului de viață e cauza, că în Budapesta nu-i o circulațiune tot așa de mare ca în Berlin ori în Paris. Chiar și Viena conzumă mai mulți pești de mare, macarcă depărtarea e cu mult mai mare. La noi nu se pune pond nice pe peștii sărați ori murați, ș-apoi chiar și heringii conțin aproape atâta albumin cât carnea de viță.

De n'avem bani nici pe astfel de carne, atunci trebue să ne întoarcem spre regnul vegetal pentru câștigarea albuminei necesare. Aci păstăioasele ocupă locul prim, pentrucă fasolea, mazerea și lintea conțin 24, 25 ba chiar și 26% de albumin. Ce e drept și prețul acestora s'a urcat în zilele din urmă, dar încă tot sunt ieftine, căci costă abia 40 f. lintea, care prestă omului cele 100 gr. de albumină, de câtă are lipsă la zi.

Faptul acesta se și esploatează cu succes de conducătorii culinelor în stil mare. Casarmele, temnițele, sanatoriile nici n'ar putea există fără păstăioase. Acestea și pânea formează baza costului în localurile amintite. — Cine știe de nu vom ajunge și noi la același cost, dacă mai ține scumpetea de acum.

Și ne dă nouă pânea cea de toate zilele... numai cât nici din pâne nu ne putem acoperì esigințele, pentrucă la zi ar trebuì să conzumăm 2 Kg de pâne, cvantul acesta însă nu-i higienic pentru stomac și intestine. Din pâne ne câștigăm însă hidrații de carbon, căci conține aproape 50%, așa încât cine poate conzuma mai multă, n'are nevoie să mai mânce prăjituri și zăhar. Dintre alimentele vegetale abundante în albumin mai amintesc ciupercile. Acestea încă sunt negligiate de tot. La noi atât solul, cât și clima sunt foarte prielnice ciupercilor și totuși se conzideră ca mâncare de lux. De ar vrea să imiteze oamenii nostri cultura ciupercilor din Paris, ar aveà la îndemână și bani și nutremânt bun. — În Paris le cultivă în pivnițe, la noi se fac pretutindinea și încă soiurile cele mai fine: trufle, hiribe, mănătarce etc.

Drept încheiere să amintim ceva despre grăsimi: Prețul acestora se urcă paralel cu a cărnii. Deci se impune dela sine, să cercăm în regnul vegetal suplementul grăsimilor de animal. Fiziologia ne sprijinește nisuința aceasta, căci e constatat, că grasimile de provenință vegetală se pot mistuì mai ușor decât cele estrase din cărnuri. În locul prim stă oleul, apoi celealalte grăsimi vegetale și numai după acestea untul, unsoarea de porc, de gâscă și de vită. Aceasta e cea mai grea. Experiența s'ar părea că contrazice științii. Publicul mare în scurtă vreme s'a săturat de unsoarea de cocus.

Sămn, că nu se împretinește ușor cu grăsimile vegetale, dupăce oleul cel veritabil e foarte scump. — De altfel pe lângă dedare, care ar urma cu timpul, mai e altă cauză foarte de mare moment. Unsoarea de de cocus se poate falzifica foarte ușor. Ș-apoi la noi în Eldorado alimentelor falzificate se și falzifică în en gros și în loc de unsoare de cocus mâncăm o amestecătură de său, creri de animale, făină, întăreală și câte altele.

Împrejurările noastre economice sunt de așa natură, încât — chestiunea grăsimilor s'ar puteà resolva ușor și ieftin prin producerea mai intenzivă a untului.

Combinând alimentele recerute de natura omenească cu starea finanțiară de tot modestă a publicului mare, trebue să o supunem, că până ține scumpetea de azi suntem siliți a ne îndestulì cu mai puțină carne, și să mâncăm pâne, păstăioase, crumpene, lapte, unt și caș, întinzându-ne din când în când și la sălbătăciuni. Esprimând în numeri raportul dintre bani și alimente vom aflà, că pentru aceeași sumă de bani căpătăm în pâne de grâu 4500, în pâne de săcară 5400, în mazere 5800, în fasole 5880, în linte 5300, în crumpene 500, în lapte 2400, în unt 1100, în carnea de vită 600, în carnea de porc 700, în oauă și în carnea de găină 500, — în spargă 82, în poamele uscate 78 și în carfiol 56 unități de nutremânt. Trecând datele acestea pe limba culinei, zicem, că alimentele înșirate la început le vom folosì zilnic, iar cele dela lapte încoace azi mâne le vom gustà numai la prasnice.

Dar să nu desperăm, căci trebue să vină timpul, când cei interesați vor pricepe vorba lui Moleschott că »Der Mensch ist, was er ist.«

De săturat însе trebue să ne săturăm și până atunci.

Dr. Szerb Zz. (Uj Idők nr. 45.)

Din Italia.

— Impresiuni din vacanță. —

Castel-Gandolfo, la 26 Oct. 1906.

Octomvre e către sfârșit. Colinele Laținlui, ca niște sânuri pline și rotunde — sunt încărcate de roduri și de binecuvântare; spiritul blând al păcii plutește peste ele. Un singur murmur domoi și trăgănat, ca o sfântă rugăciune să înalță din toate unghiurile, din toate ascunzișurile. Par'că te-ai găsì într'un tâmplu nemărginit, — totul e solemnitate și sărbătoare: căci acum sunt duși „villaggiatori“ veniți din cetate, cari cu cântecele lor scălciate și răgușite, cu vorba lor fără rost și răstită, cu mișcările iuți-vârtej turburau calmul și sfințenia locului. S'au dus de-odată cu canicula și cu pulverea verii, ca să se îngroape din nou între zidurile ruginite de fum și praf și în sgomotul asurzător al cetății eterne. Cu ei s'au dus stolurile de băieți pestriți, lărmuitori, și mai nestâmpărați, decât argintul viu, dimpreună cu tovărășii lor: de joc, de preumblare, de masă: câni piticoți, linși, cu zurgulae și cu coada colac; și podoși cu coamă de leu și cu coada măciucă.

Din roiul de lume, ce cu căderea caldului se grăbia să iese, pe toate porțile din Roma și peste vară erau resfirați pe la scălzile de mare, prin satele de prin prejur, prin vilele de pe dealurile acestea, abia au mai rămas acum cu noi puțini vânători de paseri, cari doară își inbesc mai mult pușca și desișul, decât nevasta și copiii de-acasă. Din vreme în vreme ne mai trec grăbiți pe sub ferestri, pășind vitejește și bătând doba în buze studenții cu suflet nestâmpărat, cari au părăsit toiul cetății; ca să-și mai depue o clipită sarcina grijilor sarbede, ce-i apasă pe băncile școalei. De alteum cărările netede, udate de roua nopții sunt tăcute, goale. În faptul dimineții numai mai trec după lemne țărani grijoși pe urechiații lor cumințì; ori băeți, fărtați de strengării cu vântul în căput se arată și să perd în codru după castane.

Pe lângă drumurile de țară stau mereu la locul lor neobicinuit bătrâni sdrențoși și gârboviți, cerând milă dela trecători, cari acum sunt și mai rari și mai nepăsători.

Nefericiții aceștia, ca niște fii ai blăstămului, ca semnele amenințătoare ale unui rău obștesc, zilnic să sporesc; și cu cât societatea împinge înainte mai iute și mai învrăjbit fatalul car al progresului, cu atâta mai plângător și mai pătrunzător să aude vaetul lor: al neputincioșilor, jertfelor, ori nenorociților rămași îndărăpt pe urma goanei păgâne. Mult mai virtos însă să aude aici în Italia, unde cerșitorul devenit o profesiune ușoară, de bun profit și fără rușinea aceea bărbătească, ce o are omul în natura lui, e o rană, ce doare foarte — și ce Italianul sincer și simțitor nu șovăește a o mărturisì. E o boală, ce din orașele mari, unde a prins rădăcină, să lățește mereu și prinde noue rădăcini, ca iederă și prin satele din jurul lor. Toți văd răul, cum crește și știu, că trebue curat, însă nici unul nu pune mâna pe unealta ascuțită, ca să-i curme viața.

Nu, căci e cu neputință. Nu e acesta rău de eri, de alaltă-eri, ci rău nutrit de veacuri de însă-și împrejurările vieții, cari să proptesc una de alta și una naște pe cealaltă. Iată cum: O societate profund evlavioasă, fundată pe tradițiuni bătrâne, de dragoste creștinească, cum e cea italiană, nu poate, decât să momească acești fii ai mizeriei și ai milei; îi simțește, că sunt membrele ei neputincioase, de aceea îi ocrotește și grijește, cum îți grijești tu brațul ori piciorul, ce te doare; dar sub degetul ocrotitor și milos al societății nu, că să se întărească și să se vindece, ci tot mereu să sporesc. Toată luna aduce rodul său: noi șchiopi, ologi, bătrâni încărunțiți și denervați înainte de vreme, nefericiți în ale familiei etc. etc. Și societatea îi sufere și îi milue și pe aceștia, ca pe celialalți, căci sunt fruptele ei naturale.

Și cum n'ai cunoaște de pe frupte pomul, când a dà pomană e egal: a fi bun creștin, bun catolic, cu un cuvânt om de Dumnezeu? Și nervul societății îl formează astfel de oameni.

Nici schiturile solitare învăluite în o atmosferă tainică, ce stau de-asupra fie-cărui sătulet, ca îngerii amenințării, cu locuitorii lor misterioși, ca, arătările din altă lume, toți tămâie și rugăciune, cari arși de soare desculți, cu capul gol și peste haina-le lungă,

dură și ruginie. încinși cu o funie albă, ca un Christ judecat la moarte, îți vin la poartă și îți cer milă (ceea-ce nici nu întârzie: căci cine ar respinge pe Hristos, dacă pentru un pahar de apă și un codru de pâne îți dă cerul?): n'au putut să nu facă asupra spiritului simplu al poporului o adâncă și trainică impresiune: asupra poporului, carele imitează totdeauna bucuros, adese-ori pe dos și cu alt scop, dar imitează exemplul dat de alții. Cu cât mai vârtos însă trebuia să imiteze această virtute eroică predicată de pe amvon cu gura, pe drum cu straița și cu bastonul, de aceste ființe cu port și voce profetică, atunci, când ea nu să stâmpără numai foamea și setea, ci să cumpără și cerul, și când ea a venit nechemată la ușa săracului și nu săracul a cercat-o. Și ce era mai ușor pentru cel sărac și lipsit, neputincios poate și trândav, dar rușinos de până aci de a cerși dela altul, decât a-și spăla fața roșie de rușine cu virtutea călugărului, a eși și el cu straița la largul drumului și a face așa din ea o profesiune periculoasă?

Dar poate, că și aceea e drept, că cine nu are pe al său, nu lucră bucuros pe al altuia. Și pe aici, durere, sunt prea mulți aceia, cari, ca să poată avea ceva, ce ar puteà chema al său, trebue să lucre mult la alții.

Tu străin sosit de curând în Roma te înspăimântezi de vasta estindere a renumitei „Campagna Romana". E toată necultivată, deșartă și arsă. De veacuri n'a întrat în țelina ei învârtoșată — afară de bârletul arheologului ferul râmător al plugului. Valea aceea de mii de jughere nici odată n'a fost împărtășită așa, ca sute și mii de guri flămânde să-și poată muia foamea cu o bucată de pâne câștigată, asudând pe brezdele ei.

Din vremile păgâne, — când încă era înflorită de vilele, parcurile și economiile marilor căpitani ai republicei romane: a Porciilor, Luculeștilor, Tullianilor etc.: o mână de oameni, ce găsiau strimte provinții întregi pentru îndestulirea pasiunilor lor lacomoase și invidioase — al căror cuib de desfătări era; peste tot evul mediu cât era teatrul cel mai sângeros al invidiei și al urei îmbătrânite, dintre nobili din Roma, principi di Tusculo și dintre bărbarii destrugători, cât timp era în mâna celui mai tare și până în zilele noastre, când o găsești, tristă și necultivată în mâna a lor 7 ori 8 principi ori nobili, cu titluri sonore, dar cu punga suptă; cari cu ea așa înțălenită, părăsită și ușoară de dări cel puțin își păstrează titlurile, tradițiunile și onoarea strămoșilor; cu ea cultivată însă și încărcată de dări, venind un om rău poate, că bancrotese definitiv, cum au pățit-o mulți din semenii lor.

O societate deci profund creștină, cum e aceasta, pe lângă o împărțire atât de rea a pământului și într'o climă atât de caldă, ca asta, ce moaie vinele, îngreunează și inclină corpul către nemișcare, către desfătări momentane, nu poate fi, decât prielnică cerșitorilor, ca ploile line buruenelor.

Verile caniculare, învăpăiate, când circularea repede a sângelui e întoarsă numai la stabilirea echilibrului intern, turburat de caldul excesiv, opresc îngreunarea stomacului cu mâncări alese și în măsură mai mare; iar de alta parte iernurile ușoare, ca la noi toamnele stâmpărate, fără neauă, mai mult vânturi umede și mizguiri mai dureătoare, decât ierni, cari îi lasă mereu pe afară — nu pretind haine groase, nu chilii încălzite (pe cum nici n'au soba în ele), nu mâncări prea grele și sucoase ca sub climele aspre. Așa traiul devine lesne și o necesitate a momentului.

O lipsă comună deci ca asta să mulcomește: cu un călcâi de pâne, cu o limonadă, și doue trei smochine, vara; iarna cu un tăerel de brusturi de varză, de zeler, de „finocchi" ș. a. copți în ulei, cu o pleasă mai caldă de macaronii prăjiți, cu un pumn de castane fripte și un „ghioit" de vin nou și nebotezat.

Totul e un nutremânt ușor și eftin, ce-l cumperi cu 3—4 „soldi". Și tocmai de aceea sunt lipsuri, cari nu le turbură sufletul cu gândul de ziua de mâne, care e nesigură ca și cea de eri petrecută în neajunsuri. Cel mai energic să pleacă să sufulcă și cu puțină opintire o duce de azi pe mâne; pentru cel trândav, lenos viclean, ori chiar slăbănog însă, ce e mai lesne — când deja îi lipsește rușinea, ce societatea nu i-o cere, ca semn de îndreptățire a faptei, decât a eșì în colțul cel mai de aproape al străzii și dela primul trecător milostiv a cerșì acești „soldi" neînsămnați? Apoi făcută prima încercare, așa își va câștiga mereu, toată viața prânzul și cina.

Mulți acum s'au dedat cu rău, ca și alții cu bine; mulți însă să svârcolesc în neputința lor de a-l estirpa și își varsă amarul inimei în otări și esclamări prin coloanele ziarelor, ce-ți umplu sufletul de întristare. Grosul societății însă e nepăsător la toate; o mână vesel înainte; râde la toată gluma și glumește la toată vorba și chefful bun a lui îți pare fără fund.

Dar nici în aceasta viață ușoară și voioasă, de fluture, deși îți curge atât de natural și lins sub ochi, nu e greu să distingi ceva de străin, de bizar și îndărătnic par'că, un fel de deșertăciune mai accentuată, decât în alte neamuri, cari toate să arată pe ascuns în îmbrăcămiute-i, în purtare-i, în petreceri, și în simțământul mereu treaz de sine însu-și ș. a.

Și aceasta, ca și multe alte — e un rău moștenit dela strămoșii lor, cari par-că „au mâncat agreșele, iar nepoților li-s'au strepezit dinții": da, nepoții au rămas cu pasiunile acestea, pe cari iute le cunoști, că nu-s copilul zilelor noastre.

Italianului îi place mult să impună, să facă pe stăpânul, pe bogătanul, pe învățatul. Bărbați de alteum onești: servitori din case publice și private, păpucari croitori, negustori mai mărunți, ce ziua la lucru și în slujbă poate poartă pălării de hârtie, nădragi cleioși și păpuci de ață. Dumineca, văzându-l, trecând gânditor pe lângă tine, ca cel cufundat în gânduri grele, sub o pălărie albastră cu streșini largi, în hainele noue, croite după moda nouă, ori, în caz de o mai norocoasă întâlneală pentru tine — cu doamna de sub braț, ascunsă și dânsa la umbra unei tufi de trandafiri înfloriți, ce îi împodobesc capul. — îți vei opri pașul și vei privi lung în urma lor, ca după cunoscutul de odinioară, a cărui nume l-ai uitat; așa sunt de schimbați. De bună samă Englezii și Americanii subțiri, lungi și ușurei din fire, dar grei-pământ de aurul, ce le apasă buzunarul, nu-și trimit pe aicea așa de înfoiate doamnele lor.

Iar când își onorează patronul satului: un sfânt ori sfântă: pilde de blândeață din o vreme mai bună, ori când sărbătoresc zilele de mândrie națională cu musică, cu iluminații și cu focuri artificiale, cari toate costează aur țăranului, care nu prea are nici aramă. — până noaptea târziu stau sgomotoși pe uliți, urmând cu ochi lacomi rachetele, ce să înalță, ca mingi aprinse și în liniștea straturilor înalte, esploadează în detunături puternice, ce le repetesc toate văile, vărsând o ploaie deasă de stele, de flori aprinse, și de tricoloruri naționale; iar când representarea se gată între fulgere orbitoare și dărdăituri sguduitoare, massa curioasă cuprinsă de spaimă și admirare erumpe într'un urlet de plăcere; musica intonează marșul triumfal și ea se împrăștie.

Toate aceste manifestări ale bucuriei, de alteum, destul de dese — au ceva nenatural, arată o onintire neobicinuită, e ca un fel de scuturătură violentă în cursul liniștit al vieții comune, care te supără oarecumva, trebuind să trăsari și tu gândul din calea ordinară a judecății sănătoase, și să cerci pe ainrea cauzele, a căror efecte târzii le vezi, ca fruptele bastarde între împrejurările de acum.

În ele eu văd ceva de păgân, de Roman; le cred sfărmături de amintiri din o lume depărtată; amiptiri, cari nu trec din gură în gură, nici nu să învață din cărți, ci să sug așa cu laptele în leagăn, peregrinează și să propagă cu sângele din generațiune în generațiune, și depositându-se, formează primul și cel mai adânc strat al indivizilor, ale cărui licăriri de un colorit vag, nehotărât, dar oare-cumva uniform, ce cuprind societatea într'un fel de atmosferă numai ei proprie, noi cu un singur cuvânt le chemam naturelul, conduita neamului.

Le cred mai încolo licăriri ostenite aie jocurilor nebune din vremea împăraților Romani, când flote să înnecau, luptând în canaluri de vin, și miresme plouau peste privitorii nesațioși de minuni grandioase, strălucite rari și surprinzătoare în coloseu, ba la flacările sălbatice de una-alta și mai nefericită Troja să gusta dulceața versurilor nemuritorului Omer și în vuetul sinistru al curentelor învăpăiate, glasul blând al ghitarei.

Nebunii, cari dacă n'au fost și ele numai o poveste așa pe cum le descriu istoricii acelor timpuri; ne dau mult de meditat și ne escuză oare-cumva, că am avut cutezanța de a legà împreună și de a deriva unele dela altele fenomene atât de diverse și atât de parte în timp a unui popor, carele poate s'ar supăra, dacă ar ști, că noi am vorbit serios, și nu am scris numai de dragul de a scrie, fără ca să ne facem judecători, eretici și auctoritate în cele povestite. Noi însă nu suntem istorici stricți, ci numai amici binevoitori.

Victor.

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Chestii contimporane.

III.

Biserica în veci va stă.

Cu simpatie sau antipatie, cu inimă bună sau cu ură, dar toată lumea cu interes şi cu atenţiune încordată priveşte mersul lucrurilor în Franţa: soartea Bisericii în lupta ei cu puterile dujmane. Şi meditând de sf. sărbători ale Crăciunului, când omenimea întreagă serbează iar amintirea celui mai însămnat fapt din viaţa ei: naşterea lui Hristos, Mântuitorul nostru, în jurul căruia se învârte istoria universală, ca roata în jurul osiei sale, sau ca pământul şi celealalte planete în jurul soarelui, — cu inimă îndurerată esclamă unii dintre noi: unde-i făptura ta, Hristoase, unde-i *mântuirea,* pentru care ai venit pe pământ, ai pătimit, ai fost îngropat, pentru ce orbecă lumea şi azi încă în întunerecul neştiinţei şi al răutăţii, pentru ce Biserica ta, dacă are să cuprindă omenimea întreagă — după 20 de veacuri, e relative încă atât de puţin răspândită şi neamul omenesc nu că s'ar apropia, dar pare a se tot depărta de aceasta instituţie singură mântuitoare? . . .

Un glas tainic vine şi ne răspunde în modul următor. Oameni buni, ce vreaţi? *minune* aşteptaţi? amin. amin zic vouă: mai mult ca minune. Eu sunt acela, care am făcut lumea, eu am dat şi Biserica; eu concurg în tot momentul la operaţiunile aceleia, eu mă îngrijesc şi de aceasta; a mea este judecata şi eu voi resplăti, dreptatea mea este dreptate în veac şi cuvântul meu adevăr! Însă ascultă omule şi înţelegi: când am făcut lumea, cu omul în ea, legi i-am dat ei, cari nu vor *peri*; şi când am făcut Biserica, pentru acelaş om am făcut-o, care era dintru început: om cu suflet, cu raţiune, cu voinţă, dar voinţă *liberă!* . . . Eu când am făcut Biserica. nu am schimbat legile firei, nu mersul naturii; mântuirea mea nu e mehanică, nu e cojoc, care se dă gata, numai să-l îee cineva în spate, ci mântuirea mea e o *putinţă,* putinţă de a fi fii lui Dumnezeu (Ioan, 1, 12); condiţiunile, cu cari umblă mântuirea mea, le împlineşte fiecare om de bună voie; eu dau puteri, energie, cari dacă le aplică cineva. se formează pe sine întru om desăvârşit, cum formează sculptorul statua sa! Pentru aceea nu vă uitaţi la aceea, că de 20 de veacuri numai atâţia creştini sunt: la mine o miie de ani sunt numai ca o zi, şi istoria noastră are încă un şir lung. lung. Cărările mele sunt ascunse şi sfetnicul meu nime nu a fost; ori cum să meargă lucrurile, eu le ştiu mai bine judecă: eu sunt Alfa şi Omega, din mine a pornit şi la mine se reîntorc toate . .

*

De fapt, istoria Bisericei aici pe pământ, nu înseamnă petrecanie. chef şi veselie. Nu trofee, nu cărari cu flori, ci înseamnă: *luptă.* Iar această luptă presupune alternative, scăderi şi înaintări relative, dar nici odată nu: scădere absolută *(indefectibilitas!)* La capetul acestei lupte stă scris înainte: *biruinţă,* asta e sigur; dar în decursul ei? şi aici: biruinţă, dar nu *cum o înţeleg oamenii.* Înaintea oamenilor acela învinge, care e primit de oameni, mărit. proslăvit; Bisericii i-e tot una: preamăresc-o oamenii sau o osândesc? Ea străbate, fără piedecă, spre scopul său anumit. Biserica învinge atunnci, când se pleacă la picioarele ei împărăţii întregi, şi atunci, când cei mai harnici fii ai săi pătimesc la moarte. Şi nu se ştie, care mod de învingere îi aduce mai mult şi care e mai potrivit mijloc în mâna Provedinţii spre înălţarea ei? Ostaşii ei prin moarte nu se răresc, ci se sporesc, căci bine a zis Tertulian: sanguis martyrum, semen christianorum! — Pentru aceea Biserica serbează pomenirea faptelor mari, întâmplate în interesul mântuirii noastre, cum e Naşterea Domnului; dar tot ea iubilează şi la *Naşterile* mucenicilor săi: când aceia şi-au vărsat sângele . .

Aceasta ni-o arată şi *ciclul sărbătorilor din 25—30 Decemvrie.* Două zile serbăm Naşterei Mântuitorului, cântând: „. . . răsărit-a lumii lumina cunoştinţei“, . . . dar vine în ziua a 3-a: pomenirea sântului întâiului Martir şi Arhidiacon Ştefan, şi Biserica cântă: „Stăpânul eri la noi a venit cu trup, iară azi şerbul din trup a ieşit; eri Împăratul nostru cu trup s'a născut. iară astăzi şerbul cu petrii se ucide;“ apoi vine: pomenirea sânţilor 20 mii mucenici celor arşi în Nicomedia, a celor 14 mii de prunci ucişi de Irod, şi a altor sfinţi martiri şi martire, învăţându-ne pe noi pe toţi aceştia, că oastea *martirilor* ca un luminător neapus resare, luminând prin credinţă inimile şi cugetele celor curioşi. Văzând aceasta urmare a sărbătorilor, cu mirare întrebam: cum vine Biserica să pună lângă olaltă bucurie şi durere. veselie şi gele; cum poate să ne conturbe voia bună de Crăciun prin pomenirea dureroasă a cumplitelor martiragii? Lucrul se esplică aşa: nu este gele în sărbătorile noastre; în Biserică de aceiaş calitate sunt Naşterea Mântuitorului şi Naşterile mucenicilor prin botezul de sânge; Biserica de-opotrivă se bucură în cele bune şi în suferinţe. ea este acea mireasă, care merge voioasă la moarte pentru Hristos, cântând: „pe tine, mirele meu, te iubesc, pe tine căutând mă torturez şi împreună mă răstignesc şi împreună mă înmormintez prin botezul tău; şi pătimesc pentru tine“ (Troparul s. Eufemia, 16 Sept), pentru-că nu este rău în suferinţe, în moarte cumplită, numai *un* rău este înaintea ei: păcatul.

Văzând din acestea rostul suferinţelor în Biserica lui Hristos şi puterea prigonirilor împotriva ei, să ne întrebăm: *ce poate strica* acestei Biserici soartea tristă: ce o poate aştepta în Franţa? Şi răspunsul vine de sine: nu Franţa, dar toată lumea, infernul, porţile iadului să se scoale împotriva ei, şi nu vor putea-o birui pe ea! Asta ni-o făgăduit-o Domnul Hristos. Biserica e casă puternică, zidită pe peatră; vină vânturi, furtuni, cari scot arbori din rădăcini şi mătură pământul: nu vor puteau-o doborî pe ea; Biserica e o naie bine alcătuită, în mijlocul unei mări: sară apa turbată, izheaască valurile, ea nu se va cufunda; Biserica este un vlăstar, care dupăce a prins odată rădăcini, nu va mai putea fi stâns, până pământul va fi! De ce să ne temem? *Nu am crede în originea dumnezecască şi în Pronia deosebită, care veghează asupra ei, dacă numai un moment ne-am îndoi despre viitorul Bisericii noastre!*

Să vedem *istoria.* Cunoaştem stările vrăjmaşe religiunii creştine, când aceasta mai întâi a apărut şi a început a se lăţi. Vederile lumei de atunci erau cu totul deosebite. contrare principiilor creştine. Acest antagonizm aşa îl descrie sf. Pavel: „Dumnezeu a ales pe cele *nebune* ale lumii, ca pe cei înţelepţi. să-i ruşineze; şi Dumnezeu a ales pe cele *fără putere* lumii, ca să înfrunteze pe cei tari; şi cele *nenobile* şi *nebăgate în seamă* lumei le-a ales Dumnezeu şi cele *ce nu sunt,* ca se strice pe cele ce sunt“ (1 Cor. 1, 27 urm.). Şi totuşi aceste au învins şi Biserica s'a întărit! Renumitul profesor german, *Paulsen,* zice (System d. Ethik, 1889, p. 78): „Între toate întâmplările, despre cari ne referează istoria universală, nici una nu e aşa minunată, ca întoarcerea lumei antice la creştinizm. *Nu a fost încă o mişcare spirituală, căreia într'atâta să-i fie lipsit totul, ce după mersul ordinar al lucrurilor o face în stare de a cuceri lumea, — ca creştinizmul.*“ Şi ce se zice despre lăţirea Bisericei la început, aceea stă şi despre conservarea ei până în ziua de azi. Unde sunt împărăţiile puternice ale lumii. din diferite epoce? Şi ce au putut strică Bisericei *prigonirile Chezarilor, erezele* de : furisită pomenire din veacul al 4-lea mai ales *oardele barbare, corupţia* morală a şerbilor lui Dumnezeu, din *evul mediu,* renaşterea păgânizmului în s. 14—15 *(Renaissauce),* pseudo-*reformaţia, revoluţia franceză,* şi multe alte *momente de criză,* cari numai în jumătatea a 2-a a veacului trecut au fost atâtea, încât au fost în stare să nimicească orice instituţie omenească? . . . Şi Biserica? Biserica e o *împărăţie nebiruită* (Răvaşul), ea stă şi cu fruntea înălţată strigă: eu am învins lumea! Aşa va stă ea şi în viitor şi-şi va vărsà harurile sale asupra lumei nemulţămitoare.

Căci *ori* cât să lupte împotriva ei filozofie, ştiinţe. literatură, cultură modernă, să nu uităm, că nu-i vorba de adevăruri *absolute,* căci acelea nu se pot împotrivì Bisericii, ci de *teorii* născocite, de *hipoteze* pretinse, de direcţii *tendenţioase,* de *corupţie* morală. Asupra acestora totdeauna va *învinge adevărul!* Şi oricât se propăşască ştiinţele şi cultura omenească, acelea nici odată nu vor puteà alina nici o durere sufletească, nu vor înfrână nici o pasiune, nu vor îmblânzì nici o inimă sălbatică, nu vor îndreptà pe nici un egoist, superb, invidios! Nu, căci acestea se ţin de *altă* sferă, de sfera religiunei, a cărei formă concretă e Biserica.

Şi acum întorcându-ne iar la *chestia cu Franţa:* ce va putea strică Bisericii soartea ei de acolo? răspunsul e: *nimic!* Fără a ne dimite în analiza stărilor concrete de acolo, constatăm. că pe lângă toate nedreptăţile, ce se fac — negreşit, sunt nedreptăţi colosale. — *esenţa* Bisericii *nu* o vor puteà-o atinge niciodată, şi în sfârşit nu ştì, ce bine nu poate urmà, din toate relele, pentru Biserică, chiar acolo în Franţa, unde are lipsă de o înfăţoşare esternă mai puternică, de o circulare de sânge mai sănătoasă, de o formă mai măreaţă în organizarea ei omenească.

Dar: *Biserica în veci va sta.*

Sf. Ioan Evangelistul are în *Apocalips* (c 12. v. 1. urm.) o vedenie minunată, care de mulţi se referește la P. Verg., dar înţălesul adevărat al locului aceluia e despre Biserică, căci sub figura femeii se ascunde Biserica şi sub a bălaurului: vrăjmaşii ei. Aici se descrie în mod grandios biruinţa Bisericii asupra tuturor vrăjmaşilor ei. Iacă unele escerpte din locul citat: „Şi *Sămn mare* s'a văzut în ceriu: *muiere îmbrăcată cu soarele* şi sub picioarele ei luna şi pe capul ei cunună din douăsprezece stele . . . . Şi s'au văzut *alt sămn* în ceriu, şi iată un *bălaur mare* roşu, având şepte capete şi zece coarne şi pe capetele sale şepte cununi. Şi coada lui trăgea a treia parte din stelele ceriului şi le-a aruncat pe pământ. Şi bălaurul a stătut înaintea muierii . . . Şi muierea a fugit în pustie, unde era loc gătit dela Dumnezeu. . . Şi s'a făcut *război* în ceriu: Mihail şi îngerii lui se rezboiau cu bălaurul şi bălaurul se rezboia şi îngerii lui . . . *Şi s'a aruncat bălaurul acela mare, şerpele cel de demult,* care se chiamă diavol şi sătana, cel ce înşeală toată lumea . . . Şi am auzit glas mare zicând în ceriu: *acum s'a făcut mântuirea şi puterea şi împărăţia Dumnezeului nostru şi puterea Hristosului lui, că s'a lăpădat pârîtorul fraţilor nostri,* cel ce pâria pe cei înaintea Dumnezeului nostru ziua şi noaptea . . .“

Cu aceste cuvinte conglăsuește rugăciunea liturgică a credincioşilor din Condacul Învierei lui Hristos (13 Septemvrie,) *ceriu mult luminos Biserica s'a arătat,* pe toţi credincioşi săi luminându-i; iar înt'însa stând, strigăm: *aceasta Casă întăreşte-o Doamne!*“. . .

Nicolae Onea Brânzeu.

Cel mai frumos şi mai potrivit

□ Dar de Crăciun □

pentru copii dela 6—14 ani

este:

„Biblioteca copiilor“

de *A. O. Maior.*

Volumul I. şi II.

Aceste volume cuprind: ***piese de teatru, bazme, povestiri şi număroase ilustraţiuni.***

Se află de vânzare la ori ce Librărie românească din Ungaria şi România sau la Administraţia revistei »Lucerărul«, Sibiiu (Nagyszeben)' Schewisgasse Nro 2.

Preţul: 1 cor. 60 bani sau 2 lei.

Plus porto postal 20 bani.

Mitropolitul
Sava Brancovici,

de

Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare.)

Altcum era lege încă din 1591, primită și în Appr. Const. p. III. tit. I. art. 8, că nimenea nu puteà sili pe cineva cu bătăi să-și schimbe religiunea, sau să fie bătut pentru statornicie în religiunea sa, și prin urmare nici Sava Brancovici episcopul cel cavinizant nu puteà fi bătut pentru credința sa: „Végeztetett, hogy senki alatta lévő községet, *jobbágyokat,* házok-népét, se *semmi némü rendeket,* erőszak, vagy akárminémü büntetésnek is fényitekje alatt maga religiojára ne kényszeritse.. sub poena floren. 200".

La acest argument dl M. face observarea absurdă: „Care va să zică, toate scrisele cronicarilor despre suferințele și persecuțiunile clerului și poporului român din partea calvinilor, după Dr. Augustin Bunea, ar fi niște palavre numai, pentru că românii ar fi avut deplină libertate a conștiinței, bucurându-se de exercițiul liber al religiunei lor" (pag. 110).

Știe toată lumea, că nici într'o carte românească, nu este scoasă așa de limpede la ivcală, ca în „Vechile Episcopii", asuprirea bisericei românești din partea Calvinilor, și totuși dl M. cutează a afirmà lucruri ca cele citate, cari nici prin minte nu mi-au trecut. Dar astfel de prostii se pot aștepta dela un om ignorant, care crede, că dacă o religiune este tolerată, aceasta atât însemnează, cât a bate cu vergi pe arhiereii ei.

Și mai ridicol este dl M. când se svârcolește, ca să dovedească, că legea, prin care se oprește baterea persoanelor pentru credință, nu se referește la religiunea cea tolerată a Românilor, ci numai la cele patru confesiuni recepte, și la preoții acestora (pag. 109), și ca argument aduce a doua oră acea ce zisese mai înainte la pag. 106, unde cetim: „Din cuprinsul judecății, unde se zice, că magistratul să procedă față cu mitropolitul Sava după *Approbatae Constitutiones p. I, tit. I, art. 3,* adecă să-l trateze ca pe un individ, *care se ține de secta Olahilor, sau Grecilor,* tolerați numai de azi pe mâne, până când va plăcea principilor și dietei ca să-i sufere, — reiese în chipul cel mai luminat, că Mitropolitul Sava Brancovici într'adevăr *pentru statornicia sa în credința ortodoxă răsăriteană a fost osândit*«.

Aceasta „reiese" luminat numai pentru cine nu pricepe, ce scrie, căci unde se zice în Approbatae sau în vre-o lege, că cei de secta Grecilor și Olahilor pot fi bătuți cu vergi pentru statornicia lor în credința răsăriteană? Nicăiri! Am văzut, că nici chiar în legea draconică a dietei dela Sibiiu din 1566 nu se dictà celor de legea grecească altă pedeapsă pentru statornicia lor în credința orientală, decât expulsarea și confiscarea averilor lor.

Dacă dl M. ar fi cetit cu băgare de seamă textul unguresc al sentinței aduse în contra lui Sava, ar fi văzut, că acolo nu este vorba, „ca *magistratul să procedă* față cu mitropolitul Sava după *Approbatae Constitutiones p. I, tit. I, art. 3*«, ci se hotărește, ca în sensul dispozițiilor din Approbatae Constitutiones p. I, tit. I, art. 3, mitropolitul Sava ca persoană infamată să fie dat pe mâna magistratului civil, *fără a se prescrie magistratului, cum să procedă față cu el:* »*hanem mint olyan infamis személy justa approb. constitutionis pars prima titulo primo art. tertio külső magistratus, úgy mint az mi kegyelmes urunk eő Nagysága kezében és méltóságos depositioja* (recte dispositioja) *alá adassék*«; ceea ce tradus corect pe românește, vrea să zică: »*ci ca o persoană infamă, după dispoziția din Approb. Const. p. I, tit. I. art. 3, să fie dat magistratului din afară adecă în mâna Măriei sale milostivului nostru domn și sub dispoziția lui înaltă*«.

Articolul de lege citat în sentința Săborului, adecă Appr. Const. p. I, tit. I, art. 3, are două părți. În partea primă se asigură principelui și magistraților celor mai înalți o ingerință foarte mare în afaceri bisericești. La partea aceasta face alusiune sentința soborului. când zice, că Sava are să fie dat pe mâna principelui și a magistraților. Partea a doua se ocupă cu „presbiterianii". Cine a cetit vre-o istorie a bisericei protestante din Ardeal, știe, că pe timpul lui George Rákoczy II, care a edat Approbatele, biserica calvinească era sfășiată de două partide, una a »*episcopalilor*«, care mai ținea ceva la constituția ierarhică a bisericei, si alta a „presbiterianilor", care umblà să nimicească de tot constituția ei ierarhică. Agitațiunea produsă de presbiteriani era foarte mare. Principele, ca să înfrâneze pe acești novatori, adecă pe presbiteriani, a adus pedepse grele în contra lor, și anume: pierderea averei și a capului, dacă nu și-l'ar rescumpărà, și apoi îndată adauge: »*Ide nem értvén az Oláh, vagy Görögök sectáján lévőket, kik pro tempore szenvedtetnek, usque beneplacitum Principum et Regnicolarum*«. Ceea ce atâta însemnează, că în sinul bisericei românești se permit înoirile, fiind nizuința protestanților să o prefacă și în credință și în rit și în ocârmuire într'o biserică curat protestantă. Ca motiv însă că pentru ce se permit în sinul bisericei românești înoirile calvinești, nu se aduce în lege motivul cel adevărat, adecă tendința de a calvinì de tot biserica românească, ci se aduce un motiv infamant, că adecă sunt permise înoirile, pentru că „cei de secta românească sau grecească sunt numai toleraţi până când va plăcea Principilor și locuitorilor țării" (Vezi Pokoly József, Az erdélyi református egyház története, II, pag. 227, și cele premergătoare și cele următoare).

Iată dar că partea a doua din legea citată a Approbatelor, unde se vorbește de secta Olahilor și Grecilor, nu zice, că Românii și Sava puteau fi bătuți și osândiți pentru credința lor, cum crede dl M. în necunoștința desăvârșită a lucrului. Dar nu te mirà, iubite cetitoriule, de ignoranța acestui om, căci el însuși spune (la p. 109), că nu a văzut colecțiunea Approbatelor, ci te mirà de cutezarea și îngâmfarea, cu care scrie despre lucruri, ce nu le-a putut nici măcar controlà.

Alt argument, prin care dl M. vrea să dovedească, că Sava nu a fost bătut cu vergi pentru viața lui nemorală, este, că în decretele principilor George Rákoczy din 1656 și a lui Apafy din 1662, prin cari este numit Sava, se vorbește de „curăția" vieții lui: *de ejus modestia, vitaeque integritate* (pag. 112). Dar abstragând dela împrejurarea, că aceste decrete sunt cu 24, respective cu 18 ani mai vechi decât sentința Săborului, toată lumea știe, că aceste expresiuni sunt *de stylo,* și că le întâmpinăm și în decretele de numire a celor mai răi și stricați oameni. Astfel de argumente numai pentru prostime se pot aduce.

Nu există deci nici o lege, nici o sentință, nici un act, nici un scriitor contimporan vrednic de credință, din care să se poată deduce, ori bănui, că Sava ar fi suferit martiriu pentru credința bisericei orientale, și nici nu poate să existe, deoarece Sava a fost un episcop calvinizant, care a împlinit dorințele principilor calvini în ce privește calvinirea bisericei românești. De aceea greșește Samuil Clain, când zice, că Sava »*pentru credință ar fi pățit multe nevoi, bătăi și mai pe urmă moarte*« (la Sincai, Chr. a. 1680 p. 202), tocmai precum greșește și atunci, când afirmă, că lui Sava »*i-s'a tăiat capul la Iaci în comitatul Turdei*« (Ibidem, p. 204). Tot asemenea greșește Maior (Ist. bis. p. 79), și Cipariu (Acte și Fragmente, p. 70), și alți scriitori români și sârbești, când aduc căderea lui Sava în legătură cu împotrivirea episcopilor și preoților față cu tocmelele principilor calvini, deoarece Sava nu se împotrivì tocmelilor calvinești, ci le împlinì așa, precum doriau Calvinii.

Să vedem acum și modul cum s'a adus sentința Săborului în contra lui Sava, căci și în privința aceasta dl M. ne spune multe lucruri, cari n'au nici un temeiu.

Dl M. (la p. 99 și 104) susține, că martori în contra lui Sava au fost »*George Csicsói și Stefan Prónai mai marii și a cancelăriei curții Înălției Sale Craiului scriitori, și juraţi notarăși*«. Dar aci dl M., ca de obiceiu, din nou dovedește, că nu pricepe lucrurile, despre cari scrie, căci numitele două persoane n'au fost martori, ci au fost doi funcționari aparținători cancelariei principelui, cari fuseseră însărcinați cu ascultarea martorilor și cu luarea procesului verbal, în care martorii și-au depus mărturisirile lor. George Csicsói și Stefan Prónai nici n'au fost de față în Sobor, ci numai procesele verbale luate de ei au fost presentate de Actor, ceea ce se vede din sentința Săborului, unde după ce se spune, că cine a fost de față, fără a se numărà între cei prezenți și Csicsói și Prónai, se continuă: „procurator dicti Reverendissimi Domini Actoris *exibuit* (sic!) *nobis literas quaedam* (sic!) *duas videlicet relatorias atestatorias per Egregios Georgium Csicsói et Stephanum Prónai majores* (sic!) *et aulicae suae celsitudinis Principalis Cancellariae scribas et jure* (sic!) *notarios per Eandem suam celsitudinem ad id specialiter exmissos*

legitime confectas« (La Mangra, p. 170). Spre a înțelege însărcinarea lui Csicsói și Prónai cu luarea procesului verbal, observăm, că era obiceiu, chiar și în afaceri de drept privat, ca cercetarea să se facă prin cancelişti sau notari de-ai principelui, ceea ce am observat în mai multe acte vechi. — Altcum rolul lui Csicsó în procesul lui Sava se poate cunoaște din rolul, ce l-a avut el mai târziu și în procesul grecului Ioasaf, unde îl vedem ascultând o mulțime de preoți români cu privire la purtarea acestui Vlădică (Vechile Episcopii, pag. 136—7).

Dl Mangra ca să arete ilegalitatea sentinței soborului, relevează:

a) „Că mitropolitul Sava Brancovici nu s'a judecat de către soborul cel mare al bisericei românești". Aserțiunea aceasta este neîntemeiată, deoarece se zice chiar în sentință, că judecata s'a făcut „încă adunat fiind și stând soborul cel mare a păstorilor bisericilor românești din Ardeal, care sobor de cinstitul Sava Brancovici vlădica slujitorilor ziselor biserici românești pe ziua 29. a lunii lui Iunie de curând trecute... adunat și făcut". Iar sentința este dată „în adunarea cea de obște, sau în soborul slujitorilor bisericei românești din Ardeal, adecă din mai sus zisul scaun de judecată, adecă în mănăstirea Bălgradului făcut în ziua a doua a lunei lui Iulie anul Domnului 1680".

Dl M. când face excepțiune în contra sentinței, pentru că „Sava Brancovici nu s'a judecat de către soborul cel mare al bisericei românești", arată cât de mult s'a calvinit și Preacuvioșia Sa. Nicăiri în canoanele bisericei orientale nu se spune, că episcopii au să fie judecați de către protopopii și preoții lor subalterni, din cari erà alcătuit soborul cel mare al bisericei românești. întocmai ca și Synodul „Generalis" al calvinilor, ci episcopii, după canoanele bisericei orientale, au să fie judecați de un sinod compus din episcopi, pe cum se poate vedeà și din Pravila de Târgoviște la canonul al 9-lea al sinodului dela Calcedon și la tâlcul acestui canon. Deci Sava Brancovici, după așezămintele bisericei orientale, trebuià să fie judecat de Sinodul episcopesc al Mitropolitului din București, căci de acest Mitropolit se țineà el.

Zice mai departe dl M.: *b)* „Că soborul cel mare fusese convocat pe 29 Iunie 1680 de către Mitropolitul însuși, care bolnav fiind, n'a putut presidà în sinod, deci nici nu s'a putut constitui legal în absența lui". Dl M. își închipuește, că și un sinod, care se constitue spre a judecà pe un episcop, încă trebue să fie presidat de episcopul dat în judecată. Unde s'a mai auzit însă, ca cineva să presideze în tribunalul, care are să-i fie judecător?

Zice dl M.: *c)* „Că judecata s'a făcut în lipsa mitropolitului, și după *canoanele bisericei calvinești* prin un *județ delegat* de principele Apafy, în care aceiași oameni, ai curții, erau și acuzători și judecători și martori".

Deși mitropolitul, fiind bolnav, nu a putut fi de față în sobor, totuși el a fost representat prin fratele său G. Brancovici și prin negutătoriul grec Ioan Pater, a căror apărare a fost ascultată, ceea ce din însași sentința Săborului se poate vedeà. Nu este însă adevărat, că aceiași oameni au fost și acusători, și judecători, și martori.

Înainte de toate martorii nu sunt pomeniți cu numele, dar s'a cetit procesul verbal luat cu martorii din partea lui George Csicsói și Stefan Prónai. Când se va descoperì acest proces verbal, precum s'a descoperit cel luat în afacerea mitropolitului Ioasaf, se va știì și numele martorilor.

Judecători au fost: Petru Alvinczi ca președinte, asistat de protopopul calvinesc Ioan Veresmarti dela Benic, de Ioan Zoba protopop românesc din Vințul-de-jos și notariu al săborului românesc, și de alți bărbați mireni și preoți știutori de legi, cari au fost rânduiți de Craiul Apafy și de superintendentul calvinesc Mihaiu Thopheus, ca să judece *împreună cu protopopii și cu curatorii și cu alți preoți foarte mulți ai bisericilor românești* (una cum proattoctarum (!) *Ecclesiarum Valachicarum* senioribus, curatoribus, aliisque plurimis ejusdem dogmatis praedicantibus). De față au fost, precum se spune în sentință, 101 bărbați, cari toți au votat pentru degradarea lui Sava. Acusator a fost Stefan Pálos ca representant al superintendentului calvinesc, iar apărători: George Brancovici și grecul Ioan Pater.

Este foarte interesant acest sobor calvinesc și românesc, dar el nu este unic, și astfel nu se poate zice, că a fost pus anume la cale, ca să peardă pe Sava, căci tot așa a fost alcătuit și săborul din 13 Iuliu 1682, care a osândit pentru simonie pe mitropolitul Ioasaf Grecul (Vezi „Vechile Episcopii", pag. 136—138). Vedem însă din acest sinod, până la ce treaptă de calvinire, umilire și înjosire ajunsese biserica românească cu niște arhierei, cari nu se rușinau a umblà după episcopie pe la superintendenții calvinești, întocmai ca dl Mangra pe la puternicii calvini ai țării, și a primì condiții umilitoare pentru sine și biserica lor, în schimb pentru o cârje, care se întorceà în cele mai multe casuri în capul lor propriu.

Ca însă să pricepem alcătuirea soborului, care a osândit pe Sava, trebue să ne mai oprim puțin în fața lui.

La început soboarele calvinești din Ardeal erau compuse numai din preoți și protopopi în frunte cu superintendentul lor, și tot așa erau compuse și soboarele românești, fiind acestea o copie de pe cele calvinești. De pe timpul lui George Rákoczy I. episcopul românesc trebuià să atârne de superintendentul calvinesc (vezi mai sus), iar dela Geoge Rákoczy II. încoace au început a se țineà și soboare mestecate, adecă din preoți și din mireni, și anume, din diregătorii cei mai înalți de confesiunea calvinească, din curatorii sau îngrijitorii bisericei, cari tot pe timpul lui George Rákoczy II. au început a-se introduce în biserică, și din patronii sau titorii bisericei. Mai târziu principele Apafy a început a-și arogà dreptul de a presidà el însuși astfel de soboare mixte, sau în persoană, sau prin delegatul său. Tot sub el s'a introdus și un fel de consistoriu sau „curatorium" mixt, compus din preoți și mireni, pe cum se vede din istoria lui Pokoly József (II, p. 286—7). Acest consistoriu sau presbiteriu, alcătuit supt înrâurința presbiterianilor, a fost introdus de Apafy și în biserica românească, căci Zaconicul spune: »*Iar titorii adevărați și jurați s'au rânduit în vlădicia mitropolitului Sava Brancovici*«. Cei dintâiu titori și jurați, sau asesori la scaunul vlădicesc au fost protopopul Ioan din Vinț, protopopul Toma din Bălgrad, adecă doi preoți, apoi Dumitru Logofătul și Groz Miclăuș [1]), adecă doi mireni. Toți patru au fost întăriți de craiul Apafy, care le-a determinat și deregătoria (Vezi Cipariu, Acte și Fragm. p. 257—8).

Dar principii calvini nu s'au mulțămit numai cu organizarea bisericei românești după calapodul celei calvinești, ci au mers mai departe, contopind organizația bisericei românești în organizația bisericei calvinești, căreia au supus-o întru toate. Puterea Vlădicului din Bălgrad au restrins'o astfel încă de pe la a. 1643, încât el nu mai puteà nici pune, nici înlătură măcar un protopop, nici nu puteà aduce vre-o judecată mai însemnată (Cipariu, Archiv, p. 631). Încă înainte de Apafy, cum ne spune acesta în decretul din 1674, principii Ardealului.... »*au ținut obiceiul acesta, că pișpecul cel de legea noastră (adecă cea calvinească) să aibă grije și să îndrepte greșelile, ce s'ar face în bisericile cele românești*«, adecă să schimbe credința și obiceiurile românești, cari după calvini erau toate greșeli. Apafy nu se mulțămește cu atâta, ci-l pune pe superintendentul calvinesc cap adevărat al bisericei românești, căci zice mai departe: »*Care obiceiu ținându-l și noi am rânduit, ca domnia lui de cinste pișpecul Tiszabécsi Gáspár să aibă grije de toate bisericile românești cele de sub stăpânirea noastră, și să le ocârmuiască după cunoștința sufletului său, îndreptând greșelile dintr'însele*« (La Șincai, Chr. a. 1674, și la Cipariu, Archiv, p. 575). Tot Apafy încă în anul 1669 a dispus, ca întreg soborul general al bisericei românești să atârne de soborul general al calvinilor (La Cipariu, Archiv, pag. 612), iar când Apafy a întrodus în biserica calvinească soboarele și consistoarele mixte, compuse din preoți și mireni, întreg soborul bisericilor românești a început a atârnà nu numai de superintendentul calvinesc și de soborul lui preoțesc, ci și de soboarele și consistoarele acelea mixte.

Astfel nimenea nu se va mirà, când vede pe la 1680, că Sava este tras în judecată de superiorul, sau capul său Tófői, superintendentul calvinesc, care îl dă pe mâna fiscului, sau procurorului său, Stefan Pálos; că presidiul acestui sinod îl poartă împuternicitul principelui, Petru Alvinczi; că în Sobor șed alături Ungurii calvini cu Românii calviniți; că sentința se face și după canoanele bisericei calvinești și după ale celei românești, și nu se mai scrie românește, ci latinește și ungurește. Acestea sunt »*nemutatele obiceiuri și tocmele, ce are republica țărei Ardealului*«, *de cari face amintire Mitropolitul Țării-Românești în 23 August 1680* (Cipariu, Acte și Fragm.

[1]) Aici Zaconicul greșește, căci al patrulea a fost George Chira, pe cum vom vedeà mai jos.

p. 234—5). După aceste nemutate tocmele a fost judecat și Sava, cum spune însuși mitropolitul din București, Teodosie: »*Cel mai denainte mitropolit Sava scoțându-se din scaun de cel ce domnește acolo Craiul Ardealului împreună cu tot sfatul țării și al protopopilor bisericilor noastre cari sânt acolo, pentru ale lui năpăști, de carele sfatul ca niște oameni slobozi l'au judecat acolo nepoftind judecată de aiurea*« (Cipariu, l. c. p. 234), adecă dela sinodul Mitropolitului din București.

Deci Sava a fost judecat de un tribunal alcătuit după „nemutatele tocmele", cărora era supusă pe timpul acela și biserica calvinească și biserica românească, calvinită în măsură foarte mare, nu numai din vina calvinilor, ci și din slăbiciunea arhiereilor ei, și mai ales a lui Sava.

Sentința adusă de sobor combinată cu împrejurarea accentuată de noi, că Sava într'adevăr a fost scos din scaun pentru motive politice, mai lămurește încă un lucru, și anume, că George Brancovici a scris, ca de obiceiu în toată istoria sa, un mare neadevăr, înfățișându-l pe Sava ca pătimind pentru motivul, că nu voiă să treacă la calvinism, și lăsându-l să moară sub greutatea loviturilor primite pentru credință. Faptul însuși, că-l lasă pe Sava să moară înainte de vreme, adecă în 1680 sub loviturile calvinilor, arată, că Gheorghe a umblat să învăleasscă sfârșitul rușinos al fratelui său răpitor, curvar și preacurvar, în o aureolă de martir, iar nu să scrie lucrul așa, pe cum s'a întâmplat.

În sfârșit din cele desfășurate resultă, că cronicarul Cserei încă spune mai multe neadevăruri.

Este cunoscut, că Cserei zice, că Sava a murit în decursul bătăilor (meg kelle halni belé), ceea ce nu este adevărat, căci el a murit după vre-o trei ani dela suferințele, ce le-a îndurat. Împrejurarea aceasta deja ne face a fi cu precauțiune față cu acest cronicar. Zice mai departe Cserei, că pe Sava l-a pârât un popă din Vinț (protopopul din Vinț Ioan Zoba). Această împrejurare însă nu este adevărată, căci Ioan Zoba în sentință figurează ca judecător, nu ca pârâtor, nici ca mărturie. Martori au fost persoanele ascultate de George Csicsói și Stefan Prónai, iar pârâtor Stefan Pálos. Zice Cserei, că *Székely și Naláczi ar fi jurat,* că Sava își ține curvă la casă, ceea ce din sentință nu se poate adeveri, și este absolut fals din simplul motiv, că Székely László, din Noemvrie 1679 până în vara anului 1680, a petrecut neîntrerupt în Constantinopol ca sol al lui Apafy, și nu a plecat de acolo acasă, decât la sfârșitul lui Iulie 1680, adecă după osândirea lui Sava (Monumenta Comitialia Trasylvaniae, XVII, p. 7—10). Cum ar fi putut lucrà Székely pentru nimicirea lui Sava, și mai ales cum ar fi putut jurà în procesul lui Sava, când el petrecea în Constantinopol? Zice Cserei, că Székely László a fost rudenie de sânge (közél való attyafia) cu Sava. Dar despre un Ungur, care poartă numele de Săcuiu nu se poate pricepe, cum ar fi fost rudenie de sânge cu un Sârb, de cumva nu s'ar adeveri, că tatăl lui Székely László, care purtà predicatul de Boros-Jenő (Ineu), nu va fi ținut în căsătorie pe vre-o soră de-a lui Sava. Până atunci este probabil, că Cserei confundă lucrurile.

În arhiva bibliotecei din Cluj, pe cum m'am convins astă-iarnă, se află mai multe acte, unele originale românești și de toată frumseța, din cari am văzut, că soția lui Székely László a fost Bulcești Șara din Țara-Românească. Între altele se află un act, în care se zice, că la cererea jupânesei Bulcești Șara soția lui Székely László de Boros-Jenő, se ascultă trei mărturii, cari adeveresc, că Rákoczy George II. a luat împrumut dela *Diicul,* spătariul Țării-Românești, din orașul Sibiiului, 1030 taleri. Adeverirea se întâmplă în 13 Decemvrie 1680 la ordinul principelui Apafy. Asemenea se află un hrisov al lui Șerban-Vodă din 1683, prin care se recunoaște lui Székely László dreptul la mai multe moșii din Țara-Românească, așezate mai ales în Oltenia. Se pare deci, că Cserei confundă legăturile ce le avea Székely cu o familie românească, punându-l greșit în legătură de rudenie cu Sava. Împrejurarea însă, că Székely L. avea o Româncă ca soție, și era om foarte bogat, cu multe moșii în Țara-Românească, nu ne lasă să credem ușor, că el va fi lăcomit și la banii lui Sava, iar împrejurarea, că Székely L. avea nevoie de bunăvoința lui Șerban-Vodă Cantacuzino spre a-i-se recunoaște dreptul la moșiile din Țara-Românească, ne face chiar să credem, că Székely nu se va fi sculat în contra lui Sava, fiind sigur, că Voevodul român, ca și înaintașii săi, cari toți au fost patronii Vlădicilor din Bălgrad, nu va vedeà cu ochi buni prigonirea lui Sava. Zice în sfârșit Cserei, că lui Sava i-s'au prădat averile și i-s'au cerut trei mii de taleri. Această faptă însă se poate explicà fără a pune vina pe lăcomia lui Székely și Naláczi, deoarece averea lui Sava s'a putut confiscà ca o rescumpărare a pedepsei de moarte, ce el ca adulter aveà să o îndure după legile țării, dar care pedeapsă se puteà rescumpărà cu bani. Este deci mai curând probabil, că Cserei calumniază pe Székely și Naláczi, răsbunându-și asupra lor, cine știe pentru ce. De altcum Cserei era un mare dușman al curții lui Apafy, din care și Székely László și Naláczy István făceau parte (Barițiu, Ist. Trans. I, p. 5). Astfel stând lucrul, și mai având în vedere și împrejurarea, că Cserei nu cunoștea sentința adusă asupra lui Sava, trebue să admitem, că cronicarul nu spune adevărul, când afirmă, că Sava a suferit nevinovat.

Din toate acestea, credem, că cetitorul se va fi convins, că nimenea nu mai poate susținea, că Sava a suferit pentru credința sa. El a suferit din motive politice și pentru viața lui nemorală.

* * *

Dl M. se ocupă și cu activitatea lui Sava, înfățișându-o într'o lumină cu totul falsă.

La pag. 89 ne spune: »*Cele dintâiu începuturi pentru instrucțiunea poporului le-a făcut mitropolitul Sava, prin așezămintele sale*«: „Iară pentru ca să se mai întărească și pruncii, neființd școală, unde să învețe, tot creștinul să-și ducă pruncii la biserică și popa după ce va isprăvì slujba bisericei, să facă știre, cum să se strângă pruncii în biserică, să-i învețe cum este scris mai sus".

Porunca aceasta a lui Sava este însă identică cu una dintre condițiile, ce le puniau superintendenții calvinești episcopilor români, și anume, cu condiția, în care se zicè, că trebue să se propună catechismul calvinesc băieților și fetițelor (Vezi „Vechile Episcopii", p. 89), și este numai o explicare și întregire a poruncei, ce o dase Sava mai înainte: „Care cărți sânt scrise și scoase pe limba rumânească să se cetească, *și să se învețe în biserica creștinilor* și într'alte locuri unde va fi lipsă".

Grija școalelor românești nu-l mistuià pe Sârbul. El urmărià singurul scop de a se ținea în scaunul episcopesc cu concesiuni făcute calvinismului, pentru ca să poată incassà timp cât se poate mai îndelungat venitele vlădicești. De aceea nu se poate găsì nici o singură școală înființată de Sava, și nici școalele, cari trebuià să le înființeze sau să le susțină din venitele sale conform repetitelor porunci ale principilor calvini, nu le găsim nicăiri pe timpul lui, ceea ce dovedește, că ura lui, ca a tuturor Sârbilor, față cu cultura națională a poporului român era mai mare, decât slăbiciunea lui, cu care secundà veleitățile de calvinire ale principilor calvini. Mai jos vom vedeà că Sava nu ținea școală în Bălgrad și din motivul, ca să poată el mâncà venitele din fondul școalei.

Unde însă nu ajungea puterea lui Sava, înflorià și școala românească. Prin decretul din 1656, cu care a fost numit Sava, ținutul Făgărașului nu era pus sub jurisdicțiunea lui. Aceasta se explică, — contrar combinațiunei făcute de mine în „Vechile Episcopii" (pag. 113), — prin împrejurarea, că în Făgăraș stăpânià Susana Lorántfy, văduva lui G. Rákoczy I., care fiind o mare și energică părtinitoare a presbiterianilor, nici măcar principelui și episcopului calvinesc nu le îngăduià vre-un amestec în afacerile bisericei calvinești din țara Oltului (Pokoly József, Az erd. ref. egyház tört. II, p. 332). Cu atât mai puțin îngăduià dânsa unui episcop românesc amestec în afacerile bisericești ale Românilor de pe moșia ei. De aceea s'a putut așezà în Făgăraș un episcop românesc calvinizant, cu numele Daniil, numai după 1660, când muri Susana Lorántfy (Vezi „Vechile Episcopii" pag. 113 și urm.). De altă parte însă Susana Lorántfy are meritul de a fi întemeiat o frumoasă școală românească la 1657 în Făgăraș, servindu-se de sfatul și îndrumările primite dela Barcsay Ákos, care ca ban al Lugojului și Caransebeșului încă întemeiase școale românești în aceste două orașe. Școala din Făgăraș era o școală corespunzătoare unei școale primare, sau elementare împreunate cu un gimnasiu inferior și cu o școală normală (preparandială) și cu un mic seminariu teologic. Deosebită importanță se dădeà cetitului și scrisului și învățării religiunei în limba românească. Se propuneà însă și limba latină. Nimenea nu puteà fi preot, ori dascăl în țara Oltului, fără a fi trecut prin această școală, pentru care principeasa întemeiă 8 alumnate. Conducătorul școalei căpătà plată: 40 flor., 25 vedre

de vin, 80 vedre de bere, 16 gălete de grâu, 2 porci, 2 caşi, 25 cară de fân, şi dela boerii români 50 floreni. Documentele relative la această şcoală se află în arhiva bisericei reformate din Făgăraş (Vezi Pokoly József, l. c., p. 278 şi urm.)

Dl M. zice, că prin decretul din 1656, cu care fusese numit Sava, biserica românească îşi dobândise „independenţa şi autonomia sa", lucru ce numai falsificându-se istoria se poate zice. Dar dacă biserica ajunse la independenţă şi autonomie, pentru ce Sava din venitele cele mari nu a întemeiat şi susţinut nici o şcoală românească în spiritul bisericei orientale, cum susţineau calvinii în spiritul bisericei lor chiar şi între Români, mai ales, că însuşi principele George Rákoczy II. spune în decretul amintit, că pentru aceea îi dă lui Sava toate venitele episcopeşti, ca să aibă mijloace îndestulitoare pentru *tipărirea cărţilor în limba poporului şi să poată susţineă şcoale: »legitimos proventus suos percipiat, ut impensas pro libris lingua Ecclesiarum, quibus praeest, vernacula excudendis, scholis sustentandis.... sufficientes habere possit«* (Cipariu, Archiv, p. 649). Nu-i păsă însă Sârbului de şcoale româneşti, şi cu atât mai puţin de tipografia românească, care chiar dacă mai târziu ar fi perit în prădarea Bălgradului prin Turci şi Tătari, la 1658, ori la 1660, Sava tot ar fi avut timp să o restaureze şi să nu se lase întrecut de un protopop al său, Ioan Zoba dela Vinţ, care a fost în stare să restaureze tipografia românească şi să tipărească cărţi începând cu anul 1683 (Bianu—Hodoş, Bibliografia Română, I, pag. 269 şi urm.) Să fi tipărit Sava cărţi religioase în spiritul bisericei orientale, dacă a fost aşa de mare „ortodox" şi Român, precum se scrie neîntrerupt de cei ce vreau să amăgească pe cetitorii lor, cari nu sunt în stare a studiă oamenii şi vremile din trecut. Dar sentimentele lui sârbeşti erau cu mult mai puternice, decât să-l lase să facă ceva şi pentru biserica, ale cărei venite le incassă, pentru ca împreună cu fratele său George să poată promovă interesele Sârbilor.

Am văzut, că dl M. crede (p. 61), *»că după cuprinsul diplomei din 1656, biserica românească la începutul cârmuirei mitropolitului Sava Brancovici ajunse, pe un timp, să-şi dobândească independenţa şi autonomia sa«*. Este şi acesta unul dintre cele mai mari neadevăruri, ce s'a scris vre-odată de un scriitor român, căci cum poate cineva vorbi de independenţa şi autonomia bisericei româneşti, când din acelaşi decret se vede, că Sava a fost numit episcop numai la stăruinţa superintendentului calvinesc George Csulai, care a promovat mai mult decât ori care alt superintendent uniunea bisericei româneşti cu cea calvinească magiară, şi despre care un istoric calvin spune: „Az I. Rákoczy György alatt létesitett *oláh uniót*, fia, Rákoczy György idejében, Csulai György püspök kettőzött erélylyel igyekezett szilárdabbá tenni. Megtört uton haladt és igy sikerei is inkább lehettek. Basire Izsák egyenesen neki tuladonitja számos oláh gyülekezet reformálását, habár ezen reform nagy része még a Geleji püspökségében kezdödött. Azonban tény, hogy Csulai igen ügyesen tudta felhasználni a gyulafehérvári oláh nyomdát és az ez alól kikerült müvek, káté, zsoltár, újszövetség, stb. terjesztésével szép sikereket ért el"? (Pokoly, l. c., II, p. 277). Cum se poate vorbi de independenţa şi autonomia bisericei, când Apafy spune în decretul său din 1662, că Sava a fost numit la 1656 pe lângă condiţiunile impuse de superintendentul Csulai, cari condiţiuni, ca toate cele impuse de superintendenţii calvineşti, nu puteau fi făcute decât pentru umilirea, calvinirea şi contopirea bisericei româneşti în biserica calvinească? Din faptul însuşi, că lui Sava se încredinţează spre păstorire şi unele ţinuturi, cari unul din predecessorii săi, Ştefan Simeon (1643—1654), nu le-a avut, ci au fost supuse inmediat superintendentelui, se vede, că Sava a dat astfel de asigurări mulţămitoare, încât Calvinii au putut liniştiţi să-i supună nemijlocit şi ţinuturile acelea, fiind convinşi, că Sava va promovă acolo calvinismul cu acelaşi zel, cu care îl propagau calvinii. Din această încredere în Sava se poate explică şi împrejurarea, că principele nu a mai aflat de lipsă a băgă în decretul de numire al lui Sava condiţiile obicinuite în alte decrete de numire ale episcopilor români.

Dar decretul lui George Rákoczy din 28 Decemvrie 1656 dovedeşte un lucru foarte important, care numai după descoperirile mai nouă istorice, l-am putut observă, şi anume, că prin decretul acesta, cu învoirea lui Sava, s'a dat *pentru totdeauna* lovitura de moarte unei episcopii româneşti, şi anume, episcopiei Vadului.

Nizuinţa principilor calvineşti a fost, pentru cine înţelege documentele, totdeauna aceea, ca să nimicească cele doue episcopii româneşti din Ardeal, întemeiate una de Voevozii Ţării-Româneşti, şi alta de Voevozii Moldovei, una dependentă de mitropolitul Munteniei, alta de mitropolitul Moldovei. Pentru aceea sub Ioan Sigismund Zápolya pe la 1566 s'au cassat pe timp mai scurt ambele episcopii româneşti punându-se în fruntea lor un episcop român calvinesc, George de Sângeorz, căruia i-a urmat în diregătorie şi alţi episcopi români protestanţi, pe cum se poate vedeà din scrierea mea „Vechile Episcopii". Sub Bathoreştii catolici s'a restaurat cele două episcopii româneşti, opera frumoasă a voevozilor şi mitropoliţilor din ţările române. (Vezi „Vechile Episcopii"). Dar sub Bethlen şi Rakoţeşti iarăşi s'a început opera de surpare a episcopiilor române. Anumite ţinuturi s'au rupt de sub jurisdicţiunea episcopilor româneşti şi s'au dat unor episcopi sârbeşti, cum s'a întâmplat d. e. cu Sava dela Lipova pe la 1607, altele s'au dat din când în când episcopilor ruteni dela Muncaciu, altele s'au scos cu totul de sub jurisdicţiunea episcopilor români şi s'au pus sub jurisdicţiunea episcopilor calvini maghiari (Vezi „Vechile Episcopii", p. 96 şi urm.), ori s'au dat unor episcopi români calvini, cum a fost în Bihor Avram Burdanfalvi la 1641 (N. Dobrescu, Fragm., p. 26). Câte odată episcopii Vadului se puneau ca inspectori generali şi peste episcopii Bălgradului, cum s'a întâmplat cu Spiridon dela Vad la 1605 (Vezi „Vechile Episcopii", pag. 73), altă dată episcopii Vadului se puneau sub puterea absolută a superintendentului calvinesc şi a Vlădicului din Bălgrad sub condiţiuni foarte aspre de a promovà calvinismul, cum s'a întâmplat cu episcopul Savul la 1650 (N. Dobrescu, l. c., pag. 30). Altă dată episcopia Vadului se lăsà timp mai îndelungat vacantă, ca să se obicinuiască Românii cu desfiinţarea ei, ori se puneà pe timp mai scurt sub episcopii Bălgradului, fără ase mai numì alţi episcopi la Vad, cum s'a întâmplat sub Simeon Stefan (1643—1654). Dacă aceste două episcopii au putut-o duce atâta timp, este de a-se mulţămì grijei neadormite, ce le-au purtat-o voevozii munteni şi moldoveni, şi consideraţiunii, cu care şi principii ardeleni erau siliţi să se poarte faţă cu acei voevozi.

Dar episcopia Vadului, cu toate că a fost totdeauna tratată mai maşter, decât cea a Bălgradului, nu s'a desfiinţat de tot şi pentru totdeauna până la Sava, care prin decretul lui Rákoczy din 1656, pe lângă episcopia Bălgradului, a primit şi episcopia peste diecesa Vadului, în care nu mai găsim episcop după anul 1656, şi nici nu se poate găsì, din cauza, că şi următoriul lui Sava, Iosif Budai, la 1680, a fost numit episcop, ca şi Sava la 1656, peste tot teritorul episcopiei Bălgradului şi a Vadului, pe cum se poate vedeà din decretul lui Apafy din 28 Decemvrie 1680 (Cipariu, Archiv, p. 633), iar Teofil cel din urmă episcop din perioada unirii bisericei româneşti cu biserica calvinească, a fost numit, la 1692, episcop peste toate bisericile din teritorul principilor transilvani de odinioară (Nilles, Symbolae, p. 153 şi urm.)

Aşadar prin decretul lui George Rákoczy dela 1656, cu care Sava a fost numit episcop, nu s'a dobândit *independenţa şi autonomia bisericei româneşti,* cum aiurează Preacuvioşia Sa Mangra, căci dacă din împrejurarea, că toate bisericile româneşti au fost supuse lui Sava, se poate deduce, că biserica a ajuns să-şi câştige autonomia şi independenţa, atunci trebue să zicem, că şi sub următorii lui Sava biserica a fost autonomă şi independentă, căci şi aceşti Vlădici aveau jurisdicţiune peste toate bisericile româneşti, ci s'a dobândit aceea, ce numai un Sârb, sau un calvinizant, cum fusese şi predecesorul dânsului, Stefan Simion, era capabil să îngăduiască: nimicirea pentru totdeauna a unei episcopii româneşti, înfiinţate de Ştefan-cel-Mare şi susţinute de următorii acestui voevod, — s'a dobândit îngenunchiarea întregei biserici româneşti, pe care exploatatoriul Sava a dat-o pradă calvinilor, ca el să-şi poată asigurà florenul dela fiecare preot de pe pământul principilor ardeleni în schimb pentru concesiunile, ce le făceà necontenit pe terenul calvinirii bisericei româneşti. Decretul lui Rákoczy dela 1656 este pasul hotărâtor spre prăpastia, care a înfundat biserica românească în bezna, din care nu se mai vedeà alta, decât sclipeala titlului superintendentului calvinesc Veszprémi István din 1696: „Erdélyi Református magyar és *oláh Püspök«* (Cipariu, Acte şi Fragmente, pag. 255).

(Va urmà).

Noutăți.

„Sărbători fericite!“ dorim tuturor cetitorilor și colaboratorilor foii noastre.

Hymen. *Alesandru Lascu* și *Melania Donescu*, învită la serbarea căsătoriei lor, ce se va celebra, în biserica gr.-cat. din Vașlab, la 10 Ianuarie 1907.

Din dieceza de Lugoj. *Schimbări în corpul învățătoresc.* Au fost numiți: Nicolae Lateș la Densuș, Alexandru Pestean la Lunca-Cernei, Ioan Cioară la Subcetate, Octavian Muntean la Clopotiva, George Pasca la Ostrovul-mare, Sigismund Nandra la Riudemori, Emilia Nicoară la Bărbătenii-superiori, Ioan Goanță la Petroman, Gedeon Socol la Furlug, Romul Luțai la Cianadul-sârbesc, Laurențiu Togânel la Valea-lunului. — S'au strămutat: Lucian Bociat dela Ostrov la Fărcădin, George Grecu dela Petroman la Știei, Roza Lupan dela Fărcădin la Tuștea, Dem. Maniuț dela Valeadelși la Mercina, Iuliu Hărșan dela Liget la Lațunaș, Andrei Murășan dela Lațunaș la Liget, Val. Besu dela Riudemori la Comloșul-mare. — S'au pensionat: Iosif Grozescu în Comloșul-mare, Demetriu Faur în Cianadul sârbesc, Nicolau Predoniu în Tuștea și Petru Pavaloniu în Densuș.

Promovați. Nicolae Drăgaun, profesor la gimnasiul din Năsăud, a fost promovat de doctor în filosofie la universitatea din Budapesta. — Silviu Brânzău, fiul preotului nostru din Cinguzel, a fost promovat de doctor în medicină la universitatea din Cluj.

Ziaristic. Dl *Augustin Paul*, membru în redacția „Gazetei“, a părăsit acest post. După informațiunile noastre dl Paul, care e un bun ziarist, va face parte din redacția foii partidului național român, ce va apăreà la Pesta. — *Iuliu Ioanovici*, membru în redacția „Libertății“, împlinindu-și osânda de 1 an, suferită la Seghedin, s'a reîntors acasă, spre a face loc dlui *Ștefan Pop*, judecat la trei luni pentru doi articoli publicați tot în aceeaș foaie. — *„Poporul Român“* a fost vândut de dl D. Birăuț, partidului național român, care îl va preface în ziar de toate zilele, publicând în acelaș timp și o foaie poporală săptămânală. Editor-proprietar a ziarului e dl deputat Dr. Aurel Vlad. — Preotul *Elefterie M. Petrescu*, unul dintre fundatorii ziarului „Apărarea națională“ ce apare la Craiova, a repausat săptămâna trecută. Repausatul care era și un preot distins, predicator de frunte și mai ales naționalist înflăcărat, lasă adânc simțite regrete în cercul colegilor dela Craiova. Transmitem adânc simțitele noastre păreri de rău.

Cancelărie advocațială și-a deschis dl advocat Dr. Toma Vasinca în Puj.

Știri literare. În editura „Luceafărului“ a apărut vol. 2 din Biblioteca Copiilor, publicată de Dna A. O. Maior, un elegant volum cartonat, cuprinzând 11 povestiri și 22 ilustrații. Celea mai multe din aceste povestiri drăguțe sunt scrise ori traduse de dna Maior, câteva sunt de Basarabescu și una tradusă de T. Codru. Fondul moral a fie-cărei bucăți, povestirea simplă și potrivită copiilor, ilustrațiile și tiparul frumos, fac din această publicație unul dintre cele mai plăcute și surprinzătoare daruri de Crăciun pentru copii. Costă 1·60 cor. și se află și la noi. — *„Amicul Tinerimei“* nrl 9 și 10 publică în frunte portretul învățatului botanist Florian Porcius, repausat în toamnă la Rodna-veche apoi mai mulți articoli și ilustrații interesante. În acest număr reîntâlnim o scrisoare a lui Behe cu ilustrații proprii. Abonamentul anual e numai de 4 cor. — O pornire spre bine aflăm în apariția dela Decembre a revistei lunare: *Lectura*, pornită pentru răspândirea literaturei și științii, publicând în broșuri lunari opere de valoare a scriitorilor celebri români și străini. Nrl 1. are cuprins variat, ca versuri de Alesandri și Goga, traducerea renumitului roman Don Chișot, un articol de Flammarion, Pseudokinegeticos, celebra bucată de Odobescu ș. a.. un număr costă 60 bani. Și mai interesantă ni-se pare noua revistă, ce va apăreà dela anul nou sub îngrijirea neobositului prof. Iorga. Va purta titlul așa de vechiu și cuminte: *Floarea Darurilor*, și va apăreà de doue ori pe lună în broșuri de câte 4 coli cel puțin. Va cuprinde articoli de scriitori vechi, a căror scris și ca limbă și ca stil poate fi de pildă vrednică, apoi traduceri bune după autori și mai buni, descrieri de călătorie prin țară și ținuturile românești, bucăți alese din literatura poporală ș. a. va fi deci o adevărată antologie și îndreptar pentru întreg poporul românesc. „Iubirea — cetitorilor — pentru fie-care număr va asigura pe cel viitor.“ Sper, că vom puteà arăta iubirea aceasta. — *„Vatra școlară“* se va numi noua revistă pedagogică lunară, ce va începe se apară la Sibiiu, sub îngrijirea unui comitet de redacție, în frunte cu cunoscutul pedagog prof. Dr. P. Șpan.

Biblioteca pentru toți. De mult nu s'a pomenit nimic în foaia noastră de această prețioasă enciclopedie, care a ajuns la nrl 250, publicând în broșurele eftine de câte 30 bani, celea mai variate specii de literatură, începând dela povestile lui Andersen, Creangă și Pan și continuând cu scriitorii de seamă: Vlahuță, Zamfirescu, Caragiale, Filimon și Carmen Sylva. În această publicație au apărut operele complete ale lui Creangă, Scrisorile lui Ghica, poesiile și teatrele lui Alexandri, toate, poesii de Bolintineau și Vlahuță, și multe alte scrieri de multă valoare din literaturile străine, așa cât pentru un preț bagatel ori-cine poate să-și procure scrieri, cari mai înainte costau foarte mult. Așa de pildă operile complete ale lui Alesandri se pot căpăta cu 3 cor, pe când mai înainte erau 30 cor. Din prilejul apropierii sf. Sărbători recomandăm cu toată căldura atențiunii cetitorilor nostri catalogul acestei biblioteci. Librăria noastră îl spedează ori cui.

Școala economică de menaj, susținută de „Reuniunea femeilor române din Sibiiu“, deschide cu începere dela 15 Ianuarie 1907, un *curs special pentru bucătăria fină*. Cursul durează trei luni. — Elevele, cari vor locui în Internatul școalei, primesc întreagă întreținerea pe lângă o taxă lunară de 80 cor. Elevele externe plătesc o taxă lunară de 40 cor., primind amcaza și ojina. — Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 2 perini, 2 schimburi pentru pat, 1/2 duzină de rufe, 6 ștergare, pepten, perie pentru cap și pentru dinți câteva șorțuri; cele externe: câteva ștergare și șorțuri. — Înscrierile se fac la conducătoarea școalei, d-șoara Veturia Papp, Sibiiu, Strada Baier Nr. 1.

Convocare. Despărțământul Sebeș al reuniunei învățătorilor gr.-cat. din arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș, este convocat pe Duminecă, în 13 Ianuar 1907, la adunare ordinară în comuna Ghirbom.

Dela societatea meseriașilor nostri. — Duminecă, în 23 Dec. dl profesor Deac a vorbit meseriașilor adunați în sala casinei române: „Despre revoluțiunea franceză“. Conferința dlui Deac a fost ascultată cu viu interes. Au declamat băieții doamnei Trifan. Auditorul i-a aplaudat.

Dl Camil Velican, conducătorul Consumului, a dăruit la fondul „Societății meseriașilor 10 cor. Primească mulțumita comitetului.

Apel. Societatea de lectură „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj, a tradus și edat în anul 1893, valorosul op de meditații: *„Pregătire la moarte“* al S. Alfons de Ligouri, care încă în anul de gestiune trecut a epuizat cu totul. După-ce din mai multe părți s'a făcut întrebare despre opul acesta, se resimte lipsa unei noue ediții, care Societatea noastră de lectură cu greu o poate face între împrejurările materiale din timpul de față. De aceea ne luăm voie a apela la toți aceia, cari doresc să aibă acest op, potrivit preoților pentru a predica și laicilor pentru a învăța din el cum să-și întocmească viața conform principiilor Evangeliei lui Hristos, să binevoiască a ne înștiința despre aceasta prin o corespondență simplă adresată: Societății de lectură: „Inocențiu M. Clain“ a teologilor din Blaj (Balázsfalva). La caz, că se vor aflà cel puțin 150 de prenumeranți, noi cu dragă inimă ne vom apuca de revederea opului, și cu toate, că întreprinderea e împreunată cu risic material, vom mai aduce o jertfă pe altarul literaturii. Notăm, că prețul opului în cazul cel mai rău, nu va fi mai mare, decât 1 cor. 80 fii. Blaj, la 2 Ianuar 1907. În numele societății: *Septimiu S. Popa*, președinte. *Romulus R. Stoica*, secretar. — Nota: Onoratele Redacțiuni ale ziarelor și revistelor noastre sunt rugate se reproducă acest apel.

— Poporul român gr.-cat. din Eriu-Sâncraiu (com. Selagiu) este în stare foarte mizeră, deoarece numai 6 români au ceva-și estravilan puțin, 22 numai case, iar 60 sunt zilieri și servitori, cari trăiesc numai pe vetrele și brezda domnilor de pământ străini de neamul nostru. Ba încă nici aici n'au loc toți, și astfel mulți sunt siliți a luà lumea în cap și a emigra la America cu familii cu tot. Pe lângă toate acestea bietul popor și-a zidit școală nouă corăspunzătoare legii, și-a condus învățător; dar durere, școala nu și-o poate provede cu recuisitele de lipsă, învățătorului nu-i poate da salarul corespunzător, prescris de lege, pruncii nu-și poate provede cu cărțile de lipsă. Întregirea salarului dela stat nu ni-se dă, deoarece și statul are școală în loc. Astfel poporul fiind apăsat de mizeria mare și până acum numai cu cea mai mare incordare și-a putut susținea școală, dar acum nu și-o poate. Și perzându-și poporul acesta școala, îi este în pericliu legea și limba. Deci de este unde-va lipsă de ajutor, acesta e casul, căci altcum perim. Drept aceea cu cea mai mare umilință apelăm la inima călduroasă a Onoratului Publiic Ron ân, sperând, că acela va grăbì a ne ajutora cu filerii sei, din cari am dorì să punem bază la un fond școlar, și cari ne rugăm să-i trimită la adresa oficiului parohial din Eriu-Sâncraiu (Érszentkirály) sau la Stim Redacțiune a „Unirei“, a „Gazetei Transilvaniei“, a „Libertății“ și a „Gazetei de Duminecă“. Banii incurși la oficiul parohial în toată săptămâna se vor cuita în foile amintite. Deie bunul Dumnezeu, că prin sprijinul multor binefăcători să ne ajungem scopul. Cu deplină onoare și speranță suntem în Eriu-Sâncraiu, la 12 Dec. 1906. — În numele poporului: *Ioan Farcaș*, preot local *Ion Mosa*. *Mihail Groza*.

Petreceri. Coriștii români gr.-cat. din Roșia-montană, învită la *concertul* împreunat cu dans, ce să va ținea la 8 Ianuar a. c. (a doua zi de Crăciun) în localul ospătăriei dlui Alesandru Marosi, sub conducerea dlui Alex. I. Sigișorean. Venitul curat este destinat în favorul bisericei gr.-cat.

— Reuniunea de cântări a bisericei române din Turda, învită la *concertul* urmat de dans, ce-l va aranjà Marți, în 8 Ianuar a. c. (a doua zi de Crăciun) în sala cea mare a hotelului „Europa“. Venitul curat este destinat în favorul bibliotecii școlare din loc.

— Corul tinerimei române din Jernotfaia, învită la *concertul* împreunat cu teatru și declamări, ce va aveà loc Marți, în 8 Ianuar a. c. (a doua zi de Crăciun) în sala cea mare a hotelului din Reghinul-săsesc, sub conducerea învăț. Alexandru Moldovan. Venitul curat este destinat în favorul nou edificatei școale gr.-cat. din Jernotfaia.

— Reuniunea femeilor române din Blaj, își va ținea *balul* Duminecă, în 20 Ianuar

a. c. în sala hotelului „Univers“, la 8 oare seara. Intrarea de persoană 2 cor., de familie 4 cor.

— „Societatea meseriaşilor din Blaj“, invită la *producţiunea teatrală*, care va avea loc Marţi, în 8 Ianuarie a. c. (a doua zi de Crăciun) în sala hotelului „Univers“.

Dela postă. Din prilejul apropierii Ss. Sărbători, Direcţiunea postală face luator aminte publicul, să fie cu băgare de samă la unele dispoziţii luate chiar în favorul lui. Anume: Să nu pacheteze bani ori scumpeturi cu obiecte de ale naucării ori altele. Să ţină seamă, că fiind o mare îngrămădeală la poste, să folosească corfiţe, ori pânză groasă şi numai pentru obiecte de mai puţină valoare hârtie groasă de pachetat. Să lege bine cu sfoară pacheteie şi să le sigileze. Să scrie adresa esact şi detaiat. — Adresa o poate scrie sau de a dreptul pe pânză sau hârtie, sau pe un carton gros ori tăbliţă de lemn. Tot aceiaş adresă să o vâre şi în lăuntrul pacheiului în casul când s'ar sfârtica învălitoarea. Tot pentru acest scop e recomandabil să insemne pe adresă şi numele trimitătorului Cuprinsul pachetului să fie declarat esact.

Dare de samă şi mulţămită publică. Pentru şcoala noastra arsa la 19 Aprii n. care s'au reedificat, au contribuit: „Arieşana“, institut de credit din Turda 40 cor. Simion Poruţ, învăţător în Turda-veche, colectă cu discul dela poporeni 9 cor. 50 fil. Gavrilă Pop, adm.-protop., dela poporenii sei din Măhaciu, colecta 13 cor. 84 fil. Ioan Boşanu, adm. par. în Poiana-Arieşului, colectă dela nopor 11 cor. 60 fil. şi dl Teodor Trombitaş, învăţător în Grind, colectă dela popor 10 cor. 65 fii. Tuturor colectanţilor, pe cum şi tuturor acelora, cari au contribuit pentru şcoala noastră, le trimitem şi pe această cale mulţămitele noastre cele mai ferbinţi. În numele senatului scolastic. — Bagiu, 6 Dec. 1906. — *Vasiliu Crişan*, adm. parohial.

— La colecta, ce s'a făcut din partea Reuniunei femeilor din loc, pentru a să provedea copii săraci pe sărbătorile Crăciunului au binevoit a contribui următorii: Excelenţa Sa Victor Mihályi, mitropolit 50 Cor. Ioan M. Moldovan, prepozit 4.— S. P. Mateiu, canonic 5.— Elena Mestor 5.— Dr. Augustin Bunea can. 5.— Ştefan Popu can. 4.— Dr. Vict. Szmigelski canonic 4.— Al. Ciura, 2.— Aurelia F. n. Solomon 4.— A. C. Domşa 2.— Iacob Popa, 2.— Dr. Ioan Bălan, 2 — N. S. Aron, 1.— Dr. V. Suciu, 2.— A. Voda, 1.— Lucreţia Domşa, 3.— Amalia Papiu, 2.— A. Ciato 2.— Ida Ilea 2.— Ida de Csato născ. Raţiu 2.— Camilla Pop 2.— Aug. Stupariu 4.— Aurel Velican, 2.— N. N. 2.— Ioan Maior 2.— Dr. E. Solomon 2.— Dr. Ambr. Cheţianu, 2.— Ioan Fodor 2.— Gavril Pop, 2.— A. Trifan, 2.— D. Trifan 2.— Muntean Florentina, veştminte. Otilia Mureşian 2.— Georgina Muntean, 2.— N. Chicidean, —.60 N. N. 20 fil. Emiliu Viciu, 2.— Octavian Prie, 2.— Sinberger Salamonné 5.— Anton Pop, 1.— Nicolae Ionaş 1.— V. Suciu, 2.— Octavian Măcelar, 1.— Rusan Luca, 2.— Gavril Precup, 2.— Rosa Solomon 2.— Valeria Radeş, 3.— Coltor, 1.— Dragoş, 1.— Carol Nagy 2.— Geni Maior 1.— Berta Solomon, 2.— Iuliu Pop, 2.— Geor. Muntean, 2 — Ilie Mircea, 2.— N. N. 2.— şi un cabat N. N. 1.— Nic. Pop 1.— Emil Negruţiu 2.— Luiza Banfi, 2.— Victoria Ungurean 2.— Elena Pop, 3 cor. N. Popescu, 2.— N. N. 1.— N. N. 2.— I. German 2.— Elena Santion, 1.— Aur. B. Gajia, 1.— Lucreţia Viciu, Cornelia Deac 3.— Amalia Mezei 2.— Iulia Vancea, 3.— Mariora Caliani 2.— N. N. 1.— Maria Nicola, 2.— Valeria Domşa, 1.— Veronica Radu, 1.— N. N. 40 fil. V. Uilăcan Vestminte G. Both 1.— Onişor 1.— Catarina Oltean 1·20 Ana Pepelovici 4.— Rud. Riţiu, 3.— Aug. Butar 2.— Ordace 1.— Amalia Smigelschi 5.— Dr. I. Marcu 4.— Augusta Dr. Szabó, 6.— Nic. Marcu. 1.— Dr. Ales. Nicolescu 2.— Amalia Grama 2.— Ştefan Roşian 2.— Tot dl Ştef. Roşian din fund. de predici 20.— Livia Domşa 1.60. Laolaltă = 265.— De asemenea firma Sebes Ferencz, a dăruit un număr însemnat de stofe pentru haine. Tuturor acestor domni, doamne şi d-şoare le mulţămeşte în numele celor provăzuţi cu vesminte, comitetul Reuniunei. Deie Dumnezeu, ca faptă aceasta nobilă să afle resunet în sufletele tuturor şi în viitor. — Blaj, la 1 Ianuar 1907. *Elena Nestor*, prezidentă. *Octavian Prie*, secretar.

Necrolog. † *George Başu,* student în cl. VIII. gimn., a repausat în 19 Dec. 1906. la casa părintească în Zorlenţul-mare. în etatea fragedă de 19 ani.

† *Nicolae Ionaş.* Înmormântarea neuitatului cântăreţ Nic. Ionaş s'a făcut în mijlocul părerii de rău a tuturor Blăjenilor, cari toţi îl aveau drag. A pontificat canonicul Dr. Marcu, asistat de 6 preoţi şi 2 lectori şi a predicat atât de bine prof. Dr. Nicolescu. În loc de cunună, prietinii fac contribuiri la fondul iubiţilor repausaţi. — Colecta a început-o dl şi dna I. Br. Hodosiu, dăruind 50 cor.

În veci amintirea lor!

Bibliografie.

A apărut:

Vasile Pârvan: **Salsovia,** Bucureşti 1906, Preţul 1 Leu. Prezenta scriere face parte din un studiu mai lung asupra „Străjii romane la gurile Dunării“, a fost publicată mai întâiu în „Convorbiri“.

„Musa Română“, nr. 9. are următoriul conţinut: Impromptu şi Pe gânduri (novelă) de I. Mureşianu; Bătuta, aranjată pentru violină de P. Pipoş; Foaie verde măr mustos, cântec popular, cules şi armonizat de B. Anastasescu. Povestirea, Prinsonierul frizerului se sfârşeşte în acest număr. „Musa Română“ e unica foaie muzicală la noi, apare odată la lună, şi costă 24 cor.

Calendar pe anul 1907, compus după stilul vechiu pentru catolicii de ritul latin din Moldova. A apărut în al cincilea an la Bacău şi costă 30 bani. Cuprinde Vieţiile sf. Anton de Padua, feric. Cunegunda, sf. Aloisiu de Gonzaga, sf. Nicolae Vlădica, feric Margareta Alacoque şi o novelată la ieslele pruncului Iisus, apoi câteva poezii religioase, şi ştiri mai însămnate din dieceza de Iaşi.

Al XVIII. raport general al Comitetului central al Reuniunei române de agricultură din comitatul Sibiiului pentru anul 1905. redactat de Victor Tordăşian.

Proprietar, editor şi redactor răspunzător:
Aurel C. Domşa.

Poşta Administraţiunii.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Csanálos pe 1906 pătrarul al 4-lea şi 1907 pătrarul 1-im. *Minţiul rom.* pe a. 1905. Ne rugăm şi pentru cel de pe a. 1906. *Casina (Beiuş)* pe Oct.— Dec. 1906. *B.-Ujlak* pe 1906 sem. 2-le. *Bogata rom.* pe 1906 pătrarul 4-le. *I. M. Bpesta* pe 1906 sem. 2-le. *Chereluş*, A. T. preot pe 1906 întreg. *Pătrângeni* pe 1906. *Jucul-nobil* pe 1906. *Sat-slatina* pe 1906. *Reun. Năsăud* pe 1906 pătrarul al al 4-le. *Bogşa germână* pe 1906. *Racoviţa* (Lugoj) pe 1906. *Siclaş* pe 1906 sem. 2-le. *D. Z. Abrud* pe 1905 Iuliu—Septemvrie. *Turda-nouă* pe Martie—Decemvrie 1906. *Nandra* pe pe 1906 sem. 2-le. *Booş* pe anii 1900—1903 *Sântioana* (Sajó) pe 1905 Vă rugăm şi pentru cel de pe anul 1906. *Vaslăb* pe 1906. *Gyó.-Szt.-Miklós* pe Octom.— Dec. 1906 şi Januar—Martie 1907. *Fiscut* pe 1906. *Bardoş* pe 1906 *Cohalm* pe 1906. *Oarba* pe timpul din I/3 1905 până în I/3 1907. *Madarász* pe 1904 sem. 2-le şi 1905 sem. 1-im. Vă rugăm şi pentru timpul restant. *Dragsina* pe 1905 sem. 1-im. Aşteptăm şi restul. *Cianul-deşert* pe 1905. *G. Hodac* pe 1906. *Densuş* pe 1906. *Tuşnád-Szántó* pe 1905. *Érkávás* pe 1906. *Bogdana* pe 1905 şi 1906. *E. A. Veneţia inf.* pe 1906 sem. 1-im. *Aknasugatag* pe quartalul ultim 1906. *Petridul-de-mijloc* pe 1905 (Vezi şi epistolă separat). *Unimăt* pe 1906 sem 1-im. *Câmpeni* pe 1906. *Piscari* pe 1903. *Vermeş* pe 1906. *G. C. Vlădeni* pe 1906 sem. 2-le. *Bandul-de-câmpie* pe 1906. *Fărău* pe 1906. *Rodna-nouă* pe 1906 *Dr. Cs. Ibaşfalău* pe pătrarul ultim 1906. *Vedresábrány* pe timpul din 1 Iun.—1 Aug. 1903. Mai restează abonamentul pe timpul din 1 August 1903 până la finea an. 1906; adecă pe trei ani şi cinci luni.

Uleiul comun de peşte

are un miros şi gust aşa de neplăcut şi să mistue aşa de greu, că copilor şi celor morboşi de multe ori nici nu le poţi aminti de el; dar totuş, azi, puterea aceea uriaşă de nutrire şi vindecare ce o conţine uleiul acesta, se poate da ori şi cui, pentrucă sub forma *Emulsiunea de SCOTT* să presentă ca un nutremânt plăcut la gust şi miros. — *Emulsiunea de SCOTT* e foarte plăcută şi cu un mai mare efect ca şi uleiul simplu de peşte. *Emulsiunea de SCOTT* nu causează nici odată nici cele mai mici iregularităţi în digestiune iar asupra organismului are cele mai bune efecte.

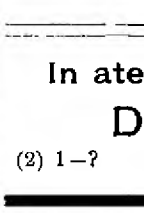

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un peşte.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimiţând 70 fileri, în timbre postale, spedează gratis mustra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyszertára
(27) 7—12 BUDAPEST, IV. Váczi-utcza 34/50.

Preţul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

CONCURS.

Institutul de credit şi economii „Arina“ din Sânislău (Szaniszló, com. Sătmar), prin aceasta publică concurs pentru postul de comptabil pe lângă un salar anual începător de 1200 cor.

Reflectanţii la acest post au să documenteze, că: au absolvat o şcoală comercială superioară; că au destulă praxă pentru ca să conducă comptabilitatea băncei de sine stătător; că posed pe deplin în scris şi vorbit limba română şi magiară şi că şi-au îndeplinit, resp. că sunt dispensaţi dela serviţiul militar.

Comptabilul ales va avea să-şi ocupe postul său în 1 Faur n. 1907.

Recursele sunt a să trimite până în 10 Ianuar n la adresa Rvrs. Dn Coriolan Ardelean, preşedintele „Arinei“, arhidiacon în Nagykároly (Jókai u. 8).

Sanislău, la 30 Dec. 1906.

(1) 1—1 **Direcţiunea.**

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 1—? **Blaj—Balázsfalva.**

A apărut! **A apărut!**

„CALENDARIUL UNIREI“ pe 1907.

Preţul 50 fil. + 10 fil. porto.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 33 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

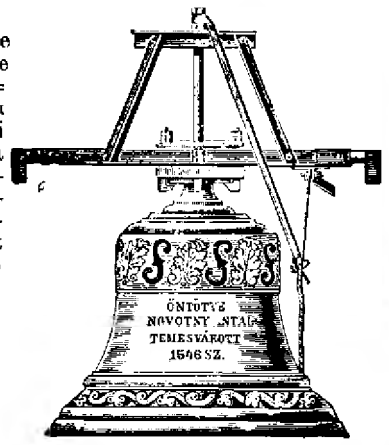

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 33 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

A APĂRUT:

„Mântueşte-ţi sufletul“,

Predici pentru misiuni.

Traduse de membrii Societăţii de lectură „Inocenţiu M. Klain“ a Teologilor din Blaj.

Această carte în urma felului practic de a vedea şi expune adevărurile ce le tractează, corespunde pe deplin scopului ce-l urmăreşte. Atât ca instrucţie religioasă, cât şi ca predicarea cuvântului dumnezeesc e la înălţimea dorită.

Constă din 37 coale 8° şi costă 4 cor. 50 fil.

Se poate cumpăra dela Societatea de lectură „Inocenţiu Micu Clain“, şi dela Librăria Seminarială.

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoştinţa Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(21) 10—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă şi sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată şi sănătoasă apă minerală.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile oauă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când alteum nu ne oauă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii toamna şi iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi porcii şi vitele în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — căreia îi e preţul 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fileri.

Thea foarte ieftină şi bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 8 coroane.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent şi sigur. — Preţul 70 fileri.

Contra mânilor şi a picioareior înghe̊ţate. Preţul 80 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar
(26) 3 - 5 Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

ografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare in fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" in Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII | Blaj, 19 Ianuarie 1907. | Numărul 2.

Invitare de abonament.

Cu 1. Ianuarie st. n. 1907 deschidem abonament nou la „Unirea", cu preţurile de până acum, şi anume:

pe anul întreg . . . . 12 cor.
„ o jumătate de an . . 6 „
„ un pătrar de an . . 3 „

Rugăm pe Onor. Abonenţi să binevoiască a-şi renoi abonamentele de timpuriu, iar restanţierii a şi-le achită pe cele vechi.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Anul al XVII.

Am început cu ajutorul lui Dumnezeu al şaptesprezecelea an din viaţa foii noastre.

Infiinţată de un grup dintre cei mai distinşi membri ai bisericei române unite, foaia noastră multă vreme a avut să lupte cu greutăţile începutului: era doar prima publicaţie politică în Blaj după „Organul naţional" a lui Cipariu. Şi cum aci la noi nu se face nimic, ce ar putea să aivă vre-o urmare dezastruoasă pentru vechile şi atât de preţioasele instituţiuni culturale, înfiinţătorii „Unirei", vreme îndelungată au trebuit să lupte, până când au putut să asigure existinţa în Blaj a unei foi, independente de aceste şcoli. Şi mai târziu, în mijlocul unei însemnate evenimente, cari se petreceau în biserica unită, însemnate chiar pentru întreg neamul românesc, „Unirea", prin articolii publicaţi cu acest prilej, erà în fruntea acelor evenimente. E destul să pomenim: chestia gimnaziului dela Beiuş, instrucţia în şcoalele poporale, alegerea Mitropolitului, autonomia bisericească, limba liturgică, subsidiul şi multe altele.

Anul trecut, când poporul românesc părăsia vechia tactică de luptă politică, „Unirea", care dela început fusese pentru activitate, dar respectase hotărîrile conferenţelor naţionale, nu putea să nu se însufleţească pentru schimbarea pasivităţii, mai ales atunci, când chiar în comitatul nostru candidase unul, ce sta aşa de aproape de noi, şi care şi până atunci dăduse semne, că va fi fala tuturor. Murise între acestea şi bătrânul erou a vremilor de luptă pentru libertate, şi fusese înmormântat în pământul sfânt al Blajului, unde dorise însuşi să fie aşezat, — se deschisese în capitala falnicului regat vecin marea şi iubilara expoziţie, — pentru amândouă aceste evenimente, „Unirea" nu putea să rămână indiferentă. Prietinii (!) magiari din Blaj şi Aiud însă, să supărară foc pentru această ţinută a noastră şi fituica dela Aiud, aproape număr de număr agită în potriva Blajului şi a noastră. Urmarea e cunoscută cetitorilor nostri. Trei articoli improcesuaţi şi osândă grea, dictată redactorului nostru.

Azi procesul acesta ajuns la Curie nu e încă terminat; cererea de nulitate înaintată contra osândei, n'a ajuns încă în revizia supremului for, după experinţa trecutului însă, şi după chipul cum au fost tractate şi celelalte ziare române, n'avem nădejde de o schimbare a osândei, deşi, o repeţim mereu, un judecător obiectiv şi imparţial n'ar putea afla în scrierile acelea păcatul de agitaţie contra naţionalităţii magiare, cu care am fost încriminaţi, Suntem doară cu toţii preoţi, inima noastră e pătrunsă de sfintele învăţături creştine şi nu dujmănie şi ură predicăm, ci pacea, bunaînţălegerea şi unirea întru toate pentru mărirea lui Dumnezeu şi prosperarea omenimei.

In anul ce începem va trebui dar, ca foaia noastră să treacă şi preste această grea încercare, foarte grea mai ales între împrejurările noastre: cu datorii în toate părţile şi cu zeci de mii de coroane abonamente neîncassate. Unde mai punem închiderea unuia dintre noi pe atâta vreme şi plătirea miilor de coroane pedeapsă şi cheltueli!

In nădejde, că cetitorii nostri vor apreţia această jertfă însămnată ce va trebui să o aducem şi vor sta în jurul nostru încurajându-ne şi ajutându-ne, vom merge veseli la osândă, ştiind, că în provincia bisericei unite preoţimea întreagă e cu noi. Şi avem nădejde că trecută prin acest drum spre Calvar, „Unirea" va câştiga întrare şi în casele acelor preoţi, cari până acum stăteau departe de noi, şi-şi va ţinea locul de cinste şi pe mai departe în ziaristica românească.

Anul acesta al XVII-lea va fi un apel la sentimentele preoţimei noastre, va fi o cerere de încredere dela aceia cari au urmărit cu luare aminte lucrarea noastră grea şi nerăsplătită. Şi ne măgulim de acum cu nădejdea, că acest apel va fi pe partea noastră şi ni-se va da votul de încredere, ce împrejurările prin cari trecem, ne îndeamnă să-l solicităm. Căci ori cum, dar e de lipsă, ca preoţimea românească unită să aivă un organ al său, care să-i facă cunoscută spiritul ce însufleţeşte această organizaţie, primejdiile, ce o ameninţă, pedecile, ce i-se pun în calea progresului şi mijloacele de cari să se folosească, spre a merge înainte.

Guvernul actual a dat adese prilej să cunoaştem ideile, de care e condus în ce ne priveşte pe noi. Planul de acţiune desvoltat de ministrii Andrássy şi Apponyi, noua reformă a învăţământului primar, deslegarea chestiunei salarizării învăţătorilor şi profesorilor, congrua şi autonomia catolică, toate aceste sunt chestii, cari vor trebui să fie cunoscute de toţi conducătorii satelor noastre, pentruca să poată lua poziţia cuvenită faţă cu ele. Toate acestea în anul acesta promit să-şi ieie începutul, e de necesitate dar, ca încă dela început să fim orientaţi şi pregătiţi. Şi noi făgă-

duim să fim la locul nostru ca sfătuitori cinstiți și sinceri ai celor ce dela uri așteaptă un cuvânt de îndreptare.

Cu deplină încredere în Dumnezeu, care va întări puterile noastre, începem și acest an nou, tot așa de hotărâți, ca și până acuma a ne împlini sarcina luată asupra noastră în chipul cel mai desăvârșit.

Dumnezeu cu noi!

Fără sentiment și fără păstori! Primim următoarele șire:

„În zilele trecute, o ceată de 16 teologi Ruteni dela universitatea din Lemberg, s'au anunțat teologilor din Ungvár, în scopul de ale pregăti teren pentru de a concertă într'un cerc mai larg sau mai restrâns după cum vor permite împrejurările. Și credeți doară că au fost primiți cu dragostea cu care alte popoară s'au îndatinat a-și primi pe frații lor de un neam și de un sânge? Nici vorbă! Acei tineri veniți cu intențiuni curate, priviți fiind ca agitatori au fost întâmpinați cu o răceală și indolență de neînchipuit. Dar atâta încă n'a fost destul. Când concertanții în corpore au voit să se prezinte [illegible] pentru a cere voie să [illegible] de fer[illegible] turnare[illegible] Episcopului, căci din întâmplare erà chiar Duminecă, nu [illegible] poată cântà la liturgie, numai [illegible] Pretor că nu le-a permis, dar le-a refuzat și dorința de ai primì în audiență.

„Astfel tinerii nostri jigniți în ambiție și mâhniți în suflet pentru purtarea fraților săi, s'au reîntors încă în aceeaș zi către casă, ducând celor de preste Carpați trista veste a unor frați rătăciți și pierduți pentru totdeauna din puternicul trunchi al Slavilor.

„Nu-i vorbă au avut de ce să se teamă falnicii conducători ai poporului Rutean. Căci mă rog își temeau tare subvențiile asvârlite cu mâna plină de guvern, pentru de a-i ținea departe și străini față de poporul lor — cel mai nefericit popor de sub coroana sfântului Ștefan.

„Iată dară icoana credincioasă a unor fii nerecunoscători, puși din nefericire de păstori peste un popor izgonit, și părăsit de toți și chiar și de ai săi. Puțin le pasă lor de cei cari îi susțin și din a căror spinare își permit risipa și luxul caracteristic preoțimei rutene renegate. Și drept răsplată pentru serviciile celea multe, ce i-le face această turmă, — ce-și dapănă trudita viață fără nici un rost, acești păstori îi răspund cu batjocură și totala desconziderare. Nepăsării preoțimei este a să mulțămì și împrejurarea, că turma tunsă de ei până la piele, a fost dată pradă altui polyp cu mai multe capete. Ovreului, care-i suge sângele și-l lipsește și de ce biată i-a mai rămas. Și asta-i demoralizarea și păcatul inexpiabil al preoților Ruteni. Nu găsești la acești preoți dragostea atât de mult propoveduită de Hristos și biserica Sa, carea leagă strâns pe păstor de turma concrezută păstorirei sale. Astfel n'avem de ce ne mira, dacă acest popor de proletari, în toate privințele stă înapoia tuturor popoarelor din regatul ungar. Nu au după cât știu eu nici o societate, fie cât de mică, care ar avea de scop ridicarea poporului. Școala cu menire atât de sublimă aici încă lucră din răsputeri pentru alte gogorițe.

Societățile de temperanțe nu le cunosc, nici măcar după nume. Dovadă crișmele multe ce s'au încuibat în satele lor și mizeria mare a poporului. Și apoi celealalte vițuri multe și grele.

»Iată dară, unde poate ajunge un popor lăsat intenționat să rătăcească în întunerecul gros de ignoranță! În toate popoarele s'a trezit simțul și mândria națională, numai în poporul rutean își doarme și pe mai departe somnul. Nu să află nime cine să-l trezească, cine să-i arete calea mântuirii, căci cei chiemați să o facă aceasta sunt străini și răci față de propia cauză națională. Asta-i soartea tuturor acelor popoară, cari nu-și deschid ochii la timpul potrivit pentru a-și înfiripà cultura națională indispenzabilă pentru a îndreptăți un popor la viață.

„Din pățănia acestui popor putem învățà și noi foarte mult pentru viitor. Să ne punem pe muncă din răsputeri, căci lenea și indolența să răzbună amar. Să înființăm societăți de temperanțe, tovărășii, reuniuni de conzum și alte instituțiuni de acest fel. menite de a promovà interesele [illegible] nostru popor. Și atunci [illegible] toate acestea, [illegible] când le vom avea în viitor [illegible] putem să privim cu mândrie [illegible] neamului nostru, altcum ceasul primejdii nu va întârzià să bată!“

Grațian.

Subsidiul erarial. — La încheierea numărului trecut a sosit conspectul preoților preoților arhidiecezani împărtășiți din subsidiul erarial pe 1906 Suma ce se împarte e de Cor. 231665 cu vre-o 9 mii cor. numai mai mic ca în trecut. Suma cea mai mică e de Cor. 35, cea mai mare de 1200 cor. In anul acesta au fost împărtășiți și preoți de aceia, cari n'au primit nimic până acum, cu toate acestea sunt și acum câți-va, cari nu primesc nimic. Un pas înainte e faptul, destul de îmbucurător, că sumele aproape a tuturor preoților e scris cu ortografia românească, nu cu cea magiară ca până acum, ori char magiarizat.

Chestiuni școlare.

II.

Promisesem în Nr. 51. că voiu revenì asupra hotărîrei adusă de Sinodul arhidiecezan. Și asta cu atât mai vîrtos, fiind-că deși pare rezolvată, totuși atât noi cât și căpeteniile bisericeștii ne aflàm în mare strâmtoare.

Și iacă pentru-ce.

Noi învățătorii ne-am manifestat nemulțămirea noastră prin *presă,* și în locul al doilea prin memorand. Scopul ne-a fost, ca cei dela cârma bisericească, precum și întreaga societate omenească să fie deja bine informată despre starea noastră materială. Făcându-să memorandul, s'a înaintat prin Preaven. Conzistor, sinodului arhidiecezan. În vremea când la Blaj astfel să pregăteau lucrurile, congresul bisericei ortodoxe votase deja întregirea salarelor la 800 cor. Tot atunci să vorbea și de noul proiect al ministrului de culte. care astăzi ne e pe deplin cunoscut. Va să zică. Sinodul nostru, când a decis în principiu ridicarea salarelor la 800 cor. a decis în urma inzistinței și nemulțămirei noastre; a decis în urma concluzului luat de congresul sibian, precum și în urma proiectelor lui Apponyi. Decisiunea adusă e de cuprinsul următor: *salarele să se urce la 800 cor. și quinquinalele, unde să poate dela confesiune, eventual dela biserică; și unde nu s'ar puteà aceasta, acolo să se ceară ajutorul statului, dacă la aceasta își dă învoirea și Ordinariatul.* *)

Așadar unde să poate să se întregească dela confesiune ori biserică. Iar numai unde aceasta nu ar fi cu putință să se ceară ajutorul de stat. Că unde să poate și unde nu Preaven. Conzistor va ști din rațiunile, ce parohiile noastre an de an le trimet spre aprobare. Iar ca ajutorul să se ceară numai cu învoirea Ordinariatuiu încă e tare cu înțeles. Și anume: Cele mai multe parohii vor refuza a ne întregi salarele sub motiv, că nu sunt în stare ori credincioșii, ori biserica. Și deși în adevăr vor fi, totuși [illegible] vor preferi, să ceară ajutor. În cazul de față, căpetenia bisericească nu va permite, fiindcă ajutoriul nu-l va puteà cere de-a-dreptul dela oficiile civile, dacă nu are consenzul oficiilor bisericești. Ceia-ce până acum puteau face de-a-dreptul, acum nu vor mai puteà. Nu, și din cauza că avem astăzi prea multe comune, cari capătă ajutor în sume de: 200 300, 400 și chiar 500 cor., și dacă acele comune ar mai cere, natural, că acelea școale vor fi periclitate. Aceasta să poate vedeà de acolo, că comisiunea administrativă nici-odată nu asignează ajutul pe numele comunei bisericești, ci acela îl leagă de persoana învățătorului. Iar dacă acesta s'ar strămuta, succesorul nu-l poate folosi. până când din nou nu i-să va asigna pe numele lui. Scopul acestei proceduri este. că dacă oficiile civile din o cauză sau altà, n'ar fi mulțămite cu persoana respectivului să nu-l asigneze, iar dacă ar fi fost înșelați în aspirațiunile lor să-l poată detrage. Dacă ajutul ar fi asignat pe numele comunei bisericești, atunci detragerea nu s'ar puteà face așa ușor. Și din acest principiu e de acceptat formula Sinodului nostru, prin care au hotărît întregirea salarelor, fiind mai prevăzători ca Sibienii.

Chestia salarelor ar părea dar după mulți rezolvată. Dar nu. Cu cât pare mai rezolvată. cu atât s'a încurcat mai rău. Iar încurcătura ne-a pricinuit-o ministrul de culte Apponyi.

În 13 Dec. a. tr. acest ministru și-a ținut în parlamentul din Budapesta vorbirea-program. Accentuând lipsa de școaie și învățători ajunge în esposeul lui și la noi învățătorii confesionali. Spune că suntem slabi remunerați, de aceea în proiectele, ce el va înainta, să va îngriji și de soartea noastră. Va dispune adecă în virtutea legii, ce să va crea, ca salarele noastre pe viitor să fie 1000 cor. plus quinquinàlele 6 la număr, dintre cari cele două la început de câte 200 cor. al treilea și al patrălea de câte 100 cor., iar cele din urmă iar de câte 200 cor.; așa că după 30 ani de serviciu am aveà plată de 2000 cor. și mai bine. De tot frumos?!! Căci e mare deo-

*) Nu știm să se fie publicat oficios hotărârile Sinodului. *Red. U.*

sebire, între 600 cor. și de multe-ori numai pe hârtie și 2000—2200 bine asigurate.

Vin însă condițiunile. Va să zică vorba: „adă și na“. Ne va întregi salarele în forma aceasta, dacă noi confesiunile vom primi în schimb. *planul de învățământ, ce ministrul ne va impune; dacă vom folosi nu manualele aprobate de Ordinariate, fără cele aprobate de el; — și dacă din clasa IV, începând cunoștințele din comput, geografie, istorie și constituție să vor propune nici paralel fără esclusiv în limba magiară.* Iar dacă din actualii învățători vor fi de aceia, cari să nu poată satisface acestor obligamente susținătorii școalei, respective sunt, obligați a să îngriji, ca în restimp de 3—4 ani să devie capabili. Și dacă nu . . . grija Domnului.

A primi condițiunile acestea însamnă, aș restrânge drepturile de jurisdicțiune, ce comunitatea noastră bisericească are asupra școalelor sale. Prin aceasta ingerința statului va deveni mai mare, lovind adânc și puternic în autonomia noastră bisericească. Noi știm, că în școalele noastre atât planul de învățământ cât și manualele, sunt cele statorite și aprobate de ordinariate. Iar limba de propunere a fost esclusiv cea română.

Limba magiară în legătură cu învățământul intuitiv, s'a propus mai mult facultativ. Dacă s'au făcut și să fac abuzuri, de vină sunt învățătorii, iar în locul al doilea auctoritățile bisericești, cari observându-le, nu i-a îndrumat la ordine. Notez că acestea s'au făcut și să fac de comun în locurile, unde învățătorii s'au împărtășit, sau au de gând să se împărtășească cu ajutor de stat. Dacă azi, când legea nu-l silește, propune mai mult, decât să cade, neglijînd materialul, din care ar trebui să tragă adevăratul folos — căci numai așa ne putem închipui rostul școalelor, — ce să va alege de școalele noastre de învățământul nostru, când aceia ce face azi de bună voie i-să va impune?! Dacă azi pentru o sutișoară, ce și așa e dator statul să le-o deie, comit astfel de fapte, ce vor fi în stare să săvârșească pentru 1000—1400, ce li-să pun în prospect. De bună samă, că lucruri, cari mi greu și să le presupun, dar să le pronunț.

Trăim dar grele timpuri. Ispitile sunt mari. Datorința noastră și căpetenilor noastre este ca să ne gândim la remedii. Spre scopul acesta trebui-va ca să lucrăm serios, și din toate puterile la conchemarea congresului învățătoresc, eventual a unei anchete școlare, în cari să fie reprezentată întreagă învățătorimea. Ori în una ori în cealaltă va trebui să se facă pașii necesarii pentru apărarea autonomiei și a neamului. Deie-ne ajut, întregească-ne salarele, dar nu sub condițiuni, fiind-că toți suntem cetățeni, toți contribuim cu obolul nostru la susținerea statului. Dacă ne dă, ne dă din al nostru.

Iar dacă condițiunile nu să vor putea înlătura să ne gândim la regularea salarelor de 800 cor. din puterile noastre, fără a mai reclăma ajutorul statului. Cel, care judecă lucrurile, mai pătrunzător poate deduce din vorbirea-program a ministrului Apponyi, politica ce urmărește.

Morlaca, la 20 Dec. 1906.

Traian Șuteu
învăț. dirig.

Mitropolitul pentru Maramureș.

Onorată Redacțiune!

Mă grăbesc a Vă comunică ordurile părintești al Escelenției Sale Preasf. Domn Arhiepiscop și Mitropolit al nostru din 25 Dec. 1906 cu cari a binevoit a trimite în favoarea Asociațiunei respective a Convictului gr.-cat. român din Siget o mie coroane, rugându-vă să binevoiți a eterniză în coloanele „Unirii“ donațiunea aceasta frumoasă.

Am scris și în Analele Asociațiunei noastre, cumcă înființarea și sustarea Convictului nostru să poate mulțămi nobilei și marinimoasei familii Mihályi și iată acum vine membrul cel mai înalt a familiei și ne ajutorează cu 1000 coroane.

Aievea Maramureșenii pot mulțămi multe, foarte multe familiei de Mihályi.

Eu exorim Escelenției Sale și pe aceasta cale mulțămita cea mai adâncă în numele Clerului și al poporului român din Maramureș pentru acest dar marinimos.

Cu toții oftăm Escelenției Sale mulți ani fericiți și dorim ca să ridice steagul sfintei noastre biserici gr.-cat. română la înălțimea la care cu fală să privim cu toții.

Sigetul Maramureșului la 31/XII. 1906.

Al Onoratei Redacțiune

plecat serv:
Tit Bud, m. p.
vicarul Maramureșului.

Nr. 7214—1906. Preaonorate în Hristos Frate! Am primit cu mulțămită un exemplar din „Analele Asociațiunei pentru cultura poporului român din Maramureș“ trimis Nouă cu prețioasa scrisoare din 17 Octomvrie 1906 și ca un semn de viu interes, ce-l purtăm față cu înaintarea culturei la poporul român gr.-cat. din Maramureș, locul nostru natal, dorim a întră și noi în șirul membrilor fundatori de acolo și a lucră împreună ca se creșteți țărănimea întru speranța bisericei și întru mângâierea patriei. La adresa Frației Tale Preaonorate cu posta regia trimitem din casseta Noastră privată mitropolitană suma de 1000 coroane spre scopurile numitei Asociațiuni, cerând dela preabunul Dumnezeu binecuvântare asupra tuturora, cari lucră pentru binele religios-moral și cultural al poporului.

Blaj din ședința consistorială ținută în 25 Decemvrie 1906. binevoitor: *Victor Mihalyi,* m. p. Mitropolitul de Alba-Iulia.

REVISTE.

Franța. Deocamdată toți episcopii, canonicii și ceialalți preoți au fost scoși din locuințele lor, și credincioșii au trebuit să le închirieze locuințe. Prin aceasta s'a îngreunat mult administrația diecezelor, căci în mai multe locuri nu s'au găsit locuințe așa de mari, ca acolo să poată fi atât episcopul cât și personalul cancelariei și arhivul.

Pe când despre partida guvernului nu se poate zice că e solidară, cu bucurie putem constata solidaritatea episcopilor, a clerului și a credincioșilor, ce o laudă, și-i servește spre mângâiere și nădejde Papei în enciclica adresată mai pe urmă episcopilor din Franța. In aceasta spune Sfinția Sa, că n'a voit să umilească și să desconzidere guvernul când n'a voit să primească legea cultului adusă în 1905, ci a voit să apere drepturile date de divinul Intemeetor bisericei, de cari el — Papa — nu poate abzice.

In urma enciclicei acesteia corul episcopilor catolici din Franța ține conferențe de mai multe zile sub presidiul cardinalului arhiepiscop Richard; despre rezultatul acestora acum încă nu să știe nimic. O foaie din patrie spune, că din conferința aceasta s'ar adresà o scrisoare Papei.

Germania. Aici e foarte încordată lupta electorală. Toate partidele lucră cu mare încordare într'acolo, să slăbească Centrul, și cu acesta biserica catolică din Germania. Căci vezi Doamne, biserica catolică și socialiștii, de mai rămân la putere, vor nimici imperiul german în cel mai scurt timp. Ideia aceasta o răspândesc protestanții liberali prin foi, broșuri și ilustrate. Pe o ilustrată de aceasta e desemnat Bebel, capul socialiștilor germani, sub el e scris: „der rote August I,“ de a dreapta lui de braț Piu X „der schwarze Papst Pius X.“ Interesantă e apoi scrisoarea de sub ei: „Alegătorilor, de vreți să se facă prav imperiul german, alegeți-ne pe noi“.

Toate gazetele protestante agită contra centrului, și îndeamnă pe Germâni să pornească o nouă luptă contra bisericei catolice, un nou Kulturkampf. Foile catolice și prevăd o mare primejdia pentru biserică. „Cermania“ spune, că lupta aceasta a fost plănuită mai de mult, n'a isbucnit însă, căci centrul erà prea puternic în dietă, și guvernul aveà lipsă de el: „Acum însă, zice o broșură electorală, e foarte favorabil timpul, să sdrobim Centrul. Acum n'are de ce se mai teme Germania, ca în anii 70, numai să fie guvernulul destul de energic, cum e în Franța.

Ungaria. Chestiunea afacerii Polonyi-Halmos, preocupă astăzi lumea politică din Ungaria. In foișoarele camerei nu se discută decât de eventualitățile acestei afaceri atât de caracteristice pentru moravurile politice ale acestei țări.

Halmos János, fostul primar al capitale într'o societate privată făcuse la adresa lui Polonyi, ministrul de justiție al Ungariei, câteva observări puțin elogioase, Polonyi a trimis lui Halmos martori. Halmos în loc să revoace cele zise, și-a complectat declarațiile cu mai multe date de tot compromițătoare pentru păzitoriul justiției.

Aproape toate foile scot la iveală câte o faptă de rușine din viața ministrului Polonyi.

Polonyi publică în același timp o declarație lungă, în care spune, că atacurile sunt anume inscenate cu scopul de al scoate din fosolul ministerial — în ciuda tuturor însă el va rămâneà și pe mai departe un *păzitor conștiențios al justiției.*

Polonyi vrea să se spele de acestea acuze apelând la forul opiniei publice.

„E însă vorba de supremul păzitor al justiției din Ungaria! — scrie „Pesti Napló“ în articolul său de fond de astăzi. — Opinia publică are, prin urmare, dreptul să pretindă ca acuzele, ce i-se aduc, să se dovedească sau pedepsească pe calea forurilor judecătorești competente. Iar când e vorba de un slujbaș public, de unul dintre cei înalți slujbași ai țării, opinia publică nu poate fi for competent. Domnul ministru de justiție nu stă ma presus de legi, și el, mai mult decât oricine altul, are datoria să se impună acestor legi...“

De un lucru suntem convinși: Polonyi va încurcà lucrurile și campania se va sfârși cu achitarea lui. Nu mai este om politic în țară, pe care de atâtea ori să-l fi achitat opinia publică, despre care de atâtea ori să se fi dovedit că e — nevinovat.

Congrua. In ședința camerei dela 12 Ianuarie, ministrul de culte contele Apponyi în chestiunea congruei preoților catolici a facut declarația, că Maiestatea Sa a binevoit să îndrume comisiunea congruei ca lăsând la o parte orice chestiuni secundare, să se ocupe numai cu sistemisarea congruei preoților. Comisia în curând își va fi terminat lucrările. S'a făcut consemnarea bunurilor bisericești și s'au constatat toate trebuințele. Domnul ministru are nădejde, că în curând va puteà prezinta camerei proiectul de lege atât de mult așteptat.

Viena. Bazele dualizmului slăbesc zi de zi, ceeace preocupă țare mult cercurile politice din Viena. Deputatul creștin social I. Schrafl într'un prim articol al ziarului „Rechpost tractând desvoltarea istorică a legăturilor politice dintre Austria și Ungaria spune cum s'ar putea întări și statornicì aceste legături. Între altele zice:

„Iar ecuilibriul acesta zdruncinat, dintre cele două state, cum se va putea restabilì?! Teoriteceşte în două feluri: centralizezi în Austria iarăș puterea întreagă în mânile unei singure națiuni, cum e azi în Ungaria, sau deslănțuești și în Ungaria puterea naționalităților, creând aceeaș situație, care e în Austria. Ambele proceduri sunt posibile. Și ecuilibrul încă s'ar restabilì. Iar prepotența maghiarilor încă ar fi del turată. Atât e sigur. Dar și mai sigur e, că în felul acesta efectul urmăritor ar fi atât de dezastruos, încât ar fi egal cu nimicirea ajungerei scopului. Ar trebuì căutat deci un procedeu, care să realiseze cu siguranță scopul, fără să aibă însă urmări rele și dezastruoase.“

„Și procedeul acesta poate fi numai democratizarea acestui dublu stat, Austro-Ungaria. Dreptul poporului de a-ș hotărì însuș soartea, este unul dintre acele idealuri, aprinzătoare de inimi, cari în efectul lor nu pot fi stavilite prin granițe. Și nu există putere, care să împedece democratizarea unui stat mai ales atunci, — cum e viuă dovadă doar Austria însaș — când instituțiunile democratice ale statului se prezintă, ca un dar voluntar al monarchului Democratizarea Austro-Ungariei va restabilì cu siguranță ecuilibriul dintre ambele state mulțumind în aceeaș măsură și în aceeaș vreme dorințele popoarelor ambelor state. — Iar scopul dorit va fi în felul acesta realizat. Și apoi este irelevant cu privire la viitoarea desvoltare a referințelor, că se vor învoi oare actualii detentori ai puterii din Ungaria, ori nu. Să se aducă odată numai pe tapet și în parlamentul ungar dreptul electoral egal și democratic și va avea în consecuență aceleași urmări, ca și în Austria. — Căci dacă partidele, cari astăzi sunt la putere, vor falsifica dreptul electoral democratic, — ei, atunci vor face, ca cel ce se oprește la jumătatea drumului, sau dacă vor crea vre-o lege electorală, care atâță, în loc să mulțămească massele, — poate cu atât mai bine pentru noi, pentrucă atunci vom fi pe o vreme oare-care noi cei mai puternici, și vom putea să castigăm iarăși noi preponderanță față de maghiari, preponderanța pe care azi ei o au etc.“

„Viitoarea formă de stat a acestei duble monarchii e foarte puțin relevată. Prin democratizare va pieri de sigur ori ce tendență de particularizm și toate viitoarele reforme se vor face în serviciul centralizării rând pe rând a „celor comune“, firește observându-se cu cea mai strictă posibilitate autonomia singuraticelor națiuni...“

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Curatorul bis. gr.-cat. din Murăș-Dateș în numele său și a tuturor credincioșilor aparținători bisericei noastre aduce cea mai călduroasă mulțumită fraților emigrați în America Ioan și Filimon Mârginean pentru colecta de 300 cor. făcută între consătenii emigrați în America în scopul de a cumpăra la s. biserica din M.-Dateș una campană. Tot aceeaș mulțumită aduce Stimatei Doamne Anica Suciu n. Senyeli, preoteasă văduvă și familiei sale Gerasim Mărginean învățător în Mănărade, pentru donațiunea de 50 cor. cu scopul de a se procura un prapor s. biserici; de asemenea mulțumește femeilor pie din comună, care au colectat iarăși 50 cor. în scopul de a se procura un prapor acelei s. biserici. Iar Dumnezeu cel ce a priveghiat peste casa sa nou edificată fie preamărit în veci, căci cu darul său bogat a înfrumsețat deplin aceasta casă sfântă din mila credincioșilor săraci, cărora acel Dumnezeu îndurat le deie aceeiași inimă și dragoste către casa sa sfântă ca se o poată susținea spre lauda și mărirea sa. M.-Dateș, 10 Ianuarie 1907. *Vasilie Ceoca,* curator primar. *Ioan Catona,* înv. not. șed. curatorale.

— Câțiva credincioși de inimă mai nobilă din cununa noastră, văzând în sfânta noastră biserică va să zică în casa Domnului lipsa a lor două strane pentru cântăreți, au binevoit a contribui pentru realizarea scopului sfânt, din rodurile ostenelelor sale, care după putință sumele următoare și anume: Spect. Domn Teofil Dragomir proprietar 14.80 cor. Ioan Micu cantor-docente 2.— Lungu Ioan l. Sidon 2.— George Rus 1.— Rus Trifan cu soția 1.— Irimie Pop 1.— Vasile Murășan 1.— Ioan Murășan 1.— Ionic Lungu 60 fil. George Rus 60 fil. Alexă Lungu 60 fil. Teodor Murășan 40 fil. Alexă Torsin 40 fil. Ionaș Lungu 40 fil. Simeon Pop 40 fil. Simion Pop a lup. 40 fil. Floare Pop 40 fil. Simion Fatiol 20 fil. Simion Rus 20 fil. Ilie Pop 22 fil. Noi cei subscriși rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu, Tatăl îndurărilor că aceasta faptă a lor să le-o răsplătească însutit. Primească deci pentru marinimoasa faptă și pe aceasta cale mulțămitele noastre călduroase! Lupoaia în 13 Ianuar 1907. *Gavril Trenca,* preot. *Vasiliu Mureșan,* curator.

Din Arhidiecezà *George Mogoș,* **preot în Corna și** *Demetriu Chișerean,* **capelan în Făgăraș, au fost trecuți cu ziua de 1 Ianuar n. c. îndeficiență.**

Din dieceza de Lugoj. *Georgiu Bitea* adm. parochial în Toteşti s'a dispus administrator parochial în Martineşti. *Septimiu Ionaş* preot nou chirotonit s'a dispus de administrator parochial la Toteşti. *Victor Deciu* preot nou chirotonit s'a dispus de administrator parochial la Iscroni Bărbăteniiinferiori.

Din dieceza de Gherla. *Gerasim Domide,* administrator protopopesc în Bistriţa, a fost numit protopop actual.

Redacţional Din cauza aglomeraţii de lucru la Tipografia Semin. din prilejul SS. sărbători, a trebuit să întârziem puţin cu scoaterea acestor doi numeri, pe cari în schimb i-am dat mai bogaţi, ca de comun. Ceialalţi numeri vor apăreà de aci înainte regulat în fiecare Sâmbătă.

Sântele Sărbători a Naşterii şi Anului nou au fost prăsnuite cu obicinuita solemnitate. Atât în ziua primă, cât şi în a doua şi la Anul nou a pontificat Escel. Sa Preabunul nostru Părinte, ţinând de două ori predică. In ziua primă de Crăciun au fost invitaţi la masa Mitropolitului preoţii şi profesori din gremiu, iar la anul nou au fost poftiţi oficialii civili.

Biserica lui Bob. Sub acest titlu dl protopop Dr. Elie Dăianu din Cluj a adunat în o frumoasă broşură articolii săi despre vechia biserică din Cluj, zidită de Vlădica Bob. Broşura aceasta de 56 pag. împodobită cu mai multe ilustraţii, se vinde cu 1·30 cor. în favorul bisericei. O recomandăm cu căldură!

Hymen. *Ioan Oltean,* teolog absolut şi *Mariţi Colceriu* invită la actul cununiei lor, care se va celebra la 24 Ianuarie st. n. în biserica gr.-cat. din Vajdahaza.

Convocare. Am onoare a Vă convoca la adunarea generală constituantă a institutului de credit şi economii „Vulturul", care se va ţineà la 28 Ianuarie 1907 la oarele 8 a. m. în Diciosânmărtin (Dicsőszentmárton) în sala cea mare a hotelului „Central". Obiectele de pertractat sunt următoarele: 1. Constatarea, că asiguratu-sa prin subscrieri şi solviri capitalul social. 2. Deciderea asupra înfiinţării sau neînfiinţării societăţii. 3. Compunerea statutelor societăţii. 4. Luarea la cunoştinţă a denumirii Direcţiunei din partea membrilor fundatori, sau la cazul că membrii fundatori nu s'ar folosì de acest drept, alegerea Direcţiunei. 5. Alegerea membrilor comitetului de supraveghere. 6. Deciderea asupra absolutorului membrilor fundatori. Diciosânmărtin (Dicsőszentmárton) la 10 Ianuarie 1907 st. n. Pentru membrii fundatori: *Dr. Romul Boila* m. p. NB. Acei domni cari încă nu au plătit cu totul 30% a acţiilor subscrise, sunt respectuos rugaţi a satisface acestei îndatoriri, căci la caz contrar vom fi necesitaţi a nimicì acţiunile subscrise.

Răscumpărarea felicitărilor de Anul nou: In favorul fondului *Masa studenţilor*: Aurelia Solomon 2 cor.; Gavril Precup 2 cor.; A. C. Domşa 3 cor.; Moise Brumboiu, Tohan 3 cor.; Dr. Iacob Radu, Hateg 10 cor.; Dr. Eugen Brau, Teaca 10 cor.; Vas. Voina, Hamburg 1 cor.; Ioan Mezei Budapesta, 5 cor.; Văd. Ecaterina Pătăcean, Bpesta 4 cor.; Vas. Smigelschi, Sâncel 5 cor. Aurel Hărşan, Cenade 5 cor. şi Ioan Boer, Lechinţa 25 cor. total 75 cor. — în favorul fondului *Internatului de fetiţe:* Ioan Boer, Lechinţa 25 cor.; Vas. Smigelschi, Sâncel 5 cor.; Aurel Hărşan, Cenade 3 cor, total 33 cor. şi în favorul fondului *Subsidiar al preoţilor:* Ios. Lita, Iclod 7·45 cor.

Pentru fondurile archidiecezane. Se cuitează primirea următoarelor contribuiri generoase: fond. *Internatului de fetiţe:* Nic. Platon, Somfalău 13 cor.; Dem. Boariu, Bobohalma 5 cor.; Ioan Costin Rececristur 5 cor.; Dr. V. Szmigelski, Blaj 12 cor.: Const. Rus, Posmuş 8 cor. şi Nic. Popescu, Blaj 5 cor. — f. *Masa studenţilor:* Constantin Rus, Posmuş 8 cor. — f. *Colecta cruceriului:* Tr. Ludoş cor. 35·18. Blaj, 15 Ian. n. 1907. *Cassa centrală archidiecezană.*

Concert în Reghinul săsăsc. Primim următoarele şire: A doua zi de Crăciun sara, corul plugarilor din Jernotfaia a dat în sala hotelului orăşănesc din Reghin un concert împreunat cu reprezentaţiune teatrală şi cu dans. — Acest cor şi în anul trecut ni-a cauzat câteva momінte plăcute. Înfiinţătorul lui Al. I. Sighişorean, actualminte învăţător în Roşia de munte, cât şi actualul lui conducător Alexandru Moldovan merită toată lauda şi recunoştinţa acestui ţinut, când a ajuns până acolo, că ne poate amuza astfel. Viaţa românească în acestea părţi puţin se manifestă, şi de n'ar fi acest cor, am fi amorţit cu totul. Atât punctele din program, cât şi pieza teatrală „Cinelcinel" au reuşit peste aşteptare, graţie zelului neobosit al învăţătorului Moldovan. Poporul nostru din Jernotfaia, atât în port cât şi în graiu s'a abătut mult dela originalul românesc. Ţi-era mai mare dragul, când vedeai acum ţerani şi ţerance din Jernotfaia cântând gingaşele doine româneşti îmbrăcaţi în costume naţionale, în cari, 12 flăcăi au jucat în pauză jocurile naţionali „Căluşerul şi Bătuta", după cari dansul a urmat cu foc, până în zorile zilei. Servească această împrejurare comunelor mari şi compacte româneşti din jur, cari ne cum aşa ceva, dar nice un cor în două voci nu au. Rezultatul moral a fost mare, căci am impus prin aceasta streinilor, arătându-le că şi noi existăm, dar, pe lângă acestea n'a lipsit nice rezultatul material. Au incurs peste 400 cor. pin cari subtrăgându-se spesele de circiter 200 cor. a remas ca venit curat în favorul şcoalei noastre din Jernotfaia, peste 200 cor. *Simeon Zehanu,* paroh gr.-cat.

Dare de samă şi mulţămită publică. Cu ocaziunea reprezentaţiunei teatrale din 8 Ianuarie curent. aranjată de Societatea meseriaşilor din Blaj, au întrat din vânzarea biletelor şi sara la cassă coroane 362·50. Au suprasolvit: Ioan Muşa 1 cor.; Dna Mezei 80 fil.; Dumitru Turcu 20 fil,; Ferdinand Kampf 20 fil.; Demetriu Radu 1 cor.; Iustin Nestor 1 cor.; Laurenţiu Nestor 2 cor.; George Both 20 fil.; Ungar Gyula 1 cor.; Dr. Iuliu Maniu 20 cor.; N. N. 20. fil.; Aug. Butar 1. cor.; Aur. N. Solomon 2 cor. Eşitele fac 134 cor. 86 fil. Venitul curat în favorul Societăţii este coroane 230 64. P. T. domni, cari au suprasolvit, precum şi toţi sprijinitorii societăţii sunt rugaţi să primească mulţumita comitetului. Blaj, la 16 Ianuarie 1907. Pentru societate: *Gavril Precup,* prezident. *Ilie Mircea,* cassar.

Din loc. A doua zi de Crăciun Societatea meseriaşilor din loc a aranjat o succesă producţiune teatrală, la care a azistat foarte mult public. S'au predat piesele „Unde dai şi unde crapă", comedie localizată de I. Popescu, şi „Pomul de Crăciun", icoană familiară într'un act, de Moşul. A jucat foarte bine dna Elena Trifan şi dl Aug. Gruiţia, cari de altcum nu pentru întâia dată şi-au dat concursul lor la producţiunile de diletanţi de aci. Ca începători merită să pomenim pe dna M. Răhăian, dl Ioan Popa, N. Ienăşel, şi în special dşoara Marieta Berzan, care a dat dovadă de mult temperament. Ceialalţi membrii, dnii: Emil Oltean, Nicolàe Baciu şi Iosif Şiler, apoi dş. Mili Dragoş şi Aneta Nagy au contribuit şi dnialor parte pentru succesul reprezentaţiunei. Pagubă că piesa a doua nu s'a predat cu mai multă vioiciune, are şi un bun fond moral.

Ştiri literare. De 1 Ian. n. însemnăm apariţia următoarelor foi şi reviste: *„Lupta,"* ziar politic organ al partidului naţional, proprietar: Dr Teodor Mihályi, director Dr. Alesandru Vaida-Voevod, editor Dr. Aurel Vlad, şef-redactor Aug. Paul, redactor responzabil V. Macrea. Noul ziar apare zilnic, în cel puţin 12 pag. în formatul foilor mari din capitală. Abonamentul anual e de 24 cor. Până acum se prezintă bine, şi sperăm că va face noue îmbunătăţiri în edarea şi redactarea foii. Ceea ce erà mai de lipsă: rapoarte fidele despre desbaterile dietei, sunt bine redactate. Numele de „Lupta" a trebuit să-l ieie în momentul ultim, când se constatase la poliţie, că sub numirea de „Românul" e înştiinţată altă foaie. — *„Ţara noastră,"* foaia poporală a Asociaţiunii a apărut sub redacţia dlui Octavian Goga, secretar I. Numărul prim nu face impresia la care de sigur s'au aşteptat mulţi. Să sperăm îmbunătăţiri. Foaia va fi săptămânală şi va costà anual 4 cor. — Tot acum a apărut şi *„Floarea darurilor,"* noua revistă a dlui N. Iorga. Nrul prim cuprinde traduceri din Carducci, Lahor, Goldoric ş. a. din literatura vechie articoli de Kogălniceanu, Asachi, Baronzi, din cea nouă Iorga şi Caraivan. Traducerile din italiană pierd mult din frumseţă prin faptul, că-s traduse în versuri albe. Broşura 1 e de 64 pag. şi costă 60 bani, cam prea mult.

În memoria prof. N. Ionaş. Compatriotul nostru prof. M. Străjan, scrie în nrl 1. a „Gazetei o foiţă: Premiul Faunei, pe care o dedică „memoriei mult iubitului şi neuitatului cântăreţ N. Ionaş". Dsa povesteşte cum zeiţă Fauna a restit că are să deie un premiu auelei vieţuitoare, care ştie să facă cel mai mare bine omului. Premiul, la care a concurs între altele elefantul, cocoşul, păunul şi cucul, a fost modestei privighitoare pentru cântecul său, „care e cel mai mare bine, pe care un muritor poate să-l facă semenilor săi." — Tot în amintirea dulcelui nostru cântăreţ publică „Răvaşul" un frumos articol, care e o aşa de meritată completare, a celui publicut de noi! Câţi însă şi cât de mult s'ar mai puteà scrie de baciu Ionaş, acest neîntrecut cântăreţ, care puneà în cântările bisericeşti toată pietatea sufletului, care le făceà aşa de sfinte, iar în cântările profane veselia ori naţionalismul său curat. Multă vreme va mai trece până ce chipul său senin va puteà fi uitat de noi, cari l'am iubit şi preţuit.

Petiţie retrasă. Contrarii deputatului Dr. Teodor Mihali, ales la Ileanda-mare, şi-au retras petiţia dată pentru invalidarea mandatului, chiar când exmisul tribunalului din Cluj, voià să înceapă cercetările.

Necrolog. † *Ioan Papp,* arhidiacon onorar, fost protopop al Holodului, după un scurt morb, în al 85-lea an al vieţii şi-a dat nobilul său suflet în mânile Atotputernicului Joi în 10 Ianuar a. m. la 9 ore.

† *Gavrilă Lazar de Purcareţ,* arhidiacon-onorar, asesor conzistorial, esaminator prosinodal, protopopul districtului Eriu, licenţiat în s. Teologie şi paroh în sanislau, care în 12 l. c. n. după un morb îndelungat şi greu, provăzut cu ss. sacreminte a muribunzilor, în anul al 68-lea al vieţii şi 42-lea al preoţiei şi al căsătoriei, conducând parohia de Sanislau în 30 ani, a răposat în Domnul.

† *Ioan Nossa,* paroh gr.-cat. din Trestia după scurte dar grele suferinţe a adormit în Domnul în 9 Ianuarie 1907 în etate de 60 ani, în al 37-lea an al fericitei sale căsătorii şi al 30-lea an al preoţiei sale împărtăşit fiind cu sfintele taine a muribunzilor.

† *Iacob Cornea,* preot deficient în Vinţul inf. a repausat la Dec. 1906 în al 63 an al etăţii şi 43 al preoţiei.

† *Maria Micu n. Turcu,* soţia iubitului nostru frate I. Br. Micu, vicenotar consist. a încetat din viaţă în 9 Ianuarie n. 1907, după un lung şi greu morb, împărtăşită fiind cu ss. Sacramente, în al 30-lea an al etăţii şi al 8-lea al fericitei sale căsătorii. Ceremonia înmormântării a fost săvârşită de 6 preoţi şi 2 diaconi, pontificând Rssimul canonic G. Muntean. Cuvântarea funebrală a rostit-o cu mult sentiment prof. Ştefan Roşian. Deie-i Dumnezeu tărie în greaua încercare, de care a fost atins!

Posta Redacţiunii.

Venus. Scrieri anonime nu publicăm, dar şi de altcum poezia dtale numai în corfă e la locul ei.

I. B. Nu publicăm recensiuni, decât despre cărţi, cari ni-se trimit, iar cât priveşte vorba »dispune«, aceea e necunoscută în dicţionarul nostru. La redactarea foii numai redactorul poate »dispune«.

Mai multora. În anul 1906. n'au apărut decât 52 numeri.

P. M. Poezia a prea slabă, decât s'o putem publicà.

G. H. Mulţumesc pentru caldele şi pretinestile cuvinte; articolul va urmà.

Partea literară.

Ioan Botezătoriul

Schiță
de Laur. Krapp.

Noaptea coboria peste Ierusalim. Una din acele nopți de vară, în care năduful alungă somnul departe dela ochii osteniți. — Imprejur în munți urlau ferele, și foile palmierilor tremurau încet în adierea vântului; valurile Chedronului se frământau murmurând monoton, somnuroase, tânguitoare ...

In noaptea aceasta Irod, tetrachul. ședea posomorît și îngândurat în sala regală Jos, arcadele grădinei lui resunau de zgomotul oaspeților celor mulți, de cari era plin zilnic palatul regelui.

Căci regele avea lipsă de zgomot asurzitor. Umbre și chipuri i-se arătau noaptea; tânguiri clocotiau de jur împrejurul lui: morți întrau și ieșiau. Creerii lui înfierbântați îi arătau trecutul, luminat de o strălucire sângeroasă, îi arătau viitorul, negru ca întunerecul nopții. Și între aceste două icoane stetea el, batjocura omenimei, căruia îi era greață de sine însuși, în care cu ghiare negre scurma frica... de sine însuși.

De aceea vecinic clocotirea aceasta zgomotoasă: căci conștiința lui nu putea durmi; pentru aceea acest amețitor desfrâu al tuturor plăcerilor: căci creerii îl rodeau în cap și par'că voiau să-i sară și solii nebuniei îl împresurau. Dar dintre rândurile oaspeților alerga adeseori, zguduit de desnădejduire, și-și îngroapă fața ascunzându-se în sala din fundul palatului...

— »Rege *sum încă!*« hohoti el de odată sălbatic, smuncindu-se din ghiarele gândurilor. »Sum încă tot eu, Irod! Cine e în stare să mă restoarne?!«

Și ridicând pocalul de cristal cu vinul roșu. schinteitor, în trufia nebuniei lui îl izbi de marmura rece a padimentului. Ca o baltă de sânge negru se întinse vinul pe fața lucitoare.

Un nor învălui stelele ceriului, și columnele începură a se întunecà... Și perdeaua dela întrarea sălii regale se ridicà deodată.

Regelui i-se părea că visează... Cine a întrat? Cine a îndepărtat mătasa perdelei? Cine stetea în mijlocul băiții întunecoase ce părea o baltă de sânge?

»Ioane! . . bolborosi el înnădușit.

Inaintea lui stetea o figură puternică. Piei de animale sălbatice îi atârnau de pe umeri în jos, pe trupul slăbit — și ca un fulger străluceau ochii de foc ai puternicei fantoame. — O brazdă roșie îi încunjura grumazul, sânge țâșnia din ea și curgea, curgea într'una...

Ca tăiată în piatră, țeapănă și neclintită stetea înaintea regelui grozava fantoamă.

»Ioane!« îngână iarăși, gemând, regele — »cine te-a chemat din lăcașul tău din morminte? Mort fiind, cine te-a sculat?«

Fantoama nu se mișca; numai noaptea se făcea tot mai neagră; stelele se stinseră. înnecate de furtuna ce s'apropia.

»Ioane!« gemù acum cu un urlet regele — și ridicându-se se aruncă asupra lui... dar brațul îi căzù în gol, și fantoama, Ioan, stetea tot acolo, înțepenit, mut, cu ochi negri, amenințători.

Regele se cutremurà. — Nu de fantoamă tremurà; era dedat cu arătările morților, pe cari îi ucisese fărădelege; era obișnuit cu învinuirile ce i-le aduceau, cu blastemele ce le aruncau asupra capului lui. — Dar Irod tremura simțind că-l cuprinde — nebunia.

Din nou începù: „De unde vii, Îngrozitoriule? Nu ți-am tăiat eu capul la sfatul muierii, la cererea fetei mele? N'am văzut eu capul tău rostogolindu-se pe treptele temniții? Cine te-a sculat pe tine din morți?«

Dar arătarea tăcea; numai trupu-i creștea tot mai tare și tot mai viu îi ardeau ochii.

»Înnebunesc«, oftă regele, și cu sforțarea din urmă urlà: »Cară-te între morți, spaimă!« și apuca sabia regească a domnilor iudaici, ce atârna deasupra tronului. Dar lovì iarăși în gol. Se lupta cu văzduhul; fantoama stetea neclintită înaintea lui.

Și regele alergà din sala boltită afară, în noapte. Sudori reci îi brăzdau fața. Și ajuns în cercurile oaspeților, cari cu capetele încununate petreceau în noaptea târzie, — regele strigà și căzù leșinat.

»Pe rege l-a cuprins nebunia« îngânau curtenii. Și centurionul Petronius, care încă se afla între șirurile oaspeților, se întoarse îngrețoșat, și zise: »Popor al pierzării! In beția serbărilor îl va ajunge peirea!«

... Iar în noaptea aceasta stetea Isus, învățătoriul, în sală cu cei 12 și le dedea mâncarea păcii. Mâncarea păcii, care fuge de palatele regilor și caută colibele săracilor, — care cucerește și fericește lumea. —

N. Ag.

Un glas de durere din Câmpie.*)

Am făcut propunere. Și pentruca să fiu consecvent de o parte, iar de alta pentruca să dau un indemn celor pe cari iar trage inima să ne povestească ceva din ținutul lor, — ioe eu începutul cu Câmpia mea. — Se vede că sămânța a picat pe piatră, — de ce nu puteà să înceapă și altul, — dacă a căzut cuiva la inimă propunerea ce-am făcut-o. Arunc a doua oară sămânța — și cred, că cei cu dragoste de vatra unde au crescut, pentru luncile și poienile ce le-au bătătorit în copilărie, pentru ținutul de unde se trag, pentru neamul de oameni din care fac parte, îm vor urma pilda.

Câmpia? Găsiți vre-o pomenire, în vre-o carte românească, de acest coltișor locuit de oameni de ai vostri, de acest petec de pământ, din care nu se ridică nici glas de jale ori de răsvrătire, nici viers de buaurie.

Nu e tulnic, care se revarse în undulări puternice graiul de durere și de bucurie al acestor oameni, — căci dealurile-s văduve de umbr de ulmi și de mesteceni — și glasul tulnicului nu are sălaș pe aici, — și nu se ridică de aici, din această parte a sufletelor ofilite de durere nici glas, nici tresărire de viață prinsă în vestmântul slovelor, căci nu e cine să scrie, cine să poarte peană înuiată în sângele unei inimi ce plânge pe cei ce îmbrâncesc sub povară de nevoi și întunerec. — Atâtea se scriu în foile noastre, atâta băbărie de vorbe se tace atâtea opșaguri să toacă, — în vreme ce atâta lume românească nu are știre de ce suntem, câți suntem și cum stăm.

Să nu vă așteptați să vă dau amănunțimi despre ținutul meu, sunt multe pe cari nu le știu nici eu și sunt multe pe cari peana nu le poate tălmăci după cuviință.

Unde e Câmpia? Mai în toate mapele noastre, cum se zice altfel — se poete vedeà, între curgerea Someșului și a Mureșului, — scris, cu litere destul de mărișoare; »*Mezőség*« — ori tâlcuit pe românie: Câmpie. Hotarele de întindere nu se lămuresc, dar pecum se poate vedeà, cuprinde un teritor destul de bunicel; așa cam jumătate, de nu mai binișor cât e comitatul Caran-Severinului, unul dintre cele mai mare comitate. Câmpia se estinde pe teritorul alor 3 comitate, — o parte bunișoară, cea mai bună, din comitatul Cojocnei, aproape până la Cluj, — partea răsăriteană; o parte, cea apusană, până în Murăș, din comit. Murăș-Turda, — și partea nordostică din comit. Torda-Aranyos—Turda—aurie. Cuprinde vre-o 60, de nu mai bine, de sate — cu o poporație de vre-o 70,000 de suflete. N'am nici o statistică la îndemână ca să pot spune acurat, — altfel dupăce n'avem de a face numai cu în singur comitat, ci cu adausuri din 3 comitate, în statistice nu se va fi găsind Câmpia, ca ținut de sine stători. Mă întemeiez pe datu cu socoteala. — Nici n'am bătut'o întreagă cu piciorul nice n'am cetit nicăiri informații topografice sau etnografice privitoare la ea.

Grosul locuitorilor îl alcătuiesc ai nostrii, cu vre-o 10% numai de străini, unguri, ciangăi — aduși de vre-o câțiva ani la masă plină — și puțintei Sași.

Ceea ce ne interesează pe noi e starea culturală și mai vârtos starea economică a lor nostri.

Sunt biserici și sunt preoți ca pretotindenea — și buni și răi. Și sunt și școli în fiecare sat, cu dascăli mestecați, ca în toate părțile noastre. — Dar arătarea din afară a clădirilor, a bisericilor noue ori primenite pe deaintregul, ori a școlilor încăpătoare și frumoase, nu e mărturie potrivită pentru cunoașterea starei în care se găsesc credincioșii acestor lăcașuri de rugăciuni și ucenicii acestor așezăminte de învățătură. Vrerile străine și înclinările spre mândrie neînțeleasă — ce se leagă de coloarea și formele cât mai frumoase și mai scumpe ale clădirilor — sălășluite în inimă oamenilor nostri ca un păcat de perzare în aceste vremuri grele, au adus dărimarea poruncită sau dărimarea de bună voie a multor din bisericele vechi și a.

*) Conferință cetită la societatea »Petru Maior« din Budapesta, în legătură cu propunerea de a aduce fiecare — pentru o bună cunoaștere a noastră — informații din ținutul de unde e.

celor mai multe din modestele căsuțe de învățătură, în cari decă nu se da aceasta după trebuință, ce răsădea în inima celor ce-o cercetau sămânța unor năravuri bune, — Câmpia are biserici noue și are școli nouă, cele dintâi făcute din dragostea mare, fără hotare, chiar și în risipă, a oamenilor nostri, cestelalte ridicate de dragul unei zile ce nu vine dela ei.

Cu biserici mai toate nouă, cu preoți cu multă învățătură, cu școli de peatră — căci de peatră îs toate temeliile de cultură pe cari se ridică pentru alte neamuri lumea nouă — cu dascăli destul de procopsiți — se poate se meargă rău trebile? — Așa ar trebui să fie, căci dela biserică vine lumina dreaptă ce curățește sufletul. dela școală vine lumina ce întărește mintea și îndreaptă pe cărările cele mai bune tot felul de fapte ce privesc de aproape viața.

Și e de lipsă oare să vă vorbesc de împuținarea credinții, de cercetarea tot mai rară a bisericilor nouă, de păcatele ce se încuibă în sufletele tuturora tot mai tare: de slăbirea virtuților casnice, una dintre temeliile cărora avem de a le mulțămi vețuirea noastră de până aici de beție ș. a. — Sunt scăderi pe cari și dvoastră le le aveți în măsură mare sau mai mică, în ținuturile de unde sunteți. Ori să vă vorbesc de învățătura școlilor nouă? — Cu atât mai puțin. Câmpia, Maramureș și Bihorul, dacă nu îmi înșăl, îs codașe, îs rușinea rușinii — căci neamul nostru bolește rău, mai rău aproape ca toate neamurile umbrite de stântă coroană a acestei țeri — în ale învățăturii. Abia 10% la sută de n'o fi prea mult, de știu scrie și ceti. În satul meu, spre pildă ce numără la 120 fumuri, cu vre-o 700 de locuitori, luând afară nădrăgarii satului, abia știu 20 scrie — 10 vor fi știind cu toate slovele, ceialalți 10 știu scrie porecla, alduitul lor nume. Și-i mare și procopsala asta. Veți vrea să știți poate câte foi întră în satul meu, înțeleg pentru procopsirea sătenilor? În număr rotund: nici una. Mai anii trecuți veniau două, — dar, năbădăioase cum sunt foile noastre, că îndeasă cu carne pe cei ce n'o pot molfăi — s'au împuținat în curând cu acești doi cărturari numărul cetitorilor. Și nu că doară nu le-ar plăceă cartea. Cei ce te roagă, când apuci între ei, așa de cald, de dacă ț'ar cere tot în feliul acela cămașa din spate, și aceea le-ai da-o, — să le mai spui ceva, să le mai cetești câte ceva din cele »nuvele«, gazete, — nu se poate să nu aibă dragoste o tragere spre carte. Dar dacă nu li se dă, a lor e vina? Dacă un firicel de iarbă, în lipsa jilăvelii și a luminii trebuitoare, nu crește cum ar trebui, dacă se ofilește — a lui e vina ori a cerului impietrit care suge toată umezeala pământului de-l face piatra norilor, ce nu lasă să răzbată nict o rază de lumină, ca să deie viață și întinerire firicelului de iarbă?

Dar nu aici e primejdia. Aceste sunt răni ce se pot lecui, sunt scăderi ce o să se frângă, când se va frânge, ca pentru firicelul de iarbă, cerbicia norului. — E o alta rană, ce sângerează din sute de părți, e rana ce tot mai largă și mai amenințătoare se face: *sărăcirea oamenilor nostri pe aici.*

Puterea le stă în pământ și aici, ca pretutindenea. Acesta e mult și nu așa scump ca în alte părți, dar nici tocmai așa productiv. Dar pământul mult și totdeauna cel mai bun nu e în stăpânirea lor, ci a domnilor, a curților, a grofilor. Nicăiri nu se pot observa atâtea moșii grofești, aproape una de alta, ca în câmpie. Nu e sat care să nu geamă strivit de împovorările vre unei curți domnești. Curtea are pământul cel mai bun, laburile din jurul satului cu pământ gras și mănos, fânațele cele mai bune, tot ce e bun în hotar, — iar sătenii, sutele de gazde — și gazdă-i tot omul de are, de n'are ceva — sunt îmbulziți pe coastele cele mai șterpe, în cele mai rele părți ale hotarului. Pe la noi cu 5 jugăre se trăiește greu, în bucate abia aduci ca să-ți acoperi valurile căsii, iar în bani, vândut din mână slobodă, abia merge cu 100 fll. Cu 20—30 de mai poate mișca omul o leacă. Înainte de comasație își aveà fiecare înfiripată găzdăcia lui, cu vitele de lipsă, căci pășunatul era slobod ori și unde, cu pământ în deajuns pentru trai și cheltueli. Comasarea, cea mai neacoperită tâlhărie, a ruinat încetul pe încetul satele din Câmpie.

Ca pildă vie, pot aduce tocmai satul meu Nu e mult de atunci, îmi aduc aminte ca azi, eram băețan de 9—10 ani. Puține sate erau în jur, cari se fi putut trage degetul cu satul meu. Nu erau 2—3 gazde cu 12 boi, frumoși de să-i rupi în genunchi, ci erau și 20 — și câți nu erau ce aveau moșie aproape 100 jugăre.

În dricul toamnei, când da Dumnezeu roada în țărină, pe drumul ce întră în sat din spre apus se înșiruiau zeci de cară, în scârțăitul greoi al roadei bune, în pocnet ascuțit de bice, în huiet de glasuri vesele, — și era plină lunca Parului ee om și de voie bună de zarva oamenilor îndestuliți cu roada muncei lor de un an. Abia la al zecelea car de găsiai vaci, bouleni și boi, de să nu-i deochi. Ogrăzile erau pline de stoguri, de clăi de fân, de coșteie gâftuite cu cucuruz.

Nu știa nime de bănci și de îndatorări. Nu știa nime ce-i sărăcia. Cel mai sărac nu era să nu aibă văcuța lui la casă. Bunăstarea satului o mărturisia voia bună a feciorilor, fețele îmbujorate a tineretului, sănătatea bine îngrijita a vârstnicilor.

Dar a venit comasarea, au venit miile de nevoi stârnite de ea și un șir de ani neroditori, — au venit ani răi, ani de prăpădire și jelanie, cari au măcinat bucățică cu bucățică, au ruinat pe nesimțite găzdăciile din vremuri. Băncile cu bani lesne împrumutați și foarte prostește cheltuiți, pământul puțin, rău cu neputință de al lucra cuminte, cu gunoiri și ani de hodină — căci bietul om cu cinci jugăre și zece guri la casă nu-l îngăduie sărăcia să deie răgaz de hodină pământului, bietul și piatra din el ar face-o făină — lipsa cruțării și a cumpătului mai departe, — au adus pe bieții oameni în cea mai mare sărăcie. In întreg satul azi numai găsești decât numai șase boi și și aceia la trei gazde, — și abia la 20 de oameni mai găsești câte-o văcuță două. Mulți din fruntașii din vremuri nu mai au azi nimic, nici pământ nici vite. Pe unele au pus mâna Jidanii din sat — și o leghioană de ăsta și-a deschis crișma tocmai în inima satului, în casa cumpărată dela licitație, a celui mai fruntaș om din vremuri. In locul carălor cu patru boi, vezi telegi cu câte o mârțoagă rebegită. Acestea au luat locul carălor cu patru boi, — în miezul toamnei în vremea căratului, acestea cu scârțăitul săc, cobitor a pierzare, cu răsufletul bolnav al telegarilor slabi și răpciugoși, spintecă zarea luncei din Păru și însângerează inima celor ce au apucat odată apusul vremilor mai bune cu bani, cu miile de bani uscați strânși în acele vremuri, s'a ridicat tocmai pe colnicul din mijlocul satului, o biserică nouă, de piatră, frumoasă de abea-i găsești pereche în jur. Dar zidurile înalte, cu boltitura mare, cu ferestri luminoase, cu altar, de singur face cât naia bisericuței de lemn de mai înainte, nu adăpostește rugăciunea unor suflete îndestulite, boltitura ei o atinge tămâia de jertfă a unor suflete trudite, a unor inimi din care șerpele durerii și năcazurilor muscă tot mai tare. Cu lumina bisericii nouă s'a întunecat lumina din sufletele oamenilor.

Pe hotarul satului sunt două moșii grofești, una de vre-o 400 jugăre iar ceealtă de vre-o 3000, întinsă în hotarele alor vre-o 5 sate din jurul acela. Satul cu moșiaorele lui vine tocmai în mijloc, — o biată pasăre picată în ghiarăle la două păsări de pradă. Bieții oameni strâmtorați de năcazuri își vând, sunt nevoiți să-și vândă pământul. Domnii singuri cumpără, căci numai ei au bani. Și sfoară de sfoară, palmă de palmă de loc se rupe din trupul țarinii satului, pentruca să mărească se înmiiască bogăția curților. Cum două ape rele macină, bucată de bucată, țărmul dintre ele, — așa rupe fâșie cu fâșie, aceste două curți domnești. din bunăstarea, din viața, din trupul acestor bieți oameni. Inimă de piatră să ai, ca să nu ți-se umple ochii de lacrămi, să nu ți-se sfâșie inima de durere, când vezi atâta sărăcie și nemângâiere între acei de cari ești legat cu sângele, cu sufletul, cu partea cea mai scumpă din viața ta.

Și rabdă și tac și nădejduesc tare într'o zodie mai — bună ce nu poate să nu vină — acești mucenici ai durerii.

Așa e satul meu și câte nu v'aș putea spune despre satul meu. Multe din satele Câmpiei vor fi stând mai binișor, dar multe, foarte mult tânjesc în felul acesta. — Omenimea din Câmpie, economicește dară, stă foarte rău. Pământurile apucă în ghiarele grofilor — și de acolo ce putere e astăzi, ca să le poată scoate? Proprietari de ai nostri nu avem, cei vre-o câțiva, cari sunt stăpâni abia peste câteva sute de jugăre, ce pot face față de nababu bogățiilor din Câmpie. In oameni nu e desvoltat simțul de tovărășii, pentru cumpărări de moșii și pentru arândări în comun. Băncile noastre de aicea — căci aici pe cum știu abia este una la periferie în Reghin — nu ajutora cu banul lor înjghebarea ăstor feli de tovărășii. Pământul scump e vatra vieții noastre de neam, muncit cu sudoarea și stropit cu sângele atâtor sămânții de oameni de ai nostri, apucă în mâna străinilor cu bani: a Jidanilor de ori unde, a grofilor de aleasă viță străină, ce nu poartă dragoste și milă acestor urgisite vite de muncă și de jaf, ce se poreclesc valachi. Că ce dragoste poartă acești grofi, neamului nostru de aici și țării de cari se țin, o pot lămuri prin o pildă.

Cine nu cunoaște neamul mărginenilor,

cea mai aleasă mlădiță din trupina neamului nostru? Vre-o câțiva dintre ei, oameni harnici și gospodari fără pereche, țin cu arândă niște averi domnești din apropiere. Unul dintre ei a vrut să cumpere o moșie de asta, pusă în vânzare de stăpânul ei. A dat românul 240,000 cor. pe ea căci moșia e mare. Era târgul ca făcut, dar a venit un jidan pripășit din Rusia, cu bani mulți și cu nepotolită râvnă de ași împlânta ghiarele în trupul acestei țări deschise tuturora, — a dat dintruna 300,000 cor. și Măria Sa Groful, nu s'a uitat la ochii, nu s'a uitat la perciunii, n'a căutat în inima și în gândurile acestei paseri prădalnice — ci bun-bucuros de câștig așa mare, i-a dat fără nici o vorbă moșia. Ce le pasă acestor domni, pe a cui mâni apucă pământul acestei țări și sub a cui pleasnă ajung oamenii robiți muncei de pe moșiile lor: le trebuie bani. Ce vreau să știe Măriile lor de lacrămile, de obida, de nemângăierea celor ce sapă, în însângerarea trupurilor și a inimilor lor, comorile de bogăție pentru pripasiții din toate părțile lumii?

Să vă spun lucruri bune din Câmpie? Le-ași spune, le-ași turna în versul celei mai mândre cântări, dacă ar fi. Dar nu sunt, încă nu sunt. Lucrurile bune, pornirile de alinare și desrobire, vin de sus, dela cei ce se țin mai buni, dela preoți și dascăli, dela cărturarii de prin orașe și dela băncile ce le avem. Dela aceștia însă nu ne vine încă — nefericitul »însă« — nimic. Preoții și dascălii, părtași acelorași nevoi ca și cei cari păstoresc nu pot face nimic. Cărturarii dela orașe și băncile au alte griji: de a câștiga procese unii, și a strânge camete cestelalte. N'o se mai lungesc firul vorbei. Din cele înviate, așa cum me-au venit în vârful condeiului, vă puteți închipui cât de cât, că în Câmpie trebile merg cam rău, că gâzdăciile oamenilor se duc pe apa Sâmbetei, că în sate e pustiul sărăciei și în suflete îs puține flori și e puțină primăvară.

Multe ar mai fi de spus din acest colț de lume românească, — unde totuși doină tot doină e, de unde n'a perit încă veselia tinerețelor, cu bănat șoptit în doinit de frunze și de fluer, cu ropotul năvalnic al jocului în zi de sărbătoare, cu săgălnicia caldă și pretinoasă a acestor robi ai zilelor de trudă.

Atâta mi-a dat mâna să vă spun despre țara mea. Dar de ași fi putut n'ași fi spus nici atâta. Dacă ași fi doinaș din gură sau din fluer, nu v'ași fi spus nici atâta: ci v'ași fi trăgănat o doină, așa plină de durere și ruptă din suflăt, cum să cântă în sat la noi și în Câmpia întreagă. Jalea din cântec var fi tălmăcit cu mult mai mult toată jalea și durerea celor ce-o cântă.

Am făcut'o aceasta în încredințarea că cei buni, îmi vor urma, că toți se vor alătura cu vremea la această muncă de cunoaștere a pământului și a neamului nostru. Cunoștință are de mamă dragostea, cine nu-și cunoaște neamul nu și-l iubește.

Ce v'am spus e un crâmpeiu din cântecul de jale al neamului nostru. Inimele ce se vor lăsa înfrânte de durerea și năpăstuirea de acum a neamului nostru, nu sunt vrednice de sângele ce le dă viață, de neamul ce le are.

Petru Suciu.

Chestii contimporane.

IV.

Știință și credință.

Iubite frate!

Tu, care între ocupațiunile tale cu sistemele seci ale matematicilor, te interesezi și de chestii metafizice și filozofice, dorind a-ți păstrà între toate, încă convingerea ta religioasă, căpătată în creștere și neslăbită încă prin o viață imorală, — mă întrebi: ce zic la ideile colegului tău universitar V. M. M., apărute ca vrednică cunună de sarcofag la nrul ultim din »*Orizontul*« (dec. 1906.), în specie la »lumea nouă«, profesată de dânsul, când pe baza *teoriei lui Darwin și a filozofiei înoite după ea*, vom avea o etică nouă, superioară tuturor eticelor de până acum, care va ferici omenimea, și va fi în sfârșit bucurie generală, trezire, putere, îndumnezeire...?!

Înainte de toate, frate, recunosc, că colegul tău are și gânduri bune. Pe pag. 18 al broșurei citate întreabă: »dată fiind unitatea psihică a omului, e cu putință, că până practizezi credința religioasă, să ții *încuiată mintea?*« Și eu răspund, că: da, nu e cu putință, ci trebue chiar, că credința noastră să fie rațională; deja Apostolul zice: »să fiți gata pururea spre răspuns tot celui ce vă întreabă cuvânt despre sperarea voastră« (1 Petru 3, 15), și drept are M. când zice, că: »ceice apără religia creștină pe motivul *credinței*, sunt slabi apărători: *în felul acesta se poate susținea și fetișizmul*«; și iarăși drept are, când zice, că »criticizmul nu se spune credinței; din contră, *credința e cu atât mai puternică, cu cât e convingerea mai puternică;* și convingerea omului rațional are ca bază criticizmul.« Pentru gândurile acestea îl laud pe d. coleg.

De aci încolo? nu-l laud.

Științele frate, conduc pe om întru descrierea vieții până la un anumit loc. Zic: *descrierea*, căci științele nu ne pot da *esplicarea vieții*, căci nu cunosc începutul și scopul (sfârșitul) aceleia. La anumit loc însе științele înceată. Se întîmplă asta acolo, unde înceată obiectul acelora: lumea simțită. Descrierea și esplicarea de aci încolo a lucrurilor nu ni-o mai dau științele esperimentale, ci mintea omenească, prin principiile sale. Cum? Pe baza principiului identității (A=A), deducem principiul rațiunei suficiente și al cauzalității, cu siguranță absolută [1]). Iar conduși de acest din urmă trecem peste marginile ordinei fizice, în cea *metafizică*, din cea văzută în cea nevăzută, transcendentală. Așa ajungem la cunoștința unei ființe supreme, care e dumnezeirea. — La aceeaș cunoștință ajungem și prin alt metod, *istoric*. Avem unele fapte, dovedite prin științele istorice, de certe, cu adevărat întîmplate; esplicarea acelora nu o putem da din ordinea naturală, deci: trebue să fie o cauzalitate supranaturală, prin care e produs efectul acela, și aceasta e: divinitatea. Alte motive, cari ne duc la primirea ezistinței lui Dumnezeu, aflăm la *Kant*, in Kritik der praktischen Vernunft.

Dacă am ajuns astfel la existința lui Dumnezeu, trebue să căutăm *relațiunea*, ce există între noi și aceasta ființă supremă. Și aceasta relațiune e: *religia*. Religia are apoi adevăruri, cuprinsul său intern, are formă externă și multe altele: toate acestea apoi, că adevărate sunt sau nu? numai este chestia a rațiunei pure, ci mai mult chestie pozitivă, istorică, căci adevărurile religiei nu se mai esplică, numai în atârnare dela un fapt, înainte presupus. Nouă ni-e datorința, că adevărurile astfel dovedite, *absolute* ale religiei să le primim (înainte de toate să ne interesăm de adevărul absolut al lucrurilor!) și să îndreptăm viața după recerințele acestor adevăruri (etică).

Deci ce-i religia? E un act psihic? Da; dar *nu numai* act psihic, înclinare, ci e și adevăr intelectual și atinge și voința liberă. Există, ce-i drept, instinct religios, aceea *anima naturaliter christiana*, cum zice Tertulian sau cum zice *Goethe*: »Die Überzeugung, dass ein grosses, hervorbringendes, ordnendes und leitendes Wesen sich gleichsam hinter der Natur verberge, um sich uns fasslich zu machen, eine solche Überzeugung drängt sich einem jedem auf« (Wahrheit u. Dichtung, IV); dar la tot cazul: din considerațiunea rațională a lumii senzibile, ajungem la necesitatea ființei supreme, a cărei existință e baza religiunei. Tot conceptul nostru despre lume (*Weltanschauung*, világnézet), ne duce la religie. (»Iedes, zu der Höhe der Weltanschauung sich erhebende Denken schliesst in Religion«, *Chamberlain*).

Lucru e clar. Are bază religiunea? are. In ce? în *natura rațională a omului*. Se împotrivește științelor? nu, aceste două se completează chiar. Cine află între doctrinele religiunei creștine ceva contra rațiunei, acela nu judecă după principiul de mai sus.

Ce face acum *lumea modernă?* Ea în privința religiunei are cu totul alte păreri. Religiunea *rațională* a noastră, arătată mai sus, o respinge. Cum? așa, că eschide deja a privi posibilitatea metafizicei: Metafizica, care era oarecând regina filozofiei, azi poate zice despre sine: modo maxima rerum, tot generis natisque potens, nunc trahor exul, inops (Ovid, Metamorph). Lumea de azi are o antipatie regretabilă față de metafizică. *Comte* zice, că știința adevărată trebue să abstragă dela cercetarea cauzelor ultime, căci față de acelea e fără putință. Recunosc, că științele naturale nu ne dau esplicare deplină, recunosc, că există lume transcendentală, dar a păși mai aproape de ea, nu vreau. *Du Bois Reymond* a declarat în congresul învățaților din Berlin (1880), că 7 lucruri sunt, a căror esplicare nu o dă știința omenească, dar cari nici nu le vom înțălege nici odată: Ignoramus et ignorabimus! (Du Bois R. Über die Greuzen des Naturerkennens. Die sieben Welträthsel. Zwei Vorträge, Leipzig, 1898). Dar între parenteză fie zis, că în opul său de pe urmă vorbește și el de atotputința divină și facere (Neo-Vitalizmus, 1894). Renumitul profesor din Berlin, *Paulsen*, zice: »dincolo de lumea senzibilă, *la tot cazul există o lume peste noi, neatârnătoare de simțurile noastre*; existința aceleia nu se poate trage la îndoială, ba trebue, să ne formăm și concept despre esența aceleia. Dar e fără putință, că *pe terenul acesta să ocupăm loc cu cunoștințe adevărat științifice*« (Einleitung in die Philozophie, 1903).

(Va urmà).

[1]) *V. Reinhold*, Die Welt als Führerin zur Gottheit, Stuttgart, 1902. pp. 4—24 și Theol. Fund. Viennae, 1905. 1—11.

Cuvânt funebru

rostit la înmormântarea neuitatului profesor de cant *Niculae Ionaș*, repausat la 24 Decemvrie n. 1906.

»Fraţii mei cei iubiţi nu mă uitaţi pe mine când lăudaţi pe Domnul, ci vă aduceţi aminte de dorul şi de iubirea mea. Aduceţi-vă aminte şi de frăţie şi rugaţi pe Dumnezeu, că Domnul să mă odihnească cu drepţii.«

Triști ascultători!

Glasul trist, tânguitor al clopotelor ne spune, ne anunță în limba lor eloquentă, că că azi unul dintre fraţii nostri s'a mutat dela noi, a trecut la vecinicie. Fiorul morţii ne cuprinde, fruntea noastră devine gânditoare şi din ochii multora poate cădeà câte-o lacrimă fierbinte; căci acela, care a murit, le-a fost prietin intim, frate iubit, coleg scump, nedespărţit. Aşa e triști ascultători! căci defunctul în Domnul, profesorul Nicolau Ionaș, a cărui osăminte răci le ducem azi cu pietate creştinească la mormânt, a fost aievea şi într'adevăr iubitul tuturora, una dintre acelea puţine persoane, cari tuturora le-a fost plăcută şi de toţi stimată.

Simţim cu toţii, că am pierdut ceva la care ţineam mult că un gol s'a făcut între noi greu de umplut si chiar de aceea nemângâiaţi suntem. Moartea nemiloasă ni-l'a răpit şi ne-a lăsat numai cu jalea în suflet. Mai deunăzi erà între noi, azi îi intrat deja în împărăţia vecinicei, spre a nu se reîntoarce nici când.

Ce să facem! Asta-i soartea fiecărui muritor. Legea firii noi schimbà n'o putem! Precum fiecare caz de moarte, aşa şi acesta dovedeşte numai odată mai mult adevărătatea cuvintelor zise lui Adam:

„Căci pământ eşti şi'n pământ vei merge.“ Să nu ne lăsăm deci învinşi de durere, ci să adorăm în taină planurile necuprinse alui Dumnezeu, care toate cu înţelepciune le orânduieşte.

Triști ascultători! Scopul puţinelor mele cuvinte de astăzi este, să abat din sufletele voastre cugetele triste, se împrăştiu durerea, carea Vă munceşte prin aceea, că vă voiu pune înaintea ochilor, cât se poate de viu, datorinţa ce-o aveţi creştinească de-a vă rugà pentru sufletul lui, de a vă înălţà sufletele voastre la tronul ceresc, pentruca Părintele nostru să se îndure de sărmanul său suflet, care poate arde în focul curăţitor şi de a cere dela Tatăl, că sufletu-i să-l primească cât mai curând în locaşurile vecinice. În modul acesta veţi arătà cu mult mai tare iubirea voastră faţă de defunct, decât prin bocete şi lacrămi ce la urma urmelor ajutà nu-l pot. Sufletele din focul curăţitor triști ascultători, — unde sperăm şi credem, că din îndurarea nemărginită alui Dumnezeu va fi şi iubitul nostru defunct — sufletele repet din focul curăţitor merită toată compătimirea noastră. — Ele acolo sufere chinurile cele mai grozave: zice s. Augustin, că munca şi pedeapsa iadului acestuia mai grea este, decât orice pedeapsă ce în veacul acesta să poate vedeà, sau gândì sau simţi. Destul a fi să vă aduc aminte, că ele, cari acuma-s scăpate de cătuşile trupului, de ispitele deşerte ale lumii acesteia, n'au altă fericire, mângâiere, decât pe Dumnezeu. În el singur află izvorul a toată fericirea şi spre el tind cu toată vehementa, puterea iubirii lor înfocate, carele arde cu mult mai mult decât însuş focul curăţitor. Dar nu, nu-l pot posedeà nu i-să pot apropià. Braţul atotputernic alui Dumnezeu le respinge dela sine, căci nimica necurat poate întrà în cer. Puteţi deci pricepe durerea, acestor suflete, nespusă, cu atât mai vârtos, că ele şie-ş nu mai pot ajutà. Omul trecut odată preste pragul morţii meritâ nimic nu mai poate pentru sufletul său. Iată deci datorinţa noastră iubiţi ascultători, de a le izbăvì, mântul noi din acest loc de durere, întristare şi suspinare. Iată datorinţa, ce avem şi faţă de scumpul nostru defunct de a-l ajutorà prin rugăciunile noastre. Noi cu acelea suflete toate facem un singur trup, o singură biserică alui Hristos, al căreia cap comun este Isus Hristos Domnul Nostru. Iar datorinţa membrelor unui trup e să se ajute împrumutat, să-şi poarte împrumutat sarcinile, grentăţile şi năcazurile. Prin urmare ajutat trebue şi scumpul nostru defunct: avem datorinţă sfântă.

— Datorinţa asta, iubiţi ascultători, e o datorinţă generală, ce avem faţă de toate sufletele repauzaţilor în Domnul. Faţă de unele persoane, însă nouă scumpe în deosebi, de cari ne leagă raporturi mai intime; faţă de persoane, cari ne stau mai aproape de inimă, faţă de persoane, cari şi-au meritat stima, încrederea generală prin virtuţile lor— trebue să fim cu considerare deosebită, şi avem datorinţă cu mult mai strânsă de a nu le dà uitării. O astfel de persoană a fost şi defunctul nostru iubit. O ştiu doară cu toţii, că stimatul defunct Nic. Ionaș erà iubit de toată lumea. Dela mic până la mare, toti l-au înconjurat cu stimă şi dânsul ori şi unde erà primit cu braţele deschise. Bun la inimă şi blând el îşi cucerì inimile acelora, cari l-au cunoscut mai deaproape. Acestea călităti moştenite de bună seamă din casa părintească a locului său natal Roşia de secaş, unde văzù lumina zilei la anul 1842, nu l-au părăsit nici când, ci l-au însoţit, i-au fost tovarăşe nedespărţite, toată viaţa lui, după cum mărturisesc toţi prietinii, cunoscuţii lui. Îndemnat de aceasta bunătate înăscută firii lui nobile, dânsul aveà o inimă călduă, ce bate mai repede şi să înduioşează de mizeria altora. Ajutà cât puteà pe toţi, dar mai ales pe rudeniile sale, cari pot dovedì ele însaş despre mariinimozitatea lui faţă de ele; căci şi din puţinul ce aveà, ior le dădea o bună parte. Aşa a crescut din salarul său modest mai mulţi nepoţi, cari az ocupă o poziţie socială, frumoasă în mijlocul poporului nostru.

Memoria părinţilor mai departe i-a fost în totdeauna scumpă. Faţă de ei chiar în timpul din urmă şi-a arătat iubirea de fiu prin ridicarea unui monument sepulhral pe mormântul ior. — Pietatea câştigată în casa părintească şi cultivată în Seminarul din Blaj, în care întrase după absolvarea gimnaziului tot din Blaj la anul 1865, o desvoaltă mai departe în tot decursul vieţii sale. El pururea şi-a împlinit datorinţele sale creştineşti cu cea mai mare conştienţiozitate; ceeace de bună seamă o fi luat-o în considerare bunul părinte ceresc, care toate faptele omului le înseamnă în cartea vieţii.

Nu pot trece cu vederea o virtute în dânsul prea frumoasă, adecă paciinţa sa într'adevăr mare de a suportà diferitele morburi, cu cari Domnul l-a cântat în decursul vieţii sale. În urma acestora a fost silit să se supună la operaţiuni chirurgice, grele, ca să-şi mântuie viaţa. Dar nici când n'a cârtit în contra provedinţei divine. Naturelul vial, ca semn al unei conştiinţe împăcate i-a rămas pururea neschimbat. — Ar fi de prisos apoi să amintesc alipirea-i fiască, neclătită faţă de biserică şi aşezămintele ei. Asta-i podoaba cea mai aleasă a sufletului său nobil. Dela anul 1869 în coace, când fù denumit profesor de cant la toate institutele de învăţământ din Blaj, până în timpul din urmă el a fost podoaba bisericii noastre. Cu zăl neobosit se folosì de darul, cu care l'a înzestrat bunul Dumnezeu, pentru cinstea căsii Domnului, pentru ridicarea nimbului solemnităţilor, funcţiunilor noastre sacre. A fost cântăreţul nostru cel mai plăcut. Cu voacea-i melodioasă, dulce şi sonoră înmuià inimile tuturora. Şi cine ştie de câteori — aprinşi la auzul cântărilor sale de văpaie sfântă — nu ne înălţam sufletele pe aripile psalmilor, ce răsunau atât de frumos, la tronul nevăzutului Dumnezeu, cu inimi înduioşate şi mişcate. Mărturisească despre aceasta toţi aceia, cari l-au auzit şi au venit chiar din depărtări mari la Blaj, ca cu ocaziunea solemnităţilor mai mari să-l asculte şi să se edifice, mărturisească repet ei, căci inima le va fi de bună seamă tălmaciu cu mult mai bun, decât pot fi eu cu debilele-mi puteri. Despre el putem zice cu vers 2 din psalm 104: „Că s'a mărturisit Domnului, a chiemat numele lui, a vestit între neamuri lucrurile lui, a cântat lui, l'a lăudat pe el, spus'a toate minunile lui.“

Şi cu psalm 70 vers 26: „Bucuratu-s'au buzele lui, când i-a cântat Domnului şi sufletul său pe care l-a mântuit.“ Într'adevăr accentele vibrătoare ale voacei sale erau mărturie deplină despre însufleţirea intimă şi despre focul sufletului său pururea aprins şi tinăr.

Iată dară iubiţi ascultători, dovedit, că iubitul nostru defunct prof. Nic. Ionaș e o persoană, carea merită toată iubirea noastră şi după moartea sa, o persoană, care n'o putem da uitării, ci trebue s'o ajutăm, ca să odihnească sufletul său, cât mai curând cu drepţii. Sum firm convins, că mai ales s. Maică biserică nu-şi va uità de fiul ei, ci în rugăciunile sale la tronul ceresc îndreptate, să va întrepune în mod deosebit pentru bătrânul ei cântăreţ iscusitul meşter al glasului. Asta e rugăciunea fierbinte şi a scumpului defunct îndreptată către biserică, apoi către toate neamurile, rudele, prietinii, cunoscuţii săi, cari au alergat să-i onoreze în ziua aceasta memoria, zicându-le cu Iob: „Fie-vă milă de mine, fie-vă milă de mine o prietinilor, că mâna Domnului este carea s'a atins de mine“ (Iob. XIX v. 21).

Ascultaţi iubiţi creştini de acest glas deoarece, cum v'am arătat, aceasta v'o cere datorinţa voastră generală de creştini, legăturile de prietinie deosebite ce le aveţi faţă de defunct, precum şi vrednicia lui. Cred, sum firm convins, că Domnul pentru aceasta faptă creştinească vă va fi tuturor recunoscător, răsplătindu-vă cu darurile sale celea avute. Amin!

Dr. Alexandru Nicolescu,
profesor.

Mitropolitul
Sava Brancovici,

de

Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare.)

Dacă vom urmări viața lui Sava Brancovici în raport cu autonomia bisericei românești, vom dà nu numai de număroase mincinuni, ce le vinde Preacuviosia Sa cetitorilor săi, ci și de număroase dovezi, că acel episcop nu are nici un merit pentru Români și biserica românească.

În Ianuarie 1657 George Rákoczy II, care numise pe Sava episcop peste toate bisericile românești, pornește expedițiunea nenorocoasă pentru tronul Poloniei. Învins și detronat fiind, în locul lui ajunge pe tron Francisc Rhédei (1657—1658), apoi la 1658 Barcsai Ákós, cel de obârșie românească. La dieta ținută la începutul anului 1659 în Bistrița se înfățișă și Sava, nu spre a luà parte la acea dietă, cum crede dl M. (p. 62), căci episcop românesc, până la Inocențiu Micu Clain, nu a călcat pragul dietei ardelene, spre a luà parte la desbaterile ei, ci spre a-și limpezì situația față cu noul principe, fiind obiceiul pe atunci, ca la fiecare schimbare de principe, cei interesați să-și obțină întărirea drepturilor, sau privilegiilor lor. Barcsai aveà interes să facă pace în țară și pentru aceea în 9 Ianuarie 1659 confirmă decretul lui George Rákoczy relativ la numirea lui Sava și deodată fiindcă el nu mai aveà fața de Susana Lorántfy conziderațiile, ce le avuse fiul ei George Rákoczy II, supuse *și ținutul Făgărașului sub puterea lui Sava* (N. Dobrescu, Fragmente, p. 36—8). Favorul din urmă îl dădù Barcsai, nu numai la stăruința lui Sava, ci și la rugarea preoților din districtul Făgărașului, cari obținură în 20 Martie 1659 privilegiul de a nu mai plătì darea capului și de a fi *lăsați sub păstorirea episcopului românesc* (Idem, Ibidem, p. 39), căci mai înainte erau supuși preotului calvinesc din Făgăraș. Tot cu prilejul dietei, în urma rugării lui Sava *și a protopopilor românești,* Barcsai dădù privilegiul din 15 Martie 1659 (la Cipariu, Archiv, p. 571) prin care preoții sunt scutiți de dijme și „none“ (a noua parte), ce se plătiau erariului sau fiscului. Dl M. crede, că acest decret l-a costat pe Sava *neobosite stăruințe* (p. 63) — expresiune luată din Șaguna — pe când de fapt l-a costat numai asigurări, că va promovà calvinirea Românilor. Atari decrete s'au dat tot deauna numai spre a îndemnà pe episcopi și preoți, să promoveze calvinirea Românilor, și s'au dat și mai înainte de alți principi, pe cum arată decretul lui Gavril Bethlen din 26 Iunie 1614, prin care se scutiau preoții de robotele jobăgești, și din 18 Septemvrie 1624, prin care preoții din țara Făgărașului se scutesc de plătirea dijmelor pentru fisc (Vech. Eppii, pag. 85), apoi decretul lui George Rákoczy II. din 28 Ianuarie 1653, prin care la rugarea mitropolitului Simeon Ștefan, care erà un episcop calvinizant ca și Sava, se întăresc privilegiile date preoților români de principii de mai înainte (Ibid. p. 108). Toate aceste favoruri erau numai momeli pentru câștigarea preoțimei în interesul calvinismului, cum sunt astăzi ajutoarele de stat numai momeli pentru a face din preoții românești niște zeloși aderenți ai „ideei de stat magiar unitar“.

Rákoczy însă nu se putcà împăca de loc cu pierderea tronului și începù lupta în contra lui Barcsai. Partea cea mai mare a clerului calvinesc erà pe partea lui Rákoczy, pe cum ne spune istoricul magiar Pokoly (l. c. II, p. 242), care laudă această alipire cu cuvintele: „Alipirea preoțimei reformate către George Rákoczy II. este un mărgăritar adevărat și strălucitor, mărgăritarul scump al credinței, al gratitudinei, ce l-a produs durerea, suferința. Preoțimea știà, că ce are să mulțămească ea, și ce are să mulțămească biserica sa Rakoțeștilor“ (pag. 253). Biserica românească nu aveà însă să mulțămească Rakoțeștilor, decât umilirea și încătușarea sa și condițiile rușinoase, prin cari ea devenise un apendice monstruos al bisericei calvinești, iar episcopii ei niște vicari „in pontificalibus“ ai superintendenților calvinești. Cu toate acestea Sava Brancovici se dă pe partea lui G. Rákoczy și cu el și preoțimea din ținuturile cunoscute ca cele mai molipsite de calvinism, (Vezi Iorga, Sate și preoți, pag. 66). Astfel Sava fù destituit de principele legiuit Barcsai, ceea ce se vede destul de limpede din împrejurarea, că lui îi urmează Ghenadie, pe care într'un act din Iulie 1659 îl găsim ca „archiepiscop de Bălgrad, Maramurăș și a toată țara Ardealului“, confirmând o sentință a *predecesorului său* Vlădica Sava. (Iorga, Doc. Bistr. II, p. 9. n. 176). Tot în anul 1659 doi tineri din Brașov „au mers la părintele Ghenadie la Bălgrad să se preoțească“ (Stinghe, Ist. bis. Scheilor, p. 10). Barcsai fiind silit a-se retrage către sfârșitul anului 1660 la Sibiiu, Ghenadie încă se adăposti acolo, unde îl găsim în Aprilie 1660 ca episcop „al părților ardelene“, îngropând pe nobilul Petru Balmocz de Szomostelke în limba românească și cu rit oriental (Iorga, Sate și preoți, 67). Bălgradul și ținutul lui căzuse încă din Decemvrie 1659 în mâna Racoțeștilor (Ibidem) și astfel Sava ca episcop al partidei lui Rákoczy se putù așezà iar în Bălgrad, de unde în Decemvrie 1659 iscălià sârbește („Piscup Sava“) o sentință românească (Idem, Doc. Bistr. II, 9), atât de mult desprețuià pe Români. În 1660 — după cum crede Sincai (Chr. a. 1660, III, 128) — Sava fù trimis de Rákoczy la Cazaci pentru ajutor contra Turcilor, dar în trecere prin Moldova fù prins de Ghica-Vodă, și spedat la Turci. Poate că la această călătorie face alusiune sentința Soborului, ce a scos pe Sava din Scaun în 1680, căci într'însa se spune, că Sava fugise odată în Țara-Turcească, ducând cu sine și pe Catarina Temesvári, cu care avù un făt nelegiuit. În 18 Aprilie 1661 Sava era însă în Ardeal și făceà dispoziții în o afacere de căsătorie (Iorga, Doc. Bistr. II, 10). Dar situația lui erà nelămurită la suirea lui Apafy pe tronul ardelean, căci fusese destituit de Barcsai și înlocuit cu Ghenadie, fără să avem dovezi vrednice de credință, că el ar fi fost confirmat și de principele Kemény Iános (1661—1662). E drept, că George Barițiu (Ist. Trans, I, 141), și Pesty Frigyes (A szörényi Bánság, I, 360) spun, că Sava ar fi obținut confirmaționale și și dela principele Kemény, dar aserțiunea lor își are izvorul numai în istoria mincinoasă a lui George Brancovici (la Cipariu, Archiv, 651), care istorie nu e vrednică de credință, mai ales când știm, că Apafy, la suirea sa pe tron în 1662, socotià scaunul Bălgradului a fi vacant *»propter vicissitudinem temporem et rerum«*. De aceea el dispune, să se facă alegere nouă, și după ce Sava fù ales din nou, căpătă dela Apafy diploma din 23 Aprilie 1662, prin care el este numit episcop peste toate bisericile românești afară de ținutul Făgărașului, peste care Apafy numește un episcop calvinizant, Daniil, dar și pe Sava îl numește numai pe lângă condițiile, ce-i fusescră impuse de superintendentul calvinesc de odineoară George Csulai (Vech. Eppii, 115—116 și 120—122). Un om de omenie în fața acestei diplome și-ar fi luat cârja și s'ar fi retras la Sârbii săi. Dar marele apărător al independenței și autonomiei bisericești mai bucuros rămâne în Bălgrad ca vicar netrebnic al superintendentului călvinesc, numai ca să poată stoarce dela miile de preoți din Ardeal și Țara-Ungurească câte un floren pe fiecare an, și alte număroasc „birșaguri“ și „dăjdii“ obicinuite, cu lăcomia, care pururea a caracterizat pe Sârbi și pe Greci, cari nu lăsau după sine nici o urmă de instituție culturală românească.

Răsplata pentru această aplecare spre calvinism, și un nou îndemn pentru asemenea umiliri, nu puteà să întârzie. Prin decretul lui Apafy din 1 Septemvrie 1663, la cererea preoților din Ardeal și părțile ungurești, se întărește decretul lui Barcsai din 15 Martie 1659 relativ la scutirea clerului de dijme pentru fisc, și deodată se mai adauge scutirea preoților de pe moșiile fiscale și de dijmele de vin și de censul montan (Cipariu, Archiv, p. 572).

Dar Sava nu numai a primit pe superintendentul calvinesc de superior al său, ci a mers cu mult mai departe în calvinirea bisericei. În contra canoanelor bisericei orientale a lăsat, ca și câtă brumă de auctoritate episcopească îi mai rămăsese să i-se restrângă prin instituțiunea calvinească a titorilor și juraților, cari i-s'au dat nu numai ca administratori ai averii mănăstirii, școalei și tipografiei românești din Alba-Iulia, ci și ca controlori severi ai tuturor funcțiunilor lui de arhiereu și episcop. Dovadă despre aceasta este decretul lui Apafy din 24 Maiu 1667, pe care îl retipărim în nota, ca să fie mai accesibil cetitorilor. [1])

---

[1]) *1667. máj. 24.* Apafy Mihály rendelete egy oláh könyvnyomda felállitása ügyében. Michael Apafi dei gratia princeps Transylvaniae, partium regni Hungariae dominus et Siculorum comes, etc. Reverendi et egregii, fideles nobis dilecti, salutem cum favore nostro.

Ugy informáltattunk bizonyoson, hogy Hüségtek az itt való fejérvári monasteriának gondviselésire rendeltetett és választatott volna, kötelezvén arra magát, minemű pro vertusa czatercé által azon monasteriának szokot lenni, azt igazán szám szerént kezekhez veszi és scholát erigálván tipogra-

În înțelesul acestui decret Ioan Zoba și Toma Topai, protopopi, și Dimitrie Logofătul și Gherghe Chira, mireni, ca titori și juraţi ai mănăstirii din Bălgrad și ai bunurilor ei, aveau datorința să ia în administrarea lor din mâna lui Sava averea mănăstirii, din această avere să înființeze scoală și tipografie și să tipărească cărți românești folositoare. *Pe episcopul să-i cârmuiască astfel, în cât fără de știrea lor să nu poată umbla nicăiri prin țară, și să nu poată sfinți pe nimenea preot fără de învoirea lor.* Această instituțiune calvinească Sava o întroduse în mod analog și la bisericele parochiale: „iar titorii adevărați și juraţi s'au rânduit în Vlădicia mitropolitului Sava Brancovici", zice Zaconicul, sau cartea legilor din timpul lui (Cipariu, Acte și Fr. 257). „Și luând pildă dela mănăstirea Bălgradului, rânduiră să fie la această sfântă biserică (Scheii Brașovului) patru preoți juraţi și doi gocimani juraţi și zece oameni bătrâni tocmiți la fire cu frica lui Dumnezeu iară *juraţi*. Să fie gocimanii de a purta grija bisericei, și preoții cu cei zece a lua sama gocimanilor, așișderea și preoții să-și dea samă înaintea gocimanilor și a celor zece juraţi de cele ce le va fi întrat în mână de ale bisericei" (Stinghe, Ist. bis. Scheilor, 17—18).

Sava însă admise lângă sine instituțiunea calvinească a titorilor și juraților, dar averea mănăstirii nu voià să-o dea din mână, pentrucă după alusiunea subțire a principelui, lui nu-i păsà de mărirea lui Dumnezeu, ci numai de folosul, ce-l aveà din averea bisericei, scolei, mănăstirii și tipografiei. Deci Apafy poruncește titorilor și juraților, să se întrunească îndată în ședință, să ia din mâna lui Sava averea din chestiune, și să înființeze scoală și tipografie. Și fiindcă Sava sârbul, ca toți Sârbii, î-și bătea joc și de preoții românești, nedreptățindu-i, principele poruncește titorilor să cheme la ședință și pe preoții românești din Lancrăm, Șebesul săsesc și Armeni, să asculte plânsorile preoților nedreptățați și să cheme sinod pentru vindecarea relelor.

Sava strâmtorat de decretul lui Apafy din 24 Maiu 1667, și neavând poate de unde să dea ceea ca mâncase cu Sârbii lui și cu Catarina Temesvári, recurse la o apucătură vicleană. Cerù concesiune dela Apafy, să poată merge cu fratele său Gheorghe la Moscova spre a aduna milă, ca să poată restaurà biserica și mănăstirea și să poată înființà scoală și tipografie. Sava și Gheorghe pleacă în 1668 la Moscova (Cipariu, Arhiv, 651). Poate va fi fost largă mâna lui Sava, când a primit milă dela Țarul Alexe Mihailovici, dar foarte strâmtă, când a trebuit să împlinească îndatoririle, ce le luase asupra sa, căci mănăstirea la anul 1680, când era adunat Soborul între zidurile ei, era încă tot plecată spre pustiire și ruină din vina lui Sava (monasterium albense desolationi et ruinae deflecti permisisset), iar tipografie și scoală nu s'a mai înființat sub păstorirea răpăreață a Sârbului.

Sava ar fi putut restaurà cum se cuvine mănăstirea și tipografia și fără ajutor muscălesc, căci și bani luase destui dela numărosii preoți ai Ardealului și părților ungurești, și timp avuse destul dela anul 1658, când Turcii și Tătarii arseră și prădară Alba-Iulia (Benkő, Transilvania, II, 257), și chiar și numai dela anul 1660, când Turcii prădară a doua oară orașul (Pokoly l. c. II, 248). El ar fi avut și bani și timp până la 1668, să înființeze și scoala românească. Dar nu făcuse nimic, și nu avea să facă nimic pentru mănăstire, scoală și tipografie, căci banii î-i erau mai folositori pentru sine și pentru Catarina Temesvári, pentru Sârbii săi și în deosebi pentru fratele său Gheorghe, care nu se puteà face despot sârbesc cu mâna goală, mai ales, că nu moștenise nimic din »*jupania*« și »*despoția*« dela Jenopolea.

În 1668 ajunse în scaunul superintendenților un „episcop" nou, Petru Kovásznai (Benkö, Trans. II, 175), un aderent al „presbiterianilor", si astfel potrivnic drepturilor ierarchice ale episcopilor (Pokoly l. c. II, 285). Relevăm acest fapt, ca să constatăm o nouă minciună alui Gheorghe Brancovici, care ne spune, că la 1668 erà superintendent Tófői și că acesta s'ar fi ridicat în contra lui Sava, pe când Vlădica era în Rusia. Petru Kovásznai și ceialalți calvini erau de părerea greșită, că numai lipsa de cultură a poporului român este causa, că religiunea calvinească nu prinde rădăcini în sufletul lui. Kovásznai pretindea deci, ca principele să promoveze cu mai mare zel cultura poporului român prin scoale, cărți românești și preoți, cari cunosc limba română, iar cei cari numai borborosesc sârbește să fie înlăturați. Asemenea pretindea, să se ia cele mai aspre măsuri, pentru contopirea bisericei românești în cea calvinească, și între altele, ca episcopul românesc și soborul său să atârne de superintendentul și soborul calvinesc în toate afacerile bisericești mai însemnate.

Astfel Kovásznai mijlocì dela principele Apafy decretul din 20 Februarie 1669, în care se zice, că la cererea superintendentului Petru Kovásznai se aprobă din literă în literă decretul lui Rákoczi din 1643, în care se cuprindeau condițiile impuse mitropolitului Stefan Simion și se mai adaug încă alte patru condiții pentru Vlădica românesc (Cipariu, Arhiv, p, 611—2). Între condițiile din urmă se află una, în care se zice: »*Ut illi pastores Valachici, qui praeter Rascianas literas nihil murmurant in templo,* cum suo suorumque salutis detrimento, neque praeterea vel summe necessarios ad salutem christianae religionis articulos, vel sciunt, vel scire volunt, utut aliquoties modo et more christiano admoniti sint, *e statione sua moveantur, et loco ipsorum* ordinarie in ecclesias Valachicas *ii pastores promoveantur, qui et literaturam Valachicam callent,* et in necessariis christianae religionis fundamentis scopo convenientem notitiam habent".

Vorbind pe scurt, în Vechile Episcopii la pag. 125, despre cuprinsul decretului Apafyan am zis, că în acela între altele se dispune: *Preoții, cari în biserică nu știu alta, decât să borboroseascâ sârbește, să fie înlăturați și în locul lor să se pună preoți, cari cunosc literatura română.*

Ori ce cetitor, care știe cât de puțin latinește, trebue să recunoască, că nu se puteà spune mai scurt și mai fidel cuprinsul cuvintelor citate ale lui Apafy și că nimenea nu va puteà afla în cuvintele mele nici cea mai mică umbră de schimonosire a cuvintelor lui Apafy.

Cele patru puncte din decretul lui Apafy eu le-am însoțit apoi în „Vechile Episcopii" cu următoarele observări: *Aceste condițiuni, ori cât de umilitoare ar fi în punctul 4, dovedesc un lucru, care trebue relevat pentru a cunoaște naționalismul românesc al lui Sava, atât de buciumat în timpul din urmă din partea unor scriitori, și anume: că acest archiereu a împlut bisericele românești de preoți, cari borborosiau sârbește, și prin urmare și de cărți slavonești, de și se tipăriseră cărți bisericești și în țara românească, neinfectate de calvinism, nu s'a îngrijit de loc de limba și literatura română și de tipografie, încât în privința aceasta l'au întrecut Maghiarii. El este deci procursorul sârbirei bisericei românești, care așa de curând a urmat după moartea lui în părțile Ungariei* (p. 125).

Așa dar eu nu am *reprodus* cuvintele lui Apafy, ci mai întâi am arătat pe scurt și foarte fidel cuprinsul lor, apoi am însoțit cuprinsul acestor cuvinte de nește observări, cari mi s'au părut, că rezultă în mod firesc din poruncile lui Apafy.

(Va urmà).

---

phiával együtt hasznos oláh könyveket nyomtat, magától is az püspektől tiszteletes Brankovit Száva uramtól püspeksiginek ideitől fogva ez ideig, minden proventusokról számot vévén, kezéből kiveszi, magát is az püspeket úgy dirigálja, hogy Hüségtek hire nélkül az országban sehova el ne mehessen, papokat fel ne szentelhessen, valameddig hüségtek nem decernál felölek, ki lészen érdemes reája, ki nem. De ezekben még semmi sem tölt, hanem az dolgok mind másképen vadnak. Hüségteknek annak okáért serio parancsoljuk ez levünket vévén mindjárt confluáljon öszve és minden proventusokról az püspektől Száva uramtól számot vevén, az proventust vegye kezéhez, scholát és typographiát azután mindjárt erigáltasson, eddig is kin mult el ezeknek nem praestálása, arról is jó lelki esmérettel minket informáljon, maga mellé vévén ezen dolognak megorvoslására lámkereki, szászsebesi és örményszékesi Hüségtek vallásán levő papokat, mert ugy látjuk, némelyek nem sokat gondolnak az istennek dicsőségének előmozditásával, csak jöjjön meg az magok hasznok; ezek meglévén, az országban az oláh papok közül, kik injuriáltattak volna az püspöktől, vagy másoktól arról is gondot akarjuk viselni, generalist gyülést hirdetvén, Hüségtek kiki panaszát ahhoz exponálván, az is mogorvosoltatik. Ezt peniglen igen hamar effectuálni igyekezzék Hüségtek, alioquin animadversionkat el nem kerüli. Secus non facturi.

Datum in civitate nostra Alba Iulia, die 24 Maii anno 1667. *Michael Apafy.* Külczim: Reverendis Ioanni Zoba et Thomae Topai item egregiis Demetrio Logofet et Georgio Kira curatoribus monasterii Albae-Iuliensis et bonorum ejusdem, etc. Fidelibus nobis dilectis. (Eredeti Orsz. levt. Gyulafehérvári oszt. Miscell. cista 1., fasc 1. no 43, Monumenta comitialia Transylvaniae, XIV, 267.

Dracul în școală,

Povestire poporală, după **Bolanden** tradusă de **Augustin Paul.**

(Continuare. 30

Această recomandare a necredinței religioase ca bază a educației tinerimei a fost viu aplaudată.

„Noi luptăm pentru lumină contra întunerecului", exclamă mândru oratorul. „A birui pe oamenii întunerecului nu va fi greu căci toată lumea să închină luminei. Și ceea ce ușurează și mai mult biruința purtătorilor de lumină, este actuala amorțeală a întunecaților cari simt că li-se clatină terenul de sub picioare, și că le lipsește curagiul pentru luptă. Întreaga lor activitate nu este decât o afacere mercantilă".

Fierea și otrava curgea din ce în ce mai din belșug de pe buzele elegantului orator dar pe când batjocurile și blastemiile ce le debită el, provocau ilaritatea și aplausele publicului, pe Toni toate acestea îl umplură de greață și la un moment dat se sculă și părăsi sala. — Fața lui era înroșită de agitație internă. Ceea ce a văzut și a auzit, l'au indignat în gradul suprem. Bolborosind locuțiuni scurte de mânie alergă el acum pe stradele orașului în spre gară, când deodată îl opri cineva în cale.

„Bună ziua dle Toni! Dar ce alergi așa parcă te-ar urmări tătarii? Unde te duci?" Cuvintele acestea le-a pronunțat părintele Cunibert Laidelin, parohul din Schwanheim.

„Ah, Sfinția Sa părintele!" — respunse Toni încurcat. „Am plecat spre gară".

„Apoi și eu tot într'acolo mă duc", respunse părintele Cunibert. „În direcția pe care ai apucat-o, n'ai să ajungi însă nici odată la țintă".

Toni se uită împrejur.

„Adevărat c'am greșit direcția!" zise el apoi observă privirile scrutătoare ale parohului și-și dădeà silința a-se reculege.

„Să mergem așadar împreună dle Toni — Dar ce afaceri te aduseră aici?"

„Am fost la congresul didactic".

„Hm. — hm!" respunse mirat parohul.

„Cu cea mai bună intenție!" replică tinărul. „Am vrut să cercetez, ce curente domnesc în corpul,... căruia și eu voiu aparține în curând".

„Era lume multă?"

„Trebue să fi fost vreo 1300. de învățători și cred că au fost reprezentate toate secțiile".

Amândoi merseră acum o bucată de vreme tăcând, în aceiaș direcție.

„Zelul și activitatea învățătorilor liberali întru atingerea scopurilor lor, merită toată lauda", zise părintele după puțină meditare.

Gerstle remase uimit nu numai din cauza acestei laude, dar și din cauza tonului, rece cu care fu pronunțată. Pe când în sufletul lui ferbea și clocotea și toată ființa lui erà revoltată în potriva batjocoritorilor religiunei, — preotul iată, că găsește cuvinte de laudă pentru această bandă fără credință.

„Nu înțeleg cum poți Sfinția Ta să respectezi asemenea săcietăți, ale căror tendințe, judecate din punct de vedere creștinesc sunt de reprobat."

„Să nu-mi interpelez fals cuvintele iubite Toni. Dumnezeescul nostru Mântuitor a lăudat înțelepciunea îngrijitorului nedrept desì a condamnat tâlhăria și înșelăciunea lui. Din parte-mi deteztez spiritul necredincios al învățătorilor liberali, laud însă zelul și activitatea lor, pe care o risipesc întru ajungerea unor scopuri rele. De altă parte deplâng tristul fenomen, pe care-l presintă învățătorii cei buni, când nu se manifestă cu același zel și activitate pentru susținerea religiunii în școală."

Într'acea sosiră la gară unde intrând în restaurant se așezară la masă.

Toni se luptà însă mereu cu sine căutând a-și calma efervescența. Sângele său tineresc însă nu voià să se liniștească. Obrajii lui ardeau, ochii îi scânteiau de o mânie rău ascunsă și toată ființa sa erà cuprinsă de o extremă nervositate.

„Pe cât văd eu, ai adus impresii cam neplăcute dela congres," zise parohul. „Eu cred, că ar fi bine să-ți împrăștii norii furtunoși de pe frunte, istorisindu-mi cele întâmplate. Spune domnule Toni, ce ai văzut ce ai auzit?

„Am văzut niște oameni, cari par a fi alienați de grandomania și aroganța, de care sunt cuprinși. Deja primul orator a declarat că învățătorul este Dumnezeu, iar auditorii au acoperit nebunia aceasta cu aplause. Cu frunte nerușinată a tăgăduit apoi Dittes dogmele creștinismului, — nu este aceasta strigător la ceriu? Auditorii însă l'au primit cu tunete de aplause. Dittes cerea escluderea totală a religiunii din școală, a insultat preoții, iar auditorii răcneau și jubilau. Un alt orator a glorificat lumina științei și a ocărât întunerecul credinței religioase. Biserica a fost trasă în noroiu și clerul batjocorit în mod infam. Toate acestea în mijocul aplauselor din partea învățătorilor liberali. Aceasta este o rușine și curată batjorură!" adaugă el indignat. „Și ceea ce spuneau acești oratori în mijlocul salvelor de aplause nu erau de cât un conglomerat de frase umflate, fără cea mai mică urmă de motivare științifică sau istorică. Necredința o numiau ei lumină, credința — întunerec, cu toate că faptele prezentului și ale trecutului dovedesc tocmai contrarul. Desperarea, crima și degenerarea nici odată n'au fost apanagiul oamenilor și popoarelnr tari în credință și moralitate, ci al acelor fără credință și atei. Iar atacurile contra bisericei au fost niște palme aplicate pe obrajii adevărului și a realității. Biserica, care a creat oameni morali din popoarele barbare și a biruit prin lumina creștinismului noaptea îngrozitoare a păgânismului, — Biserica, care a născut mimioane de sfinți, învățați și eroi, — Biserica, care de 1800 de ani a fost razimul libertății poporului față cu absolutismul principilor, columna adevărului față cu eresia, salvatoarea și purtătoarea culturei creștinești față cu sălbătăcia de moravuri și față cu degenerarea, — această Biserică a fost ocărâtă calumniată și insultată de niște oameni, a căror ignoranță nu este întrecută de cât de grandomania lor. Și asemenea minciuni și blasfemii se pot pronunțà nepedepsite în Austria, Biserica lui Hristos și însuși Mântuitorului sunt tăgăduiți și zeflemiști! Dacă aceste spirite nu vor fi oprite în drumul lor — de sus, . . . atunci Austria este perdută!

Toni vorbise foarte agitat și cu o vie gesticulație. Ochii lui sufletești par' că întrevedeau însă lucruri și mai grozave, căci o sfântă mânie i-se întipări pe față și ochii lui ardeau într'o văpaę mistitoare.

„Ceea ce este însă mai înfiorător este faptul, că dușmanii lui Dzeu se pot referi la lege, care îi înlesnește să-și execute opera în mod sistematic, opera de a conduce generația viitoare în brațele anticreștinismului. Școala se poate preface după lege într'un institut de educație de noii păgâni și atei. Aceasta să o priceapă cine vrea, eu unul nu o pricep! Și ceea ce nu mai înțeleg eu,... este indiferentismul și inerția cu care privesc lucrurile mulți, cari de altfel sunt de bună credință. Pentru ce nu se unesc creștinii contra anticreștinilor? Pentru ce nu se adună cetele bisericei militante sub drapelul Crucei la luptă de rezistență împotriva perversiunii? Ah, este trist de tot! Ori... este sărmana Austrie condamnată să piară fără să aibă vr'o speranță de scăpare?...

Părintele Cunibest a ascultat cuvintele tinărului cu atențiune și mulțumire.

Mă bucură foarte cuvintele d-tale resolute d-le Toni! Matura d-tale judecată mă surprinde, — văd că n'ai studiat de geaba!" lăudă parohul. „Numai într'un punct este judecata d-tale cam mărginită. D-ta crezi că școala neconfesională este o particularitate austriacă. Aceasta este falș. Aproape în toate statele Europei domnește acelaș curent, aceeași tendință de a separa popoarele de D-zeu — prin școală, de a educa o generațiune care să nu cunoască destinul etern al omenirei, care să nu creadă nici în nemurirea sufletului nici într'o altă lume. Școala se renunțe cu desevârșire la ori ce idei religioase și să represinte pe om numai ca un animal cu două picioare, fără suflet. Din acest abis de nebunie satanică isvoresc discursurile, pe cari le-ai auzit astăzi. Iar oratorii și societățile antireligioase de învățători, ce sunt ele decât niște anteposturi ale acelor puteri întunecoasă cari își desvoaltă activitatea în lojele francmasonice, în socialdemocrație și în alte aliante anticreștine cari lucrează făurind planuri negre în potriva lui Dumnezeu și a ordinei creștine? Toate armele cari se ridică prin cărți, broșure și jurnale contra religiunei, bisericei și statului... nu sunt de cât niște hârțueli ale infernului, — atacul principal se face prin școală. Pe terenul instrucției se dă bătălia hotărâtoare asupra punctului: dacă trebue să domnească Hristos sau Belial, — dacă generațiile viitoare trebue să fie creștine sau anticreștine. In acest războiu înfiorător, pe moarte pe viață, Austria formează numai un fragment, — căci pe întreaga suprafață a pământului resună strigătele de războiu: Hi Hrist hi Antihrist! Din aceste strigăte de războiu ai auzit d-ta astăzi numai câteva accente."

Cu ochii deschiși a ascultat Toni această cuvântare.

„Este îngrozitor!" — zise el. „O astfel de revoltă generală contra lui D-zeu și a religiei n'aș fi presupus."

Părintele Laidelin continuă:

„Dar a început să fie mai bine și în tabăra noastră. N'ai cetit epistolele pastorale ale Episcopilor noștri? Deja a început să se facă o mișcare regeneratoare în cercuri mai largi. Drapelele noastre a început să se desfășure. Să dea D-zeu să se gru-

peze sub ele luptătorii cu miile şi cu milioanele. Au început deja să se înfiinţeze societăţi creştineşti de învăţători faţă cu societăţile învăţătorilor liberali. Iţi mărturisesc în confidenţă, că eu sunt în posesiunea unei liste de subscripţie pentru o asemenea societate. In fruntea acestei mişcări de legitimă apărare stă episcopatul şi întregul cler. Precum vezi aşa dar s'au deşteptat cei adormiţi şi s'au pus la apărare!"

„Mulţumesc sinceiei tale pentru aceste comunicări şi te rog să mă primeşti ca membru în această societate!" răspunse Toni.

„Asta-'mi place, Toni. Cu cea mai mare bucurie am să te înscriu în registrul bărbaţilor creştini conştienţi de datoriile lor. Apoi aş mai avea o dorinţă intimă" continuă el zimbind. „Dacă vei fi trecut examenul de capacitate la care nu mă îndoiesc că vei reuşi, aşi dori ca să vii în locul pervertitorului tinerimei Knack şi să fi urmaşul harnicului d-tale părinte. Aceasta ar fi o adevărată fericire pentru comună. D-ta ai plivi sămănătura otrăvită a lui Knack şi ai sămăna în locul ei sămânţele adevăratelor sentimente creştineşti, d-ta ai fi un adevărat model prin purtarea d-tale în faţa copiilor şi mari ar fi meritele d-tale înaintea lui D-zeu iar eu aş fi recunoscătorul d-tale păstor sufletesc."

Toni privea cu faţa înroşită înaintea sa şi pe buzele sale se arătă un suris de fericire. El se gândea la Roza care-l îndemna aproape cu aceleaş cuvinte să se facă învăţător în Schvanheim.

Uşa restaurantului se deschise şi portarul striga: „Trenul e gata spre Schwanheim!"

XII. Sfârşitul lui Knack.

Este o lege a naturei că ori ce cauză îşi are efectul său. Divinul Mântuitor al lumei a exprimat acest adevăr prin cuvintele: *„Din fructe se cunosc arborii"*. Fructul şcoalei neconfesionale a fost o tinerime rea, sălbatică prin urmare nici arborele care a produs acest fruct, nu putea să fie decât un arbore otrăvitor. „Un rău arbore nu poate să producă fructe bune" a zis divinul Mântuitor. — Insuşi Knack a recunoscut-o aceasta. Elevii săi, instruiţi şi educaţi în spiritul liberei determinări neţinuţi a-şi supune poruncilor lui D-zeu toată cugetarea, voinţa şi lucrarea lor, — îi pregătiau cele mai amare ceasuri prin neascultarea, lenea şi brutalitatea lor.

Prin instrucţia, exemplul şi educaţia sa a slăbit, şi în parte exterminat sentimentul religios, a stins în inimile elevilor frica lui D-zeu şi pietatea şi el ştiă bine că singur este cauza acestor nefericite consecinţe. Cu toate acestea, el nu se lasă de pedagogia sa antireligioasă. Propria sa necredinţă şi aroganţa sa nu-i permiteau să lucreze în sensul şcoalei creştine. Tot aşa de puţin voia el să-şi schimbe postul cu un altul, din cauza geloziei ce o nutrea faţă cu Anton Gerstle. Acest tinăr funcţionar deja de doi ani ca învăţător în despărţământul inferior în acelaş district spre cea mai mare mulţumire a autorităţii şcolare. Toni erà favoritul inspectorului, un om învăţat şi cu principii creştineşti, care a urmat ca successor în locul repausatului francmason Dr. Frick. Knack ştia că toată comuna Schwanheim doreşte venirea lui Toni tot aşa de ferbinte pe cât de mult doreşte îndepărtarea sa proprie. El nu voia să facă pe placul unei comune, care nu numai că nu-i recunoaşte meritele, dar îl caracteriza drept pervertitor al tinerimei şi-l numia dracul în şcoală. Din cauza aceasta a perseverat înainte în postul său, luptându-se mereu cu elevii săi nedisciplinaţi.

Chiar şi astăzi s'a întâmplat la şcoală o scenă furtunoasă care avù un îngrozitor sfârşit.

Copii nu numai, că nu-l iubiau pe Knack, dar nici nu-l respectau şi mulţi dintre ei îl urau chiar. Intre cei ce-l urau erà şi Franţ Specht, un tinăr din cale afară brutal, în etate de patrusprezece ani. In cursul lecţiilor făcea fel de fel de blăstămăţii, batjocorea pe învăţător, nu învăţà nimica şi în fiecare zi căpătà arest. La pedepsele meritate ce le căpăta răspundea cu mornăeli şi urlete sălbatice, dar aresturile zilnice îl exasperau mai mult încă decât bătaia. El ura pe Knak cu toată turbarea de care e capabil un copil rău. Când se întâlnia cu învăţătorul său pe stradă, nu-l salutà şi strigà în urma lui fel de fel de porecle, cari erau apoi răsplătite de Knak prin câte o porţie de chelfeneală, cu aprobarea prealabilă a părinţilor lui Specht.

Invăţătorul erà tocmai în şcoală şi Franţ Specht făcù o strâmbătură aşa de comică la spatele lui, că un alt băiat de doisprezece ani nu s'a putut reţineà şi a râs tare.

„Ce va să zică asta, dobitocule?" se restì Knack către cel ce râdeà şi în acelaş timp ridică mâna spre lovitură.

Cel ameninţat sări în sus ca o pisică de pădure.

„Să nu îndrăzneşti!" zise el, „căci şi eu dau!"

Şi băiatul nu glumeà, el stăteà deja cu pumnul gata spre apărare şi ochii îi scânteiau.

Knak lăsă pe băiat nepedepsit, apucă de păr însă pe un altul, fiindcă îşi scoase limba către dânsul.

„Păduchioşilor!" strigă el mănios. „Voi sunteţi mai sălbatici decât zulukafrii."

„Oho!" răspunse un băiat.

Toată şcoala râdea, iar Franţ Specht îşi făcea chiar de cap.

Knack îşi întinse mâna după unul, care sări pe bancă şi ţineà în mână cartea sa de cetire.

„Ce vrei dta?" strigă băiatul. „Am să-ţi dau cu cartea în cap.

„Nu te lăsà Sepp!" strigă Specht încurăjindu-l. „Să-i spargi capul acela de bou!"

Knack se repezì la neruşinatul băiet.

„Vino încoace dacă vreai ceva, — vino încoace!" strigă Specht în ton răguşit.

Knack îşi pierdù cumpătul. Aprins de mânie se repezì la bancă şi înhaţă pe Specht de pept.

„Eşi afară ticălosule! Să te învăţ eu minte — pungaş ce eşti!"

Tinărul se împotrivì. Se produse o mică hârţuială până ce deodată Krack scoase un ţipet de durere şi se retrase din bancă aproape să cadă de pe picoare. Ghiorlanul i-a vârât un cuţit în pântece [1]).

[1]) In Nr. 33 al revistei „Freie pädag. Blätter" din anul 1886 sub titlul „Unsere Jugend aus der Schulstube" se citează o întreagă serie de asemenea fapte petrecute în şcoala neconfesională. Numita revistă adaogă: Acestea fapte s'au petrecut numai în Viena şi sunt încă floare la urechi pe lângă alte casuri de complectă destrăbălare, cari se citează din alte părţi. Nota autorului.

Knack îşi apăsă mâna pe rană şi se retrasă din sală gemând.

Copii eşiră din şcoală şi răspândiră vesea în tot satul.

Cu toată amărăciunea ce o simţeau ţăranii în inimile lor faţă cu pervertitorul copiilor, ei aveau acuma compătimire pentru nenorocitul. Pe străzile comunei se formau grupuri grupuri, cari discutau fapta sângeroasă. Toate lucrările zilei s'au suspendat şi femeilor li-s'a stins focul în vatră. Toţi deplângeau nu numai crima, ci şi ruşinea ce a venit asupra comunei Schwanheim, unde nu s'au pomenit de când lumea asasini.

Au venit şi gendarmii să aresteze pe asasin, Franţ Specht însă dispăruse.

A doua zi muri Knack. Părintele Laidelin a stat tot timpul lângă muribund, care era la conştiinţa deplină şi vedea, cum i-se apropie moartea. Cuvintele preotului şi frica pedepselor vecinice au încovoiat rezistinţa lui Knack. El revoacă necredinţa, regretă activitatea sa subversivă şi se mărturisì cu suflet pocăit. Când clopotul anunţă din turn espirarea lui Knack, femeile îşi frângeau involuntar mâinile şi priveu cu groază spre cer.

„Ah, Dumnezeule, a murit!" ziceau ele. „Ce nenorocire, — un omor în satul nostru! Să ne ferească Dzeu de o pedeapsă pentru un păcat aşa de înfiorător, pe care toţi îl detestăm!"

Aşa vorbiau femeile evlavioase, cari eşiseră din şcoala religiosului Gerstle. Elevii lui Knack însă au dovedit şi cu acestă ocasie sălbătăcimea lor sufletească prin indiferentismul, ce-l manifestau faţă cu tragicul sfârşit al învăţătorului şi educatorului lor.

Pe străzi se formară iarăşi grupuri Kehrwald, încunjurat de mai mulţi vecini, stătea cu mânile încrucişate şi cu capul plecat, o ţinută pe care o lua el, de câte ori obicinuia a discută afaceri mai importante.

„Oameni buni" începù el, „dacă judecăm bine, nu trebue să găsim nimic curios şi ceva ne mai auzit în faptul, că Specht a înjunghiat pe Knack. Mi se pare că lucrul este foarte natural. Nenatural ar fi fost dacă vr'un şcolar ar fi înjunghiat pe bătrânul nostru învăţător Gerstle, — pentruce? Pentrucă Gerstle prin instrucţia, disciplina şi propriul său exemplu a educat numai copii harnici şi cuviincioşi. Nici un copil nu uria şi dispreţuia atunci pe Gerstle, — nu, toţi îl respectau şi iubiau fiindcă merità. Afară de aceasta toţi copii aveau o mare groază de ori ce păcat de moarte fiindcă frica lui D-zeu le era întipărită în inimă. Dacă aşa dar vr'un elev de al lui Gerstle ar fi înjunghiat pe bunul şi evlaviosul său învăţător, — aceasta ar fi fost o faptă nenaturală fapta unui elev eşit din minţi. — Cu Knack însă stau lucrurile astfel. El nu dădea elevilor un bun exemplu, nici învăţături bune. Nici odată n'a îndemnat el pe elevi la frica lui D-zeu şi la purtare creştinească, — din contră! El a batjocorit religia pe toate căile şi a dispreţuit'o a ocărât pe preoţi şi a persiflat biserica. A tăgăduit viaţa eternă, şi a rîs de cer şi de iad şi a învăţat copii să se bucure numai de viaţa pământească şi pe aceasta să şi-o îmfrumseţeze — căci altă viaţă nu mai este. Dacă el a stricat astfel copiii şi i-a făcut necreştini, păgâni, atunci nu mă mir că Specht s'a purtat faţă cu măiestrul său ca un necreştin şi păgân. Eu găsesc, că aceasta este foarte natural."

Țăranii ascultau cuvântarea cu mare atențiune.

„Ai dreptate, — tocmai așa este, cum spui tu!“ confirmă consilierul școlar Nübel. „Ceea ce seamănă cineva în ogor, aceea răsare. Knack a sămănat buruiene, iar acuma a secerat fructele sămănăturei sale. Cât de mult ne-a stricat omul acesta în acești opt ani de când e aci! Nu trece o zi fără scandal. Cu cât devin mai mari băeții cari au eșit din școala lui Knack cu atât sunt mai dese tâlhăriile, hoțiile și destrăbălările.

Satul nostru cinstit altă dată își perde buna reputație încetul cu încetul. Cu toate acestea nu vreau să ocărăsc pe Knack, — el e deja mort și judecat de D-zeu. Vreau să zic însă, că — acuma trebue să punem toate pietrele în mișcare, ca să putem căpăta un bun învățător. Dacă ar veni iară un Knack, atunci... vai și amar va fi!“

Toți dădeau din cap aprobând. Când s'au împrăștiat oamenii, pe fața fiecăruia se vede pe lângă jalea ce o simțiau ei asupra faptei sângeroase, tot odată și espresiunea conștiinței vesele de a fi scăpat de un mare rău.

Patrusprezece zile mai târziu s'a găsit în pădure cadavrul lui Specht. Ucigașul se spânzurase.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

„Revista politică și literară“. Anul I. Nr. 5. cu următorul sumar: Dr. Aug. Bunea, Profesorii școalelor secundare și ajutorul dela stat. — Dr. Cassiu Maniu, Din istoria organizațiunei neamului românesc. — Dafin, Mântuire (poezie). — Ion Agârbicean, Omul cu viață scurtă. — Dr. G. Moroianu, Creșterea și exportul nostru de animale, odinioară și astăzi. — Al. Ciura. Crăciun. — Ilie Marin, Un pseudonim. — A. C., Cronica politică. — Dr. V. Meruțiu, Cum s'au tormat munții și văile? — A. Melin, Din vrăjbi (frânturi). — Dr. A. Bunea și L. Rusu, Cronica literară. — A. Ciato, Probleme. Diverse. Redacțional. —

Editor: Iuniu Br. Hodosiu. Prim-redactor: Aurel Ciato. Să poate procura cu prețul de 10 cor. la an; 5 cor. ½ an. Pentru România și străinătate 12 lei; 6 lei ½ an. Abonamentele să se trimită la adresa: Aurel Ciato, Blaj (Balázsfalva) Ungaria.

„Junimea Literară“. Anul IV. Nrul 1. cu următorul sumar: Sextil Pușcariu, O scrisoare. — G. Rotică, Surorii mele — E. Grigorovitza. O noapte strașnică. — Leandru, Dragă mamă. — H. Petrea-Petrescu, Tinerețe. — V. Loichiță, Astă vară. — S. Fl. Marian, Borza. — Leandru, Sonet. — I. Veslovschi, Plastica Reuașterei și Michael Angelo. — B. Nemărginirea —. L. Marian, Părintele Ion. — Filuț, Noaptea Anului nou. — Elena N. Veronca, Busuiocul. — V. Huțan, Doruri. — D. Dan, Documente. — Taniu, Jurământul. — I. Streșină, Seară de iarnă. — N.-r. Notițe bibliografice.

Călindariul dela Cluj a apărut și pe 1907. ca nrl 8. din biblioteca despărțământului Cluj, prețul 20 fil. Publică portretul marelui fundator Ioan Petran, și casa din Gilău, unde s'a născut Ioan Oltean din Cojocna, biserica din Feleac și mai multe vederi dela espositie, câte o poesie de Alexandri, Coșbuc și Goga și o conferență instructivă a dlui Leontin Pușcariu, despre folosul asigurărilor.

Poșta Administrațiunii.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Telecul rom. pe 1901. Vă rugăm și pentru achitarea anilor următori. *Apșa-de-jos* (E. H.) pe 1905. Vă rugăm și peutru an. 1906. *Alfalău* (Gyó.) pe 1906 sem. 2-le. *Gurghiu* pe 1905. Așteptăm și pe a. 1906. *Chiheriul super.* pe 1905 și 1906 *Gârbova-de-jos* pe 1906. *Mățești* pe 1906 sem. 2-le. *Aruncuta* pe 1906. *Ghireș* pe 1906 *Petroșeni* pe 1906. *Petr. Iorg. Varadia* pe anii 1901 până la finea an. 1905. *Sedriașul mare* pe 1906. *Dichișul-de-jos* pe timpul din ⅛ 1905—⅛ 1906. Rugăm și restul. *Ghișasa super.* pe 1906. *Lipău* pe 1906. *Mocira* pe 1906. *B. D. Lugoj* pe 1907 sem. 1-im. *Casina, Abrud,* pe 1906 sem. 2-le. *Blagea* pe 1906 sem. 2-le *Pata* pe 1898 Vă rugăm să achitați și anii următori. *Rebrișoara* pe 1905 sem. 2-le și 1906 sem. 1-im. Vă rugăm și pentru rest. *Reșița rom.* pe 1906. *Hodișa rom.* pe 1906. *Tăuni* pe 1906. *Măgura* pe 1903. Rugăm și pentru restul anilor până acum. *Grecoaț* pe 1904 sem. 2-le și 1905 sem. 1-im. Ne rugăm și pentru restul abonamentului. *Vad* (Făgăraș) pe 1905. Rugăm și restul. *Dr. M. Năsăud* pe 1903. *Mildgel* pe 1907. *Somály* pe 1906 sem. 2-le. *Sibiiu* pe 1906 sem. 2-le. *Bobohalma* pe 1905 și 1906. *Csengerujfalu* pe 1906. *Lechincioara* pe 1906. *Hoszápályi* pe 1906. *Vișeul-de-jos.* pe 1906 sem. 2-le. *Nepos* pe 1906. *Belotinț* pe 1906. *Băiuț* pe 1907 sem. 1-im. *Jebel* pe 1906. *Gilád* pe 1906. *A. B. Sibiiu* pe 1905 și 1906. *Poiana Arieșului* pe 1906. *Făget* pe 1906. La rațiuni servește drept quită recepisa postală. *G. V. Eger* pe 1907 sem 1-im *Sânliorinț* pe 1906. *Cucerdea rom.* pe 1905 și 1906. *Vaideiu* (Orăștie) pe 1906. *Nagykoles* pe 1906. *Nagy Iklód* pe Oct.—Decemvrie 1905 și pe Ianuar—Martie 1906. Binevoiți a trimite și pe Aprilie Decmvrie 1906, ca să venim în rând. *Subpădure* pe 1906 și 1907. *Beld* pe 1906. *Ohaba* (Făgăraș) pe 1906. *Körös-Topa* pe 1902 sem 2-le. Vă rugăm să binevoiți a ne trimite și restanța de pe anii 1903 până la 1906, căci avem mari lipse. *M. Căpud* pe 1906. *Sályi* pe 1906 sem. 2-le. *Cojogna* pe 1906. *Cârnecea* pe 1906. *Cianadul sârb.* pe 1906 sem 2-le. *Apșa de-jos* pe 1906. *Chizdia* pe 1906. *Butin* pe 1907 sem. 1-im. *Suciul-de-sus* pe 1906. *Silaș* pe 1902 sem. 2-le, 1903, 1904 și 1905 sem. 1-iu. Urmează epist. separat *Bistrița* pe 1906. *Csikszépvíz* pe 1906. *Boinești* pe 1906 *Sâmbotelec* pe 1905 și 1906. *Cătina* pe 1907 sem. 1-im. *D. Ch. Făgăraș* pe 1907 întreg. *Tötös* pe 1906. *Tománya* pe 1906. *Doștat* pe 1906. *Oravița rom.* pe April.—Decemvrie 1906. *Vișeul-de-mijloc* pe 1906. *I. P. Veneția-de-jos* pe 1907.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruițiia.

Nu sunt bani aruncați,

ci bani ce vor aduce mari interese aceia bani, cari să dau pentru *Emulsiunea de SCOTT,* căci sănătatea totdeauna prețuiește mai mult ca banul. *Emulsiunea de SCOTT* se pregătește din cel mai bun uleiu de pește Norvegian. *Emulsiunea de SCOTT* este rezultatul unor cercetări și esperințe de 30 ani. Aceasta medicină are o putere de viudecare colosală și acolo unde trebue să învingi un morb, ori trebue nutrimânt de întrămare să folosește numai *Emulsiunea de SCOTT* Cu uleiul comun de pește nici pe departe nu poți să ajungi la rezultatele ce le ajungi cu *Emulsiunea de SCOTT.*

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un pește.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimițând 70 fileri, în timbre postale, spedează gratis mustra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyszertára
(27) 8—12 BUDAPEST, IV. Váczi-utcza 34/50.

Prețul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia. de Levis Walace, 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viața lui I. Micul** de M. Străjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue fețe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Acela, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii, li primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

Tusă!

Cine nu să îngrijește de tusă păcătuește contra sa.

Caramelle de piept

ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici și recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoștințe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 și 40 fil.* și să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 23—32

Comunicarea trenurilor
prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuș—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copșa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	7·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd.	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbăta)	12·38

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

A apărut! **A apărut!**

„CALENDARIUL UNIREI“ pe 1907.

Prețul 50 fil. + 10 fil. porto.

„PATRIA“,

Institut de credit și de economii, societate pe acții în Blaj.

Bilanțul pe anul al XXI-lea 1906.

Contul bilanțului. Mérlegszámla.

Active.	Vagyon.			Pasive.	Teher.		
Numerar în cassă	Pénztármaradvány	C.	65,615.59	Capital de acțiuni	Alaptőke	C.	220,000.—
Imprum.-Escompt	Leszámitolt váltok	»	2.333,079.08	Depuneri spre fructificare	Betétek	»	2,622,457.94
» Hipotecar	Jelzálogra kölcsönzött	»	526,981.—	Fondul de rezervă	Tartalék-alap	»	394,727.68
» Lombard	Érték papirokra kölcsönzött	»	317,434.—	» special de rezervă	Külön tartalék alap	»	18,270.55
Efecte	Érték papirok	»	222,037.—	» de penziune	Nyugdij alap	»	60,840.10
Efectele fondului de penziune	Nyugdijalap érték papirjai	»	50,740.—	Reescompt	Visszleszámitolás	»	138,989.—
Casa societății	Az intézet háza	»	44,000.—	Interese anticipate	Elölegezett kamatok	»	46,666.77
Realități de vânzare	Eladó ingatlanok	»	28,228.72	Depozite	Letétek	»	18,328.29
Cto Curent	Folyó számla	»	1,579.73	Creditori	Hitelezők	»	5,036.70
Bon in Giro-Conto	Giro-Conto	»	1,152.67	Dividendă neridicată	Fel nem vett osztalék	»	150.—
Cheque-Conto	Cheque-Conto	»	3,812.64	Profit curat	Tiszta nyereség	»	70,440.91
Spese de proces	Per költség	»	1,042.91				3,595,907.94
Spese de protest	Óvatolási költség	»	204.60				
			3,595,907.94				

Contul profitului și perderilor. Nyereség és vesztesség számla.

Eșite.	Kiadás.			Întrate.	Bevétel.		
Interese pentru depuneri capit.	Tőkésitett betéti kamatok	C.	115,881.21	Interese Escompt	Váltóleszámitolási kamat	C.	191,880.72
» » » ridic.	Felvett kamatok	»	1,336.—	» Hipotecar	Jelzálog kölcsön kamat	»	35,028.29
» de reescompt	Visszleszámitolási kamatok	»	11,906.49	» Lombard	Értékpapir kölcsön kamat	»	19,395.09
Marce de prezență	Jelenlétijegyek	»	1,832.—	» Efecte	Érték papir kamat	»	6,343.16
Salare	Fizetések	»	16,720.—	Proviziune	Jutalék	»	2,138.69
Spese curente	Fentartási költségek	»	1,530.58	Chirie	Házbér	»	1,400.—
Contribuțiune	Adó	»	18,178.93				256,185.95
» după interese depuneri	» betéti kamatok után	»	11,721.72				
Porto postal	Postabér	»	1,597.99				
Competință de timbru	Bélyegilleték	»	1,540.96				
Dubii	Kétes	»	3,499.16				
Profit curat	Tiszta nyereség	»	70,440.91				
			256,185.95				

Blaj, din ședința direcțiunii ținută la 11 Ianuarie 1907.

I. Br. Hodosiu m. p.
director esecutiv.

Membrii direcțiunii:

I. M. Moldovanu m. p. președinte. **S. P. Matelu** m. p. vice-președinte. **Dr. A. Bunea** m. p. **St. Popu** m. p. **E. Bianu** m. p. **I. F. Negruțiu** m. p. **Dr. Alexandru Pop** m. p. **Georgiu Bărbat** m. p. **D. Radeș** m. p

S'a revăzut și aflat în consonanță cu cărțile duse în ordine deplină. Blaj, la 11 Ianuar 1907.

A. C. Domșa m. p. președinte. **Iacob Mureșian** m. p. membrii comitetului.

Victor Muntean m. p.
prim-comptabil

Dr. Ambrosiu Chetian m. p. **Gavril Precup** m. p. **Ioan Fodor** m. p.
de supraveghiere.

UNIREA

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 33 - 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armenioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

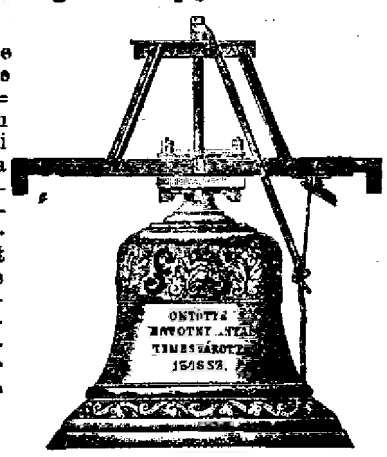

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 33 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:
Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

A APĂRUT:

„Mântueşte-ţi sufletul“,

Predici pentru misiuni.

Traduse de membrii Societătii de lectură „Inocenţiu M. Klain“ a Teologilor din Blaj.

Această carte în urma felului practic de a vedea şi expune adevărurile ce le tractează, corespunde pe deplin scopului ce-l urmăreşte. Atât ca instrucţie religioasă, cât şi ca predicarea cuvântului dumnezeesc e la înălţimea dorită.

Constă din 37 coale 8° şi costă 4 cor. 50 fil.

Se poate cumpăra dela Societatea de lectură „Inocenţiu Micu Clain“, şi dela Librăria Seminarială.

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoştinţa Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(21) 10—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă şi sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată şi sănătoasă apă minerală.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul viteior, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii toamna şi iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi porcii şi vitele în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — căreia îi e preţul 20 şi 40 filerï.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fileri.

Thea foarte ieftină şi bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 8 coroane.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent şi sigur. — Preţul 70 fileri.

Contra mânilor şi a picioarelor înghetate. Preţul 80 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar
(26) 3—5 **Szászváros**, Piaţa şcoalei 41.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. **Blaj, 26 Ianuarie 1907.** **Numărul 3.**

Invitare de abonament.

Cu 1. Ianuarie st. n. 1907 deschidem abonament nou la „Unirea", cu preţurile de până acum, şi anume:

pe anul întreg	**12 cor.**
„ o jumătate de an . .	**6 „**
„ un pătrar de an . .	**3 „**

Rugăm pe Onor. Abonenţi să binevoiască a-şi renoi abonamentele de timpuriu, iar restanţierii a şi-le achită pe cele vechi.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Budgetul cultelor.

Interesele bisericii noastre cele mai vitale sunt acelea, cari să ţin de rezortul ministrului de culte. Chiar pentru aceasta în totdeauna expozeul anual a ministrului de culte a fost petrecut cu cea mai mare grije şi atenţie şi orice cuvânt, orice plan, ce să prevestea oficios de pe buzele ministrului respectiv însemnà noauă griji, noauă temeri din partea bisericii noastre. Căci ce este mai expus astăzi de a fi criticat cu vehementţă şi de a fi acuzate din partea multor nechiemaţi de contrare statului, decât şcoalele noastre şi ce poate să fie mai expus de a să clătinà mai mult în convingerea sa, decât preoţimea, care aşteaptă cu paciinţă de erou rezolvirea congruei tot din partea ministrului de culte.

Şi când un Apponyi Albert, o celebritate atât de cunoscută şi iubită a maghiarilor, în calitate de ministru de culte promite a regulà şi îutregì prin lege salarele învăţătorilor confesionali, a prezentà un proiect nou pentru regularea salarelor profesorale, a regulà congrua, a duce la îndeplinire autonomia catolică, ce înseamnă toate acestea, decât că înaintea noastră sunt în curgere astfel de chestiuni, cari au să schimbe faţa bisericii noastre într'un mod radical şi după cuvântul ministrului, amăsurat aşa ziselor interese ale statului naţional.

Cum au să se înţelagă interesele acestea ale statului naţional noi o ştim foarte bine. Şi când ştim să apreţiem un bărbat de calibrul lui Apponyi şi o opinie publică maghiară, care fără escepţiune şi fără rezervă îl sprijineşte în intenţiile sale de a consolidà statul naţional şi de a resolvì toate acestea în conformitate cu ideia naţională maghiară, vom ştì să apreţiem şi greutatea cuvintelor lui şi să pricepem şi poziţia grea a bisericii noastre.

Deputatul nostru *Dr. Iuliu Maniu*, şi-a ţinut şi de astădată de datorinţă de a vorbì cu ocaziunea desbaterii budgetului cultelor în 15 Ianuarie a. c. şi a combate toate acelea măsuri, cari jignesc drepturile confesiunilor sau drepturile naturale ale omului, accentuând în deosebi, că în şcoalele poporale ar trebuì să se propună numai limba maternă, căci prin propunerea mai multor limbi, şi în deosebi iperzelul în de a propune în aşa măsură limba maghiară, va zădărnicì răspândirea prin şcoală a acelor cunoştinţe, pentru cari să susţin şcoalele poporale.

— Binevoiţi a vă transpune nu într'o comună de pe câmpia ungurească, când vă ocupaţi cu instrucţia primară, ci vă transpuneţi în imaginaţia Dvoastră într'o comună din Ardeal, unde nu există nici un magiar şi singurul om, care ştie ungureşte, este poate învăţătorul. Ia gândiţi-vă, mă rog, ce tortură trebue să fie pentru acel biet învăţător şi cu ce dificultăţi trebue să se lupte, pentru ca să înveţe pe acel copil a întrebuinţà, fie şi cele mai elementare noţiuni, şi cum trebue să risipească timpul pentru învăţarea limbei magiare, în loc să-l întrebuinţeze pentru învăţarea cunoştinţelor necesare şi utile.

Contele *Batthyany Tivadar:* Limba magiară e foarte utilă.

Iuliu Maniu: Consecinţa naturală este, că copilul, care a învăţat timp de 4 ani în acea şcoală şi poate â frecuentat şi şcoala de

FOIŢĂ.

Fanaticii căsătoriei.

I.

O femeie subţirică, sprintină la paş şi cu tristeţa în faţă grăbeşte prin mijlocul piaţei. E îmbrăcată într'o haină vânătă, simplă, dar cu gust făcută. Dacă ni permis să asămănăm o faţă inteligentă şi simpatică cu faţa unui animal, atunci am zice, că femeia aceasta are un căpşor de câne. Ochii ei cei mici şi adânci, gura ei cinstită, dar cam mărişoară şi bărbia-i mică de tot şi întristată ne sileşte să ne amintim un câne credincios, pururea treaz şi inteligent.

Înaintea boltii din colţ stă o trăsură elegantă. Lângă trăsură vorbeşte comerciantul cu o doamnă în toaletă de mătasă. Doamna aceasta — pardon de espresie — aduce cu o mongoliţă. O massă de carne trandafirie, plină de viaţă. Ochii însă nu-i sunt ochi de animal, ci ochi de sticlă, mari, curaţi, răci şi nărozi a figurilor de porţelan.

Doamna cu trăsura observă pe cealaltă şi o strigă pe nume:

— Nelli! Nelli! Unde te grăbeşti?

Se salută.

— Mă grăbesc, bărbatul mă aşteaptă acasă....

Doamna cu trăsura devine estrem de serioasă şi replică:

— Te-aşteaptă bărbatul? Acela doară e „La Brusture." De eri joacă cărţi într'una... Tocmai mai înainte îmi spunea vărul Agenor.

Nelli toată se înroşeşte.

— Aşa!?

— Vezi dragă Nelli, tu şti lucrul acesta tocmai aşa de bine ca mine. Nemernicul acela nu merită să-l aperi spunând neadevăruri.

— Te rog, zice Nelli adânc mâhnită, bărbatul meu nu-i nemernic, macarcă joacă cărţi.... Şi alţii joacă. Pe mine lucrul acesta nu mă supără, pentrucă omul cu atâtea ocupaţiuni trebue să-şi mai permită şi puţină distracţie.

— Bărbatul tău e prea mult ocupat?! continuă doamna cealaltă cu multă ironie. Am convingerea, că acela nu se spetează cu lucrul!

— Să mă ierţi, aceasta trebue să o ştiu eu mai bine decât tine.

Nelli dragă, tu şti, cât de mult ţin eu la tine.

Nelli face o faţă acră şi replică:

— Acurat aşa încep toate, când vreau să-mi spună ceva lucru neplăcut.

— Zădarnic mă bruschezi, Nelli dragă, că tot am să-ţi spun, ce-mi zace pe inimă. Iubitul tău bărbăţel e cel mai netrebnic bărbat din lume.

— Aceasta nu te impoartă.

— Ba mă impoartă şi pe mine şi pe toţi oamenii de bine, cari te iubesc. E curat scandal, cum se poartă bărbatul tău cu tine!

— Cu mine? Eu sum fericită!

— Te rog, nu vorbì aşa; mă faci nervoasă! Tu, fericită? Nu observi, că şi acum stai să plângi!

— Nu am nici un motiv, să fiu supărată.

— Numele vostru tot mereu îl poţi ceti între anunţurile de licitare.

— Bietul Ionel în timpul din urmă n'a avut un pic de noroc în întreprinderi....

Nu mai suci lucrul, spune curat: n'a avut noroc în cărţi. Şi scurta tu o tragi. El pune pe o carte cu sutele şi tu trăieşti, ca o servitoare. Haina aceasta încă tu ţi-ai cusut'o.

— Eu, pentrucă aşa-mi place. Tu ştì, că nu bucuros umblu în societate.

repetiţie, iese din şcoală, fără să ştie ceva. (Contraziceri).

Daţi-mi voie, eu nu mă ocup cu chestiuni atât de dificile, fără a le fi studiat temeinic, dacă de fapt rezultatul unei asemenea instrucţiuni este adevărat, ori nu este adevărat. Şi o spun din conştiinţa mea cea mai sinceră, am ajuns la convingerea, cumcă elevii eşiţi din şcolile, în cari se forţează învăţarea limbei magiare, sunt mult mai înapoiaţi, decât elevii ieşiţi din şcoalele, unde se învaţă românește şi alăturea se învaţă şi limba maghiară ca obiect obligator. (Voci: Nu este adevărat!)

Daţi-mi voie, eu am pus la încercare pe un elev din clasa a treia dela una din cele mai excelente şcoli de stat din Ardeal, faţă cu elevul din clasa a doua dela şcoala confesională română din aceiaş localitate, şi după cercetare riguroasă am ajuns la convingerea, că elevul din clasa a doua ştie mai mult. Am convingerea, că rezultatul acesta derivă din învăţarea forţată a limbei magiare. Aceasta îmi este convingerea, deşi acel învăţător este unul dintre cei mai excelenţi. (Zgomot în centru. O voce: Aţi luat pe cel mai slab dela şcoala de stat şi pe cel mai bun dela şcoala românească). Din contră, amândoi erau băieţi inteligenţi, cu note foarte bune, ba pe cel dintâiu l-a lăudat senatul şcoalei de stat la examen şi l-a distins cu nota cea mai mare, şi cu toate acestea cunoştinţele acestui elev din clasa a treia nu era nici pe departe la nivelul celui de clasa a doua dela şcoala confesională română.

Vorbirea lui Maniu, care altcum din toate punctele de vedere a fost splendidă, a fost ascultată cu cea mai mare atenţiune. Ba când prezidentul a voit să-l oprească în continuarea argumentelor, deputatul Farkashazy 48-ist, a ţinut de just, de a protestà în contra violărei libertăţii cuvântului, pentru care fapt prezidentul l'a ameninţat, că-l va însinua la comisiunea de imunitate. Că ce rezultat vor aveà cuvintele cumpănite şi calme ale lui Maniu nu să ştie.

Răspunsul lui Apponyi, care de astă-dată, ciudat de tot, să deosebeşte mult şi de vorbirea de corteş a unui Polonyi, ba şi de ale sale proprii de mai înainte, este de astădată calmă şi nu loveşte atâta, ca unul convins, că la spate îi stă puterea de stat, cât mai mult par'că vrea să convingă pe Maniu despre contrariul. Vorbeşte cum zice o foaie, cum trebue să răspundă un om cult la cuvintele unui om cult.

Să nu uităm, că şi aceasta ar fi un mare câştig pentru noi şi pentru ţară. Când ministri acestei ţări vor vorbì bazaţi pe armele adevărului şi nu pe ale puterii de stat, vor cumpănì poziţia şi starea etnică a ţării şi vor vedeà, nu cum vede Polonyi trădători pela graniţele României, ci cetăţeni adevăraţi, cari vreau să promoveze interesele acestei ţări cu toţii la olaltă, dar tot atunci îşi iubesc credinţa, limba, tradiţiile, aşezămintele lor, atunci altcum ne vor cunoaşte şi pe noi, altcum ne vor apreţia alipirea noastră faţă de tot ce e al nostru şi altcum vor considerà şi chestiunile mari ale bisericii noastre, pe cari actualul ministru de culte voieşte să le resoalve. Să sperăm, că vor venì şi vremi mai bune, când în spiritul acesta se va vorbí şi lucrà în dieta Ungariei.

Stavilă concubinatelor.

Lăţirea desfrânului în comunele noastre a luat o proporţie îngrijitoare mai vârtos cu privire la concubinate. Pentru împedecarea acelora trebue să ne punem la muncă hotărîtă, căci orice păcat numai aşa se poate împedecà ori stârpì dacă pe toate căile admisibile să sbiciuieşte şi cu cele mai aspre măsuri se pedepseşte.

Cu scopul ca se punem în ţinutul acesta o piedecă hotărîtă lăţirei concubinatelor, nu numai dar şi cele existente se fie desfăcute, am reclamat ordin dela Congregaţiunea Comitatenză din Solnoc-Dobâca, prin cele ce urmează:

Nr. 98/907 Nov. 1 1906.

Onorată Congregaţiune Comitatenză!

Am onoare a raportà cele ce urmează ca se binevoiţi a luà măsurile trebuincioase.

Lăţirea înspăimântătoare în ţinuturile aceste şi comuna noastră a concubinatelor, pretinde măsuri energice şi pedepsiri aspre.

Aci a început să-şi piardă hotarul bunul simţ, căci ficiorași tineri şi fete de 15 până în 16 ani se împreună cu învoirea părintească sub cuvânt de căsătorie, întocmesc petreceri de nuntă cu muzică şi joc.

Aceşti nefericiţi fiindcă nu sunt destul de în putere să-şi agonisască pânea de toate zilele pe căi cinstite doresc să vieţuiască din tâlhării, astfel se esplică lucrul deselor furtişaguri cari sunt aici, prin cari se tulbură pacea cetăţenilor cinstiţi.

Tot la aceste înpărechieri se practică un păcat şi mai înfiorător lăpădarea copiilor concepuţi, care după judecata lor nici n'ar fi păcat. Acesta însă este un păcat contra naturii şi a patriei, căci împedecă încă din coapsele mamelor sporirea poporaţiunei.

Procedura aceasta este şi foarte periculoasă pentru viitor, căci striveşte organele de producţiune în cea mai fragedă vârstă, astfel când ajung vârsta menită pentru spo-

---

— Mai de mult luai parte la toate convenirile, acum mă prind, că numai ieşi din casă decât, când eşti silită.

— Cu timpul se schimbă gusturile... În timpul din urmă mai bucuros stau acasă, unde atâtea am de isprăvit, zice Nelli cu ochii plecaţi.

— Bărbatul tău ştiu, că nu stă acasă. El nu poate suferì aerul din familie.

— Dar bine dragă, ce ai tu cu noi?

— Mă supără, mă scandalizază, mă face nervoasă fanatismul acesta al tău fără nici un rost. Toată lumea ştie, şti şi tu, că bărbatul tău are drăguţă.

— Nu-i adevărat!

— La ce mai spui fleacuri. Nici el nu face secret. O duce în restaurant.

Nelli îşi strâmbă faţa de durere şi năcaz şi spune numai atâta:

— Eşti o calumniatoară ordinară! Apoi cu paşi repezi trece spre strada mare. Doamna cu trăsura o rechiamă vrând să o mulcomească, dar Nelli se face că nu aude. Vorbele prietinei a înfuriat-o la estrem. E mănioasă foc nu pe bărbatul său, ci pe drăguţa ei de prietină. Mănia i-se potenţiază prin faptul, că toate cele spuse sunt adevărate.

II.

— Am onoare, dle advocat! Nu te-am văzut de mult. Sunt cinci zile, decând nu te-ai mai abătut pe la noi. Nevastă-mea tocmai azi te-a pomenit.... Nu, ştiu, de nu sum indiscret, dacă-ţi spun ce a zis? Spunea, că dl advocat e cu totul altfel ca tinerimea de acum. E un bărbat serios, cu caracter şi modest, poate prea modest....

— ...

— O, nu. N'am ieşit la plimbare. De un an de zile n'am avut timp de aşa ceva. Dimineaţa merg în oficiu, după amiazi sum în cancelarie, sara lucru la o carte. Şi biată nevastă-mea e silită să meargă singură la teatru, ori în societate.

— ...

— Ce duc în pachetul acesta? fotografii. Nevastă-mea s'a pozat în costumul dela balul Reuniunii, dar pozele au succes prost, acum merg să mă răfuiesc cu fotograful. Cu o cale întru şi la cusătoreasă, să văd, gată-se odată haina cea nouă a nevestii, nu poţi crede, cât de încet lucră damicelele acestea.

— ...

— Dl advocat crede, că nevastă-mea ar puteà isprăvì trebile acestea mai bine decât mine. Te înşeli dle advocat! Biata Ninuca are nervi cam debili, mărunţişuri de acestea-o iritează peste măsură. Acum, slavă Domnului — se simte bine. Ba se chiar îngraşe... Dar nervii trebue să şi-i cruţe. În anii trecuţi suferià mult. De atunci nu-i mai permit, să vadă nici de ale culinei.

— ...

— O, mă rog! mă simt foarte fericit, că mă însoţeşti. Dacă nu te superi, îţi fac o propunere. De altfel sum şi mai bătrân, să nu mai umblăm cu atâtea titule .... Servus! Chiar ieri zicea Ninuca, că dânsa nu pricepe, de ce n'ar fi per tu domnii, cari se cunosc...

— ...

— Eşti curios, de ce nu resalut pe Tuţescu. Nu vreau să-l mai cunosc! Ţie, ca la un prietin îţi spun şi cauza. Omul acesta a umblat în casa noastră opt ani de zile. Aş puteà zice, că ne cercetà aproape în fiecare zi. L-am iubit ca pe un frate. Ninuca încă îl plăcea, cel puţin niciodată nu mi-s'a plâns contra lui. Mergeà cu el la teatru şi la plimbări, ba anul trecut a însoţit'o la băi, dupăce eu am fost reţinut de slujbă. — Ştiu, că mulţi au crezut, că lucru necorect, când mă încred aşa de tare în Tuţescu, dar cunoscând pe Ninuca eu am fost foarte liniştit. Nevasta mea e un ideal.... Cu un cuvânt au întreţinut cu Tuţescu relaţiunile celea mai bune, până când n'a început a face prostii.

— ...

— Ştiu, că espresiunea e cam aspră, dar cuprinde adevăr. De altfel judecă însuţi...

Când ai venit tu la noi, acum sunt trei săptămâni, Tuţescu te declară de nesuferit şi pretinde dela nevastă-mea să nu te mai primească. Cine a mai auzit aşa prostii?! A făcut chestie de cabinet, dar şi-a şi rupt capul! Ninuca e foarte simţitoare şi dreaptă. Spunea, că nu poate, ca un bărbat brav, cum eşti tu, să fie calumniat în casa noastră. Lui Tuţescu i-a dat drumul....

— ...

— Am ajuns la croitoreasă. Servus, prietine! Mi-a părut foarte bine. M'aş bucurà mult, dacă după prânz ai merge până la noi. Cu părere de rău, eu nu pot fi acasă, dar te aşteaptă Ninuca.... Mi-a zis, că ar vrea să te roage. să faceti o plimbare mai lungă.... Mergi dară, de sigur? Mulţumesc! Servus!

H. f.

rire sunt incapabile a naşte prunci. Dacă nu-i-se pune stavilă acestui păcat fără întârziare, cu vremea poate lua dimenziuni periculoase şi păgubitoare patriei.

Am onoare a mă rugà, ca reprezentantul, apărătorul şi vestitorul moralităţii se binevoiţi a luà măsurile cele mai aspre şi grabnice, pentru împedecarea desfacerea şi pedepsirea concubinatelor încheiate contra legilor existente.“ *I. Costin,* paroh gr.-cat.

În urma arătării de sus în 15 l. c. am primit rezoluţiunea ce urmează:

Dela scaunul orfanal al comitatului Solnoc Dobâca Nr. 17,004—1906. *Urgent. Obiect.* Administraţiunea comitatenză sub Nr. 2800 pentru procedere ulterioară străpune aci cererea preotului gr.-cat. *I. Costin* din Rece-Cristur pentru împedecarea concubinatelor. *Decisiune.* Scaunul orfanal în urma cererei ce i-s'a strâpus şi în urma observărilor proprii află de lipsă, pentru împedecarea concubinatelor şi pentru pedepsirea părinţilor, tutorilor ori schimbarea acelora să se facă de urgenţă scrutarea şi conscrierea tuturor cazurilor de concubinate, toate antistiile comunale din comitat prin un cercular li-să ordoană măsurile ce sunt a se luà.

În tenoarea acestora cu privire la acest obiect cercularul se dă de urgenţă din partea scaunului orfanal, care se va publicà în foaia oficioasă a comitatului; câte un exemplar se va trimite congregaţiunei comitatenză şi reclamantului I. Costin.

Aceasta dispoziţie se aduce la cunoştinţa cunoştinţa congregaţiunei comitatenză şi preotului gr.-cat. I. Costin din Rece-Cristur.

Dej 1907 Ianuar 9 din şedinţa scaunului orfanal. Prezident Bokros m. p. l. s.“

Dispoziţia luată în afacere este aceasta:

„Nr. 17,004/906. *Urgent.*

Ordin cercular.

La toate antistiile comunale. S'a aflat de lipsă să se facă dispoziţiile absolut trebuincioase pentru împedecarea concubinatelor cari din ce în ce să sporesc.

Scaunul orfanal îndrumează antistiile comunali, ca se scruteze de urgenţă toate cazurile, unde vieţuesc în concubinat minoreni, părinţii acelora ori tutorii, despre toate cazurile de osob să se ieie proces verbal şi declaraţiune cu părinţiii şi tutorii, în meritul acestei afaceri, — provocându-se la cauză,— vor raportà fără amânare scaunului orfanal, pentru luarea măsurilor legali. Totodată orfanului interesat vor propune alt tutor.

Dej, 1907 Ianuar 9 din şedinţa scaunului orfanal Bokros m. p. l. s.

Având sprijinul de mai sus din partea administraţiunei, lupta noastră încă poate fi potenţată, căci nădejde avem se putem stirpì vîţul uricios, care concentrează în sine sumezenia de fărădelegi.

În mijlocul altor greutăţi imperios se impune se ne ferim poporul dela demoralizare şi păcatul uricios al concubinatului. Când bietul nostru popor îşi va pierde, şi ruşinea, atunci e rău de noi, căci ajungem la răspantie se pierdem ce avem mai preţios. Concubinarilor sună judecata aspră, dar justă din scriptură: *De Dumnezeu nu se tem de oameni nu să ruşinează.“*

Nici o măsură şi pedeapsă nu este prea aspră, când e vorbă se păstrăm cu sfinţenie moralitatea, cinstea şi sănătatea poporului. Numai un popor credincios şi sănătos este în stare se învingă greutăţile vieţii şi să fie mădular folositor neamului din care face parte.

Astfel fiind, chiemarea noastră de păstori bine împlinită, înţelegerea reciprocă întărită, munca uniformă cu sfinţenia observată, de păcatul leneviei şi disciplina lacsă ferindu-ne; vom puteà dà urmaşilor cu mândrie ceeace am moştenit: popor moral.

Rece-Cristur, 15 Ianuar 1907.

I. Costin,
paroh.

Să observăm ritul!

În mai multe rânduri am avut prilej a mă convinge, cumcă în diferite biserici de acelaşi rit în Dumineciile după Rusalii până la începerea Triodului nu să cetesc aceleaşi evangelii. În multe parohii se întâmplă, că luându-se evangeliile aceste în rând să cetesc după cum urmează, fără nici o strămutare. Astfel apoi preotul respectiv ajungând la Duminecea înaintea Înălţării sf. Cruci fără nici o sfială ceteşte evangelia a 16. după Rusalii, iar în loc de evangelia Dumineci după Înălţarea sf. Cruci ceteşte evangelia a 17. după Rusalii, adecă a cananeanei, care de altmintrelea la rândul evangeliilor foarte arareori ar trebui să se cetească. Această evangelie numai atunci urmează la rândul ei, când Paştile cad în 22 Martie v.

Să mai cetesc în unele părţi aceste evangelii şi cu puţină strămutare, însă numai pentru aceea, că Dumineciile înaintea Naşterei Domnului să se finească cu Duminecea sf. Strămoşi. Astfel apoi nu odată să întâmplă cazul, că în trei ori patru biserici de acelaş rit şi tot în aceiaş vreme să cetesc trei ori patru feliuri de evangelii. Dar pe lângă asta se mai întâmplă şi alteeva, şi anume: dacă între Duminecea după Botez şi între Triod sunt mai multe Dumineci, preotul ne mai având de unde să mai cetească alte evangelii e silit a se reîntoarce iarăşi la aceleaşi evangelii, căci a cananeanei, care acum ar trebui să suplinească golul s'a zis acolo unde nu trebuià să se zică. Şi cazul acesta de atâtea ori se repetează, de câte ori câşlegile sunt lungi, şi astfel după Duminecea după Bobotează nu începem îndată Triodul.

În acest chip apoi — de sine înţeles — multă încâlceală se face în trebile rituali.

Chestii contimporane.

IV.

Ştiinţă şi credinţă.

(Continuare.)

Par'că noi am zice, că pătrundem la fel şi formă terenul metafizic! Filozofia modernă însă dă numai o valoare relativă şi principiului, cauzalităţii. Demonstrarea acestui principiu de absolut o dă foarte clar Reinhold opp. cit.

Acesta este ştadiul ştiinţelor azi, faţă de religiune, atâta adevărat este în aceea, că *»lumea învăţată de azi sufere de lipsa credinţei.«* E drept, că lumea cultă de azi nu prea crede în cele creştineşti, dar de crezut crede şi ea destul! Se zice, că *Laplace* pe patul de moarte ar fi grăit: »ce ştim, e puţin, ce nu ştim, e grozav de mult!« Astronomul *Lambert* află de un principiu mizerabil: a nu vrea să crezi, numai ce se poate dovedì în mod fizic, când zilnic facem contrarul în cele mai multe lucruri! *Geothe* zice: grecescul *οἶδα*, ştiu, însămna la început: am văzut, deci ştiu. Aplicarea unui astfel de cuvânt cunoştinţelor noastre despre cauze, puteri, atomi, putinţe sau moduri, ar fi o greşală de limbă, referitor la Dumnezeu, o contrazicere în sine. Nouă ne trebue alt cuvânt, care să zică: *n'am văzut şi totuşi ştiu,* şi acest cuvânt e *credinţa...«* V. Schanz, Apologie, vol. II. ed. 1897. p. 444). Conform acestei mărturisiri, sunt şi în ştiinţele naturale, în fizică, în mehanică, multe, multe[1]), cari nu se ştiu, numai *se cred.* Aşa sunt toate *hipotezele* acestor ştiinţe. Împotriva hipotezelor nu avem nimic, ştiinţele au drept de acelea (Conc. Vatic. Const. dogm. IV). dar ne ridicăm glasul acolo, unde se supun hipoteze, numai pentru zădărnicirea adevărurilor creştine.

Iacă de ex. *Darwinizmul.* Carol Darwin a fost acela, care în opul său despre »originea speciilor« (1859) a redus mai întâiu speciile vieţuitoare de azi la 4 tipuri originale; iar în al 2-lea op. despre »descendinţa omului şi selecţiune« (1871.) deduce şi pe om din oarecare prototip animalic. Ele însă nu în contra religiunei a propus hipotezele sale, căci prototipurile le reduce la creaţiune, şi el zice: »este ceva sublim în părerea aceea, după care viaţa, cu diferitele puteri ale sale, de origine a fost numai în câteva, sau numai în o formă însuflată de *creatorul...«* (Originea spec. trad. Dapsy, II. 333). El atribue apoi selecţiunea speciilor unor anumiţi factori esterni, cazuali. De învăţătura lui Darwin s'au folosit apoi materialiştii moderni, pentru a deduce, omul e *o specie a animalelor, fără suflet, fără voinţă liberă,* căci toată viaţa lui e operaţiune *materială* După acest concept se întâlege, ca am aveà nevoie de o *etică* nouă, la care scrie glosse d. M. în »Orizontul«. Mai bine zis: cine nu vede, că aici *înceată* orice etică, care nu poate fi, numai la fiinţe spirituale şi cu voinţă liberă.

Aceste însă sunt numai născociri, nu rezultate ştienţifice. Omul are trup şi suflet. Vom aveà încă prilej să vorbim despre evoluţie şi om, acum observ numai, că materializmul, adecă negarea totală a spiritului, a încetat de mult a fi apărată din partea ştiinţei; referitor la trupul omului, acela poate aveà parte din evoluţia speciilor. Peste tot, evoluţia e o hipoteză frumoasă, dar numai *între marginile unei anumite teleologii*; peste Darwinizm iarăş au trecut mai toţi la ordinea zilei. *Kolten* a spus cu ocaziunea congresului naturaliştilor din 1901, că »Von den Paläontologen sind nur wenige Darwinisten«. Toate dificultăţile împotriva Darwinizmului le-a cules în op sistematic Alb. *Fleischmann,* prof. zool. la univ. Erlangen, sub titlul »Die Darwinistische Theorie, Leipzig, 1903.« O recomând dlui V. M!

Cum vezi frate, e o deşertăciune mare, a vorbì de contrast între ştiinţă şi credinţă. Se poate, că mulţi să nu aibă pacea sufletească, să nu aibă o conziderăţiune harmonioasă a lumii, dar cauza nu sunt ştiinţele!

[1]) *Ulrici* în opul său voluminos, *Gott und Natur,* dovedeşte, că dacă din ştiinţele naturale am lăsa afară tot, ce *se crede* numai, reţin numai aceea, ce ştim pozitiv: ştiinţa noastră ar scădeà în mod neînchipuit.

Evangeliile, sfetilnele și glasurile se schimbă de tot neobicinuit. Așa încât la urmă te găsești într'o încurcătură, de unde cu greu te poți descâlci. Și toate aceste le pățești pentru o mică nebăgare de seamă, care dealtmintrelea ușor s'ar putea înconjură.

Cu toate acestea însă unii nu să sfiesc a zice, că este bine așa, căci așa s'au pomenit încă din bătrâni, și apoi datina s'a prefăcut în lege. Acum dar ce să se mai schimbe! Iar alții se provoacă la lipsa de rituaț, unde ar trebui să fie statorite astfel de treburi.

Ori cum fie însă lucrul, una e adevărat, și anume: că în privința aceasta ar trebui să se observe o unitate de rit.

Am cetit un îndreptar în afaceri rituali purtând titlu: „Mâna lui Damaschin", unde în privința aceasta se dau unele îndrumări foarte potrivite. Aici se spun următoarele: Începând dela Duminecа tuturor Sfinților până la Duminecа înaintea Înălțării Sfintei Cruci să cetesc evangheliile dela Matheiu, după cum urmează în rând și fără nici o strămutare. În Duminecа care urmează după Duminecа după înălțarea sf. Cruci să încep evangheliile dela Luca, cari apoi să cetesc astfel, că după a 4. urmează a 6. și după a 7. a 5., iar după a 9 urmează a 13. și să finesc cu a 11. adecă cu evangelia s. Strămoși. Și aceasta foarte potrivit este așa, căci la caz, dacă câșlegile sunt lungi și astfel până la începerea Triodului obvin mai multe Dumineci, în aceste preotul cetește evangeliile acele, cari nu s'au cetit la rândul lor, și numai în caz de lipsă să cetesc și aici. În ăst chip apoi preotul poate încunjura aceea să nu fie silit a ceti de două ori aceleași evangelii.

Să înțelege, că în ordinea amintită atât evangelia învierii cât și svetilnele și glasurile să perândă regulat. Și astfel cântărețul este scutit de a apuca și de ici și de colo câte un glas pentrucа la începerea Triodului să poată potrivi glasul opt.

Îndreptarul ăsta prin urmare destul de lămurit ne spune, ce avem de făcut în atari cazuri grele de înțeles.

Mi s'a întâmplat, că discutând în chestia aceasta cu un venerabil domn preot, mi-a zis, că o astfel de întortocare a evangeliilor, după cum arată „Mâna lui Damaschin" e o datină *nenuită*, care numai în unele părți se practisează!

Că se practisează numai în unele părți asta o văd și observ, însă, ca să fie numai o „datină nenuită" nu-mi vine a crede.

Am un obiceiu, că în toate Dumineciile înainte de a plecă la biserică mă uit în călindar, că oare nu am de spus la credincioși ceva sărbătoare, ori post, ori altceva. În „Călindarul Unirei" aflu și niște îndrumări în privința cetirei evangeliilor. Le cetesc și aceste întotdeauna. Și cu plăcere observ, că aici așișderea precum în „Mâna lui Damaschin" evangeliile dintre Rusalii și Triod să strămută după cum amintisem mai sus.

Ca conclusiune deci numai atâta am să spun, că ce face Blajul e bun și vrednic de urmărit nu numai din partea unora sau altora, ci din partea tuturora, cari aparținem aceleiași biserici și neam!*)

Buteni, la 16 Ianuarie 1907.

Ioan Turdean,
preot gr.-cat.

*) Cel mai bun îndreptar pentru cetirea evangeliilor, apostolului, glasurile, ș. a. se găsește la sfârșitul Evangeliei cu litere, tipărite la Blaj în 1900, unde toate acestea se înșiră Duminecă de Duminecă după cum urmează. *Red. „Unirei".*

REVISTE.

Franța. În castelul contelui *Franquéville* din Bologne au ținut episcopii francezi conferințe în săptămâna aceasta. Dintre lucrurile hotărîte, cari au ajuns la cunoștința publicului amintim adresa omagială, ce au trimis-o Sfinției Sale, ca răspuns la enciclica din urmă. În aceasta se declară episcopatul solidar întru toate cu enciclica, și supus credincios Scaunului Romei. Deși patrioți buni, gata a jertfi ori când orice pentru patrie, numai să le permită credința și onoarea: episcopii declară în scrisoare, că nu poate fi vorbă de împăcare cu guvernul, până nu se asigură drepturile ierarhice, imunitatea averilor bisericești și libertatea bisericii.

După cum s'a lăudat *Clémenceau* și la 11 Decemvrie 1906, și acum spune, că el vrea să facă pace, de aceea a șters din legea separațiunii paragraful ce pretindea anunțarea tuturor serviciilor divine la oficiile civile.

De altfel pacea ce o vrea guvernul francez să o facă cu biserica, e numai fariseism. După care a confiscat toate averile bisericești, a înrolat mai multe mii de clerici și preoți, acum șterge de pe monete și bancnote inscripția, ce arătă, că totuși cred cel puțin în Dumnezeu: „Dieu protège la France," și o înlocuesc cu alta, ce sună așa de nepotrivit din gura guvernului actual: „Liberté, egalité, fraternité."

Într'aceea catolicii din Franța au început o viață nouă. Ceeace mai mult lipsia clerului francez, ce a adus și potopul: neocuparea cu chestia socială dispare, și preoții sunt siliți să se intereseze mai mult de credincioșii lor, ca să-i întărească în acestea zile de grea încercare pentru credința lor. Până când preotul erà până aici auctoritate în biserică și altceva nimic: azi el e socotit de un povățuitor în viața de toate zilele și frate „împreună luptător." — Lipsele cultului se acoper ca și la noi: din repartițiune pe credincioși, sumele de lipsă sunt cam mari, căci în Franța sunt 90 de episcopii și mulți preoți, cu toate acestea repartițiile nu vor fi așa mari, căci va dà mult nobilimea.

Germania. Puține zile ne mai despart de alegeri. Partidele ce au candidat sunt celea ce au fost reprezentate și în dieta trecută. În ce număr vor intrà deputații diferitelor partide, nimĕ nu știe, una însă o vede oricine, care a urmărit cu interes lupta electorală: toate partidele lucră din răsputeri să slăbească centrul, și să adune un astfel de parlament, care credincios principiilor profesate de parlamentul anilor 70 ai veacului trecut să pornească aspră luptă în contra bisericii catolice. Un candidat de de-

---

Foarte rău face acela, care vrea să joace rolă cu aceea, că și la noi propagă unele idei, numai pentrucă acelea sunt anticrești-nești. Nu-i vorbă, toate relele dela străini le învățăm și noi. Tu frate, nu te lăsa amăgit de curente moderne, ale unei lumi stricată în cele spirituale, cât și în cele morale, cum am văzut la chestia sexuală. Cu dor și cu sete sufletească cultivează științele, acelea să fie idealul tău; dar iubește natura și fi convins, că atât mai vârtos vei veni la cunoașterea și adorarea divinității.[1]) Și numai religia, credința plină de convingere, aceea va da pace și harmonie sufletului tău. Fi convins, că toți oamenii mari, toți învățații adevărați au fost oameni religioși, și așa sunt și astăzi. *Kepler,* terminând opera sa neperitoare, *Harm* Mundi, încheie monumentala-i, lucrare cu o admirabilă slavo-slovie către Acela, dela care și în care sunt toate (V. »*Natura*,« Dec. 1906. p. 76—77). Așa au fost și ceialalți învățați: astronomi, fizici matematici, etc. (V. cartea foarte instructivă: *Kneller, D. Christenthum u. die Vertreter des neuren Naturwissenschaft,* Freiburg, Herder, ed. II. 1903). Așa au fost, și sunt încă și azi, bărbații mari ai neamului românesc. Așa să fi frate și tu, și atunci va înflori neamul nostru, Biserica noastră, aceea Casă sfântă, despre care cântă un poet mai nou:

Acolo în murmur de rugă ferbinte.
Nădejdea și-au pus-o părinții cucernici,
Părinții cei *tari în credință și în minte,*
Și în brațe puternici.
Și acolo, sub vechi înveliș de șindilă,
Altar al măririlor sfinte,
Nădejdea s'o pune *și noi, cei de astăzi.*
De acum înainte!

G. Săpunar în »*Semănătorul*«, 1906, p. 774.

Aceste ți-le recomândă al tău iubitor frate

Nicolae.

(fine).

[1]) Iacă ce zice *Cicero:* »An cum machinatione quadam aliquid moveri vidimus, ut sphaeram ut hores, ut alia permulta: non dubitemus, quir opera illa sint rationis cum autem impetum coeli admirabili cum celeritate moveri vertique videmus, constantissime conficientem vicissitudines aniversarias cum summa salute et conservatione omnium: dubitamus, quin ea non solum ratione fiant, sed etiam excellenti quadam divinaque ratione?... Ant vero alia, quae natura, mentis et rationis expers, haec efficere potnit, que non modo, ut fierent, ratione equerunt, sed intelligi, qualia sint, sine summa ratione non possunt?...« De nat. Deorum. l. 2. cc. 38, 44. Un filosof mai nou, Dr. Iul. Baumaun, prof. univ. din Göttingen, în opul său: *Über Religionen u. Religion, worte zu Verständigung,* Langelsatza, 1905 zice: viața anorganică (puterile fizice, chemice) nu se esplică din sine, ne fac impresia unei rațiuni; asemenea și creatura rațională. Aceasta *deducție* e baza Teodicceei, aceasta e religia științei (pp. 148—168).

putat liberal se adresează la toți protestanții să se inscrie în „Evangelischer Bund," cunoscuta societate al cărei scop e „Los von Rom," și să lucre în contra candidaților centrului, și atunci va încetă centrul de a mai fi la putere. „Kölnische Zeitung" din 17 Ianuar a. c. publică și un plan pentru un nou „Kulturkampf," guvernul să-și pună de-o camdată ochii pe averile claustrelor, și noul parlament îndată după întrunire să facă lege în urma căreia biserica să nu poată primì nici o donațiune, nici pentru liturgii, fără de încuviințarea statului. Astfel stând lucrul, și lucrând pe sub ascuns și guvernul și autoritățile politice — până și unii militari — contra centrului, numai Dumnezeu știe, cum va ieși din alegeri.

Italia. Îndată ce s'a lățit vestea alegerii noului Papă, au început a scrie foile despre bunele relații ce-l leagă de dinastia italiană, esprimându-și nădejdea, că noul Papă va împăcà biserica cu statul italian, și așa va șterge mai multe „non possumus." — Unde va ajunge lucrul nu știm, atâta putem însă constată, că noul Papă nu se uită cu ochi răi la organizarea politică a catolicilor, ba din contră a constituit un comitet, care să organizeze țara politice după norma societăților poporale, cari le-a întrodus centrul. În urma acestora catolicii pronunțați au început a-și candidà pentru parlament, deocamdată însă numai cu unele rezerve, și nu pretutindenea, căci mulți episcopi nu înțeleg schimbarea lucrurilor, iar fără voia lor nu pot face ispravă. De prezent sunt în parlamentul italian 5 deputați catolici, cari lucră pe față după principiile politice ale Papei. — Așa înceată catolicii pronunțați de a mai trece înaintea guvernului italian de dușmani ai patriei.

Ungaria. Să știe, că guvernul are la dispoziție foarte multe mii de coroane, cu cari „informează" țara și străinătatea despre celea ce se petrec în țară. O astfel de informație publicată în o foaie din Berlin spune: Dl Apponyi a susținut că nu *va* periclità de loc instrucțiunea, întroducerea limbei magiare în școalele române și nemțești ca studiu obligător," ca și când limba maghiară n'ar fi fost studiu obligător în toate școalele poporale și medii și până acum.

Viena. Vizita primariului și a delegaților conziliului comunal din București la Viena — a servit ca prilej pentru o mulțime de manifestări de simpatie față cu neamul românesc de pretutindeni.

Primirea delegaților la gară din partea lui Lueger a fost din celea mai cordiale. Aglomerația pe stradele unde avea să treacă cortejul de vre-o 60 trăsuri, enormă. Colonia română a aranjat în onoarea oaspeților un comers festiv Marți sara. Din bogatul program al sărbărilor relevăm vizitarea feliuritelor instituțiuni ale orașului Viena, reprezentație festivă „Tannhäuser" în Jubiläums stadttheater, banchet în sala festivă a Rathhauskellerului, escursiune pe Semmering, participare la balul orașului Viena, recepțiune la ministrul României, participare la binecuvântarea capelei gr.-or. conferirea de diplome de onoare din partea „României June" etc. Vineri delegația a plecat înapoi spre casă.

Noutăți.

Din dieceza de Gherla. *Constantin Lucaciu,* paroh în Jojib. a fost mutat în aceeaș calitate în Craidarolț. *Ioan Pop,* administrator protopopesc al Budacului, a fost numit vice-protopop.

Din dieceza de Lugoj. *Victor Deciu,* preot nou hirotonit. a fost dispus de administrator parohial în Cenadul sârbesc. — *Alimpiu Suciu,* preot nou hirotonit, a fost numit admin. paroh. în Iscroni.

Hymen. *Dr. Emil Nsetor,* fiul directorului dela școala de fete din loc d-nul Silvestru Nestor; medic cercual în Chisetău, s'a fidanțat cu dșoara *Silvia Sepețan,* fica preotului din Chisetău. Felicitările noastre!

Erată. Corectorul nostru cere scuze pentru greșelile din entrifiletul din numărul trecut: Subsidiul erarial. Suma distribuită pe 1906 e cu 9 mii *mai mare,* ca în 1905. și *numele* preoților e scris cu ortografia românească, cum unii preoți — foarte puțini, — tot nu-l scriu. E foarte trist!

Știri literare. Prof. Ioan Bogdan, directorul „Convorbirilor literare" înștiințează prin o notiță publicată în nrl 12, că ieasă din direcțiunea revistei, care a fost încredințată dlui S. Mehedinți. Tot în acel număr întâlnim un indice a tuturor materiilor publicate în „Convorbiri" în decursul celor 40 ani ai existinței. Acest prețios indice a fost pregătit de profes. Dumitru Evolceanu. — *„Viața literară"* de sub conducerea dlor Coșbuc și Gorun, începând cu 1 Ianuarie v. a apărut *„Viața literară și artistică"* sub conducerea unui comitet. — La Făgăraș a început să apară în proprietatea dlor: Dr. Nic. Șerban, Dr. I. Șenchea și Dr. Oct. Vas, un ziar săptămânal, social-economic, sub numirea: *„Țara Oltului",* având redactor inter. pe Const. Popp, colaborator prim I. Berescu.

Biblioteca pentru toți. Au apărut unul după altul patru numeri. Nr. 253: *„Stâlpii societății",* dramă în 4 acte de Henr. Ibsen, tradusă de B. Marian, de peste 142 pagine. Nr. 254: *„Departe de oraș",* cinci novele de Al. Cazaban, cari se ocupă de viața țăranului român, când veselă, când mai ales năcăjită. Concepție și limbă bună. Nr. 255: *„Doctorul fără voie",* cunoscuta comedie a lui Molière, în care își râde de șarlatanile doftorilor de pe timpul său. Fie predată, fie și numai cetită, umorul lui Molière rămâne acelaș, stârnește risul. Nr. 256. A. Nora: *„Clipe trăite",* schițe și nuvele. Cuprinde 10 piese de un puternic spirit de observație, cari prin chipul cum sunt scrise, țin încordată atențiunea asupra desvoltării evenimentelor.

Balul reuniunei femeilor române din Blaj, ținut în 20 Ianuarie a succes peste toate așteptările. În sala de dans am putut să remarcăm nu numai floarea inteliginței noastre din loc, dar și un mare număr de noi veniți. Și deasemenea cu un fapt îmbucurător trebue să constatăm, că de astă dată petrecerea a fost foarte animată; ba la jocurile de coloană am văzut aprpape și toate gardedamele dansând, semn, că dansatori au fost nu numai mulți, dar și — cum se zice — zeloși. Însemnăm aici și numele acelor prea stimați domni, cari au solvit peste prețul de întrare, și cărora comitetul le exprimă mulțumitele sale: Fam. Deac 4 cor., X. Y. 3 cor., Moldovan, pădurar, Mediaș, 1 cor., Simonffy A., protopretor, 2 cor., Dr. Boilă, adv., 3 cor., Sebes F., comerciant, 2 cor., Dr. Sabó, adv., 6 cor., dna Nestor, 8 cor., Dr. Nestor, adv., 6 cor., Dr. Solomon, med., 8 cor., Bian, not. Făget, 6 cor., I. F. Negruț, prof., 1 cor., dna Vlassa, Sâncel. 1 cor., Dr. I. Maniu, deputat, 16 cor., Dr. Aug. Bunea, 2 cor., Emil Pop, Bobohalma, 6 cor.

Petreceri. Reuniunea femeilor române pentru înfrumsețarea bisericei gr.-cat. din Orlat va aranja cu concursul Corului bisericesc gr.-cat. din loc *o producțiune corală-teatrală* împreunată cu dans, Duminecă în 27 Ianuarie st. n. 1907, în localul erarial IV/5 (vis-à-vis de școala comunală).

— Corul bisericesc român din Băsești învită la *concertul,* ce-l va dà Duminecă în 3 Februarie st. n. 1907 în școala poporală română din Băsești. Dirigent: Dl Drd. I. Cl. Iuga. Venitul curat este destinat $^1/_2$ pentru fondul corului, iar $^1/_2$ pentru masa studenților academici din Cluj.

Licitațiune minuendă.

Comunitatea bisericească greco-catolică română din *Oarța de jos* (Dieceza Gherlei, Comitatul Szilágy) cu aprobarea Veneratului Ordinariat diecezan voiește în vara anului 1907 — eventual 1908 a edificà după planul și preliminariul de spese stătorite în 29426 cor. 50 fil. biserică nouă de piatră.

Spre acest scop în 16 Februar st. n. anul 1907 după amiazi la 2 oare la școala gr.-cat. română de aici se va ținea licitațiune minuendă. Ofertele se pot face cu depunerea de 5% ca vadiu al prețului de edificare ori în scris ori verbal.

Planul și preliminarul de spese se pot vedeà la subscrisul oficiu parohial.

Edificantele între oferte liber poate alege.

Contractul încheiind va avea valoare pentru întreprinzător după subscriere, iară pentru comunitatea bisericească numai după aprobarea Superiorității bisericești.

Oarța de jos, la 16 Ian. 1907.

Andreiu Vlaica, curator primar. **Vasiliu Pap,** preot gr.-cat.

(4) 1–2

Medicii practici,

au esperiat că uleiul de ficat de pește în forma *Emulsiunei de SCOTT,* are un efect cu mult mai bun ca în starea lui comună. Într'un spital de renume s'a dovedit prin esperință că până ce uleiul de pește în starea comună mărește grăsimea organizmului de 4 ori cât cântărește, până atunci *Emulsiunea de SCOTT* o mărește de 7 ori. *Emulsiunea de SCOTT* o pot consumà copiii pecum și cei mai gingași pacienți fără să le producă ceva iregularitate în digestiune.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescarul ce poartă în spate un pește.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimițând 70 fileri, în timbre postale, spedează gratis mustra

Dr. BUDAI EMIL, városi gyógyszertára

(27) 8—12 BUDAPEST, IV. Váczi-utcza 34/50.

Prețul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

Partea literară.

Mitropolitul Sava Brancovici,

de

Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare.)

Cu toate acestea Preacuviosia Sa dl M. nu se rușinează a spune (pag. 69): »*Dar Dr. Bunea cu vădită intenţiune reproduce schimonosit cuvintele textuale ale diplomei, care se rapoartă expres la preoţii românești, nu la preoţii de altă limbă*«.

Spune, Preacuvioase, cari cuvinte textuale le-am *reprodus schimonosit?* Spune, unde am vorbit eu de preoți sârbești, sau de altă limbă? Eu pretutindenea am vorbit de preoții Românilor, cari borborosiau sârbește. Câți dintre ei vor fi fost Sârbi, nici eu, nici altul nu poate spune. Dar spune, Preacuvioase, că dacă slujba bisericească, adecă liturgia, vecernia și utrenia, etc., nu se puteau face în limba română, deoarece, pe cum am arătat în „Ierarchia Românilor" (pag. 262—3) nu aveam încă pe românește cărțile prescrise, oare nu era datorința lui Sava, ca în calitatea sa de episcop al Românilor, chiar Sârb fiind, *să aplice* în funcțiune numai preoți, cari pe lângă limba slavă, să cunoască perfect limba și literatura poporului român, ca să poată ceti acestui popor măcar »*Cartea românească de învățătură a Duminecilor de peste an*«, tipărită în Iași la 1643, sau »*Evanghelia învățătoare, a Duminecilor peste tot anul, și la praznice*«, tipărită la mănăstirea Deal în 1644?

Dar pe Sava nu-l dureà capul de lucrurile acestea. El aveà numai un singur interes, anume, de a stà timp cât se poate mai îndelungat în scaunul episcopilor români, spre a puteà exploatà pe bietul popor român în interesul neamului său sârbesc. Și fiindcă aceasta nu se puteà, fără a secundà veleitățile de calvinire ale principilor și superintendenților calvini, de o parte dădeà porunci strajnice preoților să predice românește și să introducă în biserici cărțile românești impuse de calvini, iar de altă parte aplicà faptice preoți, cari borborosiau numai sârbește, ca să nu mai scape Românii de jugul Sârbilor. Adevărată politică de duplicitate bizantină, cu care înșelà și exploatà și pe Calvini și pe Români, cum a umblat și dl M. să seducă, și pe Unguri, și pe Români!

Să ne întoarcem acum iarăși la decretul lui Apafy din 20 Februarie 1669. Acesta face din Vlădica Românilor o unealtă a superintendentului calvinesc, iar biserica românească o înecă în cea calvinească. Sava însă tace, nu protestează, nu părăsește un pământ mânjit de atâtea erezii. N'a rămas nici un document, din care să se vadă, că Sava s'ar fi împotrivit cât de puțin cutropirei bisericei românești, și cu toate acestea dl M. cutează a afirmà, că față cu decretul din 20 Faur 1669 Sava »*a desvoltat o rezistință energică*« (pag. 70). Poate-se însă crede o resistință fățișe și energică la un decret princiar? Sava numai un lucru puteà face: sau să abzică, dacă mai aveà ceva simțământ de demnitatea sa, sau să poarte cu rușine jugul impus. Sava a ales alternativa din urmă. El se înțelegeà și de aci înainte destul de bine cu Apafy, ceea ce nu s'ar fi putut întâmplà, dacă el ar fi desfășurat, fie cât de mică resistință față cu poruncile principelui său. El aveà motive să se arete gata a face toate serviciile politice și religioase, ce i-se cereau, căci George încă nu-și realizase visul despoției sârbești.

În 22 Noemvrie 1673 ajunse superintendent calvinesc Gașpar N. Tiszabétsi, care călătorise prin Belgia și Anglia și funcționase în ținuturi locuite de Români, la Reteag și Sec (Benkő, l. c.) El cercă mai întâiu să promoveze prin momele calvinirea Românilor. De aceea vedem, că Apafy cu decretul său din 20 Decemvrie 1673, în speranță, că *Dumnezeu doară din zi în zi va luminà tot mai mult pe preoții românești*, adecă îi va face să îmbrățișeze calvinismul împreună cu poporul lor, îi scutește pe aceia de decimele de vin, grâu, și alte producte, ce aveau să se plătească *fiscului* după moșiile bisericei, și după moșiile aparținătoare caselor parohiale, asemenea și de decimele din oi, porci, și albine, cari sunt proprietetea lor (Cipariu, Archiv, pag. 573—574). Dl Mangra afirmă, că acest decret s'a dobândit la stăruința lui Sava Brancovici, deși aceasta nu se amintește în decret, precum se amintește în decretul lui Barcsai dobândit la rugarea lui Sava și a protopopilor românești. Din contră în decretul din 20 Decemvrie 1673 se spune, că acesta s'a dat *la întrevenirea unor credincioși* de-ai lui Apafy *(non nullorum fidelium nostrorum eapropter factam intercessionem digna consideratione perpendentes)*, care formulă nu se poate înțelege decât despre sfetnicii principelui în afacerile politice și bisericești, iar aci în prima linie despre superintendentul său calvinesc Tiszabétsi. Scopul decretului este să amăgească clerul și poporul, ca să treacă la calvinism.

Tiszabétsi în scurtă vreme se convinse, că procesul calvinirii poporului românesc, așa pe cum doriá el, nu merge așa ușor, de aceea după momeli aplică cea mai crudă asuprire. Obținù decretul de dto 11 Iuniu 1674, prin care Apafy supune pe episcopul românesc, vicarii, protopopii și preoții lui din Ardeal superintendentului calvinesc, pe care îl împuternicește să *ocârmuiască bisericile românești după cunoștința sufletului său*, să îndrepte toate *greșelele*, adecă să înlăture din biserica românească tot ce nu se unià cu credința și obiceiurile calvinești, să viziteze bisericile românești, și să cerceteze, *unde se află tipografia înființată de principele Rákoczy* (Cipariu, Archiv, p. 575). Puterea aceasta extraordinară avù urmări grele pentru biserica românească. Calvinul smulgeà de sub puterea lui Sava biserici, protopopi, preoți, adecă rupeà orice legături ierarhice dintre Sava și clerul românesc, și, ceea ce erà și mai dureros pentru Sârbul Sava, îi luà și taxa de câte un floren, ce aveà să o capete dela fiecare preot (Vezi decretul lui Apafy din 30 Decemvrie 1675 la Cipariu, Archiv, pag. 651). Auctoritatea lui Sava erà atât de sdruncinată, încât nici înfățișându-se în persoană la Brașov n'a fost în stare să înlăture din protopopia Brașovului pe Vasile și să pună în locul lui pe popa Vâlcu (Stinghe, Ist. bis. Scheilor, pag. 12—15).

În fața acestei asupriri ne mai pomenite, care puneà pe un superintendent calvinesc *cap* bisericei românești și-i dà puterea să facă tot ce-i dictà cel mai negru fanatism, un episcop conștient de demnitatea sa, însuflețit numai de adevărul religiunei sale, desbrăcat de ori ce alte interese lumești, și aprins de zel numai pentru mărirea lui Dumnezeu și binele sfintei biserice, ar fi ales mai bucuros moartea, decât să se supună asuprirei, ori dacă n'ar fi avut tăria sufletească să facă un act, care să-i aducă mucenicia credinței, ar fi luat toiagul în mână și-ar fi urmat pilda lui Sava dela Geoagiu, care neînvoindu-se să se supună pe la 1566 superintendentului calvin românesc, George de Sângeorz, și să primească erezile calvinești, și-a lăsat casa și averea în Lancrăm și a părăsit hotarăle unei țări, unde libertatea conștiinței era așa de cumplit vătămată.

Dar Sava Brancovici nu s'a hotărât nici pentru una, nici pentru alta, ci pentru tradarea bisericei sale, pentru ca să-și asigure și mai departe veniturile vlădicești, din cari să poată înălță pe fratele său George la despoția sârbească, și să poată ținea pe Catarina Temesvári.

A fost totdeauna obiceiu, ca soborul general românesc să se țină în Joia săptămânei de după Rusalii, ori cel mult până în zilele prime ale lunei lui Iulie. Sava deci întrunește în vara anului 1675 pe protopopi și pe preoți și ține sobor. Este probabil, că la acest Sobor și-a avut representantul său și principele Apafy, ce se vede din împrejurarea, că hotărârile soborului se împărtășesc clerului și poporului nu numai în numele lui Sava, ci și în numele lui Apafy (Cipariu, Acte și Fragm., pag. 148). În sobor Sava primește și impune bisericei sale tot ceea ce poftiau principii pentru calvinirea poporului românesc: predicarea cuvântului lui Dumnezeu în limba românească, cetirea tuturor cărților eretice tipărite până atunci, atât în biserică, cât și afară de biserică, și instruirea poporului după învățăturile eretice din acele cărți, încheierea căsătoriei cu jurământ, înlălurarea ceremoniilor bisericei orientale, pe cari calvinii le socotiau superstițiuni (bobonoșaguri), botezarea fără apă sfințită, și fără mir, adecă cu apă simplă, eliminarea sau plivirea tuturor dogmelor și așezămintelor bisericei orientale, cari după părerea protestanților nu se uniau cu sfânta scriptură, și așa mai de-

parte, pe cum am arătat mai sus (p. 32—8). Este — după descoperirile de până acum — primul cas ca un *Vlădică românesc de Bălgrad* să primească în Soborul bisericei și să impună el însuși clerului și poporului toate acelea, ce le pretindeau principii calvini în număroasele lor decrete.

Prin Soborul românesc dela 1675 biserica românească s'a calvinit nu numai în organizația sa, ci și în dogmele sale, și încă prin o hotărâre a sa proprie.

Răsplata pentru o trădare atât de blăstămată, nu puteà să întârzie.

Cei dintâi, cari au profitat din ea, au fost Sava și fratele său George. Acest din urmă căpătă în același an ca răsplată frumosul domeniu din Vințul-de-jos, care odinioară fusese al Voevozilor români din Muntenia, iar în 8 Octomvrie 1675 fù numit agent diplomatic la Poarta otomană, unde în 1676 lucrà în interesul lui Apafy contra lui Zolyomi, pretendent la tron (Thalloczy, Századok, 1888, pag. 698—9, după Török—Magyar Okmánytar, VII. și V.) Sava din partea sa obținù decretul lui Apafy din 30 Decemvrie 1675, în care se poruncià, ca bisericile, preoții și protopopii românești să nu se mai smulgă de sub jurisdicțiunea lui și a următorilor lui. *Episcopul să-și capete și pe viitor câte un floren dela fiecare preot, precum și celelalte venituri, ca să poată restaurà biserica și mănăstirea* (Cipariu, Archiv, p. 651). Nu se zice însă nicăiri în acest decret, că superintendentul calvinesc nu ar aveà să fie și în viitor cap al bisericei românești, ci s'au cassat numai abusurile, ce le făceà el în calitatea aceea. Deci este un neadevăr ceea ce scrie dl M. (p. 73): „De aceea prin diploma din 30 Decemvrie 1675 (Apafy) asigură independența bisericei române, cel mai mare succes al mitropolitului Sava". Asemenea greșește Talloczy (l. c. p. 698), care necunoscând decretele soborului din 1675, și luându-se după minciunile lui George Brancovici, afirmă că această diplomă s'ar fi dat în urma apărării energice a independenței bisericei din partea lui Sava. Ea de o parte nu asigură independența, căci nu revoacă decretul lui Apafy din 11 Iunie 1674, ci cassează numai abusurile făcute pe basa lui, iar de altă parte este dată ca răsplată pentru calvinirea bisericei în soborul din 1675.

Dar nu numai Sava aveà să-și capete florenul, pentru a restaurà mănăstirea, ceea ce nu a făcut, ci și ceialalți preoți trebuiau să-și capete răsplata pentru calvinirea bisericei românești în dogme și obiceiuri. Prin decretul din 12 August 1676, Apafy întărește privilegiile sale anterioare relative la scutirea preoților de dijme, și favorul acesta îl extinde și la preoții din scaunele săsești (Cipariu, Archiv, pag. 574).

În 4 Iunie 1679 ajunge superintendent calvinesc Mihaiu Tófői, care funcționase mai înainte ca predicator la curtea lui Apafy, și pe care Benkő (Transylv. II, p. 175) îl laudă ca pe un om foarte zelos. În același timp purtarea lui George Brancovici în Constantinopol începù a devenì suspectă pentru legăturile lui cu partida ungurească a lui Csáki și Paskó, cari lucrau pentru răsturnarea lui Apafy (Vezi Tallóczy, Századok, 1888, p. 699 și urm.) Căderea lui Sava acum trebuià să urmeze. In soborul ținut la 6 Iulie 1679 în Bălgrad, Sava este silit să-și deà samă *»de tot bunul bisericei și venitul școalei și-a tipografiei«* și să resigneze aceste averi în mâna titorilor (Cipariu, Acte și Fragm. pag. 259). Tot atunci Sava este pus sub acuză pentru păcatele sale, ceea ce se vede din sentința soborului dela 2 Iulie 1680, în care ni-se spune, că George Brancovici și Ioan Pater ca apărători ai lui Sava au cerut amânarea pertractării, pentru ca să poată căpătà un procurator pentru Sava. La aceasta însă li-s'a răspuns, că Sava a avut vreme destulă să-și capete un procurator în timp de un *an întreg*, ce trecuse dela soborul din Iulie 1679 până la soborul din Iulie 1680 (La M. pag. 170—171). Este deci foarte probabil, că Sava Brancovici a încetat a funcționà ca episcop încă din Iulie 1679. Cu toate acestea mincinosul George Brancovici ne spune, că Sava ar fi căpătat în 24 Octomvrie 1679 o diplomă, prin care Apafy întărește din nou pe Sava în scaunul Vlădicesc peste toți Sârbii, Românii, Grecii și *Rușii (!)* cu dreptul de a scoate dela fiecare preot câte un floren, și de a luà felurite stole pentru sfințirea bisericilor și hirotonirea preoților, de a denumì protopopi, etc. Această diplomă ar fi fost publicată și în dieta dela Sighișoara *din 16 Ianuarie 1680.* Dar în contra acestor drepturi mari superintendentul Thofeus ar fi știut înduplecà pe principele Apafy să deà ordin pentru arestarea lui Sava și confiscarea averilor lui (La Cipariu, Archiv, p. 651). Toate acestea însă sunt curate născociri, ca toate scrisele lui G. Brancovici. O dietă la Sighișoara nu s'a ținut în 16 Ianuarie, ci în 12 Ianuarie 1680. In actele ei nu se face nici o amintire despre publicarea diplomei din 24 Octomvrie 1679, nici despre întărirea lui Șava în scaunul vlădicesc, ci din contră se spune, că biserica românească nu s'a îngrijit să-și mijlocească întărirea drepturilor sale prin dietă, și astfel toate privilegiile Românilor, ale preoților românești și ale Grecilor se reproabă și se nimicesc.[1]) Tonul, în care este ținută hotărârea dietei arată, că Sava erà socotit ca un dușman al lui Apafy și al statului. El deci trebuià să cadă. Și a căzut cu rușine, pentru că precum i-a fost credința, sau mai bine zicând lipsa de credință, așa i-a fost și viața, o viață de om lacom după averile bisericești, de răpitor de femei, incestuos, curvariu și preacurvariu, mai mult și decât fratele său George. Acesta a mai amăgit câtva timp lumea. Cu fățăria lui sârbească și cu alte apucături balcanice a sedus pe Șervan-Vodă, pe Constantin Cantacuzino, pe Constantin Brâncoveanu, și pe Nemți, făcându-i să creadă niște genealogii false, și să-l socotească și pe el și pe fratele său Sava drept oameni cuvioși și de omenie, întocmai precum credeau nu de mult și Românii amăgiți despre Preacuvioșia Sa Mangra. Dobândì cu amăgiri favoruri pentru sine și pentru frate-său dela curtea din Viena, până ce lumea a descoperit pe aventurierul șarlatan, și l'au pus la răcoare, însă numai după ce prin politica sa aventurioasă împreună cu fratele său a adus pe capul nostru pe Sârbi (Vezi Tallóczy, l. c., pag. 702), cari ne-au asuprit atâta amar de vreme și au făcut pe Românii neuniți să se bată cu cei uniți ca orbii, și au picurat atâta ură în inima neuniților în contra uniților, încât nici oameni ca Preacuvioșia Sa Mangra nu se pot scăpà de acest păcat, și nu au pentru un Român unit, decât numai cuvinte de hulă, ori cât de mult ar fi lucrat și-ar lucrà el pentru binele neamului românesc.

Din acestea cetitorul se poate convinge, că ce neadevăruri scrie dl M.: „Nimenea dintre antecesorii și următorii lui (Sava) nu a luptat cu atâta hotărâre și bărbăție ca dânsul în contra calvinizării și pentru independența bisericei române" (pag. 76), și: „Mitropolitul Sava Brancovici urmărià un mare și sfânt ideal: *unitatea și independența bisericei române,* ca singurele mijloace pentru conservarea *unității naționale a poporului român«* (p. 77), și în urmă: *»atunci cu pietate trebue să se închine tot Românul memoriei acestui bărbat fenomenal, care în puterea autorității și influinței sale morale 24 de ani singur a susținut și apărat cetatea neamului românesc, biserica ortodoxă in Transilvania, preferind moartea, decât să o predee inimicului* (pag. 78).

Adecă să ne închinăm lui Sava, pentru că erà un Sârb; pentru că nu a tipărit o singură carte românească, și nu a înființat o singură școală; pentru că banii, cari i-a primit dela Muscali și i-a stors dela preoții săi i-a folosit pentru ridicarea neamului său și mai ales pentru a pune pe fratele său George în scaunul despoților sârbesti, iar nu pentru a restaurà cum se cade biserica și mănăstirea și mai ales tipografia românească; pentru că a desființat pentru totdeauna episcopia Vadului; pentru că nedreptățià pe preoții românești; pentru că a înjosit demnitatea episcopească până a se face vicariul superintendentului calvinesc; pentru că a calvinit biserica românească în dogme, în instituțiuni, și în ceremonii; pentru că a stat în relațiuni cu clerul sârbesc, care a adus pe capul Românilor pe Sârbi; pentru că a amăgit lumea și curteà din Viena, împreună cu fratele său, cu genealogii false; și pentru că osândit de însuși clerul românesc prin sentință judecătorească a murit infamat ca răpitor de femei, ca incestuos, ca curvariu și preacurvariu!

Inchină-te, Preacuvioase, închină-te!

* * *

(Va urmà).

[1]) Art. III.: Végeztük volt Kgymes urunk Ngságod kegimes consensusából, hogy oláhok, oláh papok és görögök, az akkor következett közelebb orsz. gyülésére ad rectificandum et approbandum, *a kinek illik előhozni, ce mivel az ország végzését csak már is semmiben tartyák.* Ngysod kegyelmessége is accedálván azoknak privilegiumokhoz, ezeket is reprobáljuk és semmivé tészszük. (Monumenta Hungariae historica, II. Abth. Bd. XXXIX. p. 1.)

Proprietar-editor: Aurel [illegible]
p. redacție responz.: [illegible]

„Religia creștină ... o palidă esegeză a moralei Lao-tse sau a eticei vedelor." *Eminescu, Pol. și lit.* p. 88.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 prèmiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 34—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

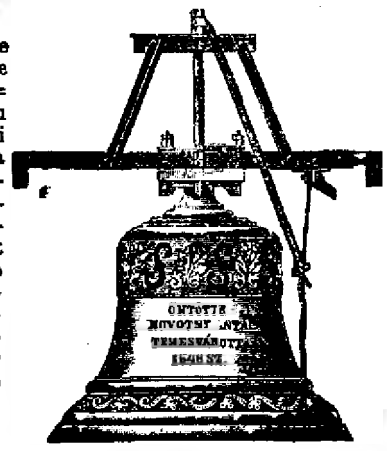

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 34—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieţii:
90,981.088 coroane.	9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

A APĂRUT:

„Mântueşte-ţi sufletul“,

Predici pentru misiuni.

Traduse de membrii Societătii de lectură „Inocenţiu M. Klain“ a Teologilor din Blaj.

Această carte în urma felului practic de a vedea şi expune adevărurile ce le tractează, corespunde pe deplin scopului ce-l urmăreşte. Atât ca instrucţie religioasă, cât şi ca predicarea cuvântului dumnezeesc e la înălţimea dorită.

Constă din 37 coale 8° şi costă 4 cor. 50 fil.

Se poate cumpăra dela Societatea de lectură „Inocenţiu Micu Clain“, şi dela Librăria Seminarială.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 1—? Blaj—Balázsfalva.

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoştinţa Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(21) 10—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă şi sănătoasă apă minerală.

Romănie[...] Decemvrie [...] lumină tot [...] Cea mai[...]tăţă şi sănătoasă apă minerală.

SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Tetuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	7·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Tidografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbăta.

Unirea

Insertiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII Blaj, 2 Februarie 1907. **Numărul 4.**

Polonyi Géza.

Curios joc al sorţii! Polonyi Géza nu mai este. Adecă pe când scriem aceste şire e încă tot ministrul iustiţiei, dar numai oare îl mai despart, până când să retrage definitiv din fotoliul ministerial. Pe cât de senzaţională i-a fost chiemarea în ministeriul lui Wekerle, tot atât de senzaţională îi e şi retragerea din acela. Să ştie, că el a fost acela, care în Saskör a ţinut o vorbire, în care procurorul de stat a văzut delictul lesae majestatis, şi în dimineaţa următoare a confiscat toate ziarele, cari au reprodus vorbirea lui, iar pe el l'a pus sub acuză. Pe lângă toate acestea, ca jocul sorţii să fie şi mai curios, Măiestatea Sa îl încredinţază cu conducerea afacerilor iustiţiei; pe cari le-a condus din 7 April 1906 până — mâne.

Retragerea e tot atât de senzaţională. S'a putut observà dela început, că faţă de nici unul din ministerul lui Wekerle, nu s'a purtat aşa o luptă constantă în presă, ca faţă de Polonyi. Şi s'a mai putut observà şi aceia, că nici presa 48-iştilor nu l'a apărat cu destulă energie faţă de atacurile tot mai vehemente venite chiar şi din tabăra soţilor lui de arme. Şi când tot mai mult s'a amestecat în afacerile oraşului Pesta, Halmos fostul primar, indignat de rolul ce credeà, că-l are Polonyi pentru a năcăji pe democraţii ajunşi în maioritate în consiliul orăşenesc, a făcut astfel de declaraţii, ca şi când Polonyi, pe vremea, când erà membru în consiliul orăşenesc, a abuzat de dreptul acesta pentru a-şi face parale. Halmos şi-a revocat cele zise, dară le-a susţinut Lengyel Zoltan 48-ist, ba acesta a publicat şi o epistolă a lui Polonyi adresată unei foste demimonde, care aveà mare trecere la Curte, în care cere ajutorul aceleia, ca Kossuth să fie chiemat în audienţă la Maiestatea Sa. Faptul acesta i-a săpat groapa definitiv.

Rămâne să-l parentăm şi noi, că merită. Deşi a trăit puţin, dar cu multe să poate lăudà. Şi să poate lăudà fostul ministru Polonyi, că a mai umplut odată zdravăn temniţele de stat cu agitatori români şi slovaci. Abstrăgând dela pedepsele mărunte amintim cazul deputatului slovac Iuriga, care pentru *doi* articoli publicaţi într'o foaie slovacă catolică, scrişi mai mult pentru a protestà în contra tendinţei de a s'i face politică şovinistă şi în biserică, a fost osândit la *doi* ani temniţă. Hlinka a fost deasemenea osândit la doi ani temniţă, iar soţii lui ceva mai puţin decât el. Şi la fiecare osândă să dictà sume enorme de bani pedeapsă. Chiar şi „Unirea" aflată vinovată de agitaţie şi redactorul nostru a fost osândit la opt luni temniţă şi 1200 cor. pedeapsă sub glorioasa domnie a lui Polonyi Géza.

In dietă s'a arătat întotdeauna de cel mai întranzigent faţă de naţionalităţi. Pe Iuriga a inzistat ca dieta să-l estradeie sub pretext, că vrea să, fugă pentru ca să-l deţină şi bage in temniţă înainte de ce ar fi hotărât şi Curia definitiv.

Cazul acesta a revoltat pe cei mai mulţi. Zboray a însinuat vot separat şi Polonyi a trebuit să-şi retragă propunerea.

Tot aşa de necruţător s'a arătat şi faţă de socialişti. O foaie de a acestora „Világszabadság," fiindcă a agitat, a confiscat-o prin procuror noaptea, întroducând prin aceasta cenzura preventivă, pe care el a combătut-o cu toate armele, pe vreme, când încă nu erà ministru. Faptul acesta a produs resens pretutindenea şi Polonyi a trebuit să declare, că nu intenţionează restrângerea libertăţii de presă, ci vrea numai să suprime agitaţia, ce să face printre secerători, cari ameninţă cu grevă.

Tot sub domnia lui Polonyi s'a întâmplat, că directorul temniţei de

FOIŢĂ.

Chestii contimporane.

V.

Religie pozitivă — religie creştină.

Iubite frate!

Adresez şi şirele acestea ţie. Căci dupăce în rândul trecut am arătat, că credinţa nu e în contrazicere cu ştiinţa, că şi lumea de azi foarte mult *crede* încă, că existinţa lui Dumnezeu se dovedeşte mai clar, ca $2 \times 2 = 4$, încât drept are psalmistul, când spune: zis-a *nebunul* întru inima sa: nu este Dumnezeu, că religiunea, ca espresia relaţiunei, ce există între om şi Dumnezeu, e o necesitate absolută a omului raţional, — poţi veni tu ulterior, zicându-mi: bine, toate acestea ţi-le cred, dar întreb una: cum aperi tu *religia creştină* faţă de alte religii, cum mă convingi tu despre aceea, că chiar religia, ce o am eu, e cea mai bună, cea adevărată?...

La acestea-ţi răspund în următoarele.

În rândul trecut am spus numai atâta, că adevărurile religiunei nu mai sunt chestia raţiunei *pure*, ci formează o chestie *relativă*, înţălege: atârnă dela alte adevăruri, premergătoare acelora. Astfel de adevăruri, după *existinţa* lui Dumnezeu, ca fiinţă singulară, personală, deosebită de lume (toate acestea urmează din mintea sănătoasă), sunt: atotputinţa şi preaînţelepciunea lui, de a face tot. ce află undeva de lipsă şi cum află mai bine; posibilitatea teoretică a unei operaţiuni dumnezeeşti nemijlocite, în ordinea lumei văzute,[1]) etc. Şi acum, de vreme ce religia impoartă cele mai scumpe comori ale noastre: inima, sufletul. — e o necesitate neîncunjurată a omenimei întregi, care omenime în cele religioase şi morale e atât de slabă şi neputincioasă, ne vine o întrebare: oare nu o făcut chiar puterea dumnezeiască ceva în interesul acestei afaceri însemnate; cum se prezintă chestia aceasta în istoria omenimei, ce aflăm ca întâmplat şi ce nu? — Ciudate-ţi par lucrurile acestea, frate, dar nu te lăsà stăpânit de afectele antipatiei, în lumea aceasta fermecată, cum o numeşte Kant; pentru un om modern sunt întrebările acestea fără îndoială, neobicinuite, dar ţine-te strâns de catena argumentelor raţionale şi urmează-mi! Căci acum te duc la un loc, unde nu se mai întreabă, cum ar trebuì, cum ne pare bine, cum ne place *nouă*, ci se caută numai: ce *este* şi ce *nu este;* închipuieşte-te pe o apă mare, unde sau înoţi după cum se recere acolo, sau peri! Aşa ne cufundăm noi în filozofările noastre, pe marea neagră, vastă, care este: *istoria*, domeniul *lucrurilor trecute*, câmpul de luptă al unei lumi, *ce nu mai este*... Aici să-mi urmezi.

Istoria religiunilor e foarte diferită. La unele o cunoaştem pe deplin, la altele nu. Nu cunoaştem dela început a *buddhismului*, dar nu ne batem mult capul cu ea, căci aceasta din punct de vedere filozofic e absurdă, pentru aceea nu înţelegem purtarea unor oameni mai noi, cari combină buddhismul cu creştinismul (Subhadra Bhikshu, Buddhistischer Katechismus, Braunschweig, 1889[1]). La *alte religiuni* cunoaştem istoria,

[1]) *John Stuart Mill* zice: „dacă primim odată existinţa lui Dumnezeu, trebue să ne dăm seamă nu numai ca de o hipoteză arbitrară, ci ca de o *posibilitate serioasă*, că poate fi un fapt, care *numai la voinţa lui creatoare se poate reduce*" (Essays, 1875 pag. 198.

[1]) „Religia creştină... o palidă esegeză a moralei lui Lao-tse sau a eticei vedelor." *Eminescu, Scrieri pol. şi lit.* p. 83.

stat dela Vaț a luat măsuri speciale față de prisonerii socialiști și naționaliști de sub îngrijirea sa, încât cei patru robi socialiști au denegat de a mai mâncà până atunci, până când li-să va face dreptate. Lumea s'a revoltat din nou, dar încă tot nu să află nime, care să păsască cu energie față de ministrul de justiție.

Votul universal voià să-i alcătuiască nu în spirit democratic, ci cu ajutorul codului penal, iarăș în contra naționalităților și a socialiștilor. Polonyi, care dela început era pretutindenea rău văzut, în decursul vieții lui scurte ministeriale a devenit aproape odios. Nime n'a fost îndestulit cu el. Popularitatea, ce voià să și-o câștige prin vorbiri necruțătoare față de noi, și prin pedepsirea exemplară a agitatorilor nu i-a succes.

Atâta ne va spune istoria despre Polonyi Géza, decumva va spune.

Părăsit de toți se duce.

Requiescat în pace!

Un scandal european. — Sub titlul acesta *„Germania“* din Berlin scrie următoarele:

„Titlul de mai sus este singurul posibil și singura caracterizare potrivită pentru suma întâmplărilor, cari s'au petrecut în zilele din urmă în Ungaria. Un râu de noroiu a curs, a cărui miros pestilențial a străbătut la cer; pentrucă a fost scormonit adânc. E fapt, că ministrul de justiție *Polonyi* — ca atare cel puțin, încă nu a devenit — imposibil. Mai departe este clar, că un alt vice-prezident al partidului independist *Gavril Ugron*, de asemenea — de câte ori oare? — e zdravăn compromis. *Zoltán Lengyel*, unul din haita, care a fost sumuțată contra Vienei, s'a întors în contra soților săi de luptă de odinioară, cari se așternacum comod în jurul blidului plin. Ce va fi sfârșitul lucrului acestuia? În locul lui Polonyi va domni un altul preste justiția Ungariei, și Polonyi va apărà din din nou, mână în mână cu Ugron, patria în contra Vienei, și cu proxima ocaziune va face greutăți regimului, care nu-l mai poate ținea, în vre-o cauză militară. Astfel își face omul „merite patriotice“, cari după conceptul magiar, șterg petele mici negre de pe pajura de onoare politică.

„Lucrurile, cari s'au divulgat despre Polonyi și Ugron în mare parte nu sunt nouă. Ugron a fost deja pentru delicte de avere urmărit judecătorește, iar despre Polonyi a zis încă înainte cu vre-o șease ani un oficial mare de poliție, că el și-a câștigat averea în parte ca advocat, când a luat în apărare anumite case. Aceasta, și altele și mai aspre, erau de mult cunoscute. Nou este „afacerea Schönberger“, care dă material bogat foilor umoristice. Această „baroneasă“ Schönberger este o haimana, despre trecutul căreia să vorbește mult. Polonyi să zice, că ar fi vrut să-și adune unele „informațiuni“ cu ajutorul ei dela Curtea din Viena. După aceea a silit-o ca ministru de justiție, ca să extradee unele epistole compromițătoare. Despre Ugron deasemenea să vorbește, că până când el a combătut publice cu sabie și foc cabinetul Fejérváry, a cercetat în secret pe ministrul de comerciu a acelui cabinet și a conspirat cu acela. În sine acestea aferuri nu au ceva deosebit. Sunt însă caracteristice cu simptoame.

Organizarea politică a unui popor sau a mai multora este un stat. O atare organizațiune constă din o sumedenie de întocmiri, cari trebue ecvilibrate într'olaltă. Dară nici cele mai bune nu pot să nu producă cu timp unele fenomene bolnăvicioase. Dacă acestea devin regule, și să manifestă ca consecințe organice, ca fenomene interne a unui sistem, atunci sistemul e rău. Sistemul, ce domnește astăzi în Ungaria este fătul unei încrucișări a sistemului juncher-imperialist a nobilimei protestante Coloman Tisa, cu corupțiunea liberalismului advocațial demagogic. Consecința a fost, că un om, despre care s'a știut atâtea cum e Polonyi nu numai a putut să fie aproape un an ministru de justiție, dar a *trebuit* să fie. Consecința a fost mai departe, ca ministrul de comerciu și prezidentul partidului majorității a întrevenit în favorul lui până în sfârșit, că mai departe un om cu trecutul lui Ugron e vice-prezidentul aceluiaș partid — și încă tot e: — că în dieta Croației e obstrucție, și în sfârșit, că toată înaintarea economică și de drept a monarhiei pare a fi atârnatoare dela constelațiunile dietei din Budapesta. Una dintre greșelile organice a acestei organizațiuni politice a statului ungar este minciuna; că ar fi toți cetățenii țării „unguri“, deși după naționalitate sunt români sau slovaci. Această minciună politică voiește sistemul dominant cu cu forța să o timbreze de adevărată“.

Descrie apoi cum a decurs dieta ungară din 24 Ian. în care se aduce la cunoștință anularea mandatului lui Brediceanu, estradarea lui Petrovici, care pentru agitare este osândit la 6 luni temniță de stat și estradarea lui Hodja Milan osândit de asemenea la o lună pentru agitație.

Continuă apoi astfel: „Agitație este orice protest în contra politicei de apăsare a regimului, orice constatare a faptului că românii sunt români. Pentru judecarea astorfel de delicte sunt încredințate judecătorii escepționale, cari îi condamnă; și când pe deputați îi închid simplu — aceasta înseamnă „suspendarea imunității“ — îi scot afară din

---

și de acolo le și reducem la valoarea lor. Și istoria *creștinismului* o cunoaștem. O cunoaștem din sfânta Scriptură și din documentele istorice, nefalzificate, alor 20 secoli. Referitor la aceste din urmă ne-am mai înțelege noi, dar la *Sf. Scriptură?* Cum stăm cu aceasta? Declar, că aici e vorbă de sf. Scriptură ca complexul unor cărți istorice, de autoritate umană. Abstrăgând dela Test. Vechiu, la care critica istorică are încă mult de făcut cu *Test. Nou* stăm așa: științele istorico-critice (izagogia) dovedesc în mod neîndoit autenticitatea cărților T. N., iar hermeneutica biblică ne arată, că tot, ce se află în acelea descris, nu se poate esplicà altcum, decât cum este scris. Aceasta învățătură e neclătinată și bazată pe esperințe lungi. Istoria științelor biblice arată o serie lungă a acelora, cari de vre-o 200 ani încoace, în diferite chipuri s'au încercat a *negà adevărul T. N.* Zis-au, că cărțile aceluia sunt înșelare (Reimar, Schutzschrift für die vernünftigen Verehrer Gottes, ed. Lessing, 1774—8), datu-le-au esplicare naturală, psihologică (Paulus Heidelberg, 1804 urm.), prin acomodare (Semler, 1760 urm.), morală (Kant 1793), mitică (Strausz, 1835); învățat-au, că creștinismul e încrucișarea iudaismului cu elenismul clasic (școala Tubingică, Baur, 1824, urm.), că e împrumutat din alte religiuni (Bunsen, Tiele, Burnouf, Notowitsch), că s'ar baza pe legende (Renan 1863, urm.), că ar fi o sistemă desvoltată și plină de adausuri, după învățătura simplă și curată a lui Isus (așa mai nou Harnack, prof. din Berlin, în Wesen des Christenthums, Dogmengeschichte, din 1890 încoace). Încercatu-s'au să nege originea autentică a cărților T. N., reducându-le la sfârșitul veacului II., însă prin dovezi istorice tot raționiștii a trebuit să retireze, încât Harnack azi recunoaște aproape aceea, ce învățăm noi [1]).

Mântuită fiind astfel autenticitatea sf. Scripturi și având și celealalte izvoare științifice, istorice, să vedem din acestea argumentele pentru creștinism. Acelea sunt: 1. *Persoana Întemeietorului, D. N. Isus Hristos.* Chamberlain zice, că individualitatea lui Isus e baza creștinismului (Grundlagen des XIX Ih.). Și întradevăr: purtarea lui, învățătura, faptele, conștiința, viața lui, nu se pot esplicà, decât numai prin o persoană divino-omenească. Ce e întemeiat de ei, ca atare și în modul atare, acea numai lucru supranatural poate fi. 2. *Istoria creștinismului,* în decursul vecilor. Creștinismul, acest ἄπαξ γενόμενον [2]) în istoria universală, în efectele, soartea sa admirabilă, arată o cauzalitate supranaturală.

Din istoria creștinismului ne convingem despre originea supranaturală a aceluia. Din partea mea numai un argument mai adaug: *etica* creștinismului, admirată și de necredincioși. Mare argument e și acea, ce simte fiecare om, când ducând viața sa după învățăturile creștinismului, petrece în o lume ideală, dulce, frumoasă, dumnezeiască. „Gustați și vedeți, că bun este Domnul!“ Bine zice Harnack: adevărul creștinismului e, că ne arată în Isus o viață, care și noi o putem petrece (Dogmengesch. 1894 I. 69).

Ai, frate, demonstrarea creștinismului, asupra celoralalte religiuni. Dar mai este un năcaz. Caracterul argumentelor externe a religiunei creștine e: *minunea.* (Minunea este un fapt, a cărei explicare corăspunzătoare nu ni-o poate dà ordinea naturală, ci trebue redus la puterea dumnezeiască, ca cauzalitate nemijlocită). Și caracterul omului modern e: *groaza minunei.* Deși nu trebue alta, decât nițel simț istoric și metafizic! În sfârșit, minunile nu mai aparțin filozofiei, teoriilor noastre, ci *istoriei.* Oamenii nostri mai recunosc ei, că dată fiind existința lui Dumnezeu, posibilitatea minunei nu e lucru mare (*St. Mill,* l. c.; *Rousseau,* că pentru unul, care neagă aceasta, ar fi încă cinste să-l pedepsească, — trebue dus în casa de nebuni. Lettres de la Montagne), că legile naturei nu sunt absolut necesare (τὸ ἐξ ὑποθέσεως ἀναγκαῖον, Arist.), deci Dumnezeu poate face ceva, neprevăzut în acelea (*Lotze,* Mikrokosmos, *Tyndall,* Fragm. aus d. Naturw., *Virchow,* Ueber Wunder., *St. Mill,* Syst. d. dedukt. u. indukt. Logik), totuși se sfiesc de minuni. Adevărat: video meliora proboque, deteriora sequor! Află ei ceva în ele, ce să nu le convină. *Jean Paul* cugetă: „nu minunile, ci nepătrunderea naturii înalță sufletul. Minunea e o acțiune întîmplătoare, care *arată numai putere și voință, nu însă și înțelepciune nepătrunsă,* din care vedem numai începutul, fără a putea urmări desfășurarea și capetul (Floarea Darurilor, nr. 1., pag. 39). Gratis asseritur. Ce putem noi face, dacă Jean-Paul-ii nu văd și capetul, scopul, înțelepciunea? — Nu e locul aici, să mă ocup ex professo de demonstrarea minunilor, observ numai următoarele. Apologeții creștini dovedesc posibilitatea minunei (posibilitas miraculorum), atât în ordinea fizică, cât și în cea morală (v. E. Müller, *Natur und Wunder,* Freiburg, 1892), apoi cu ajutorul criticei istorice stabilesc unele fapte de adevărat în-

[1]) V. istoria raționalismului biblic la *Szekely, Hermeneutica biblica,* Freiburg, 1902 pag. 275—321.

[2]) *Zubriczky,* Régi és új utak a hitvédelemben, 1905, pag. 69.

dietă. Acest sistem și-a ajuns în scurtă vreme dela 67 încoace, culmea. Dualismul e bancrotat și ținta mai de aproape e estremul, anume sau: uniune personală sau înfrângerea imperialismului magiar. Uniunea personală, a cărei tendință de estindere mai departe, s'a arătat în Norvegia, e condiționată dela aceea, ca Casa de Habsburg să abzică de poziția, care și-a eluptat-o și apărat-o în lupte îndelungate de sute de ani. Celalalt estrem este învingerea definitivă a acelor tendință separatistice a magiarilor, cari pentru a puteà stăpâni deplin jignesc interesele vitale ale dinastiei și ale celoralalte popoară.

Acest sistem este însă în măduvă nenatural și bolnăvicios. O politică sănătoasă clară și conștie trebue să aducă fructe și să deschidă un viitor nou și mai bun imperiului bătrânei. Case de Austria, iară nu a politică care prin slăbiciune și fără directivă lucră după placul contrarului.

REVISTE.

Austria. În 28 Ianuar a. c. s'a adunat pentru ultima oară vechiul parlament austriac. Mulți dintre membrii acestui parlament nu mai au nădejde să reiese la alegerile ce vor fi din 7 până în 14 Maiu c. Parlamentul vechiu stà din oameni aleși de diferite clase de alegători, proprietarii mari, inteligința mai înaltă, comercianții și industriașii mai cu dare de mână erau 3 clase (curii) separate de celialalți muritori. Noua lege electorală: Votul universal, egal, secret și liber nu mai recunoaște acești pareți despărțitori, căci, după cum zic creștinii sociali, Dumnezeu a facut pe toți oamenii după chipul și asămănarea sa, și cel mai mic în proporțiune tot atât contribue la susținerea și apărarea patriei cât și bocotanii, deci trebue să aibă și el cel puțin acolo unde se decide soartea patriei vot égal cu celialalți muritori.

Dela noul parlament așteaptă mult bătrânul împărat și popoarele Austriei. Fiind el constituit pe bază națională, nu se mai pot plânge în contra lui slavii, cari în noul parlament vor aveà maioritate.

Franța. Dupăce s'a sfârșit conferența episcopilor francezi pomenită în numărul trecut al „Unirii," o delegațiune a episcopilor s'a dus la Roma să prezente Sfinției Sale adresa de alipire, ce au dat-o episcopii ca răspuns la ultima enciclică, și să ceară aprobarea Papei pentru decisiunile conferinței. Foile liberale spun, că Sfinția Sa ar fi așteptat dela conferința alte lucrări decât cari s'au făcut; — dar aceasta nu corăspunde adevărului, căci în enciclica Papei erau indicate obiectele, cari a dorit Sfinția Sa să le desbată corul episcopesc.

După sosirea delegațiunii dela Roma episcopii au ținut conferință din nou. În aceasta s'a statorit o modalitate, pe baza căreia ar fi să se asigure folosința bisericilor la cultul divin. În urma acesteia episcopii respective parohii ar încheià contracte cu primarii comunelor și cu prefecții despărțămintelor, ca ei să lase pe mai mulți ani bisericile esclusiv pentru cultul divin, și numai preotul — nu și organele civile — să fie mai mare în biserică.

E vorba să se deie un cercular în cauza aceasta, atunci se va vedeà mai bine, cum proiectează corul episcopesc să facă contractele acestea, la cari nu credem să se învoiască guvernul.

Germania. Vineri în 25 Ianuarie n. a. c. s'au ținut alegerile pentru „Reichstag". Cetitorilor nostri le e cunoscut, că lupta electorală a țintit la zdrobirea centrului și a socialismului. S'a și agitat mult în privința aceasta, căci fără agitare nu se poate ajunge nimic în viața publică. Guvernul se trudià să împace pe liberali cu conservativi, și să facă un mare partid liberal. Ținta nu și-a ajuns-o, căci și dacă au pierdut socialiștii mai multe mandate, centrul a rămas la locul său. Când s'a închis camera centrul aveà 99 mandate, la alegerile de Vineri a căpătat 89 mandate, și în 31 cercuri a ajuns în balotaj. Balotajele vor fi în 5 Februarie c. și din 31 de bună seamă va mai căpătà cel puțin 10, și așa centrul catolic rămâne și pe mai departe cel mai puternic partid politic în Germania protestantă. In centru au încredere Germanii, chiar și unii protestanți, căci altfel n'ar puteà avea la spatele său centrul — după voturile alegatorilor — a treia parte din țară, fiind catolicii numai $^1/_3$ a poporațiunei din Germania, și și din aceștia având Polonii partid separat.

Foile liberale aduc știrea, că deputatul centrului Erzberger ar fi

---

tâmplate (veritas historica mirac.), a căror cauză nemijlocită nu se află în natura creată, numai în divinitate (veritas philosophica miraculorum). Așa apoi ne putem explica anumite fapte din Scriptură și istoria bisericească.

În sfârșit, la argumentele creștinismului, adaug *dilema sf. Augustin:* religia creștină sau a fost întemeiată și lățită prin minuni, și atunci e de origine supranaturală, sau nu, și atunci asta e minunea cea *mai mare*!!!

Iată frate, *criticismul adevărat!* Unde dai și unde crepă! Dai cu el în fizică, treci la metafizică — Dumnezeu — religie — creștinism, și? mai este ceva! Se întreabă încă: *în care formă concretă a bisericilor de azi se află creștinismul adevărat?* Iată respuns concret *Protestantismul,* degenerat azi în raționalism curat, nu mai este creștinism, ci negarea aceluia. Forma concretă a creștinismului e biserica, iar biserica adevărată e aceea, pe care a fundat-o însuși Hristos. Notele caracteristice ale bisericei acesteia se află în Scriptură, în declarațiunile Mântuitoruiui, în dreptul și istoria primară a creștinismului; caută în jurul tău și vezi: unde afli toate acestea? acolo e creștinismul adevărat! Spre orientare îți pot spune, că vei află unele dintre notele caracteristice ale bisericei adevărate și în alte societăți, dar nu nita acsioma juridică: *bonum ex integra causa, malum ex quocumque defectu!*

Așa stăm cu religiunea. Greșesc toți aceia, cari zic, că în religie nu e alta, decât invențiuni omenești, în slujba *moralului,* nefiind alta, decât numai religiunea naturală, iar diferitele biserici fiind numai institute particulare în interesul religiei acesteia. Greșesc, cari zic acestea, fie ei români [1]) sau străini. Prin urmare greșește și dl *Mehedinți,* când despre „Profession de foi du vicaire savoiard" (mărturisirea de credință a vicarului din Savoia) a lui Rousseau zice, că aceasta este în istoria desvoltării spiritului omenesc, un moment, de care istoria va trebui să țină totdeauna samă (Ideile lui Rousseau p. 40). Pe terenul acesta *nu există desvoltarea spiritului.* Adevărurile religiunei sunt *absolute* și ca atari nu se schimbă, cum nu se schimbă principiile logice și matematice. Însă desvoltare și schimbare este și trebue să fie în *felul, cum noi* ne apropiem de adevărurile acestea. În senzul acesta este și *evoluția dogmelor!*

Încheiu, frate, scrisorile mele cu cuvintele nimerite ale sfântului Pacian: *christianus mihi nomen, catholicus* [2]) *cognomen* (Ep. 1. ad Sympron. n. 4.).

Al tău iubitor Nicolae.

RĂSPUNS

la articolul „Știință și credință" din „Chestiile contimporane" publicate de dl Nicolae.

Înainte de toate îi mulțumesc dlui Nicolae de tonul loial, în care a aflat de bine a reflectà ideilor lansate de mine în „Orizontul". Prin aceasta și dânsul recunoaște, că discuțiunile și controversele în chestii religioase-morale nu sunt așa de primejdioase societății, ci din contră părerea mea e că ar fi de dorit ca chestiile acestea cari ating direct fericirea omului, să fie discutate și cultivate de toți oamenii.

Și dacă vin eu acum să-i răspund dlui Nicolae, o fac, fiindcă discutând existența lui Dumnezeu, în mod indirect îmi face imputarea sau mai bine zis învinuirea, ca eu n'aș recunoaște dumnezeirea.

Aceasta însă n'am zis-o nicăirea în articolul meu, așadară dl Nicolae călărește pe un subiect străin.

Dânsul n'a dovedit neadevărul nici unei afirmațiuni de ale mele, ci din contră îmi recunoaște niște principii generale, dar consecvențele nu vrea să le scoată.

Tendința mea cea mai curată a fost și este, ca să ajung la o armonie în ceea ce privește religia și descoperirile mai noue de știință, pe cari un om cuminte nu le poate trece cu vederea, ci din contră trebue să le aplice pentru promovarea fericirei tuturor oamenilor.

Mai departe, prin ideile filozofice desvoltate prin teoria lui Darwin încă ajunge omul la ideia dumnezeirei, ceea ce, cu ajutorul lui Dumnezeu, voiu și tractà într'un studiu.

Atâta am avut deocamdată de reflectat în interesul adevărului și al conduitei mele.

V. M. Munteanu,
stud. universitar.

---

[1]) *Mocsonyi,* Religie și știință. Cam acolo dă și *Dr. Vas. Mereșiu* în „Revista politică și literară" 1906. pag. 116. notă.

[2]) *Catolic,* întru cât însemnează biserica universală și dreptcredincioasă, se folosește și de *grecoorientalii din România.*

zis, că la balotaje centrul va merge braţ de braţ cu socialiştii. Nu credem acest lucru, căci foile centrului spun, că centrul nici când nu poate ţineà cu un partid, al cărui scop e nimicirea ordinei sociale.

Italia. În 1908 se împlinesc 50 de ani decând *Giuseppe Sarto*, actualul Pontifice a fost hirotonit de preot. Din prilegiul acesta se vor face mari serbări în Roma, şi credincioşii catolici din toate ţările peregrinează la vecinica cetate, să-şi depună omagiile la picioarele Papei. În mai multe locuri s'au şi început deja pregătirile pentru peregrinage, ar fi bine să mergem şi noi în număr cât de mare, căci mergem acasă, la leagănul neamului şi a credinţei noastre.

CORESPONDINŢE.

Scrisoare din Viena.

— *dela corespondentul nostru special.* —

Tema zilei pe aici, pretutindenea, e vizita primarului, viceprimarilor şi a câtorva consilieri comunali din Bucureşti, vizită de etichetă — răspuns la vizita de astă vară la Bucureşti a primarului Vienei Dr. Lueger.

Ceeace le-a fost dat Vienezilor să vadă şi să audă în zilele acestea va fi poate de interes ca să o ştie şi cetitorii „Unirii.“

Importanţa acestei vizite — între alte împrejurări, un simplu act de complesanţă — câştigă nespus de mult prin poziţia ce Dr. Lueger o ocupă ca primar al primului oraş din Austro-Ungaria şi prin rolul ce acelaş Dr. Lueger pecum şi consilierii săi îl au în vârtejul politic al împărăţiei Austriace.

Vechiu prietin al Românilor, Dr. Lueger a priceput să le arete, şi de astădată, Românilor toată dragostea sa, iar populaţia Vienei a înţeles însămnătatea şi preţul prietiniei cu poporul românesc şi în deosebi cu capitala acestui popor.

Atât oraşul Viena cât şi populaţia lui, cât apoi şi colonia românească din Viena şi-au dat toată silinţa, ca zilele, ce delegaţia bucureşteană avea să le petreacă la Viena, să le rămână acesteia neuitate.

Ziarele creştine din Viena, cu zile întregi înainte, apelează la publicul lor pentru o primire cât mai deamnă şi mai caldă a delegaţilor Bucureşteni.

Un bogat program a fost alcătuit pentru zilele petrecerii în Viena a delegaţilor Bucureşteni, program publicat în întregime în alte ziare româneşti. Voiu relevà numai câteva din punctele acestui program.

La sosire, Joi sara 17 Ian., delegaţii au fost întâmpinaţi la Marchegg, în graniţa Austriei, de doi esmişi ai consiliului comunal din Viena şi de doi membrii ai coloniei române, colonelul în penziune Lupu şi Dr. Sterie Ciurcu.

La gara din Viena i-a întâmpinat însuş primarul Vienei, Dr. C. Lueger, în fruntea unei mulţimi enorme, prin carea se zăriau şi membrii coloniei române cu damele lor în costume naţionale româneşti.

Un cortej de vre-o 50—60 trăsuri, prin mijlocul feliuritelor asociaţii ieşite cu stindardele lor, a petrecut pe oaspeţi dela gară până la cuartirul pregătit în hotelul Elisabeta, din centrul oraşului. Pretutindenea, stradele pline de public, pretutindenea în drum casele pavoasate cu stindarde tricolore româneşti ori austriace şi Vieneze. — O primire aşa de călduroasă şi spontană abia va fi avut poate vreun domnitor străin, oaspe al Vienei.

În cornul stradei Kärntner — în faţă cu opera imperială — vre-o 500—600 de dame din liga femeilor creştine, cu însemnele ligei, în frunte cu neîntrecuta vice-prezidentă Thereze Ruzicka, a aclamat aşişderea cu toată căldura pe oaspeţii oraşului lor.

După o sară — de cunoştinţă, s'ar puteà zice — petrecută la Hotelul Elisabeta, oaspeţii au cercetat a doua zi, Vineri 18 Ian., oraşul şi monumentele lui, percurgând în trăsuri ulicele mai de seamă.

Sara reprezentaţie festivă la teatrul oraşului (Kaiser Jubiläums Stadttheater) a operei lui Wagner, „Tannhäuser;“ în câteva loge din balcon, costumele româneşti ale câtorva dame române atrăgeau atentiunea publicului din teatru. Colonia românească s'a prezentat aproape întreagă la aceasta reprezentaţie, neîntrecut de succesă.

Sâmbătă înainte de prânz oaspeţii au vizitat azilul oraşului (Versorgungsheim), instalaţiile tramvaiului electric, de unde cu 3 vagoane electrice premiate la Milan astă-vară purtând signale în tricolor românesc s'au reîntors în centrul oraşului.

Sara a fost banchet în sala festivă a Rathhaus keller-ului, la care au luat parte şi mulţi din colonia Românească. Toaste pline de însufleţire şi de dragoste pentru întreg neamul românesc s'au rostit din partea Vienezilor, pline de recunoştinţă şi de admiraţie pentru progresele Vienei sub egida lui Lueger şi a consiliului comunal creştin din Viena, din partea Românilor Dr. A. Popa fiu, al Blajuluia tălmăcit între altele recunoştinţa coloniei Vieneze româneşti faţă de dragostea cu carea Vienezii au îmbrăţişat în totdeauna pe Românii de acolo. Închină pentru Dr. Lueger şi pentru Vienezi.

Duminecă înainte de prânz, o revistă asupra pompierilor Vienezi. La Deutsches Volkstheater, primarul Cantacuzino dă signalul de alarmă şi preste 3 minute deja cel dintâiu tren de pompieri e de faţă şi începe acţiunea de stângere a focului fictiv. În restimp de câteva minute, după aceea, sosesc pe rând, din diferitele cercuri, ale Vienei diferitele detaşamente cu maşinile lor cu tot. Precisiunea pecum şi unitatea manevrelor a impus în chip evident oaspeţilor şi publicului imens ce a luat parte la acest spectacul.

De aici Bucureştenii au mers la binecuvântarea noua înfiinţatei capele gr. or. româneşti de pe Löwelstrasse. Sfinţirea apei şi binecuvântarea capelei a săvârşit-o deputatul Bucovinean Popoviciu — delegat al Arhiepiscopului din Cernăuţ. A cântat frumos un cor de diletanţi din colonia română sub conducerea profesorului Dima din Braşov.

Însaş capela face onoare coloniei româneşti gr.-or. din Viena prin gustul cu care este decorată — după planul arhitectului Cesar Popoviciu. Cheltuelile de adaptare sunt de câteva mii (8—9) de coroane, pe cari iniţiatorii au de gând să le adune tot din contribuţii publice. După altă versiune, arhitectul Cesar Popovici ar suportà însuşi cheltuielile adoptării. Îmi permit însă, şi sperez că nu mi-se va lua în nume de rău, dacă adaug aici câteva observări referitor la aceasta capelă şi, în legătură cu ea, la înfiinţarea unei parohii româneşti greco-orientale în Viena. Când ar fi vorba ca colonia română gr.-cat. să facă acelaş lucru, aş puteà să scriu şi mai deschis, pentruca nu aş aveà să mă tem de învinuirea „patimei confesionale.“ — Observările îmi sunt acestea:

1. Prin ridicarea unei capele deosebite, eu cred că s'a abzis odată pentru totdeauna la dreptul ce românii l-au avut asupra bisericei greceşti gr. or. de pe Fleischmarkt, întemeiată şi din bani româneşti? Ori, nu-i aşa?

2. Contribuţia ce iniţiatorii capelei gr.-or. o pun în sarcina publicului românesc — în timpul de astăzi, când pentru atâtea lipse mult mai urgente se apelează la punga lui, mi-se pare prea mare faţă cu folosul ce colonia gr.-or. îl va trage din aceea capelă. E vorba că susţinerea acelei capele — afară de adoptarea ei de acuma — va costà anual cel puţin 2000 fl. Susţinerea unui preot — fără de preot propriu cu adevărat nu ar aveà nici un rost toată capela — atunci când părintele militar Dr. Ciobanu ori alt preot militar nu va mai fi în Viena, ori atunci când interesele serviciului de preot militar vor colide cu dorinţele coloniei româneşti şi va trebui să se hotărească, ori pentru una, ori pentru alta — atunci susţinerea unui preot propriu încă va costà cel puţin 2000 fl. anual, la olaltă cel puţin 4000 fl. Dacă colonia gr. or. va dărui din al său aceasta sumă — ori îi va succede să o esopereze din budgetul oraşului Viena, ori din fondul religionar bucovinean, ori de alt undeva, va fi foarte bine. Altcum ea rămâne o contribuţie neproporţionată cu luxul de a aveà şi noi capelă gr.-or. în Viena.

3. Ar mai fi să adresez o întrebare iniţiatorilor mişcării pentru capela gr.-or.: ce adecă caută în Viena taraba de vândut luminări, pusă în antişambra capelei, — de carea făceau atâta haz servitorii capelei, pe cum şi publicul străin?

Atâta am avut de spus — cu toată sinceritatea şi nepreocuparea — asupra capelei gr.-or. de nou înfiinţate. — Fie cel puţin ca ea să aducă roade cât de cât proporţionate cu jertfa pentru ridicarea ei.

În programul serbărilor pentru delegaţia bucureşteană au mai fost puse apoi:

Duminecă: conferirea de diplome de onoare primarului şi subprimarilor, din partea societăţii „România Jună“, recepţiune la mareşalul Austriei-de-jos, Prinţul Liechtenstein, la ministrul plenipotenţiar al României, excursiune pe Semering, vizitarea instalaţiilor pentru producerea electricităţii şi a gazului, vizitarea abatoriului central, reprezentaţie festivă la orpheul lui Dauzer, participare la balul oraşului Viena (Joi seara).

Admirabil a succes comersul festiv, aranjat de colonia românească Marţi seara, în Cursalon. — Peste 450 de bărbati şi o mulţime de dame din tot ce Viena are mai distins, a ţinut să deie dovadă stimei şi iubirei lor faţă de colonia românească şi în general faţă de neamul românesc întreg. Toastul în onoarea împăratului l-a ţinut prezidentul comersului Dr. Calinciuc, în onoarea regelui Carol Dr. Lazar Popovici, în onoarea bucureştenilor: Dr. Marius Sturza, iar în onoarea vienezilor, a mareşalului Austriei-de-jos Liechtenstein şi a primarului Dr. Lueger, a vorbit distinsul Aurel C. Popovici. Au mai

vorbit vice-primarul vienez Neumayer, în locul Dr-ului Lueger, pe care starea sanitară îl împiedecase a luà personal parte, apoi dep. Dr. E. Schneider, vice-primarul Ciurcu, ş. a.

Ca amintire a vizitei acesteia se va pune o tablă comemorativă la instalaţiile primului apaduct Vienez, şi o stradă din districtul 21. se va numì după numele primarului Cantacuzino, pe cum şi o stradă din Bucureşti va purta numele Dr. Lueger.

Vineri în 25 Ianuarie st. n. oaspeţii au plecat casă, ducând cu ei amintiri neuitate despre dragostea cu carea au fost primiţi şi îmbrăţişaţi pretutindenia din partea Vienezilor. Strigarea românească „Să trăiască“, de asemenea cred că multă vreme nu va fi uitată în Viena!

Foile creştine zi de zi au avut rapoarte detailate şi apreţiări despre vizita bucureştenilor, aşa „Deut. Volksblatt“, „Reichspost“, „Gross Oesterreich“. etc. Spaţiul „Unirei“ este prea mic însă, decât ca barem unele din apreţiările acestor jurnale să vi-le alătur!

Încheiu cu dorinţa ca vizita aceasta să aibă bune urmări şi pentru soartea noastră a celor de dincoace de Carpaţi, de cari nici astăzi nu şi-au uitat aceia, cari, la timpul său, singuri au avut curajul să steie de vorbă cu deputaţia memorandistă, mijlocind ca — pe alte căi — memorandul nostru totuşi să ajungă acolo, unde a fost destinat, la urechile împăratului.

Ave.

Nr. 2.—1906.
soc. mes.

CONVOCATOR.

Domnii membrii ai „Societăţii meseriaşilor din Blaj“, în virtutea §. 16. din statute sunt invitaţi cu tot onorul la a

IV-a adunare generală ordinară,

care se va ţinè Duminecă în 10 Februarie n. 1906 la 3 oare d. a. în localul Casinei române din loc, cu următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea adunării.
2. Raport general despre activitatea societăţii în decursul anului 1906.
3. Raportul cassarului şi proiectul de buget pe 1907.
4. Alegerea alor două comisiuni: *a)* pentru cenzurarea raportului general; *b)* pentru cenzurarea raţiunilor şi a proiectului de buget pe anul 1907 şi înscrierea de membrii noi.
5. Alegerea comitetului.
6. Alegerea alor 2 membrii pentru verificarea procesului verbal.
7. Eventuale propuneri.

Blaj, din şedinţa comitetului ţinută la 31 Ianuarie n. 1907.

Gavril Precup, președinte. **Augustin Gruiţia,** secretar.

Noutăţi.

Din dieceza Orăzii. P. S. D. Episcop *Dr. Demetriu Radu,* Dumineca trecută. adecă în 27 Ianuarie st. n. la 6 oare p. m. în palatul său strălucit din piaţa mică a Orăzii, a dat un *dineu,* la care ca invitaţi au avut scaun şi au luat parte şefii oficiilor şi notabilităţile prime din Orade. aproape 90 inşi la număr. — *Schimbări în cler: V. Boroş,* nou hirotonit preot, a fost denumit de cooperator lângă veteranul paroh al Şuncuiuşului, Paul Popescu; *Ioan D. Szilágyi* de cooperator lângă socrul său. Antoniu Gitta, protopop în Borhid; *Georgiu Şinca* de paroh în Virtiş. *Viile Sătmarului,* până aci filia parohiei Tătăreşti. s'a constituit parohie de sine stătătoare.

Hymen. *Teodor Lungu,* învăţător, şi *Silvia Marian,* învăţătoare. anunţă serbarea cununiei lor, care se va celebrà Duminecă în 10 Februarie, st. n. în biserica gr.-cat. din Mureş-Beldiu.

— *Dr. Alesandru Codarcea,* medic în Morainţa. anunţă căsătoria sa cu dşoara *Ersilia Popovici* din Haţeg Sincere felicitări.

Mulţumită. Rog pe toţi pretinii şi cunoscuţii, cari din tristul incident a trecerii la o viaţă mai fericită a iubitei şi neuitatei mele soţii, n'au întârziat a-mi uşura durerea prin scrisele lor de mângâiere, — să primească pe această cale mulţumita şi recunoştinţa mea cea mai sinceră. — *Iuniu Brut Micu,* vicenotar conzistorial.

Dela societatea meseriaşilor din Blaj. Doamna *Elena Trifan* cu ocaziunea unei conveniri de-a meseriaşilor a colectat suma de 6 coroane. I-se aduce şi pe calea aceasta mulţămită.

În memoria prof. Ionaş. *Baciu Ionaş* nu mai este între cei vii, s'a stins a închis ochii pentru totdeauna; iar nouă ni-a lăsat de suvenire cântările sfintei biserici. cari le-am învăţat cu drag dela el. Şi e mare numărul discipulilor săi cari laudă pe Domnul, şi totuşi s'ar părea că memoria acelui bărbat. — care nu numai ne-a învăţat cântările, ci ne-a arătat că ca păstori sufleteşti să fim blânzi. să avem bunătatea *inimei* pe care o avea şi el. — s'a dat uitării. Şi oare să avem numai aceea nemulţămire ca să-l dăm uitării? Nu! Nu! şi iar nu! Să nu-l dăm uitării. ci prin o colectă benevolă să-i ridicăm la mormânt un monument. care să ne aducă pentru totdeauna aminte de acel bărbat, care ne-a fost atât de drag şi scump pentru viaţa aceasta. Doresc ca să facă toţi aceia, cari i-au avut drag pe bărbatul meritat ca şi mine şi însărcinez pe Mult Onoratul Domn Redactor al „Unirei“ să primească ofertele benevole — dela mine 10 coroane — ca cu timpul să se poată ridica monumentul proiectat de subscrisul; iar bacin Ionaş să se odihnească în pace cu sufletele dreptilor! — Cu frăţească iubire: *Romul Raca,* par. gr.-cat.

Aviz. Se aduce la cunoştinţă. că la 1 Ianuarie n. 1907. s'a deschis în Teiuş un institut de credit şi economii sub numirea „Teuşana“. care se ocupă cu tot felul de operaţiuni finanţiare, cum de pildă: excomptează cambii ca cel puţin 3 subscrieri acceptabile; dă împrumuturi pe hipotecă şi hârtii de valoare; votează credite pe obligaţii cu cavenţi; primeşte depuneri spre fructificare cu 5% fără nici o subtragere; se ocupă cu procurarea şi vinderea hârtiilor de stat. Cu un cuvânt îndeplineşte şi mijloceşte tot soiul de afaceri de bancă în chipul cel mai cinstit şi prompt. — Teuş, 16 Ianuarie n. 1907. *Direcţiunea.*

Pedagogia română. Sub acest titlu va apăreà la 1 Martie n. o foaie pedagogică în Gherla sub redacţia prof. Antoniu Domide. Edarea acestei reviste s'a hotărît în întrunirea învăţătorilor dela Cluj ţinută în 10 Ian. n. Va apăreà deocamdată de două ori pe lună în mărime de 2 coale, format 4°. Abonamentul 10 cor. anual. Scopul principal al acestei reviste va fi cultivarea.

Mandatul dela Bogşa. Dupăce alegerea adv. Bredicean, de deputat la Bogşa a fost nimicită, la 25 crt. va fi nouă alegere. Candidatul naţional e *Dr. Valer Braniţte* din Lugoj.

Grevă. Culegătorii tipografi din Sibiiu au proclamat Luni în 28 Ianuarie n. greva. Din cauza aceasta ziarele cuotidiane germane „Sieb. D. Tagblatt“ şi „Hermanstädter Zeitung“. cum şi celelalte ziare n'au apărut de Luni începând. Săptămâna aceasta probăbil nu va putea să apară nici „Foaia Poporului“. Redacţia foaiei aviseză şi pe calea aceasta pe cetitori despre regretabilul caz. asigurându-i. că îndată ce va încetà greva. va scoate un număr duplu, cu material bogat.

AVIZ. Lemne de fag pentru foc se pot procurà dela Erdő-Szt.-György, a se adresà preotului Mihail Pîroşca în Bözödujfalu, — p. Erdő-Szt.-György.

Posta Redacţiunii.

N. L. Lucrări cari ni le trimiteţi nouă, nu le speda şi altor ziare, căci nu le putem publicà.
I. D. S'au aflat şi transpus destinaţii. Salutări.

Licitaţiune minuendă.

Comunitatea bisericească greco-catolică română din *Oarţa de jos* (Dieceza Gherlei, Comitatul Szilágy) cu aprobarea Veneratului Ordinariat diecezan voieşte în vara anului 1907 — eventual 1908 a edificà după planul şi preliminariul de spese stătorite în 29426 cor. 50 fil. biserică nouă de piatră.

Spre acest scop în 16 Februar st. n. anul 1907 după amiazi la 2 oare la şcoala gr.-cat. română de aici se va ţinè licitaţiune minuendă. Ofertele se pot face cu depunerea de 5% ca vadiu al preţului de edificare ori în scris ori verbal.

Planul şi preliminarul de spese se pot vedeà la subscrisul oficiu parohial.

Edificantele între oferte liber poate alege.

Contractul închiind va avea valoare pentru întreprinzător după subscriere, iară pentru comunitatea bisericească numai după aprobarea Superiorităţii bisericeşti.

Oarţa de jos, la 16 Ian. 1907.

Andreiu Vlaica, curator primar. **Vasiliu Pap,** preot gr.-cat.

(4) 2—2

Nici osteneală, nici spese

nu se cruţă întru cumpărarea materiilor brute ce se folosesc la pregătirea *Emulsiunei de SCOTT;* să cumpără totdeauna prima calitate din uleul de peşte, ce vine apoi amestecat cu var şi natriu. Pregătirea *Emulsiunei de SCOTT* din aceste materii pretinde o îndemânare deosebită şi o curăţenie rară. *Emulsiunea de SCOTT* astfel pregătită întrece cu mult uleiul simplu de peşte, atât în ceea ce priveşte puterea nutritivă cât şi efectele de însănătoşare. La ori ce slăbiciune cauzată prin morb *Emulsiunea de SCOTT* s'a dovedit ca cea mai întrămătoare.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un peşte.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimiţând 70 fileri, în timbre postale, spedează gratis mustra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyszertára
(27) 10—12 BUDAPEST, IV. Váczi-utcza 34/50.

Preţul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta la ori care farmacie.

Partea literară.

Mitropolitul Sava Brancovici,

de

Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare.)

Ca să-şi facă cărticica cât se poate de voluminoasă, d. *M.* reproduce la sfârşitul ei şi părerile istoricilor asupra lui Sava.

Se înţelege de sine, că părerea unui istoric se poate aduce ca argument, numai dacă este întemeiată. Dacă însă prin cercetări ulterioare se dovedeşte, că istoricii de mai înainte au greşit, nimenea nu mai poate invocà auctoritatea lor, cum face d. M.

Toţi istoricii, a căror cuvinte le reproduce d. M. — afară de Cserei şi Clain, - şi-au luat informaţiunile relative la Sava, mijlocit ori nemijlocit, din scrierile sârbului Raici, care la rândul său şi-a scos toate spusele greşite din istoria manuscrisă a lui Gheorghe Brancovici, un mincinos fără pereche, precum am arătat cu multe casuri concrete şi în scrierea presentă.

Această observare este de ajuns, pentruca cetitorul să-şi facă o idee, cât de puţin cumpăneşte în casul de faţă aserţiunea aceea comună a istoricilor, că Sava a pătimit pentru credinţă.

Cel dintâiu istoric, ale cărui cuvinte le reproduce d. M., este *Mihaiu Cserei*. Noi însă am arătat mai sus, cât de puţin vrednice de credinţă sunt spusele acestui cronicar cu privire la Sava, despre care altcum nu zice, că ar fi fost martir al credinţei.

Al doilea este *Chr. Engel*, care îşi razimă aserţiunile pe istoria mincinoasă a lui Gheorghe Brancovici. De aceea cade în greşeli, cari sunt spulberate în scrierea de faţă pe temeiul documentelor vrednice de credinţă. Aici numai atâta observăm, că pe Tófői îl face superintendent la a. 1668, când adecă era superintendent Gaspar Veresmarti, căruia în acelaş an i-a urmat Petru Kovásznai, acestuia, în 1673, Gaspar Tiszabétsi, acestuia în 1679 Mihaiu Tófői. (Vezi Benkő, Transylvania II. p. 175). Aşa păţeşte cine să ia după un Sârb, care minţeşte de uscă locul.

Al treilea este *Sam. Clain,* care, ca să dovedească mucenicia lui Sava, se ia după nişte «*trădanii*» neîntemeiate, şi apoi confundând pe Sava Vestemianul cu Sava Brancovici, aduce despre acesta o poveste copilărească despre botezul unui căţăl, şi absurditatea, că soţia lui Apafy l'ar fi-pârît pe Sava, că acesta a voit să păcătuiască cu ea, şi în sfîrşit îşi încununează povestile luate din tradiţie cu altă trădanie tot aşa de puţin întemeiată, că adecă lui Sava i-au tăiat capul la Iaci. Din poveşti lipsite de ori ce temeiu istoric, Clain nu puteà face de cât conclusiuni false, pe cari d. M. le subliniază, ca să arete, cât de puţină judecată are în cercetarea adevărului istoric.

Al patrulea este *Petru Maior,* care însă nu aduce absolut nici o dovadă, că Sava ar fi pătimit pentru credinţă şi nici nu puteà aduce, fiind Sava un episcop calvinizant. Aici trebue însă să observ, că d. M. la pag. 116. ne spune despre Maior un mare neadevăr, şi anume, că povestea despre botezul căţălului, după istoria lui Maior, s'ar puteà referì la Sava Brancovici. Cine însă va cetì cu atenţiune ceea ce scrie Maior la pag. 79 din istoria sa şi spusele lui le va asămănà cu scrisele dela pag. 80—81, se va convinge, că istoria cu botezul căţălului, Maior nu o referèşte la Sava Brancovici, ci la alt vlădică nenumit, şi astfel dl M. minţeşte.

Al cincelea este *A. Tr. Laurian,* care zice, că Sava merită să fie numărat între sfinţi pentru zelul său religios, ceea ce n'are nici un temeiu istoric. Altcum cu câtă precauţiune trebuiesc primite resultatele filologice şi istorice, la cari a ajuns Laurian, am arătat în scrierea mea „Cestiuni din dreptul şi istoria bisericei românești", II. p. 236 şi următoarele. Cartea aceasta a apărut de 13 ani, dar dl M. crede, că-i este iertat a reproduce ca adevăr istoric chiar şi părerile greşite, a căror netemeinicie a fost dovedită de mai înainte.

Al şaselea este *A. Papiu Ilarian,* care fără a dovedì nimic, spune, că Sava a pătimit pentru credinţă. In scrierea mea „Cestiuni" (pag. 257 şi urm.) am arătat, că naţionalismul românesc nutrit până la şovinism l'a făcut pe Ilarian să cadă în mari greşeli.

Al şaptelea este *Andreiu Şaguna,* care numai repeţeşte greşelile, în cari au căzut înaintaşii săi, şi cari toate sunt spulberate prin scrierea presentă.

Al optulea este *Nicolae Tincu-Velea.* Dela acesta a luat dl M. neadevărul, că Sava ar fi fost cel dintâiu arhiereu, care a introdus limba românească în biserică. Mai vorbeşte Tincu-Velea şi de „diecesele" din Transilvania supuse lui Sava, pe când din contră sub Sava a existat o singură diecesă în Ardeal.

Al nouălea este *N. Popea,* care copiază pe Şaguna şi reeditează greşelile altora. Cartea domnului N. Popea „Vechea Metropolie" este o scriere fără valoare, ceea ce a dovedit-o dl I. M. Moldovan în scrierile sale: «*Vechea Metropolie de N. Popea*», în Archivul lui Cipariu, numărul XXXV din 1870 şi urm. şi în «*Spicuire în Istoria bis. a Românilor*», *1873.* iar în „Vechile Episcopii" (pag. 143 urm.) cu încă am scos la iveală rătăcirile dlui N. Popea, care cu „Vechea Metropolie" încă a sădit ură afurisită în inimile neuniţilor asupra uniţilor.

Al zecelea este *Eudoxiu Hurmuzaki,* care în „Fragmente din istoria Românilor", II. are nu numai cu privire la Sava, ci şi cu privire la întreg trecutul bisericei românești greşeli foarte mari, precum am dovedit în scrierea mea: Cestiuni II. pag. 267 şi urm.

Al unsprăzecelea este *Gheorghe Bariţiu.* Acesta în Istoria Transilvanici la un loc (I, p. 150) zice: „O împrejurare poate să supere pe istoricul român, care se va fi ocupând cu istoria reformaţiunii, şi aceea este, că începând dela 1566 până la 1670 nu dai în toată istoria Transilvaniei peste un nume de preot, călugăr sau episcop român greco-răsăritean, *care să-şi fi apărat dogmele credinţii sale bărbăteşte, chiar şi cu pericolul vieţii,* sau tot aşa de bărbăteşte să fie declarat vre unul pe faţă în ochii lumei, precum făceau apusenii, că abjură credinţa veche şi trece la o credinţă nouă".

Aceasta este adevărat, şi numai într'un punct greşeşte Bariţiu, şi anume, că fenomenul acesta nu-l vede şi după anul 1670, căci nici Sava Brancovici nu şi-a apărat dogmele credinţei sale.

Al doisprăzecelea este *E. Golubinski,* care însă are meritul de a recunoaşte, că Brancovici a fost un Sârb din Ungaria. In celelalte reeditează pe Şaguna şi pe Sârbul Raici, care a popularizat minciunile lui Gheorghe Brancovici, şi astfel a deschis izvorul tuturor greşelilor, în cari au căzut istoricii români şi străini cu privire la Şava

Al treisprăzecelea este *Ghenadie Enăceanu,* care porneşte din presupunerea falsă, că Sava a fost un apărător al drepturilor bisericei şi credinţei orientale, şi ast-fel îl face martir.

De lângă acest martir lipseşte însă Catarina Temesvári.

Al patrusprăzecelea este *Dr. George Popovici,* care însă nici atâta nu ştie, că la anul 1677 nu era superintendent calvinesc Mihail Tophaeus. El reeditează aserţiunile neîntemeiate ale lui Şaguna şi Popea.

Ca istoric dl George Popovici nu poate aveà nici o auctoritate. In 1901 a publicat o scriere întitulată: «*Unirea Românilor din Transilvania cu biserica romano-catolică sub împăratul Leopold I.*» In această scriere nu aduce nici un document nou, nici un auctor necunoscut istoriografiei române şi astfel scrierea lui nu înseamnă nici un progres. A tractat chestiuni, cari erau deplin lămurite în scrierea mea şi a răpausatului Dr. Grama tipărită în 1893 sub titlul: *Cestiuni din dreptul şi istoria bisericii românești unite,* dar el n'a găsit de cuviinţă a consultà această carte şi astfel a căzut în toate greşelile înaintaşilor săi. Citează scriitorii mai vechi cu o lipsă totală de conştienţiositate, atribuindu-le cuvinte, cari nu sunt ale lor şi nu se sileşte a scoate la iveală adevărata lor părere. Ori ce minciună scrisă de vre-un protestant în contra bisericei catolice o vinde ca aur lămurit, şi nu primeşte nici o mărturie venită dela vre-un catolic, ca şi când în cea mai mare biserică creştină nu s'ar află oameni iubitori de adevăr. De biserica unită a Românilor vorbeşte cu terminul de batjocură „unaţia", în cât ţi-se pare, că nu scrie un Român, ci un Sârb (Vezi articolul meu: «*Cum scriu ortodocşii istorie*», în „Unirea" an. 1901 p. 150—1).

În anul 1904 dl Gheorghe Popovici publică o altă scriere: «*Istoria Românilor Bănățeni*» Această carte se poate numi mai curând „Istoria Dacilor, Goților, Hunilor, Gepizilor, Longobarzilor, Slavilor. Avarilor, Bulgarilor, Maghiarilor și Nemților“, căci despre aceștia se vorbește în cea mai mare parte a cărții. Dar și unde se vorbește despre Români, nu întâmpinăm o expunere pragmatică, limpede, logică, ci o massă informă de date culese dela scriitorii moderni, fără nici o consultare a izvoarelor istorice, fără nici o critică a părerilor greșite, fără nici un metod științific. În notele cărții citează nu numai istoricii, ce i-a cetit, ci și pe scriitorii, ale căror opere nu le-a văzut, pe cari adecă i-a găsit citați la acei istorici, ca să dea cărții sale o înfățișare de operă științifică! Dacă ar fi cetit pe toți scriitorii, la cari se provoacă în note, n'ar fi putut cădea în așa de număroase greșeli. În loc de a porni în conclusiunile sale din faptele deplin lămurite de istoriografia modernă, pornește mai totdeauna din greșelile scriitorilor mai vechi, și astfel ce scrie despre Români și biserica lor este în parte mare o adunătură de spuse și părări lipsite de ori ce temeiu istoric, cari de multe-ori se contrazic în aceeași carte.

Spre a ne convinge, cu câte superficialitate se tratează istoria „Românilor bănățeni“ este destul a ceti la pag. 384—5 ceea ce scrie despre scriitorii români din Bănat. Aici găsim un simplu pomelnic, ca cele ce le rostesc preoții la eșirea cu darurile în sf. liturghie. Nu ni-se spun nici măcar anii, în cari au trăit scriitorii răpausați și nu se face nici o amintire despre înrîurința ce au avut-o ei asupra înaintării noastre pe tărîmul literar și științific. La aceasta însă se cerea muncă grea din partea dlui Popovici, precând despre neamurile străine puteà scrie, copiând pe alții.

Cartea aceasta nu este scrisă pentru a lumină, ci pentru a întunecà adevărul.

Al 15-lea este *Simeon Popescu*, care într'un stil necumpătat și umflat până la ridicol scrie (în „Telegraful Român“, anii 83—6 din 1874) niște minunății, de-ți stă mintea în loc, cetindu-le. Pe Sava îl numește «*coroana mitropoliților români*», înjosind și pângărind ast-fel pe toți arhiereii vrednici ai bisericei românești. Ne spune, că «*mare s'a arătat Sava II. Brâncoveanul (!) în toate faptele sale, dar în sinod culminează*». Adecă după faptele săvârșite cu Catarina Temesvári și cu sora ei, Sava și-a ajuns culmea mărimei sale, când în sinodul dela 1675 și-a calvinit biserica asemenea episcopilor români calviniți George de Sângeorz și Paul Tordași. Foarte încântat este însă dl Popescu de porunca lui Sava: «*Acele lucruri, cari nu se unesc cu scriptura sfântă . . . . să se plivească și să se pue jos*». La cetirea acestei porunci protestante nu puteà să nu cadă în deliriu un preot „ortodox“, care în școalele protestanților nu a învățat alt-ceva, de cât să-și bată joc de învățătura sfinților Părinți, răsăriteni și apuseni, cu privire la „Sfânta Treime“ și la „Primatul Sfântului Petru“, scriind două cărticele pline de erezii protestante și de dovezi palpabile despre ignoranța lui în științele teologice. In cărțulia „Pnevma“ pag. VI pe „Loyola“ îl pune între teologi și pe sf. Toma de *Aquino* îl numește Toma de *Aquina*. Făurindu-și o doctrină proprie despre întruparea Fiului lui Dumnezeu, și atribuindu-o bisericei catolice, apusene și răsăritene, se luptă cu această doctrină făurită ca un Don Quixote împotriva morilor de vânt. In cealaltă cărțulie despre primatul sfântului Petru lapădă mărturiile cele mai clasice despre petrecerea și moartea sfântului Petru în Roma, adecă pe cei mai vechi sfinți părinți, și enunciațiunile sinoadelor ecumenice, și se pune în conflict cu însе-și rugăciunile, ce le rostește biserica orientală la sărbătorile sfântului Petru.

Ca om de știință și ca istoric dl Popescu numai în ochii dlui M. poate fi auctoritate.

Al 16-lea este *Orientul Latin* din Brașov (nr. 59 din 1874), din care a luat dl M. ideea, că tot Românul trebue să se închine memoriei lui Sava. Tot articolul din „Orientul Latin“ este însă un exercițiu de stil al unui om ignorant, care fabrică un sfânt dintr'un eretic și păcătos.

In locul al 17-lea, când va mai veni un scriitor român din Ardeal și Țara Ungurească, unde așa de puțin se cultivă studiile istorice, el va pune de sigur pe *Preacuvioșia Sa Mangra*, ca astfel să se lungească încă cu o zală lanțul auctorităților istorice.

Cel care va veni în viitor ne va spune, că scrierea dlui Mangra este o operă monumentală și documentată, în care s'au tipărit, în XIV adnexe, documente foarte prețioase, dar de sigur va tăceà, că acelea documente toate, afară de unul singur, al cărui cuprins erà însă cunoscut dela Șincai, au de a se mulțămi cercetărilor istorice ale lui Cipariu, Dr. Augustin Bunea, și N. Dobrescu, cari le-au aflat și publicat mai întâiu. Asemenea aa tăceà despre împrejurarea, că dl. M. aveà la nasul său în Orade opera originală a lui Samuil Clain, dar sentința adusă asupra lui Sava nu a reprodus'o din originalul operei păstrate în biblioteca „Uniaților“ urgisiți din Orade, ci de pe o copie plină de greșeli, ce se păstrează în Arad. Ni-se va spune, că dacă vreți știință, *imparțialitate și obiectivitate,* nu o căutați la papistașul Bunea (vezi M. p. 2), ci la ortodoxul Vasile Mangra, căci Dumnezeu a voit, ca imparțialitatea și obiectivitatea să fie o specialitate bizantină. Acesta a aflat adevărul, că organizația catolică a statului ungar dezvoltat sub ocrotirea Papilor, și ocârmuit de regi foarte zeloși întru propagarea catolicismului, nu a putut aveà nici o înrâurință asupra stărilor religioase și asupra ierarchiei bisericei române „ortodoxe“ (vezi M. p. 2), și pentru aceea în toate timpurile a înflorit Mitropolia ortodoxă de Bălgrad chiar în cetatea de reședință a episcopului latin din Alba-Iulia, având sub puterea sa 15 episcopii, care de care mai strălucită, pe cum dovedesc număroasele și prețioasele lor instituțiuni culturale și religioase, catedralele lor uriașe pline de comorile picturii și sculpturii celei mai alese, cărțile lor românești scrise cu inițiale artistice, splendidele lor «*cripte cu sicriuri pline de rămășițe de ornate archierești*» (vezi Păcățianu), cari toate le-am vedeà și le-am admirà și astăzi, dacă n'ar fi venit blăstămata de „unație“, care ne-a prăpădit tot ce am avut în trecutul glorios, numai pentruca «*herostratul*» mitropolit Atanasie (Vezi Fragmentele lui Hurmuzaki) să poată căpătà un «*blid de linte*» (Vezi Mitropolia lui Popea). Nenorocitul de papistaș Bunea vrea să dărâme «*temelia legală și existința istorică a Mitropoliei române din Bălgrad*», cum i-a spus-o preacinstitul academician Tocilescu, dar a pățit rușine acel adept al lui Antihrist, căci a venit fiul luminii și al adevărului, preacuviosul și prealuminatul Mangra, care după o muncă îndelungată, grea și trează, a făcut cu ajutorul lui Dumnezeu și prin o inspirație dumnezeească o descoperire mare, surprinzătoare pentru toți învățații din lume, de care și Rössler și Miklosich se vor cutremurà în mormântul lor spurcat, descoperirea grandioasă, că mitropoliile Românilor de-a stânga Dunării existau și pe timpul împăratului bizantin Leon-cel-Înțelept la anul 883. In chipul acesta preaînvățatul istoriograf și distinsul politician V. Mangra a deslegat pentru totdeauna chestiunea istorică despre continuitatea Românilor în Dacia, cu care și-au sfărmat înzădar capul istoricii și învățații străini și români, ca Hașdău, Xenopol, Onciul, Iorga, Iung, Mommsen, Rössler, Miklosich, Hunvalvy, Réty, Karácsonyi și alții.

(Va urmà).

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

LITURGICA

Volumul II. al Teologiei pastorale, de Dr. Izidor Marcu, canonic.

Aceasta carte de mult așteptată, și a cărei lipsă s'a simțit foarte tare, e singură de felul acesta în literatura noastră bisericească. — In ea să tractează riturile împreunate cu celebrarea s. Liturgii și administrarea ss. Sacramente pe bază istorică, așa după cum să află espuse în ss. Părinți și în Liturgia veche; — să arată administrarea de acum, precum și însămnătatea simbolică și etică a riturilor sacre.— E scrisă într'un stil precis și clar.

Această carte e indespensabilă pentru preoți. Are 592 pag. pe *f.* 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5.40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 35—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

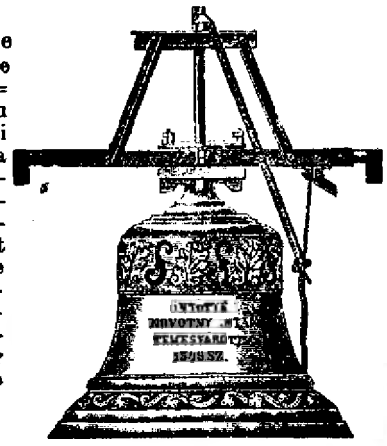

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 35-52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(3) 2—? Blaj—Balázsfalva.

Să vinde din mână liberă

în MIHALŢ (Mihálczfalva)

o moară de foc

de 8 puteri de cai cu 2 pietrii.

Clădită pe locul propriu de ½ jugăr.

În împrejurime nu este altă moară.

— Lucră cu un câştig frumos. —

Cei ce doresc să o cumpere să se adreseze la **Breaz Simion** în MIHALŢ (Mihálczfalva, posta Tövis).

Se vinde cu 16,000 coroane.

(5) 1—1

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	7·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Tusă!

Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 şi 40 fil.* şi să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 24—32

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele lui Mesia, de Levis Walace. 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria. de A. Viciŭ. . —.12
5. **Din viéţa lui I. Micul** de M. Străjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumii** de Nicu . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de Aurel Fodor . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 10 Nrii, îi primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 9 Februarie 1907. Numărul 5.

Alegerea dela Boeșa-română.

Abia câteva zile ne mai despart de actul important al alegerii dela Boeșa-română. Dl *Dr. Valer Braniște,* candidatul partidului național pentru acest mandat, este fără îndoială unul din cei mai chiemați a luà mandatul acestui cerc. Atât ca profesor, cât și ca publicist, dl Braniște s'a dovedit pretutindeni ca un bărbat cu înalte cunoștințe și calități. Condeiu harnic și obiectiv, a stat ani de-a rândul în serviciul cauzei noastre naționale, începând cu articolii de pe vremea când a dirigeat „Tribuna" și continuând cu „Dreptatea," din Timișoara, „Patria" din Bucovina și, mai în urmă „Drapelul" din Lugoj. E cel mai de seamă gazetar al nostru și partidul a săvârșit un act de înaltă datorință, când a oferit mandatul unui atât de vrednic reprezentant al presei noastre.

Din cercul Boeșei s'aud vești foarte îngrijitoare, că jandarmii ar fi luat în adevărată stare de asediu cercul numit, că s'ar fi deținut mai mulți preoți și învățători, pe motive cu totul nevinovate.

Starea aceasta îngrijitoare a lucrurilor, din cercul Boeșei a dat prilej dlui C. Brediceanu, ca să interpeleze de urgență pe ministrul de interne, în ședința dela 6 Febr. Interpelarea domnului Brediceanu se repetă de data aceasta, căci înainte cu o săptămână mai vorbise la acest punct, fără însă de a fi primit vre-un răspuns.

Trecând în revistă deputații, cari au reprezentat Boeșa în parlament, arată că aceștia au fost, în 1861, 1863, 1867 și 1899 tot români — până la inaugurarea erei lui Tisza, ceeace de altcum e lucru foarte ușor de esplicat într'un cerc, unde populațiunea română formează 90%.

Pentruca cetitorii să-și facă însă o ideie mai lămurită despre starea de lucruri din cercul Boeșei, reproducem un pasaj în întregime, din interpelarea Dlui Brediceanu:

„Azi săptămâna am fost prin cerc și am experiat, că acolo avem de a face cu un plan sistematic.

Autoritățile își pun toată puterea ca să împiedece orice atingere liberă între alegătorii partidului național român, iar alegătorilor lui Iulian Weisz li-s'au dat „salvus conductus" Îmi iau voie a vă împărtăși câteva specimene din experiențelele câștigate. Concluziile le veți trage DVoastră — dacă voiți.

Jandarmii au năpădit pe toate comunele din cerc, și cel dintâiu lucru pe care l-au făcut în Jidovin, a fost, că au pus sub pază casa preotului, a învățătorului, și a altor alegători fruntași.

Pe Alexandru Ogerlais jandarmii l-au arestat Vineri la patru oare și jumătate pe stradă, și l-au dus la primărie, unde i-au spus, că nu e iertat să mai umble pe uliță, căci de-l vor mai prinde încă odată pe uliță, îl vor duce în închisoarea dela Bogșa, și-l vor ținea prins până după alegere. Așa ceva s'a mai întâmplat și la alegerile precedente, la Oravița. Ieșind dela primărie, s'a întâlnit, mergând către casă, cu altă patrulă de jandarmi, cari din nou l-au arestat, și l-au dus din nou la primărie, făcându-i aceleași amenințări.

Un alt caz e cel întâmplat cu învățătorul Iliescu din Raffna. Acesta mergând pentru afaceri particulare în comuna vecină Jidoviu s'a întâlnit pe drum cu preotul. Jandarmii l-au arestat și excortat, spunându-i, că nu-i permite să vorbească cu un agitator notoric ca preotul. (Zgomot).

Am ajuns ca jandarmii să hotărască cine e cetățean credincios și cine e agitator. Iar cauza e, că dnii ministrii au declarat, „că apărăm drepturile fiecărui cetățean, dacă e credincios". Acum vedem din practică cum își închipue un jandarm misiunea lui de a judecà patriotismul și credința cetățenilor. Mersi pentru astfel de concepție, ale cărei consecințe nu se pot prevedeà, calculà și hotărî pentru periferii O astfel de concepție o țin foarte primejdioasă. Pe învățătorul din chestie l-a adus la primărie și l-a expulzat de pe teritorul satului.

(Întreruperi: Pentru că a agitat).

Dl dr. Valer Braniște, candidatul nostru, a anunțat ținerea unei adunări poporale în

FOIȚĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea", de Ioan Agârbiceanu. —

După ce terminase doi ani la drepturi Ilie Barbu trebui să-și caute un loc în provincie, în vre-o cancelarie advocațială, ca să-și poată urmà cursurile mai departe. Cât a umblat la gimnaz a fost ușor, căci ieșà cu cincizeci de zloți la an, — merindea i-o trimiteau părinții de acasă, că nu erau departe. Dar cei doi ani la universitate le slăiseră puterile celor de-acasă. și bătrânul Barbu ori cât s'a întristat, a trebuit să-i spună lui Ilie: „Vezi tu măi, dacă ar fi alte venite, ce-aș dorì eu mai tare decât să rămâi acolo unde ești. dar așa. Dumnezeu sfântul știe, — nu se mai poate."

Dar nici nu trebuià să i-o spună aceasta lui Ilie. Știuse el bine că tatăl său nu va puteà s'o scoată la capăt. Lacă s'ar fi răzimat numai pe ajutorul lui, n'ar fi putut să steie nici o jumătate de an. Dar se încredeà în vrednicia lui, în munca lui și știà că va ieși învingător.

Când începù anul întâiu, cu nădejdile celea mai frumoase, cerù o bursă, având un atestat cum nu se puteà mai bun. S'a înscris la universitate, și-a luat o locuință care a aflat-o mai ieftină, după ce umblase vre-o cinci zile amețit pe străzile capitalei. Dar în sfârșit se simțeà mulțămit de economia ce-o puteà face în suburbiul acela sărac, unde puteà să îmbuce pe stradă cornul dimineața, și nu aveà să se geneze de nime dacă la amiazi întra în vre-o ospătărie destul de murdară, dar ieftină, din partea aceea.— În sfârșit n'o să fie el tot aici cu locuința, dar pentru început e de ajuns și atâta. Cercetà cursurile regulat, își făcea notițe, și cetià pe când mulți dintre colegi făceau o larmă ca în crijmă. Peste zi, în oarele libere, în biblioteca universității, îi treceà timpul mai bine. Și simțià așa o părere de rău, când se dà semnalul de închidere, și trebuià să meargă acasă.

Dar trecură două luni și nu-i mai venià nici un răspuns la rugarea lui. În toată ziua cetià cu sârguință numele afișate a celor ce aveau scrisori. Alți prietini, cunoscuți mai buni de-a lui, au fost mai norocoși decât el, și-i arătau, bucurându-se, rezoluția favorabilă. Lui Ilie Barbu nu-i părea rău. N'au fost așa studenți buni în gimnaz ca dânsul, dar totuș îi știà copii de treabă, destul de săraci de-acasă. Dar când se apropie de el pe coridorul universității într'o bună dimineață Iuliu Popescu. pe care în cei opt ani de gimnaz l'a știut de un trândav ambițios, și a cărui tată erà un advocat avut, — și-i arătă hârtia binecuvântată, ce-i spunea că va primi trei sute de zloți, — Barbu îl privì cu dispreț, și-și văzù de drum fără să-i zică o vorbă. În ziua aceea nu s'a putut liniști. Îi venià așa o mânie și ciudă amestecată cu un simțemânt de descurajare. — Pentru dânsul Iuliu Popescu a însemnat totdeauna o nulă, și deci nici acum n'a putut să-l supere acesta. Dar Barbu se gândià la altceva, nici el nu știà bine la ce, și se înfiorà.

Din ziua aceea n'a mai cetit lista celor ce aveau scrisori. Ceea ce-l atrăgea mai înainte acolo, dispăruse cu totul și el treceà prin coridor. fără să-și mai îndrepte ochii într'acolo, și așa cunoscuții au trebuit să-i spună, la câteva zile — că are o epistolă. Erà răspunsul negativ la rugarea lui. Câteva șire numai, fără nici o deslușire că pentruce nu i-s'a putut votà ajutorul. Bägă hârtia în buzunar și merse de-a dreptul la un afiș de pe părete să-și însemne o adresă. Cetise d

Bocșa, pe care prețorul a luat-o la cunoștință, a tipărit placate și le-a împărțit prin sat ca să afișeze pe părețiĭ caselor. Petru Murariu și Nicolae Zebuc le-au și afișat. dar gendarmii le-au rupt, iar pe ei i-au excortat la primărie, de aici la cancelaria notarială. (Întreruperi: Ce era scris pe placate?) Era scris că Sâmbătă după prânz. în 2 Februarie 1907 se va ținea adunare în Bocșa, care e deja anunțată la autorități. (Întreruperi: Nimic altceva?) Absolut nimic! (Zgomot. Președintele sună).

A fost arestată fata de 16 ani Maria Iștan, pe care jandarmii o tot întreban, unde merge.

Toate acestea dovedesc. că alegătorilor români le e interzis să vorbească unul cu altul, deși legea le dă dreptul să-și comunice părerile și să le lățească pintre ceilalți alegători, iar aceștia pot să-și aleagă: le primesc sau nu."

De încheiere dl Brediceanu își concretisează interpelarea în următoarele: „Are cunoștință dl ministru de interne despre abuzurile săvârșite în cercul electoral al Bocșei de către organele autorităților publice, în detrimentul dreptului de alegere și de întrunire și are intențiunea să sancneze de urgență aceste rele?"

Contele Iuliu Andrássy, declară că are cunoștință despre trimiterea în număr mai mare a gendarmilor la Bocșa, dar că s'au trimis cu îndrumarea de a nu influința câtu-și de puțin rezultatul alegerii și să nu poarte grije, decât de susținerea libertății personale a alegătorilor, cari ar fi terorizați (!!) în interesul candidaților naționali.

Interpelantul ia la cunoștință răspunsul ministrului, cu adausul, că faptele să fie în potriveală cu acest răspuns.

Așteptăm și noi.

Și până atunci, dorind isbândă dlui Dr. Braniște, salutăm pe toți aceia, cari cu inimă deschisă românească se vor duce la urna electorală, pentruca să voteze, neinfluințați de nimeni, după cea mai curată a lor convingere.

Vincențiu Babeș. Dumineca trecută s'a stâns în Budapesta *Vincențiu Babeș*, unul dintre luptătorii cei mai ageri pentru drepturile neamului românesc. Născut la începutul veacului trecut, în 1848 obține diploma de advocat, dupăce mai înainte absolvase teologia la Arad. De aci înainte Babeș ie parte în viața publică la toate lucrările mai de seamă și din acel an funcționează la ministerul împărătesc de justiție, la Curtea de casație, referent în cancelaria aulică a Ungariei. judecător la tabla regeasca din Pesta și referent la septemvirat. Pe acel timp a publicat o broșură în limba germână despre chestia naționalităților în Austria care a fost foarte mult apreciată.

Din 1861 a intrat în viața parlamentară, fiind ales deputat al cercului Sasca. în patru rânduri.

La 1866 a fundat la Viena ziarul „Albina" ca organ al partidului național. dar, fiind oprit de a trece în Ungaria l-a mutat la Bpesta, unde în 1877 e silit să-l sisteze din cauza șicanărilor și proceselor de presă pornite contra redactorilor și colaboratorilor ei. Dacă a încetat foaia, au rămas însă principiile profesate de ea, după cari s'a format mai târziu partidul național român, în care Babeș a avut rol conducător până prin 1891 când partidul luând o nouă direcție. el se retrage cu totul din politică.

Pentru ținuta sa politică și pentru curajul cu care a luptat, Babeș a fost lipsit de oficiu și chiar de penzie deși funcționase 22 ani în serviciul statului.

Mult a luptat Babeș și pentru înființarea mitropolii ortodoxe și separațiunii de Sârbi, apoi ca membru în congresele și sinoadele bisericeĭ neunite. Pentru scrutările sale istorice Babeș a fost numit membru al Academiei române încă dela început.

Babeș a lăsat neamului său între alți copii, pe doctorul Victor Babeș dela universitatea din București, care este o celebritate în lumea savantă și face onoare părintelui său.

Încetarea „Familiei." Printr'o întâmplare pe care o regretăm mult, n'am luat notiță de încetarea revistei din Orade. Ori cari ar fi cuvintele pe cari critica dreaptă le-ar rosti asupra „Familiei" și a venerabilului ei fost redactor și întemeietor, Dl Iosif Vulcan. nu va puteà nime să conteste meritul pe care d-sa l'a avut cu redigiarea acestei reviste, care într'o vreme eră singura foaie românească în casele celor mai mulți cărturari și unica revistă de familie în toată lumea românească. Eră un timp, când cei mai de seamă scriitori ai nostri, se puteàu găsì în coloanele „Familiei"; mulți dintre literații de mai târziu aci și-au publicat primele încercări. Cronicele bucureștene de odinioară, rapoartele amănunțite dela Academia din București. dela teatrul național, din viața familiilor celor mai distinse, erau așteptate cu nerăbdare și cetite cu multă plăcere. După 42 ani de muncă grea și obositoare venerabilul bătrân depune condeiul său tocit și e regretabil, că în întreg Bihorul nu se află un scriitor mai sprinten și mai tinăr, care să-l ridice și să continue și cu mai multă ardoare munca literară a dlui Vulcan. Trebue o forță tineră care să aprindă inimile amorțite, să deștepte sentimente lân-

---

mult însemnarea de-acolo, între atâtea altele, dar până acum nu se putù hotărì să ceară postul acela de instructor pentru doi băieți la o familie din oraș. Acum nu se mai gândì că de aici în colo nu va mai puteà cercetà cursurile regulat, căci sosià *întâia* a lunii și numai aveà mijloace să-și plătească locuința și să-și cumpere „mâncările răci," cu cari se obicinuise.

Domnul, unde merse, îl privì cercetător din creștet până'n tălpi și-l primì cu jumătate din remunerația ce eră însemnată pe afiș, în schimbul alor cinci ceasuri la zi. Dar totuș nu eră rău. Ilie Barbu putù să-și plătească chiria la termin, și-i mai rămaseră ceva bani.

Ceva însă îl puneà la început pe gânduri. Celea cinci ceasuri nu i-se păreau așa de mult, dar eră departe de locuința lui, așa că mai treceau două ceasuri cu mersul și întorsul. Iar cursurile nici jumătate nu mai puteà să le asculte. Ziua întreagă aproape eră pe drum: la instrucție, la universitate, acasă la ospătăriile ieftine, la biblioteca universitătii. Sara de multe ori eră ânt de obosală, și stà să adoarmă de-asupra tii împrumutate din bibliotecă. Dar nu mià, ci își luà în spate paltonul de iarnă, l făcuse pe-a șeptea clasă, căci în casa sările aspre de Noemvrie. nu eră nici bure de foc afară de flacăra lămpii. mai erau încă două scântei ce se u în ochii lui Barbu la un gând și atunci somnul fugeà, iar el răgă carte până după miezul nopții. eră copil, ca mulți ce terminà azul. Eră trecut de douăzeci și și știà de mic ce însemnează a . Învață dar cu toate piedecile au în drum, și eră convins că peste toate are să treacă. Acasă scrià că-i merge bine, că, iată, are un venit cu care să ajută, deci să nu se mai trudească tatăl său atâta, lui i-de-ajuns dacă-i trimit de-acasă numai jumătate ca pân'acum.

Își întâlneà rar cunoscuții, și nici nu aveà atâta ce să vorbească cu ei. Că cei mai buni nu se prea arătau nici ei, iar cei slabi, în frunte cu Iuliu Popescu, îi făceau rău de câte ori ajungeà în vorbă cu ei. — Că începeau să-i spună câte minuni toate din capitală, să-i povestească despre locurile de petrecere ce-s aici, despre aventuri de-a lor, ce-l umpleau de greață pe Barbu. La vorbele de mustrare ale acestuia, cei ce-l cunoșteau mai de mult și respectau pe Barbu fără voia lor, nu cutezau să zică nimic, ci porneau înainte pe uliți, ca o ceată de câpăi hămesiți. Dar după ce s'au dedat mai bine cu aerul slobod, dupăce au prins, te miri din ce cărți, idei despre viața modernă, cutezau să-și apere purtarea, și să-i spue în față lui Ilie, „că tu nu înțelegi viața!" — Atunci acesta nu le ziceà nimic, ochii lui albastri se umpleàu de durere și dispret. Ah! voi, capete săci, cari habar n'aveți de ce-ați venit la universitate, voi să înțelegeți rostul vieții? Voi cari nu v'ați îmbogățit c'o iotă cunoștințele folositoare decând sunteți aici? Și iarăș se gândià la ceva depărtat, ca atunci când Popescu îi arătă rezoluția pentru acordarea bursei, și se înfiorà. Dar dela o vreme îi venia tot mai greu când trebuià să meargă la instrucția celor doi copii. Privirile răci și despretuitoare a domnului, mofturile doamnei le-ar mai fi trecut cu vederea, dar pe copii a început să nu-i mai poată suferì. căci erau din pănura cea mai rea. Ilie Barbu îi privia de multeori dus pe gânduri, ne mai știind cum să urmeze cu ei.

Nu eră însă în firea lui putința de a suferì o prostie și de a se milogì pentru o bucată de pâne. I-a spus tatălui că nu poate scoate nimic din ei, și deci se mulțămește.

— „Vezi bine că dta nu poți" îi zise acesta măsurându-l cu aceeaș privire de dispreț. „Dar trebue să-ți mărturisesc — continuă el — că te-am primit și așa numai din milă. Vedeam în ce stare te aflì, și am voit să te ajut. Altfel aflam eu alți tineri, nu pe Dta, cu cari să te poți mândrì că-ți intră în casă!"

Barbu își ridică odată la el ochii adânci plini de durere și mânie și ieșì. Auzi! L'a primit de milă, și el i-a dat o plată de râs, pe lângă remunerația ce-o dau alți părinți. Și-ar fi luat oameni cu cari să se mândrească! Dar el, care a fost cel dintâiu în tot gimnazul, care la universitate, la semestru, a dat răspunsuri așa de clare, de hotărîte, încât profesorul își puse ochielarii să-l vadă mai bine, el să nu facă cinstea unei case în care intră?

Adevărat, el n'are trei-patru rânduri de vesminte ca alții! Suflă crivățul învolburând zăpada și pantalonii lui subțiri i-se lipesc de picior, iar paltonul de iarnă e vechiu și ros. Dar acestea să fie luate în samă de oamenii cari se mândresc cu o cultură, și să judece după acestea?

Două luni putù să trăiască numai cu studiul, căci își astrânse ceva bani. Acum nu mai da pe-acasă decât la prânz. La cursuri și în biblioteca universității îl puteai aflà totdeauna la acelaș loc, cu notițele sau cartea înainte. A și învățat în vremea aceasta și se bucurà, de sporul ce-l face. Privià liniștit la examenul dela sfârșitul anului, și se gândià cu bucurie la cei de-acasă, pe

cezite şi să aducă la viaţă românească pe toţi românii bihoreni.

Persecuţiile pentru votarea la alegerile de deputat continuă încă. Aşa ni-se scrie din Oradea-mare, că pentru alegerea dela Ugra, unde, cum se ştie a candidat şi un naţionalist, nu mai puţin, ca 41 ţărani români sunt încriminaţi şi ameninţaţi cu pedepse grele pe motivul, că ar fi săvârşit terorizări ne mai pomenite asupra alegătorilor din partida contrară. În realitate, — cum ni-se scrie, — lucrul s'a întâmplat din potrivă şi ai nostri numai s'au apărat. Pertractarea finală a acestui proces se va începe la 19 crt. În fruntea celor târâţi pe banca acuzaţilor stă protopopul unit Ales. Grama din Fărcaşa. Se sperăm, că şicanările acestea nu vor avea efectul ce-l aşteaptă, cei ce pun la cale astfel de perzecuţii, ci din contră, poporul bihorean, văzând, cât de pe nedreptul e tractat, când e vorba să-şi apere drepturile sale şi să deprindă o datorinţă cetăţănească, se va alipi şi mai mult, de conducătorii săi.

Patriarhul Brancovici — defraudant. Congresul bisericei sârbe din Ungaria, în urma raportului comisiunii de control, a provocat pe patriarh să restitue fondurilor bisericii 70 mii cor. pe cari le-a defraudat şi considerând, că rămânerea sa în înaltul său oficiu e păgubitor bisericii şi poporului, îl provoacă să-şi tragă consecinţele şi să se retragă. Patriarhul a cerut scut la Maiestatea Sa dar n'a fost primit în audienţă, l'a luat în apărare însă ministrul Wekerle, ca pe unul ce a fost cea mai umilă slugă a tuturor guvernelor.

Chestiuni şcolare.

III.

În timpul din urmă mişcarea noastră a luat proporţii destul de mari. Nu este învăţător, care să nu fie preocupat de soartea sa, şi care să nu-şi dea seamă de chestiunile ce trebue deslegate.

Sunt însă o seamă de oameni, cari privesc cu oarecare antipatie la toate nizuinţele noastre. Deşi aievea nu consâmţesc cu mişcarea, în public declară că n'ar fi de acord numai cu *direcţiunea*. Numai în forma aceasta îmi pot esplica notiţa „*Răvaşului*“ din Nr. 3 a. c. (pag. 61) în care aminteşte de: — „*svârcolirile primejdiouse ce să petrec în sînul învăţătorilor.*“ — Cerem lămuriri.

Vrem să ştim, că pentruce nizuinţele şi intenţiunile, cu cari am pornit mişcarea noastră să pot numi: *primejdioase*.

Mişcarea noastră s'a pornit cu ridicarea salarelor. Cu aceasta stăm aşa. În anul 1868 prin art. de lege XXXVIII s'a regulat învăţământul public poporal. Tot în acest art. §. 142 să sistemisează salarele învăţătorilor ordinari la 300 fl. iar a celor secundari sau ajutători la 200 fl. A venit apoi anul 1893 când acelaş for prin art. XXVI dispune, ca dispoziţiunile cuprinse în legea din 1868.

§. 1. „să estind şi asupra învăţătorilor, şi învăţătorilor-ajutori, dela şcoalele poporale susţinute de confesiuni. Prin urmare la aceste şcoale pe lângă locuinţă şi grădină corăspunzătoare salarul învăţătorului ordinar *nu poate fi mai puţin* de 600 cor. iar a ajutorului de învăţător mai puţin de 400 coroane.“ — In

§. 2. ni să asigurează quinquenalele.

Auctorităţile confesionale, au regulat salarele prea în grabă. Au luat *dieciile* dela cantorii vechi, şi le-au pus în grumazii nostri. Au luat locurile cele mai sterile — până acum proprietatea şcoalei şi a bisericii — şi computând, dacă nu îndoit, atunci întreit venitul curat, le-a adaus la stole. Au mai pus mérţe de cucuruz, plus venitul grădinilor şcolare — ceeace n'ar fi iertat — şi aşa au atins suma de 300 fl. În chipul acesta, pe lângă că nu ni-s'a putut face un lucru cum se cade, ne-au sculat în capul nostru şi pe toţi acei dieci bătrâni, cari fiind avizaţi la aceleaşi cornuri de prescure — au rămas pe drumuri, astfel s'au început frecările între popor şi dascăl. — cari şi azi mai dăinuesc încă.

Dar să zicem că s'au ridicat. Oare nu să cunoaşte lucrul acesta? Nu să simţesc, destule înbunătăţiri în urma acestei ameliorări?! Oare şcoalele noastre, învăţământul şi chiar noi nu suntem alţii faţă de celea ce au fost şi s'au petrecut înaintea anului 1893? Cred, că nu este om care judecând fără patimă să nu recunoască adevărul. Aceasta s'a putut mai bine observă chiar la adunarea generală din urmă, în care rolul conducător îl poartă generaţiunile formate după acest timp.

Şi dacă, auctorităţile noastre vor luă în socotinţă pretenziunea noastră, dacă să vor grăbi cu rezolvirea ei, nu vor lucrà atâta în favorul nostru cât mai mult în al învăţământului. Nu ne va ridică pe noi — fără poporul. Căci fără să ne arogăm prea mari însuşiri, dar e fapt că astăzi mai tare e legată existinţa poporului de a noastră, decât a noastră de a lui. Prin urmare cel ce vreà să lucre ceva pentru acesta, numai cu noi şi prin noi poate.

La mulţi li-să va părea aceste idei cam riscate — dar este aşa. Ori şi ce corporaţiune, ori şi ce instituţiune, dacă nu ne va câştigà pe noi, nu va avea nici o influinţă asupra poporului. Şi dacă aceasta nu am putea-o face cu poporul maiorean, o putem face cu cel minorean, pe care dacă ne trage inima, îi putem formà cum nouă ne place.

---

cari nu-i mai năcăjeşte atâta cu cheltuiala ce le-o face.

Cu Popescu şi soţii acestuia nu mai stă de vorbă. Îi vedea uşori, fără leac de gând par'că în capul lor frumos frizat, cari numai odată vor şti ce fac acum, şi se vor căi amar pentru purtarea lor. Cât de mare îi eră însă mirarea, când vedea pe aceşti tineri, cari n'aveau altă ţintă decât să treacă uşor prin lume acum şi totdeauna răzimaţi pe o diplomă ce-şi vor câştiga-o, — cum se însufleţesc şi ce vorbe sunătoare ştiau să spună în şedinţele societăţii de studenţi, când eră vorba de poporul, de „naţia noastră năcăjită.“ Lui Barbu i-se părea o profanare cuvântul ce-l spuneau dânşii.

Banii însă ori cât i-ar fi cruţat se împuţinau mereu şi Ilie Barbu a fost silit să intre într'o cancelarie de advocat. Dar aici eră şi mai cuprins, aşa că la cursuri n'a mai putut umblà. Cât de bine i-au prins celea două luni, când a putut să studieze a băgat de seamă la esamenul cel dintâiu, la sfârşitul anului.

Cu examenul acesta i-se pareà câte odată că totuşi ar puteà să capete o bursă. Atunci ar putea el să muncească odată! Şi ascultând, în vacanţe, de sfatul tatălui său, dar mai ales încălzit de gândul planului de muncă pentru anul viitor, îşi înaintă a doua cerere pentru un ajutor. Tatăl său a fost să bată şi mătănii pe la cei mari pentru aceasta. Şi acolo, auzise el dela cineva cuvintele cari i-au întrat ca nişte suliţe în inimă. şi pe cari nu i-le-a spus niciodată băiatului.

„Dacă n'ai cu ce ţi-l creşte de ce l'ai dat la şcoală?“

Astfel Ilie Barbu mai smulse un an de învăţătură cu puţine mijloace ce le căpătà de-acasă, dar mai ales cu munca sa prin cancelarii.

Se făcuse ce-i drept mai uscat, mai înalt par'că, dar în ochii lui n'a cetit nimeni descurajare. Cu scrisul s'ar fi ajutat el destul de bine, dar în schimb trebuià să steie nopţile. Şi nopţile petrecute într'o odaie rece, te fac de multe ori să-ţi ridici ochii de pe carte şi să te pierzi în gânduri. Şi Barbu se gândia mai întâiu că n'ar fi rău de-ar aveà o chilie mai de dai Doamne şi dac'ar fi încălzită. Că slujba ce-o. avea în cancelarie n'ar fi proastă, dacă şeful ar socotì că are oameni înaintea sa şi nu maşini ori dobitoace. Şi târziu de tot îi venia gândul că oare, trăind aşa, putea-va el s'o ducă patru ani?

Dar se pot ele schimbà toate acestea. Poate să aivă o locuinţă caldă iarna, şi poate să aivă un şef, care să-l iubească ca pe un copil al său. De câte ori auzise el vorbele calde, sincere, de îmbărbătare a unuia ori altuia dintre advocaţii români. despre tinerimea, care-i viitorul naţiunii! De câte ori a cetit despre existinţa astorfel de suflete nobile ce apără interesele neamului. N'are decât să schimbe cancelaria de acum, — nici nu ştie bine ungurească ori jidovească, — cu una românească. Şi nu aici în oraşul acesta ce nu se mai linişteste nici odată, şi nu-ţi dă o clipă de repaus curat, unde e silit se vadă zilnic oamenii cei zdrobiţi de greul vieţii şi de patimile tuturor plăcerilor, ce şi-au ieşit de mult din matca lor firească! O, da, şeful de acum e un om îmbuibat, un neam străin, care nu poate să aibă inimă pentru Barbu, cum va aveà un român. Şi nici nu-i trebue lui mila cuiva, nu înţelege el sub inimă milă, ci aşa să aibă pe cineva, de care să se simtă aproape.

(Va urma).

Chestii contimporane.

VI.

Unele puncte de mânecare în apologia creştină.

I. *În ce înţeles e religiunea creştină religiunea iubirei?* Ion Duma Paltin, cronicarul „Telegrafului Român“ în critica sa despre predicile lui Toussaint, traduse de Soc. Inoc. M. Clain. zice între altele, că lui nu-i place Toussaint, pentrucă tenorul predicilor lui e *groaza*, iar pe el acestea, chiar şi „*iadul*“ l-au lăsat rece, căci doar e un adevăr banal, că religiunea creştină e religia dragostei. Se provoacă şi la Iorga, care în „Gânduri şi sfaturi“ pag. 173. zice: „oameni ai lui Dumnezeu, curăţiţi omenimea de groaza iadurilor, şi faceţi-o să se poată uita cu încredere spre ceriul, care e destul de sfânt....“

Deci cum se înţelege întrebarea de mai sus? Aşa, că în religia aceasta e destul numai o anumită viaţă afectivă, iar de aci încolo poţi face ce vrei? Că Dumnezeu iubeşte pe om, făptura sa, fiul său. şi prin urmare nu-l ameninţă, nu-l pedepseşte. ci stringe numai pe *toţi miseii la sînul său părintesc?* De fapt, oamenii nostri aşa şi închipuesc iubirea lui Dumnezeu. *„Un Dumnezeu care pedepseşte e un Dumnezeu, care nu prevede.* Şi ce trist e un Dumnezeu care se *bucură* de pedeapsă!“ (Cugetarea lui X. în „Sămănătorul“, nrl 9,

Ca să ne tragă inima, trebue ca cei chiemați să ne asigure existința noastră la minimul posibil. Căci noi mai iute suntem aplicați a trăi în condițiuni cât de modeste, dela ai nostri, decât să ne îmbuibăm în miile primite dela alții. Recunosc că și dintre noi vor fi slabi la înger, cari să vor lăsà amăgiți de strălucirea banilor puși în prospecte. Datorința căpetenilor noastre este de ale sări în ajutor, și să scuture de aceea toropeală. La din contră ușor vor cădeà pradă. Responzabilitatea nu va fi a lor, făr' a acelor, cari au știut ce să petrece după culise, — dar nu le-au deschis ochii. Ei nu sunt de vină dacă mintea lor sufletească, n'a putut să priceapă lucrurile ce să plănuesc după perdea.

Repet dar că ridicarea salarelor noastre să impune. Și precum am zis altă dată, declar și acum, că aceasta e reclamată de *relațiunile vieții sociale*. Mă iarte ori cine, dar sub aceste relațiuni nu înțelegem aceea ce vrea să înțăleagă cineva că — „Domnul învățător, să umble îmbrăcat în haine fine, croite după ultima modă. Păpuci de lac sau galbini. Pălărie fină, de nu chiar clac. În mâni mănuși și-un bețigaș. Când merge la oraș trage la cel dintâiu hotel, și cere lista de bucate. Își șterge zwickerii și să uită peste listă. Dă din nas a nemulțămire, dar totuși comandă. La plecare dă bacșiș gras chelnerului, care se uită uimit după Măria Sa". — (Acestea mi le scriea un prietin — altfel preot — cari pe lângă toată discreția, nu m'am putut stăpâni să nu le dau în public). — Noi învățătorii vrem să fim sinceri.

Vor fi și dintre noi, cari să facă în chipul acesta — dar de aceștia sunt din toate tagmele. Și cari fac, de bună seamă, că pe lângă cele trei sutișoara vor mai aveà și altă avere. Dar că toți am voì să facem așa, și numai pentru aceasta am inzistat pentru ridicarea plății, asta înseamnă prea mult. Dacă aceasta ne-ar fi intenționea, atunci nu ne-ar fi destul nici cele 2000—2400 cor.

Am cerut, dar constrânși de *relațiunile sociale*. Sub aceste relațiuni, nu înțelegem altceva, — și n'am vrea să înțăleagă nici alții — că noi ar trebuì să umblăm în *frac, clac și lac,* făr aceea, că traiul s'a scumpit. Prin urmare e imposibil, ca un individ cu aceeași leafă să trăiască în aceleași condițiuni. Datoria și slujba noastră pe zi ce merge să îngreunează. Toți așteaptă ca rolul nostru să nu se mărginească numai între pereții școalei. Prin urmare cu cât unui individ i-se impun mai multe datorințe, cu atât și mijloacele de subzistință trebue să fie mai multe. Acestea a-le impune spre a răpì și cel mai neînsămnat timp liber în care ne-am puteà îndeletnicì cu izvoare laterale pentru asigurarea subzistinței noastre și a familiei, — și totuși a pretinde ca învățătorul să se ocupe cu economia câmpului, e cât se poate de neomenesc.

Ar fi destul de trist, ca auctoritățile nici acum să nu să ocupe cu noi. Și dacă am început a ne mișca pentru manifestarea pretenziunei noastre, să ni se și strige, că mișcarea noastră ar fi o *svârcolire primejdioasă*. Noi nu ne svârcolim. Căci dacă până acum n'am călcat pe picioarele noastre, vrem ca cel puțin de aci înainte. Și dacă acum pentru prima oară cercăm a ne mișca ne și timbrează de periculoși pentru biserică și neam. Nu! Doamne firește! Tocmai binele, înaintarea și prosperarea acestora o voim. Și dacă am început a ne mișca, voim să ne sculăm, voim să pășim bărbățește. Destul am dormit somnul peștelui, — acum voim să călcăm și noi ca oameni maturi, ca oameni deplin formați. Și dacă totuși n'am fi destul de bine pregătiți ne vom pregătì. Dacă nime nu să îngrijește de noi, dacă suntem tractați ca niște fii mașteri, ne vom ajutà noi pe noi. Ne vom crește unul pe altul, și ne vom da mână de ajutor unul altuia. *Toți ca unul și unul ca toți. Noi prin noi.*

Ne rugăm dar de căpeteniile noastre să ia măsurile necesare pentru conchemarea unei anchete. Vrem să avem prilej de a ne manifesta simțămintele noastre față de biserică și neam.

Decumva, notița *„Răvașului"* a țintit în direcțiunea aceasta, cred că ne-am lămurit. — Decumva țintește în altă direcțiune, ne vom lămurì și în aceea.

Morlaca, la 25 Ianuarie n. 1907.

Traian Șuteu
învăț. dirig.

REVISTE.

Franța. După o declarație mai lungă a corului episcopesc, conferința din urmă a episcopilor s'a ocupat cu un modus vivendi pentru a asigurà folosința edificiilor bisericești la cultul divin. Pentru a organizà cultul public divin corul episcopesc a aflat de consult, ca parohii și episcopii să încheie contracte cu primarii comunelor și prefecții despărțămintelor, pe baza cărora se lase în folosință gratuită bisericile pe timp de 18 ani, asemenea și tot mobiliarul și inventarul din biserici. Pe baza contractului auctoritatea civilă nu mai are nici un drept în biserici, nici cu privire la folosința lor, nici cu privire la susținerea ordinei.

Modul acesta de a asigurà edificiile bisericești pe seama cultului public divin l'a aprobat și Papa, și deja toți episcopii au dat instruc-

---

1905). — Nu Dlor, lucrul stă altcum. Dumnezeu ne iubește și noi trebue să-l iubim pe el. Asta-i prima și cea mai mare poruncă. Iar cine iubește pe Dumnezeu, acela *păzește cuvântul lui* (Ioan, 14. 23.) și Părintele îl va iubì; deci *motivul faptelor omenești e iubirea.* Prin ce se arată iubirea lui Dumnezeu? prin fapte; noi nu cunoaștem iubire *teoretică,* lipsită de cununa faptelor bune, ci practică. Prin urmare cine face rău, și se convinge, că a făcut rău și nu-i pare rău de fapta sa, acela nu păzește cuvântul Domnului, nu iubește pe Dumnezeu, pe acela nici Dumnezeu nu-'l va iubì; această iubire negativă o exprimă cuvintele: pierzare, osândă, iadul. Acestea le dă Dumnezeu, nu pentrucă se bucură de pedeapsă, ci pentrucă aceasta e rânduiala firească, *autologică* a lucrurilor. Atributele lui Dumnezeu așa trebue înțelese, să nu fie explicat unul pe trânteala altuia; preabunătatea lui Dumnezeu nu e contrazicere cu dreptatea sa acolo, unde ordinea logică e așa. Deci noi trebue să iubim pe Dumnezeu, dar totodată știind slăbiciunea noastră, care mai mult rău e în stare să facă, cu frică și cu cutremur să lucrăm mântuirea noastră (Filip, 3. 12.) — Și în privința aceasta nime să nu se înșale pe sine: Dumnezeu nu e apă dulce, nici lapte cu colac, Dumnezeu e o putere. În privința aceasta *mult are lumea să mulțumească lui Nietzsche,* a cărui filozofie ori cât de scălciată să fie, un merit are, că ne-a deprins mai deaproape cu conceptul *energiei.* O atare energie bine ordinată e Dumnezeu, Sfântul și Bunul. — Deci a pune de motiv al faptelor noastre frica, nu e greșală *„teologică",* (Duma!), ci o pretinde chiar *realismul* religiunei creștine.

II. ***Brunetière și alții.*** În 10 Decemvrie 1906 muri în Paris un om, a cărui viață ar putea slugi de pildă multor oameni, cari în numele științelor prigonesc religia. Acesta a fost *Ferd. Brunetière,* membrul Academiei franceze, redactorul revistei „Revue des Deux Mondes". La început a fost aderent al lui Comte și Spencer; dar cu încetul a început a-și schimbà vederile, până a ajuns acolo, că înaintea lui Leo XIII. a depus mărturisirea sărbătorească despre credința catolică.

Pe terenul religioso-filozofic s'a distins mai ales în două lucrări. Mai întâi în 1905 într'un articol în „Revue des Deux Mondes" sub titlul: *„după o vizită în Vatican",* a declarat, că știința nu duce la ispravă în cercetările geniului cugetător și pacea sufletului trebue căutată în religie. În 1896 a scris înainte-cuvântare la opul gigantic al lui *Balfour: „Grundlagen des Glaubes".* Iar în 18 Decemvrie 1900 a ținut la congresul catolicilor din Lille cuvânt de încheiere sub titlul: *„les raisons actuelles de croire"* (rațiunile actuale ale credinței, apărut în ed. a 10-a, Paris, 1905), în care ne învață unele motive actuale, contimporane ale credinței, și anume: motive filozofice, sociale, critico-istorice.

Ce privește *filozofia,* ea nu se desvoaltă, ca celealalte științe. De 3—4 mii de ani înzădar așteaptă omenimea dela ea rezolvarea unor probleme ale vieței acesteia, căci nu e în stare să ne dee răspuns; pentru aceea să nu mai așteptăm dela filozofie, ci să ne întoarcem către religiune, care ne arată, cum să trăim. *Motivul social* al religiunei e împrejurarea, că libertatea, egalitatea, frățietatea, sunt fructele creștinismului; tot ce s'a făcut spre scopul acesta din alte părți, e numai laicizarea evangeliei. Pentru aceea temeiul, pe care trebue să fie așezată societatea omenească, nu poate fi altul, decât creștinismul. Asta ne învață și *critica istorică,* care ne arată, cu ce dor, cu ce sete a primit omenimea religia lui Hristos. Pentruce? Altă explicare nu este, decât aceea, că creștinismul a știut îndestulì pe deplin așteptările omenimei.

Așa vorbește un bărbat mare, un geniu cugetător, un înțelept adevărat. Istoria lui s'a repetat în alți doi oameni mari ai literaturei franceze de azi: *Fr. Coppeé* și *Huysmann.*

Aceștia sunt oameni, în cari se adeverește zicala lui *Bacon de Verulam:* „știința sorbită cu linguriță mică te seduce dela Dumnezeu, cu lingura mare te duce la el! (Novum organum).

III. ***Generația echivocă*** *(spontaneă).* Științele naturale ne arată, că în lumea aceasta este materie organică, cu anumită mișcare a părților aceleia, care este viața aceleia, și anorganică, nemișcătoare, moartă. În lumea organică aflăm apoi diferite graduri ale vieții. Se naște întrebarea: de unde s'a început pe pământ viața cea dintâi? Noi zicem, că asta presupune o cauză, o putere corăspunzătoare, care numai puterea dumnezeiască poate fi, căci după legea inerției din mișcare negativă materia niciodată nu a putut veni dela sine în mișcare pozitivă. Materialiștii și toți aceia, cari o altă putere, un alt factor în lumea aceasta afară de materie nu cunosc, zic, că viața organică a materiei se trage din viața anorganică a aceleia. Acest proces ar fi *generația echivocă (spontaneă).*

Mult s'a discutat lucrul. Adversarilor le stă în interes, căci prin aceasta s'ar mântuì de necesitatea credinței în Dumnezeu; noi iară perdeam un argument pentru existința Aceluia. — După multe încercări, filozofări, dupăce s'au păcălit și cu *„bathybiosul"* (Huxley), în sfârșit a trebuit să recunoască atât Wirchow cât și ceialalți, că nu se poate dovedì generația spontaneă, deoarece experiența ne arată, că *omne vivum ex ovo.* Unele experiențe de

ţiuni preoţilor să încheie astfel de contracte.

Cu declaraţia aceasta a corului episcopesc s'a ocupat şi consiliul de ministrii în doue rânduri. Din însărcinarea acestuia ministrul cultelor a dat ordin la toţi prefecţii şi primarii, în care între altele se spune, că primarii nu pot încheià singuri astfel de contracte, ci numai autorizaţi de reprezentanţele comunale, — dacă contractul sună pe un timp de peste 18 ani, ele trebue să fie aprobate şi de prefecţi.

Foile văzând paşul acesta al guvernului îşi esprimă nădejdea, că se fac pregătiri pentru a împăcà biserica cu statul. De altfel nu numai foile catolice, ci şi altele constată, că guvernul e silit să conceadă încheiarea contractelor propuse de corul episcopesc, căci aceasta o pretinde opinia publică. „Journal des Débats“ o foaie mare franceză zice, că de nu va permite guvernul primarilor şi prefecţilor să încheie cu preoţii şi episcopii astfel de contracte, numai guvernul e de vină la toate urmările.

Toate foile au publicat ca ceva lucru mare înfiinţarea unei biserici „naţionale catolice apostolice franceze“ în Paris, care consistă din un preot şi un arhiepiscop. Arhiepiscopul acesta, *Villate,* n'a fost preot catolic, ci aşa numit veterocatolic din Elveţia. A fost consacrat întru episcop de patriarhul schismatic al Sirilor, şi tot acesta l'a făcut de mitropolit al bisericei „independente catolice“ din America. — Au şi ţinut odată preoţii nouei biserici slujbă în o biserică din Paris, carea n'a decurs aşa liniştit cum spune comunicatul dat de guvernul francez. Poliţia a trebuit să scoată cu puterea mai mulţi oameni din biserică, şi să închidă pe 6 inşi, cari şi-au propus să împedece slujba. — De altfel ca noutate trece şi aceasta, căci mult nu va dăinui, oamenii s'au dus la slujbă ca la comedie, nu să se roage.

Germania. În 5 Faur s'au sfârşit şi balotajele pentru Reichstagul german. După cum spun foile Centrul are acum 108 deputaţi aleşi pentru Reichstag, va să zică cu 4 mai mulţi decât erau în dieta dizolvată la 13 Decemvrie 1906. Astfel nu a succes lupta electorală pornită contra lor, şi tocmai de aceea aşa numiţii, naţional-liberali acum sunt foarte îndestuliţi cu bărbaţii Centrului, cari înainte de alegeri erau socotiţi de ultramontani şi duşmani ai patriei. Chiar şi Împăratul Wilhelm şi prinţul Bülöw s'au declarat foarte îndestuliţi şi mândrii de ţinuta naţională dovedită la alegeri. În săptămâna viitoare va fi constituirea dietei.

Austria La prezidenţa ministerială s'a înfiinţat o nouă secţie, carea se va ocupà cu Ungaria, scopul ei e să apere interesele popoarelor din Austria faţă de Ungaria. Foile ungureşti vorbesc cu dispreţ şi batjocură despre noua secţie, a cărei preşedinte e secretarul de stat Sieghardt. Unii văd în ea mare primejdie pentru patrie.

Ungaria. În locul ministrului Polonyi demisionat, a fost denumit la portofoliul justiţiei *Anton Gunther* fostul secretar de stat la acel resort. Noul ministru a depus deja jurământul în mânile Majestăţii Sale.

Noutăţi.

Ştiri literare. La Oradea-mare a început să apară o foaie pentru popor intitulată *„Bihorul“*. Menirea ei principală va fi de a resfirà întunerecul ce încă stăpâneşte minţile poporului din acele părţi şi de a luminà în celea culturali economice. Abonamentul anual e de 12 cor. (cam mult) şi ca proprietar şi redactor responzabil iscăleşte George M. Ungurean, proprietarul tipografiei „Patria“.

Reuniunea femeilor române gr.-cat. din Blaj îşi ţine *adunarea generală* Duminecă în 24 Februarie n. a. c. la 3 oare p. m. în localul Casinei române.

Advocat nou. *Dr. Cornel Crăciunescu,* anunţă că şi-a deschis *cancelărie advocaţială* în Timişoara, oraşul intern, strada Hunyadi Numărul 10, etajul I. (vis-à-vis de „Brüder Deutsch“). Telefon Nrul 846.

Veşti bune. Din Cianadul-sârbesc primim o lungă scrisoare, prin care se aduce mulţumită Preasfinţ. Episcop Vasile, pentru numirea de preot a tinărului Victor Deciu, şi de cantor-învăţător al lui Romul Luţai, cari, acum de sf. Sărbători au făcut mare bucurie poporului; cel dintâiu, prin împrejurare, că atunci a slujit întâia liturgie şi a rostit şi o cuvântare plină de învăţături, care a făcut multă mângâiere credincioşilor adunaţi. Al doilea a cântat prima dată cu corul tinerimei aşa de frumos şi melodios, cât a stors lacrimi din ochii ascultătorilor, aducând aminte credincioşilor de părintele Epam. Lucaciu, care pe timpul când era preot al acestei comune încă a instruat cu mult zel tinerimea la cântările bisericeşti.

Mulţămită publică. Magnificului Domu Dr. Ştefan C. Pop, deputat dietal în Arad. Adunarea generală a Comunităţii de avere a erezilor foştilor urbarialişti din Certege. luând la cunoştinţă, că Magnif. Ta în şedinţa Dietei, ţinută în 6 Decemvrie 1906, ai bine voit să-Ţi ridici glasul în favorul mult năpăstuiţilor şi lipsiţilor erezi a fostilor urbarialişti din Munţii Apuseni a părţilor transilvaniane a ţării, vin a-Ţi exprimà cea mai sinceră mulţumită şi recunoştinţă, dorindu-Ţi din inimă viaţă îndelungată, ca şi în venitor să-Ţi poţi ridicà glasul pentru cei slabi, şi să poţi aduce la cunoştinţa cârmuitorilor ţării năcazurile şi greutăţile cu cari erezii foştilor urbarialişti au să lupte în această inbită şi frumoasa ţară. — Din adunarea generală a Comunităţii de avere a fostilor urbarialişti din Certege, ţinută în 3 Febr. st. n. 1907. *Constantin Cothişel,* prezidentul Comunităţii de avere. *Iosif Arieşanu,* notarul Comunităţii de avere.

Petreceri. Tinerimea universitară română din Cluj învită la *concertul,* pe care-l aranjază sub patronajul Dlor: Alexandru Mocsonyi, Iosif Şterca Şuluţiu, George Pop de Băseşti, Dr. Teodor Mihali, Dr. Alexandru Vajda, Dr. Ştefan C. Pop, Dr. Iuliu Maniu, şi Dr. Aurel Vlad, cu concursul Dnei Lucia Cosma şi al Dşoarelor Valeria Papp, Virginia Gall şi Getta Hodosiu, în favorul gimnaziului din Brad, Domineeă în 3 Martie n. 1907. în „Redută“.

— Marţi va fi îndatinata sărbătoare dela Trei-sfinţi, patronii gimnazului dela Blaj, iar sara balul filantropic în folosul fondului studenţilor bolnavi.

O nouă osândă. *Vasile E. Moldovan,* fost redactor al „Orizontului“, a fost osândit de tribunalul dela Cluj la *18 luni temniţă de stat şi 1500 coroane amendă.*

Necrolog. † *Alexiu Lazar,* paroh în Alămor, după lungi şi grele suferinţe, împărtăşit cu sf. Taine, a adormit în Domnul în 23 Ianuarie a. c. în etate de 56 ani, după un serviciu credincios la sf. Altar şi devotat binelui obştesc în curs de 30 ani.

— † Părintele iezuit *Nicolau Nilles,* fost profesor la universitatea din Insbruck. A scris mult şi bine despre biserica noastră. *„Symbolae ad illustrandam historiam Ecclesiae orientalis“,* unde se ocupă pe mai multe sute de pagini cu istoria bisericei noastre, şi *„Kalendarium utriusque ecclesiae“,* scrise de dânsul, dovedesc pe lângă o bună cunoştinţă a istoriei, ritului şi limbei noastre, şi o dragoste faţă de biserica română gr.-cat.

În veci amintirea lor!

Posta Redacţiunii.

Ş. Am făcut câteva mici modificări, sperăm însă că nu vor fi fără sfârşit.

AVIZ! *În atelierul de cojocărie a dlui Iosif Lengyel să primesc numai decât* doi băieţi. — *A se adresà la Iosif Lengyel, cojocar, Blaj, Strada Sâncel.*

Lucri fără cap

când morbos fiind nu cerci să te vindeci, ci laşi să slăbeşti pe zi ce merge. În cazuri de acestea cel mai bun mijloc de însănătoşare este *Emulsiunea de Scott* pregătită din uleiu de peşte, var şi natriu. *Emulsiunea de Scott* conţine cele mai bune elemente nutritive, cari redau trupului slăbit vârtoşimea şi elasticitatea dorită.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un peşte.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimiţând 70 fileri, în timbre postale, spedează gratis mustra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyszertára
(27) 11—12 BUDAPEST, IV. Váczi-utcza 34/50.

Preţul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

Wöhler, Berthelot, Hennel, ar fi ajuns până acolo, încât să producă legătură între chemie organică şi anorganică (Strassburger, etc. Lehrbuch d. Botanic, Jena 1906, p. 5), totuş „alle lebenden Wessen, die wir kennen gehen somit aus anderen lebenden Wesen hervor“ (idem, p. 4), şi *Wiesner* fiziologul botanist al universităţii din Viena, în vorbirea sa rectorală din 24 Octomvrie 1898 a declarat categoric că „...cercetările progresive au *redus la nulă argumintele militante pentru generaţia echivocă*“ (Reinhold: Die Welt als Führerin zu Gottheit, p. 114). La noi revista ştiinţifică de popularizare, *„Natura“* din Bucureşti, în nrl din Decemvrie 1906 ne dă o notă după Dr. Ernst Teichmann despre generaţia spontaneă în legătură *cu plantele minerale ale dlui Stephan Leduc,* cari au unele fenomene, cari aduc mult cu acelea a fiinţelor, dar de viaţă în aceste plante nu poate fi vorba câtuşi de puţin, aşa că rămâne legea lui *Pasteur: „ori ce fiinţă să trage din fiinţă“.*

(Va urmà.)

Nicolae O. Brînzeu.

Partea literară.

Mitropolitul Sava Brancovici.

de

Dr. AUGUSTIN BUNEA.

(Continuare şi fine.)

Fenomenalul Mangra, va zice proximul istoriograf ardelean ori ungurean, a descoperit chiar şi lista Mitropoliţilor români din Bălgradul Transilvaniei, căci de când nu-l mai preocupă gândurile Vlădiciei şi în Ţara Românească, fiind linişte în biserică, nu-l mai chiamă nimenea, ca, asemenea lui Tófői, să facă acte de acuză în contra Mitropoliţilor Ungro-Vlahiei, a avut timp să călătorească până la Cesarea Capadociei, unde după o indicaţiune dată de Porfirie mitropolitul acestui oraş (vezi la M. p. 4) a găsit lista întreagă a tuturor Mitropoliţilor din Bălgradul Ardealului, pe cari i-a sfinţit patriarhul Constantinopolei. Această listă pentru aceea nu se află în condicele purtate de patriarhie şi pentru aceea nu s'a putut publică în „Acta Patriarchatus Constantinopolitani" edate de Müller-Miklosich, pentrucă o furase din arhiva patriarhiei un „uniat" răuvoitor al Românilor ortodocşi şi a ascuns-o în archiva mitropoliei din Cesarea Capadociei, unde a zăcut neobservată până la Preacuviosul Mangra. Ea consună în mod surprinzător cu dipticul lui Clain, şi-l întregeşte de minune, căci pe când lista Mitropoliţilor lui Clain se începe numai cu anul 1348, cea descoperită de dl M. se începe cu anul 883. Şi într'una şi într'alta se află la an. 1479 un mitropolit, al cărui nume este scris românește: «*Ioanichie de Alba-Iulia*», de unde se vede, că numai papistaşii, fiind toţi oameni falsari, au înduplecat pe regele Matia, un papistaş mare şi acesta, să mistifice cu „vădită intenţiune" lucrul şi să scrie numele mitropolitului sârbeşte: «*Iovanychik*» şi astfel pe un mitropolit „neaoş român" să-l pună în „Nándor-Alba", adecă în Bălgradul sârbesc, în loc de a-l pune în „Alba Transsylvaniae", adecă în Bălgradul din Ardeal. Din lista descoperită de Preacuvioşia Sa Mangra se mai constată încă şi alte lucruri interesante. Lângă fiecare nume de Mitropolit este scrisă grecește dalteria, cu care respectivul Arhiereu erà trimis în Ardeal. In Dalteriile acestea se descriu stările timpului şi ni-se arată cât de înfloritoare erà Mitropolia Bălgradului. Chiar şi Hunii, Avarii, Pacinaţii şi Cumanii, cu toate că erau păgâni şi stăpâni barbari şi răi peste aceste ţinuturi, aveau mare respect de mitropolitul Românilor. Când treceau pe lângă cetatea Bălgradului, sau vechiul „Apulum" îşi desculţau sandalele şi astfel atingeau pământul sacru al reşedinţei mitropolitane. Pentru aceea vechiul nume „Apulum" s'a păstrat până astăzi în gura poporului român, căci remânând neatinsă vechia cetate romană, şi neîntrerupându-se continuitatea Mitropoliţilor într'însa, a trebuit să i-se păstreze şi numele în gura creştinilor români. Numirea de „Bălgrad" a vechiului „Apulum" este numai un nume arbitrar născocit de cărturari.

Ungurii, deşi sălbatici, căci mâncau carnea zdrobită sub şea, nu s'au atins de instituţia strălucită şi sfântă a vechii mitropolii. Numai o singură dată au dovedit ei o lipsă de politeţă. Principele Ardealului Gyula, în loc să se boteze în Bălgrad de către mitropolitul Românilor, a trecut pe la poarta Bălgradului în fuga calului, fără să salute pe mitropolitul şi nu s'a oprit până în Constantinopol, măcar că s'ar fi cuvenit să se boteze în venerabila mitropolie din ţara sa, unde creştinismul îşi păstrase, şi sub stăpâniile barbare şi crude, toată curăţenia şi strălucirea sa. Atunci s'au cam răcit relaţiile prietenoase dintre Unguri şi Români, şi Ungurii şi-au întemeiat o episcopie proprie în Bălgrad, dar numai la marginea oraşului, căci sus în cetate, ca un soare strălucea prin întunerecul barbariei mitropolia Românilor, păstrându-se rămăşiţe din zidurile ei vechi până pe timpul lui Mihaiu Viteazul.

Mitropoliţii români erau numai vlăstare nobile din familii mari şi strălucite, ca si Sava Brancovici, cel din familia despoţilor sârbeşti, şi astfel de mititei erau crescuţi foarte delicaţi. Ca să-şi poată ţineà viaţa cât se poate mai îndelungat, Patriarhul, precum arată actele descoperite în Cesarea Capadociei, le-a făcut un favor mare, ne mai pomenit în istoria bisericească. Căci deşi canoanele bisericei orientale opresc înfiinţarea de episcopii şi mai ales de mitropolii pe la sate, Patriarhul a dispensat totuşi pe Mitropoliţii români de a mai şedeà în aerul infect al Bălgradului, şi le-a canonizat alt scaun archieresc, mai întâiu la *Feleac*, în nişte codrii de fag şi de brad, foarte priincioşi plumânilor mitropoliţilor de neam mare. Mai târziu s'a dovedit cam aspră clima din satul Feleac, şi astfel mitropolitii s'au întors iarăşi la Bălgrad încă înainte de reformaţiune şi au scos de acolo pe episcopul latin, care le usurpase reşedinţa. Fiindcă Mitropolitul şi-a permis luxul să şadă, în contra sfintelor canoane, la sate, a trebuit să-conceadă — vezi bine cu ştirea şi învoirea Patriarhului — acest privilegiu şi episcopilor sufragani. De aceea unul dintre episcopi şedeà în creerii munţilor apuseni, la Bistra, altul şedeà la poalele munţilor Bihorului, în Beiuş, altul în Galaţi lângă Făgăraş, căci mirosul acestui oraş nu-i priià de loc, şi aşa mai departe, căci numai papistaşul Bunea a afirmat până acum, că în aceste localităţi nu ar fi existat de când e lumea vre-un scaun episcopesc. Documentele, cu cari vreà să-şi dovedească spusele, sunt poate numai nişte făurituri ale unor „leatine spurcate".

De ierarhia Românilor şi de sănătatea chiriarhilor ei Patriarhul purtà deosebită grije. S'a întâmplat că patriarhul Antonie pe la 1391, a cetit canonul 57 al soborului dela Laodichia, care în pravila veche de Târgovişte zice aşa: «*Nu se pune episcop în sat sau la oraş, ce* (ci) *călători cari se trimet, iară de se va pune vre unul, acela nici o ispravă să nu facă fără de episcopul cetăţii*», iar în tâlcul acestui canon a cetit Patriarhul: «*In oare care sat şi ve (ori) întru o cetăţuie mică, în carele poate să fie de îndăstul un Preot, acolo nu trebue să se facă episcop, ca să nu se pogoară jos săräceşte numele episcopului, ce* (ci) *să se trimeaţă călători (călătorii sunt carii astăzi se chiamă exarşi, de se trimet într'însele pentru îndreptarea greşalelor a sufletelor, iară de se vor fi făcut alţii mai nainte, însă dein (din) cinste să se schimbe şi nici o ispravă să nu facă episcopească*».

Ca să cruţe sănătatea Mitropolitului şi a episcopilor de pe atuncia, cari erau oameni gingaşi şi numai din motive sanitare trăiau şi-şi aveau toţi reşedinţele pe la sate, Patriarhul a pus la mănăstirea dela Peri un *exarh* adecă un călător, care în locul episcopilor să umble prin Maramureş, Bereg, Ugocea, Sălagiu şi prin jumătate Ardealul, şi să îndrepte el greşalele sufletelor, ca episcopii să nu fie nici de cum turburaţi în liniştea idilică dela ţară.

Ba patriarhul a mers şi mai departe în bunăvoinţa sa faţă cu ierarhia Românilor din Ardeal. Iubià aşa de mult pe chiriarhii ei, în cât voià să-i ştie, dacă nu în Constantinopol, cel puţin din când în când în ţările vecine cu vechea împărăţie bizantină. De aceea a dispenzat pe episcopii din Ardeal de a se hirotoni, precum prescriu canoanele bisericei orientale, la mitropolitul lor din Bălgrad, şi le-a făcut favorul de a se hirotonì la mitropoliile vecine din Moldova şi din Ţara Românească, iar mitropolitului i-a impus să se hirotonească, nu de episcopii săi, ci de un mitropolit din altă ţară.

Dintre mitropoliţii descoperiţi în arhivele Cesariei Capadociei nici unul nu se poate asamănà cu Sava Brancovici, care a întrecut în toată privinţa şi pe înaintaşii săi şi pe cei cari au venit după el şi mai ales pe Inocenţiu Clain şi pe Andeiu Şaguna (vezi M. pag. 76 şi 78) şi numai papistaşul Bunea nu vede acest adevăr, pentrucă în critica lui se vede «*mai mult preocupaţiunea şi ura confesională a scriitorului, de cât iubirea lui pentru adevăr*» (vezi M. p. 15). Ura aceasta îl face să nu vadă, că dacă cineva se ţine pe sine însuşi Sârb, descendent din o familie sârbească, şi-şi scrie prin fratele său biografia sârbeşte şi o lasă moştenire Sârbilor, se iscăleşte în acte românesi sârbeşte şi umblă să pună pe fratesău despot în Sârbia, acela trebue să fie român neaoş. Ura aceasta confesională nu-l lasă să vadă, că dacă cineva lucră întocmai ca episcopii Români calvini, ca Gheorghe de Sângeorz şi Paul Tordasi, şi impune clerului său dogme calvineşti, el trebue să fie ortodox. Ura aceasta confesională nu-l lasă să vadă, că dacă cineva primeşte o episcopie cu condiţiile puse

de un superintendent calvinesc, recunoscându-l prin aceasta de cap al său bisericesc, acela trebue să fie declarat de viteaz luptător pentru independența și autonomia bisericei sale. Ura aceasta confesională nu-l lasă să vadă, că dacă cineva de toți protopopii și de lamura preoțimei sale este osândit prin sentință ca incestuos, răpitoriu de femei, curvariu și preacurvariu, acela trebue să fie declarat de sfânt. Din contră vedeți, cum lucră iubirea de adevăr, cum cugetă mintea lipsită de prejudețe confesionale la peaînvățatul Mangra. Acesta desbrăcat fiind de ori ce patimă și slăbiciune omenească, și înzestrat cu toate virtuțile cele mai alese creștinești și preoțești, în cât ar merită să-l puni între sfinți alăturea cu viteazul Sava, îndată a priceput și a primit adevărul, că principele Apafy și cu Sava benchetuiau împreună la masă și se jucau de-a botezul cățăilor, și în același timp mosneagul mitropolit mai trăgea și cu ochiul la bătrâna principesă. S'a întâmplat însă, că Sava n'a botezat cățălul, pentrucă l'a dovedit cu o bucată de ridichc, că nu e de religiunea ortodoxă, apoi cu o bucată de carne, că s'a calvinit cumplit dobitocul. Iar superba principesă Ana Bornemisza s'a supărat foc, că Sava a pus-o pe o treaptă cu Catarina Temesvári.

De aici au urmat apoi prigonirile asupra preavrednicului mitropolit și mucenicia lui pentru credința ortodoxă.

Ori cât de ciudate ți-se vor părea toate acestea, iubite cetitoriule, eu, după experiențele triste ce le am despre superficialitatea, cu care unii din cărturarii nostri tratează istoria neamului, Te pot asigurà, că nu este cu neputință, ca să vină și de aci înainte un om, care va scrie despre Mitropolia Bălgradului și despre Mitropolitul Sava tocmai așa, pe cum am arătat mai sus, și fără să-și ia osteneala de a controlà dovezile mele, mă va ocărî și mai urât, de cât Preacuviosia Sa Mangra, pe care eu nu l'am supărat nici odată. Același scriitor, care va urmà după părintele Mangra, va face apoi propunerea, ca lui Mangra, care a apărat existința Mitropoliei Românilor din Ardeal de pe la a. 883 și a făcut un idol dintr'un Sârb eretic, incestuos, curvariu și preacurvariu, să i-se ridice o statuă, și la cea dintâiu vacanță a scaunului mitropolitan din Sibiu să fie ales Mitropolit ca vrednic urmaș a lui Sava, doar va întrece el pe Sava, dacă nu l-a putut întrece Saguna.

* * *

Trecuseră mai multe săptămâni de când scrisesem acestea și așteptam, ca pe rând să fie publicate în „Unirea“. Până la ziua de 22 Decembre se publicase o parte însemnată din scrierea mea de față și astfel lumea știà, că cele mai multe din neadevărurile susținute de dl Mangra erau date de gol. Cu toate acestea domnul protoprezviter Simeon Popescu din București publicând la ziua indicată, atât în „Telegraful Român“ din Sibiiu, cât și în „Tribuna“ din Arad, o dare de samă despre cartea dlui Mangra, nu se sfiește a reeditâ minciunile acestui preacuvios părinte, deși chiar și d-sa avea, sau trebuia să aibă cunoștință de cele apărute în „Unirea“, fiind acestea semnalate cu laudă și de unele reviste din București. Dl Popescu, care mai înainte nu credeà nici dogmele de credință ale bisericei orientale, acum luându-se după dl Grigorie Tocilescu, stabilește și „dogme istorice“, între altele dogma, *«că biserica română a existat în Dacia traiană în însași ființa poporului român»*.

Nu știu ce vreà să zică dl protoprezviter cu această dogmă nebuloasă. Dacă vreà să zică, că religiunea, sau biserica creștină constitue însași ființa poporului român, ori că din existința poporului român în Dacia Traiană trebue să facem în mod necesariu conclusiunea, că a existat și biserica lui creștină, atunci cum se explică, că de pe timpul, când Dacia Traiană a făcut parte din împărăția romană, ne-a rămas o mulțime de monumente păgâne, și nici unul creștin? Sau cu alte cuvinte, cum se întâmplă, că în Dacia Traiană se manifestă numai ființa păgână, iar nu și ființa creștină a poporului român?

Dar ce folos să mai discut cu oameni, cari nu sunt conștienți de ce scriu.

S'o gătăm mai pe scurt.

In „Unirea“ dela 10 Noemvrie 1906 eu am arătat, că la a. 883 nu a existat nici o mitropolie a Românilor din Ardeal. La 22 Decembrie 1906 dl Simeon Popescu răzimat pe auctoritatea lui Mangra, ne spune de nou, *„că biserica română din Transilvania încă în veacul al 9-lea și-a avut mitropolitul său“*.

Dacă domnul Simeon Popescu va puteà dovedì aserțiunea sa, eu mă supun la ori ce pedeapsă, ce mi-se va dictà din partea domniei sale. Dacă îi-mi dorește capul, și acela i-l dau. Nu poftesc altceva, de cât să indice scriitorul, ori documentul din veacul al 9-lea, care adevereste aserțiuhea d-sale. Dacă nu este în stare să o facă aceasta, atunci să nu mai prindă condeiul spre a scrie istorie românească, căci noi Românii nu suntem lăpădătura neamurilor. Am fost săraci, suntem săraci, dar am fost oameni cinstiți, și n'așì vreà ca lumea cultă să ne pună pe o treaptă cu Țiganii.

Ne spune dl Popescu, că George Brancovici *«a stat în relațiuni de aproape ... și cu Petersburgul»*. Dar acest oraș s'a întemeiat la 1703. Reședința Țarilor s'a mutat la Peters[illegible] în 1712. George Brancovici a murit în 1711. Spune ac[illegible] Popescu, cum a putut sta George Brancovici în [illegible] diplomatice cu Petersburgul?

Domnul S. Popescu ne spune, și după cele [illegible] „Unirea“, că Sava a fost *«mare viteaz între mu[illegible]* tace tăcerea peștelui despre vitejiile lui săvârșite [illegible] terina Temesvári și cu sora acesteia și despre ser[illegible] pr[illegible] țimei românești, care a osândit pe Sava, nu ca pe [illegible] ci ca pe un om stricat.

Așì puteà continuà mai departe în chipul aces[illegible] Popescu ne dă material bogat. Dar acestea puține [illegible] încă sunt de ajuns spre a arătà, că scrierea dlui Man[illegible] bună numai spre a prostì și a prilosti oamenii ignoranți.

Aici numai un lucru vreau să mai relevez. Domnul [illegible] pescu pe cei ce spun adevărul îi acuză, că sunt conduși numai de râvna de a propagà sfânta unire. Dar atunci să ne spună dsa, că de ce râvnă și de ce duh este purtat d-sa, când conștient propagă minciuna și neadevărul?

* * *

La ce ciudățenie poate da prilej o carte proastă, ne este dovadă un articol scris de domnul Al. T. Dumitrescu din București în foița „Tribunei“ din Arad, numărul 217 din 1906, cu titlul *«Vechea mitropolie din Ienopolea»*, documentat cu citate din cartea dlui Mangra. În cartea aceasta se spune (pag. 45—6), că niște episcopi (sârbești) din Arad se întitulau *în veacul al 18-lea «mitropoliți»*. Ei de fapt însă, precum ori cine poate știi, erau numai episcopi supuși mitropolitului sârbesc. Pe lângă titlul de Arad, mai luau și titlul de *Ineu* ca o amintire, că și în Ineu au șezut episcopii sârbești din părțile Aradului înainte de a-și stabilì definitiv reședința în acest din urmă oraș. Dar deși înainte de veacul al 17-lea nu întâmpinăm nici un episcop, fie românesc, fie sârbesc, în Ineu, totuși domnul Dumitrescu afirmă, că în Ineu s'au înființat mitropolia românilor din Ungaria și Ardeal încă din veacul al 14-lea și că aci au residat arhiereii ei, în lung și neîntrerupt șir, până la Mihaiu Viteazul, care „a strămutat reședința mitropoliei existente din Ienopolea în capitala de atunci a Transilvaniei“ (adecă în Bălgrad). Ne având domnul Dumitrescu nici cele mai elementare cunoștințe de geografie, pune Ineul de pe Criș, din comitatul Zarandului, oblu în Banatul Severinului, și fiind-că Patriarhia Constantinopolitană a întemeiat o metropolie în părțile Severinului la 1370, pune pe mitropoliții din părțile Severinului în Ineu și ast-fel face conclusiunea ridicolă, că Românii din Ungaria și Ardeal ar fi avut o mitropolie înființată în mod canonic încă dela 1370 cu reședința în Ineu! Dar de cunoștințele geografice ale dlui Dumitrescu calea-valea. Cu mult mai minunate sunt cunoștințele lui istorice. El lasă, fără nici o dovadă, să se înființeze mitropolia Ineului pe la 1370 între zidurile unei mănăstiri catolice de ritul latin din acel oraș și nu bagă de samă, că pe atuncia domnià în Țara Ungurească cel mai puternic rege și cel mai zelos propagator al catolicismului, Ludovic-cel-Mare, care pe preoții schismatici îi scotià din țară (Hurmuzaki, Doc. I, 2 p. 132), care nu suferià nici un nobil și nici un chinez român, dacă nu trecea la catolicism (Battyán, Leges secl. III, 406—7) și care întemeià episcopii catolice chiar și în Țara Românească, la Argeș și la Severin (Vezi, Ierarchia Românilor). Sub acest rege catolic cum s'ar fi așezat o mitropolie schismatică într'o mănăstire catolică?

Dar nu-i mirare, că dl Dumitrescu scrie astfel de absurdități, căci el nu a cetit nici una din scrierile mele, ceea ce se vede din împrejurarea, că-mi atribue părerea, că eu așì fi pus *«începutul ierarhiei române odată cu întemeierea Mitropoliei din Alba-Iulia de către Mihaiu-Viteazul»*, pe când de fapt eu am pus începutul ierarhiei române în veacul al 15-lea. Vadă cetitorii și din acest cas, cu câtă superficialitate se scrie la noi istorie. La alte popoară astfel de oameni nu

cutează să iee condeiul în mână. Apoi mai vadă cetitorul, cât de şubrede sunt dovezile despre existinţa vechei Mitropolii a Bălgradului, când ăcum o caută oamenii în Ineu.

* * *

Cartea dlui M. a mai avut un efect îmbucurător. Ceata unor fiinţe foarte inteligente, cari mă credeau răpus prin dovezile zdrobitoare ale „cunoscutului istoriograf şi politician" Mangra, au prins inimă şi deschizându-şi glasul drăgălaş pretutindenea, şi la Bucureşti, şi la Arad, şi la Sibiiu, au început a-mi cântă prohodul. Din această ceată nu puteà să lipsească nici domnul „S—a", care în cel dintâiu număr al *„Revistei Teo- rice"* din Sibiiu, după ce însuşi recunoaşte, că dl Mangra n'a t în stare să dovedească existenţa „vechei Mitropolii", nici convingă pe oameni, că Sava ar fi luptat „pentru biserica odoxă — *română"*, tăbăreşte asupra mea cu aceste cuvinte site de ori ce temeiu: „Criticul dela „Unirea" (prea veninos stil e dr. A. B.) greşeşte, când şi după publicarea Adnexului în cartea Păr. M. tot mai susţine, că teritoriul eparhial al iscopului Sava II Brancovici, se reduce la unele părţi din itoriul bănăţeano-ungurean, — iar pe deasupra Păr. A. Bunea mai pierde vorba cu pregătirea serbizării, prin Brancovici, biserice *ortodoxe* (române) din ţara noastă!"

Dacă dl „S—a" va puteà dovedi cu citate din scrierile mele, că eu ***am redus teritoriul eparhial al episcopului*** *„Sava II. Brancovici" la unele părţi din teritoriul bănăţano-ungurean,* şi că aşi fi confundat vre-odată — cum face d-sa — pe acest episcop cu episcopul dela Ineu şi Lipova Sava Solomon (Brancovici), atunci plătesc imediat abonamentul la o miie de exemplare din „Revista teologică". Dacă însă nu va puteà dovedi aceasta, să binevoiască a-şi recunoaşte greşala în „Revista teologică", rectificându-o, şi să-mi permită a declarà, că nu se află în lume venin atât de puternic, cu care să poţi stârpì atâta răutate şi atâta rea-credinţă, câtă îşi permit oamenii a folosì în contra mea, când dânşii vreau să combată resultatele istorice, la cari am ajuns după muncă grea şi după jertfe materiale foarte mari, pentru cari n'am primit nici o răsplată dela oameni, ci batjocură, ocară şi hulă, ce nu le-am meritat şi nu le-am aşteptat, şi tocmai pentru aceea, întru amărăciunea sufletului meu, n'am putut să nu sbiciuesc pe cei ce cutezară a întrà ca nişte precupeţi murdari în sanctuariul ştiinţii.

* * *

Drept încheiere mai observ, că afară de greşelile relevate în această scriere, părintele Mangra şi-a umplut cartea şi cu alte multe neexatităţi şi greşeli, la cari însă nu m'am oprit, de o parte pentrucă nu se ţin strâns de obiect, iar de altă parte pentrucă am crezut, că ori ce cetitor poate învăţà din cele relevate de mine, cu câta precauţiune au se fie primite şi celelalte scrise din cartea părintelui Mangra.

Bibliografie.

A apărut:

„Cuvântări bisericeşti", de *Massillon*, episcop de Clermont şi membru al academiei franceze. Din originalul francez traduse de *Ioan Genţ*, protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Tom. II. format 8° 304 pag. Cu permisiunea Preaveneratului Ordinariat Episcopesc gr.-cat. de Oradea-mare. Oradea-mare, 1906. Tiparul tipografiei „Patria" George Magyar. — După un interval de opt ani, dau în mânile P. T. Public român Tomul II. din predicile clasice ale marelui Massillon. E superfluu a aduce în memorie Veneratului Cler român, că cine au fost Bossuet, Bourdaloue şi Massillon. Celebrul Nisard scrie despre ei în istoria literaturei franceze: „colecţiunea măreaţă de vorbiri a acestor oratori, e un monument unic în istoria literaturei, fără model şi fără păreche la celealalte naţiuni creştine". (Histoire de la littérature française par D. Nisard. Paris. 1863. tom. IV. pag. 301). În acest tom comunic şi un mic studiu despre aceşti trei oratori clasici, zugrăvind caracteristica distinctivă a fiecăruia, şi aducând citate număroase din scrierile lor, precum şi câte o predică despre acelaşi obiect: despre nepocăinţa finală, de Bossuet şi de Bourdaloue, ca onoraţii cetitori să aibă ocaziune a-i cunoaşte pe toţi trei. Din tomul I. am încă câteva sute de exemplare. Ca cât mai mulţi să poată procurà aceste clasice vorbiri, preţurile le fixez cât se poate de ieftine. Tom. II. Cu expediţiune francată, un singur exemplar costă 3 cor. 40 fil. Al şeptelea exemplar îl dau gratuit. De se procură la olaltă zece exemplare, preţul unui exemplar îl fixez în 2 cor. 50 fil. şi un exemplar îl dau gratuit. La comandă de douăzeci sau mai multe ex. preţul unui exemplar va fi 2 cor., şi două exemplare dau gratuit. Ambele tomuri. Câte un exemplar din ambele tomuri cu spedare francată costă 5 cor. 40 fil. Zece exemplare procurate deodată se dau à 4 cor. 50 fileri, pentru 45 cor. şi un exemplar gratuit. Două zeci exemplare, procurate deodată, costă à 4 cor., 80 cor., iar două exemplare se dau gratuit. Spesele postali de recomandaţie şi pentru trimiterea în pachet sunt de a se plătì deosebit. La comandă de un singur exempl. de se cere să-l trimit cu recomandaţie, să se mai adaugă 29 fil. De se comandează mai multe exemplare, până la greutate de 5 Kg. spesele postali sunt 72 fil. Comandele sunt a se adresa la subscrisul. Preţul se trimite înainte, altcum cartea se spedează cu rambursă, ceea ce costă spese mai mari. — Oradea-mare, 12 Ianuarie 1907. *Ioan Genţ*, protopop gr.-cat în Nagyvárad, Sztaroveszky utcza 6. sz.

Manual de limba germână, întocmit de *Dr. Constantin Lacea*, profesor. Partea III. şi IV. Brassó. 1906. (+VIII. p. 208). Dl C. Lacea nu este necunoscut în literatura noastră didactică mai nouă. Cartea de faţă încă este al doilea tom, din seria de cărţi didactice germâne, prin care autorul voieşte să înlesnească învăţarea şi cunoaşterea acestei limbi. Este lege dar german pentru clasa V. şi VI. gimnaziale şi bucăţile de cetire sunt uşoare ca gramatică şi interesante ca obiect. Totuşi credem că nu ar fi stricat mai multe bucăţi din regnul animalelor sau chiar şi unele interesante icoane geografice din ţara noastră. Erau mai aproape şi imediate de interesul şi cunoaşterea şcolarilor, decât unele bucăţi din istoria şi mitologia germanilor, respective a grecilor. Şi poezile din partea primă, menite pentru clasa a V-a, erau mai potrivite dacă erau mai scurte şi mai lirice. Foarte bine este însă adunat şi întocmit materialul gramatical, care merge sistematic până la sfârşitul cărţii, şi iarăşi este de o înlesnire mare vocabularul dela sfârşitul cărţii. *(op.)*

Mitropolitul Sava Brancovici, de *Dr. A. Bunea*, canonic. Preţul 1 cor. 50 fil. Plus porto postal 10 fil. Se află de vânzare la Librăria Seminarială din Blaj.

„Hipnotism şi Spiritism", de *Dr. Vasile Suciu*, profesor. Costă 1 cor. 50 fil. + 20 fil. porto. — Se află de vânzare la Libr. Semin.

„Albina", Revistă Enciclopedică Populară. Anul X. Nr. 17. din 21 Ianuarie 1907. cu următorul sumar: Primul nostru tablou colorat. — Redacţia, 24 Ianuarie 1859. — Sofia Nădejde, Dascălul blând. — M. D. Popescu, Porumbul zis dinte de cal. — Dr. Lux, Pricina gerului din urmă. — M. Dragomirescu, Tablourile noastre. — L., Calendarul sătenilor. — D. Rădulescu. Mana viilor. Delegaţia română la Viena. Văruirea pomilor. Un dar dela fraţii din Ardeal. — M. I. Popescu-Riceman, Ce sgomot s'aude din codru? (Doină culeasă din popor). Informaţiuni. Înştiinţare. Apel. — Ilustraţiuni: Costache Negri; Mihail Cogălniceanu; Anastasie Panu; Biserica Cuţitul de Argint; O margine de sat (Tablou de Costin Petrescu); Frunză de viţă sămănată. — Supliment: Un tablou în colori de Costin Petrescu: Vizita M. S. Regelui la Plevna. — La acest număr cetitorii „Albinei" primesc în dar un tablou colorat, care reprezintă pe regele *Carol* vizitând câmpia Plevnei după 25 ani. La cuvintele de salut a mitropolitului de Vraşa, soldaţii apar din morminte, cu gorne şi steaguri spre a saluta şi ei pe regele liberator. Ideie admirabilă din partea pictorului şi tot aşa şi din partea revistei.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţà acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul viteilor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile oauă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne oauă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii toamna şi iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi porcii şi vitele în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — căreia îi e preţul 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fileri.

Thea foarte ieftină şi bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 8 coroane.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent şi sigur. — Preţul 70 fileri.

Contra mânilor şi a picioarelor înghetate. Preţul 80 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar
(26) 5–5 **Szászváros**, Piaţa şcoalei 41.

„CONSUM", societate comercială pe acţii.

Contul Bilanţului pe anul 1906 — Mérlegszámla 1906. évre.

ACTIVE — VAGYON:		cor.	fil.	PASIVE — TEHER:	cor.	fil.
Numărar în cassă — Pénztárkészlet		361	14	Capital de acţii — Részvénytőke	78500	—
Mărfuri — Árukészlet		26497	37	Împrumut — Kölcsön	24000	—
Debitori — Adósok	12,067·67			Creditori — Hitelezők	3488	58
Dubii — Kétes	331·50	11736	17			
Mobilar — Szerelvény	1,294·81					
10% Amortizare — 10% lerovás	129·81	1165	—			
Timbre — Bélyegkészlet		1162	—			
Depuneri — Betétek		29	52			
Conto-Cheque — Cheque számla		152	82			
Spese de proces — Perköltségek		124	85			
Perdere — Veszteség		64759	71			
		105·988	58		105·988	58

Contul profitului şi al perderilor — Nyereség és veszteség számla.

EŞITE — KIADÁS:	cor.	fil.	ÎNTRATE — BEVÉTEL:	cor.	fil
Asigurări — Biztositások	94	05	Din vânzare de mărfuri — Árúczikkekárulásából	12668	81
Contribuţiune — Adó	348	51	Perdere — Veszteség	64759	71
Accis — Fogyasztási adó	376	12			
Interese — Kamatok	1918	47			
Spese curente — Fenntartási költségek	372	53			
Fracturi şi Porto — Fuvardij és Postabér	1845	94			
Salarii — Fizetések	5040	34			
Chirie — Házbér	1336	—			
Dubii — Kétesek	331	50			
Amortizări — Lerovások	129	81			
Perdere din 1905 = 1905 évi veszteség	65635	25			
	77428	52		77428	52

Blaj, din şedinţa direcţiunei din 25 Ianuarie 1907.

(6) 1—1

Gavril Pop m. p.
preşedinte.

Direcţiunea:

Aurel C. Domşa m. p. **Dr. A. Pop** m. p. **Dr. L. Nestor** m. p. **Dr. I. Maniu** m. p. **S. Muntean** m. p. **Eugen Bian** m. p. **D Radeş** m. p. **Dr. V. Szmigelski** m. p.

S'a revăzut şi aflat în consonanţă cu cărţile duse în ordine. Blaj la 25 Ianuarie 1907.

Dr. Isidor Marcu m. p.
preşedinte

Iacob Mureşianu m. p. **Gavril Precup** m. p. **Victor Muntean** m. p. **Dionisiu Trifan** m. p.

Membrii comitetului de supraveghiere.

Stefan Nyerges m. p.
contabil.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 36—52

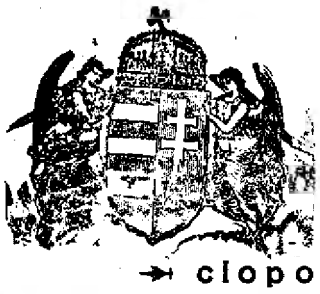

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre cele întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

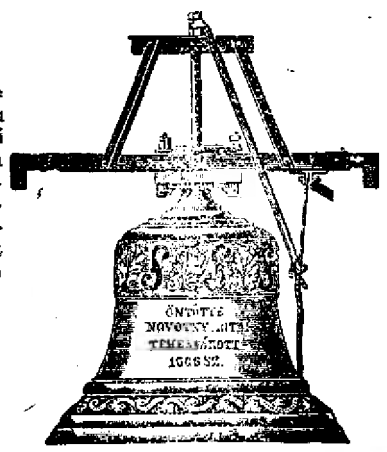

de mine inventate şi mai de mult ori premiate, cari sunt provăzut în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au an ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 827 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 36—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane.

capitale asigurate asupra vieţii: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi-dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 4—? Blaj—Balázsfalva.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·84
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Licitaţiune minuendă.

Pentru noua şcoală din Ciugudiul-superior, publicată de Comunitatea biser. gr.-cat. din Ciugudiul-superior după planul şi preliminariul aprobat de Prea Veneratul Conzistor, şi statorite în *2200 coroane*, din material de piatră,

Spre acest scop, în 24 Februarie st. n. 1907. la 2 ore p. m. la şcoala gr.-cat. de aici se va ţinea *Licitaţiune minuendă;* ofertele se pot face în scris sau verbal cu depunerea alor 5% ca vadiu al preţului de edificare. — Planul şi preliminariul se pot vedeà în cancelaria oficiului parohial.

Ciugudiul-superior, 1 Februarie n. 1907.

Hetea Sevastin, curator primar. Ioan Pop, preot gr.-cat.

(7) 1—1

Tusă!

Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser cu 3 brazi

probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 şi 40 fil.* şi să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (3) 25—32

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele lui **Mesia**, de Levis Walace, 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciŭ. . —.12
5. **Din viéţa lui I. Micul** de M. Străjan . . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de **Aurel** Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . —.40

*) Aceia, cari vor cómanda de odată toţi 10 Nrii, îi primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor

Tidografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchia: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Fóia apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII **Blaj, 16 Februarie 1907.** **Numărul 6.**

Al doilea proces de presă al Unirei.

Luni s'a pertractat la curtea cu juraţi din Cluj al doilea proces de presă al Unirei. Cel acuzat erà de data asta părintele *Simeon Zehan* din Breţc.

În nrl 23 din 2 Iunie a. tr. sub titlul „Şcoalele naţionalităţilor," păr. Zehan polemisă cu un înfocat inspector, de şcoale din Deva, cutare Szabó Elemér, care scrisese în „Néptanitok lapja" contra şcoalelor noastre poporale. Se schimbase guvernul, venise la resortul cultelor contele Apponyi, şi cum la noi meritele se câştigă mai ales de pe spinarea naţionalităţilor, dnul inspector, şi-a sufulcat mânile şi dăi pe şcoalele valahilor: sdrobite şi magiarizate. Părintele Zehan, mai mult amărît contra acelor scrise în o foaie oficioasă, se întreabă, că oare pentru cazul când propunerile dlui Szabó ar fi traduse în fapta, mai e conzult să susţinem pe banii nostri şcoale, cari nu mai servesc scopurilor culturale româneşti, şi lasă să se vadă gândul la care a ajuns dsa, că în cazul acesta mai bine să le închidem.

Procurorul, poate inspirat de vre-un binevoitor a păr. Zehan, — află în acest articol agitaţie contra naţionalităţii magiare şi-l trage în cercetare. Articolul acesta a fost de altcum primul, asupra căruia am fost şi noi întrebaţi, cum însă erà iscălit, nu ni-s'a cerut, decât să spunem, unde e domiciliat scriitorul lui. Noi am fost scoşi de sub acuză.

La pertractarea finală *părintele Zehan a fost aflat nevinovat şi achitat.*

* * *

Reproducem partea esenţială a articolului din cestiune.

În „Néptanitók Lapja", organul ministerului de culte şi instrucţiunea publică Nr. 20. dela 17 Maiu a. c. un anumit Szabó Elemér din Deva sub titlul: „Nemzetiségi iskoláink rendezése" sulevează din nou cestiunea şcolilor noastre şi din incidentul, că rezortul cultelor a ajuns în mâna unui politician, ca Apponyi Albert, îşi esprimă speranţa, că şi cestiunea şcoalelor naţionalităţilor se va duce în, acum în sensul aspiraţiunilor naţionale magiare.

Dacă articolul Dlui Szabó nu s'ar referi în mod special la noi la români, şi dacă nu l-ar ilustrà într'un mod de tot fals, comparând şcolile magiare din România cu şcolile româneşti dela noi, poate că aş fi tăcut, însă văzând cât de tendenţios şi unilateral este d-sa în această scriere, nu pot ca să nu-reflectez.

Noi jertfim milioane pentru creşterea învăţătorilor nostri şi susţinerea şcoalelor noastre poporali. După împrejurări ne ridicăm edificii şcolare corăspunzătoare şi pentru limba magiară şi învăţarea ei din partea elevilor punem cel mai mare pond. Manuale contrare statului nu folosim şi ne conformăm întru toate legilor şcolare existente şi ordinaţiunilor emanate dela auctorităţile noastre superioare competente. În schimb însă pentru acestea jertfe pretindem, ca şcolile noastre să-şi păstreze caracterul lor românesc cu limba de propunere românească, pe învăţători să ni-i deie preparandiile noastre şi tot acolo să se şi cualifice pentru oficiile lor, având numai să arete că sunt destoinici în de ajuns şi pentru propunerea limbei magiare

Dar iată ce pretinde dl Szabó Elemér: Nici mai mult, nici mai puţin, fără ca fiecare învăţător de pe teritorul statului magiar să se numească: „magyar tanító," iar numirea de român, slovac etc. să fie exclusă, şi cel mult dacă lângă numirea de magyar tanító mai adauge caracterul confesiunii, căreia aparţine, adecă gr.-cat., gr.-ort. etc. Apoi limba de propunere în preparandii şi în şcoalele poporali să fie cea magiară, iar cea maternă să se restringă la anumite oare pe săptămână şi în fine, ca susceperea la cursurile preparandiali ale naţionalităţilor să se facă de către inspectorii şcolari regeşti, şi examenul de cualificaţiune să-l depună ina-

FOIŢĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea" de Ioan Agârbicean. —

(Continuare.) 2

După doi ani de universitate, când tatăl său i-a spus că nu-l mai poate ajutà cu nimic, Barbu nu se mâhnì de loc, ci dimpotrivă-i părea bine c'a venit la mijloc bătrânul, ca hotărîrea ce şi-a luat-o încă din anul trecut să rămână neclintită.

În oraşul mai apropiat de satul lor sunt cinci advocaţi de român. Barbu la două zile erà în cancelaria unuia. Până la începutul lui Septemvrie nădăjduià să-şi adune banii pentru înscriere, iar de studiat aveà cărţi şi notiţe dela cursuri, va învăţà în timpul liber. Nici la universitate nu făcea altcum în anul din urmă şi examenul l-a dat strălucit.

Şi o viaţă nouă simţeà că se va începe acum pentru dânsul! În odăiţa lui curată, la fereasta căreia un păr înalt îşi tremurà frunzele netede într'un şopot nedesluşit, în cea dintâi sară ce-şi petreceà aci, i-se părea c-a dat peste el un noroc, la care n'ar fi visat niciodată. În sfârşit o locuinţă, unde poţi deschide fereastra, şi poţi sorbì aerul curat, proaspăt înrourat par'că de tinereţă. Curtea largă e aşa de liniştită, numai pomii îşi lasă umbrele uşoare pe nisipul luminat de lună. Zgomotul de-afară scade mereu, şi lui Barbu i-se pare că-i acasă la ei, în paza curată a părinţilor. Aici în sfârşit va puteà să lucreze, aşa cum îl trage pe el inima, aici, după muncă, va puteà ieşì să tragă nişte preumblări ca acelea, încât venind acasă, să se poată apucà din nou de studiat.

Împrejurimile nu le cunoştea încă bine, dar erau păduri bătrâne, în zări se înălţau munţii vineţi, şi drumurile şerpuiau albe printre fânaţe şi lanuri. Nu-i cine ştì ce oraş mare, dar Barbu erà sătul până'n gât de oraşele mari. Nu-s mulţi români nici aici, dar tot sunt, aşa ca să ai cu cine schimbà o vorbă, ori cui să-ţi spui păsurile tale. O, da, aici sunt destui oameni tineri, cari vor socotì dimpreună cu el de prostie viaţa ce-o ducеà la universitate Iuliu Popescu, de pildă.

Adurmise cu gândurile celea mai frumoase, şi când se deşteptă, soarele-i bătea în geamuri. Se îmbrăcă grăbit, făcându-şi mustrări că a putut să doarmă atâta, şi se gândeà la noul şef, domnul advocat Munteanu, pe care nici nu l-a văzut bine, până'acum, Dar numele-i erà frumos. Şi ca un copil, Barbu se cugetà voios, cum va puteà zice de aici în colo domnule Munteanu," — în locul atâtor nume străine, în cari îşi rupeà limba, până acuma.

Odaia lui erà lângă cancelaria advocatului. Locuia aici, să poată fi la îndemână, — mâncarea însă o luà la birt. În dimineaţa cea dintâiu Barbu nici n'a luat dejunul, ci merse aţă în cancelarie, unde găsì aceleaşi protocoale şi hârţii, cari îi erau aşa de bine cunoscute. Privì odată în jur, la dulapuri, la cărţi, apoi se aşezà la masă să facă rând. Î-se părea că ar şi puteà începe să lucreze, dar totuş aşteptà să vadă odată porneala ce va face-o dl Munteanu.

Acesta venì în curând.

„A, domnule Barbu, te-ai şi sculat. Uite, nici n'am băgat aseară de seamă posta aceasta. Te rog desfă-o, mi-se pare că sunt afaceri urgente."

Şi fără să-i mai zică o vorbă, se aşezà pe un scaun cu spetează, fumând din ţagara de frunze, pe care-o ţinea în degetele îngălbinite de fum.

intea unei comisiuni regnicolare, designată anume spre acest scop.

Când am cetit acestea, m'am alterat adânc în sufletul mieu şi mi-am pus întrebarea că oare ar fi cu putinţă un atare lucru? Combinând lucrul, am tras conclusiunea. Dupace limbă de comandă şi teritor vamal independent nu s'au putut obţinea de sus, iarăş noi naţionalităţile avem să fim date pradă molochului de magiarizare, noi suntem mai slabi şi mai uşor pot să ne sugrume. Lupta oferită o vom primì, şi dacă mai debili fiind, vom sucombà, cel puţin istoria, martora timpurilor, va spune urmaşilor nostri, că ni-am făcut destul datorinţii. Întâmplându-se atare lucru, oare consult ar fi să mai susţinem preparandii şi să jertfim atâta pentru ridicarea de şcoli poporali şi susţinerea lor? Zic că nu, ci atunci se abzicem cu totul şi deodată de ele.

Credem tare însă, că cei chiemaţi şi cei buni ai nostri, ca totdeauna aşa şi acum, vor sări întru apărarea sfintei noastre cauze, gata fiind şi noi a le urmà în luptă până la extrem; iar Provedinţa divină, care de atâtea ori ni-a ocrotit şi nu ni-a lăsat să perim nici de data aceasta nu ne va lăsà.

* * *

Asupra pertractării finale am primit următoarele şire:

„Astăzi s'a pertractat înaintea curţii cu juraţi din Cluj, procesul de pressă intentat pentru articlul de fond publicat în nrul 23 din anul trecut al foii noastre, a cărui titlu este: „Şcoalele naţionalităţilor“. Acest articol fiind iscălit de preotul nostru din Bretc *Simeon Zehan,* dsa a fost tras la răspundere înaintea barei judecătoreşti. Constituindu-se juriul după regulament şi după ce s'a cetit articolul incriminat în traducere autentică ungurească, s'a dat cuvântul substitutului de procuror Dr. Dorgó Gábor, care cere condamnarea acuzatului printr'o vorbire slabă. şi lipsită de ori ce temeiu. După ce acesta şi-a terminat acuza, se scoală tinerul şi energicul advocat român din Cluj Dr. Iuliu Pordea, şi ţine o vorbire de apărare clasică, plină de argumente din dreptul universal şi din scriitorii mai renumiţi de dreptul internaţional şi morala generală. Procurorul este zdrobit din însăşi aserţiunile sale. Pe feţele publicului, deşi în mare parte străin, se vede o satisfacţiune cu acest minunat pledoar.

În fine se stabileşte textul întrebării, ce este a se pune juraţilor, care este unica întrebare: Vinovat este acuzatul de aţitare a românilor contra magiarilor sau ba? Apoi juraţii şi juzii se retrag, ca să se consfătuiască, şi revenind iarăşi în sală, acuzatul este poftit afară pe câteva minute, când apoi rechemat fiind, preşedintele tribunalului Br. Rudnyánszky, îi anunţă sentinţa, cum că este achitat. În publicul român, bucuria este mare, dar cu atât mai mare fù a acuzatului, care deducând din procesele de mai înainte, se aşteptà şi dânsul la o pedeapsă deşi nu aşa mare, dar totuşi că se iasă necondamnat nu se cugetà.

Sunt sigur, că merit de căpetenie în această achitare a avut persoana advocatului Dr. Pordea, care prin vorbirea sa de apărare a nimicit toate argumentele procurorului şi-a stors verdictul de achitare din mâna tribunalului, care cu câteva zile mai înainte fusese aşa de riguros faţă cu dnul Moldovan dela „Orizontul.“

* * *

Ne bucurăm şi noi de acest resultat. Un verdict afirmativ al juraţilor ar fi îngreunat şi poziţia noastră şi ne-ar fi împedecat poate mult în activitatea noastră pentru înaintarea bisericei şi neamului pe calea progresului. Felicităm pe amicul nostru şi-l îndemnăm să nu lase a fi înfricat în ajungerea scopurilor, ce le urmăreşte, ca un adevărat şi vrednic preot român unit.

Mereu înainte!

Rânduiala evangeliilor. — În unul din numerii trecuţi păr. Turdean se plânge, că preoţii dela sate nu ţin samă de chipul cum se urmează cu cetitul evangeliilor în duminecile de peste an, şi astfel se întâmplă, că în trei comune se cetesc trei evangelii diferite.

La aceasta observă un cetitor, că ar fi bine. dacă cu începerea fiecărei an s'ar publicà un indreptar bisericesc anume întocmit, care să cuprindă mersul serviciului divin peste întreg anul, bună oară cum se face aceasta la ruteni.

Aflăm şi noi că acest indreptar ar fi bun, mai ales pentru preoţii, cari n'au timp să se uite câteva clipite în cărţile corali, înainte de a începe sf. Slujbă, dar nu credem, că chestia evangeliilor de pildă, poate să deie atâta de gândit preoţilor. În Evangeliile cele noue, de cari sunt acum pretutindenea aproape, este la sfârşit un feliu de îndreptar foarte comod şi uşor de urmat. La fiecare an e însemnată ziua Paştilor, şi după această zi e socotită pe fiecare Duminecă: ce evangelie se ceteşte la mânecat şi ce la liturgie, ce apostol şi care vers e de rând. Dacă un preot le ştie acestea, nu mai poate fi vorba de greşeli şi confuzii, numai cât poftească cu toţii a mai lăsà din nepăsarea, care e primejdioasă, dacă se înrădăcinează.

Barbu desfăcù scrisorile, şi începù să cetească repede, ca şi când ar lunecà pe-o apă. Când ajunge pe la mijloc domnul Munteanu îi făcù semn să lase, că ştie ce urmează, şi „să deie după ceealaltă hârtie.“ Barbu da, cu aceeaş uşurinţă, şi la a doua şi la a treia, până le isprăvì pe toate. Erà un proces mărişor, şi Munteanu îşi încruntă sprâncenele. Nu erà uşor, cum gândise la început, ci dimpotrivă „se încurcau iţele tot mai al draculuì,“ cum spuneà dumnialui.

Erà un om trecut peste jumătatea vieţii, negricios, cu nişte ochi foarte mici şi sclipicioşi. Ochii aceştia nu i-au prea plăcut lui Barbu, mai ales acum văzându-i mânioşi, — dar în sfârşit ce are el cu ochii cuiva?

„Asta vezi! Dupăce baţi doi ani de zile toate drumurile şi scrii păn' ţi-se lungesc degetele, îl pune dracul pe unul din erezi de se trezeşte din morţi! Acum pune-te Dta şi capacitează pe un mort, că nu mai are nici un drept la avere. Culmea prostii şi totuş trebue să se facă!“ Şi Munteanu aruncă o privire chiorâşe, plină de râs şi de răutate, spre Barbu. Nezmintit, n'a fost pentru Ilie privirea aceea, ci izvorise aşa din gândul procesului — din sufletul advocatului. Dar Barbu îşi întoarse repede capul şi se uità, clipind din ochi, când la un protocol când la un dulap, până ce în sfârşit îşi oprì privirea pe masa de scris de-asupra hârtiilor. Munteanu rîşîea printre dinţi silabe din cuvinte ce şi le spunea şi ieşì, şi slobozià fum greu, ce plutea alb în lumina din casă.

— „Dacă s'a adeverit odată c'a murit, dac'au jurat martorii şi s'a adus şi adeverinţă oficial despre cazul de moarte, atunci l-o luat mama draculuì pe ce-l de-o înviat. Ei dar iac'aşa! Nu stă lumea dintr'un proces.“ Şi el se scoală de pe scaun şi se apropie de masa unde stà Ilie.

— „Dta doi ani ai stat în capitală, încheiaţi doi ani?“

— Da, domnule advocat. Anul trecut şi celalalt.

Munteanu îşi ridică fruntea cu sprâncene cu tot:

— Şi nu ţi-a fost prea greu să stai atâta?

— Nu dle Muntean. Pentruce să-mi fie greu?

— Înţeleg dar. Ai avut bursă, aşa patru cinci sute, ai?

— Nici un filer dle advocat. M-am ajutat de-acasă!

— Iată-iată, s'a ajutat de-acasă! D'apoi ţi-au putut trimite sute pe an părinţii?

— Vezi că mie nu mi-au trebuit sute de-acasă. Mai câştigam şi eu, că, slavă domnului, am mâni harnice.“

Munteanu îşi oprì, fără voie, ochii la mânile lui Barbu, înguste, lungureţe, albe. Părea că-i place să privească la ceva aşa de fin.

— „Adeca ai scris şi acolo, vei fi dedat cu scrisul“ zice el venindu-i în ochii mici aceeaş undă de râs, ce par'că izvoria din fiinţa lui prea sănătoasă.

Barbu clipì din nou din ochi, şi acum rămase cu ei la hârtiile de pe masă. Nu şi-i mai ridicà. Munteanu cercetă puţin dosarele, apoi îi zise, de departe:

— „De-acasă nu cred că vei fi primit mult ajutor.“ Erau drepte cuvintele advocatului, ştia Barbu că aşa este, dar în glasul în care i-le-a spus erà ceva, ce mai întâi a făcut să se urce o undă de roşaţă în obrajii lui Ilie, la vorbele unui om. Poate că isvorà felul acela de a rostì cuvintele iarăş din fiinţa prea sănătoasă a lui Muntean, dar totuş i-au făcut rău vorbele acestea.

Cerù în grabă scrisorile mai urgente şi se apucă de lucru. Nici nu băgă de seamă, cum a trecut ziua până la amiazi N-a scris de mult în cancelarie şi-i erà par'că de scârţâitul acela repede al condeiului. În înşirarea grabnică a literilor nitase de Munteanu, de cancelaria unde e acum, se simţià numai dorinţa aceea de mai înainte, când scrià în capitală, să termine cât mai îngrabă.

Prânzul şi-l luă între feţe necunoscute, cari nici, nu băgă de seamă, cum îl privesc de curioşi. Înzădar îşi bătеau capul să afle că cine-i, şi câte unul, din cei patru tineri, se frecau la frunte ca şi când ar fi voit să-şi aducă aminte. Dar nu-i nimic! Poate e un „provincial,“ vre-un scriitoraş dintr'o cancelarie notarială dela sate.

Barbu, fără să-i iee în seamă, ieşì afară şi începù să rătăcească prin oraş. A mai fost el aici de câteva ori, când erà mai mic, dar atunci abia a putut să-şi însemne câte ceva. Abia acum poate să vază că într'adevăr oraşul erà destul de frumos, cu zidiri nouă, mari, cu străzi, unele destul de regulate. Dar cei plăceà mai mult erau ulicele liniştite, umbrite de acaţii şi platanii de pe margini. O pardosală de piatră tare, lucie ca cremenea, pătrată se întindea pe străzile mai mari. Firmele prăvăliilor, se înţelege, că'n toată ţara aceasta, erau ungureşti, cu un Con, Adolf ori Moriţ la sfârşit. Dar pe drum, printre nădrăgarii străini, se amestecau şi ţărani de ai nostri, cu cămaşa albă, ţărance cu iile înflorite, curate, — cum vin oamenii nostri la oraş.

Promenada, „aleia“ cum i-se zicea aici, erà la un capăt al oraşului, în faţă cu dea-

REVISTE.

Ungaria. Congresul catolic din anul acesta se va ţineà în Pécs. Episcopul contele *Iuliu Zichy* a încredinţat pe canonicul său *Wurster* să înceapă lucrările pregătitoare.

Sâmbătă a vorbit în Casa magnaţilor episcopul dela Alba-Regală Dr. Ottocar Prohászka. A urgitat cauza congruei şi a autonomiei catolice. A pretins ca Slovacilor să li-se conceadă, ca cel puţin în şcoalele elementare să fie instruaţi în limba maternă. A vorbit şi în interesul învăţătorilor confesionali.

Austria. Pe când popoarele Austriei se pregătesc pentru alegerile ce se vor face pe baza noului drept electoral, acela care are foarte mari merite că s'a scris în cartea legilor acest drept electoral, *Dr. Carol Lueger*, e bolnav, şi în pat a trebuit să primească vestea despre distincţiunea ce a căpătat-o ca recunoştinţă pentru munca săvârşită în favorul votului universal, egal, secret şi liber. Ştirile mai nouă spun, că acum se simte mai bine.

Franţa. Se credeà, că după circulara din urmă a episcopilor, în carea se statorià modalitatea contractelor pentru luarea în folosinţă a bisericilor, guvernul va vedeà lipsa de a se împăcà cât de cât cu biserica, şi nu va pune piedeci contractelor făcute după instrucţiunile date de corul episcopesc. Dar se vede, că guvernul nu vrea pacea, el nu numai că nu recunoaşte ierarhia şi imunitatea averilor bisericeşti, dar vrea se facă iluzorii şi contractele ce s'ar încheià cu privire la folosinţa edificiilor bisericeşti. În circulara ministrului *Briand* se cere, că de câteori se schimbă parohul dela o biserică, să se facă contract nou, şi aşa comuna politică să se poată jucà cu biserica cum îi place, pe episcopi nu-i recunoaşte de loc. După cum spun „Osservatore Romano" şi „Corriere della Sera" Vaticanul a interzis episcopilor încheierea contractelor, după cum le cere acestea guvernul în enciclica lui *Briand*; oficios nu se ştie încă nimica.

Germania. Din campania electorală Centrul a ieşit cu 110, conservativii uniţi cu 107 deputaţi. Acestea două sunt celea mai puternice partide, lângă ele stau liberalii, cari însă aparţin multor „fracţiuni." Cine va fi preşedintele nouei camere, e o chestie tare mult ventilată prin jurnale. Cancelarul *Bülow* s'a silit mult să dobândească o majoritate liberală în dietă, aceasta nu i-a succes, dar totuş ar vreà să aibă cel puţin pe preşedintele dietei dintre liberali. În sesiunea trecută preşedintele a fost din centru, contele *Ballestrem*. Poate că lui *Bülow* să nu i-se împlinească nici dorinţa aceasta, şi aşa să ajungă preşedinte iar din centru, al cărui candidat pentru postul acesta e baronul *Hertling*. De altfel după cum se svoneşte, *Bülow* nu mai vrea să aibă pe lângă sine centrul, ci pe conservativi şi liberali, cari — unindu-se toate „fracţiunile" — dau majoritate absolută.

Rusia. Incă în primăvara anului trecut se svonia, că s'ar fi făcut paşi la guvernul rusesc, să nu se mai amestece în afacerile interne ale bisericei naţionale ruseşti, şi să se îndestulească cu favorizarea bisericei ruseşti şi asigurarea privilegiilor acestei biserici. Atunci erà vorbă de reforme mari, cari vrea să le introducă în biserică sinodul. Acum se vesteşte din Petersburg, că procuratorul suprem al „sfântului sinod" ar fi dat o reprezentaţiune în direcţia aceasta la consiliul de ministrii.

In aceasta cere sprijinul guvernului faţă de preoţii greco-orientali ruseşti, al căror credincioşi în urma edictului de tolerenţă din

---

lurile mari, împădurite. Peste zi sunt puţini cari stau pe scaunele văpsite, dar sara, furnică lumea împestriţată. Dar nu-i nimic, căci pădurea-i aproape, şi cel ce doreşte linişte n'are decât să între, — pe căile largi ale ei. Lui Barbu îi plăcură toate, şi plănuià, să vină cât de des pe aici. Sub vre-un stejar bătrân, la marginea pădurii, putea să înveţe în toată tihna.

Dup'amiaza îi trecù tot aşa de'ngrabă. Dar colo, după ojina cea bună, ridicându-şi capul de pe scrisori, văzù că din casa din faţă, ieasă o doamnă ş'o domnişoară, cu umbreluţele, unul roza şi altul alb, cumu-i aripa de zăpadă a unui fluturaş. — aruncă aşa un ochiu spre cancelarie, şi apoi trec spre portiţă.

(Va urma).

Chestii contimporane.

VI.

Unele puncte de mânecare în apologia creştină.

(Continuare).

IV. *Trupul şi sufletul omului. Darwinism, evoluţionism.* În „Păstorul Sufletesc" nrul din Octomvrie 1906 să publică o disertaţie a dlui V. Criste. preot. făcută după mai mulţi autori renumiţi, *despre om.* În această lucrare primitivă, după părerea unora, se combat părerile materialiştilor despre om, timbrându-se toata sistemă cu următoarea sentinţă: „o filozofie, ca aceasta, e deamnă de *fiarele sălbatice,* pentru cari nu există altceva, decât cele ce pot încruntă ele cu unghiile şi spintecà cu dinţii" (P. S. p. 519).

Puţin e aceasta în sine, dar la acest puţin se reduce tot, ce s'a scris acum la noi pe tema aceasta.

De fapt, întrebarea: *„cine eşti?* (Ioan 1. 19.) e o problemă, de care se ocupă toate ştiinţele, toată filozofia, sistemele religioase, teoria, interesele practice. Tu cine eşti? Eu sunt om. Ce-i omul? Omul e „animal rational": un compus din trup şi din suflet, şi ca atare: făptura lui Dumnezeu. Prin urmare trei trebue aici privite: trupul, sufletul şi relaţiunea lui, în origine, cu Dumnezeu.

1. Ce priveşte trupul omului, se naşte întrebarea: cum îşi are acela originea? Facerea omului din Geneză numai atâta spune, că în oare care chip e făptura lui Dumnezeu, dar în ce chip? e chestia ştiinţelor naturali. Iar în ştiinţe sunt două teorii principale, referitor la toate speciile existente ale animalelor. Una e teoria veche Linneé—Cuvier, care pentru toate speciile presupune un *act separat al creaţiunei;* alta e mai nouă, *a evoluţiei,* care crede, că familiile, speciile şi genurile animalelor s'au desvoltat gradat una din alta. Ateiştii apoi aici aşa raţionează: în catena evoluţiei speciilor ajungem la un grad primitiv al evoluţiei, la specia minimă, la cea dintâi plazmă vieţuitoare, care dela sine a căpătat viaţă, nefiind înaintea ei, decât numai materia anorganică, eternă. Aceasta conclusiune evident, că e falză. Aici să trece de pe terenul ştiinţelor naturale pe acela *al filozofiei,* se face din fizică, *metafisică.* Dar e vorba, că între marginile istoriei naturale, şi conform unei raţiuni teologice, evoluţionismul se poate primì, şi mai puţină dificultate face în privinţa aceasta sfânta Scriptură, căci exaemeronul lui Moisă numai în înţeles verbal nu se poate explicà.

Carol Darwin a fost acela, care în an. 1871. în opul său: *„Descendinţa omului şi selecţiunea"* mai întâi a aplicat teoria evoluţiei şi genului uman, zicând, că omul să scoboară din un strămoş, a cărui ramură este omul deoparte şi moimele de altă. În genere religiunea n'ar aveà nimic contra, dacă s'ar puteà dovedì; prin aceasta omul tot nu s'ar degradà la rangul unui dobitoc. căci el are suflet, parte spirituală. S'a aflat învăţat catolic, care a conces, că Dumnezeu a putut suflà spirit în făptură animală, ridicându-l prin aceasta la demnitatea de om (Mivart). Dar cel mai competent pe terenul acesta a fost şi este de sigur renumitul pater iezuit *Erich Vasmann.* Acesta în luna lui Decemvrie an. 1906. a ţinut în München o conferinţă, în care a spus cuvinte pentru mare însămnătate în chestia evoluţiei. Din cele referate de foi despre conferinţa lui aflu, că nu a zis acolo cu nimic mai mult, decât ce a scris deja în cartea sa, apărută în 1904: *„Die moderne Biologie und die Entwicklungstheorie"* (Freiburg, Herder). Wasmann primeşte evoluţia şi crede că aici e vorbă de o luptă între două teorii, cum a fost acum 350 ani luptă între sistema ptolomaică şi kopernikană, şi precum atunci a învins aceasta din urmă, aşa va aveà să biruiască acum teoria evoluţiei asupra a cea a statornicieì (op. cit. p. 169). Trebue să primim evoluţia, dar numai în cadrul ştiinţelor naturali: filozofie nu facem din ea, prin urmare ateiştii nu câştigă nimic prin aceasta. Iar ce priveşte pe om, acela nu poate fi cuprins în seria evoluţiei cunoscute până acum; zoologia singură nici nu e competentă să decidă în chestia aceasta, căci omul are şi suflet, o substanţă spirituală, prin care se deosebeşte de toate celealalte

anul trecut, s'au întors în sinul bisericii catolice și așa ei au rămas fără credincioși.

Budapesta. Evenimentele zilelor din urmă sunt oglinda murdăriei și a corupției guvernului de acuma. — Inscenatrul Polonyi a căzut, dar căderea lui să vede a fi desastroasă pentru coaliție.

Procesul Polonyi—Lengyel a dat naștere la o nouă desvălire: dela curtea de compturi au dispărut mai multe documente de mare valoare politică. Hoțul e Hajdu Gyula funcționar la curtea de compturi. Amanuntele furtului sunt următoarele:

Lengyel, în urma procesului cu Poloyi, publica-se în ziarul „A nap" un apel ca toți cei ce dispun de ceva documente relativ la procesele sale cu Polonyi să binevoiască să i-le pună la dispoziție. In urma acesteia Hajdu se prezentează cu documentele ce le-a luat și le predăse lui Lengyel spre studiare. Lengyel a fotografat documentele, ca să aibă o copie fidelă de pe ele. Intr'aceea să descopere furtul documentelor. Să mobilisează toată poliția din capitală și în urma unei cercetări scurte iasă la iveală că păcătosul e Hajdu Gyula.

Dosarele cuprind date de mare valoare politică. Referitor la aceasta zice „Az Ujság" actul ce s'a găsit la Hajdu, e un contract, ce l-a legat actualul guvern coaliționist cu Méray-Horváth Károly, contract, prin care guvernul se obligă să-i plătească suma de o sută de mii de coroane în cinci rate anuale de câte douăzeci de mii de coroane, drept răsplată pentru serviciile, ce le-a adus Méray-Horváth în interesul aplanării conflictului între coaliție și guvernul lui Fejérváry. Curtea de Compturi a dificultat aceste sume și a rugat ministerul de comerciu, să-i deà explicări. Guvernul a stăruit asupra plății, dar a invocat un motiv nou: sumele aceste se dau lui Méray-Horváth pentru o călătorie de studii sociologice. Curtea da Compturi n'a găsit nici acest motiv destul de plausibil. In buzunarul lui Hajdu, enexat la dosar, s'a mai găsit și o scrisoare adresată de Kossuth — Curții de Compturi.

Lengyel a făcut copii fotografice despre opt acte oficiale. Dintre aceste unele se refer la aceaș chestiune. Intre aceste acte, fotografia e de Lengyel, e și consemnarea subvențiilor acordate de ministerul Fejérváry ziarelor ungurești. A ajuns în mânile lui Lengyel și o consemnare de subvenții acordate de actualul guvern.

MAI NOU.

Alegerea de deputat săvârșită la Bocșa Joi, s'a terminat cu căderea candidatului național d-nul *Dr. Valer Braniște*, a fost ales ovreiul Weisz Iulian cu majoritate de 526 voturi. La alegere au luat parte 1 jurist italian și 3 germani, cari de sigur vor duce frumoase impresii.

Nro. 4—1907.

CONVOCARE.

„Reuniunea femeilor române gr. cat. din Blaj" își ține

Adunarea generală

Duminecă în 24 Februarie 1907 la 3 oare după amiazi în localul Casinei române din loc, la care sunt prin aceasta invitați toți membrii și binevoitorii Reuniunei.

Ordinea de zi:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul Comitetului.
3. Raportul Comisiunii despre rațiunile anului 1906.
4. Alegerea comisiunilor: a) pentru cenzurarea raportului de sub 2. b) pentru cenzurarea rațiunilor de pe 1906 și c) pentru luscrierea de membrii noi și incassarea taxelor dela membrii vechi.
5. Raoartele comisiunilor.
6. Eventuale propuneri.
7. Alegerea alor doi membri pentru verificarea procesului verbal și închiderea adunării.

Blaj din ședința Comitetului ținută în 4 Februar 1907.

Elena Nestor, președintă. **Octavian Pria,** secretar.

animale, cel mult atâta poate zice știința de azi, că despre originea omului nu e în stare să spună nimic (op. cit. 275 urm. 294 urm.)

2. Referitor la *sufletul omului,* astăzi negarea totală a aceluia și explicarea operațiunilor spirituale (intelectuale, voința liberă) a omului din atomii creerilor — a trecut la cei de veci. Actualismul lui Wundt, care zice, că ce cunoaștem din suflet sunt numai *acțiunile* aceluia, dar despre existința sufletului, ca substanță, nu știm nimic, — asemenea dă înapoi. Un curent nou să simte împotriva lui Wundt (Rehmke, Wechselwirkung u. Parallelismus; Die Seele des Menschen; Möbius, Die Hoffnungslosigkeit aller Psichologie; Skribanowitz, Wilhelm Wundt's Voluntarismus). Între alții, Rehmke, însamnă un mare progres, când învață, că sufletul e o ființă singulară (Einzelweisen), simplă, nematerială (unkörperlich). — Așa sperăm, că științele omenești vor ajunge odată la scopul lor, care în ultima analiză e cel mai mare ideal al geniului scrutător, nu numai regulă morală: la cunoașterea de sine.

Nicolae O. Brînzău.

O lămurire.

Mă bucur de răspunsul dlui Muntean, dar țin de reflectat următoarele.

Aticolul meu *„știință și credință"* nu a fost direct răspuns dsale; a fost luat în plan înainte de a apăreà „glosele" și cugetele dsale; acestea au fost numai ocazie, pentru a dà și un interes concret tratatelor mele, pentru aceea le-am turnat în formă de epistolă (în care — firește — se iscălește omul numai cu numele de botez, dar puteà să se știe de mai înainte numele întreg, nu numai „dl Nicolae"). Prin urmare *nu* mă poate ajunge acuza dlui M., că ași călări pe un subiect străin, când nici n'am dorit să călăresc pe dsa.

Principiile dsale — cugetările — dlui M. și aserțiunile din „glosse" nu sunt în relație *premiselor și a consecințelor,* deci se pot primi unele fără altele.

Cinstesc *convingerea adevărată* și mai tare *tendința curată.* Și eu sum de părerea, că trebue să discutăm și să clarificăm între noi chestiile religiunei, cari nu numai subiective, dar și obiective, ating direct fericirea fiecărui om. Doar bine zice Înțeleptul din Test. V.: *Dumnezeu a lăsat lumea disputelor omenești,* iar Mântuitorul ne învață: *dreptatea vă va isbăvi pe voi!*

Eu cu deamănuntul nu mă ocup de *învățătura Darwiniștilor.* În articolul, de care-i vorbă, am pus în vedere o reîntoarcere la tema aceea. Asta din partea mea va fi numai *ad instar notae marginalis,* în comunicatul despre „unele puncte de mânecare"; sperez însă, că se vor află și în tabăra mea specialiști, cari nu vor rămâneà datori darwiniștilor nostri.

Dl M. ne spune, că și prin darwinism ajungi la *idea lui Dumnezeu;* îi doresc succese multe, și eu voiu fi cel dintâi, care-i va gratulà. Nu înțeleg însă, cum s'ar puteà asta, când știm, că darwinismul azi e o sistemă *pur materialistică,* unde nu este altă dumnezeire, decât aceea a monismului, *treimea,* despre care ne povestește Häckel în *„Monismus"* (1893. ed. 2. p. 35.) Din acestea, precum și din tonul creștinesc, în care scrie „răspunsul", trebue să bănuiesc, că nu am de lucru cu un adversar adevărat, numai cu unul, care cochetează cu darwiniștii, fiindcă nu-i cunoaște pe deplin. Pentru aceea îl îndemn cu tot dragul pe dl Muntean, să studieze mai departe darwinismul, și dacă va purcede cu toată critica, dacă nu va aveà de dascăl numai pe *Somlyó Bódog,* dacă nu se va lăsa încântat de dialectica lui *Böhm Károly* (al cărui aderent eram cândva și eu), dacă nu va fi *unilateral,* atunci îl asigurez, că se va desiluzionà cu totul de darwinism, se va risipì toată negura, ce-l încunjură încă, pe terenul teismului și se va dărâmà oricare părete, ce este încă între noi.

Pentru a-și recâștigà pacea sufletească, îi recomând cartea: *„Diadalmas világnézet"* de Prohászka (ed. 2. 1906.) Și asta e lucru *serios;* despre Compte știm, că a nebunit, iar Littré s'a întors, pe patul de moarte![1]) Brunetiére însă și alții încă la vreme s'au întors la religia, în care au fost botezați. În speranța aceasta salut și pe dl Victor M. Muntean.

Budapesta, 5 Februarie n. 1907.

Nicolae O. Brînzău,
teol. universitar.

[1]) *Schoppenhauer,* care în viața lui a tot blasfemat împotriva lui Dumnezeu, bolnav de moarte, tot strigà: *Oh Gott, oh Gott!* Medicul l-a întrebat: ce însamnă aceasta dela el, care până aci nu prea știà de Dumnezeu?.... La ce el a răspuns: lasă, dle medic, dacă m'oi însănătoșà, altcum va fi! Nu s'a mai sculat, ci a murit așa.

Noutăți.

Hymen. *Dr. Emil Nestor* și *Silvia Șepețian* fac cunoscută serbarea religioasă a cununiei lor, ce va avea loc Duminecă în 17 Februarie st. n. în Chișinău.

Dela Orade. *Dr. Florian Duma*, adv. român în Orade, în calitatea sa de președinte al reuniunei de cântări „*Hilaria*“, care cu frumos succes a luat parte la exposiția din București, a avut aleasa onoare de a fi distins din partea regelui României cu decorația „*Coroana României*“ *cl. II. cu rangul de cavaler*. Gratulăm!

Trei Ierarhi. Ziua patronilor gimnasiului a fost sărbătorită cu cuvenită cinste. La sf. liturgie pontificată de canonicul G. Muntean, director preparandial, azistat de profesori-preoți, a cântat corul studenților, sub conducerea prof. I. Mureșianu. A urmat ședința festivă a societății de lectură. A dizertat stud. cl. VIII. Ioan Pop, despre Episcopul Grigorie Maior, s'a declamat încă în cinci limbi, corul și orhestra a cântat, și la sfârșit Excel. Sa Mitropolitul *Victor*, a adresat tinerimei câteva povețe purcese din adevărată inimă de părinte. Seara a fost balul îndatinat în favorul studenților bolnavi, s'au incassat peste 400 cor.

Dela societatea meseriașilor. Aseară meseriașii nostrii au făcut o frumoasă manifestație de simpatie și alipire față de prezidentul lor, prof. *Gavril Precup*. Au ținut o ședință festivă, sub conducerea vice-prezid. *Aurel Trifan*, cu care prilej au desvălit portretul harnicului prezident. La sosirea prof. Precup la clubul meseriașilor, mulțimea celor adunați l-au aclamat îndelung, iar corul sub conducerea prof. Mureșianu cântă o poezie, tînărul măiestru N. Baciu declamează poezia: „Omul frumos“, de A. Mureșianu, și apoi vice-prezid. A. Trifan salută pe prof. Precup în numele meseriașilor, îl asigurează de recunoștință și de mulțumita lor, și apoi ca o dovadă a dragostei cu care-l încunjură îi aduce la cunoștință că au hotărât ca portretul lui să fie atârnat în casina meseriașilor. Intre accentele frumoase ale unei cântări ocazionale se desvălește portretul, lucrat în oleu de prof. Fl. C. Domșa. Dșoara Mariți Cristian într'un foarte călduros cuvânt salută pe prezident în numele generației tinere, și-l roagă să le fie și pe mai departe povățuitor și conducător. Dl G. Precup, foarte mișcat și surprins de această manifestație, mulțumește și dlui A. Trifan și dșoarei M. Cristian de cuvintele ce i-au adresat, și promite să fie și pe viitor cu trup și suflet pentru înaintarea clasei de mijloc. După această frumoasă manifestație, care face multă onoare meseriașilor și răsplătește vredniciile unui om de inimă, toți cei adunați s'au întrunit în otelul Coltor, la o pretinească convenire, cu care prilej s'au rostit frumoase discursuri. Dl protopop Dr. E. Dăianu, care se nimarise la această festivitate, a asigurat pe meseriași, că duce celea mai frumoase impresii despre viața meseriașilor nostri.

„Patria“ institut de credit și economii în Blaj și-a ținut Sâmbăta trecută adunarea generală, au fost de față 28 acționari, cari au representat 633 acții cu 332 voturi. Din raportul direcțiunii asupra afacerilor anului 1906 și bilanțul aceluiaș an estragem câteva cifre mai însemnate. Depunerile spre fructificare au crescut față de trecut cu 440 mii cor. ridicându-se la cifra de 2 milioane 622 mii cor. împrumutul hipotecar a fost de 526 mii, escomptul de 2 milioane 333 mii cor. lombardul de 317 mii, efecte proprii 222 mii, cât face capitalul social, fondul de rezervă e aproape 400 mii cor. cel special 18 mii, de pensiune 60 mii. Rescomptul a fost pe 138 mii, o scădere însămnată față de anul trecut. Venitul curat a fost de 70440·91 cor. din aceste se dau acționarilor 15% dividendă, preste 22 mii se trec la fondul de rezervă și cor. 2972·04 pentru scopuri culturali și de binefaceri. Suma aceasta a fost împărțită de adunarea generală în chipul următor: spitalului studenților 1500 cor. casiunei 400 cor. gimnaziului din Brad 200 cor. mesei studenților acad. din Cluj 150 cor. mesei studenților din Blaj 150 cor. școalei de fetițe din Blaj 120 cor. internatului preparandial 100 cor. colectei pentru edificarea unei biserici romano-catolice în Blaj 100 cor. reuniunei meseriașilor, reuniunei învățătorilor arhid. școalei elevilor de industrie și societății „Inoc. M. Clain“, câte 50 cor. reuniunei pompierilor 52.04 cor. În direcțiune au fost realeși membrii George Bărbat, Dr. Ales. Pop și Dr. Augustin Bunea, a căror mandat e s p i r a s e. Institutul nostru ocupă cu vrednicie un loc de frunte între băncile românești din patrie.

Minune. Intr'un mic sat, lângă Breda în Olanda s'a petrecut o minune curioasă. In căsuța unui cantonier de cale ferată au intrat, nu se știe cum, patru gloanțe cari după ce au rătăcit de-alungul tavanului odăiei, s'au ciocnit în cele din urmă și au explodat una câte una, producând o flacără mare. După ce s'a stins flacăra, în punctul unde se întâlniseră gloanțele a apărut un crucifix. Nevasta cantonierului, care se afla în odae, a căzut în genunchi și a început să se roage cu căldură. La puțin timp, a venit acasă și bărbatul care, văzând crucifixul atârnat în aer, a întins mânile să-l apuce; cum îl atinse însă obiectul sacru a căzut în bucăți; bucățile căzute pe o masă s'au reunit, recompunând crucifixul. Atunci cei doi soți alergară să cheme pe preot, care aprinse în fața crucifixului o luminare. Alta minune era că ceara luminării nu se solidifică scurgându-să pe masă, ci forma o literă de alfabet: de asemenea luminarea ardea fără să se consume. Impărtășindu-se vestea minunei, sute de inși alergară în pelerinaj la căsuța cantonierului. Crucifixul și luminarea au devenit obiecte de admirație universală. Și toate acestea se petrec în anul 1907.

Mulțămită publică. M. On. *Ioan F. Negruț* profesor în Blaj și totodată directorul despărțământului Blaj al „Asociacionii“ a binevoit ami trimite în dar, prin Spectatul Domn *Eugeniu Bian*, mare proprietar în loc din Costituția patriei 36 ex. 9 din Stilistica practică, 7 numere din Biblioteca Asociacionii, 5 ex din cartea „Intru amintirea profesorului *Aurel P. Bota*“ și 5 ex. Grădina de legumi. Toate acestea și încă vreo câteva mi lea trimis, pentru ale împărți elevilor mei și a păstra câte un exemplar în biblioteca școlară înființată deja. Deci îmi țin de datorință a aduce și pe aceasta cale multămitele mele și a micilor mei elevi M. On. *Ioan Fekete Negruț* pentru atențiunea arătată și de astădată școalei române și neamului.—Fâjet 9 Faur 1907. *Ioan Velicea* învățător.

Rugare. După ce e timpul a ne da socoteala despre contribuirile benevole făcute în favorul fondului de edificare a bisericei din Aiud, ne rugăm de toți aceia în cari s'ar mai afla sume cu aceasta menire, să binevoiască a ni le înmanna. Aiud în 8 Februariu 1907. *Ioan Maior* par.-protopop. *Aureliu Pop* actuar.

Adunarea generală a meseriașilor din Blaj Duminecă în 10 Februarie și-a ținut Societatea meseriașilor din Blaj a patra adunare generală dela înființarea ei. Adunarea a fost foarte bine cercetată și a decurs în cea mai bună ordine. Din raportul comitetului am constat cu plăcere, că Societatea meseriașilor face spor în toate direcțiunile. Aranjază conferințe, reprezentațiuni teatrali; ajutoră meseriașii și ucenicii meseriași; are un local potrivit, cu bibliotecă, sală de lectură. Membrii să înmulțesc an de an. Averea societății ne prezintă cu 31 Decemvrie 1906 un saldo de 1669 cor. 71 fil. În adunarea aceasta s'a ales comitetul pe un nou period de doi ani și anume: Prezident: Gavril Precup; Vicepreziden: Aurel Trifan; Secretar: Augustin Gruiția; Cassar: Dionisiu Trifan; Controlor: Vasile Bersan; Bibliotecar: Demetriu Turcu; Econom: Arcadie Ienășel. Iar membrii în comitet: Dr. Dănilă Szabó; Ștefan Oltean; Ilie Mircea; Vasile Barna și Nicolae Baciu. Cu această ocaziune s'au înscris următorii membrii: Fundator: Dr. Alexandru Nicolescu; Pe viață: George Bărbat; Ioan Maior; Victor Muntean; Ajutători: Dr. Ambrosiu Chețian, Alexandru Ciura și Toma Simu.

Au contribuit la fondul societății meseriașilor dnii: Aron Domșa, preot în Șeicamare, 1 cor.; Ioan Pop, preot în Uilac, 1 cor.; Dr. Alexandru Morar, advocat în Ibașfalău, 2 cor.; Dănilă Boilă, din Sânmărtin, 1 cor.; Toni Mihailaș, propr. Năsăud, 1 cor.; Ioan Fodor, prof. Blaj, 2 cor.; Dr. Elie Dăianu, protopop, Cluj, 5 cor. — Primească mulțumita comitetului.

Posta Redacțiunii.

A. M. Răspuns la articoli apăruți în alte ziare, publicăm numai atunci, când acele deneagă ospitalitatea. Trimite dacă cresi răspunsul la ziarul respectiv. Noi ți-am recomanda să-i dai altă formă, și așa să-l spedezi.

M. C. Helim S. I. Mulțămite. Navem periodice, de care doriți. La revedere mai adese.

Ben. Rus. Gilău. Am dispus, ca să nu se mai spedeze foaia pentru Oficiul parohial din Gilău, căci un paroh protopop cu venit de 800 cor. și un capelan modern și tînăr, nu o pot plăti!

Emulsiunea Scott

în calitate totdeauna e aceiaș, pentrucă se pregătește din materii anume alese necruțându-se nici osteneală nici spese. *Emulsiunea de SCOTT* se pregătește exclusiv din cei mai fin uleiu de pește de Norvegia, și din cele mai bune elemente. Acesteia i-se poate atribui împrejurarea, că medicii îl recomândă cu toată căldura copiilor și oamenilor slabi, având o putere nutritivă colosală. *Emulsiunea de SCOTT* întrece cu mult în putere uleiul comun de pește.

Marca de probă a EMULSIUNEI de SCOTT este pescariul ce poartă în spate un pește.

Cu provocarea la aceasta foaie, trimițând 70 fileri, în timbre postale, spedează gratis mustra

Dr. BUDAI EMIL,
városi gyógyszertára
(27) 12—12 BUDAPEST, IV. Váczi-utcza 34/50.

Prețul unei sticle 2 cor. 50 fil.

Se poate căpăta în ori care farmacie.

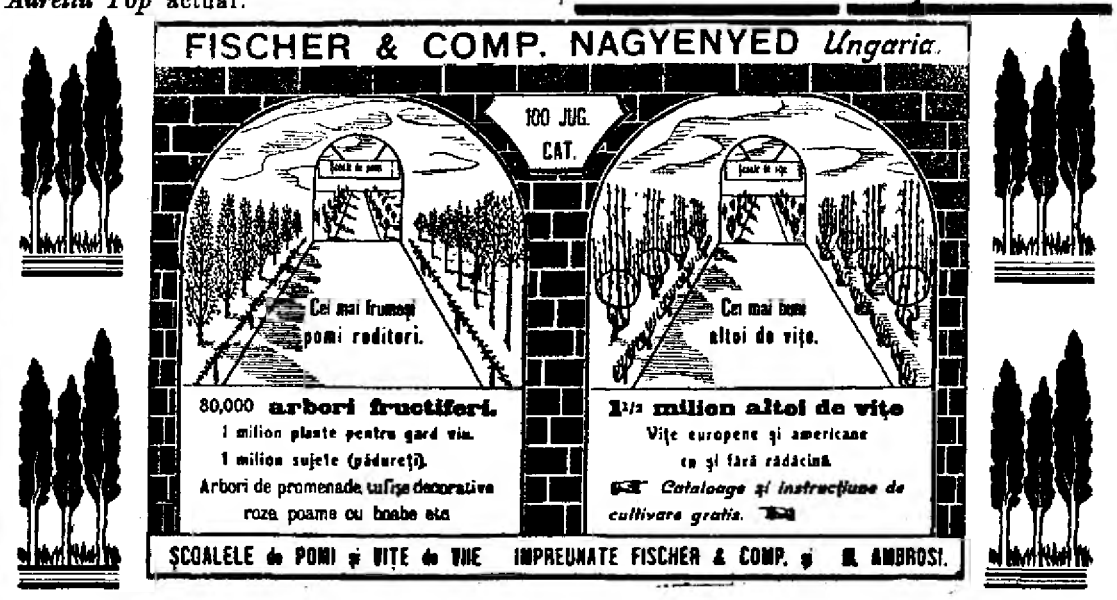
FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria.
100 JUG. CAT.
Cei mai frumoși pomi roditori.
Cei mai buni altoi de viță.
80,000 arbori fructiferi.
1 milion plante pentru gard viu.
1 milion sujete (pădureți).
Arbori de promenade, tufișe decorative
roze, poame cu bace etc.
1½ milion altoi de viță
Viță europene și americane
cu și fără rădăcină.
Cataloage și instrucțiune de cultivare gratis.
ȘCOALELE de POMI și VIȚE de VIE ÎMPREUNATE FISCHER & COMP. și H. AMBROSI.

Partea literară.

Dracul în școală.

Povestire poporală, după Bolanden tradusă de Augustin Paul.

(Continuare. 31

XIII. Întoarcerea lui Huber.

Milionarul Huber din Viena erà iarăș în vilegiatură la Tivoli al său. Când a sosit, înainte cu câteva săptămâni, l'au revoltat stricăciunile și furturile comise în cursul iernei. Din tufișurile sale decorative, atât de admirate, cele mai multe erau ruinate și tăiate. Pe o fereastră din dos intraseră hoții și pătrunseră în pivniță. Acolo au deșertat toate sticlele cu vin, peste două sute la număr, ceeace dovedește că și-au urmat operațiile timp mai îndelungat. Ei au vizitat și saloanele vilei, dar de aici n'au luat nimica, probabil, fiindcă se temeau ca nu cumva aceste obiecte să devină trădătoare. În odaia de durmit a milionarului și-au făcut toaleta pezevenchii, după cum s'a văzut din câteva semne. Într'un peptene se găseau resturi de păr roș, care arată pe vulpoiul cel roșu, stricătorul de ferestre.

Pierderea vinurilor alese nu-l supără așa de mult pe acest bogătaș, dar stricarea și nimicirea coniferelor sale atât de rare și a tufișelor decorative, l'au înfuriat grozav. El cunoștea patria rău-făcătorilor și știà, că aceia au ieșit din școala lui Knack. Temerile sale, exprimate cu opt ani în urmă față cu cavalerul ordinului francmason Dr. Lug, s'au împlinit toate. Acum nu erà așa de mare supărarea lui contra băieților stricați, ca năcazul și mânia contra lojei, care aveà tendința de a decristianizà școala și de a educà tinerimea fără influență religioasă. El nu mai voia acuma să aparțină francmasoneriei. De aceea își scrise dimisia și o trimise la Viena.

În privința hoților, cari au făcut efracție în beciurile sale, n'a mai făcut nici un denunț, pentrucă cunoștea mizeria în care se află comuna Schwanheim cu tinerimea-i stricată și nu mai voià să înmulțască supărările.

„Țăranii din Schwanheim sunt oameni cinstiți, cari trebue respectați.“ zise domnul Huber. „Din contră tinerimea, tinerimea din Schwanheim nu face o ceapă degerată, — și eu“ — zise încrețindu-și fruntea — „eu cunosc pe autorii stricăciunii!“

Scurt timp, după fapta sângeroasă a lui Specht, milionarul ședeà în cabinetul său bogat mobilat și cetià un ziar francez. Lectura îl interesà foarte mult și îi făceà o adevărată plăcere, după cum se vedeà din desele sale mișcări din cap, aprobătoare. Iar seriozitatea trăsăturilor sale tradà importanța subiectului.

Intrarea ficiorului din casă întrerupse pe cetitor.

„Domnul advocat Dr. Lug“.

Huber făcù din mână un semn negativ, dar înzădar. Anunțatul trecuse deja pragul.

Milionarul îl primì cu o răceală mormântală.

„O afacere într'un proces mă duce în apropiarea reședinței Dtale regești, și n'am putut neglijà, să viu a te salutà,“ zise jidovul; apoi cetind în fața lui Huber adaugă: „Numai pentru câteva minute. Trăsura mă așteaptă la poartă.“

„Sunt vesel, — poftim, luați loc!“ replică Huber, a cărui atitudine arătà destul de clar, că vizita nu-i este binevenită, și că prin cuvintele de primire a satisfăcut numai o simplă formalitate.

„Totodată sunt obligat“ continuă dr. Lug „să mă descarc de o însărcinare primită dela șeful ordinului nostru. D-voastră v'ați înaintat măestrului de scaun dimisia — probabil în urma unor întâmplări fals înțelese ori într'un moment de rea dispoziție.“

Jidovul observator se opri aci văzând norii amenințători pe fruntea lui Huber; și începù un alt cântec... dulce, lingușitor.

„Toți frații vor regretà adânc dimisionarea D-Voastră și o vor considerà ca o perdere ireparabilă. Amabilitatea D-voastră, tonul social fin și lipsit de tot ce s'ar puteà numì artificial, inima d-voastră filantropă, — toate acestea și alte avantage ce posedați, făceau din D-voastră podoaba lojei noastre.

„Afară de aceasta munificența dvoastră pentru scopurile noastre, erà fără pereche. Liberalitatea dvoastră vă asigură primul loc în rândul fraților, cari promovează executarea importantelor planuri ale francmasoneriei.“

Pe când pișicherul advocat vorbià așa, în acelaș timp observà în continuu impresiunea cuvintelor sale și căutà să cetească în trăsurile lui Huber. Dar fața, altă dată așa de francă a bunului om, de astădată nu mai erà carte deschisă. El își țineà privirile ațintite în jos și ședeà nemișcat.

Acum venì jidanul la partea slabă, — el începù să-i vorbească de bancheturile picante ale lojei.

„Dacă vă revocați dimisia, la ceea ce eu sunt însărcinat a vă rugà din partea maiestrului de scaun, — atunci vă asigur, că împliniți dorința cea mai intimă a tuturor fraților. La petrecerile obicinuite după munca din loje, nimeni n'ar puteà înlocuì pe fratele Huber, atât de vesel în societate. Adevărat că ospețele noastre se pot lăudà cu lista cea mai bogată, — chiar luculică, că bucatele și vinurile noastre sunt cele mai alese, cu un cuvânt masa noastră poate să mulțămească pe cel mai gurmand membru, dar este cunoscut, că mâncările cele mai picante își primesc aroma și farmecul lor prin amabilitatea și umorul ce domnește între comeseni“.

„Dvoastră ați fi un dibaciu apărător al francmasoneriei, dacă n'ați fi așa de neprevăzător de a mă caracterizà pe mine drept un gurmand tâmpit“, răspunse în ton de indignare milionarul. „Intâiu mă lingușiți vorbind de credința și iubirea fraților pentru neînsemnata mea persoană, pe când eu cunosc foarte bine aceste sentimente frățești, ele nu se adresează persoanei mele, ci banilor mei. Fără îndoială pentru loja „Aurora“ trebue să fie un lucru fatal, dacă în viitor nu va mai curge aurul milionariului Huber. — Apoi văd că-'mi ghîdiliți palatul gurei cu bunătățile mesei dela loje cu scop ca să atrageți pe gurmandul. Regret din suflet, că aveți despre mine o părere atât de proastă. Eu am intrat în francmasonerie, fiindcă o consideram de o societate inofensivă și fiindcă căutam petrecere socială. Mă despart de loje, fiindcă m'am convins de activitatea ei perversă și de scopurile ei periculoase. Ochii mi s'au deschis și — m'am întors. Devenit mai înțelept prin experiență, astăzi sunt un creștin mai bun, decât înainte.... Da, m'am întors cu desăvârșire!“

Dr. Lug ascultà cu indiferentism și fără a părea ofenzat prin dojana ce a primit, păstrând atitudinea unui om, care primește ori ce asupra sa și-'și urmărește scopul cu calcul rece. O singură observație părea, că-l supără. Pe aceasta o relevă, ca să-și lege de ea ulterioarele încercări.

„Activitate perversă, — scopuri periculoase!“ repetă revoltat. „Dle Huber, eu nu vă înțeleg!“

„Adecă, nu *vreți* să mă înțelegeți!“ îl întrerupse Huber. „Doar știți ce nenorocire a adus școala dvoastră neconfesională în Schwanheim. Dvoastră ați afirmat atunci, că școala fără instrucție religioasă lucrează în spiritul francmasoneriei și că este un rezultat al activității francmasonice. Dvoastră, grad superior, trebue să o știți aceasta. Eu am protestat în potriva școalei francmazonice, am prorocit nenorocirea și sălbătăcirea tineretului, dacă nu va mai cooperà influința religiunei la educația lui, dacă frica lui Dumnezeu nu va mai ținea în frâu inclinațiunile rele. Și n'am fost profet mincinos, Tineretul din Schwanheim, altă dată moral și cu purtare exemplară a devenit în școala D-voastră o bandă de tâlhari, pungași, asasini și sinucigași. Pentru acestea este responzabil spiritul francmason și cu deosebire d-voastră.“

Milionarul devenì din ce în ce mai iritat și jidovul mai uimit.

„Eu să fiu responzabil?“ repetă el cu mirare.

„Da, D-voastră!“ strigă Huber cu un glas de stentor „Dvoastră ați înlăturat prin influința D-voastră pe bătrânul și harnicul învățător și ați introdus pe perversul, ticălosul și înfumuratul Knack, pe acest demoralizător al tinerimei și apostol al francmasoneriei. Nu — cu o societate care se laudă cu libertatea, cultura, umanitatea, în realitate însă educă niște mișei în școalele sale și prin aceasta subminează ordinea de stat și creștinizmul, — cu o asemenea societate nu vreau să am nimic comun. Dimisiunea mea este irevocabilă.“ Impetuositatea și limbajul resolut al lui Huber nu descuragiară de loc pe advocat. Cu tenacitatea jidovului se ținea morțiș de încercarea de a readuce la loje pe bogatul și darnicul bărbat.

„Permiteți-mi vă rog, o obiecțiune!“ începù el din nou după o scurtă pauză. „Eu nu susțin pedagogia greșită alui Knack, din contră o condamn. Efectele rele însă nu rezultă din sistemul liberal și civilizator al școalei neconfesionale ci din incapacitatea lui Knack.“

„Care n'a făcut alta decât a instruit și educat cu o consecință de fier în spiritul școalei moderne,“ întregì Huber.

„Te rog să nu te lași a fi influințat de idei preconcepute!“ răspunse Dr. Lug. „Adevărată cultură te face liber și civilizat, — aceasta este o axiomă care nu se poate răsturnà. Și problema școalei moderne este tocmai răspândirea adevăratei culturi.“

„Iar eu îți declar, că experimentele din Schwanheim îți răstoarnă cu desăvârșire axioma! Cultură, — Cultură, — un non sens!“ esclamă înfuriat Dl Huber. „Un om cinstit, care nu știe cetì și scrie, îmi este mai preferabil, decât zece mii de pungași învățați. Știu, că pedagogia modernă se încăpățînează în aceea, de a înzestrà tinerimea cu cea mai înaltă cultură. Voi îndopați pe copiii țăranilor cu savantlâc, istorie universală, științe naturale, chimie, — și astfel prăsiți niște capete înfumurate, cari se cred învățate, fiindcă în școală au mirosit ceva din știință. Dar tocmai asta o voiți voi, — capete înfumurate, cari să numai fie așa de tâmpite, să creadă ca adevărate misteriile credinței religioase: pe când adevăratul înțelept crede cu modestie, ceeace nu poate cercetà. Adevăratul înțelept zice: Orice știință omenească se mijlocește prin cele cinci simțuri. Ceeace întrece marginile celor cinci simțuri, nu putem să știm. Dacă în loc de cinci simțuri am aveà noi o sută de simțuri, atunci am puteà să știm de o sută de ori mai mult. Ar fi un lucru fără rost a afirmà, că în univers nu mai există nimica afară de aceea, ce percipiem prin cele cinci simțuri. Ca să putem percipia și știi ceeace există și se petrece în jurul nostru și deasupra noastră, ar fi necesare poate un milion de simțuri. De aceea credința în adevărurile necuprinse religioase este rațională, iar necredința este sămnul unui cap mărginit. — Vânătoarea voastră arogantă după cultură ni-ar stoarce numai un zimbet compătimitor, dacă ea n'ar produce cele mai înfiorătoare pustiiri, mai ales în școalele superioare. Acolo îndopați voi tinerele capete cu materii de prisos, cari rămân nemistuite și ale căror aburi enervează creerul, întunecă intelectul, încurcă lumea și produc în fine niște clowni trufași, cari știu să flecărească multe, dar nu știu să producă nimica serios. De aceea este epoca noastra așa de săracă în oameni mari, talente fructifere, — multă pleavă goală și grâu puțin, — vânt mult și nori fără apă, dar cerul nu dă ploaie ca 'să răcorească omenirea sătoasă. Mânia voastră școlară înăduse talentele, împedecă desvoltarea lor naturală și independența, le face să deraileze prin surmenagiu. Dar aceasta este ceeace voiți voi, — oameni deșerți, cari știu *multe* și cari își dau capetele pe ceafă pretinzând în mândria lor, că sunt mai deștepți, decât să se încovoaie cu umilință în fața misterelor credinței. Știința te face liber și moral, ziceți voi — sub *libertate* înțelegeți însă rebeliunea contra autorității religioase, necredința. Și ce morală iesă din școlile voastre neconfesionale, se vede din deplorabilele evenimente zilnice, se vede mai ales din întâmplările din comuna Schwanheim. Ce ne mai trebue noauă fraze înfrumsățătoare, când faptele dovedesc contrarul? Este clar, ca lumina soarelui: Școala voastră modernă deranjează capetele și otrăvește inimile.“

Pe când milionarul indignăt își varsă mânia asupra autorilor nenorocirei, Dr. Lug nu și-a pierdut nici un moment atitudinea liniștită, fiindcă i-se păreà necesară pentru ajungerea scopului său. Departe de a se fi simțit ofenzat prin gravele imputări, din contră .... pe buzele sale se ivì un zimbet amical. —

„Indignarea d-voastră asupra elevilor păcătoși ai unui învățător incapabil, vă dă cel mai frumos testimoniu despre nobilul d-voastră caracter,“ lingușià el. „Cu toate atacurile, ce le-ați îndreptat dvoastră în potriva științii și culturii, eu am convingerea nestrămutată că d-voastră nu sunteți amicul ignoranței și al brutalității, ci amicul științii și al culturii.“

„Nu cumva ai vreà să afirmi, că cineva poate să respecteze și să fie amicul acelei științe și culturi, care rezultă din disprețuirea legilor moralei creștine?

„D-nule Huber, cu aceste cuvinte a-ți deschis un teren foarte larg de discuțiune, pe care eu nu vreau să pășesc. Îmi permit însă observația, că pedagogia școalei neconfesionale este în concordanță cu statul modern. Școala este a statului, statul este fără confesiune, prin urmare și școala trebue să fie neconfesională, iar religiunea rămâne o afacere privată.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

„Păstorul Sufletesc“, periodic de predici. Anul II. Nr. 2. cu următorul cuprins: Partea I.: Dumineca XIV. dela Luca, de Avr. Dragoș, preot. — Dumineca lui Zacheu, de Iacob Marga, preot. — Sărbătoarea: Trei Sfinți, de Vasile Pop, preot. — Întâmpinarea Domnului, de George Maior, paroh. — Dumineca XVII. a Canaanenii, de Simeon Zehan, preot. — Dumineca Vameșului și a Farizeului, de Georgiu Hubic, preot. — A celui dintru sfinți părintelui nostru Anastazie Sinaitul (urmare). — Preotul legii nouă, trad. de Ariton M. Popa, protopop, (urmare). — Partea II.: Oratoria sacră, (urmare) de Ariton M. Popa, protopop. — Liturgica, sau tâlcuirea ritului bisericei răsăritene române, de Laur. Sima, preot, (urmare). — Celebrarea sf. liturgii, de Sever Frățilă, preot. — Cronica. — Posta redacțiunei. — Partea III.: Publicațiuni. —

Posta Administrațiunei.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Tătârlaua pe 1906. *Oarda-de-sus* pe 1901 pătrarul ultim și pe 1902 trei pătrare. Binevoește a-ne trimite și restul pe 1902, apoi pe 1903, 1904, 1905 și 1906, căci noi am urmat *destul de cinstit* și DV. totuși ați lăsat să se îngrămădească restanța. Acum trebue achitată datoria, căci și noi avem lipse foarte mari. *Grindcristur* pe timpul din 1-ma Aprilie 1905, până în 1. Aprilie 1906. *Dâmb* pe 1906 (*nu* pe 1907). *Gyimesfüget* pe 1907. *A Max. Mariapócs* pe 1907 sem. 1. Adresa se va schimbà *Densuș* pe 1907 sem. 1. *Vălioara* pe 1906. *Capolnoc-Monoștor* pe 1904. *Csehi* pe 1906. *Lozna-mare* pe 1906. *Mărgineni* pe 1906. *Pintic* (p. Teke) pe 1906. *T. B. M.-Sziget* pe 1906 sem. 2. *Măhaciu* pe 1906 (*nu* pe 1907). *M. C. Abrud* pe 1906 sem. 1. *Benic* pe 1905 și 1906. *Bocsig* pe timpul din 1/IV 1906 până în 1/IV 1907. *E. P. Stârciu* pe 1906. *Zgribești* pe 1905, 1906 și 1907. *Ioâneșți* pe 1906. *Sântioana* (p. M.-Sajó) pe 1906. Foaia a fost abonată din 1900, și plătirile până în prezent s'au făcut regulat. Mulțumim! *Sângeorgiul-de-câmpie* pe 1906. *Dr. L. P. Abrud* pe 1907. *Șinca vechie* pe 1906. *V. M. Gherla* pe Maiu—Decemvrie 1906. *Dr. L. Orade* pe 1907. *Vașad* pe 1906. *Bogata română* (p. Deés) pe 1907 pătr. prim. *Cerghizel* pe 1906. *Ciunga* pe 1902. *Căpâlan* pe 1899. În restanță mai sunt anii 1900—1906. *Ghegia* pe 1903. În restanță sunt 1904—1906. *Cicud B.* pe 1906. *Șiria* pe 1906. *Chiueșd* pe 1901. În restanță mai sunt anii 1902—1906. *Almoșd* pe timpul din 1/X 1906 până în 1/X 1907. *Cecărlău* pe Oct.—Dec. 1906. *Uifalău* (p. Teke) pe 1906. *Copand* pe 1907 sem. 1-iu. *Visag* pe 1904. În restanță sunt anii 1905 și 1906. *Valealungă* pe 1906. *Clopodia* pe 1903 și 1904. *Ilva-mare* pe 1907. *Részteleк* pe 1907 sem. 1. *Parța* pe timpul din 1/VII 1906 până în 1/VII 1907. *Vetés* pe 1906. *Jojib* pe 1906 sem. 2. și 1907 sem. 1. *Hájó* pe anii 1903—1905. Posta am dispus să se schimbe. *Tökés* (Groși) pe 1906. *Boșarul-de-jos* pe 1907. *Lupeni* pe 1907. *Il. Episc. Lugoș* pe 1907. *P. P. Lugoș* pe 1907 sem. 1. *Szintye* pe 1905. În restanță mai este anul 1906. *Oarța-de-jos* pe 1907. *Gyó-Alfalu* pe 1907 sem. 1. *G. P. Zombor* pe 1907 sem. 1. Taxa să se trimită la cassarul Ioan Fodor, prof. gimn. *Dr. Cs. Ibașfalău* pe 1907 pătr. prim. *Ighiu* pe 1905. *Reghinul-săsesc* pe 1907 întreg. *I. H. Gherla* pe 1907 sem. 1. *Csegőld* pe 1905. *I. I. Gherla* pe 1907 sem. 1. *Șamșud* pe timpul din 1/VI 1902 până în 1/IV 1905. *Feldru* pe 1907. *Dir. gimn. Beiuș* pe 1904. *V. M. Orade* pe 1907 sem. 1. *Csukics* pe 1907. *Capnicbaia* pe 1907 sem. 1. *Dubricsony* pe timpul din 1/X 1906 până în 1/IV 1907. *Ocnița* pe 1905 și 1906. *Tohanul-vechiu* pe 1907. *Tetiș* (Oláh-kékes) pe 1907 sem. 1-iu. Comanda s'a strâpus spre efeptuire. *Mihalț* pe 1906 și 1907. *Săcalul-de-câmpie* pe 1906. *M.-Ludoș* pe 1907 sem. 1. *Logig* pe 1895—1905. *Hațeg* pe 1907. *Timișoara* pe 1907 sem 1-iu, *Muntele-băișoarei* pe 1897 sem. 2. și 1898 sem. 1-iu. *Csandlos* pe 1907 pătrarul prim. *I. H. Odorheiu* pe 1/X 1906 până în 1/IV 1907. *Dezmir* pe 1907 sem. 1. *Șeulia-de-câmpie* pe 1907. *Ortelec* pe 1906 sem. 2-le.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruițiа.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuință acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul viteior, porciior și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile oauă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne oauă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridicà prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueuri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueuri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâta și pentru rachiu de prune, drojdii, slibovitz, bucate, și altele.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 și 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioareior înghețate. Prețul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar
8) 1—1 **Szászváros,** Piața școalei 41.

A apărut! **A apărut!**

„CALENDARIUL UNIREI“ pe 1907.

Prețul 50 fil. + 10 fil. porto.

La exposițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (6) 37—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin acea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de mult ori premiate, cari sunt provăzut în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 37—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagiouse condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spesa de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învățăcei

din casă bună, isteți, cu purtare morală bună. Să aibă școala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 5—? Blaj—Balázsfalva.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schițe ușoare. De A. C. DOMȘA

Prețul 1 coroană.

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuș—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copșa—Kis-Kapus	
la a. 1·07	tren de persoane	12·43
ma 2·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Tusă!

Cine nu să îngrijește de tusă păcătuește contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser cu 3 brazi

probate de medici și recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoștințe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 și 40 fil.* și să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 26—32

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace. 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din vieța lui I. Micul** de M. Străjan . . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue fețe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii, îi primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" in Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 23 Februarie 1907. Numărul 7.

Situaţia guvernului.

Guvernul acesta e fără părechie. Decând a ajuns la cârma ţării nu ne mai slăbeşte din senzaţii. Nu-i mirare, că atenţiunea ţării e într'o încordare continuă, că în comitate, în prefecturi, în şcoală, în casarmă, în piaţ, în teatru, pretotindenea oamenii aşteaptă nemâncaţi, nedurmiţi senzaţia, ce va sosì cu poşta de mâne. Ne vine a crede, că nici nu mai suntem în Ungaria, ci chiar în lumea senzaţiilor, în America.

Să continuăm deci şi noi. Pe Polonyi G. cu partea lui de leu din scandalele zilelor trecute, l-am parentat. De atunci a venit Kossuth pe arenă şi învinuirile, ce i-să aduc lui, varsă o tristă lumină asupra întregului guvern.

S'au furat anume trei acte oficioasă, de o extremă însămnătate politică, dela oficiul de contabilitate al statului. Hoţul a fost un funcţionar *Hajdu Gyula*, care a mărturisit, că actele le-a luat pentru ale pune la dispoziţia lui *Lengyel Zoltán*, care, în procesul cu Polonyi, le poate luà folosul. Lengyel a fotografat actele. Guvernul, ca să nu să producă o iritaţie mai mare în ţară, s'a grăbit a depune actele respective pe biroul dietei, unde au stat spre vedere publică. Actele acestea conţineau lista acelor foi, cari primeau pauşale dela guvern, dela 10,000—1000 Cor., pentru „diferite anunţuri ale căilor ferate." Suma acordată foilor este de 123,000 Cor. anual. Afară de pauşalele acestea regulate, „Friss Ujság a primit încă 16,000 sub rubrica de „pauşal pentru publicaţii," iar Egyetértés 25,000 cor. pauşal special. Dar şi mai senzaţional este, că ministrul Kossuth a dat lui *Méray-Horváth* un stipendiu de 50,000 Cor. (10,000 cor. la an), ca să facă „studii sociologice" în străinătate. Să ştie însă, că Meray-Horváth a fost acela, care a avut rolul cel mai de frunte şi partea leului, ca coaliţia să poată ajunge la putere. Budapesti Napló, judecând după acestea, zice, că coaliţia s'a folosit de toate mijloacele, ca să ajungă la cârmă.

Să începe însă a se ventilà şi modul, cum au întrebuinţat fondul de dispoziţie guvernele anteriore. Scandalele aşadară vor urmà înainte.

Ce denoată toate acestea? Aceia, că deşi guvernul actual este cel dintâiu guvern „naţional," „cel mai cinstit" guvern cum îi zice o foaie, şi deşi are la spate o majoritate coaliată puternică, nu să bucură de simpatiile acelea, de care ar crede cineva, că trebue să le aibă orice guvern Kossuthist. Nu numai, că o mare parte a opiniei publice maghiare nu dá semne de simpatie pentru acest guvern naţional, dar îl defaimă şi-l compromite înaintea ţării şi a lumii întregi. Pe Polonyi, puternicul ministru de justiţie, l-au izgonit din fotoliul ministerial, acum e Kossuth la rând şi apoi ce mai ştî, că ce mai aduce ziua de mâne. Şi e foarte verosimil, că guvernul de mult s'ar fi dus, dacă şi-ar fi rezolvit problemele, la cari s'a angajat, între cari e primo loco votul universal. Aşa deocamdată şi Curtea din Viena se fereşte de a se produce o criză mai mare.

Dar scandalele acestea nu au clătinat numai bazele guvernului, ele a zguduit puternic şi legăturile dintre diferitele partide coaliate. Să ştie, că pe Polonyi l-a silit să se

FOIŢĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea", de ***Ioan Agârbicean.—***

(Continuare.) 3

Barbu stătù o clipă cu condeiul în mână. De bună seamă trebue să fie doamna ori domnişoara Munteanu, căci din casa lui au ieşit. Aşa! El nici nu ştiuse că Dlui are şi familie, şi încă o fată mare. — Dar gândurile i-se opriră deocamdată aci şi scrie cu zor mai departe, c'avea o referadă lungă cât toate zilele. Şi un stil, — doamne un chilometru dela un punct până la altul. Şi Barbu nu puteà scrie aşa numai cuvânt după cuvânt. El trebuià să ştie întâi înţelesul frazei, altfel greşà tot la a două vorbă.

Abia într'un târziu îi veniră iarăş în minte doamnele, cari nezmintit mergeau la plimbare. Când mai avea câteva şire până să termine, se oprì deodată foarte încurcat şi se sculă dela masă. Merge la fereastă, se uită bine la casă, la curte, la portiţă. Cum se poate ca dl Munteanu să-l primească în cancelarie, să-l ţină în slujbă, şi familia lui să nu-l cunoască încă? Pentruce nu-l va fi prezentat dsa domnişoarei şi doamnei?

Dar fără să-şi mai răspunză la întrebările acestea, îşi ia pardesiul din cui, căci se întunecase, învârtì cheia, şi ieşì şi el pe portiţă.

Afară pe trotuar lumea începuse să mişune, o lume cu totul deosebită de ceea văzută la amiazi. Toilete uşoare de vară, aşa de uşoare de par'că plutesc în aer, cuprind trupuri tinere, zvelte, pline de viaţă. Obrajii fragezi râd, par'că nu pentru ca să fie şi mai frumoşi, ci ca să desăvârşască sara aceasta dela sfârşitul lui August. Lumina blândă, şi totuş par'că ucigaşe a lunei pline, se coboară ca o binecuvântare plină de mângâierea celui „Vechiu de zile." Dinspre parc adiau suspinele muzicei, şi trecătorii se îndreptau într'acolo.

Barbu se lasă dus de vârtejul de-afară. Pentru dânsul erà ceva nou muzica aceasta sara la parc, căci gimnazul şi-l făcuse într'un orăşel mic, unde sara vedeà numai cirezile de vaci şi bivoli cum veniau sculând nori de prav, — iar cât a stat la universitate nu s'a mişcat din odăiţa lui de lângă cărţi, pe aşa vreme. Trupul lui se înviorà, şi un zimbet de îndestulire îi lumina din faţă şi din ochi. A tot auzit el de lunatici, dar nu şi-a putut închipuì cum vor fi oamenii aceştia, până ce nu a văzut pe „primaşul" ţiganilor de aci. Uscat, ca o scândură, cu grumazii şi capul culcaţi pe vioară, cu ochii închişi de jumătate, Barbu erà convins, că acesta nu cântă pentru cei de faţă, ci de dragul lunii şi-a cerului dulce, care se coboară până'n inima omului par'că.

Părechi se plimbă uşoare, unele tainice, altele rizând sgomotos. Barbu deprinde destule cuvinte româneşti, şi cum trece mereu prin mulţime, simte c'aşa ar fi de bine să aibă un prietin, pe care să-l întrebe despre lumea ce n'o cunoşteà, să schimbe şi el o

retragă, păşirea energică a contelui Andrássy, care însă a jignit mult partidul independist. Şi iaráş descoperirile senzaţionale ale lui *Szkicsák*, cu privire la raporturile partidului poporal faţă de naţionalităţi, au provocat mare resenz între 48-işti faţă de poporali.

Deocamdată însă trebue să steie legaţi deolaltă, pe lângă toate scandalele, ce să ţin lanţ în zilele din urmă. Lumea întreagă petrece cu încordată atenţiune ceeace să întâmplă azi în Ungaria. Unii râd, alţii compătimesc ţara aceasta bogată şi binecuvântată de Dumnezeu, până când prin Antwerpen să lăţeşte ştirea, despre o revoluţie ce ar fi în curgere în Ungaria.

Dar pe cine să-l doară capul de prestigiul ţării în acestea zile de scandale europene? Domnii ministrii sunt veseli că au ocupat fotoliul roşu şi nu bucuroşi să ocupă cu gândul de a se despărţi de el.

Din dieceza de Orade. — Ca completare a raportului publicat la vremea sa despre decursul conzistoriului plenar al diecezei oradane, ţinut la 24 Dec. 1906, adaugem următoarea notiţa, extrasă din primul circular diecezan: se spune adecă că între obiectele discutate şi decretate în acel Conzistor a fost şi *„sprijinirea ziaristicei noastre în deosebi a aceleia cu caracter greco-catolic“*.

Această hotărâre ne umple de bucurie, cunoscută fiind dragostea, pe care preoţimea diecezei de Orade (şi în parte şi a celei de Gherla), o arată faţă de ziaristica străină. Urmarea acestei alipiri, e dăunăcioasă, nu numai simţului naţional românesc, ci şi limbei şi peste tot chipului corect de a-şi manifestă prin grai gândirile. De aci urmează înstrăinarea aceea aşa de mare faţă de mişcările obştei româneşti; de aci bucuria noastră, când vedem pe un preot — din acele părţi — luând parte activă la viaţa românească naţională. Sunt numai câteva foile româneşti cu caracter pronunţat greco-catolic, sau mai corect cu caracter românesc unit, şi de sigur e un eveniment, când cetim în acele scrisele unui frate din acele părţi, durere, aşa de depărtate şi străine de noi. „Unirea“, „Răvaşul“ şi „Păstorul Sufletesc“, iată această treime, care ar putea foarte bine fi sălăşluită în casele tuturor preoţilor, mai bine de zeci de ori ca „Magyar Állam“, ca „Alkotmány“, ca „Herkó Páter“, sau altele, cari nici nu cultiva dragostea, bunăînţelegerea şi frăţia creştinească, cu tot caracterul lor catolic, fără mai mult duşmănia şi ura.

Mai întâluim în acest circulăr încă un lucru mai momentuos, pe care trebue să-l însemnăm aci: „cauza ameliorării salarelor profesorale dela gimnaziul din Beiuş, prin ajutor din budgetul ţarii“.

Cuvintele circularului sunt următoarele: „Iar pentru însămnătatea deosebită a lucrului, am ţinut a aduce la cunoştinţa Conzistorului plenar şi cauza, — deja resolvată în şedinţele ordinare ale Conzistorului episcopesc, ca ceeace erà legată de termin, — ameliorării salarelor profesorale dela gimnaziul din Beiuş prin ajutor din budgetul ţării — unde contribuim şi noi toţi — dar numai în înţelesul regulamentului dat spre acest scop de Înaltul Minister de culte şi instrucţiune publică, şi numai pe lângă declaraţia expresă, ce am făcut-o Ministerului, că ajutorul oferit îl primim numai până atunci, până când acela se va împărţi pe baza şi în senzul numitului regulament. Sub această rezervă am declarat, că reflectăm la ajutorul de sub întrebare, deoarece, atât după a noastră, cât şi după părerea ce am primit-o, în absenţa Excel. Sale Domnului Mitropolit, dela Preaveneratul Conzistor Metropolitan din Blaj, condiţiunile puse nu sunt îngreunătoare,“.

Asta o reproducem, pentruca să o ştie şi confraţii dela „Lupta“, cari s'au grăbit a scrie contra Episcopului dela Orade, ca şi cum acesta ar fi lucrat contra intereselor neamului nostru, nu ar fi ţinut seamă de toate rezervele cuvenite.

Să ni-se ierte constatarea ce trebue să o facem, e o grabă bolnavă în ziaristica noastră de a-se pronunţă totdeauna în chip defavorabil pentru toate actele Episcopilor nostri, ca şi cum numai noi am fi cei mai slabi naţionalişti, ca şi cum noi am fi gata a-ne dà tot ce avem pentru o congruă. Deşi un cercetător obiectiv ar constatà cu uşurinţă tocmai contrarul. De-o-parte fariseismui cel mai detestabil, iar de cea parte sinceritatea şi idealismul în toate.

Repetim ceea ce am spus şi de altă dată: fiecare să mâture înaintea casei sale!

Alegerea dela Bocşa. — Corespondenţii ziarelor străine cari au luat parte la alegerea dela Bocşa, au dus cu sine material bogat pentru libertatea alegerilor la noi.

Amănuntele ce zi de zi sunt cunoscute pun în plină lumină nespusul terorism ce s'a făcut faţă de alegători pentru a asigurà reuşita ovreului Weisz, un bărbat foarte inteligent, care deşi scrie nemţeşte, totuşi scrie totdeauna în spirit foarte patriotic, — e caracteristica ce i-o face o foaie maghiară,

---

vorbă cu cineva. Nu erà de firea lui vorbăreţ, dar în seara aceasta mândră, uitându-şi de cină, de studiat, de cancelarie, simţià ceva deosebit în sine, ce se trezise aşa ca din senin, umplându-i sufletul cu lumină.

Dar de-odată bagă de seamă, că vede pe cineva cunoscut. Da! Erà d-na Munteanu, dar se plimbà cu cineva care nu samănă cu advocatul Muntean. La început îi venì gândul zmintit să meargă înaintea ei să-i spună: „Doamnă sunt tinărul care lucrează în cancelaria domnului advocat Muntean!“ Dar se resgândì de-odată, şi pleacă hotărât într'altă parte. Ar fi o prostie din partea lui! Şi ce şi are el cu dânsa, dupăce bărbatu-s'o nici nu l-a prezentat ei şi fetei.

Şi gândul încruntat din cancelarie îi venì iar. Pentruce nu l-a prezentat şeful? Dar în sunetul nou al muzicii, în lumina albă, moale a lunii, el, îşi dàdù grabnic un răspuns „Ei vezi, sunt de ieri în cancelarie, nu s'a putut aşa de'ngrabă, mai este vreme.“

* * *

În câteva zile Ilie Barbu cunoscù destul de bine oraşul, aveà şi câţiva tineri cunoscuţi, dar mai ales îl cunoşteau pe dânsul ceilalţi tineri şi familiile de român, şi-l ştiau că-i student în drepturi, cancelist la advocatul Munteanu. Dar el aveà lucru destul ca să nu bage de seamă aproape nimic din jurul său, şi pe de-asupra erà îngrijit că nu se va puteà înscrie la Universitate, neavând banii de lipsă toti. Erà trecută jumătatea lui Septemvrie şi el stà încă în cumpănă: să ceară de-acasă ori dela Munteanu pe două luni înainte? În sfârşit totuş se hotări pentru gândul din urmă.

Acestuia, când îi amintì de banii daţi înainte, îi licări din ochii mici aceeaş — ah, numai acum văzù Barbu că-i răutate, — aceeaş lumină bolnavă. Ilie păli, i-se uscă dintr'odată gâtul, şi numai atâta-i zise:

— „Nu face nimic dacă nu puteţi, mă ajut eu altcum!“ Se îndreaptă spre uşe, căci simţià lipsă de o undă mare de aer proaspet, curat. Dar Munteanu îşi şterse din ochi lumina aceea, ca şi când ar fi luat-o cu mâna.

— „Ei, uite-aici! Nici n'am zis o vorbă, şi dta te superi. N'am zis că nu-ţi dau, că nu te ajut, dar să crezi îţi vor trebuì mai mulţi bani cum crezi dta! N'ai pus călătoria, trei-patru zile în capitală. Ce vrei, nu-i merge cu mâna goală! Îţi scriu un cambiu şi ridici banii dela bancă. Mai afli dta un prietin să-l scrie. Ar fi de-ajuns subscrierea mea, dar pentru ţinerea formei, trebue. Faci un cambiu de câţi bani ai lipsă! Ce sfântu! doar suntem români cu toţii şi trebue să ne ajutăm,“

Ilie Barbu n'a avut de-a face cu cambii în viaţa lui. Nu înţelegeà cum un om, care poate să ajute dela dânsul pe cineva, nu o face. Şi doar nu cereà pomană! O, dac'ar fi crezut Munteanu că-i trebue mila lui, astăzi i-ar părăsì cancelaria. Dar chiar şeful arătase, că nu i-s'a părut cererea lui o milă, altfel nu l-ar fi îndreptat la bancă. Aşa dar setea de bani e la mijloc? Dar nu cereà decât plata lui să i-o deie înainte. În sfârşit, cu banca da! Bine c'a pomenit de bancă. Acolo *el* îşi pune omenia sa chizeş. Vor vedeà toţi că el ţine la cinstea sa, şi va fi harnic să-i plătească!

Tulburat de gândurile acestea, şi neştiind bine ce să creadă despre şef, se întoarsă dela uşe la masa de scris, şi privià gânditor la hârtii.

— „Nu mai stà în cumpănă. Adù un cambiu, îl scrii dta şi eu, apoi încă unul, şi s'a isprăvit. Ridici banii ca din ladă. Hei doamne! Câţi s'au ajutat astfel, oameni cari acum au trecere în lume, şi cântar greu la vorbă.

— „Ba nu dle advocat, nu voiu să te supăr cu nimic. Am crezut că poţi să-mi dai înainte plata pe două luni. Dacă nu se poate, voiu face eu altcum!“

— „Aşa! Dvoastră credeţi că dacă-i cineva advocat odată, toate vin de-agata şi banii stau grămadă. Las' vei ajunge şi dta odată advocat şi-ţi vei schimbà ideile. Adu cambiul şi-l voiu iscăli încă astăzi.“

Barbu, fără să-l privească, răspunse hotărât:

— „Nu dle, nu pot primì bunăvoinţele. Să ierţi, dar nu pot.“

Munteanu rămase cu ochii zgâiţi: nu ştiai de-i mânie, dispreţ, ori râs prost ce se

S'au dat sute şi chiar mii pentru un vot, sau pentru o rămânere acasă, s'au oprit bărbaţii de încredere a candidatului naţionalist dr. Braniște, de a comunică cu alegătorii lor, de a-le comandă trăsuri, alegătorii lui Braniște au fost ţinuţi în frig şi nea şi şicanaţi în tot chipul, sute de jandarmi patrulau prin comune, opriau ori ce comunicaţie între naţionalişti, închideau pe inteligenţii nostri cari lucrau în interesul lui Braniște, etc. etc. Ar trebuì să facem un inng pomelnic de tot ce s'a născocit pentru zădărnicirea reuşitei candidatului naţionalist. Acest rezultat erà de altcum de prevăzut, după răspunsul, aşa de cinic a ministrului Andrássy dat la interpelaţia dep. Brediceanu.

Ne putem închipuì ce va fi la celealalte alageri.

Chestiuni şcolare.

Dl Traian Şuteu, învăţător în Morlaca, în articolul „Chestiuni şcolare“ din nrul 5 al „Unirei“ citează un pasaj din o scrisoare a unui pretin „altfel preot“. Din acel citat iese, că un preot e în contra ridicării salarului învăţătoresc, din cauză, că învăţătorii ar vrea să trăiască prea domneşte. — Dacă dl Ş. ar fi fost sincer, cum spune, că ar vrea să fie, ar fi citat întreagă partea din scrisoare, referitoare la mişcarea învăţătorilor pentru îmbunătăţrrea sorţii materiale. Dar dl Ş. nu a fost sincer, ci citează un *citat* din scrisoarea mea. — În scrisoarea, din care citează dl Şuteu, eu i-am spus părerea mea despre trei părţi ale mişcărei învăţătorilor: 1. Despre supărarea lor, pentrucă în şematismul arhid. din 1906 nu li-s'a pus înaintea numelui cel puţin: „Domnul“, ci să spune simplaminte: „docente: N. N.“ — I-am spus, că aici au fost învăţătorii cam ridicoli. Azi când toată lumea e în contra titulaturei sunătoare, ei cereau titulaturi mari. În Românìa un Ministru să mulţumeşte cu „domnule“, pe când un învăţător se plângeà în „Foaia Poporului“, că protopopul „când îi scrie, nu-l întitulează „Preastimate“ sau „Preaonorate“. (În supărarea lor au scris învăţătorii şi neadevăruri. A scris unul, că în Şematismul amintit şi cel din urmă preot are înaintea numelui „Multonoratul“, ceeace nu cred, că poate probà). — 2. I-am scris despre foaia, ce vreau să o înfiinţeze, spre a-şi apărà interesele. Referitor la aceasta am zis, că înainte de a întemeià cineva o foaie, trebue să se gândească, că *cine o va redactà, cine o va scrie, cine o va cetì şi cine o va plătì?* (Astea i-le-am scris înainte de a decide înfiinţarea foii!) I-am scris, că pot cere ospitalitatea unei foi pentru afacerile învăţătorilor, dar nu găsesc eu cale înfiinţarea unei foi noua, deoarece nu va avè viitor. — Puţină vreme şi se va dovedì, dacă am avut drept, sau nu. Părerea mea e şi acuma, că învăţătorii ar trebuì să sprijinească foile pedagogice ce sunt: „Foaia Şcolastică“ şi „Vatra Şcolară“ şi dacă le vor sprijinì pe acestе, cum să cuvine, atunci ar puteà şi acestea să corespundă aşteptărilor. — Învăţătorii nostrii însă au decis înfiinţarea unei foi speciale, şi au însărcinat pe dl prof. Domide cu redactarea ei. Bine ar fi să vie pe lume şi să trăiască noua foaie, dar eu sunt cam pesimist în ce priveşte ziaristica. Una aşi dorì. Dacă va apărea noua foaie, să nu publice articoli, prin cari să înăspreasecă relaţiile dintre învăţători şi directorii lor. — 3. În rândul al treilea i-am scris dlui Ş. că eu n'am cetit nici un articol *cinstit* scris de un învăţător referitor la salar. Eu recunosc necesitatea îmbunătăţirii sorţii lor, dar nu am aflat în scrisoarea nici unui învăţător spus curat adevăratul motiv, pentru care trebue să li-să mărească salarele. Şi asta trebue s'o recunoască şi dl Ş. deoarece şi articolul său din urmă ne-o dovedeşte. — Unii s'au asămănat, în ce au scris, cu servitori, cu birişii, etc., uitând, că nu remuneraţia, ci demnitatea oficiului trebue preţuită în primul rând. Unul a zis, că loveşte în cap pe cel ce va zice, că nu trebue să li-se deà plată mai multă; altul a ameninţat cu grevă, dacă nu li-se măreşte salarul. — iar alţii spun, că *relaţiunile vieţei sociale* reclamă mărirea salarului. Din toate astea reiese, că învăţătorii vreau cu orice preţ leafă mai mare, şi cu deosebire din provocarea la relaţiunile vieţii sociale reiese, că le-ar plăceà să trăiască cam domneşte. Aşa a înţeles *cineva* din ce au au scris, şi cu spunându-i acestea dlui Ş. am citat, ce a zis acel cineva, şi ce pune dsa ca părerea unui preot, aruncându-mă astfel în primejdia, *de a fi lovit în cap!* — Eu i-am scris, că mi-ar fi plăcut, dacă vre-un învăţător ar fi arătat, că *însaşi împlinirea oficiului reclamă îmbunătăţirea sorţii materiale.* Şi i-am scris, că ar fi trebuit să se zică cam aşa: „ori cine trebue să recunoască, că noi dacă vrem să fim preţuiţi de alte popoară, trebue să mergem alături cu ele pe calea progresului. Ca să se poată face aceasta, trebue să grijim cu deosebire de şcoală şi de învăţători. Am ajuns acuma să avem învăţători mai buni, deoarece au început cei chemaţi să aleagă cât de cât la primirea în preparandii. Dar cu toate, că învăţătorii sunt buni, totuşi nu pot face spor mult, deoarece ei nu sunt numai ai şcolei. Din cauza salarului celui mic, care nu le ajunge pentru trai la cei cu familie, sunt siliţi unii să lucre ei înşişi pământul, alţii să fie agenţi la diferite întreprinderi, alţii să scrie şire la notari, etc. Răul acesta trebue delăturat. Trebue să facem, ca *învăţătorul să fie numai al şcolii,* şi asta o putem face, dacă îi dăm un salar, prin care să i-se

---

arătà în luminile lui gaibene şi mici. Dar nu se puteà mirà în de-ajuns, cum tinărul acesta, care n'are nici un sprijin, care-i numai de douăzeci şi trei de ani trecuţi poate să se arete atât de tare, atât de superior par'că. Gândì că-i numai o apucătură alui Barbu, şi-i oterì din nou iscălitura sa.

Nu-i nici un motiv de supărare, dle advocat, dar nu primesc.

— Ei şi pentruce nu, m-aş rugà să-mi spui?

— Pentrucă nu pot. În sfârşit nu te bag nici pe dta într'o daraveră neplăcută.

— Dar nu capeţi altfel banii tinere, şi-ţi perzi semestrul. Să te tot miri de aşa încăpăţinare.

Dar Barbu nu mai zise nimic, ci în două zile erà gata cambiul cu iscălitura sa, a tată-s'o şi-a unui om din sat.

Dela înscriere s'a întors mai în grabă decât crezuse Munteanu. Îşi aduse şi câteva cărţi nouă şi notiţe de cursuri. Acum puteà să înveţe în tihnă, în odăiţa lui, la lumina prietină a lămpii. În ceşti doi ani din urmă nu mai avea exámene de făcut, dar se pregăteà cu temeiu pentru ceva: când se vor împlinì cinci ani dela terminarea gimnazului, să iee licenţa. Apoi un an de praxă, de care, har Domnului făcea şi acum destulă, — şi cenzura. Va puteà atunci în sfârşit să mai uşureze şi el din greutăţile celor de-acasă, că doamne multe-s, mai ales în vremea din urmă decând a început să scază din puteri bătrânul Barbu.

Aveà darul să înveţe uşor, şi în curăţănia inimii sale mulţămià lui Dumnezeu că i-a dat aşa o minte, aducându-şi aminte de alţii, cari se mândresc pentru asta şi despreţuesc pe cei mai tociţi la cap. Aveà timp cu tot lucrul din cancelarie şi cu studiarea, să mai iese pe-afară. Şi dacă ieşià odată trebuià să intre în lume vrând-nevrând.

Locul unde merse mai întâi, fără să-l conducă cineva, a fost casina românească din oraş. Câte planuri frumoase îşi făceà el până erà în capitală, cum va fi de bine într'un oraş de provincie, când, după ce-şi va terminà tot ce are de isprăvit, — va merge la casină, va ceti foi şi reviste, şi va auzi discuţii interesante şi cuminţi a celor de faţă asupra chestiilor de viaţă ce agită naţia noastră.

S'a încurcat el puţin prin uliţi laterale, până ce-n sfârşit a aflat-o. Fără să-şi deie sama, simţì o sfială mare, când trebuì să intre, şi ori cât îşi cunoştea sufletul său totuş îi păreà că el poate să păţească vre-o ruşine, intrând în vorbă cu atâta bărbaţi deştepţi ce vor fi aicea. Îi vor pune întrebări, îl vor provocà să-şi deie părerea, şi el nu va ştì ce să răspundă. Dar nu! Ştie Barbu ce va face: se va pune într'un colţ, se va face că-i foarte adâncit în cetitul vre-unei reviste, şi nu-l luà nime în seamă.

Cu gândul acesta urcă treptele, deschise sfiicios uşa şi intră în vârful degetelor. Aveà presimţul că-i iar student în gimnaz şi intră în clasă când erà profesorul acolo. Dar în odaia în care intră nu erà ţipenie de om. Privi la cuere, nu erà nici o pălărie, nici un baston. Dar poate să fie în odaia vecină, căci acolo se aud paşi.

(Va urma).

Păr. Nicolau Nilles, S. I.

În 30 Ian. în vrâstă de 79 ani a închis pentru totdeauna ochii, în Innsbruck, păr. iesuit Nicolau Nilles, al cărui nume nu va fi necunoscut cetitorilor „Unirii,“ cari vor fi urmărìt cu atenţiune „Cestiunile din dreptul şi istoria bisericei româneşti, mai ales a celei unite,“ publicate în partea ei ştiinţifică, din partea adurmitului în Domnul Dr. Grama şi a actualului canonic Dr. Bunea.

Mai ales scrierea lui: Symbolae ad illustrandam historiam ecclesiae orientalis in terris Coronae s. Stephani, publicată cu ajutorul academiilor de ştiinţe din Budapesta şi Bucureşti, va rămâneà ca monument — aere perenius — în Biserica ale cărei începuturi le-a luminat, publicând o mulţime de documente referitoare mai ales la actul unirii cu Roma a Românilor din Transilvania şi Ungaria, culese cu străduinţă de fier de prin arhivele Vienei, Budapestei, Romei etc.

asigure un traiu modest". Așa i-am scris eu și dacă în forma asta reproduceà dl Ș. eu nu aveam nimic de zis.

Fiindcă am întrat în vorbă vreau să-mi spun și părerea referitoare la această chestiune. Eu socotesc, că această chestiune e foarte periculoasă și de aceea ar trebui ca foile să fie cu băgare de samă, când publică ceva referitor la aceasta. Când învățătorii românești se provoacă la cei dela școlile maghiare, fie de stat, fie romano-catolice fie reformate, nită nu lucru, și anume, că aceia sunt învățători la școli *magiare*. Mișcarea pentru ridicarea salarelor au început-o învățătorii romano-catolici și reformați, cari au trimis și deputațiuni la Ministrul instrucțiunei. Aceștia pot cere sprijinul statului fără nici o primejdie, dar la noi e altceva. Prin aceea că cer învățătorii, „că unde nu se poate ridică salarul de comuna bisericească, să se ceară ajutor dela stat", ne aruncă școala în mâna statului, și cum e azi înțeles „statul" o știm cu toții. — Unde e ajutor de stat si acuma stăm destul de rău, și asta o știu mai cu samă învățătorii. — Știu învățătorii bine, cum îi place inspectorului să spună, că nu-i mulțumit cu progresul din limba magiară, și amenință cu subtragerea ajutorului. Aproape toți învățătorii la astfel de amenințări, — răspund cu o străduință enormă în propunerea în limba magiară, prin ce să primejduește progresul din alte obiecte. — Acuma cu ordinațiunile lui Lukács stăm așa de rău, încât să ivește întrebarea pusă când ne amenință proiectul de lege al lui Berzeviczy, oare merită, ca bisericile noastre să mai susțină școalele? Ș de vor merge lucrurile, ca de vre-o câțiva ani peste puțin va trebui să răspundem, că *nu merită*. Și învățătorii nostri grăbesc sosirea acelui timp! — Zic mulți, că și în școalele fără ajutor e excepționat progresul în limba magiară, și așa e tot atâta dacă e ajutor, ori nu! Nu-i tot atâta! În școalele fără ajutor excepționează progresul în limba magiară, dar nu are cu ce să *amenințe*, și așa școala rămâne tot românească! — Iată pentru ce am zis, că această chestiune e foarte periculoasă, și în acest înțeles cred că vorbește „Răvașul" de *zvârcoliri primejdioase*. Învățătorii nostri cu ce scriu ei, și cu pretenziunea de a cere ajutor dela stat, îmi fac impresia unuia, care legat la ochi e silit să se coboare de pe un munte în fuga mare. — Dl Ș. chiar și în articolul din urmă dă probe de „zvârcoliri primejdioase", când scrie, „ori și ce corporațiune ori și ce instituțiune, dacă nu ne va câștigà pe noi, nu va avea nici o influință asupra poporului. Și dacă aceasta nu am putea-o face cu poporul maiorean, o putem face cu cel minorean *pe care dacă ne trage inima, îl putem formà, cum nouă ne place*"... „Dacă nime nu să îngrijește de noi, dacă suntem tractați ca niște fii mașteri, ne vom ajutà noi pe noi. Ne vom crește unul pe altul și ne vom dà mână de ajutor unul altuia. *Toți ca unul și unul ca toți: Noi prin noi*".

Nu așa ar trebui să scrie și să amenințe. Trebue lăsate Or inariatele ca cu totul libere să resolvească această afacere, cum cer interesele bisericei și ale neamului.

Făgăraș, la 13 Faur 1907.

Octavian Popa,
preot.

REVISTE.

Budapesta. Numele de „Guvernul cel mare" al grupei coaliționiste ce guvernează s'a schimbat în nume de batjocură. Atâta murdărie politică nu a comis nici un guvern, cu adevărat în aceasta merită numele ce i-l'au dat bunii patrioți.

Coaliția care astăzi e la putere merge spre descompunere, deja să simte mirosul. S'au deslănțuit nouele porniri dușmănoase a căror urmare firească e moartea făimoasei coaliții.

Rusia. Acolo să apropie de sfârșit alegerile de deputați pentru duma. Pe întreaga linie au învins partidele opoziționale actualei formule de guvernare.

In Odessa în decursul alegerilor s'au întâmplat mari neorânduieli. — Societatea rușilor adevărați a aranjat o sărbare publică care a fost un bun prilej pentru turburări sângeroase. În curs de două zile au fost omorâți și răniți mai bine de 250 inși cu deosebire jidovi.

Din Petersburg se scrie, că în cercurile guvernamentale din nou se vorbește de înscenarea unui progrom sângeros, cum fusese progromul din toamna anului trecut. Comitetul ar fi prezintat deja ministrului Stolypin planul progromului. Stolypin l-a aprobat în tăcere.

Nu numai ca istoric, ci și ca dogmatic, și canonist — dar mai ales ca liturgist a lăsat după sine scrieri, cari vădesc erudiția, spiritul ager și pietatea lui.

Între scrierile de felul acesta se înșiră câteva despre cultul s. Inimi, câteva despre viața și onestatea clericilor, câte-va alte cărți de pietate, un comentar despre proemiul Breviarului și a Missalului latin, câteva tractate mai mici despre cronologia și computarea sărbătorilor (păscălia), despre unirea bisericilor, despre liturgia slavă — un tractat (la an. 1885) despre *Ioan Stephan voivodul Moldovei*, un comentar juridic asupra actelor conciliului plenar din Baltimore etc. Ceeace se pare că i-a întemeiat renumele este însă opul din domeniul liturgicei: Heortologion seu Kalendarium manuale utriusque Ecclesiae în 2 volume și în două ediții (la 1880—81 și 1896—7, în cari tractează raportul între feliuritele sărbători, adaugând o mulțime de observări de interes istoric cu privire la originea lor etc. Abia vei găsì al doilea op de felul acesta lucrat cu atâta acurateță, și cu atâta pricepere!

Într'o notiță din Neamul Românesc (Nr. 78) Dl Iorga — acest om ce urmărește cu atâta zel și pretutindenea tot aceea ce ar puteà să ne intereseze, închină memoriei lui Nilles un frumos prinos de aducere aminte a cunoștinții personale.

„L-am cunoscut acum vre-o cincisprezece ani în mânăstirea Iesuiților din orașul unde erà profesor. Un bătrân voinic, frumos, senin, bucuros de muncă și de viață. Știà multe, țineà lucrurile lui într'o desăvârșită rânduială și erà foarte bucuros să poată îndatorì pe ori cine. I-a plăcut că poate primì un Român în chilia lui plină de cărți, pe care că o văd și acuma deschizându-se luminoasă în dreapta unui gang de întunerec ș. c. l.[1]).

Întocmai l-am aflat și eu, înainte de asta cu vre-o 5 ani și ceva. Cu prilejul unui Sociakurs, aranjat la Innsbruck, mi-am adus aminte să cercetez pe bătrânul Nilles acasă la el, în colegiul al cărui mândrie erà aproape dela începutul aceluia, ca superior și profesor, mai târziu chiar ca rector, vreme de vre-o 15 ani. Cunoșteam chiar, câțiva dintre foștii săi elevi, între cari și Henric Abel, (Männerapostel von Wien), tot iesuit și el, la ale cărui conferențe din zilele de pe urmă ale postului paștilor se îngrămădià floarea înteligințiì Vieneze în biserica sf. Augustin.

L-am aflat acelaș, ca și Dl Iorga: un bătrân senin și îndatoritor, chiar și față de tinerul preot — pe bancile școalei încă — care venià de a Viena să-i reîmprospeteze amintiri vechi despre Blaj și oamenii lui, despre prânzul, în zi de post, la masa Mitropolitului Vancea, în sărbătoarea „Scaimbarii la facia" — rostite aceste cuvinte așa pe cum se scrià pe acelea vremuri — după toate legile etimologiei — mai ales în cărțile liturgice, pe cari le cunoșteà cu deamăruntul și le folosise pentru Călindarul său!

I-am amintit despre folosul cel mare al Symbolelor sale, despre aceia, cari au lămurit — pe urma lor — rostul bisericei românești unite, și dintre cari cunoscuse pe repausatul Dr. Grama. Și l-am întrebat dacă în ceasurile libere de pregătirea viitorilor preoți — ca profesorul lor de theologia morală — se mai ocupă și cu lucruri ce privesc istoria bisericei unei părți din neamul nostru.

În loc de răspuns mi-a atras atențiunea asupra rugării a doi elevi ai săi, cari tocmai veniau să-i ceară sfatul în cestiuni de știință preoțască. Acum sunt numai al acestora — așa-mi spunea.

Am ieșit dela el, cu sfiala credinciosului care a văzut pe unul dintre marii apostoli ai credinței și științei.

Colegiul său se va grăbì poate, cu prilejul împlinirii celor dintâi 50 ani dela întemeiarea sa, să perpetueze și în marmoră amintirea acelui, care a fost una din măndriile sale.

Mac.

[1]) Șirul ce urmează — despre lăcașul vesel și harnic al științii în marginea vechii superstiții și tirăniei triste, — nu îl mai înțeleg — tocmai din gura Dlui Iorga!!!

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. În ajunul Crăciunuiui s'a binecuvântiat cu ceremonie frumosul clopoțel și turnuleț dela școală. Bătrânul, moș de 80 ani *Damian Mureșian* a făcut această cinste. O așa cinste a făcut și școalei din Booș Notez, că e un bătrân sărac, n'are nici o avere, dela traiul său a tras bănuț de bănuț până ce a adunat cam 120 coroane, cu cari a cumpărat clopoțelele acestea pentru done școli. Dumnezeu să-i primească darul făcut! — Pentru lărgirea salei de propunere; ridicarea unui pridvor și coperirea școalei, au donat: Prezv. ord. Cassa centr. 100 cor. (1903) Dr. S. Morariu adv. Cluj, 10 cor., „Economul" 5 cor., Dr. Ioan Vajda Cluj 10 cor., Anonimus, Cluj. 1 cor., V. R. Buticescu, Cluj 2 cor., Prot. I. Hațiegan. 2 cor., M. Hodârnău. 2 cor., Bazil Bașota. Cluj. 2 cor. Mii de mulțumite aduc cu umilință acestor binefăcători. Mai departe răsplătească Dumnezeu cu bine următoriler creștini: Emil Rusu și Ioan Gi.lțian pentru facerea ferestrilor gratis, la biserică, precum și straua cant. și mai multe fesnice; Filuț Gl. Rotariu un potir și cădelniță cu 70 cor.; Pompeiu Pojar și soția notar, steluță, cuțit, linguriță la prosc. și mai multe broderii. Floarea lui Ioan Rotariu o măsăriță frumoasă; Ana lui Partenie Marină o măsăriță frumoasă; Verona l. G. Rotariu o măsăriță și ștergare frumoase; Soția lui Samoilă Rusu 3 ștergare la icoane foarte frumoase; Văd. Marina Resor o pânzătură cerată frumoasă; Nastasia Rusu o măsăriță mare frumoasă și un ștergar; Floare Gugoraș Ioan Mocanu și Lazar Gioltianu câte o icoană foarte frumoasă, mari și ramate precum și ștergare la fiecare icoană în preț de câte 12 cor.; Văd. lui Indrei Rusu 3 dvere frumoase. Susana Sânmărtinean Anica Miron și Maria Aitonean haine de administranți în preț de 25 cor. Vasile Rusu și Nic. Porutiu o sf. Evangelie nouă cu 25 cor. Ioan Creț un dulap pentru hainele preoțești cu 25 cor. Vasilica Cenanu un rând vesminte foarte frumoase cu 160 cor. Ananie Cenanu un prapor roșu cu 24 cor; Maria Aitonean un prapor și un crucifix cu 34 cor.; Aurelia Rusu o măsăriță frumoasă și un prapor negru cu 34 cor; Sebeni I. și soț. dela Turda 2 rânduri vestminte preoțești cu 140 coroane. Simeon Rotariu ca soldat două fețnice aluminium cu 25 cor; Vasile Cassian haine preoțești roșii cu 70 cor.; Văd. Maria Cassian o cruce frumeasă 20 cor; Ioan Rotariu și soția un prapor negru mare și foarte frumos în preț de 60 cor., precum și altor creștini, cari mereu împodobesc casa Domnului, și ajutură școala noastră, ce cu greu să susține în fața celei de stat — P a t a, la 22 Ianuarie n. 1907. *Mihail Hodârneu,* paroh.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarelor sume:

Colecta crucerului: Nic. S. Aron, Blaj, 1 cor. 84 fil. Parohia Chimitelnic (Tr. Ludoș), 12 cor. 10 fil.

Fondul subsidiar al preoților: Ioan Boeriu, Lechința, 10 cor. I. P. Papiriu, Siciu, 2 cor. Teodor Sas, Fărău, 6 cor. Andreiu Voda, Ormeniș, 5 cor.

Massa studenților: „Mureșiana", Reghin, în amintirea lui Marcu Cetățian, 20 cor.; „Schinteana", Tăure, 5 cor.; Teod. Sas, Fărău, 3 cor.; Andreiu Voda, Ormeniș. 5 cor; Ioan Anca, Subpădure, 10 cor.; Iacob Pepeneciu, Veneția, 4 cor.

Fondul Internatului de fetițe: Teodor Sas, Fărău, 3 cor.; Avram Stoian, Oarda-de-sus, 10 cor.; N. Pop, Blaj, 6 cor.; Ioan Bălan, Blaj, 10 cor.; N S. Aron, Blaj, 4 cor.; Ioan Popa, Cergăul-mare, 18 cor.; Vasile Anghel. Lechințioara, 8 cor.; Ioan Anca, Subpădure, 10 cor.; Ales. Bărbulescu, Băla, 12 cor.

Blaj, 20 Faur 1907.

Cassa centrală arhidiecezană.

Hymen. Dșoara *Eugenia Cristea* și dl *Aron Pop* oficiant la tren, logodiți.

Știri personale Dl *Victor Macaveiu* profesor de teologie, a fost promovat Mercuri la universitatea din Viena de doctor în științele teologice — Felicitări călduroase

— *Augustin Paul,* șef-redactor la ziarul „Lupta", a fost numit secretar prim la legațiunea română din Budapesta. În urma acestei numiri, dsa a ieșit din redacția ziarului naționalist.

Știri literare. Însemnăm aci apariția următoarelor scrieri: N. Iorga, *„Ceva despre Ardealul românesc și Viața culturală românească de astăzi",* doue conferințe, pag. 48, prețul 60 fil. — Tit Bud, *„Tipic bisericesc",* ediția II. pag. 160, prețul 2 cor. 20 fil. — *„Calendarul Sătenilor",* pe anul 1907, alcătuit de mai mulți feciori de săteni, anul IV. prețul 60 fileri. Are o colecție prețioasă de bucăți literare și sfaturi economice potrivite pentru săteni. — Dr. P. Oprișa: *„Beniamin Franclin",* conferință, pag. 32, se vinde în favorul gimnaziului dela Brad. — Silvestru Moldovan *„Șir nesfârșit".* Un mic capitol din viața foilor române din Ungaria, înșirând procesele și șicanările făcute ziaristicei noastre naționale în decursul anului trecut. — T. V. Păcățian: *„Cartea de aur",* cuprinzând luptele politice ale Românilor din Transilvania și Ungaria, până la închiderea dietei dela Cluj (1868), au apărut patru tomuri à 10 cor.

„Consum" societatea comercială din Blaj, și-a ținut Sâmbătă în 16 Februar a c. a XV-a adunare generală. Bilanțul pertractat și publicat în aceasta foaie cu săptămâni înainte, este mai favorabil decât în ani precedenți Meritul este al direcțiunii și îndeosebi al președintelui Rvdssmul *Gavril Pop,* care cu mâni tremurânde, dar cu inimă tinerească poartă, și vreà să ducă la izbândă steagul acestei societăți. Când vijeliile anilor trecuți i au subsăpat rădăcinile, și erà pe aci, să se prăbușească, aflatu-s'au bărbați de inimă, cari strigau: „să nu lăsăm Consumul să cadă, pentrucă el este o necesitate în piața noastră, ne dă mărfuri bune, pune stavilă urcării prețurilor, și astfel noi cruțăm la an zeci de mii de coroane." Ne vorbind de jur, e regretabil că și azi se află încă oameni, cari nu sprijinesc în de ajuns aceasta societate și nu înțeleg rostul ei. Acestora nu putem, decât să le aducem aminte de cazul cu măcelăria, E. V. înființată la dorința noastră, care timp de un an, a ținut în loc, ba a făcut că alții să reducă prețul carnei; n'a fost însă sprijinită, a trebuit să înceteze. Urmarea? prețul carnei s'a urcat treptat, azi se plătește îndoit, și trebue să o cumperi cum ți-se dă, pentrucă n-ai de unde alege. — Ordinea de zi a adunării generali a fost pertractată cu mult interes. Raportul amănunțit al direcțiunii a liniștit pe toți cei de față, și a fost luat cu mulțămită spre știință. — Din raportul acesta estragem câteva cifre: în decursul anului 1906 s'au procurat mărfuri în valoare de preste 57 mii cor și s'au vândut de peste 77 mii, creditorii erau de 5274·78 adaus în 906 cor. 37271·36 plătit 39057·56 rest cor. 3488·58, s'au plătit interese după datorie 1918·47 cu peste 4 sute mai puțin ca în 1905, circulația cassei a fost în 906 cu 33 mii cor. mai mare ca în anul precedent, — câștigul brut a fost de 20668·81 cor. din aceste s'au plătit 8 mii cor la împrumutul cambial de 32 mii, s'au amortizat din mobilar și dubii cor 461·31 s'au cheltuit în regia 11331·96 rămâne venit curat 875·54 cor care s'a subtras din perderile anilor anteriori Avem fundată nădejde, că cu ajutorul lui Dumnezeu și a oamenilor de bine vom merge înainte — În direcțiune au fost reàleși: *Gavril Pop, Dr. Ales. Pop* și *Simeon Muntean.*

Dela societatea meseriașilor. D minecă în 24 F brua r să va continuà seria conferințelor ținute pentru meseriași. Va vorbì di Isaie în casina română la oarele 5½ d. a. Întrarea 10 fileri.

Regele Românieĭ a fost vizitat zilele acestea de prof dr. Norden, care a rămas deplin îndestulit de sănătatea Majestății Sale.

„Bihoreana," institut de credit în Oradea mare invită la adunarea generală pe 27 crt. La ordinea zilei, pe lângă afacerile curente este și decidere asupra urcării capitalului social la 1200000 cor. „Bihoreana e unul dintre institutele cele mai solide, venitul anului 1906 a fost de 71037·05 cor. fondul de rezervă 90 mii cor. depunerile aproape 1½ mil. cor. efecte 36 mii cor.

Petreceri. Primim invitare la *producțiunea declamatorică teatrală* (executată de poporeni) care se va ține în 3 Martie st. n. în școala gr.-cat. din Demșuș. Venitul curat este destinat pentru câștigarea recuizitelor școlastice.

— „Reuniunea femeilor române din Abrudsat și jur" invită la *Șezătoarea* ce să va ține Joi în 28 Februarie st. n. a. c. în sala hotelului „Detunata" din loc în favorul școalei reuniunei.

Moșii românești. Cetim în „Tribuna" înveselitoarea știre, că Conzistorul dela Arad a cumpărat cu 1 milion 200 mii cor. moșia contelui Szapáry Pál dela Sân-Nicolaul-sârbesc, și acum s'a hotărât cumpărarea unei alte moșii. Se înțelege, că foile patriotice turbă.

Necrolog. Din Pesta se anunță trista știre despre moartea lui: † *Andreiu Frâncu,* președinte de senat la curia regească, membru în senatul fundațiunei Șuluțane, încetat din viață la 19 Februarie a. c. în al 70-le an al vieții sale laborioase după un morb greu și îndelungat. Osemintele scumpului și neuitatului defunct se vor transportà la Buzași în Transilvania, unde se vor așezà spre eternul repaus în cripta familiară Vineri la 22 Februarie a. c.

— † *Aurelia Feldrian* născ. *Solomon.* Sâmbătă seara a adurmit în Domnul după lungi și dureroase suferințe dna Aurelia F. Solomon, directoara Internatului de fetițe din Blaj, în vârsta de 51 ani. Repausata a fost o femeie evlavioasă, milostivă și inteligentă, care cu energie a condus tinerul nostru internat dela întemeierea sa până în ciasul morții sale. Un șir de ani a fost prezidenta Reuniunei femeilor române gr.-cat din Blaj, când a sporit în chip însemnat averea reuniunei. Pregătită de mult pentru sosirea ceasului fatal, a lăsat o parte însemnată a cruțărilor sale fondului Internatului de fetițe. La ceremonia îngropării sale s'a adunat un distins și număros public în frunte cu Esc. Sa Mitropolitul Victor. A pontificat canonicul Dr. Marcu, azistat de 4 preoți și 2 lectori. A cântat duios corul clericilor și a predicat prof. Macaveiu. La groapă prof. Chețianu a rostit un mișcător adio în numele comitetului Reuniunei femeilor. În loc de cunună pe sicriu, membrii reuniunei depun banii colectați la fondul Internatului de fetițe.

În veci amintirea lor!

Posta Redacțiunii.

G. B. Nu anunțăm decât cărți, ce ni se trimit.

N. O. B. Credeam, că numai continui și am lăsat să cule gă alteeva. Va urmà în numărul viitor.

Păr. *M. C. H. I. S.* Am primit și a doua scrisoare. Vă vom răspunde în particular. Mulțumite pentru cele trimise.

G. H. Zilele acestea vei primì răspunsul.

AVIS!

Pământ de vânzare 50—60 jugăre, parte arător, parte rât, cu condițiuni foarte favoritoare. A se adresà la **Martin Schermer** Mănărade (Monora p. Balázsfa va). (12) 1—1

Partea literară.

Dracul în școală,

Povestire poporală, după Bolanden tradusă de Augustin Paul.

(Continuare). 32

„Exact limbagiul social-democraților!“ strigă Huber. „Cu deosebirea, că social-democrații sunt mai sinceri în mărturisirea tendințelor lor. Acești revoluționari atei zic: „Religiunea individului nu o putem înlătură, prin urmare religiunea să rămâie o afacere privată. De altă parte noi putem prin școala neconfesională să nimicim cu desăvârșire religia. De aceea trebue să mobilizăm, școala contra bisericei și pe învățător contra popii“. — De unde rezultă, că tendințele socialiștilor și ale francmasonilor sunt aceleași. Social-democrații au dreptate, când zic, că statul modern mână apa la moara lor“.

„Trebue să protestez împotriva unei asemenea presupuneri“, zise jidanul cu indignare prefăcută. „Fiindcă cerem instrucție și educație prin școale neconfesionale, de aici nu urmează, că noi am ținti la subversiunea ordinei sociale și de stat“.

„Mai încet, — mai încet!“ exclamă Huber. „Școala creștină nu crește oameni cari se răsvrătesc împotriva ori cărei autorități. Aceștia prosperează numai pe terenul școalei neconfesionale. Nu e mirare așadar, dacă din această școală ies atâța oameni sălbatici și desfrânați, cari nu vor să recunoască nici o ordine. Chiar și radicalii francezi recunosc, că școala fără Dumnezeu și religiune crește o generație stricată până la măduvă. Ia ascultă ce zice revista revoluționară, „Radical“:

El luă revista franceză de pe masă și începù să cetească advocatului un lung articol, care raportà despre o mulțime de fapte din cari reieșià perversitatea tineretului francez. Apoi cetì confesiunea de pocăință a revistei revoluționare, care ziceà: „Nu trebue să condamnăm tinerimea; noi înșine suntem vinovați de conștiințele pervertite. Noi ne-am băgat în cap, că putem să ne batem joc de tot ce e venerabil și vrednic de stimă. Noi am subminat toate principiile și am ridiculizat tot ce e sfânt. Noi am abrogat ceriul, iar judecata lui Dumnezeu pentru noi nu mai există! Noi trebue să suportăm suferințe fără sfârșit, căci bunurile pământului sunt numai pentru cei tari, pentru cei dibaci și pentru cei fără considerații. Noi, cei slabi și asupriți contam odinioară pe Dumnezeu și pe dreptatea egalizătoare a lumei celeialalte, cine ne va răsplăti însă acuma, cine ne va răsbunà? Copiii nostri ne vor blăstămà și noi vom trebuì să primim blăstămele lor în tăcere; căci noi le-am luat tot ce i-ar fi putut sprijini și consolà. Ei vor fi mai perverși și mai ticăloși, decât noi. O, de-am puteà muri mai curând, ca să nu vedem perversiunea pregătită de noi în toată golăciunea ei!“

Huber încheià lectura, privind triumfător la doctor.

„Ei, — ce ziceți la aceasta?“

„Sunt părerile unui corespondent de ziar“, respunse indiferat jidovul.

„Păreri foate juste, — păreri conforme cu experiența, acestea sunt părerile mele!“ exclamă Huber. „Eu m'am convertit, m'am convertit radical, și sunt hotărât a lucrà conform convertirei mele. Prin urmare toamna viitoare, am să-mi trimit amândoi copiii la școala călugărilor din Feldkirch“.

Acuma își pierdù Dr. Lug liniștea cu desăvârșire. Cuvântul „călugăr“ avù asupra lui un efect zdrobitor. El își deschise ochii mari și fulgeri de mânie svâcneau pe fața jidovului.

„La călugări?“ repetă el amenințător. „Aceasta nu o vei face!“

Dl Huber pricepeà emoțiunea cavalerului. El cunoșteà ura și frica francmasonilor față cu călugării, și știeà, că persecuțiile contra călugărilor izvoresc din influențele lojei. El nu puteà să ofenseze mai adânc loja „Aurora“, decât prin încredințarea copiilor săi educațiunei călugărilor din Feldkirch. Cu toate acestea mânia gradului superior nu-i făcù nici o impresie.

Inima lui de german adevărat și caracterul său onorabil, revoltat de desvoltarea lucrurilor în Schwanheim au pus la o parte ori ce considerații și slăbiciunea bunătății sale fù biruită. El aveà resoluția neclintită de a executa ceea ce credeà de dreptul său și de datoria sa.

„Am să-o fac!“ respunse el liniștit și resolut. „Și de ce să nu o fac? Fanatismul dtale sălbatic contra călugărilor nu mă orbește. Călugării nu educă liber-cugetători, hoți și pungași. Pe temeiul credinței religioase și a fricei lui Dumnezeu, — călugării educă copiii în mod magistral, — acesta este un fapt. Călugării au să facă din copiii mei buni creștini și bărbați muncitori. — Și cu asta, basta!“ — Dr. Lug se sculă de pe scaun. Palid ca un cadavru se uità cu ochi scânteietori la Huber.

„Ești — un apostat!“ strigă el ca înțepat, apoi se întoarse și părăsì odaia.

Dl Huber se uità după dânsul și zimbià.

„Acest om este turbat!“ zise el. „Dar furia lui este scuzabilă, căci miile mele sunt pierdute pentru „Aurora“, — copiii mei îi vor crește călugării, — de aceasta trebue să înebunească un grad superior mai ales dacă e jidov.... M'a numit apostat? Aceasta este adevărat! Am apostat dela frații întunericului și m'am convertit la copiii luminei“.

*

Fără sgomot se deschise o ușe de covor. O figură de femee luminoasă și atrăgătoare apărù pe prag; era soția lui Huber. Cu toată bogăția ei, ea nu era o damă mondenă, nu era doritoare de plăceri și distracții, vecinic schimbătoare nici de lux și curtenire. Eminentele sale calități naturale erau înobilate de credință și sentimente evlavioase. După obiceiul germau, ea trăià numai pentru familie, purtarea ei erà înțeleaptă și binevoitoare și iubià sincer și cu fidelitate pe bărbatul său. Ea deplângeà participarea lui la societatea lojei. Iar acum când i-s'au deschis ochii asupra adevăratelor scopuri ale societății secrete, și și-a dat dimisia, dna Huber mulțămia lui Dumnezeu pentru salvarea bărbatului, și era foarte fericită.

„Tu ești agitat Enric?“ zise ea cu priviri pline de iubire asupra bărbatului. „A fost la tine dr. Lug?“

„Ia gâcește ce voià dela mine?“ întrebă el vesel.

„Ca să o gâcesc aceasta n'am nevoe de o agerime deosăbită“, respunse ea zimbind. „Frații dela „Aurora“ nu vor să piardă cotizațiile și donațiile tale abondente, și vreau să-ți revoci dimisia“.

„Ai gâcit, Elisabeto, ai gâcit! Dar ce femee drăguță și înțeleaptă am eu. Afară de aceasta“, continuă el cu aer serios. „mi-am spus părerile mele în mod franc și mi-am mărturisit simpatiile pentru școlile creștinești ale călugărilor. Asupra acestui lucru cavalerul s'a înfuriat și întâi deveni o statue de piatră, apoi ne mai putându-se stăpâni mi-a aruncat vorba de apostat și a plecat“.

„Va se zică și ultimul său cuvânt a fost o minciună“, replică ea. „Cine se întoarce dela fiii întunericului, nu lucrează ca un apostat, ci ca un bun fiu care își face numai datoria întorcându-se la credința datorită Creatorului său“.

Camerierul intră în odaie, anunțând pe copila din Schwanheim, care aduceà unt.

Dl Huber făcù semu să intre.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

*Dr. Vasile Suciu: **Hipnotism și Spiritism**, studiu critico-teologic.* Blaj 1906. 197 pag. în 8° mare.

Studiul critico-teologic, care s'a publicat în coloanele acestei foi, a apărut și în broșură. Cetit în întregime, îți face impresia unui studiu temeinic, lucrat cu aparatul științific corespunzător, și în aceeaș vreme extinzându-se asupra întregei literaturi spiritiste moderne. La alte neamuri, literatura spiritistă e foarte desvoltată, numărând sute de volume, și sprijinită fiind de număroase reviste și publicațiuni de specialitate. La noi s'a scris de tot puțin în direcția aceasta; cele câteva lucrări, pe cari le avem — le-am puteà numărà pe degetele dela o mână — sunt lucrate de-a-dreptul după autori străini, cu caracter pronunțat pro sau contra spiritismului. Studiul de față este cel din literatura noastră, care cerne, cu aparat, toate fenomenele hipnotice și spiritistice, și stabilește, în conformitate cu învățătura bisericei noastre, ce e adevărat și ce e fals, care e limita naturalului și când se depășește această limită.

Se obicinuește a se vorbì despre aceste fenomene pretutindeni, se experimentează chiar în multe locuri, și lumea totuși e așa de puțin informată în ce privește natura acestor manifestări, de ordin natural și de multe ori preternatural.

Iată motivul pentru care studiul de față va fi o lectură interesantă și folositoare nu numai pentru elevii seminariilor noastre și preoțime, ci și pentru marele public.

În partea primă a lucrării — hipnotismul — autorul începe cu istoricul hipnotismului, dela medicul parisian Mesmer, (sfârșitul veacului XVIII.) până la hipnotiseurii zilelor noastre. Foarte interesantă e reprivirea ce se face asupra fenomenelor hipnotice-spiritiste, la păgânii evului vechiu, din carea reiese, că fenomenele aceste erau cunoscute și des întrebuințate la vaticinările din vechime: Mezi, Persi, Brahmini, Egipteni, Greci, Romani, etc.

În capitolii următori se face deosebire între faptele hipnotice inferioare și cele superioare, specificându-se, între aceste din urmă: transpunerea simțurilor, fenomenele de vedere clară senzitivă, medicinele, cari au

efect, fără a fi aplicate, fenomenele telepatice, manifestarea anumitor idei şi cunoştinţe, pe cari hipnotizatul mai înainte nu le-a avut, cunoaşterea cugetelor celor prezenţi. Se citează pretutindeni cazuri concrete, între cari şi cazul Ellei Salamon, binecunoscut şi publicului nostru, din jurnalele ungureşti din anul 1894, se face provocare la martori oculari, între cari medici de renume şi chiar celebrul criminolog Lombroso.

Făcând revista critică a teoriilor asupra preavenienţei acestor fenomene, autorul conchide, că acele provin din „o cauză externă, inteligentă şi încă superioară omului", expunând tot-de-odată şi părerea bisericei emisă prin resoluţiile Congregaţiunei S. P.

Spiritismul — partea a doua a studiului — începe de asemeni cu istoricul, mai recent decât al hipnotismului, căci datează numai de pe la anii 40 ai veacului trecut.

Cu privire la existinţa fenomenelor spiritistice, autorul înşiră o serie întreagă de experimentatori, începând cu cei şarlatani, şi sfârşind cu mărturisirea competentă şi nerăsturnabilă a oamenilor de ştiinţă, dintre cari unii au fost duşmani declaraţi ai spiritismului şi au ajuns apoi a se convinge pe deplin în decursul experimentărilor. Între autorităţile la cari se provoacă autorul, amintim: B. P. Haşdeu al nostru, apoi neamţul Zöllner, Fechner, italianul Cesare Lombroso, englezul William Crookes, unul dintre cei mai celebri chemişti ai lumii, expunând în capitolul următor fenomene, cari s'au petrecut în prezenţa muniţilor savanţi, şi a altor număroşi martori, luându-se cele mai severe măsuri de control.

În capitolul următor se înşiră pe larg câteva cazuri de molestări spiritiste. Autorul a purces foarte corect, când alăturea de cazuri, petrecute în străinătate, înşiră şi câteva cazuri *dela noi*. Astfel ceice s'ar îndoi despre adevărătatea lor, n'au decât să vorbească cu economul Filip Todea din Călian (com. Cluj), sau cu preotul gr.-or. din Suatul-de-jos, sau cu părintele Gratian Flonta, din Cătălul-român (dieceza Gherlei), ori cu părintele Mihai Pop Lupu din Şamşud, lângă Mureş-Oşorheiu.

Molestările aceste sunt descrise pe larg, pe lângă protocol iscălit de mai mulţi martori, cari toţi sunt în viaţă.

Trecându-se în revistă critică părerile referitoare la cauzele cari produc spiritismul, autorul conclude, că e: diavolul, sprijinindu-şi părerea aceasta pe firea fenomenelor, şi pe deosebirea grozavă dintre minunile săvârşite de Mântuitorul şi de sfinţi şi dintre cele ale taumaturgilor şi mediilor spiritişti.

Înţelegem concluzia aceasta pentru fenomenele, cari peste tot nu se pot explică pe bază naturală — şi nu şi asupra acelora, cari nu se pot *încă* explică, — dupăcum şi autorul spune (p. 48 şi 152), — căci ştiinţa omenească mai are încă foarte mult teren de muncă, în direcţia aceasta, mai ales.

Lucrarea e scrisă cu o logică bine stabilită, într'o limbă uşoară, stil curgător şi sugestiv, încât poate fi cetită cu uşurinţă şi interes de ori cine!

Al.

Posta Administraţiunei.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Genyéte pe 1906. *Dela Crasna* pe 1904—1906. *X. Y. Z.* pe 1904 şi 1905. *Casina, Caransebeş* pe 1907 sem. 1-im. *Velcher* pe 1906. *Bazna* pe 1903 şi 1904. În restanţă mai sunt anii 1905 şi 1906. *Dr. E. B. Teaca* pe 1907. *Casina, Beiuş* pe 1907 pătrarul prim. *Siciu* pe 1906 sem. 2-le şi 1907 întreg. Pînsul s'a strâpus fondului subsidiar. *Crivobara* pe 1907 sem. 1-im. *G H. Gherla* pe 1907. Numerii însitori am dispus să Vi-să trimită. *Berind* pe 1905 sem. 2. şi 1906 sem 1-im. *T. B. Beiuş* pe 1905 sem. 2-le *Hidvég* pe 1907 sem 1-im *Poroz* pe 19 6 sem. 2-le. şi 1907 sem. 1-im. *Bord* pe 1899—1906. *Ormeniş-de-câmpie* pe 1907. *Sânmărtinul-sărat* pe 1906. *Zazar* pe 1906. *V E. B. Strigon* pe 907 întreg. *Coaş* pe 1905 *Zorlenţul-mare* pe 1907 sem 1-im. *Teiuş* pe 1906. *Sibiiu* pe 1907 sem. 1-im. *Veştem* pe 1900 Vă rugăm să bine voiţi a trimite şi pentru anii 1901 - 1906. *Casina, Abrud* pe 1907 sem. 1-im. *Mureş-Lechinţa* pe 1907 sem. 1-im. Ceilalţi oani s'au strâpus Cassei centrale. *Budatelec* pe 1906 şi 1907. *G. P. de Băseşti* pe 1905 sem. 2-le. Vă rugăm şi pentru anul 1906. *G. M. Beiuş* pe 1906 pătrarul ultim, şi Ianuarie—Martie 1907. *Roşia-de-munte* pe 1907. *I. S. Şomcutamare* pentru tract pe 1906 sem. 2-le. *Asuagiul-de-sus* pe 1906. *Dr. I. P. Lugoj* pe 1907. *Silvaşul-de-sus* pe 1907. *Micuş* pe 1907. *Rârseul-de-jos* pe 1907 sem. 1-im. *Nireş* pe 1907. *Dumitra* pe 1904 şi 1905. Nrul reclamat s'a trimis. *Satul-nou-de-jos* pe 1907 sem. 1. *Reun. de lect. Năsăud* pe Ianuarie—Martie 1907. *Murăş-bărgău* pe 1906. *Petrova* pe timpul din 1/II 1894 până în 1/II 1896 Aşteptăm şi mai departe după promisiune. *Sânmărtinul-de-câmpie* pe 1906. *Someş-dob* pe 1908. Vă rugăm şi pentru restul anilor 1904—1906. *Corbu* s'a strâpus Mesei studenţilor. Vă rugăm pentru restul de abonament pe 1905 şi 1906. *Vaidasântioana* pe 1907. *Cătălul-român* pe 1906 sem. 2-le. şi 1907 sem. 1-im. *G. H. Roşia* pe 1905. *Veresmart* (p. Borhid) pe 1906 sem. 2-le şi 1907 sem. 1-im *M. Ny. Orade* pe 1907. *Merişor* pe 1906. *Sânpetru* (Uzdi) pe 1906. *Zsadántelek* pe 1897 sem. 2-le. şi 1898 sem. 1-im. *Tăure* pe 1907 sem. 1-im. *Coroieşteni* (Jiu) pe 1907 sem. 1. *Sapinţa* pe 1905 sem. 2. şi 1906 sem 1. *Kebele-Szt.-Iván* pe 1906. *Tuşin* pe 1906. *G. C. Vlădeni* pe 1907 sem. 1. *Reun. lect. Ticvaniul-mare* pe 1907 sem. 1 *Guruslău* pe 1907. *Silha* pe 1907 sem. 1. *Casina, Lugoj* pe 1907 sem. 1. *G. T. Bpesta* pe 1906. *Silvaşul-de-jos* pe 1907 sem. 1. *Luna-de-Arieş* pe 1899 - 1905. *Pişcari* pe 1904. Vă rugăm şi pentru rest. *Tritul-superior* pe 1903 şi 1904. În restanţă mai sunt anii 1905 şi 1906. *Valea-groşilor* pe 1907 sem. 1 *Ilisiua* pe 1/III până în 31/XII 1906. *Oraviţa-română* pe 1907 sem. 1. *Unimăt* pe 1906 sem 2. şi 1907 sem 1-im. *Nu* e greşală; căci dela plătirea din 17/I 1901 făcută pe 1903 sem. 2-le şi 1904 sem. 1. au urmat patru plătiri, tot pe câte o jumătate de an.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Licitaţiune minuendă.

Institutul de credit şi economii *„Chiorana"* având de a edifică o casă în Şomcuta-mare, pentru a se dă în întreprindere edificarea, se publică concurs cu licitaţie minuendă pe ziua de 19 Martie n. 1907.

Spesele de edificare sunt preliminate în suma de 52,930 cor. 96 fil.

Să aduce la cunoştinţă, că toţi aceia, cari ar dorì să fie întreprinzătorii edificărei casei sus amintite; pe lângă depunerea unei cauţie, care să corespundă la 10% a speselor de edificare preliminate, să-şi înainteze ofertele făcute verbal sau în scrisoare închisă la Direcţiunea instititutului de credit şi economii „Chiorana" în Şomcuta-mare până la 19 Martie 1907 până la 9 oare a. m., când se va decide asupra ofertelor întrate.

Cauţia se poate depune în bani gata sau în efecte publice. Dacă se depune în bani gata întreprinzătorului i-se asigură interese de 5% până când în înţelesul contractului, întreprinzătorul va fi îndreptăţit a-şi ridică cauţia.

Planul de edificare, precum şi condiţiunile se pot vedeà ori în care zi dela 8—12 oare a. m. şi dela 3—5 oare p. m. în localitatea institutului de credit şi economii „Chiorana" în Şomcuta-mare.

Şomcuta-mare, la 14 Februarie n. 1907.

(11) 1—1 Direcţiunea.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 6—? Blaj—Balázsfalva.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul viteior, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile oauă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne oauă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii toamna şi iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi porcii şi vitele în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — căreia îi e preţul 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâta şi pentru rachiu de prune, drojdii, slibovitz, bucate, şi altele.

Thea foarte ieftină şi bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 şi 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent şi sigur. — Preţul 70 fileri.

Contra mânilor şi a picioareior înghe̦ţate. Preţul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar

8) 2—5 Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

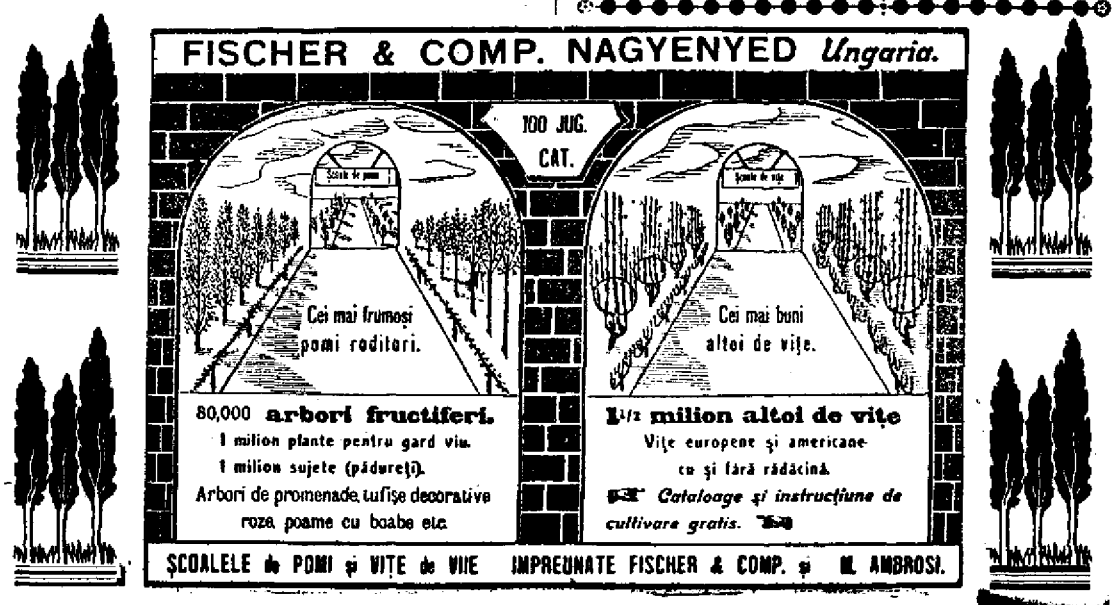
FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria.
100 JUG. CAT.
Cei mai frumoşi pomi roditori.
Cei mai buni altoi de viţe.
80,000 arbori fructiferi.
1 milion plante pentru gard viu.
1 milion sujete (pădureţi).
Arbori de promenade, tufişe decorative roze, poame cu boabe etc.
1½ milion altoi de viţe
Viţe europene şi americane cu şi fără rădăcină.
Cataloage şi instrucţiune de cultivare gratis.
ŞCOALELE de POMI şi VIŢE de VIIE IMPREUNATE FISCHER & COMP. şi M. AMBROSI.

„ECONOMUL“

Institut de credit şi economii, societate pe acţiuni în Cluj

Contul Bilanţ pro 1906

Active.

		Cor.	fil.	Cor.	fil.
1	Cassa în numărar	31.191	35		
2	Filiala Gherla	2,676	75		
3	Expozitura Aiud	2,212	99	36.081	09
4	Bon în Giro Conto	4,067	32		
5	Bon în Casa de păstrare postală	691	50	4,758	82
6	Imprumuturi pe obligaţiuni cu cavenţi	154.731	—		
7	Imprumuturi pe obligaţiuni hipotecare	169.816	84		
8	Imprumuturi hipotecare cu amortizaţie	2,929	82	327.477	66
9	Cambii escomptate			1925.328	55
10	Credite cambiale cu acoper. hipotecară			42.560	—
11	Edificiul băncii	67.402	78		
12	Realităţi de vânzare în oraşul Cluj	80.882	90		
13	Realităţi de vânzare în provincie	50.760	19	199.045	87
14	Cont curent			8,512	40
15	Efecte publice			62.965	—
16	Realităţi vândute			3,070	—
17	Diverse conturi debitoare			55.913	16
18	Mobiliar	4,597	28		
	10% amortizare	460	28	4,137	—
				2669.849	55

Pasive.

		Cor.	fil.	Cor.	fil.
1	Capital social:				
	emisiunea I.	100.000	—		
	„ II.	100.000	—		
	„ III.	97.251	76	297.251	76
2	Fond de rezervă	144.200	25		
3	„ special de rezervă	8,882	85		
4	„ de penziuni	44.240	08		
5	„ pt. zid. unei bis. gr.-cat. în Cluj	1,226	34		
6	Fondul Alexandru Bohăţielu	2,080	—	200.578	97
7	Depuneri spre fructificare			1367.909	52
8	Reescompt			621.640	—
9	Diverse conturi creditoare			7,974	58
10	Imprum. hipotecare pe realităţi proprii			97.698	17
11	Dividende neridicate			688	—
12	Interese tranzitoare			33.206	30
13	Profit net			42.902	25
				2.669.849	55

Contul Profit şi Perdere pro 1906.

Erogaţiuni.

		Cor.	fil.	Cor.	fil.
I.	Interese:				
	pentru depuneri spre fructificare	62.930	19		
	„ reescompt	26.462	88		
	„ 4 fonduri	7,975	82		
	„ cont curent	625	88		
	„ împrumute hipotecare pe real. proprii	4,365	41		
	„ vărsămintele din emisia a III. de acţiuni	4,094	64	106.454	82
II.	Spese:				
	salare	14.838	24		
	bani de cuartir	2,268	31		
	imprimate, registre, reparaturi la imobile, diverse	11.674	07		
	marce de prezenţă	1,834	—	30,614	62
III.	Contribuţiune:				
	directă	11.862	26		
	10% dare la interese de depuneri	6,293	01	18,155	27
IV.	Amortizaţiuni:				
	pretenziuni dubioase	2,869	98		
	10% amort. de mobilar	460	28	2,330	26
V.	Profit net			42,902	25
				200.957	22

Percepţiuni.

		Cor.	fil.	Cor.	fil.
I.	Interese:				
	dela cambii escomptate	138.964	70		
	„ împrum. pe obligaţiuni	36.086	13		
	„ efecte publice	2,698	60		
	„ credite cambiale cu acoperire hipotec.	1,468	49		
	„ împrum. hipot. cu amortizaţie	161	86	179,379	78
II.	Proviziuni diverse			12.167	38
III.	Chirie			9,410	06
				200.957	22

Cluj, în 31 Decemvrie 1906.

(10) 1—1

Dr. Frâncu, m. p.
director executiv.

N. Căciulă m. p.
prim contabil.

Leontin Puşcariu m. p.
contabil.

Membrii Direcţiunii:

Dr. Isidor Marcu m. p.
preşedinte.

Ioan Nestor m. p.
vice-preşedinte.

Ştefan Havaşi m. p.

I. Br. Hodosiu m. p.

Dr. Márk m. p.

Dr. E. Dăianu m. p.

Leontin Pop m. p.

Examinând contul de mai sus l'am aflat în consonanţă cu cărţile.

Cluj, 26 Ianuarie 1907.

Simeon Pop m. p.
preşedinte.

I. Lissai m. p.

Vasilie Dregan m. p.

A. C. Domşa m. p.

Dr. Victor Poruţiu m. p.

A. Mandeal m. p.

Gavril Popu m. p.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Fóia apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 2 Martie 1907. Numărul 8.

Reformarea instrucţiei elementare.

Proiectele prezentate de ministrul cultelor, într'una din şedinţele din urmă a camerii sunt obiectului celei mai vii discuţii, pretutindeni.

Pe noi ne priveşte mai de aproape numai proiectul al doilea, în care e vorbă despre raporturile de drept şi salarele învăţătoreşti la şcoalele comunale şi confesionale.

În fond este o reeditare a proiectului berzeviczyan, având de ţintă bine stabilită: *maghiarizarea* şcoalelor poporale elementare, fie ele comunale, fie de ale confesiunilor.

Din cei 40 §-i ai acestui proiect, vom remarcà, cu acest prilej, câteva puncte mai principale, pentru a revenì apoi cu alt prilej asupra apreţierii lor în merit.

In sensul proiectului numit, a cărui obligativitate începe pentru confesiuni numai după 3 ani de zile socotiţi dela întrarea în vigoare a legii (adecă la 30 Iunie 1910) învăţătorii nostri sunt funcţionari publici, iar competinţele lor stabilite prin lege, vin asigurate pe cale administrativă. Salarul fundamental e de 1000 coroane; adausul după anii de serviciu este la 5 ani 200 cor., după 10, 100 cor., după 15 ani 100 cor., după 20 ani 200 cor., şi apoi tot la 5 ani alte 200 coroane, până la 30 ani. Susţinătorii şcoalelor sunt datori în interval de 3 ani de zile să stabilească salarele învăţătorilor lor la acest *minim*, iar dacă nu o pot face din averea lor sunt *datori* să ceară ajutor de stat cel mult până la 30 Sept. 1910, în caz contrar îşi pierd dreptul de a mai susţineà şcoale în respectivele comune.

În şcoalele elementare cu limba de propunere nemaghiară (§ 19) ori se împărtăşesc de ajutorul statului, ori nu, oarele de limba maghiară au să fie propuse după planul de învăţământ stabilit din partea ministrului de culte în aşa măsură, ca copilul de limbă nemaghiară să-şi poată esprimà ungureşte şi la înţeles cugetele conform scopului de viaţă, pe care îl urmăreşte. Afară de aceea (§ 20 a.) limba maghiară, aritmetica, geografia şi istoria, constituţia patrtei au să fie propuse de aci încolo exclusiv cu folosirea manualelor şi a mijloacelor încuviinţate de ministrul cultelor. Dacă statul dă un ajutor de peste 200 coroane la întregirea salarului docental (§ 21) aplicarea învăţătorului e făcută pendentă dela *aprobarea* minstrului de culte, iar dacă statul contribue cu mai bine de jumătate din salar, denumirea se face de-adreptul din partea ministrului de culte.

Şcoale confesionale sunt de a se susţineà pe lângă cele de stat, numai în cazul, când în numitele comune, şcoalele de stat nu ar fi încăpătoare pentru toţi elevii.

In contra învăţătorilor se poate ordonà cercetare disciplinară (§ 24) când învăţătorul e negligent în ce priveşte propunerea limbei maghiare, când foloseşte manuale oprite de guvern şi când ia direcţie contrară statului. Şcoala, al cărei învăţător a fost amovat din post pe baza vre-unui motiv al § lui 24, ministrul de culte o poate închide şi poate înfiinţà în locul ei şcoală de stat. Preoţii, despre cari s'ar constatà în decursul cercetării că sunt vinovaţi de vre-una din greşelilè amintite în § 24, amăsurat gravităţii cazului, vor fi lipsiţi de congruă pe timp anumit, sau pentru totdeauna.

Iată câteva din dispoziţiile acestui proiect, pentru ca cetitorul să-şi poată formulà o ideie.

Noi nu avem nimic împotriva propunerii limbei maghiare în măsură mai mare, dar să nu să facă aceasta în detrimentul instrucţiunei. Şcoalele poporale au menirea de a dà băieţilor cunoştinţele cele mai elementare, de care vor aveà neapărată lipsă în viaţă. Cum vor puteà acum

FOIŢĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea" de Ioan Agârbicean. —

(Continuare.) 4

Luă o gazetă dar nu-i venià să cetească, căci paşii se tot apropiau: nişte paşi uşori, ca de copil.

Şi într'adevăr o copiliţă ca de doisprezece ani, într'o haină neagră, se arată în prag slăbuţă, palidă ca de ceară. Îi dete „bună seara" şi începe să şteargă de prav mesele şi în odaia aceasta.

— „Auzi, fetiţo, eşti în serviciu aici?

— Da, Domnule, eu aduc ziarele, apa, şi beuturile.

— N-ai puteà să-mi dai nişte ziare mai nouă. Acestea-s din săptămâna ceealaltă.

— Chiar înainte de amiazi le-am pus aici. Se vede că le-a dus vre-un domn acasă să le cetească.

— Bine zici, chiar erà să te întreb, când obişnuesc să vină mai mulţi la casină.

— „Că mulţi nu prea vin domnule" şi fetiţa se uită mai lung la el, oprindu-se cu ştersul, „dar sara aşa pe după opt vin totuş mai mulţi."

Barbu iea vre-o câteva reviste. Unele nu erau tăiate decât la câţiva articoli. El care nu cetise mult decând ieşi din gimnaz află destul material în ele pentru sara asta. Are Casina şi o bibliotecă, va scoate cărţi şi de-acolo, şi va ceti acasă.

Încetul cu încetul însă, cu cât cunoşteà mai mult oamenii de-aici. Barbu rămâneà tot mai mult pe gânduri. Şi în gândurile acestea a lui în restimpuri se înfiorà, de acelaş presimţ, ce părea că pluteşte undeva prin văzduh, şi numai câteodată vine şi-l înţapă, — ca atunci când Iuliu Popescu îi arătà resoluţia favorabilă, pentru primirea bursei.

Căci la Casină mergeà acum regulat, chiar şi în timpul când îi spuse fetiţa că vin mai mulţi. Stà într'acelaş colţ cu gazeta ori revista în mână, şi băgà totuş de seamă când întrà câte unul. Veniau domni bătrâni, plini de autoritate, gravi în tot mersul şi ţinuta lor, îşi puneau pălăria fără să arunce un ochiu peste foile de pe masă şi treceau în odaia ceealaltă. Câţiva advocaţi şi medici mai în vrâstă îşi aveau aîci masa lor de cărţi. Celea treizeci şi doue începeau să lunece şi să se izbească de postavul verde.

Veniau apoi domni mai tineri, cari ori „chibiţau" la ceice joacă, ori, răsucindu-şi c'o mână mustaţa, se alegeau câte doi, câte trei, în vre-un colţ şi începeau să-şi vorbească tainic, ca şi când ar fi fost vorba de vre-un păcat. Dar erau şi dintre aceştia unii cari în grabă îşi făceau rost de-o măsuţă şi de-o părechie de cărţi, şi o ceată de „chibiţi" se adunau şi în jurul acestora.

Erà în desbatere prin ziare unul din multele proiecte a ministrilor nostri pentru maghiarizarea învăţământului în şcoalele po-

băieţii să-şi însuşască aceste cunoştinţe neapărat trebuincioase, când jumătatea oarelor de studiu se va reservà exclusiv pentru învăţarea limbei magiare? Şi câtă temeinicie vor aveà învăţăturile acele, când se vor predà în o limbă, pe care nu o cunosc?

Acei cari trăiesc în contact cu magiarii învaţă cu mult mai uşor limba în afară de şcoală; acei cari vor aveà lipsă de ea în viaţă, o vor învăţa-o, de bună sama, şi fără şcoală, dată fiind teza, că şcoala, aşa cum e astăzi, cu atâtea obiecte ce se propun, nu este tocmai cel mai fericit mijloc pentru a-ţi însuşì cunoştinţe de limbi străine în aşa măsură, încât să-ţi poţi exprimà în mod clar gândirile în limbile respective.

Limba germână d. e. se propune din clasa a III-a gimnazială în toate gimnaziile din ţară. Câţi dintre absolvenţii şcoalelor medii sunt în stare să-şi exprime însă gândirile în această limbă? Despre limba latină nici nu mai pomenim, cu toate că se propune în măsură aproape îndoită!

Din punct de vedere *pedagogic*, proiectul pe lege din chestiune nu va arătà de bună seamă nici un progres real.

Asupra celoralalte puncte de vedere, în legătură cu acest proiect, ne vom extinde cu alt prilej.

O pornire pripită. — În nr. 35. din „Lupta“ dela 24 Faur. „mai mulţi preoţi români greco-catolici din dieceza Gherlei“. lansează un apel, prin care. convoacă la Dej o întrunire în chestia congruei.

Ni-a căzut greu, când am cetit în „Lupta“ acest apel. nu numai pentrucă el a văzut lumina zilei în ziarul partidului naţional. ci şi pentrucă el hazardează câteva ameninţări. cu cari strică tot efectul, pe care verosimil l'ar fi avut acest apel.

O spunem sincer. fără a ne ruşinà, ne cade greu. când cetim în alte ziare chestii de-a preoţimei noastre. aşa de importante. cum de pildă e şi aceasta. Nu suntem foaie oficioasă. dar am dorit şi-am lucrat totdeauna în direcţia, de a fi tribuna deschisă. de unde preoţimea noastră în primul rând. să-şi poată spune năcazurile sale. Şi nu credem, că coloanele noastre n'au fost deschise totdeauna pentru orice chestie. Accentuăm însă, că apelul apărut în „Lupta“. nici odată n'ar fi putut fi tipărit în „Unirea“. Nu suntem oameni. cari să ne jucăm cu „firmele“. şi pentru lumea aceasta. nici măcar în glumă, n'am cutezà să pronunţăm vorbele, pe cari „Mai mulţi preoţi“ le-a publicat în „Lupta“. Ţinem cu toată tăria la sinceritatea credinţei noastre, şi pentru bunul lumei. n'am schimba-o pentru lucruri materiale....

Dar să dăm cuvântul unui cleric distins din dieceza Gherlană, indignat de acest apel:

„Să ne schimbăm firma!“ Aşa strigă mai mulţi preoţi români greco-catolici din dieceza Gherlei în „Un apel“ publicat în „Lupta“ Nrul 35 din 11/24 Februarie a. c., care apel subsemnat „mai mulţi preoţi“ se roagă să-l reproduca şi celelalte foi româneşte, sau cel puţin să ieie act despre el. Se face apel în acest „apel“ la fraţii preoţi din dieceză, să se adune în Dej. pentru a compune un „Memorand“ în causa congruei şi gravaminelor noastre. care să se înainteze guvernului şi Majestăţii Sale Regelui nostru. „Iar dacă nici această încercare nu va isbuti, dacă şi după aceasta vom fi avizaţi la *viaţa de câni, (?)* — să ne punem în înţelegere cu poporul păstorit de noi, şi — *să ne schimbăm firma!*“

Dacă acei „mai mulţi preoţi“, în numele cărora s'a publicat acest apel. ar fi omis pasagiul de mai sus, ne-am bucurà mult de mişcarea preoţimei noastre şi noi cei mai mici. cari încă tot sperăm în un viitor mai fericit pentru biserica şi neamul nostru. Ne-am bucurà şi ni-s'ar adauge speranţa, ni-ar creşte însufleţirea, căci iată şi preoţimea noastră — din dieceza Gherlei — începe a-se mişcà. Începe a-se mişcà. ce e drept, acum pentru congruă. dar intrată odată în acţiune nu se poate oprì numai la aceasta. De prezent aceasta e cea mai arzătoare chestiune pentru preoţimea rurală sau cel puţin apare şi se simte de atare şi nu e mirare că aceasta vreau să o desbată şi dacă le-ar stà în putinţă, să o resoalve. Ştim cu toţii umilirile şi suferinţele preoţimei noastre peste tot şi din dieceza noastră. Acestora vrea acum preoţimea să le pună capăt? Şi în ce mod? Eu mă simt prea mic şi necompetent a-l arătà. Şi altmintrelea chiar pentru aceasta vreau să se adune bărbaţi mai experţi.

Şi poate se vor adunà. deşi tonul apelului poate pe mulţi îi va ţinea departe Şi pentru aceea credem. că nu păcătuim, dacă rugăm pe superioritatea bisericească. să ieie ştire de această mişcare a preoţimei suferinde şi să nu treacă numai la ordinea zilei peste ea. Preoţimea e în fierbere, şi poate de mult. pentru o cauză mult puţin justă şi nu trebue lăsată să se depărteze de păstorul, capul său. ci trebue adunată pe lângă el. căci altmintrelea, aşa credem. zadarnice vor fi multe încercări bune şi folositoare. Un factor. cum e preoţimea nu se poate desconsiderà şi dorinţele ei între marginile putinţei şi legalităţii. credem. că s'ar puteà şi ar trebui împlinite.

---

porale confesionale. Barbu cetià cufundat în gânduri articole de acestea, iar alţi vre-o doi tineri frunzăriau prin reviste. Un domn micuţ, cu mustaţa sură, rătezată, cu obrazul roş, un vechiu meşteşugar român din oraş, venià şi el regulat în toate serile să cetească. Dar nu isprăvià trei-patru şire, şi aruncà ziarul, smâncindu-şi cu ciudă ochelarii:

„S'o dai dracului de politică că nu înţelegi nimic. Aşa scriu de par'că-s din nori căzuţi redactorii aceia!“ Apoi după o pauză scurtă, spunea mai tare cuvintele, privind spre domnii cari jucau cărti: „Aşa-i dacă foile ni-le fac câţi traşi împinşi la să scrie domnul advocat Mândrescu ori domnu doctor Marin, să vezi numai cum s'ar sculà toată românimea, ca un singur om.“

Apoi trecea şi el în cealaltă sală, spunând că el „şi-a făcut datoria.“ Trăgeà la măseà vre-un păhărel dacă-l îmbià cineva, şi păreà foarte mulţămit.

Într'o seară, doi cunoscuţi de-a lui Barbu se apropiară de acesta şi unul zise surizând:

— „Cei, domnule Barbu, cum îţi place pe aici, te-ai *aclimatizat?*

— „Cum să-mi placă? N'are omul totdeauna vreme să vadă de-i place ceva ori nu. Îmi pare rău însă, că nu prea poţi aflà numerii proaspeţi din ziare. Umblăm tot îndărăptul lumii cu patru cinci zile.

— Ce să faci, mai duc pe-acasă să cetească şi doamnele. Vine vre-o novelă la foiţă, şi de, cocoanele înc'ar vreà să ştie ce-i în lumea asta.

— Nu ştiu cum va fi. dar simt că-i foarte prost să cetesti cu aşa întârziere. Scapi din cancelarie, ori dela învăţat şi alergi păn'aici în ruptul capului, şi când colo frunze în buze! Bine ziceà cetăţanul nostru „S'o dai dracului de politică!“

Unul din prietini se apropie mai tare de el, şi-i zise aproape şoptindu-i: „Cum îţi place la dl Munteanu? Bun advocat, ce zici?“ Barbu îl privì mirat de atâta intimitate.

— Ştie să-şi poarte afacerile, ce să zic, ce pot pricepe eu, care mai am atâta de învăţat în urmă.“ Prietinul se apropie şi mai tare.

— „Da ia să-mi spui, de domnişoara Hortensia cum îţi place? Aşa-i că-i un drac de fată? Când ai fost la prânz la ei cum te-a primit? Aide, de, spune, că doar nu se năruie cerul!“

Ilie se uită zăpăcit la omul acesta ce-i puse dintr'un răsuflet atâtea întrebări. Ce aveà el să ştie, să intre în inima lui? Cum să-i spue cum l-a primit la prânz, dacă el nici n-a fost până acum în casa lor? Îi eră greu de omul acesta ce se acăţase astfel de dânsul, şi gândind că-i va tăià întrebările, îi spuse foarte rece:

„Nici n'am fost la dumnialor la prânz păn'acum.“

Cei doi, — îşi ziceau candidaţi de advocat — se uitară cu înţeles unul la altul, clipind vioiu din ochi, şi par'că erau gata să-şi zică unul altuia: „Spusu-ţi-am?“

„Adecă nu te-a invitat până acuma? Nu se poate frate, dar a trecut o grămadă de vreme. Tot ziceam eu: Ceva-i lipseşte familii acesteia: o cultură temeinică.“ Apoi se înfierbântà tot mai tare, şi spuneà vorbele mai mult celuialalt decât lui Barbu:

„Nu înzădar e aproape izolat între inteligînţa de aici. Pe onoarea mea, nu sunt şase cari să ţină cu el între toţi. Şi nici nu merită. El cugetă că-i singurul ce se pricepe la toate şi vreà să fie atotputernic, ori de ce e vorba. Dar mai ales cocoana. Drept că-i tinără încă, dar tot e prea-prea! N-o pot suferi două dintre toate doamnele dela noi.“

Barbu însă nu-l mai puteà ascultà. Se scoală şi-şi ia pălăria, să scape cât mai în grabă de-un junghiu ce i-s'a pus la inimă. Presimţul acela urât, disgustător, se coborise iar şi-l înţepase, de data aceasta tare, să nu mai poată scăpà de el. Când să iese, prietinul tot nu se putù răbdà să nu-i mai sufle ceva în urechi:

„Frate Barbule, tu eşti cam nou aici nu cunoşti lumea. Te rog să te păzeşti de cocoana, că dacă nu, te-ai dus dracului: Nu-ţi mai faci nici un examen.“

Zmâncindu-se din mânile lui, Ilie Barbu ieşì în aerul serii de-afară. Nu cunoaşte lumea de aici, dar de acum începe să o cunoască! Simte şi ştie că va cunoaşte-o în

De altă parte însă nici preoțimea din dieceza Gherlei n'ar trebui să se apuce de capul său fără consultarea superiorității de resolvirea — sau nici încercarea unei resolviri — unei cauze atât de grave. Poate ne vor răspunde cu cuvintele din apel: „De câte ori n'am strigat, și n'a fost cine să ne audă?“ Vor aduce poate și alte date și exemple! Dar totuși eu cu puțina mea experiență cred, că au valoare și înaintea oamenilor cuvintele mântuitorului: „Bate, și ți-se va deschide“. Dacă încuietorile ar fi prea ruginite, nu s'ar putea afla ceva modru ca ușile să fie barăm fără încuietori, dacă nu sunt chiar deschise? Dar „Videant consules“ și totodată și preoții, căci eu cu altceva vreau să mă ocup din apelul amintit. Întru toate ași simpatiză cu preoțimea noastră pusă în mișcare, dacă n'ar fi scris în apel negru pe alb pasajul mai sus citat. O surprindere dureroasă, o întristare nespusă te cuprinde, când cetești acel pasaj. Și cum nu? Sau până acolo să fi ajuns biserica noastră după o viață de 200. ani, ca preoțimea ei să scrie publice, că dacă nu i-se dau câteva sute sau mii de florini, are *să-și schimbe firma?* Ce va să zică aceasta frați preoți în numele cărora s'a scris apelul? Interpretați-ne cuvintele proprii! Eu auzisem mai înainte, că preoții din jurul cutărui oraș sau orășel, când se adună la târg și tractează despre chestia congruei între pocale se sfătuiesc să treacă la greco-orientali, dacă nu li-se câștigă și lor congruă ca și confesiunilor, din patrie. Dar ca cineva să o scrie chiar serios în „Un apel“ în numele mai multor preoți români *greco-catolici* din dieceza Gherlei nu mi-a trecut prin minte! Cât am putut degeneră Părinte Ceresc! Astfel de slujitori ai Tu! Meritâm noi oare numai năcazuri și suferințe de toate zilele!? Și acești slujitori vreau să se pună în contelegere cu poporul păstorit și — *să-și schimbe firma?!*

E nespus de trist fraților preoți descoperirea credinții Voastre! V-ați dat oare seamă de ceeace scrieți? Ori doară biserica Mântuitorului, credința Lui, credința Voastră este o *firmă*? Dar de când aceasta? A-ți bancrotat cu ceva firmă și acum voiți să o schimbați? Ori doară voiți să vă folosiți acest pasaj numai ca de mijloc de amenințare a celor mai mari, întocmai cum face bietul popor sedus chiar de aceia, cari își consideră credința de firmă? S'a legat și de Dvoastră această boală, care mai ales la noi în Gherla grasează? Și căutați la sprijinul poporului, că-și va schimbă și el firma și prin aceasta va ridică reputația firmei Dvoastre? A-ți seduce desigur pe mulți, dar dacă poporul păstorit de Dvoastră se va convinge, că Dvoastră numai pentru congruă v-ați schimbat firma, desigur nu va polei firma Dvoastră mânjită! Trist, trist și iarăș trist!! Și oare pentru ale cui păcate am ajuns la aceasta Doamne? Pentru ale noastre sau a părinților nostri?

Dar, ca să nu apară, că eu atribuesc preoților din cestiune un așa mare păcat, voiu citâ cuvintele lor din acel apel, din cari eu după nexul, ce este între singuraticile părți și cele anzite, numai la aceea concluziune am putut ajunge. Și cât m-aș bucurâ dacă interpretarea mea ar fi falsă. Dar auziți, ce zic mai mulți preoți români *greco-catolici* din dieceza Gherlii: „A-ți băgat de seamă că de noi catolicismul a avut nevoie numai înainte cu două sute de ani, când erâ slăbit la noi în țară, iar azi nu vrea să ne mai cunoască decât dacă vom lăsâ ca să fim amalgamizați cu totul în autonomia lor. Azi clerul romano-catolic bine plătit și bine asigurat nu ne mai cunoaște. — nu vrea să ne mai cunoască.

Dar ce zic numai de romano-catolici? Dar oare nu-și pângăresc înșiși prelații nostri mânile lor cu banul Iudei, — iar noi rămânem să trăim numai cu spirit? Au nu e și a lor vina că starea bisericii noastre este dintre cele mai jalnice?

„De câte ori n'am strigat și n'a fost cine să ne audă?

„De ce ne-am mai plânge deci și de ce am mai strigâ, când acest mod nu ne deschide nici o cale pe care ne-am puteâ vedeâ realizate drepturile?

Ne-am gândit — și vă poftim pe toți să vă pronunțați — să punem la cale o adunare a tuturor preoților nostri prin delegați aici în Dej, unde să ne sistemizâm dorințele și să cerem împlinirea acelora, dela cei în drept. Să facem un „Memorand“ în care să cuprindem gravaminele noastre, și să-l înaintâm guvernului sau chiar Maiestății Sale Regelui nostru. *Iar dacă nici aceasta încercare nu va izbuti, dacă și după aceasta vom fi avizați la viața de câni, — să ne punem în înțelegere cu poporul păstorit de noi și — să ne schimbâm firma!*“

Frați preoți! Vă rog, binevoiți a-mi rectificâ interpretarea falsă! Și apoi înainte cu Dumnezeu!!

Un frate mai mic.

REVISTE.

Ungaria. Iețele partidelor dela putere se încurcă tot mai tare. *Vörös, Méray-Horváth, Kossuth* și *Vészi* înmulțesc zi de zi numărul destăinuirilor, cari numai cinste nu fac coaliției și în specie partidului independent. Încurcăturile se înmulțesc cu destăinuirile făcute de deputatul *Szkicsák* despre legăturile ce

---

grabă.“ Ca să se adevereasscă presimțul acela urât. Rătăcì pe străzi, fără se știe încătrău merge, cu capul plin de-un roiu de gânduri. Nu puteà însă să cugete limpede, deslușit simțeà numai răsuflarea cunoscutului ce-i spuse vorbele acelea crude, îi vedeà figura lui ce nu spuneà nimic, și-i venià în minte ceata de altădată de căpăi hămesiți de pe ulițele capitalei. Așa pe dibuite ajunse la parc, dar nu erà de data asta muzică, numai câteva părechi se plimbau grăbite. El trecù înainte, tot înainte până ce ajunse la marginea pădurii. Aici liniștea mare stăpâneà întreg cuprinsul, de-asupra căruia stelele tremurau ca de ger unele, iar altele tot dau să-și închidă ochii.

Totuș însă poate să nu fie adevărat, se gândià Barbu! Dela un om care vine și cască gura într'un loc unde se pot face atâtea lucruri frumoase și folositoare nu trebue să iei de bani buni ce-ți spune. Și cu cât se plimba mai mult Barbu se convingeà că prietinul numai din răutate a spus cuvintele. O, dar numai acum înțelege Barbu bine ce l-a izbit pe el atât de tare! N'au fost cuvintele rele ale aceluia, ci însaș purtarea lui, și a tuturor pe cari îi cunoaște până acuma. Duhul acela bolnav, fără nici o dorință și țintă curată și mare, pe care îl bagă de seamă tot mai mult. Și despre aceasta nu se puteà înșelà! Alta-i ce i-a spus despre familia advocatului unde stà. Dar că niște tineri nu află alta nimic de vorbit decât să scoată vorbe, să afle taine, aceasta vedeà că-i adevărat. Și că bietele acelea de ziare ajung să fie desfăcute aproape numai de cetățanul cela, asta încă a văzut-o cu ochii.

Și gândurile lui, într'aripatele lui gânduri când a intrat mai întâiu în casină, trebuiau să se coboare din înălțimea la care s'au ridicat. Ca un om ce-a rătăcit multă vreme, se simțeà ostenit când ajunse acasă. Deschise cartea dar în sara aceea n-a putut studià nimic.

* * *

(Va urmà).

Chestii contimporane.

VII.

Raționalismul religios la noi.

I.

Frumos articol de frunte ni-a dat „Libertatea“, nr. 47—1906, în care este scrisă bucuria, ce am avut-o toți, când ajungând la București, știți, în pelerinajele noastre sfinte de astă vară: eram conduși mai întâi la biserici, să mulțumim lui Dumnezeu; primitorii nostri ne aduceau aminte mai întâi datorința, ce o avem față de Cel de sus, numai după aceea ne lăsau să vedem de alte lucruri! Frumos lucru erà acesta și însuflețitor; cum și puteà fi altcum în o țară, unde deviza regelui este: *Nihil sine Deo!?....*

Cele scrise în „Libertatea“, de fapt, așa s'au întâmplat! *Ce arată asta?* Arată, că neamul românesc e pătruns încă de spiritul religiunei, al credinței; că românul, din ori ce părți să fie, e creștin bun, cu frica lui Dumnezeu, căruia se închină, etc. etc..... Oare? Așa să fie? Gândindu-mă bine, răspund: *așa ar trebuì să fie!* — Dar întâmplarea descrisă mai sus nu dovedește, că așa și este!

Poporul nostru, ce e drept, e religios, încă prea (înțeleg degenerările virtuții acesteia); dar *inteligința?* Ca să răspunzi, aici trebue să fii mai discret și precaut, ca să nu faci nedreptate nimănuia. La noi religia nu e atăcată încă fățiș, sau foarte puțin. E unic în felul sau cazul întâmplat în anul 1905 la *Universitatea din Iași,* când un profesor al facultății de științe nu a voit să țină conferința de deschidere a anului școlastic, până nu va fi delăturat *preotul,* care sfințește apa, săvârșind prin aceasta o adevărată *manifestație antireligioasă și anticreștină,* în urma căreia anul acesta (1906—7) a ținut conferința de deschidere distinsul profesor dl A. C. Cuza despre *credința creștină ca factor al economiei sociale* (să se cetească articolul dlui A. C. Cuza din „Neamul Românesc“, 2 Noemvrie 1906 sub titlul: *Universitățile și îndrumarea culturei române!)...* Dar abstragând dela astfel de cazuri singulare, putem zice, că la noi încă destul de bine e tratată legea, biserica, mai ales dincoace de

au existat între partidul național slovac și partidul poporal. La acestea *Rakovszky* a răspuns brusc și fără de a ține cont de celea mai elementare regule de bonton. Aceasta a supărat pe foaia Budapesti Hirlap, care din răsbunare aduce mai multe date pozitive despre legăturile de prietinie dintre partidul poporal și oamenii conducători ai Slovacilor. B. H. zice că față de acestea nu poate rămâneà indiferentă coaliția; probabil. că poporalii vor ieși din coaliție, ceeace nu va aduce nici un bine „marelui guvern național.“

Franța. Guvernul n'a voit să primească textul contractelor propus de conferința episcopească. In contractul propus de episcopi se spune, că preotul îl încheie ca plenipotențiat al episcopului, și că contractul durează și după moartea preotului contrahent, apoi că contractul numai atunci are valoare, dacă îl va aprobà episcopul. După proiectul lui *Briand* aprobarea contractului din partea episcopului nu se cere, e destulă subscrierea preotului. Papa a oprit să se facă astfel de contracte. A întrat apoi în pertractări cu cardinalul *Richard* un secretar de stat, dar textul propus de acesta nu l-a putut primì bătrânul cardinal, și așa până acum nu există nici un drept — în urma nouei legi — pe baza căruia catolicii să dispună de edificiile bisericești.

La cererea mai multor state din Europa ambasadorul austro-ungar din Paris, contele *Khevenhüller* a cerut dela ministrul de externe *Pichon* estradarea actelor secvestrate la nunțiatură. Ministrul le-a predat cu grabă, ceeace arată că-și recunoaște greșala, căci altfel nu le-ar fi dat. Cauza aceasta nu o credem de sfârșită, căci *„Messidor“* a început a publică în estras unele acte secvestrate, ceeace e și mai mare crimă decât secvestrarea lor.

Germania. Miercuri în 20 Faur a deschis noua sesiune parlamentară *„Willhelm Rex.“* În mesaj a accentuat căderea socialiștilor, ce i-a plăcut mult. A spus că în Africa ostică și sudică sunt pe pace indigenii, ceeace însamnă, că guvernul numai are de gând să-și încerce norocul cu ridicarea contingentului de miliție și a bugetului pentru colonii. *Dr. Spahn* (din centru) a fost spus-o aceasta, că adeca de ridicarea contingentului nu va fi lipsă, încă înainte de închiderea parlamentului, dar *Bülow* care a voit să zdrobească centrul, a avut voie să facă nouă alegeri, și așa a trebuit să închidă parlamentul. În prima sa vorbire *Bülow* a atacat aspru pe socialiști, la ce *Bebel* i-a răspuns și mai aspru, numind partidele guvernamentale (liberali și conservativi) hotentoți. Contrar foilor guvernamentale a declarat *Bülow*. că nime nu se gândește la o nouă luptă contra bisericii catolice, nici alegerile nu s'au făcut sub deviza aceasta, ci pentru estirparea unor abuzuri de ale centrului. De altfel i-a succes lui *Bülow* să-și aleagă de președinte al parlamentului pe un conservativ, de aceea la alegerea de vice-prezidenți centrul Polonii și socialiștii au dat bile albe.

România. Generalul Iacob Lahovary, ministru de externe, a murit la Paris, în urma unei operațiuni grele. Corpul regretatului ministru va fi adus în țară și îngropat în București fără nici o pompă și paradă militară. Prin moartea lui guvernul și partidul conservator pierde un membru de frunte și mai ales un soldat distins.

Proiectul de lege, pentruca Liga culturală să fie recunoscută ca persoană morală, a trecut prin Senat și a fost și aprobat de Majestatea Sa Regele Carol.

SPICUIRI.

Adevărul ustură.

Strinși rău cu ușa — vorba dlui Iorga, — Mangra și soții dela Arad, dau din mâni și din picioare, ca să salveze martirajul lui Brancovici. L-au mișcat și pe dl Slavici, să scrie un articol de osândă contra părintelui canonic Bunea, dar înzădar! Adevărul ustură pe cei ce-s învățați să trăiască numai din născociri și să se închine la eroi de carton.

Dlui Slavici îi răspunde păr. Bunea în acelaș ziar, în care a fost atăcat. Regretăm că, distinsul novelist, s'a pus să scoată din foc castanele altora. Suntem curioși să vedem, cum va reflectà părintelui Bunea. Prevedem catastrofa. Tot cetitorul imparțial, deși, poate, va aveà ceva de spus, contra tonului, uneori prea aspru, ce a folosit păr. Bunea, va trebui să recunoască, că cel ce a atăcat a fost vi-

---

Carpați. Însă: deși la noi religia încă nu e atăcată fățiș, deși biserica e încă instituție națională *per eminentiam:* în celealalte, în ce privește credința din lăuntru, apoi virtuțile morali, viața religioasă, în toate acestea nici românii nu's mai buni, ca alte nații.

Cine a avut prilej să studieze mai cu deamănuntul inteligința noastră în privința aceasta, s'a putut convinge despre adevăratele stări religioase la noi, românii. Înainte de a mă dimite în diagnoză, trebue să declar, că nu e vorba de inteligința noastră *întreagă,* numai de partea mai mare; nici nu e vorba numai de laici, ci și de unii *clerici,* mai ales preoți gr.-or., cari au studiat la protestanți (Cf. Bunea, Autonomie, p. 469, 477. urm.)

La noi există apoi un simptom interesant. Toate greșelile religionare raționaliste sunt transplantate și la noi, și totuși: *abià există român, care să nu țină pe lângă biserica noastră particulară românească.* Cum poate fi asta? Așa, că la noi oamenii, deși fără convingere religioasă, fără credință în învățăturile supranaturale ale creștinismului, privesc totuși biserica, de o instituție foarte salutară, pentru fericirea noroadelor neînvățate, pentru îndelungarea afectelor religioase ale omului inteligent, pentru o legătură oare care între inimile noastre; spre acest scop le servesc lor învățăturile bisericei primordiale ceremoniile, constituția ei ierahică; dar zic ei: nu e nimic supranatural în religiune, barem nu așa, cum o explică popii. — Din acestea se stabilește și conceptul *raționalismului religios.*

„Ceice în secolul nostru pretind, că au monopolul științelor, nevrând să recunoască alteeva în Univers, decât materia întocmită în moduri diferite, după diversele combinațiuni, alte legi nu admit, fără numai legile fizice ale materiei. Pentru aceea nu se sfiesc să afirme, că și inteligințele sunt numai fenomene produse după aceleași legi“ *(Iosif Palma, Epistolă pastorală, București, 1888).* Cuvintele acestea ale învățatului arhiereu azi nu ar mai aveà, cui sunà; acestea sună materialiștilor, iar de acestia, azi nu mai sunt. Ar fi ei, dar nime nu i mai ieà în samă! Azi oamenii mai cuminte zic: ce noi știm, e acea, despre ce noi în mod pozitiv ne putem convinge, adeca ordinea naturală, resp. fizică; ce trece peste acestea: spirit, Dumnezeu, există sau nu? nu o putem ști, pentru acea nici să nu ne batem capul cu ele (pozitivism, agnosticism). *„Metafizica e o scară, care nu se razimă pe pământ și vrea să întreacă ceriul“* (Sămănătorul, 1906, p. 153). În lumea asta toate își au explicarea lor naturală, rațională (prin rațiunea pură), de aci numele de: *raționalism.* Așa și cu religiunea și cu doctrinele ei. Nu există în ea nimic supranatural; acesta, ca o acțiune nemijlocită a dumnezeirei în natura vazută, cum ar fi minunile, prorociile, revelația, nu există. *„Minunile ar fi oare cum ca erată la legile lui Dumnezeu“* (Sămănătorul, nr. 9, 1905). Totul, ce în religia creștină nu se poate explică sau cuprinde prin mintea omenească, nu e adevărat. *„Religiunea încă trebue tratată cu același criticism, ca și celealalte manifestări psihice“* (Orizontul, nr. 10, 1906, p. 21). În numărul ultim al Orizontului același scriitor deduce urmările: *religia poate constitui și immoralitate....* Încep a-se ivì și la noi semne de religie nouă, *umană,* care e a pozitivismului.

Urmarea acestora ce va fi? Va fi negarea totală a religiunei creștine, care e religie *supranaturală.* După aceasta necesarminte trebue să urmeze *căderea Bisericei noastre românești.* Căci ce înțeles mai are atunci să mergi la biserică, să-ți faci cruce în numele Tatălui și-al Fiului și-al Spiritului sfânt, să adorez pe Hristos, Dumnezeu-Omul, să iei parte din jertfa fără sânge, care o face un preot cucernic înaintea Dumnezeului său (Iorga, Floarea Darurilor); și ar fi corect, să fericești poporul cu ceva, ce numai adevărat nu e, să degradezi religia la un mijloc de *întunecare,* cum e asta, din puterea cezaropapismului blăstămat, în Rusia azi; ce consecință ar fi: să mai susții ritul, ierarhia, formele externe ale bisericei, dacă lipsește convingerea despre adevărul, a cărui expresiune și întrerupere sunt toate acestea?..... Căci dacă ne dăm raționalismului. ce ne mai rămâne din creștinism? nimic! De fapt, D. Strausz, a întrebat deja: *mai suntem noi creștini?* și a răspuns tot el: *nu!* (Der alte u. neue Glaube, ed. XIV. 1895).

carul Mangra. Păr. Bunea a scris istorie critică, vicariul Mangra a cercat să clădească eroi de carton, împroşcând în cei ce au atăcat pe martirul Brancovici. Şi când păr. Bunea indignat de perversitatea diletanţilor în ale istoriei, răspunde aspru, „amicii lui Brancovici îşi pierd sărită. În zădar! Lumea altcum apreţiază, Iată câteva voci de presă:

Mitropolitul Sava Brancovici *de Dr. Augustin Bunea.* În „Neamul Românesc" Nr. 77 (vezi şi Nr. 79) d. Iorga se exprimă despre cartea amintită în modul următor:

Critica din „Unirea" a cărţii păr. canonic Bunea împotriva cărţii păr. vicariu Mangra asupra Mitropolitului Sava Brancovici a ieşit în broşură.

Un anume ton, aduce după sine, în cele mai multe casuri, o anume replică. Cartea aceasta cuprinde anume pagini de nimicitoare critică şi de ironie fină. Cu privire la persoana Mitropolitului Sava, aş fi dorit pietate.

„Sămănătorul" Nr. 6 anunţă cartea dlui canonic Bunea cu aceste cuvinte:

Intr'o broşură voluminoasă, de 99 p. tipar mărunt, d. dr. Argustin Bunea pune la îndemâna istoricilor şi publicului cu tragere de inimă pentru faptele adevărate ale trecutului românesc studiile sale polemice, din *Unirea,* împotriva cărţii părintelui V. Mangra, vicarul gr. or. din Oradea-Mare, despre Mitropolitul Sava Brancovici. Broşura a ieşit în Blaj, 1906, Tipografia Seminarului Arhidiecezan; preţul e o coroană şi 50 fileri. Şi de astă dată, învăţatul istoric blăjan dă o lucrare ştiinţifică temeinică, sprijinită pe o bogăţie mare de dovezi sigure şi pe critica ageră şi dreaptă a faptelor. E adevărat că tonul polemic e necruţător, chiar violent, dar trebue să spunem că adversarii neştiinţifici şi neloiali ai dlui dr. Bunea au fost aceia cari l-au provocat şi cari ar trebui să se plece cu părere de rău sub greutatea acestor sincere mărturisiri dureroase pe care neobositul cărturar le face la sfârşitul operei sale, ca un fel de îndreptăţire a polemicei sale biciuitoare:

„Nu se află în lume venin atât de puternic, cu care să poţi stârpi atâta răutate şi atâta rea-credinţă, câtă îşi permit oamenii a folosi în contra mea, când dânşii vreau să combată rezultatele istorice la care am ajuns după muncă grea şi după jertfele materiale foarte mari, pentru care n'am primit nici o răsplată dela oameni, ci batjocură, ocară şi hulă, ce nu le-am meritat şi nu le-am aşteptat, şi tocmai pentru aceia, întru amărăciunea suflетului meu, n'am putut să nu zbiciuesc pe ceice cutează a intră ca nişte precupeţi murdari în sanctuarul ştiinţii."

Vorbe grele, dar prea adevărate, din nenorocire, pentru mulţi cărturari uşurei de-ai nostri cari, aici şi peste munţi, încearcă să turbure adeseori apele limpezi ale ştiinţii româneşti.

„Revista Bistriţei" scrie: *Dr. Augustin Bunea.* Mitropolitul Sava Brancovici. (Reproducere din „Unirea") Blaj, 1906. Tipografia seminarului arhidiecezan. Preţul 1 cor. 50 fil. E o polemică foarte interesantă din istoria bisericei noastre, scrisă cu acel aparat ştiinţific şi adâncile cunoştinţe de istoriograf, de care a dat dovadă dl canonic Dr. Bunea. Se ocupă cu multă competinţă de chestiunile cele mai interesante abordate de istoricianii din epoca noastră în această materie, reducând la adevărata sa valoare studiul dlui Mangra. „Revistei teologice" îi oferă o mie de abonamente dl Bunea, dacă îi va dovedi ceeace îi impută un recensent al Revistei.

Faţă cu celea scrise de „Tribuna" spunem şi noi câteva vorbe:

Nu e adevărat, că „Unirea" s'a amestecat în afacerile eparhiei Aradului, pe vremea alegerii (se zicem aşa) de Episcop. Ca ziar, a ţinut să informeze pe cetitorii săi asupra daraverilor „fraţilor" neuniţi.

Nu e adevărat, că moşiile româneşti ale arhidiecezei blăjene, îngraşe ovrei, adevărat e, că toţi arândaşii sunt români şi încă patru din ei neuniţi, faţă cu confesiunea cărora, nimeni n'a avut nici un cuvânt. Şi nu pentrucă nu s'ar fi aflat alţii.

Zic: *raţionalismului religios cu necesitate logică trebue să-i urmeze negarea creştinismului şi încetarea bisericei noastre.* Iar *rău o fi de noi atunci,* când vom pierde şi aceste scumpe comori, ce mai avem. Pentrucă:

1. Luând *firea omenească în genere:* ori cât de învăţat, ori cât de cult fie cineva, conziderаţiune deplină şi armonioasă a lumii nu va aveà, sufletul lui nu va fi îndestulit, fără religiune. Iar religiunea adevărată e *religia creştină.*

2. Ce ne priveşte pe noi, românii, dl Iorga iată ce ideal mai nou, ne dă: „Pe vremea lor, înaintaşii nostri aflau un centru de viaţă socială, culturală şi naţională în biserică. No *isă respectăm biserica vechie.....*" (Neamul Românesc, nrul de anul nou 1907). Dar acea biserică, care a fost în trecut ocrotitoare a limbii şi a naţionalităţii noastre, aceea a fost şi care ne-a învăţat adevărurile sale, supranaturale, cari le neagă raţionalismul. Prin urmare dacă vrem, să fim încă credincioşi acestei biserici, nu putem altcum, decât să nu negăm, ci să susţinem totodată şi adevărurile propuse de aceea.

(Va urmà).

Nicolae O. Brînzău.

CONVOCARE.

I. Reuniune de înmormântare din Blaj invită la

a II-a Adunare generală,

ce se va ţinea la 25 Faur v. (10 Martie n.) 1906. la 3 oare d. a. în localul Casinei române din loc, după următoarea ordine de zi:

1. Deschiderea adunării.
2. Exmiterea unei comisiuni de 3. pentru verificarea procesului verbal.
3. Raport asupra gestiunei an. 1906.
4. Alegerea unei comisiuni pentru cenzurarea raportului.
5. Eventuale propuneri.

Blaj din şedinţa conzilului direcţiunii ţinută la 24 Faur n. 1907.

A. C. Domşa, m. p. director. **A. Callani,** m. p. notar.

AVIZ. Lemne de fag pentru foc se pot procurà dela Erdő-Szt.-György, — vagonul costă 116 cor. — a se adresà preotului Mihail Piroşca în Bözödujfalu, — p. Erdő-Szt.-György. (14) 1—2

Noutăţi.

Hymen. *Ştefan Halmagyi,* teol. abs. şi *Maria Spornic,* anunţa celebrarea cununiei lor pe Duminecă în 3 Martie st. n. 1907 în biserica gr.-cat. din Chalm.

— *Iuliu Coroiu Ponorean,* învăţător, şi *Silvia Marcu,* anunţă cununia lor, ce se va celebrà Duminecă în 3 Martie n. în biserica gr.-cat. din Bistra.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarelor sume:

Fondul Internatului de fetiţe: Întru amintirea Aureliei Feldrian n. Solomon, comitetul reuniunei femeilor române a colectat 106 cor; Iulin Truţa, Ciucea, 10 cor. 4 fil.; Elie Câmpean, Gy.-Szt.-Miklós, 5 cor.; Ioan Micu, Şermăşel, 5 cor

Fondul pentru Masa studenţilor: Elie Câmpean, v-prot. Gy-Szt.-Miklos, 5 cor.

Blaj, 28 Faur 1907.

Cassa centrală arhidiecezană.

Promovare. Dl *Dr. Ilie Chindriş de Iood* în 26 Faur 1907 a depus în Budapesta cenzura de advocat cu *laudă!* Felicitări.

Masa studenţilor Academici din Cluj Se ştie că direcţiunea institutului financiar „Economul" din Cluj a luat iniţiativa pentru instituirea unei mese a studenţilor universitari din Cluj. Lucrarea aceasta începută la 1902 a dat roade foarte bune, ales, că acum şi casele fundaţiunei Ioan Petran au fost transformate în Internat pentru studenţii academici. Din prilejul dării de seamă pentru gestiunea anului 1906 direcţiunea numitului institut face raport şi despre mersul acestei instituţiuni, estragem câteva cifre, ca îndemn şi pentru alţii ca să contribue în folosul acestei Mese. Încassările anului 1906 au fost de Cor. 2160 la care adaus saldul numărar din 1905 totalul încassărilor anului 1906 fac cor. 3704·36 cea mai mare parte contribuiri din partea băncilor. Dintre privaţi însemnăm pe Ales. Mocsonyi 100 cor. Ştefan Havaşi 100 cor. Alexă Pocol 50 cor. ş. a. Cheltuielile au fost de Cor. 3624·30 din această sumă au fost întreţinuţi în sem. II al anului şcol. 1905/6 22 studenţi şi în semestrul I. din 1906/7 alţi 22 studenţi. Din 1902 au beneficiat la această masă 211 universitari şi s'au cheltuit peste 12 mii cor.

Dela societatea meseriaşilor. Duminecă la oarele 6 a avut loc conferinţa dlui Ioan Isaic, înaintea unui frumos număr de meseriaşi, adunaţi în sala casinei române. A cetit despre *cruţare,* cu aplicare la clasa de mijloc. Conferenţiarul cu exemple nimerite a ştiut să atragă atenţiunea auditorului dând preţioase învăţături, cari dacă vor află răsunet numai bine vor aduce meseriaşilor nostri, molipsiţi şi ei în mare parte de boala luxului. A declamat cu pricepere şi simţ sodalul N. Ienaşel, „Seara" de Coşbuc. — Duminecă în 3 Martie la oarele 6. va vorbì dl măsar Ştefan Oltean.

Necrolog. † *Petru Dan,* paroh în Lapuu, tr. Cluj, a repausat la 27 Faur n. în al 61 an al vieţii şi 31 al preoţiei.

† *Roza Miclea n. Pop,* preoteasă în Boz, după un morb greu, împărtăşită fiind cu sfintele taine ale muribunzilor, Luni în 25 Februar şi-a dat blândul şi nobilul său suflet în mânile Creatorului în anul 64 al etăţii.

În veci amintirea lor!

AVIZ! Mai am de vânzare viţă de vie foarte frumoasă altoită în viţă americană cu rădăcină, după cel mai excelent metod (altoire lemnoasă), şi anume: din muscateler 2000 bucăţi; din feteşti (leányka) 1800 bucăţi; din risling italian (Welch risling) 2000 buc.; din Som (smeger) 1000 buc.; şi din moi (albi) 1300 bucăţi. — Comandele să se trimită la adresa: George Şerban, par. gr.-cat. Smig (Somogyom), p. Medgyes. (18) 1—3

Partea literară.

Dracul în școală.

Povestire poporală, după Bolanden tradusă de **Augustin Paul.**

(Continuare). 33

XIV. Dorințele Rozei se împlinesc.

Strălucind în frumusețea ei virginală, intră Roza în odae. Vara trecută venise cam rar Roza la vilă, lăsând furnizarea untului fraților săi, lui Natel și Ștefănică. De câte ori venia însă, totdeauna eră primită cu bună voință. Dl Huber își păstrase simpatia sa nealterată pentru drăgălașa copilă și tratà pe Roza ca pe o veche cunoscută. Femeia lui iubià de asemenea pe delicata și cuviincioasa fecioară.

„Iată și Rozica! — Ce surprindere plăcută! Bine ai venit copila mea, — nu te-am văzut de un cârd de vreme!“ exclamă milionarul, și conduse pe Roza la nevastă-sa, căreia fata îi sărută mâna.

„Ce mai faci, Roza?“ o întrebă dna cu bunăvoință.

„Mulțumesc de întrebare, Doamnă! Acuma e mai bine în Schwanheim. Urzitorul nenorocirilor nu mai este. Jidovul din despărțirea inferioară pleacă și el, fiindcă așa este dorința conziliului școlar, și chiar și dorința lui proprie“.

„Adevărat! Knack eră pentru Schwanheim o nenorocire, și pentru mine însumi cauzatorul multor rele“, confirmă Huber. „Sfârșitul, ce l'a avut a fost îngrozitor, dar se poate zice, că singur a făurit și ascuțit cuțitul cu care l'au junghiat“.

„Așa spun toți oamenii“, asigură Roza. „Și acum tot satul dorește cu inzistință să vină un învățător-diriginte care să nu semene cu Knack cel stricat, ci cu harnicul Gerstle, pentruca tineretul din Schwanheim să capete iarăși o școală creștinească“.

„Aceasta o doresc și eu în interesul meu bine înțeles“, replică proprietarul. „Parcul meu de sigur nu va mai fi pustiit, și sticlele mele de vin nu vor mai fi golite de către hoți, dacă va mai intrà iarăși disciplina și morala creștinească între școlari. Va fi însă greu să găsim un învățător, care să poată rezolvì problema grea de a îndreptà pe cei stricați, căci din păcate cea mai mare parte a învățătorilor este infectată de spiritul subversiv“.

„Eu am venit aici tocmai cu gândul să vă rog a-ne ajutà ca să găsim un învățător cum se cade“, zise Roza. „Dvoastră aveți mare influință pe la domnii cei mari, în putința cărora stă să ne deà un învățător bun sau rău“.

„Crezi?.... Ei bine eu nu m'aș dà îndărăpt să-mi întrebuințez influința pentru o cauză așa de bună. Dar unde am puteà noi găsi pe omul potrivit?“

„Este găsit dèja, die Huber!“ răspunse Roza cu ochii strălucitori. „Învățătorul din despărțirea inferioară Toni Gerstle, fiul bătrânului și bravului nostru învățător, ar călcà de sigur în urmele meritosului său tată. Toni are carte, căci a studiat și a depus examenul de capacitate cu mare laudă. Acuma ar puteà ocupà deja primele grade pe cariera unui înalt funcționar de stat, dar nobila sa inimă l'a îndemnat a-se face învățător. Apoi nu numai cartea ce o are, ci și pietatea și entuziasmul său pentru educația creștinească a unui brav tineret, sunt de luat în considerare. Ar fi o binecuvântare și mare noroc pentru comună. De aceea vă rog cu multă inzistință să ne ajuți ca să căpătăm pe Toni Gerstle de învățător“.

Ea vorbì cu multă căldură, și trăsăturile feței sale o tradau că mai are și alte motive pentru o intervenție așa de stăruitoare. Dna Elisabeta cu pătrunderea proprie a unei femei n'a scăpat din vedere semnele ce se manifestau pe fața virginală a copilei, și a găcit aceste motive.

„Dta ești o fată foarte deșteaptă și pricepută, Roza!“ vorbì doamna. Dacă mi-ar fi permisă însă o presupunere ași îndrăznì să afirm, că mult lăudatul tinăr are vre-o relație deosebită, delicată cu dta“.

„Da, — Toni este logodnicul meu!“ replică Roza cu ochii în pământ și cu obrajii înbujorați.

„Ei, vezi pe drăcoaica!“ exclamă milionarul surprins. „Acuma înțeleg eu elogiile ce le-a spus Roza la adresa lui Toni“.

„Laudele mele n'au fost egoiste și n'au fost făcute cu părtinire dle Huber“, asigură ea cu un aer serios. „În realitate Toni merită laude de zece ori mai multe, decât i-am făcut eu“.

„Te felicit de alegerea, ce-ai făcut iubită Roza“, zise doamna. „Bărbatul meu are să contribue ca dorințele dtale atât de laudabile ce le nutrești față cu activitatea viitorului dtale bărbat să se realizeze“.

„Asta se înțelege dela sine!“ strigă Huber în dispoziții vesele. „Pentru mine are să fie o plăcere de a mă face advocatul Rozei. Mâne mă duc la oraș ca să recomand cu stăruință inspectorului, pe cel ce e chemat să readucă fericirea comunei Schwanheim. Sunt în stare să intervin în cauza aceasta chiar și la ministrul de instrucție. Roză, îți dau mâna că Toni al tău va fi numit învățător-diriginte în Schwanheim!“

Intervenția lui Huber a fost însă de prisos, căci Anton Gerstle eră deja numit succesorul lui Knack, și primise deja ordinul de a intrà în noua sa funcțiune. Ionas Stern a trebuit de asemenea să schimbe cu un alt învățător, ale cărui sentimente religioase corespundeau cerințelor comunei Schwanheim.

În școală Toni era leit tatăl său. Cu o îngrijire înțeleaptă și cunoștință admirabilă a inimilor de copii tratà el pe cei sălbătăciți. El susținea că baza unei educații, înfloritoare nu poate fi decât credința religioasă, și în consecință.... catechismul și rugăciunile au venit iarăși la ordinea zilei.

Crucea și icoanele s'au întors din nou la locurile lor, fără să protesteze Hertz Rotschild. Las' că jupânul văzând, că nu-i chip să trăiască în Schwanheim, într'o bună dimineață și-a luat tălpășița.

Ochii ageri ai copiilor au observat numai decât conținutul religios-moral și nobilul caracter al noului învățător. Cu respect priveau ei la binevoitorul lor educator, iar respectul s'a prefăcut în curând în iubire. Copiii cei răi se rușinau a supărà prin brutalitate și lene pe seriosul predicator al bunelor moravuri. Apoi pe acasă iarăși nu auziau decât lucruri bune despre Toni, și toate acestea se confirmau prin purtarea exemplară și religiositatea celui lăudat.

(Va urmà).

Impresii dela Expoziția națională din București.

— Scrisoare către o prietină. —

Scumpă prietină!

Ți-am promis că dacă mi-se va împlinì dorința, de a merge la expoziție, am să-ți descriu impresiunile sufletului; ce le-am simțit trăind pe pământul României. Însă promisiunea mea eră departe de închipuirea creațiunilor în fața căreia m-am văzut. Ochii mei au rămas orbiți de splendoarea operei dumnezeești; manifestată prin arta omenirii. Iară palpitările inimii mele sunt atât de sguduitoare, atât de puternice, încât gândirea mea se perde și devine incapabilă de încercarea unei descrieri.

Orice trăsătură a penei mele ar fi numai o umbră; care la cea dintâi rază a soarelui — ce s-ar ivì ar dispărea cu totul.

La toți pașii vieții mele mi-am cunoscut micimea, dară în fața descrierii unor impresiuni atât de mărețe, dispar fără urmă! Încă din frageda-mi copilărie mă obicinuisem a împlini orice promisiune; așa încât adese eram marcată de statornicia cuvântului dat! Azi mă văd aproape de sdrobirea acelei trăsături; care a jucat un rol atât de caracteristic în viața mea!

Să o nimicesc oare din sufletul meu? Nu, nu, de mii de ori nu; pentrucă idea descrierii ce mi-o închipuisem e măreață, și promisiunea trebue să-mi fie sfântă!

Tu mă cunoști încă din copilărie; și adeseori ți-s'a dat ocasiunea să te convingi; că mie natura mi-a denegat darul descrierii. Deci bazându-me pe bunătatea inimii sperez că așteptările tale se vor mulțămì cu umbra unei schițe a promisiunei mele!

M-am decis pe neașteptate, și decisiunea mi-a rămas statornică. Pe vânt și pe ninsoare am plecat în societatea unor rudenii mult iubite, și în Brașov întrunindu-ne cu Oltenii, am luat sborul spre București. Cu ce cuvinte ți-aș puteà descrie fericirea călcând pe pământul României?

La toate gările ne așteptau frații nostrii de dincolo cu înălțătorul imn: „Deșteaptăte Române!“ care răsună atât de puternic și atât de pătrunzător încât eră în stare să te deștepte din morți!

Pretutindenea întâmpinăm vorbiri de bun sosit, care se manifestă atât de viu prin gurile micilor dorobanți. Iară la gara din București ne-a mișcat până la lacremi cântul: „Deșteaptă-te Române;“ cântat de drăgălașele fetițe îmbrăcate în costum românesc. Ce înălțător mi-a părut pământul României, când am văzut fâlfâind atâtea stindarde tricolore, și muzica întonà imnul de care așa de mult eră însetat sufletul mieu!

Simțămintele sublime de care am fost cuprinsă în acele momente, sunt mai pe sus de orice descriere

Nu-ți voiu mai conduce gândirea la toți pași uimitoarei mele admirațiuni; fără

mă voiu opri de-adreptul la expoziție; care a fost ținta călătoriei noastre.

Am rămas încântată de atâta splendoare ce am văzut pe pământul României, și în deosebi; m-a frapat și uimit vederea expoziției; care ori și cât s-ar scrie despre ea, va rămâneà nedescrisă. Căci cine ar puteà descrie atâta arta în aranjare care e cu atâta gust estetic executată, încât și cele mai netnsămnate obiecte, își recapătă splendoare prin aranjarea lor! Sufletul îți rămâne uimit privind opera creațiunilor dumnezeești!

Într'adevăr frații nostrii de dincolo au făcut minuni cu aranjarea expoziției; care îți pare un oraș din lumea închipuirilor. Iară dacă intri în interiorul paviloanelor, rămâi fermecat de genialul aranjament; care contribue mult ca expoziția să fie cu mult mai impunătoare și mai imposantă.

N-aș puteà se apreției în deajuns munca fără preget a fraților nostri; care sunt neobosiți! Îți vine să te întrebi, de unde și când au putut colectà și expune atâtea lucruri!

Aici am văzut, auzit și simțit tot ce sufletul mieu în închipuirea lui a dorit vreodată!

Am văzut sculpturi, înaintea cărora rămâneam înmărmurită. Am văzut tablouri; de care privirea mea nu s-ar mai fi despărțit nici când!

Am văzut tablouri lucrate prin împunsături de ac; erau atât de viu executate, încât puteau rivalizà cu penelul celui mai renumit pictor. Am văzut țăsături și cusături țărănești; lucrate cu un gust foarte artistic. Cu un cuvânt toate ramurile industriei, și tot produsul mânilor omenești îi afli la această expoziție. Se pot eu descrie barem o parte din uimitoarele-i frumseți, ce am văzut, aș fi deplin îndestulită.

Dar cum aș puteà să-ți descriu pavilonul artelor, unde mai toate obiectele sunt un cap d'operă și mi-e îmi lipsesc cuvintele pentru a descrie astfel de frumuseți!

Numai în aula pavilonului ți-s'ar puteà desfătà ochii sufletului luni de zile. Sunt o mulțime de statue și monumente antice de pe timpul lui Traian. Aici poți să vezi în miniatură lucrări din evul vechiu și nou.

Am văzut simbolul originei noastre: „Lupoaica legendară"; care a fost trimisă ca dar dela Roma. Am văzut podul lui Traian peste Dunăre. Podul dela Cernavoda, care ambele se întrec în frumseță și construcție, cu toate că distanța anilor dintre cele două poduri, e de o mie și optsute de ani. Am văzut cetatea Neamțu, am văzut mănăstirea Slachova din secolul al cincisprezecelea. Și multe monumente vechi și cu trecut marcant, dară nici una nu mi-a plăcut ca ruinele dela Târgoviște. Când stăteam în fața lor și le admiram, s'a deșteptat în sufletul mieu dorul: de a le puteà vedeà odată în natură. Îmi pare că pe acelea ruini vechi și înegrite, stă scris trecutul multor veacuri! Anticitățile și ruinile, totdeauna au avut o putere atrăgătoare asupra mea, dară niciodată sufletul mieu n'a rămas așa înlănțuit ca de ruinele Târgoviștei.

Apoi am văzut în miniatură câmpurile de luptă: din războiul atât de glorios din 1877—1878. Am văzut busturile tuturor bărbaților mari, și cu trecut falnic a țării Românești.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul", revistă literară. Anul VI. Numărul 7, cu următorul cuprins: A. Stavri, După ploaie (poezie). — Zamfir. C. Arbure, Mișcarea liberatoare din Basarabia. — Zah. Bârsan, Cântec. — N. Dunăreanu, În satul „Regele Carol I." — G. Vâlsan, Bușteni, (poezie). — Marin Oltescu, Sonet. — G. M. Murgoci, Comunicări dela societățile de științe. — I. Scurtu și G. M. M., Cronica artistică, literară și științifică. — Alex. G. Doinaru, Cronica veselă: Să ne înțelem; „La convorbiri"; Răsare luna; O luminare; Caion trăește.

Posta Administrațiunei.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Mineiu pe 1907. *A. M. Birkiș* pe 1907 sem. 1. *Blagia* pe 1907 sem. 1. *Veseuș* pe 1905 sem. 1. *Șard* (Tr. A.-Iulia) pe 1906. *Subcetate* pe 1903. Mai restează anii 1904—1906. Binevoiți a mai achită din ei. *Bârceamare* pe 1906 *Juriul-de-câmpie* pe 1905 sem. 1. Vă rugăm și pentru restul an. 1905 și 1906. *Uricani* pe 1904. Mai restează anii 1905 și 1906. *Vaida-recea* pe 1904 și 1905. *Betfia* pe 1906. *Ciumbrud* pe 1902 sem 1. *Deeș* pe timpul din 1/VII 1895—1/VII 1899. *Imbuz* pe Octomvrie—Decemvrie 1906 și Ianuarie—Martie 1907. *Cincul-mare* pe 1905 și 1906. *Râu-alb* pe 1907 sem. 1. *O. P. Făgăraș* pe Decemvrie 1906 și 1907 întreg. *Gereușa* pe 1906. *Sâmbotelec* pe 1907. *Mintiul-Gherlei* pe timpul din 1/VII 1004 până în 1/VII 1906. *Mintiul-român* pe 1906 *(nu* pe 1907). *A. B. Șimleu* pentru 16 parohii pe 1907 sem. 1. *Casina, Sebeș* pe 1907 sem. 1. *Barul-mare* pe 1906. *Țeud* pe 1905 și 1906. *Morlaca, Bociu, Bologa, Ciuceu, Hodiș, Fildul-de-mijloc, Fildul-de-sus, Mărgău, Molosig, Retița, Săcuieu* și *Vișag*, pe 1906. *Tulgheș* pe 1902 *Budinț* pe 1907. *Menesul-de-câmpie* pe 1904 *Aiud* pe 1906 sem. 2. și 1907 întreg *Aghireș* pe 1906. *Valea-jidanului* pe 1905—1907. *Frata* pe 1907. *Harțcu* pe 1906. *Rév* pe 1907 sem. 1. *Érszodoró* pe 1906. *Curuieni* pe timpul din 1/IV 1898—1/IV 1900. *Buzd* pe 1905. *Ny.-Bálintfalva* pe 1905. *Nántú* pe timpul din 1/VII 1899 până la finea an. 1906. Adresa s'a dispus să se schimbe. *Déda* pe 1906. Altă restanță *nu* este, decât an. curent 1907. *Asinip* pe 1901 sem 2. *Négerfalva* pe 1900. Binevoiți a-ne trimite și restanța de abonam. pe anii 1901—1906 *Gădălin* pe 1905 și 1906. *Buduș* pe 1907 sem. 1. *Gyöngy* pe 1906. Altă restanță *nu* este, decât anul curent 1907. Cu plătirea de acum și cea din 23/VIII 1906 s'a achitat totul. Vă mulțumim. *Șoimuș* (p. Zsibó) pe timpul din 1/VII 1898—1/III 1900. Vă rugăm și pentru restul anilor următori. *Breb* pe 1907. *Agribiciu* pe timpul din 1/X 1899—1/IV 1901. *Ilenbac* pe 1905. *Csitt-Szt.-Iván* pe 1905. *Economul, Cluj* pe 1905 și 1906. *Casina, Orlat* pe 1907 Ianuarie—Martie. *Akna-sugatag* pe Ianuarie—Martie 1907. *Cheța* pe timpul din 1/II 1901 până în 1/II 1902. Rugăm a-ne trimite și restul de pe anii 1903—1906. *Mașca* pe 1907 s. l. *Bobota* pe 1904 sem. 2. și 1905 sem. 1. Vă rugăm și pentru rest. *I. R. Orade* pe Ianuarie—Martie 1907. *Gâmbuț* pe 1902—1906. *Vaida-cuta* pe timpul din 1/II 1904 până în 1/II 1905. Mai restează pe Noemvrie—Decemvrie 1905 și 1906 întreg. *Dr. F. Gherla* pe 1907 sem. 1. *Cecălaca* pe 1905 și 1906.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuință acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul viteior, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâta și pentru rachiu de prune, drojdii, slibovitz, bucate, și altele.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 și 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioareior înghețate. Prețul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar
8) 3 - 5 **Szászváros,** Piața școalei 41.

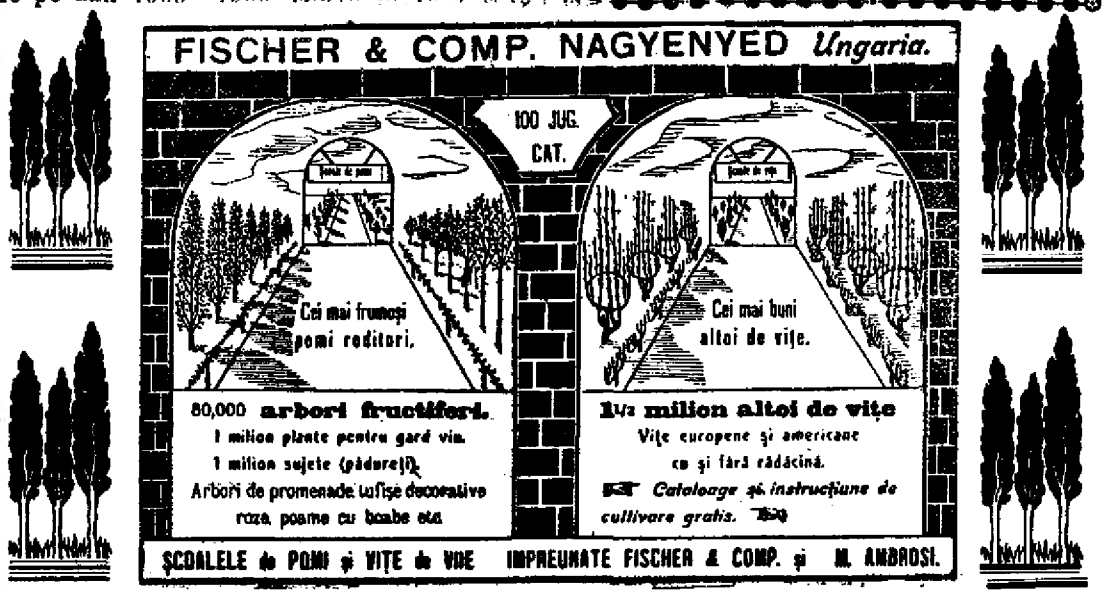
FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria.
100 JUG. CAT.
Cei mai frumoși pomi roditori.
Cei mai buni altoi de vițe.
80,000 arbori fructiferi.
1 milion plante pentru gard viu.
1 milion sujete (pădureți).
Arbori de promenade tufișe decorative roza, poame cu bombe etc.
1½ milion altoi de vițe
Vițe europene și americane cu și fără rădăcină.
Cataloage și instrucțiune de cultivare gratis.
ȘCOALELE de POMI și VIȚE de VIE IMPREUNATE FISCHER & COMP. și M. AMBROSI.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 38–52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu ... justări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de mult ori premiate, cari sunt provăzut în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

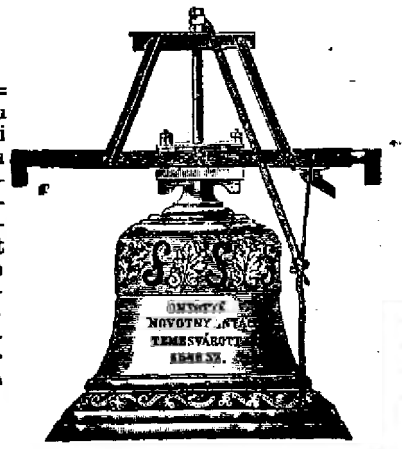

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 38–52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune, edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane.

Capitale asigurate asupra vieţii: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 6–? Blaj—Balázsfalva.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schiţe uşoare. De A. C. DOMŞA

Preţul 1 coroană.

Cărţi postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·55
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·48	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Tusă!

Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser cu 3 brazi

probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 şi 40 fil.* şi să poţi afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 27—32

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viéţa lui I. Micul** de M. Strâjan . . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 10 Nrii, li primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

Tipografia Seminarului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor.. ½ an 6 cor.. ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbata.

Unirea

Foaie bisericească-politică.

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Anul XVII | Blaj, 6 Martie 1907. | Numărul 9.

Pentru cultura națională.

Graba, cu care proiectul de lege pentru școalele poporale, a contelui Apponyi a trecut prin comisiă școlară a dietei, zilnicele atacuri îndreptate cu toată răutatea contra libertății pressei și abandónarea aproape de tot a făgăduinții, ce a făcut acest guvern, pentru sufragiul universal, a mișcat toată suflarea românească și a făcut-o să ieie în apărare drepturile bisericei și școalei confesionale atât de greu amenințate.

Comitetul partidului național, cum și deputații naționalităților, au hotărît să lupte cu toată puterea cuvântului contra proiectului de lege a ministrului de culte, Consistoriul mitropolitan a bisericii române neunite, adunat la Sibiiu, a decis, ca Arhiereii acelei biserici să protesteze contra acelui proiect. Episcopii bisericei noastre unite, împreună cu inspectorii școlastici, sunt convocați pe mâne, Joi, la scaunul mitropolitan spre a se înțelege asupra posiții ce au să ieie, față cu atacul îndreptat contra drepturilor bisericei pentru susținerea școalelor confesionale, iar pe Duminecă în 10 crt. e convocată la Blaj o mare adunare poporală.

Să stăm umăr la umăr luptând cu toate mijloacele legali contra celor ce vreau să împedece desvoltarea noastră culturală și libertatea gândirii!

Convocator.

Cetățenii locuitori în cercurile electorale **Aiud, Vințul de jos, Dicio-Sân-Mărtin** și **Uioara,** se convoacă la adunarea poporală, ce se va ținea în Blaj **Duminecă în 10 Martie n. 1907 la 11 oare** înainte de amiazi în piață, eventual în Hotel Univers, cu următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea adunării.
2. Discusiune asupra
   a) sufragiului universal
   b) libertății de pressă și
   c) a proiectului de lege despre școalele comunale și confesionale.
3. Proiect de resoluțiuni.

Blaj, la 3 Martie n. 1907.

I. M. Moldovan, Simeon Pop Mateiu, Dr. Izidor Marcu, Dr. Augustin Bunea, Gavril Pop, Dr. Alex. Pop, Dr. V. Szmigelski, Stefan Pop, G. Muntean, Dr. Ioan Sâmpălean, Al. Uilacan, I. Nistor, Dr. Ioan Bălan, Gavril Precup, Iacob Popa, Eugen Pantea, Aurel C. Domșa, N. Popescu, Iuniu Brut Micu, Nic. S. Aron, Dr. Laur. Nestor, Iacob Domșa, Dr. Danil Szabó, Dr. Cornel Ordace, Iuniu Brut Hodosiu, I. Moldovan, Victor Muntean, Demetriu Radu, Ilie Mircea, Dionisiu Trifan, Alesandru Comșa, Iuliu Pop, Aurel Trifan, Iuliu Brândușan, V. Suciu, Aurel Velican, Ioan German, Dr. Victor Macaveiu, Dr. Sbârcea, Dr. V. Suciu, Augustin Gruția, Vas. Bersan, Dr. Ioan Chirilă, Aurel Vodă, Petru Brândușian, Augustin Coltor.

Sim. Moldovan, Emil F. Negruțiu, D. Radeș, Ioan Pușcaș, Iosif Lita, Elie Ban, Gligor Bianu, Ilie Rotar, Vas. Szmigelski, T. Bărbat, Teod. Pănăzan, I. Bărbat, Aug. Morariu, Ioan Comșa, Georgiu Bărbuleț.

Reforma şcolară.

Din proiectul de lege al contelui Apponyi privitor la reformele şcolare, reproducem următorii §-i mai importanţi:

§. 1. Învăţătorii dela şcoalele poporale comunale şi confesionale sunt *funcţionari publici,* iar competinţele lor, stabilite prin lege, vin asigurate pe cale administrativă.

§. 2. Salarul fundamental anual al învăţătorilor ordinari comunali şi confesionali e cel puţin de câte 1200 coroane, în comunele trecute în clasa I. şi II., iar în comunele de clasa III. cel puţin de câte 1100 coroane, şi în celelalte comune cel puţin de câte 1000 coroane. Onorarul dat pentru instrucţia făcută în şcoalele industriale şi comerciale, pecum şi pentru conducerea şcoalei economice de repetiţie, nu e computat în acest salar fundamental. Învăţătorii suplinitori pot să conducă în mod independent o clasă numai cu permisiunea comisiunii administrative, şi anume, numai în mod provisor, şi se împărtăşesc de o remuneraţiune de cel puţin 800 coroane la an. Fiecărui învăţător îi mai compete afară de salar, locuinţă potrivită în natură (cel puţin două camere, bucătărie, cămară şi cele mai necesare localităţi laterale) şi grădină de cel puţin un sfert de jugăr, ori apoi echivalentul corăspunzător. În lipsa locuinţei compete fiecărui învăţător bani de cuartir, amăsurat clasei în care se află comuna, iar în comunele cari nu sunt înşirate între cele cu clase, îi compete la an suma de 200 coroane. La şcoale cu mai mulţi învăţători, locuinţa în natură, eventual banii de cuartir pentru învăţătorii necăsătoriţi şi învăţătoarele nemăritate poate să-i stabilească autoritatea şcolară locală cu abatere dela dispoziţiile de sus. Dispoziţiunile cuprinse în §§-ii 139 şi 140 din art. de lege XXXVIII. dela 1868, după cari postul vacant de învăţător trebue îndeplinit în curs de jumătate de an şi în timpul acesta are să fie aplicat la şcoală un învăţător suplinitor (candidat de învăţător), mai departe, că la moartea învăţătorului, văduva şi orfanii săi au dreptul la întregul salar şi la locuinţă pe jumătate de an dela moarte; şi în fine dispoziţiunea din §-ul 138 al aceluiaş articol de lege, după care învăţătorii sunt aleşi pe viaţă, se extinde şi asupra învăţătorilor aplicaţi la şcoalele elementare confesionale.

§. 3. Pentru învăţătorii ordinari aplicaţi la şcoalele elementare comunale şi confesionale, *adaosul de etate* se stabileşte astfel: După 5 ani de serviciu 200 cor., după 10 ani de serviciu 100 cor., după 15 ani de serviciu 100 cor., după 20 ani de serviciu 200 cor., după 25 ani de serviciu 200 cor. şi după 30 ani de serviciu 200 cor. Acest adaus nu se compută în salarul fundamental. La stabilirea adausului serveşte ca îndreptăţire timpul de serviciu pe care învăţătorul ordinar, provăzut cu diplomă în regulă, l-a împlinit cu neîntrerupere dela ocuparea postului în mod definitiv, cel mult însă dela 1 Octomvrie 1893, încoace. Dela întrarea în vigoare a acestei legi apoi, la învăţătorii ordinari este a se socoti timpul de serviciu împlinit cu neîntrerupere dela depunerea jurământului prescris în §-ul 33 al legii acesteia şi ocuparea postului în mod definitiv. Ca întrerupere justificată a serviciului este a se conziderà împrejurarea, când învăţătorul din cauză de morb, ori din altă cauză, neatârnătoare de el, a fost necesitat să părăsească serviciul ca învăţător, şi împrejurarea aceasta a adus-o la cunoştinţa inspectorului regesc de şcoale cu ocaziunea îndepărtării sale. Regulamentele susţinătorilor de şcoale, cu privire la adausul de serviciu, create până acuma, ori în pregătire de a se crea, rămân în valoare, dacă în ele se asigură pentru învăţători cel puţin atâta cât se cuprinde în §-ul acesta. După întrarea în vigoare a legii prezente fiecare învăţător, provăzut cu cualificaţia legală şi corăspunzând condiţiunilor din lege, se poate bucurà de adausul stabilit. Prin urmare, învăţătorii, cari la întrarea în viaţă a legii acesteia se bucură de primul, ori şi de al doilea cuincuenal de câte 100 cor., pe baza §-lui 2 din art. de lege XXVI dela 1893, începând dela întrarea în vigoare a legii acesteia mai primesc ca întregire 100 cor.

§. 6. Salarul în bani gata susţinătorul de şcoală este dator a-l plăti învăţătorului în rate lunare, ori apoi pe câte 3 luni, însă totdeauna înainte.

§. 7. Plătirea unei părţi a salarului învăţătoresc în naturale se concede numai sub condiţiunea, ca aceste naturale să le adune susţinătorul de şcoală, fără întrevenirea învăţătorului, şi să le predeie învăţătorului în cantitatea stabilită mai înainte, astfel însă, ca ultima rată din competenţa anuală să i-se predeie cel mult la finea lunii Noemvrie. Dacă susţinătorul de şcoală nu predă învăţătorului naturalele în modul acum stabilit, ori apoi cualitatea mijlocie a recoltei nu e corăspunzătoare, în loc de naturale învăţătorul are să primească în bani gata valoarea lor.

§. 12. Susţinătorii de şcoale dela şcoalele elementare poporale, comunale şi confesionale, sunt datori să stabilească competinţele învăţătorilor ordinari aplicaţi în şcoalele lor în trei ani socotiţi dela întrarea în vigoare a legii acesteia, adecă până *la 30 Iunie 1910,* asigurând un salar minimal cel puţin în suma precisată în §§-ii 2 şi 3 ai legii acesteia. Întrucât însă în urma sărăciei lor, prevăzută în §-ul 15, nu sunt în stare să o facă aceasta, sunt datori cel mult până la 30 Septemvrie 1910 să ceară ajutor de stat după modalităţile mai jos înşirate, dela ministrul de culte şi instrucţiune publică. Rugarea comunei, care n'a folosit încă cele 5% acordate de art. de lege XXXVIII. din 1868, §-ul 35, şi nu le-a repartisat pe locuitori, nu poate fi luată în pertractare. Ajutorul acesta pot să-l ceară susţinătorii de şcoale oricând după întrarea legii acesteia în vigoare, cu privire la oricare învăţător care împlineşte condiţiunile stabilite în legea aceasta. Şcoale existente, dacă susţinătorii lor n'au reclamat ajutorul de stat în terminul prescris, pot să-l ceară mai târziu numai în cazul, dacă situaţia lor materială s'a schimbat în cursul vremii şi aceasta se poate dovedì pe calea procedurii din §-ul 15. În pomeniţii trei ani de tranziţie susţinătorii de şcoale au să asigure pe seama învăţătorilor dela şcoalele lor numai competenţele determinate în articolul de lege XXVI. din anul 1893, iar în scopul întregirii acestora li-se lasă în folosinţă până la 30 Septemvrie 1910 ajutoarele de stat acordate până la 30 Iunie 1907. Asemnarea ajutorului de stat se face şi în cazul acesta după modalităţile din §-ul 32 al legii acesteia. Dispoziţiile legii acesteia însă, cu excepţia §§-ilor 2, 3 şi 20, se extind şi asupra şcoalelor acestora. Ajutor nou de stat se acordă sub acest timp de transiţie numai ca întregire a competenţelor stabilite în legea prezentă, şi pentru învăţători aplicaţi la astfel de şcoale, cari corăspund tuturor condiţiunilor legii acesteia.

§. 13. Dacă confesiunile ca susţinătoare de şcoală nu asigură salarul minimal învăţătoresc în terminul stabilit în paragraful premergător, însă şcoala cu toate acestea vreau să o susţină, salarul cel mai mic învăţătoresc stabilit în legea aceasta este a să conziderà ca stabilit în contul confesiunei susţinătoare de şcoale. Iar dacă salariul învăţătoresc nu să poate încassà, şi susţinătorii de şcoale şi după stabilirea acestei împrejurări nu recurg la ajutoriul statului, respectivii susţinători de şcoale îşi perd dreptul de a mai susţinea şcoală în comuna aceea.

§. 17. Fiecare şcoală şi fiecare învăţător, fără conziderare la caracterul şcoalei şi la aceea, că primeşte ori nu ajutor dela stat, are datorinţa să desvoalte şi să întărească în sufletul copiilor spiritul alipirii către patria ungară. Punctul acesta de vedere trebue să primească valorare în firul întregei instrucţiuni. Ca semn de externă exprimare are să fie aşezată deasupra întrării, precum şi în salele de învăţământ, la loc potrivit, pajura Ungariei, apoi în salele de învăţământ table de părete cu figuri luate din istoria ungară, iar cu ocaziunea sărbătorilor naţionale are să fie pus pe edificiul şcoalei steagul ungar, cu pajura naţională. Afară de însemnele acestea numai pajura municipiului şi a comunei, precum şi caracterul comunal, respective confesional al şcoalei, cu expresiuni stabilite pe cale legală, şi prin inscripţie externă, apoi în salele de învăţământ însemnii religioase şi recuizitele necesare învăţământului, pot să fie întrebuinţate, cerându-se, ca acestea din urmă să nu conţină aluziuni la geografia şi istoria ţărilor străine, şi să fie producte din patrie. Ministrul de culte şi intrucţiune publică să îngrijeşte în contul budgetului său, ca toate şcoalele să fie provăzute cu steag ungar şi pajură naţională, precum şi cu chipurile istorice, cari vor fi stabilite în înţălegere cu autoritatea susţinătorilor de şcoale. Aceste chipuri istorice au să fie aşezate în salele de învăţământ în mod potrivit, iar învăţătorul e dator să explice copiilor însemnătatea lor cu ocaziunea exerciţiilor de limbă şi de intuiţionne, precum şi cu prilejul propunerei geografiei şi a istoriei. Executarea acelor dispoziţiuni din paragraful acesta, cari nu cad în cercul de activitate al învăţătorului, aparţine datoriuţei scaunului şcolar, şi pentru neexecutare este în prima linie responzabil prezidentul scaunului şcolar. Negligenţa intenţionată cu privire la împlinirea acestor dispoziţiuni formează delict, asupra căruia sunt chemate să judece acele autorităţi administrative, pe cari le-a investit cu acest drept articolul de lege XX. din 1891. Pedeapsa pentru astfel de delicte dovedite e amendă în bani până la 500 cor., care pedeapsă apasă pe cel ce a comis actul de negligenţă. Banii incurşi sub acest titlu trec la fondul regnicolar de penziuni al învăţătorilor.

§. 18. Dispoziţiunea din §-ul 14. al art. de lege 44. dela 1868, după care comunele bisericeşti pot să determine singure, după

voie, limba de propunere în şcoalele lor, este a-se înţelege aşa, că le stă în liberă voie să accepteze ca limbă de propunere limba statului, ori limba maternă a copiilor, rămânând, de sine înţeles, în cazul din urmă, în mod necondiţionat în valoare dispoziţia referitoare la învăţarea limbei magiare. În toate institutele poporale de educaţie însă, în cari a fost introdusă limba statului ca limbă de propunere, schimbare nu se mai poate face.

§. 19. În şcoalele elementare cu limbă de propunere nemagiară, ori se împărtăşesc de ajutorul statului, ori nu, limba magiară are să fie propusă în toate clasele cursurilor de toate zilele după planul de învăţământ stabilit din partea Ministrului de culte şi instrucţiune publică, şi în oarele de el determinate, în aşa măsură, ca *copilul de limbă nemagiară să-şi poată exprimă ungureşte şi la înţeles cugetele corăspunzătoare scopului de viaţă pe care-l urmăreşte.*

§ 20. Învăţătorii aplicaţi la şcoale cu limbă de propunere nemagiară se împărtăşesc de ajutorul de stat şi întregire de salar numai dacă pe lângă condiţiunile din §-ul 16 mai împlinesc şi următoarele condiţiuni:

a) În şcoala respectivă, limba magiară, aritmetica, geografia şi istoria, mai departe drepturile şi datorinţele cetăţeneşti, le propun după planul de învăţământ şi în oarele stabilite de Ministrul de culte şi instrucţiune publică, *exclusiv cu folosirea manualelor şi a mijloacelor încuviinţate de el;*

b) În şcoala respectivă *se folosesc exclusiv cărţi de cetire de cuprins patriotic şi mijloace de învăţământ aprobate de Ministrul de culte şi instrucţiune publică.*

§. 21. Dacă statul contribue cu un ajutor de stat de peste 200 cor. la întregirea salarului învăţătorului dela vre-o şcoală comunală ori confesională, aplicarea învăţătorului e făcută *pendentă dela aprobarea ministrului de culte şi instrucţiune publică.* Când e ales în postul de învăţător un individ, respective se propune aprobarea alegerii unui individ, în contra căruia ministrul de culte şi instrucţiune publică poate ridică excepţie pe baza legii, ori din punct de vedere patriotic (al statului), — ministrul provoacă pe cei îndreptăţiţi, ca în termin fix, care poate fi de 30 zile, *să aleagă alt individ şi să facă altă propunere de aprobare.* Iar dacă provocarea rămâne fără rezultat, ori noua propunere încă dă anză la excepţionare din aceleaşi punct de vedere: fără mai departe ascultare a susţinătorului de şcoală, pe învăţător *îl numeşte ministrul de culte şi instrucţiune publică,* pentru şcoalele poporale susţinute de confesiuni însă cu restrângerea, că numitul *trebue să aparţină aceleiaşi confesiuni la care aparţine şcoala,* iar cu privire la persoana învăţătorului, respectiva autoritate supremă bisericească este a-se provocă în mod prealabil, să se declare în termin fix asupra ei. La şcoalele poporale elementare comunale, împărtăşite de ajutor de stat, procedura alegerii de învăţător stabilită în §. 13. punct 1. din art. de lege 28. dela 1876. se modifică amăsurat dispoziţiunilor din acest paragraf. Iar dacă statul contribue la salarul fundamental a unui învăţător dela şcoala poporală comunală sau confesională cu mai bine de jumătate din salar, la postul de învăţător *ministrul de culte şi instrucţiune publică face numirea,* la şcoalele confesionale însă iarăşi cu restrângerea, că învăţătorul numit *să fie de aceiaşi confesiune de care e şcoala,* şi că cu privire la persoana învăţătorului, respectiva autoritate supremă bisericească să fie provocată mai înainte a-se pronunţă, punându-i-se spre acest scop termin fix. Chestiile de ceartă în jurul alegerii de învăţător la şcoalele elementare comunale, împărtăşite de ajutor de stat care trece peste 200 cor., vin rezolvate în mod final de către ministrul de culte şi instrucţiune publică.

§. 22. Dacă statul are în vre-o comună şcoală elementară poporală de stat, pentru învăţătorii comunali şi confesionali din acea localitate poate fi acordat ajutorul de stat numai în cazul, când şcoala de stat nu poate să instrueze pe toţi copiii de 6—12 ani din comună, din lipsă de loc, şi prin urmare e necesitate de o şcoală poporală de alt caracter. În caz contrar, ministrul decide după propria sa pricepere cu privire la ajutorul cerut, punând în cumpănă interesele statului şi ascultând părerea comisiunei administrative.

§. 24. Ministrul de culte şi instrucţiune publică poate ordonă procedura disciplinară în contra învăţătorului aplicat la şcoală poporală elementară de orice caracter, fără considerare la faptul, că primeşte ori nu ajutor dela stat, ca întregire de salar, ori ca adaos de serviciu, şi procedura este a se efectui prin comisiunea administrativă în în modul stabilit în §-ul 7 al art. de lege 28 dela 1876, cu dreptul de apelare indicat tot acolo, — în următoarele cazuri:

a) Când învăţătorul e *negligent în ce priveşte învăţarea limbei maghiare,* ori nu o propune cu succes corăspunzător scopului expus în §§-ii 16, 19 şi 20 ai legii acesteia, respective nu conform dispoziţiunii lor cuprinse aci, sau dacă dispoziţiile din §§-ii 16 şi 17, respective 20. nu le împlineşte.

b) Când *foloseşte în şcoală manuale oprite de guvern,* ori manuale şi mijloace de învăţământ cari *nu sunt încuviinţate* din partea ministrului, conform §-lui 20.

c) Când ia *direcţie contrară statului.* Direcţie contrară statului este a se considera orice acţiune îndreptată în contra constituţiei statului, caracterului naţional, unităţii, poziţiei separate, integrităţii teritoriale a statului, mai departe în contra întrebuinţării limbei statului, determinată în lege. în contra pajurei, insigniilor, steagului statului, fie că acestea s'au întâmplat în localul şcoalei, ori afară de şcoală, sau pe teritorul altui stat, cu cuvântul, în scris, pe calea tiparului, prin chipuri, cu ajutorul manualelor, ori altor mijloace de învăţământ.

d) Când agitează în contra confesiunilor sau în contra singuraticelor clase sociale, precum şi în contra proprietăţii sau a instituţiunii de drept a căsătoriei, ori amăgeşte în contra dispoziţiunilor legii, cu împărţirea de proprietăţi particulare şi publice.

e) Când în contra dispoziţiunilor din §-ul 18 al art. de lege IV. dela 1903, se ocupă cu chestii de emigrare.

Dispoziţiile acestui paragraf nu dispenzează pe susţinătorii de şcoale dela datorinţa de a grijî, în cercul lor de activitate, ca punctele de vedere aci menţionate să fie respectate. Dreptul disciplinar pot deci să-l exerciteze şi cu privire la aceasta, dar în astfel de cazuri au datorinţă să trimită, după aducerea sentinţei, atât sentinţa, cât şi toate actele disciplinare, ministrului de culte şi instrucţiune publică. Ministrul dacă află de lipsă, poate ordonă în înţelesul introducerii dela acest paragraf procedură nouă disciplinară, în 15 zile dela primirea raportului, conform dispoziţiunilor din acest paragraf, şi în cazul acesta rămâne suspens sentinţa în adusă de altă autoritate, până la încheierea nouei proceduri. Dacă ministrul nu ordonează procedură nouă în terminul acesta, sentenţa autorităţii susţinătoare de şcoală e ridicată la valoare de drept. Ministrul are dreptul să predee comisiunii administrative procedura disciplinară începută de altă autoritate pentru delicte disciplinare trecute în acest paragraf în ori care stadiu al cercetării, în care caz apoi cercetarea autorităţii respective, e considerată ca sistată. Cu privire la purtarea cheltuielilor izvorâte din procedura disciplinară va luă dispoziţiuni ministrul de culte şi instrucţiunea publică pe calea ordonanţelor.

§. 25. Despre deschiderea cercetării disciplinare pe basa paragrafului 24 în contra învăţătorului confesional este a se avizà autoritatea respectivă confesională, căreia este apoi a i-se comunicà şi actele procedurei disciplinare şi sentinţa disciplinară. Dacă să ivesc semnele unei fapte punibile (crimă, delict, transgresiune), comisiunea administrativă transpune chestia judecătoriei competente penale. Însă în cazurile în cari delictul chiar şi din punct de vedere curat disciplinar face necesară amovarea din post, procedura disciplinară trebue continuată şi terminată fără considerare la procedura penală, pe când dacă greşala nu justifică amovarea din punct de vedere curat disciplinar, actele sunt a se transpune numai decât judecătoriei penale, şi în cazul acesta procedura disciplinară rămâne in suspens până după finalizarea procedurei penale şi aducerea sentinţei ridicate la valoare de drept.

§. 26. Şcoala, al cărei învăţător a fost amovat din post pe baza vre-unui motiv din ale punctului *a*), *b*) şi *c*), din §-ul 24, ministrul de culte şi instrucţiune publică *poate să o închidă şi să înfiinţeze în loc şcoală de stat.*

§. 27. Dacă în urma procedurii disciplinare, terminată cu amovare şi începută pe baza §-lui 24 să constată, că la greşala comisă e părtaşe o astfel de autoritate şcolară, nu de stat, care are drept de dispunere asupra mai multor şcoale poporale, şi anume, prin instrucţia, ordinaţiunea, ori oprelistea dată: ministrul de culte şi instrucţiune publică dispune fără amânare examinarea tuturor şcoalelor de sub autoritatea respectivă, şi pentru efectuirea cercetării poate să trimită şi comisar ministerial special. Amăsurat rezultatului cercetării şi gravităţii cazului dat, ministrul cere apoi întâiaşidată garanţii, că astfel de greşeli nu se vor mai întâmplà, ori detrage ajutorul de stat dela şcoalele respective, iar în cazuri grave de tot le închide. In caz, că greşala se va repetà, închiderea se face necondiţionat, şi dreptul respectivilor susţinători de şcoale se perde de a mai puteà înfiinţà şcoală în aceste comune.

§. 28. Dacă în urma procedurii disciplinare, ori în urma cercetării ţinute pe baza §-ului premergător se constată, că e vinovat şi preotul de vre-una din greşelile amintite în §-ul 24, ministrul de culte şi instrucţiune publică avizează despre aceasta respectiva autoritate supremă bisericească şi respectivului preot îi *detrage congrua,* amăsurat gravităţii cazului, pe timp hotărât, ori pentru totdeauna. Şi dacă respectiva autoritate supremă bisericească nu dă ga-

ranţii suficiente în jumătate de an cu privire la sanarea situaţiei, ministrul de culte şi instrucţiune publică poate să închidă şcoala şi se înfiinţeze în loc şcoală de stat. In cazuri mai grave ministrul poate decretă, că respectivul preot nu poate fi încredinţat cu predarea religiunii în şcoalele de stat. La spesele încopciate eventual cu numirea altui catehet, ministrul poate să contribue numai în contul venitelor destinate pentru întregirea congruei respectivei confesiuni, cu o sumă ce se va stabilì conform justiţiei.

§. 29. Dacă în cursul cercetării disciplinare se dovedeşte, că nesuccesul instruării în limba maghiară nu vine din vina intenţionată a învăţătorului, ci e izvorât din lipsa de cualificaţie, în cazul acesta, respectivul învăţător, întru cât e membru la fondul de penzie, are să fie penzionat, respective escontentat. Iar dacă nu e membru la fondul de penzie, susţinătorul de şcoală e dator să aplice pe lângă învăţător un suplent provăzut cu cualificaţie legală.

§. 30. Dacă susţinătorul de şcoale nu aplică în 30 de zile, socotite dela ziua ajungerii postului în vacanţă, învăţător cu cualificaţie ireproşabilă, prescrisă în §-ul 15 punctul *a*) din legea aceasta, în postul de învăţător devenit astfel vacant, şi nu se justifică în faţa comisiunii administrative, ori în apelaţie înaintată în 15 zile nu cere amânare dela ministrul de culte şi instrucţiunea publică, în cazul acesta la şcoala respectivă numeşte ministrul de culte şi instrucţiune publică învăţător, fără a mai ascultà de susţinătorii de şcoală, în contul budgetului instrucţiei publice, pentru şcoalele susţinute de confesiuni însă cu restrângerea, ca învăţătorul numit să aparţină confesiunei de care se ţine şcoala. Dreptul de alegere de învăţător pentru susţinătorul de şcoală, cu privire la acest post de învăţător, reînvie numai în cazul, dacă ministrul permută pe învăţătorul numit din partea sa. Dispoziţiunile din §§-ii 29 şi 30 rămân în vigoare numai până la finea anului 1912.

§. 31. Susţinătorii de şcoale, respective prezidenţii scaunelor şcolare sunt datori să anunţe în 15 zile inspectorilor regeşti de şcoală orice schimbare făcută în posturile de învăţători şi orice cassare ori creare nouă de posturi de învăţători, iar neîmplinirea acestei dispoziţiuni formează transgresiune şi se pedepseşte cu amendă în bani în sumă de 20—100 coroane, după modalităţile din §-ul 17 al legii acesteia.

§. 32. Ajutorul de stat acordat pe temeiul legii acesteia învăţătorilor dela şcoalele poporale comunale şi confesionale, fie ca întregire de salar, fie ca adaus de serviciu, se va asemnà pe numele respectivului învăţător în rate lunare la oficiul regesc de dare astfel, ca în fiecare an, cuitanţa ratei de pe Ianuarie şi de pe Iunie să fie subscrisă şi de inspectorul respectiv regesc de şcoale. Toate cuitanţele au să fie apoi vidimate de cătră respectivul prezident al scaunului şcolar.

§. 33. Învăţătorul aplicat întâiaoară la şcoala poporală de orice caracter e dator să arete înaintea inspectorului regesc de şcoale că e cetăţan de stat. Mai departe e dator să depună în faţa inspectorului de şcoală ori a substitutului acestuia şi în faţa respectivei autorităţi şcolare următorul jurământ oficios:

„Eu N. N., învăţător ordinar aplicat la şcoala poporală din . . . . jur pe Dumnezeul cel viu, că mă voiu purtà cu neclintită şi nestrămutată credinţă faţă de Majestatea Sa, Regele meu apostolic, faţă de patria mea ungară şi legile ei constituţionale sancţionate, şi că voiu împlinì totdeauna conştienţios, cu credinţă şi punctualitate, ordinaţiunile autorităţilor mai înalte şi supreme din patrie, cum şi datorinţele legate de oficiul meu învăţătoresc, iar copii încredinţaţi îngrijirii mele îi voiu educà în iubirea patriei ungare. Astfel să-mi ajute Dumnezeu!“

Învăţătorul poate să-şi ocupe postul numai după prestarea acestui jurământ, şi numai dupăce justifică punerea jurământului, e primit la fondul regnicolar de penzie. Iar învăţătorii, cari au fost în aplicare la întrarea în vigoare a legii acesteia, şi au primit ajutor de stat, ca întregire de salar ori ca adaus de serviciu, sunt obligaţi în trei luni dela întrarea în vigoare a legii acesteia să depună şi ei acest jurământ, după modalitatea acum înşirată. Inspectorul de şcoale va vidimà prima cuitanţă a învăţătorului pe sama căruia s'a încuviinţat ajutor de stat numai în cazul, dacă învăţătorul arată cu documente, că a depus jurământul.

§. 34. La şcoalele poporale elementare de ori ce caracter, pot fi întrebuinţate numai tipărituri, cari conţin toate rubricile stabilite din partea ministrului de culte şi instrucţiunea publică. Şcoalele comunele, precum şi şcoalele confesionale cari primesc ajutoare de stat, sunt datoare să folosască tipăriturile stabilite pentru şcoalele de stat.

§. 40. Cu executarea acestei legi se încredinţează ministrul de culte şi instrucţiune publică şi ministrul de finanţe.

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Domnul *Dr. George Cipăian,* conducător şi profesor de agronomie în România, originar din Chimitelnicul-de-câmpie, reîntorcându-se din Germania, unde a făcut doctoratul în filozofie cu un rezultat foarte strălucit, şi abătându-se pe la părinţii săi, în semn de mulţumită lui Dumnezeu, că a reuşit atât bine, a dăruit bisericei edificande din loc 100 cor. Pentru care faptă marinimoasă i-se aduce şi pe această cale cele mai călduroase mulţumite, oftându-i-se dela Părintele îndurărilor viaţă îndelungată şi fericită. — Chimitelnicul-de-câmpie, la 17 Faur 1907. *Teodor Hărşan,* paroh gr.-cat.

Ştiri personale. Cu trenul accelerat de azi au sosit la Blaj Ilustr. Sa P. S. Episcop *Dr. Demetriu Radu,* însoţit de canonicul *Moise Nyes.* După prânz va sosì can. *Ioan Georgiu* dela Gherla şi la noapte Ilustr. Sa Preasf. Episcop *Dr. Vasile Hossu,* cu canonicul *Ioan Boroş.*

Pentru biserica din Cluj. Dnul *Ioan Săbădeanu,* mare comerciant în Braşov, dăruind bisericei române gr.-cat. din Cluj, un scris funciar urban, de 5% a oraşului Bucureşti, în valoare nominală de 100 lei, ne împlin m o plăcută datorinţă de gratitudine, a-i esprima şi pe această cale mulţumitele noastre, pentru ajutorul foarte bine venit. Acum când biserica cea veche am trebuit să o reparăm, ca să o mai putem folosì până vom puteà zidì una nouă, şi când trebue să zidim o şcoală nouă, care va costà vre-o 43—44 mii coroane, ajutoarele inimilor generoase ne sunt nu numai binevenite, ci chiar de mare lipsă. In numele curatoratului parohiei rom. gr.-cat. din Cluj. Cluj, la 20 Februarie 1907. *Dr. Elie Dăianu,* paroh, preşedinte. *Ioan Nestor de Dezmir,* jude de tablă în penziune, curator primar.

Din dieceza de Oradea. Fondul Vîduo-orfanal al diecezei oradane, la sfârşitul anului 1905 a fost de cor. 403.084·26, fondul dotaţional al preoţilor deficienţi la acelaş termin de cor. 35168·80 şi fondul subsidiar al deficienţilor de cor. 81153·50. Ajutoarele asignate văduvelor (61) şi orfanilor (69) pe anul 1907 trece peste 26 mii cor. — *Concurse.* Până la 28 crt. e de ocupat parohia *Sanislău* cu venit congrual de aproape 2 mii cor. — *Bedeu* cu venit de cor. 1116·64.

Deputaţii naţionalişti. Numărul deputaţilor naţionalişti a mai scăzut cu unul. Slovacul Fr. Jehlitska a anunţat alegătorilor săi, că-şi depune mandatul şi vrea să se retragă cu totul din viaţa politică. Se svoneşte că mandatul de deputat al Lugojului va fi nimicit şi se vor face alegeri noue, de sigur după modelul celei dela Bocşa.

„Ţesătoarea“ e numele societăţii pentru incurajiarea şi desvoltarea culturii gândacilor de mătasă şi e pusă sub înalta ocrotire şi direcţiune a M. S. Reginei Elisabeta. Din darea de samă pe 1905, estragem câteva date: în 1906 s'au împărţit peste 333 mii klgr. sămânţă de gândaci. Pentru cultivarea gândacilor de mătasă s'au pregătit în 1906 la 300 persoane, prin preoţi şi învăţător şi s'au distribuit tot gratuit 1500 es. din o scriere de specialitate, dăruită de dl. Kalinderu. La mănăstirea Văratec 30 maice lucră pentru selecţionarea sămânţei. Din gogoşele produse s'au vândut 6239 klgr. à 2 fr. klgrmul. S'au mai înfiinţat în Bucureşti o uscătorie mecanică de gogoşi şi o şcoală de ţesătorie. Venitele societăţii în 1905/6. au fost aproape 200 mii, din cari 44 mii donaţi de Regina, 45 mii de privaţi şi 43 mii din vânzare de mărci postale. Iată o instituţiune foarte utilă pentru prosperarea ţăranului.

Ziaristice. „Hermanstädter Zeitung“ din Sibiu, după ce a apărut 123 ani, şi-a sistat apariţia din cauza grevei culegătorilor tipografi.

Promovare. În 23 Februarie st. n. s'a promovat la Universitatea din Cluj la gradul de „Doctor juris“ *Ioan Dordea* din Păuca (com. Alba-inferioară). — Felicitări!

Contra duelului. Deputatul Milan Hodja a declarat trimişilor deputatului Szmrecsányi, că el satisfacţie cavalerească nu dă, de oarece consideră duelul ca cea mai mare stupiditate. Felicităm pe deputatul naţionalist, pentru această păşire resolută şi dorim din suflet, să aivă cât mai mulţi imitatori.

Bibliotecă publică în Bârlad. Primim un călduros apel iscălit de G. Tutovean, în care sunt rugaţi dnii autori, editori şi bibliofili, să dăruiască cărţi pentru uşurare întemeierii unei biblioteci publice poporane în Bârlad.

Apel. Binevoiţi a-ne ajutà! Comuna bisericească română din Fegiernic aparţinătoare diecezei de Oradea-mare a început edificarea bisericei noue, fiind cea vechie aproape ruină. Edificarea o pretinde atât interesul religioso-moral. — cât şi interesul de neam a poporului român din acele părţi. Lipsindu-ne însă banii, precum şi putinţa de jertfă a bunilor mei credincioşi, apelăm la inima bună, creştină şi românească a Onor. Redacţiuni, rugându-vă să binevoiţi a-ne ajutà, să ducem la bun sfârşit lucrul început bine ştiind, că celce dăruesce ceva pentru mărirea lui Dumnezeu lui-şi pregăteşte fericirea veşnică. Ofertele benevole se vor publicà în „Unirea“. — Repetindu-ne umilita rugare suntem în: Fegiernic (Bih.-Fegyvernek), u. p. Nagytóttalu, (Bihar-megye). *Francisc T. Lazin,* preot gr.-cat. rom. *Filip Beşiuşca* şi *Ioan Gangoşiu,* curatori. — Oferte să primesc din partea redacţiei şi să înainteză destinaţiunei.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Tipografia Seminarului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII | Blaj, 12 Martie 1907. | Numărul 10

Conferinţa Episcopească.

Escelenţia Sa Mitropolitul *Victor,* cum am amintit deja, a convocat pe Joia trecută pe Prea Sfinţiţii Episcopi diecezani, împreună cu inspectorii şcolari, spre a se sfătui asupra poziţii, ce au să ieie faţă cu proiectul şcolar a contelui Apponyi, prin care se vatămă aşa de mult drepturile bisericei întru susţinerea şcoalelor poporale.

La graţioasa chemare a Mitropolitului a răspuns Preasfinţ. Episcop *Demetriu* al Orăzii, care a venit, însoţit de canonicul M. Nyes şi Preasfinţitul Episcop *Vasile* al Lugojului, care a venit cu canonicul prelat Ioan Boroş. Preasf. Episcop *Ioan* al Gherlei şi-a scuzat absenţa şi a trimis pe can. Ioan Georgiu.

Afară de cei înşiraţi, Escel. Sa Mitropolitul a mai învitat la conferenţă pe membrii Veneratului Capitul mitropolitan, pe Silvestru Nestor directorul şcoalei de fetiţe şi pe protonotarul Iacob Popa.

Şedinţele s'au ţinut Joi şi Vineri înainte şi după amiazi.

Conferinţa a hotărât să trimită la Casa deputaţilor, la a magnaţilor şi la Regele apostolic o reprezentaţiune contra proiectului de lege prezentat de ministrul Apponyi.

În această reprezentaţiune să cere, ca proiectul de lege să fie retrimis Ministrului de culte şi instrucţia publică, spre a-l prelucrà astfel, încât îmbunătăţirea lefilor învăţătoreşti să se facă din Cassa statului, fără ca prin aceasta să fie lipsite bisericile de drepturile cari până acum le-au avut asupra şcoalelor, în ce priveşte aplicarea şi disciplinarea învăţătorilor, dreptul autorităţilor bisericeşti de a aprobà ele înseşi manualele didactice şi de a statorì planul de învăţământ în şcoale şi fără de a se luà toate celealalte drepturi cari până acum le-au *avut* autorităţile bisericeşti pe baza articolului de lege XXXVIII şi XLIV din 1868 în ce priveşte limba de propunere română în şcoalele bisericei române unite

Reprezentaţiunile au fost subscrise de Arhiereii prezenţi şi de inspectorii şcolastici ai celor patru dieceze şi înaintate la locul competent.

FOIŢĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea" de Ioan Agârbiceanu. —

(Continuare.) 5

Ceea ce a întrebat cunoscutul la casină, aveà să urmeze în curând. Advocatul Munteanu, într'o bună dimineaţă îi spuse lui Barbu că-l opreşte la prânz. Barbu mulţămì scurt şi-şi văzù mai departe de lucru. Îi venià, aşa dintr'odată, în minte tot ce i-a spus Almăşan despre familia aceasta, şi se simţeà pentru întâia oară în viaţa lui că trebue să facă ceva, ce nu i-ar plăceà.

La amiazi se duse cu dl advocat în cealaltă casă. Nici nu băgă de seamă, că acesta-l priveşte odată întrebător, când a văzut că Barbu vine aşa cum a lucrat în cancelarie. — Aceeaş privire întrebătoare i-o aruncară şi doamna şi domnişoara.

Dar prânzul începù, şi el băgă acum mai de multeori de seamă cum îi privesc mânecile rocului scurt, cam roase de atâta scris. Adecă, de aici toate privirile acelea curioase! Îi trecuse orice voie de mâncare, şi ar fi voit să le privească odată cu toată puterea dispreţului său, şi să iese pe uşe. Adeca el munceşte să-şi poată face un loc în lume şi să ajuture pe ce-i de-acasă, munceşte cât îl ajung puterile, şi-n gândul şi inima lui trec vedenii curate, ideale, depărtate de acest pământ nemernic, şi ele se simţesc ofenzate că dânsul nu s'a prezentat în negru! Lui Barbu îi părù un gând aşa de josnic acesta, aşa de nepotrivit cu sufletul unui om, încât nu le mai învrednicì de nici o privire cât a ţinut prânzul.

Adecă acestea-s simţuri fine, culte! Pentru acestea se încovoaie părinţii sub povara greutăţilor purtându-şi copiii la şcoală, ca să sporească aceasta clasă ce-şi zice cultă!

Tot ce s'a urmat sub prânz pentru Barbu a fost un vis urât. Femeile, se vede băgând ceva de seamă, au pornit o conversaţie cu mofturi despre vre-o trei-patru familii româneşti din oraş. Nu aflau nici cât e negru sub unghie bun în ele, ci dimpotrivă. Şi dacă acelea familii ar fi într'adevăr atât de negre cum le zugrăvesc acestea două guri de mure, n'ar fi vrednice, într'adevăr, decât să le învălui în cătran să arză. Nime nu ştie înnegri mai bine ca cel ce însuşi e negru ca dracu. Barbu după cum le-a văzut că începe, erà convins că de-ar fi ţinut prânzul mai mult, ar fi luat toate familiile din oraş pe rând.

Dar aşa a scăpat, c'o hotărâre nestrămutată: Încă în ziua aceea se mulţămì de scris în cancelaria dlui Munteanu. Acesta rămase înlemnit.

— „Bine dle Barbu, mi-ai zis vreodată că ceva nu-ţi place, nu mi-ai cerut niciodată o plată mai mare. Pentruce nu mi-ai spus nimic?

— N'aveam ce-ţi spune dnule advocat. Mi-a venit mie aşa să mă duc. Ştii dta că dacă-mi pun odată ceva în gând, nu mă mai abate nimeni.“

Adunarea poporală.

De mult nu s'a ţinut la Blaj o aşa de frumoasă adunare de popor. Cu tot timpul nefavoritor, frig şi ninsoare, preste 3000 de persoane au umplut vasta piaţă din faţa sfintei Mănăstiri, grăbind să-şi alăture şi ei glasul de protestare, contra noului atac, ce se plănuieşte în potriva noastră.

Ar fi să facem cunoştinţă din nou cu procurorul, dacă am depăna firul gândirii, ce ne-a inspirat această zi, şi ne-a deşteptat vederea acelor mii de oameni, cari în frunte cu preoţii şi învăţătorii lor au venit la Blaj, să-şi recorească sufletele la cuvintele calde şi sincere ale conducătorilor. Au priceput aceşti ţărani în simplicitatea gândirei lor, că e vorba de ceva lucru mare, de ceva neobicinuit, dacă fruntaşii Blajului îi cheamă la consfătuire în faţa acestei sfinte biserici, martoră atâtor momente de însufleţire naţională.

Şi au venit toţi câţi au putut, pacinici şi liniştiţi, cum e firea Românului, şi cu sete şi cu drag ascultau la poveţele ce li-se dădeau.

Erà vorbă de cea mai scumpă avere a noastră: de limbă, care e primejduită, de copiii nostri, cari vor fi crescuţi în străine graiuri şi cu străine învăţături, de şcoala noastră, care îşi va pierde caracterul său confesional şi românesc, — şi acest ţăran blăjin, — neînfricat de patrulele de gendarmi, pe cari îi întâlniai la tot pasul şi-i zăreai pe la răspântii, — cu inima liniştită, că-şi împlineşte o datorinţă sfântă, a stat două ceasuri în frig şi nea, ascultând cuvintele entusiaste şi înţălepte ale „domnilor“ dela Blaj.

Aproape în acelaş timp cu Preasfinţiţii Arhierei ai bisericei unite, Blajul a adunat la sinul seu pe ţăranii satelor învecinate, ca împreună sfătuindu-se să-şi spună şi ei gândirea: că nu e bine, că nu se dă fiecărui bărbat dreptul de vot, că nu e omenesc acum în veacul libertăţilor de tot soiul, a nu îngăduì, pe cei ce ştiu purtà condeiul, ca să-şi spună păsul ce-i munceşte şi să strige contra celor ce-i nedreptăţesc şi mai pe sus de toate, că e grozav, a nu lăsà pe un popor să se instruiască în limba lui, între marginile legii, în alipirea către tron şi în dragoste către pământul străbun.

Şi Blajul şi-a spus cuvântul în chip demn şi cinstit, cât persoana oficioasă prezentă s'a simţit îndemnată a felicità pe vorbitori.

E rândul celorlalte centre să imiteze această înălţătoare pildă şi până mai e yreme, să-şi ridice glasul de protestare.

Dar să lăsăm să urmeze raportul despre această adunare.

* * *

Punct la 11 oare apar de pe trei strade şiruri compacte de ţărani, cari în şir militărese, cu preoţii şi învăţătorii lor împreună, având frunză de brad sau de muşcată la căciulă, să înşirue în bună ordine în faţa terasei Catedralei. O mare de capete. Prezenţi: aproape întreg Capitlul, toţi preoţii din gremiu, adv. Patiţa din Alba-Iulia, adv. Tripon din Bistriţa, adv. Oltean din Ludoş, 10 tineri universitari din Cluj, în frunte cu Voicu Niţescu, toţi preoţii şi învăţătorii din satele învecinate, câţiva din depărtări mai mari, multe dame, cari nepăsătoare rabdă frigul aspru.

Se constitue biroul: prezident e aclamat *Dr. Alesandru Pop,* notari: *Dr. Dănilă Szabó* şi *Dr. Ioan Bălan.* De faţă protopretorul Simonffy Alajos.

Dl dr. Pop ocupă prezidiul şi într'o ninsoare deasă salută pe cei prezenţi, mulţumindu-le cu toată căldura, pentru viul interes, ce-l arată faţă de acelea chestiuni, pe cari guvernul vrea să le resoalve în timpul cel mai scurt şi cari pe noi românii ne privesc foarte deaproape. Aduce la cunoştinţă, că sunt trei puncte puse la ordinea zilei, cari se vor desbate: 1. Sufragiul universal; 2. Libertatea de pressă; 3. Proiectul reformelor şcolare, urmând la sfârşit proiectul de resoluţiuni.

La primul punct, se dă cuvântul dlui *Dr. Laurenţiu Nestor,* advocat. De pe locul acela sfânt, de unde a răsunat glasul deştep-

---

Munteanu îşi aduse aminte de hotărârea lui când n'a vrut să-i primească iscălitura cambiului, şi n'a mai stăruit. Dar îi venià foarte greu să nu mai stăruiască. Se deprinse cu Barbu, încât se mânià şi numai la gândul că va rămâneà iar singur. Alt cancelist ca Ilie nu-şi mai află. Aceasta o ştià bine dlui, dar mai ştià şi altceva. De când băgă de seamă ce om de ispravă e Barbu îşi puse şi el un gând, pe care-l vedeà păn'acuma ca scos la liman. O nepoată de-alui, fata unui frate ce-a fost medic, ar fi câştigat un om de aur în Barbu. Fata-i orfană, şi chiar în zilele acestea erà aşteptată să vină la dânsul, să locuiască aci. Cum să-l poată lăsà chiar acum să plece?

— „Dacă nu-ţi mai place dle Barbu, poţi să mergi, dar crede-mă nici într'alt loc nu va fi mai puţin de scris, ori mai mare plată. Cel puţin însă mă încred în cinstea Dtale şi ştiu că nu vei merge, pănăce nu-mi voiu căpătà alt om în loc.

— Aceasta-i datorinţa mea dle advocat. Ce-s dator fac, să ştiu că sfarm pietri.“

În după amiaza aceea a scris şi n'a scris. Părea că-i frânt ceva în el, de nu-l lasă să poată fi cu băgare de seamă, să scrie şirul oblu, să-şi ţie trupul pe scaun. Câte-odată-i părea că masa de scris se clatină, şapoi începe să se învârtă cancelaria întreagă. Sara nu mai merse la cină, ci întră de vreme în odaia lui.

Numai târziu cum stà îmbrăcat trântit în pat, gândurile începură să i-se înşire limpezi, gânduri grele, şi aşa de amare de par'că le simţeà gustul.

Îş vedeà trecerea sa prin gimnaz ca o undă grabnică de lumină. Câteva cuvinte calde a profesorilor de atunci, îi deschiseră mai întâi orizonturi largi gândurilor sale, mergându-i drept la inimă. Ţinta ce-o poate aveà un om în lume, el o văzù limpede când termină gimnazul. Drept că erà şi mai în vrâstă ca alţii, şi priceperea sa uşoară îi lăsà destul timp ca să cetească. Profesorii se mândreau cu el, şi-l puneau de model altora. Nici un gând dintre cele ce se tîrăe pe pământ nu l-au îndemnat să meargă la universitate, ci numai dorinţa de-a puteà ajutà mai bine, trăind în viaţă. Anii cei doi petrecuţi departe în străini i-se păreau întunecaţi, numai ceva lumină în cuprinsul lor: voinţa lui nestrămutată. A fost totdeauna de convingerea că învăţătura trebue să-l înalţe pe om, să-l ridice peste punctul amărît de-a vedea viaţa omului de rând. Mergeà aşa de departe în judecăţile lui, încât credeà că patimile josnice scad, cu cât este cineva mai cu multă ştiinţă, mai „cult.“ — Dar, încă în lunile celea dintâi, când Iuliu Popescu îi spuse c'a primit bursa, îi venì presimţul acela urît, ce-l înfiorà, şi pe care abia acum puteà să-l înţeleagă în tot cuprinsul lui. I-se arătă într'altă lumină oamenii aceia pe care el îi credeà desbrăcaţi de orice patimă. Petrecerile cunoscuţilor, colindările „căpăilor hămesiţi“ cum îi venià să le zică, dar mai ales purtarea acelor „inteligenţi“ străini, cu cari avuse daraveri păn'a stat la universitate, întăreau tot mai mult lumina aceasta nouă. Dar atunci aveà un punct de razim, şi Barbu rămânea tare: tinerii aceia încă n'au ajuns la minte, iar cei cu minte, cari se arătau aşa răi faţă de el, n'au fost de naţia lui. Nezmintit altcum vor înţelege ai nostri ce însemnează a aveà o cultură, a te ţineà de lumea cultă. — Dar razimul acela se surpase acum în inima lui Barbu, şi i-se părù ca şi când s'ar fi pierdut toată ţinta, toată fericirea vieţii lui. Adecă pentru aceea să te trudeşti, mâncându-ţi sănătatea, — jumătate din viaţa ta ca să ajungi între astfel de oameni, a căror cea dintâi grije e să înegrească pe vecinul său? Pentru aceea să cheltue atâta putere de bun, cu educaţia, ca'ntr'un oraş unde e destulă lume cultă românească, să treacă un an şi să nu ştie nimeni că trăesc acolo, să nu se aprindă odată focul sfânt al însufleţirii pentru durerile naţii din care am ieşit cu toţii? Să nu fie vrednice de-o singură discuţie, din partea celor cari înţeleg, despre chestiile cari taie în drepturile poporului nostru? Să fi ajuns cu învăţătura acolo să-ţi preţuiască o doamnă preţul după haina ce-ţi acopere lutul, şi să fie crescută şi domnişoara tot în chipul acesta? — Cum se va mai strădui el să-şi gate drumul pentru a întrà într'o

tător a lui Bărnuţ, salută oratorul mulţimea. Erà o clipă solemnă. „Vă salut pe voi fraţi români, cari aţi venit aici pe pământul acesta sfânt, unde înainte cu 59 ani, la 3/15 Maiu 1848, s'au adunat părinţii nostri, ca să-şi deie mâna şi să jure în faţa cerului, că vor luptà pentru desrobirea lor şi a noastră. Vă salut pe voi, că în timpul acesta greu, aţi venit să vă spuneţi cuvântul vostru la toate acelea reforme, pe cari vrea să le resoalve acest guvern, şi cari ating viaţa noastră de popor foarte deaproape".

Trece apoi la chestiunea votului universal, spune, cum guvernul actual şi-a luat angajamentul de al rezolvà în spirit democratic şi arată cum înţălege guvernul spiritul acesta democratic, şi cum intenţionează, ca dreptul acesta de vot să-l deie numai acelora, cari ştiu scrie şi ceti ungureşte. În faţa acestui atentat noi trebue să protestăm.

„Guvernul aşa să vede, că toate drepturile câte le avem, vrea să le facă pendente dela cunoaşterea limbei magiare. Noi ne jertfim sângele nostru, ne jertfim averea noastră pentru ţară. Când vă duce feciorii în cătane, oare întreabă-i că ştiu ungureşte? Când vă cere bani în dare, oare întreabă-vă că ştiţi ungureşte? Iară când e vorba de a-vă recunoaşte drepturile, pe cari toţi cetăţenii ţărei le au, atunci să vă întrebe de ştiţi ungureşte ori ba? Ce ziceţi voi la acestea?"

A răspuns puternic, respicat, poporul. A protestat. „Vrem să trăim ca Români!"

Şi oratorul spuneà înainte un şir întreg de adevăruri, cari ustură, pe ceice vreau să le calce în picioare.

„Avem o mână de deputaţi în dietă, când după numărul nostru ar trebui să avem de zece ori atâţia!"

Şi oratorul termină între nesfârşite aplause, ca un protest comun, contra chipului cum actualul guvern ar vrea să resoalve legea electorală.

Tot la punctul 1, vorbeşte şi *Dr. Ioan Sâmpălean.* Dsa laudă hărnicia preoţilor, cari prin învăţăturile lor susţin moralitatea în popor, temelia cea mai puternică a fiecărui stat; laudă silinţa învăţătorilor, cari luminează mlădiţele tinere lor încredinţate; înalţă mai pe sus de toate munca cinstită, plină de nădejde a plugarului, care cu sudori de sânge îşi asigură traiul vieţii. Constată însă în acelaş timp, că o parte însemnată din truda plugarului sboară departe peste graniţă, şi se îngraşe alţii din sudoarea lui; fiind bietul plugar în situaţia negrului din Africa, care îşi dă aurul englezului pe obiecte sclipitoare de aramă. Cauza apoi, că aceşti trei factori: preotul, învăţătorul şi agricultorul, — din cari constà cu deosebire adunarea din faţa vorbitorului, — n'au parte din o fericire temporală, o află cu deosebire în lipsa de conştiinţă despre drepturile sale. Că drepturile ajută nu celor cari dorm, ci celor cari sunt treji. Accentuează, că fiind tare vast câmpul drepturilor, îi este cu neputinţă, ca să reflecteze la toate. Să restrânge singur la puterea legislativă, arătând, că dupăce legilor aduse trebue să ne supunem, dacă nu pentru consecinţă în toate cazurile, cel puţin pentru ordine. În legislativă influinţează poporul prin votul său, care trebue să fie *universal şi secret.* Drept motiv pentru *votul universal şi secret* aduce legea creştină, care nu are nici un paragraf, ce i-s'ar împotrivì; apoi dreptul firei, care, dacă dă drept massei de avere, pământ, vite, etc..... cu atât mai vârtos trebue să deie braţelor vânjoase, fără de cari massa de avere nu ar avea nici un preţ, — şi în urmă mesagiul de tron al Majestăţii Sale, care la deschiderea dietei din 1906, lăsând să se revizuiască legea electorală, pondul principal în acea revizuire se află a fi cu introducerea *votului universal şi secret;* precum şi glasul puternic, constatat şi bine primit în societate a partidului independist, care dela înfiinţarea sa a stăruit mult pe lângă *votul universal şi secret.*

Drept încheiere afirmă, că nici o fiinţă nu este vrednică să vadă lumina zilei pe un pământ, pe care nu-l iubeşte, arătându-şi iubirea faţă de acel pământ, cu deosebirea prin consecinţa despre drepturile sale, care e o sabie cu mult mai ascuţită, decât cea de metal.

Vorbitorul a fost mult aplaudat!

La punctul 2 din program vorbeşte dl *Aurel Ciato,* redactorul dela „Revista politică literară". Vorbirea dsale asupra libertăţii de presă, spusă în un ton puternic şi cu fraze împodobite electrisează pe ascultători cari subliniază cu dese şi îndelungate aclamări acest frumos discurs.

„Ne-am întrunit aci, pentru ca să tălmăcim pe înţelesul tuturor, rostul, fiinţii noastre, aşa cum Dumnezeu ne-a creat, că ne-am deschilinit, aşa cum marele împărat Traian ne-a sădit pe acestea plaiuri, aşa cum toată conştiinţa noastră ne-o spune, că vrem să fim, şi că trebue să fim", şi continuând acest fir de idei, spune cum pentru dreptul gândirii şi a înveşmântării celor gândite, pentru libertatea cuvântului şi pentru libertatea de a scrie, „s'au dat lupte mari şi grele, s'au scurs râuri de sânge". Cu vremea şi cu înaintarea omenimei, „bărbaţi luminaţi au început să înţeleagă, că aceste libertăţi nu sunt numai pentru binele singuraticilor, ci ele sunt cea mai puternică garanţie, pentru însăşi fiinţa statului". Şi înşirând câteva din chemările unei prese libere, oratorul ne arată, că fără presă liberă nu se poate controla mersul afacerilor publice, nu se pot apărà libertăţile publice contra volniciilor şi abusurilor de putere. Ei bine, actualul guvern

---

astfel de viaţă? Puterea ce i-a întărit inima păn'acuma de unde o va luà?

Afară vântul vijea, plin de şuere, câteodată se mulcomeà cântând subţire şi răguşit arii desnădăjduite. Apoi se învolburà de-odată, stând să ieè coperişul căsii în slavă. Erà întunerec să nu-ţi vezi mâna, dar Barbu nu-şi aprinse în noaptea aceea nici o lumină. Căci şi lumina ce-i întărià gândul mai înainte scădeà mereu, numai în restimpuri, adunându-şi puterile, se făceà ca o limbă de flacără ce bate în stângere.

(Va urmà).

Chestii contimporane.

VII.

Raţionalismul religios la noi.

II.

Toate relele îşi au leacul lor, aşa şi criza religioasă a românilor de azi; unor eventuale conflicte se poate prevenì uşor. Nici nu poartă vină la noi aceia, cari eventual nu au încă convingerea religioasă! Ne lipseşte o activitate corăspunzătoare din partea clerului: *apologia creştinismului,* prin cărţi şi reviste, prin predici şi conferinţe. Să se arete, cât de puţin se împotrivesc adevărurile religiei noastre — ştiinţelor profane; apoi cum se înţeleg acelea, ce este esenţa creştinismului? Doar nu e lucru mai ideal, decât a vedeà, cât de frumos se pot combinà învăţăturile creştinismului cu ştiinţele pozitive! Şi numai aşa are pace şi îndestulire sufletul unui om cult şi învăţat de azi.

Ce priveşte *conferinţele religioase,* acelea ar aveà la noi acelaş rost, ce-l au misiunile la popor (deocamdată, căci bine ştiu eu diferinţa esenţială, ce este între ele). Eu aşi fi de părere, că obiceiul acelora să se introducă mai ales în oraşele noastre, unde avem inteligenţă mai multă. Să se ţină astfel de conferinţe, fără deosebire de confesiune. Sunt anumite ocaziuni, când acelea sunt cu mai mare interes ascultate. În biserica rom.-cat. aflăm mai ales la catedrale, de regulă în postul Paştilor, astfel de conferinţe. Aşa a ţinut în săptămâna mare a anului trecut P. S. Sa Episcopul *Hossu* în catedrala din Lugoj, conferinţe religioase, punând prin aceasta început unei activităţi noi în sf. noastră biserică.

Ce priveşte *literatura bisericească,* de chestia aceasta mă voiu ocupà deosebit. Aici observ numai, că atât la noi, cât şi în România, terenul acesta de activitate e *foarte negligiat.* Puţin se produce, şi ce se produce, e în mare parte *neîndestulitor.* Frumoase cestiuni s'au tratat în secţiunea bisericească a Congr. V. al Asoc. pentru înţăr. şi răsp. ştiinţelor rom. (ţinut în Bucureşti. 7 Sept.—10 Oct. v. 1906), astfel: *activitatea extra-pastorală a preotului; cauzele crizei religioase a tineretului de azi; despre morala creştină; coborârea sentimentului religios;* apologia monahismului; istoricul şi activitatea bis. rom. (*Natura,* 1906. p. 22—3). Precum vedem, şi cei din România sunt în *conştiinţa* stărilor religionare la noi şi a indigenţelor, dar de *lucrat?* Au ei de gând să-şi facă ceva întru sanarea neajunsurilor? ei o ştiu!

„Sunt *trei întunecimi,* cari cuprind spiritele naţiunilor decadente: *scepticismul, materialismul, cosmopolitismul,* consecinţi ale scăderii principiului lor vital.

„Şi sunt *trei lumini,* care izvorăsc din exuberanţa vitalităţii popoarelor tinere: *creştinismul, idealismul, naţionalismul.* Pe acestea trebue să le cultivăm noi, românii, cari suntem abià la începutul desvoltării noastre ca naţiune" (A. C. Cuza, l. c.)

Acestea am ţinut de relevat, faţă de raţionalismul religios la noi.

Videant consules!

Nicolae C. Brinzeu.

nu numai, că nu vrea să lărgească şi să garanteze tot mai mult această libertate, ci promite la toate prilegiurile, că va înăsprì paragrafii, cari ţărmuresc libertatea scrisului în foi, şi că va pedepsì cu asprime nu numai pe cei ce scriu, ci şi pe cei ce susţin pe gazetari. „Cunoaştem din practica de până aci — esclamă vorbitorul, — în contra cui sunt îndreptate intenţiunile guvernului“. Şi o ştie mulţimea aceasta, care a aclamat pe dl Ciato, care încă suferise asprimea legii, în temniţa Seghedinului. Continuând, oratorul protestează cu toată tăria contra acestui nou atac, plănuit de guvern, pentrucă ascuţişul lui e mai ales îndreptat contra noastră, a Românilor, cărora, abea ne-a mai rămas vre-un mijloc de apărare, afară de foi. Cu toate acestea, cu toată soartea amară şi de până aci a gazetarilor noştri, n'am fost sdobiţi nici stârpiţi, pentru că azi avem de trei ori atâtea gazete româneşti, ca înainte cu câţiva ani.

Citează apoi cuvintale unui mare filosof (Spinozza), care se esprimă în chipul cel mai aspru contra statelor şi guvernelor, cari urmăresc ca pe criminali, pe oameni onorabili, cari cugetă libăr şi nu ştiu sau nu vreau să se prefacă.

„Suntem iubitori de ordine, avem respectul legilor şi mai presus de toate ne iubim patria noastră“, dar nu suferim odată cu capul ca cineva să se atingă de fiinţa noastră românească, căci „avem şi noi un credeu, pe care poetul Coşbuc, l'a cuprins aşa de fidel în frumoasele versuri:

„Tot una e dac'ai murit
„Flăcău ori moş îngârbovit,
„Dar nu-i tot una leu să mori
„Ori câne înlănţuit“.

Indelungi şi repetate aplause şi aclamări au răsunat la adresa entusiastului şi infocatului vorbitor.

Ne mai fiind nime însinuat la discuţia acestui punct să dă cuvântul părintelui canonic *Dr. Augustin Bunea.* Apariţia sa e salutată cu vii aclamaţiuni şi fiecare îşi impune o mai încordată atenţie spre a urmări şi mai bine pe distinsul orator. Dsa vorbeşte improvizând, însă la înţelesul şi inima tuturor:

„Oameni buni!“ începe vorbitorul cu glas vibrând de emoţia momentului, „tresar, când văd adunaţi la olaltă atâţa Români, cari nu şi-au pregetat, să vină din depărtări, pentru a-şi recorì sufletul la cuvintele noastre“. Şi din ce în ce glasul său se întăreste şi înalţă, cât răsună prin vasta piaţă a Blajului. Vom cercà să schiţăm în palide cuvinte acest frumos discurs, care e pagubă, că n'a fost stenografat.

„Dujmanii trebue să recunoască, că Românii au multe virtuţi şi frumoase însuşiri. Intre aceste străluceste mai ales credinţa către tron şi capul încoronat. Oasele lor au albit câmpiile Lombardiei, pin văile Boemiei au curs sângele Românilor şi Dunărea adeseori a fost înroşită de sângele părinţilor nostri, pentru a ţinea sus şi slăvit tronul Majestăţii Sale“.

„O altă însuşire e dragostea nefăţărită faţă de patrie. Nu se poate spune cât sânge au vărsat Românii pentru ţara lor! Când pardele Turcilor năvăleau peste Dunăre, Românii lăsau toate şi grăbiau cu dragă inimă contra barbarilor. Adese numai femeile mai rămâneau acasă, ca să îndeplinească ele greul lucru al câmpului.

Şi oratorul arată, că urmarea acestei dragoste pentru patrie, a fost organizarea celor trei regimente româneşti de graniţă, sub împărăteasa Maria Teresia.

„Dar nu numai credinţă către Majestatea Sa şi către patrie, dar şi credinţă către limba şi legea strămoşească îl caracterisează pe poporul românesc. Sunt 2000 ani de când a început să se plămădească poporul românesc pe ambii ţărmuri ai Dunării de jos, pe cari au pus stăpânire strămoşii nostri. 600 ani am stat sub ocrotirea Romei şi în credinţă şi în sânge. Ea ne-a învăţat limba, pe care n'o putem uita“. Şi oratorul continuă înşirând povoiul limbilor barbare, cari au sdrobit tot ce au întâlnit în calea lor, castele, fortăreţe şi cetăţi, n'au putut să ne răpească însă legea şi limba. „La vetrele caselor şi în codrii şi în cântecele de jale s'a păstrat limba românească. Dar a trecut povoiul barbarilor, cum se scurge o apă mare, după ce a inundat tot, şi firicelul de iarbă iar a început a încolţi. Poporul românesc iar s'a închegat şi el. Mai întâiu în biserică, unde s'a putut, s'a organizat sub voevoţi şi kneji şi a început o nouă viaţă naţională, şi Dumnezeu ne-a ajutat. Şi azi nu mai poate ori cine să-şi bată joc de noi. Avem doue mitropolii, o mulţime de instituţiuni culturale şi în câţiva ani ne-am ridicat la 3400 şcoale poporale. Am luat pânea din gura copiilor, spre a plăti pe învăţător, am vândut vita din jug spre a câştiga puţină carte, care să ne lumineze viitorul. Şi astfel mereu am mers înainte.

„Numărul oamenilor cu carte a crescut, cât azi avem podoabe, cari ne fac cinste în ochii străinilor.“ Şi păr. Bunea pomeneşte pe Coşbuc şi Goga, dulcii cântăreţi ai neamului, pe cari ascultătorii îi aclamă.

„Dragostea de carte a prins rădăcină, — continuă dsa, — ţăranii nostri au început a cumpăra cărţi şi gazete, spre a se lumina.

„Voi aţi zidit şcoale, pe cari voiţi să le ţineţi şi mai departe. Şi, vorbesc din sufletul vostru, pentru că ştiu ce gândiţi, — voi nu sunteţi împotrivă, ca învăţătorii vostri să nu capete leafă mai mare dela stat, căci legile ţării obligă statul să îngrijească de celea ce sunt de lipsă pentru susţinerea bisericelor, şcoalelor, preoţilor şi învăţătorilor.

„Tălmăcesc gândul vostru când zic, că voi nu doriţi, ca şcoalele voastre, să nu mai fie şi de acì înainte româneşti. Tot Românul doreşte, ca ele să rămână aşa cum s'au făcut. Legea obligă statul să respecte caracterul românesc al şcoalelor şi noi dorim ca legile acestea să se ţină cu tărie. Am spus că suntem supuşi credincioşi ai Maiestăţii Sale şi a constituţiei şi nu vrem să fim întrecuţi în această credinţă de alte popoare. Avem însă în acelaş timp şi dreptul de a cere să nu ni-se ştirbească drepturile garantate tot prin lege. Dacă plătim dări, dăm soldaţi şi ne supunem legilor, avem dreptul să cerem dreptate şi dreptate va fi, când un popor poate să înveţe şi să se cultive în limba lui. Şi mi-s'a cutremurat sufletul, când ministrul Apponyi a presentat proiectul său căci o parte din şcoale, cu limba de propunere românească, nu vor mai fi pe viitor. Aprobarea cărţilor de şcoală se va luà dela autorităţile bisericeşti şi se va da celor ce dictează legile. Şi cum în ţară sunt atâtea confesiuni, ministrul nu poate fi pentru toţi, decât dacă **scoate** din cărţile de şcoală, cele ce se ţin de credinţă, cari învăţături sunt diferite unele de altele. Astfel va trebuì să scoată credinţa din cărţi şi copii nostri să fie crescuţi din cărţi, cari nu vorbesc de credinţă.“ Şi după ce înşiră toate acelea pe cari noul proiect le poftesţe dela şcoalele confesionale subvenţionate de el, prin ce se face nesimpatic tuturor confesiunilor şi naţionalităţilor, oratorul continuă: „Ne mai amăgesc şi cu aceea că dacă copii nostri vor învăţà limba ungurească, vor ajunge în deregătorii. Şi cu toate că avem tineri culţi, cari ştiu mai bine ungureşte ca mulţi unguri, totuş iată acì în Blaj de pildă câţi români sunt în diregătorii de a statului? (Servitoriul protopretorului! Culeg.) Sunt momeli acestea, pe cari le respingem, pentru că ni-e scumpă limba.

Vorbitorul aduce de pildă pe Unguri, care -şi iubesc aşa de mult limba lor, cât cu tot potopul popoarelor barbare şi-au păstrat până azi limba lor. Ungurii au rămas, dar au rămas şi Românii.

Trecând la alt şir de idei, arată dragostea cea mare, pe care Românul o are faţă de biserica sa, în care slujba sfântă, şi toate ceremoniile se îndeplinesc în limba sa, pricepută de toţi, şi „noi vrem cu toţii ca aşa să rămână şi pe viitor. Proiectul ministrului Apponyi atacă şi temeliile bisericei, pentrucă în şcoală învăţându-se în altă limbă, copiii nu vor mai pricepe toate lucrurile, ce se petrec în biserică şi aşa încetul pe încetul se vor înstrăină de biserică şi pe încetul bisericile vor fi părăsite şi se vor ruinà lipsindu-le poporul.

„De aceea aţi venit aci — încheie oratorul — ca să luptaţi cu toată tăria contră apucăturilor acelora, cari vreau să ne înstrăineze de limba noastră. Să ştie toată lumea — şi Majestatea Sa şi guvernul şi dieta, că pentru sângele ce l-am vărsat întru apărarea acestei ţări, suntem vrednici, ca acest proiect să se retragă!“

A fost o furtună de aplause şi nesfârşite aclamări. Vorbirea părintelui canonic Bunea, a încălzit inimile tuturor, pentrucă le-a zugrăvit cu deamăruntul ilegalităţile, ce ni se vor face, dacă proiectul şcolar va deveni lege. Constatările făcute de vorbitor, vor rămâneà multă vreme întipărite adânc în inimile miilor de ascultători.

Ca ultimul vorbitor ie cuvântul dnul *Ştefan Roşian,* care reasumând esenţa discursurilor rostite, sfătuieşte poporul să-şi iubească biserica şi limba. Spune că dorinţa noastră a tuturora este ca în această ţară să stăpânească dragostea şi frăţietatea prin proiectele discutate azi însă, se vatămă aceste doue frumoase simţeminte; dsa prezintă următorul proiect de resoluţiuni:

Românii din cercurile electorale Aiud, Vinţul de jos, Dicio-Sân-Mărtin şi Uioara întruniţi în adunarea poporală ţinută în piaţa Blajului, Duminecă la 10 Martie 1907, după-ce au discutat cestiunea sufragiului universal şi a libertăţii de pressă, pe cum şi proiectul despre raporturile de drept ale şcoalelor poporale primare, ce nu au caracter de stat, şi despre lefile învăţătorilor dela şcoalele comunale şi confesionale, au adus următoarea

Hotărâre:

I. Adunarea poporală cere şi pretinde dela toţi factorii constituţionali ai Ungariei, ca conform mesagiului de tron al Majestăţii Sale Imperiale şi regeşti apostolice, cu care s'a deschis dieta din 1906, să se introducă fără amânare şi în Ţara-Ungurească votul universal şi secret. Cercurile electorale să se rotunzească astfel, încât toate popoarele Ungariei să-şi poată validita voinţa în ocârmuirea şi administraţia statului, potrivit cu numărul lor şi cu jertfele de sânge şi de avere, ce ele le-au adus totdeauna şi le vor aduce pentru patria comună. Pacea, liniştea şi bunăstarea patriei nu se poate dobândi decât prin o lege electorală dreaptă, care se deschidă porţile constituţiei pentru toate păturile societăţii şi pentru toate popoarele ţării şi astfel să dea acestor popoare una din celea mai puternice garanţii pentru existinţa şi desvoltarea lor, conform însuşirilor lor etnice şi tradiţiilor şi aspiraţiilor lor culturale.

II. Adunarea poporală văzând, cât de des şi cât de greu sunt osândiţi mulţi dintre acei concetăţeni, cari în pressă îşi ridică glasul pentru drepturile popoarelor din Ungaria şi fiind convinsă, că delictele de pressă nu pot fi judecate cu dreptate decât numai de acei cetăţeni cari cetesc şi pentru cari s'au scris productele de pressă, cere şi pretinde o lege de pressă, care se închidă pentru totdeauna uşa la izbucnirile animosităţilor dintre popoarele conlocuitoare şi care să nu poată sugrumà *niciodată* libertatea gândirei şi a cuvântului şi mai ales să nu poată împiedecà manifestarea voinţii, dorinţelor şi aspiraţiilor popoarelor ce alcătuiesc statul ungar.

III. Adunarea poporală îşi ridică glasul sau de protestare înaintea tuturor factorilor constituţionali ai ţării, împotriva proiectului de lege despre raporturile de drept ale şcoalelor poporale primare ce nu au caracter de stat, şi despre lefile învăţătorilor dela şcoalele comunale şi confesionale, şi pretinde, ca acest proiect să fie luat dela ordinea zilei în parlamentul ţării. Nu îmbunătăţirea lefilor învăţătoreşti ne neliniştesţe, ci condiţiile de cari este legată această îmbunătăţire. Împlinirea acestor condiţii, aşa pe cum este prevăzută în proiectul de lege, nu poate avea altă urmare, decât desfiinţarea naţionalităţilor nemaghiare şi a bisericilor lor. Nu se mai ţine seamă în acest proiect de legile fundamentale din 1868, pe cari se întemeiază şi de cari este legată restabilirea constituţiei ungare. Limbile naţionalităţilor sunt scoase chiar şi din acelea şcoale agronomice de repetiţie cari vor fi susţinute de naţionalităţi şi de bisericile lor şi astfel se vatămă paragraful 17 din art. de lege 44 din 1868, care îndatoreşte statul ca în ori şi ce fel de şcoale, chiar şi în celea de stat până sus la academii şi la universităţi să se îngrijască, ca naţionalităţile nemaghiare să se folosească numai de limba lor în predarea învăţământului public. — În celelalte şcoale primare confesionale să dă limbei maghiare un teren atât de larg, încât limbile naţionalităţilor abia mai au ceva loc.

Celea mai importante obiecte de învăţământ, ca aritmetica, istoria, geografia, constituţia patriei, au să se predeie în legătură cu învăţarea limbei magiare şi după manuale şi plan aprobate exclusiv de ministrul de culte şi instrucţiune publică, ceea ce face aproape cu neputinţă instruirea şi creşterea pruncilor în limba părinţilor. Senatele şcolare, preoţii, învăţătorii şi auctorităţile cele mai înalte bisericeşti sunt silite a-se îngriji de învăţarea limbei magiare în măsură aşa de mare, încât fiecare prunc, când iese din şcoala elementară să ştie vorbì şi scrie ungureşte. Şi măcar că din punct de vedere pedagogic aceasta este o pretenziune nefirească, iar între împrejurările noastre etnografice pretenziunea aceasta nu se poate împlinì, totuşi dacă nu se obţine acest rezultat proiectul de lege dictează pedepse aspre asupra senatelor şcolare, asupra preoţilor, învăţătorilor, şi asupra auctorităţilor bisericeşti, şi merge aşa departe încât în multe cazuri sistează chiar şi dreptul bisericei de a-şi susţineà şcoală. Astfel stând lucrul, proiectul de lege ţinteşte la desfiinţarea naţionalităţilor cu ajutorul şcoalelor proprii, ce şi-le-au înfiinţat cu mari jertfe, ceeace spune apriat şi Ministrul de culte şi instrucţiune publică, când în motivarea proiectului de lege arată că scopul aceluia este contopirea naţională (nemzeti összeforradás). Prin aceasta este însă ameninţată însaşi existenţa bisericilor româneşti, cari folosindu-se în cultul dumnezeiesc numai de limba românească, trebue să-şi piardă neapărat pe credincioşii lor, îndată ce aceştia nu vor mai primì în şcoalele primare o instrucţiune bună şi largă în limba lor naţională, care singură îi poate face să priceapă toată slujba dumnezeiască, singură îi poate legà pentru totdeauna de adevărurile, cari se predică în toate cărţile liturgice şi corale, din toate cântările bisericeşti, din toată maiestatea şi frumseţa fără părechie a cultului dumnezeiesc din bisericile noastre.

Biserica totdeauna a socotit şcoala de cel mai puternic mijloc pentru conservarea sa proprie. Prin proiectul de lege de care ne ocupăm, ni-se ià însă din mână chiar acest mijloc de existenţă. Căci nu mai poate servì bisericei acea şcoală, care după proiectul de lege nu mai foloseşte manuale aprobate de auctoritatea bisericească, ci exclusiv de Ministrul de culte şi instrucţiune publică; care nu mai are învăţător numit în mod independent de către susţinătorii ei, ci numai cu aprobarea ministrului; căruia nu-i mai prescrie biserica planul de învăţământ, ci Ministrul; — care nu-şi mai poate înlătură învăţătorul necredincios şi stricat fără de aprobarea ministrului. Nu poate duce decât la destrămarea organismului bisericesc acea şoală, care după proiectul de lege dă învăţătorului leafă mai mare, decât preotului, şi astfel aruncă între aceşti doi factori culturali mărul de ceartă, de invidie şi de împărechiere; care se scoate aproape cu totul de sub înriurinţa bisericei şi se pune sub înrâurinţa unor factori, cari pot fi purtaţi de spirit duşmănos faţă de biserică şi de instituţiunile ei.

În faţa acestor mari primejdii pentru existinţa poporului românesc şi a bisericilor lui, noi toţi cei adunaţi aicia ca nişte supuşi credincioşi ai Majestăţii Sale Regelui nostru apostolic şi ca cetăţeni devotaţi ai ţării de sub stăpânirea Lui preaînaltă, ne ridicăm glasul nostru de protestare, şi cerem dreptate, care trebue să ni-se deà în schimb pentru sângele şi averea, ce le jertfim pentru mărirea patriei şi a tronului.

IV. Totodată adunarea roagă pe Ilustrii nostri Arhierei ca la locurile competente să lucre din toate puterile să se delăture atentatul îndreptat împotriva legii şi a limbii noastre.

V. Adunarea cu tot dreptul nureşte credinţa şi nădejdea, că deputaţii nostri vor luptà cu toate armele legali în parlamentul ţării ca proiectul de lege a ministrului Apponyi, privitor la învăţământul poporal să se ieie dela ordinea zilei.

VI. În fine, adunarea roagă pe deputaţii naţionalişti, să organizeze o adunare de protestare a întregului neam românesc din Ungaria.

Înainte de închiderea adunării se cetesţe o telegramă sosită dela Ludoş, de următorul cuprins:

„Aderăm întru toate rezoluţiunei adunării poporale din 10 Martie 1907 din Blaj. Nicolau Solomon, protopop, Dănilă Muntean, notar penzionat, Dr. Ioan Oltean, advocat, Vasile Morariu, învăţător, Romeo Muntean, jurist, Victor Mureşian, jurit, Andreiu, preot, Ioan Russ, proprietar, Veturia Muntean, Otilia Oltean, Moga, Tănase, Ghirca, Ioan Pop, Ioan Stoica, Iacob Uţiu.“

După adunare a mai sosit o telegramă din Tohanul-vechiu:

„Românii din Tohanul-vechiu salută cu însufleţire adunarea din Blaj, ca apărătoarea culturei naţionale. Brumboiu, Manuilă, Crăciun, Pop, Voda, Grozea, Clocean, Mucea, Nemeş, Ungur, Muscan.“

O a treia telegramă a sosit dela teologii români din Ungvár.

În aceiaş rânduială bună, cum a venit, se împăştiă poporul, cu sufletul plin de învăţăturile primite şi cu conştiinţa naţională trează.

Deie Dumnezeu ca glasul miilor de Români, adunaţi la Blaj, să afle răsunet la cei în drept!

Noutăți.

Din Arhidiecezã. Ajutoarele văduvelor au crescut în anul acesta la 144 cor., a unui orfan cu mamă 48 cor., şi-a unuia fără mamă 72 cor. Ajutorul cel mai mare ce s'a dat, e de 432 cor. Averea fondului văduvelor şi orfanilor de preoţi s'a ridicat la sfârşitul anului trecut la suma de peste 415 mii cor.

— Duminecă în 10 Martie au fost hirotoniţi întru preoţi: *Ştefan Halmágyi* dispus de adm. par. la *Bărcut,* — *Axente Geamăn* dispus de adm. par. la *Rucăr,* amândoi în Vicariat, — *Iuliu Cioba* dispus de adm. par. la *Nadeşa română* tr. Reghin şi — *Avram Năpău* dispus de admin. paroh. la *Sohodol* tr. Roşia.

Din dieceza de Oradea. Fruntaşa parohie Sătmăreană, *Sanislăul,* sediul nou înfiinţatei bănci poporale „Arina" a căpătat de parohprotopop pe meritosul bărbat şi zelosul preot: *Alex. Pop,* pânacl paroh al Zăzarului de lângă Baia-mare, şi vice-prezident al reuniunei învăţătoreşti Sătmărene. De protopopi onorari au fost denumiţi parohul catedralei: *Petru Popeseu* şi *Florian Selagian,* paroh de Piscolt. — Felicitări.

Hymen. *Teodor P. Branea,* cleric abs. şi *Maria Drăgan,* anunţă celebrarea cununiei lor pe Joi în 14 Martie n. a. c. în biserica gr.-cat. din Dămuc.

— *Eugen Mezei,* medic şi *Irena Nemeş,* anunţă cununia lor, celebrată la 10 Martie a. c. în Biserica gr. cat. din Turda vechie.

— *Ioan Spinean* culegător-tipograf şi *Paraschiva Simtion* logodiţi. Felicitări.

Mulţămită publică. Subscrisul Curatorat gr.-cat. din opidul Cojocna, aduce prin aceasta celea mai fierbinţi mulţămite Escelenţiei Sale Preabunului nostru Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apşa pentru ajutorul de 1000 coroane, dat Parohiei noastre pentru edificarea caselor parohiale protopopeşti, cu care ne-au îndemnat foarte mult spre jertfire. — Cojocna 14 Faur 1907. In numele Curatoratului bisericesc. *Ioan Hăţăgan,* par. şi protopop gr.-cat. *Ilie Popoviciu,* curator primar.

Pentru gimnaziul din Brad. Damele române din Năsăud învită la *Petrecerea de duns* împreunată cu diverse producţiuni, care se va aranja Sâmbătă în 16 Martie st. n. 1907 în Năsăud în sala de gimnastică dela gimnaz. Venitul curat al petrecerei, pe cum şi al „buffet"-ului aranjat de dame cu aceasta ocaziune, e destinat pentru scopul completării gimnaziului din Brad.

Convocare. Societatea „Concordia" din Blaj, îşi va ţineà *Adunarea generală* Duminecă în 24 Martie n. 1907, la 2 oare p. m. în localul societăţii meseriaşilor din loc. — *Teod. Onişor,* prezident. *Aug. Gruiţia,* notar.

Din Sălagiu. Ni-se cere publicarea următoarelor şire: In urma recercărei oficioase a Escelenţiei Sale Episcopului nostru, ca protopopii tractuali să îndemne preoţimea şi credincioşii din tractele concernente pentru a adună oferte benevole în scopul, de a se puteà la timpul său ridică o biserică gr.-cat. română corespunzătoare măririi lui Dzeu şi cerinţelor timpului modern pentru credincioşii numeroşi, — apoape una mie de suflete, — dar săraci, în capitala Selagiului, în Zelau; am aflat de bine prin cercular a apelà la generozitatea clerului şi a credincioşilor din tractele Şomcutei- şi Mireşului-mare, pe cari le conduc interimal. La căldurosul meu apel s'a colectat în anumitul scop prin 10 preoţi din ambe tractele suma de 346 cor. 26 fil., o sumă în fine destul de frumoasă; având însă în vedere, că în acestea două tracte fungează 20 preoţi în vre-o 33 comune cu filiale cu tot, te cuprinde o durere, când vezi că jumătate din cler şi vre-o 23 comune nu s'au încălzit de loc, nici de sublimitatea scopului, nici de căldurosul apel al cercularului. Comunele, din cari, şi sumele, cari s'au primit sunt următoarele: Şomcuta-mare 79·60 cor., Pribileşti 66·98 cor., Gaura 48·— cor., Bozinta-mică 38·40 cor., Buteasa 26·60 cor., Varaiu 26·— cor., Lucăceşti 22·72 cor., Posta 19·36. cor., Berchezoaiă 10.— cor.. Remetea 8·60 cor. Suma totală 346 cor. 26 fil., care sumă s'a susternut Prea Ven. Capitul. Rezultatul colectării poate servì de un barometru al gradului interesării clerului şi credincioşilor pentru scopuri culturali, filantropice şi umanitari. Comune mari şi mai avute n'au contribuit cu nimica; comune mici şi sărace cu câte 50—60 cor, Şomcuta-mare, la 20 Febr. 1907. *Ioan Serbu,* protopopul Şomcutei-mari şi adm. int. prot. tr. Mireşului-mare. — Tot pentru acest scop dl protopop Ioan Papiriu Pop, a primit din parohiile: Cătelul-român 85 cor., Cătelul-ung. 51 cor., Giurtelec 40 cor., Bădăcin 38 cor., Siciu 25 cor., Badon 13·40 cor., Gurusläul-ung. 17·30 cor., Bocşa-rom. 25 cor., Pericciu 31, cor. şi Recea 25 cor. total 350 cor. 70 fil.

Aviz. Sub numele *„Vulturul",* institut de credit şi economii societate pe acţii, cu sediul în Diciosânmărtin, s'a înfiinţat un institut de bani, care şi-a început activitatea cu 1 Martie 1907. Localul institutului se află în faţa judecătoriei cercuale şi a caselor comitatului Târnavei-mici, în casele dlui advocat Caluţiu. Institutul face următoarele operaţiuni: 1. Primeşte depuneri dela privaţi pe lângă condiţiuni favorabile. 2. Acoardă împrumuturi pe cambii cu garanţi buni. 3. Acoardă împrumuturi pe contracte cu chizeşi buni. 4. Dă împrumuri pe întabulare pe lângă cele mai favorabile condiţiuni. 5. Acoardă împrumuturi de cont-curent pe lângă acoperire hipotecară, de efecte, obiecte preţioase, şi altele. 6. Efectueşte operaţiunile de incasso şi tot felul de comisiuni. 7. Acoardă împrumuturi pe producte, etc. etc. În fine institutul face tot soiul de afaceri comerciale pe lângă cele mai favorabile condiţiuni. — *Direcţiunea.*

Curs de desemn în Sibiiu. Cu aprobarea ministerului de culte şi instrucţiune publică se va ţineà în Sibiiu un curs de desemn. Cursul va ţineà câte 7 săptămâni în decurs de 2 veri, adecă peste tot 14 săptămâni. În anul acesta cursul se începe în 1 Iulie n. şi ţine până în 17 August. La acest curs pot luà parte parte învăţătorii şi învăţătoarele. Întru cât vor permite împrejurările vor fi admişi şi meseriaşi şi femei. cari doresc să se perfecţioneze în desemn. Cursul e gratuit. Frecventanţii, cari nu-şi au locuinţa în Sibiiu, pot reflectà la cvartir gratuit şi eventual şi la oarecare ajutor în bani. Acest ajutor însă se va dà numai după absolvarea cursului. — După încheierea cursului în anul 1908 frecventanţii vor dà un examen de capacitate înaintea unei comisiuni compuse — pe lângă directorul şcoalei de meserii orăşeneşti din Sibiiu şi cei 2 profesori conducători — din directorul suprem al instrucţiunii pentru meserii al statului şi un specialist delegat de ministru. Cei cari vor prestà examenul cu succes capătă un testimoniu pe baza căruia sunt îndreptăţiţi a propune desemnul în şcoalele de meserii. Deoarece desemnul trebue predat şi în şcoalele poporale, e de dorit ca să ià parte şi dintre învăţătorii nostri cât mai mulţi. Cu deosebire e de interes acest curs pentru învăţătorii dela oraşe şi din comune mai mari, în cari se află şi un număr oarecare de meseriaşi. În oraşe şi în comune cu un număr anumit de meseriaşi se organisează pretutindenea şcoale de meserii pentru ucenici. În aceste şcoale desemnul ocupă loc foarte însemnat. Prin urmare aceia dintre învăţători, cari au cvalificaţia recerută, câştigată pe o cale relativ scurtă şi uşoară, se pot aplicà la predarea desemnului în şcoalele de meserii din oraşul sau comuna lor. Astfel îşi crează un venit lateral destul de însemnat. A dà învăţătorilor posibilitatea să se cvalifice pentru predarea sistematică a desemnului este de mare interes şi pentru comune, şi cu deosebire pentru acelea din cari mulţi copii doresc să între la vre-o meserie la oraş. Deoarece este ştiut, că aceia dintre învăţăceii de meserii, cari în vremea cât au mers la şcoală în sat, s'au împărtăşit de o instrucţiune bună şi temeinică în desemn, izbutesc să-şi ajungă scopul mult mai uşor şi se fericesc mai curând şi mai bine ca alţii. De aceea comunele bisericeşti şi politice cari dispun de mijloace în interesul lor propriu, ar face bine să vie în ajutor acelóra dintre învăţătorii lor, cari sunt aplicaţi să cerceteze cursul de desemn din Sibiiu. O jertfă relativ mică de 100—150 cor., date învăţătorului pentru întreţinere în timpul duratei cursului ar fi cu folos mare pentru comuna respectivă. Recomandăm deci cu toată căldura învăţătorilor nostri şi comunelor cursul de desemn despre care e vorba. Înştiinţări pentru primire sunt de făcut la dl *Martin Schuster* directorul şcoalei de meserii orăşeneşti din Sibiiu (Nagy-Szeben, Saggasse 29), în timpul cel mai scurt. Informaţii mai deaproape se pot cere şi dela dl T. Popovici, profesor la Seminarul din Sibiiu.

Cărţi nouă. Inregistrăm aci apariţia unei scrieri de mult interes pentru tinerime: *Arta dansului* de Bigeanu. Cuprinde câteva date istorice despre dans la străini şi români, eserciţii premergătoare şi apoi dansurile moderne, însămnându-se cu precisiune chipul cum au să fie esecutate Broşura se termină cu câteva modele pentru ordinele de dans şi cu unele regule de bunăcuviinţă. Cărticica aceasta aşa de interesantă costă numai 80 fil. şi se poate procura dela librăria arhidiecezană. Noi o recomandăm cu căldură pentru tinerimea de amândoue sexele.

Necrolog. † *Samuil Popp,* paroh gr.-cat. în Berind, a încetat din viaţă Duminecă în 3 Martie n. în al 78-lea an al etăţii, 54-lea al preoţiei şi 32 al văduviei sale, provăzut cu sf. sacramente ale muribunzilor.

— † *Vasiliu Muste,* cand. de advocat în Corueni, după lungi şi grele suferinţe împărtăşit cu sfintele taine, în 26 Februarie n. în etate de 24 ani, şi-a dat nobilul său suflet în mânile atotputernicului Creator.

În veci amintirea lor!

Posta Redacţiunii.

V. C. După cum ai putut constată ai fost întrecut de altul. Manuscrisul ţi-l'am păstrat, poţi să-l primeşti când vrei.

V. P. Rugăm să ne spedaţi operatul spre a-l ceti. Îi vom face cu plăcere loc.

I. B. Vom vedeà, dacă va fi să se mai publice.

I. I. În numărul viitor.

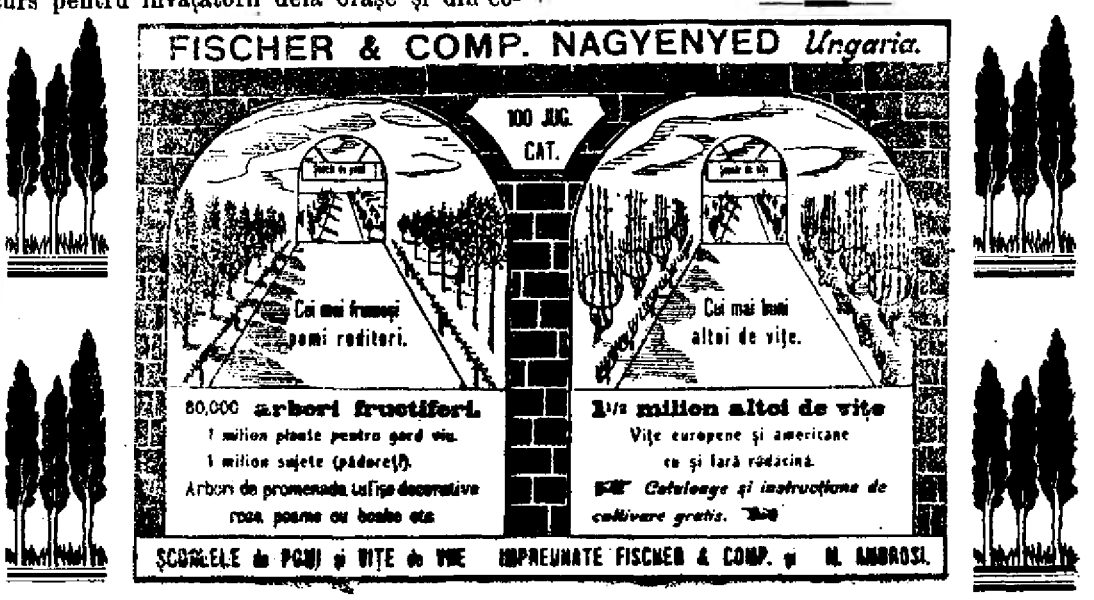
FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria.
100 JUG. CAT.
Cei mai frumoşi pomi roditori.
Cei mai buni altoi de viţe.
80,000 arbori fructiferi.
1 milion plante pentru gard viu.
1 milion sujete (pădureţi).
Arbori de promenadă uliţe decorative
rose, pomi cu boabe etc.
1½ milion altoi de viţe
Viţe europene şi americane
cu şi fără rădăcină.
Catalooge şi instrucţiune de cultivare gratis.
ŞCOALELE de POMI şi VIŢE de VIE ÎMPREUNATE FISCHER & COMP. şi M. AMBROSI.

Partea literară.

Dracul în școală,

Povestire poporală, după **Bolanden** tradusă de **Augustin Paul.**

(Continuare și fine. 34

Așa s'a întâmplat, că în cursul unui an, urmele activității destrăbălate a lui Knack au dispărut aproape cu totul. Tineretul din Schwanheim s'a întors iarăși la vechile sale moravuri.

Bucuria comunei asupra introducerei din nou a școalei creștine era mare, și interesul ce-l manifestau țăranii pentru relațiile private ale lui Toni, erau o dovadă de stimă și iubire. A făcut cu deosebire bună impresie, că nu și-a ales viitoare soție din alte părți, ci a luat o simplă fată din comuna sa. Și laudele ce i-se aduceau pentru acest fapt erau sincere și lipsite de orice gelozie, căci în adevăr Roza lui Kehrwald eră cea mai frumoasă, cea mai înțeleaptă și cea mai morală din comună.

Cerul ce se întindeà deasupra comunei Schwanheim, într'o zi de toamnă eră cu deosebire râzător. Clopotele sunau și mulțimea umplù biserica ca într'o zi de mare sărbătoare, cerând binecuvântarea lui Dumnezeu asupra noilor căsătoriți.

După cununie a urmat nunta. Casa cea mare și largă a lui Kehrwald eră văruită proaspăt și mobila eră scoasă afară ca să se facă loc pentru mese, pe lângă cari erau adunați primarul, conziliul comunal, conziliul școlar și alți oaspeți. Locul de onoare de lângă Roza îl ocupă bătrânul Gerstle, a cărui bucurie părintească eră extra-ordinară.

„În viața aceasta mi s'au împlinit cele mai frumoase speranțe", ziceà el în taină către vecinul său, primarul Redlich. „Ceeace mai înainte nu puteam să cred că va fi posibil, s'a întâmplat, — Toni al meu și-a ales vocațiunea de învățător. Știu, că va face totdeauna onoare și nici odată rușine vocațiunei sale, căci este un fiu credincios al sfintei noastre biserici, pătruns de însămnătatea ce o cuprinde în sine funcțiunea sa, precum și de însuflețirea de a face din tineretul, lui încredințat, buni creștini și harnici cetățeni. Acum și-a luat tovarășă de viață pe Roza, ale cărei calități sunt o garanție deplină pentru o viață fericită în căsnicie".

„Ceeace spui dta este în totul adevărat" respunse primarul. „Dar nu numai dta singur ești fericit, ci întreaga comună, fiindcă cu ajutorul lui Dumnezeu am căpătat iarăși un învățător creștin și cu aceasta s'a sfârșit gospodăria dracului. De asemenea cred și eu, că Toni și Roza vor fi fericiți împreună, căci amândoi se iubesc sincer, și iubirea este prima condițiune pentru fericirea în căsătorie".

Conversația aceasta intimă fù întreruptă de veseli commeseni, cari spuneau fel de fel de lucruri hazlii, și făceau diferite pozne după cum se obicinuește la asemenea ocazii.

Către seară femeile și-au luat rămas bun, iar bărbații s'au apropiat unii de alții, formând un grup unde discutau fel de fel de chestiuni.

Roza și Toni s'au dus la cunoscutul lor chioșc din grădină, unde au răsădit înainte cu nouă ani semburii fericirei lor de astăzi. Și eră iarăși o frumoasă zi de toamnă..... iarăși cădeau razele soarelui, ce sfințià, pe viță de vie și pe dulcile ei fructe. — Iar mica fetiță care se apropià atunci timidă de el, rugându-l să se facă învățător, ședeà acum lângă dânsul cu cununa de mireasă pe frumosul ei cap și cu priviri pline de iubire către bărbatul său.

„Toată zina am înotat în fericire și delicii, incapabil de cugetare și raționare mai serioasă, — acuma îmi veni în minte primul cuget, care mi-se pare că este un bun cuget!" glumià el. „Voiu așezà aici o tablă comemorativă cu inscripția: *„În acest loc a rugat Roza pe Toni ca să se facă învățător!"*

„Și alta nimic? Cam macră inscripție!" respunse ea tot glumind. „Trebue să mai adaugi: „Toni a ascultat rugămintea și dorința Rozei. El instruește cu sârguință tinerimea în toate cunoștințele necesare pentru țară, el îi conduce prin educație creștinească și bun exemplu — la Dumnezeu, și îi face capabili să-și ajungă eterna lor destinațiune".— Și dacă tabla va zice numai atât, va zice de sigur însă prea puțin, căci Toni a înțeles bine prea importanta vocațiune a unui învățător, și-și sacrifică pentru ea toate puterile sale".

„Am să-mi dau silința să merit aprecierile tale", respunse el cu un zimbet. „Premiul cel mai frumos i-se cuvine în tot cazul Rozei, căci prin rugămintele sale adresate lui Dumnezeu în timpul atâtor ani a creat oarecum pe învățătorul Toni".

„Da, eu sunt datoare multă recunoștință lui Dumnezeu", replică ea serioasă. „El mi-a auzit rugăciunile, mi-a împlinit dorința mea cea mai ferainte și a trimis comunei Schwanheim un salvator. O Toni cât de fericită sunt eu acuma, — plină este inima mea de bucurie! Ah, de-ar rămâneà numai totdeauna așa!"

Acelaș lucru deși în altă formă îl discutà Kehrwald și oaspeții săi.

„Dela învățător depinde în mare parte dacă tineretul devine bun sau rău", afirmă conzilierul școlar Nübel. „Noi ne-am putut convinge destul de bine despre aceasta. Dnul Gerstle educă copii bravi, creștini, — cari făceau onoare comunei. Knack educà un tineret rău, care ne făceà rușine. Și fiindcă tinerii devin bărbați cari formează cetățenii comunei, este natural, că dela învățător depinde dacă comuna este vrednică de stimă, ori este rea".

„Adevărat!" confirmă Günther. „Dumnezeule, câte am suferit noi în cursul anilor dela Knack. Dccă nu le-aș fi văzut nu mi-ar veni să cred".

„Oameni buni, dacă ne gândim bine, mi-se pare că a fost bine că a venit Knack la noi", zise Kehrwald. „El a condus școala fără frică și rușine, cum puteà să o conducă după legea instrucției. Rugăciunile le-a abrogat, catechismul nu l-a mai ascultat, de religie și-a bătut joc, propria sa necredință și-a mărturisit-o fără încunjur, iar pe copii i-a instruit într'un spirit pervers. Scurt, noi știeam cum stăm cu Knack. El ni-a deschis ochii și am văzut că avem pe *dracul în școală.* Dacă însă Knack n'ar fi fost așa de nerușinat și obrasnic, dacă și-ar fi tăinuit necredința și spiritul subversiv, dacă lupul s'ar fi îmbrăcat în piele de oaie și ar fi pervertit copiii încetul cu încetul, atunci nu ni-am fi deschis ochii așa curând. Noi am fi rămas tot așa în ratăcire ca multe alte comune, cari au învățători tot de teapa lui Knack, dar nu așa de sinceri, ci mai șireți și mai vicleni, pentru copii însă nu atât mai periculoși. De aceea devine tineretul astăzi în multe locuri în țara noastră așa de rău și fără Dumnezeu. Să petrec lucruri strigătoare la cer. Așa, să vă citez numai un caz: În Dorbirn, un băiat de școală a lovit în față și a scuipat icoana Mântuitorului și a blasfemat-o în mod infam. Vedeți oameni buni astfel de lucruri se întâmplă când are voie să între dracul în școală!"

„Nimeni nu se mai îndoiește că francmasonii și jidano-liberalii vor să răpească poporului creștin religiunea, și este de plâns că pot să o facă aceasta", zise Günther.

„Un cuvânt greu este acesta „că pot!" replică primarul. „Este trist că banda aceasta are trecere în Austria".

„Deocamdată!" luă acuma Gertle cuvântul. „V'am spus mai înainte că dela popor depinde, cum să fie guvernat. Alegerile hotăresc totul. Din păcate poporul creștin nu și-a făcut până acum datoria în această privință. Orbit cu desăvârșire, și-a ales pe dușmanii săi de moarte — pe jidano-liberali. Acuma a început să i-se deschidă cu încetul ochii poporului creștin, acuma își cunoaște exploatatorii, asupritorii și dușmanii religiunei sale și în cotro călătorim: spre anticreștinism și spre extradarea poporului muncitor în mânile lipitorilor. De aceea poporul creștin se va lăpădà în fine de inerția-i tradițională și se va ridicà ca să scape de pierire răsturnând pe tiranii săi. El se va grupà la alegeri în jurul conducătorilor creștini, în jurul bărbaților cari posed inimă pentru suferințele poporului oprimat de jidano-liberali. Și păstorii rânduiți de Dumnezeu, episcopii și parohii, vor întrà curagioși în campania electorală contra vrăjmașilor lui Dumnezeu și asupritorilor poporului, așa cum este de datoria lor. Și atunci, iubiții mei amici, poporul creștin va eșì biruitor. Jugul tiraniei jidovești va fi zdrobit, legea școalei neconfesionale și alte legi de felul acesta vor fi arse, iar din cenușa lor se vor înălță: „Libertatea, adevărul și dreptatea!"

„La acestea să zicem cu toții: Amin!" încheià Günther în aprobările generale ale commesenilor.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele luĭ Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericeĭ rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciŭ. . —.12
5. **Din viéța lui I. Micul** de M. Străjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue fețe ale lumil** de Nicu . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptării** de Aurel Fodor . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii, li primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 39–52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de mult ori premiate, cari sunt provăzut în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru acea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

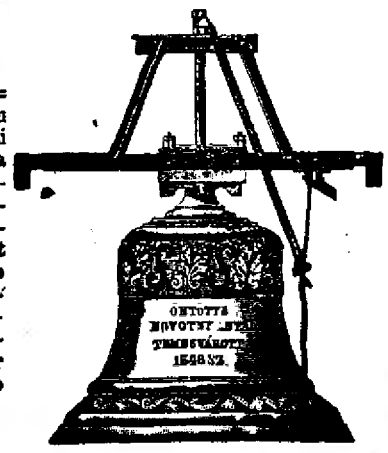

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 39–52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieţii:
90,981.088 coroane.	9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 6–? **Blaj—Balázsfalva.**

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·06
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schiţe uşoare. De A. C. DOMŞA

Preţul 1 coroană.

Cărţi postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Tusă!

Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.

Caramelle de piept

ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 şi 40 fil.* şi să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 28–32

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo	6 cor.
legat	9 „
Pe hârtie velină consistentă:	
crudo	5 cor.
legat	8 „

AVIZ. Lemne de fag pentru foc se pot procură dela Erdő-Szt.-György, — vagonul costă 116 cor. — a se adresă preotului Mihail Piroşca în Bözödujfalu, — p. Erdő-Szt.-György. (14) 2–2

AVIZ! Mai am de vânzare viţă de vie foarte frumoasă altoită în viţă americană cu rădăcină, după cel mai excelent metod (altoire lemnoasă), şi anume: din muscateler 2000 bucăţi; din feteşti (leányka) 1800 bucăţi; din risling italian (Welch risling) 2000 buc.; din Som (smeger) 1000 buc.; şi din moi (albi) 1300 bucăţi. — Comandele să se trimită la adresa: George Şerban, par. gr.-cat. Smig (Somogyom), p. Medgyes. (13) 2–3

Tipografia Seminariului Arhidiecesan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 19 Martie 1907. Numărul 11.

ADRESA

Episcopatului român gr.-cat. către Majestatea Sa

în chestia proiectelor de lege școlare.

Majestate Cesaro-Regească Apostolică!

Preagraţioase Doamne!

Corul episcopesc și inspectorii școlari ai provinciei mitropolitane greco-catolice de Alba-Iulia și Făgăraș, înființate în urma îngrijirii părinteşti a Majestăţii Tale, — din mai multe puncte de vedere află de periculos pentru biserica greco-catolică cârmuită și representată prin ei, proiectul Escelenţiei Sale Domnului ministru reg. ung. privitor la „starea de drept a școalelor elementare cari nu sunt de stat, și venitele învăţătorilor comunali și confesionali."

Dupăce din lipsa timpului nu au fost în situaţia de a se putea înșira dlui ministru competent părerile și temerile cu privire la singuraticile dispoziţii a proiectului, acum când proiectul numit se află sub desbatere legislativă în Cameră, și-au ţinut de datorinţă a-și așterne reflexiunile la Cameră și a relată despre aceasta și Majestăţii Tale, ca celui mai înalt patron al bisericii catolice de pe teritorul ţărilor sfintei coroane ungare, implorând supunere la treptele Tronului Apostolic al Majestăţii Tale să Te înduri preagraţios a învrednici biserica noastră de înalta-Ţi bunăvoinţă părintească.

Textul reprezentaţiunii Noastre e următorul:

Onorată Cameră!
Ilustrii Magnaţi!

Corul episcopesc al provinciei mitropolitane de Alba-Iulia și Făgăraș pe cum și sfetnicii școlari învitaţi spre acest scop în consfătuirea lor ţinută la 7 și 8 Martie 1907 au discutat proiectul de lege aflător sub desbatere parlamentară privitor la »starea de drept a școalelor elementare cari nu sunt de stat și venitele învăţătorilor comunali și confesionali« și l-au aflat dăunător în multe privinţe pentru biserică pe care o cărmuesc și o prezintă.

Dupăce numitul proiect s'a admis în mod nemijlocit la desbatere parlamentară fără ascultarea previe a representanţilor bisericești din patrie, și dupăce nu am avut nici ocasiunea și posibilitatea de-a cunoaște textul proiectului și a ne face prin urmare la timpul său observările Înaltului Ministru de culte și instrucţiunea publică; — suntem necesitaţi a ne adresă acum de-adreptul pe calea aceasta către amândouă casele ale dietei în speranţă că glasul nostru va fi ascultat și în înţelesul acestuia proiectul de lege de sub întrebare se va remite spre revisuire Ministerului reg. ung. de culte și instrucţiunea publică, ceeace și cerem prin aceasta cu toată stima.

Representaţiunea Noastră e următoarea:

Scopul proiectului prezentat și aflător sub desbatere este regularea salarelor învăţătorești, dar acest proiect nu se restrânge numai la realizarea acestui scop ci în legătură cu aceasta se plănuesc dispoziţiuni adânc-tăietoare cari schimbă raportul de drept în vigoare al școalelor noastre popolare și în ultima analisă invoalvă și starea școalelor elementare poporale, cari nu sunt de stat.

Ca reprezentanţi legali ai provinciei mitropolitană de Alba-Iulia și Făgăraș, în celea ce vor urmă, ne-am apreţiă și a judecă dispoziţiile proiectate mai ales din punctul de vedere al bisericii noastre, dupăce datorinţa aceasta Ni-o impune posiţia noastră oficială împreunată cu multă răspundere, dela împlinirea căreia nu Ne este permis a ne abate.

1. Articolul de lege XXXVIII din 1868 a asigurat și-a înarticulat în lege principiul corect, care e în conformitate și cu învăţătura bisericei catolice, în sensul căruia, dreptul și menirea instrucţiunii și a educaţiunii cade în primul rând în sarcina familiei iară în rândul al doilea, conform dispoziţiei divinului Întemeietor al bisericei, în sarcina bisericei. Numita lege așa dară asigură bisericelor din patrie dreptul de a ridică institute publice pentru instrucţia poporală, de-a alege înși-le învăţătorii și profesorii, a căror salar ele îl stabilesc, ele determină manualele de învăţământ și celealalte dispoziţii privitoare la sistemul și metodul instrucţiunii. (Art. XXXVIII din 1868 §. 11).

Proiectul de lege din chestiune, fără să spuie direct, că legea aceasta se pune în afară de putere, în realitate o distruge.

Anume acest proiect

a) Desfiinţează în anumite cazuri dreptul de a ridică și susţinecă școli poporale confesionale, ceeace însamnă, că fără a pune în afară de putere dispoziţiile existente în lege, biserica e despoiată de drepturile sfinte și inerente ale ei, la cari nu-i permis a renunţă în nici într'un caz. (Vezi §§-ii 13, 27 și 28 ai proiectului);

b) Limitează dreptul bisericei de a aplică și de-ai înaintă pe învăţători și de a decide singură chestia salariilor învăţătorești;

c) Desfiinţează saŭ împiedecă dreptul bisericei de a-se îngriji ea de manualele școlare și de metoda instrucţiei în școală.

Și cu ce motivează proiectul aceste dispoziţii vătămătoare pentru biserică? Numai cu ajutorul de stat care se dă

ca întregire învățătorilor. Dar §. 3 al art. de lege XX din 1848 dispune ca toate trebuințele bisericești și școlare ale confesiunilor recepte, să se acopere cu banii publici ai statului. Pentru respectarea și executarea acestei dispoziții ministerul se îndrumă ca numai după conzultarea respectivelor autorități bisericești, să prezinte un proiect de lege.

Aceasta nu s'a făcut de astădată.

Acest proiect jignește, prin urmare, biserica și în ultima analiză nu țintește decât la statificarea școlilor, folosindu-se însă în acelaș timp și de ajutorul însemnat al celor cari au susținut până acum aceste școli.

2. Paragraful 14 al articolului de lege 44 din 1868 le asigură comunelor bisericești dreptul de a alege ele, după plac, limba de propunere a școlilor lor.

De altă parte, paragraful 58 al articolului de lege 38 din 1868 dispune ca elevii să fie instruiți în limba lor maternă.

Acest drept al bisericei noastre are o deosebită importanță în urma împrejurării că în biserica noastră limba liturgică, mai bine zis limba întregului serviciu divin e una și aceiaș cu limba maternă a credincioșilor, — cu limba română.

Și tocmai în urma acestui fapt s'a fixat în bula papală, prin care se decretează instituirea provinciei noastre mitropolitane, caracterul românesc al bisericei noastre, pentru a se deosebì de greco-catolicii țării, cari vorbesc altă limbă.

E, prin urmare, ușor de înțeles, că înainte de toate e în interesul existinței și înflorirei bisericei noastre ca în școlile înființate și susținute de aceste biserici limba de propunere să fie limba românească, pentrucă această limbă îi leagă pe credincioși de biserică, aceasta îi face să înțeleagă însemnătatea adâncă a serviciului divin, numai această limbă e în stare să-i lege de biserică și să-i țină în dragoste pentru biserică.

Prin declarațiile aceste însă nici decum nu avem intențiunea să restrângem instrucția legală a limbei statului, dimpotrivă, pe cum în trecut, așa vom face și pe viitor ce ne va fi cu putință ca din punctul de vedere al rezultatelor instrucției — școlile noastre să nu rămână în urma școlilor de stat în ce privește această țintă nobilă.

Cele amintite mai sus ne impun însă datoria să stăruim ca în școalele noastre limba de propunere să rămână limba română, pentrucă altminteri nu putem realizà scopul sublim al bisericei noastre de a cultivà în sinul românimei din această patrie adevărata religiositate, moralitate, iubirea frățască, și alipirea fidelă cătră toate instituțiile patriei.

Trecutul de o miie de ani al patriei nòastre dovedește, că sub conducerea bisericei, credincioșii nostri, umăr la umăr cu ceialalți cetățeni, au știut păzì și apărà existența patriei, deși pe atunci nu erau încă școli de stat.

E foarte greu să ne declarăm cari vor fi urmările în cazul când creșterea generațiilor viitoare și supraveghiarea învățătorilor se va liberà de sub influența îndrumătoare și tutela conștiențioasă a bisericei; când prin salarizarea disproporționată și regularea congruei se va deșteptà în cei mai chemați doi conducători ai poporului, în preot și învățător: gelozia, invidia, și neunirea; când în urma tuturor acestora va slăbì influența bisericei; — e foarte greu să ne declarăm în această chestiune, pentrucă ni-e întemeiată teama că în măsura în care se reduce influența bisericei, vor crește tendințele contrare pe cari nici decum nu le urmărește proiectul de lege.

Proiectul de lege restrânge în mod esențial dreptul bisericei noastre de a hotărâ liberà limba de propunere și e injust când dispune ca în școlile cu 50 procente elevi maghiari sau elevi cari știu limba magiară, limba de propunere să fie limba statului, pe când în școlile cu 50 procente elevi români nu stabilește drept limbă de propunere limba maternă, cu toate că articolul de lege 38 din 1868 îi impune această datorie.

Astfel de dispoziții, după convingerea noastră, nu sunt potrivite pentru a deșteptà în mințile și inimile plăpânde ale elevilor iubirea frățască, iar în

FOIȚĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea“ de ***Ioan Agârbicean.*** *—*

(Continuare.) 6

Dar tu măi frate Barbule, caută ce inimă ai tu! Vezi află în ea vre-un ascunziș unde să fie că ție ți-a părut rău că alții la școală vor fi răspuns vre-odată mai bine ca tine, unde să steie tăinuit că tu din egoism n'ai fi vrut să luminezi pe ortacii tăi cu ceea ce știai tu. Pătrunde adânc și vezi ce dorință pentru înălțarea ta a pătruns vreodată în aceea inimă, ce gânduri egoiste ai avut tu vre-odată pentru viața ta de om, ce vei fi odată.

Barbu le caută toate acestea, și rămâne pe gânduri. Dacă cei mai mulți în lume adeveresc vorba că „corb la corb nu-și scoate ochii, dar om la om și-i scoate,“ atunci cum se poate că sufletul său a rămas așa de deosebit de al altora? Căci aceasta una Barbu o simțea tare. Ca'ntr'un vis depărtat își aduceà aminte, ca băiat, dacă vedea o casă ori o jucărie și simțeà c'ar dorì să fie a lui, zicea niște cuvinte ce-l învățase mamă-sa: „Doamne dă să nu mă mai gândesc așa.“ De când și-a uitat el de vorbele acestea și iată acum îi vin iar în minte.

Afară luna strălucea tot mai vie, și bătea mai tare în geamuri. Barbu se ridică din pat, și merge încet la fereastă. Ce mândră, ce înaltă, ce vergură și sănătoasă e firea asta Doamne! Barbu se gândià că dac'ai luà pe un om ce are gânduri ucigașe, și l-ai legà o noapte ca aceasta cu fața la stele, ar trebuì să-i piară gândurile păcătoase. Ori unul care iasă dintr'un cuib de păcate, dac'ar fi singur pe o câmpie într'o astfel de priveliște sfântă, ar trebuì să fugă, să se ascundă, căci atâta curățenie ce se desprinde din văzduh și de pe întreaga boltă, ar trebuì să-l ucidă, văzându-o. Și toată curățănia în lume, și toată curățănia în suflet o dă Dumnezeu, ori ce-ar zice învățații din lumea noastră! Da, cum privea la mândra minune de afară, Barbu ar fi fost gata să-i răspundă p[illegible]orului la întrebarea de ordine juridică-morală, care anume este cea dintâi bază a dreptului, care isvorește din armonie, ar fi fost gata să-i răspundă să fi știut că de zece ori îl trântește profesorul: Dumnezeu. Răspunsul acela sarbăd din carte n'are atâta adevăr cât prețuește un strop de pulvere dintr'o rază de stea.

Barbu se înviorà tot mai mult cu cât gândurile sale se luminau și primiau o închegare mai temeinică. Încet-încet simțea, că 'n locul razimului de mai înainte, — credința într'o lume educată nobilă, adevărată — se strecoară în inima lui o credință, o putere, — mai mult o convingere cu mult mai tare. — Pentruce este dar curat în lume, senin, tare? Ca acestea să piară atunci când e mai mult murdar, întunecat, fără voință? Dar și pe cer sunt mai mulți nori decât senin, neguri și nori, și sub bolta albastră urlă vigeliile. Dar pentru aceea piere seninul? Nu ci mai vârtos rămâne, când de nori nici urmă nu mai e, și luminează și mai frumos. Barbu luà pildă chiar din sara aceasta. Dar atunci simțià că nici inima lui, voința lui, n'are de ce îngenunchià, ci mai cu samă trebue să se întărească. Dacă sunt în lume răi, trebue să fie și buni, și cel bun trebue să aibă o altă țintă, deosebită de-acelor răi: să trăiască așa cum îi cere inima lui, dac'ar fi să fie și numai un singur astfel de om în lume. Și picur de picur ținta aceasta se închegà în inima lui Barbu, luminându-i deodată cu tărie întreagă ființa.

Dupăce se puse în pat, se gândì foarte liniștit, ca un bătrân. I-se părea că-i mai mult ca înainte, că s'a adaus ceva la sufletul lui. Și se cugetà Barbu la puterea sufletului omenesc. Că o jordiță ori un baston dacă-l frângi odată, nu-l mai poate face cum a fost la început nici meșterul cel mai mare. Și dacă-ți frângi un picior, locul acela, deși vindecat se va cunoaște, ori cel puțin se va simțì cât vei trăi. Dar iată că ți-se frânge sufletul, îți pare că te întuneci, și nu-ți va luminà nimic mai mult. Sufletul tău nu s'a măcinat în nenumărate bucățele, dar îți pare că s'a topit, ori s'a schimbat într'o umbră,

părinți trezesc numai antipatie pentru școală, lucruri, cari nici decum nu sunt în favorul realizării scopurilor salutare urmărite de școală, fiind lucru în deobște știut, că școala fără sprijinul și ajutorul familiei în ale creșterii elevilor nu e în stare să producă rezultate.

3. Deocamdată n'avem de gând să ne ocupăm mai amănunțit și cu acele dispoziții ale proiectului cari regulează procedura disciplinară a învățătorilor. Mai sus, punctul 1, alineat b, am amintit, în general, că aceste dispoziții restrâng dreptul garantat al bisericei relativ la numirea și amovarea învățătorilor și a învățătorilor-cantori.

Prin aceste dispoziții, în ultima analiză, învățătorii sunt scoși din cercul de drept al autorității noastre bisericești.

Nu putem trece în tăcere nici peste acele dispoziții ale proiectului, cari din prilejul regulării salariilor învățătorești pun în vederea guvernului un drept discreționar asupra preoților bisericei, ba, ce e mai mult, chiar și asupra autorităților superioare ale bisericei (§. 27, 28.) Aceste dispoziții relativ la regularea salariilor învățătorești expun și preoțimea noastră la deosebite pedepse, amende, detragerea congruei, oprelistea de-a mai face instrucția religiei, cu toate că lucrurile aceste n'au loc în această lege, făcând chiar abstracție dela împrejurarea că dreptul de a dispune asupra preoțimei și mai ales dreptul de a dispune în chestiunea instrucției religioase e competența exclusivă a autorităților bisericești superioare.

E aceasta o mare neîncredere față cu bisericile și mai ales față cu autoritățile bisericești superioare, o neîncredere, pe care n'au meritat-o în schimbul jertfelor uriașe aduse în interesul instrucției poporale.

Aceasta neîncredere suntem datori a o respinge.

Nu putem trece sub tăcere nici acele dispoziții prea riguroase, după părerea noastră, cari sunt îndreptate împotriva senatelor școlare, a membrilor acestora, pe cum și a preoților și învățătorilor.

Aceste dispoziții, prin faptul că li-se dă un cerc de activitate prea vast, vor da prilej în nenumărate cazuri șicanărilor, frecărilor, pedepselor și nemulțămirilor celor mai zădarnice. Cu atât mai vârtos, că judecarea ajungerii la rezultat, care pare a fi ultimul scop al acestui proiect, adecă: poate-se ajunge, ca copilul nemaghiar să învețe limba ungurească atât de bine, încât să se poată înțelege în viața de toate zilele — nu se poate lăsà la aprecierea unui singur om, fie acel om ori cât de cualificat.

Resumând, credem a fi izbutit să dovedim cât de vătămător e proiectul acesta pentru drepturile bisericii față de instrucția poporală.

Acest proiect vatămă dreptul și libertatea bisericii noastre de a îngriji de educația poporului, drept dat de însuș divinul ei Întemeietor.

A renunțà la acest drept, a jertfi această libertate, nu e cu putință, fără ca să renunțe și la dreptul ei de existență și fără să-si întunece ea însaș autoritatea — în niște vremuri așa de grele, în cari cu durere trebue să vedem manifestându-se atâtea tendințe primejdioase.

Onorată Cameră!

Împărtășim și noi acel adevăr al dlui ministru de culte că: »Fiecare școală și fiecare învățător, dela orice școală, aibă acesta ajutor de stat sau nu, e dator a plantà și a desvoltà în sufletul elevilor spiritul de alipire cătră patria noastră a tuturor.«

Impărtășim acest adevăr și promitem că vom lucrà pentru întruparea lui și fără privire la ajutorul de stat, în școlile aflătoare sub autoritatea noastră, — dar în direcția aceasta vom putea lucrà numai dacă va rămâne în seama noastră conducerea școlară, pregătirea, aplicarea și înaintarea învățătorilor, căci altcum nu putem nici o răspundere pentru spiritul pândit de oamenii cari și-au câștigat pregătirea în locuri, asupra cărora biserica nu e în măsură de a-și exercita influința.

Tocmai pentru aceasta nu putem primì proiectul acesta, deși recunoaștem, că dnul ministru a dovedit în favorul îmbunătățirii stării materiale a învățătorilor un zel mare.

Ne luăm deci voie a rugà On. Cameră, să binevoiască a retrage acest proiect pentru a puteà fi alcătuit pe baza motivelor aduse de noi.

După cari rămânem Ai Majestății Tale Cesaro-Regești Apostolice

Blaj, din conferența Episcopilor și a inspectorilor școlastici ai provinciei mitropolitane gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș ținută la 7 și 8 Martie 1907.

cei mai plecați servi:

Dr. Victor Mihályi m. p.
Arhiepiscop și mitropolit de Alba-Iulia.

Dr. Demetriu Radu m. p.
Episcopul Orăzii-mari.

Dr. Vasile Hossu m. p.
Episcopul Lugojului.

Ioan Georgiu m. p.
vicar general și inspector școlar.

Dr. Victor Szmigelski m. p.
inspector școlar.

Ioan Boroș m. p.
inspector școlar.

Moise Nyeș m. p.
inspector școlar.

și umbra aceea a înghețat pe vecii vecilor. Și iată că deodată scapără un gând, ți-s'arată o priveliște, și sufletul se trezește, ascultă la orice judecată ce faci și crește ca din apă, până-l simți, până ce te simți mai tare, mai mult, cum ai fost înainte.

* * *

Dimineața se sculă târziu și Munteanu erà în cancelarie când intrà Barbu. Se făcù deodată foarte vesel:

„A bună dimineața, se vede c'ai durmit bine. Așa trebue: tinărul să dearmă c'atunci ia puteri pentru o viață mai lungă și mai sănătoasă Dar ia spune-mi, așa-i că ieri numai ai glumit?

— N'am glumit de loc. Am spus adevărul.

— Așa dar tot rămâi pe lângă hotărârea dtale de a mă părăsì?

— Tot!“

Munteanu tușì odată, își schimbă glasul, și spuse cât putù el de simțit:

— „Chiar acum! Le-am spus femeilor și ele nu vreau să creadă. Zic că abia te-au cunoscut, nici n'ai fost atâta în familia noastră, și chiar acum are să vină și o nepoată de-a mea. Hortensia își face de-acum planuri cum își vor petrece cu dta dacă vine și Mărioara.“

Barbu nu putù să-și stăpânească un zimbet.

— „Pentru ce-ți vine să râzi?“ întrebă Munteanu neliniștit.

— Pentrucă eu doar nu-s de ieri de alaltă ieri aici, să se înceapă numai acum petrecerea.“ — Advocatul simțì împunsătura, dar adause totuș cu acelaș glas:

— Vezi că Hortenzia e cam retrasă. Dar dacă are odată o soață să vezi numai că se schimbă. Știu eu că are să se schimbe.“

— Asta e tot una, dle Munteanu, știi dta cum sunt eu. Dacă-mi pun odată ceva în gând, trebue s'o fac. Poate e o nenorocire asta la mine. Ce zici Dta?“

Dar Munteanu nu mai zise nimic, căci ușa dela cancelarie scârțâi și doi țărani intrară, lăsându-și căciulile pe trepte.

— „Noroc să dee Dumnezeu la Măria sa.

— Să trăiți“ răspunse scurt Munteanu. „Da cei, nici acum nu vi se împare cu dreptatea ce vi s'a făcut. Pe voi nici Dumnezeu că-i Dumnezeu și nu vă poate împăcà.“

(Va urmà).

Noutăți.

Hymen. *Emil Căliman,* cleric abs. și *Victoria Graur* căsătoriți.

Medalii românești. Reuniunea femeilor române din Cluj „Sf. Maria“ ca să stârnească evlavia în popor a bătut medalii cu icoana Maicii Preceste și inscripțiune românească. Sunt de două feluri albe și de aramă galbină. Să vând în folosul bisericii din Cluj, 100 buc. costă 10 cor. plus porto rec. la Dr. Iuliu Florian secretarul reuniunii. Le recomandăm cu căldură fiind frumoase și cu gust esecutate.

Mulțumită publică. Subscrișii ca reprezentanți ai preoțimei din districtul protopopesc gr.-cat. al Diciosânmărtinului, și pe această cale ne ținem de cea mai sfântă datorință a exprimă profunda noastră mulțumită [illegible] Academii Române din București [illegible]rețiosul dar de 33 opuri în 40 volege 4 cărți de netăgăduită valoare științ[illegible] și literară, dat pentru biblioteca noastră districtuală. Mulțumindu-ne anticipative pentru ospitalitate și bunăvoință, am rămas: Dicsőszent-Márton, la 9 Martie 1907. Devotați servi: *Laurențiu Pascu,* v.-protopop. *Gregoriu Nistor,* paroh, bibliotecar districtual. *Miron Dascăl,* notar districtual și paroh.

Convocare. Membrii reuniunei „Maica Domnului“ a femeilor gr.-cat. pentru decorarea bisericei din Noul-român, prin aceasta să convoacă la *a II-a adunare generală,* ce se va ține în 24 Martie n. a. c. 1. Deschiderea adunării. 2. Raportul despre activitatea comitetului și averei reuniunei. 3. Alegerea unei comisiuni de 6 pentru cenzurarea raportului de sub p. 2. 4. Raportul comisiunei. 5. Statorirea bugetului. 6. Alegerea celor 3 membrii în comisiunea verificătoare. 7. Eventuale propuneri. 8. Închiderea adunării. — Noul-român, în 10 Martie n. 1907. *Maria Bonca* născ. *Bugner,* prezidentă. *Alexandru Bugner,* secretar.

Aviz. Am onoare a aduce la cunoștința onoratului public, că Atelierul de țăsături și cusături a Reuniunei femeilor române din comitatul Huniadoarei în Orăștie s'a deschis. În atelier se primesc comande și se pregătesc următorii articli de industrie de casă: costume, plăci pentru bluze și cămeși de noapte pentru bărbați, surtucuri pentru copii, jileuri cu cusături pentru domni, garnituri de fețe de masă pentru cafe și ceaiu, covoare, perdele, ștergare, mici obiecte practice, ca fugătoare tablette, acoperitoare de pâne, de credenți și tot felul de țăsături pentru menaj ca ciarciafuri de pânză, măsăriți, ștergare de pâne, de talere, pocale și alte obiecte țăsute și cusute. Modelele se pot alege la atelier, unde conducătoarea dșoara *Tiberia P. Barcian* v'a servi cu deslușirile necesare. Comandele se fac la subscrisa Orăștie la 15 Martie 1907. *Victoria Dr. Erdélyi,* directoară.

„Arina“, institut de credit și economii societate pe acții, domiciliată în Sanislău (Szaniszló, comitatul Sătmar); — cu ziua de 12 Martie n. 1907 începându-și activitatea, aduce la cunoștința On. Public, că: 1. Primește depuneri spre fructificare, pe lângă libele de depuneri, sau în cont curent. 2. Acoardă împrumuturi hipotecari. 3. Excomptează cambii. 4. Acoardă credite per amanete. Lombardează efecte. 5. Acoardă credite în cont curent și credite personali. 6. Îngrijește afaceri de bancă. — *Direcțiunea.*

Convocare. Locuitorii comitatului Târnavei-mici se convoacă la *adunarea poporală,* ce se va ține Duminecă la 24 Martie st. n. 1907 în piața comunei Bachnea (Bonyha) la oarele 11 a. m. cu următorul program: 1. Deschiderea adunării. 2. Votul universal. 3. Libertatea presseĭ. 4. Proiectele de lege referitoare la școlile și învățătorii poporali confesionali. 5. Proiect de resoluțiune. 6. Închiderea adunării. Bachnea (Bonyha) în 17 Martie 1907. Simeon Caluțiu. Dr. Alexandru Morariu, Dr. Romul Boilă, Nicolae Todoran, Laurențiu Pascu, Iosif Lita, și alții.

Convocator. Locuitorii din cercurile electorale Ighiu și Trăscău să convoacă la *adunarea poporală,* ce se va ține Luni la 25 Martie n. a. c. în curtea școalei gr.-or. din Abrud-sat la oarele 11 a. m. cu următorul program: 1. Deschiderea adunării. 2. Discusiune și proiect de resoluțiune asupra sufragiului universal, proiectului de lege despre școalele comunale și confesionale, și asupra vorbirei ministrului de interne trimisă comunelor spre afișare. Abrud—Câmpeni, în 11 Martie n. 1907. Dr. Laurențiu Pop, Dr. George David, Candin David, Iosif Gomboș, Ioan Simu, Demetriu Goia, Grigorie Sima, Nicolae Oniciu, Vasile Oniciu, Petru Macavei, Silviu Lazar, Dr. Vasile Fodor, Petru Popoviciu, A. Danciu, Alex. Furdui, Dr. Vasile Preda, Dr. Zosim Chirtop, Romul Furdui, C. Cothișel, Ionu Nicola, Nicolau Onețiu, V. Chirtop, Teodor Orlea, Traian Andreica, Iuliu Poruț, Iosif Sabo, Vasile Andreica, Vasile Marc, Emanuil Beșa, Ioan Fodorean, Nicolae Cristea, Nicolae Baișan, Ioan Anca, Ioan Danciu, Al. Lupu, Al. Jurca, N. David, George Lupu, Nicolau Jurca. Alex. Crâsnic, Ioan Macaveiu, Dumitru Bodea, Nic David, Nicolae Ciama, Simion David, Nicolae David, Simion Dandea, Nicolae Macavei Lița, Traian Macaveiu, Ioan Agârbiceanu, Alex. Macaveiu, Ioan Popa, V. Macaveiu. Al. Danciu.

Farmacie românească în Alba-Iulia. Ne permitem a recomandă atențiunii On. public din Alba-Iulia și jur, că farmacia „la sf. Ștefan“ din piața Alba-Iuliei (lângă casa orășenească) odinioară a Dlui Leo Storfker, trece cu ziua de 4 Aprilie a. c. în proprietatea Dlui Nicolau Vlad, farmacist în Orăștie. Cunoscând renumele bun ce și l-a câștigat această firmă în piața Orăștiei, nu ne îndoim, că și farmacia cea nouă din piața Alba-Iuliei, condusă de fiul Dsale Dl Virgil Vlad, se va nizui ca în curând să-și câștige prin satisfacerea tuturor așteptărilor musteriilor săi, cea mai mare și mai deplină încredere.

Celea mai bune recoalte de napi. Au trecut timpurile când economul era îndestulit dacă avea napi mulți. Astăzi însă și cel mai mic econom știe, că prețul napului nu-l face mulțimea ci bunătatea, adecă ce putere de nutrire au napii ce-i are. Ca să avem niște napi buni se recere ca sămânța să nu fie luată de pe butaș ci de pe napi de 4—8 Klo grei, acestia însă, trebue căutați cât se poate de cu grije. De prezinte altă firmă afară de firma Mauthner Ö. din Budapesta, liferantul curții imp. reg. nu este care să se ocupe cu mai mare grije pentru aducerea în circulație a sămânței de napi. Afară de aceea sămânța e și impregnată, ceeace ajută mult la răsărire și nu o strică nici insectele. Să recomândă dar să sămănăm numai sămânța impregnată alui Mauthner; deosebirea de preț va fi despăgubită prin o recoaltă avută.

Necrolog. † *Leontin Pop,* jude de tribunal în penziune, membru pe viață al Asociațiunii, etc. Joi în 14 Martie a. c. la oarele 10½ a. m. după lungi suferințe, împărtășit fiind cu sf. Taine, a adormit în Domnul, în anul al 73-lea al vieții și 38-lea al fericitei sale căsătorii. Rămășițele neuitatului defunct s'au transportat de acasă la Morlaca, unde în 17 Martie s'au așezat în cripta familiară. Odihnească în pace și să-i fie memoria binecuvântată!

— † *Teodor Pop,* protopop în Ortelec și membru al Asociațiunei, după un morb îndelungat, provăzut fiind cu ss. Sacramente ale moribunzilor, și-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului în 16 Martie a. c. la 4 oare dimineața, în anul al 74-lea al vieții 47-lea al preoției și al fericitei sale căsătorii.

— † *Elena Stefan* născută *Gozman,* preuteasă și învățătoare gr.-cat. după abiă de-o săptămână dar grele suferințe în etate de 30 ani și 2½ ani ai căsătoriei, în 12 Martie n. la oarele 1½ dimineața, împărtășită fiind cu s. Taine a muribunzilor, și-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului, ca părtașe să se facă de viața de veci. O deplâng, soțul învăduvit, părinți, frați și număroase rudenii.

În veci amintirea lor!

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

AVIZ! Mai am de vânzare viță de vie foarte frumoasă altoită în viță americană cu rădăcină, după cel mai excelent metod (altoire lemnoasă), și anume: din muscateler 2000 bucăți; din fetești (leányka) 1800 bucăți; din risling italian (Welch risling) 2000 buc.; din Som (smeger) 1000 buc.; și din moi (albi) 1300 bucăți. — Comandele să se trimită la adresa: George Șerban, par. gr.-cat. Smig (Somogyom), p. Medgyes. (13) 3—3

6500 meri nobili

de 4 și 5 ani

de soiurile **Batuli, Carmelit-Reinette, Cassel-Reinette, Goldparmän, Poinic, Stettin**

sunt de vânzare

la moșia subscrisei din Șmig (Somogyom).

Prețul unui pom numai **70 fil. (35 cr.),** la cumpărări în massă dela 200 bucăți în sus 10% rabat.

Prețul e a se asemnă deodată cu comandele la adresa subscrisei. — Spedarea se efectuește din gara Medgyes, și până aci fără spese.

Emilia Dr. Russu,
soție de advocat.

(15) 1—3 Sibiiu — Nagyszeben.

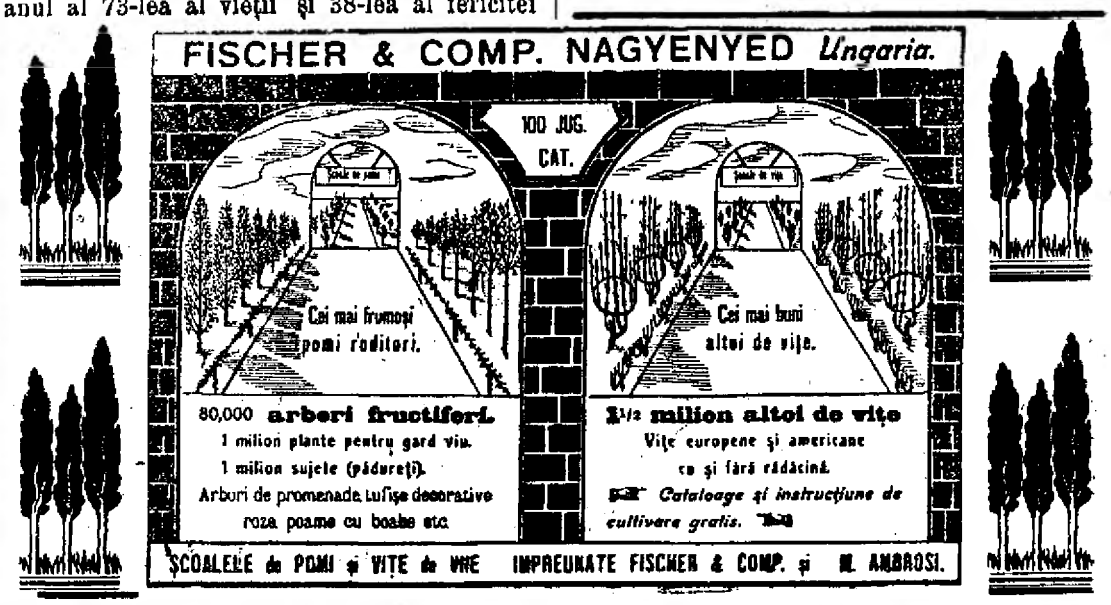
FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria.
100 JUG. CAT.
Cei mai frumoși pomi roditori.
Cei mai buni altoi de viță.
80,000 arberi fructiferi.
1 milion plante pentru gard viu.
1 milion sujete (pădureți).
Arbori de promenade tufișe decorative roza poame cu boabe etc.
1½ milion altoi de viță
Viță europene și americane cu și fără rădăcină.
Cataloage și instrucțiune de cultivare gratis.
ȘCOALELE de POMI și VIȚE de VIE IMPREUNATE FISCHER & COMP. și M. AMBROSI.

Tipografia Seminariului Arhidiecesan.

Abonamentul:

Pentru monarchie: Pe an 12 cor.. ½ an 6 cor.. ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc.. ½ an 9 frc.. ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:

Un şir garmond odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII — Blaj, 23 Martie 1907. — Numărul 12.

DIN PARLAMENT.

În şedinţa Camerii dela 13 Marte deputatul Vinţului dnul *Dr. Iuliu Maniu* a rostit un discurs strălucit. Erà în discuţie partea primă din proiectul şcolar a ministrului Apponyi. Ne face o deosebită plăcere a reproduce în coloanele „Unirei“ acest discurs, ştiind, că putem oferi iubiţilor nostri cetitori o lectură plăcută, care va deşteptà în inima fiecărui alese sentimente de curaj şi mândrie naţională.

On. Cameră! In intervalul activităţii noastre parlamentare de până aci, precum ştiţi, ni-am ocupat mai mult cu afaceri de formalitate. Cu afaceri de formalitate, pentrucă întâi de toate au trebuit rezolvite lucruri, cari constituesc condiţiunea materială prealabilă a vieţii de stat. Acesta este întâiul prilej, că ne ocupăm aici cu un proiect meritoric şi anume cu un astfel de proiect, cu un astfel de fapt legiuitor, care în privinţa atotputerniciei statului poate să înrâurească foarte departe.

On. Cameră! Când după o pasivitate de 26 ani, am ocupat acestea bănci, nu e decât natural, aşa cred. să ne cereţi dvoastră, să ne ceară şi opiniunea noastră publică, să desfăşurăm punctul nostru de vedere, pe care l-am observat şi faţă de acţiunile de pân'aci, pe care în mod natural trebue să-l observăm faţă cu astfel de proiecte de lege, este aceasta necesar pentru cunoaşterea dispoziţiunii, de care este cuprins sufletul poporul nostru.

Aflu aceasta de necesar, fiindcă precum la actele reproductive cu proiectul respectiv este determinat, nu obiceiul dă esenţa respectivului product artistic, ci principiul este inspir ţia, care radiază din întregul operei de artă, tot aşa şi în viaţa politică, dupăce cârmuirea vieţii de stat moderne se face prin politică: din punctul de vedere al acestei arte nu aceea este important, cine sunt persoanele, acele obiecte cari sunt chemate a face această artă, ci lucrul de căpetenie ne este, că aceste persoane, aceste circumstanţe de ce inspiraţie sunt cuprinse, cari sunt imponderabiliile, cari în totalitatea lor ne înfăţişează întreaga icoană a statului şi toate părţile-i constituitive. Ori cel puţin nu de puţină importanţă este aceasta.

In consecinţă, mă simt îndemnat să arat, dispoziţia noastră şi a popoarelor şi cetăţenilor representanţi prin noi, faţă de toate actele legiuitoare dela 1867 încoaci.

Daţi-mi voie ca spre scopul acesta şi în special spre scopul ca să motivez cât mai bine atitudinea noastră faţă de proiectul de lege de faţă – să fac o mică reprivire istorică. (S'auzim! S'auzim!)

Ştiţi bine, dlor, că icoana acestei ţări a fost cu totului alta înainte de 1867 decât după aceea; ştiţi bine, că ţara aceasta înainte de 1867 a stat din mai multe unităţi de drept separate, cu diferite teritorii, cu diferite popoare. Ştim prea bine, că Ungaria de azi în afară de Ungaria propriu zisă, a stat din Ardeal, Partium, Graniţă, Croaţia şi Slavonia, banatul timişan, voivodatul sârbesc şi Fiume. In cadrele acestor unităţi de drept public şi-au găsit singuraticele popoare garanţiile desvoltării lor culturale şi economice şi în urmarea acesteia au ţinut în chip firesc la ele. In 1867 însă aceste unităţi au căzut jertfa tendenţelor centraliste şi în urmă teritoriile acestea separate s'au şi desfiinţat cu totul.

A urmat într'um mod firesc, că popoarele cari trăiau pe teritorul acestor unităţi de drept public să primească cu îngrijorare această nouă formaţiune şi să fie cuprinsă de un fel de sentiment de frică, faţă de nouă înrudire de stat, pentrucă se temeau, că în cadrele acestei noui orînduiri, nu se vor puteà validità condiţiunile desvoltării lor culturale şi economice ca în cadrele desfiinţatelor autonomii.

Faţă de acestea îngrijorări bărbaţii de stat, a căror năsuinţi ţinteau, că precum soliditatea corpurilor singuratice depinde dela locul ce şi-l fixează fiecare atom în întreg, tot aşa şi capacitatea de viaţă a unui stat depinde dela împrejurarea, cum singuraticele clase şi popoare se pot fixà cu interesele lor în noua viaţă şi constituţie de stat — spuneau, că în noua orânduire de stat trebue să se garanteze în deplină măsură condiţiunile de validitare culturală, economică şi politică a popoarelor, căci până aci trăiseră în aceste unităţi.

Din aceasta gândire şi ordine de idei s'au născut legile fundamentale, cari s'au creat în 1867. Una din aceste legi fundamentale, — nu veţi tăgădui — este art. XLIII. din 1868. Această lege, legea decretării uniunii este o lege fundamentală, ori cum am lua-o.

On. Cameră! Unirea a fost decretă prin art. de lege din Pojon 1 şi 7 din 1848 şi în 1868 s'a regulat pe cale legiuitoare. Ştim prea bine, că în 1848 sistarea unităţilor de drept public a întâlnit înverşunată rezistenţă şi a pretins mari sacrificii. A fost împiedecată prin fer şi sânge. Când în 1867 şi 68 s'au pus din nou la ordinea zilei sistarea acestor unităţi cu privire la acele împrejurări s'a creat art. de lege XLIII. din 1868 ca lege fundamentală, şi ca garanţă faţă de noua stare de lucruri s'a adus art de lege XLIV: 1868 despre egala îndrepăţire a naţionalităţilor».

Insemnări cronice de pe vremea aceea spun, că în 1868 şi 67, eând s'a făcut această transacţie, există temerea că popoarele vor opune cea mai mare rezistenţă faţă noua de stare de lucruri. De aceea fiecare bărbat politic de seamă. ţineà să iee ascuţişul acestei rezistenţe politice. Avem ştiri pozitive, că atunci şi-a pus însuşi domnitorul, întreaga sa auctoritate în cumpănă, pentruca să le facă pe popoară să primească în linişte această schimbare. Pe cel mai de frunte conducător politic şi bisericesc pe marele Şaguna l-a rugat Maiestatea Sa, să se ducă între popor şi să-l asigure că noua schimbare nu-l va restrânge în drepturile lui. Şi o pot spune, singur acestui bărbat i-se poate mulţumì, că poporul românesc a renunţat la o rezistenţă. Dar mai urmează de aci, că acele legi sunt înzestrate nu numai cu puterea formală a legilor, ci cu una mai mare, pentrucă osebit le-a întărit pe acelea nu numai sacra persoană a Majestăţii Sale, ci toţi factorii de seamă a vieţii politice maghiare, aşa că putem cu drept spune, că legile din 67 şi 68 s'au pus sub scutul onoarei naţionale.

Să ne aducem aminte, că precum în 1848, când s'au emancipat iobăgimea şi când unii nemeşi şi-au pierdut iobagii, corpul legiuitor însuş a decretat, că desdaunarea acestora, se pune sub scutul onoarei naţionale. Acelaş lucru ce s'a întâmplat atunci în privinţa părţii naţionale, s'a întâmplat în 1868 în privinţa părţii de drept public: când unităţile de drept public, în schimbul drepturilor lor istorice, au fost constrânse să primească, la îndemnul şi dorinţa Maiestăţii Sale şi a stăruinţii tuturor factorilor legiuitori baza ce s'a creat 1867 şi 1868 (Corect! Aşa-i! la mijloc). Cu adâncă durere trebue însă să constat on. Cameră, că ne-am înşelat însperanţe. Domnilor mei, nu vreau să vă obosesc cu citate, daţi-mi voie să vă rog: cetiţi declaraţiile bărbaţilor de stat de atunci. Vă veţi convinge, că între bărbaţii de stat de atunci n'a fost nici unul, care să nu fi făcut cu tot adinsul promisiunea, că legile acestea vor fi într'adevăr respectate şi că în cursul vremilor nici nu se va ştirbi din acestea.

Preşedintele: Suspend şedinţa pe 10 minute.

(Ocupă fotoliul prezidial: Návayi Lajos).

Preşedintele: On. Cameră! Redeschid şedinţa.

Dl deputat Maniu îşi continuă vorbirea.

On. Cameră! Precum am amintit legile şi promisiunile acestea nu s'au ţinut, fiindcă de o parte năzuinţele centraliste, pe de altă parte năzuinţele prepontenţei de rassă ce se manifestau din ce în ce le-au eludat şi scos din vigoare şi pe noi prin aceasta ni-au umplut de îngrijorare Dvoastră bine ştiţi, că imediat după întrarea în vigoare a acestor legi aţi început a le retezì; la început mai timid, mai târziu tot mai îndrăzneţ, aşa, încât aţi ajuns azi împreună cu ministrii dvoastră să recunoaşteţi, că legile acestea nu-s executate, să declaraţi, că acestea legi nu-s executabile şi nu trebuesc executate.

Dupăce astfel la dvoastră funcţiunea vieţii de stat a culminat tot mai mult în ignorarea acestor legi, în aceeaş vreme la noi sufletele au fost cuprinse de o adâncă amărăciune şi abea mai există la noi o generaţie, cărcia să i-se fi adus mai multe imputări, ca generaţiunei, care a suferit, ca această operă a transacţiunii dela 1867—68 la îndemnul bărbaţilor de stat de atunci să ia trup fără aproape nici o rezistenţă, Zi de zi a crescut la noi amărăciunea faţă de dvoastră şi încrederea în bărbaţii dvoastră de stat ni-s'a zdruncinat

cu totul, ba ce e mai mult, sentimentul dinastic atât de tradițional la poporul românesc a fost expus și el de-a binele primejdiei. (Așa-i! la mijloc.) Asta să nu vă mire.

Pentrucă un popor își îndreaptă privirea la legile, în cari își vede garanța legală a existenții, a progresului și culturii sale; dacă un popor își ațântește privirea la legi, cari i-au fost garantate nu numai prin jurământul regal, ci și prin făgăduințe speciale cu grai viu și vede că legile acestea într'adevăr nu se respectă și anume, nu numai în chipul, că unele dispoziții ale acestei legi se știrbesc prin alte dispoziții legale aduse în urmă, ci nici dispozițiile în vigoare nu se țin: să nu vă mirați dacă încrederea noastră în sfințenia legilor, încrederea în bărbații dvoastră de stat și încrederea față de acela, care trebue să fie sfânt mai presus de toți și toate, începe să se clătine, ba s'a și clătinat cât de bine.

Convingerea mea este, că puterea legilor nu residă în milioanele sulițelor pe cari se sprijinesc; nu residă în acele forme goale, în care ele s'au creat, ci cea mai adâncă convingere am, că residă în acel simț de drept, care le susține, le prețuește, și cinstește.

Tocmai de aceea on. Cameră, scopul introducerii discursului meu a fost să arat de ce luăm noi atitudine vrăjmașă față de aceste legi, și să arat, bazat pe motive, care este atitudinea noastră față de legile, cari s'au adus dela 1868 încoace în detrimentrul garanțiilor noastre de desvoltare. Noi față de legile aduse până aci, cari sunt în contradicție cu legile fundamentale, precum și cu legea aceasta — dacă va deveni lege, — suntem supuși, pentrucă cunoaștem întâiu de toate, poate mai bine ca dvoastră, respectul de legi și pentrucă știm, care este forța legilor sancționate. Dar fiindcă acestea nu au rădăcini în sentimentul nostru de drept, fiindcă, acele stau în contradicție cu legile fundamentale, care poate încă nu ne satisfac, dar stau mai aproape de noi, nu ne vom ferì, ca în momentul, când ni-se va deschide prilej constituțional și legal, pentru a le puteà schimbà în totalitatea lor, să nizuim a le schimbà cu astfel de legi, cari corespund singure și esclusiv cu aceste țări și vom folosì orice mijloc legal de a dà și'n legile țării o icoană fidelă a patriei noastre. (Aprobări în mijloc).

Atitudinea noastră față de acest proiect de lege este precum bine știți contrară; contrară anume, pentrucă și acest proiect este numai o verigă în lanțul acelor legi cu cari ați scos din vigoare legi fundamentale și cu cari v-ați silit să ne luați condițiunile noastre de desvoltare.

Proiectele acestea vrea să reguleze salariile învățătorilor. Dar al căror învățători? A învățătorilor de stat. A acelor, cari funcționează la școli a căror limbă de propunere este cea maghiară. Apoi, on. Cameră, fiindcă, înzestrarea școlilor de stat esclusiv cu limba de propunere maghiară este în contradicție cu legile fundamentale, ba zic mai mult, nu există lege, care ar dà drept ministrului, ori consiliului de ministri, ori conducătorilor școalei să introducă în școalele de stat limba maghiară ca limbă de propunere esclusivă, eu nu votez nici un fel de urcare de salar pe seama învățătorilor aplicați la astfel de școale, acăror activitate stă în contradicție cu legile fundamentale, cu legi sancționate ale țării. Nu fac imputarea aceasta învățătorilor, ci acelora, cari conduc azi viața de stat.

Onor. Cameră! D-Voastră veți primì poate cu îndoială ceeace vă spun, că în școalele noastre de stat de pe teritoriile nemagiare, limba magiară ca limbă de propunere nu are nici o îndreptățire. (Zgomot). Vă dovedesc aceasta cu legea în mâni. (Citează §§-ii din lege).

Tot această lege și anume §. 58 vorbește astfel (cetește): „Fiecare elev să-și câștige educația în limba maternă, întrucât această limbă e una dintre limbile uzitate în comună.

În comunele poliglote se vor aplicà din acest motiv astfel de învățători, cari sunt capabili a instruì în limbile materne ale comunei".

De aceea fără îndoiaală, că după dispozițiile acestei legi, în fiecare școală de stat, limba de instrucție, în comunele, ale căror locuitori nu sunt unguri sau nu numai unguri, limba de propunere puteà fi numai cea vorbită exclusiv de națiunea respectivă.

Aceasta o întărește art. XLIV din legea din 1868 în care se spune apriat, că fiecare elev din țară să-și câștige instrucția numai în limba maternă. Bărbații de stat de pe atunci au fixat întratâta fondul acestei legi, încât nici nu s'a luat vre-o deciziune, ca limba magiară să se propună în mod obligator în școalele elementare.

Se afirmă prin acest articol, că câtă vreme legea instrucției elementare vorbește de limba maternă ca limbă de instrucție, iar de limba magiară ca obiect obligator de propunere nu amintește. pe atunci legea învățământului superior susține cu hotărâre că și limba magiară să se învețe.

Deci bărbații de stat de pe atunci au avut în vedere și foarte logic — ca limba de propunere în instrucția elementară să fie limba maternă a elevului.

D-voastră stimați domni, când e vorba de alcătuirea legilor din 1867 și 1868, v'ați obicinuit a spune, că bărbații de stat din vremurile acelea erau naivi, nu ați cunoscut însă punctele de vedere, cari trebue să le aibă înaintea ochilor fiecare bărbat de stat; nu a-ți înțeles problema Statului, nu v-ați străduit să dați o direcție oarecare culturei.

Dar D-voastră domnilor vă înșelați, pentrucă bărbații de stat de pe atunci, influințați de marile idei de libertate care și-au luat naștere în secolul trecut, erau cu totul în clar, că în această țară, ca în oricare alta unde trăiesc mai multe naționalități, echilibrul și desvoltarca vieții de stat nu se poate asigurà în alt mod, decât prin libertate deplină și perfectă. Nu voiu cità nimica și așa ni-se aruncă în ochi, că prea mult dorim să lungim firul desbaterilor, ci insist pur și simplu să citez cuvintele înțelepte ale unui mare bărbat de stat, care ziceà, că fără îndoială numai doue sunt formele, sub cari se poate tratà cu

FOIȚĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea" de ***Ioan Agârbiceau.*** *—*

(Continuare.) 7

Cei doi. luați așa cu graba, rămaseră năuciți, ne mai știind ce să zică. S'o înțeles ei destul pe drum, da acum par'că li-s'o rupt gândul în sute de fărâme și nu mai știau de unde să înceapă. În urmă unul dacă văzù că nu poate face nimic cu socoteala de-acasă, își luă inima în dinți.

„D'apoi să fie cu iertare Măriata, nu te poți împăcà cu cuțitul ce-ți întră 'n chept. Fără trebue să iei cuțitul și să-l zvârli să nu-l mai găsească nici mama dracului. Cum te-i mulțămì când vine *jucuția* și te ia cu muere cu copii, cu cățăl cu purcel și te aruncă în drum. Dacă frate-meu a pierdut judecata io-s de vină? Apoi dacă nu-s eu de vină, di ce mă scoate pe mine din casă, că noi ne-am împărțit rămasul dela părinți de 25 de ani, doar ți-am spus Dtale ca la un om de omenie. Io-s io, și frate-meu e frate-meu, asta să se știe.

— Măi bade eu ți-am mai spus de trei ori păn'acum, că judecata-i făcută. Dacă nu-ți place răstoarnă dta judecata.

— Răstoarne-o trăsnetele lui Dumnezeu, că mai bine n'oi zice, da io cum s'o răstorn? S'o iau pe umeri și s'o arunc în gârlă? Și el râdea, un râs acru și dureros, uitându-se la soțul său, — un vecin ce venì să adeverească pentru dânsul.

Alt scârțăit de ușe. și de data asta întrară vre-o cinci săteni, curat îmbrăcați, se opriră înșiruiți, netezindu-și părul. Erau clienți noi, aveau să facă o împărțală de pământ și Munteanu trebuià să iee note de pe hârtiile ce aduseră. Cei doi năpustiți se apropiară de Barbu și începură să-i spue lui nedreptatea. Acum se deslegase și limba celuialalt, și se înclinau amândoi tare spre Ilie, gesticulând, pe când ceilalți cinci aveau cu Munteanu de lucru. Acesta-i dictà niște notițe lui Barbu, dar nu le auzi. Mai repetă de trei-patru ori, și nici acum nu-l înțelese. Atunci advocatul furios, îi luă pe cei doi de spate și le arătă ușa. Închizându-o apoi cu putere, se întoarse spre Barbu.

— „Dta încă ai putea să-ți vezi de lucru și să le dai pace! Din niște tâmpiți ca aceia nu poți scoate nimic, nici nu te vor înțelege să le toci un an la ureche. Barbu, poate nici nu-l auzì, — se așeză la masă, cu gânduri foarte triste pentru omul acela.

Dupăce terminară, Munteanu scoase grăbit orologiul.

Cii! că erà cât pe-aici să întârziu. Azi sosește Mărioara și trebue să o primesc la gară. Ce să-i spui fetei, că se duce dl student dela noi", adause el cu acelaș glas moale.

Lui Barbu îi veni așa un simțemânt de scârbă.

— „Eu ți-am spus Dtale. Cu altcineva n'am nimic".

Mânia nu izbugni în Munteanu până ce nu ieșì afară. Abia acum își poate pune întrebarea: cum poate el răbdà așa vorbe smâncite, dela cine? Dela un nime! Ah, dacă n'ar fi fost în joc Mărioara, i-ar fi știut el spune buchile de să-l pomenească toată viața! Așa își descârcă o parte din nimic pe servitoarea ce-i ieșì în drum să-i spue că Domnișoara e gata. I-a ars doue pălmi de s'a dus tot învârtindu-se.

Dar să fi venit zece domnișoare nu una, și Barbu nu s'ar fi abătut dela hotărârea sa. Erà Mărioara aceea o fată drăguță, în haina de doliu pentru altul ar fi fost chiar foarte simpatică, dar Barbu n'a vorbit cinci vorbe cu ea cât a mai stat la advocatul Muntean.

* * *

Advocatul Pavel unde stà acum erà un om bătrân, cu diplomă din vremea de demult. Acesta-l întrebă, foarte pretinește:

— „Așa dar te-a chiar dat afară Munteanu?"

— „M'a dat, dacă n'am mai vrut să stau", răspunse Barbu neștiind de glumește bătrânul ori ce. Dar zvonul într'adevăr așa se lățì că pe Barbu n'a mai vrut Munteanu

naţionalităţile- sau le nimiceşte, sau le dă libertate deplină. Şi atunci s'a născut întrebarea, că naţionalităţile pot ele fi nimicite, sau nu?

Şi de aci s'a ajuns la rezultatul, că naţionalităţile nu pot fi nimicite, pentrucă nu numai cel ce a spus cuvintele de sus, ci şi unul dintre celebrităţile politice ale patriei, anume baronul Iosif Eötvös a zis: „Domnilor, un popor cu tendinţe liberale poate fi supus câteodată, dar niciodată nu poate fi nimicit. (Aşa este, pe băncile naţionaliştilor).

Bărbaţii de stat de pe atunci au plecat dela această ideie şi fiţi convinşi, că aceasta e singura ideie sănătoasă, căci e singură în stare să ne dovedească, că în această ţară trebue să fim de acord asupra tuturor chestiunilor fundamentale, care hotăresc funcţiunea vitală a statului şi că tot asemenea vom asigurà bunăstarea statului pentru toate timpurile. (Aprobări pe băncile naţionaliste.) Căci bărbaţii de stat de pe atunci au dispus instrucţia în limba maternă în şcoalele elementare, nu ca să ne asigure desvoltarea noastră în aceasta ţară, ci pentrucă la 1868 icoana externă a statului corespundea cu natura de pe atunci a lucrurilor şi pentrucă pe atunci desvoltarea afară din cale a limbii oficioase a statului nu dà ţării acesteia o icoană vicleană, pentru a fi necesitate încă de pe atunci să se înveţe limba maghiară aşa, cum predindeţi D-voastră să se facă astăzi (Aşa e, pe băncile naţionaliştilor).

Pe atunci aceste legi au fost aduse în astfel de împrejurări, că s'a decis şi enunţat mai pe sus de orice îndoială, că la judecătorii şi în administraţie în instanţa primă, şi la orice astfel de funcţiune, care pretinde o atingere directă cu poporul, care caută dreptate, sau care voeşte să facă poporul părtaş de bunătăţile administraţiei, limba de procedură, limba oficioasă numai şi numai limba poporului să fie.

Natural, că în urma acestora limba maghiară n'a avut necesitate de atâta estensiune, câtă îi doriţi d-voastră astăzi.

Astăzi însă lucrurile stau aşa, că legile d-voastră, au introdus prin statute esclusiv numai limba maghiară, ca limbă oficială, şi siliţi prin aceasta pe toţi locuitorii ţării, să se înţeleagă numai în limba magiară, şi acum pretindeţi în urma acestor legi introduse cu forţa, ca fiecine să înveţe ungureşte.

Alexandru Vaida: Acesta e imperialismul (Sgomot. Preş. sună).

Iuliu Maniu: Daţi-mi voie, dar aceasta ideie a D-voastră, care să zicem, că nu provine din motive materiale, ci mai mult din ambiţie....

Nagy Gy.: Acesta e şi interesul ţării.

Iuliu Maniu... nu corăspunde interesului ţării, interesul ţării nu pretinde aceasta ci samavolnicia introducerei acesteia poate conduce numai la catastrofa ţării. (Sgomot).

Preşedintele: Linişte dlor!

Iuliu Maniu: Credeţi D-voastră, că...

Fenyvesi Soma: Nici D-ta n'ai stà aici, dacă n'ai şti ungureşte.

Iuliu Maniu: A crede, că această ideie este numai ideia noastră, sau că această reprivire asupra trecutului s'a născut numai în creerul meu e o mare eroare.

Mă refer la un martor clasic, la dl ministru al cultelor, care de când am onoare să fiu în această Cameră a zis, că în trecut desvoltarea fiecărui popor erà asigurată ba ce e mai mult formarea limbei oficiale de stat s'a întâmplat aşa, că prin aceasta nici un popor nici celalalt să nu fie împedecat în interesele sale de drept, în modul lor de a se manifestà.

Şi această limbă oficială ştiţi foarte bine DVoastră, că a fost limba latină şi numai dela 1832 şi 1848 v'aţi străduit a o înlocuì cu cea măgiară.

Când mă opun instrucţiunei în limba de stat sub forma ei prea desvoltată, şi când mă ridic împotriva ei cu toate mijloacele amintite de mine, dl ministru al instrucţiei publice îmi ripostează că tendinţa noastră e de aceea aşa de tare, pentrucă ne temem de magiarizare; dar singur dsa ne asigură, că de magiarizare nici vorbă nu poate fi.

Eu n'am dreptul de a mă îndoì de sinceritatea cuvântului dlui ministru. Cu toate acestea sunt silit să constat, că idea dlui ministru, respective aserţiunea sa, nu acopere părerea vteţii publice actuale a politicei ungureşti, şi mai cu seamă nu vă acopere părerea Dvoastră dlor, cari ocupaţi loc în această Cameră. Pentrucă am ascultat cu multă atenţie acele vorbiri, cari le-aţi ţinut Dvoastră în această Cameră cu ocazia desbaterii bugetului instrucţiei, şi am ajuns la convingerea neînlăturabilă, că toţi acei ce s'au ocupat cu acest obiect, s'au declarat în această direcţie, întreaga lor gândire şi tendinţă se manifestă prin aceea, că fiecare individ singuratic e şi trebue să fie magiar în această ţară. (Mare zgomot. Preşedintele sună).

Dacă Dvoastra îmi arătaţi o singură vorbire începând dela 1868 încoace, care are ca tendinţă şi asigurarea culturei celoralalte popoare în accastă ţară, atunci mă voiu plecà. (Zgomot. Preşedintele sună incontinuu). Dar tocmai faptele singuratice ale dlui ministru au făcut să ajung la îndoiala, ce o simt faţă de sinceritatea deplină a acelei mărturisiri. Când pot să constat, că în şcoalele de stat se învaţă exclusiv în limba statului, contra dispoziţiilor legale, şi nu numai atâta, dar observ şi aceea, că nici când dl ministru erà la putere, nu s'a făcut experienţa, ca conform dispoziţiunilor ministrilor anteriori, contrare legii, să se ceară ca şi religia să se propună ungureşte în şcoalele de stat în tocmai ca în Polonia, dacă văd şi aceasta, atunci nu pot să câştig motivele, cari ar fi absolut necesare pentru a vă puteà convinge de sinceritatea cuvintelor dlui ministru. Dl secretar de stat, după cum văd — nu crede — această aserţiune a mea.

Eu cunosc conţinutul acelor mărturisiri, dar fapta nu se poate răsturnà cu vorba, şi aceea e fapt, că dacă catihetul nu predă religia în limba maghiară în şcoalele statului, el nu primeşte dotaţia de stat.

Deci şi aceasta e politică deplină st. Cameră?

Asta nu e maghiarizare? (Strigăte în stânga: aşa e!) Eu trag aceasta la îndoială

---

să-l ţină. Numai târziu află, când îl mai întrebară şi alţii tot aşa, că Pavel n'a glumit, ci a zis cum zice lumea.

Se'nţelege bătrânul n'a crezut un strop din toată povestea căci nu avea interes să o creadă. Ştia el cum merg trebile acestea. Pavel erà văduv şi n'avea un simbure de copil la casă, dar muncia totuş aşa bătrân şi lui Barbu i-se părù un om detreabă, şi-i părea rău că n'a venit dela început aci.

De aici în colo s'a pus iar pe muncă. Noutăţile din oraş nu-l mai prea interesau. Treceau luni şi se nu întâlnia cu nici un cunoscut. Zvonurile mai mari pătrundeau totuşi până la urechile lui, în odaia unde studia. Câteva din ele, mai însemnate şi le însemnà, şi în restimpuri gândul îi lunecà asupra lor, ca asupra unor apariţii bolnave.

Odată cu ocasiunea unor Rusalii un grup din inteligința română s'a pregătit cu un concert, dar pe cei din partidă contrară nu i-a învitat. Din concert s'a ales ceartă pe stradă, iar pe urmă casele ce adăposteau clasa cultă de-a noastră au stat aprinse de scânteia calumnii şi a batjocurii peste patru săptămâni.

Altădată s'a început o colectă spre un scop de binefacere, de un cap sec, care n'a ştiut ce face. Nu s'a ales nimic de ia, căci dacă erà scris unul ce ţineà c'o parte şi mergea colectantul la altul de partidă diversă îl alunga afară. Dacă s'ar fi colectat numai dela o partidă, ceialalţi n'ar mai fi subscris nimic, şi suma nu erà destulă. Aşa, au ajuns de vorbă în gura străinilor.

Cu apariţia unei scrieri s'a început cearta la casină, şi apoi — ca de regulă se continuà acasă. Se aduceau de pildă în scrierea aceea preoţi harnici, cari îşi înţeleg chemarea. Un advocat mai iute de fire se şi aprinse: „Aşa, aceia-s adevăraţi martiri! Dar câţi sunt de aceştia! Nici unul! Ceialalţi îs trântori, ştiu să mânce prescura ce i-o dă naţia năcăjită Tund şi mulg oile lui Dumnezeu, şi ca binefacere le mai şi zvârl în gura lupului. La aşa popă, să fie după mine i-aş luà reverenda, ş-aş băga'n temniţă pe badea ce i-ar mai dà o prescură.“ Dar dintr'o întâmplare nenorocoasă erau şi cei doi preoţi în casină, — că erau doi preoţi în oraş. Şi unde nu s'aprind şi dlor şi dă-i în advocaţi ca cu mestecăul: „Da Dvoastră advocaţii ce faceţi? Ha, cu ce luminaţi, cu ce ajutaţi? Ne tot spuneţi de prescură, da prescura-i o bucată de pâne, pentru care slujim la altar. Da dta, advocatu adecă? Caşti gura şi zici o vorbă, iar badea bagă mâna'n şerpar şi scoate zlotu, cu care poţi luà cincizeci de prescuri! Şi tot: că trăim de pe spatele poporului? Da dvoastră mă rog, de pe ce trăiţi? Biserica care are, — are eclejie, care-i a bisericii şi nu a oamenilor, şi din aceea trăieşte popa mai mult. Care n'are, rabdă, că cu ce-ţi dă omul de pomană crepi! Da Dvoastră când începeţi ce aveţi? Şuvics! Şi la câţiva ani sunteţi boeri! Şi mă rog, tot aşa eşti dta conducăto ca şi mine, asta o şi spui când e vorba de fală. Dar când e de ajutor, îţi încreţeşti fruntea dujmană.“

Ci că a fost atunci un adevărat scandal. Mânile s'au încâlcit şi prin bărbile binecuvântate a preoţilor.

Apoi la un „anu nou“ s'a jucat teatru. Vrând nevrând au trebuit să aleagă tineri şi tinere şi dintr'o parte şi alta. Se părea că patimile sunt pe calea de-a amuţì. Dar în recenzarea ce să făceà în ziare. un corespondent amintea cu laudă numai pe actorii dintr'o partidă, alt corespondent — dimpotrivă. Aşa pornindu-se ca se afle pe mişeii de corespondenţi, desbinarea s'a făcut mai mare ca'nainte de producţie. Dar numai în momente mari se putea vedeà ruptura aceea hotărîtă în doue. In vremuri de toate zilele, erau foarte multe subdiviziuni, aşa că poate câte două familii să se aibă bine, să'nţelege ca să poată vorbi de a treia.

Certele acestea neînsemnate Barbu le trecea cu vederea, ca şi când n'ar fi fost, şi în schimb îşi vedeà de trebile sale.

Şi în noua cancelarie îi mergeà bine. Cei doi ani şi ceva cari i-a petrecut lângă bătrânul advocat i-au trecut uşor. Din când în când ajutà şi pe cei de-acasă, cât îl ajutau puterile, şi nădăjduià să-i poată odată şi mai mult, căci la cinci ani dela terminarea gimnazului îşi luase doctoratul în drepturi.

(Va urmà).

Faptul e dupăcum vă spun drept și real. (Zgomot în stânga: Președintele sună).

Președintele: Liniște dlor!

Iuliu Maniu: D-voastră faceți mult caz de ceeace a zis dl ministru al cultelor. Fiți amabili, onorați-mă cu bună-voitoarea D-voastră răbdare, pentrucă voiesc să mă întorc tocmai asupra acestei părți și să o schițez cuvânt de cuvânt din vorbirea dlui ministru.

Dl ministru al cultelor și instrucției publice ocupându-se într'o recentă vorbire a Dsale de modestul meu discurs, prin care mă opuneam împotriva introducerei forțate a instrucției în limba maghiară zice: (citește).

Întreaga chestie e aceea, că e de dorit, sau este necesar, ca toți cetățenii acestei țări, să ajungă în poziția de a avea legături intelectuale și să formeze o unitate în înțeles politic de fapt și nu numai de formă, nu numai pe hârtie, nu numai în funcțiuni publice.

Aceasta e prima parte a chestiunii.

A doua parte a chestiunii este ca toți cetățenii statului, ori cât de diferiți ar fi prin limba lor maternă, să nu fie siliți a dà numai dare și soldați acestui stat, ci să ia parte activă la viața statului și să poată ajunge în orice funcție înaltă în aceasta țară.

Aceasta chestiune o împart și eu în două părți întocmai ca dl ministru și să-mi fie iertat să protestez împotriva adevărului acestei espresiuni spusă într'o excelentă dialectică, care însă e necomplectă, pentru că ce cere dl ministru în prima sa întrebare?

Cere ca fiecare cetățan a statului să guste din norocul statului, care l-ar legà intelectualicește de poporul maghiar și ca cultura națiunii maghiare să fie accesibilă pentru el.

Dați-mi voie; mulțumesc dlui ministru de culte pentru părerea ce o are față de capacitatea intelectuală a poporului nostru, când presupune despre poporul meu român — (Ilaritate) da, poporul meu, tocmai pe cum sunt eu fiul lui — că poporul meu este capabil să-și însușască afară de cultura proprie și o altă cultură străină.

Dăcă dl ministru judecă, că poporul meu e capabil având contact intelectual cu propria-i cultură și trecut, să între în legături și cu un alt popor și să se adape din cultura lui, atunci on. dl ministru apreciază prea mult calitățile lui intelectuale.

Eu însă în contradicție cu dl ministru, nu cred capabil de asta poporul meu, massa mare cel puțin nu.

Poporul nostru român, întocmai ca și celelalte popoare din lume nu poate să-și însușască mai multe culturi! El nu poate trăi altfel, decât în comunitate cu propria-i cultură, pentrucă poporul, care în întregimea sa și în păturile lui largi are două culturi, trăind cu ele în comunitate sufletească, e un popor hermafrodit, pornit spre pierire și care n'are viitor. (Aprobări pe băncile naționalităților). Și deoarece credința mea e, că un popor nu poate avea decât o singură cultură, neîndoios, că poporul nostru, nu poate avea decât..... (În Ungaria nu e decât o singură cultură, cea magiară).

Președintele: Rog pe dl deputat Márkus să se modere.

Iuliu Maniu: ....decât o cultură, și această cultură e cultura specifică a poporului românesc. Dacă Dvoastră discutați asupra acestui lucru, dați dovada cea mai strălucită, că părerile dvoastre. nu se potrivesc cu ale dlui ministru. Eu de aceea am fost și sunt contra învățării limbei magiare, pentrucă aceasta conduce la călcarea în picioare a culturii noastre și a celorlalte nalionalități din țară. In contra acestui lucru, sunt numai în drept, dar și dator să lupt. Ceeace dacă nu ași face, ați fi îndreptățiți a-mi adresà imputări. (Strigăte, o facem noi și așa). Așa însă o faceți fără motiv.

Contele Apponyi Albert a făcut declarație, că e necesar să învețe toți ungurește, pentru a se împărtăși de toate manifestările vieții de stat. Pentru a fi părtaș la toate drepturile pe cari statul le dă cetățenilor. Așa pusă chestia o primesc pentrucă asta e cea mai strălucită dovadă, că dela 1868 încoaci desvoltarea a luat o direcție în așa sens, că valorarea drepturilor popoarelor acestor țări atârnă dela recunoașterea limbei maghiare. In adunări și în presă ori de câteori noi am spus-o asta, D-voastră a-ți negat-o; de multeori cel care afirmà acest lucru ajungeà în pușcărie. Acum însă după declarația dlui ministru adevărul acesta nu se mai poate trage la îndoială.

Și acum să permiteți aceasta poate ca să recunoașteți și D-voastră, că a chinui un popor cu învățarca unei limbi și a-l reținea astfel dela învățarea altor lucruri, numai pentruca din sânul acestui popor unul ori altul s'ajungă la treaptă mai înaltă, este curată brutalitate și nedreptate. (Miș în stânga).

Fenyvesi Soma: Cum a-i puteà să le spui acestea dacă n'ai stì ungurește?

Iuliu Maniu: Sunt de părere că în guvernarea centrală a țării limba maghiară poate fi limbă oficioasă, și că aceia, căror legea le prescrie studii mai înalte, trebue să învețe ungurește, chiar și pentruca astfel să ajungă în putința să vorbească ungurește în parlamentul acesta, ca representant al poporului, și să poată ocupà și treptele înalte, unde fără știința limbei maghiare nu poate ajunge. Dar ca de dragul acestor câtorva să se direcționeze lucrurile și să fie siliți a învățà ungurește toată suflarea din țară, asta nici eu nici altul cine judecă nepreocupat, n'are s-o primească.

Markos Gyula: Ideia egalității o pretinde asta. (S'auzim, s'auzim!)

Iuliu Maniu: Dacă nici aceasta nu e motiv, atunci întreb care motiv se poate aduce; căci ce interes poate aveà mulțimei elementului maghiar, dacă poporul meu român în satul lui știe ungurește sau nu? (Esclamări: In interesul lor! Mișcare în stânga. Interesele acelui popor le apărăm noi (Mișcare în stânga). Dar noi le-am apărat întotdeauna, iar nu D-voastră. Mișcare în centru. S'auzim! S'auzim.

Uray Imre: De ce-i romanizați?

Alexandru Vaida: Fiindcă Uraieștii au fost șoviniști! (Mișcare în stânga și în centru).

Președintele: Rog pe dl deputat să nu întrerupă pe orator.

Iuliu Maniu: Imi țin de datorință să declar după convingerea mea, că siluirea învățării limbei magiare în școalele poporale nu e în interesul poporului magiar. (Așa e! în cetru. Exlamări în stânga. Incredințează-ne nouă aceasta, e în interesul poporului român?) Din contră e în detrimentul lui, căci prin forțarea și siluirea limbei magiare, nu față de dvoastră, cari ați scos în relief acest principiu și această tendință, ci mă tem că înstrăinarea naționalităților față de poporul magiar va prinde teren, ceeace la nici un caz nu va contribuì, ca să se întărească viitorul acestei țări. (Așa e! în centru. Desaprobări în stânga).

Ași putcà ușor să răspund la întreruperi, dar n'o fac aceasta din două motive. Pe deoparte sunt convins, că dnii deputați cari mă întrerup sunt așa de încăpăținați în ideile lor, încât motivele modestei mele persoane nu vor fi în stare să-i convingă.

Ballagi Aladár: Inrădăcinați, nu încăpăținați!

Iuliu Maniu: Iar al doilea motiv e acela, că și așa am mult de spus, și prin răspunsul meu la întreruperi nu voiu să apar că ași lungì intenționat discuția. (Ilaritate în stânga. S'auzim! S'auzim! în centru.

După această întroducere a vorbirei mele (Zgomot și mișcare) permiteți-mi să trec pe scurt la esența acestui proiect de lege. Ciudat lucru că dacă îl socotiți atât de important acest proiect; Dvoastră din majoritate de ce nu luați cuvântul. (Intreruperi).

Președintele: Rog pe dl Markos G. să fie în liniște!

Iuliu Maniu: Oricât de înaltă părere așì aveà despre acest proiect, totuși trebue să cercetez lacunele lui, pentrucă poate să fie ceva de îndreptat, ori că a rămas ceva afară. Și dacă dvoastră nu credeți că trebue să vă sfătuiți în chestia asta mandatarii dvoastră, eu altfel îmi înțeleg misiunea de deputat și țin să arăt părerile noastre într'o chestie importantă adusă la ordinea zilei. (S'auzim! S'auzim!)

Deosebim două părți principale ale acestui proiect de lege. Una să ocupă cu regularea lefurilor învățătorilor, alta cu disciplina și inspecția. Cât privește partea întâi, mă simt dator a declarà că o consider și eu drept chestie urgentă. Și privitor la ea voi și face câteva observări scurte, deoarece mai pe larg voi vorbì la discuția pe articoli. Intâi de toate fac obiecțiunea că plata fundamentală nu s'a stabilit într'un fel în toate părțile. Să-mi permiteți să declar deci, că motivarea ce se face cu privire la aceasta în proiect nu e bună, căci nu se poate stabili minimul de leafă după chiria locuinții.

Dupăce arată că în orașe învățătorii au la îndemână școli pentru copiii lor, iar cei de pe sate au în privința asta multă cheltuială, urmează:

Afară de asta mai este și alt motiv important politic, care mă îndeamnă să ridic obiecțiuni. Este adecă primit în principiu ca învățătorii să poată fi permutați din oficiu. Astfel se poate întâmplà foarte ușor, ca permutarea aceasta atunci când există diferință de plată, să fie adevărata lovitură pentru respectivul.

Când se permută cineva din oficiu, care e primul principiu directiv? Acela, ca respectivul să nu fie expus la neajunsuri materiale sau de altă categorie. Iar dacă păstrăm această dispoziție și permutăm pe învățătorul dintr'o stațiune cu leafă mai mare, în alta mai mică, numai din interese oficioase, atunci el ar fi expus la mari neajunsuri.

Pe lângă aceste chestii luate în cadru general, am o observație esențială relativ la partea a patra. Nu pot primi ca bună, dispoziția ca învățătorii permutați, sau numiți la diferite școale confesionale să ajungă în situație mai rea ca aceia, cari dela început au funcționat la acele institute.

Cum stă chestia după acest proiect de lege? Așa, că d. e. dacă ministru a numit pe cineva la anul 1900 dela o școală confesională la o școală de stat, atunci salarizarea aceluia asigurată de lege se socotește dela anul 1900, pe când învățătorul luat în serviciu de stat împreună cu școala se socotește salarisarea dela întrarea în vigoare a legei din anul 1893, și astfel în cazul prim învățătorul e într'o situație mai puțin favorabilă.

E o instituție importantă a legii §. 9 și poate avea efect salutar întrucât privește numirea directorilor. Adecă în § 9 stă, că cineva poate fi numit director, fără să fie director-conducător, și așa poate funcționà în acciași stațiune. Dar aceasta poate conduce la cele mai mari abuzuri politice și adecă pentru aceea, fiindcă guvernul va găsi în totdeauna mijloc, ca pe aceia, cari au făcut servicii politice, să-i provadă cu lefuri de directori, iar pe cei cari și-au împlinit datoria cu cinste, dar n'au făcut servicii politice, să-i delăture.

In privința structurii § 12 și 13 al proiectului de lege e defectuos. § 12 spune că dreptul stabilit pentru ridicarea lefei învățătorilor dela școala elementară, poporală, de stat în al 2-lea §. al legii, se poate mărginì numai cu hotărârea procesului disciplinar ridicat la valoare.

In butul acestuia, § 13 stabilește, că dacă unul dintre învățători e transferat dintr'o clasă de salarizare în alta și dintr'o stațiune în alta, va beneficiă de gradul înaintării, numai dupăce va ajunge scala de plată, pe care o avusese în stațiunea de mai înainte.

Ce e urmarea acestora? Să zicem că un învățător care funcționează în Cluj, va fi numit la un sat. Acel învățător avea în Cluj leafa de 2000 cor., și fiind transferat la sat, nu se mai împărtășește de ridicarea lefei, până când nu va ajunge la cele 2000 coroane, pe cari — să zicem — le avea de 5—6 ani. Accasta e o redactare atât de defectuoasă a proiectului, care dacă va deveni lege — poate dà ocazii la abuzuri grave și păgubitoare.

Onorată Cameră! După cum am zis, partea primă în general luată ca ideie, în întregul ei, am fi dispuși s'o primim. Ba mă duc și mai departe, recunosc și aceea, că acest proiect de lege, după situația actuală a financelor, și dacă nu mulțumește de ajuns dorințele îndreptățite, dar totuși se apropie de ele. Și să fiți convinși, că dacă guvernul în misiunea lui priovizorie, s'ar fi ocupat exclusiv de chestia ridicării salarelor învățătorilor, de sigur nu ne-ar fi găsit ca potrivnicii acestui proiect de lege.

Și dacă suntem împotriva acestui proiect de lege, o facem numai fiindcă în celelalte dispoziții vedem asemenea gravamine și manifestări de o importanță politică cu un cerc larg, contra cărcia trebue să ne împotrivim cu energie și fără iritare.

Noi am fi dorit dela acest guvern, care ne-a asigurat de misiunea lui provizorie, am fi așteptat, să discute numai astfel de chestii, cari să nu provoace divergență de păreri între cetățeni, și am fi așteptat, să aducă asemenea legi, cari să îndemne poporul pe toate terenele la concordie și înțelegere. Dar guvernul să nu folosească timpul, pe care noi ca opoziție — aceasta o zic fără să mă laud — l-am lăsat pentru acțiune, să nu-l folosească ca să facă legi jignitoare pentru noi.

On. Cameră! Să nu credeți că noi am avea o pasiune și dispositie deosebită, ca să împlinim această misiune grea. Nu vă închipuiți că ne face mare plăcere să putem stà în luptă față cu D-voastră și să ne espunem la primejdie, să ne acuzați că noi am voi să despoiem de pânea de toate zilele pe învățători, această pătură importantă a societății.

Noi n'am voit-o aceasta, și nu cu plăcere am luat asupra noastră această luptă, dar am fost siliți s'o facem aceasta, fiindcă în mai multe părți ale proiectului de lege, a-ți făcut asemenea dispositii, cari ne atacă în interesul nostru de existență, și mai întâi de toate a-ți stabilit asemenea precedente, pe cari dacă le-am lăsà nediscutate, nu ne-am împlini datoria.

Onorată Cameră! A doua parte se ocupă cu transgresiunile disciplinare ale învățătorilor, cu disciplinarea și cu tutoratele.

Transgresiunile disciplinare sunt stabilite în așa chip, încât deschid terenul cel mai larg, ca unii învățători să fie expuși la adevărate șicane. Această șicană va găsi un teren sigur, în expunerea escepționabilă din punct de vedere doctrinar și de codificație, în care ni-se prezintă acest proiect de lege. Căci înainte de toate stabilește transgresiune disciplinabilă și „faptele contrare statului.“ Legea și stabilește ce sunt acele fapte contrare statului zicând: „au să se considere de asemenea fapte cu deosebire toate faptele, cari sunt contra constituției statului ungar, contra caracterului, contra unității naționale și a atârnării etc.“

Mai întâi de toate, onorată Cameră, a stabili o transgresiune din punct de vedere de codlificație așa că dacă ea există, nu se spune în ce chip trebue să se manifeste: (e o imposibilitate juridică). Dar abstragând dela aceasta, acele lucruri, cari sunt stabilite că se pot comite contra lor fapte luate ca transgresiune disciplinară, sunt înșirate așa, încât oricine și le poate explicà după plăcere. Nu voesc să discut mai pe larg aceasta chestie, voi avea ocazie pentru aceasta mai târziu, voi analisà numai o expresie și aceasta e următoarea: „îndreptată contra constituției statului.

Onorată Cameră! Ce numim noi constituție? Acel mod, care după legi pozitive e dat, ca cetățeanul să-și manifeste sau nu voința în privința vieții de stat. In senzul acesta fiecare țară are constituție, fără conziderație dacă e parlamentar sau nu, dacă e stat absolut, sau în înțeles mai strâns, stat constituțional.

Acum însă fiecare cetățean are dreptul să lupte contra constituției în vigoare, întrucât prima teză fundamentală a drepturilor politice, a libertății cetățenilor, e că fiecare cetățean are dreptul să judece dacă constituția statutui e bună sau nu; are dreptul să se folosească de toate mijloacele politice cu scopul să schimbe constituția, care după convingerea lui nu e corăspunzătoare. (Adevărat! Așa e! în centru).

Privind chestia din acest punct de vedere, On. Cameră și On. ministru, care a înaintat acest proiect de lege, fără îndoială luptă contra actualei constituții de stat magiar și fiecare învățător, care stă pe punctul de vedere al partidului lui politic, pe baza acestui paragraf, comite o transgresiune disciplinară.

Fără îndoială, Onorată Cameră, în Ungaria constituția actuală a întemeiat uniunea reală pe baza legilor din 1867, iar partidul independist stă pe baza uniunei personale, sau: voiește să schimbe constituția Ungariei.

Eu vă mărturisesc sincer, că mi țin dreptul meu de cetățean și politic, să nizuesc într'acolo, ca să schimb constituția acestei țeri în așa senz, ca să asigur cetățenilor o desvoltare politică, perfectă și egală. Aceasta e părerea mea. După părerile celor din 1867, constituția actuală a Ungariei corespunde scopului să îndeplinească misiunile de stat. După părerea partidului independentist, nu corespunde. După părerea dvoastre constituția actuală nu e bună dintr'un punct de vedere, după părerea mea asemenea nu e bună, dar din alt punct de vedere. Și ceeace partidul independist n'a negligat niciodată să declare că va luptà din toate puterile pentru schimbarea constituției actuale a țării, tocmai așa nici eu nu pot negligà de a declarà, că voiu luptà cu toate puterile mele, cu toată ambițiunea mea politică, cu talentele mele, cu tot sufletul meu ca să se schimbe constituția actuală a țării în așa direcție, ca prin ea să se asigure desvoltare liberă tuturor popoarelor. (Aprobări în centru).

Acestea le-am spus în treacăt, Onor. Cameră, pentru ca să arăt că dispoziția acestui paragraf e așa, că nu numai învățătorii partidului meu, ci și aceia ai partidului dlui ministru, ori când pot ajunge în cercetare disciplinară pe baza unei declarații, care nu corespunde cu părerile coaliției.

De aici e „caracterul național“: cine se lupă contra caracterului acestui stat, poate fi disciplinat. Aceasta nu se poate primì nicidecum, căci acesta poate fi izvorul celor mai mari perzecuții. Cui am încrede să judece, cari fapte sunt contra caracterului național?

Dvoastră aici în parlament nutriți o sută de păreri în privința caracterului național.

Pe când dl ministru de instrucție dă expresie convingerii, că în această țară ficcare om, ficcare popor, se poate desvoltà liber în privința culturală și limbistică, tot atunci din întreruperile de azi putem ajunge la convingerea, că dvoastră nu voiți ca fiecare națiune să-și desvoalte cultura și limba. Ce însemnează caracterul național? După dvoastră caracterul național însemnează, că în țară să existe un popor cu o singură limbă. Iar dacă dvoastră veți luà sub cercetare disciplinară pe fiecare învățător și om care luptă și se va luptà contra tendinții ca în țară toți oamenii să vorbească numai o limbă, atunci dvoastră veți puteà luà sub cercetare disciplinară pe fiecare învățător naționalist. (Contraziceri).

Ugron Gábor: Nu dorește nimeni numai o limbă, ci numai să se înțeleagă unul cu altul.

Iuliu Maniu: Onorată Cameră! Un alt motiv pentru care nu pot primì acest paragraf și îl găsesc defectuos ca redactare — căci nu cuvintelor atribui însămnătate — e următoarea:

Să-mi fie permis să dau dreptate colegului meu, Alexandru Vaida, față de imputarea carea purtà aparența unei informații bine stabilite, că prietinul meu, n'a fost în clar cu ceea ce a vorbit când a luat cuvântul. Anume, prietinul meu Vaida a zis, că în legea aceasta se asigură, ca învățătorii să nu poată agità împotriva confesiunilor, dar nu e stabilit că învățătorii să nu inzulte naționalitatea elevilor.

Aceasta a afirmat-o Vaida și la asta a replicat dl ministru și dnii din jurul lui, susținând, că n'a studiat proiectul de lege pentrucă aceasta se află în proiect.

Dați-mi voie, aceasta nu e cuprinsă în proiectul de lege, pentrucă acest proiect zice, că formează un delict moral, dacă învățătorul atacă religia elevului, pe când dtn contră insulta față de mine și de pretinul meu Alexandru Vaida, constă în faptul, că este știut, că străduința învățătorului în școală tinde, ca singuraticii elevi la vârsta lor fragedă să fie prevăzători față de colegii lor de școală, deorece ei știu, că vrâsta aceasta fragedă, e cea mai potrivită pentru a puteà crește înstrăinarea, și a aprinde flacăra urei în sufletele lor tinere.

In acest aliniat se poate adauge și aceea, că se consideră de delict moral și cazul, când învățătorul insultă religia și naționalitatea unuia dintre elevii săi.

On. Cameră! In alcătuirea legislativă veche a D-voastră se găsesc dispoziții, cari tind pentru nimicirea urei între naționalități. Dar n'ați făcut nimica pentru a pune acest lucru în practică. Și dacă se găsesc indicii contrare pe singuraticile terene ale vieții de stat, la aceasta nu noi suntem de vină, ci Dvoastră, cari niciodată n'ați căutat, ca să ne încălziți în iubirea noastră față de Dvoastră (Zgomot).

Președintele (sună): Liniște dlor!

Iuliu Maniu: Timpul a înaintat foarte mult și aș aveà foarte multe să vă mai spun, sunt deci silit să vă spun foarte pe scurt, aceea ce e absolut necesar să o știți.

Incât privește procedura disciplinară, acest proiect prezintă o mulțime de lacune. Dvoastră când erați în opoziție totdeauna vă plângeați, că forța solgăbiraelor și fișpanilor vegetează, că li-s'a dat un cerc și o putere de acțiune, care tinde exclusiv în a roade drepturile poporului și a împiedecà desvoltarea lui. Și iată, că în acest proiect de lege, tocmai această tendință iese în relief din partea Dvoastră. Pe solgăbirău îl denumiți ca autoritate disciplinară și fișpanului îi deschideți un astfel de teren de activitate — ceea ce e foarte important — că până acum acest lucru n'are precedent.

Eu din principiu sunt împotriva dispozițiilor ce le-ați luat, de a înzestrà autoritățile administrative cu puteri prea mari, cari taie în libertatea cetățenilor.

A doua greșală a proiectului de lege este dispoziția relativă la procedura disciplinară — care e de asemenea foarte imporantă — și anume, că odată ce procedura disciplinară se va aplicà, învățătorul respectiv se poate destituì în unele cazuri, va fi chiar destituit. Aceasta e cea mai

reacționară dispoziție posibilă, care poate fi încadrată într'o lege.

Căci ce însemnează aceea, ca odată cu începerea instrucției disciplinare, învățătorul să fie suspendat. Accea, că acela ce e chemat să facă investigația disciplinară, poate să procedeze în bună voie cu *mo* libertatea învățătorului respectiv. Este în deajuns, că unul dintre învățători să nu satisfacă una dintre cerințele Dvoastră politice, cu care-l veți încărcà, ca el să-și piardă oficiul.

Incât privește scaunul școlastic, aci observ o dispoziție juridică, care crează un incident cât se poate de trist — și pe acest fapt încă pun mare pond — care de sigur, că e în opoziție cu legile fundamentale ale țării și care ne pune în lumină situația noastră escepțională.

In aliatul respectiv al legii se zice, că în scaunul școlastic poate fi numai acela membru, care știe scrie și ceti ungurește.

Acesta nu e primul caz, că o lege cuprinde o astfel de dispoziție, ca să ne geneze în desvoltarea noastră.

Cea dintâi lege de felul acesta este aceea, care tratează despre formarea curților cu juri, unde poate fi jurat numai acela, care știe scrie și ceti ungurește. (Aprobări în stânga). Aceasta e cea mai mare nedreptate posibilă.

Și pentru a Vă documentà, că nu numai eu, ci orice om cu judecată și bărbați mari de stat ai Ungariei susțin, că acest fapt constitue o mare nedreptate, vă voiu cetì o scurtă apreciare referitoare la acest pasagiu din lege a lui Deák Ferencz.

Deák Ferencz a zis, cu ocazia legii naționaliste, următoarele, voi ceti pe scurt și numai ceea ce ne interesează: (cetește). Dacă voesc să introducă în Ungaria situația curții cu jurați, procedura verbală, va fi de o necesitate inexorobilă ca pertractările să se ție nu numai în limba maghiară, ci și în altă limbă.

Prin urmare Deák Ferencz n'a vorbit acest lucru din naivitate, ci din bogatele lui experiențe de om de stat a cerut, că la instituția curții cu jurați, procedura verbală pretinde contractul nemijlocit, iar prima condiție a contractului nemijlocit este desbaterea să se facă în limba, pe care o vorbește respectivul.

Fără îndoială deci, că s'a comis o eroare juridică, când s'a esclus din legea referitoare la dispozițiile curții cu jurați și intervenția acelor ce nu știu ungurește și s'a atacat principiul de drept al omului.

Și acum, când aceea lege s'a adus fără ca partidul nostru național-român să fie reprezentat în Dietă, acum când vin cu un nou proiect de lege, din care se esclude validitatea drepturilor și acelora cari nu știu ungurește, e datorința noastră morală de a ne apără împotriva tendenței de eliminare dela drepturile, cari le au deopotrivă și acei ce știu cât și acei ce nu știu ungurește. (Aprobări pe băncile naționalităților).

Astfel de dispoziții sunt potrivite, să îndreptățească părerea noastră de decenii, că noi nemaghiarii trăim sub alte regulamente și că suntem rău tratați din partea Dvoastră.

Inzădar căutați a vă apăra prin aceea, că noi dorim o situație privilegiată, căci toată lumea vede, și noi o simțim, că situația privilegiată a Dvoastră și cu aceste privilegii ne strângeți pe noi și procedați cu noi cu totul într'alt mod, căci aceste privilegii vă privesc numai pe Dvoastră, (Adevărat! așa e! pe băncile naționalităților).

Din cauza înaintării timpului, on. Cameră, nu mai pot aduce și alte motive în desbatere, pe cari le-aș fi simțit necesare. Imi încheiu vorbirea cu părerea de rău, de a nu fi putut în deajuns să vă opun toate câte le găsesc necesare.

Bizony Ákos: O să ai ocazii la desbateri! (Sgomot).

Președintele: (sună) Liniște dlor!

Iuliu Maniu: Dar și la acest proiect ca și la orice proiect viitor atâta vreme câtă voiu aveà fericirea să fiu membru al acestei camere e de datoria mea să spun, că astfel de legi, cari nu sunt alcătuite prin consimțemântul de drept al totalității poporului și nu apasă convingerea de drept a acestei totalități, acestea legi nu au puterea de drept, care trebue să o cerem dela ele. (Vii aprobări la naționaliști). Cu asfel de legi cu cari intenționați a ne atacà nu ne puteți înlaturà după terenul, ce ni-se compete, pentrucă și noi susținem ceea ce a zis marele ministru de culte baronul Iosif Eötvös, că pe popoarele cu dragoste de libertate le poți supune dar nu le poți nimicì. (Aprobări la naționaliști). Și când văd, că o astfel de lege se opune legilor fundamentale ale țării, mă văd chemat în numele tovarășilor mei proprii, cât și a tovarășilor de principiu, să impun un proiect de rezoluție, prin care să atragem atenția ministrului de culte și instrucție publică asupra negligării ce să face legilor fundamentale ale țării.

Proiectul de lege nu-l primesc, ci cer primirea următorului proiect de rezoluție: (cetește) Camera cere ministrului de culte și intrucție publică ca în baza articolului XXXVII. din 1868 al. 58 și 80 și XLIV. din 1868 al. 17 să se dea fiecărui clev posibilitatea de a să instrui în limba lui maternă. (Vii aprobări pe băncile naționaliștilor).

O pornire pripită.

Sub acest titiu am reprobat cu toată tăria în numărul 8 al „Unirei“, apelul unor preoți din dieceza Gherlei, prblicat în „Lupta“, în care convoacă preoțimea la o consfătuire în chestia congruei, sfârșind cu amenințarea, de a-și schimbà firma, în caz când Ordinariatul n'ar dà mână de ajutor la resolvarea acestei importante chestiuni Tot în acel număr am dat loc și unei scrisori, provenite dela un preot gherlan care își exprimă indignarea, că în biserica noastră pot să se afle astfel de suflete mici, cari pentru bani să fie gata a-și lăpădà credința.

Credeam că toată afacerea s'a terminat și am părăsit și gândul de a face unele observări colegiale „Luptei“, care se face echoul unor porniri așa de detestabile. Mare ne-a fost însă mirarea, când în nrul dela 8 Martie a aceleiaș foi, întâlnim un echo la apelul preoților gherlani, iscălit în numele mai multor colegi de Ioan Pop, preotul nostru din Jucul-de-jos. Nu ne venià să ne credem ochilor. Cunoșteam încă de pe timpul studiilor pe numitul preot, ca pe un bărbat serios și corect, și când colo iată-l în ceata celor rebeli, purtând flamura roșie a răsvrătirii. Având prilej să convenim cu câțiva preoți învecinați cu Jucul-inferior, spre bucuria noastră auzim declarația, că scrisoarea publicată în „Lupta“ și iscălită de Ioan Pop este apocrifă. Și bucuria ne-a fost și mai mare, când am primit scrisoarea, pe care o publicăm în întregime:

„Onorată Redacțiune! Reputația bună, care mi-am eluptat-o față de Venerata superioritate bisericească, așa se vede genează pe un oarecare negru la suflet, și prin publicarea în foaia „Lupta“ din Budapesta, a unui articol intitulat „Un salut cordial“, cu o maliție vrednică de dânsul voiește a mi-o innegrì și micșorà, punându-mă ca pe un agitator al preoțimei întru ajungerea unor scopuri utopice, nu numai, ci desbrăcându-se de tot simțul uman, cutează a subscrie numele meu ca autor al acelui articol.

„Declar, că eu adevăratul Ioan Pop paroh în Jucul-de-jos, nu sunt autorul acelui articol, nici nu l'am publicat eu, ci un altul, care desvoltându-și ideile scălciate, cu multă nerușinare voiește a-se ascunde la umbra mea, cu intențiunea de a-mi stricà bunul meu nume.

„Declar mai departe, că eu nu sunt preot, din interes material, cum apare a fi acela care ar conchiemà congres în vre-un centru, d. e. la Dej, și dacă nu s'ar satisface postulatelor dânsului, „și-ar schimbà firma“.

„În fine declar, că eu am rugat Redacțiunea „Luptei“ din Budapesta, să-mi pună la dispoziție, pe lângă obligamentul de reînapoiare, originalul articolului, pe care primindu-l, îmi voiu luà îndrăzneala a-i susterne Veneratei superiorități bisericești, și dacă se va constatà că acel articol e concipiat și scris de mine, singur mă denunț aceleiași, ca un nevrednic de a mai purtà oficiul preoțesc.

„Respingând dela mine cu indignare atât conceptul, cât și publicarea acelui articol, rog Onorata Redacțiune a „Unirei“ să binevoiască a publicà acest răspuns al meu întru spălarea onoarei mele înaintea superiorilor și a confraților preoți, ca acel mască cu atâta lipsă de caracter, voiește a mi-o murdări, și scârbit de fapta-i netrebnică îi zic: „Nolli me tangere“. — Jucul-de-jos, la 13 Martie 1907. *Ioan Pop,* paroh gr.-cat.

Din scrisoarea altui preot arhidiecezan extragem următoarele șire:

„Nu am fericirea de a ceti „Lupta“, deci nu am avut știre de apelul unor confrați din dieceza Gherlei, când am cetit însă despre cuprinsul ei am rămas uimit, pentrucă părerea mea este că și presupunerea, că am fi capabili de așa ceva, ar trebuì să ne supere. Deoarece aici nu e în joc numai caracterul nostru apostolic, reputațiunea noastră preoțască, ci chiar și caracterul nostru individual. În fața acestui apel ni-se pune întrebarea, ce fel de oameni suntem? de omenie ori înșelători? Omenia pretinde că de-am luat sarcina oficiului preoțesc fără convingere, să o depunem și să ne căutăm altă carieră; de am luat-o din convingere, atunci să fim mai gata a muri sub firma sub care am depus jurământul, nu de gregari, ci de capitani. Un om onest nu face schimbare de firmă, fără numai din convingere.

„Deci un om, care funcționează ca preot gr.-cat. și arată înclinarea sa de schimbarea firmei, nu-și dă decât testimoniul lipsei de orice caracter individual.

„Mi-ar plăceà să văd pe acel preot, care s'ar pune în fața poporenilor săi, — și le-ar zice: „Iubiți credincioși! Până azi eu am fost înșelător, V'am învățat că religia catolică e cea adevărată, pentrucă acolo am crezut, că voiu dobândì salar mai bun, dar acum, Vă spun adevărul, nu aceea e cea adevărată, ci cea neunită, pentrucă acolo au preoții salare mai bune. — Deci lăsați religia — gr.-cat. — și haidați cu mine la neunire — în legea cea adevărată — unde preoții capătă congruă!“ De sigur, că întreg poporul ar zice: „schimbăți tu legea după plată — eu nu am lege de vânzare!“

Cu aceasta ţinem afacerea de încheiată în ce priveşte schimbarea firmei şi deodată credem de oportun a-i recomandă cinstitei direcţiuni dela „Lupta“, să fie mai cu băgare de seamă la ceica ce publică, că i-se pot întâmplă bucluceri şi mai compromiţătoare ca acestea cu care ne ocupăm. Şi să mai fie încredinţată, că ortodoxia nu e aşa de cu farmec, încât preoţii de cinste ai bisericei unite să-şi ieie credincioşii şi să treacă în tabăra contrară.

Partea a doua a apelului ce priveşte puţina îngrijire, ce se arată faţă de preoţime, rămâne încă deschisă, deşi, dupâ informaţiile primite dela o persoană sus pusă în ierarhia diecezană, nici acuzele acestea nu-s aşa de adevărate cum se prezintă. Pentrucă deşi Episcopul, de care ştie toată dieceza că e suferind, nu poate să meargă în mijlocul credincioşilor săi, nu întrelasă nici o ocazie să-şi trimită sfetnicii săi, cari să interesează de mersul afacerilor şi lucră din toate puterile pentru prosperarea diecezei.

Dar asta o spunem numai în parantesă, am declarat chestiunea de deschisă şi dăm cuvântul celor chemaţi să se pronunţe în meritul chestiunei.

De data aceasta şi facem loc unei scrisori, care „cuprinde foarte mult adevăr, deşi poate nu pe placul tuturor;“ o publicăm însă, pentrucă ne vine dela un bărbat, care totdeauna ne-a fost prietin sincer şi ajutor destoinic şi priceput.

In Nr. 8 al „Unirii“ a apărut un articol subsemnat „Un frate mai mic“ care să zice că ar fi un distins cleric al diecezei Gherlane — deşi după felul gândirii eu îl socot de altcineva dar totuş aparţinător cleruiui*). N'am nimic de escepţionat întru cât condamnă faptele vrednice de condamnat îi acceptez întru toate şi interpretarea Apelului preoţilor gr.-cat. Gherlani din „Lupta.“ Mă alătur şi la comentările ce On. Red. a Unirei le face la începutul articoiului: „O pornire pripită,“ căci în adevăr e de trei ori trist a conzideră credinţa de o marfă bună de vândut celui ce ţi-o plăteşte mai bine. O adevărată degenerare!

„Profit însă de dechiaraţiunea On. Redacţii, „noi am dorit totdeauna să fim o tribună deschisă, de unde preoţimea noastră să-şi poată spune năcazurile sale.“ Şi fiindcă nici On Redacţiune nici „fratele mai mic“ nu s'au ocupat mai deaproape de cauzele, cari produc mişcarea clerului din dieceza Gherlei — voiesc a mă ocupă eu „fără a dorî însă schimbarea firmei.“ E lucru şi natural şi logic că cauzele produc efectele. Efectul se cunoaşte: „mişcare pentru o stare materială mai bună“ deoparte — şi aceasta mişcare „fără consenzul Arhiereuiui diecezan“ de alta parte. Aceste două efecte presupun două cauze: „o stare materială nesuferibilă“ — şi o neîncredere sau să zicem: „un raport încordat între cler şi Arhiereu;“ despre aceste voi grăi liber de tot, ţinând să nu păcătuesc.

I. Starea materială a clerului în adevăr e slabă şi nesuferibilă după împrejurările timpului de azi. Ştim cu toţii şi trebue să ştie şi Arhiereul nostru, că noi azi n'avem nici dotaţiunea care au avut-o înaintaşii nostri, căci în câte locuri stolele şi alte competinţe s'au stricat chiar şi cu învoirea şi ştirea, în unele cazuri chiar la porunca Arhierenlui, numai ca să nu se „schimbe firma“ şi propter bonum pacis. — Ştim noi şi trebue să se ştie şi sus, că pe lângă că avem mai puţin venit ca antecesorii cu 20—50 ani, azi valoarea banului a scăzut şi la un servitor care îl avem pe lângă casă îi plătim de 2—3 ori atâta cât înainte şi numai cu 10—20 ani. Şi e tristă şi grea cu deosebire starea preoţilor, cari sunt lăsaţi pe veci în parohie slabă unde au fost dispuşi după ordinare şi de care nici cum nu se pot scapă — pe cale cinstită legală nu pot înaintă La acest punct am să spun cu multă mahnire sufletească cum e moda în Gherla a se conferî parochiile mai bune:

a) Nu amintesc de puţinele parohii bune, cari se conferesc consângenilor, afinilor etc., căci aceasta dispoziţie ca prea naturală firei omeneşti, se poate acceptă între anumite margini.

b) Intre mulţii preoţi harnici, lăsat-au Dumnezeu să fie şi unii slabi de înger, pripiţi, răi la vorbe şi fapte. Faţă de acestia după o păstorire scurtă să şi arată nemulţămirea poporenilor, cari merg la un fişcărăşel de sate, îi dau în condeiu lucrurile mărite, mai adauge şi Dsa câteva şi iată din un ţânţar un armăsar, să varsă un straşnic ponoslu la Ordinariat. Ce-i sfârşitul? Pe respectivul frate preot neavând vină strict canonică îl dispun la o parohie în cele mai multe cazuri mai bună ca cea avută. Aci deci ei e cu dobândă fără vrednicie pe conta altor fraţi mai vrednici ca ei. Vorbind odată între fraţi de cazuri de acestea — deşi din glumă, foarte nimerit îmi zice un confrate: Cel mai sigur espedient de înaintat la noi este, să faci ţintenţionat o gălăjie. Dar încă şi aceste cazuri sporadice treacă-meargă!

c) Parohiile mai bune — cu foarte puţine escepţiuni, fără a fi curentate ca să poată reflectă la ele cei vrednici, unele trec dela tată la fiu ori nepot, altele dela socru la ginere. Numai acolo şi numai acelea rămân a se conferî prin curentare, cari nu trebuesc succesorilor quasi de jure.

d) Aci voiu aminti un alt caz, care e mai nesuportabil mai indignător. Vine o parohie mai bună la concurs. Competează zicem 10 preoţi, model de conştii şi ca atari nu bat uşile nimărui, ei ştiu că pe uşe trebue să intre în staulul oilor, nu sar pe airea ca să fie furi şi tâlhari. Mai competează un al 11-lea. Dar acum? Isi angajează o ceată întreagă de oameni şi încă domni mari cu influinţă la Gherla, cari îl cer pe fraţia sa. Şi ca să fie şi mai sigur de izbândă mai pune orice ruşine — dacă o are? la o parte, mai intră în târgueli cu însuş poporul, care şi el îl mai cere pe „distinsul“ confrate şi altul nu-i trebue, aşa scriu la Gherla. In urmarea acestora cucernicia sa e eroul zilei, au ajuns în parohia cea bună.

Ce urmează de aici? O demoralizare începută de jos, care demoralizează sus, constituţia ierarhică a bisericei noastre. A cui este vina? Răspundă-şi fiecare după a sa chibzuinţă, eu stăruiesc numai a constată, că aceste sunt adevăruri crude, cari în mare parte contribuesc la mişcare, căci căşunătoare de stări materiale nesuferibile sunt pentru mulţimea preoţilor cari nu cad în nici unul dintre cele patru cazuri înşirate, — şi mai crează şi: Raportul încordat între cler şi arhiereu.

II Raportul dintre cler şi Arhiereu în dieceza Gherlei este încordat. Această încordare nezmintit presupune: o neîncredere reciprocă între cler şi Arhiereu. Întru cât e temeinică neîncrederea, n'o pot discută. Totul ce ştiu cu siguritate este: ţinuta aristocratică a Excelenţiei Sale faţă de clerul rural. Asta ne doare, ne ustură sufletul, şi pe mulţi preoţi fii ai Săi, şi-i înstrăinează mai mult, decât îi îndatoreşte la iubire sinceră. Şi acest raport încordat, credadă toată lumea, azi nu mai inspiră auctoritate; prin ignorare şi sufletele blânde să simţesc vătămate, şi dacă sufer totuşi vătămare, o sufer pentru o altă auctoritate mai înaltă, pentru auctoritatea legii lui Dumnezeu!

Ce concluzie o să tragem din aceste fraţilor? Să ne schimbăm firma? Schimbe-şi firma lor proprie cei săraci cu spiritul, iar cei serioşi şi cu bună credinţă să cercăm căile, pe cari ne-am puteă pune cu Arhiereul nostru în un raport bun şi plăcut lui Dumnezeu! În părţile mai depărtate poporul nostru credincios nici ideie n'are despre Episcop În dieceza Gherlei legion este numărul afacerilor cari ar trebui rezolvate, şi puse în orânduială bună. Şcolile ne sunt ameninţate, cauza autonomiei şi congruei e o cauză, care nu în Dej, ci în Gherla în Sinod diecezan ar trebui discutată, afacerile fondurilor de pensiune, şi câte altele stau baltă, şi în raporturi încordate între noi şi Arhiereu nu se pot discută. Propun deci să cercăm: nu e aplicat Arhiereul nostru a ne uni la sinul său în un Sinod diecezan? Şi aceasta s'o probăm pe cale legală, toţi ca unul şi unul ca toţi Să accentuăm atunci că nici o justificare nu acceptăm, nu slăbiciune, nu morb, nu bătrâneţe. Pe cum un păstor sufletesc de 75 ani are să servească poporul său, bătrân, slab, greoi cum e, şi încă în afaceri, cari cer puteri fizice, alergări prin noroiu ce trece peste turecii cizmelor, — aşa un Arhiereu bun are să steie la dispoziţia clerului Său!

Asta după stările de lucruri de azi e o pretenziune justă. Şi dacă nu vom fi ascultaţi? O să ne schimbăm firma? Niciodată! Din contră, Va rog fraţilor, porniţi pe tribuna „Unirei“ un alt „Apel“, pe care cei ce nu-l vor subscrie nu cunosc nici împrejurările nici trebuinţele noaste generale.

— **Alt frate mic.** —

*) Supoziţie foarte greşită. Red. Unirei.

NOUTĂŢI.

Răscoala din România. Răscoala ţărănească din Moldova nu s'a putut sufocă, dimpotrivă se pare că răscoala se întinde tot mai mult. Mişcarea aceasta agrară a ţăranilor nu are însă caracterul sângeros cum o prezintă ziarele evreieşti... In cursul celor zece zile decând s'a pornit răscoala, ţăranii răsculaţi n'au omorât un singur om. Ei nu cer decât respectarea legilor. Devastările cartierelor sărace evreieşti din Botoşani au fost făcute de lipoveni şi drojdia mahalalei. Sătenii au devastat numai casele arendaşilor evrei. In spitalul comunal zac opt morţi şi nouă răniţi, victimele turburărilor.

Dela societatea meseriaşilor. Duminecă în 24 Marte va aveă în Casina română a treia conferinţă pentru meseriaşi. Va vorbí Dl Dr. Ioan Bălan. Inceputul la 5½ d. a. Intrarea 10 fileri.

Congregaţia comitatului Alba-inferioară e convocată pe 27 Martie n. Programul de peste 100 puncte are câteva puncte, cari reclamă prezenţa tuturor membrilor români.

Partea literară.

Impresii dela Expoziția națională din București.

— Scrisoare către o prietină. —

(Continuare).

Am văzut mănăstirea dela Argeș, și multe relicvii prețioase de pe timpul Romanilor. Și încă multe aș mai fi văzut dacă aș fi putut oprì timpul în sborul lui; ca să nu treacă cu atâta repeziune.

Ceea ce am văzut mi-s'a întipărit și mi-a rămas, destul de viu în memorie; dară ce folos dacă-mi lipsește penelul ca să le zugrăvesc?!

Erau niște tablouri de ale pictorului Aman; atât de vii de-ți părea că dacă le-ai agrăi pe unele persoane ar fi în stare să-ți răspundă. Unul reprezintă pe Ștefan cel mare; „căutând locul mănăstirii Putna!“ Și unul „estradarea lui Mihaiu eroul“, iară altul: „Mihaiu Viteazul întrupând odinioară visul României.“ Apoi am văzut iarăș un tablou de pictorul Grigorescu, care reprezintă: „Tăierea capului lui Ioan Botezătorul“, erà așa de bine executat încât ți-se părea că te afli în fața realității!

Am mai văzut iarăș tabloul unei călugărițe rugându-se. Erà atâta pietate și, atâta evlavie în rugăciunea ei, încât să nu fi fost niciodată creștin, trebuià să devì privindu-o!

Apoi iarăș am rămas țintuită locului înaintea unui tablou; care reprezintă pe un bătrân, ce se apropià de sfârșitul veacului zilelor trăite. Ședeà pe un fotoliu lângă o foaie cetită. Iți părea că a răscolit în cenușa trecutului său. In amintirea lui limpede și puternică, părea că se desfășură panorama lungă a vieței sale pline de năcazuri și străduințe, el a răsfoit în cartea trecutului său! Să nu mă întrebi ce-am șimțit în momentele acele stând în fața lui!

Am mai văzut iarăș o statuă de o frumseță uimitoare; reprezentà pe „Regina României îngrigind de bolnavi!“ Stà aplecată în genunchi, și cu mâna stângă țineà capul rănitului, iară cu dreapta-i duceà păharul la gură.

M-am închinat, privind statua bunătății și milei omenești! Apoi iarăș într'un unghiu mai adâncit mi-a răpit privirea o statuă. Merg mai aproape: „erà statua cugetării!“ Nici când o daltă n'a putut produce un cap de operă mai frumos!

Numele sculptorului mi-a rămas necunoscut.

Cu o nespusă durere sufletească am coborît treptele pe la palatul artelor; știind că n'am să mă mai reîntorc în acest loc atât de desfătător pentru sufletul meu. Aici la vre-o câțiva pași m-am oprit înainte la trei cruci mari de piatră; care întregi erau acoperite de inscripții cu litere cirile. Și deși nu sum tocmai acasă în cetitul acelor litere, totuș aș fi stat bucuros să cetesc inscripția, dacă însoțitorilor mei nu le-aș fi pus de atâtea ori paciința la probă cu admirațiile mele. Atâta mi-s'a spus, că sunt aduse din Iași. Se vedeà că multe veacuri au trecut preste ele, căci vremile îmbătrânite și-au tras brasdele peste fața lor.

Simbolul credinței e crucea, și caracteristica romanului e credința, și asta i-a înălțat mult în ochii sufletului meu pe frații nostri de dincolo, căci ori și în ce parte îți întorceai privirea, găseai un altar sau o cruce care te face să-ți aduci aminte de Dumnezeu!

Dupăce m-am depărtat de cruci, între statua lui Vasilie Alexandri, și alui Constantin Golescu, care se aflau de ambe părțile intrării la palatul artelor m-am mai oprit odată și am privit lung, lung timp; ca și când îți ațintești privirea după o persoană iubită ce o vezi ducându-să și dispărând în zarea depărtărilor. Am privit întipărindu-mi în memorie și inimă frumuseța esteriorului său.

Apoi ne-am dus în așa numita „Cula boerească;“ unde iarăș am văzut atâtea splendori antice, și valoroase prin vechimea lor. Am văzut odâjdii bisericești și evangelii cu trecut de mai multe sute de ani. Am văzut o familie boerească, a căror tipuri erau din ceară, însă foarte bine executate. Și încă multe, multe altele am mai văzut, dară le trec cu vederea fără a-ți mai amintì de ele, căci voesc să ajung la punctul cel mai culminant din Cula boerească. Coboream treptele mai admirând vechimea unor icoane bisericești ce erau în fața noastră, și-mi părea că aici am isprăvit; când la vre-o câțiva pași ochii mei zăresc o perdea, mă apropiu de ea și cam cu sfială o dau puțin în o parte.

Mi s'a deschis vederii un coridor mai mult întunecos, pășesc vre-o câțiva pași, și mă aflu în fața unei perdele ce părea că acopere o lumină îndepărtată. Am stat puțin locului și m'am cugetat, oare nu mă aflu eu în fața perdelei lui Parrhasius, a renumitului pictor din mitologia grecilor. Și ca să mă conving, am pus mâna pe perdea, și ea s'a mișcat, atunci mi s'a deschis ochilor o viziune sublimă cerească, și uimită de frumseța vederii am strigat însoțitorului meu: „Vino Romeo de vezi raiul!“.... Ochii nostri se delectau în frumseța unei grădini supra pământești, a cărei arbori și plante erau iluminate de o lumină ce strălucea pe frunzele lor, împrumutându-le un nimb ceresc. Pe iarba dela rădăcina arborilor străluceau picurii de roauă ca mărgăritarele. Fermecată de atâta frumseță poetică, am stat mult admirându-o.

De aici îți voiu conduce gândirea oprindu-ți-o la mica căsuță din Poradim; unde regele Carol a locuit în timpul războiului din anii 1877—78. Dar nu mi-a fost dat să intru, căci erà încuiată.

Cu părere de rău m'am depărtat de lângă acea căsuță, care povesteà prin ființa ei întreagă povestea unui neam ridicat din pulberea desconziderării și încununat cu cununa biruitorilor... Regele Carol a preferit a-se coborî în locașul mizeriei, pentru a arătà omenimei, că lumina sufletelor mari nu se stânge nici acolo. Dovadă sunt faptele și învingerile glorioase, raportate în restimpul petrecerii între cei patru pereți, unde crivețul intrà fără a-și mai cere permisiune!....

Eu țin foarte mult la obiectele și lucrurile de cari mă leagă vre-o amintire. Vezi eu căsuța aceea n'aș lăsa-o să se dărâme, ci ia-și face un adăpost în vre-un unghiu a palatului Regal.

Oare despre ce să-ți mai vorbesc, căci pe mine toate m'au pus în uimire?

Să vezi pavilonul monopolurilor, a cărui interior e de toată frumseța; ori pavilonul agriculturei, unde vezi un tablou lucrat din mosaicul diferitelor cereale, a tot produsului pământe[illegible] despărțământ al săpunăriei, unde îți părea că pereții sunt din marmoră de diferite colori, dacă priviai mai de aproape, vedeai că pereții și tot ornamentul din acel despărțământ era din săpun și lumini, și erà atât de frumos, încât nu ți-ai mai fi luat ochii de pe el. La vre-o câțiva pași mi-a înlănțuit privirea alt ornamen artistic, compus din cuie de sârmă, dela micimea unei mărgele până la cuiul cel mai mare, din cari erau formate diferite figuri și stele. cu frumseți deosebite. Cu un cuvânt la tot pașul găsiai ceva de admirat. Iar dacă te coboriai în diferitele paviloane cu industrie casnică a românilor de pretutindenea, vedeai lucruri ce te uimeau. Este atâta armonie în alegerea colorilor, și atâta artă, încât te pun în uimire. Apoi mi-a plăcut foarte mult o familie țărănească din Basarabia, doi bărbați și doue femei. Toți erau foarte bine și naturali, cu deosebire un bărbat era atât de natural, încât credeai că e viu. Ba chiar și gândurile păreai a-le ceti din expresiunea feței lui. — Apoi iarăși am mai văzut o muiere, a cărei expresiuni de durere erau atât de viu întipărite pe fața ei, încât te făceà să-i simțești chinurile în cari s'a stins!.... Dar nu-ți voiu mai pune paciința la probă, vorbindu-ți de atâtea lucruri artistice, fără să-ți pot face barem o imagine a ființei lor. Îți voiu mai spune încă ce mult mi-a plăcut „Povestea neamului“ din Arenele Romane, unde am văzut căpeteniile neamului dela Traian până la Cuza. A fost ceva înălțător văzându-i pe toți venind cu oștile lor, cari se deosebiau mult în ținută și îmbrăcăminte. La sfârșitul povestei mi-se părea că văd plutind pe valuri cununa de oțăl!....

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

„Mângâierea creștinului“, Carte de rugăciuni, compusă de *Ioan Gent*, protopop în Oradea-mare.

Pare-mi-se e un an, de când a apărut cartea de rugăciuni cu titlul din fruntea acestor șire. A scrie o carte de rugăciuni, vor crede mulți, că nu e, ce știu eu, ce lucru de grozăvenie. Ai numai să compilezi și de ici și de colo câte „ceva“, și — gata „cartea de rugăciuni“ (?!). A scrie însă una *bună* e lucru pe cât de greu, pe atât și vrednic de toată lauda. Și cartea dlui Gent e scrisă *bine*. Este aceasta o adevărată *visterie de comori sufletești*. Cu cât o răsfoești mai adese, cu atât mai mult reies și calitățile ei bune. Rugăciunile, ce-i drept, ici colo sunt cam lungi, ales celea dela sf. Liturgie cu greu cred să le poată recità sub durata unei cântări un credincios mai neexpert în ale cetitului, în schimb sunt însă — de toată frumseța. Autorul a purces foarte cuminte, când a abzis de-a compune o droaie de rugăciuni cari de cari mai fără preț — cum a făcut-o aceasta alți autori, — ci să folosește de rugăciunile vecinic trainice, neîntrecute în frumseță și'n fond, cari le avem depuse în prisosință în diferitele cărți rituali ale bisericei noastre. Merită laudă și idea norocoasă, că premerge

fiecare capitol mai însemnat al cărții sale cu instrucții potrivite. Așa — descrie în termini măduoși esența Sfântului Botez, și la locul lor — a celoralalte Taine, — dă inviațiuni necesare despre rugăciune, moarte, purgator, — are meditațiuni prețioase dela Francisc de Sales, Toma a Kempis, — iar în partea despre Mărturisire, pe lângă porunci înșiră toate viițile, virtuțile și faptele milei de ambele soiuri. — Astfel această carte de rugăciuni devine și un fel de „îndreptar practic“ cu privire la cele necesari de știut. Am să observ aici că inviațiunile despre rugăciune (pag. 33.) trebuiau puse în fruntea cărții, iar rugăciunile dela sfânta Liturgie (pag. 46.) împreunate cu textul s. Liturgii (pag. 273.) prin ce s'ar fi câștigat o reprivire mai clară a sfintei Jertfe necruntate. Ceeace este însă meritul de frunte al cărții dlui Gent e, că dsa pune deosebit pond și pe cultul Maicii Domnului. Așa — comunică „Acatistul Preacuratei Vergure“, „Canonul“, admirabil de frumos și înduioșetor numit „Facerea lui Iosif“ și „Paraclisul“. În adevăr Maica Domnului merită să fie lăudată alături de Fiul ei dumnezeiesc. Și biserica orientală catolică nici nu are vre-un ceremonial, de unde să lipsească preamărirea Vergurei nepătate. Și dacă cu toate acestea poporul nost e mult înapoia celui romano-catolic în privința cultului marian — vina sunt și autorii cărților de până aci, cari au negles aproape total scoaterea în relif a meritelor nespus de mari și multe a Maicii Domnului... Urmează după acestea o serie de rugăciuni bine concipiate pentru Biserică, Capul acesteia văzut, episcopi, preoți, — și pentru toate ocaziunile, cari obvin în viață, — cari rugăciuni la alți autori dejaba le-am căută. — apoi tipicul dela Utrenie, Vecernie — pagubă, că nu s'a îmbrățișat materialul pentru toate opt tonurile, — troparele învierii și a sărbătorilor, polieleul, psalmii aleși cu pripelele, Catavasiile, și cântări dela morți.... Limbajul e cursiv, mijlociu, nici vulgar nici prea sforțat, numai bun, să fie priceput de cărturarii din toate păturile societății. Tiparul bun, scutit de erori, hârtia fină, legătura durabilă, și — prețul nici decât înalt, ales de când s'a scărițat..

Iată pe scurt recenziunea „Mângăierii creștinului“.

Cu cea mai bună conștiință o recomând deci cartea de rugăciuni a dlui Gent tuturor fraților preoți și mireni, cari doresc să deie în mânile familiei, credincioșilor, pretinilor și cunoscuților lor o carte lecțiuni spirituali aievea bună, tuturor indigințelor și așteptărilor satisfăcătoare. — Într'altele este a se adresă autorului, în Oradea-mare.

G. H.

„Păstorul Sufletesc“, periodic de predici. Anul II. Nr. 3. cu următorul cuprins: Partea I.: Dumineca fiului rătăcit, de I. Marga, preot. — Dumineca lăsatului de carne, de Grațian Flonta, preot. — Dumineca lăsatului de brânză, de George Maior, preot. — Dumineca I. în Post, de Ioan Budișan, preot. — Dumineca II. în Post, de Alimpiu Coste, preot. — Cuvântare la înmormântarea unui preot, de A. Fodor, preot. — A celui întru sfinți părintelui nostru Anastazie Sinaitul (urmare). — Preotul legii nouă, trad. de Ariton M. Popa, protopop (urmare). — Partea II.: Celebrarea sfintei Liturgii, de Sever I. Frățilă, preot. — Oratoria sacră (urmare), de Ariton M. Popa, protopop. — Corespondență. — Cronica. — Bibliografie. — Concurs. — Aviz. — Partea III.: Publicațiuni.

„Luceafărul“, Nrl 4—5. cu următorul sumar: Dr. I. Lupaș, Din istoria școalelor noastre. — Z. Bârsan, O noapte de demult, (poezie). — Nic. A. Berindei, Întâlnire. — G., Noapte, (poezie după Carducci). — Z. Bârsan, Carlo Goldoni. Al doilea centenar dela nașterea sa. — G. T., Din popor: Cântecul Salomiei. — Emil Isac, Pastel de iarnă. — Maria Cunțan, Povestea Dorului, (poezie). — *** Un centenar american. — O. Goga, Ion crișmarul, (poezie). — I. Borcia, Ifigenia în Taurida, de Goethe. Act. III. Scena I. — G. Bogdan-Duică, Scrisori din București (VIII): Convorbiri literare: Colaboratorii noi. — M. S. Râmniceanu, Polemice, (Răspuns dlui G. Ibrăileanu). — Liliac, Cântec, (poezie) — *** Giosuè Carducci. — Cronica: Încercări Grădina de copii. Sculptorul Brâncuș. Ardeleanofobii. Rătăciri. Premiul Luceafărului. Știri. — Posta Redacției și Administrației. — Ilustrațiuni: C. Brâncuș: 2 Studii. Copilul. Carlo Goldoni. H. W. Longfellow. G. Carducci. C. Brâncuș.

„Revista Noastră“, nrul 5, cu următorul cuprins: Ion Gorun, Revistele altora. — G. Ranetti, Vis de primăvară. — Const. Hodoș, După naufragiu, (nuvelă). — I. U. Soricu, Miserere, (poezie). — M. Stroescu, Pe malul Ialomiței, (amintiri). — Radu D. Rosetti, Profanare, (poezie). — F. Cristescu, Eftimie, (nuvelă). — G. Topârceanu, Către chipul din oglindă, (poezie). — V. Leonescu, Șarpele casei, (comedie de moravuri). — C. Răuleț, Celei care pleacă, (poezie). — L. Tempea, Cronica muzicală: Mascagni în București. — N. H., Notițe bibliografice. — Ilustrații: A. Baltazar, „Bunica“ și „....Până la Madam Popescu.

Posta Administrațiunei.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Dateș pe 1902. Vă rugăm a ne trimite și de pe anii 1903—1906. *Salva* pe 1897. Binevoiți a ne trimite și de pe anii 1898—1906. *Șomoștelec* pe 1903. Binevoiți a achită și anii următori 1904—1906. *Majer* pe 1898 sem. 1.—1906 *G. B. Orăștie* pe 15/VIII—15/XI 1904. Vă rugăm și pentru restul de pe 15/XI 1904 - 1906. *Borgó-Tiha* pe 1907. *Tritul-de-jos* pe 1905. *Buciumșasa* pe 1907. *Bâla* pe 1898. Așteptăm și restul. *Cehalul-român* pe 1907. *Ragla* pe 1903 și 1904. *Lopadea-română* pe 1905 și 1906. *Mocsár* pe 1897 până în 1/XII. Vă rugăm și pentru restul anilor următori, căci restanța e mare și lipsele noastre încă sunt arzătoare. *Casonul-mare* pe 1907. *Hădărău* pe 1906. *Boziaș* pe 1902 și 1903. Mai sunt în restanță deci anii 1904—1907. De promisiune ținem cont și mulțumim. Foaia *nu* a fost sistată; și numerii lipsitori de aici au mers regulat. Trebue căutați la postă sau la notariatul de acolo; și de nu se vor afla, îi vom trimite din nou. *Casina, Cluj* pe 1906 sem. 2. *Mischiu* pe 1905. În 1906 *nu* s'a trimis nimic până în 27/X 1905, care plătire s'a inferit în depurarea anului 1904. În anul 1902 de asemenea *nu* s'a plătit nimic, și din astă cauză, plătirea din 4/IV 1903 s'a indus la anul 1902; iară cea din 4/I 1904 s'a indus la depurarea anului 1903. Deci cea de acum se socotește la anul 1905, și în restanță mai rămâne anul 1906. Cercați recipisele și Vă veți convinge. *Ciumărud* pe 1902 sem. 2. *Tăr* pe 1903, 1904 și 1905. *Ercea* pe 1905. *Balța* pe 1905 și 1906.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuință acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul viteior, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâta și pentru rachiu de prune, drojdii, slibovitz, bucate, și altele.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 și 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioareior înghețate. Prețul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar
8) 4—5 **Szászváros,** Piața școalei 41.

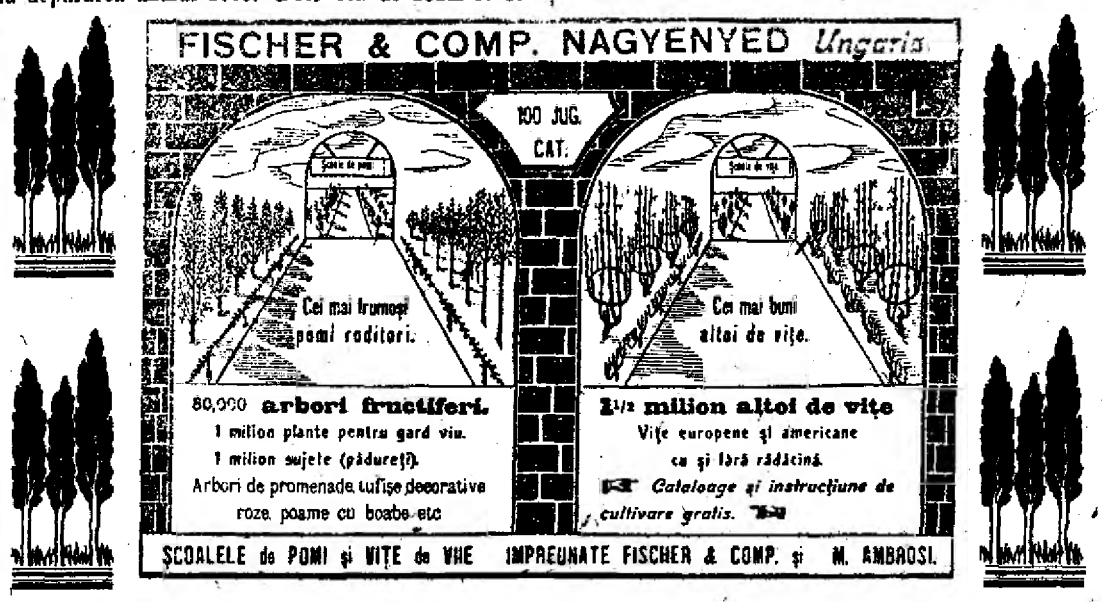
FISCHER & COMP. NAGYENYED Ungaria
100 JUG. CAT.
Cei mai frumoși pomi roditori.
Cei mai buni altoi de vițe.
80,000 arbori fructiferi.
1 milion plante pentru gard viu.
1 milion sujete (pădureți).
Arbori de promenade tufișe decorative roze, poame cu boabe etc
2½ milion altoi de vițe
Vițe europene și americane cu și fără rădăcină.
Cataloage și instrucțiune de cultivare gratis.
ȘCOALELE de POMI și VIȚE de VIE IMPREUNATE FISCHER & COMP. și M. AMBROSI.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 40 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

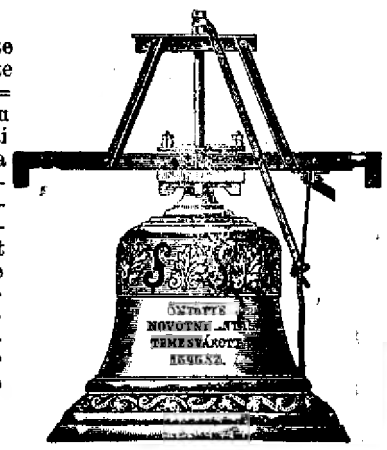

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 40 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane.

capitale asigurate asupra vieţii: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 7—? Blaj—Balázsfalva.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schiţe uşoare. De A. C. DOMŞA

Preţul 1 coroană.

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . 6 cor.

legat . . . . . 9 „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . 5 cor.

legat . . . . . 8 „

Cărţi postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Tusă!

Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.

Caramelle de piept ale lui Kaiser cu 3 brazi

probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 şi 40 fil.* şi să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (3) 29 - 32

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele luĭ Mesia. de Levis Walace, 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericeĭ rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciŭ. . —.12
5. **Din viéţa luĭ I. Micul** de M. Străjan . . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumiĭ** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptărĭi** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 10 Nrii, li primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonament ul:

Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. **Blaj, 6 Aprilie 1907.** **Numărul 14.**

Să fie lumină!

Răspuns Dlui PALLÓS ALBERT directorul școalei civile de fete din Cluj.

Domnul ***Pallós Albert,*** un bărbat cu largi și temeinice cunoștințe, și de o rară cultură socială, dar cu prea strâmtă inimă pentru noi Românii, cum îl văd acum și cum nu l-am cunoscut înainte cu 3 ani, a scris în Nr. 76 (28 Martie a. c.) din »Erdélyi Hirlap« un articol plin de venin la adresa Bisericilor românești și a conducătorilor poporului nostru. Articolul are titlul: *Legyen Világosság!* Acest articol, abstrăgând dela apelul, ce-l adresează învățătorilor românești, e saturat tot de acelea idei, cari le-a avut »Budapesti Hirlap« (Nr. 67) în articolul: »*A román analfabéták.*«

Dacă n-aș stima și în prezent pe Dl Pallós, cum l-am stimat în 5 ani cât am fost catehet la școala condusă de Dsa, aș lăsà și eu fără răspuns articolul din »Erdélyi Hirlap,« cum s'a trecut la ordinea zilei peste aproape toți articolii tendențioși, ce s'au scris în acel ziar despre Români. Cine să și reflecteze la tot ce să scrie cu vădită răutate despre noi? Vor fi obicinuiți și ziariștii nostri cu buchetele de spini, ce ni-le întind ziariștii magiari și văzându-le, își vor întoarce cu indignare privirile în alte părți. De altcum de cele scrise în ziaristica magiară sunt sătui chiar și unii magiari neaoși. Iată, ce scrie »Egyházi Közlöny« în Nrul din 15 Martie a. c.

»Cine a urmărit cu atențiune viuă ziaristica din țara noastră în timpul din urmă și mai ales în anul trecut, ori cui i-a fost în putință, să observe într'una toate productele ziaristicei, acela — dacă are numai ceva simț de cinste, de bun gust și de dreptate — trebue se vadă înspăimântat, că tonul unei părți a ziaristicei întru atât e de necioplit și necruțător, gustul întru atât i-s'a degenerat, simțul de dreptate așa i-s'a tâmpit, armele îi sunt așa de nenobile, setea după senzații așa de nestâmpărată și cinismul întru atât i-a nimicit moralitatea, încât abia i-se poate află pereche în vre-un stat cult ori necult din Europa și America.«

Așa, că stimez, pe Dl Pallós, fără patimă, voiu dovedi, că-i este neîndreptățită mânia și că cele scrise nu corăspund adevărului, iar întru cât corăspund, pentru răul existent nu se pot face responzabili conducătorii bisericilor noastre.

Atât Dl Pallós, cât și »Budapesti Hirlap« au scris în urma hotărârilor luate de adunarea poporală din Blaj, ținută în 10 Martie a. c., de când se țin lanț adunările de protestare în toate ținuturile locuite de Români.

Dacă Dl Pallós ar fi fost prezent la adunarea din Blaj, sum sigur, că n'ar atăcà cu atâta necruțare pe conducătorii ei, ci ar fi trebuit să constate, că nici un avânt de ură și agitație împotriva națiunii magiare nu s'a auzit, ci din potrivă s'a accentuat și acolo, ce se accentuiază în toate adunările românești, că »dorința noastră este, ca în țara aceasta binecuvântată de Dumnezeu cu atâtea popoare și cu așa mari bunătăți, dar nefericită, să fie pace și frățietate și să stăpânească iubirea și dreptatea în inimile tuturor.« Mai mult, ar fi auzit și cuvinte, prin cari se sfătuià poporul, să iubească și pe aceia, pe cari îi socotește de dușmani ai lui, dar de dragul nimănui să nu-și părăsească legea și limba, ci să le apere, fiind ele cele mai mari daruri dumnezeești. Astfel au grăit și grăiesc »profeții mincinoși« ai Dlui Pallós, despre ce sunt martori nu numai învățătorii români pe cari voiește să-i îmbete cu apă rece, ci toate auctoritățile administrative, sub a căror control sever se țin adunările poporali, cum s'a ținut și în 10 Martie a. c. în contra proiectului de lege a ministrului Apponyi, despre care Dl Pallós scrie, că nu ține contopirea noastră în rasa maghiară:

»Nem faji beolvasztásról van szó, sem anyanyelvetek elkobzásáról és nemzetiségetek megtagadásáról. Ilyenre a magyar nem gondol ma se, a mint nem gondolt soha!« zice: adresându-se învățătorilor nostri.

Cred, că Dl Pallós nu intenționează aceasta, dar nu cred, să fi cetit motivarea proiectului de lege a Dlui Ministru de culte și instrucțiunea publică, în care se spune contrarul, anume că scopul legii, ce voiește s'o aducă, este contopirea națională: *nemzeti összeforradás: »a nemzeti összeforradás ügyét szolgálja«* (proiectul de lege Nr. 411, p. 14). De l'ar fi cetit, sum sigur, că nu riscà afirmarea de mai sus. Ori doar cuvintele: »*beolvasztás*« și »*összeforradás*« nu exprimă aceiaș noțiune, acelaș gând? Dacă nu se intenționează contopirea națională, pentruce, spre pildă, în anul școl. 1901/1902 inspectorul școlastic din comitatul Clujului a dat ordin, ca la școalele de stat să se propună religiunea în unele clase în limba magiară? pentruce direcțiunea Academiei comerciale din Cluj a pretins dela Dl protopresbiter Roșescu și dela mine, să propunem religiunea în limba magiară, (ce nu s'a întâmplat) deși toți elevii români ai acelei școale vorbiau limba magiară ca și un magiar neaoș? Pentruce catehetul român din Făgăraș e amenințat cu detragerea remunerațiunii, dacă nu va prelege religiunea în limba magiară, deși nu poate fi nici o teamă, că în acelea institute nu-și vor însuși elevii în de ajuns limba statului, și când natural și legal este, ca bisericile românești în limba română să propovăduiască adevărurile creștine, să administreze ss. Sacramente, sacramentalele și să celebreze sfânta slujbă liturgică? Oare atunci, când, făcându-se lege proiectul Dlui Ministru, Românii eventual nu vor mai fi în stare să-și susțină școalele confesionali, nu vor veni inspectorii școlastici și vor inzistà, să se aducă lege pentru propunerea în limba magiară a religiunii în toate școlile? Dacă guvernul trece acum cu atâta nepăsare și cinism peste articolul de lege 38 și 44 din 1868, mărindu-i-se pofta, nu va trece în viitor, cu mai mare dispreț și răceală peste §§-i de lege, în cari se recunoaște limba română, ca limbă oficioasă, liturgică și administrativă în bisericà? Oare n'avem motiv de temere, când ne gândim, că intențiunile marilor bărbați de stat magiari ca Deák Ferencz, Andrássy Gyula și Eötvös József nu s'au realizat, iar legile aduse de ei în favorul naționalităților nu s'au executat? — Ne mângâie însă dreptatea cauzei noastre, ea ne ușurează durerea și face, ca frica să se schimbe în nădejdea, că Dumnezeu, care n'avoit să ne facă nici magiari, nici germâni, nici francezi, nu ne va părăsi, ci pe cum ne-a ajutat în trecut, să ne conservăm nevătămate limba și legea, deși am trecut prin atâtea suferințe și sguduiri înfiorătoare, tot așa ne va ajutà și în viitor. Dumnezeu, care a amestecat limbile în Babilon pentru trufie și le-a binecuvântat la începutul erei creștine, din iubire, va sculà și în patria noastră bărbați, cari nu numai vor propovădui dragostea față de stat, ci vor și lucrà, să îndulcească, atragă și însuflețească massele mari a popoarelor pentru patria comună.

Nu demult a sărbătorit Ungaria cu multă strălucire și mari pompe existința sa de 1000 ani. Zece veacuri a rezistat această țară tuturor nefericirilor și invaziunilor, a înfruntat și a respins toate atacurile. Neamurile, ce au cutrierat țara nu au absorbit popoarele, ce și azi locuiesc aici. Acelea au trecut, acestea au rămas, fiindcă nu s'au înrudit și încuscrit cu acelea, pe cari le socotiau barbare și spurcate, ca necreștine. Ungaria a rămas zece veacuri, fiindcă a fost creștină și ca creștină și-a serbat și milleniul. Bărbații de stat în general au guvernat această țară poliglotă în spiritul primului ei rege, a sfântului Ștefan, care ziceà în testamentul său:

»Az egynyelvű s egyszokásu ország gyarló és töredékeny. Azért, fiam, (Emeric), meghagyom neked, viseltessél és bánj velök tiszteségesen (adecă cu naționalitățile), hogy veled és nálad örömestebb tartozkodjanak, mint másutt, mert ha te azt el akarnád rontani, mit én épitettem, vagy azt szétszórni, mit én együvé gyüjtöttem, országod kétségtelenül tetemes kárt fogna vallani. Az ősöket utánozni, az elődök törvényeit követni, a királyság legfőbb diszei közé tartozik, mert a ki az ősök végzéseit megveti, az Isten törvényeit sem tartja

meg. Szentek legyenek tehát ellőted atyád végzései; minden tétova nélkül kövesd szokásaimait, melyeket a királyi méltósággal egyezőknek tapasztalhatsz. Nehéz lenne országolnod ily természetű birodalomban, ha nem lennél elődeid szokásainak követője. Melyik görög kormányozná a latinokat görög modon, vagy mely latin kormányozná a görögöket latin szokások és erkölcsök szerint? (Szabo F.: Történeti nép és földrajzi könyvtár, t. III. p. 588 și ur.).

Oare dacă se va exilà spiritul creștinesc din școale, apoi din societate și chiar și din familie, dacă se va ruinà tot ce sf. Ștefan a zidit și se va risipi, ce el a adunat, va mai serbà Ungaria al doilea Milleniu? Oare un conglomerat de popoare fără de profeți, fără stele conducătoare, sbiciuit de patimi desfrânate, fără nădejde și fără putere, va mai puteà susținea și apără încă o mie de ani această țară? In milleniul trecut nu s'a serbat oficios ziua sfântului Ștefan, el n'a avut sărbătoare, dar a trăit în gândul și inima popoarelor, în multe legi și instituțiuni bune; acum are sărbătoare, dar despre ideile lui mari și despre sentimentele lui adevărat creștinești, se pare, că vestește, fără a avea cui, numai tricolorul, ce se înarborează și luminile, ce se ard în 20 August a fiecărui an. O mie ani rămâne Ungaria pe bazele tari, ce le-a pus sf. Ștefan, și pe cari au zidit inimile creștine în veacuri, pe cari a zidit și a voit să mai zideascà Kossuth Lajos, figura cea mai măreață a Magiarilor, care a promis Românilor atâtea drepturi și care și-a ținut de datorință să tipărească pe banii de hârtie și românește, deși limba aceasta erà vorbită pe atunci de un popor abia scăpat de jobăgie și scrisul ei erà îmbrăcat încă în hainele slavone; tot pe temelia pusă de sf. Ștefan a zidit și Deák F., poreclit *înțeleptul* Ungariei, aducând legile din 1868, cu promisiunea că le va mai lărgi încă în favorul naționalităților. Acum? Dacă noi cerem, ne rugăm și pretindem, să fim guvernați după principiile corecte a unui bărbat *sfânt,* a unui *idol* și a unui *înțelept* a poporului magiar, guvernul și mai ales ziaristica magiară ne spun, că suntem *agitatori fără suflet* și când facem atenți pe cei mai mari, că e în interesul statului: »az ősöket utánozni, az elődök törvényeit követni,« la din contră »az ország kétségtelenül tetemes kárt fogna vallani,« ni-se spune, că amenințăm, că suntem *profeți mincinoși,* iar când ne indignăm cetind, bunăoară în ziarele din Cluj, să nu se mai sufere, ca Românii din fabrici să vorbească între ei românește, ni-se zice, că *agităm în potriva limbei statului.* Când afirmăm, că noi iubim patria comună, că agităm, pentruca să se execute legile, că dorința noastră e, ca națiunea politică ungară să fie una în sentiment, gândire și spiritul de jertfe, *nu ni se crede; nu ni se crede* nici atunci, când prin observarea legilor, când prin jertfele de sânge și avere, ce le aducem, dăm cele mai splendide dovezi despre sentimentele curate și altruistice, ce le avem față cu statul. Nu ni se crede, fiindcă și bărbați de talia Dlui Pallós sunt orbiți de »ideia de stat unitar magiar și în ce privește limba.« Aici e nefericirea. *Syme* (Industrial Science pag. 23) zice:

»E nefericire, când un om se închină unei singure idei, un om condus de un singur motiv e pestilență pentru cei din jurul lui. O societate, care stă din astfel de indivizi, este pestilență pentru sine însaș.«

Nu m'am mirat, când am cetit și auzit, că ziaristica magiară se descarcă cu atâta furie asupra noastră pe motivul, că noi Românii, acum și Sașii, Slovacii și Sârbii, protestăm în potriva proiectului de lege a Dlui Apponyi, considerându-l de un atentat împotriva credinții și limbei noastre și de o dispusețiune contrară spiritului ce a domnit o mie de ani în Ungaria, contrară și legilor aduse de bărbați înțelepți și nu de »naivi;« ci m'am mirat de Dl Pallós, un pedagog bine cualificat, că de dragul politicei militante vine în contrazicere, se ceartă cu principiile corecte, pedagogice. Dsa, dacă ar fi chiar așa de raționalist în ataceri de credință ca Adolf Harnack și Pfleiderer, pe baza studiului și a experinții încă va trebui să constate cu Dr. Rott Nándor că:

»A szakemberek, a pedagógusok a hitvallásos iskola mellet és a felekezetnélküli iskola ellen foglalnak állást. A felekezetnélküli iskola hivei nem a pedagógusok, hanem a fölforgató, rádikális politikusok között keresendők«. Dar »a szellemi művelődés és szivbeli nevelés fontos kérdésénél ma nem a pedagogia nagy szempontja és elökelő elvei, hanem tisztán a változó politika toborzó szólamai állanak elötérben s csakis ezen körökben ütik meg a dobot a hitvallásos iskola ellen... *a szellemi szabadsdg eltorzitott jelszava allat.* (Katholikus szemle fas. I. 1907. p. 10). . . . . Deși chiar și părintele anarhismului, Proudhon, recunoștea, că religiunea și deosebit cele 10 porunci dumnezeești sunt codicele cel mai de valoare pentru omenime.

Bisericile românești în frunte cu Ilustrii lor Arhierei, biserica săsască, poporul român, slovac și sârbesc prin protestele, ce le-a ridicat și le vor ridica voiesc numai și numai să-și apere limba și legea, pentrucă sunt în clar, că în urma dispozițiilor cuprinse în proiectul din chestiune, cu timpul toate școalele confesionali se vor preface în școli de stat, în școli aconfesionale, ce va fi atât în detrimentul confesiunilor, cât și a statului, fie el chiar așa de omnipotent cum îl contemplează Hegel. Numai biserica cunoaște psihologia omului, natura lui stricată, instinctele, patimile, nizuințele și scopul lui adevărat. Numai ea este în stare să înfrâne și să domolească valurile turbate ale inimei omenești, în fața cărora de multeori statul și guvernul sunt neputincioși.

Spiritul materialistic, ce domnește, are de scop descreștinarea societății. Școlile neconfesionale ori promovoază direct acest spirit, ori sunt indiferente față de orice religiune. Un învățător, care știe, că stăpânul lui nu profesează nici o credință, nici o religiune, care știe, că nici un fir de păr nu i-se mișcă, dacă va învăța, că nu-i Dumnezeu, suflet, nu-i libertate morală și în urmare nici vârtute, nici păcat, va fi o cangrenă pentru întreg poporul, pe care va aveà să-l lumineze(?). Influință dezastroasă va aveà chiar și învățătorul, care nu va propovădul direct principii antireligionari, ci se va socotì pe sine de un simplu *instructor* și nu și de *educator,* de *părinte* al pruncilor de școală. Când ușile școalei vor fi deschise indiferentismului religios, se va înbulzì în ele și imoralitatea. Iar când poporul va fi fără credință, fără ideale mai înalte și fără morală, li se va imputà preoților, că în câte 2 oare de catecheză pe săptămână n'au fost în stare, să direagă, ce s'a stricat în 20, ori mai multe oare de instrucțiune.

Tendințele hedoniste vor slăbì în popor instinctul de conservare, care este atât de mare în animale, și, de va fi poporul așa de cult și înțălept în ale lumii, cum au fost Aristotele, Plato, Solon și Lycurg, ca și aceștia va aproba uciderea copiilor, bolnavilor și a bătrânilor. Pe lângă cea mai aleasă cultură, care de altcum e de valoare relativă, va fi cea mai mare sălbătăcie și demoralizare.

Bisericile și naționalitățile, cari își ridică glasul de protestare, cred, că scopul omului nu este, ca să fie provăzut bine cu mâncare, beutură, îmbrăcăminte și locuință pompoasă, ci are un scop cu mult mai mare, fericirea vecinică. Aceasta țintă, ce se poate ajunge numai prin cultivarea sufletului și prin nobilitarea moravurilor și a caracterului, aruncă lumină și împrumută curaj călătorului, care trebue să vadă atâta egoism, mizerie, înșelăciuni, păcate preamărite și virtuți disprețuite, care trebue să se lupte și să sufere atâta în viață. Lumina și curajul isvorăsc din credința, speranța și iubirea creștinească.

Religiunea creștină e datoare s'o apere nu numai biserica învățătoare, ci și fiecare credincios în urma obligămintelor primite în Botez. Școala este fica bisericii. De *annexum religionis* s'a conziderat până la monopolizarea instrucțiunii din partea lui Napoleon și deosebit până în jumătatea a doua a veacului XIX. Ea are să suplinească familia, perfecționând cunoștințele necesari prin educațiune și instrucțiune. Școala elementară, după dreptul natural, în urma dreptului părinților și chiar după legile noastre are să continue în spiritul acela creștinesc și în limba aceea, ce băiatul a văzut și respective a auzit în casa părintească.

Nimenea nu-i în contra învățării limbei magiare. Avem lege (art. 18 din 1879), care impune aceasta și legea se observă. Mai mult aceia, cari voiesc, să facă parte din așa numita clasă cultă — *la cari s'a referit convorbirea mea cu Dl Pallós și nu la instrucțiunea elementară* — să învețe, cum și învață,—pe lângă toate greutățile,— învățătorii, preoții, medicii, advocații, inginerii și toți acei puțini, cari sunt aplicați în slujbe de stat și la comitat. Statul n'are dreptul, să se îngereze în toate afacerile societății. Guvernele înțelepte ajutăși se amestecă în afacerile societății numai acolo, unde pretinde adevăratul bine public și unde societatea e incapace, iar când fac aceasta, o fac spre mulțumirea societății, iar nu spre nemulțumirea ei. Proiectul Dlui Apponyi, care nu ține cont de raporturile demografice și topografice a țării noastre și de adevărata cultură, ma nici de dreptul disciplinar al bisericilor și de dreptul natural al părinților, nu-i spre mulțumirea cel puțin a jumătate din locuitorii țării și din punct de vedere creștinesc și pedagogic nu poate fi spre mulțumirea numai a acelora, cari sunt conduși de valurile politice de azi.

Dl Pallós provoacă învățătorii nostri, să meargă la magiari, ca să fie una în simțeminte și în gândire. Dar oare învățătorii nostri și tot poporul nostru, când e vorba de iubirea patriei și de jertfele, ce trebue să se aducă pentru ea, nu sunt tot așa de patrioți ca magiarii? Oare în școlile noastre mizere, scunde, fără pompe, nu propovăduesc învățătorii și preoții tot acel

patriotism, care se propovăduiește în cele mai mari și mai splendide școli de stat? In toată cunoștința sufletului mieu răspund afirmativ. Nu se propovăduiește însă acel patriotism bolnăvicios, pentru care »Magyarország a legrentalisabb talaj, a hazaszeretet képviselői a reback lovagok« (Dr. Verus: A socialis kérdés. T. II. p. 154).

E nedrept Domnul Pallós, »Budapesti Hirlap« și toate ziarele, cari afirmă, că Românii sunt în contra proiectului de lege a Dlui Apponyi și pe motivul, că nu voiesc ca învățătorii să aibă salare mai mari și plane mai mari decât preoții. Ori nu știu, că bisericile noastre încă în 1906 au hotărât ridicarea salarelor învățătorești la minimul de 800 cor., că Arhiereii nostri și acum, în adresa scrisă în chestia proiectului de lege școlar, s'au provocat la art. de lege XX din 1848, care dispune, că toate trebuințele bisericești și școlare ale confesiunilor recepte să se acopere din banii publici ai statului și că sinodul arhidiecezan din 1906 a hotărât, să se ceară executarea acestei legi? Oare să nu știe Dl Pallós, că dacă vreun preot român umblă cu calească, o face, fiindcă are avere privată și nu din venitele beneficiului său? Nu s'a cugetat înainte de a scrie, că învățătorii nostri cunosc mai bine raporturile noastre economice ca Dsa și vor râde, cetind, că preoții nostri se îmbuibă, iar învățătorii sunt mizeri? — Mizeri, — adevărați apostoli sunt și unii și alții, dar știu să aducă jertfe. Și în aceasta e puterea noastră! Oare știe Dl Pallós, că în Arhidieceză avem 17 parohii cu venit sub 50 cor.; 34. sub 100 c.; 37 sub 150 c.; 54 sub 200 c.; 61 par. până la 250 c.; 82 p. până la 300 c.; 62 p. până la 350 c.; 64 p. până la 400 c.; 64 p. între 400—450 cor.; 41 p. până la 500 c.; 36 p. până la 550 c.; 32 p. până la 600 c.; 29 p până la 650 c.; 25 p. până la 700 c.; 11 p. până la 750 c.; 11 p. până la 800 c.; 3 p. până la 850 c.; 4 p. până la 900 c.; 6 p. până la 950 c.; 8 p. până la 1000 c.; 5 p. până la 1050 c.; 4 p. până la 1100 c.; 1 p. până la 1150 c.; 1 p. până la 1200 c. 1 p. până la 1250 c.; 5 p. până la 1300 cor. și o parohie cu venit de 1350 cor.? (Vezi Șematismul din 1900). Acestea venite le-au avut preoții nostri și înainte de subsidiul de stat, care să dă după bunul plac al guvernului. — Nu invidiază preoții nostri soartea învățătorilor, ci cer dreptate pentru toți, temându-se, că, fără aceasta, vor simți poate mulți preoți, ce ar simți Dl Pallós, dacăsalarul D-sale ca profesor și director ar fi cu mult mai mic decât a profesorilor fungenți la școala, ce o conduce. Apoi, nu-i în interesul nostru, ca între acești doi factori culturali să se arunce sămânța neînțălegerii, ci în interesul tuturor e, să fie dreptate și dragoste.

O mare nedreptate comit ziarele magiare, când împută bisericilor noastre starea necultă, în care se află poporul român și când Dl Pallós afirmă, că conducătorii acestui popor privesc neștiința lui de o baie de aur pentru buzunarele lor. Dar oare cele peste 3000 școale confesionali române nu s'au ridicat la îndemnul și povațele Archiereilor, preoților și peste tot a inteligiții noastre și singur numai din sudoarea poporului nostru iubitor de cultură?

Și nu-i o calumnie a afirma, că conducătorii nostri jefuiesc poporul, din care au ieșit, cu care sunt înrudiți și încuscriți și de a cărui opincă nu se rușinează, și li dragă fiindcă și ei ori părinții lor au purtat-o?

Da, suntem fără carte și totuși, mirare, poporul nostru e »békés érzelmü. csendes és munkás« (Erd. hirlap Nr. 76,) iar poporul magiar e mai cult și totuși »fajra az elitéltek többsége magyar (60 %)« (Balogh Pál: A népfajok Magyar országon—Budapest, 1902. — p. 1103).

Înainte de a ridica acuze grave, cred, că e bine și moral, să se cumpănească cauzele unei stări de lucruri. E păcat, păcat strigător la ceriu a desconziderà pe cei mizeri, mai ales când îi vezi, că își pun în lucrare toate forțele, toată gândirea și toată inima numai și numai, ca să iese din întunerec și să scape din starea nefericită, în care se află, cum a făcut și face poporul român, de când a scăpat de lanțurile jobăgiei.

Este cunoscut de toți, că sistemele economice ca sclăvia, jobăgia și libertatea economică au influință asupra progresului popoarelor. În sclăvie omul nu-i conziderat numai de instrument, n'are drepturi și n'are avere, să mișcă ca o păpușe după placul domnului său. În jobăgie omul are ceva drept personal și poate aveà și ceva propriu, dar, deși nu-i cu totul la discreționea domnului său, nu-i libăr; ma la noi legea (1514) »rusticus praeter mercedem laboris nihil habet« a dus lucrurile acolo de sistemul economic era mai aproape de sclăvie decât de jobăgie. Și Românii au fost jobagi aproape toți. Legile din 1624 și 1635 nu suferiau ca băieții jobagilor să învețe carte. Legea din 1642. a oprit pe episeopii români sup pedeapsa pierderii oficiului, ca să nu cuteze a hirotonì preoți din clasa jobagilor (Barițiu: Istoria Transilvaniei T. I. p. 119 și ur.) Rescriptul reginei Mariei Terezie din 9. Sept. 1743. a oprit pe domnii fendali de a mai răpì dela școală pe tinerii români de jobagi (op. c. p. 412). Mai târziu s'a ameliorat soartea jobagilor, dar tot jobagi au rămas până în 1848.

Suntem încă rămași în privința culturală, dar nu bisericele noastre poartă vina, ci sistemul economic, de care am scăpat abia de 59. ani, cum și raporturile topografice a ținuturilor locuite de Români. Grupurile etnice românești sunt formate deosebit în ținuturile topografice de munte, în munții Făgărașului, Sibiului, Hunedoarei, Caraș-Severinului, Bihorului, Rodnei și în munții metalici ardeleni. În munții aceștia sunt cele mai multe comune mici românești. În munții Caraș-Severinului, Bihorului, Sătmarului, Maramurășului și la Arad din 1196 comune 783 sunt române, iar în munții ardeleni din 1785 localități române române sunt 1382 (Balogh op. c. p. 194), pe atunci Magiarii locuiesc la șes, căci munții înalți abia au fost vre-o dată compatibili cu natura magiară (B. op. c. p. 69.) În comitatul Hunedoara, deși teritorul e puțin acomodat pentru a fi locuit, totuși între munți și pintre stânci sunt 432 comune, din cari românești sunt 427. Fiind că natura e cu mult mai măsteră la munte, ca la șes, nicicând nu m'aș mira dacă cei dela munte, unde li-se pun atâtea piedeci naturali, nu pot ținea pas în cultură cu cei dela șes.

Progresul cultural atârnă și dela aceea, cât sunt de numărоși și compacți locuitorii unei comune; cu cât vor fi mai numărоși cu atât se vor puteà îngriji mai mult de școală și cu cât vor fi mai compacți, cu atât școala va fi mai accesibilă. În privința aceasta noi Românii încă stăm rău. În Ungaria sunt 76 orașe magiare, 20 germâne, 23 slovacești, 8 române, 5 sârbești, 1 bulgar și nici unul rutean. Comune mari sunt 1016 magiare, 371 germâne, 141 slov., 219 române, 102 sârbești, 12 rutene, 16 croate și 2 de alte limbi (Balogh. op. c. p. 135). Dintre cele 2165. comune mici românești, 1180 au locuitori peste 500, iar 985 sub 500 și chiar sub 200 suflete (B. op. c. p. 142 și ur.) În comitatul Iász-Kun-Nagy-Szolnok sunt 6 orașe, 46 comune mari și nici o comună mică (B. op. c. p. 902). În comitatul Bikis sunt 2 cercuri pretoriale din câte 2 comune, 2 din câte 3 comune și unul din 9 comune cu 55288 locuitori (Magyar statisztikai közlemények T. I. p. 278). Cercurile notariali cele mai mizere sunt românești (Balagh. op. c. p. 191). Ce privește densitatea populațiunii, e mai mare în ținuturile locuite de Magiari. Locuitorii sunt mai puțin compacți în ținutul locuit de Ruteni, pentruce și sunt poporul cel mai analfabet, apoi în cel locuit de Români 4718 localități magiare cu 7.548,644. locuitori au un teritor de 21.231.155 jug. cat., pe atunci 2.680.161 Români locuiesc în 2981 comune și pe un teritor de 11.950.374. jug. cât. (B. op. c. p. 144).

Acestea, adecă comunele cu populațiune mică și împrăștiată, așezate între munți și păduri, mizeria, lipsa de orașe sunt adevărate cauze a analfabetismului și nu conducătorii bisericești, cărora le sângeră inima în fața vitregelor împrejurări.

Insemnat factor pentru progresul cultural este și ocupăciunea poporului. In perioda vânatului, pescuitului, a prăsilei vitelor și a agronomiei locuitorii își bat mai puțin ori chiar de loc capul după carte. Pe atunci poporul, care se ocupă cu industria, comerciul și oficianții sunt constrânși, să învețe carte. Ocupăciunea poporului nostru încă nu-i destul de prielnică pentru progresul cultural, de oarece între toate popoarele din Ungaria Românii dau percentele cele mai mari ale acelora, cari se ocupă cu lucrarea pământului, anume 633 din 1000, pe atunci magiarii 481 din mie, fiindcă aceștia mulți trec pe cariera industrială, comercială și pe carieri publice (B. op. c. p. 1035). Carieră intelectuală se face la orașe. In 20 orașe mai mari din Ungaria sunt 4/5 din aceia, cari trăiesc după carte, iar în orașe, în cari loculesc 44·6% din populațiune (Földes: A társadalmi gazdaságtan t. I. p. 65) sunt nu Românii, ci Magiarii.

De altcum, pe lângă aceiași factori culturali, locuitorii din comunele române sunt tot așa de alfabeți, ca și Magiarii. Așa Kémer din comit. Selagiului în 1900 aveà 2355 loc. magiari, 90 judei și 115 români, știau scrie și ceti 1294 (Magyar statiszt. köz. t. I. p. 324). Gura-râului din comit. Sibiiu aveà 2545 loc. români, 3 magiari și 15 sași, știau scrie și ceti 1283 (op. c. p. 434). Udvarszállás aveà 328 mag. 22 germ. 1 tot și 59 rom., știau scrie și ceti 162. In Rusova-nouă erau 419 români, alfabeți 190 (op. c. p. 346). Să mă provoc și la 2 comune, cari sunt vecine, sunt congruate, locuitorii lor au fost jobagi, cari ne sunt foarte

bine cunoscute și Dlui Pallós și mie. Lopadea-magiară în 1900 aveà 856 loc. mag., 34 rom., alți 9, alfabeți erau 168. In Băgău erau 97 mag., 552 români și un străin, alfabeți 130 (op. c. p. 376). Notez și aceea, că nu știu caz, ca un băiat magiar din Lopadea-magiară ori Băgău să fi umblat în școli medii, pe atunci românii din Băgău numai băieți de țăran au frecuentat gimnazul 11 în timpul din urmă.

Ziaristica magiară, când ni se arată așa »afabilă,« în necunoștință de cauză ori din răutate, nu vede, că lovind în bisericile noastre, lovește și în guvernul țării, care e reprezentat în fiecare comitat prin inspectorii școlastici, cari ne-au lăsat analfabeți, sigur pentru aceea, că între împrejurările date și în timp scurt, nici ei n'au putut mai mult.

Dl Pallós învită învățătorii nostri, cari sunt patrioți buni, dar în aceeaș vreme îș iubesc neamul cu toată căldura inimii, să părăsească pe conducătorii români și în urmare și biserica, fiindcă statul le dă bani. Oare nu-i aceasta o provocare la demoralizare? — »Budapesti Hirlap« (Nr. 66) în articolul: »A magyarság veszedelme« să căiește, că învățătorii români cu ajutoarele, ce le-au primit și până acum dela stat, dar și din banii nostri, espropriază pe magiari. Tot odată îi stă mintea în loc, cum de miministrul voiește, să salarizeze și mai gras pe învățătorii nostri:

»Látva és tudva ezeket, elfog a lemondás és a kétségbeesés érzete, mikor olvassuk, hogy a közoktatásügyi miniszter legujabb törvényjavaslata ismét fizetés kiegészitésben akarja részesiteni az oláh tanitókat«. — Unde e sinceritatea?

Dl Pallós, față cu care nu mi-am schimbat sentimentele de stimă, cum nu mi-am schimbat nici sentimentele naționale și patriotice, facă ca un om cult, ce este, ca să înceteze calumniile debitate la adresa bisericilor și conducătorilor nostri și lucre din toate puterile, ca să se validiteze principiile Sfântului Ștefan, Kossuth și Deák Ferencz, că atunci acolo vor fi și învățătorii nostri, cari, ca toată inteligința noastră, sunt eșiți din sinul poporului român »analfabet«, unde va fi Dsa și, înfrățiți în aceleași sentimente curate și sincere patriotice, împreună vom face, ca Ungaria să rămână creștină și poliglotă și în fericire să-și serbeze și al doilea milleniu.

Ștefan Roșian.

Pentru Lupta. Sunt tare nenorocoși colegii dela „Lupta.“ Poate sunt încă tineri. Dorim îndreptare și de aceea și suntem mai cu cruțare, deși parcă intenționat ne supără mereu pe noi uniții.

Așa cu prilejul alegerii de deputat dela Lugoj, cu multă amărăciune se scrie în ziar, că greco-catolicii au fost indiferenți. Lucru nu stă însă așa. Un prietin, care fusese pe acolo, ne spune, că vre-o câțiva mari patrioți poftiau, ca Episcopul Lugojului să meargă la votizare în fruntea capitularistilor și a preoților gremiali! (Nu cumva îmbrăcați în mandie și camilafcă?) Și neîmplinindu-se voia s'au amărât rău asupra greco-catolicilor dela Lugoj. Dar corespondentul Luptei uită să spună, că toți venerabilii membrii capitulari au promis să meargă la urnă, dacă va fi nevoie. Și să nu se uite, că partea cea mai mare din ei sunt încărcați de ani. Ei, dar erà un prilej de a lovì în uniți, și pentru aceasta colegii nostri ușor uită tot. Uită de pildă, că prima adunare de protestare au fost convocată de uniții dela Blaj; uită, că dintre convocatorii adunării dela Sibiiu lipsiau câțiva membrii marcanți ai clerului gremial; uită, că la adunarea dela Abrud au vorbit singur trei preoți uniți, toți administratori numai, în parohii patronate; uită, că la adunarea dela Alba-Iulia au vorbit poporului numai preoți uniți, în vreme ce protopopul neunit al Bălgradului stà pierdut prin mulțime, și altele și altele.

Ce vrea „Lupta“ cu aceste atacuri nevrednice îndreptate asupra noastră? Nu i-a fost destul compromisiunea ce a suferit cu apelul gherlanilor și cu aderința falsă iscălită de preotul dela Juc.? Nu e îndestulită cu tonul aspru, pe care ziarele de dincolo le folosesc față cu corespondentul special trimis în România?

Noi regretăm mult acest ton, chiar în aceste timpuri critice, când duhul păcii ar trebuì să sălășluiască în mijocul nostru. Și de aceea și rugăm pe patronii ziarului pestan să grijească mai bine de cerneala, în care își înmoaie condeiele redactorii dela „Lupta.“

Criza religioasă în Franța. Sub titlul acesta publică în ziarul creștin-social din Viena „Reichspost“ o serie de articlii contele *Albert de Mun,* un deputat francez, membru al academiei franceze. Articolii acestia dau informații lămurite despre starea bisericii franceze și încercările dușmanilor de a o strivì, de aceea, pe cât ne permite locul, dăm un estras din acei articoli.

Legea din 1905 — spune *de Mun* — despre despărțirea bisericii de stat n'au putut-o recunoaște catolicii francezi, căci a fost condamnată de Papa în doue rânduri, și chiar și *Combes* a recunoscut în coloanele ziarului din Viena „Neue Freie Presse“ că biserica catolică nu o poate primì Dupăce catolicii n'au primit-o francmasonii și-au pus ochii pe averile bisericii, nerecunoscându-i bisericii dreptul de posesiune (desaffectation), și așa s'au inventarizat averile bisericești, averile au fost apoi secvestrate, iar biserica decretată de societate simplă, și preoții și credincioșii obligați a ținea prescrisele legii despre adunări, de vreau să țină serviciu divin.

Scoși fiind din case episcopii, preoții și clericii, neavând nici cu ce celebrà sf. liturgie și fiind șicanați în continuu catolicii, cei dela putere credeau că Francezii catolici se vor desbinà de Pontificele Roman: credința lor a fost zădarnică, căci n'a fost nici un singur preotfrancez, care să se desbine de Roma după toate încercările, și credincioșii au rămas solidari, cu toate că spiritul școalelor „neutrale“ (de stat) de 25 de ani a făcut pe mulți indiferenți. Chiar și acești indiferenți țin foarte tare la biserica catolică și la preoții ei.

Guvernul merse mai departe în șicanarea preoților, doar se va produce desbinarea dorită. A pretins să se însinue serviciul divin, la acesta trimiteà agenți, cari să însemne toate delictele comise. Intre delictele înșirate de acești agenți sunt și părți din liturgia romană, cum e „dominus vobiscum“ (la noi: „pace tuturor“) și „ite missa est“ (la noi: „cu pace să eșim“). Numărul „delicventilor“ creștea, delictele și șicanările se înmulțiau, și guvernul încă s'a fost săturat de ele, căci îi dădeau prea mult de lucru. Atât episcopatul cât și guvernul doriau să se evite astfel de cazuri, de aceea a decis conferința episcopească dela sfârșitul lui Ianuarie 1907, că să încheie preoții cu primarii comunelor contracte de chirie despre biserici „Lucru mai de omenie n'a putut face biserica“, căci ea a luat asupra sa și reparările eventuale, spesele cultului, cari să ridică anual la 90 milioane franci, cu toate că ea numai atuncia fusese jăfuită de averea sa în valoare de 600 milioane franci. Contractele (contract de jouissance) propuse de corul episcopesc n'au fost primite de consiliul ministerial, deși foarte mulți primari au și început a încheie astfel de contracte, chiar și primarii acelor comune, despre cari credeau cei dela putere, că de sigur vor apostata. Cele 2 circulare ale ministrului de culte *Briand* au împedecat încheierea contractelor, și i-au înduplecat pe primari cu diferite presiuni să-și retragă învoiala dată. *Briand* și *Clémenceau* puseră condiții grele la contracte: preoții să fie responzabili cu averea lor proprie despre ținerea în bună orânduială a bisericilor, episcopii să se obligе că nici când nu vor aplicà în diecezele lor preoți străini ori din statul monachal Preoții nu s'au putut legà la aceasta, căci după cum a știut-o foarte bine guvernul — ei sunt săraci, n'au venite personale. Dela episcopi au cerut guvernul să nu primească pre preoții călugări, ca să-i ducă pe ghiață și așa să recunoască cel puțin indirect legea despre scoaterea călugărilor din țară. Guvernul a știut tare bine, că astfel de condiții grele și dejositoare nu va primi nici Papa nici corul episcopesc; după-ce aceștia au declarat că nu le primesc s'au întrerupt pertractările de împăcare cu privire la folosirea bisericilor.

Legea de separațiune e o nouă zală din lungul lanț al pornirilor dușmănoase contra bisericii catolice din Franța. Intemeiarea școalelor neutrale obligătoare — isvorul necredinții, împedecarea funcționării în școalele creștine, scoaterea din țară a ordurilor călugărești cari s'au ocupat cu instrucțiunea, depărtarea crucifixelor din școale și dela judecătorii, arată evident, cât s'au silit guvernele în cei 25 de ani din urmă să stingă din sufletul poporului francez ori ce sentiment creștinesc. Aici s'a lucrat sistematic, a lucrat societatea ascunsă a francmasonilor, în logile cărora s'au pregătit toate legile în contra bisericii. Scopul francmasonilor n'a fost numai despărțirea bisericii de stat, ei țintesc nimicirea bisericii, nu numai a celei catolice, ci a tuturor bisericilor bazate pe revelațiune divină pozitivă. Tocmai de aceea lupta, ce o poartă catolicii din Franța, trebue să trezască pe toți creștinii, căci e vorba despre libertatea religiunii creștine și a conștiinți religioase.

REVISTE.

Budapesta. In 4 c. s'au deschis ședințele camerei. Deputații naționaliști au fost aproape toți. Ii așteaptă zile grele și hotărâtoare pentru noi. Focul luptei l'a deschis bătrânul orator al Sărbilor Mihail Polyt. Glasul lui răsună ca o ultimă încercare de pace, când ceteà moțiunea deputaților naționaliști.

Cumpărați Crăgedia Calvarului mărește scriere a patimilor Dlui Hristos de N. Bolo f. 8° 300 pag. bros. 2 cor. leg. în lux 3 cor.

Moţiunea o publicăm la acest loc:

Considerând, că dnul ministru de culte şi instrucţiune publică la alcătuirea proiectului său de lege relativ la raporturile de drept şi salarizarea învăţătorilor dela şcolile poporale comunale şi confesionale, ce l-a prezintat Camerei, n'a consultat pe episcopii, reprezentanţii legali ai confesiunilor, şi mai ales n'a consultat şi n'a cerut sfatul episcopilor gr.-or. români şi sârbi şi a episcopilor greco-cat.,

considerând, că acest proiect de lege atinge în mod esenţial autonomia bisericească şi şcolara garantată prin legi, şi în rândul întâi, vatămă autonomia bisericii naţionale greco-ortodoxe româneşti şi sârbeşti garantată prin articolul de lege IX din 1868,

considerând, că acest proiect de lege îi scoate pe învăţătorii confesionali de sub jurisdicţiunea disciplinară a autorităţilor bisericeşti competente şi-i supune, în toate cazurile de delicte disciplinare, autorităţilor politice, fapt ce stă în contradicţie nu numai cu legile existente, sancţionate şi în vigoare, ci în acelaş timp provoacă situaţia, imposibilă din punct de vedere al dreptului, că autonomia acestor şcoli confesionale garantată prin legile amintite, în cazul când acest proiect ar deveni lege, e desfiinţată prin o altă lege,

considerând, că prin faptul că se votează şi sancţionează dispoziţia aceasta a numitului proiect de lege, să vatămă şi se nimiceşte autonomia bisericească şi şcolară din Ungaria asigurată prin lege şi istorie, fără de a scoate din vigoare legile cari asigură aceasta autonomie,

Camera decide, că:

proiectul de lege prezintat de dl ministru de culte şi instrucţiune publică, relativ la raportul de drept şi salarizarea învăţătorilor dela şcolile poporale comunale şi confesionale, se ia dela ordinea zilei şi ministrul de culte şi instrucţiune publică se îndrumă, ca în conţelegere cu reprezentanţii legali şi mai competenţi ai confesiunilor, cu episcopii, anume cu ascultarea şi în înţelesul sfaturilor episcopilor naţionali gr.-ort. sârbi şi români, respective gr.-cat. români, să pregătească şi prezinte un proiect nou, care însă să se refere numai la salarizarea învăţătorilor dela şcoalele poporale.

România. Răscoalele se pot considerà de potolite în ţara întreagă. Nici un nou caz de turburare nu se mai semnalează.

Oarecari agitaţiuni ce se mai observă în unele comune rurale sunt aplanate pe cale pacinică de către prefecţi, cari le explică sătenilor îmbunătăţirile ce sunt proiectate a se aduce pentru ei.

Pe alocuri, prefecţii servesc de mijlocitori pentru stabilirea unor relaţiuni normale între proprietari, arendaşi şi săteni.

Noutăţi.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Pentru biserica din Fegernic în diec. de Orade au contribuit: Escel. Sa Mitrop. Victor 20 cor. Dr. Ioan Darabanth 20 cor. Dr. Florian Cocian, advocat Domnin 5 cor. Dr. Cornel Meseşian, adv. Şimleu 8 cor. Escel. Sa Episc. de Nyitra 10 cor.

Din dieceza de Gherla. Estragem din o scrisoare: Aflu, că în scurtă vreme se va publică clerului un raport despre starea fondurilor diecezane şi că sinodul atât de mult reclamat şi dorit de preoţi, se va ţinea încă anul acesta.

Adunări de protestare. Aproape în toate centrele româneşti mai însămnate se ţin adunări de protestare contra proiectului şcolar a dlui Apponyi. Aşa s'au ţinut adunări mari la Sibiu, Braşov, Albajulia, Arad, Bonyha, Făgăraş ş. a. Adunarea dela Dej a fost oprită, s'a convocat însă pe alt termin. De astă dată publicăm următoarele convocări:

— Cetăţenii din cercul electoral Teaca (Comitatul Cojocna) sunt prin aceasta rugaţi a lua párte la Adunarea poporală care să va ţinea Joi în 11 Aprilie st. n. a. c. la 11 oare a. m. în piaţa mare înaintea casei comunale din Teaca.

— Cetăţenii din cercurile electorale: Ludoşul de Mureş, Turda şi Vinţului de sus sunt rugaţi prin aceasta a lua parte la Adunarea poporală care să va ţinea în Ludoşul de Mureş Duminecă în 14 April st. n. a. c. la 11 oare înainte de amiazi în piaţa Ludoşului eventual în curtea şcoalei gr. cat. române.

— Cetăţenii din cercul electoral al Vinţului de jos sunt rugaţi a lua parte la adunarea poporală ce să va ţinea Mercuri în 10 April st. n. 1907 la 11 oare a. m. în curtea hotelului „Două pistoale“ din Vinţul de jos.

— Cetăţeni din cercurile de alegere Bistriţă şi Năsăud se cheamă de a lua parte la adunarea poporală, ce să va ţinea în Bistriţa. Marţi în 9 April n. 1907 la 11 ciasuri înainte de amiazi în sala cea mare a hotelului orăşenesc.

— Alegătorii dietali şi cetăţenii din cercurile Reghinului săsesc (Szászrégen) şi Gernyeszeg sunt prin aceasta învitaţi la adunarea poporală ce se va ţinea în Reghinul săsesc în 14 April n. a. c. în grădina bereriei oraşului la oarele $2^1/_2$ după prânz.

O faptă frumoasă. In unul din nrii: „Neamului românesc cetim următoarea notiţă: „Intr'un colţ al Moldovei, a murit un boier bogat, anume Liteanu. Şi a lăsat prin testament locuitorilor din comuna Liteni; din banii ce se vor găsi, să se plătească tuturor dările către stat pentru un an întreg; dintr'o sumă de 12 mii lei să se întreţină văduvele şi orfanii aflători în comună; iar o întindere de 239 fălci să se împartă sătenilor gratis pe timp de trei ani, pentru a fi cultivate de ei şi pentru ei.“ Iată un mijloc infalibil pentru a sugrumà în germen orice mişcare agrară. Dar câţi imitează pilda aceasta?

Pentru economi. Comitetul central al Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiului, procură ori cui sămânţe de ierburi, legume, flori ş. a. în condiţii foarte avantagioase. A se adresà secretarului Victor Tordăşianu, Sibiiu.

Seducerea economilor o voiesc aceia (mai vârtos cei din bisenz) cari au pus în circulaţie sămânţa de napi plumbată. După cum suntem informaţi pe plombă e imprimat: „Original-Zuchtung Quedlinburg“ sau „Original Nord-deutsche Saat“ se înţelege fără să numească pe producători pentrucă în cazul acesta ar fi pedepsiţi. Economii nu pot să ştie nici când că sub plombele acestea anume gătite ca să-i înşele ce fel de sămânţă sunt. Cu ocaziunea aceasta amintesc că numai în zilele acestea am arătat cât de mare grije trebue să punem pe alegerea napilor de sămânţă şi pe împregnarea sămânţei. Tocmai acuma a răspuns la o întrebare în „Köztelek“ profesorul din Magyar óvár G. Linhardt: Sămânţa de napi împregnată cu a cărei liferare se ocupă Mauthner Ödön din Budapesta se bucură de un nume foarte bun pentrucă sămânţa aceasta creşte iute şi deodată întrecând cu mult buruenile ce cresc printre napi, — acestea e un fapt pe care nu-l poţi negà. De altcum economii nostri esperţi şi prevăzători ştiu acest lucru de mult.

— **Pentru emigranţi.** Decând s'au făcut legi noue în America, referitoare la emigrare, e mare agitaţia în contra lucrătorilor din Ungaria. Rezultatul acestei agitaţiuni este, că în nici o fabrică şi în nici un aşezământ de caracter economic, nu mai sunt primiţi cei din Ungaria. Nu mai puţin decât 4000 lucrători au fost nevoiţi să se reîntoarcă zilele trecute în ţara lor, pentrucă în America n'au căpătat de lucru.

Dela adunarea dela Blaj. Fotograful Adler din Orăştie a luat din cinci poziţii măreaţa adunare dela Blaj. Unele din pozele acestea sunt foarte frumoase. Le recomandăm cetitorilor. Se pot procurà à 1 cor. bucata dela Librăria arhidiecezană.

Necrolog. † *Ioan Bora Sen.* fost paroh gr. cat. din Coroeşti după lungi şi grele suferinţe şi-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului la 28 Martie 1907 la 5 oare a. m. în al 85-lea an al etăţii şi al 55-lea al preoţiei sale.

— † *Firoana Isai Precup năs. Pop,* după lungi şi grele suferinţe, provăzută cu ss. sacramente şi-a dat blândul său suflet în mânile Creatorului la 2 April st. n. a. c. în al 75 lea an al vieţii şi 53-lea al fericitei sale căsătorii. O deplâng fii sei, între cari preotul Anton din Rebrişoara şi Gavril prof. în Blaj, cărora le esprimăm sincere condolenţe.

În veci amintirea lor!

Posta Redacţiunii.

Dr. O. V. Regretăm foarte mult că nu dispunem de spaţ mai mult.

V. S. Numai când este loc. Nici un ziar nu poate jertfi spaţul, aşteaptă alţii şi mai de mult.

On. *Ştefan Halmagyi* preot în Barcut. Vi să spedează cum doriţi, dar aşteptăm şi plătirea.

A apărut:

Hipnotism şi Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Despre aceesta carte scrie „Lupta“ în Nr. 38 din 1907:

Studiul părintelui Dr. V. Suciu, reprezintă un interes nu numai pentru oameni bisericei, cari sunt lămuriţi pe deplin asupra învăţăturilor bisericei, ci şi pentru clasa noastră cultă, în urechile cărea au pătruns glasurile falşe ale pseudoştinţei spiritiste şi hipnotiste. In literatura noastră nimeni n'a combătut atât de temeinic cele două direcţiuni, cum se face aceasta în cartea, de care ne ocupăm — şi tocmai aici zace meritul ei. După articole de informaţie gazetăreească, după şedinţe spiritiste la cari se ridică mese şi vorbesc spiritele celor morţi spre uimirea participanţilor cu părul măciucă — avem în sfârşit un studiu în care se reduc toate minunile introduse în lume de fapt prin Messmer la valoarea lor reală şi care are ş menirea de a apăra adevărurile cuprinse în învăţăturile bisericeşti, de falşitate ispititoare a învăţăturilor acestora.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

— ***Prohodul Dlui Nostru Isus Hristos*** costă ***35*** fil. cu porto. — A se adresà la Librăria semin. din Blaj.

Partea literară.

Ştiinţa şi Religia.

Critica unui articol cu acelaş titlu de Nicanor et Cie în „Viaţa Românească“ Nr. 9.

(Continuare).

Religiunea are drept bază un fapt concret şi real: anume existenţa făpturii celei înţelepte. Iar relaţiunea ce rezultă, subordinaţiunea şi dependenţa făpturii celei înţelepte de Creator, ea să numeşte religiune în înţeles obiectiv. Religia, ca un ce subiectiv, este aceiaş subordinaţiune şi dependenţă de Creator, unite cu respectul şi supunerea datorită Lui, întrū cât acestea sunt recunoscute de mintea făpturii.

De oarece însă existenţa noastră este un fapt real, la urmă însaş religiunea este un fapt real, de aceea şi dependenţa noastră de Creator este un fapt real, care trebue să înriurească existinţa şi viaţa omenească.

Cu *sisteme de gândire* nu o vom duce departe.

Lămurind mai de aproape cuvântul „religiune“, mai adaugem următoarele.

Sub numele religie mai înţelegem *cuprinsul tuturor acţiunilor*, prin care omul manifestează respectul şi supunerea faţă cu Creator. Într'acest senz fu esplicat numele religiei de anticitate păgână. (Vezi Cicero De natura deorum... De Invent. etc).

Religiunea pricepută astfel, poate fi lăuntrică, în sufletul omului, şi externă, întrucât omul întrupează dispoziţiunea sufletească în acţiuni văzute — rugăciune, jertfă etc. Ea mai poate fi obştească şi particulară.

Aceasta religiune naturală, întru cât izvoreşte din firea omului, n'are încă nimica de a face cu credinţa în dogme, nici nu poate fi numită un postulat al moralităţii, cum ar cere Kant. Din potrivă! Din însaşi ideea dreaptă a religiunii naturale reiesă multe legi morale necesare pentru un trai cinstit al omului pe pământ.

Apoi îndată ce Dumnezeu va cere dela om credinţă, natural, credinţa va face parte de religie. Dar *a crede* însemnă a ţinea de adevărate celea, ce ne zice un martor, care poate şti adevărul şi nu vrea să ne înşăle. A ţinea de adevărată o absurditate, evident, nu o poate face mintea omenească. Prin urmare nici înţelepciunea Creatorului nu poate cere, ca omul să ştie de adevărat un neadevăr, necum o absurditate.

„Credo, quia absurdum“ nu poate apăreà în relegiune adevărată, decât numai în gura celor scurţi la minte, buni de a fi duşi la Golia, sau în gura celor răutăcioşi de tot. Un aşa om răutăcios a fost M. Luther, care, în contra dovezilor celor mai evidente, aveà o singură vorbă: sic volo, sic iubeo; stat pro ratione voluntas.

Un asemenea procedeu este oare logic?...

II.

„Dar la începutul religiunilor credinţa „de pildă, în minuni, în „concepţie imaculată“ „sau în „învierea morţilor“, nu numai că „nu e în contrazicere cu ştiinţa timpului, „dar apare ca bazată pe inducţiuni sau de„ducţiuni ce par contemporanilor cu desă„vârşire legitime ştiinţifice, izvorâtă din tot „materialul acumulat şi sistemizat al cuno„ştinţelor pozitive“.

Omitem, ca fără folos, de a critică actualminte începuturile tuturar religiunilor antice şi noue. Întrebăm pe excelenţii autori despre începutul judaismului. În ce chip oare, credinţa d. p. în circumcisiune, a apărut „bazată pe inducţiuni şi deducţiuni izvorâte din cunoştinţele pozitive de atunci.“

Excelenta Societate P. Nicanor et Cie. are în vedere mai mult religiunea creştină, judecând din exemplele propusă.

Ei bine!

Afirmăm hotărât, că începutul religiunii de loc n'a fost, nici nu păre „bazat pe inducţiuni şi deducţiuni... izvorâte din materialul... cunoştinţelor pozitive“. Din contră. În multe privinţi fundamentale religia creştină părea a fi în contrazicere cu ştiinţa timpului de atunci.

Trei argumente vor dovedi zisa.

1. Dacă creştinismul ar fi fost numai o deducţiune din ştiinţa contemporană atunci nu ne putem esplica prigonirile crâncene, câte le-a susţinut atât din partea jidovimii cât şi din partea păgânismului. Creştinii primi au fost persecutaţi, fără toleranţă nu pentru crime, dar numai pentru cuvântul, că au fost creştini. Asta ne-o dovedeşte istoria pe larg.

Iar răspunsul lui Traian către Plinius Secundus, Guvernatorul Bithiniei: „Conquirendi non sunt Christiani; si tamen deferantur et arguantur, quod diis nostris sacrificare nolint, puniendi sunt“, — acest răspuns, zic pare încă blând şi omenos printre cruzimile celor zece mari persecuţiuni din primele trei secole. De aici rezultă şi meritul de martori pentru adevărul creştinismului. Pentru o nimica toată, pentru nişte minciuni, atâtea milioane de oameni nu şi-ar fi vărsat sângele lor!

Revin la teză. Pentru o evoluţiune sau deducţiune din cunoştinţile pozitive, nu să supără, nici nu să îndârjeşte nimenea.

2. Cercetând îndeosebi dogmele religiunii creştine, ne vom convinge lesne, că multe din ele au fost în contrazicere chiar, cu ştiinţa pozitivă la începutul erei nouă.

Să luăm spre pildă tocmai „învierea morţilor“ conţinută în „Crezul“ creştin.

Sf. Pavel, dus în mijlocul Areopagului de filozofi epicurei şi stoici şi stând în mijlocul unui cerc de reprezentanţi ai culturei pozitive contemporane, a pomenit între altele despre învierea din morţi a Mântuitorului.

„Iar ei (Fapt. AA. 19) auzind învierea morţilor, unii îşi băteau joc, iar alţii au zis: te vom asculta altă dată despre aceasta“, adecă cu alte cuvinte, căutăţi de drum cu prostii de acestea.

Prin urmare, „învierea morţilor“ nu era bazată pe ştiinţa timpului — ba, părea a contrazice ştiinţii contemporane. Chiar dintre jidanii de atunci era secta Saduceilor, cari îşi băteau joc de învierea morţilor.

Astăzi, când proclamăm constanţa materiei şi constanţa energiei, acest articol de credinţă ar trebui să ne pară firesc şi natural.

Ce să zicem însă despre dogmele supernaturale ale Creştinismului, dogmè, ce cuprind taine eminente, ale căror conţinut întrece inteligenţa tuturor făpturelor? Unde este subtratul natural şi materialul acumulat în ştiinţele pozitive, din care aceste dogme să fie deduse?

Spre a vorbi concret, Taina Prea Sf Treimi şi Taina Întrupării Domnului, pe ce cale au fost deduse din ştiinţa evului întâi al erei creştine?

Numai un ignorant complet poate afirma o deducţiune.

Trebue doară multă ştiinţă teologică spre a înţelege însaşi enunţiaţiunea acestor dogme, şi încă mai multă spre a puteà arătà că aceste dogme nu să împotrivesc adevărului metafizic.

Cuprinsul obiectiv şi esenţa tainelor poate fi numai de o minte divină.

În fine notăm, ceea ce zice sf. Pavel despre taina Răstignitului: noi propovăduim pe Hristos Restignitul ca sminteală pentru evrei, iar prostie pentru păgâni. Într'acelaş fel au fost primite şi celelalte articole ale Creştinismului.

În urma acestor dovezi, ce să judecăm despre enunţări uşuratice, ca aceea că Creştinismul ar fi fost numai o deducţiune din cunoştinţele pozitive contemporane?

3. Să analizăm cătuşi de puţin materialul acumulat şi sistemizat al cunoştinţelor pozitive de pe timpul când Autorul Divin al creştinismului instituia religiunea legii nouă.

Ştiinţa acelor timpuri era reprezentată prin diferitele Şcoli filozofice, mai ales prin acele care să bucurau de aderenţi mai număroşi. Omit Pitagoreismul, Eleatismul, Sofistica antică şi Scepticismul. Cui i-ar fi trecut prin minte să vadă în aceste sisteme baza creştinismului? Voiu pomeni următoarele sisteme şi şcoli filozofice. a) Academia Platonică, întemeiată de vestitul Plato (mort pe la 347); b) Şcoala peripateticilor, întemeiată de Stagiritul Aristotele (decedat 322); Stoicismul lui Zenon (decedat 308); Deboşatul Epicureism sistemizat de fil. Epicur (deced. 270).

În aceste Şcoli era concentrată toată ştiinţa contimporană filozofică şi pozitivă, sistemizată din diferite puncte de vedere, după întemeietorul lor.

(Va urmà).

Impresii dela Expoziţia naţională din Bucureşti.

— Scrisoare către o prietină. —

(Continuare şi fine).

Ceea ce va rămâneà însă ca cea mai plăcută amintire, va fi primirea şi afabilitatea ce ne-a manifestat-o fraţii nostri, la un banchet ce ni-s'a dat. În seria toastelor am văzut manifestându-se atâtea espresiuni de iubire frăţască, încât toţi ne-am simţit inimile unite prin legătura eternă a iubirii frăţeşti! N'aş puteà să esprim nici când toate simţemintele călduroase de iubire şi alipire manifestată, ce cu atâta entusiasm ni s'a făcut. Apoi când a vorbit marele orator Delavrancea, atât de însufleţitor, atât de pătrunzător şi sguduitor.

Toţi paşii făcuţi pe pământul României aveau o deosebită valoare şi plăcere pentru mine. Am fost la Constanţa, unde ochii mei s'au delectat în valurile furioase ale mării. O! ce frumos erà pe mare, care până atunci numai în icoane o văzusem!

Şi am mers la Sinaia, unde privirea mea nu se mai sătură a admirà frumseţile naturii, şi pe acele culmi înalte a căror po-

veste așa de măiestrit o dapănă Regina Poetă în ale sale „Poveștile Peleșului.“

Am văzut splendid renovata biserică a mănăstirii, bogată în podoabe și deșteptătoare de evlavioase gândiri. Am văzut și vechiul paraclis, amintirea unor vremuri de mult trecute, am fost apoi la splendidul banchet, unde s'au ținut atâtea vorbiri frumoase, și pline de iubire adevărat românească, care ne-a făcut să simțim că suntem pe favoritul pământ al Sinaiei.

După banchet ne-am îndreptat mersul spre palatul Regal. Aici deși și-a coborât Dumnezeu darul asupra noastră prin o ploaie deasă, totuș mi-s'a umplut inima de bucurie, văzând pe Regina, pe a cărei față strălucea, espresiunea întrupatei bunătăți. O! cât de mult aș fi dorit să pot stà la picioarele Reginei; și iubitoarea-i privire să se coboare spre mine, cetind adânc în ochii sufletului meu! Căci acei ochi așa de mult mi-a sămănat cu ochii dulci ai mamei mele.

Am văzut pe principesa Maria cu drăguții ei copilași, care toți te farmecau cu privirea lor magnetică. Cât de cu drag i-aș fi strâns în brațe să mă fi putut înălța până la Ei, nu-mi venia să mă mai depărtez, așa cu sete îmi păsteam ochii pe icoana vie a iubirei și bunătății. Și după ce m-am depărtat, îmi părea că-i duc pe toți în inima mea! . . .

Cu un cuvânt; la Sinaia ori și în ce parte îți întorceai privirea, te atrăgea ca prin farmec, simțindu-ți inima și sufletul înlănțuite de acelea regiuni cerești!

După un șir lung de desfătări sufletești, ne-am luat sborul iarăș spre București!

Cu peana înmuiată în inima mea; îți scriu, că o nespusă durere sufletească am simțit părăsind acele culmi romantice, și bogate în poezie. Când treceam pe lângă apa cristalină a Prahovei, în a cărei unde îmi păreà că văd oglindindu-să trecutul sufletului meu, câte gândiri și lacrimi mi-s'a scurs trecând pe lângă țărmurii ei! Doamne cum aș fi dorit să pot opri trenul în fuga lui.

După reîntoarcerea dela Sinaia am mai petrecut o zi în București; apoi cu un dor nestâns, predominați de un fierbinte cuget, am părăsit acel pământ scump, aducând atâtea suveniri neuitate în sufletele noastre și o speranță mare; de a ne mai reîntoarce barem odată pe pământul țării românești!

În drumul meu spre casă m-am oprit în acel oraș numit leagănul științii, căci mulți apostoli au ieșit deacolo răspândind lumină și știință. Și poporul nostru prigonit și isgonit de secole, de acolo a pornit spre aș scutură jugul sclăviei, scriind în istorie cu litere de aur; numele acelui câmp cu trecut glorios a neamului românesc.

Iară pe noi ambele ne mai leagă o amintire plăcută și neuitată de acest loc; căci odinioară aici am trecut peste pragul ce desparte copilăria de juneță!

Aici mai târziu mă dedasem a mă delectà în o prietinie nedespărțită, așa cum erà a noastră. Tu nu poți crede câtă mângăiere sufletească simțiam văzându-i totdeauna împreună pe acei doi prietini. De astadată am plecat spre casă cu un dor neîmplinit. Ochii sufletului meu nu s'au mai desfătat în icoana vie a prietiniei noastre!

După o petrecere de câteva oare m-am despărțit de scumpa mea tovărășe, de călătorie și iubiții mei companioni; în a căror societate am petrecut atâtea zile plăcute și neuitate.

Apoi cu un dor în suflet mi-am luat drumul spre casa părintească, unde atâtea zile au alunecat pe cursul vieții mele, și a cărei imagine în timpul care l-am petrecut pe pământul României, mi-a rămas departe, departe în nesfârșitul depărtărilor.

Îți poți închipui ce mare erà dorul inimii mele, de a mă vedeà iarăș acasă. Dară se nu mă prea pierd pe cărările dureroase ale trecutului. Îți mai aduci aminte ce mult îmi iubesc eu locașul scumpilor mei părinți; unde atâta mângâiere a întâlnit durerea sufletului mieu, și unde am auzit mai întâi freamătul frunzelor, și șoaptele vânțulețului de sară, căci aici m-am desfătat în aurora dimineții care m-a învățat a iubi. Și amurgul de sară aici m-a învățat a plânge toți tesaurii ceți-am perdut în lume.

Tot aici prin lacrimile suferinței am învățat a cunoaște mărirea lui Dumnezeu!

Nu te mirà dară că am venit cu atâta dor spre casa părintească unde a rămas o parte a inimii mele, și unde mă mai așteptau puținile brațe iubite, care-mi doreau reîntoarcerea. Și de unde cu drag îți scriu aceste șiruri, ca un tribut a iubirii prietinești. Când va voi cerul să ne mai întâlnim, atunci îți voiu mai spune ceva ce am lăsat nescris!

Te salută a ta prietină.

Octomvrie 1906.

Iulia.

Bibliografie.

A apărut:

„Revista politică și literară“. Anul I Nr. 7 cu următorul sumar: Dr. Cassiu Maniu Cum vom fi liberi? — Mihail Sadovean, Mănăstirea Râșca. — I. Agârbicean, Precupaș. — Adunarea dela Blaj. — Em. Gârleanu, Ochiul lui Turculeț. — A. Ciato, La chestia libertății de presă. — Dafin, Primăvară (Poezie). M. M. O adunare pentru limba românească. Dr. V. Macaveiu, O săptămână în țară. I. Rusu și Al. Cronică literară.

„Sămănătorul“. Anul VI. Nr. 12 cu următorul sumar: St. O. Iosif, Rugăciune. — Ioria Petra-Petrescu, Țăranul (schiță). — Natalia Iosif, In pază (poezie). — Elena Farago, Pe țermul uitării (poezie) după H. le Régnier). — Ecaterina Pitiș, Sonet. — Em. Protopopescu-Pake, Berthelot, Mendeleies Moissan. — C. Teodorescu, Spre toamnă (poezie). — I. U. Soricu, Icoană (poezie). Al. I. Scepkin, După ploaie (poezie). — Dări de samă. — Brândușa, „Flori de zăpadă“ de Alexandrina Mihăiescu. — I. Scurtu și G. M. M. Cronica artistică literară și științifică. — Al. Gh. Doinaru, Cronica veselă: Ce e cu poetul Nanu?

„Revista noastră“. Nr. 6 cu următorul sumar: Ion Gorun, Câteva lamuriri. — George Bonetti, Pământ. — Constanța Hodoș, După mormânt. — Radu D. Rosetti, Unei femei. — Marin Stroescu, Școala nouă, amintiri. — Elena Farago, Biserica, versuri. — Dr. Tarnacon, Cronica medicală: Regimul dlui Mille. Megalomania poetului Cincinat. — Conet. Buluț, Șiretei, versuri. — Irina Lecca, Finii lui Moș Zamfir, nuvelă. — Liviu Tempea, Cronica muzicală: Concerte. — V. Leonescu, Sfârpele casei, comedie de moravuri. — Urmează semnatura, Păreri, o scrisoare. — N. H. Notițe bibliografice. — Red, Răspunsuri. Ilustrații: Eleonora Duse.

Posta Administrațiunei.

Csiit Szt. Ivan. Anticipative nu ați solvit *niciodată*. Pe anii 1899 și 1900 neprimind nimic au rămas în restanță. În 3 Iunie 1901 ați trimis pe 2 ani, și sau inferit la depunarea an. amintiți 1899 și 1900. În 1902 iarăși nu s'a plătit nimic. În 25 Ianuar 1903 ați trimis iarăși 2 ani, și cu aceștia s'au depurat anii 1901 și 1902. În 27 Februar 1904 ați trimis pe un an, plătirea s'a inferit la an. 1903, ce expirasă, și carele era în restanță. În 20 Decemvrie 1905 s'a plătit pe un an, inferit la 1904. În decursul an. 1906 nu a fost nici o plătire. În 2 Febr. 1907 s'a primit pentru un an, și s'a indus la an 1905, iară 1906 a rămas și mai departe în restanță. Cercați recepisele, și Ve veți convinge Noi avem ca documente cupoarele și registrele. *Hdjo*. Binevoiți a lua la cunoștință, că în decursul anului 1902 nefăcând nici o plătire, a rămas în restanță anul acesta, și plătirea din 9 Martie 1903 nu s'a socotit la an. 1903, ci la 1902, ca să se depureze restanța. Astfel plătirea din 2 Ianuar 1907 a trebuit să se socotească la depurarea anilor 1903—5. iară *nu* la 1904—6. Anul 1906 a rămas și mai departe în restanță.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Bikácza pe timpul din 1 Februarie 1907 până în 1 Febr. 1908. *Gyergyó-Damuk* pe timpul din 12 Mai 1905 până în 12 Mai 1906. Deci binevoiți a îngrigi și pentru restul anului 1906 până în 12/5 1907 *Bâla* pe 1899. *Presaca* (Secaș) pe 1906. *Naoiu* pe 1906.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

!Pentru economi!

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul viteior, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. — Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile oauă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne oauă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii toamna și iarna întreagă, până la deplina desvoltare a primăverei, sufere mai mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți porcii și vitele în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — căreia îi e prețul 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru prepararea unei litre 40 fil., tot atâta și pentru rachiu de prune, drojdii, slibovitz, bucate, și altele.

Thea foarte ieftină și bună, 1 pachet 20 fileri, iar 1 kilogram 6 și 8 cor.

Syrup de zmeură. Curat numai din suc de zmeură de pe munte, preparat cu zahar rafinat. 1 klgr. 1 cor. 20 fil.

Contra bătăturilor — ochi de găină la picioare — mijloc excelent și sigur. — Prețul 70 fileri.

Contra mânilor și a picioareior înghețate. Prețul 70 fileri.

CORNEL DEMETER, apotecar

(8) 5—5 **Szászváros**, Plața școalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 42–52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

ne inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transilvania“

din Sibiiu (7) 42–52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.085 coroane.

capitale asigurate asupra vieţii: 9,125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenţiile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 8–? Blaj—Balázsfalva.

ACATISTUL MIC

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

FLORICELE DE CÂMP,

schiţe uşoare. De A. C. DOMŞ

Preţul 1 coroană.

Cărţi postale ilustrate

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta cor. franco.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Miercuri, Sâmbătă)	12·38

Tusă!

Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.

Caramelle de piept

ale lui Kaiser

cu 3 brazi

probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — *Un pachet costă 20 şi 40 fil.* şi să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (15) 31—32

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele luĭ Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciŭ . —.12
5. **Din viéţa lui I. Micul** de M. Străjan . . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 10 Nrii, li primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor.. ½ an 6 cor.. ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc.. ½ an 9 frc.. ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:
Cu șir garmond: odată 14 fil.. a doua oară 12 fil.. a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 13 Aprilie 1907. Numărul 15.

Contra proiectului școlar.

Pe lângă toate, că adunările poporale, sinoadele protopopești, episcopii și toată suflarea naționalităților au protestat și protestează contra proiectului Apponyi, el e pe masa dietei în toată întregimea sa, și deputaților nostri le revine greaua muncă de a luptà cu toate mijloacele legali, ca acest proiect, în forma aceasta, lege să nu devină.

Ni să umplu inimile de bucurie, când vedem, că deputații naționalităților își fac chestie de onoare din lupta aceasta și își fac așa datorința, încât dragostea și alipirea poporului față de ei este peste orice așteptare.

De altă parte însă majoritatea e nervoasă. Vrea să treacă odată peste acest proiect și li e nacaz că de ce naționalitățile obstruiază. Caută deci fel de fel de tertipuri să pună căpăt așa zisei obstrucții. Ne cred poate, pe noi naivi, ca vom pricepe, ce se intenționează prin proiectul acesta. Am fost și până acuma în curat, că până unde va merge curentul șovinist.

In anii din urmă a fost toată suflarea românească pregătită, că îndată ce să mai domolesc luptele politice, vor urmà niște reforme radicale mai ales cu privire la instrucția poporală. Și semnele timpului erau de așa, că aceste reforme vor țintì toate într'acolo, ca limba magiară să se învețe în așa măsură, încât băieții, cari ies din școală, să o vorbească toți fără escepțiune. Va să zică erà foarte de prevăzut, că curentul șovinist va crol o astfel de lege pentru promovarea instrucțiunei, care va țineà în locul prim cont de instrucția limbei magiare. Și erà cu atât mai tare de prevăzut lucrul acesta, cu cât chiar și pe timpul furtunos al regimului Tisza s'a creat proiectul Berzevicy, ba și era Fejérváry și-a avut fătul ei, cunoscutele ordinațiuni ale lui Lukács. Cu atât mai vârtos trebuià să ne așteptăm dela guvernul acesta Kossuthist cu un proiect școlar șovinist, cu cât chiar partidul acesta a bătut în guvern decenii dearândul, că instrucția nu este destul de magiară.

Dar să mărturisim sincer la așa un proiect nu s'a așteptat nimeni. Nu s'au așteptat la un astfel de proiect nici susținătorii de școale, nici poporul și nici învățătorii. Că guvernul vrea să-și asigure unele ingerințe și în conducerea școalelor și în organizațiunea internă a lor, mai ales întru ce privește limba magiară, erà verosimil, dară că va scoate școala confesională din temeliile ei, nici prin gând nu îi treceà nimanui. Că în schimbul unei ingerințe echitabile va întregi până la o sumă oarecare din visteria statului salarul invățătorilor, încă erà lucru de explicat, dar ca să hotărască minimul de salar învățătoresc, să stabilească obligamentul statului, de a contribui el suma recerută, acolo unde comuna nu poate, și pe lângă niște condițiuni neacceptabile, a fost un lucru, care ne-a surprins pe toți.

În sfârșit însă ne-am luminat. Astăzi numai este deosebire între noi în ceea ce privește interpretarea proiectului de lege. Biserica română greco-orientală într'un memorand adresat ministrului Apponyi și-a expus temerile sale cu privire la acel proiect de lege, pe cum și la toate acelea dispoziții, cari vatămă drepturile autonome ale ei. Și ca să nu se tragă la îndoială, că biserica merge în loialitatea sa până la extremul hotar al posibilității, a încercat a căutà după delăturarea acestor dispoziții vătămătoare o bază de tranzacțiuue cu guvernul cu privire la reforma școlară, dar n'a aflat. Biserica noastră gr.-cat. a fost și mai pesimistă și în ședința episcopilor din 7 și 8 Martie a. c. durere, că din experința trecutului și din felul cum să prezintă acest proiect, nu a aflat nici cel puțin baza, posibilitatea, că prin vre-o transacțiune s'ar puteà ajunge la oarecari învoiri cu guvernul și astfel a protestat atât la guvern, cât și la Maiestatea Sa.

Au protestat apoi sașii și sârbii, ba chiar și abatele *Molnár János* a vorbit în dietă în numele bisericei romano-catolice în contra proiec-tului.

După proiectul lui Apponyi tabloul școalelor confesionale și comunale să prezintă astfel:

Până în 30 Iunie 1900 susținătorii de școale sunt datori a să îngriji de salarul fundamental al învățătorului stabilit în suma de 1200 cor. resp. 1000 cor. anual, iar dacă această sumă nu este de unde să se deie, sunt datorai cere ajutorul de stat pe lângă condițiile din proiect.

Dacă nu cer acel ajutor, atunci să consideră minimalul de stabilit 1000 cor. în contul confesiunei susținătoare de școale. Iar dacă suma aceasta nu să va puteà incassà și totuș confesiunea nu cere ajutorul, își pierde dreptul de a mai aveà școală în comuna aceia.

Va să zică minimalul de salar învățătoresc trebue dat și anume sau dă comuna din al său, sau cere ajutorul de stat. Afară de acest salar fundamental să mai stabilesc adausele de etate pentru învățătorii definitivi, cari au petrecut într'o comună neîntrerupt; la 5 ani 200 cor., la 10 ani 100 cor., la 15 ani 100 cor., la 20 ani 200 cor., la 25 ani 200 cor. și după 30 ani 200 cor.

Invățătorul unei comune, care începe cu 1000 cor., după 30 ani de serviciu ajunge la un salar de 2000 cor. Salarul acesta este datoare să-l deie învățătorului comuna bisericească resp. politică, în caz de sărăcie îl dă statul.

Bilanțul școalelor noastre după 1900 va fi deci: școale subvenționate de stat și școale nesubvenționate. Care vor fi în număr mai mare e

lucru limpede. Cele nesubvenţionate mai că le vom puteà înşirà pe degete. Ce urmează de aci? Urmează, că:

a) limba magiară are să se propună în toate clasele cursului de toate zilele după planul stabilit de ministru şi în oarele determinate de el, în aşa măsură, ca copilul să iasă din şcoală vorbind această limbă. Dispoziţia aceasta se referesce la toate şcolile ori sunt subvenţionate ori nu.

b) Ajutorul respective întregirea de salar să dă numai acelor învăţători, cari vor propune *limba magiară, aritmetica, istoria, geografia, drepturile şi datorinţele cetăţeneşti* după planul de învăţământ şi oarele stabilite de ministru *exclusiv cu folosirea manualelor şi mijloacelor întrebuinţate de el.* In această şcoală se folosesc exclusiv cărţi de cuprins patriotic şi mijloace de învăţământ *aprobate* de ministru.

c) Şcoala, a cărei învăţător a fost amovat din post pe motiv că învăţătorul a fost negligent în ceea ce priveşte instrucţia limbei magiare sau se folosesc manuale oprite de ministru, sau când ia direcţie contra statului, ministrul o poate închide şi în locu-i să înfiinţeze şcoală de stat.

d) Ministrul de culte are dreptul, când să constată că şi autoritatea superioară şcolară este vinovată, că învăţătorul nu şi-a împlinit datorinţa faţă de instruarea limbei magiare sau celealalte, dispune cercetarea tuturor şcoalelor de sub autoritatea respectivă prin comisar ministerial. Şi dacă să adevereşte, că şi autoritatea superioară e vinovată, ministrul detrage ajutorul dat resp. închide toate şcolile, cari aparţin autorităţii respective.

e) Şcoalele ajutorate sunt datoare să folosească tipăriturile stabilite pentru şcoalele de stat.

Va să zică ce mai rămâne din drepturile bisericei, ce le-a avut asupra şcoalelor? Nimica! Ajutorul ministrului *trebue* să-l primească, condiţiunile deasemenea. Primindu-le acestea toată organizaţiunea internă a şcoalei trece în mânile statului. El stabileşte planul de învăţământ, el aprobă cărţile şi recvizitele de învăţământ, el închide şcoala, pentru că învăţătorul a fost negligent sau contrar statului, unele studii pretinde ale propune ungureşte după plan şi în oarele stabilite de el. Şi mai jignitoare sunt dispoziţiile cu privire la învăţător.

a) Dacă statul dă peste 200 Cor. ajutor vreunei şcoale, atunci aplicarea învăţătorului e pendentă dela *aprobarea* ministrului. Dacă ministru nu'l aprobă din motiv penal sau patriotic, atunci autoritatea bisericească alege altul. Dacă nici acesta nu e aprobat, atunci fără a mai întreba pe cineva îl denumeşte ministrul pe învăţător. Unde ministrul contribue cu mai mult decât jumătate la salariul învăţătorului îl denumeşte ministrul deauna, trebue să fie numai de aceiaşi confesiune de care e şcoala. Chestiile de ceartă dela şcoalele ajutorate le rezoalvă ministrul în mod final.

b) Ministrul poate ordona prin comisiunea administrativă cercetare disciplinară în contra învăţătorului, dacă 1) e negligent întru învăţarea limbei maghiare 2) dacă foloseşte manuale oprite 3) dacă agitează contra statului, contra confesiunilor, sau claselor sociale, contra proprietăţii, a căsătoriei sau se ocupă cu chestii de emigrare.

Ce-i mai trebuie învăţătorului, ca să devină oficiant de stat? Numai chiar jurământul, de care de asemenea s'a îngrijit acest proiect de lege.

La şcoalele subvenţionate aşadară învăţătorul aproape iese de sub iurisdicţia autorităţii bisericeşti şi ajunge sub libera dispunere a statului.

Şi cu toate că, se adună învăţătorii la Caransebeş, ca să desavuieze lupta deputaţilor nostri, şi ţinuta episcopilor români, să strice efectul adunărilor de protestare, nu va fi nime capabil să bage note discordante intre noi. Căci deşi învăţătorii prin acest proiect

FOIŢĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea" de ***Ioan Agârbicean.—***

(Continuare.) 8

Pentru anul de praxă schimbă oraşul. Un oraş străin, abia doi advocaţi români aici. Voia să fie şi mai liniştit decât la bătrânul Pavel, ca să se poată pregăti bine pentru censură. Acasă învăţà în linişte, nu ştià nimeni că trăieşte şi el pe lume, dar la tribunal, unde înlocuià de multeori pe advocatul, îl cunoscură în grabă de un tinăr foarte deştept, — iar de aici vestea se duce mai departe.

In serile frumoase îl atrăgea tot mai mult ceva să iese la stradă, să se plimbe, să mai vadă lumea. Cutreerà singur ulitele, o luà aşa raznă, fără să aibă o ţintă anumită, dar dela o vreme tot mai mult cercetà o stradă mai mică. Acolo, în fereasta unei case i-se arătă odată un cap nespus de frumos, şi aşa de curat i-s'a părut, încât de-odată îi veni în minte noaptea aceea de după prânzul ce l'a luat la Munteanu. Se gândià acasă de aici în colo tot mai mult la noaptea aceea, şi la arătarea aceea minunată, ce o zărise odată la fereasta de pe strada aceea mică. Barbu erà treaz la minte, aşa de treaz ca omul ce porneşte în luptă, dar când se abătea pe strada aceea, îi pareà că ceva se tulbură în el, în firea lui tare. Şi nu-i erà urât de neliniştea aceea, ci mai vârtos o dorea, simţea iarăş că ar vrea să se mai adaugă ceva la sufletul său. Băgase de samă încă de mult că de-asupra pe părete este o firmă rotundă. Dar odată nu s'a putut stăpâni, ci când nu-l văzu nimeni, aprinse un chibrit şi ceti numele românesc al unui doctor. Îi păru nespus de bine că stă un român aci, îi venia să fluere, şi tot zimbind a mers păn'acasă. Ştià Barbu că-i treaz la minte, dar c'a atunci, aşa'mbătat, fără să ştie de ce, i-ar fi tot plăcut să fie. Părea un copil cărui i-a venit în minte o jucărie frumoasă, şi se uità la ea zimbind, neştiind ce să facă cu ea.

Dar dupăce în vre-o doue sări fata se arătă iar la fereastă, — acum se vedea mai mult — Barbu nu mai zimbi, ci mai vârtos se plimbà pe strada aceea, încruntat, câte odată şuerând, ca şi când nu i-ar păsà de nimeni. Dar afund în sufletul lui s'a aşezat icoana celei ce stà în fereastă, şi nu s'ar mai fi mişcat de-acolo pentru toată lumea asta. Şi dac'ar fi stat aşa numai — un chip! Dar nu. Câteodată luminà, câteodată părea că revarsă o căldură aşa de dulce, de Barbu se oprià în mijlocul drumului, şi din trei nu ştia ce s'aleagă: să steie locului, să meargă înainte, ori să se întoarcă. Şi neaducând nici o hotărîre, tot mergea înainte.

Şi odată, când luminà chipul acesta mai tare, într'o dup'amiază lui Barbu îi veni o hotărîre din bun seniu. Cam sufere de o boală, va şi ştì el să spună, merge dar să consulteze pe medicul cel de român, că ceialalţi, — jidovi, îs şarlatanii dracului. Tot aşa de hotărît cum eşise din casa lui Muntean odată, întrà acum la doctorul. Mai curagios ca orice om care merge la medic. Dar când să între în casă, iata gata încurcătura! În care odaie e laboratorul? Caută vre-o inscripţie, vre-un semn, şi nu află. Ce-i mai rămâne decât să iese şi să vină de altădată. Dar când se întoarse să plece, o şopârlă de domnişoară, lunecă prin deschizătura îngustă a unei uşi.

— „Cu dl doctor aveţi vre-o treabă?"

Barbu, se învârti în călcâi, dar când o văzù că-i chiar ea, i-ar fi părut mai bine să nu se fi învârtit. Cum l'a întrebat cu graba, el n'ar fi ştiut de data asta să-i spună cum îl cheamă, dar încă ce are cu medicul.

Fata văzându-l aşa erà se izbucnească în rîs, dar stăpânindu-se îl mai întrebă odată.

— „Da Domnişoară cu Dumnialui. Se vede că nu-i acasă.

— „Nu, dar vine'ndată. Dac'ai putea să aştepţi câteva minute.

— „Că nu pot, am afaceri, viu eu de altă dată." Şi porni fără să mai privească îndărăpt, dar fata rămase privindu-l şi zimbind strengăreşte, lunecă iarăş pe uşa abia deschisă, în lăuntru.

ajung într'o situaţie materială mai bună, neasămănat mai bună ca mai înainte, este lucru limpede, că în schimb vor deveni slujbaşii statului cei mai mulţi, pe cari îi denumeşte şi îi trimite statul acolo unde el vrea şi dispune de ei cum el vrea.

Nu este suflare românească, care să nu vrea ca învăţătorii noştri să-şi capete salarul prescris de acest proiect, chiar şi dela stat, dar deasemenea nu este învăţător român, care cu mâna pe inimă să poată zice că pe lângă astfel de condiţiuni, biserica ar putea să primească acest ajutor. Şi chiar pentru că suntem toţi de acord în acest punct, chiar pentru aceea protestele ce se ridică de pretutindenea câştigă foarte mult în importanţa lor. Alăturea suntem cu toţii: preot şi învăţător, domn şi ţăran.

Instrucţia religioasă şi limba maternă. Cu inscripţia: „Limba vlamandă în camera deputaţilor prusiană“ a scris deunăzi „Le XX. Siècle“ din Bruxelles:

„În 14 Martie a ajuns în camera prusiană de deputaţi la pertractare greva şcolară polonă. Ni-se raportează din Berlin, ca domnul ministru al cultelor von Studt, apărând ţinuta guvernului a zis: „Praxa, carea o păzim noi în provinţele polone, se păzeşte fără de împotrivire şi în străinătate. În Bretagne, unde limba maternă este cea bretonă, instrucţia religioasă se face în limba franceză. Este ştiut, că în şcolile mănăstireşti din provinţele vlamande ale Belgiului instrucţia religioasă se face în măsură mare în limba franceză.“ Întrebăm, cine a putut să fie oare acela, carele a informat în acest chip pe ministrul von Studt despre ceea ce se întâmplă în Belgiu în privinţa folosirii limbilor în instrucţia religioasă? În Belgiu clerul poartă pretutindenia grije de aceea, ca în religie pruncii să primească instrucţia în limba aceea, carea o înţeleg, şi nimănuia nu-i trece prin gând, ca în privinţa aceasta să creeze dificultăţi. Nu numai că vlamanzilor li-se dă instrucţia religioasă în limba vlamandă, ci afară de aceea veghează auctoritatea bisericească, ca în comunele acelea vallone, în cari se află imigraţi vlamanzi, în clerul parohial să fie şi câte un preot, carele să fie în stare, să predice şi să propună pruncilor catehismul în limba vlamandă. Aşa stă lucrul în partea aceea a instrucţiei religioase, organizaţia căreia atârnă nemijlocit dela cler.

„Mai restă încă instrucţia religioasă în şcolile statului. În privinţa aceasta încă se iau măsuri, ca cursul religios preste tot în Flandria să se dea în limba maternă a pruncilor. Poate să se susţină, că în şcolile poporale preste tot nu este prunc, căruia să se încerce a i-se octroaiă o instrucţie religioasă într'o limbă, carea nu o pricepe bine.

„Aserţia ministrului Studt a fost deci de tot falsă. Aceasta fie zisă, pentruca să se arete, că „ştiinţa germană“, faţă cu carea anumiţi oameni nutresc un sentiment chiar prea de fetiş (idolesc), încă poate să rătăcească.“

La aceasta adauge „Germania“ din Berlin: „Aşa „Le XX. Siècle“, căruia întru adevăr nu poate să i-se ia în nume de rău, că înfruntă în chip aşa de hotărît declaraţia publică a ministrului von Studt, după ce în Belgiu darea instrucţiei religioasă este în chip absolut treaba bisericii, în care guvernul nici decum nu se mestecă. Preste tot nu pricepem. — aşa n'-se scrie din Belgiu, — cum se poate, ca puterea statului să se dimită cu cetăţenii săi propriu la o luptă pentru folosirea limbii materne, mai ales în instrucţia religioasă. — Şi cum stă lucrul în Bretagne, la carea domnul ministru încă s'a provocat? Despre aceasta m'am informat dela un Breton. În Bretagne, după cum m'a asigurat el, sunt 5 depărtemente, din cari unul este „francez“ şi foloseşte limba franceză ca limbă maternă de instrucţie, aşa dară şi în instrucţia religioasă. Iară celealalte 4 sunt curat bretone, nu ştiu limba franceză şi de aceea şi folosesc numai limba bretonă ca limbă de instrucţie. Aşa dară nici cu provocarea la Bretagne nu a fost norocos ministrul. Că trebue, ca până şi Franţa cei francmasonă şi liber cugetătoare să-l ruşineze! Ar trebui, ca în cauza politicii prusiane faţă cu Polonii să se asculte odată judecata străinătăţii.“

N'ar fi oare bine, să o facă aceasta şi „catolicul“ conte Apponyi, „mai catolicul“ partid poporal din Ungaria şi „catolicissimul“ episcopat latin din Ungaria?

Biserica şi dreptul. Sub acest titlu — revista „Papok Lapja“ în Nr. 12 publică un frumos articol, din a cărui conţinut evident apare că autorul e foarte mâhnit în suflet constatând cum curentele ateiste, cari azi sunt la modă în stăpânirile de stat europene, au cea mai dezastruoasă înrâurire asupra formaţiunii caracterelor. Se arată în numitul articol că *dreptul* e de origine divină şi ca atare numai aşezat pe baza legilor dumnezeeşti poate ferici popoarele. Argumentările sunt limpezi şi istorice. In adevăr când cu invaziunea popoarelor dreptul a fost luat în ascuţişul săbiilor, când cu resboaiele religionare ca şi cu ocaziunea revoluţiei franceze — dreptul eră sau să fie scos afară

Dar Barbu n'a mai venit, şi de atunci nu se mai puteà convinge de e aşa treaz, ca pân' acum, la minte.

S'au întâlnit însă curând la o petrecere. Barbu-i vorbea foarte sereios, iar drăcoaica da mereu să râdă, când n'o vedea acesta. Dar când el o privea, chipul fetei se făcea aşa de cuminte, aşa de curat, ca o icoană, aşa cum i-a rămas lui Barbu în minte. Şi toate în viaţa lui Barbu le-a făcut cu socoteală, cu un plan bine hotărît. Singur acum nu-i venia nici un plan în minte, nici nu putea să judece bine ceea ce face. În viaţa lui singuratică, aspră îi părea, că răsărise o floare aşa de frunoasă, aşa de scumpă, care plăteşte singură mai mult ca toată viaţa lui. Şi numai floarea aceasta o vedea acum. N'avea, săracul nici un meşteşug în vorbă, şi nu ştia cum să înceapă, ceea ce simţea, că trebue să spună, şi aşa înainte de despărţire i-a spus fără nici un încunjur, ce gânduri serioase are el. Fata era să aibă aceeaş izbugnire de râs, ca atunci în curte, dar totuşi se reţinù şi-i zise: „Să mai poftesti pe la noi“.

Ş'a mai poftit Barbu, cum să nu! Pân'a mers la cenzură s'au făcut prietini foarte buni, şi doctorul bătranul îl bătea pretinesţe pe umăr. Fata, izbugni ea în rîs, dar numai când vedeà pe cineva în strâmtoare. Asta a observat-o şi Barbu, dar nu i-a luat'o în numĕ de rău. Altcum fata eră drăguţă, de Ilie ar fi stat cu ea de vorbă ziua întreagă. Vârtejul îl duceà înainte pe Barbu, şi abia apucà să se mântue odată şi cu cenzura să-şi deschidă cancelarie

Vremea cât a stat la cenzură şi-au scris cu Valeria epistole, întâi de ceremonie, apoi de dragoste mare, adâncă. Ceeace n'a putut să hotărască cu vorba au hotărit în scris: Ziua logodnei şi a nunţii.

* * *

Barbu nu şi-a putut, nici nu-i venia să-şi deie seamă de ce face până la ce l'a dus vârtejul de care se simţea prins până în capet. Şi atunci, eră căsătorit cu Valeria. Şi şi-a deschis cancelarie aci în oraş, se simţea nespus de îndestulit şi fericit. Ii păreà lui cam nefirească fapta aceasta din urmă a lui, dar când vedea pe Valeria nu-i părea nimic rău de ce a făcut, ci mai ales se bucura, şi ar fi fost gata să facă acum, dacă n'ar fi făcut.

Se apucă cu temeiu de muncă, aşa cum şi-o închipuià dânsul când va fi de capul lui. Să lucreze ca un binevoitor, ca un părinte, încât să-şi lase un nume în lumea asta, că averea dac'o aduni de pe oameni tot s'alege nimic de ea, dacă nu în copii atunci în nepoţi ori strănepoţi. — Oamenii se alipiră grabnic de el, şi avea har Domnului, lucru de-ar puteà să ţie şi un cancelist. Dar nu ţineà, că eră sprintin la mână, şi aprig la voinţă, iar în casă îl aşteptà Valeria cu privirile dulci, aşa de pătrunzătoare. Şi putea să-i fie drag şi la şopârla de ea, căci Barbu eră acum om în floarea vieţii, şi rari tineri, cari să-i poţi pune lângă Barbu. Pe lângă aceasta simţise ea ceva superior în Ilie ce-i făceà ei de tot bine, şi o făcea să fie sigură, că nu se va întâmplà nici un rău. Aveà servitoare şi tot ce-i trebuià; avea prietine, cari puteau veni ori când la ea.

Dar într'o zi veni la Barbu un om din satul lui şi-i spuse să grăbească acasă, că tată-s'o îi în cele din urmă. Nu-şi uitase de ce-i de-acasă nici odată, şi-i ajutà în toată luna. Da Barbu bătrânul slăbise tare de atâtea strapaţe, şi advocatul cel tinăr ştià, că nu va duce-o mult.

Când ajunse acasă nu mai trăià. Ii veni în minte toată bunătatea acestui suflet şi toată cinstea curată ce i-l'a înfrumseţat, şi Barbu îşi uità de nevasta tinără, de fericirea lui, de tot binele ce-l aveà acum. Simţea c'a pierdut pe cel mai drag om ce a avut vre-odată în lume, şi inima lui, care nu-şi aduce aminte să fi vărsat odată un strop de lacrimă, decând e om, i-se înduioşe, frângându-i-se par'că, şi începù să plângă cu hohot. Popa din sat a luat la pălmuţa lui douezeci de zloţi pentru înmormântare, de-a stat năuc şi nu-şi credeà ochilor. Drept că şi bătrânul a fost pe vremuri fruntaş în sat.

(Va urmà).

din lume sau zdrobit, nimicit, dacă nu se refugia la sînul cald a bisericei care l-a scutit şi nutrit ca pe un făt iubit şi legiuit al său.

Pe drept esclamă deci autorul: „Ce va fi de drept dacă se înăduşe glasul bisericei? Ce va fi de drept şi de dreptate, ce de lege dacă se înlănţueşte biserica sţutitoarea credincioasă a dreptului?“

Pentru scopul ce urmăresc o se mai spicuesc din articolul pomenit cele de lipsă, toate adevăruri: „Numai de atunci e în alergare socialismul în statele europene decând e în lanţuri biserica şi Pontificele strâmtorat între pereţii Vaticanului. Numai de atunci cunosc capetele încoronate şi principii lumeşti figura anarhiei de care tremură, de când au lăsat să fie ucis dreptul şi chiar în braţele bisericei. Muncitorii nu află plăcere în lucru — şi ei plăceri doresc, da plăceri pentrucă li s'a luat credinţa şi l'aţi despoiat de Dumnezeu. — Ar fi o amăgire ridiculă a negă că în Pariz puterea legală şi ordinea de stat nu-i decât un hârb împrejmuit de suliţele ostaşilor, ca nu cumva să-l atingă ruda dela *steagul roşu,* care imediat l-ar sfărmă. Anglia, Belgiul şi Germania tremură de socialism. Unde-i dreptul, ordinea de stat, doar în mânile cârmuitorilor? — Nici decât — E iarăş refugiat unde au mai fost în timpuri grele pentru el.“

E foarte semnificativ acest articol şi de aceea nu l-am scăpat din vedere. Importanţa sa o văd şi aflu în împrejurarea, că e contimporan cu legea Aponiană, care proiect de lege, ori cât să neagă, nu-i scutit de bolnăviciosul curent modern întru cât tinde a despoià bisericile de dreptul, de aş prescrie şi aprobà manualele de instrucţie pentru şcoalele poporale confesionale, a le despoià de un drept divin şi natural.

Şi fiind contimporan acest articol încă şi cu conferenţa episcopatului catolic din Ungaria, în care s'au desbătut şi proiectul de lege a ministrului Apponyi — îmi vine a constată că şi compatrioţii catolici prevăd o catastrofă pentru biserică în numitul proiect, se gândesc la fel cu noi când e vorbă de drepturile bisericei. De aceasta numai bucură ne putem — dar ne supără credeul lor practic. Zădarnic se vaicără dacă nu se şi opun tendenţelor nefericitoare pentru omenime. Nu voiesc a face politică, dar acum ar fi timpul ca biserica catolică să steie umăr la umăr cu bisericile noastre unite — şi neunite spre a nu lăsà ca bălaurul să între în sanctuarul şcoalelor creştine. De protestanţi nu vorbesc, ei nu cad în categoria creştinilor buni. Şi ca să nu mi-se împute această apostrofare aspră — spun că o zic pe baza unei sentinţe a unui distins connaţional al lor: „Sentimentele religioase a protestanţilor sunt aşa de elastice, încât uşor pactează nu numai cu liberalismul ci şi cu necredinţa“. (Dr. Kazaly Imre).

Catolicii din Ungaria au un partid în parlamentul ţării cu un program frumos-creştinesc. Au între deputaţi câţiva preoţi eruditi (nu înţeleg şi pe Markos), să ne permită deci fraţii catolici întrebările: De ce deputaţii lor au trecut în tabără străină de programul lor? De ce înşişi preoţii deputaţi primesc cu imni de laudă acest proiect? Noi o ştim, dar totuş ca să avem o mărturie sinceră pentru posteritate, înaintea căreia singuri pe ei voim a-i face răspunzători, pentru o eventuală catastrofă, le cerem răspunsul sincer.

Fie că-l vom primì, ori că-l vor ţinea ascuns, aşa îmi vine să mă tânguesc de atâta scăpătare a catolicilor dela axioma morală: Magis Deo, quam hominibus! Şi-mi mai vine să socot toate adevărurile frumoase din articolul care m-au îndemnat la acest scris — de vorbe adevărate, dar pentru fraţii ce le-au pus pe papir răci ca sloiul de ghiaţă chiar pentru credeul lor practic.— Una zic şi alta fac.

— *D.* —

Chestiuni şcolare.

V.

In toiul mişcării noastre s'a deslănţuit ideia înfinţării unei foi de cuprins *social-pedagogic.* La început era vorba, ca chestiunea aceasta să între ca un punct separat în programul congresului ce să plănueşte. Neputându-să prevedea timpul întrupării, am hotărât a grăbi apariţia, ca astfel tocmai prin ea să pregătim terenul congresului.

Mulţi au văzut în intenţiunea noastră o pornire periculoasă. Au crezut că aceasta va fi zbiciu şcoalelor şi mai ales a bisericei, înăsprind şi mai tare relaţiunile dintre învăţători şi directori. — Neşte temeri mai fără temei nu să pot închipui. Cei şovăelnici şi rău temători, trebuiau să aştepte apariţia, şi numai convingându-se de adevăr, aveau dreptul să-i afirme insuficenţa, şi tendinţa-i greşită. Ca să îndreptăm părerea opiniunei publice statorind purul adevăr, ne vom ocupà mai pe larg şi cu chestiunea aceasta.

Înfinţarea foaiei noastre era o necesitate. Aceasta o dovedeşte realitatea şi iată cum.

Noi până azi am avut o grămadă de foi, cari au apărut în diferite intervale. Va fi destul să amintesc: *Biserica şi Şcoala, Şcoala şi Familia, Convorbiri didactice* şi *Foaia pedagogică.* Toate acestea n'au fost reclamate de învăţătorime, făr au fost mai mult opera singuraticilor, cari în modul acesta au vrut să impună dăscălimei părerile şi principiile profesate de ei. — Învăţătorimea fiind-că nu era ajunsă la acel grad de cultură ca să le poată pricepe rostul, — nu le-a sprijinit. — Şi precum au răsărit, aşa s'au şi stâns fără de a stârni în sufletele noastre vre'o părere de rău, şi fără ca prin existinţa lor să lase vre'o dungă de lumină. Precum n'au fost reclamate, aşa n'au fost regretate.

Înfiinţându-să, Reuniúnea noastră şi-a decretat de organ al său *Foaia şcolastică.* In coloanele acesteia s'au tractat afacerile şcoalei şi ale Reuniunei. A izbutit a strânge în jurul său o samă de învăţători, pe cari i-a crescut şi format, aşa că în timpul din urmă puteam scrie liber, în ori ce chestiune de şcoală, şi a învăţământului nostru naţional. Prestigiul ei promitea, dacă să observa mai mult tact din partea celor ce o dirigează. S'a întâmplat însă, că aducându-se grele învinuiri corpului didactic, am cercat ca în organul nostru să ne motivăm nevinovăţia. Voiam să dovedim cât de netndreptăţite sunt învinuirile acelora, cari ne timbrează pe noi de oameni indolenţi, cari nu ne cunoaştem chemarea şi nu ne pricepem misiunea. — Organul nostru, pe care noi îl susţineam ne-a refuzat *ospitalitatea.* — Aceasta a produs o mare nemulţămire în sinul învăţătorimei, care s'a manifestat şi cu ocaziunea adunării generale din acel an. S'a cerut anume să se lapede de caracterul semi-oficios, şi mai îndreptând unele scăderi, şi făcând unele îndreptări, să reprezinte şi apere interesele învăţătorimei. — Ni s'a răspuns însă, că în forma şi spiritul cum noi dorim nu să poate redactá. — Am tăcut deci. Neinteresul faţă de el a crescut din zi în zi, care azi şi-a ajuns culmea. Organul ce-i drept a ajuns anul IX-lea, dar numai contând pe fondul Reuniunii, de unde azi îi sunt înprumutate aproape *10,000 cor.* Şi asta să mă ierte ori cine, dar vina mare parte nu e a noastră.

In pressa periodică, fulgerile unor persoane comoade mai continuau încă. S'a început deci ventilarea ideii, ca noi învăţătorimea o classă atât de număroasă, să cercăm editarea unei foi *social-pedagogice.* Şi aici să ne afirmăm, aşa precum pretinde însămnătatea oficiului nostru, aici să ne putem arăta drepturile şi datorinţele noastre; şi aici să discutăm chestiunile şcolare şi de învăţământ, cari aşteaptă o grabnică rezolvare. Acesta e cuprinsul apelului din 13 Dec. 1906, subscris de 21 învăţători. Pentru a putea hotări toate amănuntele ce să ţin de editarea şi redigiarea unei foi, am statorit ca zi de consfătuire 10 Ian. 1907, *Clujul.* La apelul publicat a răspuns mai mulţi învăţători, dintre cari a culminat răspunsul prof. Anton Domide. Sosind ziua ne-am strâns aşa câţi am putut, şi completând programul nostru, cu a Dlui Domide, am format un plan de acţiune, care nu-l mai au nici una din foile existente, şi nu l'au avut nici cele repausate în Domnul.

Că paşul nostru e înţeles de învăţătorime, să vor convinge toţi cei pesimişti. Aceasta nu va călca în ogăşile vechi fără e menită să formeze o nouă direcţiune. Scopul îi este ca să provadă învăţătorimea cu o cultură social-pedagogică, de care formal suntem lipsiţi. Şi de n'ar fi nimic nou în lucru, faptul că toată dăscălimea, grupată în jurul unui dascăl, a cărui reputaţiune nu poate trage nimic la îndoială, încă e destulă garanţa pentru viitorul ei. Prin urmare scopul nostru nu este ca să ne îndopăm cu teorii, făr voim să ne manifestăm înaintea publicului mare, păsurile şi intenţiunile noastre. Ne vom studia noi pe noi, ca să îndreptăm ce e de îndreptat, şi să sanăm ce-ar fi de vindecat. Vrem să convingem societatea omenească că noi nu suntem un element netrebnic în organizaţia ei, făr un element de care trebue să ţină cont. Vrem să dovedim cât de neîntemeiate sunt învinuirile ce să aduc corpului didactic. Vrem să ridicăm stindardul nebăgat în samă, pe care scris'am vorbele: cultură ne trăbue. Vrem să spunem că dacă noi până azi n'am fost la culmea chemării, n'am fost, din cauze neatârnătoare de noi. — Acesta ne e scopul şi pentru acesta vom luptà. Izbânda va fi sigură, căci cauza pentru care am pornit mişcarea e cauza dreptăţii. Iată dar că: „dacă nime nu să îngrijeşte de noi, dacă suntem tractaţi că nişte fii prea maşteri, ne vom ajuta noi pe noi. — Ne vom creşte unul pe altul, şi ne vom da mână de ajutor unul altuia. Toţi ca unul şi unul ca toţi. Noi prin noi“. — Acestea le spunem cu sânge rece, la toţi aceia, cari au vrut să le ştie, Şi tocmai bine că ni s'a dat prilegiu, ca la urmă să nu ni se împute că noi, nouă ne facem reclamă. Oficiul nostru pretinde fapte nu vorbe.

Morlaca la 27 Faur 1907.

Traian Şuteu
învăţ. dirig.

Mergi Isuse! un frumos roman cu numărate ilustraţiuni costă 2 coroane + 20 fileri porto.

CORESPONDINŢE.

— *Sinodul vicarial.* —

5 April n. 1907.

Cea dintâi zi frumoasă şi caldă, în părţile acestea, 2 April, ne-a adunat spre centrul Ţării Oltului, la Făgăraş, pestriţul şi înstrăinatul Făgăraş care e mai mult o ironie pentru noi cari trebue totuş să-l recunoaştem de „centru.“ Cu inimi calde ca însaş prima zi a primăverii, azi ne-a văzut pe noi acest „centru“ de care lucru desigur nu a trebuit să-i fie ruşine. Înţeleg adunarea de protestare a Românilor acestui colţ de ţară, ţinută cu mare însufleţire aici contra nenorocitului proiect apponyian care ar vreà, pe semne, să mai adaugă o piatră preţioasă la cununa cea hârbuită a marelui guvern care e acum în şea şi ale cărui acţii, în urma năzdrăvăniilor membrilor lui au scăzut la zero. A fost adecă o minunată coincidenţă; preoţimea ambelor confesiuni române a putut luà corporativ parte la adunare, căci s'a întâmplat în aceeaş zi.

In aşa numitul sinod al nostru, început la oarele 9 în şcoala noastră gr.-cat. sub prezidiul P. O. Dn *Iacob Macaveiu* vicar, pe lângă lucrurile obicinuite curente s'a încins oare care discuţie asupra unui obiect pe care ţin să-l relevez aici, anume chestiunea contribuirii la fondurile de penziune cu 10% din ajutorul de stat. Ştim că sinodul arhidiecezan din toamna anului trecut a decis acest lucru, care asupra noastră — cu puţine escepţiuni, a făcut cea mai bună impresiune căci avem acum nădejdea că vor creşte în proporţie cuviincioasă acele fonduri — de penziune — din cari cu toţii ne vom împărtăşi la caz de nevoie.

Pentru a luà poziţie contra acestui conclus al sinodului arhidiecezan, preoţii din vicariat am fost chemaţi la adunare extraordinară şi anume pe 14 Decemvrie a. tr. la Făgăraş. Nu am înţeles rostul unui asemenea pas mulţi dintre noi, iar asprimea timpului şi depărtarea pe mulţi ne-a făcut să nu putem luà parte la acel sinod. Cei cari au participat au şi hotărît să ia poziţie şi să ceară schimbarea acelui conclus, lucru ce miroasă a răsvrătire căci vicariatul însuş a fost reprezentat prin delegaţi la sinodul arhidiecezan, iar ceea ce se decide în asemenea sinoade nu poate fi schimbat aşa numai netam nesam. Conclusul luat la Făgăraş în 14 Decemvrie a fost respins de Prea Ven. Consistor din Blaj lucru ce erà de prevăzut.

In legătură cu aceasta, comunicându-se răspunsul, spre marea mirare a multora dintre noi, am văzut că să dă loc unei noue discuţii privitoare la acest obiect, care a făcut o impresie de tot ciudată. Ce zor erà să se mai dea loc unei discuţii în asemenea caz? Ori cum s'ar prezentà chestiunea aceasta, ea apare forţată, trasă de păr. Căci e mai pe sus de orice îndoială că ori care dintre noi mai uşor dă din ceea ce primeşte — ca să zicem aşa — de-a gata, în cazul de faţă, mai bucuros lasă cineva 10% din ajutorul de stat, care şi aşa nu-i constant ci uneori mai mare şi alte ori mai mic, decât să se deà 10% pe de-a întregul din toate venitele parohiale, cari de altfel sunt cam problematic socotite peste tot şi nearanjate.

S'a făcut propunere sprijinită de 15 membrii ai sinodului ca scripta P. V. Consistor să fie luată simplaminte la cunoştinţă, fără de a să mai discutà, dar ce să vezi? s'au aflat şi de data asta câţiva cari să zică contra şi cari au hotărât să facă o nouă reprezentaţie la P. V. Conzistor.... Asta de altfel am spus'o singur numai ca să se ştie.

Sinodul s'a continuat şi după prânz. Preotul G. Boeriu din Cârţa a cetit dizertaţia sa bine lucrată şi actuală: „Exerciţii spirituale şi misiuni“ pe care cu toţii am ascultat'o cu mare plăcere. Misiunile nu au fost introduse până acum în Vicariat, pentru introducerea lor militează dizertaţia, lucru ce să va discutà altă dată mai pe larg. Colegul Boeriu a fost aplaudat. Proximul sinod să va ţinè la Vaida Recea în toamna anului curent, inovaţie de mult plănuită dar neexecutată până acum.

S'a primit apoi unanim propunerea făcută de un membru ca să se exprime Ilustrilor nostri arhierei călduroasă mulţămită pentru paşii energici făcuţi contra proiectului de lege al ministrului Apponyi, în cauza şcoalelor confesionale şi comunale şi să fie rugaţi a mijlocì retragerea acelui proiect mergând în numele credincioşilor bisericei noastre gr.-cat. de va fi necesar până la treptele tronului. Pe urmă toti preoţii prezenţi s'au mărturisit şi ne-am despărţit cu frumoase suveniri legate de ziua 2 April 1907.

Bârseanul.

REVISTE.

Austria. In 8 April 1907 s'au împlinit zece ani, de când a fost ales de primar al Vienei *Dr. Carol Lueger*. Atunci a înţeles Împăratul, că partida lui Lueger îşi câştigă tot mai mult teren, şi prelângă toate uneltirile capitaliştilor şi a liberalilor a întărit pe *Dr. Lueger*. El, cum promitea în ziua alegerii sale, a fost condus de iubire şi credinţă faţă de neamul său, faţă de religiunea sa şi faţă de patria sa. Idealul acesta i-a dat Vienei un aspect nou, cu totul deosebit de cel ce erà înainte cu 10 ani. In privinţa socială, igienică, oraşul întrece multe capitale. Să amintesc numai institutul făcut pentru oameni muncitori şi săraci, cari nu mai pot lucrà, — ori parcurile şi stradele atât de grijite. De aceea a zis regele *Carol* al României că *Lueger* e nesmintit unul dintre cei mai mari oameni ai veacului nostru. Ne asociem şi noi la felicitările ce i se aduc din acest prilej din toate părţile.

Noutăţi.

Din Arhidieceză. Duminecă în 7 Aprilie n. a conferit Escelenţia sa Dl Metropolit tonsura clericală şi ordul lectoratului următorilor teologi din cursul III. al seminariului arhidiecezan: *George Balota, Corneliu Baş, Vasile Berinde* toţi din dieceza Lugojului; *Vasile Candrea, Vasile Cérgihzan, Alexandru Cojocar, Liviu Costea, Romul Crişan, Iosif Cutean, Augustin Eolea, Aureliu Iubaş, Aron Moldovan, Valer Opriş, Aurel Păculea, Coriolan Podoabă, Victor Pop* Poptelec, *Victor Pop* Ulieş, *Petru Simu, Ioan Şolnay* şi *Izidor Vlad*. Tot atunci a conferit subdiaconatul şi diaconatul clericilor absoluţi: *Teodor Branea, George Grecu Vincenţiu Sima*, pe cari Sâmbătă în 13 April îi va hirotoni de preoţi. Cu ocaziunea aceasta va conferi tonsura clericală şi ordul lectoratului la mai mulţi teologi bienali.

Promovaţie. *Iustin Cl. Iuga,* cand. de advocat a fost promovat de Doctor în ştiinţele juridice. Felicitări sincere!

Adunările de protestare contra proiectului şcolar a contelui Apponyi să ţin lanţ. Ar fi prea lung şirul, dacă am însemna numai pe acele, cari sau ţinut în săptămâna ultimă. Adaugem de data aceasta, că şi sinoadele protopopeşti în adunările de primăvară se alătură la mişcarea comună şi protestează contra atacului plănuit asupra bisericei şi şcoalei confesionale.

Coincidenţă. Sub acest titlu „Tribuna“ din Arad, luându-se după „Lupta“ începe şi ea a dà în preoţimea unită şi se acaţă chiar de Preasf. Episcop al Lugojului, despre care susţine, că „îş cheltueşte toată trecerea Sa... pe lângă un vicişpan şi subalternii acestuia, pentrucă.... să fie prin abus şi apucături administrative instituit de notar al comunei „Cut un om“ nevrednic. Nu mai întindem vorba, informaţia aceasta e o pură calumnie de cea mai pesimă speţie şi regretăm mult, că „Tribuna“ care se avântase în timpul din urmă la un ziar foarte bine redactat, îşi umple coloanele sale cu astfel de fleacuri nevrednice de un ziuar, care se respectă.

Intâlnire de domnitori. Regele Eduard al Angliei s'a întâlnit cu regele Alfonso al Spaniei, iar regele Victor Emanuel al Italiei e chiar în vizită la regele George al Greciei. Ca totdeauna, aşa şi acum, vizitele acestea nu au numai caracter intim şi de sigur şi ceva politică e amestecată.

Prelegeri poporole. Comitetul Despărţământului Blaj al Asociaţiunei începe Duminecă seria prelegerilor poporale economice. Prima prelegere se va ţinea la Veza.

Dela adunarea dela Blaj. Fotograful Adler din Orăştie a luat din cinci poziţii măreaţa adunare dela Blaj. Unele din pozele acestea sunt foarte frumoase. Le recomandăm cetitorilor. Se pot procurà à 1 cor. bucata dela Librăria arhidiecezană.

Intru amintirea prof. Nic. Ionaş, au mai contribuit: Elie Câmpean, viceprot. G. Szt. Miklos 2 cor. Ales. Donescu, preot, Vasláb 2 cor. Nicodim Rus, învăţător, Vasláb 1 cor. Bani aceştia s'au adaus la fondul monumentului care face până acum 147 cor.

Necrolog. † *Izidor Lupu,* învăţător penzionat a repauzat la 7 April în anul al 59-lea al etăţii şi 35-lea al căsătorii.

— † *Valeria Morariu- n. Pop* după lungi şi grele suferinţe, în etate abia de 20 ani, împărtăşită fiind cu sfintele taine, şi-a dat nobilul suflet Luni, în 8 Aprilie st. n. la 10 oare a. m. în mâinile Creatorului.

În veci amintirea lor!

Posta Redacţiunii.

T. Ş. Partea ultimă a articolului nu l'am putut publica, fiindcă tonul în care e scrisă, strică tot.

N. O. B. Chestia de sub întrebare nu se refere la altceva.

A. P. Durere! comunicatul dv. e aşa de confuz cât nu poate fi dat tiparului.

A V I S!

Să află de vândut un VIER de 9 luni foarte frumos rassa ungurească. A se adresà la GEORGE SPECK, Mănărade (Monora) posta Balázsfalva.

Partea literară.

Știința și Religia.

Critica unui articol cu același titlu de Nicanor et Cie în „Viața Românească“ Nr. 9.

(Continuare).

Cred fără folos a pomeni sectele judaice din aceeaș vreme, de oarece e cunoscut tuturora, în ce luptă înverșunată au fost ele cu legea nouă.

Bunăoară creștinismul n'a dedus dogmele sale nici din celealalte sisteme filozofice.

a) Școala lui Plato, renumită prin idealismul platonic și formele ideilor universale, desigur n'a servit cu specialitatea sa dogmelor categorice ale religiunii creștine. Apoi firea și preexistența sufletelor omenești, forma statului etc. se opun de-adreptul principiilor creștinești.

b) Filozofia peripatetică alui Aristotele este din mai multe privinți serioasă și sănătoasă. Dar dogmele creștine sunt cu mult mai sublime, așa că întrec chiar inventia înțelepciunii finite. Despre o deducțiune a lor din filozofia aristotelică nu poate fi vorbă.

Cum vom deduce oare taina Botezului din știința pozitivă? Iar alte dogme încă mai puțin! Principiile peripatetice nu sunt de loc suficiente.

c) Stoa ținea în multe privinți lucruri de tot în contrazicere cu adevărul creștinesc. In logică și fizică notăm monismul alterat, fatalismul, formarea ideilor și explicarea realității lor. Etica fù ceva mai serioasă, dar totuș ea fù departe și nici de cum în stare să propească pornelele egoismului rafinat al Stoicilor.

d) Epicureismul răspândit tocmai pe vremea Cezarului August, cât este el de nevrednic pentru a fi comparat cu un sistem filozofic, necum cu materialul științific, din care să se deducă filozofia creștină. Materialismul complet, bazat pe atomii eterni în mișcare, pe de o parte, pe de alta dogmatismul speculativ și dogmatismul etic al plăcerii, iată câteva motive, cari ne-ar îngrozi, de am voi să-l alăturăm cu seriozitatea legii noue.

Din întreita categorie de dovezi cuprinse în acest număr, conclud așa fel. Este o ironie științifică, calculată poate spre a-și bate joc de ignoranța P. T. Public, când cineva afirmă, că la începutul religiunilor — și în deosebi la începutul religiunii creștine — credința în diversele dogme „nu numai „că nu erà în contrazicere cu știința timpului, dar apare ca bazată pe inducțiuni și „deducțiuni, ce par contemporanilor cu de„săvârșire legitime științifițește, isvorâte „din materialul acumulat al cunoștințelor „pozitive.“

III.

„Ar fi interesant de analizat metodul „prin care religiunile utilisează și complec„tează materialul științii pentru a dà o bază „morală acțiunilor omenești, — metod, în „fond, identic cu acel întrebuințat de *me„tafizică,* — însă nu putem face această „analiză aici.“

Notez la locul întâi, că e o mare deosebire de înțeles a zice, că cineva *utilisează* și că cineva *completează* un material oarecare.

Cât de interesant ar fi să aflăm în ce chip religiunile — în deosebi religiunea creștinească — utilisează materialul științii, o va fi înțeles desigur fiecare, cetind Nr. II.

Interesant din punct de vedere al ironiei, comediei, satirei etc.

Religiunea creștină complectează de fapt unele teorii filozofice: dar cari anume și în ce fel, nu cred de folos a deslușì aci.

Dnii P. Nicanor et Cie zic încă, că utilizarea și completarea religiei (sic!) prin materialul științii, se face după un metod, în fond, identic cu cel întrebuințat de *metafizică.* Risum teneatis amici!

Ce mai utilizare și complectare *metafizică*, când Mahomed d. p. încălecat pe un balon sburà spre cer, ridicându-se în văzduh, ca baba din poveste, și încurcà apoi capetele concetățenilor săi; sau când propagà Arabilor revelațiunile sale, ucigând pe ori ce ticălos, ce nu voia să-i creadă. Halal de metafizică, când Quakerii și Convulsioniștii să încârligă și să strîmbă ca vai de mine,... sub influența inspirațiunilor superioare. Cum? Doară acestea toate aveau de scop „a da o bază morală acțiunilor omenești!“

IV.

a) „Dar mersul evolutiv al științii e „cu mult mai repede decât al concepțiunilor „morale“.

Această afirmare aplicată oamenilor singuratici, evident, nu să adevereste. Fiecare copil, înainte de a fi învățat decalogul, simte doară ceva rușine, când a mințit, sau când îi vin în cap pentru prima oară lucruri necinstite. Ba, principiile etice ca acestea: nu să cade să asupresti pe cel nevinovat; ce-i rău, trebue să evităm; virtutea e ceva bun ș. a. m.... aceste principii le cunoaște ori ce om, chiar fără a fi învățat procopseala științelor moderne.

Aceeaș afirmare aplicată omenirii în totalitate de fapt tot nu să adevereste față cu religiunea creștină. Creștinismul ne prezintă tocmai în primile veacuri *mii* de oameni moralminte *perfecți,* pe când știința lor pozitivă nu să putea desvoltà într'aceeaș măsură. Mai uimitor este însă faptul, că acei creștini cu o morală perfectă în teorie și practică au folosit culturii și științii omenești infinit mai mult, decât folosesc moralei și eticei contemporane cei ce au lins puțintică știință pozitivă în veacurile moderne.

b) „Principiile etice dăinuesc mileniu“ și vor dăinui în totdeauna fără schimbare, câtă vreme nu-și va schimba omul firea lui! Autorul Infinit al Universului este și El imutabil. Ce privește morala creștină în deosebi, ea durează de acum 19 secole și va dura până la finele lumii, când morții cu toții vor învià, spre a-și depune meritul faptelor săvârșite de cu viață în mânile Dreptului Judecător.

c) „Știința adese să revoluționează de la o generație la alta“.

O necesitate! — În știință (notitia rerum per causas) trebue să deosebim cunoștința fenomenelor și faptelor văzute, apoi esplicarea și priceperea firii și elementelor lor lăuntrice (filozofii zic: rationes intrinsecas). A cunoaște faptele și fenomenele, nu e tocmai greu, având azi la îndemână toate mijloacele științifice. Însă a esplicà firea lucrului în aceste fapte și fenomene este câteodată foarte greu, și în diversele faze ale științi chiar cu neputință. Știința voind totuș să steie pe înălțimea cuvenită, trebue să stăruiască să esplice faptele și fenomenele, cu care se ocupă. Necunoscând adeseori elementele constitutive și pricinile lăuntrice ale acestor fapte și fenomene, știința, bazată pe alte principii sigure, construește atunci ipoteze și mai la urmă teorii. La rândul său aceste ipoteze și teorii esplicative ale faptelor și fenomenelor, în decursul vremii, înmulțindu-se dovezile, sau cad fără a mai avea valoare științifică, sau devin teze serioase, ca semn al progresului științii

(Va urmà).

Chestii contimporane.

IX.

Biserica românească în veacul XX.

Ce înțelegem acum sub: biserica românească? înțălegem biserica așa, cum se află ea azi la români: în 2 forme și în 3 corporațiuni juridice (1 unită, 2 neunite: dincoace și dincolo de Carpați).

Multe probleme se impun omenimei în veacul acesta, multe se impun și nouă. Una dintre cele mai însemnate e: problema bisericei. Dacă negăm îndreptățirea unui rationalizm religios la noi. de altă parte avem să ne nizuim, ca biserica să corăspundă evoluției vremilor, culturei moderne și stărei omenimei de azi. Multe s'ar putea zice despre biserica orientală!

Știm, că până la „înfricoșata schizmă“ (Miron Costin) în veacul 11 ambele biserici cea orientală și cea occidentală — s'au dezvoltat de-opotrivă. După aceea biserica occid. se desvoaltă mai departe, cea or. înceată a se mai mișca. Nu numai decrete dogmatice nu edă, dar nici un fir nu mai schimbă, nici în rit. nici în așezemintele disciplinare, nici în Calendar, nimic! S'a întepenit, s'a petrificat! Ea stă azi, ca fecioara din poveste.

Noi românii însă trebuie să ne zmulgem din starea rămasă înapoia vremilor. Mulți s'au ocupat de neajunsul bisericei noastre române, așa mai nou dl Dr. Aurel Iuga, în „Lupta“ (Probleme sociale III. nr. 19); dar nu sunt de aceia, cari să ne arete un *espedient* oarecare, un mod anumit cum să se întâmple înoirile în toate 3 bisericele noastre. Barem la asta să se gândească românii buni, când dorul de a avea numai o biserică singură, e deocamdată nerealizabil. O formă să se afle, dupăce toate 3 bisericile să introducă aceleași schimbări, în ritul și disciplina bisericească, care e azi de o formă la toți.

După ce s'ar afla forma aceasta, să se introducă în biserica românească unele înoiri salutare, dorite de toți și vrednice de progresul timpului. Să vedem aici mai ales 3 lucruri.

1. ***Calendarul.*** Acum vre-o 2 ani, Ioachim III, patriarhul Constantinopolei, într'un rescript adresat tuturor bisericilor orientale-schizmatice, a cerut părerea acelora referitoare la abandonarea calendarului vechiu și primirea celui nou. Răspunsul a fost deosebit. Sârbii, bulgarii, rușii, toții au știut afla ceva

pentru a să arăta străini de idea nouă a patriarhului. Şi ce a răspuns biserica din România? din răspunsul bisericii române a ieşit la iveală, că ea ar avea *dificultăţi dogmatice* faţă de schimbarea calendarului!... Ziarele noastre au tăcut, abia una a observat modest, că nu înţelegem acest categoric: non possumus.... De fapt introducerea calendarului nou, numai *pedeci dogmatice nu întimpină*! alte slăbiciuni: aceea să poate. Bariţiu scrie în Istoria sa (Părţi alese II. p. 739) că (la an. 1855) au caterizit şi literile latine din biserica neunită, dar acestea stări anormale în modul de cugetare al oamenilor au trecut. Aşa ar fi sa fie şi cu calendarul. Calendarul reformat de Greg. XIII. nu mai este al papistaşilor, ci e al lumei culte, e în folosinţă de 300 ani; nu e desăvârşit, e drept, dar până va ţinea lumea civilizată pe lângă el, pentru ce să ne ferim noi aşa morţiş de el? Şi de altă parte, pentruce arată biserica neunită şi acum o dependinţă morală aşa mare de Ţarul Rusiei? Aceasta numai spre binele bisericii drept măritoare a românilor nu va fi! In România la Poştă şi Telegraf de mult să foloseşte Cal. Gregorian esclusiv, la alte instituţiuni mestecat. Românii în sfârşit se vor vedea necesitaţi a introduce pe toate terenele publice calendarul nou fără întrebarea bisericii şi prin asta *autoritatea bisericii va suferi!* Toate merg spre unificare în prezent. Nu demult am cetit, că dl I. Cogălnicean, preş. Camerei de Comerciu din Ploieşti a pregătit un anteproiect de lege, care va fi prezentat în Congresul Com. din Constanţa, luna Mai 1907. In acest proiect constătător din 4 articlii, să spune, că cu oarecare zi toate datele calindarului vechiu se vor transforma în ale celui nou, numai sărbătorile religioase se vor transforma după calindarul vechiu „şi după regulele bisericii noastre ortodoxe". Asta va fi frumos! Peste tot vor scrie 1 Ianuar, dar românii nu vor merge atunci la biserică, ci numai după 2 săptămâni. Şi sărbătorile româneşti se vor ţinea tot după calendarul vechiu, până — dacă va trăi neamul atâta — până va fi Crăciunul în dric de vară şi Sântămăria în miezul iernii! Din ortodoxie neprihănită!

Deci eu sum convins, că una dintre cele mai importante inovaţii, ce ne va aduce veacul acesta, va fi: renovarea *calendarului.*

2. ***Posturile.*** In nr. ultim al Orizontului, dl Dr. Petru Şpan, prof. Semiuarial din Sibiu, a publicat un comunicat, foarte interesant sub titlul „probleme culturale". Aici — fiind vorbă de traiul ţăranului nostru — s'a vorbiit şi despre posturi. Dl autor susţineà, că posturile merită să fie susţinute, căci ele sunt ocasie de elevaţie *religioso-morală*, sunt instituţii cu tendinţe igienice şi au şi profit economic pentru ţărani. Altceva e — zice dl Şpan — că oare în forma cum sunt astăzi, să mai pot susţinea sau nu?

Înainte de toate, să vedem cum stăm noi cu posturile azi?

Acum 8—9 ani studenţii români din Viena au aranjat o petrecere în postul Paştilor. Cei de acasă li-au luat-o în nume de rău şi mai multe foi a făcut observări. La aceasta a răspuns dl Ales. Vajda-Voevod, pe atunci medicinist în Viena în o broşură intitulată: „Postul virtute?... petrecerea păcat?..." în care dovedea cu mare aparat, sub diferite motto-uri şi la adresa multora, amestecând mai multe lucruri cu şi fără rost (celibii din Blaj, etc). — că postul din punct de vedere higienic nu să poate susţinea, e absolute împotriva desvoltării popoarelor, e cel mai mare rău al poporului nostru!... Şi părerea dlui Vajda, e aproape comună între inteligința noastră. Foarte puţini afli, cari să ştie apăra postul, decum să *postească! Preoţii asemenea.* Iar bietul popor? Acela sau nu posteşte şi atunci comite imoralitate, ştiind că e contra legii sale, sau posteşte şi ţi-e mai mare mila de el, văzându-l, mai ales vara, cum să chinueşte cu nişte mâncări din verdeţuri, salată cu oţet, castraveţi acri sau dulci cu sare, mălai gol, mucezit, lucrând toată ziua, până nu-l doboară la pat nescai friguri sau lungoare! Şi bietul om, înzădar umbli să-l luminezi în cazuri de acestea nu te ascultă şi mai bine să lasă lihnit de foame şi lâncezât cu totul, decât să păcătuiască impotriva legii, în care l'au botezat!... Iară tu, care eşti în aceiaş lege botezat şi care eventual ai dori, să observi legile bisericii, ce să faci? Că nu poţi fi obligat la postul, observat de popor, nu te îndoieşti; dar unde e scris, că praxa unora sau altora e îndestulitoare? Unde e codicele legii, să vezi clar, ce-i bine, ce nu? Sfaturile unor duhovnici şi analogia postului în biserica latină nu te linişteşte! Te îndoieşti, cauţi, întrebi, cetești, până la urmă îţi faci singur un obicei, îţi impui proprio motu o regulă de post şi aceea o observi!

Dacă este *anarhie pe lumea aceasta, atunci în biserica românească, în jurul observării postului este!* In privinţa postului suntem adevăraţi greci. *Graeci sine leqe.*

Să vedem acum punctul de vedere adevărat în privinţa postului.

Biserica, când prescrie post, nu are de gând, să se amestece în ordinea fizică a vieţii noastre. Scopul ei direct nu este detragerea nutremântului trupesc, suferinţa trupului, ci: disciplinarea sufletului. Iar aceasta o caută prin cele trupeşti, însă fără detragerea celor absolut necesare. Obiective e tot una, oare aceleaş materii nutritoare le câştig prin anumite părticele de slănină sau de fasole? Dar subiective nu e tot atâta, căci mai bine mă simt, când mânânc slănină, decât când mânc fasole. Aceasta delectaţie subiectivă mi-o cere în schimb postul. Şi postul, ca disciplină sufletească, are un folos nespus de mare! A-ţi supune voinţa ta unei voinţe mai înalte, a arătà, că pentru aceea ai voie liberă, să faci, ce *vreai,* dar nu ce-ţi cade mai bine, a-ţi înfrânà poftele şi simţurile: e un lucru de cea mai înaltă morală creştinească! „Să iubim postul sufletesc carele stânge cu ajutorul Spiritului, patimile cele cumplite şi ne întăreşte a lucrà lucruri dumnezeeşti şi mintea a o înălţà spre cer şi a ne câştigà iertarea greşelelor cea dăruită dela înduratul Dumnezeu." Aşa cântă biserica în postul mare, la liturgia preasfinţitelor.

Postul nu se ţine de esenţa bisericei. Dar e o poruncă, care, dacă este odată, trebue observată *de toţi într'o formă.* Preoţi — mireni, inteligință — popor, crai şi cerşitori: înaintea lui Dumnezeu, în privinţa datorinţelor creştineşti, sunt tot una. Aceea, ce-i păcat la un ţăran, e păcat şi la un domn. Prin urmare postul trebue prescris aşa, ca să *poată* fi observat într'o formă şi de ţărani şi de domni! Iar spre scopul acesta trebue prescrisă *o disciplină universală, exactă a postului,* ce să se ţină în biserica întreagă. Până atunci nu putem judecà pe aceia, cari azi deloc nu postesc.

Bine ziceà d. Şpan, că postul în forma de azi a fost croit pe seama călugărilor, cari nu munceau, ci duceau o viaţă contemplativă şi apoi ştiau să pregătească felurite mâncări de post, cari ţăranul de azi nu le mai ştie. Posturile introduse mai întâi în mănăstiri, au fost adoptate şi de credincioşi, până ce în urmă prin datină îndelungată s'au făcut lege în biserică (S. Clain: Dissert. de jej Eccl. or. p. 64). Acelea posturi sunt cam toate, cari se observă şi azi de poporul de rit oriental. Dar nu există lege mai nouă în biserica orientală, în care să se deie îndrumări asupra întrebărilor: ce se poate mâncà, ce nu, când, de câteori? Până când în biserica apusană din vreme în vreme se dau prescrieri exacte, la noi absolute nu te poţi orientà. Unele crâmpeie din sfinţii Părinţi, canoanele apostolilor şi a unor concilii de acum 15—16 sute de ani, — azi nu mai sunt în stare să formeze o disciplină universală în Biserică, dacă nu sunt turnate în forme noue, prin legislaţiunea bisericească de azi. Poţi ceti opurile speciale, cari se ocupă de posturile în bis. or. (aşa S. Clain. şi celebra disertaţiune inaugurală alui Felician Bran M. Varadini, 1889), nu te vei procopsi. Despre conciliile noastre provinciale gr.-cat. zice renumitul canonist Wernz (Jus Decretalium, t. I. p. 284): *optimum specimen,* in quo iuris antiqui ecclesiae orientalis continua fit applicatio novique canones secundum disciplinam vigentem conduntur . . ." dar disciplina postului nici în acelea nu s'a regulat definitiv. In Conc. prov. I. ţinut la 1872. Titl. VI. cap 8 aflăm ceva şi despre posturi, dar puţin pentru praxă. Conciliul cel mai nou, din 1900 nu a adus canoane despre post, dar intenţiunea a avut-o, se vede din partea istorică a conciliului (p. 14), unde se spune decisul, ca să rămână pe lângă cele aduse în 1872. Numai viitorul ne va aduce lumină şi în privinţa aceasta!

Pe lângă recerinţa unei discipline universale mai vine şi alta: *uşorarea postului* tradiţional! Asta se va face mai înainte de toate prin reducerea numărului zilelor de post; a doua prin *uşorarea materiilor oprite,* prin îngăduirea unui post mai uşor. Cele ce sunt azi în rubricile cărţilor bisericeşti: deslegare de vin şi unt de lemn, la noi nu mai au înţeles! Xenofagia şi monofagia veche, azi abia s'ar mai puteà prescrie. Ci s'ar puteà compune o alegere de mâncări şi o lege de ajun, care să se poată compune cu traiul de astăzi al oamenilor, şi cum vedem că se observă azi în cele mai multe locuri, sau motu propro, sau prin dispenzaţie mai înaltă.

Atâta despre posturi.

(Va urmà).

Nicolae O. Brinzeu.

Posta Administraţiunei.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Dridif pe 1900 şi 1901. *Surduc* (Indol) pe timpul din 1 Iuniu 1900 până în Februar 1902. *Indol* pe 1905 şi 1906. *Băiţa* (Láposbánya) pe 1906. *Cuştelnic* pe 1906. *Rîuşor* pe 1906. *Baiadecriş* pe 1907. *Copăcel* pe 1906. *Alsószopor* pe 1906. *Ţicvanul mare* D. R. pe 1906. *Cianul mare* pe 1905 sem. 2 şi 1906. *Băiţa* (Fărăgău) pe 1907. *Orăştie* pe 1907. *Corni* pe 1904. Binevoiţi a ne trimite şi pentru ani următpri. *P. M. Băcău* pe 1907. *Ig. Sz. Letamare* pe 1906 sem 2.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 43–52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au su ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

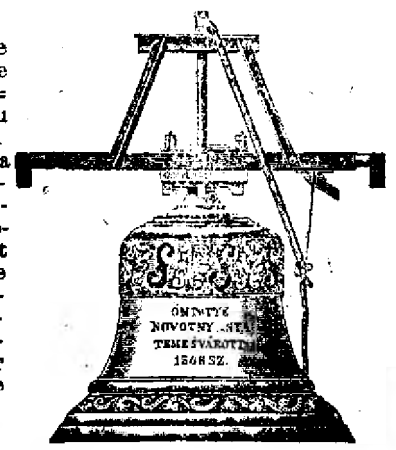

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 43–52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 9–? Blaj—Balázsfalva.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·35
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor. □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate. — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei. ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat coraşpunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia. găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil.; tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 1–10 **CORNEL DEMETER, apotecar.**

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor.. ½ an 6 cor.. ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc.. ½ an 9 frc.. ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Insertiuni:
Cu șir garmond: odată 14 fil.. a doua oară 12 fil.. a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 13 Aprilie 1907. Numărul 15.

Contra proiectului școlar.

Pe lângă toate, că adunările poporale, sinoadele protopopești, episcopii și toată suflarea naționalităților au protestat și protestează contra proiectului Apponyi, el e pe masa dietei în toată întregimea sa, și deputaților nostri le revine greaua muncă de a luptà cu toate mijloacele legali, ca acest proiect, în forma aceasta, lege să nu devină.

Ni să umplu inimile de bucurie, când vedem, că deputații naționalităților își fac chestie de onoare din lupta aceasta și își fac așa datorința, încât dragostea și alipirea poporului față de ei este peste orice așteptare.

De altă parte însă majoritatea e nervoasă. Vrea să treacă odată peste acest proiect și li e nacaz că de ce naționalitățile obstruiază. Caută deci fel de fel de tertipuri să pună căpăt așa zisei obstrucții. Ne cred poate, pe noi naivi, ca vom pricepe, ce se intenționează prin proiectul acesta. Am fost și până acuma în curat, că până unde va merge curentul șovinist.

In anii din urmă a fost toată suflarea românească pregătită, că îndată ce să mai domolesc luptele politice, vor urmà niște reforme radicale mai ales cu privire la instrucția poporală. Și semnele timpului erau de așa, că aceste reforme vor țintì toate într'acolo, ca limba magiară să se învețe în așa măsură, încât băieții, cari ies din școală, să o vorbească toți fără escepțiune. Va să zică erà foarte de prevăzut, că curentul șovinist va crol o astfel de lege pentru promovarea instrucțiunei, care va țineà în locul prim cont de instrucția limbei magiare. Și erà cu atât mai tare de prevăzut lucrul acesta, cu cât chiar și pe timpul furtunos al regimului Tisza s'a creat proiectul Berzevicy, ba și era Fejérváry și-a avut fătul ei, cunoscutele ordinațiuni ale lui Lukács. Cu atât mai vârtos trebuià să ne așteptăm dela guvernul acesta Kossuthist cu un proiect școlar șovinist, cu cât chiar partidul acesta a bătut în guvern decenii dearândul, că instrucția nu este destul de magiară.

Dar să mărturisim sincer la așa un proiect nu s'a așteptat nimeni. Nu s'au așteptat la un astfel de proiect nici susținătorii de școale, nici poporul și nici învățătorii. Că guvernul vrea să-și asigure unele ingerințe și în conducerea școalelor și în organizațiunea internă a lor, mai ales întru ce privește limba magiară, erà verosimil, dară că va scoate școala confesională din temeliile ei, nici prin gând nu îi treceà nimanui. Că în schimbul unei ingerințe echitabile va întregi până la o sumă oarecare din visteria statului salarul invățătorilor, încă erà lucru de explicat, dar ca să hotărască minimul de salar învățătoresc, să stabilească obligamentul statului, de a contribui el suma recerută, acolo unde comuna nu poate, și pe lângă niște condițiuni neacceptabile, a fost un lucru, care ne-a surprins pe toți.

În sfârșit însă ne-am luminat. Astăzi numai este deosebire între noi în ceea ce privește interpretarea proiectului de lege. Biserica română greco-orientală într'un memorand adresat ministrului Apponyi și-a expus temerile sale cu privire la acel proiect de lege, pe cum și la toate acelea dispoziții, cari vatămă drepturile autonome ale ei. Și ca să nu se tragă la îndoială, că biserica merge în loialitatea sa până la extremul hotar al posibilității, a încercat a căutà după delăturarea acestor dispoziții vătămătoare o bază de tranzacțiuue cu guvernul cu privire la reforma școlară, dar n'a aflat. Biserica noastră gr.-cat. a fost și mai pesimistă și în ședința episcopilor din 7 și 8 Martie a. c. durere, că din experința trecutului și din felul cum să prezintă acest proiect, nu a aflat nici cel puțin baza, posibilitatea, că prin vre-o transacțiune s'ar puteà ajunge la oarecari învoiri cu guvernul și astfel a protestat atât la guvern, cât și la Maiestatea Sa.

Au protestat apoi sașii și sârbii, ba chiar și abatele *Molnár János* a vorbit în dietă în numele bisericei romano-catolice în contra proiec-tului.

După proiectul lui Apponyi tabloul școalelor confesionale și comunale să prezintă astfel:

Până în 30 Iunie 1900 susținătorii de școale sunt datori a să îngriji de salarul fundamental al învățătorului stabilit în suma de 1200 cor. resp. 1000 cor. anual, iar dacă această sumă nu este de unde să se deie, sunt datorai cere ajutorul de stat pe lângă condițiile din proiect.

Dacă nu cer acel ajutor, atunci să consideră minimalul de stabilit 1000 cor. în contul confesiunei susținătoare de școale. Iar dacă suma aceasta nu să va puteà incassà și totuș confesiunea nu cere ajutorul, își pierde dreptul de a mai aveà școală în comuna aceia.

Va să zică minimalul de salar învățătoresc trebue dat și anume sau dă comuna din al său, sau cere ajutorul de stat. Afară de acest salar fundamental să mai stabilesc adausele de etate pentru învățătorii definitivi, cari au petrecut într'o comună neîntrerupt; la 5 ani 200 cor., la 10 ani 100 cor., la 15 ani 100 cor., la 20 ani 200 cor., la 25 ani 200 cor. și după 30 ani 200 cor.

Invățătorul unei comune, care începe cu 1000 cor., după 30 ani de serviciu ajunge la un salar de 2000 cor. Salarul acesta este datoare să-l deie învățătorului comuna bisericească resp. politică, în caz de sărăcie îl dă statul.

Bilanțul școalelor noastre după 1900 va fi deci: școale subvenționate de stat și școale nesubvenționate. Care vor fi în număr mai mare e

lucru limpede. Cele nesubvenţionate mai că le vom puteà înşirà pe degete. Ce urmează de aci? Urmează, că:

a) limba magiară are să se propună în toate clasele cursului de toate zilele după planul stabilit de ministru şi în oarele determinate de el, în aşa măsură, ca copilul să iasă din şcoală vorbind această limbă. Dispoziţia aceasta se referesce la toate şcolile ori sunt subvenţionate ori nu.

b) Ajutorul respective întregirea de salar să dă numai acelor învăţători, cari vor propune *limba magiară, aritmetica, istoria, geografia, drepturile şi datorinţele cetăţeneşti* după planul de învăţământ şi oarele stabilite de ministru *exclusiv cu folosirea manualelor şi mijloacelor întrebuinţate de el.* In această şcoală se folosesc exclusiv cărţi de cuprins patriotic şi mijloace de învăţământ *aprobate* de ministru.

c) Şcoala, a cărei învăţător a fost amovat din post pe motiv că învăţătorul a fost negligent în ceea ce priveşte instrucţia limbei magiare sau se folosesc manuale oprite de ministru, sau când ia direcţie contra statului, ministrul o poate închide şi în locu-i să înfiinţeze şcoală de stat.

d) Ministrul de culte are dreptul, când să constată că şi autoritatea superioară şcolară este vinovată, că învăţătorul nu şi-a împlinit datorinţa faţă de instruarea limbei magiare sau celealalte, dispune cercetarea tuturor şcoalelor de sub autoritatea respectivă prin comisar ministerial. Şi dacă să adeveresce, că şi autoritatea superioară e vinovată, ministrul detrage ajutorul dat resp. închide toate şcolile, cari aparţin autorităţii respective.

e) Şcoalele ajutorate sunt datoare să folosească tipăriturile stabilite pentru şcoalele de stat.

Va să zică ce mai rămâne din drepturile bisericei, ce le-a avut asupra şcoalelor? Nimica! Ajutorul ministrului *trebue* să-l primească, condiţiunile deasemenea. Primindu-le acestea toată organizaţiunea internă a şcoalei trece în mânile statului. El stabileşte planul de învăţământ, el aprobă cărţile şi recvizitele de învăţământ, el închide şcoala, pentru că învăţătorul a fost negligent sau contrar statului, unele studii pretinde ale propune ungureşte după plan şi în oarele stabilite de el. Şi mai jignitoare sunt dispoziţiile cu privire la învăţător.

a) Dacă statul dă peste 200 Cor. ajutor vreunei şcoale, atunci aplicarea învăţătorului e pendentă dela *aprobarea* ministrului. Dacă ministru nu'l aprobă din motiv penal sau patriotic, atunci autoritatea bisericească alege altul. Dacă nici acesta nu e aprobat, atunci fără a mai întreba pe cineva îl denumeşte ministrul pe învăţător. Unde ministrul contribue cu mai mult decât jumătate la salariul învăţătorului îl denumeşte ministrul deauna, trebue să fie numai de aceiaşi confesiune de care e şcoala. Chestiile de ceartă dela şcoalele ajutorate le rezoalvă ministrul în mod final.

b) Ministrul poate ordona prin comisiunea administrativă cercetare disciplinară în contra învăţătorului, dacă 1) e negligent întru învăţarea limbei maghiare 2) dacă foloseşte manuale oprite 3) dacă agitează contra statului, contra confesiunilor, sau claselor sociale, contra proprietăţii, a căsătoriei sau se ocupă cu chestii de emigrare.

Ce-i mai trebuie învăţătorului, ca să devină oficiant de stat? Numai chiar jurământul, de care de asemenea s'a îngrijit acest proiect de lege.

La şcoalele subvenţionate aşadară învăţătorul aproape iese de sub iurisdicţia autorităţii bisericeşti şi ajunge sub libera dispunere a statului.

Şi cu toate că, se adună învăţătorii la Caransebeş, ca să desavuieze lupta deputaţilor nostri, şi ţinuta episcopilor români, să strice efectul adunărilor de protestare, nu va fi nime capabil să bage note discordante între noi. Căci deşi învăţătorii prin acest proiect

FOIŢĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea" de ***Ioan Agârbicean.—***

(Continuare.) 8

Pentru anul de praxă schimbă oraşul. Un oraş străin, abia doi advocaţi români aici. Voia să fie şi mai liniştit decât la bătrânul Pavel, ca să se poată pregăti bine pentru censură. Acasă învăţà în linişte, nu ştià nimeni că trăieşte şi el pe lume, dar la tribunal, unde înlocuià de multeori pe advocatul, îl cunoscură în grabă de un tinăr foarte deştept, — iar de aici vestea se duce mai departe.

In serile frumoase îl atrăgea tot mai mult ceva să iese la stradă, să se plimbe, să mai vadă lumea. Cutreerà singur ulitele, o luà aşa raznă, fără să aibă o ţintă anumită, dar dela o vreme tot mai mult cercetà o stradă mai mică. Acolo, în fereasta unei case i-se arătă odată un cap nespus de frumos, şi aşa de curat i-s'a părut, încât de-odată îi veni în minte noaptea aceea de după prânzul ce l'a luat la Munteanu. Se gândià acasă de aici în colo tot mai mult la noaptea aceea, şi la arătarea aceea minunată, ce o zărise odată la fereasta de pe strada aceea mică. Barbu erà treaz la minte, aşa de treaz ca omul ce porneşte în luptă, dar când se abătea pe strada aceea, îi pareà că ceva se tulbură în el, în firea lui tare. Şi nu-i erà urât de neliniştea aceea, ci mai vârtos o dorea, simţea iarăş că ar vrea să se mai adaugă ceva la sufletul său. Băgase de samă încă de mult că de-asupra pe părete este o firmă rotundă. Dar odată nu s'a putut stăpâni, ci când nu-l văzu nimeni, aprinse un chibrit şi ceti numele românesc al unui doctor. Îi păru nespus de bine că stă un român aci, îi venia să fluere, şi tot zimbind a mers până'acasă. Ştià Barbu că-i treaz la minte, dar c'a atunci, aşa'mbătat, fără să ştie de ce, i-ar fi tot plăcut să fie. Părea un copil cărui i-a venit în minte o jucărie frumoasă, şi se uità la ea zimbind, neştiind ce să facă cu ea.

Dar dupăce în vre-o doue sări fata se arătă iar la fereastă, — acum se vedea mai mult — Barbu nu mai zimbi, ci mai vârtos se plimbà pe strada aceea, încruntat, câte odată şuerând, ca şi când nu i-ar păsà de nimeni. Dar afund în sufletul lui s'a aşezat icoana celei ce stà în fereastă, şi nu s'ar mai fi mişcat de-acolo pentru toată lumea asta. Şi dac'ar fi stat aşa numai — un chip! Dar nu. Câteodată luminà, câteodată părea că revarsă o căldură aşa de dulce, de Barbu se oprià în mijlocul drumului, şi din trei nu ştia ce s'aleagă: să steie locului, să meargă înainte, ori să se întoarcă. Şi neaducând nici o hotărîre, tot mergea înainte.

Şi odată, când luminà chipul acesta mai tare, într'o dup'amiază lui Barbu îi veni o hotărîre din bun seniu. Cam sufere de o boală, va şi ştì el să spună, merge dar să consulteze pe medicul cel de român, că ceialalţi, — jidovi, îs şarlatanii dracului. Tot aşa de hotărît cum eşise din casa lui Muntean odată, întrà acum la doctorul. Mai curagios ca orice om care merge la medic. Dar când să între în casă, iata gata încurcătura! În care odaie e laboratorul? Caută vre-o inscripţie, vre-un semn, şi nu află. Ce-i mai rămâne decât să iese şi să vină de altădată. Dar când se întoarse să plece, o şopârlă de domnişoară, lunecă prin deschizătura îngustă a unei uşi.

— „Cu dl doctor aveţi vre-o treabă?"

Barbu, se învârtì în călcâi, dar când o văzù că-i chiar ea, i-ar fi părut mai bine să nu se fi învârtit. Cum l'a întrebat cu graba, el n'ar fi ştiut de data asta să-i spună cum îl cheamă, dar încă ce are cu medicul.

Fata văzându-l aşa erà se izbucnească în ris, dar stăpânindu-se îl mai întrebă odată.

— „Da Domnişoară cu Dumnialui. Se vede că nu-i acasă.

— „Nu, dar vine'ndată. Dac'ai putea să aştepţi câteva minute.

— „Că nu pot, am afaceri, viu eu de altă dată." Şi porni fără să mai privească îndărăpt, dar fata rămase privindu-l şi zimbind strengăreşte, lunecă iarăş pe uşa abia deschisă, în lăuntru.

ajung într'o situaţie materială mai bună, neasămănat mai bună ca mai înainte, este lucru limpede, că în schimb vor deveni slujbaşii statului cei mai mulţi, pe cari îi denumeşte şi îi trimite statul acolo unde el vrea şi dispune de ei cum el vrea.

Nu este suflare românească, care să nu vrea ca învăţătorii noştri să-şi capete salarul prescris de acest proiect, chiar şi dela stat, dar deasemenea nu este învăţător român, care cu mâna pe inimă să poată zice că pe lângă astfel de condiţiuni, biserica ar putea să primească acest ajutor. Şi chiar pentru că suntem toţi de acord în acest punct, chiar pentru aceea protestele ce se ridică de pretutindenea câştigă foarte mult în importanţa lor. Alăturea suntem cu toţii: preot şi învăţător, domn şi ţăran.

Instrucţia religioasă şi limba maternă. Cu inscripţia: „Limba vlamandă în camera deputaţilor prusiană“ a scris deunăzi „Le XX. Siècle“ din Bruxelles:

„În 14 Martie a ajuns în camera prusiană de deputaţi la pertractare greva şcolară polonă. Ni-se raportează din Berlin, ca domnul ministru al cultelor von Studt, apărând ţinuta guvernului a zis: „Praxa, carea o păzim noi în provinţele polone, se păzeşte fără de împotrivire şi în străinătate. În Bretagne, unde limba maternă este cea bretonă, instrucţia religioasă se face în limba franceză. Este ştiut, că în şcolile mănăstireşti din provinţele vlamande ale Belgiului instrucţia religioasă se face în măsură mare în limba franceză.“ Întrebăm, cine a putut să fie oare acela, carele a informat în acest chip pe ministrul von Studt despre ceea ce se întâmplă în Belgiu în privinţa folosirii limbilor în instrucţia religioasă? În Belgiu clerul poartă pretutindenia grije de aceea, ca în religie pruncii să primească instrucţia în limba aceea, carea o înţeleg, şi nimănuia nu-i trece prin gând, ca în privinţa aceasta să creeze dificultăţi. Nu numai că vlamanzilor li-se dă instrucţia religioasă în limba vlamandă, ci afară de aceea veghează auctoritatea bisericească, ca în comunele acelea vallone, în cari se află imigraţi vlamanzi, în clerul parohial să fie şi câte un preot, carele să fie în stare, să predice şi să propună pruncilor catehismul în limba vlamandă. Aşa stă lucrul în partea aceea a instrucţiei religioase, organizaţia căreia atârnă nemijlocit dela cler.

„Mai restă încă instrucţia religioasă în şcolile statului. În privinţa aceasta încă se iau măsuri, ca cursul religios preste tot în Flandria să se dea în limba maternă a pruncilor. Poate să se susţină, că în şcolile poporale preste tot nu este prunc, căruia să se încerce a i-se octroaiă o instrucţie religioasă într'o limbă, carea nu o pricepe bine.

„Aserţia ministrului Studt a fost deci de tot falsă. Aceasta fie zisă, pentruca să se arete, că „ştiinţa germană“, faţă cu carea anumiţi oameni nutresc un sentiment chiar prea de fetiş (idolesc), încă poate să rătăcească.“

La aceasta adauge „Germania“ din Berlin: „Aşa „Le XX. Siècle“, căruia întru adevăr nu poate să i-se ia în nume de rău, că înfruntă în chip aşa de hotărît declaraţia publică a ministrului von Studt, după ce în Belgiu darea instrucţiei religioasă este în chip absolut treaba bisericii, în care guvernul nici decum nu se mestecă. Preste tot nu pricepem. — aşa n'-se scrie din Belgiu, — cum se poate, ca puterea statului să se dimită cu cetăţenii săi propriu la o luptă pentru folosirea limbii materne, mai ales în instrucţia religioasă. — Şi cum stă lucrul în Bretagne, la carea domnul ministru încă s'a provocat? Despre aceasta m'am informat dela un Breton. În Bretagne, după cum m'a asigurat el, sunt 5 depărtemente, din cari unul este „francez“ şi foloseşte limba franceză ca limbă maternă de instrucţie, aşa dară şi în instrucţia religioasă. Iară celealalte 4 sunt curat bretone, nu ştiu limba franceză şi de aceea şi folosesc numai limba bretonă ca limbă de instrucţie. Aşa dară nici cu provocarea la Bretagne nu a fost norocos ministrul. Că trebue, ca până şi Franţa cei francmasonă şi liber cugetătoare să-l ruşineze! Ar trebui, ca în cauza politicii prusiane faţă cu Polonii să se asculte odată judecata străinătăţii.“

N'ar fi oare bine, să o facă aceasta şi „catolicul“ conte Apponyi, „mai catolicul“ partid poporal din Ungaria şi „catolicissimul“ episcopat latin din Ungaria?

Biserica şi dreptul. Sub acest titlu — revista „Papok Lapja“ în Nr. 12 publică un frumos articol, din a cărui conţinut evident apare că autorul e foarte mâhnit în suflet constatând cum curentele ateiste, cari azi sunt la modă în stăpânirile de stat europene, au cea mai dezastruoasă înrâurire asupra formaţiunii caracterelor. Se arată în numitul articol că *dreptul* e de origine divină şi ca atare numai aşezat pe baza legilor dumnezeeşti poate ferici popoarele. Argumentările sunt limpezi şi istorice. In adevăr când cu invaziunea popoarelor dreptul a fost luat în ascuţişul săbiilor, când cu resboaiele religionare ca şi cu ocaziunea revoluţiei franceze — dreptul eră sau să fie scos afară

Dar Barbu n'a mai venit, şi de atunci nu se mai puteà convinge de e aşa treaz, ca pân' acum, la minte.

S'au întâlnit însă curând la o petrecere. Barbu-i vorbea foarte sereios, iar drăcoaica da mereu să râdă, când n'o vedea acesta. Dar când el o privea, chipul fetei se făcea aşa de cuminte, aşa de curat, ca o icoană, aşa cum i-a rămas lui Barbu în minte. Şi toate în viaţa lui Barbu le-a făcut cu socoteală, cu un plan bine hotărît. Singur acum nu-i venia nici un plan în minte, nici nu putea să judece bine ceea ce face. În viaţa lui singuratică, aspră îi părea, că răsărise o floare aşa de frunoasă, aşa de scumpă, care plăteşte singură mai mult ca toată viaţa lui. Şi numai floarea aceasta o vedea acum. N'avea, săracul nici un meşteşug în vorbă, şi nu ştia cum să înceapă, ceea ce simţea, că trebue să spună, şi aşa înainte de despărţire i-a spus fără nici un încunjur, ce gânduri serioase are el. Fata era să aibă aceeaş izbugnire de râs, ca atunci în curte, dar totuşi se reţinù şi-i zise: „Să mai poftesti pe la noi“.

Ş'a mai poftit Barbu, cum să nu! Pân'a mers la cenzură s'au făcut prietini foarte buni, şi doctorul bătranul îl bătea pretinesţe pe umăr. Fata, izbugni ea în rîs, dar numai când vedeà pe cineva în strâmtoare. Asta a observat-o şi Barbu, dar nu i-a luat'o în numĕ de rău. Altcum fata eră drăguţă, de Ilie ar fi stat cu ea de vorbă ziua întreagă. Vârtejul îl duceà înainte pe Barbu, şi abia apucà să se mântue odată şi cu cenzura să-şi deschidă cancelarie

Vremea cât a stat la cenzură şi-au scris cu Valeria epistole, întâi de ceremonie, apoi de dragoste mare, adâncă. Ceeace n'a putut să hotărască cu vorba au hotărît în scris: Ziua logodnei şi a nunţii.

* * *

Barbu nu şi-a putut, nici nu-i venia să-şi deie seamă de ce face până la ce l'a dus vârtejul de care se simţea prins până în capet. Şi atunci, eră căsătorit cu Valeria. Şi şi-a deschis cancelarie aci în oraş, se simţea nespus de îndestulit şi fericit. Ii păreà lui cam nefirească fapta aceasta din urmă a lui, dar când vedea pe Valeria nu-i părea nimic rău de ce a făcut, ci mai ales se bucura, şi ar fi fost gata să facă acum, dacă n'ar fi făcut.

Se apucă cu temeiu de muncă, aşa cum şi-o închipuià dânsul când va fi de capul lui. Să lucreze ca un binevoitor, ca un părinte, încât să-şi lase un nume în lumea asta, că averea dac'o aduni de pe oameni tot s'alege nimic de ea, dacă nu în copii atunci în nepoţi ori strănepoţi. — Oamenii se alipiră grabnic de el, şi avea har Domnului, lucru de-ar puteà să ţie şi un cancelist. Dar nu ţineà, că eră sprintin la mână, şi aprig la voinţă, iar în casă îl aşteptà Valeria cu privirile dulci, aşa de pătrunzătoare. Şi putea să-i fie drag şi la şopârla de ea, căci Barbu eră acum om în floarea vieţii, şi rari tineri, cari să-i poţi pune lângă Barbu. Pe lângă aceasta simţise ea ceva superior în Ilie ce-i făceà ei de tot bine, şi o făcea să fie sigură, că nu se va întâmplà nici un rău. Aveà servitoare şi tot ce-i trebuià; avea prietine, cari puteau veni ori când la ea.

Dar într'o zi veni la Barbu un om din satul lui şi-i spuse să grăbească acasă, că tată-s'o îi în cele din urmă. Nu-şi uitase de ce-i de-acasă nici odată, şi-i ajutà în toată luna. Da Barbu bătrânul slăbise tare de atâtea strapaţe, şi advocatul cel tinăr ştià, că nu va duce-o mult.

Când ajunse acasă nu mai trăià. Ii veni în minte toată bunătatea acestui suflet şi toată cinstea curată ce i-l'a înfrumseţat, şi Barbu îşi uità de nevasta tinără, de fericirea lui, de tot binele ce-l aveà acum. Simţea c'a pierdut pe cel mai drag om ce a avut vre-odată în lume, şi inima lui, care nu-şi aduce aminte să fi vărsat odată un strop de lacrimă, decând e om, i-se înduioşe, frângându-i-se par'că, şi începù să plângă cu hohot. Popa din sat a luat la pălmuţa lui douezeci de zloţi pentru înmormântare, de-a stat năuc şi nu-şi credeà ochilor. Drept că şi bătrânul a fost pe vremuri fruntaş în sat.

(Va urmà).

din lume sau zdrobit, nimicit, dacă nu se refugia la sînul cald a bisericei care l-a scutit şi nutrit ca pe un făt iubit şi legiuit al său.

Pe drept esclamă deci autorul: „Ce va fi de drept dacă se înăduşe glasul bisericei? Ce va fi de drept şi de dreptate, ce de lege dacă se înlănţueşte biserica sţutitoarea credincioasă a dreptului?“

Pentru scopul ce urmăresc o se mai spicuesc din articolul pomenit cele de lipsă, toate adevăruri: „Numai de atunci e în alergare socialismul în statele europene decând e în lanţuri biserica şi Pontificele strâmtorat între pereţii Vaticanului. Numai de atunci cunosc capetele încoronate şi principii lumeşti figura anarhiei de care tremură, de când au lăsat să fie ucis dreptul şi chiar în braţele bisericei. Muncitorii nu află plăcere în lucru — şi ei plăceri doresc, da plăceri pentrucă li s'a luat credinţa şi l'aţi despoiat de Dumnezeu. — Ar fi o amăgire ridiculă a negă că în Pariz puterea legală şi ordinea de stat nu-i decât un hârb împrejmuit de sulițele ostaşilor, ca nu cumva să-l atingă ruda dela *steagul roşu,* care imediat l-ar sfărmă. Anglia, Belgiul şi Germania tremură de socialism. Unde-i dreptul, ordinea de stat, doar în mânile cârmuitorilor? — Nici decât — E iarăş refugiat unde au mai fost în timpuri grele pentru el.“

E foarte semnificativ acest articol şi de aceea nu l-am scăpat din vedere. Importanţa sa o văd şi aflu în împrejurarea, că e contimporan cu legea Aponiană, care proiect de lege, ori cât să neagă, nu-i scutit de bolnăviciosul curent modern întru cât tinde a despoià bisericile de dreptul, de aş prescrie şi aprobà manualele de instrucţie pentru şcoalele poporale confesionale, a le despoià de un drept divin şi natural.

Şi fiind contimporan acest articol încă şi cu conferenţa episcopatului catolic din Ungaria, în care s'au desbătut şi proiectul de lege a ministrului Apponyi — îmi vine a constată că şi compatrioţii catolici prevăd o catastrofă pentru biserică în numitul proiect, se gândesc la fel cu noi când e vorbă de drepturile bisericei. De aceasta numai bucură ne putem — dar ne supără credeul lor practic. Zădarnic se vaicără dacă nu se şi opun tendenţelor nefericitoare pentru omenime. Nu voiesc a face politică, dar acum ar fi timpul ca biserica catolică să steie umăr la umăr cu bisericile noastre unite — şi neunite spre a nu lăsà ca bălaurul să între în sanctuarul şcoalelor creştine. De protestanţi nu vorbesc, ei nu cad în categoria creştinilor buni. Şi ca să nu mi-se împute această apostrofare aspră — spun că o zic pe baza unei sentinţe a unui distins connaţional al lor: „Sentimentele religioase a protestanţilor sunt aşa de elastice, încât uşor pactează nu numai cu liberalismul ci şi cu necredinţa“. (Dr. Kazaly Imre).

Catolicii din Ungaria au un partid în parlamentul ţării cu un program frumos-creştinesc. Au între deputaţi câţiva preoţi eruditi (nu înţeleg şi pe Markos), să ne permită deci fraţii catolici întrebările: De ce deputaţii lor au trecut în tabără străină de programul lor? De ce înşişi preoţii deputaţi primesc cu imni de laudă acest proiect? Noi o ştim, dar totuş ca să avem o mărturie sinceră pentru posteritate, înaintea căreia singuri pe ei voim a-i face răspunzători, pentru o eventuală catastrofă, le cerem răspunsul sincer.

Fie că-l vom primì, ori că-l vor ţinea ascuns, aşa îmi vine să mă tânguesc de atâta scăpătare a catolicilor dela axioma morală: Magis Deo, quam hominibus! Şi-mi mai vine să socot toate adevărurile frumoase din articolul care m-au îndemnat la acest scris — de vorbe adevărate, dar pentru fraţii ce le-au pus pe papir răci ca sloiul de ghiaţă chiar pentru credeul lor practic.— Una zic şi alta fac.

— *p.* —

Chestiuni şcolare.

V.

In toiul mişcării noastre s'a deslănţuit ideia înfiinţării unei foi de cuprins *social-pedagogic.* La început era vorba, ca chestiunea aceasta să între ca un punct separat în programul congresului ce să plănueşte. Neputându-să prevedea timpul întrupării, am hotărât a grăbi apariţia, ca astfel tocmai prin ea să pregătim terenul congresului.

Mulţi au văzut în intenţiunea noastră o pornire periculoasă. Au crezut că aceasta va fi zbiciu şcoalelor şi mai ales a bisericei, înăsprind şi mai tare relaţiunile dintre învăţători şi directori. — Neşte temeri mai fără temei nu să pot închipui. Cei şovăelnici şi rău temători, trebuiau să aştepte apariţia, şi numai convingându-se de adevăr, aveau dreptul să-i afirme insuficenţa, şi tendinţa-i greşită. Ca să îndreptăm părerea opiniunei publice statorind purul adevăr, ne vom ocupà mai pe larg şi cu chestiunea aceasta.

Înfiinţarea foaiei noastre era o necesitate. Aceasta o dovedeşte realitatea şi iată cum.

Noi până azi am avut o grămadă de foi, cari au apărut în diferite intervale. Va fi destul să amintesc: *Biserica şi Şcoala, Şcoala şi Familia, Convorbiri didactice* şi *Foaia pedagogică.* Toate acestea n'au fost reclamate de învăţătorime, făr au fost mai mult opera singuraticilor, cari în modul acesta au vrut să impună dăscălimei părerile şi principiile profesate de ei. — Învăţătorimea fiind-că nu era ajunsă la acel grad de cultură ca să le poată pricepe rostul, — nu le-a sprijinit. — Şi precum au răsărit, aşa s'au şi stâns fără de a stârni în sufletele noastre vre'o părere de rău, şi fără ca prin existinţa lor să lase vre'o dungă de lumină. Precum n'au fost reclamate, aşa n'au fost regretate.

Înfiinţându-să, Reuniúnea noastră şi-a decretat de organ al său *Foaia şcolastică.* In coloanele acesteia s'au tractat afacerile şcoalei şi ale Reuniunei. A izbutit a strânge în jurul său o samă de învăţători, pe cari i-a crescut şi format, aşa că în timpul din urmă puteam scrie liber, în ori ce chestiune de şcoală, şi a învăţământului nostru naţional. Prestigiul ei promitea, dacă să observa mai mult tact din partea celor ce o dirigează. S'a întâmplat însă, că aducându-se grele învinuiri corpului didactic, am cercat ca în organul nostru să ne motivăm nevinovăţia. Voiam să dovedim cât de netndreptăţite sunt învinuirile acelora, cari ne timbrează pe noi de oameni indolenţi, cari nu ne cunoaştem chemarea şi nu ne pricepem misiunea. — Organul nostru, pe care noi îl susţineam ne-a refuzat *ospitalitatea.* — Aceasta a produs o mare nemulţămire în sinul învăţătorimei, care s'a manifestat şi cu ocaziunea adunării generale din acel an. S'a cerut anume să se lapede de caracterul semi-oficios, şi mai îndreptând unele scăderi, şi făcând unele îndreptări, să reprezinte şi apere interesele învăţătorimei. — Ni s'a răspuns însă, că în forma şi spiritul cum noi dorim nu să poate redactá. — Am tăcut deci. Neinteresul faţă de el a crescut din zi în zi, care azi şi-a ajuns culmea. Organul ce-i drept a ajuns anul IX-lea, dar numai contând pe fondul Reuniunii, de unde azi îi sunt înprumutate aproape *10,000 cor.* Şi asta să mă ierte ori cine, dar vina mare parte nu e a noastră.

In pressa periodică, fulgerile unor persoane comoade mai continuau încă. S'a început deci ventilarea ideii, ca noi învăţătorimea o classă atât de număroasă, să cercăm editarea unei foi *social-pedagogice.* Şi aici să ne afirmăm, aşa precum pretinde însămnătatea oficiului nostru, aici să ne putem arăta drepturile şi datorinţele noastre; şi aici să discutăm chestiunile şcolare şi de învăţământ, cari aşteaptă o grabnică rezolvare. Acesta e cuprinsul apelului din 13 Dec. 1906, subscris de 21 învăţători. Pentru a putea hotări toate amănuntele ce să ţin de editarea şi redigiarea unei foi, am statorit ca zi de consfătuire 10 Ian. 1907, *Clujul.* La apelul publicat a răspuns mai mulţi învăţători, dintre cari a culminat răspunsul prof. Anton Domide. Sosind ziua ne-am strâns aşa câţi am putut, şi completând programul nostru, cu a Dlui Domide, am format un plan de acţiune, care nu-l mai au nici una din foile existente, şi nu l'au avut nici cele repausate în Domnul.

Că paşul nostru e înţeles de învăţătorime, să vor convinge toţi cei pesimişti. Aceasta nu va călca în ogăşile vechi fără e menită să formeze o nouă direcţiune. Scopul îi este ca să provadă învăţătorimea cu o cultură social-pedagogică, de care formal suntem lipsiţi. Şi de n'ar fi nimic nou în lucru, faptul că toată dăscălimea, grupată în jurul unui dascăl, a cărui reputaţiune nu poate trage nimic la îndoială, încă e destulă garanţa pentru viitorul ei. Prin urmare scopul nostru nu este ca să ne îndopăm cu teorii, făr voim să ne manifestăm înaintea publicului mare, păsurile şi intenţiunile noastre. Ne vom studia noi pe noi, ca să îndreptăm ce e de îndreptat, şi să sanăm ce-ar fi de vindecat. Vrem să convingem societatea omenească că noi nu suntem un element netrebnic în organizaţia ei, făr un element de care trebue să ţină cont. Vrem să dovedim cât de neîntemeiate sunt învinuirile ce să aduc corpului didactic. Vrem să ridicăm stindardul nebăgat în samă, pe care scris'am vorbele: cultură ne trăbue. Vrem să spunem că dacă noi până azi n'am fost la culmea chemării, n'am fost, din cauze neatârnătoare de noi. — Acesta ne e scopul şi pentru acesta vom luptà. Izbânda va fi sigură, căci cauza pentru care am pornit mişcarea e cauza dreptăţii. Iată dar că: „dacă nime nu să îngrijeşte de noi, dacă suntem tractaţi că nişte fii prea maşteri, ne vom ajuta noi pe noi. — Ne vom creşte unul pe altul, şi ne vom da mână de ajutor unul altuia. Toţi ca unul şi unul ca toţi. Noi prin noi“. — Acestea le spunem cu sânge rece, la toţi aceia, cari au vrut să le ştie, Şi tocmai bine că ni s'a dat prilegiu, ca la urmă să nu ni se împute că noi, nouă ne facem reclamă. Oficiul nostru pretinde fapte nu vorbe.

Morlaca la 27 Faur 1907.

Traian Şuteu
învăţ. dirig.

Mergi Isuse! un frumos roman cu numărate ilustraţiuni costă 2 coroane + 20 fileri porto.

CORESPONDINŢE.

— *Sinodul vicarial.* —

5 April n. 1907.

Cea dintâi zi frumoasă şi caldă, în părţile acestea, 2 April, ne-a adunat spre centrul Ţării Oltului, la Făgăraş, pestriţul şi înstrăinatul Făgăraş care e mai mult o ironie pentru noi cari trebue totuş să-l recunoaştem de „centru.“ Cu inimi calde ca însaş prima zi a primăverii, azi ne-a văzut pe noi acest „centru“ de care lucru desigur nu a trebuit să-i fie ruşine. Înţeleg adunarea de protestare a Românilor acestui colţ de ţară, ţinută cu mare însufleţire aici contra nenorocitului proiect apponyian care ar vreà, pe semne, să mai adaugă o piatră preţioasă la cununa cea hârbuită a marelui guvern care e acum în şea şi ale cărui acţii, în urma năzdrăvăniilor membrilor lui au scăzut la zero. A fost adecă o minunată coincidenţă; preoţimea ambelor confesiuni române a putut luà corporativ parte la adunare, căci s'a întâmplat în aceeaş zi.

In aşa numitul sinod al nostru, început la oarele 9 în şcoala noastră gr.-cat. sub prezidiul P. O. Dn *Iacob Macaveiu* vicar, pe lângă lucrurile obicinuite curente s'a încins oare care discuţie asupra unui obiect pe care ţin să-l relevez aici, anume chestiunea contribuirii la fondurile de penziune cu 10% din ajutorul de stat. Ştim că sinodul arhidiecezan din toamna anului trecut a decis acest lucru, care asupra noastră — cu puţine escepţiuni, a făcut cea mai bună impresiune căci avem acum nădejdea că vor creşte în proporţie cuviincioasă acele fonduri — de penziune — din cari cu toţii ne vom împărtăşi la caz de nevoie.

Pentru a luà poziţie contra acestui conclus al sinodului arhidiecezan, preoţii din vicariat am fost chemaţi la adunare extraordinară şi anume pe 14 Decemvrie a. tr. la Făgăraş. Nu am înţeles rostul unui asemenea pas mulţi dintre noi, iar asprimea timpului şi depărtarea pe mulţi ne-a făcut să nu putem luà parte la acel sinod. Cei cari au participat au şi hotărît să ia poziţie şi să ceară schimbarea acelui conclus, lucru ce miroasă a răsvrătire căci vicariatul însuş a fost reprezentat prin delegaţi la sinodul arhidiecezan, iar ceea ce se decide în asemenea sinoade nu poate fi schimbat aşa numai netam nesam. Conclusul luat la Făgăraş în 14 Decemvrie a fost respins de Prea Ven. Consistor din Blaj lucru ce erà de prevăzut.

In legătură cu aceasta, comunicându-se răspunsul, spre marea mirare a multora dintre noi, am văzut că să dă loc unei noue discuţii privitoare la acest obiect, care a făcut o impresie de tot ciudată. Ce zor erà să se mai dea loc unei discuţii în asemenea caz? Ori cum s'ar prezentà chestiunea aceasta, ea apare forţată, trasă de păr. Căci e mai pe sus de orice îndoială că ori care dintre noi mai uşor dă din ceea ce primeşte — ca să zicem aşa — de-a gata, în cazul de faţă, mai bucuros lasă cineva 10% din ajutorul de stat, care şi aşa nu-i constant ci uneori mai mare şi alte ori mai mic, decât să se deà 10% pe de-a întregul din toate venitele parohiale, cari de altfel sunt cam problematic socotite peste tot şi nearanjate.

S'a făcut propunere sprijinită de 15 membrii ai sinodului ca scripta P. V. Conzistor să fie luată simplaminte la cunoştinţă, fără de a să mai discutà, dar ce să vezi? s'au aflat şi de data asta câţiva cari să zică contra şi cari au hotărât să facă o nouă reprezentaţie la P. V. Conzistor.... Asta de altfel am spus'o singur numai ca să se ştie.

Sinodul s'a continuat şi după prânz. Preotul G. Boeriu din Cârţa a cetit dizertaţia sa bine lucrată şi actuală: „Exerciţii spirituale şi misiuni“ pe care cu toţii am ascultat'o cu mare plăcere. Misiunile nu au fost introduse până acum în Vicariat, pentru introducerea lor militează dizertaţia, lucru ce să va discutà altă dată mai pe larg. Colegul Boeriu a fost aplaudat. Proximul sinod să va ţinè la Vaida Recea în toamna anului curent, inovaţie de mult plănuită dar neexecutată până acum.

S'a primit apoi unanim propunerea făcută de un membru ca să se exprime Ilustrilor nostri arhierei călduroasă mulţămită pentru paşii energici făcuţi contra proiectului de lege al ministrului Apponyi, în cauza şcoalelor confesionale şi comunale şi să fie rugaţi a mijlocì retragerea acelui proiect mergând în numele credincioşilor bisericei noastre gr.-cat. de va fi necesar până la treptele tronului. Pe urmă toti preoţii prezenţi s'au mărturisit şi ne-am despărţit cu frumoase suveniri legate de ziua 2 April 1907.

Bârseanul.

REVISTE.

Austria. In 8 April 1907 s'au împlinit zece ani, de când a fost ales de primar al Vienei *Dr. Carol Lueger*. Atunci a înţeles Împăratul, că partida lui Lueger îşi câştigă tot mai mult teren, şi prelângă toate uneltirile capitaliştilor şi a liberalilor a întărit pe *Dr. Lueger*. El, cum promitea în ziua alegerii sale, a fost condus de iubire şi credinţă faţă de neamul său, faţă de religiunea sa şi faţă de patria sa. Idealul acesta i-a dat Vienei un aspect nou, cu totul deosebit de cel ce erà înainte cu 10 ani. In privinţa socială, igienică, oraşul întrece multe capitale. Să amintesc numai institutul făcut pentru oameni muncitori şi săraci, cari nu mai pot lucrà, — ori parcurile şi stradele atât de grijite. De aceea a zis regele *Carol* al României că *Lueger* e nesmintit unul dintre cei mai mari oameni ai veacului nostru. Ne asociem şi noi la felicitările ce i se aduc din acest prilej din toate părţile.

Noutăţi.

Din Arhidieceză. Duminecă în 7 Aprilie n. a conferit Escelenţia sa Dl Metropolit tonsura clericală şi ordul lectoratului următorilor teologi din cursul III. al seminariului arhidiecezan: *George Balota, Corneliu Baş, Vasile Berinde* toţi din dieceza Lugojului; *Vasile Candrea, Vasile Cérgihzan, Alexandru Cojocar, Liviu Costea, Romul Crişan, Iosif Cutean, Augustin Eolea, Aureliu Iubaş, Aron Moldovan, Valer Opriş, Aurel Păculea, Coriolan Podoabă, Victor Pop* Poptelec, *Victor Pop* Ulieş, *Petru Simu, Ioan Şolnay* şi *Izidor Vlad*. Tot atunci a conferit subdiaconatul şi diaconatul clericilor absoluţi: *Teodor Branea, George Grecu Vincenţiu Sima*, pe cari Sâmbătă în 13 April îi va hirotoni de preoţi. Cu ocaziunea aceasta va conferi tonsura clericală şi ordul lectoratului la mai mulţi teologi bienali.

Promovaţie. *Iustin Cl. Iuga,* cand. de advocat a fost promovat de Doctor în ştiinţele juridice. Felicitări sincere!

Adunările de protestare contra proiectului şcolar a contelui Apponyi să ţin lanţ. Ar fi prea lung şirul, dacă am însemna numai pe acele, cari sau ţinut în săptămâna ultimă. Adaugem de data aceasta, că şi sinoadele protopopeşti în adunările de primăvară se alătură la mişcarea comună şi protestează contra atacului plănuit asupra bisericei şi şcoalei confesionale.

Coincidenţă. Sub acest titlu „Tribuna“ din Arad, luându-se după „Lupta“ începe şi ea a dà în preoţimea unită şi se acaţă chiar de Preasf. Episcop al Lugojului, despre care susţine, că „îş cheltueşte toată trecerea Sa... pe lângă un vicişpan şi subalternii acestuia, pentrucă.... să fie prin abus şi apucături administrative instituit de notar al comunei „Cut un om“ nevrednic. Nu mai întindem vorba, informaţia aceasta e o pură calumnie de cea mai pesimă speţie şi regretăm mult, că „Tribuna“ care se avântase în timpul din urmă la un ziar foarte bine redactat, îşi umple coloanele sale cu astfel de fleacuri nevrednice de un ziuar, care se respectă.

Intâlnire de domnitori. Regele Eduard al Angliei s'a întâlnit cu regele Alfonso al Spaniei, iar regele Victor Emanuel al Italiei e chiar în vizită la regele George al Greciei. Ca totdeauna, aşa şi acum, vizitele acestea nu au numai caracter intim şi de sigur şi ceva politică e amestecată.

Prelegeri poporole. Comitetul Despărţământului Blaj al Asociaţiunei începe Duminecă seria prelegerilor poporale economice. Prima prelegere se va ţinea la Veza.

Dela adunarea dela Blaj. Fotograful Adler din Orăştie a luat din cinci poziţii măreaţa adunare dela Blaj. Unele din pozele acestea sunt foarte frumoase. Le recomandăm cetitorilor. Se pot procurà à 1 cor. bucata dela Librăria arhidiecezană.

Intru amintirea prof. Nic. Ionaş, au mai contribuit: Elie Câmpean, viceprot. G. Szt. Miklos 2 cor. Ales. Donescu, preot, Vasláb 2 cor. Nicodim Rus, învăţător, Vasláb 1 cor. Bani aceştia s'au adaus la fondul monumentului care face până acum 147 cor.

Necrolog. † *Izidor Lupu,* învăţător penzionat a repauzat la 7 April în anul al 59-lea al etăţii şi 35-lea al căsătorii.

— † *Valeria Morariu- n. Pop* după lungi şi grele suferinţe, în etate abia de 20 ani, împărtăşită fiind cu sfintele taine, şi-a dat nobilul suflet Luni, în 8 Aprilie st. n. la 10 oare a. m. în mâinile Creatorului.

În veci amintirea lor!

Posta Redacţiunii.

T. Ş. Partea ultimă a articolului nu l'am putut publica, fiindcă tonul în care e scrisă, strică tot.

N. O. B. Chestia de sub întrebare nu se refere la altceva.

A. P. Durere! comunicatul dv. e aşa de confuz cât nu poate fi dat tiparului.

A V I S!

Să află de vândut un VIER de 9 luni foarte frumos rassa ungurească. A se adresà la GEORGE SPECK, Mănărade (Monora) posta Balázsfalva.

Partea literară.

Ştiinţa şi Religia.

Critica unui articol cu acelaş titlu de Nicanor et Cie în „Viaţa Românească“ Nr. 9.

(Continuare).

Cred fără folos a pomeni sectele judaice din aceeaş vreme, de oarece e cunoscut tuturora, în ce luptă înverşunată au fost ele cu legea nouă.

Bunăoară creştinismul n'a dedus dogmele sale nici din celealalte sisteme filozofice.

a) Şcoala lui Plato, renumită prin idealismul platonic şi formele ideilor universale, desigur n'a servit cu specialitatea sa dogmelor categorice ale religiunii creştine. Apoi firea şi preexistenţa sufletelor omeneşti, forma statului etc. se opun de-adreptul principiilor creştineşti.

b) Filozofia peripatetică alui Aristotele este din mai multe privinţi serioasă şi sănătoasă. Dar dogmele creştine sunt cu mult mai sublime, aşa că întrec chiar inventia înţelepciunii finite. Despre o deducţiune a lor din filozofia aristotelică nu poate fi vorbă.

Cum vom deduce oare taina Botezului din ştiinţa pozitivă? Iar alte dogme încă mai puţin! Principiile peripatetice nu sunt de loc suficiente.

c) Stoa ţinea în multe privinţi lucruri de tot în contrazicere cu adevărul creştinesc. In logică şi fizică notăm monismul alterat, fatalismul, formarea ideilor şi explicarea realităţii lor. Etica fù ceva mai serioasă, dar totuş ea fù departe şi nici de cum în stare să propească pornelele egoismului rafinat al Stoicilor.

d) Epicureismul răspândit tocmai pe vremea Cezarului August, cât este el de nevrednic pentru a fi comparat cu un sistem filozofic, necum cu materialul ştiinţific, din care să se deducă filozofia creştină. Materialismul complet, bazat pe atomii eterni în mişcare, pe de o parte, pe de alta dogmatismul speculativ şi dogmatismul etic al plăcerii, iată câteva motive, cari ne-ar îngrozi, de am voi să-l alăturăm cu seriozitatea legii noue.

Din întreita categorie de dovezi cuprinse în acest număr, conclud aşa fel. Este o ironie ştiinţifică, calculată poate spre a-şi bate joc de ignoranţa P. T. Public, când cineva afirmă, că la începutul religiunilor — şi în deosebi la începutul religiunii creştine — credinţa în diversele dogme „nu numai „că nu eră în contrazicere cu ştiinţa tim„pului, dar apare ca bazată pe inducţiuni şi „deducţiuni, ce par contemporanilor cu de„săvârşire legitime ştiinţifiţeşte, isvorâte „din materialul acumulat al cunoştinţelor „pozitive.“

III.

„Ar fi interesant de analizat metodul „prin care religiunile utilisează şi complec„tează materialul ştiinţii pentru a dà o bază „morală acţiunilor omeneşti, — metod, în „fond, identic cu acel întrebuinţat de *me„tafizică,* — însă nu putem face această „analiză aici.“

Notez la locul întâi, că e o mare deosebire de înţeles a zice, că cineva *utilisează* şi că cineva *completează* un material oarecare.

Cât de interesant ar fi să aflăm în ce chip religiunile — în deosebi religiunea creştinească — utilisează materialul ştiinţii, o va fi înţeles desigur fiecare, cetind Nr. II.

Interesant din punct de vedere al ironiei, comediei, satirei etc.

Religiunea creştină complectează de fapt unele teorii filozofice: dar cari anume şi în ce fel, nu cred de folos a desluşi aci.

Dnii P. Nicanor et Cie zic încă, că utilizarea şi completarea religiei (sic!) prin materialul ştiinţii, se face după un metod, în fond, identic cu cel întrebuinţat de *metafizică.* Risum teneatis amici!

Ce mai utilizare şi complectare *metafizică*, când Mahomed d. p. încălecat pe un balon sburà spre cer, ridicându-se în văzduh, ca baba din poveste, şi încurcà apoi capetele concetăţenilor săi; sau când propagà Arabilor revelaţiunile sale, ucigând pe ori ce ticălos, ce nu voia să-i creadă. Halal de metafizică, când Quakerii şi Convulsioniştii să încârligă şi să strîmbă ca vai de mine,... sub influenţa inspiraţiunilor superioare. Cum? Doară acestea toate aveau de scop „a da o bază morală acţiunilor omeneşti!“

IV.

a) „Dar mersul evolutiv al ştiinţii e „cu mult mai repede decât al concepţiunilor „morale“.

Această afirmare aplicată oamenilor singuratici, evident, nu să adevereşte. Fiecare copil, înainte de a fi învăţat decalogul, simte doară ceva ruşine, când a mintit, sau când îi vin în cap pentru prima oară lucruri necinstite. Ba, principiile etice ca acestea: nu să cade să asupreşti pe cel nevinovat; ce-i rău, trebue să evităm; virtutea e ceva bun ş. a. m.... aceste principii le cunoaşte ori ce om, chiar fără a fi învăţat procopseala ştiinţelor moderne.

Aceeaş afirmare aplicată omenirii în totalitate de fapt tot nu să adevereşte faţă cu religiunea creştină. Creştinismul ne prezintă tocmai în primile veacuri *mii* de oameni moralminte *perfecţi,* pe când ştiinţa lor pozitivă nu să putea desvoltà într'aceeaş măsură. Mai uimitor este însă faptul, că acei creştini cu o morală perfectă în teorie şi practică au folosit culturii şi ştiinţii omeneşti infinit mai mult, decât folosesc moralei şi eticei contemporane cei ce au lins puţintică ştiinţă pozitivă în veacurile moderne.

b) „Principiile etice dăinuesc mileniu“ şi vor dăinui în totdeauna fără schimbare, câtă vreme nu-şi va schimba omul firea lui! Autorul Infinit al Universului este şi El imutabil. Ce priveşte morala creştină în deosebi, ea durează de acum 19 secole şi va dura până la finele lumii, când morţii cu toţii vor învià, spre a-şi depune meritul faptelor săvârşite de cu viaţă în mânile Dreptului Judecător.

c) „Ştiinţa adese să revoluţionează de la o generaţie la alta“.

O necesitate! — În ştiinţă (notitia rerum per causas) trebue să deosebim cunoştinţa fenomenelor şi faptelor văzute, apoi esplicarea şi priceperea firii şi elementelor lor lăuntrice (filozofii zic: rationes intrinsecas). A cunoaşte faptele şi fenomenele, nu e tocmai greu, având azi la îndemână toate mijloacele ştiinţifice. Însă a esplicà firea lucrului în aceste fapte şi fenomene este câteodată foarte greu, şi în diversele faze ale ştiinţi chiar cu neputinţă. Ştiinţa voind totuş să steie pe înălţimea cuvenită, trebue să stăruiască să esplice faptele şi fenomenele, cu care se ocupă. Necunoscând adeseori elementele constitutive şi pricinile lăuntrice ale acestor fapte şi fenomene, ştiinţa, bazată pe alte principii sigure, construeşte atunci ipoteze şi mai la urmă teorii. La rândul său aceste ipoteze şi teorii esplicative ale faptelor şi fenomenelor, în decursul vremii, înmulţindu-se dovezile, sau cad fără a mai avea valoare ştiinţifică, sau devin teze serioase, ca semn al progresului ştiinţii

(Va urmà).

Chestii contimporane.

IX.

Biserica românească în veacul XX.

Ce înţelegem acum sub: biserica românească? înţălegem biserica aşa, cum se află ea azi la români: în 2 forme şi în 3 corporaţiuni juridice (1 unită, 2 neunite: dincoace şi dincolo de Carpaţi).

Multe probleme se impun omenimei în veacul acesta, multe se impun şi nouă. Una dintre cele mai însemnate e: problema bisericei. Dacă negăm îndreptăţirea unui raţionalizm religios la noi. de altă parte avem să ne nizuim, ca biserica să corăspundă evoluţiei vremilor, culturei moderne şi stărei omenimei de azi. Multe s'ar putea zice despre biserica orientală!

Ştim, că până la „înfricoşata schizmă“ (Miron Costin) în veacul 11 ambele biserici cea orientală şi cea occidentală — s'au dezvoltat de-opotrivă. După aceea biserica occid. se desvoaltă mai departe, cea or. înceată a se mai mişca. Nu numai decrete dogmatice nu edă, dar nici un fir nu mai schimbă, nici în rit. nici în aşezemintele disciplinare, nici în Calendar, nimic! S'a înţepenit, s'a petrificat! Ea stă azi, ca fecioara din poveste.

Noi românii însă trebuie să ne zmulgem din starea rămasă înapoia vremilor. Mulţi s'au ocupat de neajunsul bisericei noastre române, aşa mai nou dl Dr. Aurel Iuga, în „Lupta“ (Probleme sociale III. nr. 19); dar nu sunt de aceia, cari să ne arete un *espedient* oarecare, un mod anumit cum să se întâmple înoirile în toate 3 bisericele noastre. Barem la asta să se gândească românii buni, când dorul de a avea numai o biserică singură, e deocamdată nerealizabil. O formă să se afle, dupăce toate 3 bisericile să introducă aceleaşi schimbări, în ritul şi disciplina bisericească, care e azi de o formă la toţi.

După ce s'ar afla forma aceasta, să se introducă în biserica românească unele înoiri salutare, dorite de toţi şi vrednice de progresul timpului. Să vedem aici mai ales 3 lucruri.

1. ***Calendarul.*** Acum vre-o 2 ani, Ioachim III, patriarhul Constantinopolei, într'un rescript adresat tuturor bisericilor orientale-schizmatice, a cerut părerea acelora referitoare la abandonarea calendarului vechiu şi primirea celui nou. Răspunsul a fost deosebit. Sârbii, bulgarii, ruşii, toţii au ştiut afla ceva

pentru a să arăta străini de idea nouă a patriarhului. Şi ce a răspuns biserica din România? din răspunsul bisericii române a ieşit la iveală, că ea ar avea *dificultăţi dogmatice* faţă de schimbarea calendarului!... Ziarele noastre au tăcut, abia una a observat modest, că nu înţelegem acest categoric: non possumus.... De fapt introducerea calendarului nou, numai *pedeci dogmatice nu întimpină*! alte slăbiciuni: aceea să poate. Bariţiu scrie în Istoria sa (Părţi alese II. p. 739) că (la an. 1855) au caterizit şi literile latine din biserica neunită, dar acestea stări anormale în modul de cugetare al oamenilor au trecut. Aşa ar fi sa fie şi cu calendarul. Calendarul reformat de Greg. XIII. nu mai este al papistaşilor, ci e al lumei culte, e în folosinţă de 300 ani; nu e desăvârşit, e drept, dar până va ţinea lumea civilizată pe lângă el, pentru ce să ne ferim noi aşa morţiş de el? Şi de altă parte, pentruce arată biserica neunită şi acum o dependinţă morală aşa mare de Ţarul Rusiei? Aceasta numai spre binele bisericii drept măritoare a românilor nu va fi! In România la Poştă şi Telegraf de mult să foloseşte Cal. Gregorian esclusiv, la alte instituţiuni mestecat. Românii în sfârşit se vor vedea necesitaţi a introduce pe toate terenele publice calendarul nou fără întrebarea bisericii şi prin asta *autoritatea bisericii va suferi!* Toate merg spre unificare în prezent. Nu demult am cetit, că dl I. Cogălnicean, preş. Camerei de Comerciu din Ploieşti a pregătit un anteproiect de lege, care va fi prezentat în Congresul Com. din Constanţa, luna Mai 1907. In acest proiect constătător din 4 articlii, să spune, că cu oarecare zi toate datele calindarului vechiu se vor transforma în ale celui nou, numai sărbătorile religioase se vor transforma după calindarul vechiu „şi după regulele bisericii noastre ortodoxe". Asta va fi frumos! Peste tot vor scrie 1 Ianuar, dar românii nu vor merge atunci la biserică, ci numai după 2 săptămâni. Şi sărbătorile româneşti se vor ţinea tot după calendarul vechiu, până — dacă va trăi neamul atâta — până va fi Crăciunul în dric de vară şi Sântămăria în miezul iernii! Din ortodoxie neprihănită!

Deci eu sum convins, că una dintre cele mai importante inovaţii, ce ne va aduce veacul acesta, va fi: renovarea *calendarului.*

2. ***Posturile.*** In nr. ultim al Orizontului, dl Dr. Petru Şpan, prof. Semiuarial din Sibiu, a publicat un comunicat, foarte interesant sub titlul „probleme culturale". Aici — fiind vorbă de traiul ţăranului nostru — s'a vorbiit şi despre posturi. Dl autor susţineà, că posturile merită să fie susţinute, căci ele sunt ocasie de elevaţie *religioso-morală*, sunt instituţii cu tendinţe igienice şi au şi profit economic pentru ţărani. Altceva e — zice dl Şpan — că oare în forma cum sunt astăzi, să mai pot susţinea sau nu?

Înainte de toate, să vedem cum stăm noi cu posturile azi?

Acum 8—9 ani studenţii români din Viena au aranjat o petrecere în postul Paştilor. Cei de acasă li-au luat-o în nume de rău şi mai multe foi a făcut observări. La aceasta a răspuns dl Ales. Vajda-Voevod, pe atunci medicinist în Viena în o broşură intitulată: „Postul virtute?... petrecerea păcat?..." în care dovedea cu mare aparat, sub diferite motto-uri şi la adresa multora, amestecând mai multe lucruri cu şi fără rost (celibii din Blaj, etc). — că postul din punct de vedere higienic nu să poate susţinea, e absolute împotriva desvoltării popoarelor, e cel mai mare rău al poporului nostru!... Şi părerea dlui Vajda, e aproape comună între inteligința noastră. Foarte puţini afli, cari să ştie apăra postul, decum să *postească! Preoţii asemenea.* Iar bietul popor? Acela sau nu posteşte şi atunci comite imoralitate, ştiind că e contra legii sale, sau posteşte şi ţi-e mai mare mila de el, văzându-l, mai ales vara, cum să chinueşte cu nişte mâncări din verdeţuri, salată cu oţet, castraveţi acri sau dulci cu sare, mălai gol, mucezit, lucrând toată ziua, până nu-l doboară la pat nescai friguri sau lungoare! Şi bietul om, înzădar umbli să-l luminezi în cazuri de acestea nu te ascultă şi mai bine să lasă lihnit de foame şi lâncezât cu totul, decât să păcătuiască impotriva legii, în care l'au botezat!... Iară tu, care eşti în aceiaş lege botezat şi care eventual ai dori, să observi legile bisericii, ce să faci? Că nu poţi fi obligat la postul, observat de popor, nu te îndoieşti; dar unde e scris, că praxa unora sau altora e îndestulitoare? Unde e codicele legii, să vezi clar, ce-i bine, ce nu? Sfaturile unor duhovnici şi analogia postului în biserica latină nu te linişteşte! Te îndoieşti, cauţi, întrebi, cetești, până la urmă îţi faci singur un obicei, îţi impui proprio motu o regulă de post şi aceea o observi!

Dacă este *anarhie pe lumea aceasta, atunci în biserica românească, în jurul observării postului este!* In privinţa postului suntem adevăraţi greci. *Graeci sine leqe.*

Să vedem acum punctul de vedere adevărat în privinţa postului.

Biserica, când prescrie post, nu are de gând, să se amestece în ordinea fizică a vieţii noastre. Scopul ei direct nu este detragerea nutremântului trupesc, suferinţa trupului, ci: disciplinarea sufletului. Iar aceasta o caută prin cele trupeşti, însă fără detragerea celor absolut necesare. Obiective e tot una, oare aceleaş materii nutritoare le câştig prin anumite părticele de slănină sau de fasole? Dar subiective nu e tot atâta, căci mai bine mă simt, când mânânc slănină, decât când mânc fasole. Aceasta delectaţie subiectivă mi-o cere în schimb postul. Şi postul, ca disciplină sufletească, are un folos nespus de mare! A-ţi supune voinţa ta unei voinţe mai înalte, a arătà, că pentru aceea ai voie liberă, să faci, ce *vreai,* dar nu ce-ţi cade mai bine, a-ţi înfrânà poftele şi simţurile: e un lucru de cea mai înaltă morală creştinească! „Să iubim postul sufletesc carele stânge cu ajutorul Spiritului, patimile cele cumplite şi ne întăreşte a lucrà lucruri dumnezeeşti şi mintea a o înălţà spre cer şi a ne câştigà iertarea greşelelor cea dăruită dela înduratul Dumnezeu." Aşa cântă biserica în postul mare, la liturgia preasfinţitelor.

Postul nu se ţine de esenţa bisericei. Dar e o poruncă, care, dacă este odată, trebue observată *de toţi într'o formă.* Preoţi — mireni, inteligință — popor, crai şi cerşitori: înaintea lui Dumnezeu, în privinţa datorinţelor creştineşti, sunt tot una. Aceea, ce-i păcat la un ţăran, e păcat şi la un domn. Prin urmare postul trebue prescris aşa, ca să *poată* fi observat într'o formă şi de ţărani şi de domni! Iar spre scopul acesta trebue prescrisă *o disciplină universală, exactă a postului,* ce să se ţină în biserica întreagă. Până atunci nu putem judecà pe aceia, cari azi deloc nu postesc.

Bine ziceà d. Şpan, că postul în forma de azi a fost croit pe seama călugărilor, cari nu munceau, ci duceau o viaţă contemplativă şi apoi ştiau să pregătească felurite mâncări de post, cari ţăranul de azi nu le mai ştie. Posturile introduse mai întâi în mănăstiri, au fost adoptate şi de credincioşi, până ce în urmă prin datină îndelungată s'au făcut lege în biserică (S. Clain: Dissert. de jej Eccl. or. p. 64). Acelea posturi sunt cam toate, cari se observă şi azi de poporul de rit oriental. Dar nu există lege mai nouă în biserica orientală, în care să se deie îndrumări asupra întrebărilor: ce se poate mâncà, ce nu, când, de câteori? Până când în biserica apusană din vreme în vreme se dau prescrieri exacte, la noi absolute nu te poţi orientà. Unele crâmpeie din sfinţii Părinţi, canoanele apostolilor şi a unor concilii de acum 15—16 sute de ani, — azi nu mai sunt în stare să formeze o disciplină universală în Biserică, dacă nu sunt turnate în forme noue, prin legislaţiunea bisericească de azi. Poţi ceti opurile speciale, cari se ocupă de posturile în bis. or. (aşa S. Clain. şi celebra disertaţiune inaugurală alui Felician Bran M. Varadini, 1889), nu te vei procopsi. Despre conciliile noastre provinciale gr.-cat. zice renumitul canonist Wernz (Jus Decretalium, t. I. p. 284): *optimum specimen,* in quo iuris antiqui ecclesiae orientalis continua fit applicatio novique canones secundum disciplinam vigentem conduntur . . ." dar disciplina postului nici în acelea nu s'a regulat definitiv. In Conc. prov. I. ţinut la 1872. Titl. VI. cap 8 aflăm ceva şi despre posturi, dar puţin pentru praxă. Conciliul cel mai nou, din 1900 nu a adus canoane despre post, dar intenţiunea a avut-o, se vede din partea istorică a conciliului (p. 14), unde se spune decisul, ca să rămână pe lângă cele aduse în 1872. Numai viitorul ne va aduce lumină şi în privinţa aceasta!

Pe lângă recerinţa unei discipline universale mai vine şi alta: *uşorarea postului* tradiţional! Asta se va face mai înainte de toate prin reducerea numărului zilelor de post; a doua prin *uşorarea materiilor oprite,* prin îngăduirea unui post mai uşor. Cele ce sunt azi în rubricile cărţilor bisericeşti: deslegare de vin şi unt de lemn, la noi nu mai au înţeles! Xenofagia şi monofagia veche, azi abia s'ar mai puteà prescrie. Ci s'ar puteà compune o alegere de mâncări şi o lege de ajun, care să se poată compune cu traiul de astăzi al oamenilor, şi cum vedem că se observă azi în cele mai multe locuri, sau motu propro, sau prin dispenzaţie mai înaltă.

Atâta despre posturi.

(Va urmà).

Nicolae O. Brinzeu.

Posta Administraţiunei.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Dridif pe 1900 şi 1901. *Surduc* (Indol) pe timpul din 1 Iuniu 1900 până în Februar 1902. *Indol* pe 1905 şi 1906. *Băiţa* (Láposbánya) pe 1906. *Cuştelnic* pe 1906. *Rîuşor* pe 1906. *Baiadecriş* pe 1907. *Copăcel* pe 1906. *Alsószopor* pe 1906. *Ţicvanul mare* D. R. pe 1906. *Cianul mare* pe 1905 sem. 2 şi 1906. *Băiţa* (Fărăgău) pe 1907. *Orăştie* pe 1907. *Corni* pe 1904. Binevoiţi a ne trimite şi pentru ani următori. *P. M. Băcău* pe 1907. *Ig. Sz. Letamare* pe 1906 sem 2.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 43–52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

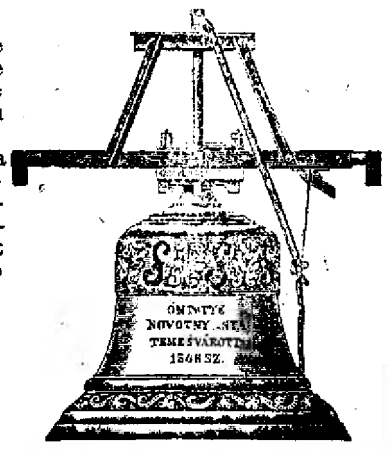

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au su ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 43–52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane.

capitale asigurate asupra vieţii: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 9–? Blaj—Balázsfalva.

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·35
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor. □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate. — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei. ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat coraspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia. găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil.; tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 1–10 **CORNEL DEMETER, apotecar.**

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 20 Aprilie 1907. Numărul 16.

REVISTĂ.

În sfârşit ştirile ce ne sosesc din Ţară încep a fi cu totul liniştitoare. Mişcarea ţărănească atât de înfricoşată în unele manifestări a ei, s'a potolit cu desăvârşire, lăsând în urmă-i câteva mii de morţi, câteva milioane pierdere şi ruină şi — nădejdea unui viitor mai bun pentru ţărănime. Nădejdea aceasta e pe cale de a se realizà, căci toţi oamenii mari ai ţării şi-au dat mâna fără osebire de partid, pentru a sanà, toate mizeriile sub povara cărora a îmbrâncit biata ţărănime.

Săptămânile din urmă au fost un foarte bun prilej pentruca duşmanii ţării româneşti, să scrie lucruri grozave, să exagereze şi să mistifice lucrurile. Pressa, care în cea mai mare parte a Europei apusene e în mâni semite, s'a năpustit cu mare năcaz asupra acestei revolte, folosindu-se de toate mijloacele spre a prezentà pe ţăranul român în cea mai proastă înfăţişare. Şi iată, potolindu-se rescoala patimilor, poate să controleze chiar cel mai mare duşman al acelei ţări, că mişcarea n'a fost nici pe departe aşa de sângeroasă şi de groaznică; că străinii nu au fost nici pe departe aşa de fără cruţare măcelăriţi, încât să fi fost nevoie de o aşa de mare tânguire în faţa străinătăţii.

Veştile de exagerare s'au spulberat deodată cu veştile de groază, rămânând în urma lor câteva *adevăruri*, cari vor dăinuì multă vreme şi cari vor putea servì drept memento şi pentru alte ţări, a căror stări agrare sunt similare celor din România.

Rămâne adevărul etern, că tăria unui stat numai atunci poate aveà un temeiu solid, când singuraticile pături sociale vor fi, nu numai îndestulite cu modul lor de traiu, ci mai ales, când nu se va lăsà o prea mare distanţă între o pătură şi alta, distanţă, care numai la dezastru poate duce. Şi rămâne adevărul, deatâtea ori repetat în coloanele istoriei, că nedreptăţi mai îndelungate trebuesc temeinic şi cu mare grige sanate, astfel se sanează ele însă-şi, prin isbucniri fatale, inevitabile.

Toate acestea învăţături le-a scos de astădată ţara românească de sub dezastrul ce a ajuns-o şi l-ar mai puteà scoate şi alte ţări, de cu bună vreme.

Pe lângă străinii cei mulţi, cari s'au îmbogăţit arândând şi subarendând ţăranului pământul pe un preţ, care întreceà mult puterile lui de om muncitor, şi-au putut băgà mintile în cap şi acei puţini boieri români, cari nu se interesau de soartea ţăranului, ci îl lăsau pe acesta împreună cu moşia lui, în arânda cutărui străin, care trăgeà apoi şepte piei de pe bieţii oameni neajutoraţi.

Şi credem, că nu ne înşelăm, când adaugem la acest loc că ridicarea *nivelului religios* nu ar puteà aveà decât efect cât mai binefăcător asupra acestor ţărani, spre cari trebue să se îndrepte de aci încolo, cu toată grija şi dragostea, toate înlesnirile traiului şi toată lumina şi mângăierea religiei şi a instrucţiunii.

* * *

Discuţia asupra proiectului contelui Apponyi continuă. Deputaţii nostri îşi fac datorinţa în chip strălucit. Un incident regretabil a conturbat deodată mersul normal al discuţiei. Deputatul Vajda a dovedit cu niste versuri ungureşti chipul revoltător de murdar în care sunt atăcaţi românii. In acelaş timp a ţinut să arete şi aceea, că reacţia urmează îndată, şi a cetit câteva strofe din un răspuns tot in vers la poezia ungurească. Când s'a verificat procesul verbal s'a ridicat o groaznică furtună contra lui.

Deputatul, în mod bărbătesc, a declarat că nu se identifică cu textul acelor poezii, dupăcum nu s'a identificat nici când le-a dat cetire. In aceeaş vreme şi-a cerut şi scuzele, în cazul când camera a văzut ofenză în aceste versuri. Deputaţii adunaţi în număr neobicinuit de mare, au primit cu huiduieli şi batjocuri nedemne aceste declarări bărbăteşti, cerând o mai aspră pedeapsă asupra Domnului Vaida, ceeace a şi urmat, dându-i-se dojană în procesul verbal. Ba unii merg şi mai departe şi cer chiar eschiderea lui din cameră. Deputatul Vaida, cum aflăm, va dà seamă alegătorilor săi din cercul Ighiu, despre acest incident cerându-le părerea.

Noi, deşi înţelegem pe deplin motivul pentru care dl Vaida a dat cetire acestor producte ale arhişovinismului reciproc, dar n'am aprobat acest pas pentru motivul simplu, că putea să dea anză — după cum a şi dat — la susceptibilităţi şi interpretări eronate.

Cu toate aceste nu înţelegem declaraţiile date prin foi străine de acei doi fruntaşi ai nostri, cari aveau destul teren de a-şi desfăşurà vederile în ori care gazetă de a noastră.

* * *

Proiectul lui Apponyi s'a primit în general, într'una din şedinţele trecute. Deputaţii nostri mai mult ca ori când au desvoltat o muncă extraordinară pentru a-l zădărnici. Aproape toţi deputaţii naţionalişti au ţinut discursuri lungi şi temeinice, cheltuindu-şi energia şi inteligenţa într'o luptă, a cărei rezultat erà aşa de problematic.

Şi protestele plastice ale alegătorilor români de pretutindeni?

Şi sumedenia argumentelor aduse de deputaţii nostrii; argumente, pe cari nu le-a răsturnat nimeni?

Toate acestea înseamnă, pe semne, prea puţin pentru cei dela putere.

Desbaterea specială, decurge deja şi, după toată probabilitatea, va fi primită şi ea.

Vine atunci la rând întrebarea, marea întrebare pe care au să şi-o pună capii nostrii bisericeşti, alăturea de turma lor cuvântătoare: *Quid nunc?*

Sinoadele protopopești și proiectul Apponyi. Sinoadele noastre protopopești, cari se țin chiar acum, protestează una după alta în potriva atentatului contra culturii naționale. Sinodul protopopesc mixt al districtului gr. cat. al Sibiiului, întrunit în 16 Aprile 1907 în Sibiu și compus din preoțimea și învățătorimea districtuală, precum și din reprezentanții mireni ai singuraticelor parohii, în calitatea sa de reprezentanță legală a unei poporațiuni de peste 19 mii suflete, față cu proiectul de lege privitor la raportul de drept și la salarele învățătorilor comunali și confesionali, aflător sub desbatere parlamentară, cu unanimitate a luat următoarea

Rezoluțiune:

Având în vedere că prin proiectul de lege privitor la raportul de drept și la salarele învățătorilor comunali și confesionali biserica este despoiată de drepturile sfinte și inherente ale ei, ce le are dela divinul ei întemeietor, față cu instrucția poporală și la cari nu-i este iertat să renunțe, drepturi inarticulate și în legile pozitive ale patriei, sancționate de Majestatea Sa, cum sunt: art. de lege 38 și 44 din 1868;

considerând, că prin acest proiect de lege învățătorii confesionali „în ultima analiză sunt scoși din cercul de drept al autorității noastre bisericești“;

considerând, că în schimbul îmbunătățirii de salar, învățătorilor confesionali li se impun îndatoriri, cărora după esperința de până acum față cu configurațiunea etnografică a patriei și în deosebi în ținuturile locuite în masse compacte de poporațiune nemaghiară se prevede cu toată certitudinea, că nu vor putea corespunde, ceea ce ei singuri o pot ști mai bine, și astfel învățătorii confesionali pe lângă toată bunăvoința și tot sentimentul lor de datorie vor fi espuși la continue vexări fără vină lor;

considerând, că acest proiect de lege urmărește scopuri imposibile din punct de vedere pedagogic, că propunerea limbii maghiare în măsura prevăzută în acela va fi în detrimentul instrucțiunii generale, ceea ce s'a esperiat și până acum, și consecința inevitabilă va fi scăderea tot mai adâncă a nivelui cultural la poporațiunea nemaghiară din patrie, iar jertfele grele, ce le aduce această poporațiune pentru susținerea școalelor sale, nu vor fi prin nimic recompenzate și truda de ani a învățătorilor, după cum arată și esperința de până acum, va fi zădarnică:

Sinodul protopopesc în interesul binelui patriei, al păcii și liniștei adânc turburate între cetățenii de diferite naționalități, și pentru salvarea drepturilor inalienabile ale bisericii, identificându-se întru toate cu adresa Ilustrului Episcopat a provinciei mitropolitane gr. cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, datată din din conferința ținută în Blaj la 7 și 8 Martie 1907, unde își ridică glasul seu de protestare contra dispozițiilor acestui proiect de lege, ce sunt jignitoare pentru biserică și îngreunătoare pentru membrii ei, precum și pentru preoții și învățătorii confesionali, și:

1. cere, ca factorii constituționali ai patriei să înlăture dispozițiile gravaminoase, ce turbură conștiința majorității cetățenilor patriei și împiedecă înaintarea lor culturală;

2. enunță, că nu e contra îmbunătățirii stării materiale a învățătorilor, în care scop cere executarea art. de lege XX din 1848 fără stirbirea drepturilor bisericii;

3. exprimă fiiască mulțămită Ilustrului Episcopat a provinciei mitropolitane și în deosebi Escelenției Sale Inaltpreasfințitului Domn Arhiepiscop și Mitropolit pentru pașii întreprinși în interesul apărării drepturilor sfinte ale bisericii față cu instrucția poporală și îl rogă cu toată supunerea, ca în conțelegere cu celialalți Preasfințiți Arhierei să perziste cu toată tăria în această direcție la toți factorii constituționali ai patriei.

Adunarea de protestare din Teaca (com. Cojocna). Joi în 11 Aprilie la 11 oare a. m. s'a ținut adunarea poporală de protestare în Teaca, convocată de câțiva fruntași din acest cerc electoral.

Deși în acest cerc electoral, nicicând nu s'a făcut nici o mișcare politică, adunarea a reușit foarte bine. Au luat parte aproape toți preoții din acest cerc și un număr însemnat de învățători: fiecare în fruntea poporului din comuna sa. Poporul, care s'a adunat în număr de preste 2000 de oameni au aclamat cu mare însuflețire de președinte al acestei adunări pe Dl advocat Dr Eugen Bran, care numește de notariul adunării pe Dl Simeon Chibulcutean, preot în Cosma.

Dl Dr. Eugen Bran în o vorbire, predată cu multă vervă oratorică, care a electrizat inimile tuturor ascultătorilor arată scopul acestei adunări și declară adunarea de deschisă.

Apoi i-a cuvântul Dl Dr. Ioan Vescan, advocat, care prin o vorbire bine simțită combate proiectul lui Apponyi.

Intre însuflețirea generală a poporului mai vorbesc la obiect Dnul Teodor Domșa preot în Pintic și Dl Flore Bogdan inginer în Reghin.

După acestea Dl Iuliu Mera proprietar în Cosma propune o resoluțiune prin care se protestează contra proiectului Apponyi, se cere libertatea pressei și votul universal și se esprimă aderință și încredere deputaților naționaliști.

La sfârșit adunarea salută telegrafice pe președintele clubului deputaților naționaliști Dr. Teodor Mihali.

În urmă bravul președinte prin o vorbire potrivită închide adunarea poporală iar poporul în ordine exemplară s'a depărtat, ducând la vetrele lor alinarea sufletească și conștiința, că până când conducătorii sunt cu ei, Dumnezeu nu-i va lăsa.

FOIȚĂ.

În clasa cultă.

— povestire originală, scrisă pentru „Unirea“ de ***Ioan Agârbicean.***

(Continuare și fine). 10

După înmormântare hotărârea erà făcută: mamă-sa, după ce-și va mai plânge câteva zile pe repausatul, și va dà părăstasul la biserică, vine la dânsul, la oraș. Ceialalți frați aveau ei casa lor, dar lui Barbu îi veni gândul nestrămutat, că pe el nu-l va răbdà Dumnezeu de nu va duce pe bătrâna cu sine, să aibă o tihnă mai bună la bătrânețele sale.

Dar, întors acasă când îi spuse nevestei de hotărârea sa, acesteia iar îi venì întâi să rîză, dar în grabă nori de tristeță i-se puseră pe față. — Barbu o vedea că i tot mai tăcută, dar n'avea vreme s'o observe mai deaproape, căci inima lui erà încă prea adânc mișcată, și pe de-asupra, i-se grămădise serisorile în cancelarie.

Când veni bătrâna, slabă și perită, cu cizmele grele în picioare, advocatul nu erà acasă. Bătrâna rămase în curte, și nu știà în cătrău să deie.

— „Da maică, nu șede aici domnu Barbu, Ilie Barbu, arvocat, de loc din Mândrești“ zise ea slujnicii, care coboria treptele.

— „Ba aici lele, pe dlui îl cauți?“ și cu acestea slujnica ieșì pe poartă.

La vorbele acestea iasă și Valeria afară:

— „Pe cine cauți dta lele?“

— Da maică pe ficiorul meu, pe Barbu Ilie, din sat din Mândrești.

„A, dta ești mama dlui, îmi și uitasem că o să vii. Poftește sus. Ia, pe treptele acestea.“ Bătrâna urca uitându-se când la dreapta, când la stânga, dar tot mai mult la domnișoara ce mergea înaintea ei. Când ajunseră de-asupra bătrâna zise:

— Mândră casă. Oare îi chiar a lui? Ori domnișoara nu știe, că nu s'a ținea de casă.“

Valeria în vremea asta privi cu de-amănuntul pe bătrâna și nervii ei subțiri fură așa de tare atinși, de chipul acesta uscat, de se zgudui toată. — Îi răspunse, mușcându-și buza de desupt:

— „Ba de casă mă țin lele. Eu sunt nevasta domnului advocat.

— Ha? Nevasta lui Ilie?“ făcù bătrâna mirată.

— „Da, da!“

Bătrâna o învălui cu o privire umedă, apoi îi dădură lacrimile de bucurie pentru ficior și nevastă, și de durere pentru fiiertatul. In frânturi da să-i spună moartea acestuia.,. „și-i numa o leacă de suflet, maică, mai erà în el, și acum s'a dus și ăla.“ Dar Valeria grăbită o conduse în culină, îi dădù un scaun să șadă, și-și caută de lucru năcăjită și totuși strâmtorată par'că. — Bătrâna după-ce se liniști, ar fi dorit s'o întrebe multe de toate, buzele i-se tot despăturau, dar când vedeà cât are de lucru Valeria iar i-se adunau. Rămânea cu ochii duși la ce face nevasta, cum pregătește prânzul și nu știà de se joacă ori de aievea face ceva.

— „Și cum te chiamă pe dta, maică, să știu cum să zic.“

— „Valeria“ răspunse scurt aceasta cu senzația că i-s'a pus în spate un paingin mare și greu de care nu mai poate scăpà.

— „Leria! Hm! Frumos nume. Colindă copiii la Crăciun un colind cu un nume mai așa, numai cât acolo zice Leru. Dar frumos nume. Să te țină Dumnezeu la mulți ani.“

Valeria nu mai zise nimic, ci ieși țifnind afară Chiar urcà Barbu treptele.

— „Auzi Valerio, m-am întâlnit cu servitoarea, zicea că m'a căutat o femeie. După cum mi-a descris'o trebue c'a fost mama săraca.

— „Da ea e, e aici sus.“ Și ea plecă înainte fără'o vorbă.

— Ce-i cu tine Valeri de ești așa? Ți-e rău?

— „Da, mi-e rău!“

Urcară amândoi treptele, dar Valeria mergea de-adreptul spre bucătărie.

— Valerie, dar vină și tu puțin la mama, unde mergi?

— „Că-i aici“ zise ea cu glas schimbat, de nu-l mai cunoștea Ilie. O suliță cu trei

E de însemnat, că câţiva oficianţi şovinişti au încercat să împiedece adunarea aceasta, insinuând pe aceeaş zi şi ei o adunare poporală, la care au convocat pe toţi învăţătorii români din cercul electoral Teaca, dar bravii nostri învăţători şi-au esprimat indignarea faţă de aceste apucături corneşeşti spunând, că ei una simţesc cu întreaga suflare românească. Astfel temându-se, că în adunarea conchemată de ei Românii îi vor maiorizà, au capitulat, abstând dela ea.

REVISTE.

Belgia. Pe când foile guvernamentale din *Franţa* se plâng că ţara sărăceşte: mica Belgie decând sunt la putere catolicii (de 23 ani) face progrese uriaşe. Estragem şi noi vreo câteva date despre acestea progrese din raportul oficios al ministrului de finanţe din Belgia *Francotte*. Comerciul universal erà în 1894, 5127 milioane, azi 9245 milioane, iar cel special se ridică dela 2878 la 5402 milioane, venitul căilor ferate se ridică dela 194 la 292 milioane, averea băncilor naţionale dela 2546 la 4255 milioane de franci. S'a îmbunătăţit mult starea muncitorilor, în ce priveşte plata: în 1894 53% câştigau mai puţin de 3 fr. 50 c. la zi, azi 60% au 3 fr. 50 la zi. In 1900 s'a votat legea despre penziunea muncitorilor, în al cărei fond statul anual varsă 12 milioane de franci. Muncitorul asigurat când trece în penzie capătă anual de 4 ori mai mult ca suma plătită de dânsul în un an.

Franţa. Pentru câştigarea pânii de toate zilele, preoţii francezi au început a se ocupà cu diferite meserii. Ei au deja şi o societate: *Prêtres ouvries*, şi numărul lor e 130. Mai mulţi dintre ei se ocupă cu lucruri de hârtie, fac bilete de vizită, coverte, ilustrate, fotografii ş. a. Unul repareazà ochielari, altul pregăteşte lâmpi pentru trăsuri, altul face tapete, unul e compactor. Un preot bătrân, de 75 ani, care erà mai de mult pictor însemnat, şi-a luat iarăş penelul, şi din acesta îşi câştigă pânea de toate zilele.

Foarte mult se ocupă foile cu afacerea arhivului dela nunţiatura din Paris. Ştim că a fost secvestrat, mai multe foi au publicat diferite estrase din scrisorile ce se cuprindeau în el, şi totuş a avut *Pichon*, ministrul de externe, obrăznicia de a zice, că arhivul nu l'a atins nime, toate scrisorile au rămas necetite. Arhivul s'a fost predat ambasadei Austro-Ungare, dar până ce a ajuns sub paza acesteia, cine ştie câte copìi se vor fi făcut de pe scrisorile din el. Din acelea scrisori se vede silinţa Romei de a nu se face lege de separaţiune între biserică şi stat, şi paşii ce i-au făcut bărbaţii mai însemnaţi, cum e *Pious*, în direcţia aceasta. Pecând foile liberale şi francmasone spun, că ar fi compromis prin publicarea acestor scrisori secretarul de stat *Merry del Vaal:* din scrisorile publicate aceasta nu se vede, şi Roma desminte. E compromis premierul *Clémenceau* — dedat cu lucruri de acestea dela şcandalul cu canalul Panama.

CORESPONDINTE.

Sinodul protopopesc român unit al Clujului.

12 April n. 1907.

In 8 Aprilie n. a. c. s'a ţinut în Cluj sinodul protopopesc al districtului Cluj — de astă dată nu curat preoţesc ci în vederea mişcărei celei mari ce este pentru proiectul şcolar al Contelui Apponyi — mixt. La 8 oare dimineaţa întrunindu-se reprezentanţii preoţimei, dăscălimei şi poporului credincios român unit din acest district protopopesc în biserica parohială P. On. Domn protopop *Dr. Elie Dăian*, deschide partea primă a sinodului adecă exerciţiile spirituale îndemnând preoţimea tractuală la reculegere sufletească. Ca o pregătire pentru mărturisirea preoţilor a servit foarte bine exortaţiunea Onoratului Domn capelan din din Cluj *Dr. Iuliu Florian* despre: *„Preotul ca omul jertfei“*. După cetirea molitvei din partea Preaon. Domn protopop preoţimea tractuală se mărturiseşte la cei 3 preoţi aleşi de confesari On: *Luca Stan* din Sumurduc, *Vasiliu Păpucescu* din Popfalău şi *George Pop* din Feleac.

---

limbi — una de durere, alta de descurajare şi a treia de mânie — pătrunsà'n inima lui Barbu.

— „Doar tu nu vei fi dus pe mama în culină, când a venit mai întâi la noi?

— Ba da!

— Aşa dar ţi-ai pierdut mintea?

— „Aşa se vede.“

Lui Barbu îi veni dintr'una s'o prindă şi să-i sucească gâtul ca la un puiu de vrabie. Dar numai pe-o clipă. In clipa următoare durerea-l pătrunse aşa de tare, de-i dădură a doua oară lacrimile în viaţa lui. Se vedea înşelat în ce-a ţinut mai sfânt, şi vedea batjocorit ce aveà mai scump pe lume, decând închise ochii bătrânul.

Când văzù pe bătrâna, cum stà frântă de şele pe scaun nu putù decât s'o îmbrăţişeze şi să-şi unească lacrimile curate cu a ei. Valeria ieşise afară. Părea că i-ai pus lăcat pe gură.

Bătrâna, după ce rămaseră singuri, începù să se bocească. „Las' mamă, vino întâi în casă, aici nici nu te poţi odihni de-un drum prea lung pentru bătrâneţele dumnitale.“

Bătrâna se ridică. „Că bine erà şaici. Da ce erà să ţi-o spun? Par'că-i prea slăbuţă nora asta, gândeşti că-i de vânt. Da-i loatră ca o hoaţă.“

Barbu nu zise nimic. În casă, mamă-sa începù iar să plângă şi să spună de moartea bătrânului.

Şi ficiorul stà ca de piatră acum înaintea ei, şi nu puteà s'o mângâie. În inima lui s'a revărsat toată otrava din lume. O simţea cum stă acolo ca o baltă par'că, de care i-se va învenină toată fiinţa. Nemişcat ca o bucată de lemn, cu obrajii galbini-verzi, cu fruntea moartă şi cu ochii de sticlă, prin cari părea că se uită un nebun, ascultà pătănia cu moartea fiertatului. După un restimp se făcù în faţa pământului, se aplecà spre partea stângă: „Vai mamă, vai cum mă doare aicea. Ah! cum mă junghie aşa mă junghie de tare. Vai mamă nu mă lăsà!“ Şi el se prăvălì pe podele. În bătrâna intrară toate groazele morţii, îi ridicà capul pe poală. şi plângeà, smulgându-şi părul. Venì şi Valeria şi servitoarea, şi aceasta merse grabnic după doctor. Acesta veni, îi dede ceva de inspirat, îl puse cu ajutorul bătrânii şi a servitoarei în pat.

Dar o săptămână Barbu n'a deschis ochii, n'a vorbit o vorbă legănată. Mamă-sa, împietrită de durere veghià la căpătâi, ziua şi noaptea, şi rugà pe Dumnezeu să-i ieie ei viaţa şi nu lui.

După alte două săptămâni, Barbu se sculă însă. Slab ca o umbră, abia se purtà prin casă. Dar într'o zi mai călduţă de Maiu, chemă servitoarea. îi plăti pe o lună înainte, apoi o trimise să-i aducă o trăsură cu doi cai buni, cu coperiş. Când durăi trăsura la poartă, Barbu-i zise măsii să se gate căci vor merge pe câtă-va vreme la sat; c'aşa i-a spus doctorul. Apoi merse în odaia Valerii. Ii întinse mâna slabă, rece şi tot sufletul îi năvăli în ochi.

— „Adio Valeri, pentru totdeauna adio! Eu am fost de vină, c'am fost prea adânc îndrăgostit în tine, ca să-ţi fi văzut slăbiciunile.“

Aceasta începù să ţipe ca o desnădăjduită.

„Acum linişte. Acum sunt zădarnice toate. Am şi înaintat cererea de despărţire. De cărţi, de mobiliar, am îngrigit să fie a mele. Casa ţi-o las ţie. — In mine nu s'a frânt ceva acum Valerio ca să poţi drege, ci s'a făcut lumină. O lumină grozavă. Adio!

Bătrâna aşteptà la poartă în trăsură.

— „Valeo că mult ai stat.“

„Las măicuţă, că nu voiu stà mai mult.“ Şi plecându-se, între doi stropi fierbinţi, îi sărutà mâna ei uscată.

Cărţi postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Pela 11 oare întrunindus-e toți membrii sinodali în localul școalei Dl protopop deschide sinodul prin un discurs în care arată pașii ce i-a făcut corul nostru episcopesc în frunte cu Exelența Sa Dl Metropolit *Dr. Victor Mihályi de Apșa*, inteligința română și întreg poporul nostru român din această țară în fața proiectului de reformă școlară a actualului ministru de culte și instrucțiunea publică, și lasă la buna chibzuială a membrilor sinodali manifestarea atitudinei ce trebue urmată față de această cauză atât de importantă pentru biserica și școala noastră.

Se aleg de notari On. *Emiliu Pop* din Feneș notarul tractual și dl învățător primar din Gilău *Nicolau Maier*.

Se alege apoi o comisiune cenzuratoare a credenționalelor, și se suspinde ședința pe câteva minute pentru a-și putea isprăvi comisiunea aceasta lucrarea încredințată.

Redeschizându-se ședința comisiunea raportează că credenționalele celor prezenți sunt în deplină ordine și totodată arată parohiile din cari lipsesc câte un reprezentant sau doi. Dintre preoți au lipsit numai doi cari și-au scuzat absența.

Președintele raportează despre momentele și schimbările mai însemnate ce s'au făcut în acest tract dela sinodul de toamnă încoace și în special amintește moartea preoților: On. *Petru Dan* din Lăpuu și a On. *Samuil Papp* din Berind, arătând viața și activitatea lor preoțească, espunând chipul demn în care au fost împărtășiți de ultima onoare din partea frații preoți din tract cu ocaziunea înmormântării lor, și apelând la simțul de dragoste frățească și colegială îi recomândă în rugăciunile și pomenirile lor la s. liturgie.

Președintele mai comunică un ordin ministerial referitor la observarea legilor referitoare la înmatriculare și la arătarea absenților și cere dela directori școlastici ca să răspundă și să arete dacă sunt adevărate acuzele ce se aduc din partea micilor slujbași ai statului contra școalelor noastre în această chestiune.

In urmă președintele deschizând discuțiunea asupra proiectului de lege al ministrului Apponyi propune alegerea unei comisiuni căreia să i-se încredințeze elaborarea unui conclus sau protest pe care să-l prezinte sinodului. Comisiunea constătoare din 6 membrii, 2 preoți, 2 învățători și 2 curatori terminându-și lucrarea prezintă protestul următor:

Sinodul mixt protopopesc ținut la 8 Aprile în Cluj, sub prezidiul protopopului Dr. E. Băianu, la propunerea unei comisiuni compusă din preoți, învățători și curatori bisericești, a enunțat unanim următoarea rezoluțiune, care s'a hotărît a o comunica Escelenției Sale Metropolitului și tuturor oficiilor protopopești din arhidiecezâ:

1. Sinodul protopopesc, reprezentând în mod organic preoțimea, dăscălimea și poporul districtului Cluj, de care se țin 40,000 de credincioși ai bisericei române unite cu Roma, constată cu regret și amărăciune, că actualul ministru de culte și instrucțiune publică a desgropat din ruinele guvernului anterior proiectul despre reforma școlară, pe care acest sinod deja la 1 Dec. n. 1904 l'a fost osândit ca și pe unul, ce izbește în ideile de drept, divin și pozitiv, și atacă în mod fățiș autonomia legală a bisericei române gr.-catolice.

2. Cercetând cu de amăruntul dispozițiile prevăzute de acest proiect, sinodul constată, că reforma școlară a actualului ministru de culte și instrucțiune publică este cu mult mai primejdioasă pentru biserica noastră și limba credincioșilor ei, decât acela împotriva căruia în sesiunea din 1904 a protestat „în numele dreptului și a dreptății, ca și contra unui atentat intenționat asupra bisericei".

Pentrucă acest proiect țintește a face din școala noastră *o unealtă politică*, îndreptată chiar în contra celor ce o susținem, și urmărește scopuri utopice, contrare firei și menirei școalei.

Acest proiect zădărnicește astfel cultura adevărată, vătămând priincipiile elementare ale pedagogiei și zădărnicind mai ales în școalele de repetiție câștigarea acelor cunoștințe practice economice, cari sunt neîncunjurat de lipsă masselor largi ale poporațiunei agricole, dela a cărei bunăstare atârnă însași bunăstarea și înflorirea statului.

Sub pretextul amăgitor al îmbunătățirei salarelor învățătorești, acest proiect lipsește pe învățătorii confesionali și de caracterul lor propriu, și de toată libertatea chiemării lor, impunându-le sub grea pedeapsă responzabilitatea pentru neglingințele altora. iar bisericilor ca susținători de școală, lăsându-le numai sarcinile înmulțite, le ia în mod volnic toate drepturile, ba chiar însuși dreptul divin de a mai susținea școală.

3. Actualul proiect, sinodul în numele învățăturei evangelice și în interesul adevăratului patriotism, pe care biserica creștină totdeauna l'a cultivat, îl *respinge* cu toată tăria, ca o încercare primejdioasă împotriva principiilor creștine și împotriva condițiilor de esistință a bisericei noastre, care concrescută fiind cu sufletul poporului atât de dornic de luminare și atât de pornit spre ori ce jertfă pentru creșterea bună a fiilor săi, totdeauna l'a povățuit în direcțiunea sănătoasă a dragostei de Dumnezeu, de lege, de patrie și de neam, cari virtuți creștinești și cetățenești totdeauna a știut să le desfășure armonic în sufletul poporului.

4. In proiectul acesta, vrednic de osândirea tuturor oamenilor iubitori de dreptate și libertate, sinodul vede ivirea acelei *porniri nenorocite*, care în alte țeri și mai ales în Franța, a pricinuit pustiirea acea grozavă, pe care azi o deplânge toata suflarea creștinească neorbită de șovinizm, și care clătirând cele mai sigure temelii ale societății omenești, pregătește asemenea zguduiri și în țara noastră, în care după voia lui Dumnezeu atâtea confesiuni și națiuni și-au aflat până acum, în bine și rău, scutul desvoltării lor pacinice sub cârmuirea înțeleaptă și părintească a Impăraților și regilor apostolici din glorioasa casă de Habsburg.

5. Pentru aceea sinodul, conștiu de drepturile ce le are biserica creștină dela însuși întemeietorul său dumnezeesc, și de datorințele ce le are ea de a vesti adevărurile vecinice în fața tuturor, ridică *protest solemn* împotriva acestui de trei ori nenorocit proiect, prin care și biserica, învățătoarea tuturor popoarelor, este vătamată, și popoarele țerii, cari ar trebui să fie egal îndreptățite, sunt lovite în cele mai sfinte ale lor simțeminte și drepturi, și binele adevărat al patriei, condiționat de pacinica conlucrare a acestor însemnați factori, este grav primejduit.

6. In urmare sinodul roagă cu fiască încredințare pe Inaltpreasfințitul Metropolit de Alba-Iulia și Făgăraș, ca precum în trecut așa și în viitor, să se întrepună, în fruntea tuturor arhiereilor provinciei noastre metropolitane, și alături chiar de arhiereii celorlalte biserici jignite, la toți factorii, bisericești și de stat, spre a abate cu toate mijloacele lovitura ce se pregătește drepturilor noastre. In aceasta sfântă luptă *pe lângă omagiile* sale de gratitudine pentru cele săvârșite, sinodul asigură și pe viitor, pe Inaltpreasfințitul nostru Părinte și Cârmuitor de tot spriginul întregului cler și popor credincios, care cu neclintită alipire fiască stă pe lângă Archiereii săi și așteaptă cu încredere nestrămutata izbândă dreptei sale cauze, care este cauza creștinătății și a libertății, cauza legii și a limbei noastre strămoșești.

Protestul acesta e apărat cu cea mai mare însuflețire din partea alor 2 preoți și 2 învățători, cari îl recomândă sinodului spre primire în întregime.

Protestul se primește cu cea mai desăvârșită unanimitate și prin aclamare, și se decide a se împărtăși respective trimite Ex. Sale Preasfințitului Domn Metropolit Dr. Victor Mihályi de Apșa pe lângă asigurarea, că întreg clerul și poporul seu credincios din acest district simte una cu ilustrul seu Cap și părinte preabun. Sinodul hotărește ca acest proiect să se comunice tuturor districtelor protopopești arhidiecezane, și ciubului deputaților români dietali cărora să li-se esprime mulțămita cea mai ferbinte pentru lupta energică ce o desfășură în dietă pentru apărarea drepturilor bisericei și a școalelor noastre.

La împărtășirea presidiului că lipsesc mulți dintre membrii senatului școl. protopopesc și că trebue completat și reales din nou, comisiunea candidatoare prezintă sinodului o listă a noilor membrii 12 la număr, pe care sinodul îi alege prin aclamare,

După cari președintele pe lângă o vorbire potrivită închide ședința pe la oara 1½ d. a.

Tendas.

Misiuni poporale.

Marginea Câmpiei 10 April n.

In zilele acestea călătorind în părțile Diciosânmărtinului mi-a venit la cunoștință cumcă chiar în timpul acesta să țin în parohia Boziașului așa numitele exerciții spirituali. Fiind dornic de a vedeà și eu astfel de lucruri mi-am întrerupt călătoria și m-am abătut pe la parohul de acolo, care mi-a fost coleg de școală pe timpul studiilor. Și am nimerit chiar la timpul potrivit.

Exercițiile din vorbă și-au luat începutul Vineri seara în 5 a l. c. cu Paraclisul Preacuratei Vergure Maria. Cu această ocaziune s'a spus poporului adunat în număr mare la sf. biserică programul exercițiilor începute acum și continuânde în zilele următoare — Sâmbătă și Duminecă.

Conform programului Sâmbătă în 6 a l. c. la 8 oare a. m. s'a început serviciul divin cu care ocaziune protopopul districtual M. On. Laurențiu Pascu a predicat despre scopul omului. După finirea s. liturgii s'au făcut rugăciunile îndatinate pentru mărturisire, apoi s'a făcut s. Maslu prin 7 preoți la preste 40 de bolnavi din parohie și jur. La 2 oare p. m. s'a făcut vecernia, iar după finirea acesteia s'au început mărturisirile și s'au continuat până sara târziu mărturisindu-se preste 100 persoane din loc și comunele învecinate; la vecernie a predicat cu multă cunoștință On. Miron Dascăl paroh în Cetate-de-baltă despre mărturisire și sf. cuminecătură.

Duminecă în 7 l. c. dându-se signalul de începerea serviciului divin s'au văzut alergând din toate părțile nu numai parohienii ci și din comunele învecinate în număr așa de mare încât spațioasa și frumoasa biserică din Boziaș abia i-a putut cuprinde pe cei ce dornici erau să-și nutrească sufletele cu pânea cea cerească și cu cuvântul vieții, între cari, spre onoarea lor fie zis, am văzut mulți inteligenți și din Diciosânmărtin. Acum la s. Liturgie a suit amvonul tineru[illegible]

Tragedia Calvarului
mărețața scriere a patimilor Dlui Aristes de N. Bolo

şi harnicul preot din Şomfalău On. Nicolau Platon şi a predicat despre judecata ultimă. Iar la timpul său cei mărturisiţi în ajun sau cuminecat toţi cu mare cucernicie.

După amiazi la 2 oare s'a ţinut vecernia, cu care ocaziune a predicat tinerul preot din Deaş On. Nicolau Berghian despre lux şi mândrie. Cu aceasta ocaziune parohul locului On. Gregeriu Nistor a mulţumit în numele său şi al poporenilor săi confraţilor cari s'au ostenit fără preget ca în timp de 2 zile multe suflete, cari poate că ar fi fost date osândei să se reculeagă, să-şi revină în fire şi să se împace cu Dumnezeu. După finirea acestora sau continuat iarăş mărturisirile ca şi în ziua precedentă mărturisindu-se iar peste 100 de persoane. Cu acesta apoi misiunile propriu zise s'au terminat.

In ziua următoare în 8 a l. c. luni tot în aceasta parohie s'a ţinut sinodul districtual de primăvară la care s'au prezentat toţi preoţii tractuali fără nici o escepţiune, dela care nici chiar octogenarul Mihail P. Lupu din Gamfalău n'a lipsit. Cu aceasta ocaziune şi-a ţinut dizertaţia sa parohul din Cuştelnic On. Ioan Pop vorbind despre speranţa, după care s'au mărturisit toţi preoţii districtuali apoi s'a continuat sinodul propriu zis pertractându-se agendele îndatinate cu acestea ocaziuni.

Observ că exerciţiile acestea au făcut impresiune foarte bună asupra ascultătorilor la ce a contribuit mult melodioasele cântări conduse cu multă desteritate de cantor-docentele din loc George Sabău. Oratorii fără escepţiune au fost la culmea misiunei lor, cari prin exemple potrivite au arătat de-o parte frumseţa virtuţi iar de altă parte uriciunea şi grozăvenia păcatului.

Inchiind acest raport constat că astfel de exerciţii ar fi bine să se ţină cât mai dese, ma chiar în fiecare parohie, atunci poate s'ar regenera toate întru Hristos, căci în timpul de faţă sunt multe de regenerat.

Călătorul.

MAI NOU.

Mercuria trecută s'au pertractat înaintea senatului dela Tribunalul din Cluj, escepţiunile date contra punerii sub acuză a dlui *Augustin Gruiţia,* pentru doue pasage din primul publicat în Nrul 2 în cari procurorul a aflat atâtare. Escepţiunile susţinute cu multă inteligenţă şi iscusinţă de distinsul advocat *Dr. Iuliu Pordea,* ***au fost acceptate de senat, care a respins actul de acuză a procurorului.*** Cest din urmă a însinuat apelată la Tablă.

Noutăţi.

Ştiri personale. Escelenţa Sa Mitropolitul Victor, însoţit de vicenotarul consistorial Iuniu Br. Micu, a plecat Marţi noaptea la Budapesta, spre a lua parte la şedinţele episcopatului catolic, iar Vineri dim. s'a reintors cu bine acasă.

Intru amintirea prof. Nic. Ionaş. Pentru ridicarea unui monument pe mormântul regretatului profesor şi dulce cântăreţ Niculae Ionaş. au mai contribuit: Dr. Paul Tanco, Năsăud 5 cor. Sim. Moldovan, Năsăud 4 cor. Suma adunată până acum 156 cor.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarelor sume:

Internatul de fetiţe: I. Br. Micu, Blaj, 8·33 cor. Vas. Stoian. Aţăl, 15 cor. Rom. Romonţan, Mărgău 29.56 cor. Teod. Nagy, Zau 5 cor. A. C. Domşa, Blaj 13·20 cor. I. Florian, Mădăraş întru amintirea ficelor repauzate Aurelia şi Leontina, 10 cor.

Masa studenţilor: „Olteana" Viştea 30 cor. Vas. Stoian, Aţel 15 cor. Teod. Nagy, Zau 3 cor. „Furnica", Făgăraş 50 cor. „Graniţerul", Dobra 30 cor.

Fondul subsidiar a preoţilor: Teod. Nagy, Zau 5 cor.

Blaj, 31 Martie 1907.

Cassa centrală arhidiecezană.

Directorul suprem din Cluj. Mgn. Kuncz Elek, a cercetat în zilele 13—16 a l. c. gimnaziul nostru, exprimându-se în Conferenţa profesorală din 16 a l. c. în mod foarte elogios asupra mersului şi nivelului instrucţiunei din şcoalele noastre medii de aici.

Convocare. Avem onoare a Vă convoca la adunarea generală extraordinară a institutului de credit şi economii *„Teiuşana"*, care să va ţineà în Teiuş la 12 Maiu 1907 la 3 oare d. p. în localul institutului. Obiectele de pertractat sunt următoarele: 1. Schimbarea firmei în urma sentinţei tribunalului din Alba-Iulia Nr. 928/907 keresk. 2. Modificarea statutelor. Teiuş la 18 April 1907. *Direcţiunea.* I. Br. Hodosiu, Dr. I. Marciac.

Prelegeri populare. Comitetul despărţământului Blaj al Asociaţiunei a început Dumineca trecută seria prelegerilor populare în comuna Veza. Prelegerile s'au ţinut în biserică sub conducerea directorului despărţământului prof. *Ioan F. Negruţiu.* Mai întâi dl *Aurel C. Domşa,* a făcut cunoscut poporului adunat în număr foarte mare, istoricul fundării Asociaţiunei, menirea ei, ţălurile ce doreşte a ajunge, organizaţia etc. arătând în calde cuvinte nizuinţa ce-şi dă pentru propăşirea poporului românesc pe toate terenele. Dnul prof. *Ales. Ciura,* continuând acest şir de idei vorbeşte despre publicaţiile Asociaţiunei şi în special despre „Ţara noastră," cetind câteva pagini foarte potrivite. Se dă cuvântul dlui *Aug. Morar,* provizor dominal în Sâncel, care ţine o prelegere economică despre Vacile cu lapte, esplicând poporului în chip clar preferinţele vacilor de lapte, ales în apropierea oraşelor. După dnul Morariu, ia cuvântul prof. *Dr. Ambrosiu Cheţianu,* ţinând o vorbire foarte instructivă despre păstrarea sănătăţii şi arătând feliuritele boale, cari scurtă viaţa. Combate mai ales alcoolismul şi înşiră toate măsurile luate de stat şi societate pentru stârpirea lui. Toţi conferenţierii au fost viu aclamaţi de cei presenţi, în semn de mulţămită pentru frumoasele şi preţioasele poveţe, ce li-s'au dat. Observ, că un grup de pedagogi, cari veniseră din Blaj la aceste prelegeri, au cântat la început şi sfârşit doue cântări religioase precis esecutate. Prof. Negruţ încheind prelegerile, predă preotului local doue pachete de cărţi, spre a se împărţi celor ştiutori de carte.

Catastrofă. O mare catastrofă de tren s'a întâmplat zilele trecute la un canton de lângă Seghedin. Locomotiva acceleratului, ce mergea spre Budapesta, s'a desfăcut de celealalte vagoane, cari s'au ciocnit de altele, cari erau pe alte şine. Vagonul de durmit, vagonul restaurant şi celealalte vagoane de călători, s'au zdrobit total. Au fost 4 morţi şi o mulţime de răniţi. Intre cei morţi a fost şi senatorul Olanescu cu soţia Alexandrina, pe cari i-a înecat pravul de cărbuni, care a pătruns în vagonul de durmit. Cadavrele lor au fost transportate la Bucureşti.

Petreceri. Inteligenţa română de pe Valea Aiudului are onoarea a Vă învită la Petrecerea ce o va aranjà în 7 Maiu st. n. 1907 (a treia zi de Paşti) în salele şcoalei gr. cat. din Căcova (Vládháza). Venitul curat e destinat pentru biblioteca şcolară.

Dela adunarea dela Blaj. Fotograful Adler din Orăştie a luat din cinci poziţii măreaţa adunare dela Blaj. Unele din pozele acestea sunt foarte frumoase. Le recomandăm cetitorilor. Se pot procurà à 1 cor. bucata dela Librăria arhidiecezană.

Necrolog. † *Remus Barbu*, proprietar în Cricău, după grele suferinţe a trecut la cele eterne Duminecă în 14 Aprile 1907 în etate de 28 ani.

— † *Aurel Mureşan* student de Blaj absolut de a V cl. gimn. în 1904. după o grea şi lungă suferinţă de 3 ani a repauzat în Fizeş în 9 l. c. a. c. Osemintele i sau astrucat în cimiterul de lângă biserica din Fizeş în 12 l. c.

În veci amintirea lor!

Posta Redacţiunii.

M. D. Am primit deja, mulţămită.

Romb. Multă vreme nu ştiam să publicăm ori nu reflexiile trimise, în sfârşit, am crezut de conzult, a nu le publica. Iar ar fi fost prilej să se ridice acuse contra Blajului. De altcum şi situaţia s'a mai îmbunătăţit.

O. P. Vom vedea în numărul viitor.

A apărut:

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

LUCRU PROMPT ŞI SOLID!

Deposit de tot felul de ştofe.

Am onoare a aduce la cunoştinţa onoratului Public din loc şi jur, că cu ziua de azi am deschis un

ATELIER DE CROITORIE

în strada lungă, casele Doamnei Ana Pepelovits.

Efeptuesc tot felul de comande prompt şi solid. In atelierul meu am totodată un bogat deposit de ştofe de primăvară şi vară.

Praxa ce am făcut-o la câteva mari firme din străinătate mă pune în plăcuta poziţie, de-a putea satisface ori cărei comande aparţinătoare acestei branşe. Garantez de o esecutare promptă, solidă şi în condiţiuni avantagioase.

Rugându-mă de sprijinul mult onoratului Public, semnez,

Blaj, 15 Aprilie 1907. Cu toată stima:

Ferdinand Kampf,
croitor pentru domni.

(18) 1—1

Deposit de tot felul de ştofe.

LUCRU PROMPT ŞI SOLID!

Mergi Isusel cu 2 corăbii + 20 fileri porto.

Partea literară.

Ştiinţa şi Religia.

Critica unui articol cu acelaş titlu de Nicanor et Cie în „Viaţa Românească“ Nr. 9.

(Continuare).

Un exemplu va lămuri deosebirea. Ştim cu toţii, că există un mare număr de corpuri cereşti: printre cari ocupă şi pământul locul său în spaţ. Cu studiul acestor corpuri se ocupă Cosmografia şi Astronomia.

Ptolomeu a stăruit să esplice dependenţa şi relaţiunea mutuală a corpurilor cereşti, forţele motoare ale lor ş. a. m., creând sistemul solar, cunoscut sub numele său, sau sistemul geocentric.

Acest sistem, adeverit în aparenţă, servia drept bază cosmografiei multe veacuri. Se ivì în fine un alt bărbat ingenios, marele Copernicus. Indus de motive mai preponderante, câte aflase geniul său, el crează sistemul heliocentric. Acest sistem, la început o simplă ipoteză, devine încă în mintea lui Copernic teorie; iar azi îl aprobează atâtea fapte ştiinţifice, încât s'ar espune batjocurii cine ar mai apără serios sistemul ptolomeic. Sistemul Copernican a devenit t e z ă.

Prin urmare! Ceea ce s'a revoluţionat n'a fost ştiinţa, cosmografia sau astronomia; — dar ipotezele şi teoriile sale.

Să luăm un alt exemplu din ştiinţele naturale.

Botanica şi zoologia vor fi pe cum au fost adevărate ştiinţi, descriind din punct de vedere morfologic, anatomic, fiziologic etc., diversele plante şi animale în a parte de teoriile biologice — creaţiune, materialism, darwinism, evoluţiune etc. Cu toate acestea glorioasele descoperiri biologice pe terenul anatomic şi fiziologic — mulţămită tehnicei microscopice, microtomice şi coloratîve, perfecţionate azi — alcătuesc mai tot atâtea teze ştiinţifice, ce se vor adeveri în veci, ori cum să fie teoriile esplicative ale lor.

Cu un cuvânt. Ştiinţa cu tot cuprinsul faptelor şi fenomenelor sale vedite este imutabilă şi nu se revoluţionează niciodată, deşi se completează prin descoperiri de fapte şi fenomene noue.

Ştiinţa mai cuprinde — din necesitate — diferite ipoteze şi teorii esplicative ale faptelor şi fenomenelor. Aceste ipoteze şi teorii se schimbă dela o generaţie la alta numai de aceea, pentrucă n'au fost sigure şi adevărate, dar mai mult sau mai puţin probabile.

Ce a fost dovedit odată ca adevărat, rămâne adevărat pentru totdeauna. Adevărul nu se revoluţionează niciodată, pentrucă în fond nu-i altceva decât esenţa recunoscută a lucrului: iar esenţa saù firea lucrurilor este neschimbăcioasă.

V.

„Atunci ştiinţa debordează cadrul ve„chiului sistem religios, se ivesc conflicte „între *„ştiinţă“* şi *„religie.“*

Aceste doue rânduri pot avea, în conformitate cu cele expuse, numai un singur înţeles, şi anume: Când se ivesc ipoteze şi teorii noue, pentru a explică lucruri sigure, atunci se poate iscà un *conflict aparent* între ştiinţă şi religie. Şi de ce oare? Pentrucă religiunea prezintă fapte şi adevăruri sigure, iar ipotezele şi teoriile esplicative ale ştiinţii sunt mai mult sau mai puţin apropiate de adevăr, câteodată chiar cu totul îndepărtate de adevăr, în tot cazul probabile. Iar între un fapt real şi între ceva probabil sau improbabil, nici decum nu există un conflict real. Bunăoară neadevărul, improbabilitatea şi o oarecare probabilitate trebue să cedeze unui adevăr.

De aceea vedem, că toate conflictele aparente între religie şi ştiinţă dispar în mintea oamenilor raţionali şi serioşi, pe când cei fluturatici, gata să jure pe toate contradicţiunile, văd numai conflicte peste conflicte.

Ştiinţa a înlăturat de sine multe conflicte de acest soiu: iar *Religia* stă neclătită, sigură fiind, că *adevărul* nu poate fi în contrazicere cu sine însuş.

In practică trebue cumpănit bine, ce spune ştiinţa şi ce spune religia despre o anumită chestiune. Această cercetare singură va fi adeseori îndestulătoare, pentruca multe neînţelegeri să dispără.

Mai multe nu cred de folos a zice, câtă vreme nu ni-se va propune o chestiune specială, ca probă de conflict adevărat între ştiinţă şi religie.

VI.

„Omul însă nu poate trăì fără „religie“ „în senzul general al cuvântului, nu poate „renunţà la baza morală a vieţii şi activităţii „sale. Preţuind în religie mai ales elementul „ei moral, şi . . . el caută să se acomodeze“.

Omul nu poate trăi fără religie în sensul general al cuvântului. cum l'am propus în Nr. I al acestei replice. Adecă: întru cât înţelegem sub religie dependenţa noastră de Creator şi datoriile de supunere şi respect faţă de Dânsul, omul nu poate trăì fără religie. De aceea vedem cele 15,000 de milioane de oameni cu religiune în suflet — unii chiar foarte buni şi drepţi. Ateismul natural nu există. Există numai un ateism artificial, rafinat şi de formă, din cauze particulare, despre care nu vom vorbi aicea.

Fără „religie“ în senz cum a vrut savanta Societate Nicanor et Cie, trăiesc aproape toţi oameni din lume. Săvârşind un act religios, nimenea nu să gândeşte nici la „datele“ ştiinţii, nici la „idealurile omenirii“, nici la „concepţiunile armonioase asupra lumii şi vieţii“.

Din contra. Sub înrâurirea motivelor religioase omul să simte pătruns de încredere, de căinţă, de curaj, de spaimă, de bucurie, de umilinţă etc, după cum sunt faptele sale în conformitate cu datoriile faţă cu Supremul Creator, ori rebeliune.

„Acomodarea“ omului cu nivelul religios şi moral al concetăţenilor săi, nu'l pune încă la adăpostul neliniştii şi turburării lăuntrice. Numai conştiinţa noastră de a ne fi conformat cu cerinţele practice dictate la fiecare pas de glasul intern al Legii Eterne, ea ne va îndreptăţi faţă cu Supremul Creator.

Îndatorirea omului de a ascultà de glasul conştiinţii, va cere adeseori, ca el să reflecteze asupra valorii morale a faptelor sale şi a religiuni ce o profesează. „Acomodarea“ nu va scuza pe un om cult şi gânditor.

In fine. o frază franceză mai e departe de dovadă. Cu părere de rău constatăm, că acomodarea „avec le ciel“ practicată de mulţi Francezi, serveşte mai adeseori drept învălitoare misterioasă a faptelor celor mai urâte şi niertate.

Cu cât mai ideal apare un simplu ţăran, care recunoaşte voios legea creştinească şi duce un trai nevinovat!...

VII.

Din antecedente neexacte şi greşite, nici minune, că urmează nişte absurdităţi, culese cu ceva scrupolozitate de Dnii Nicanor et Cie. În urmă, n'avem ce inzistà asupra logicei acestor deducţiuni. O vorbă numai asupra lucrului propus.

a) „Credo quia absurdum“ . . . Aşa ceva a zis vreodată un idiot sau un răutăcios îndărătnic. Fraza ca atare n'are însă nimica de a face cu religiunea în genere, cu atât mai puţin cu religiunea creştină. Să ne ferim a judecà despre religiune din espresiunile plastice ale lui Luther.

b) „Încercări de interpretare sofistică „a textelor şi a dogmelor, spre a le da un „înţeles, pe care nu l'au putut concepe în„temeietorii religiunii, dar care pare mai „potrivit cu datele ştiinţii, (d. p. pentru con„cepţia imaculată sau învierea morţilor“!)...

Domnilor prea stimaţi! Despre cine e vorba?... despre ce texte şi dogme anume?... Oare despre cele din Koranul Turcilor?... Cari sunt textele autentice? care este înţelesul lor original?... In ce chip privilegiul supernatural „neprihănitei zemisliri“ şi „învierea morţilor“ pare mai potrivită cu datele ştiinţifice de azi?... Cu ce date anume?... Să ne înţelegem!

Nimica mai uşor, decât a grămădi nişte cuvinte, espresive şi concepţiuni nehotărâte şi a alcătui o cogemete frază — fără înţeles. Lipsa de idei, o înlocuesc adeseori vorbe de nimica.

Oare şi aşa un procedeu este ştiinţific?

c) „Speculaţiuni metafizice asupra deli„mitării sferelor „religiei“ şi a „ştiinţii“ „(adese numai pentru a apără dreptul „de cercetare ştiinţifică împotriva atacurilor religiunii) etc“.

Ce vor să zică acestea speculaţiuni asupra limitării sferelor „religiei“ şi a „ştiinţii“? Oare escelenta Societate Nicanor nu recunoaşte limitele diverselor ştiinţi? Aceasta ar fi neştiinţificeşte! Cum deci?... Numai ştiinţa religiunii să fie un median sau o mahala, unde ori ce derbedeu să aibă dreptul a strigà ce-i place?... Orice ştiinţă, ba chiar orice meserie îşi are domenul său. Dacă n'am îndrăzni să criticăm uneltele unui cizmar sau croitor, în atelierul lor, oare ne va fi permis să proclamăm orice nebunie pe domenul ştiinţii? De ce filologii nu se amestecă în ştiinţele matematice, matematicii în drept etc; numai ştiinţa religiei să fie adăpostul, unde toate prostiile omeneşti să fie respectate de oamenii cu religie şi de teologi?

Nu! Tuturora ni să aplică zisa lui Apele: Sutor, ne ultra crepidam!

(Va urmà).

Chestii contimporane.

IX.

Biserica românească în veacul XX.

(Continuare şi fine).

3. Predica. Şi aici pot începe cu pomenirea anilor trecuţi. Acum 2—3 ani în „Poporul Român“ şi în urma lui în alte foi s'a discutat mult chestia predicii în bisericile noastre, dovedindu-se, că în ge[illegible]e nici 1 predică nu vine la an pe 1 b[illegible]n! — Nu dau crezământ statisticei, d[illegible] s'a folosit Poporul Român, dar aceea [illegible] şi ne doare pe toţi, că biserica rom[illegible] nici la anul Domnului 1907 nu a [illegible]olo, să fie în ea predica barem str[illegible]lică *(oare[1]) pentru toate Duminecile* şi [illegible]ională. — Dar asta e încă puţin! La noi bine, avem unele sate obscure, ascunse, unde poate decând este biserica, predică nu s'a auzit: dar în România aşa este în oraşe, în mănăstiri, la catedrale! Şi în Sibiiu şi în Bucureşti, clericii greco-orientali merg la bisericile catolice, să înveţe a predică! Asta totuş e mult! Pentru Dumnezeu, cu ce să nutrim sufletele evlavioase ale creştinilor, cari vin la biserică, să caute mângâiere, încălzire, cunoştinţe mai înalte, înţelepciune sfântă!? Cu „zbârnâitul pe nas al unui cantor alcoolizat, la o vecernie somnoroasă?“ Cu nişte căzanii, din secolii trecuţi, cari nici exigenţelor poporului nostru, nici vremilor de azi nu mai răspund? Dacă este biserica instituţie culturală şi religioso-morală, aceea — în partea subiectivă — numai prin predică este! — Şi cum vom îndreptă noi viaţa religioasă şi morală a poporului fără învăţătură? întreb eu. Cum vom stârpi credinţa oarbă, deşartă[2]), superstiţiile, concubinajul, alcoolizmul şi multe alte rele, ce bântue şi azi încă la poporul nostru? Dar ştiut este, că predica e şi un puternic mijloc social, de care să tem şi socialiştii. Şi în sfârşit: cum vom puteà ţineà inteligenţa noastră în sinul bisericii, fără predică, potrivită sufletului aceleia. „Căci dacă ritualul, vesmântul, rugăciunea nu se pot schimbà, nu e tot aşà şi cu predica. Eà e slobodă — ba chiar trebue, dacă vrea să fie mişcătoare şi să aducă folos, — *a răscoli tot sufletul omului de astăzi, a se întinde asupra tuturor împrejurărilor lui şi a-i atinge toate idealele*“ (Iorga, Sămănătorul, 1905 p. 458).

Domnul Hristos a zis: „trebue să vestesc împărăţia lui Dumnezeu, căci pentru aceea sum trimes“ (Luca 4, 13). Asemenea apostolii ţineau de cea mai grea răspundere a lor: a predică. Pentru funcţiunile mai uşoare alegeau diaconi, iar ei toţi ziceau despre sine cu sf. Pavel: „nu m'a trimis Hristos să botez, ci să predic“ (I. Cor. 1, 17). In biserica veche partea de căpetenie a cultului divin, după convenirile euharistice, erà predica; şi încă rezervată episcopilor. Cu multă delectare sufletească cetim omiliile sfinţilor Părinţi, în cari esplicau poporului cărţile sf. şi învăţăturile mântuitoare! In evul mediu s'a schimbat lucrul, mai ales în biserica orientală. Şi în biserica latină aflăm decadinţă, dar misiunile aici n'au încetat niciodată; Conciliul Tridentin (1545—64) i-a dat apoi un impulz puternic de renaştere. — In cea orientală? Organizmul şi viaţa bisericei s'au redus la un formalism gol, ceremonii splendide; propovăduirea cuvântului a încetat. Omiliile sf. Părinţi au fost înlocuite cu nişte cazanii, din cari a secat de mult tot miezul, tot sucul nutritor.

Aşa a ajuns şi biserica românească în starea deplorabilă, în care a tângit sute de ani, şi în care se află, în cele mai multe locuri şi azi. O icoană nimerită a bisericei noastre din trecut, e următoarea: „La sărbători mai mari — ad augendam sollemnitatem — popa îşi punea ochelarii pe nas, luà bucoavnele vechi, moştenite dela strămoşi, tamquam summam scientiae theologicae, şi cetià din ele cu glas domol, tremurător; pentru lumea aceasta n'ar fi adaus ceva, parte din neştiinţă, parte din respectarea regulei bătrâneşti: noli esse doctior, quam liber hic sanctus; quae approbata sunt, haec nobis lege, tua tute tibi habe et serva.“ (Cf. *Nilles;* Symbolae, *Siegescu:* A magyarországi románok szt. Uniója). Oricât să se însufleţască unii (D. Goga?) de icoana aceasta, cred, că ea nu mai poate formà obiectul ambiţiunei noastre. Pe viitor nu mai putem stà aşa. Intre multele inovaţii, ce ni-o aduce veacul XX. va fi: *predica* în biserici, în toate Duminecile şi sărbătorile. Trebue prescrisă predicarea în mod obligător. Numai poate fi piedecă, că nu avem preoţi cualificaţi. In sfârşit a face o predică mai simplă, nu trebue să fi absolvat facultate! Pot fi şi preoţi absoluţi de Universitate, cari nu predică. Cualificaţie este. Chiar nouă unităilor ni-se impută, că preoţii nostrii au opt clase gimnaziale, academie teologică şi totuş nu întrec pe gr. or. Acestea socotindu-le, cred, că şi Dl N. Zugrav ar lăsà ceva din părerea, că „a predică şi prescrie predici sistematice în toate duminecile şi sărbătorile anului, mi-se pare imposibil“ (cum crede dumniasa în frumoasa dizertaţie: *„Să predicăm“* publicată în „Unirea“ din anul trecut.)

Altă întrebare e, că oare pe lângă ritul bisericesc de azi, pute-am ieşi la cale şi cu predica? Ştim că azi în fiecare duminecă şi sărbătoare se cântă la biserici utrenia şi sf. liturgie, sau împreună sau separat. Iar acestea durează cel puţin 2 oare. Acum să mai socotim şi predica $^1/_2$ oară, oare nu va fi asta prea mult pentru poporul obosit de munca de peste săptămână? Nu-e fără scop al ocupa atâta? Nu s'ar putea schimba cumva *ritul,* pentru a putea stringe la un loc cuvenit şi comod şi pe sama predicei, partea integrantă a acestui rit?...

O chibzuială serioasă a lucrului, poate ni-ar da răspuns şi la întrebarea aceasta!

De chestia aceasta ne ferim aici. Observ numai că a revelat-o deja dr G. Ciuhandu în *Revista teologică* (nr. 2 p. 69—70). ajungând la unele concluzii, nu tocmai de laudă. Una trebue să ştim: orice inovaţie, orice mutare a disciplinei bisericeşti, conformspiritului timpului, e cu putinţă, dar la noi *numai în biserica unită.* Disciplina bisericească o prescriu legi universale. Unei legi universale i-se poate deroga numai prin forul competent (legislator universal), acest legislator universal e după teoria ortodocşilor sinodul ecumenic al celor 5 biserici ortodocse, iar cu un atare sinod s'a gătat. Ortodocşii sau desperează, sau erump în anarhie. La noi legislator universal e conciliul ecumenic, dar în lipsa acestuia e şi numai Patriarhul dela Roma. Biserica noastră particulară, în conciliul său, aduce decrete, Papa le aprobă şi e cu putinţă o evoluţie salutară în aşezămintele şi disciplina bisericei noastre şi pentru stăformarea aceleia în toată forma după recerinţele spiritului nou. Un argument neobicinuit, dar puternic e acesta, pentru superioritatea bisericei unite asupra celeialalte, care *biserică adevărat naţională niciodată nu va putea fi....*

Nicolae O. Brînzeu.

[1]) Zic: *strâns* obligătoare, căci altcum în biserica unită e prescrisă (Cf. Marcu, Teol. past. vol. I. pag. 81), dar fără sancţiunea trebuincioasă şi fără a fi realizată în praxă nici acolo, unde ar fi cu putinţă.

[2]) În *„Neamul Românesc“* (14 Ian. 1907 pag. 301) publică cineva următoarele: în biserica sfântului Dumitru din Suceava se află un tablou, legat în strălucite rame aurite şi care departe pare a fi o icoană. Creştinii, impresionaţi de înfăţişarea aleasă a acelui tablou, fac cruci mai mari, mătănii mai pioase şi rugi mai fierbinţi: în fine i-se închină, de se prăpădesc. De curiozitate m'am apropiat şi eu, să văd, ce »icoană« e aceea; şi ce să descoper? *O coscogea reclamă a Expoziţiei noastre.“*

Bibliografie.

A apărut:

Hipnotism şi Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Despre aceesta carte scrie „Lupta“ în Nr. 38 din 1907:

— Studiul părintelui Dr. V. Suciu, reprezintă un interes nu numai pentru oameni bisericei, cari sunt lămuriţi pe deplin asupra învăţăturilor bisericei, ci şi pentru clasa noastră cultă, în urechile căreia au pătruns glasurile falşe ale pseudoştiinţei spiritiste şi hipnotiste. In literatura noastră nimeni n'a combătut atât de temeinic cele două direcţiuni, cum se face aceasta în cartea, de care ne ocupăm — şi tocmai aici zace meritul ei. După articole de informaţie gazetăreescă, după şedinţe spiritiste la cari se ridică mese şi vorbesc spiritele celor morţi spre uimirea participanţilor cu părul măciucă — avem în sfârşit un studiu în care se reduc toate minunile introduse în lume de fapt prin Messmer la valoarea lor reală şi care are şi menirea de a apăra adevărurile cuprinse în învăţăturile bisericeşti, de falşitate ispititoare a învăţăturilor acestora.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

— ***Prohodul Dlui Nostru Isus Hristos*** costă ***35*** fil. cu porto. — A se adresà la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

6500 meri nobili
de 4 şi 5 ani
de soiurile **Batuli, Carmelit-Reinette, Cassel-Reinette, Goldparmän, Poinic, Stettin**
sunt de vânzare
la moşia subscrisei din Şmig (Somogyom).

Preţul unui pom numai **70 fil. (35 cr.),** la cumpărări în massă dela 200 bucăţi în sus 10% rabat.

Preţul e a se asemnà deodată cu comandele la adresa subscrisei. — Spedarea se efectueşte din gara Medgyes, şi până aci fără spese.

Emilia Dr. Russu,
soţie de advocat.

(15) 3—3 Sibiiu — Nagyszeben.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric

(8) 44—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

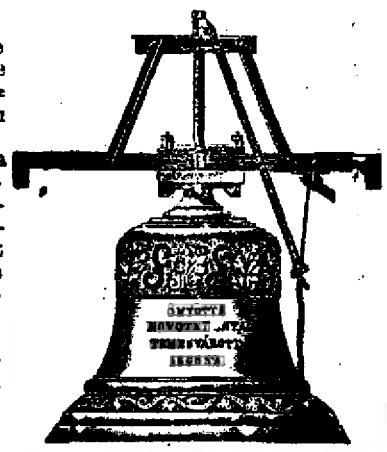

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(7) 44—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de foc şi ocendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte

economă

asupra vieţ ului

în toate combinaţiile, cedente pentru cazul morţii şi cu termin fix. as. urmea de copii, de estre, rente pe vieaţa rupolozită etc. etc.

Asigurări poporale fără n'avem ce medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu 1. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 10—? **Blaj—Balázsfalva.**

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·28	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·55
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor. □ □ . □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine în 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, vila va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 2—10 **CORNEL DEMETER, apotecar.**

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarchie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 27 Aprilie 1907. Numărul 17.

Biserica catolică şi statul naţional.

Nici când nu s'a făcut atâta vorbă pe tema chestiei naţionalităţilor ca tocmai acuma. Şi minune mare, toţi aproape scriu sine ira et studio, ceea ce o accentuiază înainte, nu cumva cetitorii să creadă contrarul. Incă nici nu sunt sfârşite expunerile unui Farkas Pál dr. (Wolfner Pál) din Ujság, care arată primejdia cea mare, în care se află statul ungar prin aceia, că românii să îmbogăţesc, că băncile române prosperează şi să înmulţesc, că poporul e blând ca oaia, numai mizerabilii de agitatori atâţă oamenii pacinici în contra statului şi iată cetim un altul.

Dr. Notter Antal în „Egyházmegyei Közlöny" Nrii 15, 16 merge în şovinismul său (fiind ungur neaoş), atât de departe, încât procedura bisericei catolice din Ungaria în chestiunea naţionalităţilor o justifică prin prea riscata aserţiune, că biserica catolică peste tot este dujmana ori cărei grupări naţionaliste şi recunoaşte pretutindenia numai dreptul de existinţă a limbei statului. Prin urmare biserica catolică ungară trebue să deie tot sprijinul ei statului, ca acesta să înfrângă mişcarea naţionalistă pe toate terenele, restringând limba română, slovacă, germână etc. curat numai la uzul privat şi să permită folosirea ei numai atunci, când respectivii nu ştiu limba statului sau nu o vorbesc cu intenţiune de a să făli cu naţionalitatea lor. In toate celealalte cazuri statul, pentru aş asigură existinţa, e îndreptăţit a pedepsi dujmanii săi chiar şi cu sclăvie sau moarte.

Până aci a înfierbântat lupta din parlament crerii unora, încât chiar şi din pacinici şvabi, preoţi catolici, a făcut lei, gata de a sări întru apărarea ţării în contra naţionalităţilor.

Articolii aceştia însă denoată şi altceva. Denoată anume zăpăceala aceea teribilă, în care să află de prezent biserica romano-catolică. Credincioşii ei sunt în mare parte slovaci, şvabi, bunievaţi, croaţi, — cari cer cu inzistinţă şcoală în limba lor, predică în limba lor, cântări bisericeşti în limba lor, şi capii lor pe deoparte, ca păstori sufleteşti, nu-şi pot ascunde urechile dinaintea acestor pretenziuni creştineşti, dar tot atunci să nizuiesc a propagà limba statului, cu toate mijloacele. Intr'adevăr Scyla şi Charibdis. Preoţimea lor e de asemenea în completa neorientare faţă de ţinuta episcopilor.

Iată pentruce în chestiunea proiectului de lege a lui Apponyi biserica romano-catolică ungară a păţit un fiasco complet. Ar fi vrut ca să fie şi drepturile bisericei întregi, şi credincioşii lor satisfăcuţi, dar şi cerinţelor guvernului să satisfacă.

In dietă abatele Molnár János la desbaterea generală a vorbit în contra proiectului în numele episcopatului catolic şi în numele bisericei catolice, Apponyi i-a răspuns, că în numele episcopatului şi bisericei catolice să nu vorbească, de oarece episcopatul s'a declarat pentru proiectul său.

In Casa Magnaţilor vorbeşte tinărul episcop Prohaszka pentru promovarea limbei slovăceşti, pentru tipărirea de cărţi slovăceşti, dar unul nu să află, care să-l secundeze.

FOIŢĂ.

Divorţaţi—împreunaţi.

Scend comică de actualitate — de

Sigm. Schlesinger.

(În cancelaria Advocatului).

Advocatul. Bărbatul. Femeia.

Adv. Mă bucur foarte mult, că vă pot salutà odată şi în cancelaria mea! Ştiţi, că-mi faceţi o deosebită plăcere? Oameni, cari în viaţa lor nu au avut a face nimic cu advocatul, doară nu aveţi de gând să-mi daţi ceva de lucru?

Bărb. Şi încă ce lucru momentos!

Adv. (surprins): Cu adevărat? Asta ar fi totuş —

Fem. Voim să ne divorţăm.

Adv. (sărind în sus): Ce-e? Ce fel? (începe a râde): Şi eu mă las încă a fi prins în laţ şi tras pe sfoară! Frumoasă glumă!

Bărb. Te înşeli! Nici când am stat înaintea altarului, n'a fost mai mare seriozitate, decât acum.

Fem. Poatecă atunci am fost mai puţin în clar cu noi înşine decât acum.

Adv. (încă tot glumind, cam în batjocură): Şi acum sunteţi dar? —

Bărb. Perfect, nici un strop de neclaritate nu mai există între noi.

Fem. Tocmai pentru aceea doară voim a ne divorţà.

Adv. Un argument evident, a bună samă (înfocat, gălăjos). Dapoi doară că asta-i absurd, curată nebunie, abstrăgând dela aceea, că e pură imposibilitate.

Bărb. Ce ne-ar puteà împiedecà?

Fem. Copii doară n'avem.

Adv. Dar oameni buni, *interese comune*, neseparabile sunt la mijloc. Nu uitaţi, că nu sunteţi numai conjugi, ci şi companioni, că şi dintr'o parte şi din cealaltă v'aţi pus averea voastră la olaltă, şi aceasta floteză? — Şi apoi a sfârticà şi a ruinà aşa ceva, ar fi o crimă strigătoare la cer.

Fem. Doară la aşa ceva nici că nu să gândeşte nime. Ca să poţi fi companion cu cineva doară nu trebue să fi căsătorit cu el!

Bărb. Se înţelege. *Legătura conjugală* desfăcută, să va suplinì în mod simplu prin un *contract* de asociare.

Fem. Şi rupt ales, scurt şi bine, ne divorţăm!

Adv. (mănios şi hotărât). Dar nu cu ajutorul meu! — pentru aşa ceva căutaţi-vă, mă rog, pe altcineva. (furios măsură chilia sus şi în jos). Mulţumesc de asemenea clientelă. E nemai auzit aşa ceva! A să cere dela mine, că eu să stau întru ajutor la o *astfel* de nebunie. (să răsteşte către ei şi strigă). Cine vă dă dreptul a-mi nimici cea mai plăcută a mea — partie de taroc? (melancolic şi sincer). Să nu mai poată venì omul la cuibul vostru atât de plăcut şi familiar, să nu-şi mai poată face partia sa de taroc, răsbolindu-se după draga sa voie, fără a fi tractat cu grobionităţi?! Singurii jucători de taroc, pe cari i-am întâlnit în viaţa mea, cari nici odată nu să ceartă —

Biserica romano-catolică ungară e în totală zăpăceală. Pe de-o parte e mulţimea mare a credincioşilor, cari hrana sufletească o cer în limba lor şi episcopii trebue să-i asculte, pe de altă parte e guvernul, este opinia publică extremă magiară, care nu raţionează, nu judecă, nu vrea să ştie de nimic, ci pretinde dela episcopi ca cu toate mijloacele să-şi înveţe credincioşii limba magiară.

Mirare e că apoi câte un Notter scrie câte un articol de felul de mai sus? Ori că în creerul lui vede dujmani în toţi aceia, cari ţin la limba lor, vreau să o cultive şi nu să vor îndestuli nici când cu aceea, ca statul să *permită* a să vorbì *„numai cele câteva sute de cuvinte, câte le vorbeşte poporul?“*

Misiuni poporale.

I.

In 4, 5, 6, 7 April n. a. c. s'au ţinut exerciţii spirituali în *Cămăraşul-deşert,* tractul Cătinei. La acestea manevre sufleteşti a participat nu numai credincioşii greco-cat. din Cămăraş, ci şi din mai multe comune din jur, din Sâmbotelec, Şărmaşul-mare, Şărmăşel, Ţăgşor, Balda, Năoiu etc. Păr. *Constantin Rusu* din Şărmaş a condus poporul de acolo în procesiune în 2 rânduri: în 5 şi 7 April. Poporul din Sâmbotelec, după cum spunea păr. *Ioan Bozac,* părându-se, a participat întreg. — Erà atât de mângâietor şi înălţător când se vedeau dimineaţa cetecete, alergând pe drumuri şi poteci spre Cămăraş, iar seara înapoind la ale lor în linişte, împăcaţi cu conştiinţa, cu Dumnezeu şi deaproapele! Bună impresiune a făcut asupra poporului participarea la misiuni a membrilor familielor de preoţi din acel jur, participarea mai multor inteligenţi magiari din Cămăraş şi a Dlui Veszprémi, protopretor în Şermaşul-mare, care s'a convins, că la misiunile sacre poporali nu se face politică, ci poporul să roagă, ascultă predici, să luminează, să moaie la inimă, să mărturisească şi cuminecă, apoi să hotărească, ca să se desbaiere de păcate şi viţii, cari nimicesc nu numai fericirea vecinică, ci pun stavile înaintea progresului statului şi a neamurilor.

Au muncit cu mare zel şi căldură, făcând serviţiile divine, ascultând mărturisirile sutelor de credincioşi, administrând s. Maslu şi cercetând morboşii, — preoţii: *Simeon Pop* din Năoiu, *Constantin Rusu* din Şermaşul mare, *Ioan Bozac,* din Sâmbotelec, *Traian Hădărean* din Cămăraşul-deşert, *Octavian Florian* din Ţăgşor şi *Ioan Cârnaţiu* din Balda. — Predicile în număr de 12, le-a rostit păr. Ştefan Roşian din Blaj, vorbind în mai multe rânduri în liber din consideraţie faţă cu poporul, pe care nu-l puteà cuprinde biserica.

In 7 April, după celebrarea sf. Liturgii şi cuminecarea credincioşilor, preoţii cu marea mulţime de popor, au ieşit în procesiune la cimiter, unde s'au făcut rugăciuni pentru morţi, s'a stropit poporul cu apă sfinţită, s'a rostit ultima predică despre statornicie, după care păr. *Hădărean* emoţionat până la lacrămi a mulţumit poporului, pentrucă a dat dovezi de sentimentele creştineşti, ce le are şi preoţilor pentru ajutorul prestat la aranjarea acelei măreţe sărbători sufleteşti, care va rămânea neuitată. Tot atunci a mulţămit şi Dl protopretore Veszprémi părintelui Roşian pentru edificătoarea lucrare, ce a desvoltat-o în Cămăraş.

Cântările în biserică le-au executat învăţătorii: *Iuliu German* din Sâmbotelec şi *Dionisiu Olariu* din Şermaşul mare.

* * *

Oare când se vor convinge toţi preoţii nostri despre necesitatea acestor lucrări spirituali, cari au influinţă hotărâtă nu numai asupra sufletului, ci şi asupra binelui material a poporului?!

M.

II.

În zilele 10. 11 şi 12 Aprilie n. a. c. s'au ţinut, sub conducerea Părintelui Spiritual al Seminarului din Blaj, M. On. Ştefan Roşian, misiuni poporale în comuna Baru mare, situată în protopopiatul Jiului. Rezultatul acestor misiuni săvârşite după un plan bine statorit a fost peste toată aşteptarea. Părintele Roşian a rostit zece predici, dintre cari patru, din cauza mulţimei poporului, afară în curtea bisericii.— Pentru a ne puteà face o ideie despre efectul moral voiu aminti, că preoţii: A. Bologa, N. Zugrav, I. Pataki, I. Pepenar, G. Todoran, I. Saturn, A Suciu şi N. Voin, o parte în continuu altă parte mai mult timp, au spovedit, iar Vineri în 12 Aprilie la Liturgia Inainte Sfinţitelor, trei preoţi, din trei potire, au cuminecat poporul în decurs de trei pătrare de oară, deşi mulţi credincioşi din Baru şi Petros au amânat primirea s. Cuminecături pe 13 April. Bucuria sufletească a credincioşilor din loc şi din împrejurime a fost atât de mare, încât spontan, şi în mai multe rânduri au erupt în strigăte de mulţămită la adresa Păr. Roşian,

---

Fem. Pentrucă preste zi ne certasem destul.

Bărb. Partia de taroc erà doară singurele noastre ceasuri de pauză.

Adv. Mie mi-e tot atâta. A-ţi fost jucători de model. O, şi a nu mai află o asemenea păreche! Şi acestia vreau să se desfacă?

Bărb. Cine o zice asta?

Fem. Nici prin gând nu ne trece.

Adv. (buimăcit să înhoalbă un moment la ei, să prinde de cap, apoi le prinde mânile în modul, cum pipăeşti pulzul). Mă rog (lăsându-le mânile, apoi iarăş strigând). Fiţi buni şi nu mă faceţi şi pe mine aşa de şuchiat, pe cum sunteţi voi. — Eu am aici cancelaria mea, iar nu o casă de nebuni. — Acum zic oamenii ăştia iarăş, că ei nu vor să se despartă!

Bărb. Apoi da, vrem numai să ne divorţăm.

Fem. Dar la olaltă *vrem* să rămânem.

Adv. (rabiat). Vă rog să aveţi *oare careva respect* faţă de susţinerea ecvilibriului meu mental — aşa ceva nu mai e plăcut, e lucru încurcat. A suportà aşa ceva, nu poţi pretinde dela nici un om cu mintea la loc.

Bărb. (cu uimire zimbitoare). Nu pot pricepe, de ce această iritaţie, — doară lucrul e aşa de simplu.

Adv. (furios). *Simplu* numeşte omul *acesta* lucrul ăsta — şi asta şi-o mai permite încă —

Bărb. Apoi da, fireşte. — Dar, să ne ocupăm locurile, (conducând pe advocat la scaunul său) pentrucă înainte de toate să ni-se stâmpere nervii iritaţi. (Şi ei şi femeia cuprind loc). Aşadară, cu viaţa conjugală la noi doi nu mai merge treaba — ajungem tot dintr'o ceartă într'alta — apoi pentru un timp oare care să compun treburile, ca iarăş să isbugnească din nou. Femeia mea e predomnită de un fel de întipuire, că a-şi perzecuta-o, ea e de credinţa, că şi aceea „puţinică independenţă, care să concede femeilor de bărbatul stăpânitoriu,“ a-şi umblà să i-o mărginesc. —

Fem. (întrerupând). Şi doară asta nu e adevărat? (Întoarsă spre advocat). In toate zilele trebue să-mi aud, că o voinţă unitară trebue să domnească în casă şi în întreprindere, că comunitatea conjugală pe asta să bazează — eu să fiu încredinţată, că el nimica nu va face spre paguba mea — cea mai mică obiecţiune, ce i-o fac la câte ceva, el o conziderà de neîncredere faţă de dânsul — acum îi încrucişez calea ici, acum colo — şi apoi o voinţă proprie cât de cât fiecare om ar dorì bucuros să aibă, oricât de căsătorit să fie.

Bărb. Cu un cuvânt, ieri am aflat acum, că unde zace buba rănlui, şi anume cauza tuturor certelor şi neîndestulirilor neîncetate şi gețoase este cătuşa legăturii conjugali, — având omul simţul acela, că este înlănţuit aşa, cât toate trebue să le sufere dela celalalt, pentrucă odată în viaţă şi-a scăpat din gură un „Da“, că acest „Da“ are putere constringătoare, ca şi când în toată zina l-ai repetà din nou, atunci te cătrăneşti, ajungi din ce în ce într'un fel de nervozitate perpetuă, tot lucrul îl iei mai greu decât să cade, şi o mică minuţiozitate dă anză la cele mai mari neplăceri — din conflicte nu mai iese omul niciodată —

Fem. Şi pentru aceea am socotit să o probăm odată ca să ne recăpătăm libertatea.

Bărb. (cu emfază veselă): Şi apoi să trăim la olaltă ca oameni liberi.

Adv. (începe a rîde): A! acum pricep. (Rizând tot mai tare). Voi adecă, liber după Nestrog, voiţi să vă *„raliaţi* de către olaltă“ ca apoi iarăşi să vă „separaţi laolaltă“. Ştiţi, că idea asta-i colosală — a bună samă un mijloc foarte radical — şi v'au venit, cum s'ar zice, cât ai bate în pălmi de azi pe mâne.

Bărb. (cu rezoluţie satisfăcută): Ceeace *trebue* să fie, să se facă repede. Atunci am *eu* independenţa mea, *ea* independenţa sa, şi apoi ca două independenţe libere rămânem la olaltă, — că doară tot de olaltă ne ţinem noi. — (Întors către femeie, cu o violenţă comică): Ori poate-că tu doară îţi închipuieşti, că fiind de tot independentă, ai putea trăi fără de mine?

Fem. (tot aşa): Ca şi când *el* ar pute-o duce o zi fără de mine.

Bărb. (continuând tot în dispoziţia de mai înainte): Dar căsătoriţi nu vom fi laolaltă,

care nu şi-a pregetat a osteni la aşa o depărtare, ascultând invitarea M. On. Protopop districtual Ştefan Radic. — In numele acestui popor şi a preoţimei districtuali, în loc de mulţumită, îi dorim Părintelui Spiritual să aibă mângăierea sufletească a misionarului, ce-şi vede roadele îmbelşugate ale misiunii sale, şi mai ales îi cerem dela bunul Dumnezeu răsplata cerească! — Amintesc, că P. S. Sa Domnul Episcop Dr. V. Hossu, a trimis o scrisoare, în care a împărtăşit binecuvântarea arhierească poporului şi preoţilor, cari au participat şi cooperat la misiuni, spunând şi de data aceasta câtă dragoste şi interes are faţă de acestea lucrări de mare importanţă.

A. P. B.

REVISTE.

Budapesta. Ungurii fac de pe acuma sgomot în jurul jubilarii de 40 ani dela încoronarea Monarhului nostru. Sărbarea jubileului va fi în 8 Iuniu. Programul sărbării încă nu e cunoscut. Monarhul va dà atunci şi amnestie tuturor desertorilor militari.

*

Desbaterea proiectului de lege referitor la şcoalele confesionale merge cu iuţală. Deja proiectul e desbătut jumătate, partea cea mai grea, mâne se va termina tot.

*

Furia şovinismului a erupt şi în alma mater. Profesorul dela catedra română dimpreună cu ascultătorii români în decursul prelegerilor au fost batjocoriţi şi huiduiţi într'un chip unguresc. In 23 c. s'a ţinut o întrunire în care s'a protestat contra limbei române. In fruntea esaltaţilor a fost faimosul Nagy György.

Rusia. Soartea dumei de acuma e aceeaş ca a primei. Conflictul între guvern şi duma să va sfârşì cu dizolvarea celei din urmă. Să susţine de o parte că Stolipin nu să bucură de toată încrederea Curţii, de alta însă să menţine ştirea că Ţarul e gata să disoalve Duma dacă va propune Stolipin. Catastroafa o va provocà abună seamă chestia agrară, care e cea mai ardentă. Stolipin crede, că prin regularea creditului agrar, colonizarea Asiei şi prin eliberarea ţărănimei, spiritele să vor calmà. Contra acestora să ridică democraţii şi muncitorii, cari cer împământenirea tuturora.

CORESPONDINŢE.

— *Din Vicariat.* —

In Nr. 15 a. c. „Unirea“ publicând raportul dlui Bârseanu despre sinodul vicarial, atinge şi chestia subtragerii alor 10% din subsidiul erarial pentru fondul deficenţilor. In raportul aceasta chestiunea e prezentată în nişte colori foarte falze, e ofenzată majoritatea covârşitoare a preoţimei din vicariat.

Voiu espune aceasta chestiune aşa după cum s'a desvoltat şi apoi cetitorii vor vedeà, dacă e aceasta *răsvrătire* sau nu. Dela început declar, că eu sunt firm convins, că Superiorilor nostri le place, ca preoţimea cu toată sinceritatea să-şi îndrepte plângerile şi rugările sale cătră Ei, iar nu pe alte căi să înzulte Archiereii, să se adreseze la Ministru, sau la orî cine altul şi să amenințe cu schimbatul firmei.

Îndată ce s'a lăţit vestea despre deciziunile sinodului arhidiecezan mai mulţi preoţi din vicariat am înaintat oficiului vicarial o scrisoare, al cărei cuprins în rezumat e următorul: Ne-am bucurat, că sinodul arhidiecezan s'a ocupat şi cu fondul deficienţilor şi viduo-orfanal, de oarece starea de până acum era de nesuferit, dar pe cât de mare ne-a fost bucuria, că sinodul a decis augmentarea acelui fond, pe atât de mare ne-a fost durerea, că aceea augmentare s'a făcut prin nedreptăţirea preoţilor celor lipsiţi şi prin părtinirea celor bine dotaţi. S'a decis adecă să se subtragă din ajutorul de stat 10%, dar prin aceasta ajungem ca preoţii din parohiile slabe dau mai mult fondului amintit, decât preoţii din parohiile bune. Ca să se facă evident, s'a compus o tabelă, în care s'a înşirat o parte din parohiile din vicariat şi o parte din parohiile celea mai bune. S'a arătat venitul congrual al acelor parohii şi ajutorul de stat ce l'au avut în 1905 şi s'a văzut, că mulţi preoţi din vicariat după decisiunea de mai sus au să solvească fondului amintit peste jumătate, ba chiar şi mai mult decât le e venitul congrual, pe când cei din parohiile bune, sau nu dau decât taxa statutară, sau foarte puţin peste aceea. Nu înşir aici tabela aceea, pentruca să nu ocup prea mult spaţ, dar fiecare preot şi-o poate compune, dacă ia în mână Şematismul din 1906, în care e indus şi venitul congrual al fiecărei parohii, şi circularul prin care s'a făcut cunoscută împărţirea ajutorului de stat.

---

nu vom fi sclavi aceluia „Da“ de odinioară, care vrea să ne ţină pe toată viaţa sub inspecţiunea sa poliţială — în toată dimineaţa aşa zicând ne vom putea da din nou acel „Da“ de bună voie pentru ziua aceea, cu conştiinţa veselă, că nu face nimica, dacă până la amiazi ne vom socotì altmintrea — pentrncă doară suntem liberi — dară nu ne vom socoti altmintrea — togmai *pentrucă* suntem liberi — cu aceasta vor încetà şi susceptibilităţile şi mistificaţiunile.

Fem. El îmi va da *mie* pace, ca să nu-i fug dela casă.

Bărb. Şi *ea mie*, şi —

Adv. Şi, şi — şi cu porţia noastră de taroc cum stă treaba?

Bărb. Aceea rămâne cum a fost.

Adv. Foarte frumos — dar cum? Dacă voi, între acestea eventuale relaţiuni schimbate, veţi petrece toată ziua în pace, atunci sara la jocul de cărţi veţi începe cearta — căci fără nici un pic de ceartă nu poate trăi nici un om, asta e o trebuinţă inevitabilă pentru viaţă, ca sarea în bucate, — atunci apoi şi partia mea de taroc cea mai frumoasă desfătare pentru mine, va merge pe copcă.

Bărb. (rîzând): Ei, apoi această mică jertfă de pretinie se va putea aduce doară pentru liniştirea vieţei noastre! — Dar, nu e adevărat, că pentru această idee mântuitoare eu mă pot fălì încâtva? Pentrucă ea dela *mine* a purces.

Adv. Nu de tot — cel puţin *originală* nu e. *Ungaria* încă voieşte doară să se separeze de *Austria*, numai pentru că fiind *„independenţa liberă“* să rămână împreună cu Austria, şi *voi* acest program de separaţiune unguresc simpliciter voiţi al transpune în viaţa conjugală.

Bărb. Cu deosebire numai, că *noi* purcedem *în mod sincer* şi că idea *noastră* de separaţiune este sănătoasă şi cu minte.

Adv. Tot aşa zic şi Ungurii.

Bărb. Fie cum va fi — să ne căutăm alevea alt advocat?

Fem. Aceasta ar fi grozav — a descoperi acest secret unui străin.

Adv. Nu-i de lipsă, ieu eu canza asupra-mi.

Ambii. (veseli): O, aceasta-i frumos, aceasta-i amicabil.

Adv. Dar sub o condiţie.

Bărb. Care sperăm, că va fi uşor de împlinit.

Adv. Şi încă foarte uşor. Nu cer alta, decât să faceţi şi voi aceea ce cam fac şi Ungurii — să mai amânaţi treaba asta puţintel.

Fem. Numai amânăm nimic. Aceasta-i contra naturei mele. Eu sum impacientă, de mă sfărâm de tot.

Adv. Doar nu mai impacientă de cât Ungurii? O idee atât de „sănătoasă şi cu minte“ ca a voastră va putea suportà o mică amânare. Eu rămân pe lângă condiţia mea.

Bărb. Şi cam cât ar avea să dureze treaba asta?

Adv. Doaue săptămâni, mai mult nu. Dar să-mi făgăduiţi, că în aceste 14 zile veţi trăì la olaltă ca şi când aţi fi deja divorţaţi, şi aţi fi „independenţe libere“ — probaţi numai şi vedeţi, că oare liniştea împreunei vieţuiri, vă cade mai bine, ori doară îndatinatele certuri şi împăcări din viaţa conjugală.

Bărb. (vesel): Şi vom vedea că oare sufere partia de taroc pe timpul acestei convenţiuni. (Dând advocatului mână): Cele doaue săptămâni sunt acordate.

Fem. (dându-i şi ea mâna): Fie, Domnule cerbicios ce eşti. (Cătră bărbat): Dară pe lângă divorţ stăm. nu-i aşa bătrânule?

Bărb. (dându-i braţul): Sigur mueruşca mea. (Ambii es).

Adv. (uitându-sè după ei): *Aceştia* îşi vor mai trage sama asupra lucrului acestuia — — (zimbind): Oare face-or şi Ungurii ca şi ei. . . .?

Nicu.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni cătră Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

În urma acestora s'a cerut, ca oficiul vicarial să concheme sinod vicarial extraordinar, în care să se ceară modificarea acelei deciziuni în acel înțeles, ca toți cei ce după § 3 al statutelor fondului deficienților sunt datori să solvească taxa la acel fond, să contribue în favorul fondului amintit 10% din toate venitele, iar nu numai din ajutorul de stat, pentrucă dacă să cere abnegațiune și însuflețire, ceară-să dela toți, iar nu numai dela cei lipsiți.

În urma acestei scrisori, s'a și conchemat sinod vicarial extraordinar pe 14 Decemvrie a. tr. la care s'a prezentat majoritatea covârșitoare a preoțimei, care cu unanimitate a adus următoarea hotărâre: „Sinodul aflând justă și la loc propunerea celor 12 preoți, decide următoarele: Clerul din vicariatul Făgărașului, recunoaște soartea precarie la care sunt espuși preoții neputincioși și văduvele și orfanii de preoți, recunoaște mai departe necesitatea augmentării fondului preoților deficienți și al văduvelor și orfanilor de preoți și cu plăcere jertfește pentru augmentarea acelor fonduri, — nu să învoește însă ca augmentarea să se facă *numai* prin subtragerea alor 10% din ajutorul ce-l capătă preoții dela stat, pentrucă prin aceasta sunt nedreptățiți preoții mai slab dotați și sunt favorizați preoții mai bine dotați; ci cere ca deciziunea sinodului arhidiecezan să se modifice în acel înțeles, ca toți cei ce sunt datori să solvească taxe la acel fond după § 3 al statutelor fondului deficienților să solvească 10% din toate venitele, ce le au, și anume dela cei ce au ajutor dela stat, să se subtragă acelea percente din ajutorul dela stat, iar dela ceialalți să se încasseze pe calea, pe care să încassează taxa statutară. În altă formă Clerul din vicariat nu să învoește la subtragere". — Deciziunea aceasta s'a înaintat Preaveneratului Consistor la timpul său și răspunsul Preaven. Consistor ni s'a comunicat în sinodul din 2 April. In acest răspuns, să zic cam următoarele: Dorința preoților din vicariat, de-a nu subtrage 10% din ajutorul de stat în favorul fondului preoților deficienți nici cum nu să poate luà în conziderare, pentrucă-i o Deciziune a sinodului arhidiecezan singur un sinod arhidiecezan o poate modificà și abrogà. 2. Subsidiul erarial este precariu și nu să împarte în proporțiunea beneficiilor și nici după meritele câștigate. 3. Subtragerea să folosește pentru augmentarea alor doue fonduri, a căror prosperare trebue să ne însuflețească pe toți. 4. Percentuarea hotărâtă asupra ajutorului nu să poate estinde și asupra beneficiilor, de oarece taxele după beneficii sunt statorite în § 3 din statutele acestui fond până la 1908.

Dupăce s'a cetit acest răspuns, eu am luat cuvântul și am zis cam următoarele: 1. Nu-i adevărat că noi am dorit să nu ni să subtragă 10% din ajutorul de stat, ci am cerut ca subtragerile să se întâmple în proporțiune cu toate venitele. 2. E adevărat, că a decis sinodul arhidiecezan, dar și aceea e adevărat, că delegații nu au avut mandat pentru aceasta și apoi noi nu cerem abrogarea, ci modificarea acelei deciziuni. 3. Deciziunea sinodului vicarial extraordinar și acum mi-să pare dreaptă și corectă. E destul să amintim, că parohii din Cluj și Milașu-mare au mai multe venite congruale decât toți cei 22 preoți din tractul Voilei, și după deciziunea sinodului arhidiecezan preoții din tractul Voilei solvesc de vre-o 30 ori mai mult ca parohii amintiți. 4. Cumcă și alții mai judecă ca noi, ne dovedește deciziunea sinodului arhid. dela 1899, în care să spune, că după regularea congruei să vor subtrage pentru fondul deficienților 2% *după congruă și salar,* — iar Consistorul plenar dela Oradea mare ținut la 24 Dec. a. tr. a decis, ca în favorul fondului viduo-orfanal, să solvească fiecare preot 3% *din venitul congrual și din ajutorul de stat.* 5. E adevărat, că împărțirea nu e dreaptă, dar aceea s'a avut în vedere, că peste 1600 cor. să nu se ridice venitul nici unuia, — și peste tot celor săraci li să dă ajutor. — În urma acestora am făcut propunerea, ca să fie rugat din nou Preav. Consistor să binevoiască a face pașii de lipsă, ca să se modifice deciziunea amintită, în înțelesul propunerei preoțimei din Vicariat.

După aceasta s'a sculat Părintele Moise Brumboiu și mă acuză de socializm pentrucă chiar dacă noi am aveà drept, totuș trebue să ne plecăm deciziunei mai înalte, pentrucă desigur Preav. Consistor nu-și va schimbà deciziunea. A zis mai departe, că i-să pare dreaptă deciziunea sinodului arhid. pentrucă ori cine dă mai bucuros și mai ușor din ajutor, decât din toate venitele. Dacă undeva sunt venite mai mari, și cheltuielile sunt mai mari.

I-am răspuns scurt, că nu e socialism atunci când fiul îi spune părintelui său, că lucrarea, pe care i-a reprobat'o, îi pare corectă. Și apoi găsesc firesc, că nemulțămirile și plângerile să ni le spunem cu toată sinceritatea Superiorilor nostri, iar nu să facem ca confrații dela Gherla. Dacă unde sunt venite, sunt și cheltuieli, să nu să uite, *că cheltuieli sunt și la noi și nu sunt venite.* Au vorbit mai mulți confrați. Unii au sprijinit propunerea mea, alții au fost de părere, că cu toate, că suntem convinși, că punctul nostru de vedere e corect, totuș să nu mai facem alți pași, ci răspunsul să se i-a simplaminte spre știință. Punându-se la vot propunerile, s'a primit propunerea mea cu majoritate covârșitoare.

Așa stau lucrurile, iar nu cum le-a prezentat „Bârseanu" (păr. Brumboiu). E adevărat, că Dsa nu a fost la sinodul extraordinar și astfel nu a știut nici conținutul scrisorii celor 12 preoți, cari au cerut convocarea acelui sinod, și nu a știut nici cuprinsul deciziunei acelui sinod. Dacă a voit să discute, trebuià să ceară mai întâi să i-se esplice întreagă chestiunea, și în cazul acela sigur nu ar fi făcut, ce a făcut.

Făgăraș, 16 Aprile 1907.

Octavian Popa,
catehet.

Învitare

la a XI-a Adunare generală a Casinei române din Blaj, care se va ținea *Duminecă la 28 Aprilie a. c.* la 4 oare d. a. în localitățile Casinei cu următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea adunării.
2. Cetirea raportului general.
3. Cetirea rațiunilor Casinei pe 1906 și a proiectului de buget pe 1907.
4. Esmiterea alor doue comisiuni, una pentru cenzurarea raportului general, și alta pentru cenzurarea rațiunilor și a proiectului de buget.
5. Raportul comisiunilor.
6. Eventuale propuneri.
7. Inchiderea adunării.

Blaj 24 Aprilie 1907.

Dr. Augustin Bunea, președinte. **Ioan Fodor,** notar.

MAI NOU.

Ziarele din Budapesta vestesc, că Miercuri s'a pertractat la Curie apelata dată de dl *Aurel C. Domșa* contra sentinții tribunalului dela Cluj, care îl osândise la 8 luni temniță de stat și 1200 cor. pedeapsă pentru trei articoli publicați în „Unirea" anul trecut. Curtea de casație a dat loc apelației, nimicind sentința tribunalului și ordinând pertractare nouă.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Curatoratul bisericii gr. cat. din Ghișasa de sus în numele său și a tuturor credincioșilor din comună aduce și pe calea aceasta cea mai călduroasă mulțămită următorilor buni creștini, cari în decursul anului 1906 au făcut donațiuni pentru sf. noastră Biserică și adecă: Dlui F. Missler, a dat din Bremen 100 cor. lui Nicolae Ighișdorfean, care a dat 100 cor. Toader Stanciu 20 cor. Toader Rus, care fiind în America de acolo a trimis 30 cor. pentru procurarea unui s. Potir nou, la care sumă a mai adaugat: Naftanail Oprean 2 cor. Ion Ilea cassar com. 5 cor. Ion Togan 2 cor. Ion Gregoroviciu 2 cor. Maria M. Oprean 1 cor. Nicolae Nistor 4 cor. Nicolae Călin curator 2 cor. Toader Pezgu criznic 1 cor. preoteasa Rozalia Stoian 6 cor. Palagie Herciu 80 fil. Ion Crăciun 1 cor. Zosim T. Raicu 2 cor. Ion Andr. Herciu 2 cor. Moise Ilea 2 cor. Maria I. G. Ilea 2 cor. Samuilă Ittu fost silvicultor 1 cor. și spre alt scop sfânt încă 60 cor. Ioan Baba cu contract a dăruit Bisericii un agru în preț de 200 cor. Ioan Ittu a cumpărat un ștergar foarte frumos cu 4 cor. Toader Comșa a trimis din America un Ochtoih mic legat cu păreți de marmoră foarte frumos în preț de 12 cor. Toader Ion H. Oprean a făcut colectă în America și a trimis s. Biserici suma de 340 cor. Moise Ittu a dăruit un Acaftist cu c. 1.40. Subscrișii pe lângă frumoasămulțămită aduse pe aceasta cale, rugăm pe Atotputernicul Dumnezeu Tatăl îndurărilor că aceasta fapta a lor să li-o răsplătească însutit. Tot în anul acesta s'a înființat în aceasta comună și o reuniune de femei pii, tot pentru decorarea s. Biserici, acărei statute Prea Veneratul Consistori le-a aprobat sub nrul: 7525—1906 la care sau ales direcțiunea prescrisă și la care sau înscris o mulțime de membre. Frumoase fapte. Ghișasa de sus, în 29 Ianuar 1907. *Valeriu Stoian* adm. par. *Nicolae Călin* curator.

Prelegeri poporale. Duminecă s'au continuat seria prelegerilor poporale, inițiate de comitetul despărțământului Blaj al Asociațiunii. De data aceasta s'au ținut în două comune în *Spini și Pănade*. Prelegerea din Spini a fost condusă de vicedirectorul comitetului dl *Aurel C. Domșa*, care a esplicat poporului, adunat în număr foarte mare, rostul acestor prelegeri. Dsa dă mai întâiu cuvântul dlui *Alesiu Pop*, actuariul adm. centrale capitulare, care în o vorbire pe înțălesul tuturor arată poporului trebuința nutrețului măiestrit și marea lui importanță în agronomie. Vorbește apoi prof. *Ales. Ciura*, despre folosul învățăturii. Dsa purcezând dela faptul foarte îmbucurător, că în comuna aceasta toți locuitorii până la vrâsta de 40 ani știu ceti și scrie și lăudând silințele preotului și învățătorului, spune că comitetul a hotărît să înființeze aci o bibliotecă poporală și și vorbește despre vre-o câteva cărți menite să facă baza acestei biblioteci (Coșbuc, Pan, Reteganul, ș. a). De închiere dl *Domșa* esplică folosul asigurărilor, inzistând mai ales asupra asigurărilor contra grindinei, focului și pe spesele de înmormântări ca unele, de cari mai mare lipsă poate avea poporul țăran. Toate vorbirile acestea au fost urmărite cu incordată atențiune, și în numele poporului preotul locului, păr. *Alimpiu Costea* aduce vii mulțămite conferențiarilor. Afară de cărțile menite pentru bibliotecă, comitetul a distribuit numeroasă cărți printre țărani, cari le primeau cu vădită bucurie. De asemenea și redacția „Unirei" a dăruit pentru acest scop mai multe cărți și reviste țăranilor.

Prelegerea poporală dela Pănade a fost conduse de directorul despărț. prof. *I. F. Negruț*, care esplicând poporului adunat în număr aproape complet scopurile ce urmărește Asociațiunea, dă cuvântul dlui *Ioan Maior*, provizor al dominiului mitrop. care într'un limbaj plăcut și poporal arată importanța gunoiului în economie și dragostea, pe care țăranul trebue să o aivă față de glia moșiei părintești. Apoi prof. *Nic. Pop* a vorbit despre chipul reconstruirii viilor arătând în mod practic feliuritele metoade de altuire. La sfârșit prof. *Dr. A. Chețian* a dat poporului folositoare și prețioase sfaturi higienice. După eșire din biserică, unde se ținuse adunarea, vre-o 20 elevi pedagogi din Blaj, inscenară în curtea bisericei un mic concert cu cântări și declamări. Intreg publicul a rămas deplin mulțămit de succesul acestor învățături și distracții plăcute, și prin graiul avântat al păr. *I. Săbăduș*, au adus celea mai mari mulțumiri conferențiarilor. Și aci ca și la *Spini* s'au distribuit gratuit celor știutori de carte mai multe broșuri potrivite.

Inconsecuenți. Colegii dela „Lupta" dau o nouă dovadă de inconsecuență și ușurință în aprețiarea situațiunilor. Așa în nrl 83 se grăbesc a înregistră o știre publicată în „Budapesti Hirlap" după care P. S. Episcop al Lugojului ar desaprobă mișcarea naționalităților contra proiectului lui Apponyi, cu alte cuvinte, ar fi adict al acelui proiect, deși chiar „Lupta" a fost cea dintâi care a publicat protestul contra acelui proiect, iscălit de toți Episcopii români uniți. Inconsecuența devine și mai gravă când, în acel număr tot „Lupta" se ia la harță cu „Telegraful," care luase notiță de o pretinsă adunare de protestare a românilor din Budapesta contra dep. Vaida și scrie: „Pentru Dumnezeu, atâta încredere în știrile gazetelor ungurești cari dovedesc în actuala situație politică o rea credință nimicitoare." Noi ce se mai zicem, când se atacă așa de greu un Arhiereu a bisericei noastre?! La ziarul partidului național *iar stă mai bine*, mai multă seriozitate și cumpănire.

Apel. Păr. I. Baciu din Șoimuș ne scrie că în noaptea de 6 April n. a isbugnit un incendiu înspăimântător, care ajutat de vânt a prefăcut în cenușe întreg avutul a trei țărani fruntași din comună. Paguba trece peste 10 mii cor. Sfinția sa apelează la marinimositatea publicului spre a ajuta pe cei atât de groaznic loviți de nenorocire.

Pentru biserica din Zelau s'a adunat dela credincioșii din Buciumi 20 cor; dela credincioșii din Prislop 12 cor. 46 fil; dela credincioșii din Secălăjieni 36 cor. 12 fil. Suma 68 cor. 58 fil. Șomcuta-mare la 24 April 1907. *Ioan Sêrbu*, protopop.

Știri literare. A apărut nrl. 7 din „Luceafărul" cuprinzând două poezii foarte frumoase de poetul Oct Goga, un început de nuvelă așa de iscusit scrisă de preotul Ion Agârbicean, descrierea Coloseului din Roma, de Murnu și alți articoli literari și ilustrații bine edate. Din „Biblioteca pentru toți" ni s'au trimis în timpul din urmă doue broșuri a căror cuprins așa de departe stă unul de altul: *Bartek, învingătorul* de H. Sienkievicz și *Salomea* de Oscar Wilde. In cea dintâiu se descriu persecuțiile, pe cari stăpânitorii le îndreaptă contra supușilor, cu toate că aceștia își pun viața pentru ei, — descriere potrivită pentru timpurile de acum, a doua cuprinde drama respingătoare alui Wilde, în care se pervertește adevărul biblic al decapitării lui Ion Botezătorul.

Dela Expoziția națională din București. Primim spre publicare următorul anunț. Se aduce la cunoștință tuturor Dlor Expozanți din Transylvania că listele celor cari a obținut diferite distincțiuni pentru expunerile cu cari au participat la Expoziția generală Română din 1906, sunt publicate în M. Oficial al României, începând dela Nr. 194/906—226/907 inclusiv și în buletinul Expoziției Nr. 14/907 expediat deja. Costul distincțiunilor, în urma scăzământului de 50% acordat, este următorul: Lei 50.00 Hors concurs. Lei 40.00 Medalia de aur cu diplomă de onoare. Lei 25.00 Medalia de aur cu diplomă specială, Lei 12.50 Medalie de argint cu diplomă specială. Lei 5.00 Medalia de bronz cu diplomă specială. Lei 1.00 Mențiune onorabilă. Osebit de aceasta, ori ce expozant, căruia i s'a decernat vre-o una din distincțiunile de mai sus, trebue să mai primească ca obligatori, plaqueta de colaborator care costă lei 7 bani 50. și medalia jubilară care costă lei 2, plus 4 lei spesele de transport. Pentru obținerea distincțiunilor, Expozantul adresaza odată cu trimiterea costului, o cerere, Comisariatului General al Expoziției la București, în care arată distincțiunea ce a obținut obiectele expuse, precum și: anul, luna, ziua și locul nașterii, pentru complectarea brevetului medaliei jubilare. Indată după primirea costului, medaliile cu diplomele lor, se vor expeda expozantului la adresa indicată. *Comisar General.*

În „Neamul Românesc" nrl dela 5 crt. dl Iorga dedică un admirabil articol memoriei lui Grigore și Alexandrina Olănescu, morți cu prilejul accidentului de tren dela Seghedin. „Amândoi au fost dintre aceia, cari nu se pot uită, dintre sufletele acelea tari prin nesfârșita lor bunătate, prin luminata lor inteligență, care nu se pot crede stinse". . . .

Petreceri. Inteligința română din Teiuș invită cu toată onoarea la *Petrecerea*, ce o va aranjà la 7 Maiu n. c. (a treia zi de Pasti) în sala otelului „Leul" în beneficiul bisericei din Teiuș și Cojlar.

— Reuniunea Română de cântări din Bistrița invită la *Concertul* ce-l aranjează Marți în 7 Maiu st. n. 1907 (a treia zi de Pasti) în Sala cea mare dela „Gewerbeverein" sub conducerea Dlui C. F. Rohrbeck și cu binevoitorul concurs al corului teologilor români (cursul III) din Sibiiu și cu cooperarea capelei militare a regim. 63 de infant. dirigent Dl Carl Sandner.

— Tinerimea română din Lipova și jur la 23 April (6 Maiu) 1907, în sala hotelului „Regele Ungariei" aranjază pentru fondul gimnaziului din Brad *Concert* urmat de Pieză teatrală și Dans.

Dela adunarea dela Blaj. Fotograful Adler din Orăștie a luat din cinci poziții măreața adunare dela Blaj. Unele din pozele acestea sunt foarte frumoase. Le recomandăm cetitorilor. Se pot procurà à 1 cor. bucata dela Librăria arhidiecezană.

Mandatul dela Zorlenț. Drapelul dela Lugoj primește știrea că în cercul electoral al Zorlențului, unde a fost ales deputat Dr. S. Petroviciu — astăzi, pentru lupta ce a purtat-o întru apărarea drepturilor noastre închis în temnița de stat din Seghedin — administrația se pregătește pentru o nouă alegere de deputat.

Protest. Cehii prietinii de odinioară a ungurilor, văzând falșul liberalism al lor au hotărât să prezinte Majestății Sale un memoriu provăzut cu 300,000 iscăliturí, prin care protestează împotriva proiectului lui Apponyi și a tratamentului de care au parte naționalitățile din Ungaria.

Convocare. Despărțământul „Blaj" al reuniunii învățătorilor români, își va ținea Adunarea în Mihalț (Mihálcfalva), la 7 Maiu n. a. c. a 3-a zi de Pasti la oarele 8 a. m., în școala gr. cat. La care să învită toți membrii fundatori, ordinari și ajutători, domnii preoți în calitate de directori, pe cum și toți, cari doresc binele și înaintarea învățământului nostru național. *Demetriu Ban*, președinte. *Iosif Marian*, notar.

— Despărțământul Reghinului, aparținător reuniunei învățătorilor gr. cat. din Arhidieceza de Alba-Iulia și Făgăraș, în înțelesul statutelor sale și conform conclusului luat în adunarea precedentă, își va ținea: *adunarea generală de primăvară* la 7 Maiu (a treia zi de Pasti) în comuna Hodac (G.-Hodák) la care adunare, onorații domni preoți, ca directori școlastici, spectații membrii fundatori, ordinari și ajutători, pe cum și toți aceia cărora le zace la inimă cauza învățământului elementar, prin aceasta cu toată onoarea sunt invitați.

— Dnii acționari ai institutului de credit și economii *„Hosmăreana"* să învită la *adunarea generală extraordinară* care să va ținea în Hosman la 6 Mai st. n. 1907 la 2 oare d. a. în casele economului Iosif Vasilie Nr. 225. Propram: 1. Schimbarea firmei și modificarea §-lui 11 din statute în urma sentinței tribunalului Nr. 2153/1907. Hosman, în 20 April 1907. Direcțiunea. *I. Pampu.*

AVIZ!

Să vinde din mână liberă

O mașină nouă de făcut SODĂ (apă gazoasă) **sistemul cel mai nou** adusă numai din Iuniu anul trecut, ***provăzută cu 530 Syphoane,*** mai departe cu ***umplător pentru lemonadă și sticle trebuincioase la el,*** lăzi pentru transportul sticlelor și instrumentele necesare.

Reflectanții să se adreseze la Domnul ***PETRU BRENDUȘIAN, (Blaj Balázsfalva).*** (20) 1—3

Medicii de mult recunosc și recomândă ca cel mai bun purgativ apa purgativă FRANZ JOSEF, un purgativ sigur și plăcut.

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Partea literară.

Știința și Religia.

Critica unui articol cu același titlu de Nicanor et Cie în „Viața Românească“ Nr. 9.

(Continuare și fine).

Sfera religiunii este tot atât de bine mărginită, ca și cea a altor științe. Acest fapt nu împiedecă, ca religia să înrâurească unele științe, pe cum d. p. matematica influințează științele fizice, arhitectonice etc.

„Atacurile“ religiunii provin sau din partea acelora, cari necunoscând bine sfera științii, ce o profesează, ar vrea să apară ca geniuri universale, sau acelor, cari necunoscând nici o știință pe deplin, ar dorì ca nici o religiune să nu existe; sau dela oameni cu amândouă aceste vițuri la olaltă!

Nici un om „înțelept“ nu atacă adevărul.

d) Se pomenesc apoi „pornirea diferitelor țări decadente de a proclamà falimentul științii.“

Espresiuni elastice și acestea! Dar se vedem.

Când învățații proclamă în numele științii lucruri, în formă de teze, ce în urmă apar neadevărate, atunci poate fi vorba despre un faliment științific al lor, și în mod impropriu, despre falimentul științii. Zic: în mod impropriu. Bunăoară știința nu se identifică cu strigătele semidocților, cari nu mai sunt în stare să apere teza lor.

Să luăm chestiunea concretă, despre existența omului preistoric.

O droaie de „absolvenți“ și „neabsolvenți“ au strigat și mai strigă în gura mare: Cum nu! omul preistoric a existat! omenirea trăiește de acum câteva sute de mii de ani! Poate chiar fără început?!

Pithecanthropus lui Dubois, Sidoa din valea Neander, oasele din Engis, Spy, Agram etc., falca de La Naulette etc. iată tot acaretul științific, care dovedește existința unui Homo primigenius.

Cari sunt „țările decadente,“ nu o spune Dl Nicanor et Cie. În tot cazul, Germania nu o vom numărà între cele decadente.

Apoi, de ce mirare a fost cuprinsă toată lumea în 16 August 1901! Prof. Branco, directorul institutului universitar de geologie și paleontologie în Berlin tratà în ultima sesiune la congresul internațional al zoologilor tocmai despre omul preistoric.

In urma multor dovezi și esplicări stenografate de colegul meu W. și tipărite apoi în actele congresului, a concludat Dl Branco astfel: „Cine au fost strămoșii omului? Paleontologia nu ne spune nimica în privința aceasta. Ea nu cunoaște nici un fel de strămoși ai omului.“

De unde reiese, că și „Germania“ proclamă în parte ceva faliment științific.

e) „Totdeauna se găsesc doritori, în „numele zeilor naționali, de a întinde unui „Socrate cupa de cucută.“

Această frază, luată în sens invers, nu cum și-o aplică cu ceva fudulie Compania Nicanor, este singura, ce o aprobăm. Da! Totdeauna se găsesc doritori, în numele zeilor naționali (cetește printre rânduri: în numele chimerei ateiste — sau alte) de a întinde cupa de cucută unui Socrate, care apără cauza Supremului Creator, cum a făcut-o cu toată gravitatea eminentul profesor domnul A. C. Cuza.

VIII.

„În ce privește, în special — creștinismul, orice absolvent de liceu are destule „cunoștințe pentru a puteà combinà o „compoziție“ foarte judicioasă asupra însemnătății rolului său istoric și a concepțiunii morale.“

Cât de „judicioase“ vor fi compozițiunile oricărui absolvent de liceu asupra concepțiunilor morale și rolul istoric al creștinismului, apare cu îndestulare dintr'un așa articol ca „Știință și Religie“ — capdeoperă a luminelor Științii, cum este în realitate Dl Nicanor!

Timpurile de azi apreciază o învățătură *obiectivă* și cunoștințe *exacte.*

Fraze de nimic și compoziții „judicioase“ ale diletanților în știință vor găsì aplaus numai la semiculți. Iar cei înțelepți caută adevărul cu seriozitate și vor fi de acord cu Cicero, malo errare cum Platone, quam cum istis vera sentire.

IX.

Dar și acest sistem religios (creștinismul) pe lângă concepții morale, cuprinde și alte elemente ... aproape pe dintregul luate „din „metafizica Alexandrinilor (Plotin de pildă), „și care nu mai sunt compatibile cu starea „științii de astăzi.“

a) Creștinismul nu cuprinde *„concepțiuni“* morale. Dl A. C. Cuza zice: creștinismul este *„baza* îndrumării noastre morale.“ Și cu drept Religiunea creștină este doară autoritativă în tot conținutul său dogmatic și moral; ea emanează dela Supremul Legislator al omenirii.

Mai notăm că dogmele și morala creștină au totodată în vedere fericirea individuală și cea obștească a oamenilor.

b) Afirmarea, cumcă elementele creștinismului-morale și dogmatice — au fost luate aproape pe dintregul din metafizica Alexandrinilor (Plotin. d. p.), — este un *anacronism,* iertat poate într'o comedie sau tragedie, d. p. la Shakespeare, neîngăduit însă de loc într'o publicare științifică.

Școala Alexandrină a încetat pe timpul lui Caesar, când arse biblioteca ei și când fuse desființat „Muzeul.“ Stăruințele posterioare ale Impăratului August, chiar după clădirea unei bibliotece nouă, n'au putut înapoià înrâurirea intelectuală ce o avù școala Alexandrina înainte. De abia între anii 205 și 270 ai erei creștine, când trăià Plotin fù pusă baza școlii și filozofiei neoplatonice.

Pe acéea vreme (250), religia creștină erà perfect desvoltată, nu numai ce privește dogmele și morala, — dar chiar organizarea internă și ierarhică. Sf. Evangelie și Epistolele Apostolilor erau scrise de mult, iar cărțile unui Clemente Rom., unui Ignație M. Policarp, Dionisie, Iustin M. Irineu, ș. a. m. nu conțin alte cele. decât depozitul revelațiunii creștine, de care ne bucurăm și astăzi.

Școala și filozofia Alexandrină nouă, fù întemeiată de păgâni cu scopul de a combate religiunea creștină. Neputând ajunge la scop, căci în contra adevărului nu există arme destul de oțelite — școala neo-alexandrină fù desființată de Iustinian împăratul.

c) Creștinismul ar fi conținând elemente cari nu mai sunt compatibile cu starea științii de azi. Această părere, bazată pe supoziții greșite, este și ea greșită.

Totuș aș dorì, ca Societatea Nicanor et Cie să spună lămurit măcar un singur element al religiunii creștine incompatibil cu știința de azi. Improvizațiunile stranie nu folosesc progresului cultural!

X.

„Nu ne-ar mira ... dacă cineva s'ar „simți chemat să facă pe Brunetière-ul român...“

Totul e o frază de batjocură, lipsită de seriozitatea, cu care obicinuim a tratà cele sfinte!

Cu toate acestea mi se pare, că prof. A. C. Cuza se va simți onorat, pus alături de un bărbat cu știință eminentă, cu iubire de neam și de adevăr, cum era Brunetière (B. Brunetière cel francez, nu cel defaimat prin ziarele jidovite). Din noroc, într'una nu-i aseamănă.

Pe când turburările și gălăgia întocmite cu dinadinsul de francmasoni, socialiști și jidani l'au împedecat pe Brunetière de a sui catedra universitară, Dl A. C. Cuza s'a învrednicit ca profesor universitar de toată stima și iubirea atât din partea colegilor de învățământ, pe cât și a academicianilor.

Un „Pelicron“ jidovit și ceva jidanași, ce nu știu să-și dee samă de o singură frază ce o rostesc, ne cum să fie foarte cetiți și culți — cum le atribuește „Opinia“ — nu vor fi în stare să identifice glorioasa activitate a Dlui A. C. Cuza cu cariera lui Brunetière.

XI.

Se pare că ultima frază din articolul, ce'l replicăm, fu scrisă într'o superexcitațiune nervoasă a atorului. Nu ne vom mira deci de espresiunile nu tocmai măgulitoare față cu un adversar cinstit.

Apoi lăsăm la o parte învinuirea banală a ordinului, a cărui diviză „ad majorem Dei gloriam“ neînțeleasă de societatea Nicanor, le aduce aminte că au sunat undeva clopotele; dar cine știe unde. (Ce a *acoperit* aceasta deviză, când și unde)? . . .

Am trece cu vederea chiar cuvintele „cosmopolitism, scepticism, materialism“, „întunecimi, cari cuprind spiritele națiunilor decadente“, cum zice cu tot dreptul Dl Cuza, și care aplicate compoziției judicioasă din chestiune, ne par prea delicate, — am zice minimale.

Dar contrazicerea finală trebue apostrofată de tot.

Autorul spune în rândurile anterioare, că religia (cea creștină) la început nu numai că nu erà în contrazicere cu știința timpului, dar apare ... izvorîtă din tot materialul științific. Cu alte cuvinte i-se pare autorului, că creștinismul ar fi fost un extract din panteism, politeism, scepticism, platonism, eleatism, epicureism, materialism ș. a. m. care reprezentau *„sistemizata cunoștință pozitivă“* la începutul erei noue. Iar la finele articolului zice acelaș autor: că toate acestea. scepticismul, materialismul etc..., n'au nici

în clin nici în mânecă cu rolul istoric şi moral al creştinismului. Înţeleaga cine poate.

De ar fi cu putinţă ca concepţia religiei, inventată de DD. Nicănor et Cie în articolul „ştiinţă şi religie“ din Miscellanea, să se realiseze, atunci s'ar îngrozi ei înşăşi de fătul lor, ne mai pomenind spazmele mortale ale nătărăului Nenea Titircă!

XII.

La urma urmelor! Care erà fondul discuţiunii relativ la raportul între ştiinţă şi religie iscată cu prilejul (?) conferinţii inaugurale universitare?

Din articolul Savantei Companii nu apare absolut nimic.

Cu dinadinsul am trecut cu vedere în replica aceasta multe foarte, spre a dà prilej Domnilor Nicanor et Cie de a-şi lămuri ideile lor!

Concludem: În rezolvirea chestiunii de o importanţă atât de mare — intelectuală şi practică cum este religiunea şi ştiinţa în raportul lor reciproc, trebue să ne ferim de diletantism îndărătnic şi de păreri fără temei ştiinţific, spre a nu înstrăina de adevăr nici pe noi înşi-ne, nici pe alţi.

Mih. Const. Hellon.

Bibliografie.

A apărut:

Hipnotism şi Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Despre aceasta carte scrie „Lupta“ în Nr. 38 din 1907:

Studiul părintelui Dr. V. Suciu, reprezintă un interes nu numai pentru oamenii bisericei, cari sunt lămuriţi pe deplin asupra învăţăturilor bisericei, ci şi pentru clasa noastră cultă, în urechile căreia a pătruns glasurile false ale pseudoştiinţei spiritiste şi hipnotiste. În literatura noastră nimeni n'a combătut atât de temeinic cele două direcţiuni, cum se face aceasta în cartea, de care ne ocupăm — şi tocmai aici zace meritul ei. După articole de informaţie gazetărească, după şedinţe spiritiste la cari se ridică mese şi vorbesc spiritele celor morţi spre uimirea participanţilor cu părul măciucă — avem în sfârşit un studiu în care se reduc toate minunile introduse în lume de fapt prin Messmer la valoarea lor reală şi care are şi menirea de a apăra adevărurile cuprinse în învăţăturile bisericeşti, de falşitatea ispititoare a învăţăturilor acestora.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

— ***Prohodul Dlui Nostru Isus Hristos*** costă ***35*** fil. cu porto. — A se adresà la Librăria semin. din Blaj.

„Arta dansului“ de Bigeanu. Zilele trecute, printre altele, ne-a mai surprins şi cu o drăgălaşă broşurică ce poartă titlul de mai sus.

In sfârşit iată, că s'a aflat cineva, care să scrie şi despre frumosul meşteşug al jucatului, pe care toată lumea crede că-l posede la perfecţie, pe când de fapt... Nu-i vorbă, nu-i aceasta prima lucrare de acest soiu la noi Românii, căci s'a mai scris câte ceva — dar foarte puţin — şi pe acest teren. Astfel — în afară de articole de ziar reslătite pe aici colea ca: cela cu Romana din „Drapelul“; apoi un articol al dlui I. Dopp din „Gazeta Transilvaniei“ — au apărut: la Braşov „Romana de Tunarul“ (care i-a servit de bază şi dlui Bigeanu la „Romana“ dsale), cu text duplu: românesc şi nemţesc, dând totodată la sfârşit şi ariile cele mai cunoscute pe cari se dansează cel mai frumos „dans de salon“ românesc; apoi la Lugoj, — acum vre-o 2—3 ani — dl Jugănariu avù de gând să scoată o serie întreagă de broşurici sub măreţul titlu de: „Călăuza dansurilor naţionale“, — dar — după cât ştiu — această „Călăuză“ se mărginì la un singur număr, la o singură broşură.

Ei bine! cărticica aceasta, venită pe urma acestora se ridică cu mult deasupra lor: Nu ne dă ceva fragmentar, izolat, ci se înfăţoşează ca o lucrare sistematică şi bine orânduită, vrednică de modelele străine pe cari le-a avut în vedere. După o introducere bine închegată în care, se dă o definiţie destul de acceptabilă a dansului, şi se înşiră unele proveniente psihologice, autorul trece la istoricul lui şi zice — foarte drept — că „e coetan cu nimica“ ca şi celelalte arte, cu cari a bună seamă a fost izvodit într'un ceas.

Ni-se spune, că cele mai vechi urme de dans datează dela „străvechiul popor al Egiptenilor“; aminteşte şi de jocurile Jidanilor, pomenite pe alocuri şi prin biblie; trece la Elini, apoi la Romani, la cari popoare culte dansul a fost într'o frumoasă stare de înflorire. Se aminteşte apoi, că reînvierea acestei arte coincide cu „renesans“-ul şi apoi astfel de aici încolo toarce firul istoriei dansului la deosebitele neamuri până în zilele noastre. În partea următoare ne dă şi istoricul dansului la Români, care de altmintrelea nu e decât un extras din minunata conferinţă a dlui Nic. Iorga: „Viaţa socială a trecutului“ (cuprinsă în vol. I. din „Istoria Românilor în chipuri şi icoane“). Urmează apoi o parte în care se dau feliurite deslusiri pentru ţinuta corectă a trupului, a braţelor; apoi despre diferitele soiuri de paşi cari sunt aşa zicând temelia dansului.

În partea a III-a avem de-a face cu dansurile moderne poreclite „cu figuri“, al căror şir îl deschide „Polineza“ cu figurile ei atât de simple şi frumoase; în rândul al II-lea urmează Quadrilul, a cărui figuri se descriu scurt şi la înţeles, dându-li-se totodată şi numirile lor adevărate, aşa încât celce va aveà la îndemână această broşurică şi va voi să aranjeze „Quadrilul“ poate să-i slujească de bun îndreptar întru toate. Urmează apoi „Romana“, care iarăşi se distinge prin claritatea şi preciziunea expunerii. Se dau apoi şi alte dansuri româneşti, ca de pildă: „Ardeleana“, „Hora“, „Hora Sinaiei“, şi „Călugerul“, se dau şi o mulţime de dansuri sociale străine, cari sunt aşa de nostime şi de distrăgătoare.

În cea din urmă parte ni-se dau dansurile zise „rotunde“. În frunte stă Polca cu număroasele ei variante; vine apoi „Valsul“, iarăşi cu afini număroşi: „Valsul cu rotaţiune“, Valsul englez“, şi modernul „Boston-vals“; urmează apoi multe altele, 16 la număr.

Cum poate vedeà aşadară tot cetitorul de bine şi numai din această simplă ochire, această cărticică e foarte folositoare pentru cine are [illegible] la un loc atâtea dansuri moderne, cari se impun astăzi ca o trebuinţă a zilei (cu t[illegible] laolaltă sunt vre-o 40 de nu mai bine).

Recomandăm deci cu toată căldu[illegible] această carte bună pe care o poate aveà ori şi cine în schimbul alor 40 cruceri, la cari se mai adauge şi 5 cruceri porto, şi i-se va spedà la adresa dorită prin Librăria din loc.

Un tinăr.

Liturgica Volumul II. al Teologiei pas[illegible] ***de Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* [illegible]. f. 8°.

[illegible] de vânzare la **Librăria semin[illegible]** costă **5·40 cor. + 80 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

„**Sămănătorul**“. Anul VI. No. 15. cu următorul sumar: I. Scurtu, O pierdere pentru cultura românească. — Natalia Iosif, Un mosafir (poezie). — N. Beldiceanu, Moş-Vasilica (povestire). — Miron Volbură, Răsbunătorul 1794 (poezie). — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (trad. din Edmond-Rostand). — A Schepkin, E atâta linişte (poezie). — G. Murgoci, Discursul de recepţie al dlui Mrazec. I. Scurtu şi G. M. M. Cronica artistică şi literară. — A. G. D. Cronica veselă: O călătorie în infernul literar.

Posta Administraţiunei.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Săcărâmb pe 1907. *Galdtiu* pe 1904. Rugăm a ne trimite şi pentru anii 1905—1906. *Şamşud* pe timpul din 1 Aprile 1905 până la finea an. 1907. *Şura mică* pe 1904. Vă rugăm şi pe anii următori. *Vedresabrány* pe timpul din 1 Aug. 1903 până în 1 Februar 1907. Separat şi în epistolă. *Tasnádszilvás* pe 1907. *Iacodul român* pe 1907. *Szentjózsef* pe 1907. *Noul săsesc* pe timpul din 1 Nov. 1905 până în 1 Iuliu 1907. Adresa se va schimba. *Chereluş* pe 1907. *Boutarul de sus* pe 1905—1906. *Stupini* pe 1895 şi 1896. Rugăm a trimite şi de pe celelalţi ani, căci avem linse mari. *Andraşfalău* pe 1906. *Măddraşul de câmpie* pe 1906. *Iucul nobil* pe 1907. *Farkasrév* pe 1900 sem. 2-lea. Ve rugăm a ne trimite şi restanţa pentru anii următori. *Nandra* pe 1907 sem. I. *Petrova* pe timpul din 1 Nov. 1896 până în 1 Nov. 1897. *Izgar* pe 1907. *Urisiul de jos* pe 1907 sem. I. *Odorhei* pe 1907. *Chiraleş* pe 1907 sem. I. *Checicheta, Ascileul mare* şi *Sotelec* pe 1906. *Brusturi* pe 1907. *Ugruţ, Gălgău, Chendrea, Chechiş şi Vaidahaza* pe 1906. *Călucea* pe 1905. *Ciachi Gârbău, Fizeş, Poptelec* şi *Sânmihaiul deşert* pe 1906. *Tihau* pe 1906.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domşa.**

p. redacţie responz.: **Augustin Gruiţia.**

Tusă!
Cine nu să îngrijeşte de tusă păcătueşte contra sa.
Caramelle de piept
ale lui Kaiser
cu 3 brazi
probate de medici şi recomandate contra tusei, răcelei, guturaiului. 4512 recunoştinţe dovedesc efectul minunat al acestei medicini. — Un pachet costă 20 şi 40 fil. şi să pot afla la farmacia Carol Schiessl — Blaj. (13) 32—32

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara, fabrică de clopote. Acte. (8) 45—52

se înfrăţeşte pentru pregătirea clopotelor sistematica în turnarea de nou a clopotelor şi departe spre facerea de clopote etc. armonioasă, pe lângă garanţie pe mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

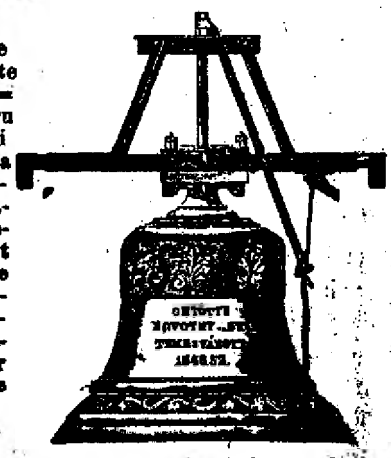

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco.

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 45—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune, edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 c. petru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea 1.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

în atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 11—? **Blaj—Balázsfalva.**

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·06
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
9·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Lemi, Mocsori, Siménfalva)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor. □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Prafu de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueuri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueuri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 3—10 **CORNEL DEMETER, apotecar.**

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

Tipografia Seminariului Arhidiecesan.

Abonamentul:

Pentru monarchie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 4 Maiu 1907. Numărul 18.

Inviere.

Deodată cu învierea naturii, biserica sărbătorește cel mai strălucit praznic al economiei mântuirii: învierea Domnului.

Asupra ogoarelor părăginite suflul cald al primăverii trece ca o mângâiere dulce peste fața unui bolnav de moarte. La această atingere caldă ogoarele și pădurile amurțite se cutremură, ca dintr'un somn lung, dintr'o letargie letală. Și din adâncul firii pornește, ca un glas adânc, ca un murmur prevestitor de viață. Firicele de iarbă sbucnesc de sub stratul întepenit al gliei, viorele modeste își resfață, în seninul soarelui, petalele lor vinete... Arborii își deștepenesc ramii ologiți și viața sbucnește în muguri, în flori și în frunze. Cerul de plumb își schimbă și el haina, din mohorât ce era devine senin și luminos sub revărsarea bogăției de raze. Ca o solie mai grăitoare încă, cârduri de cocori și de rândunele spintecă văzduhul într'aurit.

În fața acestei țisniri a vieții de pretutindeni, sufletul omului, obosit de povara zilelor grele de iarnă, prinde și el aripi, să se avânte în văzduhul vrăjit de suflul tainic al premenirii. Năcazurile și greul vieții, cari îl împovorau în îndoită măsură pe vremea posomorârii din natură, par a se resfirà și ele; nu mai simțește greutatea istovitoare a poverii, nici amărăciunea desnădăjduirii.

Ca prin farmec, se pomenește altul, înviorat și întinerit spre a-și reîncepe munca, cu puteri proaspete și noue.

De acest moment psihologic — așa de adânc și așa de clar totuș — s'a folosit biserica, când a rânduit ca învierea Domnului să se prăznuiască deodată cu învierea naturii.

Fizicul și sufletul omului, atins de vraja întinerirei din natură, e mai acomodat ca ori când pentru o emoție sfântă și mare, care să-l premenească din creștet la tălpi, dându-i puteri noue în istovitoarea muncă a luptei pentru trai, a luptei dintre credința care se distramă și dintre necredința, care îl cutropește de pretutindeni.

Zilele de pocăință, cari premerg acestui minunat praznic vestesc și ele adânca înțelepciune a Scripturii, că nu este izbândă fără muncă și nu este cunună de birunță fără chinurile muceniciei. . . .

Iată pentruce, cu prilejul acestui strălucit praznic, bisericile se umplu de lume, nu numai în bisericuțele noastre umilite, ci chiar în orașele mari, unde publicul e așa de obicinuit a se preocupà de orice, în afară de lucruri privitoare la religie. Sufletul omenesc, care e prin natura lui creștin — după vorba lui Tertulian — oricât ar fi de copleșit de indiferentismul civilizației moderne, simțește totuș un dor nedeslușit, o dorință vagă, a cărei realizare nu e satisfăcută de falșa lumină și poleială a civilizației, care îl înconjoară. Simțește, ca un vultur cu aripa frântă, că el e menit să se înalțe mai pe sus de sborul trebuințelor animalice așa de josnice și de mărunte.

Sărbătorile, mai alese cele mari, cu toată podoaba cultului nostru sublim, au menirea de a facilità sborul sufletului nostru, în acest avânt fericit de reîmprospetare a credinții.

Căci zilele în cari trăim sunt grele și amare, acei ce au pus temeliile sfinte ale cultului nostru, prevedeau par'că cu ochiul lor ager de prooroci, că o să vină vremuri, când credința are să scadă și când sărbătorile vor fi tot atâtea prilejuri trebuincioase de reîmprospetare a credinții.

Spovedania, ce se impune tuturor credincioșilor cu prilejul acestor sfinte zile, la plinirea cărora a ajunge ne-am învrednicit, își are și ea însemnătatea ei adâncă.

Câți dintre credincioși și-ar împlinì acest obligamânt creștinesc, daçă biserica nu le-ar impune-o aceasta tocmai în preajma acestor sfinte zile?

Prea puțini, fără îndoială.

Si iată, că urmând poruncii ei înțelepte, ne-am plecat cu toții genunchii sub patrafir și ne-am spus toate păcatele și toate ticăloșiile ce ne-au stăpânit. A căzut de pe fruntea noastră mândră falșa coroană a îngâmfării, și în fața Celui ce toate le știe, am spus, cu graiu tremurat, câtă trufie, câtă răutate și cât desfrâu e sălășluit în noi; ne-am adus aminte de toate lucrurile bune pe cari nu le-am săvârșit, deși ne stau în putință, de toate păcatele, pe cari le-am săvârșit, deși le puteau înconjurà așa de ușor; ne-am adus aminte de puținul bine și de multul rău ce am săvârșit în lume.

Și când ne-am ridicat de sub patrafir, vedeam lumea în altă lumină și în altă înfățișare. Semenii nostri ne erau cu adevărat *semeni,* și noi, cari apăream așa de buni în ochii nostri proprii, înțelegeam, că suntem, poate, mult mai pe jos decât aceia, pe cari mai înainte îi disprețuiam în oarba noastră trufie.

Înțelegem acum, cât de *aproape* stau oamenii unii de alții, cât de aproape ar trebuì să steie!

Stavilele sociale, așa de multe și de complicate se prăbușesc ca prin farmec în clipa aceea de înnălțare sufletească și înțelegem, mai mult ca ori când dumnezeiasca povață: *Iubiti-ve unul pe altul!*

Înțelegem atunci dumnezeiasca jertfă a Fiului-Omului, minunata pildă ce ni-se prezintă.

Înțelegem că viața nu e o plăcere, nici o cărare cu flori șămănată, ci un amestec de bucurii și de dureri, o muncă grea, pe care trebue să o ducem în deplinire până în sfârșit.

Înțelegem, că nu este izbândă fără muncă și nu este cunună de biruință, fără chinurile muceniciei.

Și sufletul nostru strivit de povara zilelor extrem de grele prin cari trece biserica și neamul nostru, se întramă din propria lui cenușe ca paserea Phoenix, cu ochii țintă spre cea mai strălucită serbătoare a noastră, scoțind nouă putere și nouă energie din izvorul sfânt al apei vii, căci de n'a înviat Hristos, deșartă este credința noastră, deșartă este predicarea noastră . . .

In zilele de grea încercare prin cari trecem, să ne adăpăm cu toții setea sufletului, recorindu-ne puterile, cu crestinescul salut de biruință:

Hristos a înviat!

Biserica greco-orientală maghiară. — Reuniunea de magiarizare din Ungaria a cerut de urgență dela guvern și dela cameră să grăbească cu înființarea unei biserici magiare greco-orientale, deoarece sunt la 400 mii de suflete, cari neștiind decât ungurește, și în lipsa unei biserici ungurești. trebuind să aparțină sau bisericei românești, sau celei sârbești, cu timpul iarăș se vor romaniza ori serbiza. Se înțelege că și Wekerle și Apponyi au declarat, că guvernul se ocupă cu chestia aceasta. „Sperăm, — adauge „Erd.-Hirlap", — că și „Emke" va urgită și sprijini această afacere".

Așa se pare, că caee ce nu s'a putut face cu biserica unită, se va face mai curând cu cea neunită, spărgând astfel naționalitatea acelei biserici.

Pentru frații neuniți. Ni se cere publicarea următoarelor: Parohia Porț — în care mă aflu — este situată în apropierea mai multor comune gr. ort. Căsătoriile între uniți și neuniți sunt dese, Noi preoții uniți. și după introducerea așa numitei căsătorii civile, susținem promulgările, instruarea în elementele s. religiuni, mărturisirea și cuminecarea mirilor, dimisorialul. Frații neuniți toate le-au abandonat, afară poate de promulgări când le doresc mirii sau părinții lor. Dacă mirele unit prestă preotului neunit dimisiorialul nepoftit i-se răspunde că „că nu trebue numai țidula dela notariu" (Certificatul). E Bine! de unde va ști însă preotul fără dimisorial că oare există între miri impediment canonic sau ba? D. e. poate mirele avea soție, de care prin forul civil a fost despărțit, nu însă și prin forul bisericesc, iar această împrejurare nu este indicată în certificatul matriculantului civil. In cazul acestor mirele devine bigam. Sau nu numără?!

Noi preoții uniți — la fidențare spunem mirelui neunit să-și aducă dimisiorial, căci fără acela nu-l putem cununa, iar mirele vine la cununie cu un „Atestat oficios", în care din cuvânt în cuvânt stă scris: „taina s. mărturisiri și cuminecături, de oarece la noi cu cazuri de aceste nu este consult (sic!) și nici nu e în uz, nu le-a împlinit, pe lângă toate aceste neavând (?) nici o pedecă canonică, se poate cununa".

Rog deci pe frații neuniți să-mi răspundă: că oare după introducerea căsătorii civile mai numără, dânșii căsătoria între ss. taine? și dacă da o consideră de taina viilor sau morților? ori de ce nu se recere statul darului la contragerea s. Căsătorii? Din ce cauză nu-i „conzult", ba a eșit chiar din uz ss. taine a mărturisirii și cuminecăturii înainte de cununie? Doară nu s-au trecut între tainele cari nu se pot repeta?!

Am dori ca Ven. Superiorități a bisericei neunite — dacă mai susțin caracterul sacramental a căsătorii până capăt acestor neorânduieli cari nespus ne îngreună oficiul preoțesc în apropierea fraților neuniți.

Am scris cu celea mai bune intenții.

Porț, la 26 April 1907.

Domițian Cupșa.
preot gr. cat

Noua lege școlară.

Actualul ministru de culte Apponyi. care în trecutul său politic îți făcea impresia unui Sisiphus modern. acum ajuns în vârful muntelui, bucățile pietrei rostogolite le aruncă în confesiunile susținătoare de școale, și nu în ursitorii sorții lui din trecut. — În 21 Februarie și-a prezentat în casa țării proiectul de lege școlară, „căruia i-a dat timbrul inimei și geniului său".

In motivarea proiectului ministrul de culte ne asigură, că „in complexul acestor dispoziții nu se cuprinde nimic, ce ar împedecă pe patrioticii susținători de școale împlinirea misiunei lor culturale, cu deosebire ce ar îngreuna pentru confesiuni apărarea acelui interes, ca credincioșii să poată asigurà pruncilor lor educație conform convingerilor lor religioase". Aceasta apreție să-o lase Dl ministru în competința noastră, cari ne cunoaștem situația.

După art. de lege 26 din 1893 minimul salarului învățătoresc e 600 coroane și cinci rânduri de quinquinale de câte 100 coroane deci 1100 coroane poate să fie maximul salarului și quinquenalelor. După noul proiect de lege minimul salarului e prevăzut în 1000 coroane, primul quinquenal în 200 coroane al doilea în 100. al treilea în 100, al patrulea în 200, al cincelea 200 și al șaselea în 200 coroane, și încă cu acel adaus, că partea proiectului referitoare la quinquenale are să fie investită cu putere retroactivă. Suma maximală a salarului și quinquenalelor poate fi 2000 coroane. Câte biserici susținătoare de școale avem, cari în privința dotațiunei să poată satisface acestui obligământ fără să recurgă la contribuție?

Se recurgem la contribuție? Dar trecutul dela 1893 încoace ne-a dovedit, că pentru Biserica noastră și credincioșii ei contribuția școlară a fost și este cutia Pandorei. Acest adevăr pot să-l constate frații preoți, și-l adeverește arhivul consistorial metropolitan. Avem preotime în privința educației și pregătirei și și chemării superioară față de trecut, și zizaniile în comunitățile bisericești s-au înmulțit enorm. Și analizând cauzele acestor simptoame triste, din 10 cazuri în 8 vom află cauza școlară într'o referință sau alta. De „noli me tangere" nu voesc să mă ating căci îmi place discuția, dar nu pot suferi polemia. Dar aceea trebue să constatăm, că factorii instrucției și a educației nu a folosit trecutul priincios, — când în factorii civili nu aveau aruncători de neghină, — ca se crească generație aptă de însuflețire înpreunată cu jertfe materiale pentru tot ce are caracter confesional-religios. Iar acum împrejurările reclamă fapte, nu pregătire, și încă acum, când nota dominantă socială deja și la poporul nostru e lupta pentru pâne. Conducătorii firește pe lângă prudință trebue să țină samă de necessitățile, cari nu suf.r amânare: și urmările sunt, că în nenumărate cazuri preotul, care lucră din resputeri pentru interesul cultural binepriceput a credincioșilor. e cualificabil din partea lor de esecutor în comparație cu antecesori, și e învrednicit de sentimentele corespunzătoare acestui epitet, nu numai în afacerile administrative bisericești, ci și după ce pășește peste pragul altarului. Erupțiunile părinților prind rădăcină în inimile pruncilor și contrabalansează activitatea preotului și învățătorului pe terenul educației. In măsura, în care ni-se urcă contribuțiile școlastice, în aceeaș proporție. — deși nu în progresiune aritmetică, sună bisericile tot mai gol de credincioși vrednici de acest nume.

Și să nu trecem cu vederea împrejurarea, că unde nu conlucră mâna administrației civile la plămădirea acelor raporturi regretabile dintre popor și conducători, acolo le nutresc în feliul lor după plămădirea din conziderații politice.

Să esaminez a doua alternativă: recurgerea după ajutor de stat, pe care proiectul ni-l pune în prospect cu motivarea: „Dar acest sprijin, ba recunoașterea acestui drept și chemări (de susținători de școale) e legată de condițiunea: că fiecare școală să deie educație patriotică cetățănească neescepționabilă, ceeace orice om cu mintea sănătoasă și așa conziderâ de partea întregitoare a educației morale. Care școală nu corăspunde acestei recerințe, sprijinirea aceleia din partea statului ar constitui abus cu filerii contribuenților, tolerarea aceleia ar fi negligință gravă față de interesele vitale ale națiunei.

Cine cunoaște din esperință mersul lucrurilor de până acum dela școalele noastre subvenționate de stat. poate să-și facă idee despre mersul lucrurilor după întruparea în lege al acestui proiect.

După legile vigente (punct c., § 11 art. XXVI. din 1893) dacă ajutul de stat trece peste suma de 180 coroane, aplicarea învățătorului la respectiva școală depinde dela aprobarea ministrului de culte. iar dacă cei aleși, vor fi escepționați în doue rânduri, atunci ministrul denumește învățători cu restricțiune, că cel denumit are să aparțină confesiunei, al cărei caracter îl poartă școala respectivă. Tot față de învățătorii dela respectivele școale confesionale în cauze disciplinare ministrul de culte are dreptul inițiativei, dar conducerea cercetărei disciplinare e dreptul autorității bisericești superioare, iar actele și sentința aduse în proces au să se sustearnă ministrului de culte.

După proiectul înaintat să asigură dreptul de aprobare a ministrului față de învățătorii școalelor, cari să împărtășesc de ajut în sumă de 200 coroane, dar să reduc drepturile autorității bisericești, asigurându-se dreptul disciplinar exclusiv ministrului de culte, rămânând autorității bisericești numai rolul pasiv și *fără rost* de a-i-se comunică actele procesului și sentința, iar punct 2 al §-ului 7 art. XXVIII din 1876 să amplifică cu alte 4 puncte, dintre cari c., (ha állam ellenes irányt követ) se poate interpretà cât de vag, iar d., (ha hitfelekezetek vagy egyes társadalmi osztályok ellen . . . stb. izgat) e

ajutător față de învățătorul cu obraz neplăcut, dar nevinovat în delictul punctului c. — În fine denumirea învățătorului pentru școalele, cari să împărtășesc de ajut de stat în suma de peste 500 coroane, să rezervă ministrului, iar autorității bisericești numai dreptul de a se pronunță asupra persoanei — și condițiunea, că cel denumit să aparțină confesiunei, al cărei caracter îl poartă școala respectivă?

Acum să ne punem întrebarea: câte școale vom aveà, cari se vor putea susținea fără ajut de 200 coroane, și câte vom aveà, cari au lipsă de ajut în sumă de peste 500 coroane?

Primele de *drept* vor fi ale noastre, pentrucă noi purtăm sarcinile materiale și morale, iar de fapt ale aceluia, care are în mână puterea disciplinară: aceasta e axioamă probată Să presupunem chiar imparțialitate legală și reală din partea șefului de resort, lumina lui ar întuneca-o sateliții-factori mijlocitori dornici de merite: a câștigà merite didactice pedagogice se recere dibăcie, dar a câștigà merite patriotice e mai ușor. Nu presupunem noi lipsă de caracter în corpul nostru didactic, — căci coloanele organului nostru nu e menit să sune coarde neparlamentare, — dar trebue să constatăm adevărul, că învățătorimea noastră e înrolată mare parte din oameni fără situație materială, și puțini vor aveà tăria morală de a riscà bunăvoința inspectorului regesc, care va atârnà asupra lor ca sabia lui Damocle.

Și până acum mersul lucrurilor la școalele subvenționate e îngrijitor. Nu, un caz cunosc, când docentele expressis verbis a recunoscut pe inspectorul regesc de „poruncitor al său“, iar truda amară de a produce rezultat indestulitor din limba magiară pe când va face vizita inspectorele, îți stoarce milă și față de elevi, și față de învățător, și și față de celealte studii. După proiectul actual lucrurile vor luà un caracter și mai îngrijitor în școalele subvenționate de stat prin schimbarea procedurei disciplinare: în oarele statorite progresul recerut din limba magiară nu se poate ajunge. Dar nu se poate ajunge chiar și folosindu-se pentru aceea tot timpul de învățământ, mai ales în comune curat românești; dar progresul se recere, și pentru prestarea rezultatului suficient din limba magiară partea cealaltă a învățământului va năpădi-o buruienile, căci atunci de fapt poruncitorul inspector regesc de acestea nu se interesează. Luând în conziderare, că imparțialitatea reală din partea ministrului de resort numai am presupus-o, dar însuși o desmințește: „Libertatea învățământului și toate interesele acceptabile împreunate cu aceea să garantează, ba să împărtășesc de un sprijin nou însemnat, dar să garantează și interesul statului și a națiunei, fiindcă pe lângă executare corăspunzătoare, împreunată cu desvoltarea chestiunei de azil, cu reorganizarea inspectoratului, cu regularea școalelor de repetiție și a institutelor preparandiale, *la cari deja se lucră* și în curând voiu prezentà proiectele referitoare la ele, dispozițiile acestui proiect sunt potrivite să asigure scopul, ca în țara aceasta să nu poată există școală, care să nu servească interese de stat și național“.

Oare din cuvintele acestea putem deduce altceva, decât că direcția învățământului nostru de până acum a fost utilă intereselor de stat, și că conducătorii acestui învățământ sunt niște existențe balcanice? Și oare aceste păreri greșite ieșite din gura unui bărbat de cultură adevărat europeană nu vor servì drept normă și punct de mânecare organelor subalterne?

Și dacă executarea acestui proiect de lege primit, și celealalte proiecte ce ni-se pun în prospect, vor fi pătrunse de acelaș spirit, și de aceleași păreri greșite despre noi, oare nu se va putea modificà vechiul proverb în înțelesul: „quem dii oderunt pedagogum fecerunt“? Pentrucă să nu uităm, că actualul ministru de culte e omul convingerilor, și în întruparea convingerilor sale, — *fie chiar greșite*, — cu idealismul trece în fanatism.

Până ce proiectul acesta, devenit lege, va ajunge să fie executat, adecă peste trei ani, avem timp de cugetare și cumpănire corăspunzătoare situației critice, ce ni-s'a creat. Vom vedeà instrucțiunea ce se va dà pentru executarea lui, vom vedeà spiritul celoralalte proiecte de lege promise, și vom trage consecințele. Și când vom ajunge la convingerea, că școalele noastre susținute cu jertfe materiale și morale enorme din interes confesional vor fi chiar în detrimentul nostru confesional și național, atunci mai bine vom renunță la ele, decât, noi prin noi să ne nimicim

Rezistența copiilor de școală din Polonia germană e un ideal, așa de depărtat, la care nici nu îndrăznim a ne gândì

Iată eu mi-am spus părerea, ca gregar tinăr al ierarhiei noastre, dar cu inimă pentru viitorul nostru bisericesc și moral. Și rog pe frații preoți și pe factorii nostri competenți și cunoscători ai situației reale a bisericei noastre, ca să concurgă cu părerile lor întemeiate la statorirea unei ținute din partea bisericei noastre, care să nu ne umilească, ci să ne întărească.

I. B.

REVISTE.

Budapesta. Camera ungară și-a suspendat ședințele până la 10 Maiu n.

În cursul săptămânii viitoare proiectul lui Apponyi, votat de cameră, va ajunge înaintea Casei magnaților.

Kossuthiștii se ceartă într'una — iar partidul coaliționist începe să se desfacă deodată cu căldura.

București. In fața fusiunei bătrânilor cu junimiștii — opoziția — guvernul a luat hotărârea de a desființà corpurile legiuitoare și a dispus o nouă alegere.

După cum să prevede lupta electorală va fi foarte înverșunată, dat fiind faptul, că boierimea și proprietarii mari de pământ să văd amenințati în esercitarea drepturilor lor.

Praga. Bătrânul nostru Monarh a trăit în Praga niște clipe rari de o adevărată mângăiere sufletească.

I'a fost dat ca către sfârșitul zilelor să se vadă încunjurat în Austria de dragostea curată alor doue națiuni îndușmânite atâta timp, dar cari acum par a să înțelege.

Monarhul a petrecut în Praga 2 săptămâni, și înainte de a părăsì orașul a dat un autograf în terminì foarte mișcători. Dăm și noi în traducere autograful:

Iubite conte Coudenhove:

Am urmat cu plăcere dorinței unui popor credincios și devotat și am venit în capitala Mea regală, Praga, pentru a primì încă odată în mijlocul locuitorilor ei mărturisirile încercatului lor devotament patriotic, care totdeauna îmi umple inima de bucurie — și pentru a mă convinge — în acelaș timp — de progresele economice și culturale.

Și într-adevăr, tot ce cu am văzut în aceste zile frumoase, întrece cu mult toate așteptările Mele de părinte al țării; adânc mișcat și cu inima plină de recunoștință îmi amintesc multele manifestații ale sentimentului de loialitate venite din partea ambelor naționalități și privesc cu o viuă mulțumire asupră numeroaselor monumente ale avântului general, monumente, pe cari le-a ridicat în patriotismul ei sârguitor o poporațiune de o cultură înaltă și bucuroasă de a muncì.

Înflorirea bătrânei și glorioasei Cetăți regale îmi umple sufletul de bucurie. Mi-a fost dat Mie ca să veghiez asupra orașului Praga dela începutul desvoltării sale ca oraș mare, până la înflorirea de astăzi; am văzut pretutindeni un colan strâmt de ziduri, care, mulțumită destoiniciei ambelor popoare, au făcut loc unui puternic avânt al comunicației. Noi creațiuni s'au săvârșit aici și pretutindeni în viața politică și economică și un spor ca acesta nu se face fără frecări, în mijlocul căror înțelegerea dintre popoarele Mele nu s'a putut păstrà totdeauna. Dar acum cred că a sosit ceasul, când amândoue neamurile întărite în forțele și în caracterul lor național își vor da mâna fără gânduri ascunse pentru a se înțelege și vor stà în viitor alături lucrând și creând ne mai având nici o teamă în privința conservării neamurilor lor.

Deodată cu crearea egalității de drept pe terenul dreptului electoral un guvern chemat prin Mine din diferitele naționalități s'a început și opera împăcării contrastelor naționale, care împăcare trebue promovată din răsputeri și trebue dusă la îndeplinire în mânia tuturor pedecilor.

A vedeà căzând și aceste ziduri, cari mai despărțesc încă popoarele împedecând și desvoltarea bogatelor lor calități și desvoltarea puterii statului, acesta ar mai fi dorul meu cel mai mai fierbinte. Ar fi pentru mine cea mai mare fericire, dacă eu, care am luat parte la toate suferințele luptelor, aș mai ajunge să asist și la bucuria păcii dintre naționalități.

Vă însărcinez a aduce această dorință a Mea și mulțumitele Mele sincere la cunoștința obștei.

Praga, la 29 Aprilie 1907.

Francisc Iosif m. p.
Beck m. p.

Misiuni în Giurgeu.

— *23 Aprilie 1907.*

Astăzi este a patra zi, de când credincioșii din parohia gr.-cat. Valea Jidanului (tr. Giurgeu), gătiți în vestminte de sărbătoare aleargă mic cu mare la isvorul cristalin și pururea curgător al Mântuitorului nostru Isus Hristos, spre a se împărtăși de efectele minunate ale sfintelor misiuni, cari în anul acesta s'au ținut aci.

În ziua de Vineri, în 19 April 1907. sara — amăsurat programului de mai dinainte statorit — pe un timp rece și un drum îndelungat și anevoios, sosește conducătorul misiunilor Mon. Dn Elie Câmpean, viceprotopopul Giurgeului, însoțit de parohul Alfalăului On. Dn Ioan Băiaș.

In dimineața zilei de 20 April, din care zi aveau să-și ieie începutul sacrele misiuni — deși timpul crà nefavorabil, căci ningea într'una — totuși mulțime de credincioși se vedeau suindu-se tăcuți și umiliți spre biserica din deal, unde înainte de începerea s. liturgii cântându-se »Imperate ceresc« Mon. viceprotopop espune scopul și efectele s. misiuni, după care se începe s. liturgie, pontificată de viceprotopopul, asistat de Iuliu Băiaș și Pompei Butnar.

După cetirea s. Evangeliei predică viceprotopopul despre *„Scopul omului“*, erà la finea s liturgie, se purcede la catechizarea tinerimei școlare și a adulților, care îndeplinindu-se, se începe s. mărturisire, care se continà de 3 preoți până la 2 oare d. a.

La 3 oare d. a. se începe rânduiala Inseratului. apoi Paraclisul Preasântei Născătoare de Dumnezeu sub decursul căruia sosește într'ajutor și preotul Bicazului, Vasiliu Moldovan.

La finea s. Paraclis predică Iuliu Băiaș despre *„întoarcerea dela păcate în sinul iubitor al Părintelui ceresc“*, după care se continuà acum de 4 preoți s. Mărturisire până la 7 oare sara.

În ziua următoare se începe din nou mărturisirea, fiindcă sosiseră numeroși străini. La 8 oare dim. se începe Mânecatul, care se perface de Elie Câmpean și parohul local, ceialalți preoți continuând mărturisirea.

La 9 oare a. m. se începe s. liturgie a Marelui Vasiliu, celebrată de viceprotopopul, asistat de Pompeiu Butnar și Vasiliu Moldovan, fiind biserica atât de îndesuită, cât foarte mulți ascultau s. liturgie din foișorul bisericei, pe la feresti și din cimiterul bisericei. Nu mă încerc a descrie bucuria sufletească, ce se puteà vedeà pe fețele senine ale creștinilor, cari împăcați cu Dumnezeu, urmăreau cu atențiune incordată acțiunile dela s. liturgie.

După cetirea s. Evangelie a zilei, v.-protopopul, purcezând din cuvintele: *»cel ce vrea se fie între voi mai mare, se fie tuturor slugă«* într'o predare ușoară și la înțelesul tuturor desvoaltă escelenta virtute a umilinței.

După priceasnă se cuminecă din 2 potire cei mărturisiți în zilele precedente peste 200 creștini. La finea s. liturgii predică Vasiliu Moldovan dela Bicaz despre *„starea cu cuveninţa în biserică și despre rugăciune.*

După predică se purcede la servirea alor 4 parastase, binecuvântarea Colivei și cetirea multelor deslegări pentru vii și morți.

Sub tot decursul s. liturgii, a cântat foarte bine corul elevilor de școală sub conducerea harnicului învățător din loc, dl Simion Simon, care spre onoarea lui fie zis — deși funcționează ca învățător la aceasta școală numai cu începutul anului școlar curent, totuși prin diligință i-a succes a instruà în 4 voci elevii de școală, cari au cântat așa de frumos spre mulțămirea și îndestulirea tuturor, cari i-au ascultat.

Într'acestea spre bucuria missionarilor sosesc într'ajutor încă 2 confrați, bătrânul preot al Telecului On. Aurel Rat și tinărul preot nou hirotonit On. Teodor Branea din Dămuc, cari cu puteri noue încep s. mărturisire, care durează până la 4 oare d. a. când ne adunarăm iarăș cu toții la Inserat, la finea căruia predică Teodor Branea, despre s. *mărturisire,* după care în sunetul clopotelor s'a făcut procesiune în cimiterul bisericei, unde în fața unui public numeros s'a oficiat un parastas solemn întru odihna de veci a fostului aci preot și conducător bun al poporului Mihail, cândva Teslovan și soția sa Anghelina.

La sfârșitul parastasului, vorbește v.-protopopul despre *»nemurirea sufletului«*.

După întoarcerea la s. biserică se face Litia, după finirea căreia se purcede la mărturisirea mulțimei ce așteptà. Luni dim. dela 6—9 ore s'a făcut mărturisirea credincioșilor adunați astăzi în număr mai considerabil ca în ziua de Dumineca, predică apoi On. Iuliu Baiașiu dela Alfalău *»Patimile Domnului«*, cu mult succes.

La sfârșit se conferește prin 5 preoți s. Ungere la 60 persoane cari au dorit-o.

Tot în această zi la orele 4 d. a. s'a cetit în s. biserică ora a VI și a IX canonica, când apoi vice-protopopul și conducător al s. misiuni în scurte cuvinte pune la inima celor de față a se feri de vițul beției și al concubinatului păcătos, după care mulțămește în cuvinte calde și provoacă și poporul adunat a fi cu alipire și iubire către parohul lor On. Pompeiu Butnariu, carele nu a cruțat nici o jertfă pentru succesul acestor deprinderi sufletești.

La acestea răspunde foarte mișcat preotul Butnariu, carele dând mulțămită lui Dumnezeu pentru revărsarea darului divin preste lucrările îndeplinite în parochia Valea Jidanului spre întărirea și mângăierea sa, mulțămește poporului, că a ascultat de glasul păstorului său, asemenea și M. O. D. vice-protopop pentru osteneala și serviciul adus pentru binele spiritual al credincioșilor săi întru conducerea acestor sacre misiuni.

Dă apoi mulțămita fierbinte On. confrați misionari, cari unii deși din mari depărtări nu au pregetat a osteni, contribuind astfel cu munca la desăvârșirea lucrărilor aduse în numele Domnului.

Cum însă vestea misiunilor a străbătut din ce în ce mai mult prin toate văile parohiei Valea Jidanului — fiind parohia împrăștiată în deosebite direcțiuni la zeci de chilometri — după depărtarea misionarilor cete de bărbați, femei și copii au sosit spre a luà și ei parte la acelea. După putință au fost și ei mângăiați. Incheiu, constatând și din a mea parte minunatele roade ale acestor deprinderi religioase.

Preotul Vasile.

Reuniunea de temperanță.

In unele foi s'a ventilat știrea, că între decisiunile sinodali ar fi fost înființarea unei reuniuni de temperanță în Blaj.

Nu cunosc de ce soarte s'a împărtășit aceasta propunere, dar fiindcă s'a adus pe tapet — nu mă pot reținea fără a-mi expune prea modesta mea părere.

După mine acea propunere a fost la loc; pentrucă în poporul nostru alcoolismul e început a face — mari daune — materiali și financiali, — iar combaterea lui numai prin o societate puternică s'ar puteà face. — O societate de asta forță însă, numai sub scutul și paza autorității mai înalte s'ar puteà înființà și susținea.

De altă parte orice altă societate, ce nu ar fi sub scutul superiorității bisericești nu ar aveà respectul cuvenit.

Pentrucă poporul nostru e alcoolist ce e drept, dar nu în forma, în care sunt alte popoare apusene.

In popor, e lățită părerea, că beutura spirtuoasă e un element nutritor, întăritor și dătător de viață absolut de lipsă muncitorului, și numai conces de biserică, fără aprobat, (festănii, pomeni, botez etc.)

Din acea cauză, ori cât îi expui lui, pe bazele exerințelor medicali, că acele sunt un element, care vatămă sănătatea, scurtă zilele, predomnește spre criminalități nu numai făptuitorii, ci și erezii, ei râd și răspund: „Dumnezeu a lăsat beutura, biserica o binecuvântă, ce a lăsat Dzeu cum să poată fi rău“?

Cine l'ar puteà abate din această convingere rătăcită? Numai o corporațiune, ce ar aveà aprobarea autorității noastre bisericești. O îndrumare părintească, care ar arătà întrucât — și din ce motive — sufere biserica lângă ceremonie, beuturile spirtuoasă, apoi broșuri, în cari în stil ușor, s'ar combate părerea lor, despre beuturile spirtuoase ar face un serviciu nespus de mare causei.

Altcum dacă alte lucruri să regulează în sinoade provinciali, de ce oare, obiceiurile acestea, de a se servi beuturi după servicii sacre să rămână nebăgate în samă?

Sau dacă portul, purtarea și ținuta clerului în oficiu și afară se regulează, pentru purtarea preoțimei, față de aceste obiceiuri, să nu să creeze nici o lege?

In atare caz, poporul devine pretenziv, ca preotul să se demită sub demnitatea clericală după exemplul celor ce nu-și cunosc chemarea și preotul nu are o basă — legală — ca să poată combate această pretensiune neiertată.

Am zis aceste, nu pentru a instruà pe cei ce știu mai mult de cât mine, ci pentru ca să atrag, luarea aminte, a celor ce au mai mult simț și pricepere, asupra unei cestiuni de interes.

— f. —

Premiaţii blăjeni

ai Espoziţii dela Bucureşti.

Reproducem după »Buletinul espoziţii« persoanele şi institutele blăjene, cărora li s'au acordat recompense ca expozanţi şi colaboratori ai expoziţii generale române din 1906.

II. Medalie de aur cu diplomă specială:

1. Gimnaziul român,
2. Dr. Ambroziu Cheţian,
3. Dr. Augustin Bunea, (de două ori)
4. Mitropolia unită,
5. Muzeul arheologic şi istoric (de două ori)
6. Biblioteca.

II. Diplomă de onoare cu medalia de aur:

1. Mitropolia română unită (de două ori)

III. Medalie de argint cu diplomă specială:

1. Muzeul istoric şi arheologic,
2. »Patria«, societate,
3. Dr. Augustin Bunea,
4. Ioan M. Moldovan,
5. Tipografia semin. arhid.

IV. Medalie de bronz cu diplomă specială:

1. Adrian Oţoiu, teolog
2. Liviu Costea,
3. Dr. Vasiliu Suciu.

V. Colaboratori:

1. I. P. S. Mitropolit unit,
2. Consistoriul mitropolitan unit.

Observăm, că recompensele acestea se pot primì, cu modalităţile înşirate în numărul trecut.

Învitare

la a XI-a Adunare generală a Casinei române din Blaj, care se va ţinè Marţi, a treia zi de Paşti, la 6 oare d. a. în localităţile Casinei cu următorul

PROGRAM:

1. Deschiderea adunării.
2. Cetirea raportului general.
3. Cetirea raţiunilor Casinei pe 1906 şi a proiectului de buget pe 1907.
4. Esmiterea alor doue comisiuni, una pentru cenzurarea raportului general, şi alta pentru cenzurarea raţiunilor şi a proiectului de buget.
5. Raportul comisiunilor.
6. Eventuale propuneri.
7. Închiderea adunării.

Blaj 24 Aprilie 1907.

Dr. Augustin Bunea, preşedinte. **Ioan Fodor,** notar.

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Direcţiunea institutului de credit şi economii „Iulia“ din Alba-Iulia în şedinţa sa din 25 Martie a. c. a binevoit a asemnà pentru şcoala noastră un ajutor de 20 cor. Pentru care se aduce şi pe această cale cele mai călduroase mulţămite. Benic, în 20 Aprilie 1907. În numele senatului şcolar. *George Spătăceanu*, not. sen. şcol.

Din Arhidieceză Esercitiile spirituale cu clerul gremial le-a ţinut anul acesta dl Dr. *Ioan Bălan*, vicenotar consistorial. — Joi la s. Liturgie, Î. P. S. Sa Mitropolitul a sfinţit St. Mir şi apoi a spălat picioarele la 12 clerici. Sara s'au cetit Evangeliile Ss. Patimi. A început Escelenţa Sa. Vineri s'a făcut înmormântarea Domnului cu procesiune în jurul piaţului şi a Catedralei.

Din dieceza de Oradea. Iosif Pataki, fost cooperator în Sanislău, a fost numit paroh în Zăzar. — Vasiliu Barbul. preot neohirotonit, a fost trimis de administrator parohial la Necopoiu. Iuliu Pop la Galşa şi Ioan Székely, de cooperator la Nyir-Acsád. — În ziua Ss. Paşti vor fi hirotoniţi întru preoţi clericii absoluţi: Ioan Darabant şi Coriolan Man.

Din dieceza de Lugoj. Până la 10 Maiu n. e deschis concurs pentru ocuparea parohiei Perul. distr. Lugoj, devenită vacantă prin decedarea preotului Adam Blejescu. Venitul congrual de 1234 cor — Pe anul 1907. preoţilor deficienţi (12) li-s'a asignat dela 2—4 sute cor. pensiune.

Inimi generoase. Fericita *Aurelia F. n. Solomon,* fosta directoară a internatului de fetiţe de aci, a lăsat prin testament 2000 cor. fondului de alumnate a Internatului de fetiţe şi 100 cor. fondului pentru Spitalul studenţilor din Blaj. — Familia *Henzel* din Roşia-montană, a dăruit întru amintirea repaus. părinte Simeon Henzel: 20 cor. fondului Văduvelor şi orfanilor de preoţi. 20 cor. fondului pentru Masa studenţilor din Blaj şi 20 cor. fondului gimnasiului din Brad, iar pentru biserica din Aiud 40 cor. — On. *Dem. Chişerean,* preot deficient în Făgăraş, întru amintirea repausatei sale soţii, a dăruit câte 10 cor. fondurilor Văduvelor şi orfanilor de preoţi, Preoţilor deficienţi, Internatului de băieţi, Internatului de fetiţe şi Mesei studenţilor.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarele contribuiri:

la f. *Internatului de fetiţe.* Romul Marcu, Bistra, 30 cor. Aug. Nilca, Vaidacuta, 25 cor. Ales. D. Donescu, Vasláb 4 cor. Laur. Pascu, D.-Sânmărtin 7·64 cor.

la f. *Orfanotrofiului:* Aug. Nilca 3·20 c.

la f. *Masa studenţilor:* „Detunata“, Bucium, 30 cor. „Sebeşana“, Sebeş, 25 cor. „Şercăiana“, Şercaia, 20 cor. Ales. D Donescu, Vasláb, 4 cor. „Brădetul“, Orlat, 50 cor. „Doina“, Câmpeni. 50 cor.

Blaj, 1 Maiu 1907.

Cassa centrală arhidiecezană.

Promoţie. *George Triff,* candidat de advocat în Bistriţa, a fost promovat la universitatea din Cluj de doctor în drept.

Pentru literatura poporală. Ministeriul de culte austriac a esmis o comisiune, care a adunat poeziile poporale ale tuturor naţionalităţilor din Austria, din chiar gura poporului. De odată s'a fixat şi melodiile singuraticelor cântări.

Intru amintirea prof. Nic Ionaş. Preasfinţitul Episcop al Lugojului *Dr. Vasile Hossu* a trimis 50 cor. ca să împartă jumătate la fondul întru amintirea repausaţilor şi jumătate la cela pentru monumentul ce se va ridicà întru amintirea neuitatului cântăreţ, a cărui amintire, chiar în aceste zile sfinte, a fost mai vie. Cu aceste contribuiri fondul monumentului se ridică la 181 cor.

Dare de seamă şi mulţumită publică. Cu ocaziunea balului aranjat în 12 Februarie a. c. în folosul „fondului pentru ajutorarea şcolarilor mizeri în caz de morb“ dela gimnaziul superior greco-cat. din Blaj au fost: Întrate: 698 cor. 40 fil. Eşite: 189 cor. 27 fil. Venit curat: 509 cor. 13 fil. I. Au binevoit a trimite oferte: Esc. Sa Dl Mitropolit Dr. Victor Mihályi, 20 cor.; Il. Sa Dl episcop Dr. Demetriu Radu, 25 cor.; Rvds. Dl prepozit I. M. Moldovan, 10 cor.; Alexandru Mocsonyi, mare proprietar, Birkis, 10 cor.; Dr. Vasile Bian, medic, Buzău, 20 cor.; Dr. Aur. Rusu, Nagyszeben, Dr. George Simon, adv., Nagyenyed, Dr. Bazil Târnăveau, medic, Viena, şi Ioan Şancu, paroh, Viság, câte 10 cor.; Dr. G. Tripon, Dr. Iulian Pop, adv., Bistriţă, A. Frâţilă, prof. Galaţi, Aurel Pop, paroh, Jucul de sus, Ioan Comşia, comerc. Zerneşti; Iosif Angyal, not. cerc. Miriszló, Ioan Bora, paroh Petros, Ioan Anca, paroh, Subpădure, Adam Leşnican, Dobra, Ambr. Lazar, not. cercual, Borgó-Tiha, câte 5 cor. Iosif Stupinean, par. Stupini. Ioan German. catechet. Brad, Aurel Peruţiu, par. Dezmir, Iacob Popeneciu, protopretor pens., Veneţia, Vasile Bora, paroh, Crivobara, Petru Cheţian, paroh Densuş, G. Modorcea, paroh, Grid, câte 4 cor. Gavril Fetche, M.-Lápos. 4 cor. Dr. Bogdan, M.-Lápos, 2 cor., Grigorescu, M.-Lápos, 40 fil., Ioan Albon, paroh, Doştat, Nicolau Maior. învăţ. Gyalu, Alex Papiu, paroh, Bistra, Dionisiu Zeflean. Abrud, Ioan Broşu. paroh, Brassó-Deresztye. câte 3 cor. Atanasiu Bologa, par. Lupeni, Valeriu Florian, par. Racoviţa, Ioan Hăţiegan. protopop, Kolozs, Stefan Lita, par. Lunca, Petru Niraştean. paroh, Iernut, Elie Câmpian, protopop, Gyó.-Szt.-Miklos, Traian I. Magier, par. Szaturó, Beniamin Rus, preot Gilău, Teodor Pănăzean, învăţ., dir., Sâncel, câte 2 cor.; II. Seara la cassă au fost următoarele suprasolviri: Dna Sinbeiger, 20 cor., Dr. Iuliu Maniu, 16 cor., George Bărbat, protopop, 10 cor., Nicolae Brătean, Teius, 8 cor., Eugen Bian, not. cerc. Făget, August Stupariu, Blaj, Moise Birtolon. notar cercual Lăsend. Dr. Alexandru Pop, I. Br. Hodosiu, Dr. D. Szabó, Familia Vlassa, Sâncel, Victor Maior, câte 6 cor.; Avram păcurar, protop., Miercurea, Dr. Racoţa, Şeica, Sebess S. Blaj, Dr. Morariu, Inginer Negruţiu, Iosif Lita, protopop, Biia, câte 5 cor.; Rudolf Riţ, Mih. Raţ, Nicolae Baciu, Aurelia F. Solomon, Ioan Pop. Uifalău, Ioan Popa, par. Cergău, Simion Muntean. not. cerc., Luca Rusan, Eugen Nicola, câte 4 cor.; Schneider, Blaj, Dr. R. Boilă. adv., Petru Şogan, Alexandru Voda, par. Vaidei, câte 3 cor.; Bazil Solomon, D. Boilă, Arcadie Ienăşel, Simonffy Alajos, Laur. Bozac, Ioan Hossu, inginer, Zombor. câte 2 cor.; Gheorghe Th. Both, Ilie Mircea, Emil Oltean, Vasile Bindea, I. F. Negruţ, August. Morariu, Schramm Károly, câte 1 cor. — Subscrişii prin aceasta ne ţinem de plăcută datorinţă a aduce mulţumită tuturor acestor binevoitori şi sprijinitori ai susnumitului fond. Blaj 19 April 1907. *Dr. Ioan Raţiu,* preşedinte. *Oct. Bonfiniu,* cassar. *Alex. Ciura,* controlor.

Academia română. Iată cel dintâi prilej, când trebue să regretăm dispariţia „Familiei“. Nici într'o revistă sau ziar de dincolo, ce ne sosește aici, nu întâlneşti acele dări de seamă amănunţite, ce le avea „Familia“ dlui Vulcan. Astfel de abia acum, când se închide sesiunea anului 1907 putem dà câteva notiţe scurte. Noul membru Mrazec şi-a ţinut discursul de recepţiune. Dnii Bogdan, Tocilescu, Kalinderu, Babeş, Puşcariu ş. a. au făcut interesante comunicări. Dl Dr. Sextil Puşcariu, a presentat prima fasciculă din Marele Etimologic al limbei române, care a fost întimpinat cu simpatii şi cu nădejdi de bine. Tot dsa a luat premiul Eliade Rădulescu de 5000 frc. pentru scrierea sa filologică publicată în limba germână. Premiul Craiavean de 1500 lei s'a dat dlor Dumitrescu şi Clinciu prof. pentru manualele de de istorie. Premiul Adamaki de 5000 lei a fost distribuit astfel: 2000 lei Pompiliu Eliade pentru lucrarea sa „Istoria spiritului public în România în secolul IX“. (Primul volum);

1000 lei dlui Erbiceanu, pentru lucrarea sa „Tendințele noui în drept“, studii de drept civil și penal; 1000 lei dlui Dr. M. Câmpeanu pentru lucrarea „Incercare de psihologie militară individuală și colectivă“; 500 lei dlui Dimitrie F. Caian, pentru „Istoricul orașului Focșani“, și 500 lei dlui St. Nicolaescu pentru „Documente slavo-române cu privire la relațiile Țării Românești și Moldovenii cu cu Ardealul în secolul XV și XVI“. Celelalte premii nu s'au distribuit. In ultimele ședințe președintele Kalinderu, aduce ca dar din partea dlui general Bengescu trei manuscrise și 122 scrisori de ale poetului Alexandri, foarte prețioase. In locul dlui Kalinderu a cărui mandat a expirat, Academia a ales președinte pe dl *Anghel Saligny,* iar vice-președinți pe dnii *Negruzzi, Tocilescu și Istrati.*

Prelegerile poporale organizate de comitetul despărțământului Blaj al Asociațiunii s'au continuat și Dumineca trecută în Mănărade. Prelegerile au fost conduse de directorul despărțământului prof. I. F. Negruț. Mai întâiu s'a dat cuvântul dlui Emil Vlassa, mare proprietar în Sâncel, care a vorbit foarte bine despre economie în genere, arătând, cum prin muncă și cruțare se poate ajunge la bunăstare. Dl Vlassa și-a întărit espunerile sale prin pilde cunoscute. A luat apoi cuvântul dl Ioan Maior, provizor al dominiului mitropolitan, care într'un grai limpede și pe înțelesul tuturor a spus câteva boale de ale vitelor cornute și modul vindecării lor și până la sosirea veterinarului. Prof. Nic. Pop a ținut apoi o prelegere intuitivă din stupărit, insistând mai ales asupra cosnițelor raționale. La urmă prof. Dr. Chețian, într'un chip plăcut de espunere, dă câteva povețe higienice țăranilor, sfătuindu-i să se ferească de vițiu, cari scurtă viața. Intre singuraticele vorbiri un grup de pedagogi au esecutat câteva cântări și declamări. Cei adunați au rămas deplin mulțumiți de folositoarele și prețioasele învățături, ce li-s'au împărtășit. La sfârșit s'au împărtit și aici vreo 50 cărticele de cetit celor știutori de carte.

Știri literare. Înregistrăm la acest loc apariția următoarelor scrieri: Biblioteca scriitorilor români, editura „Minerva“, București: Vasile Alexandri: *Opere complete* vol. V. formează al patrulea volum al teatrelor, cuprinzând: Sgârcitul risipitor, Cetatea neamțului, Lipitorile satelor și Boierii și Ciocoii. Dintre scrierile teatrale ale marelui poet, rămân: Despot Voda, Fântâna Blanduziei și Ovidiu, cari vor alcătui un nou volum. Acest volum de peste 300 pagini are la sfârșit un indice a cuvintelor străine ori dialectale cu explicarea lor. — Ludovic Dauș: *Doamna Oltea,* poem dramatic în versuri, scris și reprezentat cu prilejul aniversării de 400 ani dela moartea marelui domn. Scrierea are multe calități bune. Costă 1 Leu. — *Propovedanii la îngropăciunea oamenilor morți, de preotul Samuil Clain de Sad izvodite.* Editate cu litere latine de păr. I. Nicorescu, și tipărite cu binecuvântarea P. S. Episcop ortodox al Aradului. Lucru pare cam curios, dar e așa. Părintele Nicorescu, văzând că protopopul Dr. Dăianu editează predicile lui Petru Maior, s'a grăbit și dsa să editeze predicile lui Clain, — un strălucit luceafăr al bisericei noastre, — și să le treacă prin binecuvântarea Episcopului Ignatie Papp dela Arad. — Se vând cu 2 cor.

Sim Fl Marian. Mercuria trecută a repausat învățatul și neobositul folklorist bucovinean, de abia în vrâstă de 60 ani. Originar din Ardeal, a studiat la Năsăud, Beiuș, Cernăuț și Suceava și s'a preoțit la 1876 servind ca preot în mai multe parochii, în sfârșit la Suceava fiind profesor de religie la gimnas. La 1881 a fost ales membru al Academiei române, ca resplată a activității sale bogate și foarte prețioase pe terenul literaturii poporale. A publicat o mulțime de scrieri. La îngroparea sa, Academia română a fost representată prin Dr. I. G. Sbiera, care a depus o splendidă cunună. Foarte număros public au asistat la această tristă ceremonie.

În veci amintirea lui!

Partidul german poporal, al Germanilor din Ungaria de sud, cucerește mereu teren. Inzădar scriu ziarele că toată mișcarea e opera unor instigatori. Cea mai eclatantă dovadă ne-o dă ziarul „Deutsch-ungarischer Volksfreund,“ publicând în afară de numele celor 5000, cari s'au declarat membrii ai partidului, — o adresă a Germanilor din Iarek, comitatul Bács-Bodrog, iscălită de 1000 de inși, cari se declară și ei aderenți ai partidului și cer ca limba de instrucție, în școlile din Iarek să fie limba germană Inzădar, glasul poporului nu se poate înăbuși....

O nouă achitare. Aflăm că s'a sistat procesul „Libertății“ din Orăștie pentru un articol scris despre cartea dlui A. C. Popovici.

Din zilele lui Nero. Atragem deosebita atențiune a cetitorilor nostri asupra romanului cu acest titlu, pe care îl începem în numărul de azi. El conține pagini de toată frumusețea din veacul prim al erei creștine: viața creștinilor în catacombe, persecuția groaznică alui Nero împotriva lor. apoi sfârșitul tragic al acestui Caesar barbar.

Petreceri. Inteligința română din Ormenișul de câmpie și jur. învită la *petrecerea,* ce se va aranjà în 6 Maiu (a doua zi de Pasti în școala gr.-cat. din loc. Venitul curat este destinat pentru școală.

— Reuniunea de lectură și cântări a economilor și meseriașilor din Alba-Iulia, aranjează Luni, în 6 Maiu n. (a doua zi de Pasti) cu concursul unui grup de teologi a Seminariului „Andrean“ din Sibiu, un *concert* urmat de *dans,* în sala cea mare a redutei orășenești (din promenadă) în favorul gimnasiului din Brad.

— Tinerimea română gr.-cat din Zorlențul mare, aranjează Luni, în 6 Maiu n. (a doua zi de Pasti) în sala cea mare de învățământ a școalei de stat, în favorul bisericii gr.-cat. din loc, *producțiune teatrală* împreunată cu *petrecere de joc.*

— Tinerimea română din Er-Mindszent, învită la petrecerea cu dans și teatru, ce va aranjà în Er-Mindszent la 6 Maiu n. (a doua zi de Pasti) în favorul bisericii române.

Din America. In urma activității par Lucaciu Românii gr.-cat. pot avea mângăerea ca în giurul orașului Windher să aibă nu peste mult biserica zidită. Asemenea, deja s'au făcut primii pași pentru cumpărarea unei biserici și locuințe preotești în apropierea McKeesportului. Români din Aurora au deja casa parochiei, și nu peste mult vor avea bucuria de a saluta preotul în mijlocul lor pecum și biserica le va fi gata nu peste mult Înainte numai cu ajutorul lui Dumnezeu!

Convocare. Prin aceasta convocăm pe toți P. T. membrii ordinari și ajutători; pe cum și pe toți sprijinitorii culturei poporului român la „Adunarea generală a despărțământului Miercurea a Asociațiunei pentru cultura și literatura poporului român,“ ce se va ținea în comuna Spring, Marți (a 3-a zi de Pasti) în 7 Maiu a. c la 10 oare a. m. Miercurea 27 Aprilie 1907. *Avr. S. Păcurariu* director. *Ioan Dăian,* notar.

Prăvălie românească în Fiume. Recomandăm cu toată căldura cetitorilor nostri pe dl *Fabriciu A. Degan,* din Fiume, care eșind din legăturile fostei prăvălii alui R. Pascu, care acum nu mai e românească, — nici nu e liferantul preoțimei gr.-cat. — a deschis o prăvălie românească: de import de cafea, tea, marfă colonială ș. a. în Fiume pe Corso nr. 16. Cunoscând personal pe dl Degan, putem să ne pronunțăm asupra dsale într'un mod foarte elogios, fără teamă de a fi desmințiți.

Prețurile cerealelor. Starea sămănăturilor e din ce în ce mai rea. Agricultorii, nu numai că nu sperează o recoaltă egală cu cea din anul trecut, ci dimpotrivă se lățește tot mai mult părerea, că recolta din anul acesta va fi slabă, unii să tem chiar de o criză. Timpul nefavorabil desvoltării sămănăturilor nu s'a schimbat spre bine. Din întreaga țară, dar și din străinătate, sosesc știri triste, ce par a întări părerile agricultorilor. Prețurile cerealelor — îndeosebi ale grâului — se urcă rapid.

Vizite de suverani. Regele Leopold al Belgiei a făcut vizite președintelui republicei franceze. Fallières. Regele și Regina Danemarcei au făcut vizite suveranului Norvegiei Hakon, și au fost primiți de familia regală, membrii guvernului, ai corpurilor legiuitoare, și de întreg corpul diplomatic. Intreagă capitala Norvegiei Cristiania era pavoazată.

Procesul „Foii Poporului“. Senatul de acuză de lângă tribunalul din Cluj, a respins acuza procurorului, ridicată contra dlui Silvestru Moldovan, pentru un articol publicat în „Foaia Poporului“. ca nemotivată, decretând sistarea procedurii. Procurorul a apelat.

„Hristos a înviat!“ Salutăm din toată inima cu această sfântă vorbă pe toți iubiții nostri colaboratori și cetitori.

Posta Redacțiunii.

O. Va fi, numai să ne avizezi, când termini.

„Ramuri“ Craiova. Primim schimbul, rugăm numai să ni-se spedeze și primii patru numeri.

A. O. A sosit, vom vedeà în numărul următor.

I. T. Am ales partea ce ne interesează, celealalte le-am omis, ales știrea ultimă, fiindcă nu suntem și noi de față.

AVIZ!

Să vinde din mână liberă

O mașină nouă de făcut SODĂ (apă gazoasă) **sistemul cel mai nou** adusă numai din Iuniu anul trecut, ***provăzută cu 530 Syphoane,*** mai departe cu ***umplător pentru lemonadă și sticle trebuincioase la el,*** lăzi pentru transportul sticlelor și instrumentele necesare.

Reflectanții să se adreseze la Domnul ***PETRU BRENDUȘIAN, (Blaj Balázsfalva).*** (20) 2—3)

Medicii de mult recunosc și recomândă ca cel mai bun purgativ apa purgativă FRANZ JOSEF, un purgativ sigur și plăcut. (19) 2—52

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Partea literară.

Blăstăm.

În ceas târziu de noapte 'ntunecoasă
Cu arme 'n mâni s'au furișat să-l prindă
Pe Cel ce *ziua* le-a vorbit cuvântul
Și nearmat umbla din sat în sat. —
Cu funii l'au legat și l'au scuipat în față,
Cununi de spini i-au împlântat pe creștet
Și l'au bătut, pe Cel ce plin de milă
Le-a vindecat morboșii și 'ndrăciții.
Și crunt lovind ei au bătut pironul
Prin palma, care-i binecuvântase
Și care-a pus lumina 'n ochii născuți orbi...
Iar glasul Lui, cel vecinic plin de milă,
Indurerat de atâta răutate
Gemea s'acum: „Părinte! Iartă lor!"
Și s'a pornit atunci în cer furtună,
Și-a stins lumina soarele 'ntr'amiazi,
Pământul s'a cutremurat de groază
In vălul negru ce-l înădușià:
Ci numai omul sta râng'ind satanic...

. . . . . .

Vai omului, căci s'a 'npietrit atâta!
Vai omului, că n'a-nțeles pământul
Și n'a pătruns a soarelui mâhnire!
Căci s'a 'mpietrit în nesimțire — vai lui.
Căci s'a 'ntărit blăstăm pe omenime:
In veci să nu priceap' a firii semne
Privind să vadă și să nu 'nțeleagă!
— Se va apropià îngrozitor *sfârșitul;*
Va clocotì văzduhul plin de semne;
Simțind, se va cutremurà pământul,
Și ceriul se va 'nflora de-așa vedenii:
Ci împietrit privi-va, toate *omul!*
Cerca-va, *cauza* s'o afle 'n semne,
Din desvoltarea lor cerca-va *legi* să scoată,
Se va mândri cu nouă biruințe
Asupra Firii, ce-și păzeà secretul.
Ci rostul lor el nu-l va mai pricepe:
Vedea-va *fenomene* 'n ele ci nu semne:
Căci e blăstăm: *văzând să nu 'nțeleagă.*

Nerian.

De sărbători.

Vecinică rânduială preaminunată a firii, — închinare ție!

Și-a deschis pământul sinurile întru minunatele frumusețì și ceriul ne încununà cu dulcea lumină a blândei, dragei primăveri. — Iată câmpul, iată pădurea! Totul e viață, totul e tinerețe. Iarba fragedă cu miros proaspet, înviorător, florile în mii de colori, cari se leagănă dulce în adierea boarei de seara. Codrul cu mirosul balzamat de frunze tinere și muguri abea deschiși, cu florile preserate covor printre trunchiurile copacilor. Păsărele cu amestecul armonios al ciripitului și fluerărilor îndulcesc liniștea codrilor și a grădinilor. Fluturași mândri înganându-se în zbor, împestrițează întinderea câmpului, albul și trandafiriul pomilor, ce împrăștie mirezme.

Ziua mare a Domnului se apropie. — Paștile sunt aci...

Și cuvintele Evangeliei îmi vin în minte: „Peste două zile Paștile sunt..."

Cât e de frumos când vin Paștile!... — Și mă gândesc la vremile acelea... de demult, la Țara cea aleasă de Dumnezeu, la Palestina...

Cât de frumos va fi fost pe atunci în Palestina! — Dealurile, cununi înverzite, în jurul livezilor pline de flori mirositoare cu acei crini ai timpului, a căror pompă n'a ajuns'o împăratul Solomon; drumurile pline de liniște, în umbra zmochinilor, pe cari treceà pacinici spre sfânta cetate, spre Sion, drumețul plin de prav, ce veneà de departe, să mănânce aicea paștile. Popor bun, acești drumeți, și temător de Dumnezeu, care le-a grăit lor prin profeți vorbe minunate și le-a arătat lucruri mari; popor temător de Dumnezeu, mai ales în anii aceștia, când glasul lui Ioan răsunà propovăduind pocăința, din pustia în care trăià; când vestea despre Mesia cel promis se răspândise în toate unghiurile Iudeei și ale Samariei, — când cei ce alergau să vadă minunile lui, împrăștiau vestea despre puterea marelui Impărat, prin satele și orașele vecinilor.

...Dar Isus în vremea aceasta nu se depărteazà de împrejurările Ierusalimului... Vremea se apropià... și acum petrecea mai mult între învățăceii săi, esplicându-le învățăturile. — Duminecа întrase în Ierusalim ca adevărat împărat al Iudeilor, — poporul îi așternu-se vestmintele sale în drum și ramuri de finic, și-i strigà: Ossana! Isus însă n'a umblat să-și păstreze această glorificare din partea poporului. Isus umblà retras, în ceata învățăceilor săi; merg adesea se se roage în grădina Getsimani; iasă cu ei la câmp, dar nu-i mai trimite să adune poporul și nu mai face acum minunile cele uimitoare. — Cât de minunat se întindeà câmpul înaintea picioarelor lui,... dar Isus e trist. — Cât de moale își răspândiau smochinii umbra, chemând la odihnă în răcoarea lor dulce,... ci Isus trece îngândurat printre ei cu apostolii, pusi și ei pe gânduri de vorbirile lui din urmă. — Dar iată, că Isus se apropie totuși de un smochin, — ci nu se pune să se odihnească în umbra lui, — ci privește în sus,... îi erà foame! Dar numai frunze erau pe pom, căci vremea smochinilor nu erà; ci Isus îi zice plin de mâhnire: „In veci rod din tine să nu mai iasă!" — și în ceealaltă zi, trecând pe acolo — aflară smochinul uscat.

Așa a trăit Isus zilele acestea până la moartea sa. „Intristat este sufletul meu până la moarte".

Iar vorbirile ce le mai țineà acum poporului, sunt de o stricteță arzătoare: — „Aduceți-mi un denar!" zise Irodienilor. „Al cui este chipul de pe el? Al Cesarului? Dați deci Cesarului ce e al Cesarului!" — Iar Saduceilor le răspunde: „Tare rătăciți!" Și când cineva îl mai întreba, voind să-l prindă în cuvinte, — răspundeà și el cu întrebări. In urmă nu cuteza să-l mai întrebe. Fariseilor însă le strigă în Sinagogă: „Vai voauă Cărturarilor și Fariseilor fățarnici, că sunteți ca mormintele spoite pe dinafară, iară înlăuntru pline de necurățenie, — vai voauă, că străcurați țințarul și mâncați cămila; vai voauă, că asupriți pe văduva și pe orfanul!

Așa vorbește acum Isus, cel ce totdeuna le vorbise blând, în pilde și asemănări, și le ziceà: „Cel ce are urechi de auzit să audă!"

Dar acei pe cari nu iau convins minunile, — nu i-au înfricat nici vorbele, ci mai vârtos sau împetrit întru răutate, — căci acum „mai vârtos umblau ca să-l piardă pe el;" și sunt veseli și plin de sarcasm, când îl văd pe cruce.

...Dar — cutremur — mare s'a făcut, soarele și-a ascuns lumina sa, și a fost întunerec mare peste tot pământul dela al 6-lea până la al 9-lea ceas.

Și iată îmi aduc aminte de cuvintele prorocului Ieremia: „Jeli-va pământul și întristase-vor ceriurile deasupra".

— Și acestea toate... pentru răutatea omenească!

Da, pentru răutate, — pentru încăpăținarea în răutate!

. . . . . .

Trecut'a de atuncea multe primăveri și frumusețа multora a stricat-o răutatea omului. De multeori s'a văpsit iarba și s'au stropit florile, cu sânge ce trebuià să-l înghită în loc de ploaia ceriului. De multeori s'au topit în flacări câmpurile și au rămas cenușă satele, întinzându-se pustiul în locul frumuseții...

Și acum primăvara din nou își desvăleste toate frumusețile. — Și suntem aproape de Pași. — Iar gândul meu fără vrere, aleargă într'una la „odinioară" —

și „acum“. — Drumeți pacinici, plini de colb, băteau lungimea drumului dela marginile Iudeei, să se suie la Ierusalim, să iee „Paștile“. Și erau cu toții pătrunși de respect nemărginit față de Jehova, care le arătase atâtea lucruri minunate în anii din urmă, — și așteptau cam încurcați să-l vadă odată încoronat pe Messia cel prorocit, despre care atâtea să vorbiau în timpul din urmă. — Ci sus în Ierusalim răutatea se aliase cu invidia, cu viclenia, cu fățărnicia, și cu toate celelalte rele ce pot încolți numai într'o inimă omenească, — și așteptă neclintită, gata să dee ultima lovitură.

Altele sunt astăzi vremurile. Poporul nostru, cel simplu în evlavia lui, dar adânc si neclintit, urcă, îmbrăcat sărbătorește, cărările spre Ierusalimul cel nou, unde astăzi nu-l așteaptă fariseii cei fățarnici, ci cărturarii cei adevărați, — cari saltează de bucurie împreună cu poporul în ziua Marelui Messia.

O de trei ori fericiți noi, care avem parte și de atâta bucurie între aceste minunate frumuseți ale naturii, într'atâta splendoare de primăvară.

A perit răutatea omenească! S'a stins ...

. . . . . .

A pierit...? O nu! E aproape, e la spatele noastre și deja își întinde mâna să ne tulbure bucuria, să ne strice fericirea.

S'a stins...? Ba nu, — căci răutatea omenească e dela diavolul, iară el nu se odihnește. Dar răutatea poate îmbraca atâtea forme și știe afla totdeauna calea cea mai potrivită pentru a strica.

E evlavios poporul nostru? Da, e foarte adevărat! Dar, vai!, cine și-ar fi putut aduce aminte, că chiar în această bună însușire să-și poată afla pierirea! Răutatea diavolului însă a știut să atace chiar aici!

Cine nu cunoaște astăzi secta Nazareilor!? Și cât de furtunos se lățește în unele părți printre poporul nostru! — Și care e arma acestei secte?... O, arma ei e foarte puternică, foarte tăicioasă, mai ales pentru poporul nostru: e *evlavia*. Nu cred, că este cineva, care cunoscând pe nazarei, ori cât i-ar compătimi pentru rătăcirea lor, — să nu le admire evlavia. Își râde poporul nostru de ceremoniile lor, dar când îi vede, cu câtă sfințenie, sau cel puțin cu câtă teamă țin ei să nu înjure, să nu mintească, și mai ales cu câtă dragoste cântă cântări evlavioase, atunci țăranul nu mai râde ci parecă-i vine să se apropie de ei.

Și foarte ne înșelăm, dacă credem, că aici vina n'o poartă nimeni, afară de seducătorii și de cel sedus. Este cineva vinovat, foarte vinovat de greșeli premergătoare, cari au preparat căderea.

Căci dacă preotul socotește liturgia de acelaș lucru, ca judecătorul pertractarea ce trebue să o isprăvească pe anumite ceasuri; dacă trece în galop preste Utrenie, ale cărei melodii neîntrecute au îndulcit și alinat atâtea milioane de suflete în vreme de atâtea veacuri, chiar și când ele resunau în limbă neînțeleasă, — iar vecernia, Marea Vecernie, se face de 2—3 ori în an, — de loc, dar chiar de loc nu ne putem mira, că poporul e atras într'o sectă, care cultivă atât de mult cântările evlavioase, — unde *el însuș poate cântă*. — Căci nu trebue să desconsiderăm mai ales partea din urmă a acestui fapt. Școală noastră punea mai de mult mare pond pe cântările bisericești. Dascălul care să nu știe cânta — ca și popă care să nu cânte „frumos“, pentru poporul nostru și până astăzi e ceva de neînchipuit. — In școală se învățau cântările bisericești și băieții le cântau lângă strană în jurul dascălului, — și ajunși oameni mari încă nu se prea depărtau de strană. Câte biserici sunt și astăzi, unde Dumineca vezi lângă strană câte 6—8 țărani, cari și-au frământat trupul în muncă grea toată săptămâna, iar acum se perîndează la cântările utreniei și răspund în cor la ectenii. Și cât de bine tigneste tuturor această adorare comună și cât de sfântă e pentru ei dumineca și sărbătoarea.

Astăzi în foarte multe locuri nu se mai învață în școală cântările bisericești, și această neglijare pe motive de nimica: deoarece învățătorul nu ar avea glas (— nu ar putea-o face în cazul acesta tot așa de bine preotul?). — Pe alocurea s'a început formarea de coruri vocale, cari cântă liturgia aranjată pe note. De acestea cântări *se miră* ce e drept poporul, și ridică de multeori capul spre cor, — dar nu le admiră și nu-i *pătrund* în inimă. Pe lângă aceea, instrucția aceasta în cântare nu-i e de ajuns, căci trebue învățate și cântările mai frumoase dela Utrenie, ca astfel băiatul, mai apoi feciorul, bărbatul, să poată și el luă parte la această minunată slujbă de adorare, de închinare. — Iată aici o minunată chiemare a școalelor de repetiție, având totodată în cântare o ocupațiune plăcută pe lângă lucrurile practice ce se învață. Aici să se practiseze apoi corul vocal aranjat după voci, — și cu cântece profane, cari nu sunt mai puțin dragi poporului nostru, mai ales astăzi, când avem atâtea doine, atâtea hore și cântece războinice, aranjate pe note. In acestea să-și aducă roadele cunoașterea notelor — și am vedeà resultate ce ne-ar pune în mirare. —

Dar nici aceea să nu ne surprindă, că poporul nostru e atras spre Nazarei prin devisele acestora, că: „nu le e iertat să înjure“, „nu le e iertat să mintească“. Noi zimbim de faptul acesta ca de o gogomănie, — dar chiar de loc nu e de râs, ci cu atât mai ales ar trebui să ne pună pe gânduri *causa*, cum se poate, ca o cursă atât de neacoperită să fie în stare a primejdui pe cineva? Vedeți că „cel rău“ a știut face armă din cuvinte atât de luminoase? Dar să nu ne mirăm! Până când instrucția religioasă în școală este lăsată pe mâna învățătorului, care propune în aceasta învățătură — a cărei însemnătate pentru viață e cu totul alta decât a celoralalte, — el propune și în ora aceasta ca și în cea de cetire, de matematică și se îndestulește dela băiat cu recitări din Istoria biblică și încurcări fără rost din Catechism; până când preotul se îndestulește în biserică a spune însămnătatea zilei sau a explica în puține cuvinte cuprinsul evangeliei, — ori, cum de cele mai multe ori se întâmplă, în loc de predică se îndestulește cu un sfânt Tatăl-nostru: până atuncea nime să nu se mire, dacă un nazaren va zice cu bună credință către unul de ai nostri, care îl va ascultà cu aceeași bunăcredință, — că „uite, nouă nu ni-e iertat să ne mâniem, nu ni iertat să mințim“, — și alte lucruri, foarte simple de cari nici prin minte nu-i trece creștinului în clipita aceea, că doară și religia lui aceleaș le pretinde. Nu pentrucă ce a învățat din carte s'a dus de mult, iar cu graiul nime nu i-a mai spus lucruri de acestea.

Aievea, *neinstruarea* și deci *neștiința* poporului în lucruri de ale religiunii, este cauza *rătăcirii* lui nu numai către nazarenism, care o vedem cu ochii, ci și a multelor rătăciri tăcute, ascunse, cari ajung la suprafață de ne lovim de ele numai din vreme în vreme. Atari sunt indiferentismul față de biserică și școală și cauzele lor, nestimarea preotului și a învățătorului, tradarea cauzelor noastre naționale pentru bani, și alte câte am văzut și, durere, vom mai vedea, dacă starea de lucruri rămâne aceeaș, dacă *întâiele* cauze întâii vinovați, nu vor fi delăturate. — Și să nu ieie acești vinovați lucrul ca o chestie de disciplină, ori nici atâta, căci e aceasta o chestie vitală, o chestie hotărîtoare în soartea neamului — și nu o neglijare în chestie disciplinară le va fi vina ci — *o crimă*.

Iată asupra capului nostru proiectul școlar al lui Apponyi. — Pentru a crește din băiatul român *patriot* maghiar, — sau cel puțin pentru paralisarea celeialalte probabilități: creșterea lui de bun român, în școală, — domnul Apponyi jertfește ori ce alt scop al școalei. Dumnea-sa ar vrea să ne îndoape cu idei croite după un calapod, pentrucă oarecând toți să avem capul plin de aceiași greieruși, cari gâdile astăzi creerii onoratei coaliții; dumnea-sa ar vrea să ne poată arăta lumii călcând cu toții în cisme ieșite de pe acelaș calapod — nu i-ar păsà dumnisale că unul schioapătă în ele iar celuialalt îi iasă din picior. — Domnul Apponyi se amestecă în afacerile școalelor noastre după plac acuma când face legea, pentru a se puteà amestecà cu atât mai după plac dupăce legea va fi sancționată, — știm adecă cum se execută legile ce se referesc la noi și mai ales, cât pond se pune pe acel punct al legii, care ne asigură vr'un drept.

Invățătorii își pot știi înainte soartea, căci dela ei atârnă, — iar noi putem vedea ce ne așteaptă... Greu am fost cercați dar și mai greu vom fi cercați de acuma. — N'avem teamă, că ne vom pierde limba, nu ne temem, că ne vom pierde neamul; nu, dle Apponyi, maghiari nu ne vei face, iar neamul nostru nu-l vei stirpi, dinspre partea asta poți să-ți închei de acuma socotelile.

Alta este însă de ce ne temem. „Cel rău“, duhul neîmpăcării, capătă prin dl Apponyi o nouă armă împotriva noastră. Dacă până acuma, când învățătorii nu purtau lanțurile cu cari îi ferecă acuma, dl ministru, — atât de păgubitoare au fost negligențele cari le-am amintit mai sus, — cum vor fi ele de aici încolo, când și cel brav numai cu greu va birui. — Iată deci negligența preotului în instruirea religioasă și morală în școală și în biserică, ridicată acum cu atât mai vîrtos la gradul de *crimă*, crimă în contra bisericei, a cărei turmă nu o paște ci o lasă de se împrăștie și se

pierde, crimă asupra neamului, căruia ar trebui să-i fie *părinte* și *conducător*.

Deie Dumnezeu, ca nici un preot românesc să nu slujască în această mare zi a Paștilor, la altarul Domnului, cu această crimă grea pe sufletul său; deie Dumnezeu, ca precum nu-și poate închipui poporul un preot care să nu știe cântă, tot așa să nu învețe în *școală* pe copii ca un *părinte*, și care să nu-i conducă, tot ca un părinte, pe cei scoși în largul vieții!

Să deie Dumnezeu!

Povestea unei vieți.

— „Ei las liniștește-te acum. Ce are a face, frate? Câți oameni nu mai sunt așa! Și adecă cine să-ți și poruncească cum să fi? Nime! Trăiești așa cum îți vine mai bine. Așa! Ți-am spus să te liniștești! Uite te înnecă tusa. Ți-am spus eu că te'neacă tusa!"

Domnul Prața, în colțul divanului, suflă tare pe nas cu gura închisă. Com suflă, înclină din cap, cum ar face o mârțoagă de cal în căldură plină de înăduşală. Fața osoasă, cufundată sub umerii obrazilor, erà veștezită ca la un mort. Ochii cufundați adânc erau speriați ca după o aiurare îndelungată. Se răzimă cu mâna de divan, și privì a pustiu prin casa bogată în mobile scumpe și covoare grele Zise, întorcându-se spre prietin.

— „Nu mă înăduşe tusa, n'ai grige! Știi tu bine că de șase ani tușesc mereu A fost așa un atac, doar trece, știu eu că trece, cum trec toate — toate în lumea asta! Vezi bine, tu te uiți la mine, mă vezi că-s slab, și gândești că-s gata. Dac'ar fi după noi, ar fi alta. Ai descărcà un glonț, ai implântà un cuțit în inimă și toate s'ar sfârși, când ai gândì că toate s'au gătat. Am ajuns și eu odată la gândul ăsta, dar atunci s'a trezit deodată în mine ceva, ce nu se poate spune, așa unul necunoscut, cu mult mai tare decât mine, care m'a făcut să-mi deschid ochii, niște ochi mari-mari. Am privit atunci într'o lumină neobicinuită. Erà în lumina aceea par'că durere, descurăjare de-o parte, iar de alta o liniște aspră, dar plină de seninătate. Și nici nu-mi pot dà bine seamă de am văzut cu ochii, ori inima a simțit toate acestea. Dar vezi tu, ceea ce s'a trezit atunci, nu-mi mai dă pace, mă pune mereu să mă spovedesc la toată lumea, de par'că toți oamenii ar fi duhovnici. Îmi vine așa ca un nor greu ce tot cearcă să mă învălue. Și numai așa-l pot împrăștià, dacă spun ce am pe suflet. Și auzi măi frate, ori cui, numai să-i spun cuiva. Acum tu mă cunoști pe mine. De câțiva ani am fost nedespărțiți. Știi că eu nu mă plecam ori cui. Dar acum e alta, e cu totul alta. Lasă-mă să-ți spun."

Prietinul își pierdù liniștea. Venise așa să-i mai țină de urât Dlui Prața, căci doctorul i-a poruncit să steie o săptămână încheiată în casă. Dar n'a stat mult și Prața începù să-i spună despre el, lacom, uricios, încât prietinului i-se făcù rău să-l mai asculte. Pe bolnav l'a și înăduşit tusa de câteva ori, aveà apoi în privire ceva rece ca de ghiață, ceva respingător și rău uneori ca de nebun. Prietinul, subțirel de nervi, nu puteà suferì dobitocia asta, și cercà să-l oprească din vorbă. Privi în masă și zise pocnindu-și degetele dela mână.

— Ce să mi-le mai spui mie acestea? Vezi eu le știu, dar nu aflu nimic deosebit în ce spui. Sunt fapte Prațo, fapte ca ale ori și cui, ce să...

Dar bolnavul îi taie repede vorba.

— „Nu, tu nu cunoști nimic. Ce știi tu fi nimic. Tu ai văzut în afară, dar nu ce-i în suflet. Viața, viața din mine tu n'ai cunoscut-o. N'a cunoscut-o suflet de om. Nime n'a putut s'o cunoască."

Se așează pe divan, cu umerii strânși, ca și când i-ar fi grozav de frig în spate. Într'adevăr, prietinul puteà fi nedumirit. Domnul acela bătrân, cu părul și mustățele sure, pareà mai mult un om în aiurare decât treaz. Toată înfățișarea lui lăsà impresia unui nenorocit făcător de rele, care prins, și bătut până la nebunie, caută după un ascunziș, trăgându-și trupul chilăvit, încet ca să nu-l simță nime. După casa în care stá, după îmbrăcăminte, după tot ce erà în jurul lui, ai fi crezut mai ușor că omul acesta într'adevăr e bolnav rău, decât că în sufletul lui să poată fi așa furtună.

Celce a venit să-l cerceteze izbutì să-și aprindă o țigară, și cum acasă nu aveà de lucru, — venise după oarele de birou, începù să fumeze tot încâlcindu-și degetele dela o mână în barba lungă și deasă.

Bolnavul știà el când îi vine tusa. Acum erà sigur că poate vorbì mult, fără întrerupere.

„Am fost un om, care puteà să ducă o viață foarte bună. Tata aveà o slujbă înaltă, cu plată grasă. Când m'am trezit și eu la viața aceasta, când am prins a înțelege, vedeam deosebirea mare între mine și alți copii de seama mea. Eram ca scos din cutie, cu hainele mele moi și scumpe, cu ghetele mele, pe cari mi le ștergeà de zece ori pe zi servitoarea. Eu n'am știut ce-i lipsa, nici n'am cunoscut să mi-se pună ceva în cale până am fost mic. Batjocoriam, da, da, batjocoriam de atunci pe copiii îmbrăcați în haine cârpite, și-mi venià așa o ciudă pe ei și un dispreț de le dam pălmi. Și nici unul nu mi-a zis odată o vorbă legănată. Când mergeam cu slujnica la plimbare, copiii mi-se fereau din drum ca niște cățăluși bătuți, — vezi așa mi-se părea mie de pe atunci. Dar stai numai, asta-i nimic, asta-i o floare la urechie. Simțeam — acum îmi dau eu numai bine seamă — simțeam o sete mare de-a călcà tot în picioare, fără a privi la ceea ce strivesc. Am și fost purtat mult pe sus. La plimbări în trăsură cu mama, în brațele doamnelor gătite ce veniau la noi, în brațele domnilor cari ascultau de tata. Da, da, eu am atins puțin pământul în anii cei dintâi a copilăriei mele. — Și atunci nu știam nimic, dar acum, vezi acum mi-se pare o crimă cea mai fragedă a mea copilărie! Ce crezi tu, din așa copilărie poate să crească un suflet? Ha? O buruiană galbină, uscată, dar nu suflet! Spune-mi tu umbra suflet este?

— „Ei, frate eu nu înțe'eg ce vreai tu cu asta. Îți spun pe cinste că nu pricep nimic."

Ochii celui bolnav sclipeau și mai răi par'că.

— „Vezi bine că nu înțelegi. Ți-am spus eu că tu nu știi nimic. Dar să-ți spun eu: nu-i suflet. Umbra-i soră cu moartea iar sufletul e frate cu viața. Stai numai că vezi tu, o să înțelegi tu. — Când m'au dus mai întâi la școală au făcut atâtea pregătiri, de-o sută de oameni săraci nu pot face atâtea pentru sărbătorile Paștilor. Văzut-ai tu vre-o dată sărbătorile unui om sărac? Și zici că acelea-s sărbători? Dar stai, las, nu de asta e vorba. M'a sărutat mama, mi se pare c'a și plâns, m'am sărutat cu frații ca și cu niște necunoscuți, și am urcat în trăsură cu tata. O trăsură care nu hurducă, ci merge legănat ca pe spatele unei ape. Dar treceau pe drum — vezi eu le văd toate acum într'o lumină minunat de limpede — treceau pe drum cară de povoară, căruțe ce trosneau din toate încheieturile, și lesele de scânduri pline de pământ se izbeau așa de uscat. Și ridicau un prav de să te înece. Îm veni atunci să iau biciul dela slugă — eram de șepte ani — și să pleznesc pe cei ce treceau pe lângă noi, în arșița soarelui dela sfârșitul lui August. Dar până a nu mă hotărî eu, îndeplini tata treaba asta. Da, tata. Și îmi veni atunci să-i sar în gât de bucurie. Atunci! Acum de-ar fi tata înaintea mea l'aș scuipà în față. Da, da, nu face gesturi tu. Încă nu pricepi nimica. Dar ce-aveam noi cu amărâții aceia cari își duceau chinul alăturea cu dobitoacele slabe ce trăgeau opintindu-se în oase, de gândeai că le iasă șoldurile prin piele? Nimic, dar ți-am spus eu: dacă ai o buruiană galbină uscată, uscată mi-se pare de otravă — în loc de suflet.

„La școală, în scaunul întâi, nu mă întrebà nici un profesor decât lucruri așa de ușoare, de acum simt că ar fi trebuit atunci să roșesc de rușine înaintea celoralalți colegi. Dar atunci mă simțeam mândru, o te asigur așa de mândru, de să-mi fi spus vre-unul un cuvânt i-aș fi scos ochii cu ghiarele. Aveam cuartir, aveam mâncări, de-a cheltuit tata cu mine într'un an, cât spesează un băiat sărac în cei opt ani de gimnaz. Când ieșam dela școală de regulă vre-un profesor mă luà de mână și mă petreceà până acasă. Până eram în clasele de jos. Atunci la început îmi plăceà, mă simțeam chiar fericit, că numai eu sunt învrednicit de atâta băgare de samă. Dar mai târziu am început să disprețuesc chiar și pe profesorii cari mă alintau. Acum? Acum zic să nu-i rabde Dumnezeu pe oamenii aceia! — Așa am trăit eu multă vreme. Treceam dintr'o clasă într'altă fără să mă opintesc câtuș decât. Dela o vreme îmi venì gândul că un om ca mine — înțelege frate: un om ca mine ar puteà să facă și toate clăsile într'un singur an. Și când vedeam în ochii copiilor rămași repetenți, lacrimile grele, simțeam o bucurie, știi o bucurie, o mândrie, care muşcă par'că și te înalță și mai sus. Așa ceva simțeam în suflet. Adecă stai, zic eu așa: suflet, dar vezi tu bine, că sufletul nu-i așa. Eu n'am avut suflet, ci o buruiană galbină, uscată, plină de venin."

Prietinul ascultà mai bine acum. I-se încreți fruntea adânc, ca atunci când judecà pârile oamenilor la tribunal. Poate și-a adus aminte din viața lui, de ceva asămănător, poate cunoșteà și el istoria acestor purtări, ori Dumnezeu sfântul știe ce. Zise, privind jos în podele:

— „Vezi Prațo, eu nu aflu nici un rău în asta, ca să nu te amesteci cu toată lumea."

— „Ce cu toată lumea? Tu crezi că trebue să deosebești pe om de om? Așa, ăsta-i dracul cel mare! Gândul acesta scuipă venin și nenorocește ființele din lume. Nu! Așa am crezut și eu, dar nu-i adevărat! Să vezi tu numai cum nenorocește!"

Un om slab de fire şi-ar fi luat în grabă pălăria şi ar fi plecat. Aşa erà de schimbată, de urâtă şi respingătoare faţa bolnavului. O faţă de mort din care se înhoalbă ochii unui nebun. Dar judele de tribunal Creţu — prietinul lui Praţa — erà el nervos dar numai la început. Dela o vreme i-se toceau simţirile, şi ca de lemn ar fi putut să privească chinurile morţii ori şi cui. Se vede că lunga praxă a carierii sale l'a dedat la toate.

Praţa îşi încleştă mânile osoase, şi-şi mişcă cu greu ochii uscaţi.

— „Să vezi tu numai cum nenoroceşte. Din gimnaz am ieşit între cei dintâi. Prost tare de cap n'am fost, dar după truda ce am pus'o nu eram vrednic. Aveam dar în urma mea o parte din viaţă dusă, din care nu m'am ales cu nimic. Atâta numai că mă făcusem mare. Un tiner mândru, dar rece şi fără viaţă. Căci celea câteva petreceri, învârtirea prin câteva familii, unde părea că mi-se închină toţi, nu se poate numì viaţă. Eu n'am văzut frumseţa şi lumina nici unei primăveri, eu n'am simţit căldura nici unei veri, eu n'am ştiut ce-i mulţămirea nici unei fel de munci, ci în lumea mea goală şi rece, ca o sferă de sticlă frumos lustruită, dar în care nici aer nu-i, eu mi-am păstrat buruiana aceea galbină, uscată, plină de otravă în loc de suflet. N'am avut un singur prietin între cei cu cari am trăit opt ani de zile, nu m'a atras nimic şi n'am simţit nimic.

„Am început să urmez la universitate. In Sodoma capitalei am ajuns în grabă într'o corupţie ce nu se poate spune! In sfârşit se trezise şi în mine ceva. Dar doamne, cât de deosebit a fost la mine în asemănare cu alţi oameni. Când patimile s'au pornit toate, biata buruiană ce-mi ţinea loc de suflet, n'a ştiut să-mi deie nici un razim. Am ajuns în familii mari, unde moravurile sunt mai putrede, am ajuns în familii bogate, a căror viaţă foeşte de toate descompunerile morale. Aveam, — în urma poziţi tatii — legături tari cu oameni puternici, cu ajutorul cărora mi-am făcut toate examenele. — Şi vezi tu, atunci nu m'am ruşinat de asta. Atunci judecam, ori nici nu judecam, ci vedeam că aşa-i maşinăria lumii, unii să înoate în bine toată viaţa, iar alţii să se târăe pe jos ca viermii. Credeam c'am apucat pe calea fericirii vecinice.

„Am ajuns în slujbă bună dela început, cât ce mi-au dat diploma. Eram departe de tata, departe de ai nostri. Şi nu-i doriam. Nu i-am dorit niciodată. Am început a înţelege că tatii a început a-i merge slab. Se încurcase rău în datorii. S'a fost dat la vinarsuri tari, iar mama de mult începuse a bate drumuri rătăcite. Unde eram în slujbă să învârteau mulţi să mă însoare. Dar când m'am trezit într'o sară cu doue cambii dela tata să le scriu, după o gândire îndelungată m'am hotărât că nu mă însor niciodată. Dar nici cambiile nu le-am scris. A fost aceasta întâia gândire mai adâncă în viaţa mea. Şi vezi tu bine ce gândire a fost asta, ce hotărâre. Erà vorba să ajut pe cineva, pe tata. Dar vezi că eu mai toată viaţa mea de până aci nu m'am văzut decât pe mine. Şi vezi tu bine, am hotărât în interesul meu. Al meu sigur."

— Bine frate, dar asta nu-i cine ştie ce. Se puteà că tată-to nu se puteà folosì cu cele doue cambii. Nu puteà ieşi din încurcături şi...

— „Tu nu mă înţălegi încă! Spune-mi tu ce-a simţit tata când singurul lui sprijin n'a vrut să-i deie ajutor? De ajutor e vorba aici mai întâi, ori de voinţa bună, de sufletul bun? De suflet era vorba şi acesta nu l'a găsit tata la mine.

„Dar iată, după ce mi-am luat hotărârea de care ţi-am amintit, am mers mai departe. Îmi veniau scrisori, dela tata, dela mama, dela surori, le cunoşteam de pe adresă, şi crezi tu ce-ţi spun eu, că nu le cetiam, ci le aruncam în foc? Da, ardeau acolo rugăminţile şi lacrimile ce-or fi picurat din ochii mamei. — Şi atunci nu simţeam nimic. Un demon trebue că mi s'a pus de atunci la inimă. Căci viaţa ce-am început'o de atunci încoace, n'a mai fost de aur. Şi totuşi a fost viaţa mea. Patruzeci de ani am dus aceasta viaţă. Tu mă cunoşti de şase. Dar treizeci şi patru de ani înainte tot aşa am trăit. Şi tu nu şti nici acestia şase cum au fost. Mâi pretine, ce să vede-i nimic, la fiecare om. Dar ce-i acolo ascuns, tăinuit în lăuntru aceea-i de căpetenie. Că la unii e ascunsă acolo o luminiţă tainică, ce nu se stinge nici odată. Şi luminiţa aceasta şi încălzeşte şi luminează. La alţii în loc de luminiţă e un foc curat şi sfânt. Iar la alţii e un ghem de întunerec şi în ghemul acela e ascuns capul viu al unei vipere flămânde. Şi omul cel mai năcăjit, de care-ai crede, că toată viaţa lui e un iad, are ascunsă o luminiţă de acestea. De multe ori poate că bate în stingere, dar nu moare, ci învie mai tare, îi luminează în lăuntru, şi-l face să vadă lumina din lumea lui Dumnezeu. Câte odată să aprinde focul chiar şi în viaţa acelora e călăuzită peste tot de luminiţa aceasta. In mine însă a fost buruiana aceea, şi ghemul acela de întunerec ca capul de viperă. In mine a fost noaptea răutăţii şi a egoizmului. In mine s'a sălăşluit piatra nesimţirii şi a neîndurării. In mine s'a vărsat noroiul destrăbălării ce putrezeşte. Toate acestea au fost în mine, de cari tu n'ai putut să ştl. Căci lustrul ce ni-l dăm pe din afară, minciuna în care ne îmbrăcăm, haina veninoasă, falză a ceeace numim „bunele manieri", astupă să nu răsufle putrezimea, ca aşa să poată fi pedeapsa şi mai mare, ca astfel cel molipsit să moară, să se prăpădească singur.

„Aşa m'am îmbrăcat eu gândind că-s singur în lumea asta. Dacă-ţi voi spune, ce tu nu ştì, c'am strâns optzeci de mii de zloţi în cei patruzeci de ani, vei înţelege o parte din viaţa care am dus'o. Mila n'am cunoscut'o, pentru mine lacrimile celor ce i-am neîndreptăţit, ca şi când n'ar fi fost, Eu n'am avut fraţi, surori, n'am avut părinţi, — ci numai pe mine. Şi închipueţi tu, în acesti 40 de ani eu numai după îndestulirea mea am umblat. N'am vrut să am muere, n'am vrut să am copii, să fiu singur, singur, deosebit de toţi, departe de toţi, cum am fost totdeauna. Am despreţuit întreagă lumea, afară de mine.

„Mergeam la birou, şi nu mă atingeau de loc închinăciunile adânci ale funcţionarilor mai mici. Acasă, în pustietatea odăii, nu mă gândeam la nimic, decât la comodităţile mele. Pe mâncări alese am cheltuit mult, pe beuturi asemenea. In casa mea toate-şi aveau locul lor. Şi de zmintea slujnica ceva, erà vai de zilele ei. De-mi venià vre-un oaspe şi durmea la mine, agitaţia mea ţinea o lună. Îmi erà nesuferit orice fel de om ce-mi lua o parte cât de mică din comoditatea mea În urmă slăbisem din puteri, de alte patimi nu mă mai înlănţueam aşa de tare, dar cu atât mai vârtos mă stăpânea setea comodităţii, şi a banilor mei mulţi. Ajunsesem de orice birtaş ar fi voit să nu mai iau prânzul la el. Chelnerii priveau mănioşi, când mă vedeau că deschid uşa. — Şi crezi tu că am avut o singură dată în viaţa mea o rază de fericire? Am fost omul cel mai nenorocit, dacă peste tot am fost om. Da vezi că ghemul cel de întunerec din mine nu mă lăsà să văd, şi capul cel de viperă mă muşcà mereu, umplându-mă de veninul egoizmului tot mai tare, şi buruiana galbină ce-mi ţineà loc de suflet creşte à tot mai înaltă şi mai plină de ramuri.

„Când mă gândesc acum, nu ştiu cu ce se mă asamăn. Îmi vine gândul şi am senzaţie câteodată, că am fost o insectă moale, scârboasă, lacomă şi rea.

„Şi auzi numai ce s'a întâmplat, de s'a desfăcut odată ghemul cel de întunerec şi a sărit din el capul de cel viperă. A sărit şi îndată s'a aprins şi în mine un foc, ce-a ars buruiana.

„Era într'o sară de toamnă; urâtă şi rece sară. Trăgea un vânt ce sămănà a crivăţ. Am venit dela cină, din otel, în trăsură. Acasă îmi făcuse slujnica foc. Erà cald şi bine şi mă bucuram în culcuşul moale. Cetiam, la lumina unei luminări o gazetă. Am auzit soneria dela poartă de câteva ori. Am băgat de samă vorbă ca de ceartă. În urmă vine servitoarea.

— „Este domnule o femeie, zice că vrea nezmintit să vie la Dvoastră. I-am zis că nu să poate. A început să-şi frângă mânile, să plângă Domnule, şi în sughiţuri de plâns mi-a spus că-i soră cu Dvoastră".

„Eu mam zmâncit în pat, ceeace înţelegea bine slujnica ce însemnează. Eşise să-i spue că nu se poate. Auzisem că o soră mi-i pripăşită în oraşul unde eram, dar nu m'am interesat să ştiu mai de aproape ce-i cu ea.

„N'a trecut însă mult, şi uşa să deschide şi o femee înaltă, cu faţa chinuită de durere, ţişni în casă.

— „Alexandre fie-ţi milă de mine. El mă bate, zice să fug, m'a aruncat în uliţă, şi mi-a sosit ceasul Alexandre"! Şi începu să se vaete ca muşcată de şerpi.

„Atunci m-am sculat tremurând, da, tremuram de mânie, i-am dat ghiolduri adânci în coaste, în pept, nu mai ştiu unde, şi cu servitoarea am dus'o până la poartă. Aci a căzut, începând să se vaete. Am urcat în grabă scările că batea rece de tot vântul. Şi mi-am cetit mai departe gazeta.

„Dar dimineaţa slujnica veni palidă ca de moarte: — „Domnule o murit muerea de-asară. E la noi în curte lângă poartă.

„Şi când am văzut'o vânătă, ţapănă, cu spaimele şi chinurile morţii în faţă, şi lângă ea copilul, m'am cutremurat şi eu mai întâi în viaţa mea. Intr'o clipă m'am cutremurat, iar în cea următoare mi-am pierdut minţile. Ţin minte că se adunaseră oameni, oameni mulţi, şi ţin minte că eu mă izbeam cu pumnii şi strigam că am ucis'o. Când am început să'mi dau samă, mi-au spus că Livia, ah, ei nu ştiau că o cheamă Livia, şi că a fost sora mea cea mai mare şi cea mai nenorocită, mi-au spus că pe femeie au aşezat'o pe catafalc. Atunci într'o lumină mare, dar repede, mi-am înţeles toată fărădelegea mea, şi în clipa următoare m'am gândit la moarte

Mi-am luat revolverul să trag, să ucid bestia din mine, care m'a robit o viață întreagă. Dar' când să trag, s'a deșteptat în mine ceva mai tare decât mine, care mi-a oprit mâna. Au fost așa de repezi schimbările acestea încât abia le pot spune. Știu atâta că ceea ce m'a oprit a izvorît dintr'o lumină. O lumină ce'mi arătă o altă viață, o viață aspră, dar senină, o viață de milă, de îndurare. O viață de om. Un an numai, o lună, ori o zi să duc o astfel de viață, și apoi vie moartea.

„Vre-o câteva zilen'am fost bun de nimic. Am dat bani, tot ce-a trebuit pentru îngropare, pentru grija copilului. Dar copilul n'a trăit nici o săptămână. Pe el l'am petrecut și eu la groapă. Îmi părea că imi îngrop cea din urmă a mea nădejde de-a face și eu un bine în viață.

Au urmat zile de gândire limpezi, în cari mi-am văzut toată nenorocirea vieții mele. N'aș dori să mai trăiască nimeni astfel de zile.

De-o parte zădărnicia unei vieți trăite de alta frumseța alteia ce-aș fi putut să am Voința și dorul de a începe o nouă viață și slăbiciunea anilor mulți ce te trag la pământ. E grozav frate, să simți la bătrânețe frumsețile primăvărei, să cerci să cauți când glasul abia-ți mai iasă din piept, să cerci să te împaci cu mila ce-o faci la bătrinețe, când viața toată ai fost un hoț, să cerci să te mângăi, când tu n'ai alinat un trai de om nici o suferință. Faci, dar ce fac puterile bătrâne, e copleșit de aducerea aminte a păcatelor trecute Nu știi, dar eu mi-am dat — afară de puțin, toată averea înainte de-a mă muta aici. Dar ce folos, când ai gândul că banii aceia și așa nu din munca curată a ta.... Totuși, totuși aș vrea să mai trăesc. S'a trezit în mine puterea care o cere aceasta. Să cunosc și eu cel puțin în parte lumea așa cum e rânduită de Dumnezeu. Numai ceva aș dori: să nu mai fie crescut nime ca mine, să nu mai aud pe nime povestind de deosebiri între om și om, să fie blăstămați toți aceia cari nutresc acestea deosebiri. Și apoi să am cui spune toată răutatea vieții mele. Vezi — faptele mele-s așa de grele, de norul vieții trăite tot vrea să mă acopere, și numai când mă spovedesc altora se mai împrăștie".

Ion Agârbiceanu.

Petru Cimbru.

Numai de Petru Cimbru să nu vorbești între oameni. Ca aproape nu pot fi doi adunați la un loc, ca să nu fie avut careva dintre ei de lucru cu el.

De unde a fost, cum a venit în sat, știe Dumnezeu. Destul, că într'o Joie din Păresemi, mi-aduc aminte ca astăzi, am văzut o târlă de oi dând la Podul din sus preste holde și un cineva după ele, pe care bătea din răsputeri la un măgar, ce era încărcat cu multe de toate. Am mers să-i ajut să le întoarcem în drum, că vedeam bine, că singur nu răzbește cu ele.

Incepui a striga, a le face către drum și cu brr, cu ți'am ajuns acum aproape de cioban, care de oboseală, a bună seamă, s'a lăsat jos lângă măgar, și să uita prost la mine.

— Bună ziua nene zisei și mă plecai tare, ca de sub căciulă să-l pot vedea mai bine.

N'am căpătat nici un răspuns.

— Scoală nene și-ți vezi de drum zisei către omul meu, care se uita și mai prost, de m'a prins frica. Era un om cam la vr'o șeptezeci aproape, cu o barbă binișor de mare, sură, de n'avea cojoc ziceai că-i popă. Om mic să vedea a fi și atât era de slab, de și ochii i-s'au băgat în cap.

— Ăsta, gândeam în mine, dacă nu a murit, atunci abunăseama moare acum.

— Măi nene, te doare ceva, ești beteag, vreai ceva? Și întrebările nu le mai sfârșiam.

Văzând că nici un răspuns nu capăt și oile au pornit din nou peste holdele oamenilor, am vrut să alerg să le abat iar către drum, când să ridică omul meu încet și cu glas slab începe a zice:

— Unde sunt?

— In Vrajba.

De trei ori a trebuit să i-o spun, ca s'o priceapă.

— Hm zise în sfârșit și mi-se părea mirat.

— Ești beteag?

— Sunt bătrân, slab, neputincios. Aștept să vină moartea și nu vrea. Ce lipsă o mai fi și de mine, și să întinsă iarăș dealungul.

— Foame-ți e?

— De alalta seară n'am luat nimic pe limbă și sunt sfârșit de nu mai știu de mine.

— Așteaptă, că merg la mine la colibă și-ți aduc ceva de mâncare.

N'a mai zis nimic. Oile mâncau să crepe la holda tinără, verde, iar măgarul rupea mugurii unul după altul de pe o tufă de măceș.

— Până voiu veni doar nu fac cine știe ce pagubă zisei pentru mine și omului năcăjit trebue să-i ajutăm.

Alergai în ruptul capului pe coastă în sus. Să pic jos de oboseală când am ajuns la colibă. Cu degraba am luat traista din un cui și tunde-o la vale.

I-am dat să mânce. Să vedea că-i flămând, că mânca lacom și până ce nu mi-a gătat din traistă un lipiu, două cepe mari, n'a zis nici un cuvânt. Pe când am venit dela întorsul oilor chiar scobea cu degetul după miezul dela rusunoiu — muierea a făcut pită și în ziua aceea.

M'am spăriat de foamea ce a avut, să-mi mânce chiar tot — așa bătrân. Dar era trecut.

Mă uitam cu deamănuntul la el.

— Pe ăștia încă numai ploaia îi mai spală gândeam în mine și-l îndemnam să mânce acum și coaja dela rusunoiu cum o va putea. Eu știu bine, că pe unde sapă ăsta cu degetul nu mai mânc.

— Mi sete zise bătrânul acum sătul. Apă nu era până la un izvoraș din fundul părăului.

M'am dus, acum tot atât, i-am adus în pălărie apă și m'am lungit mai depărtișor de el, că era tare nespălat și negrijit.

— Ale cui sunt oile aștia nene începui vorba.

— Ale mele.

— Toate?

— Toate

— Hm și începui să număr încet. Am numărat 212 oi fără miei — o avere.

— De aș avea pe cineva, zise bătrânul mai mult aiurând, să-mi poarte de grije până voiu mai fi — mult nu mai trăiesc — ce bunătate ar fi dela Dumnezeu. Apoi ale lui să fie și oile și măgariul și bănișorii câți îi mai am la banca din Bălgrad.

Fiecare cuvânt mă fărmeca. Nu știam cum să i-o spun, că aici sum eu, am să-l port în pălmi pentru târla aceasta de oi, măcar de ar trăi o sută de ani.

— D'apoi n'ai pe nime?

— Pe Dumnezeu din ceriu.

— Dacă ți-ar plăcea, eu bucuros te-aș primi. Nevasta ți-ar purta de grijă. Eu iară de rândul oilor mă pricep, că...

— Ai și tu oi?

— Ba nu — neam de neamul mieu, mă gândeam în mine — dar unchiesul a avut și de multe ori i-am ajutat la muls, a tuns, la făcut brânza...

— Noa un om ca tine îmi trebue mie. Am plecat la târgul dela Bălgrad să le vând, că nu mai sunt harnic de ele, dar așa aici îmi e mâna.

Le-am adunat în drum și am plecat cu cioporu către sat. Așa n'am mai fost nici odată. O să crepe satu de năcaz când va auzi ce noroc m'a bătut. Imi venea să calc în buestru, în bătaia clopotului dela berbec, care mergea tocmai înaintea târlei.

Indărăptul meu venea bătrân, tărându-se mai mult. Măgariul înota încărcat bine printre oi și nu de puține ori a trebuit să-i iuțăsc pașii cu coada dela furcă, căci ciomagul de oi era la bătrânul.

C'am către apusul soarelui am ajuns în marginea satului și cel dintâi, cu care ne-am întâlnit era crișmarul.

— Le-ai prins în oprit? zise crișmarul către mine.

— Nu chiar.

— D'apoi?

— D'apoi — iac' așa.

Nu cutezam a spune, că-s ale mele, să nu supăr pe bătrânul, care era în călcâiele mele și nici nu vream să zic, că-s ale lui, nu cumva să mă crează bătrânul prost din cale afară. Am mers în sat. Cela încă să uita după noi și îi spunea ceva unui al doilea, care ieșisă și el să vadă, ce e cu oile și cum am ajuns să dau eu după ele.

Amândoi să uitau mirați după mine.

Când am ajuns să cotesc cu târla către casa mea, prin hudița Bilii, am zărit cu coada ochiului, ca erau mulți în jurul crișmarului, pe care îl întrebau mereu de turma de oi.

Eu cu brr, oaoaie dam strigând tare după târlă și din ce mă apropiai de casă, din aceea îmi creșteà inima. Ce să se sparie Safta! Și-apoi ce bucurie! Vom aveà de toate, unt, brânză, jintiță, urdă, lână, bani. Oaia e ca o bancă.

Numai trebue grijite bine. Și am să le fac ca perinile.

Le-am băgat în curte, le-am dat din cea otavă, pe care o am păstrat pe timpul aratului, iar pe bătrânul l-am dus în casa de dinainte, i-am tras cojocul de pe el, i-am luat căciula din cap, l-am desculțat de opinci, i-am pus o perină pe vatră, ca să se poată întinde la căldură lângă cuptor.

Numai acum se vedeà, cât e de negrijit și gubav. De n'ar fi avut oile nu l-aș fi suferit nici în curte.

Pe dinaintea casei să învârtea într'aceea tot satul; ba unii s'au răzimat de poartă și judecau oile de bune, de lăptoasă,

de scumpe și numărau câte trei, unii oile, alții mieii.

Frate-meu Grigore a venit și în curte și l-am auzit odată strigând.

— Măi, da ean hai, de ne spune, ce-i cu oile astea, de ce le-ai adus în sat?

— D'apoi le-am adus, că-s ale mele. și îi istorisii tot, mai spunând și ce n'a fost, că știam, că e lacom de avere; ca nici unul. Las să-i fie năcaz!

— Hm, zise el, și de bună seama sunt ale tale? Ți-a făcut carte pe ele?

— Ba nu.

— D'apoi?

— D'apoi mi-le-a dat mie.

— Bine, bine, mâncăți numai otava toată cu oile bătrânului ăsta grijește-i-le mulge-le fă-te slugă altuia și vei rămâneà și de râs.

— Ce năcaz îi e, zisei eu în mine. In noaptea aceea însă cumplit m'a muncit gândul, că oare cum să-i spun bătrânului, ca să-mi facă și carte pe oi, că doar n'așteaptă să i-le țin de bogdaproste?

— Doar nu moare mâne, și nu-i pot zice, când de abia a pus piciorul la mine în casă; dintâi să-l găzduiesc apoi nu să supără, când îi voiu pomeni de cartea scrisă.

In noaptea aceea satu întreg n'a putut durmi. Vorbiau tot numai de oile bătrânului, de bătrânul de norocul meu, ba după cum am înțăles mai târziu nu în puține locuri au fost sfezi până aproape în ziua albă.

— Că sunteți niște guri căscate, niște proști, niște împiedecați. Ați tot râs de Nicolae al Ghiții, că-i așa și așa și iată, că-i cu oi și voi înțălepților, cuminților, voi sunteți niște sărântoci.

Muierile totdeauna sunt mai pismoasă, ca bărbații.

Dimineața în zori eram cu târla pe ogoară.

Din brr, țaho, oaoaie nu mai slăbeam, doar era să mă dedau a fi oier adevărat. Numai acum am văzut, ce ușor e să fi cioban, când ai oi.

Oamenii într'aceea, cu treabă, fără treabă, mergeau veneau pe lângă casa mea și căutau pe bătrânul mereu cu ochii să-l vadă, să-l cunoască, că mulți voiau să-i spună ceva, cum l-ar ținea ei, dacă ar fi turma a lor.

Satta îndată a văzut, că s'a pornit întreg satu să găzduiască pe bătrânul și grijia nu cumva să iasă din casă. L'a întrebat ce să-i facă de mâncare, i-a pus o țir de rachiu pe masă, a tăiat cocoșul cel bătrân, pe care l-am ținut anume pe ziua de Pași.

La o săptămână vorbià satul minuni despre el.

Că ar fi un mare bogătan din România, care a trecut cu oile pe pasul cucului, alții ziceau, că e chiar din Rusia, ba unii ziceau, că ar fi căpetenia unei bande de hoți și așa vrea să scape cu oile furate.

Eu toată ziua mă gândeam, cum să-i zic bătrânului de carte, nu cumva să-l supăr, să stric tot, să rămâi și fără oi și de râsul satului.

Intr'o Sâmbătă seara mi-am luat inima în dinți.

— D'apoi nene, iată, Dumnezeu știe, Dta ești bătrân, vine altul și-mi ia oile, tot trebue ceva scrisoare, că oile sunt ale mele?

— Ale cui mă? Ale tale? D'apoi tu ai dat bani pe ele, tu ai îmbătrânit în vifore, prin vânturi după ele? Da ce spui tu mă?

Nici să mă fie lovit cineva în cap.

— D'apoi nu ne-a fost așa învoiala? și de abia mă mai puteam stăpâni.

— Când voiu muri, stăi până voiu muri și să întinsă cu încetul pe perină, pe laviță.

Fierbea mănia în mine. Să nu fie fost așa bătrân nu știu ce făceam cu el.

— Atunci să ieși, dar iute, cu oi cu tot. Nu-mi trebue nimic, dar îndată să te duci, până nu pun mâna pe cârjă.

De-avalma l-am scos cu oi cu tot în uliță.

Imi venea aproape să plâng Cu cine mi-am mâncat eu otava, pe cine l-am găzduit în casa de dinainte! Alții nici în curte nu l-ar fi suferit.

— Thi, ce va râde satul de mine.

* * *

De abia după vr'o două săptămâni am cutezat să mă arăt între oameni. Până atunci satul aproape m'a uitat, că îndată ce l-am alungat din curte, nu știau care să se îmbie să-l găzduiasca. Al treilea vecin cu puterea i-a mânat oile în curte și a doua zi a și început să mă vorbească prin sat, că pe bătrânul atâta l-am bătut, atâta l-am purtat flămând, de a trebuit să fugă. Dar las că el îl ține ca pe un domn.

In ziua de Rusalii oile au ajuns în curtea lui Grigore. Până și popa l'a ținut vr'o câteva zile, căci toate au margini, numai lăcomia oamenilor e fără margini.

Știam eu, că și la Grigorie are să ajungă. Om mai lacom după bogății ca el nu era împrejur.

La el s'a sfârșit treaba mai rău, că pe el l-a și pârît bătrânul, că a vrut să-l omoare.

Și judecătoria l-a osândit la 2 săptămâni închisoare și 50 cor. amendă.

Acolo am știut numai, că îl chiamă Petru Cimbru.

După acestea am scăpat de el. S'a dus airea.

Dar pentru aceea tot nu-i bine să vorbești între oameni de oi și e chiar rău când vorbești de oile lui Petru Cimbru.

T.

Jugul „Soarelui.“

— după I. Iørgensen —

Pe timpul unei veri, puteai observa o ciudată nemulțămire prin toate plantele.

Ce-i drept, plantele nu au limbă de om. De aceea nu pot serbà întruniri, nici țineà conferințe, nici nu pot luà deciziuni practice.

Cu toate acestea în vara aceea clocotià de nemulțămire printre ele, dar într'un fel tăcut... după rostul plantelor.

Într'o noapte de vară, când toate adierile zefirelor încetează, când toată firea par'că e moartă, de cufundată ce-i în somn adânc, ia să stai puțin sub cerul cel senin, împodobit cu mii de stelișoare și să privești în jurul tău. Adevărat, n'ai să vezi nimica, de întunerec ce-i; dar de auzit, vei auzi un freamăt, par'că niște șoapte!...

Acestea șoapte se revarsă cu gravitate de pe un colț al lumii spre altul. Ele seamănă cu vuetul lin al frunzulițelor. Îți pare, că îngerii se ridică spre cer, dând din aripioarele lor.

În realitate-i altfel. Plantele vorbesc între ele! Acel vuet plăcut provine din graiul lor! De treci pe lângă un plop, auzi-vei chiar din ceva depărtare, cum toate frunzele sale stau de vorbă unele cu altele, — și tot vorbesc și vorbesc o limbă, ce o cunosc numai frații și surorile sale din neamul vegetalelor.

Aceste vorbe sunt auzite departe, cât e de larg orizontul. In urmă — după puțină chibzuială — vine răspunsul tot într'acelaș fel de graiu. Și din vorbă în vorbă, din înțelegere și neînțelegere se stârnesc câte odată furtuni și comploturi foarte încurcate.

Vara aceea tocmai așa se întâmplase!

Vegetalele tot stăteau la sfat și deliberau ceva ne mai auzit decând ți lumea. Un plop înalt ca o namilă destăinuià gândurile sale noue și planurile de reformă foarte originale. El stăteà în mijlocul unei holde sămănate cu grâu și tot ce ziceà, o răspândiau în toată lumea miile de limbi ale spicelor din jurul lui:

Plopul zise:

„Frați și surori! Gloriosul neam al ve„getalelor locuește pe pământ din timpii cei „mai depărtați. De aceea nouă ne aparține „tot solul pământului! Omul, animalele și „toate cele alalte corpuri depind dela noi. „Fără de noi nu poate trăi nimica. Noi „dăm pășunatul vitelor: iar acestea slujesc „omului cu laptele și carnea lor. Oaia trăiește „din ale noastre: ea îmbracă pe om; tot „astfel și calul de încălecare și de ham. „Paserile trăiesc din sămânța noastră, iar „insectele din polenul și nectarul florilor „noastre. In fine viermii și culbecii rod din „putregaiul nostru.

„Cu un cuvânt putem spune: noi stăpânim pământul și toate cele! Chiar însăș țarina de arătură, care ne nutrește fu formată din frunzișul căzut, din crengile și ramurile noastre! Noi ameliorăm țarina, noi ne hrănim noi înși-ne.

„Numai o singură putere este în lume, de care atârnăm noi, și care în nici un chip nu atârnă de noi. Să ne înțelegem!

„Nu mi-e vorbă de aerul atmosferic. Noi luăm doară parte esențială la formarea aerului prin respirarea vapoarelor de apă, a oxigenului și accidului carbonic,

„Frați și surori! Vorbesc despre acel corp ceresc, ce ne dă ziua lumină, vorbesc de soare! De el, zic uni, chip că depinde existința noastră!

„Frați și surori! Cu dinadinsul mă folosesc de espresiunea, că existința noastră chip că depinde de Soare. Cât mă privește pe mine, eu sunt convins cu desăvârșire, că nu-i tocmai sigur, ca lumina soarelui să ne fie noue trebuincioase ori măcar folositoare. Din contră! Ea ne împiedecă și ne păgubește!

„Credința despre înrâurirea soarelui cea necesară și binefăcătoare și dătătoare de viață vegetalelor, este fără îndoială o basmă vechie și proastă, și o superstițiune din evul mediu, nevrednică de a mai fi susținută de plantele moderne, culte și luminate!“

Zicând acestea plopul s'a oprit în cuvântarea sa și a tăcut câteva clipeli.

Niște stejari bătrâni și niște brazi dintr'o grădină vecină desaprobând zisele acestea clătinau cu supărare ramurile lor dar ușuraticile spice din lan se încovoiau de bucurie aplaudând la toate, ce auziră.

Plopul îngânfat reîncepù cuvântarea sa cu un glas mai ridicat.

„Știu sigur, că în lumea vegetalelor se găsește un partid „conservator, care ține dracului de niște sentințe și teze învechite! Să avem totuș buna nădejde că cel puțin generațiunile tinere, conștiente de toată valoarea cumințenii lor, vor respinge nevrednicia și prostia nebunatică a superstițioșilor săi antecesori!

„Noi, vegetalele, ne suntem suficienți noue înși-ne. Noi nu ne vom mai plecà gloriosul și încununatul cap sub jugul rușinos al nimăruia.... nici măcar al soarelui!

„Treziți-ve deci, frați și surori! Deșteptați-ve la luptă contra tiraniei, ce asupreste inteligința voastră! La luptă cu urâcioasa sclâvie!

„Atunci de abia va apăreà o lume vegetală nouă și atât de măreață, încât toți oamenii se vor mirà de noi. Timpul tiraniei tale s'a sfârșit! Nu mai avem nevoie de a ta lumină, stăpâne, care stai a lene pe bolta cerului!“ ...

Plopul întrerupse din nou. Atunci se stârnì o furtună de aplause îndrăsnețe și sburdalnice, ce dură timp îndelungat. Toate ierburile, toți copăceii, câmpiile și pădurile, toți se puneau pe întrecute întru a aprobà zisele plopului, așa fel că numai cu greu puteai auzi protestările bătrânilor uriași din codrii seculari.

Conclusiunea finală a cuvântării Sale a rostit'o plopul, cum urmează:

„Frați și surori! Să nu ne mulțămim cu discusiune. Să luăm niște măsuri practice!... In practică putem realizà aspirațiunile noastre fără multă greutate. Să începem ceea, ce o numesc oamenii o grevă. In timpul zilei să nu facem nimic, nimic, decât ce este absolut necesar pentru viața noastră. Să amânăm însă toată activitatea vitală pe timp de noapte. Noaptea e doară atât de misterioasă! Toate au început cu întunerec — toate se vor sfârși cu noianul întunecimii!

„Ce ne mai trebue?

„Noaptea vom creste! Noaptea vom resfirà florile noastre! noaptea vom îmbătà văzduhul cu aroma noastră! noaptea vom desvoltà rodul nostru pe cum și sămânța generațiunilor vegetale mai folositoare, decât cele din prezent!

„Intr'așa fel vom viețui esclusiv o viață proprie, și de sine stătătoare! într'așa fel vom ajunge la o existință vrednică de noi!“...

* * *

Cu aceste cuvinte plopul își sfârși conferința. Se auziau din nou aplause, însă data asta ceva mai subțirele!

De atunci încolo s'a schimbat privelișlea lumii întregi. Erau într'adevăr zile frumoase de vară. Cerescul soare strălucià ca de obiceiu. Dar ce să vezi? Florile cele drăgălașe stăteau triste și posomorâte, cu calicele închis: par'că erau în doliu. Grădinile n'aveau nici o podoabă, de credeai că dorm. Pădurile pierduseră toată verdeața și frumseța: erau în letargie.

Grădinarii nu înțelegeau, ce vor să zică aceste toate schimbări. Doctorii în științele naturale nu-și puteau da seamă de ceea ce se petreceà în fire. Cu toții stăteau în nedumerire. Plantele se desvoltau doară noaptea, pe întunerec, când nimăruia nu-i mai vine gândul să le observe.

* * *

Dară vai! rău au mai pățit sărmanele!...

Grânele, a căror paie mlădioase nu mai aveau lumină, cădeau la pământ fără vlagă și zăceau și culcate ca morții după războiu. Insectele nu se mai simțiau atrase de nectarul florilor; nici numai aduceau polenul de pe o floare într'alta. Frunzele îngălbinind veșteziau, ca la finele de toamnă, și atârnau greoaie și somnoroase spre pământ

Vedea-i pretutindeni vreascuri timpurii!

Atunci se auzia, într'adevăr, printre plante o mormăială, de nemulțămite ce erau cu sfatul plopului.

Dar plopul, el însuș galbin ca ceara, sfrejit, slut și urâcios de tot, — ziceà:

„Cât sunteți fără de minte, frați și surori! Oare nu vedeți ce frumoase sunteți acuma și ce nostime. Acuma de abia sunteți adevărată fire de plante, adevărate vegetale și mult mai conștiente de voi înși-ve decât odinioară sub tirănia soarelui, când toate cele erau de un fel, monotoane, cu regulament militar.

„Norocul vostru că a-ți scăpat odată de aceea sclâvie solară! Astăzi a-ți devenit ființe superioare, delicate și boierești, pentru cari chiar ceva boală este tezaur și stema nobleții!

Multe din vegetale tot se mai încredeau ziselor plopului și pe când le secà ultima celulă, ele tot mai ziceau: zeu noi suntem ființe superioare, cu stema în frunte, adevărate personage!

Vorba aceea: decând făceà plopușorul mere!

Oamenii se plângeau, că i-ar fi bătut Dumnezeu cu o recoaltă proastă de tot și cu un an rău. Aceeaș vorbă o repetau ziarele. Dar se mângâiau, sărmanii, că doară vor veni vremuri mai cu noroc.

Și nici că s'au amăgit!

A sosit iar primăvara. Dar plopul? — El stăteà cu crengile goale și uscate, ca o iazmă, că te speriai de el, prăpădit pentru totdeauna cu viața și ideile sale revoltătoare. Nimenea nu mai știà de el nici de procopseala lui!

Apoi în jurul acestui prăpădit își ridicau încetișor odreslele cele tinere capul lor verziu și împreună cu cetele de boboci neîntinați se scăldau în razele soarelui, celui de odinioară isvor al luminii și dătător de viață. Desmierdate de adierile vânturilor, ele revărsau aroma cea mai plăcută, chip o jertfă tămăioasă; iar mlădițele nouei generațiuni se ridicau ca niște brațe evlavioase, adorând pe Binefăcătorul lor.

* * *

Aplicarea acestei pilde se înfățișează fără anevoie.

Pe cum viața și desvoltarea plantelor depinde dela înrâurirea soarelui, astfel existința și viața omenească cea prezentă și cea de apoi este într'o legătură esențială cu Creatorul universului. El, Stăpân a toată firea, cuprinde toate: timpul și spațul, țările și popoarele, trecutul și viitorul, spiritul și materia, durata și vecinicia.

Această relațiune esențială a omenirii cu Creatorul universului pare — unor plopi sumeți — a fi un jug nesuportabil.

Din gura nu unui personaj licențiat sau doctorizat în străinătate și infiltrat de supracultură apuseană se poate auzi ceva ateism rafinat:

„Oameni buni! Ce ne mai trebue superstițiuni religioase din evurile medie despre Dumnezeu, religie, suflet, viața de apoi... A dracului toată bigoteria, iestismul și fanfara asta!“

Tineretul — ușuratic cum este și cu apă în cap — ușor se împacă cu vorbe de șaa fel. Le zice: „Aveți dreptate.“

Și totuș numele nostru cel glorios de români, este doară eminent creștin!

Noi — cei mici — știm, că n'avem ce așteptà dela Stăpânii nostri, câtă vreme ei nu se vor socoti ceva întru întreprinderile lor cu Soarele cel Vecinic al Adevărului și al Dreptății!

Dară și noi înși-ne avem a ne teme, că fără a cultivà relațiunea noastră cu acelaș Vecinic Soare al Adevărului și al Dreptății, vom ajunge a fi niște vreascuri de inteligință și morală!

Cine va cetì pilda aceasta de al doilea, va găsì într'însa încă mai multe gânduri frumoase și folositoare.

Chestii contimporane.

X.

Toleranța confesională la noi.

Dacă ne-am ține competința, a face critica moravurilor publice și a ne ocupa de relele, ce (mai ales acum) bântuie la noi peste măsură: am afla cauza acelora în multe-multe slăbiciuni și scăderi morale. Lasând însă afacerea asta pe sama altora, ne ocupăm aici numai de o chestie, care totdeauna e actuală și niciodată pe deplin lămurită (nici în teorie, nici în praxă): chestia *toleranței,* sau mai bine zis: *intoleranței confesionale.* Credem totodată, că prin asta am dat de gol *cauza principală* a certelor și neînțelegerilor la noi.

Mitropolitul *Veniamin Costachi* (1768—1846), în precuvântarea sa la „Peatra Șcandalei“, [1]) tradusă din Ilie Miniat, astfel scrie despre *schizma între biserica orientală și occidentală:* „... dihoniilor... iscate între biserica răsăritului și apusului, ce prin apucarea diavolicelor zizanii ale patimilor a produs înfricoșata schizmă, ce... au bătut pe păstori și au bătut împreunata turmă a lui Is. Hristos, dând prilej lupilor, învăscuți (îmbrăcați) în piei de oi a întrà sau mai chiar a sărì în staul, a răpi și a risipi oile, încât au dehocat (despicat) de sus și până jos catapiteazma bisericii și au rupt necusuta porfiră alui Isus, lovind cu îndoitul ascuțit chiar pe întâia principie a mântuitoarei învățături care zice: *întru aceasta vă veți cunoaște că sunteți școlarii mei, de veți avea dragoste între voi;* când aceasta armă geenică omorând geniul (duhul) evangeliei și făcând pe cei-ce se numesc următorii lui Hristos, *a se cunoaște nu prin dragoste, ci prin ură și dezbinare.* ... noul

---

[1]) *Peatra șcandalei* sau istorisirea și cauzele dezbinării celor doue biserici, a răsăritului și apusului, de Ilie Miniat, episcop și scriitor bisericesc (1752). Răspuns la cartea aceasta a dat P. *Antoniu Kanizlic* sub titlul: *Adevărata* Peatra șcandalei mari sau *adevărata* origine și cauză a despărțirii bisericei ort. de ceea occid. Essekini, 1780. *Nilles,* Symbolae, 810, 818.

Izrail a îngenunchiat în sclăvie, lovit de săgeţile lui Veliar . . ." [1])

Istoria a adus cu sine, că şi noi să avem parte de doue biserici. Din vorbirea lui Harnack, ţinută la ziua împăratului în Berlin, apare, ce dimenziuni mari poate lua confesionalizmul şi în statele cele mai culte. In Germania însă confesionalizmul are un caracter cinstit şi serios, căci în fine e luptă pentru principii; la noi confesionalizmul e numai o mască, sub care se ascund, de cele mai multe ori toate slăbiciunile firei omeneşti; şi certele confesionale sunt cea mai eclatantă manifestaţie a lipsei de cultură şi de spirit creştinesc.

Să ne reamintim numai unele întâmplări mai noi. Ştim cu toţii cazul cu *„undei Blajul"?* Acelaş s'a repetat la expoziţia din Bucureşti (v. notele dlui Ciura în Rev. pol. şi lit.). Cunoaştem istoria *părintelui Bunea:* cea mai tristă pagină din istoria literaturii noastre . . . Fanatizmul orb *nici morţilor* nu dă pace (să ne aducem aminte de cazul dela Comloş — ori cum s'ar fi întîmplat acela), e în stare să părtinească mai bucuros pe *străini*, decât pe fraţii săi de sânge (preotul Oprean în congreg. com. Timiş). Duhul necurat nu se mărgineşte numai la vatra părintească; nu, el iese cu românul afară, îl petrece până *la America;* [2]) şi nu se restringe numai la la cercul familiar, la fraţii de sânge, ci să arată şi *în faţa străinilor.* Exemplu clasic e: dr. George Alexics [3]).

„Iată acum ce e bun sau ce e frumos, fără numai a locui fraţi împreună?" zice Palmistul. Şi *„ce iad poate fi în casa aceea, unde fraţii cei mai răi vrăjmaşi şed laolaltă?"* aşa se zice, că scria oarecândva episcopul orădan B. Erdélvi (Sămănătorul, 1907 p. 13). Şi noi, fii Romei, ne aflăm în acest iad pământesc! Pentruce? Pentrucă nu ne purtăm aşa, cum ar trebui. In principiu trebue să ştim, că *biserica adevărată*, fundată de Hristos *numai una poate fi.* Biserica e formă concretă a religiuni, iar religia adevărată numai una este. Asta ni-o învaţă Apostolul, zicând: un Domn, un botez, o credinţă (Efez. 4, 5). Iar fiindcă adevărul e absolut, întrauzigent, urmează, că toleranţa religioasă, aşa numita *toleranţă dogmatică*, în principiu *nu există!* E un non-sens, contrazicere, contradictio in adiecto.

Asta nu eschide însă aşa numita toleranţă creştinească sau practică, care stă în aceea, că socotind şi greşelile de credinţă, heterodoxia, între celealalte păcate omeneşti, să fim faţă de subiectul acelora, plane faţă de fraţii de acelaş neam, cu acea conziderăţiune, care o pretinde principiul de iubire al creştinismului şi cultura adevărată! Prin aceasta problema e rezolvată. Dacă toţi ar purcede astfel, s'ar face destul şi principiilor dogmatice şi vieţii publice. Doar atât de puţine sunt, cari ne despart şi atât de multe cari ne leagă laolaltă. Demult a zis-o sf. Augustin: in necesariis, in dubiis libertas, in omnibus charitas!

Ce misiune frumoasă ar avea doi preoţi români într'o comună, dacă ar lucră amândoi în bună înţelegere spre desvoltarea morală, economică şi culturală aceluiaş popor. Uniţi şi neuniţi: ar trebui să se întreacă unii pe alţii în bine şi nu în reu! In locul acestora vedem nenumăratele certe şi frecări, cum le descrie acestea aproape în fiecare comună dl Iorga în cartea sa: Românii din Ardeal şi Ţara Ungurească. Despre acestea nici nu mai vorbim.

Mulţi cred a rezolva problema confesionalizmului la noi prin aşa numita legea românească, o realitate specială românească, o realitate specială românească, care nu-i nici a uniţilor nici a neuniţilor. Asta nu corăspunde nici chestiei de fapt nici chestiei de drept. Am arătat deja la locul acesta, că unica religie adevărată e religia creştină. Aceasta în decursul istoriei s'a dezbinat în doue biserici. Una dintre ele e adevărată, alta nu; tertium non datur. Cu toate, că nu numai din ştiinţele istorice şi dogmatice, dar şi numai din cărţile rituali ale bisericei gr. or. reies toate învăţăturile catolice (d. ez. învăţătura despre papa se scoate din: Mineiu, 2/I, 16/I, 18/II. 13/IV, 29/VI., Ohtoih stich. ev. 11, Euhol. la maslu, rug. după ev. a 7-a etc. etc.), chestia totuşi nu se rezoalvă aşa simplu, ci rămâne discutabilă. După faptul însă, că amândoue legi româneşti au aceeaş înfăţoşare esternă, nu ne mirăm, când poporul, în ignoranţa sa, vorbeşte despre legea românească, ca despre ceva interconfesional, electric. Când însă luminătorii poporului o fac aceasta, nu se poate iertă. [1]) Cu atât mai vârtos ne ridicăm glasul de protestare acolo, unde „legea românească" se identifică cu legea ortodoxă. [2]) Astn nu e numai decepţie pie, ci minciună curată. Acum câţiva ani în Rev. Rom. din Bucureşti (vol. 1. n. 2 1902) oare care protopresbiter ne arată. cum se pătrund aceste doue concepte: „ortodoxie şi naţionalitate română", aşa, că aşteptăm numai să ne arete zelosul autor, cum străbunii noştrii încă înainte de Hristos, erau ortodocşi...

Peste tot şi asta o recunoaşte tot omul cu simţ, de obiectivitate — există la noi o direcţie, care unde numai poate, se năpusteşte pe nedreptul asupra uniţilor, când la gr. orientali aceleaşi lucruri se iartă mai uşor. Asta încâtva se poate înţelege, dar nu se poate scuză; şi dacă în genere se poate observă, că uniţii în privinţa unei activităţi zgomotoase naţionale sunt în urma neuniţilor, să nu uităm, că tot ce se află la uniţi, se află şi la neuniţi şi că multe învinuiri se dovedesc de falze; în sfârţit sunt lucruri de o valoare foarte relativă şi multe se judecă cu totul altcum în sine, decât cum le vedem noi. Asta pentru aceia, cari au dificultăţi serioase faţă de una din legile noastre. Nu avem însă nimic de zis pentru aceia, cari din curat hiperzel naţional, ignoranţă sau superficialitate strigă câte şi mai câte împotriva uniţilor, prin cărţi, prin foi, în societate, în dispute private. Nu vorbim nimic despre prostiile multe necvalificabile, cu cari se aţâţă poporul împotriva fraţilor săi de altă lege. Lucruri ne mai pomenite sunt acelea, congeries absurdissimarum absurditatum, prin cari în înţelesul strâns al cuvântului se fanatizeaza poporul, aşa că d. ex. în Bănat în multe locuri românii neuniţi mai bine să audă de dracul, decât de uniţi, căci scuipă din gură, când aud de aceasta lege spurcată...

Un spirit contrar acestuia ar trebui să se producă la noi. In acest spirit să se crească tinerimea, să se înveţe poporul. Mai marii bisericeşti să purceadă cu cea mai mare asprime faţă de atari şerbi ai Dlui, cari nu-şi află misiunea în alta, decât în aprinderea certelor confesionale. In locul acestora vedem, că chiar aceia greşesc uneori mai mult. Toleranţa religioasă să se conzidere de o chestie naţională de cea mai mare însămnătate. Nu ne trebue nouă, că preoţii să slujască la olaltă, nu incuscrirea familiilor preoţeşti, ci conziderăţie, armonie, pace: prima recerinţă a propăşireai pe toate terenele, între fii unui neam!

„Dumnezeule, cel unit în treime, adă prin lumina doctrinei tale şi prin puterea virtuţii moralului tău pe toţi la unirea ortodoxiei (înţeleg: în senzul adevărat al cuvântului); împreună prin dragostea evangelică inimile noastre a tuturora . . .; surpă păretele din mijloc al vrajbiei, ce diavolul, urâtorul binelui a înălţat . . .; sparge negura amăgirilor lui . . .; străluceaască soarele dumnezeirei tale, ca cu focul iubirii sale, aprinzând caritatea în inimile fiilor şi fraţilor mei creştini.. să îndrepteze paşii nostri pe căile mântuirei, că aşa vreduici făcându-ne de soartea aleşilor tăi, sămânţa noastră aici să moşteneaască pământul, pe care l'ai dat strămoşilor, iar acolo să nu ne ruşinăm, când se va arăta peste noi lumina feţei tale . . ." (Veniamin Costachi, l. c.).

Nicolae O. Bîrzău.

---

[1] A se vedea articolul: *proselitizmul catolicismului*, luat din archiva Albinei dela Iaşi în *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*, an 1845. p. 199. Din prefaţa lui V. Costachi vedem, cât a lucrat arhireul acesta pe teren literar, întru luminarea clerului din Moldova, cu privire la lucrurile bisericeşti. O reprobare vecinică pentru aceia, cari sunt împotriva unei activităţi de felul acesta la noi.

[2]) Preotul Moise Balea cu astfel de învinuiri a început *certele confesionale în America:* »biserica (cea unită) are preot ras, *tuns* (!), făţărie iezuitică (?) şi rit papistăşesc« (??)

[3]) Trebue să reflectez aici nu la istora nemţască a lui, care a fost primită din partea tuturora cu dispreţul cuvenit, ci la cea ungurească, edate acum doi ani, cari a fost apreţiată din partea presei române, fără că barem cineva să-i zică un cuvânt pentru nedreptăţile, ce le comite acolo faţă de noi uniţii. Cumcă nu este vorbă în ea de autorii mai noi uniţi, cum e de ex. dl Bunea, o poţi şti înainte; dar că totuşi aşa de infam să scrie cineva despre noi, asta n'ai aştepta-o. Zice între altele (Egyetemes irod tört. vol. II. pp. 791—870. Alexics Gy: *oláhok*): Atanaz a fost om oportunist şi simoniac (p. 826, *Unirea întreagă e o invenţie austriacă (!), o religiune ad hoc (?!)* . . . Descriind luptele venite în urma unirei, spune cetitorilor săi: »în lupta aceasta vedem *figurile nobile alor doi călugări ortodocşi: Nisarion şi Şofroniu*"... Mai spune el şi aceia, că certele confesionale durează la români până azi, din singura cauză, că *clerul nnit tot atâţa neînţelegerile.*

[1]) »Legea românească« în *Ţara noastră*, 18/II. 1907.: toţi românii suntem una azi, fiindcă toţi ne facem cruce din dreapta la stânga . . . şi zicem aceiaş rugă românească.

[2]) Cu o isteţime de măiestru se vede a o face asta articolul citat din *Ţara N.* Tenorul acelnia este: legea românească e aceea, care a avut-o străbunii nostrii sute de ani, neschimbată. O singură dată s'a părut, că ar fi izbutit unele făgăduinţe împărăteşti (înţelege: *unirea*). dar mângâierea noastră e, că legea românească n'a pătimit vre-o schimbare mare, nici atunci. (În următoarele, distinsul autor nu se sfieşte a face chiar teologie de popularizare): Poporul nostru ştiind (!), că singurul cap al bisericei e însuşi întemeetorul ei, D. N. Isus Hr., nu mai are lipsă nici de ţarigrădeanul, nici de »râmleanul« (!!). . . .

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

I.

Într'o lună din vara anului cincizeci, după naşterea Mântuitorului, o copilă ca de şaisprezece ani ieşia din vechiul oraş elin Corint, prin poarta de către apus.

O clipă păreà, că esitează încotro să apuce apoi o luă în spre mare. Pe câmpul, împrejmuit de-o parte de olivi, iar de alta de-un păreiaș murmurător, să opri ca să culeagă flori. Culese întâi viorele, apoi narcis și roze, apropiindu-se din ce în ce mai mult de țărm.

Aici apoi îngenunche, aplecându-se spre oglinda apei și zimbind drăgălaș chipului, care o priveà din spume. Și era foarte frumos chipul acela! Părul ei negru resfirat pe umeri formà un minunat cadru întunecat feței de marmură și buzelor de roză.

Într'adevăr copila erà o adevărată frumsețe grecească. Ridicându-se, talia ei de regină era asemenea unei statui, o statue pe care artistul nu-o poate decât imita, fără să o poată reda vreodată în desăvârșirea ei. O clipă să uită visătoare peste valuri, apoi î-și împletì părul împodobindu-l cu florile, ce le culese. Î-și aruncă apoi privirea în spre largul mării unde i-să păreà, că deosebește un mic punct negru. Privì atentă la punctul, care să măreà din ce în ce luând o înfățișare tot mai distinctă.

Să păreà, că e o navă și din ce să apropia mai tare, să deosebeau tot mai curat cele doauă șiruri de lopeți și prora într'aurită. Cu toate că erà încă departe de țărm, să auzia destul de lămurit corul năerilor. Cântarea vibra dulce și armonios, asemenea corurilor de fecioare.

Copila sta ca vrăjită ascultând dulcea simfonie, rupse câțiva rami de narcis și portocali, mai împleti o cunună de flori, pe care aveà de gând s'o pună la reîntoarcere pe altarul zeiței Flora.

Într'aceea nava să apropia și copila puteà deosebi acu chiar fețele cântăreților. Conducătorul corului păreà a fi și stăpânul navei; el sta în partea dinainte a năii acompaniind cântecul cu harfa. La picioarele lui ședeà un rob, năierii ceialalți î-l împrejmuiau cu toții, privind curioși la minunata fată de pe țărm.

Încă câteva lovituri de lopeți și nava să opri. Năierii întinseră spre țărm un pod împodobit cu aur și cu argint și harpistul trecù cel dintâi. Erà înalt, ca de 27—28 ani, cu păr blond și cu ochii albastri. Purta haine de purpur iar de pe umăr î-i atârna o mantie albastră, brodată cu stele de aur și tivită cu mărgăritare. Sclavul, care păreà a fi abia de 20 de ani, venia în urma lui.

Ajungând la țărm, harpistul opri pe sclav cu-un gest.

— Ce poruncești stăpâne? — întrebă tinărul sclav cu umilință.

— Erà să pășești pe țărm cu piciorul stâng, și asta ușor ne-ar fi putut aduce vre-o nenorocire, chiar acum când am trecut norocoși marea.

— Adevărat, stăpâne, greșisem — zise sclavul, păsind, de astădată, cu piciorul drept.

Tinăra copilă înțelese convorbirea lor, căci vorbiseră pe grecește, să apropie curagioasă de harpist și-i zise:

— Străine! Fi bine venit! La noi nu să face deosebire, dacă pășește omul pe țărm cu piciorul drept sau cu cel stâng. Ești în țara iubirii, a cântecelor și a întrecerilor eroice; îndrăgiții, poeții și eroii câștigă aici lauri. Oricine ai fi, străine, primește cununa ce ți-o ofer până când vei câștigà ceialaltă cunună, de dragul căreia cred, că ai venit, ca să iei parte la întreceri, în țara noastră.

Tinărul harpist își așeză vesel cununa pe cap.

— Zeii ne sunt binevoitori — zise. Privește, Sporus, cununa e împletită din flori de portocali și floarea aceasta însamnă izbândă. Cum te chiamă, copila mea?

— Numele meu este Acte — răspunse fecioara, roșindu-se.

La auzul acestui nume harpistul să înveseli și mai mult.

— Vezi — zise însoțitorului — chiar și numele încă e cu noroc.

— Și tu te miri de aceasta, Lucius? — zise celalalt. — Oare nu ști predestinat tu singur să biruești?

— Dacă nu mă înșel — urmă fetița — tu ai venit, să câștigi unul din cele trei premii, pe cari le-a dat guvernatorul roman, pentru întrecerile de poimâne.

— Cu adevărat, fetițo. Zeii ți-au dăruit nu numai frumusețe, ci și o judecată dreaptă.

— Ai doară rude la noi în Corint? — întrebă copila.

— Nu am, — răspunse tinărul — sunt cu totul străin și am venit în Corint numai pentru întrecerile de poimâne.

— Casa noastră e largă și tatăl meu e ospital. Cred, Lucius, că nu vei încunjura lăcașul nostru.

— Călăuzește-ne, Acte, primim cu dragă inimă invitarea ta. Iar tu, Sporus; spune-i lui Lybicus, să grijască de Phoebe.

Acte porni însoțită de Lucius în vreme ce tinărul sclav să întoarse la navă, să împlinească porunca stăpânu-său.

— Vezi, aici spre stânga este locul întrecerilor — zise Acte către Lucius. — Acolo pe colină este teatrul, unde se va ținea întrecerea cântăreților, iar spre dreapta e arena unde să va ținea emularea cu căruțele. La care premiu vrei să iei parte, Lucius?

— La toate trei, Acte.

— Cu adevărat, mare viteaz trebue că ești.

Ei trecură acum prin piață, unde să vindeau: pânză din Egipet, fildeș de Libia, zmirnă, tămâie, covoară din Azia mică, săbii, corale și cărbuni. Acte și Lucius nu prea să interesau de marfa lor, ci să grăbiau, să scape din vălmășala precupeților gălăgioși ceea-ce le erà cu atât mai ușor, cu cât poporul să da pretutindenea la o parte, deschizând calea străinului de-o înfățișare așa de distinsă. Astfel merseră ei o vreme până ajunseră în fața unei căsi, în poarta căreia sta un bătrân venerabil.

— Tată, — astfel să adresă Acte bătrânului — ți-am adus un oaspe, — și cu aceasta arătă cu mâna în spre străin.

Străinul din Roma să închină înaintea bătrânului zicându-i: — Permite-mi nobile bătrân, ca înainte de-a trece pragul tău, să salut în câteva cuvinte zeii tăi de acasă: Fie binecuvântați aceia, cari au rânduit înflorirea podoabei casei tale, a fetei tale Acte! Primește, părinte, omagiile mele.

— Fi binevenit, tinere, — zise Amicle, întinzându-i mâna și conducându-l în casă.

II.

În ceialaltă zi, pe când oaspeții străini erau la prânz, întră în casa lui Amicle, trimisul lui Gneius Lentulus guvernatorul roman din Corint.

— Străine! — zise el mândru — guvernatorul roman întreabă dacă ai venit în Corint pentru a lu-a parte la emulările de mâne? In cazul acesta vino în palatul lui și spune-ți numele, declarând totodată, la care emulare vrei, să iei parte.

Tinărul străin luă o tăbliță de fildeș obdusă cu ceară, scrise cu un ac de os în ceara cea moale și împrima apoi sigilul inelului său, zicându-i:

— Margi la domnul tău și spune-i, că-l salut.

Un murmur de mirare să auzi de pe buzele grecilor, cari erau la masă.

Amicle neputându-și stăpâni teama, îi zise:

— Oricine-ai fi, tinere, ești oaspele meu și ca atare te apăr în potriva oricui, dar nu uita străine, că puterea Romanilor e foarte mare și că totuși ar fi fost mai bine să asculți de chemarea guvernatorului și să mergi în palatul lui.

— Încrede-te în mine, tată, — respunse tinărul — sunt cetățean roman.

— O — întrebă Acte speriată — ai refuzat să mergi?

— Nu — zise Lucius — ci i-am scris numai lui Lentulus, să se ostenească până aci, dacă vrea să-mi știe numele și că pentruce am venit în Corint.

— Și crezi, că are să vină? — zise bătrânul.

— Fără îndoială — răspunse Lucius.

— Aici, în casa mea?

— Cum ți-am spus.

— Ce este?

— Tocmai el e la poartă și cere întrare. Lasă-l să între, tată, și lasă-ne apoi singuri.

Bătrânul grec și fata lui eșiră afară, minunându-se.

Lucius nu să înșelase, Lentulus erà la poartă cu fruntea brobodită de sudoare, dovadă, că a venit în mare grabă din palatul său până la casa lui Amicle. El întrebă grăbit, că unde o nobilul Lucius, apoi deslegându-și sandalele și depunându-și mantia de purpură, să apropia ca un sclav umilit de ușă și dupăce întră, însoțitorii lui rămaseră de pază lângă ușă.

Lentulus și Lucius să întreținură cam un sfert de cias și după depărtarea acelui dintâi, tinărul roman să apropie zimbind de Acte și de tatăl ei cari să plimbau în foișor.

Apoi să adresă către bătrân rugându-l:

— Tată, fi bun și arată-mi frumsețile Corintului, despre cari noi Romanii am auzit lucruri așa de minunate.

Bătrânul î-i respunse:

— Eu sunt slab și gârbovit și nu așì fi în stare să te călăuzesc pe un drum așa lung, dar fica mea Acte te va conduce, în locul meu.

— Î-ți mulțămesc, tată, de acest favor, sângur n'așì fi îndrăznit să ți-l cer.

(Va urmà).

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 46 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

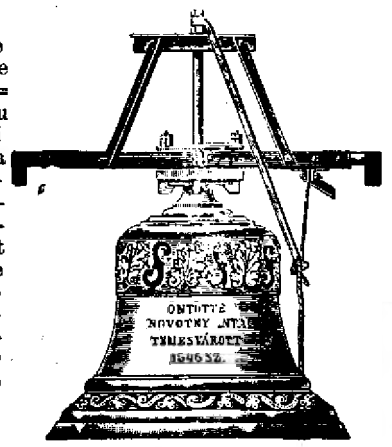

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea **scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.**

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 46 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieţii:
90,981.088 coroane.	**9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:
Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Să caută:

2 învăţăcei

din casă bună, isteţi, cu purtare morală bună. Să aibă şcoala confesională.

In atelierul de croitorie alui

Dionisie Trifan

(2) 12—? **Blaj—Balázsfalva.**

Comunicarea trenuril or

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·55	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·31
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 4—10 **CORNEL DEMETER, apotecar.**

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 15 Maiu 1907. **Numărul 19.**

Arhiereii nostri și proiectul Apponyi.

În 8 crt. s'a început în casa magnaților desbaterea proiectului ministrului Apponyi, pentru salarizarea învățătorilor dela școalele confesionale și de stat. La discusiunea generală din ziua primă a luat cuvântul mitropolitul Mețianu episcopii Ignațiu Papp și Dr. Vasile Hossu. Iar în 10 crt. a vorbit și Escelența Sa Mitropolitul Victor.

Dăm în următoarele cuvântările ținute de Arhiereii nostri.

Discursul Episcop. Dr. V. Hossu.

Deși proiectul de sub desbatere a fost discutat pe lung și amănunțit, și deși cunoaștem răspunsul deplin lămuritor al Esc. Sale Dlui ministru de culte și instrucția publică, cu prilejul obiecțiunilor și a plângerilor, ce s'au ridicat, cred că totuș am datorința să-mi spun observările mele pe scurt, și obiectiv; O cere aceasta importanța însaș a chestiunii, demnitatea acestei camere și poziția mea bisericească.

Proiectul din chestiune, conform expunerei de motive ce i-se anexează, are două scopuri: întâi de a regulà salariile învățătorilor dela școlile comunale și confesionale punându-se învățătorii în o situație materială corăspunzătoare cualificației și stării lor sociale; iar a doua de a asigurà și de a păzi în școlile de orice caracter interesele statului și interesele naționale.

Mă grăbesc a declarà, dle președinte și dlor magnați, că în privința ambelor scopuri sunt cu desăvârșire de acord cu dl ministru. Căci nu cred să fie cineva care să-i invidieze pe învățători pentrucă li-se urcă salariile. Sunt convins, că nici preoții nu-i vor invidia. cu toate că ei rămân într'o stare și mai rea decât e a învățătorilor, și cred că ei nu vor cere altceva, decât să li-se reguleze și lor congrua pentru a puteà trăi și ei amăsurat calificației și poziției lor sociale. Nu mai încape nici o îndoială, că venitele învățatorilor trebuiau regulate, și dacă statul, bazat pe art. XX din 1848, grăbește să ajute dintr'al său singuraticile comunități bisericești sărace, merită toată recunoștința.

Nu excepționez nici împrejurarea, că venitele învățătorilor confesionali și comunali nu s'au statorit conform venitelor învățătorimii de stat, ci recunosc, că Excelența Sa Dl ministru a contribuit în mod simțitor la delăturarea disproporției grave de până acum.

Dacă ar fi să fac totuș o observare, aș zice, că după modesta mea părere, n'ar fi trebuit să se despartă chestiunea salarizării învățătorilor de chestiunea reformei preparandiilor căci, după convingerea mea, salarizarea mai bună încă nu e de ajuns să dea un impuls mai însemnat instrucției poporale, căci nu poate fi vorbă de o activitate serioasă și rodnică, la școala unde învățătorul își condiționează zelul și îndeplinirea datorințelor de salarul ce-l are. Pot afirma bazat pe experințele mele, că dacă n'am putut și nu putem dovedi un mai real progres în învățământ, o mare vină o poartă însuș corpul învățătoresc. Nu voi să învinuesc nici corpul învățătoresc, nici pe unii membrii singuratici ai lui, ci țin numai să constat, că numai prin regularea salariilor învățătorilor nu se va ridica cu mult nivelul instrucției, singure salariile nu sunt în stare a umplea acel gol pe care actualul proiect de lege voiește să-l umple. Aceasta o și recunoaște dl ministru, când amintește, în motivarea proiectului, că se va ocupa și de regularea preparandiilor.

În ce privește al doilea punct de vedere al acestui proiect, anume ca în orice școală de orice caracter să fie respectat punctul de vedere al statului și interesul național, țin să declar că și în privința asta sunt cu totul de convingerea dlui ministru. Căci e, de sigur, o pretenziune justă ca în orice școală, de orice confesiune și fără deosebirea dacă are sau nu ajutor de stat, să se apere punctele de vedere ale statului. Nici nu se poate închipuì un guveru care ar suferì ca vre-o biserică sau vre-o instituțiune de stat să lucreze împotriva intereselor statului. Împărtășesc deci amândouă punctele de vedere ale dlui ministru și cu toate acestea, spre marea mea durere, sunt nevoit a declarà, că proiectul, așa cum e acum, nu-l pot primì, de — oarece el în forma de acum nu va realiza intențiile vrednice de stimă ale dlui ministru, sau cel puțin, nu în măsură și nu cu reușita morală, pe care o intenționează.

Aceasta îmi și iau voie a vi-o arătà în scurte cuvinte.

Din capul locului observ, că proiectul acesta vatămă și respective știrbește dreptul garantat prin lege al bisericilor susținătoare de școale.

Cari sunt acele drepturi garantate prin lege, de cari se bucurau bisericile, în ce privește instrucția poporală? In acest punct trebue să luăm de bază artic. XXXVIII din 1868, mai ales §-ul 11 al aceluiaș. Legea aceasta este în vigoare încă, deși legile similare și ordinațiunile de mai târziu, au modificat, în mare parte, dispozițiile acestei legi. Chiar Escelența Sa Dl ministru accentuiază, că proiectul din chestiune „în întregimea lui este alcătuit în cadrele articol XXVI din 1893 și *nu alterează principiile fundamentale al organismului instrucției poporale, stabilit în art. XXXVIII din 1868 și art. XXVIII din 1876.* Insuș Dl ministru accentuiază deci că principiile art. XXXVIII din 1868 sunt nealterate și, prin urmare, că legea aceasta nu a fost scoasă din vigoare

Cum sună acest § al 11-lea?

„Confesiunile pot să ridice și să susțină din puterea lor școale publice pentru instrucția poporală, în toate comunele locuite de credincioșii lor; pot contà, după datina de până acum, la sprijinul material al credincioșilor după modalitatea și în proporția determinată de reprezentanța lor; în aceste institute pot să-și aleagă ei singuri învățătorii și profesorii, pot stabili salarizarea acestora, prescriind manualele de școală, sistemul și metodul instrucțiunei șcl."

In sensul acestui § care asigură pe calea legii bisericii mele libertatea instrucțiunii și a educațiunii, biserica susținătoare de școală, e îndreptățită:

1. să ridice și să susțină institute publice pentru instrucția poporală;

2. Să aleagă, și să aplice învățători în aceste, respective să-i amoveze;

3. Să determine, liber, leafa învățătorilor.

4. prescrierea manualelor de învățământ;

5. dispoziții privitoare la sistemul și metodul instrucțiunii, cu privire la §-ul 45 al amintitei legi, în care e vorbă despre instrucțiunea băieților de altă confesiune, întrucât, adecă, acestia nu ar aveà școală proprie.

Să examinăm acum obiectiv, întru cât sunt știrbite, atinse drepturile mai sus înșirate ale susținătoriior de școale, prin proiectul din chestiune.

1. Alineatul al 5-lea al capului 12 dispune: „Învățătorii aplicați în școalele comunale sau confesionale de nou aranjate nu pot reflectà la întregirea de salar și cuincuenale din partea statului, decât în cazul, când înființarea noului post se întâmplă cu învoirea prealabilă a ministrului de culte." Dispoziția aceasta prevede așa dar înființarea nouelor școale confesionale, numai pe lângă consimțemântul ministrului.

Așa e, dar când ministrul statorește minimul salarului docental, îndatorează tot odată comunitățile bisericești mai sărace la cererea ajutului de stat; prin urmare la cererea învoirei prealabile a ministrului. Unde rămâne atunci dreptul confesiunilor de a înființa liber școale?

E știrbit, mai departe, și dreptul confesiunilor de a susținea școale. Așa, de pildă, în sensul §-lui 13, în caz, că salarul nu se poate încassà și susținătorul totul nu re-

flectează la ajutul de stat, susținătorul își pierde dreptul de a mai ținea școală în comuna aceea, care drept se poate revindecà numai în cazul, când susținătorul vrea mai târziu să înființeze școală nouă cu ajutor de stat, nu însă și în cazul, când și-ar puteà susținea școala, fie prin îmbogățirea populațiunei, fie prin marinimia unor oameni de jertfă. In sensul alineatului ultim al §-lui 15, școalele confesionale cari au mai puțin de 30 elevi obligați a frecuentà școala, nu pot fi împărtășite de ajut de stat decât în cazuri escepționale. Știut fiind, că astfel de comune mici nu pot acoperì leafa prevăzută de acest proiect, evident, că rămân cu totul la discreționea dlui ministru. Nu vreau să mă extind la efectele dezastroase ale acestei dispoziții, mai ales în dieceza mea — abstracție făcând dela partea ei principiară — ca să nu mi-să spună, că aș voi să amestec în discuție momente confesionale. Fie-mi permis să amintesc numai, că din 82 școale ale diecezei mele, ușor vor puteà cădeà jertfa acestei dispoziții cel puțin 30 și, ce e mai mult, tot atâtea comune bisericești, la ceeace eu nu-mi pot dà nici măcar consimțemântul tacit, nici pe baza conștiinții, nici pe aceea a îndatoririlor mele oficiale.

In sensul §-lui 25 ministrul are dreptul de a sistà anumite școale confesionale. Ba §-ul 26 îl îndreptățește de a sistà și închide chiar unele școale, cari stau sub conducerea autorității bisericești. Adevărat, că dispoziția aceasta din urmă se motivează cu resoane de stat, dar voi deslușì mai târziu, întru cât e motivată și conducătoare la scop. Aici am voit să constat numai că proiectul de față vatămă și limitează dreptul garantat prin lege al confesiunilor, de a ridicà și susținea școale pentru instrucția poporală.

2. Nu mai puțin împiedecă proiectul acesta dreptul de până acum al confesiunilor de a aplicà și amovà învățătorii. Nu înțeleg aici alineatul prim al c. 21 din proiect, căci aceasta se cuprinde și în §-ul 26 din 1893; la acest loc adecă se spune că dacă statul contribuie cu mai mult de 200 coroane la întregirea salarului fundamental învățătoresc, aplicarea învățătorului se face pendentă de încuviințarea ministrului de culte.

Însă paragraful 29 îi face posibil ministrului de culte și instrucțiune publică, ca să poată denumi și fără a mai întrebà pe susținătorii de școale, învățător la școala confesională. Aceasta voiesc deocamdată să o constat numai, cu privire la meritul dispositiei mă voiu declarà mai târziu.

Trecând acum la chestiunea amovării respective a disciplinării învățătorilor, fără a mă dimite în detailuri, mă restring numai de a amintì aceea, că întreg spiritul proiectului de lege este îndreptat într'acolo, ca pe învățătorii confesionali să-i scoată pe cât să poate de sub iurisdicția superiorității lor bisericești și să-i pună sub dispunerea liberă a organelor de stat. Ca să nu vorbesc de singuraticile dispoziții disciplinare, despre posibilitatea de ale interpretà vag, spun numai ca un lucru caracteristic, că de ex. §. 32 dispune, că învățătorii confesionali sunt datori a depune jurământul oficios înaintea inspectorului său a plenipotențiatului aceluia chiar și în prezența autorității școlare competente, în loc ca să fi fost întors, cunoscut fiind, că ori care oficiant îl consideră pe acela de adevarata și propria sa superioritate, în a cărei mâni și-a depus jurământul cu ocaziunea întrării în oficiu.

Nu mai puțin e caracteristică și dispoziția aceea a § 31 conform căreia, cu toate că ajutorul de stat să licvidează prin perceptoratele regești, vidimarea de două ori pe an a evitanțelor să pune între agendele oficioasă a inspectorilor de școală. Poate să aibă alt scop dispoziția aceasta decât de a face dependenți învățătorii chiar și când vreau să-și ridice salarele neconturbați?

3. Că acest proiect stirbește, respective abroagă dreptul avut și deprins a confesiunilor susținătoare de școale de a hotări liber salarul învățătoresc este un lucru, care așa cred că nici nu mai trebue documentat, căci doară scopul principal al acestui proiect de lege este chiar regularea salarelor învățătorilor dela școalele confesionale. Admit că dreptul acesta a confesiunilor susținătoare de școale l'a abrogat deja art. XXVI din 1893, dar pentru aceea nu urmează, că ceea ce a fost atunci vătămător să nu fie și acum. Eu mă număr între cei mai sinceri stimători ai Escelenției Sale ministrului de culte și instrucție publică dar chiar pentru aceea sum dator poziției ce ocup, ca să declar, că eu nu pot să fiu de aceeaș părere, că statul ar avea drept de a stabili pentru susținătorii de școale un anumit minim de salar. Și nici de aceea părere nu sunt, că statul poate să stabilească cvantul cultural minimal la care trebue să ajungă instrucțiunea. Am convingerea, că statul e în drept să pretindă, ca oficiu de stat să nu poată ocupà, salar de stat să nu poată avea un atare individ, care nu are cvalificația recerută de stat și aceasta nu o iustifică înaintea organelor statului. Aceasta necondiționat o poate pretinde statul, dar aceea, ca respectivul în care școală să-și câștige cualificația recerută, între ce fel de împrejurări și condiții, pentru stat poate fi lucru foarte indiferent.

4. Cumcă proiectul din chestiune vatămă adânc drepturile avute și exerciate a bisericilor susținătoare de școale, cu privire la stabilirea manualelor de școală, ordinea și planul de învățământ încă nu e necesar de a o arătà mai pe larg. Dar de oarece în privința aceasta manualele de școală nu se subtrag de tot de sub autoritatea bisericească, ci numai se pretinde de a fi aprobate și de ministru, pentru aceea în contra acestei dispoziții nici nu vreau să vorbesc mai pe larg, pentrucă în urma dreptului suprem de supraveghiere, statul trebue să-și exercieze ingerința aceasta.

5. Art. 44 § 14 1868 asigură confesiunilor acel drept, că în școalele susținute de ele, să poată stabili liber limba de propunere. Iar art. 38 §. 38 din 1868 dispune, ca școlarii să fie instruiți în limba maternă, întrucât limba aceasta este una dintre cele vorbite în comună. Că drepturile acestea prin proiectul de față se limitează, că în locul instrucțiunii în limba maternă se introduce în practică instrucțiunea în doue limbi, aceasta așa cred, că e foarte evident din dispozițiile și motivarea proiectului de lege.

Nu mă sfiesc a declara că sum de convingere, că a pune pedeci pentru a se învățà limba magiară, ca limba oficioasă a statului, nici nu se poate și nici nu e permis. La nici un caz nu poata fi vătămător pentru nime dacă băiatului îi se dă ocaziune, ca se poată învățà limba oficioasă a statului și ca astfel să se poată înțălege cu toți cetățeni de diferite limbi și naționalități, cari compun națiunea politică magiară unitară. Ce ar fi de escepționat este, că instrucția în limba magiară se nu să facă în dauna limbei materne și al altor studii de învățământ folositoare și trebuincioase în viața. Cu toate deci că în contra instrucției mai intensive a limbei magiare nu se poate escepționa nimic, totuși am văzut că dispozițiile acestui proiect au dat naștere la foarte mari amărăciuni în sinul bisericilor naționalităților. Cauza acestui fenomen după părerea mea nu este a se căuta în aversiunea față de limba magiară, ci întâi în alipirea firească a naționalităților de limba maternă, a doua este de a se căuta în esperința trecutului, că de dragul instrucției limbei magiare atât inspectorii școlari și autoritățile administrative, cât și învățători însiși negligă de tot instrucția limbei materne și celealalte studii.

Se poate, că ținuta și teama naționalităților, cari își tem limba maternă e exagerată. Dar oare poate-se lua în nume de rău, dacă cineva din iubire față de limba maternă, merge în cultivarea ei până la extrem? Oare nu chiar națiunea maghiară dă pilda cea mai eclatantă cum trebue să-și iubească și cultive cineva limba maternă?

Dacă la celea spuse mai adaugem și împrejurarea aceea, că limba liturgică a credincioșilor bisericei mele e limba vie, ce o vorbește poporul și e tot odată și limba liturgică a bisericei, în care se săvârșesc toate funcțiile bisericești, oare nu e deci explicabila alipirea și mai intensivă a credincioșilor de limba maternă, și oare nu e de înțăles teama bisericei însași, ca nu cumva prin răceala credincioșilor de limba maternă să se depărteze de însași biserica? Repet însă după toate acestea, că e departe de mine de a argumentà prin aceasta și numai pe departe în contra instrucții limbii magiare, în măsură cât de mare, ba pot se zic în urma experinței mele proprii, că în foarte multe școale confesionale cu limbă de propunere română, unde e harnic învățătorul, este progresul atât de mare încât mai mare nu pot se arete foarte multe școlii de stat.

6. Cred, Ilustrii magnați, că cel puțin în parte mi-a succes a documentà, că acest proiect restringe drepturile bisericilor susținătoare de școală garantate prin lege. Acuma ca să binevoiți a vă convinge, că în cuvântul meu am urmat obiectivitatea ceea mai strictă pun întrebarea următoare:

Are oare guvernul, respective, statul drept, ca se facă astfel de dispoziții, sau nu? Răspunsul meu e că are. Statul fiind societate deplină dispune de toate acelea mijloace, prin care își poate asigurà și apărà existința sa, prin urmare, dacă vre'o biserică prin dispozițiile și instituțiunile sale ar periclità siguranța statului la tot cazul statul e în drept de a se apărà și a face imposibil, că așa ceva să se întimple. Eu cei drept susțin, că după ce biserica încă e societate perfectă și după ce și biserica și statul are același autor și același scop final, adecă fericirea membrilor ei astfel de cazuri, ca biserica se poată deveni cândva pentru stat periculoasă nici nu se poate închipui, din contra biserica a fost tot deauna și trebue se fie izvorul patriotizmului adevărat și prin urmare zid puternic al statului.

Se vedem acuma că oare motivate sunt dispoziţiile limitante ale proiectului faţă de biserici?

După modesta mea părere dispoziţiile acestea şi mai ales acelea, care sunt luate în plan de ministrul faţă cu învăţători, cu preoţii ca prezidenţii şcoalelor, şi chiar şi cu autorităţile superioare susţinătoare de şcoale numai atunci ar fi motivate, dacă s'ar adeveri preste orice îndoială, cu lucruri făptuite cu date autentice, că au fost şi sunt în ţară astfel de instituţiuni, cari conştient, la porunca mai mare bisericească ar fi neglijat pe terenul instrucţiunii acelea datorinţe, cari le impun legile mai ales cu privire la instrucţia limbei magiare şi că în inima băeţilor ar fi aţiţat în contra patriei magiare în contra naţiunii şi a constituţii.

Şi şi atunci dacă toate acestea — cea ce eu nu îmi pot închipuì — s'ar adeveri şi atuncia zic nu şcoala trebue pedepsită şi prin aceasta dreptul bisericii de a susţinea şcoale confiscat, ci delinceventul respectiv fie acela învăţător, preot sau chiar şi episcop. § 26 a proiectului însă îl îndreptăţeşte pe ministrul, ca nu numai o şcoală, ci toate şcoalele de sub o autoritate bisericească se zicem de sub conducerea unui episcop să se închidă, dacă spre exemplu s'ar adeveri, că autoritatea respectivă ar fi părtaşe la ţinuta cualificată de contrară statului. Părerea mea este, că dacă un astfel de caz s'ar ivi, atunci respectiva autoritate, se zicem episcopul, trebue depărtat din scaun, de care la nici caz nu e vrednic, dară nu trebue închise şcolile, şi nu trebue ştirbite drepturile bisericei, care în sfârşit nu e de vină, că are episcop nevrednic.

7. Dispoziţia aceasta şi altele foarte multe arată clar, că proiectul acesta întreg e îndreptat dealtcum în contra bisericilor naţionalităţilor, de acea am văzut atâtea dispoziţii îndreptate întru acolo, ca pe învăţători să îi scoată, cât se poate, de sub influinţa auctorităţii bisericeşti superioare, cea ce e lucru clar că în conducerea autorităţilor bisericeşti nu se încred şi ca rezultatul final va fi statificarea gradată a şcoalelor naţionalităţilor.

8. Ilustrii magnaţi! Ştim că pentru a motiva acestea dispoziţii veţi zice, că sunt între naţionalităţi anumite curente, tendinţe, apariţii cari fac necesare aceste dispoziţii.

Chiar pentru aceea, ca în privinţa aceasta se numai poată fi nici o îndoială, eu foarte aprob aceea dispoziţie a proiectului, care ordonă punerea pajurei şi a steagului naţional în şcoală, ca să se dedea copilul de timpuriu a cinsti aceste insignii. Peste tot zic, că sùm de convingerea, că ar trebui ca toţi să lucrăm împreună, ca în fie care cetăţean să se deştepte şi să se întărească alipirea fidelă către stat, dar tot aşa susţin, că dispoziţiile vătămătoare amintite mai sus sunt exagerate şi chiar pentru aceea, că sunt exagerate nu-şi vor ajunge scopul. Ca aceasta e aşa, fie-mi permis a mă provocà la mişcarea aceea generală, care s'a ivit mai ales între români în contra proiectului şi şi mai mult la împrejurarea aceea, că nici învăţătorimea nu a primit cu însufleţire proiectul de lege cu toate că e de netăgăduit că proiectul de faţă e menit ca să le îmbunătăţească soartea materială întro măsură cum ei nici nu au sperat.

Exagerarea, Ilustrii magnaţi, e greşită din ori care parte ar venì. Şi sunt de părerea aceea, că de exagerări ar trebui să se ferească mai întâi guvernul, căci doară în mâna lui este puterea toată a statului magiar, cu care e mai conzult a ridica şi milui pe cel slab decât al lovi şi zdrobi. Şi eu rog nu numai pe domnul ministru de culte şi instrucţie publică, ci pe guvernul întreg, că dacă cu ajutorul lui Dumnezeu vor fi rezolvat problemele însămnate ale transacţiunii, şi altele, să se ocupe serios cu chestia naţionalităţilor, şi să caute a o rezolvì în mod echitabil ca în ţara aceasta tot cetăţeanul să se simtă acasă şi bine, prin ce va merita a se numi cu drept cuvânt marele guvern naţional.

9. Recapitulând cele zise cred, că am arătat că proiectul acesta, scopul principal de a apără şi desvoltà interesele de stat mai cu dinadinsul nu şi-l ajunge, pentrucă pe naţionalităţi le'a amărît în loc să le fi liniştit şi întărit în ideea de consolidare politică.

Decând am învăţat a mă gândi independent şi m'am cugetat asupra poziţiei geografice şi etnografice a ţării noastre, am ajuns la aceea convingere profundă, că nu sunt pe lume două popoară, cari se fie mai tare avizate de a se înţălege şi sprigini reciproc, ca magiarul şi românul. Chiar pentru aceea în toată viaţa mea, atât în conveniri private cât şi în viaţa socială şi publică am urmat principiul de a face tot, prin ce să se apropie aceste două popoară unul de altul, de a ocoli tot, cea ce îi depărtează unul de celalalt. Din punctul acesta de vedere judec eu tot, fie aceea vorbire, articol de ziar, carte sau orice altă faptă, primesc tot şi conlucru în toate ce promovează scopul de mai sus, arunc, şi incunjur tot, ceea ce se opune scopului acestuia sau îl impedecă.

Îmi vin în minte zilele acelea triste, când în anul 1848/49 aceîa, cari ar fi trebuit să se unească ca fraţii, au atentat la viaţa unuialalt. Au fost şi atunci români, cari au căutat învoiala pacinică. A căutat pacea şi Ludovic Kossuth şi alte figuri mari extraordinare ale timpului aceluia, dar toate încercările au rămas zădarnice, pentrucă flacăra patimelor a fost atât de puternică încât de vre'o învoială pacinică nici vorbă n'a putut fi, şi pe acel plenipotenţiat de naţionalitate română, pe care la trimis Kossuth în munţii apuseni ai Ardealului pentru a încercà o împăciuire, l'au omorât chiar oameni de sângele lui.

Mai pot să vină timpuri grele asupra patriei noastre, nu este bine deci, a nutri din nici o parte patimi, ură şi discordie. Nu este bine de a aprinde podul ce leagă doi ţărmi, pentrucă în timp de pericol e prea târziu de a apela la mintea sănătoasă şi la judecata mai bună.

Ca orice faptă astfel şi acest proiect l'am cumpănit din punctul de vedere al acestui principiu de căpetenie al meu şi după ce am ajuns la convingerea, că scopul acela de a promovà buna înţelegere dintre magiari şi români, nu'l serveşte pentru care eu voiu lucra totdeauna cu intenţiunea cea mai curată, pentru aceasta, cu toate că faţă de persoana domnului ministru şi faţă de intenţiunile lui sunt cu cel mai mare respect, proiectul nu'l primesc.

Şedinţa se închide la $^{3}/_{4}2$ oare.

Discursul mitrop. Dr. Victor Mihályi.

— Rostit în şedinţa dela 10 Mai n. a Camerei Magnaţilor. —

Escelenţa Voastră Dle Preşedinte, Ilustri Magnaţi! Proiectul de lege relativ la raporturile de drept şi salarizarea învăţătorilor dela şcoalele poporale confesionale şi comunale, în redactarea admisă de Camera deputaţilor, eu nu-l pot primi drept bază pentru discuţia în special.

Acest proiect de lege restrânge, în măsură mare, dreptul bisericei garantat prin §. 11 al legei 38 din 1868 şi ştirbeşte libertatea ce i-s'a garantat prin această lege bisericii în ce priveşte şcoalele ei poporale. Acest proiect îi conferă guvernului un drept de dispoziţie de mare importanţă asupra tuturor şcoalelor, pe cari susţiitorii de şcoală nu le pot apăra conform dispoziţiilor proiectului de lege în chestiune. Deja de pe acum zădărniceşte susţinerea şcoalelor sau în viitorul cel mai apropiat îi va aduce pe susţiitorii şcoalelor într'o situaţie atât de precară, încât vor fi nevoiţi să abzică de şcoli, sau — în cazul când ar primi ajutorul ce-l promite statul — vor fi nevoite ca dreptul lor de până acum de-a cârmui şi susţinea şcoalele să-l împartă cu autorităţile supuse discreţiunii statului, sau, mai bine, să-l împartă cu organele de control ale guvernului.

Soartea aceasta, de-a împărţi drepturile lor de până acum, va ajunge în mod fatal comunele bisericeşti şi politice cu locuitori puţini. In rândul întâiu şi în mod direct acinge comunele, cari în urma poziţiei lor geografice şi a tradiţiilor urbariale n'au putut deveni comune mai împoporate; în rândul întâi comunele cari în urma dismembrării lor confesionale sunt silite să lupte şi cu desavantagiile acestei stări.

Presupunând chiar că aceste comune mărunte ar fi în poziţia de a corăspunde cerinţelor acestui proiect, — ele tot nu ar puteà să apeleze la sprijinul tuturor contribuabililor din comună pentru susţinerea instituţiilor de învăţământ; fiind că mai mare parte nu sunt în stare s'o facă; fiindcă şi dismembrarea confesională le aduce într'o poziţie gravă, împreunată cu multe şi mari desavantagii, — peste tot nu vor fi în stare să corăspundă cerinţelor acestei legi.

Acest rău a voit să-l remedieze paragraful 26 al legii 38 din 1868, care dispune că în comune cu locuitori de confesiuni deosebite, în cazul când — deşi singuraticile confesiuni ar fi în stare să susţină o şcoală conform cerinţelor acestei legi — convingerea ar fi că cu puteri unite ar putea să se susţină o şcoală comună în stare înfloritoare, care ar puteà reflectà la sprijinul comunei întregi pe cum şi la un eventual ajutor din partea statului, — deosebitele şcoli confesionale se pot schimbà într'o şcoală comună.

Acest favor însă ce-l acordă paragraful 26 al legii 38 din 1868 nu se poate realizà de cât pe lângă renunţarea la caracterul confesional, pentrucă aceeaş lege spune că şcoala astfel unificată devine într'o toate şcoală comunală.

Cu toate aceste, experienţele ne dovedesc că acest favor, de care sunt împărtăşite şcoalele comunale prin articolul acesta şi alte articole, mare parte numai comunelor mai împoporate le-au adus foloase, — pentrucă în motivarea proiectului actual la pagina 16, se spune că şcolile comunale nu reprezintă

decât 10 la sută din numărul total al şcoalelor comunale şi confesionale. Dar chiar şi dintre aceste 10 procente numai o fracţiune disparentă poate să se refere la comunele mărunte, pentrucă la 1449 de şcoli comunale sunt aplicaţi 3751 de învăţători, adecă la cele mai multe şcoli comunale sunt aplicaţi doi, trei, sau chiar şi mai mulţi învăţători.

Între şcolile comunale sunt înşirate şi şcoalele grăniţereşti cari s'au înfiinţat pe bază confesională într'un timp, când legea nu cunoştea încă în ţara aceasta şcoli comunale. Aceste şcoli s'au desvoltat şi au înflorit pe baze confesionale şi sunt susţinute şi asigurate, în mare parte, prin fonduri create prin dărnicia credincioşilor nostrii. Dar prin aceste şcoli comunale grăniţereşti nu se dă nici un imbold de promovare a şcoalelor poporale din comunele mărunte cari nu sunt grăniţereşti.

Iată unul dintre motivele cari mă opresc să admit acest proiect de lege, eu care atât în arhidieceza mea cât şi în diecezele sufragane trebuie să port grijă de extraordinar de multe comune bisericeşti mărunte, cu puţinii locuitori, cari mai mare parte nu sunt de deosebite confesiuni, ci numai gr. catolici.

Al doilea motiv care mă îndeamnă să nu primesc acest proiect, nici drept bază la discuţia specială, e starea edificiilor şcolare. Edificiul şcolar corăsrunzător e de mare importanţă pentru o şcoală bună. In chestiunea aceasta paragraul 28 al legii 38 din 1868 dispune... „Auctorităţile şcolastice-poporale confesionale, comunale, comitatense şi organele guvernului sunt deopotrivă obligate a stărui cu toate mijloacele, ce stau la dispoziţia cercului lor de activitate, ca şi edificiele şcolastice existente, întru cât nu corespund prescriselor amintite în §-ul de mai înainte (în §. 27), în tot locul să se straforme după acele prescrise, din partea confesiunilor ori a comunelor, îndată ce e cu putinţă".

Defectele în privinţa aceasta şi astăzi sunt încă atât de mari, încât pot să afirm liniştit că în multe locuri a lipsit cooperarea factorilor înşiraţi în lege şi din cauza aceasta a lipsit şi rezultatul dorit. Să nu ne mirăm dacă în comune mărunte şi sărace edificiile şcolare nu sunt încă pe toată linia corăspunzătoare; să nu ne mirăm că nu sunt încă pretutindenea clădite edificii noauă corăspunzătoare cerinţelor legii, pentrucă doar în aceste comune, cari cele mai multe n'au nici patron, nici chiar bisericile nu corăspund numărului credincioşilor, în multe locuri nu există nici case parohiale, ba — ce e mai mult — în foarte multe locuri nu există nici primărie, nici locuinţă pentru notar: în unele locuri comuna a luat în arendă, pe sama oficiului notarial, cancelarie chiar în edificiul şcolar!

Guvernul încă e convins şi el, că pentru a aduce edificiile publice bisericeşti şi comunale într'o stare corăspunzătoare cerinţelor de astăzi, s'ar cere o sumă extraordinar de mare, care nu stă în raport cu forţele materiale ale acestor comune mărunte şi sărace. Chiar şi guvernul, ministrul de interne e nevoit să le dea voie comunelor sărace ca timp de 6 luni să adune, în toată ţara, ajutoare miloase pentru clădirea edificiilor publice. Disproporţia aceasta între cheltuielile împreunate cu clădirea edificiilor şi între starea materială a comunelor sărace o recunoaşte şi ministrul de culte şi a recunoscut-o de atunci, de când prin articolul 80 al legii şcolare datoria statului de-a clădi el pe cheltuiala sa edificii şcolare, o impune comunelor obligându-le să facă spre acest scop împrumuturi de bani, ale căror anuităţi şi interese le va plăti statul. Dar cine va plăsi interesele şi anuităţile împrumuturilor contractate de comunele bisericeşti mărunte şi sărace amintite de mine, împrumuturi contractate tot pentru clădiri de şcoală?

Dacă însă lipsesc, dimenziunile legale la edificiul şcolar, prin noul proiect de lege i-se impun comunei bisericeşti noue sarcini atât în ce priveşte locuinţa învăţătorului cât şi sala de propunere. Anume, conform paragrafului 2 al proiectului — care se referă la comunele cari nu sunt înşirate în clasele de cvartir — învăţătorul are să capete anual 200 cor. bani de cvartir. Această dispoziţie îngreunează sarcinele susţinerii şcolilor şi disconzideră dreptul comunelor bisericeşti relativ la stabilirea banilor de cuartir. In ce priveşte sala de propunere, e foarte greu să se obaerve măsurile stabilite prin ordinaţiunile guvernului; e greu mai ales în comunele mici, pentrucă aceste comune nu-şi clădesc şcoli pe sama alor 60—80 elevi, ci numai pe sama a mult 40—60 de elevi. Şi trebuie să-şi clădească o şcoală în care să se poată încălzi — căci la noi trebuie încălzită şi sala de propunere, altcum nu se pot ţinea prelegeri.

Dimensiunile nu se pot, deci, observà totdeuna. Iar dacă lipseşte edificiul şcolar, şcoala trebue să se instaleze în casă cu chirie. De multe ori nu se află în comuna întreagă o casă de închiriat, în care să încapă o şcoală cu 40—60 băieţi şi să aibă dimensiunile atât de largi, după cum le normează ordinaţiunile guvernului.

Ce urmează de aici Ilustri Magnaţi? Urmează, că iperzelul organelor guvernului agravează chestia învăţământului care şi de altfel se află în o situaţie destul de tristă; o agravează prin faptul, că îi lipseşte pe învăţători de întregirea salarului ori de cvincvenalele date prin articolul de lege XXVI din 1893. Lipsirea aceasta are două urmări foarte grave.

Învăţătorul va face proces în cale administrativă comunităţii sale bisericeşti, respective arhipăstorului aceleia, episcopului, reclamând partea de salar de care a fost lipsit; iar dacă pe aceasta cale nu va izbuti, va recurge la forurile judecătoreşti, căutând pe aceasta cale a legii satisfacţia şi mijlocind lichidarea salarului său. Eu cred, că aceasta stare de lucruri aduce cu sine o ştirbire în mare măsură a stimei şi supunerii datorite superiorilor politici şi bisericeşti instituiţi prin lege şi cred că această ştirbire este în detrimentul mai ales a cauzei învăţământului. Lipsa edificiului şcoalei este deci al doilea motiv important, care se aduce în legătură cu acordarea ajutorului de stat şi această împrejurare este a doua, care mă opreşte de a vota acest proiect de lege, prevăzând, că şi dacă se va da confesiunei ajutorul de stat, acela i-se va detrage din nou şi prea de grabă; fiindcă nu va fi în stare să ridice un palat pe seama şcoalei şi să-i asigure învăţătorului o locuinţă nouă.

Iar, de vreme ce sufletul şcoalei poporale este învăţătorul, proiectul de lege, care se află în desbatere se acupă cu drept cuvânt acum a doua-oară de retribuţiile învăţătorilor confesionali — mai întâiu s'a ocupat de aceste retribuţii art. de lege XXVI din 1893 — şi guvernul statului nu are măcar garanţa, că nu va trebui să se ocupe mai curând decât crede din nou, pentrn a treia-oară, de chestiunea aceasta.

Pentruca să vă pot motiva această afirmaţiune a mea, Vă rog să ascultaţi cu indulgenţă ce am să spun.

Dacă aderăm la principiul, că trebue să potenţăm de o parte pretenţiile pentruca să nu punem pedecă progresului şi că în felul acesta se va desvolta de altă parte îndemnul spre câştig şi spre industrie, — teorii ca aceste de economie naţională, duc la două inconveniente. Unul este că surghiunim îndestulirea cu referinţele de traiu modeste; al doilea inconvenient este, că în lipsa unui alt izvor de câştig, — ori dacă acel izvor de câştig, ar fi incompatibil — se impinge tot mai expres în întâiul plan necesitatea neapărată a ameliorării retribuţiilor.

Sper că nu voi abuza de paciinţa Ilustrilor Magnaţi, făcând o repriyire asupra îmbunătăţirei din timp în timp a retribuţiilor învăţătoreşti.

§. 11 din articolul de lege XXXVIII din 1868 asigură dreptul natural al bisericilor, ca ele se hotărască plata învăţătorilor lor poporali şi a profesorilor. Paralel cu acest paragraf, altul, § 142, spune că salarul învăţătoresc îl hotăreşte senatul şcolastic conform referinţelor locale, dar şi pe lângă o locuinţă cuvincioasă şi o grădină de cel puţin un pătrar de jugăr catastral salarul nu poate fi mai puţin de 300 florini v. a. pentru învăţători şi 200 florini v. a. pentru învăţătorii secundari.

Aceste dispoziţii ale legii îi priveşte pe învăţătorii comunali; dat fiind că leafa învăţătorilor confesionali o pot hotări înseşi autorităţile bisericeşti. § 141 al aceleiaş legi admite, ca învăţătorii confesionali să coopereze la serviciul divin şi la înmormântări. Prin această dispoziţie au fost recunoscute şi inarticulate în lege posturile de cantor-învăţători obicinuite şi mai înainte şi împreunate mai ales în comunităţile bisericeşti mai mici cu urmarea necesităţii împrejurărilor. Dar, voi întreba, ce a fost în timpurile dela 1868 plata unui cantor-învăţător? De sigur aceasta a diferit după împrejurările locale, pentru-ce şi legea a fost admis principiul, că senatele şcolare pot să o hotărască după împrejurările locale şi legea hotăreşte numai minimul aceleia.

Plata a fost deci diferită după referinţele locale diferite şi după hotărârile diferitelor confesiuni şi dieceze. De pildă în dieceza gr.-catolică de Lugoj în parohiile de sub patronatul fondului religionar retribuţia cantorului-învăţător din partea patronului în 1868 era 105 florini v. a. care retribuţie i-se lichida jumătate ca plată cantorală din fondul religionar, ce se administrează din partea guvernului, iar ceealaltă jumătate se lichida, din fondul învăţământului ca plată de învăţător. In alte dieceze s'au dat 105 florini din fondul religionar numai ca plată cantorală. E probabil, că plata învăţătorească va fi fost tot atât. In părţile ardelene a treia parte a dotaţiunei parohiilor greco-catolice, care dotaţiune din timpul Mariei Terezia se numeşte porţiune canonică, îi competea cantorului. Dotaţiunea parohială, după cum aceasta se află şi astăzi era fixată şi s'a plătit în parohiile patronate cu 210 florini v. a. A treia parte din aceasta, 70 florini se putea conzidera drept competenţă a cantorului. Dar trebue

să observ, că aceasta compentență nu s'a plătit din partea patronului, care nu a conziderat-o ca o sarcină, ce i-ar incumba patronului.

Aceasta este situația în 1868. Că învățătorii și cantorii-învățători ai confesiunilor, astfel retribuiți nu au putut să emuleze cu învățătorii comunali, ese lesne de înțeles. Autoritățile confesionale au fost deci, necesitate a îmbunătăți retribuțiile învățătorilor. Dar în timp ce înaltul guvern deoparte a sistat prin o dispoziție unilaterală retribuțiile plătibile prin fondul instrucției, de altă parte în §. 2 al articolului de lege XVIII din 1879 se enunță, că acei candidați de învățători, cari vor termină cursurile în 1882, ori mai târziu vor puteà fi aplicați ca învățători, ori învățători secundari numai în acel caz, dacă își vor fi însușit limba magiară în scris și în vorbă în așa măsură, ca să o poată propune în școalele elementare.

Vă puteți imagină Ilustri magnați, că a costat multă osteneală, până când autoritățile bisericești, diecezane au isbutit ca dotațiunile cari cădeau mai înainte în sarcina patronilor, să le facă să fie primite din partea comunităților bisericești.

Dar însărcinarea comunităților bisericești mai slăbuțe nu s'a mărginit la atât. Odată cu pretențiile mai înaintate, pe cari articolul de lege XVIII din 1879 le forma față de cantori-învățători și odată cu lărgirea activității și datorințelor lor s'a pus în întâiul plan și neapărata necesitate de a se face și o îmbunătățire a salarelor, corăspunzătoare prestațiunilor mai potențate. Comunitățile bisericești au făcut încâtva și această îmbunătățire din puterile lor, aducând mari jertfe. Dar ca nu cumva această îmbunătățire să servească spre mulțumirea cantorilor-învățători, s'a stabilit, ca retribuțiile cantorale și învățătorești, unite, să se considere drept salar învățătoresc, dar la penzia învățătorească retribuțiile cantorale numai în parte să fie socotite în salarul, care servește de bază la penziune. După zeci de ani § 11 al proiectului vrea să îndrepteze această anomalie. Dar mai înainte susținătorii de școli, însuș cantori-învățătorii și părinții au plătit taxe decenii dearândul, susținătorii de școli 24 coroane anual, cantorii-învățători 12 cor., părinții băieților de școală câte 30 bani de fiecare băiat. Din fondul regnicolar al pensiilor învățătorești, pentru care s'a făcut toate aceste plătiri, s'ar fi ajuns desigur pensii socotite după totalitatea retribuțiilor cantorale și învățătorești, iar nu după retribuțiile reduse. Acesta este al doilea moment, care a adus o nouă însărcinare a comunităților bisericești mai slab situate.

Al treilea moment este § 46 al proiectului de lege, care admite, ca două comune cu depărtare de cel mult jumătate milă geografică una de alta, dacă nu sunt în stare a susținea fiecare numai din puterile sale câte o școală poporală elementară conform normelor legii, se pot uni în scopul acesta și pot înființà școală elementară comună, sau pot susținea învățător poporal comun. Acesta asemenea este un favor.

Dar autoritățile comitatense, cari dispun în chestiile de instrucție și organele guvernului, au făcut tot ce li-a stat în putință, ca să despărțească din nou comunitățile unite astfel pe temei legal în chestiile de învățământ; iar instituția învățătorilor ambulanți de asemenea admisă prin lege au desființat-o cu totul.

Mai e încă un moment, pe care doresc să-l relevez și vă rog de puțină răbdare.

§. 58 al legii fundamentale dispune, ca fiecărui băiat să i-se dea instrucție în limba sa maternă, dacă această limbă e vorbită în comuna respectivă; iar în comune mai mari, unde se află în masse locuitori de diferite limbi, întru cât permit mijloacele comunei, sunt a se institui și învățători ajutători de diferite limbi. Eu legea aceasta și fraza „învățători-ajutători de diferite limbi" o înțeleg așa: fiind nevoie de dânșii, pentrucă numărul elevilor e mare, sunt a se aplică — nu unul — ci mai mulți învățători de diferite limbi, și acestia sunt învățătorii ajutători.

Acestia sunt de fapt învățători, cari împlinesc o funcție de învățători cu toate că titulatura numirea lor oficioasă este: învățători secundari. Dar ce se face acum? In cercurile guvernului a început să prindă ideia, că învățătorii ajutători se pot aplică numai interimal, adeca pe timpul celor șasă luni, în care timp salarul și locuința învățătorului îi compete văduvei și orfanilor, ori fiindcă legea a normat cursul pedagogic în trei ani, în al patrulea an s'a dat voie candidatului de învățător ca și până când nu e învățător deplin calificat să poată deprinde instrucțiune de praxă în cutare școală, până când va face examenul de cvalificație și va luà o diplomă. Dar învățătorii diplomați să nu mai poată funcționà ca învățători secundari, aceia trebue, să fie învățători ordinari. Aci e atinsă în câtva și chestia penziei. Dar eu cred, că în țara aceasta mai sunt și la alte cariere posturi auxiliare pe lângă cele ordinare. Astfel sunt pe lângă parohi preoți cooperatori, pe lângă notari adjuncți de notari. Nici nu mai vorbesc de administrația financiară, unde sunt secretari auxiliari, concipiști auxiliari și chiar în ministerii sunt pretutindeni concipiști auxiliari.

Caracterul lor de auxiliari nu va să zică, prin urmare, că ei nu ar îndeplini o funcțiune, că ei ar puteà să fie acceptați numai pe șasă luni. Nu. Ei sunt funcționari ordinari, cari au plată regulată și drept de penzie. Ajunge atât, că a prins credința, că învățătorul ajutător nu este învățător, fiindcă nu are o diplomă. Care va să zică deși și-a câștigat în acel an cvalificația, el să nu poată fi împărtășit de salarul învățătoresc regulat, care salar legea îl statorește pentru învățătorul ordinar în 300, iar pentru învățătorul secundar în 200 fl.

Dar dupăce ministrul de instrucție nu a dat voie comunităților bisericești să aleagă învățători auxiliari, deci și din acest punct de vedere fiind silite comunele mai mari să aplice pentru fiecare clasă școlară învățător ordinar, de aici o nouă însărcinare a comunităților bisericești. Pentrucă, dacă în o comună cu o miie de suflete numărul băieților de școală e, să zicem 150, în acest caz nu ajunge un învățător. Dar nu a fost sistemizată leafa decât pentru un învățător, nu erau două sale de învățământ și nu a fost sistemizat nici măcar un post de învățător. Sporindu-se numărul elevilor obligați a cercetà școala și neputând fi scutiți de a o cercetà, comunitatea bisericească a făcut ce a făcut și a amplificat școala, căci din toate părțile i-se poruncià aceasta: din partea comitatului, a guvernului și a autorităților bisericești.

Și amplifică școală, aplică învățător auxiliar și pentruca acesta să poată trăi, îi prescriu și venite de cantor. Dar atunci vine ministrul de instrucție și zice că aceasta n'o poate suferi. Dați-mi voie, dar dacă Înaltul guvern sufere în toate ramurile vieții publice adjuncți, ca adjunct secretarial, adjunct notarial și alți funcționari adjuncți, pentruce n'ar puteà suferi, că și până nu au diplomă dar și după ce o au, să servească în calitate de învățători adjuncți, mai ales până când sunt tineri și ar avea nevoie de conducere, de îmbărbătare și de exemplu bun, pe cari pe toate le-ar puteà află în învățătorul ordinar? De ce n'ar permite guvernul acest lucru? Ministrul de instrucție nu dă voie că un învățător — adjunct să poată conduce în o școală o clasă numai singur, ceeace constitue o nouă sarcină grea și fatală.

Până la 1893 comunele bisericești se îngrijau singure de dotarea cantor-învățătorilor,— la 1893 vine articolul de lege XXVI și dispozițiile din §. 142 al legii fundamentale de instr. poporală cari normează salarul învățătorilor ordinari și ajutători, le extinde și asupra învățătorilor ordinari și ajutători dela școalele susținute de către confesiuni.

Prin această, după convingerea și esperința mea, dreptul confesiunilor de a hotări ele asupra salariilor învățătorilor dela școalele primare, în fiecare comună bisericească constătătoare din credincioși puțini și săraci, în urma întregirei salarului și a cuinquenalelor după modalitățile prevăzute de legea dela 1893 — trece asupra guvernului care dă ajutor școalelor. Imprejurarea aceasta, Ilustri magnați, a provocat o decadență însemnată în procesul de desvoltare naturală a puterii comunelor bisericești. Nu voi să o motivez aceasta mai pe larg, o știu și o simțesc aceasta toți cari au avut ocaziune să esperieze aceasta nizuință, care tot mai ades se ridică la suprafață. Si anume ce nizuințe? Nizuința de a mută sarcinile legate de susținerea școalelor, de pe umerii susțiitorilor pe umerii vistieriei statului. Și dispozițiile articolului de lege XXVI din 1893 aceasta au adus-o cu sine, după părerea și după convingerea mea.

Sarcinile acestea pe cari le-a impus legea dela 1893 tuturor comunelor bisericești sărace, sunt ridicate prin proiectul de lege de sub pertractare la de doue ori atâta.

Binefăcător e acest proiect de lege prin urcarea salarului și a quincuenalelor și tot astfel și expunerea de motive, dacă susțiitorii de școală *vor* să-l primească. Ceia însă cari nu vor să renunțe de bună voie la drepturile lor el îi atinge din cale afară de grav, căci, între altele §-ul 13 din proiect prevede că susțiitorii de școală își pot pierde ori și când dreptul de a mai susținea școli.

Biserica română gr.-cat., ale cărei interese le reprezint aici, are 1516 parohii. Dintre acestea 3/5 sau mai exact 913 parohii au mai puțin de 700 de locuitori. M'am bucurat auzind că episcopul de Kalocsa n'are nici o singură parohie cu mai puțin de 6000 de credincioși, — la mine însă lucrurile stau altcum, în întreaga mea provincie mitropolitană singură parohia Clujului numără peste 4000 de credincioși.

La mine sunt, cum am spus, din 1516 parohii 913 în cari sunt mai puțini de 700 de credincioși și numai 603 de parohii cuprind peste 700 de credincioși, deci în trei

a cincea parte numărul sufletelor e sub 700 iar în doi a cincea parte e peste 700. Afară de aceasta mai sunt 302 filiale, cari susţin biserici. Dacă într'o comună filie este biserică, capelanul sau preotul trebue să meargă şi acolo la slujbă, pentrucă credincioşii de acolo de aceea şi-au edificat biserică, pentruca să nu fie siliţi a se duce în parohia matre la slujbă.

Biserica, pe care o prezint constă, după cum aţi binevoit a vă convinge, din cele spuse, din parohii foarte mărunte, cari bine înţeles, nu pot suporta greutăţi, ca acelea, pe cari le supoartă parohii de două, sau de trei ori mai mari. Nici nu voi să vorbesc despre aceasta, Vă atrag numai atenţia, că în aceia partea ţării, pe care o ocupă credincioşii noştri, aristrocraţia după naştere şi după avere nu e dintre ei şi de aceia şi aici în Camera magnaţilor, afară de căpeteniile bisericeşti alt magnat român greco-catolic nu este. In o stare, ca aceasta e evident, că actualul proiect de lege forţează biserica noastră pe toată linia, ca să primească ajutorul de şi cu aceasta să-şi predea sau cel puţin să-şi împartă drepturile ei de până acum.

Desfăşurându-vă aici aceste argumente, nu voesc să fac politică cu toate că şi chestiunile bisericeşti şi şcolare îşi au partea lor politică. De aceea nici nu voesc să răspund la aceea parte din cuvântarea de alaltăeri a dlui Beöthy Zsolt în care spunea că în această ţară sunt elemente cari gravitează în afară sau sunt cel puţin centri-fugale.

Daţi-mi voie, dar e în deobşte ştiut că de când e lumea, şi de când e aici o Ungarie, locuitorii acestei ţări spre a căutà agonisala şi fericire gravitau în jos în direcţia curgerii râurilor: din Maramureş până la Titel, dela munţii Hargita până la Turnu Roşu — şi aşa mai departe. E nesfârşit de mare numărul acelor familii, cari dela Bistriţa-Arieş în jos trec prin pasul Tulghieşului, al Oituzului, al Ghimeşului ca să-şi caute existinţă în alte părţi. Sunt nenumăraţi Ungurii, Săcuii, Românii şi Saşii cari trec pentru a căuta de ale traiului. Ei, aceştia sunt elemente centrifuge? Dacă râurile n'ar curge într'acolo, ci încoace, oamenii aceia ar veni aici şi nu s'ar duce în alte părţi.

Cu toate că nu voiesc să trec la o discuţie pe acest teren, totuşi, trebuind să-mi apăr interesele biserisei mele, nu pot să nu amintesc următoarele.

Instrucţia poporală e atât în interesul bisericii cât şi în al statului. Chemarea bisericei este instrucţiunea: „mergând învăţaţi toate popoarele". Domnul nu eschide de aici pe prunci, ci zice: „Lăsaţi-i să vină la mine".

Pe cât de mult e acesta interesul bisericii pe atât e şi al statului; de aici rezultă că ambele aceste instituţii trebue să aibă un amestec în instrucţie. Drept aceia factorii aceştia trebue să promoveze instrucţiunea cu nizuinţi comune şi unite şi să nu provoace ruperi, bănueli şi ciocniri. Am convingerea că dacă am pune umăr la umăr şi am face tot ce e cu putinţă nu am putea s'ajungem pe toate terenele instrucţiei la un rezultat, — după cum s'a întâmplat cu art. de lege XXXVIII despre edificii — pentrucă nu putem ignorà acel principiu cunoscut pedagogic, că obligativitatea generală a instrucţiei nu se poate realizà. Vedeţi deci că chiar dacă am fi umăr la umăr şi pe deplin înţeleşi, nici chiar atunci n'am putea realizà toate scopurille instrucţiei până la cel din urmă, — nici noi, nici biserica, nici statul.

Dar veţi zice DVoastră: „Voi sunteţi slabi, voi locuiţi cea mai săracă parte a ţării, parohiile voastre sunt puţine, — ce mai vreţi şi voi? Răspund, da, tovărăşia celui slab nimeni n'o caută, dar e datoria sfântă a celui puternic ca să-l ajute pe cel slab pentruca şi acesta să se desvoalte. Datoria celui puternic nu poate fi, ca pe cel slab să-l năpădească aşa, încât să-l nimicească cu loviturile lui.

Daţi-mi voie să mă provoc la lege, şi aşa cred, că ardelean fiind, în chestii bisericeşti îmi este permis să mă provoc la legi ardelene, mai ales că în Ardeal s'a purtat o luptă de 300 de ani pentru convingerea religioasă, pentru libertatea autonomică şi pentru egala îndreptăţire a confesiunilor.

Între legile ardelene dela 1790—1791 este un articol de lege, cel al LV-lea, prin care Maiestatea Sa asigură pe toate confesiunile din Ardeal că nu vor fi conturbate nici când în exercierea liberă a bisericilor, şcoalelor, gimnaziilor, cimiteriilor, clopotelor, etc. Când am amintit această lege la o anchetă, mi-s'a răspuns, că nu există alte legi eterne afară de una singură: fericirea popoarelor. Dar oare fericirea popoarelor nu se bazează pe legi pozitive?

Dar oricât au luptat ardelelenii şi oricât luptă ei azi pentru libertatea autonomă a bisericei lor şi pentru autonomia lor, aceasta li-e recunoscută prin §. 14. al articolului de lege XLIII din 1868 care zice, că toate acele legi cari asigură libertatea autonomică, culturală şi confesională a diferitelor biserici din Ardeal şi din aşa numitele părţi adnexe, nu numai că nu se menţin, dar ele se extind şi asupra bisericei greco-catolice şi armeno-catolice, precum şi asupra bisericei greco-orientale.

Eu sunt un mare stimător al legilor şi totdeauna mă nizuesc conştienţios a-le respectà şi nu a-le călcà. În urma acestui proiect de lege cea mai mai mare parte a libertăţii bisericei noastre, a dreptului de a-şi susţineà şcoale, pe care l'am avut până acum, dispare, şi dispare din cauze amintite până acum cu toate garanţiile puse în vedere, căci asta-i soartea omenească. Aceasta a prevăzut-o şi Iustinian, când ziceà: „Leges conduntur quum promulgantur, firmantur autem quum utentium moribus comprobantur". Legile se fac, când se publică, dar numai atunci capătă putere, valoare, când se adeveresc prin faptele acelora, cari trăiesc confosm legilor.

Dacă noi renunţăm de bună voie la libertatea noastră, la drepturile noastre autonome şi la dreptul de a dispune, iar guvernul întinde ajutor celor lipsiţi numai sub condiţii de a-ţi legà mânile — asta înseamnă că noi renunţăm de voie bună la drepturile de până aici şi nu mai reflectăm la libertăţile pe cari le-am avut până acum.

Dar înaltul guvern puternic are misiunea sublimă de a ajuta pe cel slab şi nu a-l apăsà, a-l ridica la sine, ear nu a-l alunga dela sine. Regele ungar, când a sancţionat legea ardeleană — „sua maiestas securos reddit". a asigurat confesiunile din Ardeal, a făcut aceea a se cuprinde în corpus iuris, cap. XII° LI., unde el poartă atributul de „defensor Christianitatis". Aşa dar dacă vr'o biserică are nevoie de apărare, statul are sublima chemare de a o apărà, iar nu de a daspoia şi de drepturile pe cari le are. Ca şi pe terenul instrucţiei trebue să purcedem la lucru umăr la umăr şi se ne sprijinim statul, căci statul n'are o bază mai sigură în nimic decât în marele public crescut de biserică în direcţie morală-religioasă. Creştinul adevărat se supune legilor fiind că-l obligă conştiinţa, iar nu forţa. Papa Lucius al III. are în cap. III al dreptului canonic o enunciaţiune: „Sicuti leges non dedignantur sacros canones imitari: ita et sacrorum statuta canonum constitutionibus Principum adjuvantur".

După cum legile nu regretă a promovà binele public după principiile şi îndrumările sfintelor canoane, şi după cum nu regretă a dispune în unele cazuri după sfintele canoane, tot astfel canoanele capătă şi ele putere prin legile principilor.

Cred că nu e cler, care să servească cu mai multă credinţă şi cu mai mult devotament cauza publică şi interesele Ungariei, nu este popor care, veacuri dearândul să fi dovedit simţul lui de jertfă pentru interesele statului şi pentru asigurarea tronului, ca tocmai acesta al nostru.

Acest cler şi acest popor merită prin urmare, ca să nu i-se conturbe drepturile lui de până acum, şi aşa destul de restrinse, şi că, dacă guvernul vrea să-i ajute, să nu-i ia în schimb drepturile, pe cari e stăpân până acum.

Fiindcă însă acest proiect de lege, după cum am dovedit, nu vrea să aibă în conziderare drepturile bisericei mele şi ale comunelor bisericeşti sărace, declar, că nu-l primesc.

Din vicariat. Primim următoarele şire: Dl catehet Octavian Popa ar voi să combată cele scrise de mine în Nr. 15 al Unirei, pe tema subtragerei celor 10% din ajutorul de stat. Dumniasa spală harapul ca să se facă alb, lucru care este cel puţin de prisos.

Dar bine, cum să o numim dacă nu „răzvrătire" aceea deciziune a sinodului extraordinar din 14 Decemvrie a. tr. în care să zice: „clerul din vicariat *nu să învoieşte la aceasta subtragere?*"

Şi cum să poreclim noul pas al „covârşitoarei maiorităţi" care a primit propunerea dlui Octavian Popa, de a să face şi un alt pas în senzul celui dintâi la Prea Ven. Conzistor Metropolitan, şi asta dupăce s'a cetit răspunsul conzistorial că: dorinţa preoţilor din vicariat nici cum nu să poate luà în considerare, pentrucă o deciziune a sinodului arhidiecezan singur un sinod arhidiecezan o poate abrogà?"

Nu miroasă a răzvrătire, pe care a provocat-o domnul Octavian Popa între pacinica preoţime din Vicariat, şi pe care tot numai dsa o alimentează, de a face afront unui conclus al sinodului arhidiecezan, care pentru noi toţi ar trebui să fie un: „nolli me tangere?"

Atingerea unui asemenea conclus poate formà caz de precedenţă, de care ar trebui să ne ferim ca de foc, *pentruca şi alţii să se ferească.*

Da, ar fi avut loc discuţie pe tema ventilată în preajma unui alt sinod arhidiecezan, pe cum de altfel s'au şi esprimat unii dintre fraţii preoţi, dar acum nu, absolut nu! Căci dacă cei din marea obştie, vor vedeà cu câtă uşurinţă pot fi trase la bara „discuţiei" conclusele arhidiecezane, prea uşor

să vor află îndemnați a nu să opri ca să nu facă și încă un alt pas final care ar duce la dl ministru, lucru care, mi să pare, nici colegul Octavian Popa nu-l aprobă.

Deci lucrurile sunt — durere — tocmai așa după cum eu le-am scris, ceeace de alt cum dl Octavian Popa prin espunerile dsale — firește că involuntar — le confirmă. Imputarea că nu aș fi cunoscut cuprinsul deciziunei sinodului extraordinar, e naivitate.

Tohanul-vechiu, 1 Maiu 1907.

M. Brumboiu-Bârseanul.

CORESPONDINȚE.

Misiuni poporale.

— în protop. Aiud. —

O mai bună și mai momentuoasă instituțiune morală decât misiunile poporali nici închipui nu ne putem. Cât de edificătoare sunt acestea instituțiuni pentru poporul nostru întru adevăr numai acela să poate convinge, care participă la atari misiuni.

Dar acestea misiuni nu numai asupra poporului influințează binefăcător, fără roadele lor au influință binefăcătoare și asupra cucernicilor preoți.

Districtul protopopesc al Aiudului și-a ținut Sinodul de primăvară în comuna Cacova, căreia i-a premers misiunile poporali, condusă fiind de zălosul și neobositul șef al acestui tract, de P. O. D. Ioan Maior, care dela venirea sa în fruntea acestui tract a desvoltat un zel și activitate mare, atât pe terenul bisericesc, cât și pe cel școlastic, ridicând prin aceasta nivelul tractului nostru la unul dintre cele mai bune tracte ale Arhidiecezei.

Misiunile poporali în comuna Cacova și-au luat începutul în 21 April și au ținut până în 24 inclusive. Zilele acestea au fost zile de adevărată sărbătoare pentru credincioșii acestei comune, cari și-au părăsit lucrul câmpului alergând cu mic și mare, tineri și bătrâni pentru a-și puteà hrăni sufletul din cuvintele dulci ale bunilor părinți.

Edificiul bisericei, care până acum să părea a fi mare, cu aceasta ocaziune s'a dovedit de insuficient; ba o mare parte a credincioșilor pe la ferești ascultau bunele povețe neputând să încheapă în lăuntrul sf. locaș. In acest loc cu bucurie trebue să notez, că foarte mulți credincioși din comunele vecine, ba chiar și din comunele mai depărtate s'au prezentat la acestea misiuni pentru a-și hrăni sufletul cu povețe mântuitoare.

Ziua I.

In 21 April la oarele 2 p. m. apar ca niște apostoli în mijlocul poporului, Domnii: Ioan Maior protopop în Aiud; Teodor Fodor protopop onorar în Cacova; Aurel Pascu preot în Aiudul de sus; Simion Marcu preot în Gârbova inferioară; Ioan Dancea preot în Gârbovița și Șofron Pop preot în Geoagiul superior.

La oarele 2½ s'a invocat spiritul sfânt după care s'a ținut inseratul fiind celebrante O. D. Simion Marcu. Cântările au fost executate de preoții și învățătorii întruniți.

La finea inseratului protopopul Ioan Maior timp de 1½ oară vorbește despre *„Necesitatea mărturisirii,“* ilustrându-o cu vii exemple din viața practică și scriptură.

Ziua II.

In 22 April la oarele 6½ să face mânecatul celebrat fiind de preotul S. Marcu. In aceasta zi numărul preoților de mai sus înșirați să sporește cu Domnii: Ioan Sântimbrean din Asinip, Ieronim Man din Băgău, Ioan Brânzău din Ciuguzel, Aurel Aron din Miraslău.

După terminarea mânecatului părintele Aurel Pascu din Aiudul de sus desvoaltă foarte bine tema: *„Examinarea conștiinței.“*

Acestei frumoase cuvântări i-a urmat molitva după cari credincioșii împărțiți la 6 preoți s'au mărturisit fără întrerupere până la făcutul înseratului.

În aceasta zi Dl protopop I. Maior a pregătit școlarii pe cum și pe adulții acestei comune pentru primirea acestui sf. sacrament.

La oarele 3 p. m. s'a celebrat inseratul de către părintele S. Pop.

După înserat, timp de 1 oară ține încordată atențiunea ascultătorilor părintele Ioan Brânzău din Ciuguzel vorbind despre tema: *„Propusul de îndreptat.“*

Ziua III.

În 23 April la oarele 7 a. m. să face mânecatul celebrat fiind de părintele Ioan Dancea. În aceasta zi numărul preoților de mai sus amintiți crește cu următorii: Ioan Bârsan din Rachiș, Teodor Radu din Mișcreac, Ales. Rosciu din Peștălca, Ioan Mărian din M.-Beldiu, Teodor Stăncel și Laurențiu Stăncel din M.-Căpud.

Învățătorii în aceasta zi de asemenea să prezentă în număr mai mare. Afară de învățătorii: Aug. Ocnean și Bazil Groze ambii din Cacova, Cornel Domșa din Poiana, Simion Loloi din Aiudul de sus cari dela început au azistat la acestea misiuni, s'au mai prezentat Victor Drăgan din Ciuguzel, Samoil Docea din Hopârta, Ieronim Mărian din Gârboviță, Silvestru Horvath din Ocnișoara, Iuliu Domșa din Peștălca; Iosif Rațiu din M.-Beldiu.

După terminarea mânecatului P. O. D. Ioan Maior protopop după o mică introducere în care își esprimă bucuria pentru viul interes ce-l arată poporul față de acestea misiuni și după'ce rezumă pe scurt vorbirile precedente trece la tema: *„Mărturisirea propriu zisă“* pe carea o desvoaltă cu multă grije la priceperea poporului, scoțind la iveală punctele esențiali, cari să referesc la acest obiect.

Acestei cuvântări i-a urmat molitdva, după care mărturisirile să continuă. In aceasta zi s'au mărturisit și școlarii pe cum și adulții din aceasta comună.

Inseratul să face la oarele 3 p. m. celebrat fiind de preotul Aurel Aron. Cu aceasta ocaziune vorbește O. D. Ieronim Man preot în Băgău, despre: *„Facerea destul.“* După înserat mărturisirile să continuă.

Ziua IV.

In 24 April la oarele 7 s'a făcut mânecatul, căreia i-a urmat frumoasa predică rostită de părintele S. Marcu din Gârbova inferioară, despre: *„S. Euharistie.“*

După predică s'a celebrat de către Domnii: Ioan Maior, Teodor Radu, Simion Marcu, Aurel Aron, Șofron Pop, și Aurel Pascu, liturgia s. Gregoriu dial., la finea căreia s'a cuminecat întreg poporul din Cacova și mare număr din comunele vecine.

După prânz s'a început ședința Sinodului, la care preoțimea acestui tract s'a prezentat aproape în număr complet.

A. O.

Adunare preoțească.

Giulița la 25 April 1907.

Preoții gr. cat. ai districtelor Arădane Șiria și Boroș-Sebeș sub conducerea harnicilor protopopi: Marcu D. Păscuț și Demetriu Nyisztor și-au ținut împreună conferința de primăvară în 25 April a. c. în comuna Giulița. O bucurie sufletească am simțit cu toții văzându-ne adunați atâța preoți din depărtări atât de mari. În ziua următoare ne-am dus cu toții la s. Biserică, unde Augustin Magyar preot în Galșa î-și cetește meditația frumoasă despre: „Chemarea înaltă a preotului“. Ne arată pe preot săvârșind lucrurile, cari nu s'au dat ale săvârși nici îngerilor nici arhangelilor! O adevărată lucrare de mare preț a fost aceasta meditație, iar Ioan Turdean preot în Buteni meditează despre „Evangelia mântuirii noastre“. Arată prin cuvinte alese, că întoarcerea dela păcate și credința în Evangelia lui Hristos sunt garanța mântuirii noastre. Intr'adevăr cu multă plăcere sufletească am ascultat ambele meditații. Se alege apoi de confesar On. Ioan Turdean și numai decât se începe serviciul divin sub durata căruia toți preoții se mărturisesc și cuminecă. Și în ăst chip întăriți sufletește cu hrana cea cerească, la finea s. Liturgii am ținut conferința districtuală. De președinte am avut pe Marcu D. Păscuț protopopul Șiriei. Dsa ne-a vorbit în cuvântul de deschidere în un grai dulce și însuflețitor despre dragoste de frate cu care suntem datori unul față de altul. O însuflețire generală ne-a cuprins pe toți auzind poveștele și sfaturile vrednicului și distinsului protopop! Și cu acestea declară sedința sinodală de deschisă. — Obiectul conferinței a fost următorul:

In prima linie ne-am esprimat mulțămita noastră față de Ven. Ordinariat al Orăzii-mari, cari a binevoit a dispune publicarea Actelor și Decretelor Conciliului Provincial al Treilea. Ne face bucurie acest conciliu, deoarece aici e vorbă despre editarea cât de îngrabă a s. Scripturi. Iar noi cu toată umilința fiască rugăm pe Ilustrul nostru Arhiereu se binevoiască a urgita editarea acestei Scripturi, de care atât de mare lipsă este mai ales în părțile arădane, unde avem a ne lupta mult pentru luminarea adevărată a poporului. Suntem convinși apoi și despre aceea, că Preabunul nostru Arhiereu, care în totdeauna ne-a avut la inimă, să va îngriji și despre aceea, că această s. Scriptură se nu lipsească din nici o parohie.

După aceste se fac observațiuni asupra proiectului de lege Apponyi cu privire la școalele confesionali. Desaprobăm acest proiect din următoarele puncte de vedere: 1. pentrucă e contrar legii naturali, care tuturor națiunilor le dă dreptul de a se cultiva în limba lor maternă. 2. e contar legilor fundamentale a Patriei, cari începând dela sf. Ștefan totdeauna a recunoscut dreptul Bisericilor de a înființă și susținea școale cu limba de propunere maternă. 3. e contrar principiilor pedagogice, pentrucă îl silesc pe băiat a-și câștigà primele cunoștință în o limbă greoaie și cu totul străină modului său de cugetare, și astfel împedecă progresul școalelor popo-

rale. Prin acest proiect de lege învățătorimea noastră va eși de sub influința moralizatoare a bisericei și va intră sub influința administrațiunei civile, cari nu are de țintă morala și cari în afacerile școlari va fi condusă de feliurite principii politice. Având în vedere toate aceste puncte atât de periculoase pentru neamul nostru rugăm pe Ilustrul nostru Arhiereu să lupte pentru nimicirea acestui proiect, cum și până acum a luptat. Iar când ne aducem aminte de fapta măreață a Ilustrului nostru Arhireu, nu putem trece cu vederea fapta slabă a unor preoți, cari nu se însuflețesc de ținuta atât de bravă a Arhireului lor, ci conduși de niște motive mârșave și-au aredicat glasul întru apărarea acestui proiect!

Mai departe hotărește acest sinod partinirea foilor bisericești din partea tuturor preoților. Cu toții ne deobligăm a sprigini foile bisericești *„Unirea“* și *„Păstorul sufletesc“*. Și ne esprimăm dorința întrucât ne-ar plăcea, ca *„Unirea“* se devină foaie de toate zilele, ceeace dacă s'ar plini, cu toții ne deobligăm a o sprigini.

Se hotărește mai departe și aceea, că aceste doue protopopiate și de aci înainte își vor ținea conferința districtuală împreună.

Demetriu Nyisztor, protopopul Boroș-Sebeșului ne invită cu toată dragostea pe anul viitor la Bogsig. Pe aceea ocaziune se alege de disertante: Iuliu Tătar. Predicator și confesar va fi Marcu D. Păscuț.

Și cu aceasta ședința se ridică. Și ne-am depărtat din Giulița în speranță că la conferința viitoare, ce o se fie împreunată cu misiuni poporale, vom convenì iarăși pentru a îndeplinì toate spre lauda și mărirea lui Dumnezeu. La ce Dumnezeu sântul să ne ajute!

— referent. —

REVISTE.

Austria. Ziua de 14 Maiu în Austria a fost o zi mare. In 449 cercuri aveau să se pronunțe alegătorii pentru candidații lor. — Campania electorală a fost pretutindeni foarte agitată. Invingerea cea mai strălucită au reportat social creștinii În Viena din 33 de cercuri au cucerit 20. Primarul Lueger a fost ales cu mare maioritate în 2 cercuri. Să spune că sunt aproape la 200 de balotage. Creștinii au câștigat până acuma 65 de cercuri, prin urmare va fi cel mai puternic partid.

MAI NOU.

Prezidentul tribunalului regesc din Cluj ne notifică, că procurorul suprem a revocat insinuata de procuror contra sentinții, prin care se respinge acuza de atâtare cuprinsă în primul din nrl. 2 a. c. și astfel procedura în procesul acesta o declară de finalizată.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. *Niculae Vuc* econom în Zorlențul mare a dăruit sfintei noastre biserici o cruce și patru ripide în preț de 100 cor. Aceasta faptă cu adevărat creștinească slujască-i lui spre laudă, iar celoralalți credincioși ca pildă vrednică de imitat. Dumnezeu pentru a cărui mărire a adus el această jertfă însemnată să-i socotească și răsplătească din izvorul nesecat al darurilor sale. Zorlențul mare în 21 Martie 1906. *Iosif Popa* preot gr. cat.

— Preotul din Merișor On. Isidor Saturn și familia au dăruit pe sama bisericii gr.-cat. din Lupeni o Evangelie nouă cu legătură de lux, în preț de 110 coroane 20 fil., drept binecuvântarea fructului ostenelelor lor. Dumnezeu să primească! Lupeni la 5 Maiu 1907 n. In numele curatoratului: *Atanasie P. Bologa,* paroh gr.-cat. *Petru Niciu Dubreu,* prim curator.

— Mai mulți credincioși din comuna Tău — de lângă Săcaș în funte cu Arion Crăciun au binevoit a dărui pe ss. Paști pentru biserica gr. cat din Boz, un rând întreg de veșminte preoțești, care dar a fost primit cu cea mai mare bucurie fiind făcut în timpul cel mai bine venit. Pentru care faptă laudabilă primească marinimoșii binefăcători și pe aceasta cale mulțămitele cele mai călduroase. In numele curatoratului gr.-cat. din Boz. *Ioan Miclea,* paroh gr.-cat.

Ziua învierii s'a sărbătorit la noi cu deosebită ceremonie. Escelența Sa In. P. Sf. Mitropolit a pontificat în prima zi de trei ori, totdeauna încunjurat de număroasă asistință. Sf. Evangelie la liturgie s'a cetit în 7 limbi, cuvântarea ocazională a spus'o Escelența Sa, iar cântările le-au esecutat corul mixt condus de prof. Mureșianu. La 1 oară a fost masă la curtea mitropolitană. A toastat Mitropolitul Victor, răspunzând prepozitul I. M. Moldovan. Cu trenul de noapte Esc. Sa, însoțit de vicenotarul consist. Dr. Ioan Bălan, a plecat la Pesta spre a luà parte la conferența episcopească și desbaterea proiectului Apponyi în casa magnaților. Sâmbătă dim. Escel. Sa s'a reîntors acasă.

Știri personale. I. P. S. S. Mitropolitul *Victor* a plecat Joi dimineața la Alba-Iulia, însoțit de prepozitul I. M. Moldovan, spre a cercetà pe Excelența Sa Episcopul Gusztáv Majláth. Seara s'a reîntors.

Congrua. In 7 a. c. Episcopii catolici au ținut o conferință a cărei obiect a fost congrua preoților catolici. Referentul comisiei alese pentru studiarea congruei Episcopul Samassa a spus, că pentru a puteà plăti pe preoții catolici au nevoie de 3,800.000 cor., din cari $^1/_3$ ar trebui să se dea din fondul religionar, iar $^2/_3$ din fondurile statului. O jumătate de milion ar trebui să dea căpeteniile bisericești, cari dispun de averi mari. Unii au făcut propunerea ca din această jumătate de milion să fie împărtășiți numai rom. cat. iar nu și greco-catolicii; alții au pretins 10% după domeniile bisericești din cari să se împartă egal tuturor preoților catolici fără deosebire de rit După o discuție de 4 oare s'a hotărât să se aleagă o nouă comisie, care să studieze lucrurile mai temeinic și să vină apoi cu lămuriri sigure în conferința cea mai apropiată.

Hymen. *Ioan Isaic,* cleric abs. subprefect în Internatul băieților, s'a logodit cu dș. *Drosida Traianida Blăjan,* fica protopopului nostru din Săcărâmb.

— *Paul Nodiș,* teol. abs. și *Victoria Lobonțiu,* fidanțați.

— Dl *Ioan Popoviciu* din Cinteiu și dșoara *Cornelia Pelle* din Popești, logodiți.

— *Silviu Pauletti,* învățător, și *Iuliana Vostinariu,* invită la serbarea cununiei lor, ce se va ținea Duminecă în 19 Maiu n. a. c. la 2 oare d. a. în biserica gr.-cat. din Lopadea-română.

Dela Beiuș Ministrul de culte a asignat deja ajutoriul de stat pentru întregirea plății profesorilor gimnaziali. Cea mai mică întregire e de 1000 cor. cea mai mare da 2800 cor.

Sava Brancovici. În numărul ultim din „Convorbiri literare“, profesorul universitar I. Bogdan, publică o recenziune favorabilă cărții păr. canonic Bunea. Vom reproduce-o în numărul următor.

Primirea de elevi în școala c. și r. de cadeți. Pe anul prim a școalei c. și r. de cadeți (infanterie) din Sibiiu, să primesc cu începerea anului școlar 1907/1908 (mijlocul lui Septemvrie) aproximativ 30—35 tineri fizicește apți cari cu 1 Septemvrie anul curent au împlinit etatea de 14 ani. dar nu au trecut peste etatea de 17 ani, simțesc în dânșii aplicare pentru chemarea militară, și au absolvat cu succes cel puțin suficient patru clase civile sau patru clase dela o școală medie. Condițiunile de primire cari totodată cuprind și forma rugării să pot căpătà pe lângă trimiterea anticipativă de 45 fil. la școala de cadeți. Petițiunile de primire pentru locuri de plătit sunt a să înaintà la *comanda școalei,* imediat după primirea testimoniului dela finea anului școlar curent, dar cel mult până în 12 Iulie st. n. Dacă petentul are să mai facă vre-un examen de emandare atunci trebue să trimită un atestat interimal. Cererile necomplete, care să înainteză tocmai la terminul ultim, adecă 12 Iulie st. n. nu mai pot fi luate în considerațiune. E de observat, că cereri cari intenționează obținerea *unui loc de tot gratuit, fondat din partea statului,* sunt a să înaintà necondițional la *ministeriul r. unguresc* de Honvezi pentru apărarea țării, până la terminul hotărât, publicat în foaia oficioasă „Rendeleti Közlöny.“

Petrecere. Reuniunea română de cântări din Sebeșul-săsesc invită la *Concertul* care să va da la 12 Maiu st. n. 1907 (Dumineca Tomii) în Pavilonul dela Hotel „Central“ din Sebeșul săsesc. Dirigent: *Oct. Mureșan.*

Aviz. Proprietarii grădinei poporale din Veza, avizează on. public, că celea doue arene pentru tennis, fiind deplin aranjate, stau la dispoziția jucătorilor în ori ce oară a zilei. Regule de joc și informații dau cu toată prevenienta proprietarii grădinei.

Tovărășie pentru asigurarea vitelor în Tohanul-vechiu. În 28 Aprilie n. c. s'a pus temeiul unei societăți pentru asigurarea vitelor pentru caz de nenorociri în comuna Tohanul-vechiu din Vicariatul Făgărașului. Poporul din această comună după povețele conducătorilor lor, văzând că prima reuniune de înmormântare, ce s'a activat abia de 4 ani, merge progresând și e tare folositoare, s'a adunat în societate și pentru a-și asigura vitele. S'au însinuat membrii circa 100 proprietari de vite cari s'au legătuit prin contract valid și și-au pus în frunte un comitet compus din 9 persoane cari să conducă tovărășia. In comitet sunt aleși următorii: M. Brumboiu paroh, G. Manoilă coop., Beni Clococean, George N. Popa, Iosif Aft Popa, Avisalom Mucea, Nicolae Gabor, Ioan D. Popa și Spiridon Radu. Inscrierile la tovărășie să fac și acum. Iată un lucru care nu are lipsă de laudă.

Mulțumită publică. Cu ocaziunea producției teatrale aranjată în 6 Aprilie n. a. c. de tinerimea română gr.-cat. din Zorlențul-mare în favorul bisericei, au întrat următoarele suprasolviri: George Mursa 1·80 cor. Mihálovits Erzébet 3 cor. Ananie Vuc 1 cor. Martin Cosma 80 fil. Maria Belcia 40 fileri. Carol Fischer 40 fil. Eugen Stern 60 fileri. Kaszás Irma 1·80 cor. N. N. 2 cor. Boros István 1·80 cor. Baráth Lajos 80 fil. N. N. 50 fil. Kovács Ferencz 1·20 cor. Subscrisul prin aceasta îmi țin de plăcută datorință a aduce mulțumită tuturor acestor domni și doamne pentru marinimoasele suprasolviri. Zorlențul-mare, în 10 Maiu n. 1907. *Iosif Popa,* preot gr.-cat.

Aviz. Subscrisul îndemnat de dragoste frățească, voiesc să țin un curs *gratuit* de muzica vocală pe timp de șeasă septămâni în vara anului curent în comuna *Câmpeni* (com. Turda-Arieș) din Munții-Apuseni *pentru învățătorii români fără conziderare la confesiune;* acei domni învățători cari doresc să iea parte la acest curs sunt rugați să se insinue până în 10 Iulie st. n. la Onoratul Dom Petru Simu preot în Câmpeni. Cursul să va începe în 20 Iulie st. n. Bistra la 15 Mai 1907. *Nicodim Ganea,* elev al conservatorului din București.

Urme romane sub Meseș. Ni se comunică următoarele: In luna trecută preotul din Agrișiu care de lung timp se ocupă cu vechi descoperiri și totodată are frumoase cunoștințe arheologice, a descoperit urmele unui altar păgân în o afunzime abia de 1 m. S'a aflat în cărbuni și scrum din victimele mactate. Lucrul l'a descoperit celor din Zălau și membrului Academiei magiare Téglás Gábor din Budapesta. Foaia comitatenză „Szilágy" în Nrul dela 25 April afirmă că descoperirea părintelui Moldovan e de mare însemnătate științifică. Oare nu ar fi fost mai bine ca părintele Moldovan, atât aceasta cât și alte descoperiri ce le-au făcut și le mai face, să le aducă la cunoștința învățaților români, pe cari de sigur îi interesează aceste descoperiri?

Pentru „Lupta". Nrii ultimi ai ziarului partidului național dau semne de o vădită decadență și neseriozitate. Iar în o notiță își arată pornirea contra credinței catolice. În astfel de condiții noi nu mai putem stà de vorbă cu „Lupta", pentru noi scrisele ei n'au nici o importanță.

Mulțumită. Au mai dat pentru edificarea bisericei noastre din Fegernic Rev. D. Simeon P. Mateiu, canonic mitrop. 10 cor. Dr. Gavril Cosma, adv. 2 cor. Iosif Badek preot rom. cat. 4 cor. Iosif Sztiszkal preot rom. cat. 2 cor. Ioan Potucsek protop. rom. cat. 1 cor. Mihail Mărcuțiu preot gr. cat 3 coroane.

„Semănătorul" a apărut de ss. Sărbători în un elegant număr duplu, având pe copertă o splendidă ilustrație („Restignirea") în colori. Partea literară foarte bogată compusă din *versuri* de Coșbuc, Anghel, Ranetti, Iosif, Borcia ș. a. povestiri de Aldea, Sadoveanu, Dunăreanu ș. a. și diferiți articoli de Scurtu, și Murgoci apoi ilustrații de Loghi, Verona și Steriade și o compoziție muzicală de Tempea. (Rugăciunea de Eminescu). Intreg numerul de 80 pag. nu costă decât 40 bani.

Convocare. Despărțământul „Făgăraș" al Reuniunei învățătorilor din Arhidieceza gr.-cat. de Alba-Iulia și Făgăraș, conform §-ului 21 din statute își va ținea adunarea de primăvară Duminecă la 26 Maiu st. n. a. c. în comuna Șona, la care cu onoare se invită P. T. membrii precum și pe toți pretinii școalei.

— Adunarea despărțământului „Ludoș" aparținător Reuniunei învățătorilor gr.-cat. din Arhidieceză *o convoc* pe ziua de 27 Maiu n. 1907 la 8 oare a. m. în Chimitelnicul-de-Câmpie, la care sunt rugați a luà parte toți membrii despărț., precum și toți binevoitorii școalei noastre confesionale. — Ludoșul-de-Mureș, la 12 Maiu 1907. *Vasiliu Morariu,* președinte.

— În senzul §-ului 25 al statutelor „Reuniunei învățătorilor gr.-cat. din ținutul Hațegului" se convoacă *Adunarea generală* a Reuniunei pe ziua de 26 Maiu st. n. 1907. în școala comunală din Hațeg. Ordinea de zi: Ședința I 1. S. Liturgie cu invocarea S. Spirit la 8 oare a. m. 2. Deschiderea adunării prin președinte. 3. Constatare membrilor prezenți. 4. Raportul comitetului central. 5. Alegerea comisiunilor: a) pentru examinarea raportului comitetului central; b) pentru cenzurarea rațiunilor pe 1906 și a proiectului de buget pe anul 1908; c) pentru examinarea raportului bibliotecarului; d) pentru incassarea taxelor și inscrierea de membri noi. 6. Disertație despre scriptologie de Ș. Șerban. b) Prelegere practică ținută de unul din învățătorii de față provocat de președinte. Prânz comun: Ședința a II. la oarele 3 p. m. 1. Raportul comisiunilor esmise în ședința I-ă. 2. Prelegere practică după metodul J. Gabel din scriptologie de Ș. Șerban. 3. Critica disertației și a prelegerilor practice. 4. Fixarea locului proximei adunări generale. 5. Eventuale propuneri insinuate la președinte cu 8 zile înainte de adunare. 6. Dispoziții pentru verificarea procesului verbal. 7. Închiderea adunării generale. Din ședința comitetului central ținută la 15 April 1907. *Dr. Iacob Radu,* m. p. vicar for. președinte. *Ioan Zepa,* m. p. notar II. Observare: Pentru prânzul comun, domni participanți să se insinue la dl Aurel Pintea înv. comunal în Hațeg, cu 8 zile înaintea adunării generale.

Necrolog. † *Maria Ianza n. Costea,* soția primarului nostru, a repausat Marți sara după lungi și grele suferințe, în vrâsta de 66 ani. Femeie cu sentimente generoase a lăsat partea ei de avere pentru ajutorarea băieților silitori la învățătură și meserii. Ingroparea i-s'a făcut Joi, pontificând Rvsmul canonic Gheorghe Muntean, asistat de 4 preoți și doi lectori. Cuvântarea funebrală a fost rostită de capelanul Iuliu Nistor, iar cântările de prof. Aron Papiu.

— † *Elena Cornelia Almășian,* fica preotului din comuna Boian după un lung morb și grele suferințe și-a dat nobilul suflet în mânile Creatorului la 29 April st. n. în etate de 12 ani.

Odihnească în pace!

A apărut:

Hipnotism și Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Despre aceesta carte scrie „Lupta" în Nr. 38 din 1907:

Studiul părintelui Dr. V. Suciu, reprezintă un interes nu numai pentru oamenii bisericei, cari sunt lămuriți pe deplin asupra învățăturilor bisericei, ci și pentru clasa noastră cultă, în urechile căreia a pătruns glasurile falșe ale pseudoștiinței spiritiste și hipnotiste. In literatura noastră nimeni n'a combătut atât de temeinic cele două direcțiuni, cum se face aceasta în cartea, de care ne ocupăm — și tocmai aici zace meritul ei. După articole de informație gazetărească, după ședințe spiritiste la cari se ridică mese și vorbesc spiritele celor morți spre uimirea participanților cu părul măciucă — avem în sfârșit un studiu în care se reduc toate minunile introduse în lume de fapt prin Messmer la valoarea lor reală și care are și menirea de a apăra adevărurile cuprinse în învățăturile bisericești, de falșitatea ispititoare a învățăturilor acestora.

Costă *1* cor. *50.* fil- + *10* fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

— ***Prohodul Dlui Nostru Isus Hristos*** costă *35* fil. cu porto. — A se adresă la Librăria semin. din Blaj.

Liturgica *Volumul II. al Teologiei pastorale, de* ***Dr. Isidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Concurs.

Pentru ocuparea postului de învățătoare la școala comunală din *Orlat,* devenit vacant prin penzionare se escrie concurs.

Emolumente:

Salar anual fundamental	600 cor.
Relut de cuartir — eventual cuartir în natură	200 cor.
Remunerațiune pentru lucrul de mână în școala de repetițiune .	56 cor.
Suma:	856 cor.

Solviți lunar anticipative, și quinquenalele legale.

Dela concurente să pretinde să fie deplin cualificate, să posadă deplin cunoștința limbei române și maghiare în scriș și vorbire, și aceasta să-o dovedească prin acte în mod neîndoios. Concurentele cu cunoștințe de note și a vre-unui instrument muzical, vor fi preferite. Postul este a se ocupă cu 1-ma Septemvrie n. Concursele sunt a se înaintà subscrisului președinte a senatului școlar până în 20 Iuniu n. 1907 la 12 oare a. m.; cele întrate după acest termin, nu se vor luà în conziderare.

Orlat, — comit. Szeben 4 Maiu 1907.

Dion P. Decei,
preș. senat. școlar.

(21) 1—1

AVIZ!

Să vinde din mână liberă

O mașină nouă de făcut SODĂ (apă gazoasă) **sistemul cel mai nou** adusă numai din Iuniu anul trecut, ***provăzută cu 530 Syphoane,*** mai departe cu ***umplător pentru lemonadă și sticle trebuincioase la el,*** lăzi pentru transportul sticlelor și instrumentele necesare.

Reflectanții să se adreseze la Domnul ***PETRU BRENDUȘIAN, (Blaj Balázsfalva).*** (20) 3—3

Medicii de mult recunosc și recomândă ca cel mai bun purgativ apa purgativă FRANZ JOSEF, un purgativ sigur și plăcut. (19) 3—52

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 1

Tinerii porniră și în scurtă vreme ajunseră la poarta de către Miază-noapte a orașului, de unde să deschidea calea spre vechea cetate a Corintului. Au rămas multă vreme aici, povestindu-și de mărirea Elladei de odinioară, de gloria și strălucirea de odată a Corintului, în vreme ce soarele asfința. Întorcându-se spre casă, Acte fredonă o melodie jalnică, iar Lucius o acompania cu glasul lui argintiu.

Cântarea lor fu întreruptă fără veste de-un urlet înfricoșat. Acte privì cu spaimă în spre Lucius strigându-i cu groază: Lucius, să fugim. Auzit-ai urletul?

Lucius nu-i răspunse, ci scoțind din manta un flueraș de argint, începù să sufle prelung. La acest semnal sari înaintea lor, din tufișul apropiat, o tigroaică puternică. Acte căzù amețită în brațele lui Lucius, dar pe când î-și venì în ori, fiara cea grozavă să târa la picioarele ei, ca o mielușa blândă. Lucius desprinse zgarda dela gâtul fiarei, și încinse cu ea mijlocul suleget al fetei, apoi zise fiarei:

— Mergi, Phoebe, nu avem trebuință de tine, du-te la navă.

Acte privì multă vreme încă în urma tigroaicei, care mergea încet, întorcându-se din când în când spre stăpânul său.

Lucius și tovarășa lui de drum își iuțiră pașii spre oraș, ale cărui porți astăzi să închideau mai de vreme, pentruca să se pue zăgaz invaziei străinilor, în vederea întrecerilor de mâne. Dupăce întrară în oraș, păzitorii ridicară podurile mari de lemn, ca să nu mai aivă nimeni întrare în Corint, unde erau adunați deja peste 40,000 străini, între cari foarte mulți Thebani. Noaptea își lăsà aripa ei neagră peste oraș, și Acte când rămase singură în odaia ei, observă cu mirare o inscripție pe zgarda deslegată de pe gâtul fiarei; erà o inscripție cu litere latine:

»Eu sunt alui Lucius«.

III.

Peste noapte s'au adus jertfe și templele au fost împodobite cu cununi de flori. Dupăce au sfârșit jertfele, poporul pornì în grupuri mari spre locul de emulare, încă în zori de zi.

Amicle, făcând parte din juriu se postă în fața guvernatorului roman.

El sosì chiar în momentul din urmă, când emulările se începuseră deja. Nu mai erà nici macar un singur loc liber în vasta arenă, carea se asemănà acum unei cojnițe uriașe, în care așteptau începutul jocurilor peste 10,000 de curioși.

Îndatăce Amicle își ocupă locul, guvernatorul se ridică, anunțând:

— În numele lui Nero, Caesarul Romei și stăpânul lumei, declar emulările de deschise!

La aceste cuvinte apărură șepte gladiatori; doi erau din Corint, câte unul din Theba, Syracusa și Sybaris și doi din Roma. Corinteнii erau gemeni; Thebanul erà păstor și se spuneà, că ar fi omorît un urs, fără nici o armă. Întru amintirea acestui lucru pielea cea de urs îi atârnà de umăr, iar pe cap purtà, în loc de coif căpățâna ursului. Syracusanul și Sybaritul încă purtau în îmbrăcămintea lor trofeie glorioase; unul omorâse un porc sălbatic, iar celalalt un taur înfuriat. Dintre cei doi Romani unul erà atlet de meserie, iară celalalt erà — Lucius.

Se aruncă în urnă numele gladiatorilor, scris pe tablete. Cel mai tinăr dintre judecători scutură urna, scoțind două tablete. Soartea căzuse pe cei doi gemeni din Corint. Ei pornesc în spre olaltă până la mijlocul arenei; lumea așteaptă să se încaere, dar în mijlocul arenei cei doi frați își întind mâna și, îmbrățoșându-se, lasă celoralalți gloria emulării.

Judecătorul scoate alte două nume din urnă: Thebanul și Syracuzanul. În clipa următoare cele două trupuri să încleștează într'o singură massă și în aceia-și clipă Syracuzanul să prăbușește în nisipul arenei, ridicându-și mâna, să i-să dea grație. La gestul guvernatorului luptătorii să despart; Thebanul trece la locul învingătorilor, iar celalalt să depărtează între hohotele batjocoritoare a mulțimei. Urmă lupta ceva mai interesantă a Sybaritului și a gladiatorului roman. Sybaritul își îmbrățoșă dușmanul cu înmlădieri de șerpe, în vreme ce acesta își sprijinì fruntea de peptul contrarului. Lupta a fost așa de vehementă, încât adese îi perdea-i din ochi, în norul de colb. Când unul ajungea de desupt când celalalt, dar numai pe o clipă, căci în momentul următor nu să mai puteà ști, care e biruitorul. Lupta a ținut aproape un sfert de ceas, terminându-se cu înfrângerea Sybaritului. Astfel lui Lucius îi remaseră doi potrivnici: Thebanul și gladiatorul roman.

Toate privirile se îndreptară spre Lucius. Acesta păsise în mijlocul arenei, unde servitorul îi unse trupul cu ulei, reversând apoi nisip cernut peste dânsul.

Lucius stà față în față cu atletul theban. Ei să apropiau din ce în ce, și când să se ajungă, Lucius îngenunchiă cu iuțala fulgerului și cuprinzându-și dușmanul de peste mijloc, îl ridică și-l strânse la sine cu brațul său de fier, până când acesta îngălbinì și ameți apoi.

Lupta erà terminată. Luptătorul theban a fost dus amețit de către servitori, cari veniră să-l ieie, iar Lucius, pe care nu se observà nici urmă de oboseală, se apropià acum de gladiatorul roman. Acesta însă, îngrozit îi cerù iertare, îngenunchind. Ne mai fiind alți luptători, Lucius întrebă mulțimea, dacă este vreunul, care ar vol să se iea cu el la trântă? Publicul însă nu răspunse la provocarea lui. Un murmur de admirație se ridică de pe băncile arenei și fiecare doria să vadă pe biruitorul venit de departe. Acesta merse cu pași hotărîți spre tribuna juriului, unde i-să dete cununa de lauri.

Jocul se mântuise, publicul se împrăștià, dar în fața arenei așteptau mii și mii de curioși, dorind să vadă pe tinărul roman biruitor; acesta însă se depărtă în taină pe o ușă laterală, luându-și drumul spre casa lui Amicle.

Aici află pe Acte îngenunchiată în fața statuiei Dianei; fata mulțumea zeiței pentru izbânda lui Lucius. Tinărul să apropie de fata îngenunchiată și împreunându-și mânile spre rugăciune, privì tăcut și cucernic în fața zeiței, convins fiind, că biruința lui de astăzi o datorește Dianei.

Când văzù însă, că fata nu-l simțise încă, îi puse pe cap cununa de lauri.

Acte țipă ușor, întorcându-se. Și cum se uitau unul la altul, li-să contopiră privirile și — inimile.

(Va urmà).

HÂRTII VECHI.

Circularul pastoral alui Halmagi din 1798.

Rânduială pentru Moși, cum se cade a se face după așezământul de lege a Bisericii noastre a răsăritului.

Mărturie îmi este Dumnezeu, că n'am venit să stric legea, ci să întemeiez celea slăvite și să leg celea strâncinate, care s'au putut cunoaște și până acum. Legea este, care a dat Hristos și au învățat apostolii și care au alcătuit dumnezeeștii Părinți. Deci toate câte se potrivesc cu aceasta trebuește nevătămat a se păzirea, iară celea care nu caută acolo și sunt apucate după obiceiuri și păreri omenești, acestea se cade cu cumpăt ale desrădăcinà și a pune în picioare așezământurile de lege ale sfinților Părinți, cari singure folosesc la mântuire. Dintru celea mai multe este legea părintască, și aceasta a nu face mâncări și beuturi la biserică, precum scrie la Pravilă Glava 139.

Iară moșii fiindcă sunt din lege eu întăresc și poruncesc pe urma ss. Părinți, ca să-i facă cine va puteà. Un păhar de apă rece, cine va da celui sătos întru numele lui Dumnezeu, nu-și va pierde plata lui și cei repausați ușurare vor afla. Obiceiul, a întinde masa moșilor în sfânta ogradă a bisericei, nu este din lege, ba mai vârtos împotriva legei, care au dat sfinții Părinți. La datoria legii acesteia pentru moși trebuește prin lucruri a descurcà și ale întări.

a) Această treaptă de faptă bună este aflată pentru cei repausați, ca să-și aducă aminte fiește care creștin pravoslavnic de cei morți osebit la unele zile ale anului, care fac pomenire pentru sufletele celor morți a moșilor și a părinților și neamului său.

b) Se cade a ști pentru folosul celor repausați dintru faptele cele bune a vieții lor pentru dânșii de obște însămnând, când ne aducem aminte de cei morți, ne trezim dintru păcate și ne spăsim de dânsele prin lacrămi și rodurile pocăinții, din care sunt postul și rugăciunea și milostenia și alte bunătăți sufletești.

După aceea ne înfrângem și ne păzim de păcate și când facem bine pentru cei repausați credem, că va să fie înviere și judecată și răsplătirea oamenilor după faptele lor și avem nădejde de altă viață

mai bună; și de vom face noi bine pentru ceia, cari s'au mutat dela noi, face-vor și alții după noi, asemenea va fi aceasta ca un împrumut, ce nu va rămâneà nerăsplătit. Deosebi grăind scriptura ne arată a fi de lipsă și de mare folos, ca să facem bine pentru cei repausați, la a doua carte a Macaveilor cap 12 stich 43 și 44, *faptele celor vii pentru cei morți sunt de mare ajutor acelora, prin acestea se îmblânzește Dumnezeu și dreptatea lui și află ușurare cei repausați întru greutățile lor de acolo eșind întru repausul vieții de veci ceia cari au adurmit întru credință și întru nădejdea învierei și a vieții de veci.* Caută la molitfa cea mai de pe urmă a polonașniții de toate zilele. Pentru aceștia a luat obicei s. biserica noastră cea pravoslavnică, pe cum se va cunoaște mai în jos, a se rugà.

c) A treia trebuință este a ști, care fapte bune sunt mai de folos pentru cei repausați.

Mai întâi sunt sfintele slușbele, liturgiile, sărindarele și sărăcustele și alte rugi de cătră preoți osebite pentru cei repausați. Aceasta se cunoaște din liturgia sfântului Ioan Zlataust după prefacere, unde se roagă preotul în numele bisericei: »încă aducem ție,« iproci, și după »mai ales« la cuvântul: »pentru sfântul Ioan Prorocul«, iproci, și la liturgia Marelui Vasile după cuvântul »mai ales« înainte de molitfa cea mare, un dese roagă preotul »pentru odihna«, iproci. Obicei vechi a bisericei este dela apostoli pogorînd, ca o lege împreună și învățătura și porunca s. Părinți este pentru ca să slujim s. liturgie pentru cei repausați, devreme ce, că această jertfă este de mare mângâiere celor repausați, pe cum scrie la Pravilă Glava 158 și 159, *prețul cel neprețuit a dumnezeeștii aceștii jertfă ajunge a folosì și celor repausați cătră răscumpărarea pedepselor și a scârbelor celor verimelnice (sic), în care se vor fi aflând Dumnezeu știe cum și întru câtă sărăcie.* Caută la pogrevania mirenilor peasna 14, unde zice: *pe cela ce l'au luat de pe pământ făcându-l fiul luminii, curățindu-i ceața păcatului.* Întru aceasta se ajutorează și cu faptele cele bune ale celor vii și cei cari n'au ajutor de cătră cei vii se curățesc prin pătimirea lor. Caută întâia Poslanie cătră Corinteni cap 13 st. 13 și mai încolo.

Al doilea este milostenia și prinoasele de mare ajutor pentru cei morți. *Milostenia,* zice prorocul, *scoate din moarte și acopere mulțimea păcatelor,* care să înțălege după pocăință. Prin milosteniă se înțelege fieștece dăruire și milă și ajutor, care se face osăbit cu bisericele, cu preoții și cu săracii și care se dă în numele lui Dumnezeu pentru buna odihnă a celor repausați. *Prinoasele* sunt pentru ajutorința vieții preoțești având a da mulțămită lui Dumnezeu și a-l ruga *pentru cei, ce au dat și pentru care au dat.* Vezi la rugăciunea dela Proscomedie. Așișderea se roagă biserica pentru cei care fac ajutor cu bisericele. Caută la molitva amvonului la sfânta liturgie. »Cela ce blagosloveștì« și la ecteniile după cetirea Evangelii și iarăș la Molitfa Litii, în liturgier. După ecteniile vecernii la cuvântul: »încă ne rugăm pentru arhiepiscopul«... iproci.

Dintru toate se cunoaște datoria legii, care este a-se rugà biserica pentru fericita odihnă a celor repausați. Trebuește după aceea a face milă și cu cei săraci, care să izbândește întru ușurarea celor morți. Unde se înțeleg mai ales acestea fapte bune: *a hrăni pe cei săraci,* osăbit pe cei scăpătați, unii topiți de foc, alții cu altă întâmplare rea păgubiți, care au fost putând trăì, iară acuma pier și le stă rușine a cere; *a adăpa pe cei sătoși,* care n'au nice o putere; *a îmbrăcà pe cei goli, a primì pe cei săraci, a cercetà pe cei bolnavi, a încălzì pe cei degerați* și altele asemenea, care sunt de folos și pentru cei vii. Câți vor face acestea sunt părtași și ei răsplătirii după chipul, care nește ungând pe altul cu unsoare mirositoare el însuși mai întâi mirosește frumos. — Cu acestea sunt datori pentru ceia, cari au adormit întru Domnul, mutându-se dela noi în pocăință, despre păcatele cele de moarte, câte au făcut în viață, măcar având păcate mici și canonul neîmplinindu-și după păcatele cele mari. Pentru unii ca aceștia folosesc liturgiile și facerile de bine a viilor pentru cei morți. — Deci se cade omului a grijì, ca să-și spele păcatele întru această viață cu ispovedaniă dreaptă, unde le-au și făcut, pentrucă zice Pravila și ss. Părinți la Glava 158 st. 157. »*De va muri neștine având păcatele grele și mari, atuncea nu se iartă, că au închis Dumnezeu poarta raiului despre dânsul.*« Pentru bogatul zice s. Evangelie, că se chinuește întru văpăile iadului și mare prăpaste s'au întărit între cei de acolo și între care i-au primit ceriurile, cât nu pot să treacă unii la alții mai mult. Dumnezeu este milostiv, iară și drept este, cine la ce stăpân slujește, dela acela i-se cade să iee sâmbrie și plată; foc și apă au pus înainte și au lăsat pe om în voia inimii sale, ce va vrea să aleagă: ceriul sau iadul. Cel care au purtat numele creștinesc și n'au vețuit creștinește, ce mai vârtos au făcut lucrurile întunerecului, aceștia să socotesc împreună cu păgânii, iară la plată mai mult se vor pedepsì decât păgânii, pentrucă au știut voia lui Dumnezeu și nu o au făcut, au crezut și după credință n'au vețuit. Deci de vor învia aceștia întru învierea vieții, adecă creștinii, cari n'au adurmit, ci au murit întru păcate grele, fără de pocăință, — așa poate fi mântuit cândva și bogatul și Iuda, care s'au pogorît în fundul iadului. Vezi în Sâmbăta cea mare la a treia stare. Și întru acesta chip toți cei fărădelege s'ar spăsì. Iară zic ss. Părinți, că pe care l'au înghițit iadul și l'au cuprins muncile cele de veci, nu-l vor da afară; din iadul cel mai de jos nu este răscumpărare. David, prorocul, au fost izbăvit din iadul acesta, însă după pocăința lui, care a avut în viață pentru celea două păcate. Psalm 85 st. 12. Iară cine va murì nepocăit având sfârșit rușinat din muncile cele de veci nu va scăpa. După moarte nu este pocăință, ci judecată pe cum zice prorocul: În cotro va căderà lemnul dela austru, acolo va zăceà. Așadară numai pentru cei ce vor murì ispoveduiți, curați de păcatele lor și priceștuiți, apucându-i moartea întru păcat mic și canonul neplinit, fiind în calea vieții, pentru aceștia se roagă biserica și sunt de folos facerile de bine a celor vii.

Deci de vor vrea creștinii nostri a-ne ascultà cu dragoste după cuvântul, care am dat, ca să nu facă mâncare și beutură la biserică, voiu da laudă lui Dumnezeu pentru fii ascultărei și slujba moșilor se va face de acum după chipul, care urmează:

Mai întâiu: Să ducă fiește care creștin, care va puteà, prescuri la biserică pe acelea zile numite de moși și preoții la aceea vreme să facă pomenire de obște pentru cei răpausați la proscomedie scoțind părticică din fiecare liturgie.[1]) *A doilea:* Nesmintit să ducă părăstas și *paos, adecă: vin lumină și tămâie* și preoții săvârșind sfânta liturgiă, îndatăș atuncea fiind încă îmbrăcați, să cânte slujba părăstasului dela molitevnic pentru cei repausați, pomenindu-i pe rând după urmarea pomelnicelor din *tăbliță* sau dintr'o *tablă de obște,*[2]) unde vor fi scrișì răpausații după neamuri, lăsând loc să se mai poată scrie și alții după întâmplare și acest pomelnic să se păzească în sfântul altar. Dumnezeu știe cu adevărat numirea fiecărui încă din pântecele mânesa. Iară pentru sprijineala slăbiciunei, acăruia se poate întâmplà, pentru încredințarea din datul folos al pomenirei, să se pomenească morții după numele lor, unde fiindcă preoții mult se ostenesc, li-se cade la fieștece părăstas câte doi potori, *pentruca să fie slujba lor cu bucurie* și la norod de folos, iară nu suspinând făcându-o. Poslania cătră Ovrei cap 13 st. 7. — *A treilea:* Celelalte prinoase și colaci, cum vor socotì, ori să le ducă la biserică împreună a se slujì părăstașele, ori în sat la nește case de cinste, unde va fi ospățul și masa moșilor, sau unde și cum va fi obiceiul. Iară unde se va tinde masa, să se facă o sfeștanie și săvârșindu-se slujba mesii pentru cei răpausați, să se isprăvească toate cu cuviință creștinească, iară mai ales în Ioia mare, ca să nu se îngreuneze cineva a puteà stà la cetirea și ascultarea sf. Patimi. Așa va

[1]) Credincioșii pe Someș în unele comune până azi numesc prescurile și «liturgii». Zic d. e. am dus la biserică o sfântă liturgie = o sfântă prescură. Liturgia de regulă se compune din o prescură de 8 oauă, numită per eminentiam «liturgie» și din una mică de 4 oauă numită «părăstas».

[2]) Pomelnicele până pela începutul seolului al XIX-lea, iar pe alocurea chiar și în jumătatea primă a acestui secol, erau de două feliuri: pomelnic *privat* și pomelnic *oficios.* Cel privat și-l face o familie oarecare pe o bucată de lemn cioplită din lemn moale: tei, arin, paltin ba chiar și din alt soi de lemn. Un capăt al acestuia aveà forma unei tăblițe de scris, iar celalalt forma unui mâner (sau coadă, toporâște). Totul erà în forma unui *mai* cu care se bat hainele la spălat. Pe acesta se scrie numele *de botez numai* a membrilor respectivei familii. De aceea zice V. Halmagi: «*Dumnezeu știe cu adevărat numirea fiecăruia încă din pântecele mânesa*». De pe acestea tăblițe se cetiau numele membrilor morți a respectivei familii cu ocasiunea sfințirei moșilor, pe cum și cu alte ocasiuni. În partea inferioară a tăbliței erà scris: Această tablă este alui N. alui N. (capul familiei de pe timpul, când s'a făcut tăblița). — La clădirea unei biserici încă se așezau atari tăblițe despre familiele contribuente. Atari am găsit eu mai multe tăblițe cu ocasiunea spargerei bisericei celei vechi în an. 1904 așezate sub cununile edificiului. Fiid însă numai nume de botez, ba multe din ele consumate de timp, durere nici un fel de dovadă istorică nu mi-au putut da. — Pomelnicele oficioase erau făcute din lemn în formă de dulap cu două uși așezate în pereții laterali, a căror lățime corespundeà grosimei ușilor, așa în cât acestea închise se răzimau de peretele din fund, opus ușilor, care perete era obdus de regulă cu un strat de amestăcătură de cretă și pe el se scrieau numele ctitorilor bisericei, dar și aici numai cu numele de botez: Grigore. Ioan etc. Era împărțit în două coloane și pe una se scrieau ctitorii morți, pe alta cei vii. — Aceste din urmă pomelnice le înțelege Halmagi sub numirea «*tabla de obște*». Mărimea lor era de regulă dela 50×30 cm. în sus. Pe partea dinafară se depingeau ceva figuri sfinte. — Buzilă.

puteà fieşte babă săracă a face moşi ducând părăstaş la biserică.

A patra: Pre acelea zile numite de moşi se cade norodul, să stee la slujbă şi pomenire, încât şi el să împreune ruga lui cu a preoţilor pentru cei răpausaţi. Aceasta este cea adevărată slujbă şi rânduială a moşilor, adecă datoria legei pentru cei răpausaţi. După chipul acesta, cine va face moşii nu v'a greşi; slujba lui va fi primită înaintea lui Dumnezeu şi plăcută înaintea oamenilor putând fi fără scandală şi statornică peste toate veacurile după legea noastră. Şoprurile, pe unde sunt, tot să rămâie şi pentru alte trebuinţe precum este, ca să blagoslovească acolo Paştile creştinilor şi litiile la vremea lor să se facă, sau şi o sfeştanie la Bobotează neputând a eşi la râu pentru vremea şi pentru alte asemenea pricine.[1]) Pentru aceea, dacă veţi simţi frăţiile voastre, ca să placă norodului la cuvântul meu, care am dat, veţi face moşii după chipul însemnat pe scurt. — Aceasta rânduială să nu se uite.

Năsăud, 5, 1798.

Ioan Halmaşi, vicarăş.

(Va urmà).

[1]) In districtul Năsăudului în multe comune în secolul al XVIII-lea s'a clădit şopruri numite până azi «capelne» pentru moşi. Atari şopruri în unele comune esistă până azi. Acestea se făceau în formă deosebită de clădirile comune, ba unele erau provăzute cu turn, unde se punea câte un clopot. Despre acestea «şopruri» vorbeşte vicarul.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete. nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat coraspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţà acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 5—10 **CORNEL DEMETER, apotecar.**

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 47—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

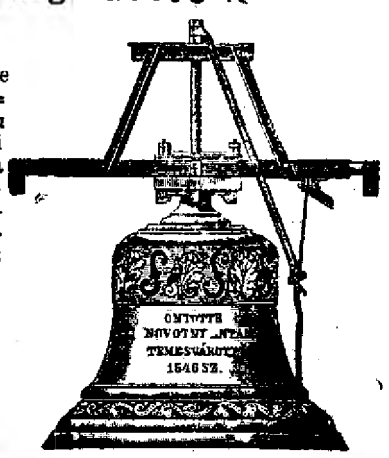

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 47—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieţii:
90,981.088 coroane.	**9,125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. **Blaj, 25 Maiu 1907.** **Numărul 20.**

Bunăînţălegerea.

Preasfinţitul Episcop al Lugojului, în discursul său rostit la 8 crt. în Casa magnaţilor, cu prilejul desbaterii proiectului şcolar al contelui Apponyi, a ţinut să accentueze, că convingerea sa cea mai intimă este, „că nu sunt pe lume două popoară, cari să fie mai tare avizate de a se înţălege şi sprigini reciproc, ca magiarul şi românul." Şi Preasfinţia Sa a spus, că în consecuenţă cu această convicţie el şi nisueşte la o astfel de bunăînţălegere între aceste doue popoară.

Ca preoţi şi propoveduitori ai păcei şi fraţii între toţi, împărtăşim convicţia Preasfinţii sale şi lucrăm şi din a noastră parte, atât cât ne permit puterile pentru realizarea ei. Cu atât mai vârtos încă, cu cât fericiţii nostri înaintaşi, cu aproape 60 ani la Blaj, cereau chiar frăţietatea şi bunaînţălegerea aceasta. Şi noi, ca făcând parte din acelaş neam cu ei, nu putem, decât acelaş lucru dorì.

Durere însă, că bunele noastre intenţiuni sunt zădărnicite adese chiar din partea acelora, cari având azi puterea în mâni, ar putea fi mai cu bunăvoinţă faţă de celealalte naţionalităţi din această patrie comună, ales faţă de noi Românii, cu cari de veacuri multe, împreună petrec.

Nu vrem să facem imputări întregei naţiuni magiare, facem însă acelei clase, care are datorinţă şi din a sa parte, să lucre din răsputeri pentru statornicirea buneînţălegeri între toţi. Înţălegem ziaristica şi scriitorii magiari, cari mai de multe ori sunt firme de contrabandă.

Nu odată, când spiritele erau liniştite, ziarele din capitală porniau ca din senin, câte o campanie violentă contra noastră. Nu odată când liniştiţi ne vedeam de afacerile noastre culturali şi economice, sună alarma de câte o închipuită primejdie. Şi trebuiau mari sforţări, până ce încetà furtuna. Ce folos însă, că după o fieste care alarmă, şi dacă valurile să liniştеau la suprafaţă, la fund patimile clocoteau. Drojdiile urei românеau în inimi, gata să se turbure la cel mai neînsemnat vântuleţ.

Şi acum când ministrul Günther face studii pentru reforma legei de pressă, socotim vremea potrivită să spunem aceste supărări.

Am dori să se accentueze mai tare în noua lege, că sunt de a se urmărì din oficiu, nu numai scrisele şi vorbele, adese scăpate, contra naţiunii magiare, ci şi ori şi ce acuse închipuite, aduse celoralalte naţiuni conlocuitoare.

Când cutare scriitoraş dela câte un ziar din capitală, ca să facă sensaţie, suflă alarmă în contra unei instituţiuni culturale româneşti, ca mai azi toamnă contra gimnasiului şi profesorilor dela Beiuş, — să se ieie de scurt dl gazetar, care vede cai verzi pe pareţi.

Când institutele noastre economice puse sub controla statului, sunt mereu calumniate cu fel de fel de scornituri maliţioase, scriitorul să fie tras înaintea justiţiei, ca să dovedească cele scrise.

Şi când toate progresele noastre pe orice teren, sunt presentate în faţa opinii publice magiare ca atentate contra statului, ca lucrări subversive, să grăbească procurorul a luà de urechi pe băieţii neastâmpăraţi.

FOIŢĂ.

Între emigranţi.

I.

Plecarea.

Afară de „Revista politică şi literară" din Blaj — cel puţin după ştirea mea — nu s'au prea ocupat ziarele şi revistele noastre de chestiunea emigrării. Am cetit ici-colo câte un articolaş, apoi câte o corespondinţă dela câte un emigrant, însă ceva studiu mai serios, ceva schimb de idei asupra acestui obiect, n'am prea întâlnit. În schimb pare-mi-se în „Lupta" am cetit ceva descrieri ale carnevalului dela Nizza şi a saisonului de pe Riviera.

Eu cred, că azi nu este o chestie mai importantă pentru ţara întreagă, dar nici în special pentru poporul nostru şi pentru biserica noastră românească, decât tocmai cestiunea emigrării la America.

De mult mi-am propus să studiez cestiunea mai de aproape şi în scopul acesta să însoţesc cu oare care ocazie pe emigranţi până la un loc oare care, anume dela Fiume până la Palermo.

Propusul acesta în urmă am reuşit să-l văd realizat şi îmi face o plăcere a-mi dà seamă despre cele esperiate în coloanele iubitei noastre „Unirea," deocamdată în forma uşoară de „Foiţă."

Sosit în Fiume Sâmbătă în 11 Maiu aflu, că în aceeaş zi pe la amiazi, pleacă spre America vaporul societăţii reg. englezeşti — Cunard, cu numele „Ultonia" ducând cu sine spre noul continent aproape 1900 emigranţi din Ungaria. N'am stat la chibzuri, ci îndată mi-am câştigat bilet până la Palermo, ceeace cu nitică protecţie mi-a şi succes, ocupând o cabină reservată pentru un domn, care avea să se urce numai la Palermo.

Priveliştea ce se prezentà erà din cale afară interesantă. Emigranţii erau deja adunaţi pe naie, de pe care nu aveau voie a se mai depărtà. Dar nici la însoţitorii emigranţilor nu mai erà permis a se urcà pe vapor. Astfel comunicaţia cu lumea din afară erà deja întreruptă, numai încărcatul mărfurilor mai continuà. Emigranţii sloboziau de pe coperişul năii corfiţe atârnate de sforì, cu cari trăgeau la sine portocale şi alte fructe, ce le îmbiau vânzătorii înşiraţi pe molo dealungul năii.

Însoţitori adevăraţi nu prea erau în jurul năii. Numai o familie erà originală din Fiume, care avea să călătorească cu vaporul acesta. Rude şi prietini de ai acestei familii erau acolo, să-şi iee rămas bun. Erà însă de faţă o mulţime de mai multe sute, carea venise din curiozitate şi poate — compătimire faţă de ceice erau porniţi pe drumul pribegiei.

Tunul din oraş semnalează ceasul 12. O şuerătură puternică a vaporului răspunde, dând signalul prim de plecare. Coperişul năii se umple de oameni; emigranţii îmbrăcaţi toţi în haine nemţeşti de coloare întunecată — ies roiuri-roiuri de sub coperiş, unde sunt aşezaţi. Ţi-se pare, că eşti la ceva adunare de socialişti, cari au proclamat greva generală.

La un ceas a doua şuerătură, semnează al doilea moment al plecării. Se dă ordin tuturor, cari nu se ţin de călători, să părăsească naia; acestia sunt hamali, finanţi, poliţişti. Ampioiaţii societăţii „Adria" cari reprezintă şi societatea „Cunard" îşi ieau rămas bun, îmi poftesc reîntoarcere fericită, strâng mâna oficerilor vaporului şi să de-

E ceva neînchipuit, să nu se poată ţinea nici măcar un sinod protopopesc, nişte deprinderi religioase, ori câteva prelegeri economice pentru popor, ca creerii surescitaţi ai cutărui corespondent de ziar, să nu vadă comploturi contra statului. Şi e o dovadă de cea mai elementară necunoaştere a situaţiunilor, graba cu care ziarele din capitală înregistrează acestea închipuite primejdii.

Năzdrăvăniile lui Beksics, de pe vremuri, fantasiile lui Farkas P. fac tură prin toate foile magiare, cu fel de fel de comentarii, cari cresc în mărimea primejdii dela o foaie la alta.

Ar fi să umplem coloane, dacă am pune în şir toate iscodirile care din timp în timp apar contra noastră în ziarele magiare, cu vădita intenţie de a învenină spiritele şi strică buna înţălegere.

Şi-am mai putea înşirà cazuri, când, câte un astfel de smintit ajungând în oraşe de provinţă, prin toate mijloacele cearcă să strice liniştea şi bunăînţălegerea între locuitorii români şi magiari.

Da, dorim cu toţii o conveţuire pacinică şi liniştită; dorim să ne vedem în tignă şi să promovăm tot ce duce la întărirea economică şi culturală, şi să delăturăm din calea bunei înţălegeri tot ce tinde a zădărnicì aceste ideale. Dar, să nu se lucre la nimicirea noastră ca popor, care îşi iubeşte legea şi limba; ci totdeauna să fim consideraţi ca fraţi cu egale drepturi şi cu juste şi îndreptăţite aspiraţiuni.

Până când unii sumuţă mereu contra noastră şi învenineză opinia publică, spre cea mai mare durere a noastră, nu poate bunăînţălegerea să sălăşluiască intre noi.

Religiozitatea şi foloasele ei. „Tribuna“ în nrl dela 10 Maiu n. publică o lungă scrisoare a dlui Ioan Slavici, trimisă din Fribourg. Meşter neîntrecut al condeiului, dl Slavici zugrăveşte în vii colori câteva scene din acest oraş al culturii şi religiosităţii adevărate şi le descrie toate cele văzute şi experiate în chip aşa de plastic şi cu atâta sinceritate încât şi nouă cetitorilor ni-se deşteaptă în inimi aceleaş sentimente, de cari a fost dsa stăpânit. „... lacrimile îmi năvălesc în ochi, iar ceea ce le stoarce e şi jalea, şi ruşinea ce mă cuprinde, când în faţa celor ce se petrec aici, îmi aduc aminte de starea ticăloasă, în care să află poporul nostru, şi-mi dau seamă despre zădărnicia muncii săvârşite în timpul vieţii noastre, spre a-l îndruma spre o vieţuire mai omenească“.

Regretăm, că nu ne îngăduie locul, să reproducem întreagă scrisoarea dsale, ea e un bogat document despre ce poate face adevărata religiositate, şi cum principiile de morală creştină schimbă cu totul rostul vieţii rău priceput de mulţi, foarte mulţi, şi-l îndreaptă către adevărata sa ţintă.

Lăsăm să urmeze aci reflexiile finale, ce face dl Slavici la încheierea scrisorii.

„Nu bunele întocmiri, nici priceperea şi îndemânătăcia în toate, nici învăţăturile propagate prin fel de fel de şcoli, ci curăţenia atmosferei morale şi cumpătarea sunt ceeace face pe oamenii aceştia mereu voioşi şi cu zimbetul pe buze şi pu-i lasă să îmbătrânească şi sufletească. şi de aceea aici nimeni nu te întreabă cine eşti şi de unde vii. ci toţi vreau să ştie numai, care-ţi sunt nevoile şi cum ar putea să-ţi vie într'ajutor.

„Aşa numai oamenii religioşi pot fi.

„Şcolile, de ori şi ce grad şi de ori şi ce fel ar fi ele, aici toate sunt un fel de tinde a bisericei, şi în rândul celor mai nenorociţi oameni e pus cel căzut în rătăcire, că cel învăţat nu mai are nevoie de mângăierea credinţei şi de tăria, pe care ni-o dă ea, ca să putem înfruntà nevoile vieţii. Dacă învăţătorii, fie ei-preoţi ori laici, îşi dau copii regulat la biserică şi iau dinpreună cu dânşii parte la toate deprinderile religioase, sunt şi la universitate profesori laici, oameni tineri, cari merg regulat la biserică, se spovedesc şi primesc sfânta cuminecătură alături cu salahorii. Aici omul, cu cât e mai luminat, cu atât mai apropiat se simte de Dumnezeu.

„E la Fribourg un chirurg cu nume bun în cercuri foarte largi, elev al lui Rousi, dr. Clèment, care are clinica admirabil instalată şi azi celebră. In zidirea clinicei acesteia e şi o capelă, ceeace aici nici n'ar puteà să lipsească, şi stăpânul casei, om de ştiinţă şi practician în cel mai material înţeles al cuvântului, face Duminecile şi sărbătorile la capela sa servicii de ministrant, purtând în mână cădelniţa, dând răspunsurile şi făcând îngenunchierile cerute de ritual, ceeace nu-l coboară, ci-l ridică în gândul concetăţenilor săi, dintre cari 430 au plecat Vineri în pelerinaj la Lourdes. iar alţi 1200 s'au dus Sâmbătă la Maria Einsideln.

---

părtează. Când colo o emoţie neaşteptată. O droaie de poliţişti grăbesc pe vapor cu nişte telegrame în mână: caută pe şese indivizi, cari afirmative ar fi ascunşi pe naie şi cari vor să treacă în America spre a scăpà de miliţie.

Se începe o căutare febrilă pe toată naia. Călătorii de clasa III. sunt internaţi în localurile lor de sub coperiş. Roiul de mai înainte par'că l-a înghiţit — vezi bine că aici nu pământul ci — marea. — Şi se cearcă după fugari şi se răstoarnă toate cu capul la vale. Dar iea pe fugari, dacă ai de unde. Orice căutare e zădarnică. În urmă trebuind să plece vaporul, poliţia s'a depărtat — însoţită de râsul multora.

Acum a treia şuerătură însemnează plecarea. Scările se ridică cu iuţală. funiile ce legau naia de uscat se trag pe coperiş şi încet, încet, greoiu, cam a lene se pune în mişcare colosul, dând mai întâiu îndărăpt, apoi la stânga, apoi iar înapoi. până ce abia după 20 minute se poate pune în linia, de a ieşì din port. In timpul acesta mulţimea iarăşi umple coperişele, iar de pe ţărmure cei rămaşi salută neîncetat fluturându-şi batistele.

Am plecat.

Spun drept, că momentul acesta l-am aşteptat cu cea mai mare încordare. Imi închipuiam, că trebue să fie ceva pătrunzător, ceva sfâşietor de inimi. Că nu e glumă, să părăseşti ţara ta, unde ai născut, ai crescut, unde mormintele iţi şoptesc tainic, unde deopotrivă te leagă bucuriile şi supărările. Şi mai ales sfâşietor de inimi îmi închipuiam acest moment pentru bieţii nostri românaşi, cari mai mult ca ori şi ce alt popor se leagă de glia părinţească.

M'am înşelat în aşteptările mele Nu e vorbă, momentul plecării a fost solemn; pe feţe se vedea o seriozitate neobicinuită; ici-colo plângea câte o femeie; am văzut lăcrimând şi plângând chiar şi unii bărbaţi. Am auzit unii, magiari şi şvabi, esclamând un rămas bun. Dar impresia generală n'a fost aceea, pe care mi-o zugrăvisem înainte; de scene sfâşietoare. dureri nebune, semne de desnădejde — n'a fost nici urmă.

Am stat multă vreme gânditor. Cercam să aflu cauza acestei enigme: că în urmă e totuş o enigmă. cum de o mulţime de aproape 2000 oameni, dintre cari mulţi abia au ieşit din satul lor, acum se duc din ţara lor, se încredinţează puterii apelor, merg departe, poate pentru a nu mai revenì — fără a dà ceva semne extraordinare de durere, de temere, de îngrijire?

Nu ştiu aflat'am deslegare mulţumitoare pentru enigma aceasta, dar iată ce-mi spuniam.

Întâi oamenii acestia nu au ideia colectivă a patriei, a ţării, a statului de care se ţin. Pentru ei patria e *satul* lor, şi de cine îi doare pe ei, sunt neamurile şi prietinii. A plecà din Fiume pentru ei nimic nu înseamnă. Pentru ei Fiume e tot atâta ca şi New-York. Ce folos e pentru ei, că Fiume se ţine de Ungaria, dacă nu mai văd ei turnul bisericei din sat, casa părintească, livada cumătrului cutare, fântâna din dealul acela, şi câte şi mai câte, cari pentru ei însemnau lumea toată?

Apoi în jurul năii, pe molo, de unde a plecat naia, n'a fost nici o faţă cunoscută. Cei cunoscuţi, neamuri şi prietini au rămas în sat acasă. Dacă mai aveau cunoscuţi, aceia erau pe naie mergând împreună cu dânşii. De ce ar fi fost deci emoţionaţi din cale afară la plecarea lor din Fiume?

Dar de unde puteam să ştiu eu, ce să petrecea în sufletul lor! Unii magiari şi şvabi — au erupt în strigăte de adio, alţii suspinau din greu şi lăcrimau! Pe mine mă interesau mai ales românii. Şi de români puteam să ştiu că e adevărată vorba dlui Iorga spusă într'o dispută prietinească ce-a avut'o la mine cu dl Dr. Valeriu Branişte, că românul nu e gălăgios, ci e cumpetat şi serios în mijlocul celei mai mari bucurii, precum şi a celei mai nebune dureri. Drept dovadă a adus cazul unui părinte, care pe timpul războiului ruso-româno-turcesc să dusese cu coşciugul pentru a aduce trupul neînsufleţit al fiului său, căzut pe câmpul de luptă, spre a-l îngropa în satul lor. S'a apropiat cu căciula în mână şi s'a rugat arătând spre coşciug, să i-se deie cadavrul fiului său. I-s'a spus, că nu se poate, are să fie îngropat în mormânt comun cu ceialalţi. Şi ce-a făcut bietul părinte? S'a întors resignat, fără nici un cuvânt de răpştire, în satul lui cu coşciugul gol. Ei bine, poate fi suprinzător, dacă un astfel de popor îşi părăseşte ţara strămoşască fără un cuvânt? Dar oare o părăseşte fără simţul celei mai înfricoşate dureri?

Şi în urma urmelor ce e emigraţiunea? E o migraţiune nouă de popoare. Şi cel-ce emigrează, oare nu e dus el de nădejdea sigură a unui viitor mai bun? Ce duce oare rândunelele la ţări mai calde, oare nu frica gerului şi de altă parte nădejdea căldurei dătătoare de viaţă? Şi oare spărie-se rândunelele, când ajung în zborul lor la apa cea mare? Oare să întorc înapoi şi desperează pentru piedeca, de care au dat, ori doară

„Noi, cari ne petrecem traiul amar în sbuciumări zădarnice, nu înțelegem asemenea lucruri, dar tocmai de aceea rămânem uimiți când vedem curățenia, simplitatea, soliditatea și buna rânduială si în viața oamenilor de aici, și în lucrurile lor.

„Mă uit împrejurul meu, văd amestecul de tipuri, cele mai multe pocite, privesc în fețele oamenilor și în ochii lor și-mi aduc aminte de țara noastră frumoasă, și mănoasă și de frații mei cei atât de chipeși și de trupeși, atât de sprinteni și de deschiși la minte, dar atât de sleiți de muncă fără de cumpăt și de foame îndelungată, atât de storși de sudori și de lacrămi și atât de sălbatici în urma batjocurei neîncetate, pe care o sufer din partea celor lăpădați și părăsiți de Dumnezeu.

„Ce-ar eși din poporul acesta, dacă i-s'ar da tăria acum perdută a credinței!?

„Sunt între noi mulți ceice se fălesc cu „progresele“ realizate în timpul celor din urmă câteva zeci de ani, și voiu fi fost și eu câteodată în rândul acestora. Cu cât mai mult îmbătrânesc însă, cu atât mai mult mă pătrund de convingerea, că nu înainte, ci înapoi am dat, iar acum, de când mă aflu aici, mă întreb din ce în ce mai stăruitor, dacă o să ne mai putem ori nu ridică din tichăloșia la care am ajuns.

„Ce fel sunt „progresele“ ce am „realizat“!?

„Ni-am îmbunătățit întocmirile, ni-am întemeiat fel de fel de așezăminte, avem mai multă învățătură, suntem mai destoinici în toate și ni-am sporit bogățiile: toate acestea sunt fără valoare dacă suntem mai puțin fericiți decât părinții noștri, și noi înși-ne mai puțin fericiți ne socotim.

„Progresul“, așa cum l-am făcut, ni-a sporit trebuințele materiale, a sleit în noi puterea de a ne stăpâni pe noi înși-ne și ne-a mânat spre cea mai aspră luptă pentru traiul zilnic. Nemulțumit fiecare cu poziținea ce i-s'a creat prin nouele întocmiri și cu partea ce i-se face din bogățiile sporite și ne mai fiind nici unul în stare să-și găsească mângâiere și compensațiune în mulțumiri sufletești, ne-am înstrăinat cu toții și am ajuns să înspăimântăm lumea prin izbucnirile mâniei noastre.

„Nu, „progresele,“ așa cum le-am „realizat,“ cultura, așa cum am asimilat-o, învățătura, așa cum am primit-o nu ni-au ridicat, ci ne-au coborât, nu ne-au întărit, ci ne-au slăbit, căci ne-au înstrăinat de obârșia, din care am ieșit și-au făcut să ne înstrăinăm unii de alții și să căutăm mulțumirile vieții numai în cele materiale.

„Am scăpat adeseori vorba, că școlile, pentru care atât de mult jertfim, sunt așa cum le avem, o mare nenorocire pentru poporul nostru: o zic acum aceasta cu tot dinadinsul și aș vrea s'o strig tare, ca toți să mă audă și să-și dee bine seamă dacă grăiesc ori nu adevărul,

„Deșteptăciune, știință, îndemânătăcie, vigoare trupească și destoinicii sufletești, bogăție și putere, toate sunt arme primejdioase pentru cel lipsit de statornicia îndemnului spre bine, iar pe aceasta nu poate sa ni-o dee decât religiositatea adevărată. Ori și care ar fi religiunea, cel în adevăr pătruns de ea știe și să sufere și să rabde îndelung și să se stăpânească pe sine însuș, își înfrânează în toate împrejurările pornirile rele și face cu statornicie binéle — nu pentrucă a fost mântuit, nici pentruca să se mântuiască, ci pentrucă așa se poate simți fericit. Fără de religiozitate toate pornesc din impulziuni momentane, toate sunt întâmplătoare și îndoioase și cel ce azi face binele, mâne, în alte împrejurări și sub alte impulziuni, poate să-și piardă răbdarea ori stăpânirea de sine și să se folosească de puterile lui spre a face răul cel mai mare.

„Numai prin cultivarea religiozității astfel înțelese mai poate să fie scăpat poporul român de peirea, spre care-l duc „progresele“ păgânești ce s'au „realizat“ în timpul celor din urmă câteva zeci de ani.

„Prea s'au sporit în mijlocul nostru cei orbiți de puțina lumină ce au primit și nu mai sunt în stare să-și dee seamă, cât de primejdioasă e cultura, pe care o propagă: ne trebuesc preoți, înainte de toate preoți pătrunși de căldura credinței și destoinici de a propovădui adevărul, păstori sufletești cu deplină autoritate, cari pot să înfrunte relele porniri ale celor lăpădați de lege, să ocrotească și să mângâie pe cei slabi și să-și stăpânească și îndrumeze spre bine fiecare turma.

„Fără de asemenea preoți și învățători de toate gradele, literații, diregătorii nu pot să ne ducă decât la destrămare socială, de care jandarmii, judecătorii și oștenii nu pot să ne scape.

„În sufletele oamenilor trebue să fie simplitatea, soliditatea, curățenia și buna rânduială, dacă e vorba, ca ele să fie și în lucrurile lor și ca ei să poată trăi în pace în bună înțelegere împreună dându-și fiecare, ca aici, silința, de a îndulci viața celoralalți.“

Contra proiectului lui Apponyi. Preoții aparținători tractului protopopesc gr. cat. al Turzii, adunați în sinodul de primăvară, ținut la 26 April st. n. 1907 în biserica gr. cat. din Turda nouă, sub prezidiul protopopului Iosif Costiu, pentru pertractarea agendelor bisericești, luând la desbatere serioasă și proiectul de lege al ministrului de culte și instrucțiune publică Apponyi, prezentat camerei ungare referilor la școalele primare

---

urmând boldului, care le poartă, pleacă fără frică pe drumul cel lung, sigură fiind, că dincolo le așteaptă o viață mai principoasă?

Oare dacă de paserile cerului se îngrijește Domnul cel Atotpurtător de grijă, numai de făptura cea mai aleasă a mânilor Sale să-și fi uitat, și să nu-i fi sădit în inimă boldul după o țară unde să se poată ocroti în fața iernii? Și oare când pleacă omul la țara aceea, să fi perit întrânsul boldul, că cu întoarcerea primăverii să revină iar aici, să-și caute cuibul părăsit și decumva l'ar află prăbușit, să-și clădească altul nou?

Astfel de gânduri mă frământă, până când naia cu mers maiestos își croia drumul prin Quarnero, lăsând de-a dreapta Abbazia în fond cu Montemaggiore, Lovrana, Ika și celelalte localități, iar de-a stânga insula Cherso cu dealurile sale pustii, ici colea acoperite cu ceva tufării sărăcioase, cari se taie și ele pentru a fi transportate la Venezia unde să vând chip de lemne de foc.

E. V.

Ceasurile din urmă ale unui osândit.

Povestire de ***O. Klaussmann.***

În coridoarele închisoarei domnește o liniște înfricoșată de mormânt. Sgomotul produs de ceasul cel mare, aflător pe frontispiciul casei, se aude în toate unghețele, ca și pulsul unei inimi omenești, carea nu-și poate află liniște. Lumina ce luminează coridoarele întunecate, arde țișnind, și numai din când în când se aude pașul lin al temniterului, care deschide fără sgomot ușița singuraticilor chilii, spre a observă, fără ca să fie simțit pe locuitorul aceleia.

Înaintea chilii Nr. 12 petrece temniterul acum mai mult ca de obiceiu; fiindcă locuitorul ei, nu doarme, ci șede pe patul său, răzimat cu coatele pe genunchi și privește înaintea sa adâncit în gândiri. „Presimte oare?“ murmură temniterul întorcându-se încet spre casa de pază „presimte oare, că abia are să mai trăiască 24 de ceasuri?“ Da, omul acesta tiner, viguros, plin de viață, o presimte, el știe, că judecătorii l-au judecat la moarte, judecătorii, pe cari îi consideră de vrășmașii săi naturali, și ei vor execută sentința lor față de el, carele a început lupta contra societății și trebue să piară, fiindcă a rămas în minoritate față de dușmanii săi crudeli. El presimte, că peste puțin are să fie executat și că cererea sa de agrațiare va fi respinsă. Crima a fost așa de sălbatică, încât agrațiarea sa pare eschisă. El omorî doi bătrâni, cari i-se împotrivîră, când făcuse spargere la ei. El comise crima de frică, să nu fie descoperit, de oarece știa, că are să fie judecat la 15 ani. Atunci lovi cu ferul ce-l aveà în mână. Și amândoi bătrânii zăceau înaintea lui morți. Tocmai când stà cu ochii pironiți jos, văzù cele doue trupuri omenești veștede tresărind la picioarele sale; el vedea sângele străcurându-se prin perii albi, și atunci fù cuprins deodată de gândul, ce bine va fi pentru el, când nu va trebui să se cugete mai mult, când nu va aveà să mai privească nici treaz, nici în vis, aceste trupuri omenești înfricoșate.

El se gândì să fugă, dar puterea și energia îi erau paralizate, nu prin judecată doar, ci prin arătarea celor doi omorâți de el, cari îl urmăriau continuu. Ce să și facă el acum în libertate? Totuși ar fi prins din nou. Și dacă totuși i-ar succede, să se ascundă, unde să fugă dinaintea jertfelor sale, a căror umbră îl însoțià necontenit?

O, cum uria, jertfele acestea, omenimea întreagă, fiecare din bestiile acestea, cari aveau aceeaș făptură și vorbire la fel cu el și totuși îi erau vrășmași.

Dimineața intră în chilia condamnatului prim procurorul cu o comisiune judecătorească spre a-i vesti, că domnitorul a hotărât, a lăsà curs liber dreptății.

În ziua următoare la 7 ceasuri dimineața va fi esecutat la moarte. I-se spuse mai departe osânditului, că are drept a cere schimbări în mâncarea ce i-se va dà încă, dar beuturi spirituoase i-se vor dà numai puține, mai pe urmă îi împărtășiră, că-l va cercetà un preot, spre a-l pregătì de moarte.

Osânditul ascultase scrâșnind din dinți vestea aceasta, la carea să așteptase și să simți cutropit. În fundul inimei sale totuș nutria o scânteie de nădejde că va fi agrațiat. Moartea e împotriva firei. Și sufletul cu greu să despărțește de trup, în deosebi când acesta îi în vârtute și poate împlini toate condițiunile existinței.

confesionale — ca reprezentanții poporului gr. cat. din acest tract, în număr de 17000 suflete, aduc unanim următoarea Rezoluțiune:

1. Acest sinod luând la desbatere proiectul amintit, află întrânsul cea mai mare primejdie pentru școalele noastre confesionali gr. cat. deoarece el vatămă autonomia școlastică, garantată bisericii noastre — ca susținătoarea școlilor sale confesionali, prin legi fundamentali, care autonomie este în strânsă legătură cu autonomia bisericească; despoiată odată biserica de drepturile sale naturali și pozitive, referitori la școli, nu-și va putea împlini misiunea sa mare, sfântă și salutară și astfel nu va putea ținea la locul cuvenit moralitatea poporului, care este izvorul tăriei și al bunătății ori cărui stat, fără care s-au nimicit temeliile multor state mari și puternice.

2. Află mai departe acest proiect nedrept, neoportun și nepractic chiar și din motive pedagogice, deoarece el prin dispozițiile sale îngreunează desvoltarea practică a minții băeților, lipsându-i de posibilitatea de a-și desvoltà mintea și sufletul lor prin câștigarea cunoștințelor necesari în viață, pe cari numai în limba maternă și-le pot însuși.

3. Sinodul nu e în contra îmbunătățirii salariilor învățătorilor dela școalele noastre confesionali, ci din contra află de foarte necesară și urgentă această îmbunătățire și o pretinde din budgetul statului în înțelesul legilor deja existente, ca o recompenză dreaptă a jertfelor date de poporul român pentru susținerea statului, însa fără condițiunile grele și vătămătoare cuprinse în proiectul din chestiune.

3. Află în urmă, că acest proiect impunând deoparte bisericei, ca susținătoarea școlilor sale confesionale, numai sarcini îngreunătoare și nesuportabile, iară de altă parte despoindu-o de celea mai esențiale și importante drepturi asupra mersului învățământului și asupra disciplinii corpului său didactic, el va deveni un izvor de amărăciune și neîndestulire pentru naționalitățile nemagiare ale patriei noastre, sădind în inimile lor rănite sămânța neîncrederii și urei continue față de cei cari tind la despoierea și nimicirea însușirilor lor, moștenite dela Dumnezeu.

În consecință: Sinodul esprimă mulțămită fiască Esc. Sale Înalt Prea Sfințitului Domn Arhiepiscop și Metropolit Dr. V. Mihályi de Apșa, precum și Ilustrilor Domni Episcopi sufragani, pentru pașii energici făcuți până în prezinte pentru apărarea drepturilor bisericii noastre asupra școlilor sale, și-i roagă cu omagială supunere fiască, să facă și de aci încolo toți pașii posibili și legali la locurile și factorii competenți pentru apărarea și salvarea acelora din grozavul pericol ce le amenință.

Totodată esprimă mulțămită sinceră și respectuoasă deputaților naționali din Camera Ungariei pentru lupta dreaptă, energică și bărbătească ce desfășură acolo în combaterea acelui proiect, care tinde la nimicirea școalelor noastre primari confesionali și *în legătură cu aceasta a bisericei noastre strămoșești.*

* * *

Conferința preoților gr. cat. din tractul Țerei Oașului ținută în parohia Camărzana la 7 Maiu 1907, își ține de datorință strânsă, că având în vedere proiectul școlar despre salarizarea învățătorilor confesionali și comunali să-și esprime nedumerirea sa față de proiectul acesta.

Drept acea conferința protestează în contra acestui proiect, pentrucă ne știrbește ba chiar nimicește autonomia școlară a confesiunilor asigurată prin lege, ne vatămă dreptul natural, întrucât dacă acest proiect devine lege, atunci e ilusoriu orice progres real de învățământ. Adunarea este cuprinsă de îngrijire, ca la caz dacă acest proiect se preface lege, atunci confesiunile stau înaintea dilemiei că oare să rentează să-și susțină școalele cu atâta jertfă sau din contra să abzică de școale care-i impun numai sarcini și-i lipsesc de toate drepturile ce-i compet ca susținătoare de școală.

Cu un cuvânt conferința își esprimă din acest prilej cea mai justă temere, că prin proiectul acesta devenit lege, se va clătina în popor credința și viața religioasă-morală.

Camarzana 7 Maiu 1907.

în numele conferinței

Iuliu Darabant
protop tract.

Alesandru Mirișian.
not. tractual.

REVISTE.

Budapesta. Pe la începutul lui Iuliu Monarhul va veni în Budapesta să iee parte la sărbările, ce să vor aranjà cu ocasiunea aniversării de 40 ani dela încoronarea sa. Guvernul va face tot posibilul, ca aceste sărbări să succeadă, spre cinstea lui, cât să poate de bine — cu toate că e impuns și amenințat din toate părțile: acolea este criza croată, care dacă nu se va puteà aplanà, ușor poate să aducă căderea guvernului; funcționarii dela căile fierate ungare încă-l amenință cu grevă generală: refuzăm fărimăturile și sdrobim lanțurile" îi strigă ei, —

Osânditul are să trăiască încă 24 de ceasuri, puțin timp, pentru acela, care știe, că după aceste 24 ceasuri urmează moartea; Și pe când prinsonierul se gândește la cea din urmă nădejde distrusă, bate ceasul, și o jumătate de ceas din cele 24 a trecut. Ceialalți oameni, după cele 24 de ceasuri, vor respirà, trăi și gândi, ei se vor bucura de plăcerile vieței, de razele soarelui, de mâncări și beuturi, și el să se lapede de toate acestea, fiindcă inimicii lui au făcut o lege, prin carea-l pot lipsi de viață! Cu ce drept au adus ei astfel de legi, cu ce drept s'au pus judecători peste el, cu ce drept îl pot omorî ei, cari n'au puterea, a dà altuia viață, ei, cari nici lui nu i-au dat viața?

În pieptul osânditului se naște o furie sălbatică, nebună, ascunsă încă în inimă, carea n'a erupt încă în nebunie. El sare în sus. Și umblă prin celă ca un animal sălbatic. Ochii săi rătăcesc peste pereți, gratii, fereastă și peste ușa de fier, carea închide cela sa, ca și cum ar căutà o ieșire, pe unde să se poată mântuì și scăpà cu fuga.

Temniței intră înlăuntru și întreabă de cea din urmă dorință a osânditului. Acesta abzice, a cere ceva deosebit de mâncare și de beut. El apostrofă aspru pe temniței zicându-i, că ar dori să fie esecutat la moarte imediat. Dar temniței, obicinuit cu astfel de oameni, zimbește și zice:

„Ei prietine, asta-i o istorie veche; aceste din urmă 24 de ceasuri pentru oamenii ca tine sunt prea scurte și iarăș prea lungi. Eu cred, că pentru voi toți e mai grea pedeapsă, că 24 de ceasuri trebue să priviți în ochii morții, decât dacă a-ți fi esecutați la moarte deodată, fi cu răbdare numai prietine, trec și acestea 24 de ceasuri, și ai trecut peste toate."

El părăsește râzând cela osânditului. Nu brutalitatea l'a îndemnat, a grăì astfel. E obiceiul, care nu-l lasă să simțească situațiunea înfricoșată, cutropitoare. El a văzut 30, 40 de osândiți de aceștia, cari au fost apucați de frica nebună a morții, și cu cuvintele, zise osânditului, au avut poate intențiune bună. Dar acestuia îi arată, că pentru el nu-i nime cu compătimire, că pentru el nu este inimă omenească, carea să simțască cu el, să-l mângâie în oara aceasta înfricoșată. Ce n'ar da acum, dacă i-ar strânge un om mâna, dacă i-ar șopti cineva cuvântul, „curaj," ori „resignațiune!" Ce n'ar da, dacă ar puteà privi în niște ochi, cari ar fi țintiți asupra lui plini de compătimire.

Până ce a fost afară liber, ca criminal, n'a băgat în seamă astfel de simțeminte, când auzià vorbind pe soții săi. El nu știa ce-i prietinia, nici dragostea părintască; căci el nici nu cunoscuse pe părinții săi, nici iubirea față de femeie, dacă ar fi trebuit să fie alta decât sensualitate. Și acum, în ceasurile cele mai înfricoșate și din urmă a vieții sale, simțește lipsa compătimirei, a dragostei omenești.

El îngenunchie plângând înaintea patului său, este cutropit de simțul singurătății, a trebuì să se despartă de viață fără a aveà lângă sine o inimă compătimitoare, simțul acesta produce în el simțeminte ca în un copil, care fù lăsat singur în o pustietate. El nu se simte ușurat nici prin lacrimile ce-i curg din ochii arzânzi. El simte numai, că furia sa se preface pe încetul în înduioșare, în timiditate și în frică. Da, îl cuprinde o frică, o frică mare de aceea, că poate să fie ceva din colo de viață, că nu să isprăvește, când i-se va tăià capul, ci că sufletul său va trece în locuri necunoscute, în cari va fi tras la răspundere. Pentru ce-i vin în minte oare acum cuvintele înfricoșate ce i-să întipăriseră în minte ca copil, despre iad, și pedepsele lui, și despre răsplată după moarte? Pentru a crede acum deodată în ele, de cari până aci își bătea joc? El crede, fiindcă și lui numai în minutul acesta i-a venit credința în iubire și compătimire, în lipsa neapărată, a câștigà dragostea societății omenești și nu ura și inimiciția ei.

(Va urmà).

FLORICELE DE CÂMP,
schițe ușoare. De A. C. DOMȘA
Prețul 1 coroană.

iar socialiștii? — acestia sunt cei mai temuți, cari țînteso de-adreptul la sdrobirea puterii feudale.

România. Din colo e mare frământarea electorală. Țăranul cel nesocotit până acuma — dar pe care să razimă viața Românei — să mișcă dimpreună cu toți voitorii lui de bine. Însuflețiții luptători ai celor oropsiți și batjocoriți: N. Iorga și A. C. Cuza, și-au pus și ei candidatura lor. Alegerea lor va fi una dintre cele mai frumoase isbânzi a chestiei țărănești.

Austria. În 23 c. au fost alegerile dela balotage. La aceste alegeri au câștigat cu deosebire partidul boem, socialist și creștin.

Partidul cel mai puternic — în urma fusiunei centrului cu social creștinii, — va fi al creștinilor, după acesta este al socialiștilor.

Intorsătura ce a produs'o în Austria votul universal a spăriat rău coaliția. S'au ridicat la suprafață elemente dușmane nisuințelor și tendințelor ungurești.

Spania. În Madrid s'a săvârșit cu mare solemnitate botezul infantelui spaniol. La acest act au luat parte mulți principi, reprezentanți ai curților europene. — Regele cu acest prilej a dat amnestie mai multor osândiți, — a făcut mai multe donațiuni de caritate și a ajutorat cu bani pe saracii din Madrid.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Curatoratul din Sânnicolaul mare, diec. Lugojului, aduce mulțumite credincioșilor Dimitrie Barantiș din Sânnicolaul mare și Ioan Constantin din Daneș, emigrați în orașul Lausville, din America de Nord, cari au dăruit sf. Biserici un prapor de mătasă în valoare de 160 cor. și o cruce de argint de China în preț de 40 cor. Sânnicolaul mare la 7 Maiu 1907. Vasile Deciu paroh, Nicolau Paști curator prim., Cornel Deciu cantor-învățător.

Din Arhidieceză. *Simeon Zehan*, parohul Bretcului, a fost numit paroh al Cașvei, (tr. Regin). *Alexandru Maior*, paroh în Tirimia mare, a fost numit în aceiaș calitate la Ulieșul mare, distr. Pogăceaua. Până la sfârșitul acestei luni e deschis concurs pentru completarea parohiei Mureș-Uioara și a protopopiatului de acelaș nume. Venitele congruali ale parohiei fac 1344.86 cor. salarul protopopesc 400 cor. și celealalte venite obicinuite. — O bună înoire aflăm în cercularile arhidiecazane: se notifică clerului preoții repauzați spre a fi pomeniți în rugăciunile confraților.

Din dieceza de Lugoj. *Dr. Laurean Luca*, fost paroh în Comlosul mare și protopop a Torontalului, a fost numit paroh și protopop al Aradului. Văduvelor și orfanilor de preoți li-se împart ajutoare pe 1907 în suma de 8130 cor. cu totul sunt 30 văduve și 30 orfani. Cel mai mic ajutor e de 140 cor. pentru o văduvă și 80 cor. pentru un orfan.

Hymen. Aflăm cu bucurie de logodna dșoarei *Alexandrina Moldovan* din Blaj cu dl *Dr Iustin Pop*, advocat în Deva. Să fie într'un ceas de fericire!

— *Ioan Vodă* și *Viorica R. Burian* invită la serbarea cununiei lor, ce se va celebră în 2 Iuniu n. a. c. la 4 oare d. a. în Biserica gr. cat. din Borza.

— *Dr. Victor Gaël și Zenobia Trif* logodiți.

— *Virginia Morariu* fica preotului din Juriu, s'a logodit în 7 Maiu a. c. cu *Ioan Neamțiu Nicolescu* cantor-docente gr, cat în Juriul de Câmpie.

Fondurile arhidiecezane. Fondul subsidiar al preoților, alimentat an. de an cu rescumpărări de felicitări, contribuiri mai ales din partea preoților gremiali, decât din partea celor externi, pe cari îi interesează mai aproape, a ajuns, cu sfârșitul anului trecut la cifra de 8893·09 cor.

Petreceri. Junimea școlară dela gimnaziul superior fundațional din Năsăud invită la *Maialul* ce-l va aranja sâmbătă, în 25 Mai st. n. 1907, în castru, eventual în sala de gimnastică. Venitul curat e destinat în favorul fondului de requisite dela gimnaziu.

„Foița“ numerului de azi, cuprinde începutul unor serii de articoli, scrise de un distins colaborator al foi noastre, — atragem osăbită atențiune a iubiților nostri cetitori.

Știri literare. Dela Institutul „Minerva“ din București, primim: M. Sadovean: La noi în Viișoară, schiță și nuvele, cari dau o nouă dovadă de frumoasele talente ale autorului. — Dunăreanu: Chinuiții, cuprinzând povestiri din viața grea a lucrătorilor din porturi. — Caraivan: La șezătoare, povești și glume din viața poporului dela sate. — Basarabescu: Vulturii, schițe și nuvele copiate cu un puternic spirit de observație din viața de toate toate zilele. — Iorga: Prin Bulgaria și Constantinopol, prețioase note de călătorie și și mai prețioase indicațiuni pentru cei ce vor să călătorească la Constantinopol.

Prelegeri poporale. După sărbătorile Paștilor s'au continuat șirul prelegerilor poporale ținute de comitetul despărțământului Blaj al Asociațiunii. Așa la dumineca Tomii s'a ținut la Sâncel, sub conducerea directorului despărț. prof. I. F. Negruț, și la Iclod, sub conducerea vicedirect. A. C. Domșa. La Sâncel, după cuvântul de deschidere, a vorbit prof. Ștefan Roșian, esplicând amănunțit legea poliției de câmp și dând prețioase povețe. Prof. Negruț a vorbit apoi despre crumpene și cultivarea lor, iar la urmă dnul Morariu prov. domin. a vorbit despre îngrijirea vitelor. La Iclod delegaților comitetului li s'a făcut o prea frumoasă primire. Întreg poporul le-a ieșit înainte aclamându-i și apoi în sunetul clopotelor au intrat în sf. Biserică ce strălucea de albă și curată. Aci dl Domșa în o cuvântare mai lungă a vorbit despre Asociațiune, istoricul fundării ei, țintele ce urmărește și a esplicat rostul acestor prelegeri. Prof. Dr. A. Chețianu a vorbit despre cruțare: cruțarea banilor și folosul băncilor, apoi cruțarea sănătății și boalele provenite din beutură. Vorbitorul a adus număroase pilde spre întărirea vorbelor sale. La sfârșit dl Domșa a vorbit despre învățătură și folosul cetirii cărților bune, cetind câteva poesii de Coșbuc și Alexandri. Protopopul Lita mulțumește delegaților comitetului pentru plăcutele ceasuri și folositoarele povețe și îndeamnă poporul în frumoase cuvinte să le urmeze. — În 18 crt. s'a ținut prelegerea în marea comună Mihalț sub conducerea dlui A. C. Domșa, care a relevat poporului datorința ce avem cu toții de a înainta pe toate căile și a arătat cum Asociațiunea ne ajută la aceasta nisuință. Dsa dă cuvântul prof. Dr. I. Rațiu, care vorbește foarte frumos în un lung discurs despre începutul neamului românesc și termină arătând poporului câțiva scriitori însemnați pe terenul literaturii poporului. Dl Emil F. Negruț, provizor dominal, dă câteva povețe economice foarte bune despre napii de nutreț, cultivarea lor și folosul lor în economie. La urmă prof. Dr. A. Chețianu vorbește despre alimente, arătând cu pilde, cum țăranul adese e mai gata să cheltuiască pe alte lucruri nefolositoare bani mulți și să fie sgârcit, când e vorba să-și îngrijească trupul și sănătatea sa. Terminându-se prelegerile, preotul local, George Pop, aduce în numele poporului calde mulțumite pentru ostenelele ce-și dau cei puși în fruntea despărțământului pentru luminarea poporului și înaintarea lui pe căi bune și folositoare. — Și aci ca pretutindenea, s'au împărțit poporului cărticele de cetit. — Țin să amintesc aci, cu laudă că un grup de pedagogi din Blaj au cântat și declamat câteva poesii procurând poporului câteva momente de plăcere și distracție.

Avis. Curatoratul bisericesc gr.-cat. din Cs.-Gorbó, comitatul Solnoc-Dobâca, aduce la cunoștința curatoratelor bisericești, cumcă după ce și-a terminat zidirea bisericei celei noue, vechia biserică carea este din material bun de lemn, o va vinde în 15 Iuniu a. c. Doritorii de a reflectă la cumpărarea aceleia, sunt rugați a se adresă subscrisului curatorat. Cs.-Gorbó, 14 Maiu 1907. Iovian Andreiu, vice-protopop gr.-cat. Aurel Mezei, curator primar.

Cei dintâi. Ni se comunică din Sibiu: La 23 Martie a sosit la Conzistoriul de aci asignațiunea ministrului de culte pentru întregirea salariilor profesorilor dela gimnaziile din Brașov și Brad. Și să nu se uite, că biserica sf. Niculae și-a mărit subvenția dată școalelor din Brașov și dela universitatea săsească s'a primit o sumă considerabilă tot pentru aceste școale. Și cu toate acestea se găsesc oameni, cari cearcă să îmbete lumea, că uniții dela Oradea au primit cei dintâi ajutorul dela stat.

Bancnotele de 5 fl. și 50 fl. se mai pot schimba până la 1 Aug. crt. cei ce au astfel de bani, să grăbească ai schimbà, că dela data de mai sus își perd valoarea.

Stări triste. Ni se scrie din Țapu, că cu prilejul nefericirii, ce a ajuns comuna aceea la 6 crt. când un foc violent a prefăcut în ruine 53 case, între cari jumetate români, cauzând pagube enorme, s'a dovedit cât de puțin se face din partea administrațiuni pentru îngrijirea avutului cetățenilor. Pompele de apă pentru procurarea și repararea cărora se cheltuește aproape în fiecare an sute de coroane, cu astfel de ocasiuni sau nu se mai găsesc, sau sunt absolut de nici un folos. Se cere cu inzistință îndreptarea acestor stări triste.

Dela Academia română. Mercuri înainte pe Paști s'a închis sesiunea anului 1907. Membru ordinar în locul lui Florian Porcius a fost ales dr. Grecescu, prof. universitar și un distins botanist. Inainte de închidere, membrii D. A. Sturdza și T. Maiorescu pronunță discursuri elogioase la adresa fostului prezident I. Kalinderu.

Spre știre. Incă în Martie a. c. s'a publicat în foaia oficioasă a comitatului nostru (Alba inf.) ordinațiunea, prin care, întrarea în birturi ori în crijme, a băieților mai mici de 15 ani, se oprește. Birtașul ori crijmarul, care nu ține seamă de aceasta ordinațiune, se pedepsește până la 100 cor. eventual cu închisoare corespunzătoare. Recomândăm atențiunei cetitorilor nostri aceasta ordinațiune aspră, dar foarte bună. Azi, când alcoolismul amenință cele mai largi pături ale poporului și se apropie ca o ciumă, care destramă și distruge moravurile bune, averile și pe urmă viața multora, prind bine astfel de ordinațiuni.

Posta Redacțiunii.

Onea. Sositi va urmà.

O. P. Deși scrisele Dtale le ținem de prisos, totuș le vom dà loc în numărul următor.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 2

IV.

În ceialaltă zi Corintul erà împodobit sărbătorește. Alergarea cu căruțele erà nu numai foarte interesantă, ci erà și cea mai veche. Emularea aceasta decurgea cu mare solemnitate transportându-se la locul jocului statuiele tuturor zeilor, cari erau duse acolo în care de triumf. Conductul s'a pornit înainte de amiazi sub conducerea lui Lentulus. El purtà pe umeri o mantie de gală, galbină, ținând în mână insigniile de guvernator roman. Lui îi urmau tinerii familiilor fruntașe pe cai arabi focoși, acoperiți cu țoale țesute în aur și încărcate de pietrii scumpe. În urma călăreților veniau cei ce aveau să ia parte la emulare, în frunte cu Lucius, biruitorul de ieri. Căruța lui erà admirată pretutindeni. Erà o bigă alcătuită din aur și fildeș, trasă de patru cai de Nubia, cu hățuri în coloarea purpurei.

Lucius purtà o mantie verde, cu închietori de aur, pe cap, în locul cununei de lauri, aveà o coroană de aur, iar barba îi erà presărată cu pulbere de aur. În urma lui venià un tinăr din Thessalia cu căruța de bronz, trasă de patru fugari din Thracia, mai apoi un Athenian și un Sir. Chiar în urma conductului, venia un grup pedestru, cu fanfare de argint; acestia aveau să anunțe, în sunet de fanfare, numele biruitorului. Abia după câteva ceasuri ajunseră la circ. Toate locurile erau ocupate și cei rămași pe afară, ocupară coperișele caselor și colinele învecinate.

Dupăce se așezară guvernatorul și judecătorii, apărù un crainic călare, încunjură de trei ori circul, în galopul calului, apoi desfășură o flamură verde, aruncându-o înspre emulanți; acesta erà semnalul, că întrecerea se începe.

Trăgând sorți, Sirul ajunse la locul prim, Athenianul în al doilea, Thessalianul în al treilea, iar Lucius în al patrulea, va să zică în locul cel mai rău.

Mulțimea așteptà nervoasă să se dea signalul de plecare, pariând asupra reușitei. Deodată s'aude fanfara, și într'o clipă se suprimă orice zgomot. Lanțul de aur, care erà întins înaintea carelor, se slăbănogì, și ele porniră într'o goană vijelioasă. Făcuseră deja de două ori ocolul și cele patru căruțe erau tot alături, dar privitorul ager înțelegeà deja, care o să iasă biruitor. Cursa luă o nouă fază la încunjurul al treilea. Thessalianul Atenianul și Sirul începură a-și îndemnà caii cu strigăte și pocnete de biciu; singur Lucius remase liniștit și pentru mai departe. Erà, pe semne, sigur de reușită. Atunci se întâmplă un lucru neașteptat: Lucius, voind să-și tragă mai bine pe umeri mantia, care fâlfâià, în goana fugarilor, scăpă biciul din mână. El își oprì căruța, și spre marea mirare a tuturor, se cobori să-și ridice biciul, apoi se întoarse iarăș la căruță, fără a se grăbì însă. Ceialalți îi trecuseră binișor pe dinainte. În loc să pocnească din biciu, el scoase de sub manta o fluerice de argint și suflă în ea prelung. Cei patru fugari o rupseră atunci într'o goană nebună, spre țintă.

Ceialalți remaseră departe în urmă și când Sirul ajunse și el la metă, Lucius luase deja premiu de o sută de talanți romani, pe cari îi dete numai decât guvernatorului Lentulus, ca să-i împartă între săracii din Corint. Îi făcù apoi semn lui Sporus, care îi aduse un porumb alb. Lucius luă o petea albă de sub manta, legându-o de aripa porumbelului, ca semn de izbândă, apoi îi dete drumul. Porumbelulul se roti de câteva ori deasupra circului, apoi o luă înspre casa Actei — căci *al ei* erà — ducându-i vestea nouei biruințe.

V.

Izbânzile lui Lucius puseră în uimire întreg Corintul. Vedeau în el un erou din lumea basmelor; unii credeau că au de a face cu chiar un zeu. Credința aceasta o sprijinì și faptul, că Lucius li-se arătase în ziua precedentă, încununat cu coroana de aur alui Joie și chiar barba îi erà presărată cu pulbere de aur. Emulanții, văzând rușinoasa înfrângere a celoralalți, cu prilejul emulării cântăreților, renunțară de a mai rivalizà cu Lucius.

Rămânând fără concurent, putea să ia premiul numai decât, el însă declară, că vrea să cânte.

Glasul lui argințiu pătrunse în sufletele dela cele dintâi acorduri. El cântà vitejiile Grecilor antici, trecutul de glorie al Corintului ... La sfârșit, cântă dragostea unui domn puternic și a unei fete sărace, cari numai după multe încercări au reușit să fie fericiți. Partea aceasta a poemei, a cântat-o cu atâta sentiment și cu un glas așa de duios, încât toate femeile rămaseră adânc impresionate.

Acte îl ascultà tremurând în tot trupul, și când s'a mântuit cântarea, biata copilă chinuită leșină pe umărul tatâ-său. Lucius observă efectul, și când fata își veni în ori, întinse brațele înspre ea, cu priviri rugătoare.

Acte roșindu-se, își desprinse cununa de flori de portocali din păr și i-o aruncă lui Lucius.

* * *

În zori de zi, nava aurită se îndepărtase deja din apele Corintului, ducând cu sine pe cea mai frumoasă fecioară a Geciei, care își părăsise țara și pe tatăl său, ca să fie alături de — iubitul ei.

Răzimată de umărul lui Lucius, Acte privia mută și nemișcată la îngustul petic de pământ ce abia se mai zăria, la pământul Elladei, care se pierdea în negura depărtării.

N'avea să-l mai revadă niciodată!

VI.

În ceealaltă zi, când să trezi tinăra fugară, să afiă într'o sală mai mare a navei. Lucius ședea lângă ea, mângâindu-i buclele, iar cevaș mai departe erà tigroaica Phoebe pe un covor de purpur. Erà încă noapte, prin apertura coperișului să întrăzerea cerul albastru al Elladei preserat de nenumărate stele. Nava luneca așa de încet, încât să părea un leagăn uriaș, pe care marea îl clătină cu grije, după cum clătină mamele leagănul copilului. De jur împrejur totul erà așa de liniștit și da mângâios, încât Acte crezu pe o clipă, că totul e numai vis și, că să află încă acasă, la tatăl său.

Dar Lucius, care-i supraveghià și cea mai mică mișcare, băgă de seamă trezirea ei și dete un semn, bătând odată din palme. Numai decât întră o sclavă tinără și frumoasă, ținând în mână o luminiță de ceară aprinsă, cu care dete foc candelei de aur, care atârnà la picioarele patului. Acte o privì cu atențiune și cu stăruință, căci sclava, pe care o vedea acum pentru întâia oară, îi venia cunoscută. Trăsăturile ei îi amintiau de altele de curând cunoscute, dar nu-și putea aduce aminte cu cine anume samănă. Gândurile să încrucișau de-avalma în capul fetei, încât aceasta își închise ochii sub povara lor, lăsându-se iarăș ostenită între perne. Lucius, crezând, că iarăș are să adoarmă, îi spuse sclavei, să veghieze lângă Acte iar el părăsi sala. Rămasă singură cu Acte, sclava o privi îndelung cu mare compătimire, apoi să culcă lângă Phoebe pe covorul de purpur lăsându-și capul pe spatele fiarei. Tigrul trezit din somn își deschise pe jumătate ochii sălbatic scântăitori, dar când văzù, cine s'a așezat lângă el, îi linse de două-trei ori mâna, apoi să întinse a lene, ca și când ar fi voit să-și urmeze somnul. În curând să auzì o muzică minunată de pe bord; erà aceeaș muzică, pe care o auzise Acte, când nava întrà în sinul Corintului. Mai apoi să auzi un puternic solo bărbătesc. Lucius cântà imnul către Neptun. Acte reamintindu-și strofele auzite în teatru, vrăjită de puterea muzicei, să ridică privind bolta înstelată. Remușcarea și mâhnirea i-se spulberă deodată, rămânând sub stăpânirea unui singur gând și a unei singure simțiri, sub aceia a iubirii vecinice. De mult să împrăștiaseră deja acordurile muzicei pe aripile vântului, și Acte tot ascultà încă pierdută în reverii. Într'un târziu își întoarse capul și dete iarăși cu ochii de sclavă și pentru a doua oară fața aceia i-se părù cunoscută În sfârșit o întrebă:

— Cum te chiamă, fetițo?

— Sabina — răspunse sclava.

Acte să cutremură de nou auzindu-i glasul, căci și acesta i-se părea foarte cunoscut, apoi o întrebă iarăș:

— Din ce neam ești?

— Nu știu nici de unde sunt, căci mi-am părăsit patria în cea mai fragedă vârstă.

— Cine e stăpânul tău?

— Eri erà Lucins, iar astăzi stăpâna mea e Acte.

— Îl slujești de multă vreme?

— Decând m'am pomenit.

— Atunci de bună seamă i-ai fost slugă credincioasă.

— I-am fost ca și copila lui.

— Vino dar, șezi lângă mine, pe marginea covorului, și să vorbim despre el.

(Va urmà).

HÂRTII VECHI.

Circularul pastoral alui Halmagi din 1798.

Rânduială pentru Moşi, cum se cade a se face după aşezământul de lege a Bisericii noastre a răsăritului.

(Continuare şi fine)

In fostul district al Năsăudului căzând pradă focului revoluţionarilor din anii 1848—9 toate documentele, am crezut a nu fi fără folos publicarea circularelor acestora alui Halmagi, a vicarului piu, despre care atât de puţine cunoştinţe biografice avem şi despre care însuşi prepozitul Macedon Pop în „activitatea vicarilor foranei din Năsăud" vorbeşte fără chiar ai cunoaşte numele de botéz. Aceste circulare [1]) dovedesc îndestul cultura superioară teologică alui Halmagi, dovedesc zelul său în conducerea vicariatului, pietatea şi grija neadormită pentru îndreptarea moravurilor şi pentru *mântuirea* sufletelor poporului *credincios* şi a preoţilor. Valoarea pastorală a acestor circulare nici azi nu a scăzut. Cu atari vicari a bună seamă vicariatul Năsăudului şi-a putut uşor elupta renumele, cel are. Acestea circulare le-am descris fidel din Matricula născuţilor parohiei Săniosef, care esistă încă dela anul 1769 şi în care se află scrise cu litere cirile. După numita matriculă acestea sunt cele mai vechi „porunci vicărăşeşti". A bună seamă porunci vor fi mai fost, dar nu le-au scris sau pentrucă preoţii nu ştiau scrie, ci numai ceti puţin, sau că doară — tot din asta conziderare — li-să împărtăşiau preoţilor numai verbal la „săborul (raportul) vicărăşesc", care să ţinea în tot anul în Năsăud şi la care erau obligaţi sub grea pedeapsă — a participà toţi preoţii vicariatului.

Conziderând împrejurarea, cum îşi intitulează Halmagi preoţii în toate circulările sale, să pare că vicariatul s'a numit dela început *„al Năsăudului"* şi nu al Rodnei, cum se numeşte azi. Aşa scrie Halmagi în circularul pastoral din 29 Ianuar 1797 (Unirea 1904 Nr. 33) ca adresă: *„Cinstitului cliros din cinstitul vidic milităresc al Rodnei şi din tot cuprinsul vicăriei Năsăudului . . ."*; în cel din 18 Febr. 1797 *„Frăţiilor voastre cucernici preoţi* ***din eparhia Năsăudului***"; tot astfel în cel din octomvrie 1797 (Unirea 1905 Nr. 8). In toate celealate circulare nu să află dovadă nici pro, nici contra; apare însă ca un ce nou subscrierea vicarului Nemeş în un circular din 12/VII 1808 „a vicarăşiei *Rodnei* administrator".

Cel dintâi vicar în Năsăud a fost Para, şi după el a urmat Halmagi. Inainte de Para în Năsăud n'a fost vicariat, ci protopopiat. Prepozitul M. Pop în Activitatea vicarilor (pag. 9 şi 10) presupune, că antecesorul lui Para ar fi fost un protopop cu numele Naszodi. Aceasta e greşit, deoarece înainte de Para în Năsăud a fost protopop *Ieronim Kalnoki*. In biserica din Romuli (Strâmba) stă scris pe o icoană din partea dreaptă a fruntarului: „Fiind vlădică Grigore Maier, iară protopop districtului Ieronim Kalnoki din cinul Marelui Vasile s'au făcut şi s'au zugrăvit catapiteasma aceasta cu sirguinţa şi ostăneala popi Cozma Urătului prin George şi Iosif Iminovici din Blaj. Anul 1778, iar măestrul lemnar a fost fără plată omenească Petre Cârdan 1778". [1]) Kalnoki a rămas în Năsaud până prin 1780 când să vede a se fi retntors în Blaj. [2])

Inainte de Kalnoki să aminteşte în Năsăud un protopop *„Anton"*, care cu ocaziunea tragerei lui Todoran pe roată încă a fost împărtăşit în pedeapsă de 100 bote; [3]) iar la sinodul din 1739 să numără între participanţi şi *„Atanasius archidiaconus Naseudensis"*. De aici să vede, că e greşită părerea lui M. Pop, care deduce, că protopopiatul Năsăudului s'a înfiinţat după introducerea graniţei. Cât ar fi de frumos, dacă oamenii competenţi ar lumină întunerecul, ce zace asupra timpurilor trecute faţă cu ţinutul Năsăudului!

Şt. Bezilă.

[1]) Vezi Unirea 1904 Nrii 33, 34, 35 şi 36; apoi 1905 Nrul 8.

[1]) Acest Cârdan spun oamenii, că a fost din Rodna şi contrăgându-şi ceva pedeapsă mare sub sistemul de graniţă, ca să fie iertat, a făcut gratis biserica din Romuli fiind măestru foarte bun.

[2]) Transilvania 1902 III. 104.

[3]) Monografia Rodnei noue p. 37.

Bibliografie.

Dr. Augustin Bunea, *Mitropolitul Sava Brancovici*, Blaj, 1906. Broşură de 99 pp. în 8°. Broşura dlui A. Bunea, autorul însemnatelor cercetări asupra „Vechilor episcopii românesti" şi asupra „Episcopilor P. P. Aron şi Dionisie Novacovici", este o broşură de cuprins polemic, provocate prin neadevărurile istorice şi atacurile nedrepte ce părintele V. Mangra a strecurat în scrierea sa „Mitropolitul Sava II Brancovici (1656—1680)" la adresa autorului. I-a fost uşor dlui Bunea să arete inaintatea părerii că Românii ar ar fi avut trei episcopii sau mitropolii în sec. IX: această părere este atât de absurdă, pentru cei ce cunosc istoria noastră veche, încât e de mirat că se mai poate găsi cineva care s'o susţină. Ceva mai grea e chestiunea episcopilor Vadului şi Geoagului, înfiinţate pe timpul lui Ştefan cel mare şi a lui Radu cel mare, asupra cărora dl Bunea îşi spusese părerile sale în „Vechile episcopii românesti" (Blaj 1902) şi pe care le modifică acum, conform izvoarelor şi studiilor publicate de atunci încoace. Şi mai complicată e chestiunea mitropolitului Sava Brancovici, pe care dl Bunea nu-l numeşte al doilea, fiindcă n'a existat un alt Sava înaintea lui. Dl Bunea dovedeşte, contrar părerilor răspândite, că acest Sava nu e coboritor din despotul sârbesc Gheorghe Brancovici († 1456); că genealogia scrisă de fratele său Gheorghe cel care a jucat un oarecare rol politic în Ungaria pe timpul lui Apafy, conţine o sumă de scorniturі tendenţioase; că Sava Brancovici nu erà înrudit nici cu Brancovenii, nici cu Cantacuzinii noştri. Dsa rectifică apoi erorile părintelui Mangra în ce priveşte istoria mitropoliei române din Transilvania, pe care o crede, ca şi dl Iorga, întemeiată de Mihai Viteazul, şi trecând apoi la Sava Brancovici arată, cu multe amănunte, că acesta, departe de a putea fi privit ca un apărător al ortodoxiei române din Transilvania, trebue conziderat ca un episcop calvinizat, — nu din convingere religioasă, ci din interesul de a se menţineà în scaunul episcopal. Discutând apoi chestiunea dării lui în judecată şi a condamnarii lui de către soborul românesc, dl Bunea caută să întărească convingerea celor ce cred că Sava a fost condamnat numai pentru faptele sale immorale, pe care le descrie cu un lux de amănunte foarte dureroase pentru noi, dar care par a fi foarte adevărate.

E regretabil că scrierea dlui Bunea conţine expresiuni extrem de violente şi neliterare la adresa adversarului său; este însă şi mai regretabil că acesta a căutat să răspândească cu intenţie în publicul românesc din Ardeal idei greşite asupra destoiniciei ştiinţifice şi bunei credinţi a dlui Bunea, de care îl desparte şi deosebirea de confesiune (dl Mangra e ortodox, dl Bunea e unit) şi deosebire de convingeri şi apucături politice.

Dl Bunea, — care e astăzi, fără discuţie, cel mai distins istoric între Românii din Transilvania şi Ungaria, şi care şi-a câştigat prin numeroasele sale lucrări merite incontestabile pentru istoria bisericei române din ţările coroanei Ungureşti, — are dreptul să fie amărît de lipsa de recunoştinţă ce i-o arată unii compatrioţi ai săi, orbiţi de patimi personale sau confesionale. Aceştia sunt însă, ca oameni de ştiinţă, atât de inferiori domniei-sale, încât putea să treacă cu vederea peste aprecierile lor. Adevărurile istorice şi meritul celui ce le-a descoperit nu pot rămânea mult timp nerecunoscute.

„Convorbiri Literare" Nr. 9.

„**Păstorul sufletesc**" periodic de predici, nr. 5 cu următorul sumar: Partea I. A celui întru sfinţi Părintelui nostru Ioan Damaschin preotul cuvânt de sf. şi marea Vinere şi de sf. Cruce, trad. de Samuil Clain. — Ziua I. de Paşti, de Ioan Turdean, preot. — Serbătoarea sf. Georgiu, de George Maior preot. Dumineca Tomii, de Clemente Pop preot. — Dumineca Mironosiţelor, de Graţian Flonta preot. — Dumineca slăbănogului, de Iacob Marga preot. — Predică la sfinţire de Restignire, de Vasiliu L. Pop protopop. — Preotul legii noua, de Ariton M. Popa protopop. — Partea II. Liturgica sau tâlcuirea ritului bisericei răsăritene române, de Laurenţiu Sima, preot în Sig. — Corespondenţă. Cronică. Bibliografie. Poşta red. şi adm. — Partaa III. Publicaţiuni.

„**Luceafărul**" Nr. 9 cu următrorul sumar: G. Murnu. Monumente antice din Roma. — I. V. Sorica, Din adâncuri (poezie). — I. Ciocârlan, Inimă de mamă. — Octavian Goga, Învierе (poezie). — Dinu Ramură, Adio (poezie). I. Borcia, Ifigenia în Taurida de Goethe (Actul III, Scena II). — I. Agârbicean, Domnişoara Linuţa. — M. Cunţan, Cântec (poezie). — Liliac, Plec şi eu (poezie). — Dări de samă, M. Sadovean: Mormântul unui copil. — Notiţe bibliografice: Al. Ţiplea, Poezii populare din Maramureş; Doamne ajută-ne; Problema responzabilităţii juridice a statului şi a comunelor cu privire la ultimele răscoale ţărăneşti; Hipnotizm şi Spiritism. — Ilustraţiuni. Forul roman (trei vederi).

Proprietar-editor: **Aurel C. Domşa.**
p. redacţie responz.: **Augustin Gruiţia.**

Medicii de mult recunosc şi recomândă ca cel mai bun purgativ apa purgativă FRANZ JOSEF, un purgativ sigur şi plăcut. (19) 4—52

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	3·1
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
8·02	tren mixt	8·44
2·45	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fiecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate. — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 6–10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 48–52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

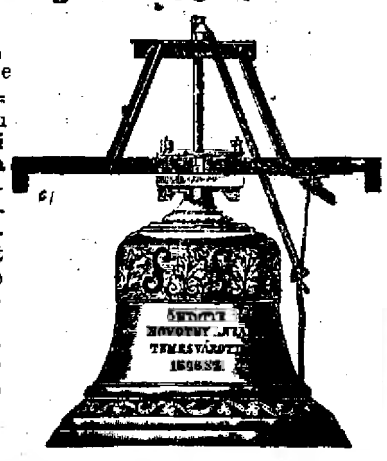

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(7) 48–52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90.981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an. 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 1 Iuniu 1907. Numărul 21.

LEX DARÁNYI.

E neîndoios, că mergem cu toţii repede către o criză economică cum poate nu a mai fost în Ungaria. Proprietarii mari sunt consternaţi din cauza lipsei de muncitori, proprietarii mici de abia îşi află servitorul absolut necesar la curte, cu toate că îl plăteşte astfel, cum înainte cu câţiva ani nu ar fi crezut niciodată. De abia mai afli proprietar de pământ, care să nu se plângă, că plata ce să dă servitorimei este în disproporţie cu preţul productelor câmpului, şi nu unul şi-a dat în parte moşia, ce până acum a lucrat-o el cu unu sau doi servitori.

Şi durere, că nu sunt semne de a se schimbă această stare de lucruri. Nu numai, că nu sunt dar teamă ne e, că nu trece mult şi mulţi dintre proprietarii mari şi cei de mijloc, se vor grăbi să-şi deie moşiile în parte, dacă vor mai avea cui.

Căci iată satele să golesc! Cu sutele pleacă proprietarii mici către America. Acasă ară nevasta, sămănă nevasta, seceră, îmblăteşte nevasta cu copiii puţintelul loc, cât are şi nu râvneşte de a mai lucrà şi la alţii.

Proprietarii cu tot dreptul se plâng deci, că nu mai poate produce pământul atâta, cât se cheltueşte cu cultivarea lui. Muncitorii câţi au mai rămas sunt scumpi şi ei nu pot dà atâta cât cer aceia, fără să se ruineze.

De altă parte se plâng lucrătorii de câmp. Nu pot trăi cu plata ce o capătă. Acasă are nevastă şi copii, cari cer de mâncare, cum se vor hrăni câte cinci, şasă şi mai multe guri dintr'o coroană, ce o capătă pentru o zi de sapă? Proprietarul de pământ provocându-se la împrejurarea, că măsura de cucuruz e cu o coroană treizeci de fileri nu-i pot dà mai mult şi iată de aci conflictul continuu între proprietari şi muncitori.

Au dreptate ambii! Muncitorii nu pot trăì o casă de oameni cu o coroană la zi. Să ne gândim, că în Duminecă şi sărbători nu lucră nime, în ploaie etc. deasemenea, dar de mâncat trebue să mânce şi atunci. Apoi să ne gândim şi la aceea, că lucrătorul o palmă de loc nu are, că locueşte în coliba cuiva sau într'o casă de jeler pentru care trebue să presteie anumite zile de lucru, că e avizat el şi casa lui întreagă la câştigul, ce i-l poate face cu palmele. E lucru limpede, că *muncitorii numai atunci pot fi îndestuliţi cu plata, ce le-o poate dà între împrejurările economice actuale proprietarii de pământ, dacă au şi ei — ceva.* Dacă omul sărac îşi are batăr căscioara lui, îşi are văcuţa lui, care să pască pe păşunea comunală fără taxă, dacă îşi are locul lui puţintel de cucuruz, va să zică, dacă lucrătorul de câmp nu e chiar de sărit în apă, atunci poate trăì şi muncitorul şi şi proprietarul. Nu mai între astfel de împrejurări poate fi vorbă de o regulare dreapta a chestiunei lucrătorilor de câmp, spre mulţumirea lor şi a proprietarilor.

Durere însă, că condiţia aceasta lipseşte mai pretutindinea. Lucrătorii de câmp sunt astăzi mai toţi iloţi, dintre cari cei mai mulţi nu au nici coliba proprie. Cei ce au ceva, iau împrumut şi se duc în America. Lucrătorii, unii se duc deci cu droaia în America, alţii car

FOIŢĂ.

Între emigranţi.

II.

Viaţa pe naie.

Pentru cetitorii „Unirei" de bună seamă nu va fi fără interes să ştie, cum, şi în ce fel, îşi fac drumul spre nouă — fie şi numai trecătoarea — patrie, fraţii cari ne părăsesc.

Eu pot vorbi numai despre vaporul „Ultonia," pe care am călătorit însu-mi. Dar e tocmai bine aşa, ca astfel conclusia ce o vor trage pentru celealalte vapoare va puteà fi numai în favorul cestor din urmă.

Este adecă ştiut, că guvernul nostru a încheiat pe timp de 10 ani un contract privitor la esportarea emigranţilor nostri pe calea Fiume, cu cea dintâi societate de navigaţiune din Anglia, cu societatea regească numită „Cunard." Societatea aceasta pentru scopul transportării emigranţilor nostri a aranjat mai multe vapoare, cari de trei ori în lună pleacă din Fiume spre America. Toate vapoarele societăţii Cunard sunt vapoare de cea mai modernă şi solidă construcţiune, cari atât pentru mărimea lor, cât şi pentru soliditatea construcţiunei se împotrivesc biruitor valurilor mării şi întind călătorilor siguritatea cea mai mare posibilă.

Dintre vapoarele societăţii Cunard cel mai vechiu, cel mai mic şi cel mai incomod este vaporul „Ultonia" Dacă totuş din descriere să va vedeà, că şi vaporul acesta e destul de convenabil, apoi atunci de sigur îşi vor formà cetitorii o ideie aproximativă, cum vor fi celealalte.

Voiu spune mai întâiu dimensiunile vaporului. „Ultonia" are lungime de 142 metri şi 36 cm., iar lăţime la mijloc 16 metri şi 8 cm. Greutatea ce o poartă acest vapor e de preste nouă mii tonne. Ca să poată aveà toţi o ideie aproximativă despre însămnătatea acestei cifre, fie de ajuns a spune, că o tonnă face zece quintale ori măji metrice şi că 10 tonne ori 100 măji metrice, respective 10,000 kilograme fac un vagon. Acum dacă vom luà, că un tren de povară e compus din câte 30 vagoane, încărcate toate cu câte 10 tonne, atunci urmează, că vaporul „Ultonia" poate purtà atâta povară, cât poartă 30 trenuri de povoară compuse din câte 30 vagoane deplin încărcate cu câte 10,000 kilograme fiecare vagon.

Dar la ce să obosesc pe cetitori cu înşirarea de asemenea cifre, când cred că va fi destul a spune, că în ziua de 12 Maiu ne aflam pe Ultonia 208 oficeri şi marinari, 73 călători de clasa II şi 2032 de clasa a treia, şi mai adaug, că la Palermo aveau să se mai urce la 200. Acum să socotim, că fiecare călător are pat în regulă, separat de fiecare persoană, cred că datele aceste vor fi de ajuns, ca să-şi poată oricine formà o ideie, ce colos e o asemenea naie, — care cum spusesem e'cea mai mică dintre surorile sale

Viaţa de pe vapor e regulată după ceas şi pretutindenea domneşte ordinea şi disciplina, cum numai rasa anglo-saxonă o ştie creà.

Mâncare se dă pe zi de trei ori. Preţul e computat în valoarea biletului. Primul dejun se serveşte dimineaţa şi e compus din o bucată de carne friptă, cartofi fierţi, pâne şi tea după plăcere. La prânz se dă iar friptură cu legumă şi pâne şi trei decilitri de vin roşu de fiecare persoană. Sara la 6 oare e supă, friptură garnisită, pâne, vin şi tea. Şi poate mâncà fiecare cât vrea. Şi am vorbit de provisiunea de pe clasa a treia.

au rămas aici sunt sau insuficienţi, pentru a provedea toate trebuinţele economice ale ţării sau cer astfel de preţuri, cum proprietarii între împrejurările economice de azi, nu le pot dà. Şi astfel ţara merge mereu cătră criză, pe care o provoacă lucrătorii, nu prin revoluţie, nici prin devastări, ci prin aceea, că părăsesc ţara în linişte, în tăcere şi să duc acolo, unde capătă pentru o zi de lucru de doue, de trei sau de mai multe ori ca la noi.

Este timpul suprem de a să delătură primejdia aceasta. Căci nu încape nici o îndoială, că dacă nu se va află guvern, care în grabă să rezoalve chestiunea aceasta, nu din interese de partid, nici de clasă, nici din alte considerante, ci pentrucă astfel pretinde binele tuturor cetăţenilor, cari compun statul ungar, chestiunea aceasta va clătină chiar statul în temeliile lui.

Cel ce crede, că legea lui Darányi despre servitorime, care acum să desbate în dietă, contemplează resolvirea problemei acesteia se înşală amar. Ba chiar din contră vedem, că relaţiile încordate, provocate mereu în timpul din urmă între stăpân şi servitor, nu să vor îmbunătăţi de loc. Căci nu sunt mulţumiţi cu acest proiect nici proprietarii nici servitorii. Proprietarii nu sunt mulţumiţi, pentrucă acest proiect le impune nouă sarcini stăpânilor, pe cari îi obligă să plătească chiar şi didactrul pentru copiii servitorilor, ceeace înseamnă, că stăpânii să vor feri a-şi băga servitori cu familii. Clasa cea mai săracă şi cea mai năcăjită de oameni va fi astfel osândită de a nu putea servì. Servitorii nu sunt mulţumiţi pentru multele îndatoriri noue, ce le prevede acest proiect.

Ţara însă nici nu a aşteptat ca acest guvern să creeză viitorul economic al Ungariei. Aceasta este problema viitorului parlament, care să va adună cu votul şi încrederea fiecărui cetăţan ungar şi care va trebui să rezoalve chestiunea muncitorimei spre binele tuturor.

Din vicariatul Făgăraş. Ni-se cere publicarea următorului răspuns, prin care închidem discuţia: La celea scrise de Dl M. Brumboiu în Nr. 19 al „Unirii“ răspund pe scurt următoarele: Onoraţii cetitori binevoiască a pune faţă în faţă celea scrise de Dl M. Brumboiu şi cele scrise de mine şi vor vedea, dacă e vre-o *răsvrătire* în procedura preoţimei din vicariat. După părerea mea nu e răsvrătire, atunci când fiul spune tatălui său, că nu-i mulţumit cu împărţirea moşiei, ci îl roagă să facă altă împărţire, nu e răsvrătire, când studentul îi spune profesorului, că nu e mulţumit cu nota dată şi cere să i-o schimbe, — nu s'au răsvrătit Românii, când protestând în contra proiectului de lege şcolar, au cerut retragerea şi modificarea lui. — Alta e spunerea nemulţămirii şi rugarea să se delăture motivul, care i-a dat naştere — şi alta e răsvrătirea!

La invectivele personale şi la insinuările răutăcioase nu răspund, deoarece acelea arată numai lipsa argumentelor serioase şi cinstite. Chestiunea nu-e, că-i place de mine sau nu, Dlui Brumboiu, ci că motivată-i, sau nu, nemulţămirea preoţimei din vicariat faţă de decisiunea sinodului arhidiecezan, de a subtrage 10% din ajutorul de stat în favorul fondului deficienţilor, şi bine a lucrat, când a adus la cunoştinţa Preav. Conzistor nemulţămirea şi L-a rugat să facă paşii de lipsă, ca să se schimbe acea deciziune?

Pe tema aceasta se poate da loc unei discuţiuni şi poate fi folositoare discuţiunea, deoarece din ciocnirea ideilor iese scânteia adevărului, dar nu-i frumos, ca în loc de o discuţie cinstită, să se folosască şi insinuări!!

Eu am arătat mersul întregei afaceri şi am arătat că şi alţii judecă ca preoţimea din vicariat. Dovadă e deciziunea Conzistorului plenar dela Oradea mare, despre care nu va putea zice nime că a fost pusă la cale de mine.

Declar, că la o discuţie serioasă şi cinstită voi lua parte, dar la astfel de lucruri ca celea publicate de Dl B. în nrul din urmă al „Unirii“ nu voiu mai reflecta.

Făgăraş la 20 Maiu 1907.

Octavian Popa.
catechet.

Un scandal ne mai pomenit. Primim următoarele şire asupra cărora atragem atenţia Ven. Superiorităţi bisericeşti:

În ziua de 19 Maiu n. s'a sfinţit cu ceremonia îndatinată o cruce ridicată de vre-o câţiva credincioşi din comuna Craifalău (tractul protop. Dicio-Sân-Mărtin). Crucea a

---

Pe clasa a doua e şi mai bine. De curiositate voiu eternizà aici menu-ul zilei de 12 Maiu, care a fost la noi Dumineca Tomii, Iată-l:

Cunard Line
R. M. S. Ultonia
Sunday May 12/07.

Dinner.

Consomme Jardinière

Baked Haddock. Poprika Sce.

Fricassee Chicken.
Souerkrout Golosh.

Roast Beef Baked Potatoes.
Corned Pigs cheek.

Conliflorius. Boiled Rice.
Boiled & Mashed Potatoes

Plum Pudding. Sweet Sce.
Apple Tort — Ice Cream

Cheese — Clackes
Coffee. Dessert.

Aţi priceput ceva? Nici eu n'am priceput nimic, când mi-a pus menu-ul în mână şi m-a rugat să aleg. Erà cu mine la masă un tiner din Pesta, care se lăudase înainte, că ştie mult din limba engleză. Dar când a fost la alegerea bucatelor, s'a ales, că vorbeşte numai limba literară, ce erà să fac? Mi-am adus aminte de păţania Săcuiului la Viena şi am făcut şi eu asemenea, lăsând să-mi aducă pe rând toate mâncările înşirate în menu. Şi acum să vedeţi ce am mâncat: Supă cu verdeţuri. Peşte de mare fript cu sauce de Paprika. Friptură de viţel. Curechiu cu carne de porc (Souerkrout Golosh). Friptură de vită cu cartofi fripţi în unsoare. Friptură de berbece. Diverse garnituri. Urez fiert cu dulceaţă. Cartofi fierţi şi fripţi. Pudding cu dulceaţă de portocale. Tortă şi aluat cu mere. Înghetată de vanilie. Caşuri şi brânzături. Biscuituri. Cafea şi poame şi apoi vin roşu. Toate aceste le servesc fără a face comput deosebit, poţi mâncà ce şi cât îţi place. De săturat nu te poţi săturà, că mâncările nu sunt pregătite după gustul nostru.

În colo am întrebat pe mulţi dintre emigranţii nostri, cum sunt mulţumiţi cu mâncarea. Se lăudau bine. Nu e mirare: când au mâncat ei acasă de trei ori pe zi carne?

Pentru a caracterizà ordinea ce domneşte pe naie, mai observ, că mâncările aceste se servesc de trei ori pe zi în câte două rânduri, ca toţi să poată avea loc la masă, şi cu toate aceste p. e. prânzul, care ţine mai lung. în timp de un ceas şi jumătate e gata. Serviţiul e fără păreche.

În colo pe vaporul „Ultonia“ viaţa e cam monotoană. Călătorii de clasa a treia petrec ziua pe coperiş. Pe clasa a doua este o sală de fumat pentru domni, o sală de conversaţie pentru dame. Pe celealalte vapoare însă sunt sale de biliard, de jocuri, sală de concert şi dans, chilii pentru cetit şi scris şi mai pe sus de toate local destinat pentru sevârşirea serviţiilor bisericeşti.

Astfel e poveste goală, că s'ar urî omul pe mare. Lumea aceasta nouă şi neobicinuită ocupă atenţia călătorului mai mult de cum ar gândi. Ivirea unui peşte ce însoţeşte naia, o pasere ce se aşează pe catard, o insulă ce răsare din valuri, o naie ce se întâlneşte: toate aceste ocupă cu desăvârşire atenţia călătorului şi iată, că nici nu observă cum a trecut ziua.

Dar şi călătorii îşi fac voie. Sâmbătă seara în 11 Maiu au şi început a se produce unii emigranţi cu harmonica, flaute şi violine, iar Duminecă d. a. şvabii din Torontal au aranjat un joc, ca la ei acasă la Triebswetter. Şi buteliile de bere se goliau una după cealaltă. Vezi bine, că nici cărţile nu lipsiau: duracu, mariaşul, douezeci-şi-unu, farba şi altele de aceste îşi aveau cultivătorii lor, dar n'am prea văzut, ca să se fi jucat în bani, ceeace altfel e şi oprit.

Au mai fost şi de aceia, cari improvisau corpuri. Frumos cântau mai ales rutenii şi sârbii, dar şi slovacii. Cântau şi ungurii. Românii erau mai tăcuţi, abia am auzit o cântare, şi aceasta a fost — după cum am aflat în urmă — a ficiorilor din Daia: o doină de pe Săcaş.

Ceeace stâmpără şi uşurează şi mai mult sentimentul acela de singurătate şi pustietate, ce se face stăpân preste om la vederea luciului imens al apelor, e faptul, că vaporul e provăzut cu aparatul Marconi şi astfel poate trimite şi primì depeşe. Astfel un emigrant, care aveà o afacere foarte importantă, a trimis de pe acum o depeşe, anume după amiazi pe la 5 oare a doua zi i-a şi sosit răspunsul liniştitor. La tot cazul invenţiunea aceasta e una dintre cele mai importante, din câte s'au făcut.

Astfel trece o zi după ceealaltă. Variaţie vine, dacă se turbură marea. Noi am avut o călătorie splendidă, marea erà lucie ca oglinda, ori să mă folosesc de espresiunea marinarilor: erà ca uleiul. Da nu totdeauna

fost ridicată afară din sat, lângă drum, pe locul lui Ioan Manta, care mai mult a contribuit pentru ajungerea acestui lucru bun și frumos. Și pe când creștinii din acea comună erau mângâiați în suflet, că au și ei în hotarul lor o cruce care să-i ferească de rele, iată că bucuria lor se întoarce întru întristare.

A treia zi după ce a fost ridicată crucea, Marți în 21 crt. cu mare însuflețire ies aproape toți ungurii reformați, cari formează jumătatea poporațiunei din aceia comună, și ziua în văzul tuturor fără nici o teamă, cântând și strigând sapă crucea din pământ o duc în sat, și o razimă de poarta lui Ioan Manta.

Un moment emoționator a fost, când soția lui Ioan Manta, care se află la câmp, văzând ce vreau păgânii acestia, a îmbrățișat crucea, strigând: Lăsați-mi crucea.

Se mai zică acum cineva că reformații sunt creștini!

Cu toate aceste locuitorii reformați unguri din aceea comună, când sunt încercați de vre-un rău mare, mereu chiamă pe preotul român să le facă sfințire de casă, sau s. maslu la bolnavi, și atunci în năcaz cu drag sărută s. cruce.

E de mirat deci, că ce i-a putut îndemnà, să facă un scandal ca cel mai de sus, de care nu știu să se mai fi întâmplat undeva!

Alegerile din Austria. Întreagă monarhia noastră părea că sufere de friguri în decursul campaniei electorale din Austria. Ce va aduce noul drept electoral, erà o enigmă pentru mulți, deși prevedeau că partidele ce stau mai aproape de massele celea mai de jos ale poporului au să iese în mare număr din acestea alegeri. Creștinii sociali și sociali-democrații au prevăzut — cel puțin în general — succesul votului universal, de aceea când se desbătea în comisiunea dietei și în parlament chestia aceasta, n'au adus pe tapet mai multe dorințe ce aveau față de acel proiect, numai ca să treacă mai inte prin parlament și să devină lege.

Afară de unele cercuri din Galiția, unde alegerile se fac încă tot ca pe la Cehul-Silvaniei și Șomcuta-mare, e cunoscut rezultatul luptei prime electorale conduse sub drapelul votului universal, secret, comunal, pe baze naționale.

Celea mai multe mandate le-au cucerit social-democrații, la număr 85, după ei urmează creștinii sociali (partidul lui *Lueger)* cu 83 mandate, la cari de sigur se vor alătură de nu mai mulți cel puțin cei 4 membrii ai centrului aleși în Salzburg, și atunci partidul creștin-social va fi cea mai puternică partidă în dietă. Românii în Bucovina din cauza neînțelegerii, au perdut un cerc destinat lor, fiind ales contele *Belleyarde* despre care se spune, că va intrà în partidul român, în schimb au câștigat un alt cerc în Cernăuți, unde mai mulți Nemți n'au voit să voteze pentru candidatul jidan. Rutenii încă și-au câștigat un frumos număr de cercuri, 34 față de 8 câte aveau în parlamentul trecut din mila guvernului și cu permisiunea Polonilor.

În noul parlament lipsește maioritatea liberală, și orice trudă de a se consolidà liberalii, sau cel puțin liberalii germâni, nu ajunge la rezultat. Partidul poporal german din 45 mandate a rămas cu 26, progresiștii germânii dela 30 s'au redus la 20. Cehii tineri din 45 mandate nu și-au putut asigurà decât 20. Ceeace au perdut partidele acestea, au câștigat social-democrații, cari în vechiul parlament erau numai 11.

Au perdut foarte mult partidele radicale naționale, și locul lor l'au ocupat alte partide, cari nici pe de parte nu se lasă de lupta pentru drepturile diferitelor națiuni din imperiul austriac, dar acestea noue partide vreau să ajungă la o bună înțelegere, să facă isprăvi mai bune decât să se tot sfădească, să tot trântească la ministerii și să nu-și zdrobească capul cu năcazurile țării, să tot închidă ochii când e vorbă de chestia ungară, carea în Austria încà nici după 30 de ani nu e limpede, și e tractată așa de cu frică. Noul parlament va aveà să se ocupe cu chestiuni mai practice, mai adânc tăietoare în viața de stat și a diferitelor națiuni din Austria, să rezolve odată clar și acurat chestia ungară, ceeace au accentuat-o cei mai mulți deputați în vorbirile lor de program.

Candidații liberali, cehii tineri, pangermanii, accentuau în vorbirile lor de program lipsa de a schimbà legea despre căsătorie, de a reformà legea școlară; astfel de înnoiri însă nu va mai fi în stare să facă noul parlament după dezastrul liberalilor și al cehilor tineri, cari sunt poate cei mai înverșunați dușmani ai bisericii, fiind aderenții lui Hus.

Creștinii-sociali au ajuns un record neașteptat. Partidă mică, având numai 26 mandate în vechiul parlament, dușmănită de toate partidele — afară de conservatorii Drului *Ebenhoch,* neființd înscrisă bine în cercurile mai înalte, n'a putut contà la sprijinul nimănui, decât numai la puterile sale. Pe unde a ajuns cunoscută, pretutindeni a cucerit; afară de cercurile, ce le reprezintă în noul parlament, mai are zeci de mii de voturi căpătate dela aderenții săi. După mărturisirile Drului *Gessmann,* un fruntaș din acest partid, pentru mandatele câștigate afară de Viena, are se mulțumească foarte mult Reuniunii economilor, ce a întemeiat-o în primăvara anului 1906 pentru ajutorarea țăranilor (Bauernbund). Mult a contribuit la succesul strălucit presa acestui partid; e drept că e și

---

e așa. Când se turbură, atunci valurile se ridică grămadă, se isbesc de naie, de se par a-o strivì. In vapoarele aceste mari însă nici pe timp viforos nu este neplăcută călătoria; naia abia resimte valurile furioase și astfel și călătorii sunt mai scutiți de neplăcerile morbului de mare. Am constatat, că din cele 2000 de persoane, câte erau pe Ultonia, dela Fiume până la Palermo n'a suferit nici una de boala de mare, cu toate că erau și multe femei și copii.

E. V.

Ceasurile din urmă ale unui osândit.

Povestire de **O. Klaussmann.**

(Continuare).

Ce va fi acum, dacă i-se va cere seamă? Ce să răspundă, dacă se apropie de el Nemesa, dacă va întâlni și dincolo jertfele ce-l prigonesc în un mod așa înfricoșat? Cum să se escuze, când i-se vor pune în față capetele lor zdrobite și pline de sânge, și își vor ridicà ochii lor spre el amenințându-l și părîndu-l? Osânditul sare sus bate la ușă, până ce vine temnițerul.

„Trimiteți-mi un preot!" zice el, și păzitoriul răspunde zimbind:

„Am presimțit; în clipele din urmă fac cu toții așa".

Apoi grăbește, spre a împlini ultima dorință a osânditului.

Fiecare osândit la moarte după publicarea sentinței să duce în o celă separată, în care are să-și petreacă ceasurile lui din urmă, până ce va fi dus la locul de perzare. Cela aceasta are două apartamente, dintre cari cea dintâi în spre coridor, servește așa zicând ca antișambră. In asta stau până în momentul din urmă paznici. Și în odaia din urmă, a cărei ferestă cu grilaj de fer dă spre curte, și prin care străbat razele soarelui, și-au petrecut mulți oameni osândiți la moarte cele din urmă ceasuri înfricoșate, odăița aceasta a fost martoră la rămasul bun a osândiților de familiarii lor! Câte lacrimi de pocăință vor fi curs acolo, câte suspine de desnădăjduire, vor fi eșit din pepturile acelora cari au stat în ea. Și osânditul fu adus în locul acesta, fiindcă are un aspect mai amicabil ca cela sa de până aci, gândurile sale se abat pentru puțin dela evenimentele înfricoșate ce-l așteaptă. După scurt timp intră preotul dorit.

E un om tinăr încă, care are să împlinească prima oara în viața sa trista datorință a mângâia pe un osândit, și a-l pregăti pentru moarte.

Când intră preotul, află pe osândit șezând pe scaun, adâncit în gânduri. Osânditul avuse o antipatie față de îmbrăcămintea acestor bărbați, a căror predici de pocăință și esortațiuni fù silit a-le ascultà de atâtea ori, cât timp petrecu în închisoare. El privià cu ochii pironiți în un loc și nu băgà în samă pe preotul, deși îl poftise, și așa nu vede cum tremură tinerul preot și că ochii săi privesc cu compătimire fața cenușie a osânditului.

„M-ai dorit să vin", zice pe urmă cu glas tremurând. „Și eu gândesc, că dorești a te împăcà cu Dumnezeu, înainte de a-ți ispăși greșala".

Osânditul stă cu ochi pironiți și nu răspunde nimica. După o pauză preotul continuă: „Momentul înfricoșat, care te așteaptă peste câteva oare, are să fie prinos de împăcare, ce-l aduci pentru fapta săvârșită. Cuvântul Scripturei și legea omenească poftește sânge pentru sânge și viață pentru viață. Dar dacă îți pare rău de fapta săvârșită, dacă ceri iertarea lui Dumnezeu, ți-o va dà, dacă primești cu drag pedeapsa morții."

Osânditul auzise bine cuvintele acestea, dar nu le înțelese. El se ridică deodată, merge drept la preot, și-i prinde mâna.

„Scapă-mă!" zice el, „știi Dta, ce are să zică, a muri, acum deodată fără nici o pregătire? Dta mă poți scăpà, Dta ești un preot. Înaintează o cerere de agrațiare pentru mine, dă-mi numai timp. Eu nu vreau să mor, nu vreau!"

Și osânditul lovea în dreapta și stânga ca un nebun, ochii-i strălucesc de pasiune și desnădăjduire, până când trecù paroxismul, și cade jos obosit spre a plânge înădușit ca un copil. Iritarea și furia de mai înainte au fost înfricoșate, dar lacrimile sale și plânsul înădușit de cari să cutremurà trupul întreg,

admirabilă, şi cine ceteşte numai vreo câtiva numeri din foile acestui partid, e silit să cetească toţi numerii, ce-i cad în mână.

Alegerile din Austria au pus pe gânduri pe puternicii zilei dela noi. Văd ei bine, că introducându-se şi în ţara noastă un vot universal drept, cei mai mulţi dintre ei au să sboare din parlament, să lase portofoliile ministeriale, şi oala cu carne. De aceea acum se îngrozesc cu mult mai tare ca până aici de votul universal, şi nu află cuvinte destule de batjocură şi hulă pentru întâiul născut al votului universal din Austria. — Cu toate acestea votul universal are să vină şi la noi, şi dacă la început va sta departe de ceea ce ar trebui să fie, cu timpul dreptul acesta totuşi va trebui să fie espresiunea sinceră a dorinţii populaţiunei.

Proiectele de lege şcolară a contelui Apponyi. Sinoadele bisericei neunite ţinute zilele trecute au hotărât să înainteze Majestăţii Sale o reprezentaţie contra proiectelor de lege a contelui Apponyi, cari au fost votate şi de casa magnaţilor, şi să-l roage a nu sancţionă aceste proiecte ca vătămătoare altor legi deja esistente şi neabrogate. Protestul a fost pregătit la Sibiiu, subscris de Mitropolitul şi trimis şi celoralalţi Episcopi spre subscriere şi apoi înaintat cancelariei de cabinet, unde, se vesteşte, că a şi ajuns.

Scriind despre acest protest, „Tribuna“ în nrul dela 26 Maiu n. se întreabă mirată, că cei cu prelaţii bisericei române unite merg sau nu la Tron? şi într'un moment de aprindere dă înainte pe coarda desbinării şi regretă, că în aceste momente solidaritatea „între prelaţii celor doue biserici a scăzut“ şi că azi „stau unii într'un loc, alţii în altă parte.“ . . .

Ne-a surprins foarte mult această întrebare a colegilor dela Arad; noi am început a-i considerà de o vreme încoace serioşi în judecata cestiunilor şi bine informaţi. Şi iată ne înşelăm. La 26 Maiu ei întreabă, că biserica noastră are de gând să protesteze la Tron, contra acestor proiecte vătămătoare fiinţii noastre ca biserică românească, şi Episcopatul bisericei noastre adunat la Blaj, încă înainte cu mai bine de doue luni, a trimis Majestăţii Sale o adresă, publicată în „Unirea„ dela 19 Martie n, sau poate confraţii dela Arad nu cetesc foaia noastră, decât foarte rar! macar de ar ceti cel puţin aceste şire!

Caraghios de tot, ca să nu spunem o vorbă şi mai aspră, e „Alkotmány“ de Joi, când scrie, că adresa prelaţilor români îndreptată către Regele, a fost iscălită numai de prelaţii români neuniţi, capii bisericei unite, la sfatul episcopului Majlath, pe care anume l-a întrebat mitropolitul Mihályi, n'au iscălit adresa. Şi această ştire, „Alkotmány“ o dă cu litere cursive, ca cine ştie ce noutate sensaţională.

Sârmană ziaristică, pe ce mâni ai încăput!

O altă ştire necontrolată vesteşte că Majestatea n'ar sancţiona aceste proiecte, fiindcă au fost mult modificate de redactarea prezentată la timpul său Monarhului.

REVISTE.

Budapesta. Săptămâna aceasta şi-a avut momentele ei. — Apponyi a plecat cu legea adusă contra noastră la Viena ca să roage pe Monarhul să grăbiască cu sancţionarea ei. Ajuns acolo însă, i-s'a dat de ştire, că Împăratul nu-i dispus să-l primească în audienţă, şi aşa s'a întors cam o-părit. După el a plecat Wekerle, ministrul preşedinte. Audienţa a durat aproape o oară. Wekerle a raportat Maiestăţii Sale despre afacerile ce le-a plănuit cu ministrul preşedinte austriac — baronul Beck —, despre conflictul cu Croaţia şi despre sărbările jubilare.

Cu toate că pressa oficioasă magiară încearcă să prezinte aceasta audienţă drept o audienţă obicinuită, ce o cere ministrul preşedinte tot la două săptămâni, totuş audienţa aceasta şi-a avut importanţa ei deosebită. Politică magiară a suferit o sguduitură puternică de-oparte prin noua constelaţie politică ce a produs'o în Austria votul universal, iar de alta parte conflictul cu Croaţii.

Posiţia guvernului coaliţionist e foarte sguduită. Aproape zi de zi merg ministri la Viena şi să întorc la Budapesta fără să se poată înregistră vre-un fapt positiv. Călătoriile aceste sunt prezentate drept nişte călătorii pentru afaceri private, cum a fost şi cazul călătoriei lui Apponyi.

Din Viena însă să comunică sensaţionala ştire, că Maiestatea Sa ar fi hotărît să nu mai acoarde nici o audienţă ministrilor ungari până nu se va prezentà camerei proiectul de lege despre sufragiul universal. Numai ministrul preşedinte va fi primit spre a reportà despre afacerile curente.

*

---

te atingeau la inimă. Simţemântul copleşeşte pe tinerul preot, el plânge împreună cu osânditul şi nu i-e ruşine de lacrimile ce le varsă.

Deodată osânditul tresare şi întreabă răguşit:

„Pentruce plângi? Ce te impoartă pe Dta, că pe mine mă ucid? ce te impoartă, că mă omoară?“

În loc de răspuns preotul îl întreabă: „Eşti vinovat?“

„Da! sum vinovat, dar pentru ce m'au adus aşa departe?“ replică osânditul. „Eu sum doară de vină, că am devenit criminal? Eu nu am cunoscut nici pe mama, nici pe tatăl mieu! Oamenii, cari mi-au dat viaţă, m'au expus pe stradă; Şi numai din întâmplare am fost găsit. Am crescut fără nici o creştere şi am fost hoţ, înainte de a şti gândi. şi acum vreau să mă osândească, fiindcă am devenit criminal, silit de imprejurări, neputând urma de loc voinţei mele proprii.“ Osânditul vorbise aşa de curgător, ca nici când poate în viaţa sa. Desnădăjduirea îi agereşte mintea, împrumută cuvintelor sale dibăcie şi putere. Dar iritarea ţine numai un moment, şi el recade iarăş în apatie.

Ceasurile trec încet, foarte încet. Şi totuşi osânditului îi sunt foarte scurte. El aude ceasul bătând, şi totdeauna, când a sunat cea din urmă bătaie a unui ceas, i-se pare că o parte a vieţei sale i-se taie în adevăr. Jumătate din timpul prefipt azi dimineaţă a trecut, şi el n'a făcut încă nimica, spre a mulcomì gândul înfricoşat, care îl întărâtă continuu, când cu puterea unui animal sălbatic, care cearcă a sdrobi colivia sa, când ca guruitul lin al carilor în lemn, gândul acela înfricoşat, care-i strigă: „Ce se întâmplă cu tine, după-ce vei fi decapitat?

Este o altă viaţă şi ce vei răspunde, când vei fi tras la răspundere?“

El au căutat din când în când cu sfială şi cu mânie spre tinerul preot, care şede lângă el la masă, mut, aşteptând o agrăire, cercând a zice rugăciuni în taină. Dar el nu scoate din inima sa simţeminte, cari ar corespunde unei rugăciuni. In el se luptă frica, mânia, desnădăjduirea, duioşia, şi în continuu renunţă dela încercările zădarnice. Întunerecul se face în celă tot mai mare. Lumina soarelui dispare pe încetul, şi între zidurile cele înalte ale temniţei şi între zidurile goale între cari petrece osânditul cu preotul său, se face mai iute întunerec.

Un păzitor aduce lumină, căci osânditul are drept a petrece noaptea veghiând, şi-l întreabă încă odată, că nu doreşte ceva de mâncat sau de beut. Dar osânditul cere numai apă, care o bea lacom, căci desnădăjduirea de care-i sunt cuprinşi crerii, pare a-i mistui trupul cu un foc intern. Iritarea, care durează de mai multe oare, oboseşte trupul osânditului. Privind cu ochii pironiţi luminarea, care luminează odaia, ochii i-se mai închid, ca şi când ar voi să doarmă.

Din când în când doreşte singurătatea. Şi ar zice preotului să-l părăsească. Dar totuşi să simte liniştit, că în ceasul acesta petrece lângă el o fiinţă omenească, care nu să vede ai dori răul, deşi nu-i poate da alta, decât cuvinte, cuvinte auzite de o sută de ori.

Bărbia osânditului se pleacă pe încetul, ochii i-s'au închis, şi-i aproape să adoarmă. Strigând sare în sus. El văzuse un chip, care pentru el eră cel mai înfricoşat. El se văzù pe sine îngenunchiând înaintea butucului şi deasupra sa săcurea, ce ameninţa să cadă. El sare însuş, prinde braţul bărbatului, care şede ca un păzitor credincios rugându-se lângă el. Unde este acuma o inimă omenească, către carea să se poată întoarce omul acesta torturat mai nebun de desnădăjduire?

Este în apropierea sa.

(Va urmă).

ACATISTUL MIC,
sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Firul tractărilor între esmisii croaţi şi guvernul magiar în afacerea pragmaticei căilor-ferate în Croaţia şi Slavonia s'a rupt. — Croaţii pretind ca limba la căile ferate pe teritorul lor să fie, în înţelesul legei din 1868 limba croată, pe când ungurii, prin noul proiect de lege, voiesc ca limba la căile ferate să fie cea magiară, iar oficialii cari nu ştiu limba statului să nu mai poată funcţionă.

Delegaţii croaţilor au părăsit Budapesta anunţând, că dacă guvernul va presentă camerei proiectul său, deputaţii croaţi, cari toţi sunt solidari vor obstruă — la caz când totuş s'ar votă aceasta lege, camera Croată nu va promulga-o. Guvernul magiar se înţelege s'a face naiv şi să mire şi nu înţelege, cerbicia Croaţilor cum de nu voiesc să primească cultura ce le-o ofere ei, — şi limba lor dulce aducătoare de mult bine.

Mulţumită publică.

În după amiaza zilei de 24 Maiu a. c. tinărul *Vasilie Teotelecan* din Panic, elev în al II-lea curs preparandial din Blaj, scăldându-se din jos de moară fù luat de vârtejul din apropierea roţilor şi acolo şi-a aflat moartea.

Fù înmormântat cu pompa cuvenită Duminecă în 26 Maiu. Spesele de înmormântare în suma de 85 cor. a binevoit a le suportă Esc. Sa Dnul Mitropolit. Ne ţinem de datorinţă fiască să mulţumim Escelenţiei Sale şi pe această cale pentru fapta-I întru adevăr creştinească.

Blaj, la 28 Maiu 1907.

Direcţiunea preparandială.

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Locuitorul Nemes Elek din comuna Erneiul-mare de confes. ev. ref. om cu stare bună, la sfaturile părinteşti a Dlui părinte Ilariu Viciu, a binevoit a dărui sf. noastre biserici suma de 250 coroane. Pentru aceasta frumoasă şi nobilă faptă, ne simţim îndemnaţi, ca şi pe aceasta cale, să-i aducem cele mai mari mulţumiri, rugând pe bunul Dumnezeu, să-i răsplătească după vrednicie frumoasa lui faptă. Proprietarul din Restosnea Mihail Borda cu Dna a dăruit un rând de odăjdii bisericeşti în preţ de 80 coroane şi o cădelniţă în preţ de 13 coroane. Au mai donat un rând de odăjdii bisericeşti în preţ de 100 coroane şi Dl Benedict Viciu cu Dna din Sâncraiul de Mureş. Iară Neculae Mihalcea cantor gr.-cat. din Erneiul mare a donat un prapor în preţ de 19 coroane. Mai departe tot la îndemnul Dlui părinte, credincioşii creştini gr. cat. din Erneiul mare au dăruit un rând de odăjdii bisericeşti negre în preţ de 80 coroane, şi au procurat un clopot pentru sf. biserică în preţ de 150 cor. Pentru cari donaţiuni, ce fac fală modestei noastre biserici ne rugăm şi pe aceasta cale dnei P. St. donatori să primească călduroasele noastre mulţămiri, Dumnezeu să le răsplătească însutit frumoasele lor fapte. Erneiul mare la 29 Mai 1907. pentru curatorat: *Niculae Mihalca,* curator primar.

— Bisericei române gr. cat. din Cămăraşul-deşert au binevoit a donă Grigoriu Pop şi soţia Iuliana: o s. Evangelie în preţ de 25 Cor. Iosif Pop un „Apostoler“ în preţ de 12 Cor. 80 fil. şi Anica Pop n. Suciu o steluţă în preţ de 6 Cor. Cărora şi pe aceasta cale li-se aduce cea mai ferbinte mulţumită, cerând dela Induratul Dumnezeu să le răsplătească însutit Cămăraşul deşert 1907. *Traian Hădărean,* paroh. *Vasiliu Molnar,* curator primar.

Hymen. Duminecă în 26 Maiu şi-a serbat cununia învăţătorul nostru din Sânger Dl *Maxim Oltean* cu Dna *Anna Negrea* n. *Utiu.* Dorim să fie întrun ceas cu noroc!

Volnicie. In dieta din Pesta să pertractează acum de câteva săptămâni legea despre regularea dreptului servitorilor faţă de stăpâni şi a stăpânilor faţă de ei. E o lege care supără foarte mult, aşa că jumătate din deputaţi au vorbit la ea, cerând mai aci mai colo schimbări. Intr'un loc dă drept prea mare stăpânilor peste sluji şi lucrători, până la bătaie, în alt loc drept prea mare slujilor faţă de stăpâni. Guvernul a fost silit să facă multe schimbări în ea. Au vorbit la această lege şi mai mulţi dintre deputaţii români, ca Dr. Iuliu Maniu, Vas. Goldiş, Dr. Vlad şi alţii. Miercuri în 29 Maiu, s'a pertractat mai departe în dietă planul de lege al servitorilor. Intre alţi deputaţi a vorbit şi Dr. Aurel Vlad, căruia fără motiv i-s'a detras cuvântul. Aceasta procedură volnică a preşedintelui Rákovsky — a ridicat contra s'a nu numai pe deputaţii nostri ci şi aproape întreagă opinia publică.

Apel! Cătră toţi binevoitorii poporului. Cu inima sângerândă, trebue să anunţ, că în 7 Maiu st. n. — a 3-a zi de Paşti — în comuna Ostrovul mare, la 1 oară p. m., din negrigea unor copilandri erumpând un incendiu, carele ajutorat de un vânt teribil, în timp de 2 oare a prefăcut în cenuşe 96 de case, cu întreg avutul aflător pe lângă ele, — casele parohiali şi şcoala încă a căzut jertfa lui, la unii şi animalele cornute iar porci o mulţime, aşa încât bieţii oameni abia şi-au putut scăpă viaţa şi ce au fost pe ei, unul a ars, 3 sunt greu şi mulţi puţin vulneraţi. Peste 500 de suflete, astăzi se află peritori de foame şi siliţi a pribegi în lume. In numele acestor nefericiţi apelez la nobilul sentiment a fiecărui binevoitor, ca se alerge în ajutorul celor încercaţi cu cât îl va îndura Dumnezeu. Orice oferte sunt a se trimite la Oficiul parohial gr. cat. din Nagy-Osztro u. p. Kernyesd“, iar la timpul seu să vor cuita pe calea ziaristicei. Ostrovul mare în 24 Mai 1907. *Petru Ciachi,* preot gr. cat.

Deschidem şi noi o listă pentru primirea ofrandelor. Red. »Unirei«.

In comitatul nostru s'a început deja campania pentru alegerea vicecomitelui. Sunt doue partide: era nouă — boerii — cari candidează pe br. Bánffy Kázmir şi vechia partidă, cari stă pe lângă actualul vicecomite Szász József. Lupta e încordată.

Nedreptăţire. Institutul „Albina“ din Sibiu. din prilejul iubileului său, a pus la dispoziţia Asociaţiunei un capital de 40 mii cor. cu menirea, să edifice un Internat pentru băieţi. Nefiind capitalul acesta îndestulitor Asociaţiunea a cerut dela Ministru concesiune, să facă colecte. Acesta a respins cererea. Redactorul dela „Luceafărul“ a fost condamnat la 15 zile temniţă, pentru un articol asupra lui Papiu Ilarian, în care se face politică.

Mulţămită. Cu prilejul petrecerii date în favorul şcoalei din Ormeniş au fost întrate 115 Cor. 80 fil. Eşite: 49 Cor. Venit curat: 66 Cor. 80. fil. In sara petrecerei au suprasolvit: Andrei Voda paroh, Ormenişul de c. 6 Cor. Alesandru Valea paroh Sânmărtinul de câmpie 4 cor. Ieronim Dănilă paroh, Budatelec, Laurian Voda preot cooperator, Ormenişul de c. Berkovits Samuel neguţător, Ormenişul de c. câte 3 Cor. Constantin Costin paroh, Uilacul de câmpie, Filon Raţ înv. în penz. Silvaşul de c. câte 2 cor. Aureliu Man proprietar, Sânmărtinul de c. Izidor Cergid învăţător. Kászoni Árpád învăţător la şcoala de stat, Ormeniş. Ioan Ilieşiu. Alexiu Cheţian învăţător penz. Ormenişul de c. Nicolau Porav paroh, Moisia. Ilariu Nicoară cancelist, Teaca. Victor Turcu paroh, Şopteriu. Vasile Harşia paroh, Milăşel. Koreck Frigyes farmacist, Ormenişul de c. Gyulai Odőn revizor de computuri, Ormeniş. Alesandru Nagy. Dr. Victor Persian pretore, Ormenişul de c. Nicolau Comes învăţător. Hunwald Ernő cancelist la Oficiul protopret. Ormeniş Ioan Hărşian învăţător, Ormenişul de c. câte 1 Cor. Ioan Comes învăţător, 20 fil. Georgiu Comes învăţător 60 fil. Au binevoit a trimite oferte următorii Domni: Toma Mateiu magistru de drum, Breţc. Dionisiu Simon proprietar, Sângeorzul de c. câte 6 Cor. Dr. Aurel Iustian medic, Ormenişul de c. 5 Cor. Valeriu Rus paroh, Chiciud. Alesandru Simon învăţător, Sângeorzul de c. câte 2 cor. Ioan Bucur paroh, Sângeorzul de c. 4 Cor. In numele Senatului şcolastic le esprim mulţumită adâncă stimaţilor Domni contribuitori. Ormenişul de câmpie 24 Maiu 1907. *Laurian Voda* preot-cooperator în Ormeniş.

Prelegeri poporale. Dumineca trecută s'a ţinut prelegeri poporali în comuna Cergăul mare sub conducerea prof. *Ales. Ciura,* secretarul despărt. care a arătat în cuvântul de deschidere nizuinţa ce-şi dă Asociaţiunea pentru înaintarea poporului nostru pe toate terenele. A vorbit apoi foarte bine dl *Ioan Maior,* provizor al domin. mitrop. despre creşterea vitelor, arătând condiţiile principale cari trebuesc avute în vedere. Dl *Emil F. Negruţ,* provizor al domin. fundăt. completând cele spuse de antevorbitor, a dat câteva poveţe despre păşunat. La sfârşit prof. *Dr. A. Cheţian,* a dat câteva sfaturi pentru conservarea sănătăţii şi nutrirea trupului. Ca şi pretutindenea aşa şi aici s'au împărţit poporului cărţi de cetit. Parohul *Ioan Popa,* în numele poporului a mulţumit conferenţiarilor pentru preţioasele învăţături, ce li-au dat.

„Transsylvania“. Ni se comunică din Ostrovul-mare, că din realităţile căzute jertfă focului din sărbătorile Paştilor, când a ars şi şcoala şi casa parohială gr. cat. numai 37 case au fost asigurate la „Transsylvania, care prin esmisul său, a şi licuidat celor păgubiţi 24 mii cor. Iată o instituţiune, care se recomândă mai bine ca prin ori ce reclamă, prin faptele sale umanitare şi cinstite.

In memoria regr. Florian Porcius Academia română a hotărât să ridice cu cheltuiala sa un monument regretatului său membru Florian Porcius.

Necrolog. † *Dănilă Turcu,* paroh gr.-cat. deficient din Şopteriu, după un morb plin de suferinţe provăzut cu ss. sacramente ale muribunzilor şi-a dat sufletul său în mânile Creatorului în 26 Maiu 1907 st. n. în al 60-lea an al vieţii şi al 33-lea al preoţiei şi a căsătoriei sale.

† *Veronica D. Radu n. Petruţiu,* soţia funcţionarului dela „Patria,“ Dum. Radu, după un morb greu şi scurt şi-a dat nobilul suflet în mânile Creatorului, Duminecă, în 26 Maiu la 2½ oare p. m. în etate de 30 ani, împărtăşită fiind cu Sfintele Taine ale muribunzilor.

FLORICELE DE CÂMP,

schiţe uşoare. De **A. C. DOMŞA**

Preţul 1 coroană.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas--Tatăl.

(Continuare). 3

Acte o luă de mână, trăgând-o spre sine; mâna sclavei eră rece ca ghiața și ea însaș părea foarte turburată.

— Spune fată — îi zise Acte — nu te-am mai văzut eu cândva?

— Nu cred.

— Nu erai nici în circ și nici în teatru?

— Nu... Eu rămăsesem pe navă.

Răspunsurile Sabinei erau greoaie și vedea bine, că răspundea a silă. Acte băgând de seamă acest lucru, îi zise:

— Ascultă, Sabino, văd că-ți vine greu să-ți schimbi stăpânul. Îi voiu zice lui Lucius să te țină pentru el și de aci încolo.

Sclava avù o esclamare de groază:

— Asta să n'o faci, căci porunca lui Lucius trebue îndeplinită fără șovăire.

— Cum? E grozav când să mănie? — întrebă Acte zimbind.

— E înfricoșat! — răspunse sclava — și în glasul ei vibra atâta groază, încât Acte să înspăimântă.

Într'un târziu adause:

— Și totuși să pare, că însoțitorii lui îl iubesc, de pildă tinărul Sporus.

— Sporus? — îngână tinăra sclavă cu un accent deosebit.

Acte rămase frapată. Examină încă odată cu o privire scrutătoare fața Sabinei și să convinse apoi, că ea seamănă cu Sporus, ca două picături de apă. Apoi luându-o de mână o întrebă:

— Cunoști pe Sporus?

— Mi-e frate....

— Și unde-i acum?

— A rămas în Corint.

În clipa aceea să deschise ușa și Acte, care ținea strânse mânile sclavei, observă, cum aceasta să cutremură la întrarea lui Lucius.

— Iubită Acte — îi zise Lucius — dorești să vi cu mine pe bord? E o minunată dimineață de Maiu.

Lucius spusese cuvintele acestea pe un ton foarte blând, cu toate acestea lui Acte i-să părù, că el îi poruncise, și fără a mai răspunde, îi urmă. Să ridică, dar abia după câțiva pași să împleteci și ar fi căzut de bună seamă, dacă brațul lui Lucius nu o sprijinea. Cu ochii închiși, cu buzele încleștate simțea cum iubitul ei o duce.

Aici să desmeteci curând și deschizându-și ochii să văzù culcată într'o rețea aurită, întinsă între doue ruzi de lemn. Lucius sta la căpătâiul ei.

Și cum își rotea privirea pe întinsul mării, văzù deodată o insulă de toată frumusețea.

— Ce insulă este aceea?

— E una din insulele grecești, minunata Kephalonia, ale cărei păduri de portocali, dau cea mai dulce mireazmă. Dacă vrei Acte, o să-ți zidesc pe insula aceasta un palat strălucit.

— Lucius, cuvintele acestea și făgăduința ta mă pune cu adevărat în uimire. Cine ești tu? De ce ești așa tainic? Ești poate însuș Joie și ți-e teamă să nu mă sperii de puterea ta?

— Nici decum, sunt un biet cântăreț sărac și atâta tot. Singura mea putere este iubirea și nimic altceva.

— Mă iubești așadar?

— Te iubesc, sufletul mieu.

Lucius spusese cu atâta hotărâre vorba aceasta, încât Acte își ridică brațele spre cer, ca să mulțumească zăilor pentru atâta noroc. Vorba aceasta o făcù să uite totul, — țara și părinții.

* * *

Astfel plutiră ei șase zile pe întinderea nemărginită a apelor, când în dimineața zilei a șeptea zăriră de nou uscatul.

Eră țărmul Siciliei. Aici nu debarcară, ci își continuară calea spre nord dealungul țărmului, lunecând foarte încet, căci vântul abia mai bătea în pânze și înaintau aproape numai vâslând.

Acte și Lucius stau ceasuri întregi unul lângă altul, admirând frumsețile litoralului. Herculanum, Pompeii și Stabiae, le zimbiau de pe țărm, vesele și fericite fără să presimțească, că peste 20 de ani lava Vezuviului are să le șteargă de pe fața pământului. Părăsiră Neapolul și după cinci zile, debarcară în apropierea unui orășel latin. Înainte de a ajunge la țărm, năierii traseră pe catart o ramură de laur. Acesta eră un semnal pentru cei de pe țărm, cari văzându-l începură a se îngrămădì în grupuri mari la țărm. Lucius urcă în trăsura cea trasă de patru cai între aclamările mulțimei. Întră triumfând în oraș făcându-și întrarea nu prin poarta orașului, ci prin o spărtură proaspătă a zidului. Calea lui de aci în colo a fost un adevărat mers triumfal și cu cât pătrundeau mai adânc în pământul Italiei, cu atât Acte vedeà lucruri din ce în ce mai ciudate. De pretutindeni veniau soldați întru întâmpinarea lui Lucius, cari îl străjuiau noaptea și Lucius însuș să culcà totdeauna cu spada sub pernă.

Lucrurile acestea o impresiona mult. Înțelegea acum, că drumul lui Lucius seamănă mai mult cu acela al unui tiran, care își teme viața, decât cu al unui biruitor cu prilejul jocurilor olimpice.

Patru zile încheiate a ținut calea aceasta triumfală, când Acte se pomeni în fața unei priveliști ne mai pomenit de frumoase. De pe culmea unui deal înalt văzură: — Roma, minunata Romă strătăiată de Tibru.

Ei veniau acum pe calea Appia; mulțime de oameni ieșiseră din cetate și se plimbau, în minunatul amurg de vară.

Un crainic trimis de Lucius, în goana calului vestì sosirea și publicul se așeză cordon de marginea drumului lăsând loc liber lui Lucius, triumfătorul.

La poarta orașului și pretutindeni, gloriosul roman eră întimpinat cu cel mai adânc devotament.

Un grup de trei sute călăreți traci ieșì întru întimpinarea lui Lucius și, luându-l în mijloc, îl însoțiră către oraș.

Acte le observà toate acestea cu o admirație mută, fără să-și mai poată dà seamă pe deplin, de ceeace se întimplà în jurul ei. Conductul trecù prin centrul orașului, luându-și drumul de-adreptul spre Capitoliu.

Înaintea templului lui Joie, Lucius sărì din căruță, urcă în grabă treptele și ajungând la statuia lui Joie, depusă la picioarele ei cununa de lauri câștigată în Corint, luă apoi o tablă cerată și scrise:

»*Lucius Domitius Claudius Nero, învingătorul emulării triple dela Corint, închină cununa aceasta lui Iupiter, celui mai bun, celui mai puternic.*«

În strigătul de bucurie, cu care mulțimea salută cuvintele aceste, se amestecă și un țipet de groază. Acte înțelese acum, că acest cântăreț sărac, de drăgul căruia părăsise țara și părinții — *eră însuș Caesarul: Nero.*

(Va urmà).

Chestii contimporane.

XI.

Religia și lumea modernă.

Dacă căutăm conștiința religionară a lumei moderne, dăm de apariții foarte interesante. Dela materialismul dur și nefndestulitor omenimea se întoarce iarăși către o lume ideală, mai înaltă, necuprinsă: caută religie. Și cu toate, că omul modern se poartă încă rece și cu oarecare sfială față de sistemele teologice și de reprezentanții specialiști ai religiei: dispoziția sufletească și-o tradează prin cetirea unei novele, roman, dramă, dizertație, care are subiect religios. De fapt, cei mai mari scriitori ai timpului, cum sunt Sienkiewicz, Tolstoj, Dostojewszky, Selma Lägerlöf. Balfour, Gladstone, au să mulțămească succesele lor istețimei, cu care au putut pătrunde psihologia omului modern și a se folosi de dispozițiile sufletești ale mulțimei. Reinke a zis cândva: teatrul zgomotos deloc s'a liniștit, cum a întrebat cineva: există Dumnezeu?...

Moartea unui renumit scriitor francez îmi dă prilej să fac apostrofele acestea.

Acum câțiva ani, unul dintre nemuritorii Academiei franceze, *François Coppée*, era bolnav greu. Zăcând în pat, a avut prilej să mediteze — sine ira et studio — despre multe lucruri trecătoare și netrecătoare. Rezultatul a fost: s'a întors iară la religia catolică, în care a fost crescut ca copil! Iară după-ce s'a însănătoșat, a scris mai multe foiletoane, dând frumoase chipuri din sufletul său, de pe vremea morbului. Acestea le-a scos și în broșură separată; publicul le cetea cu nesaț și în scurt timp s'au epuizat la 90 ediții din La bonne souffrance (suferințele izbăvitoare) lui Fr. Coppée. [1])

Acesta e un convertit mare al zilelor noastre!

Al doilea a fost Ferdinand *Brunetiere*.

Astă iarnă a murit, istoria lui am văzut-o în Unirea nr. 5 a. c. Acolo am dat și argumentele lui, cari pledează pe lângă superio-

[1]) Dl. Iorga ar face un serviț mare literaturei române, dacă ar publica traducerea câtorva bucățele de minune din cărticica aceasta în Floarea Darurilor.

ritatea religiunii asupra ştiinţelor (Les raisons actuelles de croire). Dar pentrucă la început şi el a fost pozitivist, mulţi nu cred în convertirea lui, — iar de altă parte neînţelegând crisa lui despre „falimentul ştiinţelor“, îl acuză cu tot feliul de mistificaţii. Toate sunt neadevăruri. Dovadă e cartea apărută după moartea lui „Chestii actuale“ (Questions actuelles, Paris, 1907), din care neîndoit iese la iveală apologetul şi fiiul bisericei catolice. In asta arată Brunetiere raportul adevărat între religie şi ştiinţe (science et religion), arată influinţa dezastruoasă a ştiinţelor evoluţioniste asupra moralităţii (la moralité de la doctrine evolutive), care a pătruns şi spiritul creşterei (education et instruction). Făcând astfel o critică a timpului, se ocupă de chestia bisericei în Franţa (voulons nous une eglise nationale? vrem biserică naţională?) şi făcând asămănare între vremile lui Ludovic XIV şi cele de azi, descopere tiranizmul, ce ameninţă biserica din partea statului de azi.

Atâta am ţinut să adaug aici despre Brunetiére.

Al treilea convertit mare, despre a cărui moarte cetim chiar acum şi de dragul căruia făcui şi pomenirea celoralalţi doi, e I. C. *Huysmann*. Om modern după toată forma. A început cu Satanizmul, „era un suflet mistic, îi plăceau psihologii ciudate şi bolnave, idei filozofice întunecate şi nelămurite se desfăceau din scrierile sale“, cum îl caracterizează dl Iorga (Floarea Dar. 6. Mai). S'a mişcat mai tot în extremităţi. Dar convertirea lui se poate stabili cu siguranţă. Deja acum câţiva ani, din romanurile L'Oblat, Cathedrale şi Enronte, apărea neofitul; iar din cartea lui ultimă: Les Foules de Lourdes apare creştinul adevărat. Căci ce însamnă a fi creştin? însamnă a crede în supernaturalitate, căci esenţa creştinismului e supernaturalismul. Acum deşi referitor la ortodoxia lui H. se poate zice, că în multe locuri e obscur, dubiu ceeace uşor se poate înţelege din caracterul lui, totuşi aceia e sigur că el mărturiseşte supranaturalismul. Asta o face examinând evenimentele din *Lourdes*.

Ştim, că Lourdes e locul acela, unde de vr-o 50 ani încoace se întimplă tămăduiri miraculoase în tot feliul de baole, în cari medicii au abzis de orice nădejde. Cu toate că biserica nu a declarat nimic despre autenticitatea minunilor acelora şi că pentru noi e tot una, adevărate sunt ori ba, nu putem vorbi aşa uşor despre minunile din Lourdes, ca despre o credinţă naivă. Examinarea faptelor se întimplă cu o rigoritate deosebită. Procesul îl descrie drul Boissarie în „Les grandes miracles de Lourdes, 1894“. In tot anul trec prin Lourdes la 300 medici şi la câte-o constatare ieau parte şi 80 medici, în decurs de 5—6 ani au fost 30 profesori de facultate, 15 prof. de med., 15 medici din spitalurile Parisului, 15 prof. dela facultăţi străine; şi totuş s'au constatat până acum câteva mii de tămăduiri miraculoase (a se vedea şi Bertrin: Histoire critique des evenements de Lourdes, Paris, 1905, Unirea nr. 9—1906).

Evenimentele din Lourdes au preocupat toată lumea modernă. Mers'au acolo bolnavi, s'au însănătoşat, mers'au necredincioşi, au crezut, mers'au alţii, au făcut batjocură. Însuşi *Zola* se ocupă într'un roman al său, de locul acesta. Nu ştiu, unde am cetit, că petrecând Zola în Lourdes să-şi culeagă material pentru romanul proiectat, a mers la el corespondentul unui ziar englez şi l-a întrebat: credeţi, dle. în posibilitatea minunilor? El a răspuns: da, cred, şi ţin, că e greu lucru a trage la îndoială adevărul acesta, dacă nu vrem să fim cu totul necredincioşi. „Şi dacă Dvoastră, — continuă ziaristul — aţi fi martor ocular unei minuni, care a fost examinată cu cea mai mare severitate, ce ziceţi: a-ţi primi-o şi v'aţi plecă înaintea doctrinelor credinţei?“ Romancierul, pus pe gânduri câteva clipe, a răspuns: „nu ştiu, *nu aş crede;* asta-i o întrebare, care nu mi-am pus-o încă!“ Şi într'adevăr, Zola a scris în romanul său despre Lourdes cele mai fantastice lucruri, esplicând cele ce se întimplă acolo cu tot preţul în mod natural.

Aşa-i caracterul omului modern. Rousseau zicea: „poate face Dumnezeu minuni? întrebarea asta ar fi blasfemă, dacă nu ar fi în sine absurdă; şi pentru cel ce neagă, ar fi încă cinste, să-l pedepsească, mai bine să fie dus în casa de nebuni,“ — şi acelaş Rousseau zicea: oricât de extraordinar să fie un fenomen, pentru lumea asta nu aşi merge să-l văd; tare mă tem, că nu m'ar face credincios, *ci mi-ar lua minţile“!* (Nici nu mult ţi-ar fi lipsit“, observă la asta filozoful creştin Nicolas).

Ca să ne întoarcem la Huysmann, caracterul lui de creştin acea-l dă, că el recunoaşte în Lourdes, cauzalitatea supranaturală! Cu acestea am mântuit pe partea creştinizmului un om de cel mai mare nume din lumea de azi. Că apoi credinţa lui prin ce se nutrea: prin principiul raţiunei suficiente, sau prin inspiraţii artistice şi albure mistice e altă întrebare.

Cu moartea lui, istoria apologeticei creştine se îmbogăţeşte cu un dat foarte preţios.

Nicolae O. Brînzeu.

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. Nr. 20. 1907. Cu următorul sumar: P. Dulfu, Povestea Privighetoarei (poezie). — C. Sandu-Aldea, Fraţi de cruce (nuvelă). — G. Murgoci, O carte engleză despre Români. — Izabela Sadoveanu-Evan, I. Al. Brătescu-Voineşti: „In lumea dreptăţii“ (Dare de seamă. — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (trad. din Edmond Rostand). — I. Scurtu, Cronică: Societate pentru cultura română în Bucovina; „Şcoala“ din Bucovina. — „Grai bun“: o carte veche în dialect armînesc. Un ziar german despre răscoalele ţărăneşti.

„Viierul român“. Vrednica Reuniune română de agricultură din Sibiiu, şi-a îmbogăţit biblioteca, prin edarea cărţii *„Viierul român“* sau noua cultură a viilor. Indrumări practice pentru viieri, de Nicolau Iosif, învăţător.

Lipsa unei astfel de cărţi a fost de mult simţită căci dacă până acum, viierii nostri s'au arătat străini şi nu s'au putut împretini cu prenoirea viilor nimicite de filoxeră, cauza principală este a se căutà în lipsa de îndrumări.

Cartea aceasta este menită să călăuzească pe viieri, în toate lucrările lor, şi rând pe rând să le arete, cum au să săvârşească fiecare lucrare ce o cere noua cultură.

Povetele date de autorul cărţii, limba uşoară şi curgătoare pe înţelesul tuturor, ilustraţiile bine nimerite şi descrierile amănunţit făcute la fiecare lucrare ce o cere noua cultură a viilor, vor înlesni vlierilor drumul ce duce la o lucrare mai cu pricepere, mai raţională şi vor deştepta în ei interesul pentru cetit. De aceea o recomandăm cu toată căldura.

Hipnotism şi Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Liturgica *Volumul II. al Teologiei pastorale, de* ***Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Medicii de mult recunosc şi recomândă ca cel mai bun purgativ apa purgativă FRANZ JOSEF, un purgativ sigur şi plăcut. (19) 5—52

Digitized by Central University Library Cluj

Licitaţiune minuendă.

Comuna bisericească greco-catolică din *Scoreiu* dă în licitaţiune publică minuendă, *Duminecă înainte de Rusalii*, adecă în 3/16 Iuniu a. c. la 2 oare după ameazi la locuinţa notarului bisericesc, clădirea turnului şi repararea fundamentală a bisericei pe baza „Planului“ şi al „Preliminarului de spese“ aprobate de Preaveneratul Conzistor din Blaj sub Nrii 2577 şi 3448—1906.

Preţul întreg al edificării, în înţelesul „Preliminarului“ e de 5629 coroane 08 fil. Materialul de clădire aflător în posesiunea comunei bisericeşti are să şi-l procure întreprinzetorul dela aceea, în înţelesul „Condiţiunilor de licitare“ aprobate sub Nro 2555—1907, solvindu-l după preţurile locale.

Licitanţii au se depună un vadiu de 5% din suma de licitare. Comitetul parohial îşi rezervă dreptul a dà întreprinderea clădirei aceluia, pe care-l va alege. Pentru licitant contractul are valoare îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea aceluia din partea locurilor mai înalte bisericeşti.

Planul de clădire, preliminarul de spese şi condiţiunile de licitare se pot vedeà ori şi când la notarul bisericesc.

Scoreiu în 26 Maiu 1907.

Ioan Pop David,
paroh gr. cat.
prezident.

Ioan Georgescu.
notar bisericesc.

(22) 1—2

☛ **A apărut:**

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	g a r a ,	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·55	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·45	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·35

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 7—10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişcara-Fabric (8) 49 - 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturе prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

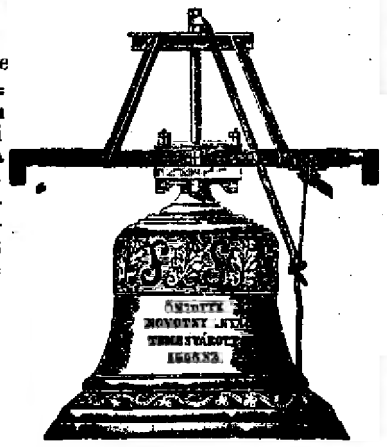

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcurânturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(7) 49 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 8 Iuniu 1907. Numărul 22.

Prelegeri pentru popor.

În anii din urmă, Asociațiunea a pornit o mișcare foarte sănătoasă, inițiind prelegerile pentru popor, cari decurg din ce în ce mai cu sistem, și a căror roade nu se pot trece cu vederea nici chiar de către oamenii cei mai sceptici.

E o revenire la matcă, aceasta.

Cu prilejul adunărilor generale, când jurnalele românești țineau să scrie un articol de fond despre Asociațiune — odată la an! — organele, cari nu aveau motiv de a tămâia cu orice preț activitatea acestei instituțiuni menite a promovà cultura poporului, au accentuat în diferite rânduri, că ori cât de bogată s'ar părea activitatea aceasta, ea cuprinde foarte puțin miez, căci pentru *popor* nu s'a făcut până acum aproape nimic.

Cu biblioteca poporală a Asociațiunei, cu foaia ce se redactează, cu începutul acestui an, pentru popor, și, mai ales, cu prelegerile poporale, Asociațiunea a dovedit însă, că știe să revină la misiunea ei adevărată, luminând poporul, distribuind cărți, punându-se astfel în imediat contract cu dânsul.

Prelegerile aceste, tocmai fiind că se țin cu un aparat mai nepretențios, sunt neasemenat mai folositoare pentru popor, decât disertațiile, ce se țin cu prilejul adunărilor generale, fie districtuale, fie ale centrului. Conferențiarii nu au aici nici un motiv de a paradà cu știința lor, ci se acomodează trebuințelor poporului. Acesta, la rândul lui, iese și el la iveală — de după ușe — și ascultă cu multă tragere de inimă poveștele folositoare.

Conferențiarii își aleg sugetul din trebuințele cele mai arzătoare a poporului, vorbindu-i la inimă și pe înțelesul tuturor.

E o plăcere să asiști la astfel de prelegeri, să urmărești privirile ațintite ale oamenilor, să vezi cum clătină din cap în semn de aprobare și cum apoi se îmbulzesc la distribuirea cărților, cari li-se dau cu totul gratuit.

E un ogor părăginit acesta, care recere putere multă și muncă și mai multă, pentruca roadele să nu mai întârzie, după cum au întârziat până acum atâta amar de vreme.

E un început acesta și greul muncii abia de aci încolo are să vină, dar ne facem o datorință imegistrându-l știindu-ne și noi printre aceia, cari ani dearândul l-am solicitat.

E un început, dar munca aceasta nu se poate opri, pornită odată, căci, se va fi muncit și mai înainte, fără îndoială, dar *direcția* nu eră cea bună, cea singură bună.

Se poate spune la acest loc, că începutul acesta s'a realizat până acum, după a noastră cunoștință, abia în 2—3 despărțăminte. Ne mirăm de această trăgănare a lucrurilor, mai ales, că e un lucru așa de ușor și de puțin costisitor: oricare cărturar, care se pricepe la economie, poate ține o prelegere din vre-un ram economic, împărtășind poporului măcar unele lucruri teoretice, de economie rațională; oricare cărturar poate să le dea câteva povețe cu privire la folosul asigurărilor d. e., să le cetească o pagină din Creangă sau din Slavici, să le spună câteva cuvinte privitoare la trecutul nostru.

FOIȚĂ.

Între emigranți.

III.

Trei zile cu emigranții români.

Pomenisem, că toți emigranții erau îmbrăcați în haine nemțești de coloare întunecată: portul muncitorilor. Altfel nu-i lasă să între în America. Deja veșmântul din afară trebue să vestească și să-i aducă aminte noului sosit în marea republică a uniunei americane de nord, că aici e o singură societate, o singură unitate: unitatea națiunei politice americane, care primește la sânul său, și la masa sa bogată pe toți oamenii cinstiți și doritorii de muncă, fără considerare la originea, limba și legea lor.

Dorul meu eră să dau cât mai în grabă de români, să-i văd, să-i cunosc, să vorbesc cu ei, să le spun un cuvânt de mângăiere și de îmbărbătare. Nu dădeam însă de ei. Și eram sigur, că trebue să fie pe naie și români, deși poate puțini. Dar din datele ce le aveam încă de acasă, îmi făceam concluzia, că nu poate fi naie cu emigranți, pe care să nu părăsească țara și români. M'am adresat căpitanului năii. și l-am rugat să-mi deie lista călătorilor, să văd dacă sunt români. Mi-a spus, că încă nu e completă și că se lucră tocmai la aranjarea certificatelor și documentelor, cu scopul mai apropiat, să se deie de urma celor șese fugari, pe cari i-a cercat poliția în portul dela Fiume, ca eventual aflându-i să-i poată retrimite dela Palermo.

Spre a satisface curiozitatea cetitorilor, însemnez la acest loc, că toți cei șese fugari au fost aflați pe naie și apoi predați consulatului nostru dela Palermo, care i-a și retrimis cu vaporul societății reg. ung. Adria cu numele „Arpád," însă doi inși au luat-o la sănătoasa în portul dela Messina, iar al treilea s'a șters după sosire la Fiume, și astfel au ajuns în mânile poliției dintre șase fugari numai trei.

Reîntorcând acolo, de unde am plecat, la căutarea fraților mei, mă aflam încurcat, neștiind cum să pot da de ei. Agrăiam și pe unul și pe altul: român ca în palmă. Ascult și ici și colo conversațiile: n'aud vorbă românească. Eram cam năcăjit; mi-am făcut cheltuială, am pornit pe un drum așa de lung și obositor, și acum iată nu dau de un suflet românesc.

Atunci mi-a venit o ideie. Mi-a venit în minte, că ne aflăm în săptămâna luminată, că cei mai mulți dintre emigranții români, dacă sunt pe naie, nu au petrecut ziua mărită a Învierii în satul lor. Mi-am zis: dacă sunt aici români, atunci salutul ce în zilele aceste cu bucurie îl rostesc toate buzele românești, cu îndoită bucurie va fi întimpinat de emigranți, și răspunsul nu va întârzià. Trecând prin mulțime, cu voace ridicată am esclamat: *Hristos a înviat!* Și îndată a răsunat și dintr'o parte și dintr'alta, în toate feliurile de pronunțare, după ținuturi, răspunsul cunoscut: „Adevărat c'a înviat."

Eră spartă ghiața: în scurt timp mă văzui încunjurat de o mică ceată de români, care pe a doua zi crescu, pentrucă pe atunci și românii înșiși făcuseră cunoștință între sine și se lăți vestea între ei, că au un însoțitor, pe care dragostea față de ei l'a adus și care e gata a le întinde și mângăierile sfintei biserici.

Pot să spun, și sperez că cetitorii înșiși vor pricepe, că bieții frați ai mei au avut foarte mare mângăiere și bucurie.

Şi s'o facă aceasta fără multă bătaie de cap, vorbind la înţelesul poporului, cugetându-se la folosul real ce-l poate el trage din sfaturile de natură economică, ori la folosul moral, ce poate să-l aibă din o lectură bună şi potrivită.

Despărţământul „Blaj" al Asociaţiunei sub conducerea zelosului prezident *Prof. Ioan F. Negruţiu,* o putem spune cu mândrie, şi-a făcut şi în anul acesta datorinţa.

Seria prelegerilor începute în anii trecuţi, s'a continuat şi în anul acesta.

Prelegeri s'au ţinut, după programul publicat în organul Asociaţiunei, în 10 comune, dar au vorbit aproape pretutindeni doi sau trei conferenţiari şi s'au distribuit mulţime de cărţi.

Ca un simptom foarte îmbucurător mai remarcăm, că la aceste prelegeri au luat parte activă nu numai comitetul despărţământului, ci şi alţi bărbaţi de inimă, cari înţelegând importanţa acestora, s'au grăbit să contribue şi ei după putinţă.

Sperăm că începutul acesta va află câţi mai mulţi şi cât mai însufleţiţi imitatori.

Din dieceza Gherlei.

— Câteva reflexii. —

Mai azi primăvară un ziar de al nostru a publicat un apel, al unor preoţi din dieceza de Gherla, care departe de a ajută ceva causei, din potrivă a stricat foarte mult.

Ori cine de aici, trebue să recunoască, că în dieceza noastră sunt atâtea miserii, a căror vindecare şi delăturare se impune cu un ceas mai curând. Şi doctorul dacă observă, că rana bolnavului nu se vindecă cu alifiile prescrise de el, apucă cuţitul. Alifia înmoaie şi răcoreşte, cuţitul taie şi doare dar nu-i înăcrău. Rana *trebue* vindecată, căci altcum se cangrenează întreg trupul şi aduce moarte.

Aşa stăm şi noi!

Trupul diecezei noastre e acoperit întreg de rane, cari de cari mai primejdioase. E de datorinţa tuturor ca să lucre din răsputeri pentru delăturarea acestor rane, dacă nu vrem să vedem întreagă dieceza ajunsă la ruină. De mult focul n'a mai rămas sub spuză, ci a prins putere, şi cu timpul flăcările vor creşte mereu cât vor incendia întreagă dieceza, începând dela Cluj până la Bogşa în Maramureş şi dela Năsăud până departe la Tisa. Şi dacă numai atunci, cei puşi la cârmă se vor trezi din nevrednica nepăsare în care petrec, durere, va fi prea târziu! S'a trecut vremea, ca, la cererea cutărei conferinţe protopopeşti, de a se convocă sinodul diecezan, să se răspundă, cu frasa cunoscută: iar se ocoşesc preoţii din protopopiatul cutare!.... acum nu ne mai ocoşim nici unul, ci ca dintr'un glas strigăm cu toţii, dând alarmă.

Preoţii cu apelul au ameninţat cu schimbarea firmei, — asta e ceva nedemn de un servitor al bisericei române unite, care de mai bine de 200 ani, duce viaţă de martir; „Un frate mai mic" ne aduce aminte de cuvintele Scripturei: „bate şi ţi-se va deschide!" dar şi sfatul acesta e cam tineresc. Scriptura aceasta o cunoaştem noi mai de mult şi de mult am pus'o în praxă. Dar ce folos. uşile sunt zăvorite; de mult ce n'au fost folosite, cheile s'au ruginit şi ţâţânele s'au înţepenit. Azi glasul umilit şi blând nu mai deschide uşa stăpânului, mucegaiul şi rujina s'au pus una lângă alaltă şi-au cuprins toate aperturile. Trebue o voce mai puternică, un braţ mai îndrăsneţ, care să smulgă uşa din ţâţâni şi să vorbească ca să se audă departe glasul nostru al preoţilor, cari cerem ajutor.

Sunt mai bine de doi ani, de când în frunte cu veneratul şi de toţi iubitul nostru vicar dela Şimleu: Alimpiu Barbulovici, recunoscut de toţi ca om cu multă esperinţă şi sprijinit de un alt fruntaş între preoţi şi ajutat de toţi protopopii părţilor ardelene, sălăjene şi chiorene, ne-am tânguit Episcopului, cerând convocarea unui sinod diecezan, ca să ne spunem păsurile şi năcazurile, cari ne apasă şi ne gârbovesc umerii. Şi ce s'a ajuns? Ca şi o petricică aruncată de un băieţel în un lac. Câteva unde mici, apoi tăcere şi linişte.

Ei, dar aceasta nu-i destul! Sfintele Canoane ale bisericei noastre dispun ţinerea Sinoadelor. Şi dacă glasul nostru n'a aflat răsunet în inima Arhiereului, şi dacă cei din jurul lui nu le-au găsit destul de sincere şi fundate, ca să-i le descopere, este forul cel mai mare căruia trebue să i-se închine şi Escelenţa Sa şi care îi porunceşte să convoace sinodul diecezan, când o pofteşte aceasta prosperarea diecezei, a preoţimei ori a credincioşilor.

Acum lucrul cel dintâiu mi-a fost să-i cunosc pe toţi şi pe toţi să-i adun în jurul mieu. Lucrul acesta nu mergea aşa uşor, pentrucă bieţii oameni nu se cunoşteau între sine, şi se purtau unul faţă de altul cu neîncredere, ba nu cutezau unii a-mi crede nici mie. Astfel un tinăr din Daia, din jurul Sebeşului-săsesc, pe care l-am cunoscut, că e român ardelean de pe tivitura cămeşii, n'a voit să se mărturisească de român şi să-mi creadă, până nu am spus, că am fost în satul lor şi i-am mai spus, cum îl chiamă pe popa şi pe notarul lor şi că cine au moşii mari în satul lor şi cari sunt satele învecinate şi că cunosc pe „domnu Zevedeiu" (Murăşan) dela al căruia bancă a împrumutat el cei 150 floreni, cu cari pleacă acum, să-şi caute norocul.

În urmă totuşi am grupat pe oameni şi ei înşişi de atunci au prins curaj, aşa că a doua zi, Duminecă în 12 Maiu, după prânz, l-am găsit pe Nicolae Stoichescu, zugrav din Caransebeş, cetind „Libertatea" din Orăştie. cetia tocmai lista contribuenţilor pentru gimnaziul din Brad, care listă numita foaie o publică sub titlul „Inimile bune răspund." Cu ochii scăldaţi în lacrimi îmi spunea numitul Nicolae Stoichescu, că dacă îi va ajuta Dumnezuu, apoi va trimite şi el pentru acel scop ceva bani; numai să petrec cu atenţie lista, şi am să mă conving.

Începând a face cunoştinţă rând pe rând cu oamenii, în scurtă vreme ajunsei a constată, că numărul românilor de pe naie ajunge la 200, din cari abia erau trei femei, o copilă de 8 ani şi un băiat de 4 ani. Toţi ceialalţi erau bărbaţi în floarea vârstei şi tineri plini de viaţă. Şi erau din toate părţile patriei locuite de români. Astfel am aflat din comitatul Maramurăşului, din comitatul Sătmarului (Baia mare, Piskolt, Er-Endréd), din comitatul Torontalului (Sân-Nicolau mare, Comloşul-mare, Toracu-mare, Pesac, Ecica), din comitatul Arad (Arad, Chişineu), din comitatul Timiş (German), din comitatul Caraş-Severin (Caransebeş), din comitatul Albei inferioare (Daia, 15 tineri), din comitatul Clujului (Sâmbotelec), din comitatul Turdă-Arieş (Lechinţa de Mureş), din comitatul Mureş-Turda (Petrilaca), apoi din comitatele Bistriţa-Năsăud, Selagiu, Solnoc-Dobâca, etc. Repet: erau representate toate ţinuturile patriei noastre locuite de români.

Impresie deosebită a făcut asupra mea emigrarea femeii Iuliana Papp măritată Ardelean Mihaiu. Dânsa mergea însoţită de copiliţa ei de 8 ani cu numele Sidonia (Sidica) Eră din Gaiul-Aradului şi mergea la bărbatul ei, dus de trei ani, care i-a scris să meargă acum şi dânsa cu copila, că au din ce trăi. Mi-a povestit sărmana femeie, că trăiesc părinţii ei, are trei fraţi: toţi în Arad. Părinţii şi fraţii în genunchi au rugat-o să nu meargă, să vină acasă bărbatul ei, să-şi părăsească mai bine bărbatul decât pe ei: să rămână cu ori ce preţ. Mi-a spus, că i-a fost foarte grea hotărârea. În urmă s'a hotărât, se duce la bărbat. Am rămas foarte mişcat de povestirea ei. Iată că cuvântul Domnului rămâne în veac: Şi va lăsà omul pe tatăl său şi pe mamă-sa şi se va alipi de muierea sa . . . şi ce-a împreunat Dumnezeu omul să nu despartă . . . . iară muierea să se teamă de bărbat." Emoţiunea mi-a stâmpărat'o esclamarea de mirare a Sidicei, care la vederea luciului imens al mării a erupt în cuvintele: „Vai mamă, ce apă mare!" Sărmana: ea nu văzuse încă nici Mureşul, măcarcă eră din Arad.

Spusesem, că până-ce pe celelalte vapoară ale societăţii Cunard anume pe vapoarele: Pannonia, Slavonia şi Carpathina, se află localitate anumită pentru sevârşirea serviţielor divine, pe atunci pe vaporul „Ultonia" astfel de localitate nu este. Căpitanul însă a fost atât de prevenitor, încât ne-a pus la dispoziţie sala de mâncare de clasa a treia, unde mi-s'a dat voie să adun pe emigranţii nostri. Aşi fi dorit mult să pot sluji o sfântă liturgie şi să împărtăşesc pe fraţii nostri iubiţi cu merindea vieţii de veci, dar cum zic naia nu era aranjată în scopul acesta. Aşa Dumineca Tomii am serbat-o cântând Christos a înviat şi stichurile „Să se scoale Dumnezeu" şi celelalte dela încunjurarea altarului. Apoi, fiindcă vaporul trecea tocmai în faţa insulei şi oraşului Lissa, am cântat lin „Cu sfinţii odihneşte" pentru fraţii noştrii cei căzuţi cu glorie la acel loc în anul 1866 şi pentru nemuritorul erou, fericitul Baron Ursu, mort şi el înainte de aceasta cu câţiva ani. Apoi am ţinut o cuvântare, pornind din cuvintele Psalmistului „Săturane-vom de bunătatea casei tale, a Bisericei tale celei sfinte. Cele înfricoşate pe dreptate ne răspunzi noue, Dumnezeul mântuirei noastre, nădejdea tuturor marginilor pământului, şi acelor de pe mare departe. Cela-ce întăreşti munţii cu tăria ta, încins fiind cu putere. Cel ce alinezi sunetul mărilor, sunetul valurilor ei, şi răpştirea popoarelor. Şi se vor spăimânta cei-ce locuesc pe margini de semnele tale" (Ps. LXIV). Le-am vestit apoi, că cei-ce n'ar fi corăspuns încă poruncei s. Biserici, de a-şi mărturisi păcatele la ss. Paşti, să se folosească acum de ocazie şi să plinească această poruncă. In scopul acesta mâne-zi, Luni voi fi la dispoziţia lor. Cine ştie, când vor mai avea un asemenea prilej!

Sau doară chestia aceasta nu e destul de lămurită? nu e destul de evidentă şi arzătoare boala care se lăţeşte prin diecezĕ?

Aduc numai o pildă din cele multe!

Clericul, care 16 ani a studiat gimnaziul cu mari cheltuieli şi 4 ani a ascultat şi studiile teologice, dacă se chirotoneşte ca preot, foarte adese e avizat ori la aceeaş ocrotire părintească, care a avut'o şi până acum, ori la bunăvoinţa socrilor. Şi nu arare ori se dă cazul, de e silit a se mută din un loc într'altul, împreună cu muierea şi copii, mai ales în părţile aşa numite ungurene, — până când sau prin moartea cutărei preot, sau prin isgonirea altui confrate dela parohia avută, primeşte dela locurile mai înalte „pauciânia" la acel beneficiu parohial, fireşte în calitate de „administrator interimal", cu care titulatură rămâne până la groapă. Aci i-se începe bietului administrator interimal valea plângerilor; adevărata cale a Calvariei. După istovirea alor 16 ani de studiu şi aşteptarea a câtva timp după beneficiu, cu dorul de-a lucra în via Domnului — ţinta dorirei lui şi-a părinţilor săi, lucrul cel mai de căpetenie i-se impune de împrejurările locului, ca să cerce *„pulzurile"*. Oare cu osana ori cu furci de fier va izbuti a se introduce la beneficiul parohial, la fiitorii săi fii sufleteşti? Şi dacă *poporului suveran*, sau mai bine zis cutărui gura-satului nu i-a plesnit prin minte, sau n-au avut *popa lor tocmit*, pe care să-l aducă în straiţă, dela aceia, în ale căror mâni sunt puse destinele diecezei, atunci soseşte şi ziua introducerei în parohia primită. Acolo apoi e rândul poporului. Unii că-i prea tiner, alţii că-i prea mic de statură. Unii că-i ras la barbă, alţii că-i prea brunet. Unii teacă, alţii pungă. Un lucru — mai pe sus de toate reiese la iveală. Lor le trebuie „Contratuş" să ştie toţi: pe ce le vine de popă! „Iacă noi avem la clejiă 8—12 jughere de pământ. Celuialalt — cu aludare la preotul repauzat, ori pe care l'a alungat din parohiă dinşii, i-au dat şi bir, o jumătate de cucuruzi, dar mai departe nu dăm birul (lectical). Pentru prohod atâta etc." Şi adese-ori uşa dela *casa lui Dumnezeu*, e încuiată. Gurile satului, căci oamenii fruntaşi şi cu ceva simţuri se retrag, şi nu arare-ori femei şi copii se pun şi se postează ca o baricadă înaintea aceleia. Şi până când bietul tiner preot să mai dă, înmărmurit de ruşine după spatele Mult Onoratului, care astădată suplineşte pe Dispunătorul, Episcopul seu, — unul din popor cel mai aprig, se desface, tinzând spre Comisarul Arhiereului coala de hârtie — shema compusă de dânşii şi iscălită cu sumedenii de nume, morţi şi vii.

Nefericitul de comisar episcopesc, îngrijat, că nu va face destul încredinţării date, vrând, nevrând îndeamnă pe noul denumitul preot, să se dimită cu cei mai neînsemnaţi oameni a satului, la „Alcăzaş" (la târguială).

Orice capacitare e fără folos. *Poporul ştie una şi rea....*

„Pe cum li-au succes satelor din vecini, micşorarea plăţilor preoţeşti — pentruce să se lase dânşii *mai slabi oameni*, decât alţii din alte sate?

În fine: protopopul, ca să nu dovedească *înaintea Veneratei Superiorităţii, „lipsa de prudinţă pastorală"*, primeşte întru toate scăriţarea din puţinul salar preoţesc.

Noul preot, după cele premerse, ce are să zică? De-o parte încunjurarea ruşinei din partea acelora cu cari stă în legături fireşti mai aproapiate, de altă parte focul sacru de-a premări pe Dumnezeu pe care s'a jurat a-l servi în viaţă, numai să se vadă odată la sf. altar a Domnului, — le zice celor ce strigă *„restigneşte-l" — fie!*

Iată deci, că salarul i-s'a redus. Nici pe un servitor ordinar de ceva treabă — cu scumpetea ce domneşte în zilele noastre nu-l poţi ţinea cu atâta.

Şi asta se întâmplă de comun unde se duc preoţi tineri. Escepţiunile sunt foarte rari. Eclatantă dovadă, că Dnii protopopi ar preda această însărcinare ori cui altora, numai să nu trebuiască a o îndeplini.

Şi dacă atâtea greutăţi întimpină un preot tiner, îşi poate ori cine închipui, ce se întâmplă, când e vorba de preoti bătrâni, cari îs siliţi a se strămută din o parohie în alta.

Destul atâta, că shemele stolari, astăzi la noi, numai în cartea vicarului T. Bud mai stau scrisă pe hârtie. Încă dela conscrierea congruei încoace, *unde numai s'a făcut încercarea*, s'au redus toate emolumentele preoţeşti aproape la nulă.

Şi nu-i mirare! În ordinaţiunile conzistoriali se impune, că micşorarea venitelor preoţeşti nu's permise. Nu s'a dat însă caz, ca să se fi pedepsit vre odată preotul ori protopopul, care cu prilejul instalării, de frica ruşinei sau a compromisiunei, a trebuit să reducă din stole.

Cred, că ajunge de astă dată. Starea aceasta nu mai e de suferit. Autoritatea preoţimei, misiunea ei divină, e redusă la tocmirea unui servitor, cu care încă te dispuţi, da de cumva l'ai putea avea cât mai ieftin.

De aceea ridic glasul meu, şi împreună cu mine a sutelor de confraţi, cerând sanarea relelor ce ne bântue, până când nu e târziu, căci dacă baccilul descompunerei intră odată în trup, e greu să-l mai delaturi, de târpit nu mai e vorbă.

Un frate mai bătrân.

Dimineaţa următoare, într'un colţ al năii, retras lângă neşte pânze, ferit de privirea mulţimei, am început slujba cea mai frumoasă a preoţiei, de a împăca pe oameni cu Dumnezeu, de a vindeca morburile sufletului. Nu voiu uita în veci ceasurile acele. Tocmai ne apropiam de vestita strimtoare Messina, strâmtoarea de mare dintre peninsula Appenina şi insula Sicilia. În faţa noastră se ivea imposant vulcanul Etna, a cărui înălţime e de 3247 metri. Pe crater vecinic iese fumul, sămn al fierberei neîntrerupte ce se petrece în interior, iar vârful şi coastele sunt coperite cu zăpadă până jos, unde deodată, fără multă trecere se începe cea mai frumoasă şi mai bogată vegetaţie a climei călduroase, proprie frumoasei insule Sicilia. De-a stânga năii e coasta siciliană de-a dreapta coasta Calabriei, cu munţii acoperiţi şi ei de zăpadă. Pe ambii ţermi oraşe şi sate cu cele mai pitoreşti poziţii. In urmă între toate aceste faţa lină, vânătă a mării. Se poate ceva mai înălţător, decât ca în faţa acestei grandioase manifestaţiuni a puterii şi înţălepciunei dumnezeeşti să împlineşti rolul de mijlocitor, rolul de conducător şi povăţuitor al omului rătăcit iarăşi la Dumnezeul său? Erau fericiţi fraţii şi fii mei penitenţi, dar mai fericit am fost eu, că de atâta mângâiere şi îndestulare sufletească m'am învrednicit.

Între oarele 12 şi 1 trecurăm printre Scylla şi Caribde. De acolo îşi acceleră mersul şi la prânz căpitanul mi-a vestit că după toată posibilitatea seara la 7 oare vom sosi în Palermo.

După prânz m'am dus deci iarăşi între emigranţi şi mi-am luat rămas bun dela ei. I-am conjurat să rămână statornici în credinţa lor strămoşască, să se organizeze bisericeşte, pentrucă biserica le va păstra deopotrivă patria şi neamul. Mai presus de toate le-am legat de suflet, să revină iar acasă, unde precum cântă poetul, şi dacă ar fi mai rea pânea şi mai grea peatra, totuş e mai dulce traiul şi mai uşoară peatra de pe mormânt.

Despărţirea a fost dureroasă. Eu însumi nu mai puteam ascunde emoţiunea mea şi doriam să mă văd cât de curând pe uscat.

Îndată după şepte oare am intrat în portul din Palermo. Poziţia oraşului încunjurat de munţi în formă de potcoavă, la o parte cu Monte Pellegrino, în fund cu renumita catedrală dela Monreale, e din cele mai frumoase. Apoi vegetaţia neîntrecută, cu mii şi mii de jughere de păduri de portocale, smochine, lămâi, finici, cactus, şal. îl vrăjeşte pe privitor cu desăvârşire. Cu drept cuvânt s'a dat acestui semicerc numirea de *Scoica de aur* (Concha d' oro).

Era deja 8 oare până ce vaporul s'a putut ancora. Oficialul dela poliţia de port s'a arătat peste măsură de prevenitor, dându-mi voie să părăsesc vaporul în contra regulamentului, dupa care vapoarele cari sosesc după şase oare seara, nu mai pot primi dreptul de-a comunica cu uscatul până în dimineaţa zilei următoare. Până şi finanţii s'au arătat binevoitori, lăsând să-mi trec bagajul, fără a-l cerceta. De paşaport fireşte, nu m-a întrebat nime.

Primind deci voie de a părăsi naia, mi-am luat rămas bun dela căpitanul şi oficerii vaporului, apoi dela toţi emigranţii, cari erau adunaţi pe coperiş şi petrecut de aclamaţiunile lor, rostite cel puţin în opt limbi diferite, am scoborit scara cea lungă m'am aşezat într'o luntriţă şi am pornit spre ţerm. Puteam fi la o sută de paşi dela vapor, plutind printre vasele ancorate în port, învăluit în întunerec, când deodată îmi străbătură la urechi acordurile celui mai glorios imn triumfal: *Hristos a înviat*. Era ultimul salut al fraţilor de pe „Ultonia". Am suspinat greu şi răspunsul „Adevărat c'a înviat" mi s'a poticnit pe limbă. Am debarcat în Palermo cu sufletul îndurerat pentru ţară, pentru biserică şi pentru neamul, care astfel îşi pierde fii săi cei mai vânjoşi — pentru a nu mai revedea pe foarte mulţi dintre ei.

Dispoziţia sufletească îmi era, ca a unui comandant-general, care a pierdut în luptă două mii dintre soldaţii săi cei mai bravi.

Că nu sufere îndoială: tot vaporul ce pleacă la America, pentru ţara noastră însamnă un regiment pierdut.

E. V.

Ceasurile din urmă ale unui osândit.

Povestire de ***O. Klaussmann.***

(Continuare). 3

Osânditul se simte tras la o inimă ce bătea tare de iritare şi spaimă, şi un glas îi şopteşte în ureche:

„Curaj, încredere în Dumnezeu". Şi simte cum cade o lacrimă pe fruntea sa, şi el descopere, că bărbatul, care a şezut răbdător lângă el, îl strânge acum la peptul său. Simţemintele, cari se mişcară până aici

În atenția Veneratului Consistor de Gherla. Ni se comunică următoarele: În Șamșond, oare când reședință protopopească, deși toți credincioșii vorbesc bine românește, totuși băieților români, cari cercetează școala de stat, chiar și religia li-se propune în limba magiară. Cum se face asta? Oare Domnul protopop tractual — ca inspector școlar — să nu aibă știre de acest lucru trist, când aceasta o știm și în alte tracte depărtate? Și dacă da, de ce n'a îndrumat preotul respectiv să susțină dreptul limbii noastre bisericești în instruarea religii? Sau dacă respectivul preot nu s'a supus îndrumărilor Dlui protopop, de ce nu l-a arătat Veneratului Ordinariat? O atare concesiune are urmări nespuse, nu numai pentru pierderea credincioșilor din Șamșond, ci și pentru alte filii și parohii mestecate, unde avem școli de stat. Căci ceea ce s'a putut face într'un loc, se poate și într'altul! Apoi învățătorii de stat dela alte școli, nu s'ar lăsă în privința patriotismului înapoia celor din Șamșond. Scriitorul acestor șire ar putea în această privință povesti multe despre atari încercări.

Rugăm deci cu tot respectul Ven. Superioritate să deie ordin pentru respectarea limbei române. Căci altcum foarte ușor se poate întâmplà că ne trezim, sau fără credincioși, sau cu greco-catolici cari cer liturgie magiară. Indemnul și porunca trebue să vină de sus, căci atunci preotul nu poate fi șicanat.

D. C.

Obraznicii dela Alud. Prețuim foarte mult pe cetitorii nostrii, dar nu putem folosì și espresiune mai cinstită ori mai blândă. Iată de ce e vorba. Membrii magiari ai congregațiunei comitatului nostru divisați în doue partide, au început deja lupta și încă foarte încordată în vederea alegerilor ce vor urma la toamnă, mai ales pentru completarea postului de vice-comite. Amândoue partidele au ținut adunări de candidare, amândoue și-au ales comitetele esecutive, cari să se pună pe lucru. O partidă — Kossuthiștii intransigenți, — în frunte cu contele Teleki Árvéd, au candidat pe protonotarul comitatului *br. Bánffy Kázimir*, cealaltă pe fostul vice-comite *Szász József*. Membrii români ai congregației, după cât știm, nici n'au luat parte.

Acum deodată comitetul esecutiv a primei partide, în fruntea căruia stă zurbagiul profesor Fogarași, a adresat o scrisoare către toți membrii congregații, astfel și către români, în cari îi invită să cooperеze pentru succesul br. Bánffy.

Noi deocamdată, stăm nepăsători în fața acestor hârțuieli, pentru noi e indiferentă deocamdată persoana fiitorului vicecomite. Nu putem însă tăcea în fața nerușinatei obrăznicii, cu care acest comitet se adresează la ajutorul Românilor, ca să cooperеze și din partea lor pentru ca „să ștergem de pe bunul nume de odinioară a comitatului nostru, peata de rușine, care l-a mângit înaintea opiniunei întregei țări, prin alegerea de deputați a celor mai estremi și mai esacerbați naționaliști ultraiști (hogyletöröljük varmegyénk hajdani jó hirnevéről a szégyen foltot, mely a legszélsőbb, legmegátalkodottabb nemzetiségi tulzók képviselőkké választásával esett rajta az egész ország közvéleménye előtt).

Dar bine dlor! uitați dvoastre, că acest comitat e aproape românesc în întregimea sa? uitați, că ați ajuns să vă cocoțați în fruntea trebilor, numai pentru păcatele și negrija noastră? uitați ca deputații Dr. Maniu și Dr. Vajda și ca oameni inteligenți și ca oratori, sunt fala parlamentului, cărora dv. nu sunteți vrednici să le treceți înainte?

Așa credeți dvoastre, să câștigați pe români pentru br. Banffy? gândiți că această impertinență vă înalță în ochii lumei, din potrivă, ea dovedește lipsa ori cărei culturi temeinice și a celui mai elementar bun sămț.

Suntem convinși, că nu se va află nici un român în întreg comitatul care să steie alăturea cu astfel de oameni, ca cei ce au redactat acel apel. Așa tare, nime din noi nu poate cădea!

Pentru „Convorbiri literare." Noua direcție dela Conv. liter. față de care de altcum noi avem tot respectul, a crezut de potrivit să se ocupe în nrl 5 din a. c. cu poziția Arhiereilor români de peste munți față cu luptele naționale, în special față de proiectul Apponyi.

Regretăm foarte mult, greșelele ce le comite „Conv. lit." călăuzându-se în aceste aprețieri de scrisele unui ziar de aci, care prin chipul neserios și copilăresc de a tractà chestiunile, și-a perdut încrederea unei însămnate părți din cetitori săi. Fie convinsă „Convorb. lit". că Arhiereii nostri, fie uniți, fie ortodoxi, și-au făcut datorința, după cea mai bună a lor conștiință, și în îndeplinirea acestei datorințe au avut în vedere interesele întregului neam românesc.

REVISTE.

Austria. Ceea ce doriau mulți Nemți, s'a întâmplat: deputații aleși pe baza programului catolic — conservativ au hotărât unanim să între în partidul creștin social; astfel a devenit acest partid cel mai mare, având 95 membrii. — Partidele

---

în inima osânditului, rup deodată legăturile. Simțeminte blânde au învins sălbătăcia și mânia; osânditul varsă lacrimi, dar nu lacrimi de mânie și de furie neputincioasă, de desnădăjduire și de răzbunare neîmplinită, ci lacrimi de duioșie și de bucurie, că a aflat un om, care se interesează de el. Nu-și dori el, atunci când i-se vesti sentința de moarte, o ființă omenească să-i zică un cuvânt de mângâiere și de compătimire? — Și iată acum a aflat!

El nu mai lasă mâna bărbatului, care simte o bucurie mare, când văzù cum se topește coaja de pe inima criminalului, care-și dă acum toată silința, a influința asupra inimei osânditului, care se opune așa energic ori cărei îndreptări, carea nu voia să știe nimic de Dumnezeu, nimic de pocăință și iertare. Ce nu putù îndeplini litera rece a legei, ce nu putură ajunge amenințările cu pedepsele iadului și cu chinuri veșnice, aceea o ajunge acum prietinul prin cuvintele sale simple.

In adevăr, bărbatul, care veni, spre a ușura celuialalt calea la moarte, i-a devenit acestuia un prietin adevărat.

Bărbatul acesta cu inima sa credincioasă e pentru osândit primul om, care grăește altmintrelea către el ca alții, primul om care se întoarce desinteresat, fără a avea în vedere vrășmășie sau alte rele, la inima și simțământul său.

După duioșie urmează în inima osânditului supunerea în soarta sa, și el simte în internul său eul său mai bun, carele până aici îl sufocà în lăuntrul său, când îl făcea atent, și pe care nu-l înțelegea, deși a fost o parte a eului său propriu, fiindcă îl mustrà așa de des.

Ceasurile trec acum ca în zbor. Mezul nopții trecuse de mult, zorii zilei se apropie, dar lor nu le pasă de aceasta. Unul folosește toată puterea și arta vorbirei, spre a împăcà pe celalalt cu Dumnezeu și cu lumea, și celalalt ascultă, și ar dori să aibă 100 de urechi, spre a auzi, ce-i-ze spune despre bunătatea, iubirea de oameni a lui Dumnezeu, despre pocăință și iertare. Primele raze ale soarelui strălucesc și în cela osânditului.

Ochii-i ard, dar el nu salută acum cu desnădăjduire razele celui din urmă soare de dimineață, ci cu duioșie. El privește mut spre cercurile aurii, ce le depinge soarele pe podelele celei sale. O lacrimă îi curge pe față, și el strânge mâna singurului și celui din urmă prietin al său, pe care-l aflase în noaptea aceasta.

Un zgomot prefund de lovituri de ciocan și de săcuri se aude în celă. Osânditul știe bine, ce însamnă, și zimbește înfricoșat. El știe, că în curtea închisoarei clădesc podiul, pe care va fi așezat eșafodul. Cu cât se suie soarele mai sus, cu cât se apropie mai tare momentul catastrofei, cu atât mai dese sunt recidivările de spaimă și desperare nebună, dar ele numai scurt timp îi țin inima încleștată. În sfârșit s'a împăcat cu soartea și caută a susținea cu o frică desperată nădejdea de iertare în viața viitoare, și dacă șovăește, și puterile se pregătesc să-l părăsească, atunci îl mângâie o strângere de mână a prietinului care nu-l lasă.

Apoi apare deodată un om îmbrăcat elegant, care salută pe osândit cu o mișcare mută a capului. Le face semn celor doi însoțitori, cari îi taie gulerul hainelor și a cămeșei. Asta nu ținù mult. Gâdele aruncă o privire examinătoare asupra grumazului osânditului. Și toileta gâdelui e isprăvită. Cei 3 bărbați părăsesc cela, fără a zice un cuvânt.

Unul din temnițeri intră în celă și zice: „Clopotul condamnaților la moarte va sunà îndată, gată-te!"

O seriositate îngrozitoare se vede pe fețele tuturor bărbaților, cari sunt ocupați la lucrarea din urmă a dreptății omenești. Insemnătatea momentului o simțesc poate-că mai bine, decât osânditul tremurând. El, persoana principală, are numai un gând: „Oh! barem de ar trece odată!"

Acum se aude sunetul clopotului, care vestește cu glasul său de metal începerea esecuțiunei.

Osânditul se mai îmbrățișează încă odată cu prietinul ce și l'a câștigat, el se simte încă odată strâns la inima unui om, care-l compătimește, și în momentul acesta e apucat de o putere, de un curaj, la care nici nu a cutezat a se gândì.

(Va urmà).

liberale pe lângă toată truda nu se pot uni în un club, vreau să facă „clubul german“, dar toate nizuinţele de până aici au rămas zădarnice. Parlamentul austriac va fi convocat pe 17 Iuniu n. Între agendele sesiunii locul de frunte îl ocupă chestia dualismului, carea nu va trece aşa uşor în noul parlament, cum trecea până aci în cel vechiu.

Franţa. În o foaie creştină socială din Viena cetim un articol trimis din Paris, care ne lasă să vedem mai de aproape serviţiile bune ce le-au adus Franţei guvernele, cari au alungat din ţară congregaţiunile călugăreşti. Deputatul *Bresson* a rugat la timpul său camera, să primească proiectul de lege despre scoaterea din ţară a congregaţiunilor călugăreşti, căci averea acestora se va vărsà în fondul de pensiune a muncitorilor. Averea aceasta au socotit-o oamenii cam la 11 milioane de franci, cari de bună samă ar fi pus în picioare fondul de pensiune al muncitorilor. Averea congregaţiunilor a fost vândută toată, dar banii ca în palmă, ba ce e mai mult, statul a trebuit să dee încă din al său 6 milioane de franci licvidatorilor pentru vinderea acestor moşii. Cum de s'a prăpădit aceasta sumă, ne esplică un francez. Guvernul a avut lipsă să-şi câştige nişte oameni, de cari se temea mult, mai ales dintre advocaţii deputaţi, acestora li-a dat să licvideze cele mai mari moşii. Aceştia au câştigat apoi sume colosale atât dela stat ca licvidatori, cât şi dela cumpărători, căci moşiile s'au vândut pe nimica, spre pildă: o moşie preţuită în 600,000 de franci s'a vândut cu 18,000 de franci. În unele locuri spesele licvidării au întrecut banii căpătaţi din vindere, ori n'a mai rămas statului nimic. Aşa s'a vândut spre pildă claustrul călugăriţelor din Limoges cu 5320 franci, spesele licvidării au fost 5307 franci, iar statul a căpătat numai 13 franci!

Aceasta însamnă a îmbeta lumea cu apă rece! Bieţii de muncitori nu numai că nu au ajuns să poată trăì în tihnă bătrâneţele — din truda şi abnegarea călugărilor: ci din contră au să plătească dări mai mari ca până aici, din cari să se edifice şcoale în locul claustrelor şi să se plătească profesorii cu plăţi foarte mari în locul călugărilor, cari nu aveau mai mult de un franc pe zi!

România. Alegerile s'au început. Alegerile pentru colegiul I de senat au decurs într'o liniște, ce au fost recunoscută de toţi, de asemenea şi celea pentru colegiul II. Liberali au câştigat izbândă mare. Din 110 locuri, conservatorii au reuşit în 10 locuri, dintre cari în 4 n'au avut contracandidat, în 9 locuri e balotaj. E bătător la ochi numărul enorm al voturilor date pentru liberali.

Noutăţi.

Iubileul încoronării. Mâne în 8 crt. se împlinesc 40 ani dela încoronarea Majestăţii sale ca rege apostolic al Ungariei. Spre acest scop Majestatea Sa va veni la Pesta unde se vor face serbările iubilare. Escelenţa Sa Mitropolitul Victor, însoţit de actuarul Iacob Domşa a plecat ieri dimineaţă la Pesta, spre a fi de faţă la această festivitate. Clerului arhidiecezan i-s'a dispus ca să ţină Duminecă liturgie solemnă împreunată cu Doxologia cea mare. În Blaj Sâmbătă dim. va fi liturgie, după care tinerimea se va adunà în sala de gimnastică şi un profesor le va ţinea o vorbire potrivită despre însămnătatea zilei.

Monumentul împărătesei Elisabeta. Luni s'a desvălit în Viena monumentul ridicat în amintirea împărătesei Elisabeta. A fost de faţă lume multă, întreagă Curtea, în frunte cu bătrânul Monarh, care la cuvântarea consilierului comunal Mayer, a răspuns într'o vorbire foarte mişcătoare.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarelor sume dăruite pentru *f. Masa studenţilor:* Dr. Alesandru Pop, Blaj, întru amintirea repaus. Veronica Radu 10 cor. Romul Rus, Tătârlaua, întru amintirea repaus. Virginia Boldor şi Veronica Radu 20 cor. Studentul I. Maxim, cl. III-a a colectat 9·40 cor. — Observăm aci, că fondul acesta la sfârşitul anului 1906 erà de 22918·31 cor.

O faptă umanitară. Onorata Direcţiune a Institutului de credit „Patria“ din Blaj auzind de focul cel mare ce a fost în comuna Ţapu în 6 Maiu a. c. a trimis la 17 familii române un ajutoriu de 725 coroane. Ou Direcţiune primească mulţumitele noastre şi pe calea publicităţii din partea celor ajutoraţi. Ţapu, în 2 Iuniu 1907. În numele tuturora. *Basiliu Dancu,* preot.

Prelegeri poporale. Duminecă în 2 Iunie a. c. s'au ţinut prelegeri în comuna *Ciuşud,* sub conducerea dlui *Ioan F. Negruţ,* directorul Despărţământului Blaj al „Asociaţiuni“. Au vorbit: prof. *Dr. A. Cheţian,* despre hrănirea ca condiţie a sănătatei şi a muncei, şi despre stricăciunea beuturilor alcoolice; iar prof. *Ştefan Roşian,* despre muncă, roadele ei şi chivernisirea cu înţelepciune a câştigului. După prelegeri s'au dăruit poporului numeroase cărţi de cetit. M. On. D. Alexandru Albini v.-protopop onor. şi paroch, a mulţămit pentru bunele învăţături date poporului său.

Distincţiune. Domnului *Augustin Paul,* secretar-interpret la Consulatul general al României în Budapesta, i-s'a conferit medalia jubilară *„Carol I. Rege al României.“*

Dela Asociaţiune. Secţia istorică întrunită săptămâna trecută a hotărât compunerea unui dicţionar a comunelor locuite de Români, cu numirea în trei limbi. A mai decis să ceară comitetul central reînfiinţarea „Transilvaniei“ ca revistă istorică-ştiinţifică.

Mandatul dela Zorlenţ. Contra alegerii de deputat la Zorlenţul mare a advocatului Dr. Ştefan Petrovici, s'a dat la timpul său protest. La pertractarea protestului însă nu s'a ajuns, de oarece a fost retras sub ridicolul pretext, că nu vor să espună cercul la agitaţiile unei noue alegeri.

Ştiri literare. *„Musa română,“* escelenta publicaţie a măiestrului Iacob Mureşian, a început anul al V. cu doue piese musicale: „Marşul tinerimei“ şi fantasia „Muza Română, amândoue compoziţii de redactor, doue cântece poporale de B. Anastasescu şi o compoziţie de tinerul artist N. Brăţian: „Cântec“ pe cunoscutele viersuri de Goga. Tendinţa acestei reviste muzicale, de a eternisà în compoziţii măiestre ori în escusite armonisări minunatele accente ale musicei poporale, merită toată consideraţia iubitorilor de musică şi ar fi o datorinţă naţională ca ea să fie lăţită pretutindenea, 12 numeri, cu câte 10 pag. muzică şi 2 pag. literatură costă 16 cor.

— Din „Biblioteca pentru toţi“ a apărut Nr. 264 Victor Hugo: *Regele petrecc* dramă în cinci acte, desvălind o parte din moravurile stricate, ce erau la curtea regilor Franţei. Persoanele principale Tribonlet, bufonul Curţii şi fica sa Blancha sunt descrise admirabil. Versurile măiestre ale lui Hugo sunt traduse în româneşte tot în versuri de Lud. Dauş. Nro. 266 Camille Flamarion: *O călătorie în cer,* traducere de Iosif Nădejde, descrie în călătorie în vis prin regiunile siderale.

Promoţie. *Petru Hetcou de Brancovean* cand. profesor şi teol. univ. abs. a fost promovat de Doctor în ştiinţele filozofice, la universitatea din Cluj.

Convenire colegială. Colegii, cari au depus examenul de maturitate la gimnaziul român din Blaj în anul 1897 — conform dorinţii majorităţii — sunt invitaţi prin aceasta la convenirea colegială de 10 ani, ce o vom avea la 28 Iuniu n. a. c. în Blaj. Blaj la 5 Iuniu 1907. *Flaviu C. Domşa,* profesor.

Concert în Blaj. Universitarii români din Cluj—Budapesta invită cu drag la *Concertul* pe care-l aranjază în Blaj sub patronajul Domnilor Alexandru Mocsonyi, George Pop de Basești, Dr. Teodor Mihali, Dr. Alexandru Vajda, Dr. Iuliu Maniu şi Dr Aurel Vlad cu concursul domnişoarelor Valeria Papp, Virginia Gall, Getta Hodosiu şi a domnului Nicolae Brătianu. In favorul mesei studenţilor din Blaj, Duminecă în 23 Iunie st. n. 1907 (prima zi de Rusalii) în hotel „Universul“. Preţul de întrare: De persoană 3 cor., de familie 8 cor. Inceputul la 8 oare seara. Suprasolvirile se primesc cu mulţumită şi se vor publica. Ofertele mărinimoase să se trimită la adresa prezidentului Liviu J. Dan, rig. în drept, Kolozvar, Wesselényi M.-utca 3.

Necrolog. † *Avram Breban,* preot grecocatolic în Mocîra, a repausat la 1 Iunie a. c. în al 36 an al vieţii şi al 34-lea al preoţiei sale.

— † *Constantin Sima* preot gr. cat. în Negreni după grele suferinţe la 30 Maiu, în etate 85 a vieţi şi a preoţiei 65 şi-a dat sufletul său nobil în mânile Creatorului, provăzut cu sf taine a muribunzilor.

— Prof. Ioan F. Negruţ a avut durerea de-a pierde pe neuitatul său tată, economul † *Simeon F. Negruţ,* mort la Sucutard la vrâsta de 90 ani, deplâns de trei feciori şi o fată.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

I. B. Se înţelege, că numai de bancnotele vechi poate fi vorba.

Multora. »Mulţumite« nu putem publică, decât câte una şi pe rând. Rog aveţi răbdare.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 4

VII.

Caesarul nu-şi uită de tînăra Acte nici chiar în mijlocul acestor serbări mari. Acte erà cu totul sub impresia triumfurilor când se pomeni cu doi sclavi Liburnieni, cari o rugară în numele lui Nero, să vină cu ei.

Acte ascultă maşinal atât erà de înspăimântată la gândul că devenise iubita acelui om, a cărui nume nu se putea pronunţà fără groază.

La templul Concordiei o aşteptà o lectică. Acte să aşeză în ea şi când sclavii ridicară pe umeri povara cea uşoară, frumoasa copilă să lasă involuntar pe spate între pernele de mătasă. Ei merseră mai întâi spre palat, apoi cotind printr'un şir de arbori umbroşi, să oprirà înaintea unei căsuţe. Sclavii aşternură numai decât covoară de purpură împrejurul lecticei încât favorita împăratului putea să se scoboare pe unde-i plăcea. Apropiindu-se de casă, poarta să deschisă dinaintea ei; se vedea că o aşteptau. Dupăce trecù pragul, uşa se închisă, fără ca Acte să fi observat faţa portarului. Odaia, în care întrase avea păreţi de marmură acoperiţi cu covoară scumpe. Acte, obosită de drumul cel lung se trântì pe un pat de purpură şi în scurtă vreme auzì resunând la căpătâiul ei muzica cea dulce, care o vrăjisă atât de mult, de când o auzise prima oară.

Erà Nero.

El ştia foarte bine că ce efect are muzica aceasta asupra tinerei fete. Pe jumătate inconştie se lăsă în voia Sabinei, care o desbrăcă, conducându-o în baia de alături. Într'un uriaş bazin de marmură plutiau roze de apă şi narcisuri, iar pe lângă treptile bazinului erà o mică luntriţă împodobită cu mărgăritare. Pe trepţi şedeau fete de toate limbile, în costume cari se asămănà cu al florilor. Erau femei latine, arabe, indiene şi gallice, înfăţişind fiecare câte o floare în costumele lor de fluturi. Frumuseţa şi graţiile lor întreceau orice închipuire omenească. Şi totuşi Acte erà cea mai frumoasă dintre toate, asemenea nimfei din poveste şi tovarăşile ei îi admirau frumuseţa desăvârşită. Tinăra femeie greacă se jucà câtva vreme, alungându-se cu tovarăşile ei prin bazin, uitând trecutul cu desăvârşire. Într'un târziu îşi aduse aminte de Sabina şi să uită să o vază. Aceasta şedea întinsă pe un covor lângă părete. Acte o rugă glumind să vină şi ea în baie dar sclava răspunse printr'un gest negativ, acoperindu-şi faţa cu mânile. Acte ieşind din baie merse la Sabina ca să-i ajute la toaletă. Abia să apropie însă de Sabina, când aceasta, cu o mişcare foarte repede, o muşcă de umăr, cu toată puterea. Sângele ţişnì şi Sabina înspăimântată de ce făcuse, o luă la fugă. La strigătul ei, celealalte sclave grăbiră să o înconjure, dar Acte temându-se că Sabina are să fie prea aspru pedepsită pentru fapta aceasta nu le spusă nimic, ci le zise că se rănisă la umăr lunecând pe marmura cea lucie. Sclavele o însoţiră în cealaltă odaie, o culcară pe un pat de mătasă, şi ea adurmì încurând.

Când se trezì erà deja în amurg şi să părea că zăreşte în celalalt colţ al odăii o fiinţă omenească.

Erà o matroană romană de o înfăţişare prinţiară. Apropiindu-se de patul fetei se uită lung la ea fără să zică o vorbă, în vreme ce Acte încremenisă de spăimă. Într'un târziu îi zise:

— Tu eşti dară fata aceea din Corint, care şi-a lăsat părinţii şi ţara de dragul împăratului? Într'o clipă Acte înţelese pe deplin situaţia tragică în care să afla. O sudoare rece îi acoperi fruntea şi faţa i-să făcu galbină ca ceara. Îi răspunse apoi cu un gemet desnădăjduit:

— Da, eu sânt nenorocita aceea.

Urmă un răstimp de tăcere. Acte nu îndrăznia să-şi ridice ochii spre matroana romană, dar când aceasta o mângăie adiindu-i faţa, prinsă puţin curaj şi-o privi drept în ochi. Matrona îi zise acum, pe un ton mai pretinesc:

— Ascultă-me, copilă. Poate-că zeii te-au trimis în calea lui, căci tu-mi apari aşa de copilă încă. Tu nu eşti născută pentru a păcătui. Poate-că tu eşti predestinată şă împedeci şi să îmblânzeşti furia groaznică a împăratului.

— Crede-me nobilă matroană, că am greşit când mi-am părăsit patria şi părinţii, dar află că nu sânt păcătoasă, căci eu am făcut-o de dragul cântăreţului Lucius, despre care nu ştiam că e puternicul împărat. Văzând ce am făcut, vreau cel puţin să văd pe alţii fericiţi, de aceea te rog spunemi, ce doreşti să fac în interesul tău, şi voi face.

— Spune-mi, copilă, înainte de toate, cunoşti tu pe acela, de care ţi-ai legat viaţa?

— După cum ţi-am spus, nu-l cunosc căci eu mă îndrăgisem de cântăreţ şi nu de Nero.... Şi abia acum am aflat că Lucius şi Nero sânt aceeaş persoană.

— Acum aşa dar când ştii că te-ai alipit de Nero, cunoşti-l tu, ce fel de om este el?

— Mi-s'a spus încă din copilărie, că Nero este asemenea zeilor.

— Greşeşti copilă, îţi voi spune eu cine e Nero.

— Te ascult cu groază.

— Lucius, adecă Nero nu-s'a născut în umbra tronului, ci el s'a apropiat de tron numai pe baza căsătoriei şi a ajuns stăpân pe el numai prin crimă.

— Cunosc povestea, dar după cât ştiu eu, nu el a săvârşit crima.

— Care va să zică, te îndoeşti? Ei bine, am să-ţi spun lucru, după cum s'a întâmplat.

— Ai auzit de bună samă că Brittanicus, fratele lui Nero, care încă îşi forma drept la tron, a murit în mod subit. Adevărul e că bietul Brittanicus a tost asasinat de către Nero. În carcerele de aici să află o femeie care să pricepe la toate soiurile de veninuri. Ea a pricinuit moartea mai multor familii de aici. Ea e şi complicea lui Nero. Chemând-o într'o zi la el îi ceru venin, care omoară sigur şi repede; dădură apoi de probă din acest venin unui porc sălbatic, care crepă numai decât, fără să fi guiţat măcar. În cealaltă zi Brittanicns se îmbolnăvi iar sara era mort. Pe trupul celui înveninat apărură pete vinete şi verzi; Nero ca să-şi acopere crima ordonă ca trupul lui Britttanicus să fie ars numai decât. Cum era însă o ploaie torenţială, rugul a fost stins de patru ori, zeii voiau pe semne, să descopere fărădelegea. Atunci Nero demândă să se obducă cu răşină trupul lui Brittanicus şi îi dete foc din nou. Astfel a învins ticăloşia!

Acte îşi acoperi faţa cu mânile suspinând. Matroana urmă:

— Din ziua aceea Nero lăpădà masca pe care o purtase până acum. El păşi pe faţă şi cei ce i-se împotriveau, o plăteau cu viaţa iar cei-ce cutezau să-i dea sfaturi, erau trimişi în exil, dupăcum a păţit şi nevastă-sa Octavia, căreia îi datora tronul. Caesarul Claudius Nero — Lucius al tău — se strecorà în fiecare noapte din palat, travestit în haine de sclav, se înfundă în vre-un bordei din margina oraşului, benchetuind toată noaptea cu derbedei beţi şi cu femei stricate. Foarte adese petrecerea se sfârşeşte cu păruială şi împăratul înfuriat ca o fiară, sfârtică atunci hainele femeilor şi mutilează bărbaţii — şi nu cutează nici unul să i-se împotrivească, deoarece toată lumea ştie, că sclavul travestit şi beat e Caesarul însuş, Claudius Nero!

— Nu-i adevărat, calomniezi — esclamă Acte — cine eşti tu de cutezi să vorbeşti astfel despre împărat?

— Nu cerceta, copilo, dar crede-me, că nici nu ţi-am descoperit încă adevărul deplin.

— Spune dară, dacă împăratul e aşa de rău, cum de îndrăzneşti totuş să vorbeşti astfel de lucruri despre el, fără să-ţi fie teamă, că are să te ajungă pedeapsa? Nu ti-e frică de el?

— Într'adevăr, mi-se poate întâmplà foarte uşor, dar în sfârşit, sunt pregătită la orice.

— Şi pentruce te expui dar?

— Pentrucă eu nu mă pot despărţì de el.

— Femeie, spune-mi în sfârşit cine eşti!

— Sunt mama lui Nero!

Acte se ridică speriată, aruncându-se la picioarele matroanei:

— Agrippina?! — Împărătească, stăpână, spune-mi, învaţă-me ce să fac, voi să-ţi fiu sclava cea mai umilită, cere-mi ce vrei şi voi îndeplinì, dar nu-mi cere un singur lucru: să nu-l mai iubesc; căci cu toate că mi-ai descoperit atâtea lucruri grozave, îl iubesc totuş cu patimă oarbă.

— Ridică-te, copila mea, şi fi liniştită. Dorinţa mea este, ca tocmai iubirea aceasta curată să-i dea impulz pentru o nouă viaţă. Doresc să te iubească numai pe tine şi nu şi pe altele.

(Va urmà).

Monografiile comunei.

Concurs cu premii.

Comitetul central al „Reuniunii române de agricultură din comitatul Sibiiu“ şi-a luat de scop, ca prin împărţirea de premii în bani să dea îndemn şi ajutor acelora din cărturarii nostri, cari s'ar hotărî să facă *descrierea amănunţită (monografia) a comunelor din comitatul Sibiiu.*

Fiecare lucrare are să cuprindă descrierea (monografia) unei singure comune, putând de altfel incurge despre o singură comună şi mai multe lucrări.

Lucrările incurse se vor examină de un juriu literar, la propunerea căruia, comitetul Reuniunii agricole va conferi deocamdată următoarele 3 premii şi anume:

Lucrarea care, va fi aflată de cea mai bună, se va premia cu 90 cor.

Lucrarea declarată ca a două de bună se va premia cu 60 cor.

Lucrarea declarată ca a treia de bună se va premia cu 50 cor.

Incurgând mai multe lucrări vrednice de premiat, acele se vor considerà la concursul ce-l vom publică în 1908.

Monografiile au să cuprindă între altele cam următoarele:

Istoricul comunei încât se pot aflà date dela întemeiere şi până astăzi. Numărul locuitorilor după gen, naţionalitatea şi religia lor. Câţi ştiu ceti şi scrie. Starea morală şi materială a locuitorilor în trecut şi în prezent. Starea sanitară, traiul, ocupaţiunea. (Câţi au absolvat şcoli mai înalte, anume cine şi ce ocupaţie are; câţi sunt aplicaţi la meserii, la negoţ sau la alte întreprinderi?) îmbrăcămintea etc. a locuitorilor. Obiceiurile si datinile. Credinţele deşarte. Jocul, cântecele, chiuiturile, bocetele, poveştile, glumele etc. Limba vorbită cu toate particularităţile ei etc. Descrierea stradelor, a caselor şi a celoralalte zidiri, materialul din care sunt alcătuite, cu câte încăperi şi cam câţi oameni locuesc în una.

Descrierea edificiului şcolar, anul zidirei lui, numărul încăperilor, al învăţătorilor şi al elevilor, mijloacele din cari se susţine şi eventualele isvoare, din care s'ar putea susţinea şi pentru viitor şcoala. Câţi învăţători au funcţionat la şcoală şi cum se numesc ei.

Descrierea edificiului bisericei, cu anul zidirei, cu numele celor cari au adus jertfe mai mari la edificare; câte persoane încăp în biserică. Dacă în biserică se găsesc lucruri vechi de interes arhitectonic, de sculptură, pictură, literatură, etc. Mijloacele băneşti ale bisericii, fondul propriu şi celealalte eventuale fonduri şi fundaţiuni. Cercetarea bisericei. Numele preoţilor cari s'au perondat etc.

Descrierea progăzii (cintirimului) cu crucile, stâlpii, cu pomii şi cu celealalte podoabe închinate de poporaţiune în amintirea iubiţilor repauzaţi.

Descrierea casei parohiale, a casei comunale şi a altor ziduri publice.

Descrierea grădinilor, mărimea şi felul de cultură al lor. Să se pună pond deosebit pe cultura poamelor şi a soiurilor de poame; descrierea şcoalei de pomi etc.

Să se descrie hotarul comunei peste tot cu mărimea lui de odinioară şi de acum; apoi să se facă descrierea agrilor, livezilor (fânaţe), viilor, păşunilor, pădurilor şi a pământului neproductiv. Uneltele întrebuinţate la lucrarea pământului, odinioară şi acum, plantele ce se cultivă şi plantele a căror cultură nu este cunoscută dar ar fi potrivite a se cultivà. Cât e roada aproximativă anuală, câtă se întrebuinţează de locuitori şi câtă se pune în vânzare.

Descrierea vitelor şi a altor animale. Soiul, preţul şi numărul lor. Aici să se arete anume ce s'a făcut pentru îmbunătăţirea rassei şi ce ar fi de făcut şi cu ce mijloace pentru viitor.

Descrierea aşezămintelor din comună cum şi a tot ce de interes este.

Ca îndreptar la descrierea monografiilor recomandăm monografia comunei Orlat de P. Simu, a comunei Gurarâului de I. Muntean şi a comunei Răhău de N. Cărpinişan.

Lucrările adresate „Reuniunei române de agricultură din comitatul Sibiiu“ să se trimită până la 1 Octomvrie n. 1907. Ele să se însoţească de un plic (cuvertă) închis, cuprinzând un bilet cu numele autorului iar pe plic să se scrie titlul lucrării.

Reuniunea se va îngriji ca lucrările aflate bune şi premiate să fie tipărite.

Sibiu, 27 Maiu 1907.

Comitetul central al „Reuniunei române de agricultură din comitatul Sibiiu“.

Pantelecu Lucuţa, președinte. **V. Tordăşianu.** secretar.

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. Nr. 21. Zamfir C. Arbure. Elementul inconştient în mişcările mulţimei. — Ss. Hilariantă. („Pastişare“ după Goethe). — Ecatarina Pitiş, De ce nu vii? (poezie). — I. Borcia, Flori de primăvară (sonete). — C. Sandu-Aldea, Fraţi de cruce. (nuvelă, II). — St. O. Iosif, Taină (după Wolff). — Izabela Sadoveanu-Evan, I. Al. Brătescu-Voineşti: „In lumea dreptăţii“ (Dare de seamă). — G. Săpunaru, Pe coastă (poezie). — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (traducere din Edmond Rostand). St. Pop, Cronică: D. Russo, Studii bizantino-române. — P. C. Godescu, Apostolii neamului. M. Gaster, Contribuţii româneşti la mitologia slavă. — Gr. Creţu şi păr. Antonovici, Vechi tipografii româneşti. — Al. Şcepkin. In doruri (poezie). — Poşta redacţiei.

„Revista politică şi literară“, Anul I. Nr. 9. cu următorul sumar: Dr Cassiu Maniu, 3/15 Maiu. — M. Străjan, Pesimismul. — Em. Gârleanu, La moarte. — D. Nanu, Revedere. Din vechi scrisori. (poezie). — O scrisoare a lui Simion Bărnuţiu către fraţii Goleşci. — Amicul, Cântece. — Tribuţiu, Serenadă. (poezie). — Al. Ciura, Revedere. A. C. Cronica politică. — Dr. St. Pop, La istoria limbei româno bănăţene vechi. — (Cercetări filologice). — Reviste. — Redacţional.

Editor: Iuniu Br. Hodoşiu. Prim-redactor: Aurel Ciato. Să poate procura cu preţul de 10 cor. la an; 5 cor. ½ an. Pentru România şi străinătate 12 lei; 6 lei ½ an. Abonamentele să se trimită la adresa: Aurel Ciato, Blaj (Balázsfalva) Ungaria.

***Hipnotism şi Spiritism** de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă *1* cor. *50.* fil. + *10* fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Să caută

un învăţăcel

care să fi absolvat cel puţin 1 cl. gimnazială şi cu purtare morală bună în *prăvălia de specerie* alui

Daniel Radivojevits.
în Bozovics.

(23) 1—2

Licitaţiune minuendă.

Comuna bisericească greco-catolică din *Scoreiu* dă în licitaţiune publică minuendă, *Dumineca înainte de Rusalii*, adecă în 3/16 Iuniu a. c. la 2 oare după ameazi la locuinţa notarului bisericesc, clădirea turnului şi repararea fundamentală a bisericei pe baza „Planului“ şi al „Preliminarului de spese“ aprobate de Preaveneratul Conzistor din Blaj sub Nrii 2577 şi 3448—1906.

Preţul întreg al edificării, în înţelesul „Preliminarului“ e de 5629 coroane 08 fil. Materialul de clădire aflător în posesiunea comunei bisericeşti are să şi-l procure întreprinzetorul dela aceea, în înţelesul „Condiţiunilor de licitare“ aprobate sub Nro 2555—1907, solviadu-l după preţurile locale.

Licitanţii au se depună un vadiu de 5% din suma de licitare. Comitetul parohial îşi rezervă dreptul a dà întreprinderea clădirei aceluia, pe care-l va alege. Pentru licitant contractul are valoare îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea aceluia din partea locurilor mai înalte bisericeşti.

Planul de clădire, preliminarul de spese şi condiţiunile de licitare se pot vedeà ori şi când la notarul bisericesc.

Scoreiu în 26 Maiu 1907.

Ioan Pop David, paroh gr. cat. president. **Ioan Georgescu.** notar bisericesc.

(22) 1—2

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·31
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Marcuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă **pierderea de putere.**

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 8—10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 50 - 52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

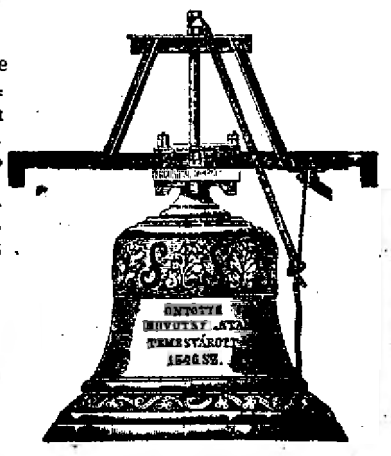

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoar, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco.

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(7) 50 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:
Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" in Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 15 Iuniu 1907. Numărul 23.

Cazul deputatului Vaida.

Ne așteptam la așa ceva. Nici o surprindere nouă. Prima deslănțuire trebuia să aibă ca urmare pe aceasta de a doua. Cine cunoaște dărnicia largă a acestor părinți ai țării, când e vorbă de noi, cui i-a fost dat să cunoască din văzute, ori chiar și numai din cetite, chipul în care deputații nostri sunt tractați în casa țării, acela rămâne nesurprins în fața acestor nouă dovezi de ură, de neîmpăcată dușmănie, ce o poartă neamului nostru și trimișilor nostri cârmuitorii și legiuitorii acestei țări.

Din palatul de marmură strălucitoare, ce-și oglindește podoabele în undele limpezi și cu lung umblet a Dunării, câtă vreme stăpânirea va fi sorocită tot așa, nu se va coborî asupra noastră poate niciodată, vre-o rază de îngăduire și de ușurare. O să se ridice nouă palate de aur cu truda noastră. Din sudoarea noastră și pe spatele noastre, o să se clădească și pe mai departe poduri de aur pe sama celor ce au fost totdeauna copiii dădaciți ai norocului. Pe temeiul pe care e clădită și pe care continuă să se clădească legiuirea acestei țări, noi o să rămânem tot vite, răsplătite cu sfârcuri de sbiciu, cu sudălmi și cu ocări. O mângâiere ne rămâne însă, cea mai puternică: vremea ce sfarmă și macină toate alcătuirile clădite cu silă și nedreptate, o să-și întoarcă nu peste mult mersul și în binele nostru. Sunt semne, sunt vești ce ne spun, ce ne prorocesc tare această nouă, această mântuitoare schimbare de lucruri. Credem tare, și tocmai de aceea nu răspundem murdăriilor cu murdării, bruscărilor cu bruscări, ci compătimim această rătăcire mare a compatrioților nostri.

Cazul în scurt a fost așa. Deputatul Vaida, — care nu reprezintă în parlament nici pe Apponyi, nici pe gălăgioșii ce-i cer capul, ci pe alegătorii ce l-au trimis, — în urma manifestațiilor de dragoste și de alipire a acestora, trebuia să-și țină și pe mai departe mandatul și scaunul de deputat de până acum. Patrioții cu aceasta nu s'au putut împăcà. „Trădătorii de patrie" n'au ce căutà la un loc cu înțelepții țării. După o vreme de câteva luni, în cari se puteau potoli pornirile, vinerea trecută, deputatul Vaida a mers de nou în parlament. A făcut aceea, la ce-l silea voința alegătorilor săi și opinia publică românească. S'a reîntors acolo, unde-l chiemà datorința. Atâta le-a trebuit patrioților, ca să se năpustiască cu toată furia proprie lor asupra lui, hoarda deputaților patruzecișioptiști, aproape la o sută. Cu ghionturi, cu sudălmi cocișești, cu cuvinte de batjocură murdară, l-au scos afară din sala sfatului și din casa țării. Ce să fi făcut, în fața acestei sălbătăcii ne mai pomenite, cei câțiva deputați naționaliști, cari cu trupul lor au făcut straja deputatului Vaida? Deputatul Vaida a cedat silei și a părăsit parlamentul, dar ca peste puțină vreme să reîntoarcă iarăș acolo, unde de acum înainte îl mână și mai stăruitor datorințele ce le are față de alegătorii săi și față de neam.

Acest caz, ce nu-și are pereche în analele nici unui parlament din lume, în ședința de Luni, 10 Iunie c., a fost adus pe tapet de către deputatul Dr. Iuliu Maniu. Publicăm

FOIȚĂ.

Între emigranți.

IV.

Cauzele emigrării.

Nu poate fi scopul acestor rânduri, a dà aici un răspuns deplin lămuritor la întrebarea: de ce s'a pornit o formală migrațiune de popoare spre noul continent. Pentru că să nu creadă cetitorii, că numai din patria noastră merg oamenii în America, mai mult ori mai puțin, emigranți se află în toate țările. In măsură mai mare emigrează italienii, apoi vin țările monarhiei noastre și statele balcanice, dar, cum spusesem: deplin scutită de epidemia emigrării nu este nici o țară.

Scopul acestor șire este numai, să arăt acele cauze și motive, cari i-au îndemnat la emigrare pe aceia, cu cari am avut prilej să vorbesc pe vaporul „Ultonia." Înșirarea acestor motive poate fi de folos la studiul sistematic al emigrațiunei.

Voiu grupà răspunsurile primite, ori mai bine zis motivele auzite ale emigrării, în următoarele:

1. Partea cea mai mare, pot să zic trei din patru părți, se duc la America în speranța sigură a unui câștig mai bun, prin urmare a unui traiu mai tignit. Toți pleacă cu gândul de a-și agonisi o stare mai bunișoară, o sumă oare care, ca astfel la zile de bătrânețe să aibă cu ce să se susțină.

Este oare întemeiată speranța aceasta a emigranților și oare aici acasă nu s'ar putea realizà aceleași speranțe, aceleași nizuințe?

Să judecăm obiectiv. În America cel mai amărât muncitor, care n'a învățat nici o meserie, câștigă pe zi — vorbesc anume tot în sume mai mici — un dolar, adecă cinci coroane. Dar altul câștigă 2—3 dolari, unii ajung chiar și până la 4—5 dolari, ceeace face 10—12 floreni pe zi. Asemenea câștig la noi nu se pomenește. Nu e vorbă, în timpul din urmă și la noi s'a scumpit lucrul și uneori poate câștigà un bărbat harnic și 3, 4 și chiar și 5 floreni. Dar năcazul e, că prețurile aceste sunt extraordinare. Zile de aceste de lucru, plătite bine, poate avea un lucrător 20—30 la an. În ceealaltă parte a anului variază prețurile între o coroană și 2 până trei. Din contră în America lucrătorul bun poate căpătà lucru anul întreg și prețul lucrului e tot același. Apoi să nu se zică, cumcă în America, dacă sunt mai bine plătiți lucrătorii, apoi și spese au mai mari. Asta nu e adevărat. Articlii de mâncare, chiriile de case și altele asemenea, ținătoare de traiul zilnic, cu nimic nu sunt mai scumpe decât la noi, ba dacă privim prețurile de azi dela noi, apoi se poate zice, că acolo sunt mai ieftine. Și nu e de a se uità, că oamenii nostri și acolo se mulțumesc cu mai puțin și știu răbdà. Ei fac o tovărășie, își ieau o fierbătoare originară de aici dela noi, care pregătește mâncările după gustul și obiceiul lor, și reușesc astfel a economizà sume foarte însemnate, pe lângă aceea, că trăiesc relativ mai bine ca acasă, de oarece acolo mâncarea de carne nu le prea lipsește, că fără de aceea nici nu pot fi, având lucru foarte greu, mai ales în fabrici.

Să nu se zică nici aceea, că în America lucrul e cu mult mai greu, și că dacă oamenii aici acasă ar lucrà ca în America, și aici ar puteà câștigà tot așa. Durere nu e așa. Cum am spus, aici la noi zilele de lucru, în cari poți câștigà binișor, sunt puține și variabile, nesigure; — pe când din colo lucrătorul bun nu rămâne fără lucru. Fabrici

acest neîntrecut discurs de apărare, în care simțul jignit al dragostii de neam se înfrățește cu calmitatea prudinții politice. Publicăm numai discursul singur, fără nenumăratele întreruperi și sudălmi, cu cari a fost încărcat vorbitorul. Că în ce chip a vorbit deputatul Maniu, o dovedește întreruperea unui deputat ungur, ce-a strigat: „Acesta e mai primejdios decât Vaida.“

Lăsăm să urmeze vorbirea, ce ne dă lămuriri și asupra cazului însuși.

On. Cameră! (Senzație. S'auzim. S'auzim). Sunt convins de gravitatea momentului acum când aduc în discuție ședința precedentă a Camerei pentru apărarea dreptului de imunitate. Vă mărturisesc, sincer că simt nevoia întregei mele puteri sufletești, gândind la cele petrecute în ședința trecută, cari prin ofensa grea ce ni-s'a făcut îmi alungă tot sângele în față. (Zgomot în stânga).

Arăt cu calmitatea cerută de rațiune, toate împrejurările și faptele cari să (zgomot în stânga) constitue vătămarea atât a dreptului de imunitate, cât și a regulamentului Camerei (Zgomot în stânga).

On. Cameră, când în ședința trecută colegul nostru A. Vaida, a fost silit de forță brahială să părăsească sala de ședințe, și prin urmare a fost impedecat în exercitarea drepturilor sale de reprezentant al poporului, cazul lui Vaida: în acel moment acesta s'a prefăcut în o chestiune de drept constituțional și în o chestiune a parlamentarizmului. (Aprobări la naționalități).

Am deplină încredințare că tranșarea acestei chestiuni nu e numai în interesul nostru, al acelora cari se simțesc vătămați prin cazul acesta, ci și al întregului sistem parlamentar.

Tocmai aceste considerații ne fac ca pentru rezolvirea acestei chestiuni să nu ne luăm refugiul la mijloace extreme pe cari mulți le așteaptă sau le doresc chiar, sau la putere brachială (zgomot în stânga) ci să o aducem înainte de toate aici în parlament pentrucă acest parlament să dovedească prin rezolvirea acestei chestiuni că e demn (Zgomot continuu în stânga). să poarte acest nume. Noi on. Cameră, — atât Al. Vaida cât și noi ceialalți tovarăși de principii, atitudinea noastră o facem pendentă de atitudinea acestui parlament. (Voci în stânga: Și noi! Sgomot. Preș. sună).

On. Cameră, când aduc pe tapet acest caz fără pereche în istoria parlamentarizmului. (Zgomot în stânga extremă. Președ. sună), și când o spun aceasta ca chestiune de vătămare a imunității având totodată a ne opri și la chestiunea vătămării regulamentului Camerei, simt și eu, că acești paragrafi simpli și rigizi nu corăspund pe deplin marei importanțe a chestiunii de care ne ocupăm. Dar ne-am luat refugiul la acest expedient, pentru că noi suntem aceia, care nu voim să părăsim calea legilor și a drepturilor cu nici un preț. (Zgomot extraordinar. Contestări. Sbierate.)

Crezul nostru e, că legea trebue respectată înainte de toate (Zgomot). deci trebue să se aplice conștiincios și legile cari normează activitatea Camerei. Dar în ședința trecută, On. Cameră, a fost vătămată imunitatea unui deputat.

Cred, că nu mai e nevoie să descriu, ce s'a petrecut în acea ședință, pentrucă cu toții le știți bine, — aflu de bine, să înșir numai acele momente, cari constituesc vătămarea imunității. Cred, că nu e de prisos să accentuez, că vătămarea imunității constitue tot, ce impedecă pe un deputat în exerciarea drepturilor și datoriilor lui de deputat, ce limitează libertatea activității lui de deputat, sau ce în stare se provoace așa ceva. (Zgomot în stânga).

Amăsurat acestor puncte de mânecare, imunitatea lui A. Vaida a fost vătămată atunci, când înainte de deschiderea ședinței deputatul Horváth József (nagyvázsonyi) i-a strigat lui Vaida: „pe trădătorul acesta de patrie trebue să-l aruncăm afară“, (Voci și zgomot în stânga extremă: A avut dreptate. Președintele sună), și a declarat, că până e Vaida în Cameră nu se poate intra în discuție. (Voci: Bine a zis! Aprobări frenetice în stânga extremă).

Aceasta faptă a dlui Horváth constitue vătămarea imunității, pentrucă prin aceasta a provocat de-adreptul și a dat prilejul ca Vaida de fapt să fie impedecat în exerciarea drepturilor lui de deputat.

A doua-oară a fost vătămat dreptul de imunitate al deputatului Vaida, când dl Somogyi Aladár a alergat către el pentru a-l împiedeca în exerciarea drepturilor lui și când l'a silit să părăsească sala de ședințe și atunci când, numai grație tovarășilor de principii ai lui Vaida, acela nu și-a putut duce la îndeplinire intențiunea.

Pe deputatul Somogyi l'au urmat mai mulți inși și în urma acesteia între cei cari se atăcau și între cei cari se apărau s'a născut o strașnică încăierare.

Dreptul de imunitate al deputatului Vaida a mai fost vătămat când dl Szentiványi Árpád (Strigăte: Trăiască Szentiványi, cari țină mai multe secunde).

S'a violat dreptul de imunitate și prin faptul, că dnii deputați Szentiványi Árpád, Hentaller Lajos, Horváth Gyula și Márkos Gyula, urmați de ceilalți membri ai partidului

---

avem puține, cari încă în maioritatea lor nu pot trăi fără subvenție dela stat. Drept aceea ar trebui să vină o străformare a întregei vieți economice dela noi, ca motivul emigrării să înceteze.

Așa dară motivul principal al emigrării e un motiv real, în fața căruia încetează orice argumentare. Dacă n'ar fi real acest motiv, a-ar putea oare esplică faptul, că sute de mii își părăsesc vatra părintească și fără șovăire trec oceanul, lăsând aici tot ce le este drag? Cum l-am văzut pe tinărul N. S. din Daia, am cunoscut îndată, că ie fără de avere. L'am întrebat: „De unde ai căpătat banii de drum?“ Mi-a răspuns: „I-am împrumutat dela banca domnului Zevedeiu.“ (Zevedeiu Murășan). Va să zică iea bani împrumutați și cu aceia merge la America. Putem presupune, că ar face-o, dacă nu l-ar nutri speranța unui câștig, din care nu numai să răsplătească datoria, dar se poată pune la o parte pe zile negre și el însuși?

2. Un alt motiv, care pe mulți îi duce la America este, că aici acasă s'au îndatorat și nu-și pot scăpă averea ce o au, decât mergând acolo, unde li-se îmbie modru de de a se susține și de așî pune la o parte din câștig, ca să se scape de datorii. Pildă foarte instructivă în privința aceasta e cazul unui emigrant român din comuna E.... din comitatul Torontal. cu numele Ioan St..... Acesta are zece jugere de pământ, casă, grădină, toate superedificatele. Și-a dat toate în arândă cu 350 floreni la an, și se duce în America. L'am întrebat mirat, ce i-a plesnit prin cap să meargă în America? Și cine va mai rămânea acasă, dacă oamenii cu avere de 7—8000 floreni, iau lumea în cap?

Iată ce mi-a răspuns: Apoi, vezi domnule, trebue să mă duc, pentrucă mi-s dator la Sparkassa și aici nu pot scoate atâta din averea mea, ca să pot plăti regulat camețele și ratele. Că vezi în dare și pentru regulare de apă trebue să plătesc 80 bănci (floreni) la an. Apoi vine rata la Sparkassa și n'am din ce face bani, că ne aflăm înainte de secere, când n'ai din ce face bani. Atunci Sparkassa mă dă pe mâna fiscalilor, și apoi fi gata: bun e Dumnezeu dacă cheltuiala să ajunge cu 80 bănci. Așa am socotit: Dau toate în arândă și capăt 350 floreni la an. Din banii aceștia 80 floreni merg în dare, arunc, taxa de apă și altele, iar 270 banci merg la Sparkassa. Așa cred că în 3—4 ani scap de datorie, până atunci trăiesc în America, unde nu mă cunoaște nime, și dacă ajută Dumnezeu, poate să mă întorc de acolo și cu bani.

I-am reflectat: Bine, dar asta, ca să-ți dai averea în arândă și să mergi la lucru, o puteai face și aici acasă și nu erà lipsă ca să-ți părăsești țara.

Că vezi Domnule — mi-a răspuns omul m'am gândit și eu la asta. Dar mai întâi, vezi, îmi era rușine, că aici toți mă cunosc, știu că am avere, dar nu știu că mi-s adătorat. Apoi am întrebat la grofu Harnoncourt și la grofu Csekonics și iată ce plată așî fi căpătat pe un an: 50 florinți în bani, 12 măji grâu, un lanț de cucuruz arat și sămănat de spăhie (curte) 40 kile de slănină și 20 kile de sare. Apoi cum pot să țin din plata asta muierea și patru copii? că nu-mi vine pe zi nici o coroană, dacă toate le socot în bani. Apoi cu atâta pot trăi șeasă înși?

Ce mai era să răspund?

Dar nu mai puțin interesantă a fost convorbirea, ce am avut'o cu un slovac din comitatul Zemplén. Acesta mi-a povestit, că acum a treia oară merge la America. Prima dată a stat trei ani și cu banii cruțați a plătit datoriile părinților săi. A doua oară a stat iar trei ani și cu banii cruțați și-a cumpărat ceva pământ și o căsuță cu suma de 1500 floreni. Acum merge să-și facă rând de bani, ca întorcând să-și poată înzestra moșia cu vite și cu recvizitele economice trăbuincioase, și apoi — zicea — nu se mai duce de acasă.

Am întâlnit și pe alții, cari acum mergeau a doua ori a treia oară la America și cari asemenea vorbiau mulțumiți de stările de acolo.

3. Alt și principal motiv al emigrării este a-se căuta în cei emigrați deja, cari cu epistolele, dar mai ales cu banii ce-i trimit la cei de acasă, chiamă și îndeamnă pe rudele și cunoscuții, să urmeze și ei pilda lor. Aproape fiește-carele, din câți am întrebat, mi-a spus: Mă duc la fratele, cumnatul, vărul, prietinul, cunoscutul cutare, care mi-au scris și îmi câștigă loc, etc.

Motivul acesta nu se poate contrabalansa. Aici nici un argument nu prinde. Poți vorbi o zi și o noapte. Răspunsul e tot acela: Mi-a scris cutare și cutare și îmi câștigă loc.

4. Mai departe cauză a emigrării sunt și agitațiunile socialiștilor. Dar pe cum m-am convins, cauza aceasta e cea din urmă. Dacă nu ar avea bază reală celealalte motive, atunci ar putea ei vorbi cât le place. Nu s'ar lua nime după vorbele lor.

Din toți emigranții cu câți am vorbit, unul singur a început a-mi cetera frazele obicinuite ale socialiștilor. Vor fi fost ei de sigur si alții, dar eu am dat numai de unul, și el din comitatul Torontalului și încă — român. Acesta îmi spunea, cu emfază mare, că el de aceea merge în America, fiindcă acolo

patruzecioptist au mers spre Alexandru Vaida şi l'au silit să-şi părăsească locul şi să iasă din Cameră. (Voci în stânga: Foarte bine au făcut). S'a violat imunitatea şi prin faptul, că dl Rath Endre. preşedinte al Camerei, (Ilaritate în stânga. O voce: Şi consilier intim) Domnul Rath Endre notarul Camerei l'a luat pe dl Vaida de mână şi l-a provocat să iasă din Cameră, ajutându-i dlui Rath o mare grupă de deputaţi patruzecioptişti, ca să-l silească pe Alexandru Vaida a părăsi Camera. (Aprobări în stânga. Să-i mulţumiţi pentru aceasta! Asta vă este recunoştinţa? Zgomot).

S'a mai violat imunitatea prin faptul, că dl deputat Leszkay Gyula majordomul Camerei, a cărui datorie este, ca să stea la dispoziţia preşedintelui de câte ori este nevoie de a se lua măsuri pentru a susţinea ordinea în Cameră, s'a amestecat în grupa care îl urmăria pe Alexandru Vaida şi în loc de a soma aceasta grupă, ca să se împrăştie şi ca să-i lase lui Vaida posibilitatea de a-şi îndeplini funcţia de deputat, dl Majordom a zis, că „numai să nu-l loviţi", prin care fapt dl Majordom în loc de a face posibil, ca fiecare membru al Camerei să-şi poată exercia dreptul de deputat (Voci: Să trăiască Leszkay) a conlucrat şi dsa la scoaterea lui Vaida prin forţă.

Dar, On. Cameră, aflu că e o gravă violare a dreptului de imunitate şi în acel fapt, la care eu însu-mi nu am asistat, despre care însă dl preşedinte va binevoi a ne lămuri şi a ne împrăştia nedumeririle cu atât mai mult, pentrucă acest fapt s'a publicat nu numai în ziarile din patrie, ci şi în cele din străinătate (Voci în stânga: Minţiţi acolo destule! Umpleţi lumea cu minciuni)!

Înţeleg faptul, că preşedintele Camerei, după-ce a aflat, cum s'a petrecut totul, ar fi declarat, că a fost bine, ce s'a făcut prin, care declaraţie a dsale a dat o încurajare pentru repetarea acestor fapte, (Voci în stânga: Cine ameninţă, cu revolvere?)

Presupun, că e numai un zvon fără temei, ce se afirmă despre dl preşedinte; dar am crezut totuşi, că, sunt dator a aminti aici lucrul acesta, chiar în interesul prestigiului Camerei. S'au desmințit momente cu mult mai neînsemnate, cari se svoniau în legătură cu acest caz; dar cu privire la momentul, pe care l'am amintit, nu a sosit nici o desmințire (Zgomot).

Aceasta violare a dreptului de imunitate este fără pereche în istoria parlamentarismului, acesta este un ostracism formal, atunci, când anumite organe ale parlamentului, coriteii parlumentului declară referitor la un deputat, că nu are dreptul de a se prezenta în Cameră, (Zgomot: Nici nu are!) şi că nu-l vor suferi aici, şi că dacă va veni, şi că îl vor da afară, precum au şi făcut de fapt. In istoria parlamentelor s'au întâmplat cazuri grave. Cum s'au întâmplat în acest parlament nu s'au petrecut în nici un parlament din lume, nici în afară de Europa.

Stând în faţa unei violări atât de grave a dreptului de imunitate, cer ca acest fapt să se transpună comisiei de imunitate. (Voci în stânga: La bun loc ajunge!)

Conziderând importanţa cauzei rog aplicarea acelei dispoziţiuni, a § 188 din regulament în senzul căreia Camera are dreptul să dispună comisiei de imunitate să ţină şedinţă şi să facă raport Camerei cu termin fix. (Zgomot mare şi continu. Nu e de urgenţă!) Se poate că pentru Dumnia-Voastră nu e urgenţă, dar nimeni nu poote fi jude al faptelor proprii şi va fi bine, ca partidul independist să ia în conziderare că astăzi atentiunea tuturor parlamentelor din lume e îndreptată spre dvoastră şi (Zgomot în stânga) că dvoastră sunteţi în poziţia acum de a susţinea sau dărâma demnitatea aceia pe care fiecare parlament trebue să o reprezinte. (Zgomot mare).

Dacă, în parlamentul maghiar stăm în faţa unui astfel de precedent, e datorinţa acestui parlament să-l repare căci altfel veţi dovedi, că nu staţi la suprafaţa vieţii intelectuale a lumei moderne. (Zgomot mare).

Nu numai dreptul de imunitate a fost violat, prin cele întâmplate în şedinţa trecută ci chiar şi regulamentul în mai multe dispoziţiuni ale sale. S'au violat, înainte de toate, §§-ii 221 şi 253 ai regulamentului atunci, când deputaţilor Eitner Zs. şi Rátkay L. (Voci şi strigăte frenatice: Trăiască!) li-s'a dat ocaziune că fără să fie chemaţi la ordine — să întrebuinţeze astfel de expresiuni, cari nu numai că au fost ofensatoare pentru membrii Camerei (Zgomot mare) ci au dat ocaziune ca prin vorbirile lor să fie provocatorii lor întâmplărilor de după aceea, (Zgomot).

§ 221 din regulament dispune următoarele: dacă vorbitorul foloseşte expresiuni cari jignesc moralul public sau bunăcuviinţa, sau în general — cari nu sunt compatibile cu demnitatea Camerei; ori dacă atâţa la ură contra vre-unei clase, naţionalităţi sau confesiuni, ori dacă comite o ofenză dură la adresa vre-unui membru al Camerei, — prezidentul îl poate chema la ordine, ba poate deja la prima ocaziune — să-i detragă cuvântul: iar dacă vorbitorul, după chemarea la ordine a preşedintelui în decursul aceleiaş vorbiri, repetă greşala de mai sus, are să-i detragă necondiţionat cuvântul.

Iar §. 253 dispune în modul următor: Preş., în interesul ordinei pertractărilor, poate vorbi ori şi când, iar dacă membrii se abat dela aceea, e dator să vorbească, şi nu e permis ca dânsul să fie împiedecat în aceasta.

In urma acestor dispoziţiuni ale regu-

---

se plăteşte şi lucrul de noapte, pe când aici la noi nu se plăteşte, ci numai lucrul de zi. Aşa — spunea el — dacă cineva e servitor, stăpânul îi plăteşte numai lucrul îndeplinit cu vitele pe câmp, dar lucrul de acasă, când hrăneşte şi curăţă vitele şi grijeşte de ele şi noaptea, lucrul acesta nu i-se plăteşte. In America omul lucră 8—10 ceasuri în zi, apoi este liber, şi dacă lucră şi noaptea i-se plăteşte deosebit.

Am arătat omului meu, că nu se poate pune într'o categorie un servitor angajat pe un an întreg cu un ziler, şi mai ales nu se poate asemăna un servitor aplicat în economia de câmp cu un lucrător de fabrică. In economia de câmp sunt a se socoti sărbătorile şi duminecile, apoi zilele cu ploaie şi ger, tot atâtea zile, când lucrul servitoriului se reduce la nimic. Apoi viaţa unui servitor de economie de câmp e din cele mai sănătoase. Viaţa muncitorilor de fabrică din contra e o viaţă grea, şi în cele mai multe cazuri e primejduită chiar.

Aceste observaţii n'au prea avut norocul, să mulţumească pe omul meu. El bietul era săturat de idei socialiste. L'am şi lăsat deci în ştirea Domnului.

5. La agitaţiunile socialiste trebue adaus ca un alt motiv al emigrării şi reclamele firmelor de emigrare, cari din transportul de emigranţi fac un câştig foarte însemnat.

* * *

Cele înşirate pot se convingă pe ori şi cine, că cauzele emigrării în parte covârşitoare sunt de natură social-economică. Dacă asemenea sunt cauzele morbului, tot asemenea vor trebui să fie şi mijloacele de vindecare.

M-aşi bucura foarte mult, dacă asupra mijloacelor acestora de vindecare s'ar porni o discuţie între bărbaţii noştrii cu dragoste şi iubire de neam. Eu de astădată întrerup şi aştept cuvântul fraţilor.

Incheiu cu ceeace am început: cauza emigrării este cea mai importantă din toate cestiunile. din câte ating interesele noastre ca biserică şi neam. E de datoria noastră împreună, ca poziţia ce o avem în ţară, dacă nu o putem desvolta şi întări, măcar s'o păstrăm neschimbată. Asta va atârna dela felul, cum se va desfăşura emigrarea.

Să auzim şi alte păreri. Eu la timpul său iar voiu spune ceea-ce cred. Aşa dar la revedere!

E. V.

(sfârşit).

Ceasurile din urmă ale unui osândit.

Povestire de ***O. Klaussmann.***

(Continuare şi fine). 4

El înaintează cu paşi siguri până la măsuţă, de lângă care se ridică acum primprocurorul, spre a-i comunică, că judecata, ce o cetește acum a fost aprobată de domnitor.

„Mai ai ceva de replicat?" întreabă el pe osândit.

„Cer iertare tuturor acelora, pe cari i-am amărât prin fapta mea," replică acesta cu glas lin. I-se părù, că cineva-l strânge de gât, şi şi cuvintele acestea le zise forţându-se.

„Convinge-te despre subscrierea domnitorului," zice primprocurorul către călău, care se înclină. Apoi adauge:

„Îţi predau pe osândit spre a esecută sentinţa." Şi după un vechiu obiceiu călăul pune mâna pe umărul osânditului.

Osânditul se simte prins de mâni şi dus cu grăbire, direct spre podiul, pe care vede eşafodul roşu. El aruncă încă o privire înapoi şi întâlneşte ochii plini de lacrimi a celui din urmă prietin, care îngenunchie acuma recitând rugăciunea din al 4-lea psalm: „Ascultă-mă, când strig, Dumnezeul dreptăţii mele, care mă mângăi în frica mea, îndură-te spre mine şi ascultă ruga mea."

O lovitură înăduşită, un murmur înăduşit!

— — — — — — — — —

Tinărul preot se ridică din genunchi. El vede pe lângă zidul temniţei pe doi prinsonieri ducând cu grabă un coscing simplu.

Soarele se înalţă roşu ca sângele preste creasta zidului închisoarei. . . . . .

Prelucrată de

Lar.

mentului, dlui prezident — care prezidă — i-ar fi fost datorința.... (Zgomot mare. Exclamări: Nu da lecții!)... ca atunci când dl deputat Eitner..... (Voci și strigăte îndelungate: Trăiască!) în sbuțul chiemării la ordine, și-a continuat vorbirea în acelaș tenor, întru cât, la prima ocaziune nu i-a detras cuvântul, să-l detragă necondiționate la a doua ocaziune. (Zgomot. Voci și aplauze îndelungate: Trăiască prezidentul!)

Comițându-se, în vorbirea domnului deputat Rátkay L., aceeaș greșală, acelaș fapt, despre cari regulamentul dispune că au să fie astfel judecate, după părerea mea ar fi fost datorința — în urma renitenței — să-i detragă cuvântul! (Zgomot mare. Esclamări din centru: S'auzim!) S'a comis violarea regulamentului atunci, când cerând cuvânt dl deputat Polit... (Exclamări: Apă bătrânului!) când mai mulți deputați au vorbit la aceeaș cauză, cu toate acestea președintele nu i-a dat cuvânt. S'a comis violarea regulamentului și prin aceea, că președintele a ridicat ședința (Zgomot), dând astfel curs liber evenimentelor; (Zgomot mare), a ridicat ședința fără ca, conform dispoziținei clare a §-lui 256, să fie provocat întâi Camera și membrii Camerei, ca să se poarte conform regulamentului, fiindcă la din contră va suspendà ședința.

§. 256 zice: „Dacă în decursul ședinței (Zgomot mare) domnește impacientă și sgomot continuu, care tulbură ordinea, și pe care presedintele nu e capabil să-l liniștească, președintele enunță că va suspenda ședința. Dacă liniște — nici după aceasta — nu se face — președintele suspinde ședința, pe un timp anumit care însă nu poate fi mai lung de o oară."

Președintele nu a făcut acestea! (Zgomot.) Conform §. 250 din regulament se ține de competința, dreptul și datorința președintelui, ca să veghieze asupra observărei liniștei în Cameră. Eu cred, că pot constatà că acest drept și datorință a prezidentului e nu numai pentru atunci când suntem la ședință. va să zică până când ne consfătuim, ci pentru durata întreagă a ședinței, va să zică și pentru pauză, fiindcă e drept, că s'a dat pauză, dar ședința de aceea durează încă; iar dreptul disciplinar al președintelui e în vigoare în Camera întreagă în decursul duratei întregi a ședinței; așa dara i-ar fi fost datorința să dispună ca ordinea și liniștea să se observe în decursul întregei ședințe.

S'a violat de asemenea regulamentul parlamentăr prin aceea, că dl Leszkay în loc să dea ajutor președintelui la ținerea liniștei conform §. 276 din regulament, însuș dnul Leszkay cum am amintit s'a pus în mijlocul grupului agresiv spunând numai atâta, că nu trebue lovit deputatul Vaida. (Aprobări și zgomot în stânga).

Din cele amintite este fără îndoială, că cazul dlui Vaida și decurgerea lui scoate la iveală că dânsul a fost oprit în exercitarea drepturilor sale de deputàt, parte prin ținută pasivă, parte prin represalii active.

Dupăce însă domnul deputat Alexandru Vaida voiește să-și exercite drepturile și datorințele sale de deputat, și dupăce fără îndoială îi stă în drept să-și exercite aceste drepturi și datorințe și să le îndeplinească. (Zgomot și strigăte în stânga: Să vie numai aici!) și dupăce însă dl Alexandru Vaida a fost împiedecat de Cameră în exercitarea acestor drepturi și datorințe, în urma acestora recercăm On. Cameră și pe dl președinte, să binevoiască a luà dispozițiile necesare, ca dl deputat Alexandru Vaida, să-și poată îndeplini drepturile sale de deputat și să poată avea întrare în Cameră și întru cât această, cerere, ca dl președinte să dea posibilitatea deputatului Vaida de a-și îndeplini drepturile sale, nu ar avea nici un rezultat, dl președinte să anunțe, că nu e în stare, sau nu e aplicat să o facă aceasta. (Zgomot, mișcare).

Este fapt, că dl Alexandru Vaida n'a putut să ia parte la desbateri. Și dorind să ia parte, a fost oprit cu forța. (Zgomot în stânga).

Acest parlament deci, până atunci, până când un membru oarecare al lui nu poate să-și exercite drepturile sale, este un parlament manc. (Aprobări în mijoc. Zgomot și ilaritate în stânga). Fără îndoială, că atunci când un membru al parlamentului este oprit cu forța de a participà la desbateri de împrejurări cari nu depind de el, atunci acest parlament nu reprezintă în întregime suveranitatea poporului. (Așa e, așa e. Zgomot în stânga).

Tocmai din acest motiv declarăm din parte-ne (Zgomot) că hotărârile Camerei nu sunt obligatorii până atunci, până când nu e dată putința fiecărui membru al acestui parlament să vie aici și să ia parte la discuții. (Zgomot oribil, contestări, sbierăte râsete).

Eu, și noi cu toții suntem pe deplin încredințați și pătrunși de importanța chestiunii — și înzădar să încearcă domnii deputați independiști să bagatelizeze cazul, căci prin această bagatelizare nu numai autoritatea și însemnătatea Camerei ci și a domniilor lor. (Zgomot). Sunt convins că aceasta chestiune trebue să fie rezolvată amăsurat demnității parlamentului.

Noi deci. atitudinea noastră o facem pendentă de punctul de vedere pe care-l va observa parlamentul în rezolvirea acestei chestiuni, (Zgomot mare în stânga). În caz când parlamentul nu va rezolvi chestiunea după cum trebue și după cum o pretinde parlamentarismul, se va întări în noi convinvingerea, că acest parlament, ne având-și rădăcinile în terenul adevăratului parlamentarizm, în democrație, — nu reprezintă voința poporului. (Zgomot. Aprobări la naționaliști).

Vă rog să declarați că se va avea în vedere § 188 al regulamentului Camerei și comisiunea de imunitate se îndrumă ca la un termin fix să raporteze despre acest caz, (Zgomot. Contestări).

Președintele. Pune la vot ca să fixeze un termin pentru pertractarea sau nu. Votează: 54 pentru, 99 contra terminului fix.

Urme romane sub poala Meseșului. Sub acest titlu în rubrica noutăților a foii „Unirea" numărul 19 dela 15 Maiu 1907 un informator al acestei foi mă acuză publicului cetitor al foii „Unirea" că desgropând eu în luna April a. c. un altar păgân de pe timpul Romanilor, aceasta descoperire am adus-o la cunoștința celor din Zălau și membrului academiei de știință magiară în secția geografică Téglás Gábor din Budapesta, pe când mai bine făceam de aș fi adus aceasta la cunoștința învățaților români pe care de sigur îi interesează aceasta, cum și alte descoperiri arheologice, ce am făcut și mai fac încă.

Dupăce de aceasta descoperire mai proaspetă a mea au luat act și alte foi nu numai românești ci și ungurești, ca onoratul public să nu mă judece de acela cine nu sum, îmi permit a dà următoarea deslușire:

Ocupu-mă cu săpături după resturi de ale strămbunilor și constatări geografice în acest ținut, mai de douăzeci de ani, și o știe aceasta un mare bărbat al națiunei și istoric din Blaj. Dar o știe și despărțământul Selegian—Chiorean al Astrei, prin a cărui direcțiune și secretar am trimis pentru expoziția națională din București o colecțiune de anticități, despre care cu părere de rău până în ziua de astăzi nu știu nimic. (Ba un prietin mi-a zis că aceea colectă nici n'a trecut Predealul). Notele: „Din tainele Meseșului" cu care am esplicat aceasta colecție s'au publicat în Foișoara Gazetei de Duminecă Nrul 26 dela 8 Iuniu 1906.

Așa dară nu mi-am ascuns cunoștințele de ochii și urechile învățaților români, ci chiar din contră: le-am pus la cunoștința acelora pe care i-am crezut mai chemați în apreciarea descoperirilor arheologice și istorice.

Am zis că de mulți ani m-am ocupat cu săpături și constatări aici pe promontorul Meseșului unde se intinde valul roman pe care pare mi-se urmașul împăratului Traian — Eliu Adrian — l'a ridicat contra invaziunei Dacilor emigrați, cari în unire cu Carpii și alte popoară prin întunecoasele silve ale Silvaniei în continuu neliniștean legiunile și coloniștii, atăcând chiar inima Daciei — Ardealul. — In fiește care an odată sau de două ori (toamna și primăvara) am făcut săpături și cercetări pe unde am avut ceva presumțiuni — căci pentru mine așa ceva e un sport, — dar din acestea mai succesă mi-a fost cea din Martie a. c. cu care ocaziune cu puține spese am desgropat cum zice dl informator al „Unirei" altarul păgân.

Indată ce am obținut curioasa urmă am și rugat un bărbat dătător de ton din părțile acestea să-mi dee ajutor, ca să aducem un fotograf să fotografeze strămbunele urme, ca să aibă publicul român cunoștință de aceasta relicvă; care la auzul descoperirii mele a făcut o față acră, așa, că nici să fi sorbit o lingură de oțet nu s'ar fi oțerit mai tare, astfel am trebuit să simt o părere de rău că i-am și împărtășit aceasta descoperire. Altul în alt mod mi-a refuzat ajutorul.

In urma acestor nepăsări am comunicat lucrul directorului Fodor Daniel și profesorului Hope Lipot din Zelau tot asemenea de sirguncioși în ale științelor antice, și în urmă membrului academiei magiare în secția geografică Téglás Gábor din Budapesta, cu care nu neg, mă aflu în pretinie și nu-și pregetă a mă cerceta, cerându-mi informații și dându-mi reciproc unele instrucții în ce nu sum în curat cu cunoștințele mele.

In ce privește acest altar — dacă e vorba să-l numim așa — încă nu sum în curat, și am unele dubietăți. Odată:

1. Nu sum sigur că e roman sau dac. Mactat-a puternicul trib dac ce a locuit acest ținut, înfricoșatului Zamolxis taurul,

ca să le favorizeze acesta armele contra vulturilor Romei? Iar: 2. Mactat-au aceasta legiune biruitoare înfricoşatului Marte în semn de mulţumită, că le-au favorizat armele asupra puternicului trib dac stăpânitor al acestor promontoare? Şi: 3. Nu încape îndoială, că nu a servit de rug pentru arderea cutărui bărbat valoros dac sau roman?

In sine aceasta nu-e ceva clădire asupra pământului, ci din contră o grotă în pământ despre care — dacă mi-se va cere — cu altă ocaziune voiu vorbi mai pe larg în foiletonul vre-unei foi.

Rugând pe dl informator al foaiei „Unirea“ să-mi numească bărbaţii români cărora am trebuit să-le comunic descoperirile mele atât din trecut cât şi ceea mai din urmă — căci sincer spunând eu nu-i cunosc [1]) sum cu tot devotamentul:

Agriş 6 Iuniu 1907.

Mateiu Moldovan,
preot gr. cat.

CORESPONDINŢE.

Din ţara Haţegului.

— Peregrinajul la mănăstirea Prislopului. — Adunarea Reuniunii învăţătorilor greco-catolici. — Esamenele din vicariat.

Intre multele lucruri bune şi folositoare ce se publică în preţuita noastră foaie „Unirea,“ cu deosebită plăcere cetesc ştirile trimise de către corespondenţi din diferitele părţi ale provinciei noastre bisericeşti. Căci, este lucru plăcut şi îmbucurător a cetì despre hărnicia fraţilor preoţi şi învăţători întru luminarea şi deşteptarea poporului, despre evlavia şi dărnicia acestuia faţă de biserică şi şcoală, aceste doue cetăţi tari ale neamului nostru. E drept că ne este dat câte odată a cetì şi despre lucruri triste şi mâhnitoare, dar şi acele ne pot servi spre învăţătură, căci mai bine este a învăţà din păţânia altuia decât din paguba ta proprie.

Aceste gânduri m'au îndemnat şi pe mine a scrie unele şi altele despre cele petrecute mai de curând în ţara Haţegului, ca cetindu-le fraţii din depărtări să aibă bucurie iar noi cei ce luat-am parte la săvârşirea lor să avem mângâiere, că bunul Dumnezeu ne-a învrednicit de a puteà împlini şi vesti asemenea fapte.

I. Voi începe după şirul cronologic cu peregrinajul dela mănăstirea Prislopului.

S'a scris mai de multe ori despre evlavia şi însufleţirea admirabilă cu care poporul gr.-cat. din ţara Haţegului, din părţile Huniadoarei şi ale Orăştiei aleargă la acest loc sfânt de închinăciune de două ori pe an, dar cu deosebire la praznicul sau hramul ce cade pe Dumineca mai apropiată de ziua sf. Ioan Ev. care în anul acesta a fost în 19 Maiu st. n. adecă Dumineca Mironosiţelor. Mai ales decând s'a reînoit vechia şi frumoasa biserică şi s'a sfinţit prin presenţa măriţilor Arhierei Demetriu Radu şi Vasile Hossu, numărul evlavioşilor peregrini creşte din an în an. Astfel şi acum a fost de faţă mai mult de 2000 de oameni. Din câmpia Haţegului, din munţii Rechitovei şi Luna Cernii des de dimineaţă curgeau pe toate drumurile şi potecile, cete de credincioşi cu sufletul însătat de darul Domnului şi aprins de flacăra credinţii, care aici, ca în orice loc sfânt, se arată şi se vede mai puternică şi mai însufleţită.

Frumoasă a fost sosirea în procesiune sub conducerea neobositului protopop al Orăştiei Dr. V. Frenţiu, alor 150 peregrini din părţile Orăştiei, între cari şi mai multe dame, cari au făcut mai mult pe jos drumul de 1 zi. Asemenea a fost impunătoare şi ceata de peste 200 condusă din depărtatul Ghelar de către zeloşii preoţi I. Bodocan şi T. Chira.

Des de dimineaţă s'au aflat la mănăstire vicarul Dr. I. Radu şi mai mulţi preoţi, cari au început mărturisirea credincioşilor, care a ţinut până la 10 oare a. m. S. Liturgie, din cauza mulţimii poporului, s'a celebrat sub aerul liber de către vicarul Haţegului, M. On. Ioan Pop, protopopul Huneadoarei şi alţi 6 preoţi.

La cuminecar, vicarul de pe un dâmb la umbra unui nuc uriaş purcezând din cuvintele: Veniţi fiilor ascultaţi-mă, frica Domnului voi învăţà pe voi (Ps. 33, 11), a ţinut o preafrumoasă predică despre temerea de Dumnezeu. După predică 2 preoţi au cuminecat în biserică mai multe sute de credincioşi, iar alţi 5 au făcut s. Maslu la 16 bolnavi. În acest restimp afară s'a sfinţit apa şi s'a stropit poporul apoi s'au cetit rugăciuni pentru ploaie. Şi bunul Dumnezeu a ascultat rugăciunile noastre căci a doua zi, Luni şi Marţi a trimis ploaie binefăcătoare care a udat şi răcorit pământul uscat de secetă şi pârlit de dogoreala unei călduri caniculare.

Aşa avut-am încă odată nespusa mângâiere de a admirà credinţa vie a poporului nostru, credinţa care i-a fost scut de apărare în trecut şi îi va fi şi în viitor.

(Va urmà).

[1]) Ne angajăm noi să-ţi facem acest serviţ. Red. „*Unirei*“.

MAI NOU.

La închierea numărului trecut, am aflat, că Majestatea Sa a sancţionat proiectele de lege şcolare a ministrului Apponyi.

Noutăţi.

Mare festival bisericesc. Aflăm cu mare bucurie, că în prima zi de Rusalii se va face o mare sărbătoare religioasă. In sunet de trascuri va porni procesiunea la Curtea arhiepiscopească după Mitropolitul, care va pontificà sf. liturgie, încunjurat de o splendidă asistinţă. In decursul sfintei slujbe, se va esecutà frumoasa liturgie a iubitului măiestru Iacob Mureşian pe 3 coruri simultane, (cor de copii, bărbătesc şi mixt).

Din Arhidieceză. Escelenţia Sa Preasf. Domn Mitropolit Sâmbătă noaptea a reîntors din Pesta şi Dumineca a pontificat liturgia solemnă, ţinută din prilejul jubileului Majestăţii Sale. S'a cântat doxologia cea mare şi s'au cetit rugăciunile pentru Domnitor.

Alegerile din România. Sunt cunoscute acum şi alegerile celor doue colegii pentru cameră. Pretutindenea voturile date pentru liberali dovedesc, că ţara doreşte reforma cât mai urgentă a ţărănimei, a cărei stare ticăloasă, inspiră îngrijiri. La Iaşi a reuşit entusiastul profesor Nic. Iorga, un luptător neobosit pentru ridicarea ţărănimei. Prof. A. C. Cuza a rămas în balotaj, se speră însă că va reuşi la a doua votare.

Ştiri personale. „Monitorul oficial al României“ în nrul de Joia trecută, anunţă că Juriul expoziţii naţionale a conferit dlui *Aurel C. Domşa,* directorul foii „Unirea“, medalia de bronz, placheta de colaborator şi medalia jubilară Carol I.

— *Dl Dr. Iosif Siegescu* profesor gimnazial în Budapesta e trimis comisar ministerial la preparandia de stat din Timişoara, iar de aci va pleca în aceeaş calitate la preparandia română gr.-or. din Arad.

Petreceri. Reuniunea femeilor române gr.-cat din Zlatna, învită pe calea aceasta pe toţi binevoitorii şi sprijinitorii „Reuniunei“ la petrecerea obicinuită, ce se va aranjà a 2-a zi de sf. Rusale a. c. d. a. în „Coasta Oprită“, iar seara în pavilonul ospătăriei comunale. Preţul de intrare de persoană 1 Cor. Invitări separate nu se trimit. Comitetul aranjator.

— Tinerimea română din Sâmbotelec şi jur învită la *Petrecerea de vară* ce o vor aranjà cu ocaziunea adunării despăr. XV. Mociu al Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român. Duminecă în 30 Iuniu st. n. a. c. în şcoala locală. Venitul curat este destinat pentru biserica din loc.

Dela Braşov. *Iancu G. Coliban,* decând oraşul Braşov există, este cel dintâiu măiestru tâmplar român, născut în Braşov. În acest an îşi serbează jubileul de 40 ani în amintirea neîntreruptei sale munci în meseria de tâmplărie, îşi serbează totodată jubileul de 25 ani ca măiestru de sine stătător, cât şi jubileul de 25 ani ai căsătoriei sale.

Examenul de maturitate. La esamenul de maturitate ţinut la 7—12 Iuniu n. sub presidenţa directorului suprem Kunc Elek, fiind delegat consist. Canonicul Ales. Uilecan, au fost admişi 46 elevi, din aceştia 2 au fost respinşi pe un an, iar 1 pe 3 luni, din cei 43 au fost declaraţi maturi cu *eminenţă*: 5 anume: Ioan Georgescu, Laur. Giurgiu, Const. Roşcău, Ales Lupean şi Ioan Pop, — cu *bine* 8: Em. Cosma, Nic. Dănilă, Traian Denghel, Vict. Neamţ, Ales. Pop jun. Ales. Pop sen. Ioan Precup şi Ştef. Suciu, — *maturi* 20: Nic. Boeriu, Ion Brad, Vas. Câmpean, Gh. Chelemen, Nic. Comşa, Longin Corcheş, Horaţ Deac, Ilarie Debău, Tr. Fărcaş, Ales. Gherman, Vas. Moldovan, Teod. Pădurean, Val. Popovici, Aurel Rimbaş, Dav. Rus, Em. Şinca, Ilie Tănasă, Vict. Tătulea, Tr. Tomuş şi Pavel Ţitonea; — relegaţi pe 3 luni 10.

Necrolog. † *Alesandru Welle,* colonel reg. în pensiune, a repauzat la Deş la 10 Iuniu st. n. în al 67-lea an al vieţii, provăzut fiind cu ss. sacramente ale muribunzilor.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

„*Gazeta de Duminecă*“. N'am primit de luni de zile nici un număr; care e cauza?

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 5

— Așadar Nero iubește și alte femei?

— Tu doară nu o știi?

— De unde aș putea-o ști? Când m'am alăturat de Lucius nu me puteam informă despre Caesarul, căci eu iubiam în el numai pe artist și credeam că în schimbul vieții și a inimii mele îmi va da și el viața și inima. Dar spune-mi, împărătească, cine e amanta lui Nero?

— Sabina Poppëa, o muiere fără suflet și fără inimă, care și-a vândut pe tatăl său și și-a părăsit bărbatul.

— Am auzit de acest nume; tatăl meu povestea odată în grădină despre ea, unui prietin bătrân ca și dânsul. Nu știau că eu sunt în apropiere și că le aud vorbele. Nu-i așa că Sabina Poppëa și-a părăsit bărbatul, fugind cu amantul ei Otho, care apoi a vândut-o împăratului cu condiția de a fi denumit proconsul în Lusitania?

— Adevărat, așa este.

— Și o mai iubește încă?

— Da, o iubește încă, probabil împăratul e victima vrăjitoriei. Femeia aceasta i-a dat să bea o beutură vrăjită, după cum a făcut Caesonia cu Caligula.

— Zăilor! Cât de amară îmi e ispășirea!

— Cu adevărat zăii te pedepsesc, dar nu așa de grozav ca pe mine. Tu puteai să-l și încunjuri, dar ce puteam să fac eu care-i sunt mamă?

— Știu ce am să fac de aci încolo, voi părăsi încă astăzi casa aceasta!

— Zăii să te ferească de așa ceva, copila mea. De altcum toată lumea știe, că Nero te iubește.

— Într'adevăr? E cu putință?

— Fără îndoială, copila mea.

— Zăii să te binecuvinteze pentru vorba aceasta!

— Vezi dară copila mea, tu ai datorința să rămâi alăturea cu el întorcându-l, cu curățenia sufletului tău, la calea cea adevărată. Atunci vei redà Romei pe Caesarul său, mamei îi vei redà copilul, și mie îmi vei redà viață.

— Zăilor! Crezi tu oare, că Nero vrea să-ți ieà viața?

— Nero cutează orice.

— Împărătească, voi încercà totul ce îmi stă în putință.

— Copila mea, în orașul acesta și poate în lumea întreagă, tu ești singura ființă, care poate să-i ajute ceva.

— Și totuș parecă ar fi mult mai bine să părăsesc acest palat și să nu mai dau față cu Caesasul.

În clipa aceea să auzi glasul unui sclav, dela ușe.

— Divinul Caesar vrea să vorbească cu Acte.

Copila esclamà surprinsă:

— Sporus!

Agrippina își ascunse fața în văl, apoi îi zise: — Du-te copila mea.

— Te ascult — zise Acte, urmându-l pe Sporus.

VIII.

Ieșind din sală, trecură printr'un parc, oprindu-se la un părete împodobit cu marmură și cu aur.

Sporus conduse pe Acte la o portiță, pe care o descuià cu o cheie de aur.

Acte rămasă înmărmurită în fața priveliști ce i-se oferea. I-se părea că vede o grădină minunată din basme. Erau aici tot soiul de tufișuri și arbori de cei mai rari; mulți erau aduși din Africa sau din India cea depărtată.

Trupinele arborilor erau obduse cu lamele de argint și de aur, cari indicau numele și originea lor. Cărările erau pavate cu marmură, iar pe de margini, pe piedestale de fildeș, erau înlănțuite niște pasări ciudate. Apoi ajunseră la un lac, pe țărmul căruia văzură o luntriță albastră.

Urcând în luntriță, Sporus începù să vâsleze, iar Acte, privindu-l mai cu atențiune bägă de seamă, că seamănă foarte mult cu sora-sa Sabina.

Într'un târziu îi zise:

— Sabina mi-a zis că tu ai rămas în Corint. Cum să poate, că te văd aici?

— Ea a spus adevărul. Eu rămăsesem în Corint dar mi-s'a urât fără Lucius, m'am îmbarcat pe o naie, ce venia spre Italia, și am ajuns aci aproape deodată cu Caesarul.

— Sabina să va fi bucurat foarte mult, când te-a văzut?

— Fără îndoială, căci suntem nu numai frați, ci gemeni chiar.

— Prea bine, spune-i dar Sabinei, să vină mâne la mine, mi-e dor de ea.

— Sabina nu mai e în Roma, s'a depărtat din porunca Caesarului.

— Și unde s'a dus?

— Nu știu.

Acte bägă de samă, că Sporus îi răspunde silit și că nu-i făcea bine întrebările ei.

De aceea nu-i mai zisă nimic.

Intr'aceea ajunseră la țerm și Sporus sărind pe uscat, îi întinse mâna.

În curând ajunseră într'o pădure de platani, și fetei i-se păru că aude din depărtare glasuri omenești, gemete și suspine.

— Ce este? întreabă ea.

— Nimic.

— Dar eu am auzit ceva.

— Te înșeli, stăpână, nu să aude nimic.

— Ba da, s'aud gemete.

Intr'adevăr în clipa aceea s'auzi cu totul distinct tânguirea unui om, care cerea ajutor. Sporus, văzând că numai poate nega, îi zise:

— Ei da, sânt carcerele subterane în cari sânt închiși creștini, pentru a li-se da drumul în circ.

Acte să gândi cu multă durere la soartea groaznică a acestor oameni, de și, după cât auzise ea, crăștinii erau niște oameni escesivi și foarte desfrânați. Își grăbi deci pașii, dar aruncând o privire într'o parte, i-se păru, că vede, între gratiile unei ferești o palidă femeie creștină, care implora ajutor. O rupse la fugă, să scape de locul acesta urgisit. Ajunseră în sfârșit la o clădire pompoasă, situată chiar în mijlocul acestei grădini feerice. Luxul și comorile îngrămădite aici, zăpăciră cu desăvârșire pe biata Acte.

Vestibulul era împrejmuit de trei rânduri de coloane de marmură, chiar cea mai neînsămnată mobilă era împodobită cu aur și fildeș, iar în mijlocul acestei sale vaste era statuia uriașă alui Nero, înfățișându-l în chipul lui Joie.

Acte se cutremură. Cât de puternic trebue se fie acest domnitor, când el are parcuri și palate atât de feerice și când pentru amuzarea proprie sfășie în circ atâța oameni.

Ajunseră în sfârșit la sala, îndărăptul căreia, o aștepta cel mai puternic domn al lumii, Caesarul Claudius Nero, Lucius de odinioară din Corint.

Acte tremura în tot trupul, și când Sporus voi să-i deschidă ușa, îl opri, ca să-și poată liniști mai întâi palpitările nimei.

Se rezima aproape leșinată de umărul lui Sporus, și numai după-ce se mai liniști, îi făcu sămn, să deschidă.

Cheia se întoarse în broască, Sporus se trase la o parte și Acte se afla în fața lui Nero.

Întâlnirea aceasta a impresionat-o adânc. Credea, că are să dea față cu stăpânul putnrnic și revăzu pe Lucius, în aceiaș îmbrăcăminte, pe care o avea în Corint, când îl îndrăgise, purtând pe cap o cunună simplă de lauri.

— Vino mai aproape — îi zise Nero cu blândeță — vino mai aproape și fi binevenită în acest lăcaș.

Fetița se apropie tremurând. îngenunchie ca sub presiunea unei forțe necunoscute, îngânând:

— Așa-i că tu ești Lucius — și o să rămâi Lucius pentru totdeauna?

— Adevărat, copila mea — răspunse stăpânul Romei — sunt Lucius și voi rămânea acelaș pentru tine. Dar vino-ți în ori, ce groază te-a cuprins?

— Nimic — zise ea, apropiindu-se de el, în vreme ce el o cuprinse cu gingășie.

— Acte, te-am așteptat cu dragoste adâncă... Pentru lumea cealaltă sunt Nero cel temut, dar în locul acesta și pentru tine sunt acelaș cântăreț Corintian, căci tu nu l-ai îndrăgit doar pe Nero, ci pe cântărețul fără nume... Tu nu te asemeni mulțimei, care se proșterne în țerină când me vede, iubirea ta e mărgăritar adevărat, vino, Acte, în brațele mele!

Copila se lăsă la sinul lui cu un ușor țipet de bucurie, și rămaseră așa câteva clipe, într'o îmbrățișare mută.

— Știam eu — zise Acte într'un târziu — că Lucius al meu nu poate fi ticălos.

— Ticălos — întrebă el — cine ți-a spus vorba asta?

— Nimeni... iartă-mă, n'a zis'o nimeni, dar fără voia mea îmi vine în minte, că un domn așa puternic se aseamănă leului, care și el e rege, și care fără să vrea, rănește

și pe aceia, pe cari ar vrea să-i desmierde... Dar tu, n'o să-mi faci nici un rău?

— Nu-ți fie teamă, drăguțo.

— Nici nu mi-e teamă de Lucius, ci de Nero, fratele lui Brittanicus, bărbatul Octaviei și amantul Poppeei ...

— Ah! — gemù încruntat, schimbându-se cu totul — copilă, tu ai văzut pe mama, ai vorbit cu ea! Spune! — sbieră cu ochi fulgerători.

Acte amuți de spaimă, abia putù scoate o vorbă.

— Da — repetă Nero, în vreme ce fața lui aprinsă luă o espresie de resignare — da, așadar ai vorbit cu ea. Ai vorbit cu ea, și mama Agrippina ți-a spus, că sunt grozav, că n'am nimic comun cu Joie, decât puterea, pe care o uzurpez. Ți-a vorbit, de sigur, și de Octavia, pe care o urăsc și pe care m'a silit s'o ieau de nevastă, până ce am izbutit, după multe greutăți, să mă scap de ea. Am uitat-o pe femeia aceea, și nu vreau să mi-o mai amintească nimeni — esclamă înfuriându-se de nou.

Când apoi bägă de seamă, că Acte se îngrozește de strigătele și de furia lui, se liniști de nou.

Acte stă neclintită la locul ei, privindu-l fix, fără a scoate o vorbă.

El urmă:

— Ei, ți-a fi spus mama, de sigur, că dragostea ce o am pentru tine este o răsbunare a zăilor? Ți-a fi spus de bună seamă, ce fiară sălbatică sunt? Îți va fi spus de asasinarea lui Brittanicus, de alui Montanus și mai știu eu ce! Dar nu ți-a amintit de sigur, că unul din aceștia voia să-mi răpiască tronul și că celalalt m'a atăcat cu bățul? Așa-i, că asta nu ți-a spus-o? Așa e? — sbieră iarăș înfuriat.

Acte, pierzându-și prezența la vederea acestei furii fără margini, se aruncă în genunchi înaintea lui, implorându-l:

— Lucius, împărate, te implor... n'a zis nimeni nici un cuvânt, vino-ți în fire, liniștește-te.

— Nu-ți fie frică, Acte, dar dacă ai ascultat pe mama, ascultă-me și pe mine, căci femeia aceasta curioasă și imaculată ți-a spus, de bunăseama, numai o parte... Ascultă, să ți-o spun eu ceealaltă: Impăratul Caligula, despre care vei fi auzit că nu era nici decum ascet, a espulsat pe mama mea Agrippina din Roma pentru purtarea ei scandaloasă. Și doar Caligula îi era frate! Mama s'a reîntors apoi numai sub domnia lui Claudius. Impăratul a măritat-o după nobilul Crispus Passenius, care erà foarte avut. Acesta în ziua cununiei, și-a testat toată averea Agrippinei; în cealaltă zi l'au aflat mort... Au lățit faima, că murise de prea mare bucurie... Eu știu ce fel de bucurie a fost aceasta, și cine i-a cauzat-o.

Pe urmă s'a luat la întrecere cu Messalina și reuși învingătoare, devenind favorita unchiului său. Atunci i-a trăsnit gândul, să pună mâna pe coroană, cu ajutorul meu. Ucise, prin oameni plătiți, pe Silenius, bărbatul Octaviei, apoi o logodi cu mine; Octavia era fica lui Claudius.

Pe vremea aceea Claudius se îndrăgi, cu prilejul unei festivități de Lollia Paulina, care era cea mai frumoasă femeie din Roma.

Aceasta-i fu perirea. Martorii falși ai Agrippinei jurară în fața altarelor, că Lollia se închină la zei străini, și că are legături ascunse cu creștinii. Ea fù condamnată la moarte.

Calea spre tron îi era deschisă.

Agrippina se mărită după unchiul său, iar eu fu-i adoptat de către Claudius, ca fiu. Senatul îi dete epitetul de »divină«.

Acte își astupă urechile, cu să nu mai audă grozăvii de aceste.

— Așteaptă — îi zise Nero, luându-i mânile dela urechi — așteaptă, încă n'ai auzit totul.

Odată Claudius judecă la moarte pe o femeie adulteră. Agrippina se înspăimântă de această sentință și, în cealaltă zi, pe vremea mesei, lui Claudius i-se făcu rău, fără veste. Medicul Xenophon îi gâdile grumazii cu un ac, sub pretext ca să verse mâncarea, care îi făcuse rău. Mâncarea înveninată, adecă, n'avuse efectul destul de rapid, acum îi-e era groază, că se vor da de gol și recurseră la mijloace extraordinare: acul era înveninat și Claudius muri numai decât.

Agrippina erà văduvă pentru a treia oară.

Așa-i că despre aceste nu ți-a spus nimic?

Măcarcă și aceste sunt lucruri prea interesante!

Ea va fi început să-ți istorisească numai dela urcarea mea pe tron, crezând, că ea are să domniască în locul meu. Ea plănuià, că eu să-i fiu numai umbra; pretorienii o însoțiau pretutindeni, ea prezidà în senat, ea aducea sentințe de moarte. Favoriții lui Claudius trebuiau să iea lumea în cap, altfel întundau temnițele. Când se prea îngroșase treaba cu omorurile și cu întemnițările, i-am zis, să nu se prea omoare cu lucrul, căci mie nu-mi rămâne nimic de lucru. La aceste ea mi-a răspuns, să n'am nici o grije, căci, din rânduiala zăilor, Brittanicus mai trăiește încă, și el nu se grăbește așa tare, să ajungă pe tron. Pe zăi, copila mea, nu eu sunt vinovat pentru asasinarea lui Brittanicus, ci mama.

— O, îndură-te — suspină Acte.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. No. 22 cu următoriul sumar: Adina Gr. Olănescu, Cugetări (Dintr'un manuscript postum). Elena Farago, Din trecut (după H. de Régner). Zamfir C. Arbure, Elementul inconscient în mișcările mulțimei (II). — Ecatarina Pitiș, Sonet. — C. Sandu-Aldea, Frați de cruce (nuvelă, sfârșit). — D. Teleor, Eminescu (sonet). — G. Murgoci, O săptămână pe atlantic. — Ion Corbu, Dragoste. — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (traducere din Edmond Rostand). — Sc. și St. P. Cronică: D. Onciul: „Tradiția istorică în chestiunea originelor Române“. — I. Coteni: „Casa din Muscel“. — N. Banescu: „Viața lui Pericle de Plutarh. — Nicolae Iosif: „Vieritul“. — Z. Verzea: „Daniela“ (comedie). — „Revista învățământului“. „Țara noastră“. — „Lupta“. Concertul dat de personalul Instit. „Minerva.

„Neamul Românesc“. Anul II. Nr. 7 cu următorul cuprins: Către alegătorii din Iași. de N. Iorga. — Chemare. — Intruniri electorale de N. Iorga. — Exemple străine pentru reacționarii nostri de G. C. Ionescu. Pentru D. Gr. Gh. Cantacuzino de N. Iorga. Alegerile de Senat de N. Iorga. — Dintr'o scrisoare pela țară despre străinii administratori de moșii. — Cronica de N. Iorga și alții.

Liturgica Volumul II. al Teologiei pastorale, de ***Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția

Să caută

un învățăcel

care să fi absolvat cel puțin 1 cl. gimnazială și cu purtare morală bună în ***prăvălia de specerie*** alui

Daniel Radivojevits.
în Bozovics.

(23) 2—2

CAROL F. JECKELI, SIBIIU. (La coasa de aur).

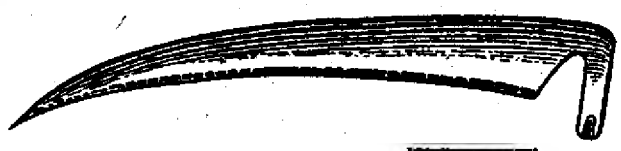

C F J

Coase: Lungimea	70	75	80	85	90 cm.
1 bucată C.	1·60	1·60	1·60	2·—	2·—

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă, eu schimb orice coasă provăzută cu sămnul C F J care nu ar corăspunde, chiar și atuncia, când a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomandà cu cea mai mare încredere coasa aceasta. In decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute.

La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra!

La cerere dau gratis și franco ori și cui foaja »Povățuitorul economic« chiar și dacă nu ar cumpărà coase dela mine. (24) 1—2

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög—Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuș—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·55	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copșa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	8·1
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	treu mixt	8·44
2·48	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor. □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun și mai ieftin este în folosință „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânată astăzi foarte scumpă.

Ca fiește-care proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuințarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase și astfel roada de vin mai bogată. Experiența a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzește peste măsură frunzele și prin asta abstrage din puterea și sucul viței, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face vița mai plină de viață și mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosință cu rezultate foarte favorabile. Prețul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianții căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — a cărei preț e 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preț să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, și altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 8—10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piața școalei 41.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (8) 50 -52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzut în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

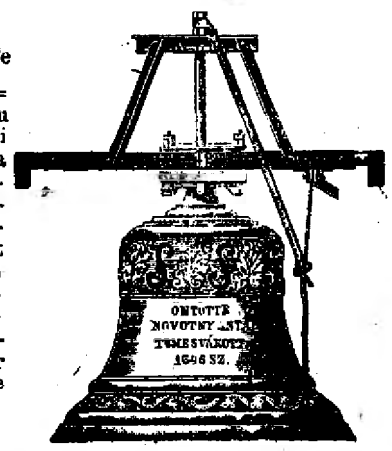

Prețcuranturi ilus trate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 50—52

Întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului, a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă.

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. **Blaj, 22 Iuniu 1907.** **Numărul 24.**

Sărbătoarea Rusaliilor.

In aceasta sfântă zi alergăm din nou sub scutul puternic al bisericei noastre, deplin încredințați, că singură ea ne mai poate feri de rele!

În fața primejdiilor ce ne amenință în viitorul cel mai apropiat, sărbătoarea Rusaliilor e o plăcută zi de recorire, de renoirea puterilor și de îmbărbătare pentru luptele din viitor.

Ca în toate împrejurările vieții și în aceste pericole, scut și apărare cercăm și de astă dată tot la aceea, care a conservat omenimea de atâtea veacuri, și în deosebi, a îngrijit ca o mamă bună de neamul românesc, cel așa de mult bătut de soarte.

În toate timpurile biserica a fost pentru noi cea mai puternică apărătoare, care ne-a conservat neamul și limba. Și dacă în trecut, când conștiința de om și națiune cu drept de esistință, încă nu era așa de desvoltată ca acum; dacă, n'am perit atunci, când străine neamuri stăpâneau biserica noastră românească, cu cât mai puțin să mai poate vorbi azi de pierderea limbei noastre, când prin legăturile de unire ale bisericei noastre ajungem chiar la leagănul neamului nostru. Astfel, că în acelaș timp, când ea ține trează și viuă în noi credința în Dumnezeu, ne ațintește privirea spre eterna Roma, unde fiecare zidire povestește de glorioșii nostri strămbuni. Și noi nu știm să fie în lume fii, cari să-și tăgăduiască părinții; cu atât mai puțin cunoaștem o națiune, care să nu se alipească cu căldură de strămbunii săi, mai ales când acestia sunt așa de glorioși.

Sunt două veacuri decând Roma cu dragoste strânge la sinul său biserica noastră românească; sunt două veacuri, decând sub povețele ei, bărbați luminați în ale limbei și și mai luminați în cunoașterea trecutului a ridicat din neamul nostru: scriitori și învățați cari ar putea fi gloria ori cărei națiuni. De câteori în acești 200 ani, n'a întărit strălucitul Scaun al Romei dreptul limbei românești, de a fi singură stăpânitoare în viața bisericei unite, singura în care preoții și credincioșii chemați sunt, să-și unească glasurile de rugăciune în a cere milă Celui preaînalt. Și fericită e inima noastră în această sfântă zi, când auzim cetindu-se în aceeaș dulce limbă, cum sfântul Spirit, în ziua pogorârii peste învățăceii îngrijorați și plini de frică, le-a dat, ca fiecărui neam în limba sa să predice pe Hristos cel înviat din morți; fiecărui credincios adunat la Ierusalim, să-i vestească în limba mamei sale atotputernicia Aceluia, care toate le-a îndurat pentru noi și a noastră mântuire, ca astfel mai bine să pătrundă în sufletul fiecăruia vecinicile învățături ale Fiului lui Dumnezeu. Și încântat peste măsură pentru această nouă minune alui Dumnezeu, apostolul nu poate înecă în inima sa o esclamare plină de admirațiune.

Da, să dăm mărire lui Dumnezeu, dacă atâtor neamuri feliurite, ținătorul a toate, le-a dat putință de a se înțelege în atâtea feliurite limbi! Să dăm mărire lui Dumnezeu, pentrucă El a lăsat ca în limba noastră să-I slujim. El a sădit în inima noastră puternica dragoste a limbii, El a pus în sufletul nostru vârtutea de a uită toate, de a nu griji de nimic mai mult, ca de limbă. Și azi când cei răi, cearcă să ne ne scoată din școale limba noastră, întinzându-ne mâna plină, să cerem ca tot El să ne întărească și pe mai departe sufletul, ca să treacă biruitor peste ispită; și să ni-l deschidă la glasul dulce al bisericei, care ne chiamă să ne apropiem și mai tare de ea și și mai mult să ne strângem în jurul ei, căci acolo vom regăsi aceea ce alții cearcă să ne răpească, acolo vom află tăria ce va refortifică puterile noastre.

FOIȚĂ.

Dr. Vasiliu Suciu.

Dogmatica fundamentală vol. I. Apologetica creștină.

În Tipografia Seminarială din Blaj a apărut în zilele acestea *„Dogmatica fundamentală* de *Dr. Vasile Suciu* profesor de sf. teologie. Cartea aceasta care în literatura noastră teologică etse abunășeamă un eveniment.

Cartea aceasta să estinde pe 388 pag. f. 8°, și la prima privire apare ca și când ar fi menită pentru a corăspunde unei necesități didactice. Nici n-aș insista mult asupra valoarei acestei dogmatici, dacă autorul s'ar fi mărginit a rămânea între cadrele unui manual de teologie. Indată la primele pagini însă este în clar cetitorul, că opul de față nu este munca câtorva luni, ci este o operă conștientă, fructul unei munci intenzive și îndelungate. Este o puternică apologie a *creștinismului,* cu atâta convingere, și claritate, cum chiar și în literatura dogmatică străină rar să poate cetì.

Iată pe scurt cuprinsul acestei cărți:

Autorul pornește dela conceptul religiei. Toate popoarele au avut și au religie, consecința naturală e, că religia este o cerință sine qua non a sufletului omenesc. Cerința aceasta este analoagă cu cerința sufletului omenesc de a *să afla bine.* Să întreabă mai departe autorul, că există oare vre-o contrazicere între religie și știință sau este numai aparentă și oare știința modernă admite adevărurile religioasă sau ba? Răspund pe rând la aceste întrebări *fizicianii, matematicii, naturaliștii, geologii.* Pasteur zice în discursul său de recepțiune la academia franceză: „Prin aceea, că am dovedit, că viața nu ni s'a arătat până astăzi de un product al puterilor, cari guvernează materia, am făcut un serviciu învățăturei spiritualiste (adecă creștine), carea fiind părăsită de mulți pe unele locuri, e sigură de a află un adăpost splendid în mijlocul vostru."

Religiunea o definează — legătura morală a. omului cu Dumnnzeu și este necesară atât pentru *individ,* cât și pentru *stat.*

Chestiunea ca atare este împotriva asertiunilor Ateiștilor, Materialiștilor, Panteiștilor și Indiferentiștilor, pe cum și împotriva ateiștilor din veacul al XVIII, cari neagă, că statul, ca să subziste sau să progreseze, este dator să aibă religie. Urmează, că dacă religia este necesară atât pentru individ, cât și pentru stat, unde e adevărul? Este oare indiferent, dacă individul sau statul e mohamedan, jidov, fetișist sau creștin?

La aceasta răspunde autorul: „Societatea atât pentru datorințele pe cari le are către Dumnezeu, cât și în interesul propriu să se îngrijească, ca toți membrii săi să profeseze numai o religie și anume *pe cea adevărată.*"

Este acum aceasta adevărată religie naturală sau supranaturală? Și oare este posibilă religia supranaturală? Chestiunea este împotriva naturaliștilor și raționaliștilor. Espune criteriile religiei supranaturale —

Toleranța bisericească. Sub acest titlu, dl dr Ștefan Pop, paroh în Jezvin și doctor în canoane, a publicat o broșură de 25 pag. în care cearcă să apere, — „cu mult aparat științific," cum scria „Tribuna," — procedura neuniților din Comlușul mare, când cu îngroparea regretatului Dr. Iacob Maior din Lugoj și să dăscălească pe uniți. Întreagă broșura nu e altceva, decât o babilonie de fraze, și o dovadă, că dl doctor în canoane, nu cunoaște întregi nici chiar decretele conciliului provincial I. de aceea nici nu o pomeneam, de nu cumva ni-se cerea rectificarea unor neadevăruri de altă natură.

Dăm cu plăcere loc acestor rectificări și sfătuim deodată pe dl doctor Pop să nu prea grăbească cu scrierea făgăduită la pag. 14 că face curată pierdere de vreme.

Dar să dăm cuvântul protop. Dr. Luca dela Arad:

Prea Onorată Redacțiune! In broșura „Toleranța bisericească la îngroparea eterodoxilor" se face provocare la înmormântarea lui Dr. Iacob Maior medic în Lugoj, de religia noastră, în cemeterul gr. or. din Comlușu mare și se înfățoșează lucrul ca și cum uniții cu neuniții din aceea comună ar fi voit să se iee de păr. Din o afacere pur familiară se face cestiune de ură confesională. Greco-catolicii din Comloș n'au avut absolut nici un amestec la locul de înmormântare alui Dr. I. Maior. N'au dorit, n'au cerut și nici nu au insistat ca Dr. Iacob Maior să fie îngropat în cemeter gr.-or. nici cu ceremonie bisericească, nici fără ceremonie.

Divergințele și neînțelegerile au fost numai între familia Bogdan gr.-or. și între comitetul parohial gr.-or. Familia Bogdan a dorit ca Dr. Iacob Maior deși gr.-cat. dar ca ginerele familiei, să fie așezat în cripta familiară din cemeteriul gr.-or. din Comloș. Comitetul a hotărât că la aceea nu se învoiește. De ceremonialul bisericesc n'a fost vorbă și așa nu s'a putut denegă, ce nu s'a cerut. Înțelegerea a fost că până la poarta cemeterului îl petrec preoții gr.-cat., ce s'a și întâmplat, iar de aci l-au luat preoții gr.-or. și l'au așezat în criptă. Comitetul însă cu atâta n'a fost îndestulit ci după înmormântare au comunicat familiei Bogdan că de nu dă 1000 fl. bisericei îl vor separa cu cripta de cemeterul lor.

La toate aceste gr.-cat. n'au avut nici un amestec, 24 ani am petrecut în Comlușu mare parte ca paroh, parte ca paroh protopop dar n'am avut cunoștință că gr.-or. să se fi luat la trântă cu gr.-cat. Din contră știu că a domnit și domnește deplină armonie. Pe mine ca preot gr.-cat. m'au ales greco-orientalii representant comunal în 3 rânduri, 16 ani, apoi reprezentant la comitat, ce nu s'ar fi întâmplat dacă relațiunile între gr.-or. și gr.-cat. ar fi așa încordate pe cum se nălucește Dlui Dr. Ștefan Pop. Totdeauna am fost întâmpinat cu onoarea cuvenită și cu prevenire. Iar instalarea mea de protopop al Torontalului a fost salutată cu bucurie de toți fără deosebire de confesiune, vezi Tribuna din Arad Nr. 179 din 1898 unde între altele se zice: „erau în biserica gr.-cat. toate corporațiunile, oficiile pe cum și preoții și învățătorii gr.-or. în frunte cu părintele protopop Paul Miulescu."

Dacă autorul broșurei a voit să dăscălească pe uniții din Torontal, atunci rezultatul ajuns este un zimbet de compătimire ironică, căci dânșii cu mult mai bine cunosc referințele dintre ei și gr.-or. decât unul care poate a trecut odată prin vre-o comună din Torontal, de aceea nici decum nu reflectează la înțelepțiunea Dlui Dr. Șt. Pop.

Arad, 14 Iuniu 1907.

Dr. L. Luca.

REVISTE.

Austria. Miercuri în 19 c. a deschis împăratul parlamentul nou. In mesajul de tron și-a adus aminte cu mare dragoste despre votul universal, care l'au dorit așa tare popoarele lui, și despre care credea, că le va fericì. Pentru fericirea popoarelor guvernul va prezintà corpurilor legiuitoare mai multe proiecte de legi agrare și sociale, va propune lărgirea autonomiei diferitelor țări din imperiu, și a aveà să reguleze chestia dualismului. Aceasta din urmă o dorește bătrânul monarh să se facă conform tradițiilor existente și a sancțiunei pragmatice, de aceea nu va permite nimic ce va tinde să lucre în direcție contrară. — Partea aceasta a mesajului — care de astfel a fost ascultat cu o atențiune încordată și aplaudat mai tare ca ori care alt mesaj — partea despre dualism le cade greu compatrioților noștrii, o socotesc de eroare juridică, și le vine în minte Chlopy de acum 4 ani.

Că parlamentul — camera deputaților — nu e prietin politicei maghiare, o știu patrioții noștrii bine, și vor vedeà-o și mai bine. In vorbirile de program ale deputaților aleși s'au auzit cele mai energice glasuri cu privire la chestia ungară. Acum de curând s'a con-

---

adevărate — *minunile* și *prorociile*. Criteriile acestea dintre toate religiile le are numai *cea creștină*.

In tractatul al treilea e vorbă despre divinitatea religiunei creștine. In legătură cu aceasta tratează autorul partea dogmatică, morală și cultul extern a religiilor existente — Confucianismul, Religia lui Zoroastru, Brahmanismul, Neobrahmanismul sau Induismul, Buddhismul (teoretic și poporan) apoi Iudaismul și Mohamedanismul și comparându-le cu religia creștină atât în ceeace privește dogma și morala, cât și în privința cultului extern, scoate la iveală superioritatea și divinitatea creștinismului. Timbrul acesta divin îl imprimă creștinismului — Domnul Hristos. Minunile Domnului Isus Hristos sunt argumentele cari adeveresc divinitatea marei sale opere.

Isus este așteptarea neamurilor. Profeții i-au prezis nașterea, moartea, învierea ba și unele amănunte din viața Lui. Să termină acest op cu argumentul puternic despre divinitatea religiei creștine, că s'a propagat în mod miraculos, că s'a conservat și efectele ei au fost cele mai binefăcătoare în viața oamenilor și a statelor. Pe om l'a ridicat la ord supranatural: „Ordul supranatural să înrădăcinează în ordul natural și-l perfecționează ridicându-l la un stat superior. Omul ridicat la statul supranatural, tot om rămâne, dar el nu mai e în condiție de servitor, cum ar trebui să fie ca făptura lui Dumnezeu, ci fiul lui Dumnezeu, nu după natură, ci după adopțiune... adevărul acesta îl ilustrez prin o asămănare. Să fie un pom pădureț. Pomul acesta își are rădăcinile, trunchiul și coroana, toate pădurețe. Poamele, pe cari le face încă corăspund naturei pădurețului, ele încă sunt pădurețe. Pădurețul acesta e omul din ordul natural. — Să altoim pădurețul. Prin altoire pădurețul s'a nobilitat și s'a ridicat peste natura pădurețului. Poamele lui nu sunt pădurețe, ci nobile. Mlădița aceasta nobilă, care a nobilitat pădurețul e grația sfințitoare, aparținătoare ordului supranatural și virtuțile, cari să varsă în sufletul omului dimpreună cu ea."

Autorul este măsurat la vorbă și clar în expunere. Cu toate că pe lângă toată denzitatea expunerei, materialul cuprins în aceasta carte este de o vastitate enormă. Fiecare tratat este un întreg rotunzit, unitar, clar și convingător și ideia principală — adevărul religiei creștine — stăpânește tot materialul. E un edificiu isprăvit, la care nu să poate adauge nu să poate luà nimic. Un dubiu, o chestie îndoioasă — fie aceea individuală, fie socială — nu este, la care autorul să nu răspundă, să nu o rezoalve încât aparține tratatului de apologetică creștină.

O astfel de știință teologică la noi românii până acum nu a făcut nime. Și sunt convins, că altor neamuri cu o istorie de literatură teologică veche le-ar face cinste Apologetica dlui Suciu.

Nou e în cartea dlui Suciu *metodul* tratării. „Am expus la începutul fiecărui articol parerile contrare și învățătura bisericei, apoi am statorit o propoziție, scoasă din învățătura bisericei, în carea să cuprinde pe scurt întreg cuprinsul articolului.

După aceea am dovedit adevărul cuprins în propoziție și în urmă am rezolvat obiecțiunile mai grele." Materialul e tratat după metodul pozitiv, școlastic și polemic. La începutul fiecărui tratat autorul face istoricul chestiunei încât și cetitorul laic e îndată în clar cu chestiunea, ce să tratează. Apoi întreg materialul este astfel aranjat încât toate chestiile respective de credință să se lămurească, că după cetirea lor să rămână o icoană clară în sufletul cetitorului despre toate pro și contra argumentele, formându-și prin aceasta fiecine însuși convingerea despre adevărul sau neadevărul obiectului tratat.

Mai sugestiv e autorul în tratarea obiecțiunilor contra adevărurilor creștine. Învățăturile greșite vechi și nouă, principiile ateiste, raționaliste, indiferentismul religios modern și toate acelea chestiuni, cari fac veacul nostru indiferent față de religie, disprețuitor și dujmănos creștinismului să trec, să spulberă dearândul în fața reflexiilor clare, convingătoare ale autorului. Ca exemplu citàm reflexiunile cu privire la divinitatea Domnului Hristos (pag. 230).

„Raționaliștii mitici din zilele noastre vreau să explice caracterul personal al Dom-

stituit clubul Rutenilor, 32 la număr. În comunicatul dat despre constituire între punctele de program sunt și următoarele: Rutenii vor ajută toate nizuințele cari țintesc să slăbească puterea maghiarilor, ei vor dà mână de ajutor să se înmulțească cât mai tare numărul țarilor autonome din imperiu.

Pentru astfel de lucruri foile ungurești nu găsesc destule epitete la adresa camerei constituite pe baza votului universal, despre care vot credem și noi — alături cu bătrânul monarh — că va fericì popoarele.

Budapesta. Croații duc recordul în parlamentul unguresc. Atâta vorbă croată nu s'a auzit până acum în parlamentul Ungariei. Par'că am fi pe malul Savei și nu pe cel al Dunării. Croații cer respectarea legii din 1868, întroducerea limbii croate în administrația căilor ferate croate. Patrioții nostri, cari își purtau naknek-urile și în vagoanele trenurilor croate și cari râvnesc să-și aivă limba și pe băncile școalelor Croate, n'o pot îngăduì aceasta deodată cu capul. Croații își apără drepturile și limba. De aceea ei îs „mișeii," ei îs „trădătorii de patrie" ei îs Herostrații Ungariei de astăzi. Ministrii îi amenință cu biciul, colegii lor unguri cu pumnii și cu svârlitul pe fereastră. Și dacă vre-un deputat naționalist își ridică și el glasul pentru acești „trădători" dacă cer și ei, alăturea cu slovacii pe aceeaș listă, ședinți secrete, furia aprigilor donchisoți stă să spargă zidurile.

Cu croații însă nu e de glumit. Pe malurile celor două ape e multă ură și mulți Jelacici își poartă gândurile spre alte vremuri și spre altă împărțire de hotare. Patrioții zbiară, dar se tem. Intind mâna de împăcare celor îndârjiți. Dar Supilo, sufletul lor, și cei mulți de acasă nu vreau să îngăduie din cea ce li se cade. Guvernul unguresc îi amenință cu alegeri nouă. Dar din urnă o să iese alții și mai încăpăținați. Și o să se repetască iarăși comedia. Și în suflete o să îngrămădească și mai multă îndârjire și ură. Lupta o să se înăsprească. Jelacich, arhangelul poporului său, o să aprindă rug nou în suflete și sabie nouă o să ridice în văzul celor ce se închină altor răstimpuri mai bune, ca celea cu cari îi fericesc astăzi cei din Pesta.

Câte, câte nu poate face, acest popor ce ține dârz la neamul și la drepturile lui.

Franța. Producătorii de vin sunt în o revoaltă formală în contra legii beuturilor spirtuoase, prin care se dă prilej oamenilor — ca și pe la noi — să falzifice vinurile, și așa să nimicească poporațiunea din sudul Franței, unde se produc cele mai bune vinuri. Guvernul nu vrea să schimbe legea la nici un caz, de aceea s'au dat abzicerea un șir întreg de primari și mai mulți prefecți, asemenea și secretarul de stat din ministeriul de interne, *Albert Sarraut*, care e deputatul cercului *Narbonne*, unde fierbe mișcarea. S'a cerut ajutorul miliției, și s'a vărsat și sânge.

Germania. In zilele aceste a întrat în claustrul Dominicanilor Venlo din Holandia ca novițț prințul *Carol Löwenstein*, în etate de 73 ani. El e unul dintre motorii principali ai catolicilor din Germania, începând dela ani 70 el a fost totdeauna alături de ostașii cei mai credincioși ai bisericei. A fost de vreo 30 de ani comisar general al congreselor catolice. Deși nu e orator — l'am auzit vorbind în Viena — dar a avut totdeauna mare efect de câte ori s'a ridicat glasul. A lucrat mult pe terenul social, a fost un dușman neîmpăcat al duelului. Acum la bătrânețe se retrage în claustru cu conștiința unui om, care a făcut pentru biserică și neam, tot ce i-a stat în putință.

---

nului Hristos în două forme. Unii spun, că Mântuitorul ar fi fost de fapt un bărbat virtuos, căruia creștinii i-ar fi atribuit mai multe fapte supranaturale — și acestia sunt raționaliștii mitici *istorici*, iar alții sunt de părere, că pe Hristos l'ar fi formulat creștinsmul, *întrupând idealul său* — aceștia sunt raționaliștii mitici *filozofici*.

Combaterea sistemului prim să ține de Studiul Biblic, unde să arată autenticitatea și întregiunea evangeliilor. De altcum falsitatea sistemului aceluia să vede și din celea ce vom zice în articolul următor.

De aceea arătăm aci numai imposibilitatea mitului filozofic, în formarea caracterului personal al Domnului Hristos.

Căci ca *mulțimea să-și poată închipui idealul ca întrupat, trebue ca mai întâi să-și aibă acest ideal*. Și așa, ca creștinii dela început să fi personificat idealul lor în persoana Domnului Hristos, trebuia ca idealul lor să fi fost egal cu caracterul personal al Mântuitorului.

Idealul acesta însă nu a fost la începutul creștinismului. Căci creștinii cei dintâi s'au făcut din jidovi și păgâni, iar idealul acestora era cu totul opus caracterului Mântuitorului. Și de *fapt* era opus mai întâi *jidovimei*. Căci idealul acesteia, după concepția fariseilor, era să fie om drept înafară sau înaintea legei, ținător al legii lui Moise, cu un cuvânt un om al etichetei, iar în înternul său putea fi plin de ură, de invidie, fălos, care desprețuește pe cei mizeri și căruia îi plac ospețele, șederile în locurile de frunte și tămâierile din partea celor mai mici. Un om care nu vrea să se vindece deaproapele, fiind că ar fi Sâmbătă, și care nu scoate boul din fântână din acelaș motiv. Un om, care nu intră în pretoriu, ca să nu se spurce, — venind în atingere cu păgânii, — dar care strigă să se osândească cel drept. — Idealul tuturor era apoi, că Mesia să fie un împărat puternic în arme, care să întemeieze împărăția universală în frunte cu Ierusalimul. „Ceeace ațița pe Iudei mai tare la război era prezicerea ambiguă de asemenea aflată în cărțile sfinte, că se va întâmpla în timpul acesta, că unul din țara lor, (ori unul din ai lor din țară) ar *împărăți preste tot pământul*. Astfel scrie Iosif Flaviu, vorbind despre răscoala jidovilor asupra romanilor (De bello jud. lib. III. c. 28 și lib. VII. c. 31). Idealul acesta al jidovimei îl arată și apostolii ieșiți din sinul poporului. Dă-ne nouă, zic apostolii Iacob și Ioan către Mântuitorul, ca să ședem unul dea dreapta ta și altul de-a stânga ta întru mărirea ta (Marcu 10, 37) ori pe cum cetim la Mateiu 20, 21 *„întru împărăția ta."*

De asemenea să împotrivea caracterului personal al Domnului Hristos și *idealul păgânilor*. Căci idealul lor era să trăiască bine și să îndestulească toate poftele naturei stricate.

Din contră caracterul Mântuitorului e pe cum l'am văzut, iar învățătura lui să împotrivește tuturor pasiunilor omenești și propune virtuți până atunci necunoscute. Căci el felicită sărăcia și pe cei batjocoriți și perzecutați; recomândà verguria și ocuparea locului din urmă; demândă ca omul să se lapede de sine și să-și ia crucea.

Pentru noi creștinii de azi lucrurile acestea nu sunt revoltătoare, fiindcă ne-am pomenit în ele și ne-am dedat în ele. Nu așa au fost însă pentru jidovi și păgânii, cari au trecut la creștinism." Ar mai restà să zic și ceva despre limbagiul acestei cărți. căci fiind vorbă de o scriere ardeleană, mulți vor fi, cari vor examinà-o sub acest raport. Cu privire la limbajul cărții zice autorul în prefață: „mai sunt la noi Români și unele greutăți speciale. Și înainte de toate e lipsa terminilor tehnici *stabili*. Pentrucă la noi nu găsești doi ori trei autori, cari să exprime un concept cu aceleași cuvinte, și unul folosește termini grecești, altul latinești, un al treilea slovenești." Greutățile de limbă într'o astfel de carte le înțelegem, cu toate acestea limbajul este limpede, deslușit deși pe alocurea e nefiresc și unele formațiuni de cuvinte nenorocoasă (cunoștibilitate). Dar să vede pretutindinea, că și în privința aceasta autorul a dat tot ce a crezut, că e mai ales, mai potrivit. ce a produs literatura noastră teologică până acum.

O mai actuală și binevenită scriere n'a putut să iasă de sub tipar. Lumea trece

CORESPONDINȚE.

Din țara Hațegului.

— Peregrinajul la mănăstirea Prislopului. — Adunarea Reuniunii învățătorilor greco-catolici. — Esamenele din vicariat.

(Continuare și fine).

II. Adunarea generală a Reuniunii învățătorilor din ținutul Hațegului, s'a ținut la 26 Maiu st. n. în Hațeg. După celebrarea sf. Liturgii, la care a cântat frumos corul Reuniunii de cântări, s'a deschis adunarea generală prin președintele Dr. I. Radu. In cuvântul de deschidere arată mai întâi că scopul reuniunii este: „înălțarea culturii poporului prin ridicarea școalei la nivelul științific ce-i compete.“ Apoi se întreabă: că oare reuniunea în timpul de 17 ani de când există și-a împlinit ea datorința de a înaintà cultura poporului? La această întrebare răspunde că da: Reuniunea în hotarul statutelor și după putința mijloacelor sale și-a împlinit missiunea și activitatea ei se resimte în mijlocul poporului, și dacă nu poate arătà succese mai mari este a se datori împrejurărilor extrem de grave în cari se află poporul nostru și factorii reuniunii.

Și dacă progres s'a făcut până acum când școalele și învățătorii nostri se aflau într'o stare materială prea slabă, cu atât mai mult progres suntem în drept a așteptà de aici în colo, când soartea învățătorilor se va îmbunătăți, macarcă prin noua lege școlară multe piedeci se pun culturii noastre naționale. De aceea încheie cuvântul său îndemnând la muncă și la luptă întețită zicând: „Acum mai mult ca ori și când dator este ori care fiu al neamului românesc, ca cu îndoite puteri, să muncească în ogorul culturii naționale, în acest ogor amenințat de pir și mărăcini. Cu deosebire însă să lucrăm noi cari suntem grupați în jurul acestei Reuniuni, preoții și învățătorii greco-cat. români din țara Hațegului. Unii la altar, alții în școală și toți în mijlocul poporului nostru iubit, să muncim fără preget, să priveghiem neadurmiți, ca să-l luminăm și să-l deșteptăm, ca să se împărtășească tot mai mult de razele binefăcătoare ale culturii, să se încălzească tot mai mult de focul sacru al iubirii de neam și de biserică. Atunci și numai atunci vom fi vrednici fii și conducători ai lui.“

După vorbirea primită cu însuflețite aplause președintele salută pe delegatul reuniunii surori din Lugoj, Dl N. Lugoșan învățător în Parța și pe Dl Neumann învățător director la școala de stat din Piski ca reprezentantul inspectorului reg. de școale. Răspund amândoi esprimându-și bucuria că au onoarea de a asistà la aceasta adunare și doresc Reuniunii progres și înflorire. După aceste dnul Paul Oltean înv. penzionat în Hațeg salută pe președinte și dorește ca reuniunea sub destoinica sa conducere să urmeze cu pași tot mai hotărâți spre măretul ei scop.

Împlinite aceste formalități se trece la constatarea celor prezenți și la alegerea comisiunilor obicinuite, apoi Dl S. Șerban învățător în Șerel ține o interesantă dizertație despre „Scriptolegie în trecut și prezent.“ Dupăce arată diferitele metoade întrebuințate din cele mai vechi timpuri spre a învățà pe școlari cetitul și scrierea, insistă în deosebi asupra celor mai nouă metoade: cel fonomimic popularizat în Ungaria de învățătoarea Czukrász Roza și asupra metodului lui Gabel numit al literilor vii, tradus în limba română de către Dl Vuia. Disertația bine lucrată și bazată pe cunoștințe temeinice, după critica ce i-s'a făcut în ședința de după amiazi a fost declarată de foarte bună și după puțină amplificare vrednică de a fi publicată în vre-o foaie pedagogică.

Punctul din urmă al acestei ședințe a fost prelegerea practică din limba magiară ținută la provocarea președintelui de către Dl I. Zepa învățător în Lunca-Cernii-sup. despre obiectul: „A macska“ (pisica), prelegere asemenea foarte bine succesă.

La 1 oară p. m. a fost prânz comun la care pe lângă învățători și învățătoare au luat parte mai mulți Domni din Hațeg dintre cari mai mulți sau înscris de membrii fundatori și ajutători, iar dintre învățători mai mulți membrii ordinari.

La 3 oare p. m. ne-am fotografat cu toții apoi s'a deschis ședința II. Mai întâiu a raportat comisiunile alese în ședința I. S'a constatat conducerea bună și mersul regulat al afacerilor reuniunii, pe cum și înmulțirea bibliotecii prin mai multe opuri de valoare. S'au aflat în ordine socotile an. 1905 și 1906, dar s'a constatat cu părere de rău suma cea mare, peste 400 cor. a taxelor restante și s'a decis luarea măsurilor celor mai energice în contra restanțierilor.

După aceste au urmat prelegerile practice din scriptolegie ținute de către Dl S. Șerban după metodul literilor vii și de către Dl Pompeiu Dariu după metodul fonomimic. Amândoue prelegerile fiind cu multă pricepere predate au fost răsplătite cu cuvenita laudă; iar dl Dariu a fost rugat să prelucre un manual după metodul fonomimic și la proxima adunare să-l prezinte spre a fi cenzurat și a se cere dreptul de traducere și publicare.

Urmând apoi pertractarea celoralalte puncte de mai puțină însemnătate ședința II. și adunarea generală s'a terminat prin o cuvântare potrivită a președintelui.

Inainte de a încheià acest raport, am să fac o observare cu privire la cei ce au fost și ar fi trebuit să fie de față la această adunare. Cu plăcere s'a constatat că aproape toți învățătorii gr.-cat. de pe teritorul reuniunii au fost de față, lipsind abia vre-o 4—5 inși dintre cari 3 și-au scuzat absența. Asemenea au fost de față și mai mulți Domni inteligenți din Hațeg meritând astfel recunoștința noastră pentru interesul arătat în cazul de față. Cu atât mai regretabil a fost faptul că dintre preoții acestui ținut numai unul a aflat de bine a se prezentà. Se plâng preoții adeseori că învățătorii nu caută a trăi cu dânșii în armonia și bunăînțelegerea ce ar trebui să fie între dânșii, dar oare un astfel de indiferentism față de o asemenea adunare contribue la întărirea armoniei și bunei înțelegeri cari acum mai mult ca ori și când sunt de lipsă? Ne temem că în urma nouei legi școlare, relațiunile dintre preoți și învățători vor deveni tot mai încordate și totuși nu căutăm a le îndulci și întări până nu e prea târziu! Să părăsim așa dară indiferentismul condamnabil, să căutăm toate mijloacele, să ne folosim de toate ocaziunile ca să desvoltăm și întărim dragostea și prietinia între noi, între preoți și învățători căci numai așa ne vom puteà împlini sublima chiemare de luminători ai poporului.

III. Examenele la cele 11 școale din vicariatul Hațegului s-au ținut între zilele 23 Mai și 5 Iunie st. n. sub presidiul vicarului Dr. Iacob Radu care necruțând nici o osteneală a alergat și prin comunele depărtate și muntoase, ca să se convingă însuși despre sporul făcut în școalele susținute cu multă cheltuială din partea poporului sărac și asuprit de multe nevoi. Resultatul a fost: foarte bun 2, bun 3 și îndestulitor 6. Dacă nu s'a putut obține rezultatul cel puțin bun în mai multe locuri, este a se atribui în locul întâi schimbării dese a învățătorilor, situațiunii topografice muntoase a mai multor comune, din care cauză frecuentarea în aceste comune e foarte neregulată, apoi negligenții autorităților administrative cari nu pedepsesc absențiile, nici nu ne dau mână de ajutor la încassarea plăților învățătorilor, așa încât în unele comune sunt până la 1000½ zile de absenții și 5—600 cor. restanțe de salar! In asemenea împrejurări e ușor de înțeles cât e de greu să areți progres măcar bun.

Dar decât aceste greutăți și mai mari vor aveà învațătorii de aici încolo, căci fiind toate comunele avizate la ajutor de stat pentru ridicarea salarelor la 1000 cor. vor trebui să propună mai mult în limba magiară decât în ceea română ca să scape de cercetări disciplinare și de pedepse aspre. Indoit dar va trebui să fie zelul lor ca să-și poată împlini chemarea de dascăli români. Și cunoscând pregătirea, priceperea, zelul lor și dragostea de neam, pe cum și privegherea neadormită și conducerea conștiențioasă a preoților, bună nădejde am, că și în viitor vom auzi despre școalele din vicarait numai lucruri bune și știri imbucurătoare.

Salutare!

Iob.

înainte și calcă în picioare, ce a avut. Părinții nostri ceteau sf. Scriptură și Ciaslovul, iar inteligința noastră de astăzi se îndestulește cu celea câteva cunoștințe puține, pe care le-a învățat în școală. Omul n'a fost matur atunci, ca să le înțeleagă pe deplin, cu atât mai puțin i-a ajuns timpul mai târziu, ca să le studieze mai cu deamăruntul! Ocupațiunile, cariera, exemplele străine, indiferentismul religios de pretutindinea a făcut pe cei mai mulți din oamenii nostri culți, figuri fără convingere pronunțată religioasă. Cei mai mulți stimează convingerea în alții, fiindcă ei nu o au.

Către aceștia vorbește dl Suciu. Nu atât către inima lor, ci către minte. Că fi-va întimpinat cu căldură, Dumnezeu știe. Atât e cert, că în casele cărturarilor nostri bătrâni afli cărțile cele mai de lipsă bisericești, în clasa noastră cultă numai de acestea nu. Cele de știința teologică abunăseamă, că nu ar fi iertat să lipsescă.

Insă cel mai mare folos îi va luà cărții acesteia preoțimea. Doar ea este pusă să păzască turma încredințată ei. Ea trebue să o învețe, să o apere în contra tuturor învățăturilor rele și periculoasă, cări să întind și peste sate pretutindinia. Pentru preoțime este cartea dlui Suciu fără îndoială indispenzabilă.

op.

Noutăți.

Din dieceza de Oradea. Până la 4 Iulie n. sunt a se înainta suplicele pentru complenirea fundațiunilor vacante pentru clerici, pedagogi și alumni în internatul de băieți din Beiuș. Pentru primirea în Internatul de fete terminul substernerii suplicelor e statorit pe 1 Aug. n.

Directoriul Șuluțan. Pe mâne sunt convocați la ședință membrii directoriului fund. Șuluțane. Azi, comisia de revizuire, compusă din Sim. P. Mateiu canonic. George Pop, director de finanțe Zombor și Iuliu Bardossy, insp. școlar în pens. și-a început deja lucrările. Dintre membrii laici au venit: Iosif Pop și Ioan Mezei, juzi de curie Pesta, Lad. Hossu, jude de tablă, Cluj, Vasilie P. Hărșan, adv. Sibiiu, Ioan Nestor, jude reg. pens. Cluj, Dr. Aurel Mureșian, directorul „Gazetei“ și Petru Pop, jude de trib. Brașov.

Promoție. Harnicul candidat de advocat *Ioan Bian*, stipendist șuluțan, a fost promovat la Universitatea din Cluj de doctor în drept. Felicitări!

Hymen. Dl *Iuliu Popp*, comptabil la „Patria“ de aci, anunță căsătoria sa cu dș. *Silvia F. Negruț*, fica profesorului de preparandie Ioan F. Negruț. Dorim toată fericirea.

Dela Asociațiune. Adunarea generală a Asociațiunii se va ținea anul acesta la *Bistrița*. Comitetul despărțământului a făcut această propunere la Sibiiu și învitarea a fost primită.

Pentru ziaristica catolică. Cetim în „Alkotmány“, că pentru sprijinirea presei catolice din Ungaria întru îndeplinirea datorințelor sale s'au lansat apele în toată țara. Reproducem câteva linii: „Trăbue să aducem jertfe! Presa catolică nu se poate alimenta din isvoarele acele, pe cari contrarii nostri le seacă din prisosință. Pe noi ne opresc motive de ordin morał. E avizată deci la spiritul de jertfă și la sprijinul marinimos al publicului catolic“ . . . și vestește, că până acum a incurs câte 1000 cor. dela Episcopul de Nyitra și dela Capitlul de Strigon. — Ce se zicem noi, cari ne luptăm cu tot felul de mizerii, cu datorii de zeci de mii, fără de a primì măcar o vorbă de încurajare dela cineva?!

„Românul“ foaie de zi. La 19 Maiu n. s'a ținut la Newark, Ohio, o mare adunare a emigranților din America de Nord, în care a hotărât să înființeze o societate pe acții, cu un capital de 10 mii dolari, sub numele „Românul“, a cărei menire să fie edarea unui ziar de zi, în care pe lângă știrile mai mari se vor da învățături din viața strămoșilor, se vor arăta pe larg drepturile cetățenești ce le avem în Ungaria, nedreptățile, ce au să îndure ce-i de acasă. Peste tot noul ziar va deștepta în frații emigranți dorul de carte și învățătură. Aflăm din „Viața literară“, că pentru conducerea noului ziar american e angajat dl Vas. E. Moldovan, fost redactor la „Lupta“.

Greșeli. Intr'un prețcurent al unui așa numit institut de artă bisericească, întâlnim scrisorile alor doi preoți de ai noștri, prin care atestează primirea lucrurilor comandate. Intrebăm pe frați preoți, că oare nu era mai consult, dacă iconostasul pentru biserică îl comandau la profesorii Oct. Smigelschi din Ibașfalău ori Flaviu Domșa din Blaj? și oare nu era mai bine ca și vasele sacre să fi fost comandate prin Oficiul arhidiecezan dela firme creștine și cinstite? De ce aceste greșeli, de a se arunca banii nostri la orice fel de firme, când mai bine și mai ieftin se pot afla la de ai nostri.

Prelegeri poporale. A zecea prelegere poporală s'a ținut Dumineca trecută în comuna Roșia de Secaș, sub conducerea vicedirectorului despărț. *A. C. Domșa*. Vorbește mai întâiu prof. *Niculae Pop* despre reconstruirea viilor nimicite prin filoxera și arată chipul cultivării viei americane. Prof. *Ștefan Roșian*, dă povețe foarte instructive despre asigurări mai ales contra focului, iar prof. *Dr. Ambrosiu Chețan*, combate alcoolismul. Toate prelegerile aceste ținute în termini poporali și cu vădită dragoste pentru țărănime, au fost urmărite cu mult interes. La sfârșit s'au împărțit cărți de cetit poporului și s'au dăruit câteva biblioteci poporale deja existente. In numele poporului preotul *Ioan Deac*, mulțumește delegaților comitetului pentru folositoarele învățături împărtășite și le dorește ca pretutindenea cuvintele lor să aducă roadă bogată.

Știri literare. Insămuăm aci apariția următoarelor publicațiuni: Marin Theodorian: *Dreptul canonic oriental*, cu prețioase și folositoare adnotațiuni și comentări. La sfârșitul acestui al III volum, se află un indice alfabetic a tuturor chestiunilor cuprinse în canoane cu indicarea respectivelor canoane și sinoade. Recomandăm cetitorilor nostri această publicație. — Aug Paul *Dracul în școală*, povestire poporală de Bolanden. O frumoasă broșură de 224 pag. cuprinzând o lectură foarte potrivită timpurilor, cari, parcă vor începe și la noi. Costă 1.50 cor. — Dr. Ioan Rațiu: *Ioan Russu*, notiță biografică. Neobositul profesor ridică din nou vălul uitării, deasupra amintirii unui bun profetor a școalelor din Blaj și descrie în calde cuvinte bogata lui activitate. „Icoana pământului“ pe vremuri fusese cea mai voluminoasă scriere de geografie la Români. Recomandăm cetirea cărticelei care se vindecu 50 fil.

Cărți folositoare. Insămnăm aci apariția fasc. IV din *Odele lui Horatius*, traduse de venerabilul canonic mitropolitan Gavril Pop. Fiecare odă e precedată de o notiță, care spune cuprinsul și motivul, care l'a îndemnat pe poet la scriere, urmează textul latin, apoi traducerea pe românește în proză, cu mulțime de note esplicative. Fiecare fasciculă costă 40 fil. — Profesorul Dr. Ambrosiu Chețianu dela gimnaziul nostru a scos de sub tipar *Igiena școlarului*, o publicațiune de 34 pag. scrisă ușor, pe înțelesul tuturor, arătând primejdiile care amenință sănătatea școlarilor, boalele care le atacă trupul și cari îi duc la moarte în cei mai frumoși ani ai vieții. De odată indică și mijloacele de fortificație, cari întăresc trupul și păstrează în tinerime spiritul treaz și dispus spre studiu. In aceste timpuri, când spiritul modern cearcă să omoare orice disciplină și deplina libertate, adese foarte rău înțăleasă tronează pretutindeni, principiile de igienă ar trebui să fie cunoscute tuturor. De aceea și recomandăm cărticica aceasta cu toată căldura. Costă 50 fil.

Bibliotecă poporală. Frații Ioan și Emil Socec au fundat la București o bibliotecă poporală de peste 5000 volume, pe care a pus'o gratuit la dispoziția publicului. De director al acestei utile instituțiuni a fost foarte nimerit ales fostul profesor M. Străjan. Frații Socec au fundat o instituție, care vrednicește toată lauda.

Compozițiile muzicale ale preotului Aurel Popovici. Dintr'un raport publicat în nrl. 19 din „Revista Bistriței“ despre concertul românesc, ținut acolo la 7 crt. estragem următoarele sire, „Apoi tot corul bistrițan cântă: „Primăvara“, de Aurel Popovici. Un potpuriu admirabil. Preste tot colecția dlui Aurel Popovici, — elev al Blajului, și zelos cultivator de muzică, preot în Ticvanul mic, — va străbate tot mai adânc și tot mai departe în societatea română de pretutindenea. „Răsunetul văilor“, „Dorul Ardeleanului“, „Doinitorii români“, ș. a. vor rămânea pe veacuri bucăți poporale cu efect covârșitor, demne de a sta în acelaș program cu bucățile poporale ale dlui I. Muresan, I. Vidu, G. Dima, Chiriac ș. a.“ Suntem veseli de aceasta aprețiere favorabilă, ce se face tinerului nostru compozitor.

Ospitalitate. In vre-o doi numeri din „Erdélyi Hirlap“ dela Cluj, un student universitar descrie impresiile ce a adus din România, cu prilejul unei escursii de studiu, făcute sub conducerea prof. Szádecky și având de călăuz în România pe prof. Murgoci. Pretutindeni primire cordială, întâlnire cu oameni culți și flamure ungurești, ceea ce surprinde mult pe tinerul student. Mai mult ar fi trebuit să surprindă aceasta pe patronii foii clujene, cari după expoziție scriau năsdrăvănii de România și de locuitorii ei. Ce va zice la acestea aceia cari au cetit notița din „Brassoi lapok“, unde se spune cât de mult sunt șicanați oaspeții din România, cari vizitează Brașovul. Ei dar și ospitalitatea se măsură după om.

Apel. Pentruca să previn și după putință să înlătur din proxima adunare generală ordinară a „Societății pentru fond de teatru român“ orice discuție asupra *taxelor restante*, împreunate eventual cu *publicarea numelui* membrilor restanțierii, pe cum s'a cerut și în ultima adunare generală din Lipova, apelez la domnii membrii fundatori, pe viață și *mai ales* la cei ordinari și îi rog, ca să-și achite *toate taxele restante;* iar cei ordinari totodată și taxele *pentru anul 1906/7!* Fiindcă voiu absenta mai mult timp de acasă și mai cu samă din motive de *conziderabilă economizare* în spesele de încassare, mă adresez domnilor membrii cu rugarea că atât *taxele restante* cât și pe cele *curente*, să le trimită *direct* la *„Filiala institutului „Albina“ din Brașov,* (Brassó); iar drept cuitanță pentru sumele trimise să conzidere și păstreze deocamdată recipisa liberată de oficiul postal. Brașov în 10 Iunie n. 1907. *Dr. Nicolae Vecerdea* cassarul „Societății pentru fond de teatru român“.

Dela poștă. Cu datul de 11 Iuniu l. c. comunele Cergăul mare și mic, a trecut dela posta Szász-Csanád la posta Balázsfalva.

Contra alcoolismului. Reprezentanța comunală din Henig, la insistința preotului Nic. Muntean, ajutat de docente și primar, Joi în 13 a l. c. ziua Înălțării Domnului a adus în adunarea reprezentanței comunale — conclusul următor: „de Sâmbătă seara după apunerea soarelui și până Luni dimineața după răsărirea soarelui, de asemenea în sărbătorile legate, *se închid cârcimele* sub grea pedeapsă, ce are se o dicteze reprezentanța comunală. Cei mulți înainte!

Petreceri Comanda Reuniunei Pompierilor Voluntari din Blaj Vă învită la Petrecerea de vară, ce se va ținea în 24 Iunie 1907 (a doua zi de Rusale) în grădina „Comșa“ din Veza.

— Reuniunea sodalilor români din Sibiiu învită la Convenirea socială împreunată cu cântări și joc ce se va aranjà Duminecă, la 23 Iunie st. n. 1907 în „Unicum.“ Corurile se dirigează de dl Candid Popa, învățător la școala de aplicație pe lângă seminarul „Andreian.“ O parte a eventualului venit curat este destinat pentru fondul „Masa învățăceilor meseriași.“

Necrolog. † *Alesandru Brățian*, preot emerit, cantor al bisericei catedrale din Blaj. a repausat după lungi suferințe, Vineri în 21 crt. în al 79 an al vieții.

— † *Mihail Pop Lupu*, paroh gr. cat. Ganfalău în urma unui morb îndelungat, împărtășit cu ss. taine ale muribunzilor și-a dat blândul său suflet în mânile Creatorului, Vineri în 14 Iuniu 1907 în etate de 83 ani, în anul 56-lea a preoției și căsătoriei fericite.

— † *Mihăilă Mihaielaș*, căpitan ces. și reg. în pensiune, proprietarul medaliei de resbel, a ordului de serviț de ofițer, a medaliei iubilare și director la „Bistriția na“ în pensiune, după un morb scurt și-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului Joi în 13 Iunie a. c. la 6 oare p. m. în al 61-lea an al etății.

— † *Silvia Șiancu* n. *Marincaș*, soția preotului din Cuteiuș după lungi și grele suferințe, împărtășită fiind cu sf. Sacramente ale muribunzilor și-a dat blândul și nobilul său suflet în mânile Creatorului în 15 Iuniu 1907 în anul al 24-lea al vieții și al 5-lea al fericitei sale căsătorii.

Odihnească în pace!

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 6

— Fii liniștită, draga mea, am să sfârșesc numai decât. Nu-i așa că ne tragem dintr'o semințe ciudată? Și cum oamenii nu ne țin vrednici de numele de om, se înjosesc spunând cu lingușire, că suntem odraslă de zei....

Și nu ți-am spus încă lucrul cel mai scârbos... De altă dată!

Unchiul meu înnăbuși cu perne pe crescătorul său și pe soacră-sa în scaldă, tatăl meu în furia lui, scoase cu bățul ochiul unui cavaler roman în for, trecu cu căruța peste un tinăr, care nu se putu da destul de iute la o parte și omorî pe toți sclavii, pentrucă aceștia nu-i spuseră, cine i-a dat mantia cea albastră, când el cerusă cea verde. Nu-i așa, o familie de treabă, aceasta a noastră?

Acte se tîra în genunchi în fața lui:

— Împărate, te implor, vino-ți în ori, e prea grozav ceea-ce-mi spui.

— Nu e mai grozav ca realitatea însaș. Dar uite, numai acum observ că tu îngenuchiezi. Ai venit doar la Roma, ca să-ți tocești genunchii? Ridică-te, scumpă Acte, și vino în brațele mele. Și crede-me, că totul n'a fost decât un vis urît. E vis, că eu am omarît pe Brittanicus, vis, că mama a omorît trei bărbați — e vis totul, chiar și aceea e numai un vis, că eu aș fi Nero. Sânt Lucius numai, cântărețul din Corint și Lucius voi să și rămân pentru totdeauna.

— De-ar fi așa — zise Acte, îmbrățișându-l. — Dar vezi, sunt părți din viața ta, pe care eu nici nu le pot cunoaște. Cum să mă alătur de Caesarul, când eu nu-l cunosc decât pe Lucius?

S'auzi o ușoară bătaie la ușă.

— Vino, Anicites, zise Nero.

În prag apăru un sclav timid, închinânduse profund, anunță:

— Femeia, pe care a chemato divinul Caesar, e aici.

— Bine, zise Nero, să aștepte.

Sclavul dispăru.

— Vezi — zise Acte — privindu-l cu mustrare.

— Spune-mi ce vrei, copilo, ce vrei cu mustrarea ta?

— O femeie te așteaptă...

— O femeie, negreșit.

— Și eu am băgat de seamă, cum ai trăsărit, când ai aflat că-i aici.

— Bine, dragă, dar numai iubirea te face să tresari?

— Și femeia aceea?

— Ei?

— E Poppëa?

— Greșești, e o femeie bătrână.

IX.

Nero plecă pe urmele sclavului, care mergea încet înaintea lui Trecură printr'un ambit intortochiat și secret, provăzut cu multe uși laterale în dreapta și în stânga. Numai împăratul și câțiva intimi ai lui se puteau orienta aici. In curând ajunseră într'o cameră, care avea o singură apertură, pe coperiș. In colțuri erau doue paturi de bronz, iar pe masă erau vase de mărime diferită, de o infățișare foarte ciudată, cu grumazul lung. De gâtul acestor vase, cari erau orânduite unul lângă altul, erau atârnate plante și flori necunoscute, cu miros penetrant.

Camera aceasta cuprindea toate otrăvurile din vremea aceea, cari produceau întinerire sau moarte.

Aici îl aștepta pe Nero o femeie mai-în vîrstă, îmbrăcată în negru. Fața îi era acoperită cu vălul, iar mâna i-se zăria abia de sub haină.

În mână ținea un bețigaș de alun, care era semnul strigoaicelor și a vrăjitoarelor. Fără să se ridice de pe scaun, îl întimpină pe Nero cu cuvintele:

— Ce vrei iarăși dela mine?

— Îți mai aduci aminte de trecut? Poate îți amintești, dela ce rău te-am scăpat? Nu ți-ai uitat, că te-am scos din o temniță, unde tovarășii tăi erau cloțanii și unde te aștepta moartea sigură.

— Nu mi-e frică de moarte.

— Bine, bine, nu te-am chemat să te pedepsesc. Știi bine, că și în rândul trecut ți-am dat un palat, cadou. Oamenii spun, că meseria ta e crimă, eu zic că e artă.

— Adevărat, că mi-ai dat bunăstare și viață strălucită, dar și eu ți-am dat. Te-am făcut stăpân peste Moarte, fica oarbă și surdă a somnului și a nopții.

— Ei bine, văd că-ți mai aduci aninte încă... Știi de ce te-am chemat?

— Cine trebue să moară?

— Ghicește tu; e un potrivnic cu mult mai înfricoșat, decât să-i pot spune numele. Nici chiar zeiței tăcerii nu i-laș putea spune. Să te îngrijești numai, ca veninul să omoare numai decât, să nu pățim ca cu Claudius sau ca cu Brittanicus. Să fie un venin ca acela pe care l-am dat mai zilele trecute unui porc sălbatic.

— O, — zise Locuste — trebue să-mi spui de cine e vorbă, știi doar bine, că sunt oameni cari, și-au obicinuit zilnic stomahul cu veninuri, încât pot să reziste chiar celor mai tari. In cazul acesta, ușor se poate întimpla ca veninul meu să nu aibă efect și tu ai zice, că te-am înșălat.

— De sigur... te-aș retrimite în carcer și ți-aș da de paznic iarăș pe Iulius Pollio. Înțelesusu-m'ai? Vezi, deci, să izbutești negreșit.

— Spune-mi cine e victima și garantez de reușită.

— Ajunge — zise el bătând din picior — ți-am spus că nu-i pot pronunța numele. Nu poți tu oare să deslegi enigma? Gândește-te, scrutează, eu nu am să-ți stau impotrivă.

— Aici nu pot afla nimic.

— Bine, dar ești incarcerată.

— Mă rentorc peste doue ciasuri.

— Prea bine, te voi însoți.

— Pretutindeni?

— Da, pretutindeni.

— Nero făcu un gest lui Anicites, care se retrase, apoi porni cu Locuste, în noapte, pe stradele pustii și întunecate.

* * *

Intr'un târziu se opriră în fața unei căscioare sărăcăcioase.

Locuste bătu cu grijă de două ori în ușă, apoi mai bătu încă odată.

Ușa se deschise, o babă bătrână îi întimpină în prag, zimbind tinerului, crezând că are să-i ceară vre-o beutură fermecată, de dragoste.

Locuste întrând în casă, deschise o ușă tainică din dreapta, apoi îl pofti pe Nero, să între și el.

Era întunerec desăvârșit, cu toate acestea prezența vrăjitoarei par'că înviora lucrurile moarte, cari luau, în întunerec, proporții ciudate. Pe pereți atârnau tot soiul de plante și rădăcini, provezute cu tăblițe pe cari erau niște semne nedescifribile. Vase diferite erau înșiruite pe o masă lungă. conținînd lichide parfumate seau de un miros penetrant. Locuste isbi de două-trei ori în vatră, cu bățul de alun, și focul potolit izbugni în flacări. Deodată cu creșterea luminii, odaia luă un aspect și mai îngrozitor.

Intr'un colț se vedea figura unui om de ceară, cu pieptul desfăcut; în interior puteai deosebi intestinele, inima, stomahul și plămânii.

In inimă era înfipt un pumnal; pe a cărui măner erau, de asemenea, semne neînțelese.

In ungher, lângă părete era un schelet, iar de ceea parte era un șerpe. Acesta se tîra pe pământ, apropiindu-se de capul unui copil. Copilul era viu și cerca chiar să scape, dar de geaba; serpele se încolăci repede în jurul gâtului lui și copilul începu să geamă înăbușit.

— Ce este? — întrebă Nero.

— E o beutură pentru cei îndrăgostiți, nu o cunoști, Nero? O pregătesc din măduva acestui copil îngropat în pământ. El moare de foame, lăcomind la mâncările gustoase din jur, pe cari nu le poate ajunge. Astfel e consumat de o poftă adîncă până-ce moare, atunci apoi fiecare părticică din creerii și măduva lui e plină de poftă și lacomie. Și lucrul acesta are efect. Toți îndrăgiții pătimași ai Romei recurg la farmecul acesta. Tulla Sevina încă pregătește beutură de aceasta, dar nu e așa bună, căci ea chinuește pe băieți numai trei zile, pe urmă îi omoară.

Nero ascultă liniștit lămuririle aceste îngrozitoare, privind cu interes la capul copilului, care se înclină cu totul sub încolăcirile șerpelui.

— Ei bine, zise el, să nu pierdem vremea. La lucru!

Vrăjitoarea descolăci șerpele de pe grumazul copilului și suflă apoi de trei ori intr'un fluer ee argint.

La semnul acesta s'auzi un leneș fâlfâit de aripi, ca și când o pasăre uriașă s'ar apropia din depărtări mari, cu fâlfâiri ostenite.

Caesarul, înspăimântat, întrebă:

— Ce este?

Vrăjitoarea, în loc de răspuns, mai fluieră încă odată, și în curând, o buhă

apăru clipind din ochi, sburând în preajma mânei drepte a vrăjitoarei, în care ținea capul șerpelui. Ea apropie capul șerpelui de flacări. Acesta se sbătu cu putere, dar Locuste nu-i dete drumul, până nu văzu că i-se prelinge o spumă albă și deasă, printre dinți.

Spuma aceasta o vărsă într'un vas plin cu jeratic, acoperind-o repede cu un capac de fildeș, apoi luând vasul, făcu semn lui Nero, și amândoi părăsiră lăcașul.

Când să iasă ridică de lângă ușă un ied negru, trecură apoi prin mai multe strade, până ajunseră la cimitirul celor executați. Locuste începu să scurme pământul cu mânile, apoi aruncă jeratecul în scurmătură. Scoase apoi iedul adus cu sine, îi mușcă vinele dela grumaz, lăsând să cadă pe jăratic sîngele, care țîșnea în șiroaie.

Animalul dete un țipet de moarte.

In fumul ce se ridica în văzduh, Locuste și Nero întrezerîră o figură omenească. Li se părea, că e umbra Canidiei, a vestitei vrăjitoare din vechime, căci mormântul era al ei.

După ce isprăviră, luna apăru iarăș de după perdeau de nori, revărsând lumina ei arginție asupra împăratului și a vrăjitoarei, cari plănuiau o infamie fără seamăn.

— Ei bine? — întrebă Nero.

— Nu voi răuși, răspunse Locuste.

— Va să zică, nu ai nici un venin sigur?

— Ba am, dar persoana aceea are antidoturi sigure.

— Știi, dar, dar de cine vorbă?

— Da, e vorbă de mamă-ta.

— Bine — zise împăratul cu răceală — mă voi îngriji atunci într'alt chip.

Părăsiră cimitirul, rentorcându-se spre oraș, grăbindu-și pasul, căci se revărsa de zi și Caesarul n'ar fi vrut să-l vadă cineva pe stradă, alăturea de Locuste.

In ceealaltă zi Acte primi o scrisoare dela Lucius, prin care acesta o chema în orașul Baiae.

Acolo avea să-l aștepte pe Caesarul, care va sosi însoțit de Agrippina spre a lua parte la serbările aranjate in onoarea zeiței Minerva.

X.

Trecu o săptămână.

Luna revărsa o lumină de argint asupra Neapolului. Pescarii din cătunele învecinate se întorceau deja spre casă; ici-colo se mai zăria câte o luntrișoară întârziată, pe a cărei proră ardea facla de Cedru frumos-luminătoare.

In curând ținutul se liniști cu totul și în toată întinderea nu se zăria altă lumină, decât a farului dela capul Miseum, și a orașului Baiae care sărbătoria sosirea lui Nero.

Când liniștea era mai adîncă, începură să se zărească pe mare, conturele unei năi puternice, în vreme-ce dinspre Baiae, țermul începu a se umplea de lumină. In scurt țermul se impopulă din ce în ce; era Caesarul, cu suita. Alături de Nero era mamă-sa Agrippina, povestind prietinește, cu multă intimitate, după-cum nu prea îi zărise lumea, dela moartea lui Brittanicus.

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul", revistă literară. Anul VI. No. 23. cu următorul sumar: Adina Gr. Olănescu, Cugetări (dintr'un manuscript postum). A. Gheorghiu-Buzoianu, Preludiu (poezie). — Zamfir C. Arbure- Elementul inconștient în mișcările mulțimei (III). — D. Anghel, Fantazie (poezie). — I. Borcea, Dumnezeirea (după Goethe). — Al. Filipescu, Iubire nefericită (schiță). — I. U. Soricu, Înstrăinare (poezie). — G. Murgoci, O aniversare pentru știința universală (Carolus Linnaeus). — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (traducere din Edmond Rostand). — I. Drăgănescu, Seceta (poezie). — I. Scurtu, Cronică: Elemente literare în corpurile legiuitoare. — Dr. V. Găina: „Admisibilitatea căsătoriei a doua a preoților". — Convorbiri literare". — „Viața românească". — Opere noue ale dlui I. L. Caragiale. — Un profesor danoz despre țărănimea noastră. — „L'Indepédance roumaine" despre soartea scriitorilor români în viață.

„Neamul Românesc". Anul II, No. 9, cu următorul sumar: Către leșeni de N. Iorga. Atentatul înpotriva deputatului Vaida de N. Iorga. — Alegerile de Cameră de N. Iorga. Cum se prezintă satele „reprimate" (scrisoare). Pentru d. A. Xenopol de N. Iorga. — Pentru „Independența" de N. Iorga. — Presa străină despre alegeri. — Ceva pentru mănăstirile noastre de Diaconul Dăringă. — O mică măsură de educație politică de D. Munteanu-Rîmnic. — Cronica de N. Iorga și alții.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** de *Dr. Vasile Suciu*, profesor de teologie.

Costă **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Hipnotism și Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil- + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

ACATISTUL MIC,
sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Liturgica *Volumul II. al Teologiei pastorale, de* ***Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Licitațiune minuendă.

Erezii fostului preot împreună cu comuna bisericească gr.-cat. din Trestia, cottul Szolnok Doboka, dă în licitațiune publică minuendă în 7 Iulie la 8 oare a. m. la casa repausatului preot edificarea din material solid a Bisericei pe baza „Planului" și „Preliminarului" de spese aprobate de Prea Ven. Conzistor din Blaj sub Nro. 3016—1907 de dtto 28 Maiu 1907.

Prețul întreg al edificărei conform Preliminarului este de 11,284 cor. 61 fil. Se observă însă, cumcă erezii repauzatului preot prestează în natură 25,000 cărămidă arsă, toată piatra necesară la fundament, prundul și vectura tuturor lemnelor trebuincioase — prin urmare prețul de licitațiune min. a fi 8880 cor. Licitanții au se depună un vadiu de 10% din suma de licitare. Erezii repauzatului preot împreună cu curatoratul bis. își rezervă dreptul a da întrepinderea aceluia, pe care-l va afla de apt. Pentru licitanți contractul are valoare îndată după subscriere, iar pentru comuna bis. numai după aprobarea acestuia din partea autorității superioare bisericești.

Planul și preliminarul de spese se pot vedea ori și când la On. Domn Vasiliu Sestrașiu din Kendermező — u. p. și stațiunea e Zsibó.

Iovian Andreiu
v.-protop gr. cat.

Ioan Nossa
cooperator.

Vasiliu Sestrașiu
preot gr. cat. interimal.

Ignat Pintea.
prim curator.

(25) 1—1

CAROL F. JICKELI, SIBIIU. (La coasa de aur).

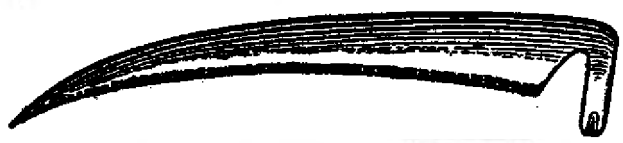

C F J

Coase: Lungimea	70	75	80	85	90 cm.
1 bucată C.	1·60	1·60	1·60	2·—	2·—

Pentru fiecare bucată garantez. Adecă, eu schimb orice coasă provăzută cu sămnul C F J care nu ar corăspunde, chiar și atuncia, când a fost bătută și întrebuințată. Economilor le pot recomandă cu cea mai mare încredere coasa aceasta. In decursul anilor s'a sporit foarte tare numărul coaselor vândute.

La cumpărare de 10 bucăți se dă o bucată pe deasupra!

La cerere dau gratis și franco ori și cui foaia »Povățnitorul economic« chiar și dacă nu ar cumpără coase dela mine.

(24) 2—2

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·55	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·31
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·58
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·48	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Prafui de stropit al meu, face vita mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 9—10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 51—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 51—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:
Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 29 Iuniu 1907. Numărul 25.

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi reînoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce sunt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul-acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

Spre scopul acesta alăturăm la numărul de faţă câte-o asignaţiune postală.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Inchierea anului şcolastic.

Una după alta se închid porţile institutelor noastre de învăţământ, trimiţând la vetrile părinteşti pe tinerii, cari 10 luni au şezut pe băncile şcoalei, spre a-şi adăpa setea de învăţătură, aşi înmulţi cunoştinţele şi aşi împodobi sufletele cu virtuţile şi pildele măreţe, pe cari le întâlnesc în istoria lumii.

Şi mulţi din sutele de elevi, cari părăsesc acest oraş al şcoalelor, poate nu vor mai revedea aceste zidiri, între pereţii cărora au răsunat glasurile obosite ale sârguincioşilor profesori şi în cari s'au perândat mare parte din inteligînţa noastră. Mulţi dintre aceşti elevi părăsind Blăjul, păşesc în viaţa publică ca conducători ai poporului. Către aceştia, cari nu vor mai reveni la aceste institute, se îndreaptă scrisul nostru; acelora, cari trecând pragul şcoalei, păşesc în viaţă, vrem să le adresăm câteva şire.

Tuturor le punem la inimă neştearsa amintire de Blaj. Dela toţi, cei cari au petrecut şi numai câţiva ani la aceste şcoale, cerem să nu-şi uite de jertfele mari şi nepreţuite azi, pe cari întemeietorii acestor institute le-au făcut la înfiinţarea lor şi pe cari vrednicii lor urmaşi le continuă până azi. Dorim, ca nici unul să nu-şi uite de trudiţii dascăli, cari trăind totdeauna în lipse şi neajunse, fără o vorbă de bine şi încurajiare adese, şi-au făcut datorinţa, de dimineaţa până seara, povăţuind şi învăţând fii neamului nostru la dragostea limbei, la sfinţenia legei şi alipirea de pământul scump al patriei.

In special, ceice vor să fie în scurtă vreme părinţii sufleteşti ori învăţătorii satelor, trebue să grijască cu neadurmită priveghiere ca flacăra sfânta, ce s'a aprins aci în sufletele lor, să arză şi mai departe tot aşa de curată şi plină de puteri.

Şi pentru unii şi pentru alţii vremile se vor face din zi în zi mai grele, şi dacă lumina care trebue să strălucească în inimile lor va fi slabă şi fără putere, curând se va stânge la suflarea celui mai neînsemnat vântuleţ.

În zădar ne trudim cu toţii: şi azi ca în totdeauna, nu putem fi fără idealism; durere numai, că acest frumos sentiment îl întâlnim numai la cei săraci şi neînsemnaţi. Lumea realistă de azi, care nu caută decât materia, decât banul, începe aş uita cu totul aproape, de cei ce trăiesc în mizerie, cari în vreme ce înşişi se luptă cu nevoile, pe alţii cearcă să-i ridice deasupra lor.

Colecta pentru gimnaziul dela Brad, e o viuă dovadă, că românii de pretutindenea sunt una, când e vorba să şi ajute instituţiunile culturale lipsite. Va veni vremea şi e aproape, când va fi vorba de primejdia, de marea primejdie, ce va ameninţa toate şcoalele noastre, toate institutele nostre culturali. Atunci e al vostru rândul, preoţi şi învăţători să fiţi cuminţi şi fiecare la locul său. Nu însă singuri, ci cu poporul întreg după voi!

Incepeţi deci de acum, de când trăiesc încă în voi clipitele plăcute petrecute la şcoală; de acum, de când nu sunt stinse din mintea voastră chipurile dascălilor vostri iubiţi, de acum începeţi a asvârli în jur de voi sămânţa dragostei de şcoală, de învăţătură, de înaintare. Indemnaţi din toate puterile voastre pe toţi, să nu-şi uite, că a trecut de mult vremea neştiinţii şi nepăsării. Azi, dacă nu plutesţi înainte, vine valul şi te plesneşte şi te răstoarnă. Azi, fiecare nizueşte înainte, mereu înainte, spre bine, şi fericire şi linişte. Cel ce stă locului e doborât şi cutropit de povoiul, celor ce vin în urmă Dacă neamul românesc vrea să fie şi să trăiască, nu ca în trecut, ci mai bine, mai fericit, e de datorinţa voastră, să deşteptaţi în sufletul lui dorul de înaintare. Şi voi, cari reintoarceţi la vatra părintească cu frumoasele si feliuritele cunoştiinţi dela şcoală, voue mai bine, ca ori cui, vă revine titlul de glorie, de a fi povăţuitorii poporului spre bine.

Nu uitaţi de toate binefacerile, de cari aţi fost făcuţi părtaşi pe vremea petrecerii la aceste şcoale. Nu uitaţi de cei mari Arhierei şi mari binefăcători ai bisericii şi neamului nostru, cari au îndurat lipse, mizerii şi neajunse, ca se ve poată ridică noue institute de învăţământ, internate şi seminarii, se ve deie pâne şi stipendii, se ve uşureze câştigarea învăţăturii. Nu-i uitaţi, şi cinstiţi totdeauna amintirea lor, dând şi voi cu drag din prisosul vostru după pilda lor.

Şi când vechii vostri dascăli, vor află de mănoasele voastre lucrări, când vor vedea cum rodeşte sămânţa, ce ei au pus în inimile voastre, vor tresări de bucurie, şi vor fi îndestuliţi şi împăcaţi cu soartea.

Clerici și pedagogi, cari ați sfârșit cu școala, nu uitați nici pe o clipită că ați cules cunoștințele voastre în preajma Câmpului libertății, și nu uitați că libertatea nu mai prin învățătură se poată ajunge!

Imunitatea deputatului A. Vaida. Luni și-a ținut ședința comisia de imunitate în care s'a ocupat cu chestia deputatului Vaida. Comisia a ascultat pe următorii deputați pe cari Dr. Maniu i-a acuzat cu violarea imunității dep. Vaida: Iusth, președintele dietei, Leszkay quaestor, deputații Szentiványi, Horváth, J. Hentaller și Markos Unii dintre acuzați n'au avut curajul să se prezinte. Ca martori au fost chemați Dnii: Maniu, Suciu, Vlad, Mihali și Bredicean.

Acuzații afară de Hentaller, au declarat unisono, că nici prin gând nu le-a trecut ca să vateme pe deputatul Vaida, ci au voit numai să formeze o gardă în jurul Dlui Vaida, ca astfel mai sigur se poată părăsi sala de ședințe. Mai caracteristică este însă declarația lui Justh, care recunoaște că după depărtarea Dlui Vaida a zis: *„Bine că s'a întâmplat așa!“* dar cuvintele aceste au să se esplice în înțelesul, „că bine a fost că Vaida n'a fost bătut,“ iar nu ca aprobare a faptei ce s'a întâmplat.

Dep. Hentaller recunoaște că a fost foarte iritat de cutezanța lui Vaida de a veni în dietă. N'a ajuns în apropierea lui Vaida, ceea ce regretă, căci în cazul acesta, s'ar fi folosit din toate răsputerile și cu toate mijloacele să deie afară pe Vaida. Nu se dă înapoi în fața acuzei, ce i-se aduce, și dacă a vătămat dreptul de imunitate a deputatului Vaida, va răspunde pentru aceasta.

Martorii români au declarat că unii dintre deputații independiști au constrâns pe Vaida cu puterea brachială să iasă din parlament. Dep. Mihali a declarat între altele, că nu s'a cugetat la eventualitatea, ca venirea în sala de ședințe a dep. Vaida să producă o astfel de revoaltă. Din convorbirea ce a avut'o cu Wekerle, când i-a anunțat acestuia decisul clubului, ca Vaida să iee parte la ședințe, a dedus, că lui Vaida nu i-se va întâmplà nimica. Wekerle îi declarase că Vaida are dreptul să vină la ședințe, fără ar fi bine să-și amâne venirea pe mai târziu. Aceasta declarație, a zis Mihályi, a conziderat-o de o observare privată.

Comisiunea, după ce unii dintre deputații acuzați nu s'au prezentat, nu și-a terminat cercetarea.

Fasiunile deputaților acuzați corăspund întru toate caracterului lor. Erà natural, ca acești eroi de tufă, acești necinstitori ai legilor să cerce a se scoate de sub răspunderea ce cade asupra lor.

E interesantă observarea ce și-o face la fasiunile deputaților eroi foaia ungurească „Az Ujság.“

„Ciudat fenomen. Când l'au scos pe Vaida, toți s'au grăbit să se anunțe: și eu, și eu! Acuma, când s'a pornit ancheta, iasă la iveală, că nime nu l'a scos din Cameră. Dimpotrivă toți purtau grija ca nu cumva să-l insulte alții. Și fiindcă nime nu l'a scos, rezultatul anchetei va fi, că nici n'a fost dat afară. Se va constata dară, că Dl Vaida a ieșit din cameră, și toată compania l'a îndemnat să rămână și s'a îngrijit să nu-și dea dl Vaida însuș palme.... Aceasta e adevărata vitejie! S'a săvârșit ceva în fața parlamentului întreg și lucrul acesta nu s'a întâmplat, fiindcă eroii trebue să răspundă pentru faptele lor.“

Conflictul croat. Relațiunile de prietinie dintre magiari și croați s'au stricat trecând într'un stadiu foarte acut. Prietinia aceasta căutată de magiari din nevoie a fost pusă la cale de vestitul Polonyi în toamna anului 1905. Atunci ungurii erau strâmtorați rău și aveau lipsă de prietinia Croaților — azi însă „ajunși în șea“ uită de zilele și de ceea ce au promis.

Pragmatica căilor ferate croate a lui Kossuth e o dovadă, cum nu se poate mai eclatantă, de simțul brutal cum ungurii știu să respecte drepturile altor neamuri conlocuitoare.

Croații, loviți în simțul lor de oameni cinstiți, se opun cu îndârjire proiectului de lege referitor la căile ferate din Croația, în care își văd amenințate drepturile lor. Ședințele camerei, în decursul cărora s'a discutat asupra acestei legi, au fost foarte agitate. Deputații croați au făcut cea mai strajnică opoziție guvernului ca să nu devină lege acest proiect — și orice încercare de a-i împăcà a fost zădarnică.

Banul Croației, Teodor Pejacevich, încă a încercat să liniștească spiritele, dar fără succes. Croații sunt firm decis a nu concede nimic din pretenziunile lor. Să spune, că banul ar fi declarat lui Wekerle, că dacă nu va încetà obstrucția croată și nu să vor schimba împrejurările el își va da dimisia. Deputații croați au adus la cunoștința banului, că ei nu pot cedà nimic. In urma acesteia banul a plecat la Viena să-și deie dimisia.

Conflictul ungaro-croat e dară la o nouă întorsătură.

In cazul când dieta croată va fi disolvată, radicalilor croați li se deschide perspectiva ca sub presiunea acestui conflict să aducă în dietă o majoritate a Starcevicianilor. Aceștia vor pretinde apoi ca Croației să-i se

FOIȚĂ.

Cari sunt cauzele lățirii socialismului, și noi preoții cum trebue să ne luptăm în contra acelora?

Disertațiune ținută în adunarea tractului protopopesc de *Holod* în *Mociar* de *Ioan Papp* protopop.

Sunt deja 2—3 ani trecuți, decând și ținutul nostru era infectat de otrava socialismului așa zis democrat, — prin urmare ușor pot fi banuit că am căzut în păcatul anachronismului, când, nefiindu-mi dată tema în adunarea tractuală din anul trecut, mi-am ales-o eu aceasta după buna mea chibzuială.

Cauza alegerii temei de sus este, că după a mea părere: *fica n'a murit, ci numai doarme.* Curentul socialist la aparință se vede că ar fi încetat în ținutul nostru, însă cei ce suntem în mai imediata atingere cu massa poporului, foarte adeseori ne putem convinge, că veninul ce s'a absorbit, ideile, tendințele socialiste de atunci au prins rădăcini cu mult mai adânci decum s'ar fi putut cugeta. Stările politice prezente însă a silit socializmul a se da în retragere pe un timp anumit, a ținea un armistițiu, numai că acuși după limpezirea treburilor încurcate din țară, să poată erumpe cu mai mare forță, cu mai mare furoare.

Având aceasta convingere — dee bunul Dumnezeu să fie greșită — am aflat de actual a diserta despre socializm și despre datorințele ce ni-se impun față de acest curent bolnăvicios, dar totodată și modern.

Cadrul unei disertațiuni însă nu m'a lăsat a mă estinde mai pre larg, pe lângă acea am ținut cont și de scurtimea timpului în care o adunare tractuală preoțească are de a pertracta și discuta, mai ales în ăst an, mai multe obiecte de interes comun.

* * *

Pănăce cutareva curent științific rămâne pe terenul teoriei, — e destul dacă se ocupă cu el știința, — îndată-ce însă se nizuește a se mișca, a da semne de viață, a aprinde rădăcini și a umplea societatea omenească cu ideile și principiile sale, — biserica și statul ca factorii principali ai societății omenești, au a se pronunța pro sau contra, dupăcum le află acele de folositoare sau primejdioase pentru societatea omenească. Și aceasta trebue să o facă mai vârtos față de ideile și curentele socialiste, pentrucă aceste sunt sisteme științifice de acele, cari au de scop străformarea societății omenești.

Scopul principal a sistemelor și mișcărilor socialiste este fericirea materială cât se poate mai perfectă a omenimei în genere și a individului în specie. Prin urmare în genere zis, nu sunt aceste idei noue, — s'au manifestat, s'au propagat și s'au aplicat aceste decând numai există societatea omenească, în deosebite moduri și cu deosebite rezultate.

Lucru firesc, că acele idei și principii sunt mai perfecte, cari pot asigura mai bine scopul, fericirea cât se poate mai mare a societății omenești și a individului, cari cunosc mai fundamental natura omului, menirea, cugetele, nizuințele, slăbiciunile și virtuțile aceluia. Cine a putut să fie dar în înțelesul cel mai nobil sociologul cel mai de frunte dacă nu Însuși Domnul Nostru Isus Hristos, Răscumpărătorul lumii?

Religiunea și biserica întemeiată de El este cea mai perfectă știință și organizare a societății omenești, pentrucă învață omenimea și o face capace atât spre vecinica, cât și spre vremelnica fericire. Sunt și acum socialiști creștini, cari stau pe baza principiilor creștinești, pe aceștia firește cu bucurie îi salutăm, ne identificăm cu ei, și după trebuință îi ajutorăm în tendințele și ajungerea scopului lor. Dar durere, nu aceștia, ci alt soiu de socialiști, așa numiții democrați internaționali s'au vârât și printre poporul nostru din diferite părți și au început a se organiza și a-și lăți ideile lor printre poporul sărac și rămas înapoi în cultură. În contra acestora are preoțimea noastră a se luptà din toate puterile și cu toate mijloacele posibile și iertate, pentrucă învățăturile și principiile acestora nu numai că sunt distrugătoare pentru societatea ome-

recunoască față de Ungaria aceași poziţiune pe care o are aceasta față de Austria. — Iar dacă nu va fi disolvată dieta Croaţiei, deputaţii vor continua cu toată energia obstrucţiunea în dietă folosindu-se şi de obstrucţiunea technică — şi în faţa acestei obstrucţii guvernul magiar va trebui să stee neputincios.

In amândoue cazurile poziţia guvernului magiar e foarte sdruncinată.

In Croaţia dimisia banului n'a produs nici o emoţie mai adâncă. Amenințările guvernului ungar că va disolva dieta croată nu sperie pe nimeni, fiindcă cei cari cunosc stările din Croaţia ştiu că la o nouă alegere radicalii vor învinge complet.

In locul banului Pejacevics a fost denumit Rakodczay — o persoană de tot urgisită în Croaţia. — Aceasta denumire a iritat şi mai mult spiritele şi e teamă că populatia va atăca edificiile publice."

Drept răspuns la aceasta alegere, deputaţii croaţi au proclamat cea mai înverşunată luptă, cea mai hotărită opoziţie parlamentară.

Dela congresul Ligei. Dumineca trecută s'a ţinut la Bucureşti congresul anual al Ligei pentru unitatea culturală a Românilor. După rapoartele ziarelor de dincolo, interesul arătat faţă de acest congres, a fost neînsămnat, de abia s'au adunat la o sută persoane. Congresul a fost prezidat de generalul Budişteanu. Din raportul secretarului Florescu, se constată, că liga a părăsit manifestaţiile sgomotease din trecut, cari prin caracterul lor politic stricau mai mult fraţilor de peste hotară. Se vorbeşte şi de răscoalele ţărăneşti şi se emite părerea, că şi pe acest teren Liga ar fi chemată să lucreze.

La propunerea dlui inginer Oct. Pop se primeşte, ca congresele anuale să fie ţinute an de an prin diferitele oraşe din provincie, cum se face aceasta la Asociaţiunea noastră.

Mai propune dna Smara, să se ridice în Bucureşti o copie a columnei lui Traian din Roma. Ideia aceasta s'a mai discutat în ziarele de dincolo de mult încă, dar fără rezultat. Ar fi ceva înbucurător dacă i-ar fi dat Ligei putinţa să o esecute.

Fondul ligei, după rapoartele cenzorilor, de abia trece cu ceva peste 70 mii lei.

In sfârşit s'a completat comitetul central, alegându-se între alţii prof. Iorga şi prinţul Basarab-Brancovan. Să sperăm, că prin aceasta prenoire, puterile Ligei vor creşte şi ea va putea lucra cu îndoit spor pentru unitatea culturală a Românilor, unitate, care va fi un nestăgăduit progres în viaţa noastră culturală.

REVISTE.

Austria. Marţi în 25 Iuniu n. c. s'a constituit camera nouă. Preşedinte a fost ales Dr. Richard Weiskirchner, vicepreziденţi Zacek şi Pernesdorfer, între notarii camerei e şi Românul Simionovici. Noul preşedinte e în vrâsta cea mai frumoasă, are 46 ani. E fruntaş în partidul creştin-social. A fost ales cu voturile tuturor deputaţilor afară de voturile social-democraţilor şi a unor liberali. Acesta e cel dintâi preşedinte ales din partidul creştin-social. In vorbirea de mulţumită Dnul Weiskirchner zice între altele: „Credinţa mea faţă de poporul german al cărui fiu sunt, nu mă va împedeca să fiu drept faţă de celealalte naţiuni din patrie". Noul parlament îşi arată tot mai tare puterea de viaţă, nu e mort nici amorţit ca înaintaşul lui. La el se uită cu drag toate popoarele, dela el îşi aşteaptă mântuirea popoarele din Austria, numai un astfel de parlament, ales din voia poporului e în stare să salveze ţara noastră!

Deputaţii Români şi Italiani s'au aliat în o „uniune latină", ca să se poată validità mai bine, şi să poată ocupa loc în comisiuni.

România. In una din şedinţele parlamentului român, dnul Iorga a adresat dlui ministru de interne mai multe interpelări, între cari una în chestia revoltelor ţărăneşti şi a amnestiei. A răspuns dl Brătianu. Insemnăm câteva şire: „Este însă un punct asupra căruia suntem fără rezerve de acord cu toţii şi în Parlament şi în afară: este necesitatea ca starea ţărănimei să nu mai dăinuiască cum este, (Aplauze mult prelungite) este conştiinţa clară că aşezămintele acestui stat şi că viitorul acestui neam nu vor fi trainic şi temeinic aşezate decât atunci, când cu inima întreagă, întreaga massă a ţărănimei conscientă şi mulţumită va participa la viaţa

---

nească şi pentru stat, şi aşa primejduesc încă şi fericirea vremelnică, pământeană, ci ca unele cari sunt pătrunse numai şi singur de principii materialiste, — sunt contrare religiunei şi fericirei veciuice.

Insă ca să putem lupta în contra lor cu succes, avem trebuinţă a cunoaşte din fundament esenţa, baza ştienţifică, principiile şi scopurile acestui socialism distrugător; avem trebuinţă mai departe a cunoaşte şi cauzele, cari au conlucrat şi au ajutorat estinderea lui. După aflarea diagnozei corecte, vom şti statori şi medicina, care mai vârtos noi preoţii trebue să o aplicăm.

Trecând cu vederea mai multele specii de socialism, în genere voiesc a vorbi şi a aduce în relief social-democratismul lui *Carol Marx,* care mai cu deadinsul cutremură baza societăţii şi a statelor europene, şi care şi pe la noi mai cu seamă ocupă teren.

Fericirea materială cât se poate de mare a societăţii omeneşti şi special a individului este scopul sistemului socialist.

Aşa dară nu ţinteşte la fericirea intelectuală şi morală, cu atât mai puţin la fericirea vecinică. Sufletul e o ficţiune, tocmai aşa şi religiunea, care de sine va încetà de a mai fi, dacă societatea omenească se va organizà după principiile socialismului, — şi până atunci este de a se privi cel mult de un lucru privat. De putere de stat încă nu este lipsă în organizaţiunea ei de azi, şi ea de sine va încetà, căci toată omenimea are să se străformeze într'o mare societate socialistă esclusiv pe bază economică. In aceasta societate puterea de stat unica datorinţă va avea, ca prin organele sale să reguleze productul, să determine mărimea aceluia conform pretenziunilor tuturor, — să împartă între cetăţeni cualitatea şi cantitatea muncei, să supravegheze decurgerea ei şi să împartă egal fructul aceleia. Fructul muncei aşa împărţit a-l avea de propriu şi a-l folosi este dreptul fieştecărui cetăţan din acel mare stat economic, pentrucă mijloacele producţiunei: pământul roditor, maşinile, fabricile ş. c. l. toate sunt proprietate comună. Averea privată dar, care până aci a fost cauza principală a mizeriei, e eschisă. Insă moşiile privaţilor pentru aceea nu trebuesc împărţite tocmai cu forţa, căci omenimea cu încetul şi aşa va ajunge la birunţa comună a acelora; va sta întru ajutor la aceasta însaşi domnia capitalistă, care pe zi ce merge tot la mai puţini se concentrează, şi aşa uşorează câştigarea biruinţei acelora.

De alte indigințe ale omului, decât de cele materiale şi trupeşti nu se îngrigeşte acest sistem socialist, ca unui animal fără suflet îi întinde mâncare şi beutură, îi nimiceşte individualitatea, şi îl face sclav inconştiu al statului economic croindu-i încă şi aceea, că ce specie a muncii are să o împlinească, şi nu o poate alege pe aceea, care corăspunde puterii şi inclinaţiunilor sale. Supunere necondiţionată, subordinaţiune faţă de voinţa superiorităţii se recere, căci prin aceasta se organizează munca, şi iarăşi aceasta pune bază binelui comun, îndestulirii şi păcii, cu începerea căreia nu va avea loc frica de atacuri, de inimici, nu va fi lipsă de miliţie, de administraţie, de parlamente, de judecători ş. c. l. ci numai de organe dirigente şi inspiciente economiceşti. Deschilinire între om şi om nu va fi, cu toţii vor avea aceleaşi drepturi şi aceleaşi datorinţe.

Emanciparea femeilor este de a se introduce; căsătoria e o instituţiune privată şi se poate desface şi unilateral.

Cu astfel de principii şi mijloace voieşte dar social-democratismul a înlătura mizeria, a stârpi proletarismul şi a creà o bunăstare generală. Dar şi până atunci, pănăce gradatim se vor putea aceste toate câştigà, pe cale parlamentară, prin introducerea instituţiunilor democratice se nizuieşte a ajunge la scopul prefipt. Pentru aceea e mai periculos decât anarhismul, care nu poate străbate în parlamente, trebue deci a ne luptà în contra lui cu mai mare zel şi cu mai multă precauţiune, căci pe cei nepricepuţi, pe cei neesperţi uşor îi poate duce în rătăcire cu principiile sale la aparinţă bine sunătoare şi din multe privinţe măgulitoare, ascunzând cu iscuţire adevăratul său scop.

Având în vedere social democratismul fericirea generală a omenimii, de aceea baza

naţională (Aplauze îndelung prelungite).

„Este un adevăr care a întrat în minţile şi sufletele tuturor că este o necesitate de stat ca în graniţele acestui regat, ţăranul român să se simtă mai mulţumit, mai la el acasă, decât ori unde aiurea. (Îndelung prelungite aplause).

„Pentru a ajunge la aceasta,.... vom face cu o hotărâre neînduplecată tot ce ne va sta în puteri.

„Nu vom cruţa nimic pentru a vindeca relele adânci cari au adus ţărănimea în starea actuală de suflet, care a permis unor cauze, acelea mai trecătoare, — aş produce efecte în revoltele de ieri. (Aplause).

„Sunt desigur diferite mijloacele, cari se impun guvernului şi parlamentului pentru aş ajunge ţelul. Unele se vor adresa la starea materială; celealalte la starea sufletească a ţărănimei; unele vor putea să aibă efecte mai mediate; pentru altele va trebui şi ajutorul timpului. Cu aceeaş energie ne vom îndrumà pentru unele şi pentru altele. Aceasta însă implică în primul rând liniştea în Statul nostru asigurată pe ziua de azi, pentru ca să-i putem asigura dezvoltarea pe ziua de mâne.“

Referitor la amnestie, dl ministru a accentuat, că aceasta e o măsură de o escepţională gravitate politică, şi că în sensul constituţiunii, e o prerogativă regală. Iar solicitarea unei asemenea prerogative, guvernul nu o poate face, decât atunci, când situaţia în ţară e destul de bine limpezită, când s'a făcut alegerea între cei ce au provocat revoltele sub impulsiunea unor nevoi reale şi a unor dureri, cari nu se puteau stăpâni, şi între aceia la cari le provocau conştiinţele turburi şi cari căutau foloase materiali în acestea mişcări, cari puteau compromite însaşi siguranţa statului.

Raport general

despre starea şi activitatea societăţii de lectură „Inocenţiu Micu Clain“ a teologilor din Blaj pe anul 1906/7.

Ne aflăm iarăşi la sfârşitul unui an de gestiune. Astfeliu a sosit timpul să aruncăm o privire înapoi şi să ne dăm samă şi înaintea onoratului public românesc despre aceea, ce am lucrat, — despre rodul muncii noastre. Să cercăm mai ales cum am folosit talantul ce ni-s'a încredinţat; cum ne-am dat silinţa să lucrăm pentru ajungerea la ţinta cu adevărat măreaţă, ce şi-a statorit-o societatea noastră de lectură atunci, când înaintaşii nostri i-au dat fiinţă, de bun şi fericit gând călăuziţi. — De bună sama fericit gând a fost acela de a se constitui în societate pentrucă numai constituiţi în societate, numai conzultându-se unul cu altul, numai cultivându-se împreună şi aşa dedându-se împrumutat la muncă serioasă plină de zel şi abnegaţiune, puteau fi conştii de chemarea ce vor avea-o ei şi urmaşii lor în mijlocul poporului încredinţat lor spre păstorire şi conducere.

Ei au întâmpinat greutăţi de tot mari, căci le lipsiau mijloacele conducătoare la scop. Lipsa mijloacelor acestora însă a potolit-o credinţa şi nădejdea lor mare în Dumnezeu, dorul de lumină, dragostea de neam şi limbă, şi mai pe sus de orice îndoială statornicia în însufleţirea lor mare pentru ajungerea acelui scop măreţ.

De acestea trebue să ne însufleţim şi noi membrii ei, cari azi mâne vom avea să ieşim şi să sămănăm în agrul lui Hristos, vom avea să ieşim în lume, unde multe rele şi primejdii ne aşteaptă. Noi trebue să ne însufleţim pentru muncă neobosită în faţa primejdiilor, ce ne ameninţă, dar mai ales în timpurile de grea încercare în cari trăim. Trebue să purtăm luptă îndoită; căci n'avem să fim noi numai preoţi — slujitori la altarul Domnului, ci şi conducători ai bietului nostru popor.

Ca preoţi avem să-l scoatem din întunerecul în care-l cufundă preoţii mincinoşi ai timpului în care trăim; cari sub masca şi pretenţia, că vreau să-l lumineze, sădesc în sufletul lui învăţături pline de venin, cari nici ei nu le cred, păşesc înainte cu principii, cari niciodată nu se vor putea realizà, şi a căror rost nici ei nu-l înţeleg, cearcă să-l demoralizeze, să-i nimicească credinţa ce o are dela strămoşii lui şi la care a ţinut până acum cu atâta scumpătate şi sfinţenie: îi promit un viitor falnic şi plin de îndestulire şi fericire. Şi astfel se încearcă pe căile celea mai necinstite, cu mijloacele celea mai infame să-l răpiască dela sinul maicii sale, să-l depărteze de biserică şi conducătorii ei.

Durerea şi grija ne creşte şi mai tare, când ne gândim la periclul, în care se află şcoala noastră, — acel mijloc puternic pentru păstrarea limbei strămoşeşti. Ea, putem zice — fără a fi judecaţi de pesimişti, — că pe lângă toată lupta neobosită ce au purtat-o Prelaţii şi deputaţii nostri, e pierdută; ş

ştienţifică şi-o are în principiile sale materialiste.

Dar ce formează bază ştienţifică la aceea, că spre ajungerea scopului său voieşte a şterge averea proprie, iar mijloacele naturii, prin cari se câştigă averea, a le face comune?

Au statorit teoria diferinţei preţului. Tot lucrul — zic ei — are doue preţuri: preţul folosului şi a schimbului. Preţul folosului depinde dela cuantul folosinţei, dela avantajul ei; preţul schimbului îl dă mărimea muncei, laboarei omului, ce s'a întrebuinţat la cutareva lucru, care îl face apt de a se privi de asemenea preţ şi a se înschimba cu atare obiect, la producerea căruia s'a întrebuinţat o muncă de asemenea măsură.

Aceasta însă e o rătăcire invederată, căci cine nu se poate convinge, că spre exemplu cutareva obiect de aur şi altul de fier nu pot avea un preţ de schimb egal, deşi pe ambele s'a întrebuinţat aceeaş mărime de muncă omenească.

Purcezând din acest principiu eronat se duce mai departe şi afirmă, că dătătorii de lucru toată puterea lucrului o poftesc dela lucrător, dar acestuia numai preţul schimbului îl plătesc, va se zică numai spre câştigarea condiţiunilor de lipsă la susţinerea puterii lucrătoare întind mijloace prin plată, iar preţul folosului puterii lucrătoare îl reţin pe sama lor şi nu împărtăşesc pe lucrător şi din rezultatul efectiv al muncei. Şi aşa apoi deoparte capitalismul, de altă parte proletariatul în continuu are să se sporească, şi nu se va putea face capet acestei mizerii, decât numai prin sistarea averei private.

Dacă acum vom luà în socotinţă avantagiile şi apreţiarea averei private, sanctificată prin legile naturali şi dumnezeeşti, pe cum foarte frumos o desfăşură aceasta fericitul Pontifice Leo XIII. în enciclica sa *„De conditione opificum“* şi care e cel mai puternic îndemn de a lucrà pentru familie şi patrie, îndemn spre cumpăt şi parsimonie, trebue să ne convingem, că medicina înbiată prin social-democratism spre stârpirea mizeriei generale şi a proletariatului, e mai rea decât moartea.

Apostolii pribeji ai socialismului însă nu propagă demascaţi aceste principii, mai ales faţă de publicul, pe care îl ştiu că are ori cât de puţină avere, nu vorbesc despre comuniunea averei, ci numai despre împărţirea marilor proprietăţi, şi aşa în oamenii cei simplii stârnesc pofta de a câştigà pe sama lor averile mari, bine ştiind, că aceasta e mai măgulitor pentru ei, decât când ar propagà, că sunt a se împărţi şi neînsemnatele lor averi.

Dar proprialminte ce a fost sorgintele teorii socialismului modern distrugător şi a cuceririi de teren a principiilor aceluia?

In primul loc consecinţele teorii liberalismului. Liberalismul a aşezat fericirea omenimei în libertatea cât se poate de mare a individuiui pe toate terenele. Pentru aceea liberalismul nu e altceva decât individualism, valorarea necondiţionată a individului. Omul e zidit spre libertate nerestrânsă şi îndreptăţit a se folosi de toate mijloacele prin cari poate ajunge la gradul suprem al fericirii individuale. E drept că aceasta libertate la început a dat anză la amuzări, la frecări de interese, *bellum omnium contra omnes,* tocmai pentru aceea a devenit lipsa alcătuirii de stat, care însă nu e op divin, ci simplaminte un contract social, desvoltându-se din ce în ce spre împedecarea şi restrângerea ciocnirei de interese individuale. Pentru aceea scopul statelor nu este a domni peste libertatea indivizilor, ci mai bine a o asigura în gradul suprem şi a se îngriji că nici un individ să nu violeze libertatea celuialalt.

Trebue să recunoaştem, că deoparte a purces foarte corect, că a desfăcut lanţurile nedemne şi ruşinoase a sclăvii, jobăjii şi a cenzurei, dar neprecugetat a eliberat totodată multelă patimi şi porniri păcătoase precum: despărţirea religiunei de stat, eserciţiul liber a religiunei, degradarea căsătoriei de contract pur civil, laxitatea statului familiar s. c. l. Iar cu principiile sale economice liberale cum sunt: câştigarea fără restricţiune de averi, concurenţa liberă, libertatea industriei, comerciul vamei şi a intreprinderilor, operaţiuni banali, libertatea burzei şi alte diferite manipulaţiuni speculative, — necondiţionat a trebuit să dee naştere dominaţiunei capitalizmului şi

pierdută odată şcoala, acest leagăn a limbii noastre, cel din urmă loc de scăpare — de adăpost, este biserica şi conducătorii ei. Dacă dascălul român nu-şi mai poate împlini misiunea sa în şcoală, — misiunea de a creşte fiii neamului nostru în limba lor, datorinţă sfântă avem noi preoţii a o face aceasta. Datorinţă avem mai departe să-i deschidem ochii sufleteşti, să-i arătăm starea ticăloasă în care se află şi pe carea rămânând, nu va ajunge la sfârşit bun. Să-i arătăm calea adevărată, pe carea purcezând, va putea înaintà. Spre scopul acesta să nu întârziem şi să nu încetăm niciodată a ne ridicà glasul nostru — în biserică, în tot locul şi cu toată ocaziunea, să-i punem înaintea ochilor păcatele, cari s'au încubat adânc în inima lui şi cari rod acolo la rădăcina ei. S'o facem asta cât mai grabnic; să şbiciuim şi să stârpim cu totul acestea păcate. Mai ales însă să ne dăm silinţa a stârpi acestea trei păcate: luxul, care-l aduce în grabă la sapă de lemn şi bătul de cerşitor; în legătură cu ăsta să ne luptăm în contra alcoolismului, care-l nimiceşte atât corporalminte, cât şi spiritualminte. Spre scopul ăsta servesc şi ni-se impune — mai ales nouă preoţilor — înfiinţarea reuniunilor de temperanţă. Şi în urmă al treilea păcat, care pe lângă aceea că-l ruinează pe poporul nostru, mai e şi urât şi scârbos, este concubinatul cu speciile lui, care dacă nu ne vom pune toate puterile noastre intelectuale pentru a-l combate şi stârpì, poporul nostru va merge spre ruină totală.

Iată chiemarea noastră de adevăraţi conducători ai poporului! Iată datorinta sfântă ce o avem faţă de poporul încredinţat păstoririi noastre: să-l conducem la păşune sănătoasă; să scuturăm de pe ochii lui vălul cel negru şi gros al întunerecului neştiinţii şi să-l luminăm. Să facem să se trezească în el conştiinţa naţională şi să-l îndemnăm cu cuvântul şi cu pilda, ca să lucreze după aceasta conştiinţă. Să-l facem să-şi iubească moşia, pentrucă e lucru hotărât că până ce-şi mai poate cruţa o mică părticică de moşie rămasă dela părinţi, nu se va lăsà înşelat de nimenea; îndată ce însă şi-a pierdut-o şi aceea, nu-i rămâne alta decât drumul către America, de unde cine ştie, dacă se mai reîntoarce pe pământul patriei sale? — Iată un alt punct al chemării noastre de conducători ai poporului! Ca să putem corăspunde chemării noastre şi în punctul acesta trebue să-l îndemnăm la muncă, dar mai cu seamă la cruţare, căci „Parsimonia est magnum capital“ zice Cicero.

Asta-i chemarea îndoită ce o avem noi fiitorii conducători şi luminători ai poporului nostru; asta-i munca ce ne aşteaptă în agrul lui Hristos!

Chemare de bunăseamă grea, dar care împlinindu-ne-o conştienţios, vom putea stà plini de mândrie sfântă atât înaintea dreptului nostru Judecător în cer, cât şi aici în lume înaintea oamenilor.

Tocmai fiindcă-i grea lupta ce vom începe-o cât mai curând, puternice şi bine oţălite trebue să ne fie şi armele cu cari vom luptà, pentruca să putem zice şi noi oarecândva cu sf. Apostol Pavel: *„Luptă bună m'am luptat, cursul l'am plinit, credinţa o am păzit; iar ce mi-a mai rămas este cununa măririi, ce-mi va da-o mie Domnul.“*

Dar unde ne vom putea noi câştigà acestea arme, dacă nu aici în seminar constituiţi fiind în societate? Iată scopul măreţ ce l'au avut în vedere înaintaşii nostri când au dat fiinţă acestei societăţi. Ştiau ei bine ce-i aşteptà şi respective ce-l aşteaptă pe preotul român în viaţă; vedeau ei bine, că fără pregătire ştienţifică, zădarnică ar fi orice luptă în faţa principiilor şi învăţăturilor false — numite astăzi moderne. Au trecut vremurile, când preotul român deşi cu foarte puţină cualificaţie, a ştiut să păstreze în popor credinţa în Dumnezeu, dragostea şi alipirea faţă de biserică şi neamul său. Azi, când ne aflăm în veacul numit — al luminei, preotul trebue să fie luminat el însuşi peutruca astfel să poată luminà apoi şi el pe poporul încredinţat lui.

Spre scopul ăsta ne serveşte societatea de lectură, din care facem parte — ca membrii ordinari ai ei — în decursul alor patru ani de studiu, cu o bibliotecă destul de frumoasă şi cu o mulţime de ziare şi reviste, cari ne pun în curent cu starea actuală: fie morală, fie politică, fie economică ş. a. m. d.

Şi iată importanţa societăţii noastre de lectură, carea mai pe sus de orice îndoială a fost şi este unul dintre cei mai însemnaţi factori, cari au contribuit la desvoltarea — fie intelectuală, fie morală — a preoţimei noastre, dela începutul existinţii ei şi până în zilele noastre.

Şi acum, fie-ne permis să aruncăm o scurtă privire asupra activităţii ce am desvoltat-o în anul 1906/7.

(Va urmà).

Noutăţi.

Sf. Rusalii. Conform notiţei, publicate în un număr anterior, sărbătoarea Pogorârii sf. Spirit, a fost o minunată zi de elevaţiune sufletească. Slujba religioasă a fost impunătoare. Cântările esecutate de marele cor a neîntrecutului nostru măiestru Iacob Mureşan, a lăsat impresii neşterse în inimile număroşilor străini, adunaţi la Blaj pe aceste zile. Cheruvicul, „Bucurăte Impărăteasă maică!“ şi Cuminecariul: „Ochiul inimii mele“ au fost esecutate cu căldură şi sentiment religios. I. P. Sânţitul Mitropolit Victor, neţinând seamă de oboseală şi căldură a ţinut o pătrunzătoare cuvântare despre însămnătatea praznicului. Iar sunetele de trascuri ridicau încă măreţia sărbătorii.

Din Arhidieceză. On. *Ioan Becicheri* preot disponibil a fost numit de administrator parohial al *Cacovei,* unde a espirat la 23 Iuniu n. c. anul de doliu. — Joi în 27 n. c. Escelenţia Sa a conferit tonsura clericului univ. *Alexandru Borza* şi clericilor bienali *Ştefan Anghel* şi *Ioan Pădurean.* Tot atunci a hirotonit întru subdiaconi şi diaconi pe clericul absolut *Emil Caliman,* clericii bienali absoluti: *Victor Pop* destinat de administrator parohial al *Hărănglabului, Ioan Pădurean* destinat de administrator parohial la *Şoimuşul român, Ioan Labo* destinat pentru *Băişoara, George Giurgiu* candidatul *Seliştei* în tractul protopopesc al Turzii. Duminecă în 30 c. diaconii aceştia vor fi hirotoniţi întru preoţi.

— Concurse: Până la ziua de 15 Iulie n. e deschis concurs pentru ocuparea staţiunilor de cantor învăţători în Bercea (tr. Almaş) şi de învăţător în Stenea, (tr. Sibiiu) şi Nireş (tr. Almaş).

Din dieceza de Lugoj. Ziua întâiu de Rusalii s'a sărbătorit şi aci cu mare pompă. P. S. D. Episcop a pontificat sf. slujbă şi la liturgie şi la însărat. Înainte de începerea liturgiei a făcut ceteţi pe clericli Valer Muntean şi Virgil Pop. Predica festivă a rostit-o Preasf. Sa vorbind despre rugăciune şi foloasele ei. Corul condus de preotul Ienea, a cântat foarte frumos. După prânz a fost nedeie (bramul bisericei) unde s'a adunat lume multă. — Concurse: Pentru anul şcolastic 1907/8 se escrie concurs cu termin de 25 Iulie st. n. 1907 la stipendii teologice, gimnaziali şi preparandiali. Recurenţii la aceste stipendii pot fi numai tineri români greco-catolici şi au să-şi subştearnă recursele lor la acest Ordinariat pe calea oficiului protopopesc districtual. Recurenţii la stipendiile teologice şi preparandiali negreşit vor avea să se prezenteze înaintea consistorului episcopesc pe ziua de 2 August st. n. 1907 aducând cu sine şi atestat despre starea lor sanitară estradat de către medicul diecezan.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarele contribuiri:

Masa studenţilor: Dr. Cornel Şerban Boroşineu 5 cor. Const. Baicu, Orăştie 40 cor. Dr. G. Tripon, Bistriţa 10 cor. Fabr. Degan, Fiume, 12 cor.

Fondul internatuluide fetiţe: Iacob Popa Blaj, 14.40 cor. Ales. Papiu, Bistra 20 cor. Dr. Eug. Solomon, Blaj 25 cor. întru amintirea repaus. Laura Boer şi Ella Rösler.

---

a proletariatului şi prin aceasta a creat o distanţă imenză între avuţi şi săraci.

Liberalismul bazat pe libertatea necondiţionată a individului numai într'un atare stat s'ar putea iustifica, în care cetăţenii ar fi cu totul desinteresaţi şi nu ar abuza cu libertatea lor în detrimentul altora.

Rătăceşte acest sistem nu numai prin principiile sale lipsite de Dumnezeu şi religiune, ci şi prin optimismul său în cunoaşterea inclinaţiunilor naturali ale omului.

Faţă de liberalizmul pantocrat, socialismul modern aşa argumenteăză: Principiul libertăţii individuale fiind neputincios a înainta binele comun, omul trebue lipsit de orice libertate şi în interesul organizării muncei, care e baza binelui comun, este a se contopi în alianţa economică generală, în care deşi nu va avea libertate, dar va avea egalitate întreagă cu tot omul, adecă porţiunea de mâncare şi beutură va fi egală, şi apoi tocmai ca unui animal, aceasta va fi şi tot dreptul său.

Până ce liberalizmul priveşte alcătuirea de stat numai de contract social, de un rău ce e de lipsă, — până atunci şi socialismul modern recunoaşte, că acela nu se poate deriva dela Dumnezeu, căci doar şi existinţa lui Dumnezeu e dubie, recunoaşte că e ceva rău, dar nu numai că nu e de lipsă, ci hotărît e şi dăunăcios, care mai curând sau mai târziu — pe cum am auzit — are să se sfârşască.

(Va urma).

p. bis. Vajda Sântioana: parohia Posmuş 10 cor. Ofic. protop. Turda 17.40, Giurgeu, 112.72. Uioara 9.— parohia Doştat 56.36 cor. protop. Ludoş 64.60 cor. Coşocna 7.50 cor. Cătina 60.90, Biia 30 cor. Aiud 46.42 cor. Albajulia 20.07. Pogăceaua 17.50 Sibiiu 98.02, Arieş 30.24. Blaj 28 Iuniu 1907.

Cassa centrală arhidiecezană.

Hymen. *Paul Nodiş* şi *Victoria Lobonţiu* anunţă cununia lor care se va celebra în 18 Iulie şt. n. la 4 oare dupa amiazi, în biserica gr. cat. din T.-Silvaş.

— *Dr. Ioan Bian* şi *Elisa Rozsnyai,* logodiţi.

Advocat nou. *Dr. Ioan Giurgiu,* depunând cu bun succes cenzura de advocat îşi va deschide cancelaria advocaţială în Cluj.

Concertul tinerimei. Duminecă seara s'a ţinut în otelul Univers concertul tinerimei universitare cu concursul dşoarelor Virginia Gall şi Getta Hodosiu şi a dlor Rădulescu şi Brătian. A luat parte lume multă din Blaj şi împrejurime. Concertul a fost deschis de dş. Hodosiu cu „Impromtu," esecutat cu multă căldură şi sentiment, dsa a susţinut cu bravură şi acurateţă acompaniamentul tuturor punctelor din program. Dşoara Gall, o apariţie foarte simpatică, a dat dovadă de multă şcoală în „Purietanii" şi de simţ naţional în celea trei cântece de Brediceanu. Asemenea dl Rădulescu, cântăreţ de operă, chemat să înlocuiască pe dş. Valeria Papp, a fost foarte bine. Dl Brătean a cântat cu vocea şi la violină. A plăcut foarte mult cântecul la violină, dovedind ales sentiment artistic. Impresia generală lăsată de acest concert a fost, că s'au luat prea multe puncte de muzică clasică şi prea puţine de cea românească, deşi aceasta face mai mult efect şi place nespus, dovadă compoziţiile drăguţe ale dlui Brediceanu, cântate de dş. Gall şi dl Radulescu, cari au fost mult aplaudate. Şi a mai fost ceva, pe care nu o mai pomenim aci. După concert s'a dansat. Fondul „Masa studenţilor" va primi vre-o 300 coroane.

Efectele căldurii. Nici nu s'a încălzit încă de a binele şi scriblerii dela „Alsófehér" şi au deja apă la creeri. In nrul de Duminecă sub titlul „Balázsfalva mulat", iau notă de concertul tinerimei şi maialul pompierilor, şi de fiecare şir spune câte o gogoşă. Ce să le faci, dacă au aşa creeri moi, de curând se fac apă. Se mai acaţă şi de aceia, că pe învitările la petrecerea pompierilor e imprimat cuvântul „România". O, e ceva şi mai teribil, e marca României întreagă, cu „Nihil sine Deo", cu leul şi bourul. Pot avea însă o mângâiere: hârtia asta e fabricaţie din ţară, nu e adusă de dincolo.

— Se vede, că e ferbinţală de a binele şi la Pesta. „Alkotmány" de azi publică o notiţă despre o escursie a elevilor academiei orientale din Pesta prin Bulgaria şi România şi suprins oare cum scrie, că deja la Orşova escursioniştii au fost avizaţi să nu meargă la Galaţi, că se va demonstra contra lor. Acelaş lucru s'a repeţit la Rusciuc. Cu toate aceştea au mers şi în Galaţi, unde nime nu le-a spus nici o vorbă de supărare, decât doară, că ziarele atăcau pe Magiari pentru afacerea Vajda. Doar aşteptau ca Galaţenii să le ridice porţi de triumf şi să-i laude pentru aceasta ruşine parlamentară? ce poţi şti, căldura face minuni!

Examene. Ieri s'a încheiat la Braşov esamenul de maturitate, au fost admişi 44 absolvenţi. Au fost clasificaţi cu foarte bine 6. cu bine 17. cu suficent 10. avizaţi la repeţirea examenului peste 3 luni 10. peste un an 1. — Tot Joi s'a terminat şi examenul de cualificaţie învăţătoresc cu elevii cursului IV de pedagogie din Blaj. Au fost admişi la examen 50. cualificaţi cu eminenţă 1. cu laudă 6. cu bun 6. cu suficent 20. respinşi pe 4 luni 13 pe 1 an 1 şi de tot 2. nu s'a prezentat 1. — Mâne se încheie anul scolastic şi la gimnaz.

Ştiri literare. Dl Petru Dulfu, a scos în o nouă ediţie *„Isprăvile lui Păcală"*, prelucrând din nou multe părţi. Actuala ediţie a apărut ilustrată şi se vinde cu 1.75 cor. Observăm, că scrierea aceasta a fost premiată de Academia română cu 5000 lei. *„Epoca colonizării saşilor"* studiu de istorie şi arheologie, reproducere din „Răvaşul" se vinde cu 20 fil. — In „Biblioteca pentru toţi" va apăre zilele acestea celebra tragedie alui Grillparzer, *Hero şi Leandru* tradusă de d. Haralamb G. Lecca. Această tragedie e o capodoperă a literaturei germâne şi o lucrare poetică desăvârşită. Va fi în vânzare la toate librăriile din ţară. Preţul 30 bani.

Dela şcoala civilă de fetiţe. La espoziţia lucrurilor de mână pregătite de elevele şcoalei de fetiţe, s'a remarcat aplicarea fericită a desemnurilor şi figurilor naţionale din Ornamentica română. Era o plăcere să vezi măsăriţe, decoruri de masă, serviete şi alte lucrări toate brodate cu motive naţionale. Felicităm pe profesoara, dş. Căpuşan de fericita ideie ce-a avut şi-o îndemnăm să meargă înainte.

Pentru incendiaţii din Ostrov. Au intrat la noi cor. 5 colectă din Chimitelnic, trimisă de preotul Teodor Hărşan.

Aviz. Am onorul a aduce la cunoştinţa P. S. Public, cumcă mi-am reînceput praxa medicală în Bistriţa (Besztercze). Ordinez în special la morburi femeieşti şi de dinţi dela oarele 8—11 a. m. şi dela 2—5 p. m. în str. lemnelor Nr. 33 etaj, (casa Kimmelmann). Cu stimă *Dr. Leonida Domide,* medic.

Petreceri. Inteligînţa Română şi tinerimea studioasă academică şi gimnazială din jurul Reteagului învită la *Petrecerea de vară,* carea o va aranja la 12 Iuliu st. n. 1907 (Sf. Petru) în edificiul şcoalei gr. cat. din Reteag. Venitul curat este destinat în favorul s. biserici gr. cat. din Reteag.

— Tinerimea română din Bazna şi jur învită la *Petrecerea de vară,* ce o aranjază în 14 Iulie n. 1907 (Dumineca după St. Petru) la scălzile Bazna în sala hotelului comunităţii bisericei săseşti. Venitul curat este destinat pentru biblioteca despărţământului Diciosânmărtin al Asociaţiunii pentru lit. rom. şi cultura pop. rom.

— Petrecerea de vara a Reuniunii Pompierilor Voluntari, proiectată pe 24 Iuniu se va ţinea Duminecă în 30 Iuniu în grădina din Veza.

Furtul de 180.000 lei dela poşta bulgară. Anul trecut prin luna Septemvrie la poşta bulgară din Sofia s'a comis un mare furt de 180.000 lei. Autorii furtului anume Cekaroff şi Constantinoff au dispărut, fără a li-se mai putea da de urmă. Poliţia din Sofia bănuind că autorii marelui furt s'ar fi aflând refugiaţi în România a cerut telegrafic urmărirea lor. Poliţia din Bucureşti a făcut număroase cercetări în toate unghiurile ţării. In ultimul timp un denunţ sosit dlui Emil Petrescu, prefectul poliţiei capitalei Bucureşti, anunţa că numiţii bulgari s'ar fi aflând la Giurgiu. Dnul Emil Petrescu trimise imediat fotografiile celor doi bulgari împreună cu denunţul poliţiei din Giurgiu, care a reuşit să-i aresteze pe amândoi delapidatorii.

„Fata morgană" pe Oceanul Atlantic. Pasagerii, ce traversau săptămâna trecută pe Oceanul Atlantic cu vaporul „Philadelphia" au avut ocazie să admire un fenomen de o frumseţă rară. Pecând se aflau în larg ei zăriră de-odată un mare vapor ce traversa oceanul aerian. Imaginea era de o claritate şi exactitate matematică şi din observaţiunile făcute s'a văzut, că era vaporul francez „Loraine". Căpitanul vaporului privi tot orizontul cu telescoapele cele mai tari ce poseda pe vas, dar nu putu să facă nimic. Atunci el puse în mişcare aparatul telegrafic fără fir şi peste câteva secunde primi răspunsul „Lorrainei" care încă tot se vedea pe orizont. Fenomenul era de o perfecţiune şi claritate uimitoare. Se putea distinge tot ce se petrece pe bord, toate mişcările şi toate detaliile. Oceanul era liniştit. Soarele era învăluit în nori şi fata Morgană a durat o jumătate de oară până când a început să se piardă încetul cu încetul şi în fine a dispărut cu totul.

Necrolog. † *Anna Heprian,* soţia preotului din Berghin şi-au dat nobilul său suflet Creatorului în 12 Iuniu a. c. în etate de 54 de ani şi al căsătoriei de 32 ani.

— † *Amalia Papiu* n. *Cupsa,* de Hollómezö, soţia preotului nostru din Szászujfalu, a repausat la 23 Iunie st. n. în al 47 an al etatei şi 32 an a fericitei sale căsătorii, provezută fiind cu ss sacramente ale muribunzilor.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

I. M. M Nu se poate!

A apărut:

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

***Hipnotism şi Spiritism** de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 7

Nava se apropiase de țerm; podul ei fù acoperit cu un covor de purpură. Peste acest pod conduse Nero pe Agrippina.

Mulțimea îi impresura cu respect, în vreme-ce Nero îmbrățișa și săruta de două ori pe mamă-sa, la despărțite, apoi zise căpitanului:

— Anicites, îmi răspunzi cu capul de viața mamei!

Cuvintele aceste le rosti tare, ca să le poată auzi cu toții; mulțimii i-se părea cam primejdioasă această dragoste prea de tot mare.

Nero se rentoarsă în Roma, iar Agrippina scobori în Cabina ei predilectă, ca să se odihnească puțin, până ce va sosi la vila ei apropiată.

Era chiar să se culce, când ușa se deschise cu zgomot și apăru în prag o copilă palidă și speriată.

— Mamă — zise ea aruncându-se în genunchi — scapă-mă!

Agrippina recunoscu cu mirare, pe Acte.

— Acte! — zise ea surprinsă — cum ajungi tu pe aceasta navă? Și cum vii tu să recurgi la mine, când bine știi că ești mai puternică decât mine, căci ești iubita caesarului?

— O mamă! scapă-mă de iubirea lui, de curtea întreagă, de lumea aceasta coruptă și depravată!

— Intr'adevăr îmi aduc aminte, că ai dispărut fără veste, cu ocazia primului festiv. Unde ai dispărut, căci Nero a întrebat de tine?

— Cum mamă, mă mai întrebi de ce am părăsit festivitatea? Dar n'ai auzit cântecele acele? Nu ai văzut jocul femeilor fără de rușine? Cu adevărat jocul acela e mai rușinător pentru privitor, decât pentru dansatoarele însaș!

N'am mai putut să rămân până în urmă. Am dispărut, și fiindcă știam că nava te așteaptă, am venit aici, și mi-au dat drumul căci spusesem, că tu m'ai trimis, și că aparțin suitei tale. Te-am așteptat aici în tovărășia năierilor și ostașilor beți, dar aceștia erau superiori cesarului și suitei sale.

— Sărmană copilă — și ce aștepți dela mine?

— Vreau să-ți fiu sclavă umilită, numai du-mă cu tine în vila ta, și ascundemă acolo, ca să nu mai dau față nici odată cu Nero.

— Nu e corect, copila mea, căci zeii ți-au dat menirea de a reda patriei și tronului pe împăratul depravat.

— Nu mamă eu nu sunt pentru fiul tău. Cărerile noastre diferă, el nu poate să vie alături de mine, și eu nu vreau să merg alături de el.

— Ascultă — zisă Agrippina — nu ți-se pare, că auzi ceva?

S'auzi zgomot de pași, și în curând întră o sclavă.

— Ce este Acerronia? Pentruce ne turburi?

— Imi dai voe, stăpână, să întreb ceva?

— Vorbește!

— Unde mergem acum?

— La vila mea de lângă lacul din Lucrind.

— Ei află dar, că naia merge cu totul în altă direcție. La început am plecat într'acolo, dar în curând ș-a schimbat mersul, și acum mergem spre întinsul mării.

— Spreîntinsul mării? — întrebă ea cu groază.

— Privește, zise sclava, farul ar fi trebuit să rămână de mult în urma noastră, și uită că e în dreapta noastră.

— Intr'adevăr, esclamă Agrippina cu spaimă — ce însamnă aceasta? Gallus! Gallus!

Un tiner cavaler roman apăru în ușă, și Agrippina îi zise:

— Gallus! spunei lui Anicetus, că vreau să-i vorbesc!

Gallus se retrasă.

— Zeilor! esclamă Agrippina înmărmurită de groază, — ce vor să însemne toate aceste, privește lumina farului s'a întunecat fără veste? Ce să pregătește? Zeilor, ce sunt aceste? Gallus! Acte! Spuneți-mi ce-i asta? In clipa aceasta Gallus întră.

— Stăpână — zise el — Anicetus nu-ți poate împlini dorința, căci tocmai acum scoboară luntrile în mare.

— Atunci voi merge eu la el. Dar ce zgomot e acesta Acte? Pe Jupiter, îți spun că suntem pierdute, naia se cufundă.

Abia a rostit cuvintele aceste, s'auzi un pîrăit puternic, și cabina se umplù de apă.

Agrippina înțelese situația: era condamnată la moarte. Își păstră însă calmitatea și trezind-o pe Acte din amorțeală, să gândi cum să scape.

Dete cu ochii de fereasta cabinei, și înțelese, că numai pe acolo mai putea scăpa?

Să hotări numai decât.

Să desbrăcă în grabă, și să aruncă în mare iar Acte să arunceă și ea în urma ei.

Era chiar timpul suprem, căci nava care să cufunda, stârnise un vârtej de jur imprejur, și cele două femei fură și ele apucate pe o clipă de vârtej, dar totuși reușiră să iasă la suprafață.

Când nava dispărù în valuri, ele observară mai multe luntrițe pe întinsul mării.

Era Anicetus și năierii. Era clar deci, că ce misiune avuseră aceștia dela Nero.

La razele lunei cele două femei observară încă o figură în valuri.

In curând auziră din direcția aceia strigăte desnădăjduite:

— Eu sunt Agrippina, mama Caesarului, mântuiți-mă, striga, crezind că în modul acesta își va scăpa viața mai ușor.

Era Acerronia sclava Agrippinei.

Abia se auziră strigătele aceste, când una din luntrițe să apropie, cu iuțala fulgerului de Aceronia.

Cele două femei văzură atunci o scenă îngrozitoare. De marginea luntriței apăru un bărbat ținându-și lopata întinsă și când Acerronia vru să-o prindă, năierul o izbì peste cap cu toată puterea.

S'auzi un strigăt slab, și femeia să cufundă în valuri, cu țasta zdrobită.

Scena aceasta îndreptăți cu totul temerile Agrippinei.

Nero condamnase la moarte pe mama-sa, în clipa când a zis către Anicetus: »răspunz cu capul de viața mamei«.

Scena aceasta groaznică slei cu totul curajul celor două femei. Agrippina era rănită deja când s'a aruncat în mare, strivindu-și un umăr de fereastra strîmtă a navei.

Acte observă. că puterea împărătesei e pe sfârșite, și aflând că e și rănită, se apropie de, ea îi încolăci brațul rănit pe după gâtul său, și astfel înotară mai departe, alături.

Abia într'un târziu zăriră țermul.

XI.

Nero, după-ce se despărți de mamă-sa, lăsând-o în grija lui Anicetus, se rentoarsă iarăș la petrecere.

Dispuse să vină alte dansatoare și cântărețe, și petrecerea întreruptă se porni iarăș cu toată patima.

Își luă harfa și cântă resbelul troian.

Din vreme în vreme se neliniștea. Sudori reci îi brobodeau fruntea și trupul i-se sguduia de spasmuri.

I-se părea une-ori, că aude strigătele mamei sale, care se inneca. Vedeniile aceste nu-l turburară multă vreme însă. In curând firea lui josnică și vinul de Fabern ieșiră biruitori: Nero se porni pe joc, alături de patru dansatoare din Libia.

Acum se deslănțui orgia cea mai nebună.

Chefuitorii beți sparseră buțile și pajistea se scăldă în sara aceea în vinuri vechi, de peste una sută de ani.

Peste vre-o 2 ceasuri un sclav se apropie de Nero, prin mijlocul mulțimei, care chiuia și răcnia. Și iată că se liniști într'o clipă, oprindu-se din jocul nebun și contenind din sbierăte.

Sclavul îi șopti câteva cuvinte, dar aceste fură deajuns ca Noro să se calmeze cu totul. Crima se sevârșise, Agrippina e moartă; se poate lăpăda acum mutra de om beat spre a o lua pe aceea a copilului nenorocit, care are să deplângă moartea mamei sale.

(Va urmà).

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

Cărți postale ilustrate,
cu vederi din Blaj.
Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

municarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

ră	gara	dela
	Teiuș—Tövis	
48	tren de persoane	1·02
55	tren accelerat	12·22
02	tren mixt (numai Joia)	4·05
52	tren accelerat	2·18
20	tren de persoane	9·05
	Copșa—Kis-Kapus	
07	tren de persoane	12·43
23	tren accelerat	·34
09	tren mixt (numai Joia)	6·53
14	tren de persoane	2·15
06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
02	tren mixt	8·44
43	tren mixt	6·48
11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun și mai ieftin este în folosință „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fiește-care proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuințarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase și astfel roada de vin mai bogată. Experiența a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzește peste măsură frunzele și prin asta abstrage din puterea și sucul viței, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face vița mai plină de viață și mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosință cu rezultate foarte favorabile. Prețul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianții căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — a cărei preț e 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preț să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, și altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 9—10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piața școalei 41.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (8) 51—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

le mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute n partea superioară — ca violina = u găuri după figura *S* și pentru ceea au un ton mai intensiv, mai impede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot pa-ent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe e recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 51—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de inmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9.125.898 coroane,**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 6 Iuliu 1907. Numărul 26.

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi renoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce sunt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

ADMINISTRAŢIUNEA.

CARIERE.

Împrăştiindu-se pe la vetrele părinteşti, tinerimea se odihneşte două luni, de ostenelele învăţăturii şi de praful înghiţit în şcoală.

Părinţii bucurându-se sau întristându-se de progresul odraslelor lor, cumpănesc totul şi chibzuesc cam ce carieră să ocupe ei în viaţă.

E foarte anevoiasă această chibzuire, căci părintele e totdeauna orbit de calităţile odraslei lui; îl vede totdeauna într'o lumină mai deosebită, şi în foarte multe cazuri, îl crede pe copilul său capabil de o carieră, pentru care îi lipsesc foarte adese aptitudinile. Să nu dea Dumnezeu, să se scape vre-un profesor, şi să descopere cu sinceritate vreunui părinte, că fiul lui nu e pentru şcoală, ci să-i aleagă o altă carieră, unde sunt de ajuns şi câteva clase gimnaziale — căci nu numai că nu i-se dă crezământ, dar e şi taxat fără îndoială de om răutăcios şi fără tact.

O mare greşală la noi — cea mai mare — în ce priveşte carierele este alipirea morţişă pe lângă şcoală, fie că băiatul are capul de lipsă, fie că nu-l are. Chiar la cea din urmă meserie încă se recer cât de cât anumite aptitudini. Pentruce numai chiar cariera învăţăturii să stea larg deschisă *tuturor*, fără deosebire dacă au primit dela Dumnezeu talantul neapărat trebuincios în această cărare? Se îmbulzesc cu toţii într'o' învălmăşală mare, şi cine e de vină apoi, dacă tinerii dau faliment chiar când ar fi să-şi înceapă adevărata carieră, în clasele superioare ale gimnaziului, la maturitate?...

În legătură cu aceasta alipire morţişă de cariera şcolară este o altă mare greşală a noastră: aversiunea poporului nostru pentru toate soiurile de meserii. Poporul nostru cunoaşte o singură logică în aceasta privinţă: sau îşi ţine copilul acasă şi îl face econom, după cum a fost şi el, sau îl dă la şcoală, ca să-l facă dascăl, sau, dacă se poate, popă.

Aversiunea aceasta îşi va avea ea la aparenţă îndreptăţirea sa istorică, fiind mai înainte vreme aproape toţi meseriaşii străini; acum însă *nu mai are nici un rost*, şi e datorinţa noastră a lupta din răsputeri pentru a împrăştia acest prejudiţiu cu totul neîndreptăţit. Trăim vremuri grele, vremuri de muncă. Nu mai e ruşine astăzi să lucri, orice ai lucra, numai munca ta să fie cinstită. În economia ţărilor şi a popoarelor munca sămănătorului de grâu şi a croitorului, a artistului şi a ministrului îşi are fiecare însămnătatea ei şi necesitatea ei. Un neam nu este deplin închegat, — şi nici puternic nu poate să fie — câtă vreme îi lipseşte clasa de mijloc, clasa meseriaşilor, care ţimenteză şi închiagă într'un întreg organic pătura de jos, a poporului, cu cea de sus, a inteligenţii.

Sute şi sute de tineri, cari îşi pierd vremea de geaba pe la şcoale, s'ar ferici mai uşor şi mai sigur la o meserie oare care, ajungând într'un timp neasemenat mai scurt într'o situaţie materială, care prea adese întrece pe aceea a învăţătorilor şi a preoţilor nostri.

O altă greşală a noastră e, că prea se îmbulzesc tineri nostri la aceleaşi cariere. Un exemplu: fără de a fi *proroci*, o putem spune înainte, că la cele zece-dousprezece locuri vacante din seminarul nostru, vor competa 30—40 de absolvenţi ai gimnaziului. Vor rămânea deci neprimiţi 20—30. Aceştia ar putea de cu bună vreme să-şi vadă de altă carieră, să muncească ceva, spre a-se putea susţinea la altă carieră, pe care vor fi necesitaţi să şi-o aleagă.

Am putea număra pe degete carierele, la cari se dedică tinerimea noastră. Şi sunt sute şi sute de cariere încă, scurte şi sigure, şi le năpădesc alţii şi ai nostri rămân tot numai în cercul strimt al carierelor lor.

Sunt cursuri inferioare de agronomie, unde se primesc băieţi cu 2 cl. gimn; sunt cursuri inferioare de mecanică, unde se primesc băieţi cu 4 cl., apoi cursuri inferioare ale şcoalelor de industrie, cursurile superioare de silvanistică, veterinariat, stipendiile pentru medicii militari. Dar cine ar putea să le înşire toate? Am scrie atunci un volum întreg, după-cum se şi află volume de aceste în nemţeşte şi în ungureşte.

N'ar strica să ajungă câte un volum de acesta în mânile tinerimii şi în cele ale părinţilor, mai ales.

N'ar strica să ne pomenim şi noi, să ocupăm încetul cu încetul o părticică cât de mică din terenele, cari până acum au fost pentru noi aproape cu desăvârşire terra incognita.

In timpul celor două luni, părinţii şi copii ar avea vreme să judece şi să cumpănească, că adevărata carieră nu se începe neapărat numai cu maturitatea, nici nu culmineză numai în preparandie seau în seminar, — şi că e un vast teren încă de ocupat, un teren care invoalvă în sine fericirea indivizilor ca atari şi bunăstarea reală a neamului.

Ce va fi cu şcoala?

Acum dupăce proiectul lui Apponyi, prin sancţionarea Maiestăţii Sale, a devenit lege, trebue să ne dăm seamă bine de situaţia extrem de dificilă, în care se află şcoalele noastre. Trebue să căutăm şi să aplicăm şi noi toate acelea mijloace, prin cari să salvăm caracterul şcoalelor noastre confesional şi românesc, căci numai aşa mai are întâles, că contribuim cu mijloacele noastre la susţinerea şcoalei, respective la salarul învăţătorului.

Inainte însă, de a intrà în pertractarea chestiunei acesteia, presupun, că e superfluu a mă mai estinde şi asupra unei alte chestiuni, că oare să mai susţinem şcolile confesionale în general? Cred, că chestiunea aceasta este acum, după îndelungată chibznială, lămurită definitiv şi nu să va mai afla un singur preot seau o singură comună, care să creadă că prin eventuala abzicere în massă a şcoalelor noastre s'ar putea salva situaţia. Aceasta este o idee de fantazie, de care om serios nu poate vorbi, căci statul ar avea într'un caz ca acesta destule mijloace de a *sili* comunele a susţinea şcolile părăsite, pe cheltuiala lor şi pe mai departe. Apoi, ce ar fi cu atâtea familii de învăţător etc. etc.? De aceasta deci vorbă nu mai poate fi.

Trebue deci să-ne gândim bine în aceşti trei ani, că ce vom face. Trebue căutate şi alese toate mijloacele, studiate împrejurările singuratice, în cari să află şcoala şi susţinătorii de şcoale, ca să se poată stabili definitiv, cari sunt acele şcoale, cari nu contează de loc la ajutorul de stat, cari sunt acele cari vor trebui să primească ajutorul şi în sfârşit stabilit numărul acelora, cari vor putea presta foarte puţin, cari după lege nici învăţător nu va avea drept să-şi aleagă, ci vor fi constrânse a primi de învăţător pe pe acela, pe care îl denumeşte ministrul.

Vom putea astfel să ştim hotărit câte comune avem în arhidieedză respective în întreagă provinţie metropolitană, cari nu reflectează de loc la ajutorul de stat ci stabilesc ele salarul dimpreună cu cuincuinalele în suma până la 2000 Cor., cari preferă a-şi aleagă ele învăţătorul, a salva caracterul românesc al şcoalei aşa pe cât îl are astăzi. Vom şti câte sunt acele comune, cari sau nu pot sau nu vreau, ca să dee mai mult de salarul fundamental de 1000 Cor. rezervându-şi prin aceasta dreptul de a alege pe învăţător, în şcoală însă să va propune jumătate din studii în limba maghiară, şi vom şti, cari sunt acelea comune, în care nici învăţătorul nu e ales de oameni, nici în şcoală româneşte nu să va propune.

Clasificarea aceasta grabnică o ţin cu atât mai vârtos de necesară, deoarece noi numai după aceasta ne putem da seamă de puterea de care dispunem în faţa tendinţelor şoviniste tot mai pronunţate. Atunci vom şti numai, că oare este fondul acela etic în popor, în preoţime şi în învăţătorimea noastră, care să ne îndemne pe toţi deopotrivă a ne jertfi tot pe altarul culturei, şcoalei române, pe care să o scăpăm şi să ne-o ţinem pe sama noastră. Atunci vom fi în clar cu noi înşine şi cu puterea morală, de care este stăpânită generaţia de astăzi în raport cu generaţia care a ridicat şi susţinut cu acleaşi jertfe şcoala.

Vom fi în clar, că ce zice poporul gr. cat. român din Ungaria, mai trebuie-i şcoala sau ba. Mai vrea să înţăleagă marea însemnătate de a-şi putea alege învăţătorul propriu, de a pricepe ce va să însemne a învăţa pe copii dela 6—12 ani, a cunoaşte lumea din împrejurul lor în limba românească sau le este indiferent şi învăţătorul şi limba de propunere în şcoală?

Suntem în preajma unui plebiscit, unei sentinţe, pe care o rosteşte totalitatea credincioşilor asupra viitorului bisericei noastre. Căci viitorul bisericei noastre este legat de viitorul şcoalei.

Să vedem acum că la ce ne putem aştepta din partea credincioşilor nostri?

Bazat pe esperinţele din trecut cu inimă liniştită pot să constat înainte, că spiritul de jertfă la noi este departe de al putea compara cu cel a greco- orientalilor. Aceştia sunt în privinţa jertfelor, ce le aduc pentru biserica şi şcoala lor, vrednici de admirat. Din nimic şi-au creat fonduri colosale, şi-au zidit şcoli, biserici, catedrală, seminar, tipografie, reşedinţă episcopească, au aranjat salarele preoţilor, protopopilor, profesorilor, preoţilor din gremiu, oficialilor din cancelaria consistorială. Toate aceste din nimic. Sau mai bine zis din jertfele lor împreună şi benevole, dar tot deauna potrivite şi la timp, încât ei sunt aranjaţi până acum cu toate. Nu mă îndoiesc, că şi când să va da signalul din centru, pentru a-şi mântui şcoala, vor aduce astfel de jertfe, cari ne vor pune pe noi în uimire.

Iar noi? Noi nu suntem dedaţi să dăm, fără numai să cerem. Fondurile, cari le avem, le-am avut de pe timpul Unirei, n'am ştiut să ni-le sporim, ba şi pentru cele câteva percente votate de sinod pentru fondul viduo-orfanal s'au aflat preoţi din vicariatul Făgăraşului, cari să se scârbească. Fondurile vegetează şi suntem într'un deranj complet. Preoţii sunt nesalarizaţi, protopopii au tot cele 200 fl. şi nimic mai mult, preoţii gremiali foarte slab plătiţi, profesorii cum nu mai sunt în ţară, învăţătorii dela diferitele institute deasemenea şi nu este nici speranţă măcar de a se îndrepta toate aceste lucruri.

FOIŢĂ.

Cari sunt cauzele lăţirii socialismului, şi noi preoţii cum trebue să ne luptăm în contra acelora?

Disertaţiune ţinută în adunarea tractului protopopesc de *Holod* în *Mociar* de *Ioan Papp* protopop.

(Continuare şi fine).

Liberalismul a guvernat fără religiune, pe care o a privit de un lucru privat, — iar socialismul profesează principii cu totul contrare religiunii şi propagă estirparea aceleia.

Liberalismul a atăcat, — socialismul nimiceşte viaţa familiară.

Iată aşa a pus bază aberarea liberalismului rătăcirii şi mai mari a socialismului, şi că principiile sale abnormale totuş au străbătut păturile societăţii şi resar la viaţă în societatea omenească, se poate atribui acelei împrejurări; că mare parte a societăţii omeneşti simte mizeria, ce socialismul cu aşa vii colori a ştiut-o zugrăvi ca pe un făt al liberalismului. — dar nu pricepe de loc primejdia şi imposibilitatea realizării principiilor socialiste; — vede că este cauză destul de mare spre mişcare şi reacţiune socială, dreptce ascultă orbiş şi dă crezământ agitaţiunilor socialiste.

* * *

E întrebare deci, că mai vârtos noi preoţii ce avem de a face ca se putem pune stavilă principiilor şi învăţăturilor religiunei contrare ale socialismului distrugător?

I. Unde încă nu a străbătut otrava acestor învăţături, trebue să aducem adeseori înaintea credincioşilor nostri frumuseţa ordinei sociale şi binele ce rezultă din observarea legilor, că aşa la data ocaziune, de sine să urască şi să se întoarcă dela învăţăturile sistemelor nebune ale socialismului modern.

II. Unde deja s'a lăţit aceste învăţături otrăvitoare, acolo trebue convinşi credincioşii despre primejdiile şi imposibilitatea realizării acelora.

III. In urmă a face cunoscute mijloacele prin cari se poate ajutorà şi micşorà netăgăduita mizerie socială şi după posibilitate a conlucrà la încetarea şi pacinica suportare a aceleia.

Să vedem pe scurt întrebuinţarea acestora:

1. Principiile şi virtuţile acele creştineşti, pe cari se bazează fericirea şi ordinea socială creştină şi pe cari preotul mai adeseori are de a le pune înaintea ochilor credincioşilor săi sunt următoarele:

Omul e zidit spre mărirea lui Dumnezeu; stă din trup şi din suflet; e chemat la fericirea eternă; scopul vieţii pământene e nu numai fericirea materială, ci şi fericirea spirituală bazată pe virtuţile vieţii sufleteşti; — natura omului stricată prin păcatul original; învăţătura răscumpărării, ajutorul darului; lipsa necondiţionată a religiunei creştine şi a Bisericii.

Credinţa, speranţa şi dragostea. Increderea, sirguinţa, parsimonia, temperanţa, supunerea faţă de autorităţile mai înalte, cari stăpânesc din orânduiala lui Dumnezeu, paciinţa, iubirea deaproapelui, îndurarea, mizericordia şi înţelepciunea creştinească.

Dacă ne vom nizui, că aceste virtuţi să prindă rădăcini adânci în inimile şi sufletele credincioşilor, atunci am aflat medicamentul de a-i putea feri de primirea dezastroaselor învăţături.

2. Iar dacă undeva deja au pătruns şi s'au lăţit aceste principii şi învăţături socialiste, atunci ne este datorinţa a descoperi credincioşilor, cu toate mijloacele posibile, de pe amvon, sau la conveniri private, ori în adunări ocazionale, că aceste sunt contrare religiunei şi moralităţii, ai convinge despre pornirile pur materiale acelora, despre ideia averei comune, cum slăbeşte aceasta îndemnul de a lucrà, iubirea de pătrie şi a familiei. A demonstra imposibilitatea realizării principiilor socialiste referitoare la comuniunea averii, la proporţiunea producţiunei, la staverirea pretenziunilor îndreptăţite, la împărţirea egală a muncei şi mai vârtos la împărţirea egală şi dreaptă a folosului, ce rezultă din muncă, pentrucă la ajungerea acestora s'ar recere un sentiment şi mod

La noi spiritul de jertfă a devenit aproape necunoscut. De aici provine, că am stagnat și stagnăm. Câteva fonduri nu pot acoperi lipsele unei provinții mitropolitane, preoțimea cere, dar nu dă, poporul nu dă, învățătorii nu dau. Bine, dapoi unde vom ajunge?

Avem lipsă de o reformă radicală, de o schimbare de sistem, de un spirit de jertfă uriaș.

E vorbă acum, că vrem să mai trăim sau ba? Ne trebuesc așezămintele noastre culturale și pe mai departe, sau să le închinăm statului? Avem lipsă de învățători, de școale sau ba?

Și dacă ne trebuesc vrem să jertfim toți pentru ele sau ba? Și vrem să jertfim și noi nu numai poporul — dar noi preoții, protopopii, canonicii și vlădicii, cu un cuvânt toți factorii inteligenți ai vieții noastre publice și suntem noi convinși de extrem de grava situație în care să află acum biserica, care dela noi cere toate jertfele sau ba?

Iată întrebările la cari în decurs de trei ani trebue să răspundem nesmintit. Acești trei ani sunt ani de jertfă și de abnegațiune. Trebue să ne aranjăm trebile, să facem rânduială în casă la noi. Ministrul Apponyi ne-a silit să ne ocupăm deocamdată cu școala poporală. Să conscriem deci comunele și să le clasificăm după cum le trebue școală română gr. cat., și învățător ales de săteni, sau semișcoală gr. cat., sau plane nu le trebue nici școală nici învățător.

Numai după aceasta ne vom ști ajuta și vom ști pretinde totul dela toți. măcar de ar trebui să ne facem bine cu de-a sila.

Un protopop.

Chestiunea școalelor confesionale române să agită mereu. In *Telegraful român* publică dl asesor consistorial din Sibiiu Nic Ivan niște articoli foarte instructivi, arătând ce mare primejdie amenință școalele și învățătorii nostri. Singura mântuire o află în jertfa, ce va trebui să o aducă comunele, ca astfel să mântuie caracterul românesc al școalei, iar învățătorul să rămână cum a fost până acuma conducătorul sătenilor și fruntașul comunei.

Foarte adevărat este aceea, ce ne spune cu privire la învățător. Primele greutăți le întimpină învățătorul în predarea limbei magiare. „Să pună mâna pe suflet, câți și cari dintre învățătorii nostrii sunt în măsură de a cunoaște limba statului așa de bine, ca să o poată propune cu ușurință și să producă rezultatele cerute în obiectele de învățământ propuse în limba magiară? Vom avea deci o sumedenie de învățători dați pe strade sau în cazul cel mai bun penzionați cu câte 10 ani de serviciu și scoși dela catedră fără voia lor, fără așî fi împlinit misiunea lor și fără de a avea bucurie, că au făcut ceva pe acest pământ și și-au împlinit chemarea lor în mijlocul poporului din care au ieșit.“

Intre dispozițiile, pe cari ministrul le poate lua prin organele sale față de învățători cea mai mică este permutarea.

„La aparință aceasta dispoziție nu apare, ca o pedeapsă mare, de fapt ea pentru învățătorii nostri este egală cu lipsirea din post.

Pentrucă învățătorii nostri să aclimatizează greu în alte părți. soțiile lor ar fi ca într'un exil și rolul lor de conducători, rolul de fruntași ai comunelor noastre înceată cu desăvârșire, ei devin niște funcționari nebăgați în seamă, împinși dintr'o parte în alta, din oamenii cu casă cu masă, cu puțină economie, ce au azi, vor fi socotiți drept niște oameni cu casa în spate ca melcul, de care nu ține nimenia nici o seamă.

Poftiți și căutați, dacă funcționarii dela căile ferate ori chiar învățătorii dela școalele de stat. nu sunt ei în aceasta poziție — absolut neprielnică — osândiți să trăiască din piață cumpărând pâne și legumă în fiecare zi din plătuța lor.

Numai atunci vor înțelege învățătorii nostri cei cu cele 600 cor., că până aci au mâncat pâne albă, față cu pânea, ce au să o mânce în viitor din cele 2000 coroane pe locuri străine.“

Cuvintele acestea le-am zis și noi în diferite rânduri. Am făcut sforțări uriașe încă la începutul primejdiei de a ține învățătorimea în chiemarea ei tradițională, dar fost-am întâmpinați cu ocară și amenințări chiar din partea acelora, cărora noi le-am voit binele. Cumcă în păcatul, acesta de a ajunge la banii statului, au căzut toți învățătorii români ne-o spune dl Ivan.

„Avem pilde vii, cum unii din învățătorii nostri în comune fruntașe, bine situați acum, când încă nu au gustat din mărul cel oprit — s'au făcut unelte oarbe în mânile străinilor, au ridicat glas de hulă contra bisericei și din conflicte cu autoritățile confesionale au făurit arme de răsbunare contra propriei lor biserici, contra propriei lor mame, fără nici o mustrare de conștiință.“

Acum e timpul deci ca să căutăm mijloacele de a ne mântui și școala și pe învățător

---

După 10 ani.

Convenirea colegială a abiturienților an. 1896/7 dela gimnaziul gr.-cat. din Blaj.

De un timp în coace s'a primit și de către maturizanții dela gimnaziile noastre românești ideia, ca după 10 ani să se întâlnească iarăș conșcolarii. cari în anul respectiv au depus maturitatea.

De un șir de ani am și cetit prin ziare convocări, cari chiemau pe colegi la întrunire; dar nu-mi aduc aminte să se fi făcut vre-un raport în foi. De aceea am socotit a fi un lucru de folos, îndemn pe viitor, și o datorință ce se impune, ca despre convenirea absolvenților an. 1896/7 dela gimnaziul gr.-cat. din Blaj să se facă o dare de seamă.

Ideia de a ne întâlni conșcolarii după 10 ani, a fost foarte norocoasă și mă bucur mult, că dacă până acum nu au prea succes aceste conveniri, cu cea din acest an, se pune înaintea celor ce vor urma de aci încolo un exemplu atât de frumos încât ar fi un păcat să nu-l imiteze ceice vor continuă.

Iată în ce chip am hotărât noi în lunie 1897 aceasta întâlnire: *„noi abiturienții an. 1896/7 dela gimnaziul român gr.-cat din Blaj având în vedere, că cu absolvarea studiilor gimnaziale trebue să pășim unul fiecare dintre noi pe diferite cariere dictate de împrejurări, având în vedere mai departe, că prin aceasta s'ar rumpe între noi legătura frățască intimă de până aci, îndemnați și călăuziți de sfințenia acelor sentimente profunde, cari le-am plămădit și hrănit în sufletul nostru în decursul atâtor ani împreună petrecuți pe băncile școalei, luăm prin aceasta în mod solemn următoarea hotărâre: după 10 ani dela anul absolvării noastre adecă în vara an. 1907 se facem o întrunire colegială în Blaj, la care vom luà parte fiecare*

---

de cugetare pătruns de cel mai desinteresat idealism al oamenilor, pe care însă tocmai socialismul îl nimicește prin vederile sale pur materialiste. Trebue arătată imposibilitatea teorii egalității desăvârșite a oamenilor din punctul de vedere a diferinței puterilor corporali, a sanității, a facultăților spirituali, a inclinațiunilor. a culturei, a cercului de lucrare, a aspirațiunilor, a pretenziunilor și a vocațiunei ce există între om și om. Trebue a-i convinge mai departe despre aceea, că averea mai mare e tocmai așa de neapărat de lipsă pretenziunilor juste a multora, pe cum e celor mai puțin pretenzivi pânea de toate zilele, fără că aceia prin aceasta să fie mai fericiți ca cei mai săraci oameni.

3. Iar fiindcă mizezia în genere nu se poate tăgădui, preotul are datorința față de credincioșii săi, cari se ocupă cu cultivarea pământului. ai sfătui la economie rațională, intenzivă, la folosința posibilă a mașinilor practice și moderne; a-i îndemnà la sîrguință, a-i reținea dela lene, dela ușorătatea minții, dela beutură, dela facerea datoriilor, căci în parte și aceste sunt cauzele mizeriei lor.

Pună-le înaintea ochilor pacea, îndestulirea și fericirea aceea, ce rezultă și stăpânește sufletul omului prin biruința averei cât de modeste, dar neîngreunate cu datorii, pe care o știe că e a sa și a familiei sale, și că ca pe atare o avea și pe viitor.

Invețe-i la cruțare și ordine. Să lucre preotul într'acolo ca să se înființeze reuniuni de credit, cari întind împrumuturi ieftine, cu cadințe mai îndelungate și condițiuni de replătire mai favorabile. In tractul nostru parte s'au înființat, parte sunt de a se înființà atari reuniuni. dar mie mi-ar fi plăcut că aceste să fi fost înființate și să lucre pe bază pronunțat creștină, de cari foarte multe sunt și în țara noastră.

Are preotul mai de parte datorința a stărui la înființarea magazinelor de bucate, eventual în potriva esploatării negustătorilor necreștini, înființarea reuniunilor creștine de consum. Să aibă mare grije preotul de moralitatea poporului, de ținerea Dumineciior și a Sărbătorilor, și reținerea dela cercetarea birturilor; în schimb a le procura distrageri oneste și folositoare, foarte salutară ar fi, unde s'ar putea, înființarea corurilor de plugari și a reuniunilor de cetit.

Este foarte recomandată coatingerea imediată și cât se poate mai deasă cu poporul, și prin cuvinte și învățături adevărat părintești și din inimă izvorite, a-i sta întru ajutor în toate referințele sale.

Cu un cuvânt împlinirea esactă și zeloasă a chemării noastre va fi credincioșilor nostri călăuz puternic întru scăparea lor de ademenirile profeților mincinoși, și întru câștigarea îndestulirii și fericirii pământene și acuși celei vecinice.

în persoană şi care astfel ne va fi o nouă ocaziune de cimentare a frăţietăţii noastre.“ Am zis la revedere şi apoi ne-am despărţit. — Mânat fiecare de împrejurări şi luminat de providenţa divină, ne-am ales cariera.

Timpul se scurse pe încetul; şi tot mai tare se apropie ziua mult dorită, ziua doritei revederi.

In lunie 1907 cetesc în cele mai de frunte foi ale noastre, convocarea întrunirii pe zilele de 28, 29 şi 30 Iuniu n. a. c. în Blaj. Cum saltă întreaga natură la ivirea soarelui cald de primăvară, — cum se veseleşte rândunica simţind apropierea timpului de a se reîntoarce în patria pe care mai astă toamnă o părăsise, — aşa mi-s'a cutremurat tot trupul de bucurie şi inima-mi bătea cu putere de dorul revederii.

Căci *„nu e amintire mai plăcută pentru omul care ajuns la deplină maturitate, se află deja în şcoala esperinţii grele din viaţă, decât retrăirea în timpul tinereţii, când corpul plăpând începe a se desvoltă şi sufletul în nevinovăţia celor mai gingaşe sentimente se ridică peste proza lumii acesteia şi nutrindu-se cu primele ideale şi visuri trăeşte în o lume poetică şi fără de griji. E dulce şi mângăietoare amintirea acelor vremi, fără îndoială însă nu poate fi ceva mai de viuă aducere aminte, decât frumoasa zi a „maturităţii“, căci omul trece atunci peste primul şi cel mai momentuos paş din viaţă, care decide asupra întregului său viitor.“*

O serie de icoane şi nesfârşite scene din viaţa de student îmi treceau pe dinainte.

În sfârşit soseşte ziua de Vineri (28 Iunie)! — un fluerat scurt, un gâfâit profund şi trenul soseşte la gara Blaj. Sentimentele ce m'au cuprins la vederea acestui far luminător, a cărui raze pătrund departe peste marea românismului, la privirea acestor institute măreţe, dovadă a unei culturi vechi şi solide, nu se pot spune. — Eram emoţionat. In aceea zi a fost prima sară de întâlnire la hotel; eram de faţă 16 inşi, jumătate chiar din câţi ar fi putut să se prezinte, căci din 38 tineri câţi absolvasem, pe 5 inşi i-a chemat Dumnezeu la sine.

Bucuria vederii, dorul fierbinte de a ne strânge iarăşi mâna se manifestau prin lacrimile ce străluciau în ochii tuturor.

Cu un viu interes şi cu vădită dragoste frăţască ne întrebam unul pe altul despre multe de toate; iar câte odată întrebarea sau răspunsul erà un adânc oftat .... erau momente de adâncă emoţie sufletească. Iar dacă s'au mai stâmpărat dorul ce ne ardea inimile, înveseliţi şi de o cunună de frumoase dame, soţii de ale colegilor, bucuria a devenit mai tinerească mai ales sub farmecul unei muzici destul de bune. În glume succese, în voe bună, şi cântări frumoase am petrecut până târziu, despărţindu-ne spre a ne odihni de obosala călătoriei.

Sâmbătă la 8 oare a. m. ne-am adunat cu toţii în capela internatului de fetiţe, unde celebrând s. liturgie, fratele P. Muntean, preot în Parţa s'a făcut pomenirea şi a celor repauzaţi. Au urmat apoi vizitele făcute iubiţilor nostri foşti profesori, pe cari spre bucuria noastră a tuturor i-am aflat sănătoşi şi veseli. Am cercetat apoi diferitele institute de educaţie, reamintindu-ne fiecare câte o scenă plăcută, din anii de studenţi.

Ne-am împlinit o datorinţă sfântă, prezentându-ne şi la Escelenţia Sa P. S. D. Mitropolit, descoperindu-i sentimentele noastre de profundă iubire şi alipire către persoana Escel. Sale şi către biserica al cărei cap e. Escelenţia Sa mişcat şi plăcut atins de aceasta îşi exprimă bucuria, că ne-am adus aminte de Blaj şi de institutul din care am ieşit; ne spune să lucrăm fiecare, după împrejurări, spre binele bisericei, a neamului şi spre luminarea poporului român, ne împărtăşeşte apoi binecuvântarea arhierească.

După amiazi în aceeaş zi am fost cu toţii oaspeţii unui coleg de al nostru căsătorit în Blaj; aci primirea prietinească şi vinul bun ne-au procurat momente foarte vesele şi plăcute. Sara la 8 oare a fost banchetul. Erau de faţă P. O. Domni profesori: N. Popescu, Al. Viciu, A. Deac. Oct. Bonfiniu, Iac. Mureşian, I. Fodor, Dr. I. Raţiu, Oct. Prie, Dr. Macaveiu şi noi toţi cari am ţinut de sfântă datorinţă a ne prezentă la convenire după cum promisesem în 1897. Preşedinte al mesei fù proclamat cu multă însufleţire fostul prof declasă iubit Oct. Bonfiniu. Veselia, animaţia şi buna dispoziţie predominau pe toţi. Eram ca o familie număroasă. Iubiţii nostri părinţi cu lacrimi de bucurie priviau la copiii lor, cari urmând şi folosind bine poveţele date de dânşii, s'au ales oameni harnici şi fii folositori bisericei şi neamului.

Nu au lipsit nici toastele, al căror şir l'a început stimatul preşedinte. Dsa în un ton părintesc plin de bunătate îşi exprimă marea bucurie, că ne vede adunaţi aci în număr aşa de frumos. Îşi reaminteşte cu drag despre trecutele vremi, când eram pe băncile şcoalei. Arată cum educaţia şi instrucţia depusă în mânile lor îşi face progresul încet dar sigur; să bucură mult văzând, că sămânţa bună împrăştiată de dânşii, a căzut în pământ roditor aducând fructe însutite, şi termină mulţămind pentru aceasta invitare şi rogându-ne să le păstrăm şi mai departe cu drag amintirea, şi dorind ca după 10 ani să ne vedem iarăş în Blaj cu toţii. Un puternic „să trăiască“ a acoperit sfârşitul toastului, iar ochii tuturor erau lăcrămânzi.

Vorbesc apoi pe rând cu multă însufleţire şi în calde cuvinte prof. A. Deac, A. Viciu şi N. Popescu dorind ca şi pe viitor să întreţinem acea legătură de dragoste între noi, carea ne-a adunat azi aici.

In numele tuturor colegilor se scoală fratele Dr. Aur. Oprea advocat în Orăştie şi cu voace vibrătoare plină de emoţiune — salută cu toată căldura inimei pe iubiţii noştri profesori; mulţămeşte pentru că ne-au onorat cu prezenţa lor la aceasta convenire. Îi asigură, că dragostea faţă de dânşii, câştigată în gimnaziu, nu că s'ar fi micşorat, dar e mai puternică încă, sfaturile bune date nouă de ei, pe cum în trecut, aşa şi în viitor le vom urmà. Ne vom sili să fim spre binele şi folosul neamului şi al bisericei; *şi mai ales, ca pecete a dragostei, ce o nutrim şi acum faţă de măreţele şi noue scumpe aşezăminte de cultură şi creştere din loc, dînsul propune, spre pomenirea acestor zile pentru noi neuitate, să facem o colectă pentru masa studenţilor dela gimn. din Blaj, — şi el cel dintâi, cu ochii udaţi de lacrimi şi cu însufleţirea ce-l caracterizează, promite pentru acest scop 800 Cor.* Cuvintele de încheiere, au fost acoperite de aplause nesfârşite la adresa pretinului Oprea, pe care toţi îl felicită călduros. Se începe îndată o colectă a cărei *rezultat în bani gata e 180 Coroane.* Aceasta faptă m'a îndemnat, şi era aceasta o datorinţă ce mi se impunea, ca despre convenirea noastră să se facă o dare de samă, pentru a fi exemplu la urmaşi. In voe bună, în cântări şi veselie apoi ne-am petrecut până în zori.

Duminecă, după ce am luat la colegul Fl. Domşa o mică gustare, am plecat la Sâncel, invitaţi fiind de prietinul Em. Vlassa, la prânz. Buna primire, amabilitatea Doamnei mame şi a Dşoarei sore, masa bogată şi vinul escelent au făcut ca ziua asta să fie una din cele mai plăcute şi vesele. De aici apoi ne-am întors spre sară la Blaj.

Timpul despărţirei se apropie şi pe fiecare din noi, afacerile ne reclamă acasă. O durere adâncă ne pătrunde, căci trebue să ne despărţim unul de altul.... Cine ştie când ne vom mai vedea.... Dar eram totuşi mângăieţi în parte, în cât am promis că după 10 ani iarăşi să ne întâlnim aci, şi că am putut se jertfim şi noi la rândul nostru cât de puţin din fructul studiului şi a ostănelelor noastre pe altarul culturei şi educaţiei naţionale şi spre binele acelora, cari ne-au urmat şi ne vor urma pe băncile şcoalelor din Blaj. Mângăiaţi şi cu nădejde a revederii peste 10 ani ... ne-am despărţit, ducând în inimi cele mai plăcute şi nesterse amintiri.

Cred, că nu e fără interes să se ştie, cine dintre foştii noştri conşcolari la 1896/7 au luat parte la aceasta întrunire. Las se urmeze aci numele acelora: Dr. Aurel Oprea advocat în Orăştie, Dr. Camil Velican advocat Albajulia, Dr. Ioan Vescan advocat Teaca, George Repede notar jud. Cohalm, P. Muntean preot Parţa, Eug. Muntean Blaj, Nic. Aron Blaj, At. Maxim M. Pócs, Fl. Domşa prof. Blaj. Iacob Domşa Blaj, Dr. Ales Morar adv. Ibaşfalău, Dr. Aur. Sava protopretor Aiud, Dr Cornel Popescu preot Deva, Emil Vlassa Sâncel, Al. P. Sovaroşi preot Gr. Cristur, I. Brenduşan Blaj.

Trebue se spun aci, că colecta deschisă pentru fondul masa studenţilor din Blaj, în acea sară de noi neuitată, am hotărât să se estindă la toţi foştii conşcolari din 1896/7 spre a contribui şi ei ceva spre acest scop nobil. în semn de aducere aminte şi de recunoştinţă către aşezemintele culturale din Blaj. Şi prin aceasta îi şi rog cu toată dragostea pe toţii fraţii, cari nu a contribuit încă, să nu întârzie a trimite pe adresa P. O. D. Oct. Bonfiniu în Blaj, sumele cari vor binevoi; iar despre întreg rezultatul acestei colecte se va da samă după 3 luni, în ziarele româneşti de frunte, numindu-se fie care cu numele şi cu suma dată.

Ajutorul lui Dumnezeu peste acest bun început!

I. Domşa.

REVISTE.

România. Ministrul de interne dl I. Brăţian în înţelegere cu cel de răsboiu dl general Averescu, au numit o comisiune, compusă din un director din minister şi un căpitan, dela statul major, care se ancheteze chipul cum s'au reprimat răscoalele ţărăneşti în diferitele părţi ale ţării.

Comisia aceasta va călători la faţa locului şi va cercetà toate cu cea mai mare severitate.

Din patrie. Ministrul Kossuth a propus în şedinţa de Miercuri a dietei, ca din întreg proiectul de lege pentru pragmatica dela căile ferate să se facă un singur paragraf, în care să legifereză, că toţi funcţionarii dela tren, trebue să ştie limba magiară şi să fie cetăţeni magiari. A cerut apoi mai departe, ca pragmatica de serviciu să se poată pune în praxă pe calea unei ordinaţiuni. Agitaţia în Croaţia continuă. Noul ban Dr. Rakodcay, e întimpinat cu răceală în Agram şi s'a şi făcut o mare demonstraţiune contra lui. Rakodczay a promis deja că va luà măsuri aspre în contra tuturor „ilegalităţilor," dar multă isbândă nu va aveà, căci deputaţii croaţi din dieta ungară nu cedează din pretenziunile naţionale, la spatele lor e tot poporul croat, iar alături cu ei luptă slavii din Austria.

Duminecă în 30 Iuniu a fost o mare adunare socialistă în Budapesta, la carea a fost învitat şi socialistul deputat din Viena, Pernerstorfer. Acesta a ţinut un discurs lung, în care îndeamnă pe socialişti, în specie pe cei germâni din Ungaria, să lupte din toate puterile pentru introducerea votului universal şi pentru câştigarea drepturilor naţionale a popoarelor nemagiare. Discursul lui Pernerstorfer a cauzat mare durere celor dela putere, şi după cum cetim din o foaie, el ar fi fost dat afară din Budapesta.

Noutăţi.

Hymen. *Ioan Isaic,* cler. abs. şi *Drusida T. Blăşian* anunţă căsătoria lor religioasă, care se va celebra la 7 Iulie n. în Biserica parohială din Săcărâmb.

— Dr. Coriolan Steer, advocat în Tăşnad în 30 Iunie a. c. s'a fidanţat cu Dşoara Elena Papp, fica directorului de finanţe Nic. Papp din Oradea-mare.

Dela gimnaziul din Năsăud. La examenul de maturitate, ţinut cu elevii gimnaziali de aci, din 31 cari s'au supus la verbal, au fost clasificaţi cu eminenţă 4, cu bun 5 (2 domnişoare), cu suficient 16, relegaţi la 3 luni 5, la 1 an 1.

Foc în Orade. Ni se comunică din Orade, că Joia trecută a ars turnul dela biserica catedrală şi anume partea de deasupra clopotelor. Clopotele au scăpat, asemenea şi trupul bisericei. Partea aceea a turnului, care a ars, eră în reparare radicală, fiind lemnele putrede.

Vindecarea pelagrei. Dela Bucureşti vine o ştire, care e menită să facă mare svon în lumea ştiinţifică. Se anunţă adecă, că savantul profesor Dr. Victor Babeş, a comunicat în ultima şedinţă a Academiei, că substanţa numită atoxyl, injectată la pelagrou, are rezultate uimitoare. Cum în România sunt la sută o mii pelagroşi, (boală provenită din mancarea din făină de cucuruz stricată), aceasta descoperire la tot cazul va fi primită cu multă bucurie, din partea celor ce vor prosperarea ţărănimei.

Maialul pompierilor. Duminecă în 30 Iuniu n. Reuniunea Pompierilor Voluntari din Blaj şi-a ţinut Petrecerea de vară în grădiua din Veza. Petrecerea a fost foarte bine cercetată, atât de inteligința din Blaj cât şi de meseriaşi. Administraţia locală încă s'a îngrijit pentru reuşita petrecerii, fucunjurându-ne de toate părţile de jendarmi.

Adunări. Societatea pentru fond de teatru îşi va ţinea adunarea generală anul acesta la Cohalm. — Secţiile literare ale Asociaţiunii sunt învitate la şedinţă plenară ordinară pe 14 crt. în Sibiiu.

Aviz. Despărţământul D.-Sân-Mărtin (Dicsőszentmárton) al *„Asociaţiunei pentru literatura şi cultura poporului român"* îşi va ţinea adunarea cercuală provăzută în statutele Asociaţiunei în comuna Basna (Felsőbajom) loc de scaldă, *la 14 Iulie 1907 la oara 2 după amiazi* La care adunare cercuală prin aceasta sunt învitaţi toţi membrii, fundatori, şi pe viaţă, despre teritirul Despărţământului, precum şi toţi iubitorii de cultura şi înaintarea poporului român. Voind a concentra la aceasta adunare cercuală a Despărţământului D.-Sân-Mărtin cât mai mulţi din popor, inteligința noastră română şi cu deosebire toţi aceia cărora li-se va adresa acest „Aviz" sunt rugaţi, ca după putinţă să îndemne şi să aducă din poporeni cât mai mulţi, spre a lua parte la adunare, fiindcă s'a făcut cu îngrijire, ca să se ţină vorbiri pentru ţărani din sfera economiei. *Comitetul cerc. al despărţământului.*

Petreceri Comitetul despărţământului „Tăşnad" al „Asociaţiunei pentru literatura şi cultura poporului român" învită la prima adunare generală împreunată cu dans ce să va ţinea în T.-Sântău la 14 Iulie st. n. a. c.

— Inteligința română din jurul Lechinţei în unire cu Dnii Teologi de Gherla învită la Petrecerea cu dans precedată de concertul corului teologic, ce va aranja în 21 Iulie n. 1907 (a 2-a Duminecă după sf. Petru) în sala încăpătoare nouă „Coroana" din Lechinţa,

Dela Braşov Examenul de maturitate la şcoala comercială ort. a fost amânat pe Septemvrie, de oarece s'a constatat, că unii elevi s'au folosit la scripturistică de mijloace externe nepermise.

Iubileu. Reuniunea română gr.-cat. de cântări din Oraviţa română, de sub conducerea harnicului învăţător Ioan Bogdan, şi-a serbat Duminecă jubileul de 25 ani ai existinţii. La concertul festiv au colaborat 4 coruri străine. Corul reuniunei jubilare a cântat două piese de forţă: Brancoveanul Constantin, cor bărbătesc şi Brumărelul, cor mixt, amândoue compoziţii de a iubitului nostru măiestru Iacob Mureşianu. Succesul a fost splendid.

Gimnaziul din Caransebeş. Cetim în numărul ultim din foaia diecezană următoarele informaţiuni. Ministrul de interne a adus sub Nrii 50032/1907 şi 50033/1907 două decise ministeriale, cari privesc înfiinţarea noului gimnaz în Caransebeş. Intr'un decis să statoreşte numirea noului gimnaz: „Szörényi királyi magyar főgymnázium." Tot odată întăreşte hotărârea reprezentanţei orăşeneşti din Caransebeş, cu care s'a decis predarea fondului şcolar gr.-ort. român de 105.000 cor. spre scopul înfiinţândului „Szörényi kir. magyar főgymnázium"-ului, pe cum şi votarea sumei de 50.000 cor. şi a unui plat din partea oraşului tot spre scopul acesta. Într'una respinge apelaţiunea în contra acestui decis orăşenesc făcută de dnii Dr. Traian I. Bădescu şi Patrichie Drăgălina, în care cereau păstrarea resp. estradarea fondului şcolar gr. ort. român pe seama şcoalei confesionale române din Caransebeş. Celalalt decis ministerial întăreşte hotărârea reprezentanţei Comunităţii de avere, prin cari s'a decis predarea fondului gimnazial român de 100.000 Cor. pe seama „Szörényi kir. magyar főgymnazium". Nimiceşte însă acea parte a hotărârii Comunităţii de avere, în care s'au pus condiţiuni predării fondului gimnazial şi adecă: 1. ca la gimnaz să se creeze catedră pe seama limbei române, care are să fie propusă ca studiu obligat ordinar; 2. ca la gimnaz în ce priveste primirea elevilor, fiii grănicerilor să aibă prioritate. Va face însă dispoziţe ministrul, ca şi limba română să fie prin cineva propusă.

Mulţumită publică. Subscrisul vă rog a înregistra în preţuita „Unire", că vrednicul nostru preot M. O. Teodor Duşa a donat pe sama bibliotecei parohiale din loc următoarele opuri: Biblia, tipărită la an. 1793—5. în Blaj. Istoria legii vechi, tom. I. Dr. V. Szmigelszki. Istoria legii noauă tom. II. de Dr. V. Szmigelszki. Viaţa sfinţilor, de Tit Budu. Predici funebrali, de Tit Budu. Tipic preoţesc şi bisericesc, de Tit Budu. Jertfa creştinilor de Dr. Szmigelszki. Predici pentru Dumineci t. II., de Vasile Criste. Poesii funebrali, Coarda inimei şi Nu mă uita. Ierarhia bisericei, de Boroş. Predicile lui P. Maior. edate de Dr. Băianu tom. II. Mântuieşteţi sufletul. Istoria bisericească mică de Dr. Grama. Istoria pentru începutul rom. în Dacia, de Petru Maior. Psihologia empirică. de Popescu. Medicina poporală, de Severin. Dicţionar maghiar—român mare de G. Bariţ. Apostolul. Psaltire mare şi Psaltire mică de Sibiiu, cari preţuesc peste 100 coroane şi din cari mulţi preoţi şi mireni vor puteà trage nutremânt sufletesc. Fapta bună să laudă de sine numai să cearcă imitatori. Pătrângeni, la 3 Iuliu 1907. *Iacob Groza,* cantor şi curator II.

Necrolog. † *Ioan Pantea,* vice-protopopul Pogăcelei, paroh în Riciul-de-câmpie a repauzat la 3 crt. în al 67 an al etăţii şi 37 al preoţiei şi căsătoriei. Trimitem condolinţe sincere.

Odihneascâ în pace!

ACATISTUL MIC,
sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni cătră Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fii.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 8

Caesarul își rupse numai decât cununa de lauri, aruncă harpa, și dând un țipet de durere se depărtă, lăsând în voia celoraralți de a-și petrece mai departe, sau de a lua și ei parte la durerea lui.

Era un actor dibaci. Scena lăsă o impresie adâncă asupra celor de față, și chiar mulți din aceia, cari cunoșteau relația dintre Nero și mamă-sa, rămaseră pe o clipă la îndoială. In câteva momente orgia se curmă; toată lumea să grăbia să se alăture jalei Caesarului.

Nero, retrăgându-se, chemă la sine pe Anicetus.

Acesta apăru zimbitor, conștiu de îndeplinirea ticăloșiei, ce i-se încredințase.

— Ți-ai împlinit bine misiunea — îi zise Nero — chiar acum aflu dela un crainic, că mama a scăpat teafără și că se odihnește în vila ei de pe țermul lacului.

— Impărate, aceasta e cu neputință. Am văzut cu ochii mei, cum un vâslaș i-a sfărmat țasta, pe când i-a striga desnădăjduită: »Scăpați-me, eu sânt Agrippina!«

— Știu, dar aceea nu era Agrippina, ci Acerronia.

— Cu neputință, împărate, cu neputință!

— Și totuș așa este. Nunțiul care mi-a adus vestea, e în camera de alături.

— Ce poruncești dar, împărate?

— Pot conta eu la tine?

— Viața mea e a Caesarului.

— Ei bine, ascunde-te după această perdea și apari iarăș când te voi chema, deține-l pe acela, cu care voi vorbi, și spune, că ai văzut, cum el atentase la viața mea.

In curând apăru crainicul Agrippinei, care descrise amănuntele catastrofei.

Nero simulă groază la început, pe urmă când veni vorbă de scăparea norocoasă a Agrippinei, fățări mare bucurie.

— Așadar divina Arippina trăește încă și se află în vila de lângă lac?

— Da, răspunse nunțiul, închinându-se.

Atât voia să știe.

Când se încredințase, că mamă-sa trăiește și când știa cu siguranță, că unde e, hotări numai decât

Se ridică încetinel, și fără să zică o vorcă, aruncă un pumnal la picioarele crainicului, apoi începu să strige:

— Anicetus, Anicetus! Ajutor!

Acesta năvăli numai decât însoțit de pretorieni și străpunseră pe bietul crainic surprins, care plăti cu viața lui vestea bună ce o adusese Caesarului.

In curând palatul întreg știea, că Agrippina angajase un asasin în potriva Caesarului, dar Anicetus îl suprinsese de cu vreme — și asasinul și-a luat pedeapsa după vrednicie.

XII.

Agrippina reușise se înoate până aproape de țerm, dar aci puterile o părăsiră. Din norocire luntrașii, cari erau postați aci, o scoaseră la țerm. In clipa aceea, Agrippina întrebă de Acte, dacă va putea ajunge țermul, fără nici un ajutor. Ea știea foarte bine, că Caesarul are s'o persecute și de aci încolo, și nu voia ca Acte să ajungă și ea victima mâniei lui. Copila era neclintită în hotărîrea ei de a rămânea alături de Agrippina, mai ales când află că Caesarul o persecută.

Agrippina însă îi demândă să o lase singură, promițîndu-i să o avizeze, îndată-ce soartea i-se va întoarce în spre bine.

Acte, neavând încătrău înota singură spre țerm, în vreme-ce Agrippina se refugie pe o barcă de a pescarilor.

Ajungând în vilă, chemă numai decât de sclavul Agerinus, singurul om, în care avea puțină încredere.

Incă nu era pe deplin convinsă, dacă era vorbă de un atentat și află de cuviință să avizeze pe fiul său, că scăpase în pace.

In aceeaș vreme mulținea adunată în fața vilei, erupse în ovațiuni și rugăciuni de mulțămită, pentru, scăparea norocoasă a mamei Caesarului.

Agrippina nu se prea bucură de ovațiunile aceste, cari puteau se fie interpretate cu totul altfel în Roma.

Stete tolănită multă vreme ascultând zgomotul, când deodată abservă că gălăgia amuți fără veste și toarțele se stinseră și ele.

S'auzia abia un murmus năbușit.

Agrippina începu să asculte. Ce înseamnă schimbarea aceasta atât de neașteptată? Presimțirea îi spunea lucruri îngrozitoare. Sciavul trimis cu vest eala Nero-Agerinus — nu se înapoiasă încă, ceea-ce numai așa e cu putință, că i-se întimplase vre-o nenorocire.

Înțelese instinctiv că tăcerea mulțimei are o însemnătate mai profundă.

In curând auzi zgomot de pași, zăngănit de arme; i-se păru că aude în vestibul chiar glasuri cunoscute de a pretorienilor.

Glasurile și zângănitul de arme se auziau din ce în ce mai distinct în vreme-ce Agrippina aștepta palidă ca moartea, tremurând în tot trupul.

Când zgomotul se auzi de tot aproape, Agrippina scoasă din minți, se aruncă în genunchi, voind să strige. Dar nu mai avu putere, și cum nu mai avea nici speranță de scăpare, căzu leșinată între perne.

Ușa se deschise și pretorienii Caesarului întrară, în frunte cu Anicetus.

Agrippina, adunându-și toate puterile se ridică, zicându-i:

— Dacă ai venit ca nunțiu al Caesarului, spune-i stăpânului tău, că cea mai umilită slugă a lui îi trimite omagiile sale; iar dacă ai venit ca gâde, fă-ți daioria cât de în grabă!

Mama Caesarului sta înmărmurită și când văzu, că Anicetus esitează, ii strigă încă odată:

— Sfârsește odată! — Blăstăm asupra trupului meu!

Anicetus o străpunse — și după două trei svârcoliri mama Caesarului era moartă, blăstămându-se și în clipele din urmă pentru-că născuse pe Nero.

* * *

Când Acte se despărți de Agrippina, își luă drumul în spre țermul mai puțin populat al orașului Baiae. Ajunse la țerm istovită cu desăvârșire și căzu leșinată în nisipul litoralului.

A zăcut multă vreme așa în neștire, iar când își deschise ochii se pomeni în brațele unui bătrân, cu privirea așa de blândă.

Era în zori de zi, și cu toate aceste fața bătrânului se vedea destul de deslușit.

Îi vorbia blând și dulce și părea a fi din familie de frunte, căci la cap avea o frumoasă verigă de aur.

— Tată — îi zise Acte — cine ești tu, căruia îi datoresc mântuirea mea?

— Sunt Paul — răspunsă bătrânul.

— Și ce ești tu?

— Sânt un apostol alui Isus Hristos.

— Nu înțeleg. Cine e acel Isus Hristos? Ce va să zică Apostol? Ești preot fără îndoială și totuș te numești apostol? Privirea ta e așa de blândă însă, încât bucuros te însoțesc, ori unde m'ai duce.

La un semn al bătrânului, Acte se ridică și plecă cu el la drum.

XIII.

Nero petrecu o noapte de groază.

Îi era teamă, că Anicetus nu va mai afla pe mamă-sa în vila de pe țermul lacului lucrinic. In viziunile lui înspăimântătoare, vedea cum mamă-sa năvălește în fața mulțimei înfuriate, care cerea detronarea lui. O vedea în senat acuzându-l de atentatul vasfrângerei.

Și vedea cum senatul îl condamnă la moarte....

Știea bine cât de mult îi va fi potrivnică mamă-sa, după-ce știea câte făcuse mai nainte în favorul său.

In zori de zi sosi trimisul lui Anicetus vestindu-i săvârșirea groaznicei crime. Nero isbucni într'un strigăt de bucurie, esclamând:

— Abia de aci încolo sânt cu adevărat împărat!

Totuș ținu seamă, să seducă opinia publică. Lăți pretutindeni faima, că Agerinus, trimisul Agrippinei, sub pretextul că aduce știri nouă, s'a strecorat în apropierea divinului Caesar, cu gândul să-l omoare. Vitejia lui Anicetus și a pretorienilor însă a zădărnicit acest atentat, iar Agrippina, după-ce află că planul ei nu isbutise, temându-se de urmări, s'a sinucis.

Lățiră faima, că Agrippina încă mai de mult era contrară stăpânirii Caesarului, și că avea de gând să înfrângă autoritatea senatului și aceea a drepturilor cetățănești, în caz că reușia să pună mâna pe frânele cârmuirii. Și o mulțime de bărbați distinși fură exilați, suspicionați cu complicitatea în acest complot politic... Iar ca să dea o mai mare importanță acestui act, Nero revocă pe toți exilații celor zece ani din urmă.

Cetățenii, cu toate că primiră cu oarecari rezerve știrile aceste, totuș se bucurară la gândul că au scăpat de un dușman ima-

ginar, tainic și puternic. Nero văzând că poporul trece așa de ușor peste cele întâmplate, nu uită, ca un bun actor ce era, să joace până în sfârșit rolul fiului adânc mâhnit și încercat. Își curăți fața de sulimanul roșu, depuse cununa de lauri, își stâlci părul, care îi atârna în bucle bogate și luă o mantă de coloare neagră. Umbla ziua întreagă cu o mutră adânc mâhnită, îngrijându-se, ca chiar cel din urmă sclav încă să se poată convinge de durerea ce-l stăpânia. Și pentru ca comedia să fie desăvârșită căută în nisipul litoralului urmele mamei sale; vizită chiar vila lucrinică spre a vedea pentru cea din urmă oară pe mamă-sa, în realitate pentru a se convinge, dacă Anicetus își plinise aievea misiunea.

Singur Sporus îl însoțise în drumul acesta și astfel singur el a putut vedea pe buzele lui Nero zimbetul acela mișelesc, la cugetul că mamă-sa n'avea să-l mai conturbe în stăpânire.

Tronul era acum al lui singur.

XIV.

Paul și Acte mergeau tăcuți alături, în vreme în fața lor se deslușiau, în rumenirea zorilor, conturele orașului Misenum, în apropiere de Bajae. Ajungând în oraș, fură întimpinați cu multă reverință chiar dela cea dintâi casă. Toți vorbiau cu Paul ascultându-i fie-care cuvânt cu cea mai mare evlavie.

Ascultarea aceasta era deosebită de a sclavilor și se asemăna ascultării fiilor către părinții lor și a ucenicilor către învățătorul lor.

Acte îl însoția acum încrezătoare, ca și când ar însoți un părinte.

Intrând într'o casă, Acte se simți zdrobită și se culcă numai decât în vreme ce Paul veghia la căpătâiul ei.

Când se pomeni îi întinse mâna, întrebându-l cu un zimbet dureros:

— Unde sântem?

— In Misenum, copila mea, aproape de Bajae, locul de distracție al Caesarului.

La cuvintele aceste Acte rămase ca încremenită. Paul văzind-o astfel o întrebă de nou:

— Simțești ceva durere?

— Nu — răspunse copila — ci sânt îndrăgită.

Tăcură un restimp, pe urmă Paul reîncepu vorba:

— Și ce dorești tu acum, copila mea?

— Du-me, părinte, într'un loc singuratic, unde să mă pot gândi în tăcere la el, și să-mi pot descărca durerea în lacrimi.

— Ești destul de odihnită ca să vii cu mine?

— Da, tată! Să mergem.

— Ei bine. Așteaptă până la noapte, căci noi numai noaptea cutezăm a porni la drum. Dar spune nu ți-e groază de o cale mai îndelungată, căci pari încă așa de obosită?

— Nu, părinte! In țara mea fetele sunt obicinuite cu drumuri cât de mari.

Bătrânul se întoarse spre bărbatul, care întrase, zicându-i.

— Timoteu, vezi de-mi chiamă pe Sila.

Pescarul Timoteu eși din casă, luă o rudă lungă și o implântă în fața casei atârnând de ea mantua neagră a lui Paul. Era un semnal, acesta, căci în curând se vedea un bărbat coborând în goană coasta dealului din față, grăbind spre casa lui Timoteu. In curând noul sosit se află în fața lui Paul. Purta un turban uriaș, coloarea lui arămie și statura înaltă, denorau obârșia lui arabă. El se apropie respectuos de moșneag, salutându-l într'o limbă neînțeleasă. Schimbară câteva vorbe, apoi Sila își strinse mai tare curelele sandalelor, își încinse mijlocul cu brâul și luându-și toiagul de drum, îngenunchie în fața lui Paul, primind cu capul plecat și cu mânile încrucișate binecuvântarea acestuia. Apoi ridicându-se, se depărtă.

Acte privi cu uimire la Paul.

Cine era omul acesta, care știa să demânde atât de blând și atât de hotărit în aceeaș vreme? Cuvintele lui erau ascultate cu sfințenie, deși hainele lui erau aproape numai zdrențe.

Își amintia ce deosebire grozavă e între umilirea slugarnică din curtea lui Nero și între ascultarea respectuoasă de aici.

Fără să vrea își imagină că Paul e nu domn puternic și, urmând exemplul celoralalți, se lăsă și ea în genunchi și împreunându-și mânile spre rugăciune, îi zise:

— Doamne, spune cine ești tu, căci toată lumea te ascultă, fără să se teamă de tine?

— Ți-am mai spus odată — sânt Paul, unul din Apostolii lui Isus Hristos.

— Și ce va să zică: apostol? E retor ca Demosthene seau înțelept ca Seneca? Cum îndupleci pe oameni la ascultare?

— Copilă, eu nu înduplec pe oameni la ascultare și nu-i induplec să asculte de mine... Eu vestesc învățătura Dumnezeului celui adevărat și am venit să spun oamenilor, că ei nu mai sânt sclavi, ci liberi; că Caesarul, consulii, cerșitorii și sclavii sânt cu toții creaturile lui Dumnezeu și va veni ziua când stăpânul tuturor va judeca cu aceeaș dreaptă măsură pe toți oamenii din lume, fie el născut în coliba pescarului, fie în palatul de pe Palatin al Caesarului...

— Nu înțeleg... nu înțeleg, zise Acte, măcar că și tu vorbești grecește, întocmai ca și mine.

— Da, știu bine grecește,.. am fost în Athena și în Corint.

— În Corint? Și când ai fost acolo?

— Înainte cu cinci ani.

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

„Semănătorul", revistă literară. Anul VI. Nr. 23. cu următorul sumar: Adina Gr. Olănescu, Cugetări (dintr'un manuscript postum). D. Anghel, Duminică (poezie). — Maria Pamfilie-Măcin, Înfrățire (povestire). — Adriana Gheorghiu-Buzoianu, Moartea lui Crist (poezie, după Leconte de Lisle). — I. Borcea, Cântecul vântului (poezie, după E. Mörike). I. U. Soricu, Cântec de Mai. — G. Murgoci, O călătorie prin stepa rusească: II. Prin Basarabia. — I. Scurtu, Cronică.

„Luceafărul", Nr. 11 cu următorul sumar: G. Murnu, Monumente antice din Roma. P. Dulfu, Tocmeala (poezie). — Al. Ciura, Aduceri aminte. — *** Din popor (poezie). Z. Bârsan, Un vis (poezie). — I. Constantinescu, Din lumea celor mici. — I. Borcea, Ifigenia în Taurida de Goethe. (Actul III. Scena III). — M. Cuntan, Frați de cruce. Dări de samă: Omer: Iliada, Episcopul Atanasie al Râmnicului. — Cronică: Domnii petrec, Fum, Un turneu de teatru, Hermania, Știri — Ilustrațiuni: Vederi din Capitolul din Roma, Satirul în odihnă după Praxitele, Venera capitolină, Lupoaica cu Romulus și Remus.

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

***Hipnotism și Spiritism** de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil- + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

CONCURS.

Pentru ocuparea postului al 4-lea de învățător, devenit vacant prin pensionare — la școala conf. gr. cat. din Maieru (Májér) se escrie concurs cu terminul până la 1 August 1907 st. n. inclusive pe lângă următoarele emolumente:

1. Salar 600 cor.
2. Ca relut de cuartir și grădină 80 cor. și
3. Cuincuinalele prescrise de lege.

Petenții au să-și înainteze suplicele cu toate documentele prescrise de lege la subscrisul presidiu.

Presidiul senatului școal. conf. gr. cat.

Maier, la 24 Iuniu 1907.

Președinte: **Ieronim Groze,** preot gr. cat.

Notar: **Ioan Barna,** învățător.

(21) 1—1

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . 6 cor.
legat . . . . . 9 „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . 5 cor.
legat . . . . . 8 „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

Sosirea		Plecarea dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·55	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	3·1
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·33
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun şi mai ieftin este în folosinţă „Peronospinul“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fieştecare proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuinţarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase şi astfel roada de vin mai bogată. Experienţa a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzeşte peste măsură frunzele şi prin asta abstrage din puterea şi sucul viţei, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face viţa mai plină de viaţă şi mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosinţă cu rezultate foarte favorabile. Preţul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianţii căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrăşarea vitelor cornute, porcilor şi a cailor. Vacile dau prin întrebuinţarea pravului acestuia lapte mai mult şi mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuinţă acest prav de îngrăşare, căci prin acesta să ureă valoarea — adecă preţul vitelor, porcilor şi a cailor. — Preţul este 60 fileri.

Moartea cloţanilor şi a şoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Preţul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuinţarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar şi în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puţin. — Preţul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Ştiut este că vitele şi porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reţinuţi în îngrăşarea şi desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică preţul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuinţeze această unsoare — a cărei preţ e 20 şi 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului şi a diferitelor liqueruri. Cine voieşte a-şi prepară rum şi liqueruri foarte bune şi ieftine, să întrebuinţeze aceste extracte. Preţul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preţ să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, şi altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 9—10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piaţa şcoalei 41.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (8) 51—52

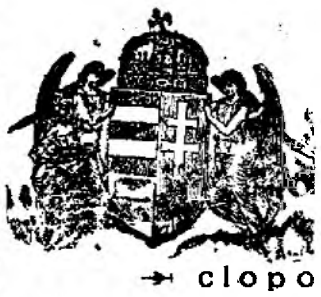

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (7) 51—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 fre., ½ an 9 fre., ¼ an 4 fre. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Foaie bisericească-politică.

Inserțiunile,
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei"
în
Blaj

Anul XVII. Blaj, 13 Iuliu 1907 Numărul 27.

1907 JUL 14.
Sz. kcs.

ÎNTÂIA SUTĂ.

Duminecă la 1 Iulie v. se împlinesc o sută ani, de când fericitul Episcop al Făgărașului Ioan Bob, a instalat în catedrala din Blaj, pe cei dintâi membri ai Capitulului întemeiat de el.

De abia trecuse o altă sută, dela reîntoarcerea în legătura de dragoste cu Scaunul sf. Petru, și sub căldura noului spirit, ce pornia dela Roma, o viață mai vioie și mai puternică, începù să pulseze în organismul bisericei unite.

De abia șezuseră șasă Episcopi pe strălucitul scaun de conducători ai bisericei române unite, și deja numele lor se vestisă în toate părțile, deja tinera biserică își avea martirii ei.

Nu trecuse vreme îndelungată, decând osămintele neuitatului Inocențiu Klein, se așezară spre repaus în locul de esil, departe de fiii săi sufletești, pentru binele cărora trebuì să iele toiagul de pribeag. Erau încă proaspete în mințile credincioșilor faptele pline de evlavie și sfințenia vieții dusă de Vlădica Petru Pavel Aron și nu se uitaseră suferințele îndurate de Gregoriu Maior, când împăratul Iosif II. numì de vlădică a Făgărașului pe vestitul de cruțător protopop Ioan Bob de Capolnoc-Mănăștur. Mai mult de 46 ani conduse acest Arhiereu soartea diecesei Făgărașului, luptând din răsputeri pentru dobândirea de drepturi și favoruri pentru biserica sa. Se convinse însă în sfârșit, că nime nu poate să te ajute așa bine, de cum te poți însu-ți ajuta; și atunci grija sa de căpetenie fù să adune bani, să strângă cât de multă avere, pe care apoi să o folosească pentru ridicarea bisericei și neamului.

Și Dumnezeu i-a ajutat!

În Faur 1807 Episcopul ajunge să-și poată realizà una dintre celea mai intime dorințe ale sale. El înaintează domnitorului literile fundaționale pentru instituirea unui Capitul de 7 membri, de a căror subsistință s'a îngrijit el, cumpărându-le locuințe corăspunzătoare și dându-le plată din fundațiunea sa.

Impăratul Francisc I. salută cu bucurie acest plan al Episcopului Bob și în luna următoare îi retrimite literile fundaționale aprobate, așa cât Episcopul, care își avea deja alese persoanele pentru noua instituțiune, putù să-i și instaleze în curând, în prezența unui comisar guvernial. În Decemvrie aceluiaș an, Papa Piu VII. prin bulla „Apostolatus Officium", confirmă instituirea Capitulului.

Azi, când sărbătorim în inimile noastre aniversarea unui veac dela înființarea Capitulului, nu putem în de ajuns aduce laudele noastre înțeleptului Arhiereu, care, prin înființarea acestei corporațiuni bisericești, a dat prilej clerului secular să facă progrese mari pe terenul științelor, așa cât în șirul bărbaților vrednici, cari au fost chemați să ocupe loc în Capitul. foarte adese întâlnim persoane ilustre, scriitori distinși, lucrători neobosiți, cari au ridicat foarte mult nimbul poporului românesc și a bisericei unite. Ceea ce aflăm la ei, e sentimentul foarte desvoltat al dragostei față de cei lipsiți, căci, aproape fiecare din ei, a lăsat la moartea sa fundațiuni pentru ajutorarea tinerilor, cari fac spor la învățătură.

Episcopul Bob prin înființarea acestei corporațiuni, voia să aivă lângă sine un ajutor în guvernarea bisericei, în locul călugărilor bazilitani, cari, prin împrejurarea, că erau și puțini și ocupați cu instruarea tinerimei dela școalele din Blaj, nu-și puteau îndeplinì cum se cuvine această datorință. Bob a obligat pe membrii Capitulului său: să facă visitații canonice prin anumite părți ale diecesei, — să predice cuvântul lui Dumnezeu în biserica catedrală, să asculte mărturisirile credincioșilor și să celebreze an de an un anumit număr de liturgii pentru fundator.

Mai târziu, când Capitulul fù completat la 10, prin numirea alor 3 canonici de fundațiune regească, și ridicat la demnitatea de Capitul mitropolitan, s'a pregătit o constituțiune a Capitulului, aprobată de Mitropolitul Vancea, și Sfinția Sa Pontificele Leo XIII. în care se înmulțesc și schimbă obligațiunile canonicilor, dându-li-se feliurite agende, ca funcționari bisericești, asesori consistoriali, asesori la diferite comisiuni, administratori ai fundațiunilor bisericești și revisori ai averilor bisericilor și școalelor din Arhidieceză.

Astfel această instituțiune deja în primul veac al ființii sale a ajuns la o importanță mare și respectabilă în sinul bisericei noastre. Ajute Dumnezău, ca și de aci înainte ea să continue a fi cel mai sincer și credincios consiliar și sfătuitor a Mitropolitului în conducerea Arhidiecezei și a Provinciei mitropolitane, apărând cu jalusie biserica, instituțiile ei și neamul nostru întreg, contra primejdiilor de tot soiul, ce se îngrămădesc de asupra capului nostru!

Membrii capitulari, dela început până azi.

1. **Demetriu Caian sen.**, cel dintâiu prepozit capitular. A făcut teologia la Viena. Preot la Roșia montană, paroh și protopop în Oșorheiu, apoi la Blaj, prefect al Tipografiei, notar consistorial și profesor la seminar. A fost canonic 14 ani. A lăsat o fundațiune votivală.

2. **Avram Meheși**, a învățat la Academia iesuiților din Cluj, fost paroh și protopop la Gherla și Cluj-Mănăștur, a funcționat 2 ani în calitate de canonic lector. A lăsat o fundațiune de liturgii pentru preotul din Mănăștur.

3. **Ioan Para**, a făcut studiile teologice la Viena, fost capelan castrens, protopop al Năsăudului și vicar al Rodnei și mai târziu al Făgărașului, 2 ani a servit ca primul canonic cantor.

4. **Basiliu Filipan.** A făcut teologia la Agria, fost prefect de studii în seminarul din Lemberg, unde a fost promovat de doctor în teologie. A propus ca profesor în seminarul din Blaj, paroh în Lăpuşul rom. şi Chiciud, protopop al Buzei şi Făgăgăului, mai târziu, canonic custode, prepozit şi vicar capitular, 25 ani a fost în capitul. A lăsat o fundaţiune votivală mare.

5. **Ioan Nobili.** A ascultat teologia la Viena, a fost rector al seminariului din Blaj, protopop al Sibiiului, capelan castrens, protopop al Tâşnadului şi Sărvaşului, mai apoi al Blajului şi întâiul canonic şcolastic. A fost 17 ani membru capitular, a lăsat o fundaţie votivală pentru preoţii din Jibot şi Balomir.

6. **Demetriu Vaida.** Teologia a ascultat-o la Pojon, fost profesor la gimnaz, paroh în Gherla şi protopop la Cluj, şi apoi canonic, în care calitate a servit 11 ani.

7. **Demetriu Caian jun.** Teolog de Viena, profesor de teologie, prefect şi apoi rector la seminar, secretar episcopesc şi vicar capitular. A fost primul canonic teolog şi a stat în capitul 25 ani.

8. **Teodor Pop,** teolog de Viena, profesor şi prefect la seminarul din Blaj, a servit în capitul 26 ani, fiind numit canonic în vrâsta de 27 ani. Fost candidat de episcop după Bob. A lăsat o fundaţiune votivală.

9. **Gavril Stoica,** a ascultat teologia la Pojon, a fost profesor gimnazial, apoi protopop la Bálványos-Várolya, de aci la Sic şi apoi la Jucul inf. A fost şi el 27 ani în capitul. A lăsat o fundaţiune votivală pentru preotul din Milăşel, locul natal.

10. **Ioan Leményi,** a ascultat filozofia şi jura la Cluj, teologia la Blaj şi Orade, fost profesor la Blaj, protopop la Cluj. La 1819 a fost ales canonic şi la 1832 episcop.

11. **Simeon Crainic,** fost teolog la Blaj, protopop la Albajulia, la 1823 numit canonic. A stat în Capitul 32 ani. A lăsat o fundaţiune pentru preoţi şi învăţători.

12. **Basiliu Raţiu,** a ascultat filosofia la Cluj, teologia la Blaj şi Viena. Profesor la seminar, paroh la M.-Uioara, protopop al Turdei şi la 1824 canonic, în care slujbă a stat 46 ani.

13. **Ioan Nemeş.** A ascultat filozofia la Lemberg şi teologia la Blaj, profesor la Blaj, capelan castrens, secretar episcopesc, paroh în Cluj, vicar la Năsăud, apoi canonic şi director gimnazial. A stat în capitul 7 ani.

14. **Constantin Alutan,** teolog de Viena, profesor la Blaj şi apoi vicar al Făgăraşului şi Săcuimei. La 1834 a fost numit canonic, în care calitate a servit 34 ani. A lăsat fundaţiune pentru liturgii şi stipendii la studenţi.

15. **Ştefan Boeriu,** teolog de Blaj, profesor gimnazial, paroh şi protopop la Abósfalva şi Odorheiu. La 1834 a fost ales canonic, în care slujbă a fost 27 ani. A lăsat fundaţiune votivală.

16. **Isidor Albini,** a absolvat teologia la Blaj, fost profesor la gimnaz şi seminar, protopop al Cutului, prefect al Tipografiei, apoi vicar al Silvaniei, în care calitate a fost candidat de episcop, după moartea lui Bob. La 1835 ales canonic, mort după 8 ani.

17. **Ioan Barna,** a absolvat teologia la Blaj, profesor, protopop la Vereşmort, la 1837 ales canonic, în care calitate a stat 13 ani.

18. **Arseniu Popoviciu,** de asemenea a absolvat teologia la Blaj, fost profesor, cooperator în Cluj, paroh în Kis-Aranyos şi protopop al Turdei. A fost ales canonic la 1840, după 5 ani însă a murit.

19. **Timoteu Cipariu,** a absolvat teologia la Blaj, fost profesor de gimnaz şi teologie şi prefect la Seminar. A fost ales director gimnazial, preşedinte al Asociaţiunii pentru literatura şi cultura poporului român, membru al Academiei române dela înfiinţarea ei, apoi vicepreşedinte, deputat în dieta transilvană şi unul din notarii marei adunări naţionale din 1848. Cipariu a fost unul dintre cei mai învăţaţi bărbaţi ai Românilor, a publicat o mulţime de scrieri, ales din domeniul limbistic. A fost 42 ani canonic, şi a fost candidat în locul al doilea la scaunul mitropolitan după moartea mitropolitului Şuluţ. Fundaţiunea lăsată de el trece peste 60 mii coroane.

20. **Teodor Şereni,** a absolvat teologia la Blaj, fost profesor de gimnaz şi teologie, arhivar şi notar consistorial şi secretar episcopesc, mai târziu vicar al Făgăraşului. Canonic a fost ales la 1845, fiind în această demnitate 18 ani.

21. **Constantin Papfalvi,** a absolvat teologia la Blaj, a fost profesor la gimnas, paroh în Hunedoara şi vicar al Haţegului. La 1851 a fost ales canonic şi a trăit încă 42 ani în aceasta vrednicie. Fundaţia lăsată de el se urcă la 60 mii cor. Şi el a fost candidat la scaunul mitropolitan.

22. **Ioan Fekete Negruţiu,** a absolvat teologia la Blaj, profesor de gimnas, apoi paroh şi protopop la Cluj. La 1862 ales canonic, a funcţionat ca secretar arhiepiscopesc, director la norme şi protopop la Blaj. A fost deputat la dieta transilvană şi la senatul imperial. După 26 ani de canonicie a murit, lăsând o fundaţie, care azi s'a ridicat la 11 mii coroane.

23. **Ioan Chirilă,** a absolvat teologia la Blaj, unde a fost şi născut. A funcţionat ca profesor la gimnaz, cooperator la Blaj, paroh şi protopop în Săcărâmb şi vicar la Făgăraş. La 1862 a fost ales de canonic şi a stat în această demnitate 17 ani. A lăsat o fundaţiune de stipendii, care azi trece peste 14 mii coroane.

24. **Grigoriu Mihali,** a studiat teologia la Blaj şi Viena, a fost profesor, cooperator la Zlagna apoi protopop al Roşiei montane. Numit canonic la 1862 ca unul dintre cei dintâi canonici de fundaţiune regească. A murit după 10 ani.

25. **Antoniu Vestemian,** a absolvat teologia la Blaj, fost preot în Veştem, paroh în Sibiiu şi profesor de limba română la gimnaziul de stat. Numit canonic regesc la 1865, apoi profesor şi rector la seminar şi secretar mitropolitan. A fost canonic 25 ani. La 1852 decorat cu crucea de argint pentru merite.

26. **Elie Vlassa,** a făcut teologia la Blaj, a fost profesor la gimnaz, prefect la Seminar, paroh în Vereşmort, protopop al Arieşului şi mai târziu al Turdei. A fost numit canonic la 1862, şi a stat în această demnitate 34 ani. A lăsat o fundaţiune de stipendii de peste 5 mii coroane.

27. **Ştefan Manfi,** a absolvat teologia la Blaj, a funcţionat la oficiul arhidiecezan, ca arhivar şi notar consistorial şi mai târziu ca paroh al Blajului. A fost ales canonic la 1869, şi a trăit încă 17 ani.

28. **Ioan Pamfilie,** a studiat teologia la Viena, a fost prefect şi profesor la seminar, director al cancelariei mitrop. apoi paroh şi protopop al Clujului. Din 1869—1877 adecă abia 8 ani a fost canonic.

29. **Ioan Antonelli,** a absolvat teologia la Blaj, a fost profesor la Blaj protopop al Turdei şi vicar al Făgăraşului şi Săcuimei. Decorat cu crucea de argint pentru merite şi cu ordul rusesc sf. Ana. A fost ales deputat la Cluj şi Pesta. Ales canonic la 1872. A fost director gimnazial. Mort după 16 ani.

30. **Leonţiu Leontean,** a ascultat teologia la Blaj, fost profesor şi catehet, apoi cooperator la Vereşmort şi protopop la Uioara. Numit canonic la 1872, a stat în aceasta demnitate 16 ani.

31. **Ioan M. Moldovan,** a ascultat teologia la Pesta, Viena şi Blaj. A fost profesor la teologie şi gimnaz. Ales canonic la 1879, a fost director gimnazial, preşedinte al Asociaţiunii, membru al Academiei române; după moartea mitropolitului Vancea, a fost candidat la scaunul mitropolitan. Actual *preposit şi vicar general arhiepiscopesc.* A scris feliurite manuale de şcoale şi scrieri din domeniul istoriei bisericei române unite.

32. **Dr. Ioan Raţiu,** a absolvat teologia la Viena, unde a fost promovat şi de doctor în teologie. A fost profesor şi rector seminarial, apoi secretar mitropolitan. Ales canonic la 1879, a murit după 21 ani. A scris mai multe opuri teologice.

33. **Alesandru Micu,** a ascultat teologia la Blaj şi Viena, fost profesor la seminar şi gimnaz, apoi vicar la Făgăraş. Ales canonic la 1887, a fost şi director la gimnaz. Mort după 8 ani. A lăsat o fundaţiune de stipendii, care azi trece peste 9 mii coroane

34. **Simeon P. Mateiu,** a absolvat teologia la Blaj, a funcţionat vreme îndelungată la oficiul arhidiecezan trecând prin toate slujbele. Ales canonic la 1888, a fost numit rector seminarial. Actual *canonic lector.*

35. **Iosif Hossu,** a absolvat teologia la Blaj, a fost paroh la Turda veche, apoi profesor de gimnaz la Blaj. La 1888 a fost numit canonic, şi apoi director gimnazial. A publicat mai multe manuale şcolastice. Actual *canonic penitenţiar.*

36. **Gavril Pop,** a absolvat teologia la Blaj, fost profesor la seminarul teologic, apoi protopop la Cluj. Ales canonic la 1889, a publicat mai multe scrieri mai ales teologice. A fost şi rector seminarial. Actual *canonic cantor.*

37. **Dr. Alesandru Grama,** a absolvat teologia la Blaj şi a luat doctoratul la Viena. A fost profesor la gimnaz, seminar, prefect de studii şi întâiul rector al internatului de băieţi. Ales canonic la 1889. A fost rector la seminar, redactor la „Foaia bisericească" şi unul din întemeietorii şi colaboratorii „Unirei." A scris mai multe opuri din domeniul teologic. Mort după 7 ani de canonicie.

38. **Dr. Augustin Bunea,** a absolvat teologia la Roma, unde a luat şi doctoratul în teologie. A fost profesor la gimnaz şi teologie şi prefect la seminarul băieţilor şi teologilor. A ocupat toate slujbele Oficiului Arhidiecezan. Ales canonic la 1895. Scriitor bisericesc, membru corespondent al Academiei române. Actual *canonic custode* şi administrator al dominiilor fundaţionale.

39. **Dr. Vasilie Hossu**, doctor în filozofie şi teologie dela institutul propagandei din Roma. A fost profesor la gimnaz şi seminar, rector al internatului de băieţi, fundator şi primul redactor al „Unirei.“ Ales canonic la 1898 şi după 5 ani Episcop al Lugojului.

40. **Dr. Victor Szmigelski**, a absolvat teologia la Pesta, a luat doctoratul la Viena. Profesor la gimnaz şi seminar. Fundator şi al doilea redactor al „Unirei“. La 1898 ales canonic. Scriitor bisericesc şi membru în comisia pentru revederea cărţilor bisericeşti. Actualul *canonic şcolastic*.

41. **Alesandru Uilacan**, a absolvat teologia la Blaj şi a fost profesor la gimnaz 27 ani. Fost redactor al „Foii şcolastice“, a scris mai multe manuale şcolastice. La 1900 numit *canonic referendariu*.

42. **Ioan V. Russu**, a absolvat teologia la Blaj, a fost profesor de norme şi gimnaz, apoi paroh şi protopop al Sibiului şi profesor de limba română la gimnaziul de stat. Ales canonic la 1901 mort după 4 ani. A lăsat o fundaţiune de peste 35 mii cor. A scris mai multe opuri istorice, a fost vicepreşedinte al Asociaţiunii.

43. **Dr. Izidor Marcu**, a absolvat teologia la Blaj şi a luat doctoratul la Viena. A fost secretar mitrop. profesor şi prefect la seminar, azi rector. Unul din fundatorii „Unirei“. Ales canonic la 1901. Actual *canonic cancelar*. A scris mai multe opuri teologice.

44. **Ştefan Pop**, a ascultat teologia la Pesta şi Blaj. A funcţionat ca vicenotar apoi protonotar şi asesor conzistorial. Ales *canonic teolog* la 1903.

45. **Georgiu Muntean**, a absolvat teologia la Blaj, a ascultat pedagogia super. la Praga. A fost profesor de norme şi preparandie şi în urmă director. Numit canonic prebendat la 1906.

Viitorul monarhiei În numărul dela 5 Iuliu c. foaia vienează „Reichspost“ publică un articol prim din peana deputatului creştin social Dr. Emilian Schöpfer. Articolul se ocupă în linia primă cu relaţia încordată dintre Croaţi şi Magiari, atinge chestiunea, cum s'ar puteà rezolvà cheştia aceasta şi pe urmă vorbeşte şi despre celealalte popoare nemagiare din Ungaria, cari stau cu mult mai rău decât Croaţii, cari au drepturi garantate prin legi, pe când popoarele nemagiare din Ungaria n'au nici un drept politic, căci li le-au răpit toate Magiarii.

Credem că e de interes pentru cetitorii nostrii să dăm măcar numai un estras din partea aceea a articolului, carea ne priveşte pe noi, să-şi poată face o idee clară despre principiile, cari le profesează în privinţa aceasta cel mai puternic partid din camera austriacă: Dr. Lueger şi prietinii săi.

Articolul spune, că isvorul tuturor relelor, cari le îndură popoarele nemagiare din Ungaria e dualismul, care de rămâne pe bazele de până aci, de bună samă va duce în prăpastie monarhia austro-ungară. El constă numai din neşte petece, în locul lui e nevoie să vină ceva întreg, în care să se dee voie şi putinţă fiecărei părţi constitutive să se desvoalte conform timpului de azi pe baze nationale, sau cu altă vorbă: monarhia viitorului are să fie clădită pe libertatea singuraticelor popoare din monarhie.

Magiarii s'au lăudat, că au forţat pe Nemţii din Austria să dee drepturi politice popoarelor celoralalte: va veni timpul când sub presiunea parlamentului austriac vor fi siliţi Magiarii să introducă votul universal, care va trezi şi întări puterile naţionale ale popoarelor asuprite, şi atunci va fi sfârşitul domniei cu forţa. Guvernul ungar accelerează acest sfârşit prin purtarea sa faţă de Croaţi. El se şi teme de catastrofă, cum se poate vedeà din amăreala şi durerea cu carea s'a adresat Wekerle Croaţilor.

Mesagiul de tron austriac s'a ocupat cu modul cum e a-se întări monarhia: să se unească toate popoarele sub sceptrul unei dinastii, şi cu puterile naţionale organizate cu toţii să stee întru ajutorul ideii imperiale. Acesta e programul cel mai apropiat al camerei alese pe baza votului universal. Dar aceasta nu va aduce vindecarea boalelor de cari sufere monarhia, dacă acelaş ideal nu va fi urmărit din locul cel mai înalt şi în Ungaria, să fie eliberate toate popoarele, şi toate naţiunile să se unească de fapt sub sceptrul Habsburgilor.

Aceasta e datorinţa şi programul pa[illegible] tidului creştin social, el n'are să se uite, [illegible] laturi ci să promoveze scopul acesta din toate puterile, să vadă popoarele, că este o partidă, care are de ţintă liberarea tuturor popoarelor din monarhie, desvoltarea lor liberă, singura bază solidă a monarhiei.

REVISTE.

Ungaria. S'a închis prima sesiune parlamentară a „marelui guvern naţional.“ Împrejurările politice de azi îi lasă pesimişti pe politicianii magiari, de aceea zic, că prima sesiune a constat numai din jertfe, îi lipsesc roadele aşteptate: garanţiile constituţionale.

Tractativele între celea doua guverne cu privire la dualism încă durează, comunicatele semioficioase dau să înţelegem, că acum se aşteaptă ceva rezultat bun dela ele, mai înainte nu erà nici o nădejde de înţeles, căci nu erau clarificate principiile de mânecare.

Croaţia. Noul ban Rakodczay alias Fucec, e încă tot acolo de unde a pornit, n'a făcut nici o ispravă. Şefi de secţie încă n'are, şi îi lipsesc şi comiţii supremi. Foaia guvernamentală „Narodne Noviny“ îi laudă calităţile celea bune, şi nădăjdueşte, că sub conducerea lui se va creà un mare partid croat, care să se pună pe baze „reale.“ Cu totul altfel se esprimă despre el celealalte foi croate şi întreg poporul croat. In zilele din urmă ale săptămânei va sosì la Budapesta să se sfătuiască cu ministrii ungari şi cu cel croat asupra măsurilor ce sunt de a se luà. Toate acestea nu vor face multă ispravă, căci nu se poate cârmuì o naţiune în contra voinţii sale.

Iaponia. Pe când delegaţii conferinţii de pace dela Haga ţin la discursuri sarbede adese, — despre scărirea contingentului militar, despre desarmare: lumea întreagă se uită cu neîncredere la Iaponia, carea iarăşi se mişcă. Bugetul armatei l'a ridicat în anul trecut dela 52 milioane ieni la 111 milioane, pentru flotă a cheltuit 82 milioane în loc de 40 milioane ieni Face corăbii de răsboiu noue, şi şi-a adunat deja flota în Oceanul pacific. Cu cine se va încăerà, nu se ştie, căci trei sunt candidatele: Anglia, Statele Unite şi Rusia. Statele unite încă şi-au trimis deja flota în apele oceanului pacific, dar declară sus şi tare, că nici prin minte nu le trece un răsboiu cu Iaponia, ci numai motive comerciale le-au îndemnat la acest paş. Alţii zic, că s'ar naşte răsboiu între Iaponia şi Anglia, dupăce flota japoneză s'a întărit în timpul din urmă colosal, semn, că ar aveà de gând Iaponia să se măsure cu un duşman puternic pe mare. Iaponia are de gând să ajute India, să se elibereze de sub Anglia, şi să fie liberă şi independentă. Mai mult tremură Rusia, pe carea acum o găseşte Iaponia în cea mai mare disordine. Ofiţerii ruşi se tem de un al doilea răsboiu cu Iaponezii, căci flota rusească — putem zice, că — nu mai este. Portul cel mai însemnat Port Arthur e în mânile Iaponezilor, cari din Port Arthur uşor pot cuprinde Wladivostok-ul, pot trece peste lacul Baical, şi aşa să scoată pe Rusia de tot din Asia.

Raport general

*despre starea şi activitatea societăţii de lectură „**Inocenţiu Micu Clain**“ a teologilor din Blaj pe anul 1906/7.*

(Continuare).

A) *Partea generală.*

1. Activitatea literară.

Vom da seamă mai întâi despre activitatea literară ce au desvoltat-o membrii în sinul societăţii, pentrucă cu drept cuvânt se poate zice că întreagă viaţa unei societăţi se oglindeşte în activitatea ce membrii ei o desvoaltă pe teren literar. E adevărat, că unul ori altul dintre membrii societăţii nu au prezintat lucrări în scris, însă din aceasta nu urmează, că acela nu ar fi studiat şi cetit ori cât de mult. Cu toate că aceasta poate să fie adevărat despre unul ori altul, în general vorbind însă numărul şi calitatea lucrărilor, cari s'au cetit în şedinţele literare

ne arată mai bine, cum şi întru cât şi-au dat silinţa membrii societăţii ca să folosească mijloacele de perfecţionare, pe cari le pune la dispoziţie societatea.

În anul acesta societatea noastră au ţinut 5 şedinţe literare. Toate lucrările, cari s'au cetit în acelea să potrivesc deaproape cu scopul societăţii, tractând ori direct despre chemarea unui preot, ori despre lucruri, cari stau în legătură strânsă cu aceasta şi despre ţinuta, pe care trebue să o aibă un preot în mijlocul credincioşilor săi şi în faţa curentelor din societatea modernă. Lucrările acestea prezintă o valoare destul de însemnată, iar din partea autorilor interes faţă de chestiile de actualitate pentru un preot.

Foarte nimerită au fost şi traducerea alor două conferinţe ale episcopului Prohászka.

Din numărul cam mic al lucrărilor să vede însă, că prea puţini membrii au luat parte activă în şedinţele literare. — In şedinţele literare au luat parte mai mulţi membrii şi cu declamări.

In anul acesta societatea noastră a dat şi un concert în 22 Nov. cu concursul binevoitor al inteligenţii române din Blaj, sub conducerea dlui Iacob Mureşianu, despre al cărui rezultat sau scris şi în ziare şi s'au publicat raport la timpul său.

2. Despre şedinţele societăţii şi numărul lor.

In anul acesta societatea noastră au ţinut cu totul 18 şedinţe, dintre cari 1 constitutivă, 5 literare, 4 administrative ordinare şi 8 administrative extraordinare

3. Doliul societăţii.

Eram la începutul lunei Iunie a anului trecut şi la începutul anului curent de gestiune, când ne sosi trista veste, că fratele nostru Clemente Petraşcu a încetat din viaţă. Deşi cunoşteam starea sănătăţii lui, nu ne venea să credem că el a încetat de a mai fi între cei vii; nu, căci nădăjduiam tare în Domnul, că-i va reda sănătatea, că ni-l va aduce iarăş în mijlocul nostru.

Dar nu, i-a plăcut lui Dumnezeu de el şi l'a chiemat la sine. Erà o inimă bună, un suflet curat şi nobil; ne erà aşa de iubit! O pildă vie de blândeţă şi umilinţă ne erà el, un înger în mijlocul nostru! — l-am dat cinstea din urmă, petrecând scumpul lui cadavru la mormânt în Ciugud, unde în numele tuturor colegilor săi i-am zis cel din urmă — rămas bun, — i-am promis, că ne vom ruga la altariul Domnului pentru el. Cuvântul de adio la cimiter, l'a rostit prezidentul societăţii Septimiu Sever Popa. El îşi doarme acum somnul său dulce şi lin, iar noi îi vom păstrà pururea amintirea!

Cu aceeaş adâncă durere a trebuit să noteze societatea noastră de lectură în analele sale şi trista întâmplare — moartea mult regretatului ei membru extraordinar, a profesorului emerit Nicolae cândva Ionaş.

Toţi îl iubia, căci pe toţi îi iubea. Erà un om plin de viaţă şi pururea vesel. A fost bardul melodiilor bisericeşti şi adevăratul doinitor român. Nici când nu-l vom uità! Membrii societăţii noastre au luat parte la îngroparea osămintelor lui, iar prezidentul Septimiu S. Popa a rostit un ultim cuvânt de adio.

B) ***Partea specială.***

1. Comitetul societăţii.

Comitetul societăţii ales în şedinţa constituantă ţinută la Maiu 1906 s'a completat în prima şedinţă administrativă ordinară ţinută la 4 Octomvrie 1906 şi astfel comitetul societăţii pe anul 1906/7 a fost compus din următorii:

Prezident: Septimiu Sever Popa. teol. an. IV. Vice-prezident: Augustin Folea, teol. an. III. Secretar: Romul R. Stoica, teol. an. IV. Cassar: Aurel Păculea, teol. an. III. Controlor: Petru Domşa teol. an. II. Arhivar: Vasilie Candrea teol. an. III Bibliotecar: Iuliu Maior, teol. an. II. Vice-bibliotecar: Augustin Ciungan, teol. an. I. Notar: Iustin Porutiu teol. an I.

Iar membrii în comisia literară: Alesandru Ghelner şi Adrian Oţoiu teol. an. IV. Vasile Cerghizan şi Aurel Iubaş. teol. an. III., Iuliu Căpâlnean şi Cornel Popa, teol. an. II. Octavian Bugner şi Ioan Pop, teol. an. I.

Pentruca să nu se întrerupă mersul societăţii nici în timpul vacanţei de vară, societatea pe cum în alţi ani aşa şi în anul acesta a aflat de bine aş constitui comitetul ei pe anul de gestiune viitor; astfel în şedinţa constituantă din 27 April a. c. şi-a compus comitetul în modul următor:

Prezident: Augustin Folea, teol. an. III. Vice-prezident: Iuliu Maior, teolog an. II. Secretar: Valer Opriş, teol. an. III. Cassar: Petru Domşa, teol. an. II. Controlor: Iustin Porut, teol. an. I. Arhivar: Onoriu Savu, teol an. II. Bibliotecar: Augustin Ciungan, teolog an. I.

Completarea comitetului aşişderea se va face ca în anii trecuţi la începutul anului şcolastic viitor cu ocaziunea întrării noilor membrii în sânul societăţii.

2. Membrii societăţii.

a) Fundatori.

1. † Escelenţia Sa Dr. Ioan Vancea mitropolit Blaj 2. Escelenţia Sa Dr. Victor Mihályi mitropolit Blaj. 3. † Escelenţia Sa Mihail Pavel. Episcop Oradea-mare. 4. Ilustritatea Sa Domnul Ioan M. Moldovan, prepozit, Blaj. 5. † Rvmul Alesandru Micu canonic, Blaj. 6. Rvmul Simeon Pop Mateiu, canonic, Blaj. 7. † Rmul Dr. Ales. Grama canonic Blaj. 8. Ilustritatea Sa Dr. Vasile Hossu, Episcop Lugoj. 9. Ilustrit. Sa Iuliu Bardosy, inspector şcol. pens. 10. † Rmul Basiliu Raţiu, Rector sem., Blaj. 11. Sp. D. Iulia Laurenţiu. 12. Spect. D. Dr. Nicolae Calmurky. 13. Sp. D. Dr. Teodorescu, medic militar, Alba-Iulia. 14. On. E. Măcelariu, preot pens., Miercurea, 15. E. Petroviciu. Căpitan, (România). 16. Dr. E. Elefterescu, (România). 17. † Georgiu Boieriu, Locotenent, Vad. 18. On. Ioachim Totoian, par., Chişfalău. 19. On. Doamnă Silvia Handrea. 20. Institutul de credit „Patria," Blaj. 21. Institutul de credit „Economul," Cluj. 22. † Cl. Ioan Bob, prof. Blaj. 23. † Rmul Ioan Antoneli canonic. Blaj. 24. † Reverendiss. S. Ciaclani. 25. † Rmul Constantin Papfalvi, canonic. Blaj. 26. On. Ioan Bozac preot, Sâmbotelec. 27. Institutul de credit „Arieşana." Turda, 28. Institutul de credit „Mureşana". Reghin, 29. M. On. Iosif Lita, v.-protop. Iclod.

b) Onorari.

1. Ilustritatea Sa Dr. Demetriu Radu. Episcop. Oradea-mare. 2. I. M. Moldovan. 3. † Ales. Micu, canonic. Blaj. 4. † Dr. Ales. Grama, canonic Blaj. 5. Dr. Victor Szmigelski, canonic. Blaj. 6. Ioan German, prof. penz. Blaj. 7. A. Boca, Velchierianul. 8. Iuliu Popa. 9. Iosif Pop. 10. Gedeon Blăjan. 11. † Bas. Raţiu, Rector semin. Blaj. 12. Dr. Vasilie Lucaciu, paroh în Şişeşti. 13. Dr. Ilie Dăian, protopop, Cluj. Dr. Augustin Bunea, canonic, Blaj. 15. Dr. Izidor Marcu, canonic, Blaj

c) Ordinari.

Toţi alumnii Seminariului Arhidiecezan gr.-cat. din Blaj.

d) Extraordinari.

1. † Nicolae Ionaş, fost prof. de cant. 2. Cornel Andrea, teolog abs. 3. Ds. Rozica Căpuşan, învăţătoare în loc.

(Va urmà).

SPICUIRI.

Dintr'un raport al „Luptei" Nr. 140 estragem câteva şire:

„Aci ţin se amintesc ceva. Anume. că reuniunea gr.-ort. din Oraviţa rom nici la întimpinare. nici la corul în masă nu a luat parte activă. Nu înţeleg de ce? Poate pentrucă, pe a lor steag e scris... neunire...?!"...

„Un caz regretabil şi compromiţător ne-a ajuns la cunoştinţă. Din izvor demn de toată credinţa ni-s'a spus, că şi Mag. Sa dl deputat al cercului Oraviţei, a adresat o depeşă reuniunii iubilante, care depeşă din oarecare eroare a ajuns la mâna dlui Carol Lazar, învăţător gr.-ort. din loc. Dl Carol Lazar însă nici până azi n'a aflat de bine a înmanuà telegrama reuniunei iubilante. deşi bine ştià, că nici jidovii, nici nemţii, ci românii uniţi îşi serbează iubileul"....

Fără nici o vorbă dela noi!

Învitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi renoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce sunt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

ADMINISTRAŢIUNEA.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Noutăți.

Știri personale. Preasf. Episcop al Orăzii a plecat peste vară la Stâna de vale, escelentul loc de cură climatică din apropierea Beiușului, — iar Preasf. Episcop al Lugojului, s'a dus pentru îngrijirea sănătății la Marienbad.

Regele Carol la Brașov. Duminecă după prânz Regele Carol, însoțit de prințul Carol și un ajutant au vizitat Brașovul, venind cu automobilul dela Sinaia, unde petrece. Automobilul regal a percurs câteva strade, a trecut prin promenadă și apoi fără de a se scobori din automobil s'au reîntors la Sinaia. Regele, carele purtă uniformă, a fos recunoscut de mulți.

Din dieceza de Orade. *Dr. Florian Stan,* canonic, a fost numit rector al seminariului de băieți, — *Ioan Buteau,* canonic, de director la preparandie, — *Vasile Dumbravă,* profesor, de director al gimnaziului dela Beiuș, — *Corneliu Szabó,* candidat de profesor e numit de profesor la preparandie, în locul lui Leontin Panovici, care s'a depărtat spre aș sfârși studiile universitare. — O veste îmbucurătoare mai aflăm dela Orade, anume că în locul edificiului nepotrivit pentru praparandie, se zidește un edificiu nou.

Hymen. *Ioan Crișan* și *Sofia Popovici,* anunță cununia lor, ce se va celebră la 28 Iulie st. n. 1907 în biserica gr.-cat. din Racovița.

Internatul de fetițe din Blaj a primit o directoară nouă, în locul regretatei Aurelia Solomon. Dșoara *Elisa Bodocan,* fostă învățătoare la școalele noastre, și în timpul din urmă novică și profesoară la institutul călugărițelor din Strigon, a fost numită directoară la internat și profesoară la școala civilă de fetițe. Celea mai frumoase nădejdi se leagă de noua directoară.

Turneu de teatru. Aflăm cu bucurie, că artistul nostru *Zaharie Bârsanu* s'a logodit la București cu simpatica artistă *Olimpia Brașovcanu,* și că împreună cu o mică trupă au început un turneu artistic prin țară. Vineri și Duminecă vor jucă la Făgăraș apoi la Sălișle, Orăștie, băile dela Sângeorgiu și pe Septembre vor fi la Blaj. Repertoriul e compus din piese de câte un act, alese anume pentru publicul nostru.

Aviz. „Speranța“ noul institut de credit și economii din Hosman (proiectat sub numirea „Hosmăreana“) își va începe activitatea, la 15 Iulie 1907 st. n. — Acoardă credite cambiale, hipotecare și pe obligațiuni cu cavenți. Primește depuneri până la 1000 cor. cu 5%, iar depuneri mai mari cu 6% — plătind și darea erarială. *Direcțiunea.*

Apel. Credincioșii comunității române gr.-cat din Feldioara au simțit sosirea timpului suprem pentru de-a edificà preabunului Dumnezeu casă nouă, corespunzătoare pentru înălțarea rugăciunilor sale către Tronul ceresc, în locul bisericei veche de lemn cu totul ruinată. Când și-a făcut această hotărire a avut în vedere și aceea, că în toate locurile credincioșii se silesc a edificà biserici, cari servesc nu numai spre mărirea lui Dumnezeu, ci și spre ridicarea vazei bisericei și a neamului. Comunitatea bisericei gr.-cat. din Feldioara, care abia numără 80 familii sărace (amestecate cu alte 100 bogate, abținătoare de alte confesiuni) de sine lăsată nu poate ca să-și realizeze prupusul său măreț și nobil, fără numai cu ajutorul sufletelor îndurătoare și a inimilor darnice; pentru aceea comitetul bisericesc având credință în iubirea nesfârșită a inteligenței române față de popor; având încredere în neobositul zel a iubitei sale preoțimi a hotărât să-și îndrepte rugarea sa cu toată încrederea către marinimositatea neamului său și Te roagă pe M. On. Dta ca din scaunul vestirii cuvântului lui Dumnezeu să îndemni, să solicitezi pe credincioșii M. On. Dtale, că fiecare să primească cu toată căldura inimei pe trimișii poporului și să contribue cât de puțin în numele dulcelui Isus, aleșilor poporului, cari au pornit prin țară ca umblând din poartă în poartă să adune daruri pentru realizarea scopului sublim de a edificà o biserică nouă gr.-cat. în Feldioara (cu concesiunea Inaltului Minister de interne Nrul 123248—1906). Daruri se primesc și direct la of. par. gr.-cat. din Feldioara (Melegföldvár) p. Buza, sub care titlu vor exepedà darurile trimisă și trimișii poporului. Și de ar fi cât de puțin darul Dvoastre în numele dulcelui Isus va fi primit cu toată căldura inimei noastre, cu toată îndestulirea sufletului nostru și cu cea mai mare mulțămită despre ce la timpul său să va da raționiniu public. Feldioara, la 6 Iuliu 1907. Cu toată încrederea *Moruțan Paul,* prim curator.

Concurs. Comitetul despărțământului Turda al Asociațiunii, aduce prin aceasta la cunoștința tuturor Domni preoți și învățători români de pe teritorul despărțământului că a statorit 2 premii de câte 20 coroane pentru două lucrări respective prelegeri poporali. O lucrare are se tracteze despre pomologiă, celialaltă poate tracta ori-ce subiect din economie în general (d. e. stupărit, cultura vermilor de mătasă sau lucrarea pământului). Lucrările însotite de un plic închis în care se stee numele autorului sunt a se trimite pe adresa secretarului cel mult până în 25 Iuliu st. n. a. c. Aceste două lucrări pe cari comitetul le va afla mai bune vor fi cetite în adunarea generală a despărțământului ce să va ținea în 28 Iulie st. n. a. c. în Ceanul deșert (Pusztacsán). Reflectanții sunt rugați a întrebuința limbaj poporal să se ferească de șavanterie ci mai vârtos se aibă în vedere scopul practic al acestor prelegeri de a instrua și lumina poporul dela sate. Lucrările premiate formează proprietatea despărțământului. Pentru comitetul despărțământului. Turda la 6 Iulie 1907. *I. Vlăduțiu,* director. *Dr. Valer Moldovan, secretar.*

Petreceri Inteligența română din Capolnoc-Mănăștur și jur, invită la petrecerea cu dans ce se va aranjà în Capolnoc-Mănăștur la 12 Iulie st. n. 1907. Venitul curat este destinat în favorul bisericei rom. gr.-cat. din Lăpușul-Unguresc și pentru gimn. român din Brad.

— Tinerimea română din Murăș-Uioara și jur invită la petrecerea de vară ce o va aranjà Duminecă în 21 Iulie st. n. în sala mare a hotelului erarial din Murăș-Uioara. Venitul curat e destinat în favorul bisericei arse din Inoc.

Convocare. Onoratii membrii ai despărțământului XXIII. Turda al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“ pe cum și toți sprijinitorii ei sunt prin aceasta invitați la *Adunarea generală ordinară,* ce se va ținea în 28 Iuliu st. n. 1907 la 3 oare p. m. în comuna Ceanul deșert (Pusztacsán).

Înștiințare. Se aduce la cunoștința onoratului public român, că cursurile „Școalei pentru economia și industria de casă“ pentru anul școlar 1907/8 se vor începe în 15 Septemvrie n. În anul școlar 1907/8 va funcționà atât secțiunea economică a școalei cât și cea industrială.

I. Instrucțiunea secțiunii economice (instructoară doamna Iulia Dancăș) va cuprinde: *a)* învățământ practic: pregătirea bucatelor și a pânei; conservarea legumelor și a poamelor; curățirea și ținerea în ordine a locuinței; grădinăritul; spălatul, călcatul și îngrijirea rufelor; confecționarea rufelor; *b)* învățământ teoretic: economia de casă, chemia bucătăriei, contabilitatea; igiena, îngrijirea bolnavilor; literatura română. Cursul acestei secțiuni e împărțit în: curs de toamnă dela 15 Septemvrie până la 15 Ianuarie, curs de iarnă dela 15 Ianuarie până la 15 Aprilie și curs de primăvară dela 15 Aprilie până la 15 Iulie. Elevele, ai căror părinți sau îngrijitori nu sunt în Sibiiu, au să locuiască în edificiul școalei, Strada Baier Nr. 1 (edificiul „Albinei.“) Se vor primì numai eleve, cari au împlinit 15 ani și au terminat cel puțin școala elementară. Instrucția va fi exclusiv în limba română. Se va conversà însă și în alte limbi, îndeosebi în limba maghiară și germână, dar numai în pauză și la masă. Taxele prescrise: pentru cursul de toamnă și de primăvară: elevele interne solvesc lunar K 50·—, cele externe K 40·— primind acestea din urmă numai amează și ojină; pentru cursul de iarnă se solvește K 80·— lunar. In caz, că o elevă înscrisă deja întrerupe cursul fără motive acceptabile, e datoare a despăgubì reuniunea pentru fiecare lună a cursului cu câte K 10·—. Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 2 perini, 2 schimburi pentru pat, ½ duzină din rufele necesare, 6 ștergare pentru bucătărie, pieptin, perie pentru cap perie pentru dinți, hainele necesare. Șorțurile pentru bucătărie și-le vor face elevele însăși; dar șorțuri pentru casă au să aducă cu sine.

II. Instrucțiunea secțiunii industriale, (instructoară dșoara Alexandrina Tieranu), va cuprinde: cusut, croit, împletit cu mașina, tors și țesut. Elevele pot fi interne și externe. Cele interne vor avea să solvească pentru întreținere o taxă lunară de K 50·— și didactru lunar de K 10.—; cele externe vor solvì didactru lunar de K 10·—. In caz, că o elevă înscrisă deja întrerupe cursul fără motive acceptabile, e datoare a despăgubì reuniunea pentru fiecare lună cu câte K 10·—. Elevele interne au să aducă cu sine: saltea, plapomă, 2 perini, 2 schimburi pentru pat, ½ duzină din rufele necesare, piepten, perie pentru cap, perie pentru dinți hainele necesare. Cursul se începe în mod regulat la 15 Septemvrie n. și se terminà la 15 Iulie n. Pentru amândouă cursurile informațiuni se pot primì dela conducătoarea școalei, dșoara Alexandrina Țieranu, Sibiiu, Strada Baier Nr. 1. *Comitetul „Reuniunii femeilor române din Sibiiu.“*

Necrolog. † *Amalia Rițiu* în etate de 18 ani și-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului Vineri în 12 Iuliu n. 1907. Înmormântarea remășițelor pământești va fi Duminecă, în 14 Iunie la 3 oare d. a.

Odihnească în pace!

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 9

— Și ce aveai de lucru acolo?

— Ciopliam lopeți, copila mea, căci nu voiam să fiu spre greutatea găzduitorului meu. Iar Sâmbăta întram în sinagogă și vestiam cuvântul lui Dumnezeu.

— Da, îmi aduc aminte de tine, părinte. Tu locuiai lângă sinagogă, în casa nobilului Titus Iustus?

— Îl cunoști?

— Era bun prietin cu tatăl meu.

— Și cine e tatăl tău?

— Tatăl meu e Amicles și eu sunt Acte.

Câteva clipe ei se priviră în tăcere, apoi Paul zise:

— Cunosc pe tatăl tău. Dar spune, copila mea, cum a fost cu putință să-ți părăsești țara? Cum s'a întimplat, că odrasla unei nobile familii eline să ajungă la țermul Italiei aproape moartă, părăsită de toți?

Acte, care și de altcum era foarte emoționată, începu să tremure, la aceste cuvinte. In deplina conștiință a păcatului, își plecă capul și împreunându-și mânile mărturisi între lacrimi:

— Iartă-mi, părinte. Greșala mea e mare. dar am ispășit-o; eu nu mai am nici tată nici țară.

Paul o mângăiă cu vorbe blânde:

— Dacă nu mai ai țară, te voi conduce în alta nouă, iar dacă nu mai ai tată, de-aci încolo vei fi copila mea. Dar spune-mi, cum ai ajuns aci!

— Nu pot... căci aș muri de rușine înainte de ce aș putea isprăvi.

— E rândul meu așadar, ca să me umilesc în fața ta, ca să te poți ridica apoi până la mine și să-ți descoperi pecatele. Îți voi povesti de viața mea.

— Părinte, și tu ai păcate?

— Da am, dar mulțămită lui Dumnezeu, mi s'au iertat prin spășire. Ascultă, copilo, îți voi împărtăși unele lucruri, despre cari nu aveai cunoștință până acum, dar va veni ziua când le vei înțelege și le vei cunoaște de sfinte și adevărate.

Paul începu să istorisească de tinerețea lui, de evenimentele mari ale acelei vremi, de venirea lui Hristos pe pământ... Povesti de goana ce s'a pus la cale impotriva lui Isus, fără să ascundă nici cu o vorbă măcar participarea lui la această goană. Amiuti apoi de Damasc, de minunata lui întoarcere, când Saul, izgonitorul creștinilor se schimbă, prin minune, în Paul, apostolul neamurilor...

— Din ziua aceea — continuă el cu extaz — sânt așa de statornic în credința mea, după-cum eram de sălbătăcit mai nainte în necredință-mi. Am percurs Iudea întreagă dela Sidon la Arat, dela muntele Seir până la râul Bresol, am percurs Asia-mică și Macedonia, am fost în Atena și în Corint, în Malta și în Siracuza. și de vre-o două săptămâni sunt aici și chiar eri am primit o scrisoare dela frații din Roma, cari me chiamă acolo. A sosit ziua biruinții, Domnul însuș ne arată calea, căci când vrea să reverse încredere asupra turmei sale, întru câștigarea libertății, întunecă mintea Caesarilor puternici și astfel tronul lor se surpă și puterea lor se spulberă în vânt. Înțelege, copila mea, nu e numai întâmplare, că Tiberiu a fost așa de las, Claudiu așa de idiot, și, în sfârșit, că Nero e nebun cu desăvârșire. Astfel de impărați răstoarnă credința chiar a zeilor, la cari se închină... Zeii și impărații cei faiși se prăbușesc de odată...

— Tată, strigă Acte, nu-mi mai sfâșia inima, încetează!

Paul se uita cu mirare la Acte, apoi, ca și când i-ar fi ghicit taina, o întrebă:

— Bine, fetițo, dar ce ai tu cu monstrul acela setos de singe?

Ea izbucni în plâns.

— Vei afla îndată... Povestea mea e mai scurtă, dar e mai groaznică decât a ta — *eu sânt iubita Caesarului!*

— Vai, zise Paul cu oroare, e îngrozitor ce îmi spui.

Ingenunchie apoi într'un ungher al camerei celei scunde și, fără să mai zică o vorbă, își împreună mânile spre rugăciune.

XV.

Spre seară, Paul își încinse brâul, își legă sandalele, luă toiagul și făcu semn Actei să-i urmeze.

Tot una-i era acum copilei, încătrău o va conduce; se încredea acum cu totul în el.

Ajunseră în curund la locul, unde se petrecuse groaznica tragedie de ieri. Luna într'arginta întinsul neclintit al apelor. Se zăria chiar margina celuialalt țerm, încât Acte putu deosebi palatul Caesarului din Baiae, și, zăbovind o clipă, își luă rămas bun, cu o singură privire dela acest loc. Își aminti încă odată de Lucius al ei cu multă dragoste. Ori ce ar fi zis, în sfârșit, lumea despre Nero, ea nu vedea în el, decât pe Lucius harpistrul din Corint.

Paul o întrebă cu blândețe:

— Vii, copila mea?

— O, părinte! zise Acte, fără să cuteze a-i spune ceva de amintirile, cari o țintuiau locului.

— La acest loc s'a întâmplat nenorocirea... Agrippina a scăpat pe o luntriță de a pescarilor... Aș vrea să știu înainte de a părăsi aceste locuri, că oare scăpat-a cu bine în vila ei?

Paul își ridică mâna, arătând înspre un sul de fum, ce se înălța în direcția lacului lucrinic.

— Vezi acel sul de fum? E chiar la vila lucrinică... Cenușa Agrippinei va fi adunată numai mâne...

Acte se cutremură, înțelegând groaznicul adevăr.

Se întoarse apoi îngrozită, alăturându-se de Paul.

Calea era lungă, răsărise deja luceafărul, când cei doi drumari ajunseră la Neapol. Veniseră pe calea Capua și în poarta orașului se întilniră cu Silas, trimisul lui Paul. Acesta schimbă cu el câteva vorbe, apoi părăsind orașul o luară peste ogoară, păsind în urmele lui Silas.

La margina unei păduriști, se opriră în fața unei vile frumușele. Silas bătu la o ușă, cu mare grije: întâi de două ori mai rar, apoi de două-ori, mai repede Ușa se deschise și drumarii intrară. Se vedeă că îl așteptaseră pe Paul, căci cu toții îl primiră îngenunchiați, cu mânile împreunate spre rugăciune.

Apostolul îi binecuvântă, apoi stăpâna casei spălă picioarele lui Paul, înainte de a se așeza la masă.

Acte necunoscând ritualul nouei credințe se retrase într'un ungher. O fată ca de vârsta ei, o conduse apoi într'o cameră, care era rezervată pentru ea.

In curund servitoarea îi aduse partea de cină. Căsenii o încunjurară cu atâta dragoste, încât Acte rămasă cu totul uimită, când se convinse, că creștinii despre cari se vorbiau lucruruile cele mai grozave, erau așa de buni și de prevenitori

La curtea Caesarului auzise chiar că creștinii sunt hoți și ucigași și că Caesarul îndeplinește un act de justiție, când îi aruncă pradă fiarelor.

Acum, că era numai de o zi în societatea lui Paul, remase cu totul surprinsă de ceea-ce descoperise și simția un dor nespus de a-i cunoaște cu desăvârșire.

Spre sară plecară iarăș, de astădată pentrn o cale mai lungă.

In drumul lor ajunseră la un râu, și când Paul vru să-i dea un ban de argint luntrașului, care îi trecuse, acesta refuză, și căzând în genunchi îi săruta margina mantalei.

Puteau fi trei ceasuri de către zi, când Silas le eși iarăș în cale spre ai conduce la lăcașul de odihnă. De astă dată îi conduse într'o colibă umilită. Stăpânul ei îi întimpină cu multă dragoste. El avea pe frunte stigmatul sclăviei eterne, iar la gât și la picioare purta verigi de fer. Era păstorul unui nobil roman. El așezase pe masă o pâne proaspetă și apă, iar într'un ungher așternuse un pat din flori și ierburi.

Era totul ce le putea oferi acest biet sclav.

(Va urmà).

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

I. Evul vechiu.

Chestiunea socială a devenit arzătoare. In cei din urmă 20 ani și-a dat guvernele silința a sufoca mișcările socialiste. Dar din potrivă, conducătorii partidului persecutat sunt tot mai pretensivi, nemulțumirea lucrătorilor crește din zi în zi, relațiunea între cei ce le dau de lucru e tot mai încordată. Și fiecare alegere de deputat ne-a arătat că socialismul câștigă tot mai mult teren. Ideile socialiste nu le aflăm numai în păturile mai joase ale poporului numai, ci și în sinul clasei domnitoare să ivesc porniri socialiste. Le întâlnim la tot pașul, la cei culți din toate rangurile, la tineri și bătrâni, pe

catedrele universităților și în casele de ședințe ale reprezentanței naționale. Convingerea, că starea clasei lucrătoare are lipsă de îmbunătățire, a devenit generală și a pătruns până la guvernele singuraticilor țări. Dovadă pentru acestea au fost desbaterile cele multe asupra odihnei de Dumineca, și a altor instituțiuni umanitare. Dovadă ne sunt luptele cele multe pentru introducerea sufragiului universal.

Esistat-a în toate timpurile o chestiune socială, întrebi tu, iubite cetitorule? La aceasta trebue să dau un răspuns negativ. Decând există lumea, aflăm în ea asupritori și asupriți, domni și servitori, avuți și săraci. Au trecut mii de ani în istoria neamului omenesc, fără ca să se fi escat vre-o criză socială, s'au înființat state și s'au ruinat, cari abstrăgând dela turburări interne mai mici să se fi ocupat cu deslegarea vre unei chestiuni sociale. Căci spre a putea vorbi de existința ei, nu să recere numai, ca în societatea omenească să fie situațiuni precare, cari trebue îndreptate, ci e de lipsă, că massele poporului, cari au de a pătimi sub aceste situațiuni precari, să simțească ele însăși insuportabilitatea stării lor și să pună toate în mișcare, spre a scăpa din situațiunea aceasta.

Numai acolo unde produce acțiunea reacțiune, poate urma lupta celor două puteri inimice și a împiedeca aceasta va fi datorința fiecărui guvern chibzuit. Apăsarea unei mulțimi inerte poate ține veacuri, fără ca să poată fi vorba de a face vre-o schimbare.

Lucrul din urmă îl vedem la popoarele orientale. Chinezii, Inzii, Egiptenii trăesc și azi în stările acele economice și sociale, ca pe timpul lui Confucius, Buddha, a regelui Pharao. Poporul e împărțit în o mulțime de clase deosebite, cari au fost despărțite între sine prin bariere peste cari nu pot trece formând o gradațiune dela rangurile cele mai înalte până la cele mai de jos. Individul e restrâns foarte în voință și mișcare, e legat de glie și e avizat la industria aceea, rezervată castei sale, în care a lucrat părinții și moșii lui. Toate lucrările spirituale erau în mânile preoțimei și a principilor, cari sufocau în germine pornirile mai înalte în popor și să pricepeau a-l stoarce prin poveri grele și biruri apăsătoare, până când fură înlocuiți de învingători străini, cari continuară acelaș lucru.

Stările aceste sigur nu a fost înălțătoare de suflet, dacă mai socotim și volnicia și nedreptatea, cari domniau în toată țara, dacă ne gândim la invidia și jalusia castelor între sine, la disprețul nemărginit, cu carele au fost tractată casta celor de jos. Și în butul tuturor, stările aceste s-au conservat în decurs de mii de ani până azi cu puține modificări. Cauza o aflăm în firea orientalului care preferește odihna și plăcerile activității și cari nu-l lăsară prin urmare a ajunge la libertate și la determinare din voia proprie. Religiunea i-a abătut afară de aceea gândirea și lucrarea dela lumea externă. Cu aceasta merseră așa departe, că iubirea deaproapelui nu a trecut nici când peste granița castei, fără a mai vorbi ea s'a ridicat la înălțimea simțemântului național.

Nicie Buddhismul n'a schimbat acest mod de gândire al orientalilor. Buddha avuse adecă, ca mai târziu Hristos, o inimă compătimitoare pentru suferințele poporului, el simția ce e drept nedreptatea castelor și propovăduia împotriva acestora egalitatea tuturor oamenilor. Dar, pătruns de nimicirea celor lumești, abatea și el pe cei însărcinați și obosiți dela prezent conzolându-i cu o odihnă vecinică, în o viață mai târzie, mai fericită, cu desfacerea totală în Nirvana.

Nicie la cele două popoare cari le vom contempla acuma, la iudei și la greci, nu simțim decât numai puțin ori nimic despre prezența unei chestiuni sociale, deși la ele produseră cu totul alte cauze rezultatul acela ca la Chinezi Inzi și Egipteni.

Legislațiunea lui Moise a părtinit în multe privințe pe săraci și dicta poporului întreg restricțiune cu privire la trai, silind clasele superioare și dacă se înavuțiau la simplitate și cumpăt —, nelăsând să se formeze un contrast prea mare între singuraticele clase sociale. In Palestina abia cred că vor fi cunoscut lipsa și sărăcia cum o avem astăzi. Bunurile mobile erau doară la ei până la un grad oarecare bunuri comune, fiecare putea merge în pământul altuia și mânca, ce și cât voia, doar însuși Hristos cu învățăceii săi au trăit astfel zile și săptămâni în călătoriile lor dealungul și dealatul țărei. După posibilitate se prevăzuse ca o familie să nu sărăcească total. Fiecare vânzare de pământ se încheia cu asigurarea dreptului de răscumpărare, și dacă nu se putea efeptui mai de timpuriu răscumpărarea aceasta, locurile vândute după 50 ani treceau iarăș la proprietarul de mai înainte ori la erezii lui. Aceasta sigur că a fost o regulă acomodată, a susținea familiile în proprietatea lor, și a impedeca împovorarea prea ușoară a realităților.

Și dacă și bogatul trebuia să se îmbrace ca omul cel mai sărac, dacă tot luxul era interzis, nu putea prinde în popor rădăcini invidia și nemulțumirea, cari sunt pe cum știm prea bine motivele principale ale revoluțiunilor sociale. Ce e drept că legile lui Moisă avură de urmare împrăștiarea poporului izraelit peste tot pământul. Cei avuți își căutau de trebi neîmpedecați în străinătate și se puteau mișca mai liberi și mai nezoriți. Dar și împrejurarea aceasta influința numai în direcțiunea aceea, a cruța Palestina de orice turburări sociale. Căci pe lângă toată înmulțirea, de carea se bucurară fiii lui Avram, n'a putut fi vorbă nici când de o poporațiune prea deasă la ei acasă. Ei făceau loc generațiilor viitoare, prin emigrări, și așa erau căutate totdeauna puterile de lucru și pâne deajuns, spre a nutri poporațiunea.

Tot asemenea erau împrejurările în Grecia. Prin poziținea favorabilă a țărei lor Grecii de timpuriu au fost avizați la navigațiune și comerciu, ei străbăiară marea mediterană în toate direcțiunile, și superiori fiind locuitorilor prin cultură și destoinicie comercială, să așezară pretutindenea și fundară dealungul țărmurilor un număr de colonii, cari susținură continuu legăturile cu patria mamă. Coloniile aceste a fost un teritor avut pentru desfacerea mărfurilor indigene, comerciul avea legături tari și bazate, și tinerii greci aveau ocaziune, ași funda și în străinătate un viitor asigurat.

Condițiunile aceste împedecară ridicarea unei chestiuni sociale, și organizațiunile interne se îngrijiră ca să nu obvină. Legislațiunea din Sparta și Atena se silia a slăbi contrastul dintre avuți și săraci.

In Sparta aflăm creșterea comună a tinerimei, pentru bărbați esercițiile gimnastice, prânzurile comune. In Athena cu deosebire pe timpul lui Pericles aveau toate un caracter democratic. Impărțirea plății la cetățenii, cari aparțineau legislațiunii ori tribunalului cu curtea de jurați, puse și clasele muncitoare în poziția de a lua parte la guvernarea statului. Prânzuri de jertfă împreunau după întoarcere din resboaiele biruitoare toate straturile la voie bună. Banii de teatru procurau și celor săraci plăcerea teatrelor. Tot instituțiuni spre a aplana deosebirea de rang, a generaliza cultura și cunoștința dreptului.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul", revistă literară. Anul VI. Nr. 23. cu următorul sumar: Adina Gr. Olănescu, Cugetări (dintr'un manuscript postum). Trad. de St. O. Iosif, Într'un album (poezie după Enea Roncini). — D. Anghel, Poezii populare. — M. Sadoveanu, O istorie de demult. — Ștefan Braboreanu, Tinăra moartă (poezie după José-Maria de Heredia). — George G. Entonescu, Optimism și pesimism în pedagogie. — G. V. Botez-Gordon, Samariteanca (traducere din Edmond Rostand). Șt. Șerbanescu, Nufăr alb (poezie). — D. Teleor, Sonet. — I. Scurtu, Cronică.

„Luceafărul", Nr. 11 cu următorul sumar: Oct. Goga, Străinul (poezie). — G. Murnu, Monumente antice din Roma: Capitolul astăzi. — I. U. Soricu, Târziu (poezie). I. Ciocârlan, Inimă de mamă (nuvelă). — Dinu Ramură, Reîntors (poezie). — I. Secula, Dintr'o căsătorie. — P. Dulfu, Caprele popii. Dări de samă: Georgicule, trad. de Coșbuc; Dragoste cu toane de Goethe, trad. de St. O. Iosif; O ședință comunală de G. Stoica; Nuvele de E. Lovinescu; Salomea de Wilde, trad. de Z. Bârsan; Isprăvile lui Păcală. Bibliografie. Ilustrațiuni: Capitolul de astăzi. Statua lui Marc Aurel, Galul murind, Spinario.

Liturgica *Volumul II. al Teologiei pastorale, de* ***Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Hipnotism și Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil- + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

☛ **A apărut:**

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuș—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·13
1·20	tren de persoane	9·05
	Copșa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·31
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·33
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

Pentru economi!

„Peronospin“ **Mijloc aplicat cu cel mai mare folos în contra peronosporei, la stropirea viilor.** □ □ □ □

Neasămănat cu mult mai bun și mai ieftin este în folosință „Peronospinul,“ decât piatra vânătă. Cu „Peronospinul“ stropind via 1 hectolitru vine la 50 fil., pe când cu piatră vânătă 1 cor. 60 fil. fiind piatra vânătă astăzi foarte scumpă.

Ca fiește-care proprietar de vie să poată căpăta numai veritabilul „Peronospin,“ dau favorul acela — că deja la comande de 8 pachete trimit francat.

Prin întrebuințarea „Peronospin“-ului, viia va fi hotărît mai frumoasă, boabele de struguri mai mustoase și astfel roada de vin mai bogată. Experiența a dovedit, că prin folosirea pietrii vinete, nu să ajung aceste rezultate, — probabil pentru aceea, că piatra vânătă verzește peste măsură frunzele și prin asta abstrage din puterea și sucul viței, ceea ce înseamnă pierderea de putere.

Praful de stropit al meu, face vița mai plină de viață și mai asigurată contra boalei de peronosporă.

„Peronospinul“ e deja de 6 ani în folosință cu rezultate foarte favorabile. Prețul unui pachet este 60 fil.

Revânzătorii-comercianții căpătă rabat corăspunzător.

Prav pentru îngrășarea vitelor cornute, porcilor și a cailor. Vacile dau prin întrebuințarea pravului acestuia lapte mai mult și mai bun. De mare însămnătate este pentru ori care econom a întrebuința acest prav de îngrășare, căci prin acesta să urcă valoarea — adecă prețul vitelor, porcilor și a cailor. — Prețul este 60 fileri.

Moartea cloțanilor și a șoarecilor. Un prav sigur pentru stârpirea acestora. Prețul 60 fileri.

Prav pentru ouatul găinilor. Prin întrebuințarea pravului acestuia, găinile ouă mai mult ca de comun — chiar și în timp de iarnă — pe când altcum nu ne ouă — sau foarte puțin. — Prețul 30 fileri.

Unsoare galbină pentru păduchi la vite. Știut este că vitele și porcii sufere mult de mâncărimea păduchilor, prin care mâncărime sunt reținuți în îngrășarea și desvoltarea lor — ba chiar slăbindu-i, astfel încât în loc de a li-se ridică prețul, chiar pierd din valoare. De aceea fiecare econom să întrebuințeze această unsoare — a cărei preț e 20 și 40 fileri.

Extracte pentru prepararea rumului și a diferitelor liqueruri. Cine voiește a-și prepară rum și liqueruri foarte bune și ieftine, să întrebuințeze aceste extracte. Prețul pentru 1 litră 40 fil., tot cu acest preț să capătă pentru rachiu de prune, slibovitza, borovicika, drojdii, de bucate, și altele.

Toate acestea se capătă la:

(16) 10 - 10

CORNEL DEMETER, apotecar.

Szászváros, Piața școalei 41.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (8) 52 62

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de **mine inventate și mai de multe ori premiate**, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, **așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu.** Mai departe se recomândă spre facerea **scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare,** — spre **preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut** — ca și spre turnarea de **toace de metal.**

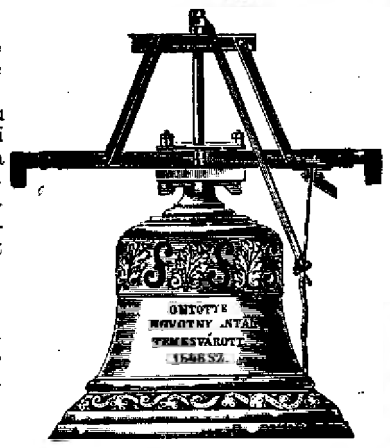

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(7) 52—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
90,981.088 coroane.	**9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea 1.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul.
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 20 Iuliu 1907 Numărul 28.

Secțiunile Asociațiunei.

In Dumineca trecută s'au întrunit la Sibiiu secțiunile științifice-literare ale „Asociațiunei," spre a ținea ședința plenară ordinară.

Din notițele scurte — foarte scurte — ce s'au strecorat în două-trei foi de ale noastre, scoatem și noi datele de mai jos, adăugând, că nu înțelegem pentruce se dă așa de puțină importanță întrunirilor de acest soiu, cari, după părerea noastră vor avea și ele însămnătatea lor.

E o adunare a multor fruntași intelectuali de ai nostri, o adunare, în care ne-ar plăcea să vedem concentrat tot ce avem mai ales, fie ca erudiție sau talent, fie ca forță de muncă.

N'a ajuns însă la această desăvârșire încă această mică Academie a noastră și nici nu știm dacă va ajunge vreodată.

Avem oameni de litere și oameni muncitori, cari nu fac parte din aceste secțiuni; de altă parte secțiunile numără între membrii și personagii absolut obscure, în ce privește activitatea pe teren literar-științific. Se va răspunde că mulți dintre oamenii nostri de litere, n'au primit din capul locului să ia parte în secțiuni, ori și-au dat dimisia în scurtă vreme. Răspunsul acesta nu lămurește însă nimic, ci mai mult încurcă, căci vine numai decât întrebarea: *pentruce* anume s'au retras domnii acestia, căci din bun senin nu se retrăgeau?

Aveau motive, fără îndoială.

Prin faptul, că secțiunile se leagă morțiș de un număr limitat de membri, se face, peste voie, multă nedreptate în alegerea membrilor. In urma urmei nu e vorbă de staluri de nemuritori în cutare Academie Sunt staluri de cinste ce e drept, dar în urmă staluri nu de înaltă erudiție, ci mai mult de popularizare și lățire a culturei. La munca aceasta ar trebui angajate *toate* elementele noastre mai bune. Nu vacanța cutărui loc, ci vrednicia și cunoștințele oamenilor trebue să fie normativul în alegerea membrilor.

Altfel se produc inegalități foarte mari.

In cutare secțiune aflăm ca membrii ordinari oameni foarte tineri — pentru motivul că erà vacanță — în altă secțiune aflăm apoi oameni mai bătrâni și cu un activ oarecare pe terenul literar-științific, în calitate de membri corespondenți numai. Pentru acești din urmă titlul acesta e prea puțin, căci după o muncă de jumătate viață nu e chiar mare măgulire să te bucuri de titlul de corespondent, în vreme ce alții cu muncă mai puțină — sau uneori fără nici o muncă — sunt membrii ordinari și cuvântul lor e cu îndoită greutate față de al tău.

O reformă a secțiunilor se impune de urgență. Am vrea să vedem concentrați în ele tot ce avem bun în cărturărimea noastră, în elita cărturărimii. Adunările secțiunilor ar fi atunci adevărate sărbători culturale; jurnalele noastre le-ar dà atunci, fără îndoială mai multă atenție. Bărbații nostri de litere ar avea minunatul prilej de a conveni de câteva ori la an, spre a discutà chestiuni de știință și literatură, și ar ajunge mai ușor la unitate de vederi. Câte asperități, câte neajunsuri nu s'ar putea delătură pe lângă o convenire mai deasă a intelectualilor, — pe lângă o mai intensă *viață culturală*.

In adunarea din urmă s'au hotărât unele lucruri de interes. Astfel „Țara noastră" revista populară a dlui Goga, trece cu totul în proprietatea și editura dsale ieșind de sub egida „Asociațiunei," în schimb „Transilvania" revine iarăși la vechea ei formă, conținând de aci încolo, pe lângă Anale, și text științific-literar. S'au dat două premii de câte 300 coroane pentru volumele dlor Agârbiceanu și Z. Bârsanu, ceeace înseamnă, am putea zice, un lucru nou și aproape necunoscut în mișcarea literară de dincoace. Așteptăm să cetim cât mai curund raportul dlui A. Bârsanu, asupra cărților întrate la concurs.

S'a hotărât editarea unei biblioteci pentru tinerime, un lucru într'adevăr foarte necesar, când te gândești că alte neamuri au mii și mii de scrieri pentru tinerime, începând dela gravurile și întiile silabizări, până la povești, istorioare, mai apoi romanele acele etern frumoase pentru tinerime, scrise în genul lui Iules Verne.

S'a făcut raport detaiat asupra prelegerilor poporale, despre a căror importanță am scris și noi de curând, în coloanele jurnalului nostru. Acestea sunt lanțul adevărat, care va întări legătura firească dintre popor și cărturarii „Asociațiunei".

E un progres fără îndoială, am putea zice chiar, că e viață în aceasta instituție acum, când înainte cu câțiva ani numai, ți-se părea moartă.

Oamenii au înțeles în sfârșit menirea, singura menire pe care Asociațiunea poate să o aibă. Plugul a întrat acum în brazda cea bună și roadele nu vor întârzia multă vreme.

E o datorință mare și sfântă de a munci în ogorul culturii, mai ales la cărturarii nostri, cari știu și înțeleg că cele mai multe nenorociri ce ne bântuie, izvoresc în cea mai mare parte din necultură, sau din cultură prea de tot superficială.

Cronică.

În rubrica aceasta ne vom ocupă de unele chestii bisericesti-culturale, de interes pentru noi, românii uniți, atât din viața noastră particulară românească, cât și urmând evenimente culturale mai importante, din lumea străină. Atragem atenția On. public asupra rubricei acesteia.

Cum stăm?

Sub titlul „românii și socialdemocrația," dl Radu Gedeon (fost Cupar) publică în „Alkotmány" un articol la adresa preoțimei noastre. Deși articolul ne privește numai pe noi românii, autorul spune, că pentru aceea-l publică în foaia ungurească, că în una românească nu i-ar da loc. Dl Radu Gedeon e o figură foarte interesantă. Multe se spun despre el, una trebue recunoscută: pe lângă tot magiarismul, pe lângă toate preocupațiile, ce le are despre conducătorii actuali ai politicei noastre naționale, e unul, care mult își bate capul cu binele poporului român și cu modurile, cum s'ar putea asigura viitorul aceluia. Dovadă este o dizertație, ținută anul trecut în cercul de lectură catolic din Orade și apărută după aceea în „Tiszántúl," despre românii și socialismul, dovadă sunt mulți articlii din „Alkotmány," în cari dl Gedeon astfel formează pretenziile poporului român, cum nici unul dintre aceia, pe cari dsa îi ține federaliști, nu le-ar forma mai bine.

În articolul amintit, punându-se pe un punct de vedere bisericesc foarte temeinic, atinge unele adevăruri foarte triste și arzătoare. Fiecare preot român unit trebue să mărturisească aceea, ce scrie la începutul articolului său d. Gedeon. „Noi preoții români gr.-cat. avem datorința jurată, nu numai a primi, ci și a propovădui adevărurile credinței catolice. Cu jurământul și cu credința aceasta însă niciodată și între nici un fel de împrejurări nu se nimerește retirarea și umilirea înaintea presei și literaturei ne-unite. Nu se cade niciodată și nicăiri neglegiarea religiei și ajungerea dușmanilor bisericei noastre la putere. Ca atât mai puțin se poate suferi, că jertfind totul politicei de zi, nu susținem nici o foaie sau revistă, care să promoveze esclusiv interesele noastre. Întreagă presa românească e în mâna unor indivizi de spirit cu totul contrar intereselor bisericei gr.-cat. Însași „Unirea" apără în primul rând interese politice (cred, că asta e numai părerea dlui Gedeon! — Cronicarul), și autori, cari nu sunt de un acord cu politica redacțiunei, înzădar trimet acolo chiar și articlii lor, cari nu-s din sfera politicei. (?!) Aproape un milion și jumătate români gr-cat. din țara aceasta nu au nici un organ, în care s'ar putea lucră la domolirea pasiunilor politice. Dar afară de acestea atâtea ne lipsesc, cari se află la adversări, încât e adevărată minune, că mai subsistăm. Nu avem nici o asociație literară, în care prin lucrări curat religioase să se poată lucră la întărirea și promovarea sf. Uniri. Toate s'au consumat prin politica naționalistă (dapoi când eram în pasivitate? — Cron.), și prin hegemonia consângenilor nostri de altă lege. Viața religioasă e slăbită cu totul, și dacă ai căutà ceva avânt, ceva înălțător în biserica noastră, foarte cu greu și foarte puțin ai află. Așa s'a întâmplat, că în Maramureș, în Sătmar și în alte ținuturi, unde confesiunea gr. neunită era ceva necunoscut, azi urmașii lui Fotiu întemeiază parohii. Nicăiri viață, nicăiri avânt, nicăiri întemeieri (alkotás). Vegetăm numai. „Graeci per Ausoniae fines sine lege vagantur."

Unde va duce asta?

„Dl deputat dietal Alesandru Vajda a aflat de bine a enunța în o adunare poporală politică, că ar fi mai bine, să ne întoarcem la neunire. Inteligința îmbibată de pasiuni politice începe a se cugetà foarte ușurată și la noi în privința religiunii (cf. Naționalismul religios la noi, „Unirea," nrii 8, 10, a. c. Cronicarul) și dacă ar veni niște zile grele asupra bisericei noastre, cu greu am puteà, să nu pierdem o mare parte a inteligenței noastre. Căci n'avem viață religioasă, n'avem nimic, prin ce să întărim în credință pe credincioșii de diferită cultură și să-i facem dimpreună apărători ai aceleia"....

Până aici din articolul estins al dlui Gedeon. La celealalte, ce mai spune dsa vom reveni poate cu altă ocazie.

Acuma să stăm în loc și punându-ne mâna pe piept, să ne întrebăm serios: cum stăm? Bine sau rău? putem fi îndestuliți cu stările noastre religioase-bisericești de acum ori ba? sunt îndreptățite anumite plângeri ori nu?

Nu cred, să fie om, care punându-și întrebările acestea și cumpănind bine lucrul, să nu răspundă cu cele ulterioare. Mulți se plâng împotriva bisericei noastre, chemați și nechemați, cu tendințe bune sau rele, în mod cinstit și necinstit, din punct de vedere bisericesc sau național, și trebue recunoscut, că este adevăr în plângerile acelea!

Înainte de toate trebue să recunoaștem, că în publicul românesc să simte de multe ori, o antipatie, un antagonism oarecare, față de biserica unită. Asta e urmarea faptului, că presa românească judecă totdeauna mai aspru și mai nefavorabil afacerile noastre unite și după acestea se informează publicul. Ar trebui deci să producem o contraacțiune foarte mare, să doborîm totdeauna presupunerile rele ale adversarilor și să băgăm respect în ei! Spre scopul acesta să ne folosim de toate mijloacele, și să ne apărăm acolo, unde ne atacă, fără a ne plecà și a ne rușina!

FOIȚĂ.

Plevna*).

Dela un timp priveliștea se schimbă, făcându-se mai sălbatică, mai plină de romantism și poezie. Iată întinse povârnișuri goale, pe care înaintează oile mânate de ciobani îmbrăcați în haine petecite cu roșu și cu verde. Mai încolo, pământul e acoperit cu o dumbravă de stejari tineri, ce încearcă să se ridice. Trenul nu se oprește, ci merge tot înnainte, pe supt marginea dealurilor. El trece pe lângă o grămăgioară de case, destul de slabe. N'au îngrăditură, ferestile sunt sparte, coperișuri strâmbe se apleacă asupra zidurilor mici; în locul de lângă clădire se ridică numai coșare din cele mai primitive. Nu e un sat, ci un biet cătun sărac, și totuși pe culme sus se vede o biserică de zid mare, mântuită cu o cupolă, de înfățișare veche. Ai zice o mănăstire de pe vremuri, ce începe să se ruineze.

— Capela dela Grivița! strigă tovarășul mieu. — O recunosc după desemnuri.

Și în adevăr, acesta e chivotul sfânt, deși fără pricepere și fără gust și fără trăinicie croit și lucrat, în care se cuprind, strânse la un loc, rânduite putin, ca niște lucruri ciudate ce se înșiră în rafturi și se arată bucuros la toată lumea, oasele voinicilor nostri, morți în aceste depărtate locuri străine pentru neatârnarea și pentru cinstea țării, pentru dovada virtuților îndatinate. Spre acest vârf de deal al Griviței s'au încordat silințile peste fire către biruință, pe coastele acestea gloanțele au luat dijma gloriei, aici s'au închis în suferință ochii tineri, cari priviau spre drapelele călăuzitoare. Și, de aici înainte până departe, cale de mai mulți chilometri, cât țin cele două brațe de dealuri ce încing ascunsele văi ucigașe și păcătosul târg turcesc pitit viclean în faldul dealurilor cu văi, zi și noapte moartea și-a cules secerișul de vieți.

Ici și colo, ochiul prinde încă schilodirea pământului de arătura necurmată a ghiulelelor, pregătirea lui pentru pândă prin săpătura răbdătoare a cazmalelor, în tristele zile de toamnă cu ploaie, în grozavele nopți în care somnul celor osteniți era zguduit de răsuflarea de ură a tunurilor. Iată piramida de marmură albă a Rușilor, iată culmea care poartă ca amintire vechiul tun sfărâmat.

Și, ca și cum firii i-ar fi încă groază de acele strașnice zile în care s'a cheltuit cu desfrâu ce are mai scump lumea: viața omenească, ce neasămănat de îmbielșugată e roada ce se ridică din țărâna multelor morminte pentru miile de mii de trupuri! Porumburile tremură din spicele de aur, tremură ca o plângere pentru cei căzuți, veniți și ei din țara ce se îmbracă în acest vesmânt de bogăție al porumbului hrănitor. Nu se poate mai frumoase vii tinere decât acelea ce se suie vioaie pe haragi în văile de ieri ale plângerii și ale morții; hemeiul înfășură pomi în lungi șiraguri de făclii uriașe. Și prosa grădinăriilor, pe care le îngrijesc cu iubire Bulgarii din cocioabe, se răsfață vânjoasă pe acest pământ de crudă poesie.

Din târgul care a fost tainița leului turcesc, din spelunca lui Osman Gaziul, nu se vede decât un înalt turn de biserică ce răsare alb din adâncitură. Câțiva Turci tembeli cască gura în marginea drumului. Iar, sus, pe deal, urâte casărmi cu ochi mărunți de ferestre târcate parcă așteaptă o nouă jertfă adusă cumplitului zeu al războaielor.

Și ai crede că acest zeu e cel care a strâns acum laghioanele de nori ce stau să se sfarme asupra pământului, năpădit de alte potopuri, căzute de curând. Un trăsnet li sfarmă zăgazurile, cutremurând valea răsunătoare. Și cade, cu zgomot de grindină, ploaie deasă, iute, biciuind frunzele late ale porumbului, plecând fruntea zglobie a viței, culcând florile multe, ce se scutură. E o clipă de prăpăd sălbatic în marele întunerec ce s'a prăbușit asupra acestui raiu crescut pe locul chinurilor Iadului. Și, apoi, o singură mișcare a vântului împrăștie atâta mânie, lăsând soarelui de amurg mângâierea unei ultime îmbrățișări calde asupra ogoarelor, a viilor și grădinilor.

*) Din volumul de curând apărut al dlui *Iorga: Prin Bulgaria la Constantinopol.* București, 1907, p. 282, reproducem un capitlu de toată frumseța.

Ar trebui după aceea, că lucrurile noastre religioase-bisericești să meargă strună! Plângeri, de cari face dl Gedeon mai la deal, nici n'ar trebui să se audă. Doar noi avem oameni mai mulți, cvalificați mai mari și puterea bisericei adevărate. Noi avem pe lângă aceea fundamentul istoric. Peste 150 ani biserica unită a fost unica conducătoare a poporului român și deși dintru început ar fi putut fi mai bine, vina noastră este, că după aceea nu s'a făcut mai bine! Pe la an. 1854 scria o gazetă românească: „cu restabilirea Mitropoliei Belgradului pentru români se începe o nouă epocă plină de urmări și de va voi Atotputernicul, urmări fericitoare pentru români, numai românii să nu tot aștepte, că alții să-i țină pe picioare (!! — Cron.), după ce bunul nostru împărat i-a pus în picioare odată; ci să lucre și dânșii și să deie mână de propășire cu spiritul timpului. De s'a așteptat dela blăjeni până acum propășire în respect literar și religios și de erau ochii tuturor ațintiți asupra Blajului: apoi acum și poftească de acolo îndoit mai mult decât mai înainte, căci ori cum, centralizarea culturei noastre este Blajul!" (Gaz. Trans. 1854 nr. 44). Ce s'a întâmplat de atunci? unde este avântul recerut și provăzut de bunul nostru dascăl Barițiu?

Ce o fi cauza neajunsurilor?

Înainte de toate, lipsa unei conștiințe tari, de români uniți, chiar și în preoțimea noastră, chiar și în clerul tiner. Afli exemple înspăimântătoare de această boală. Acestei urmează o slăbiciune generală, o neînsuflețire pentru lucruri bisericești și mai ales pentru cauze publice. — Priviți numai în concret! Colo un tiner, cu pregătiri mari și de o însuflețire rară: merge în dieceză, ocupă oficiu, și năpădit de lucrul mult și de năcazuri, se pierde totdeauna pentru interesul public; dincolo un preot de model, cu pietate și adevărat zel apostolic, își consumă toate forțele în luptele vieții, ne fiind observat de mai marii săi; alt preot ocupă beneficiu gras, câștigat poate numai prin lipsa de modestie și străduințe nedrepte, și lipsit de orice spirit preoțesc și apostolic, grasează mai departe, bucurându-se de favorul superiorilor. Priviți apoi mulțimea acelora, cari în stare bună sau rea, nu trăiesc pentru alta, decât intereselor proprii. Indiferentismul, spiritul materialistic în unii, lipsa de sprijin, imprejurările nefericite la alții: iacă cauza neactivității generale, în urma căreia stăm așa rău.

Sanarea relelor se poate întâmplă formaliter numai prin mai marii nostri bisericești. Dar abstrăgând dela chestia formală, materialminte este lipsă aici de puteri multe și mari! E lipsă de o preoțime devotată, însuflețită și idealistă, care să aibă sprijinul cuvenit. Să se prețuiască tinerimea și să se creeze o generație nouă de conștiința chemării sale. Tinerimea e nădejdea viitorului. De aceasta să se îngrijească bunii nostrii arhierei, și viitorul bisericei noastre e asigurat!

Croaicearul.

REVISTE.

Din patrie. Conflictul cu Croații nu se mai sfârșește. Banul *Dr. Alesandru Rakodczay—Fucec* a sosit la Pesta, unde a luat parte la ultimul consiliu de ministrii, al cărui obiect de frunte a fost chestia croată. In acest consiliu și reprezentanților presei banul a declarat, că conflictul e cu mult mai neînsemnat decum îl trimbițează foile. Și-a spus programul: întărirea Croației din punct de vedere economic, crearea unui nou partid, în al cărui program punctul cardinal să fie uniunea cu Ungaria. — Premierul *Wekerle* vorbind despre conflictul cu Croații a asigurat, că guvernul ungar și noul ban nu vrea să iee nici un drept constituțional dela Croați, din contră numai binele li-l voesc. Croații nu se încred în cuvintele acestea frumoase, zi de zi se întărește coaliția contra ungurilor și a magiaronilor.

Austria. In 1908 se împlinesc 60 de ani, decând bătrânul monarh cârmuește țările casei de Habsburg. Iubileul acesta vreau să-l prăznuiască Austriacii cum se cade, nu cum a prăznuit guvernul și amploiații statului ungar iubileul de 40 ani dela încoronare. Orașul Viena a decis să facă un spital cu 10 milioane cor. In ședința din 17 Iulie c. a camerei austriace, *Dr. Carol Lueger* a propus să se aleagă o comisiune, carea să facă un proiect pentru prăznuirea acestui iubileu. A propus, ca să voteze camera un credit de 100 milioane, din care să se creeze un fond pentru asigurarea contra bătrâneților și a invalizilor. In motivare spune *Lueger*, că împăratul a dat votul universal tuturor popoarelor sale (durere că numai celor din Austria), deci să creeze camera ce reprezentă voia tuturor popoarelor o instituție în semn de mulțămită Impăratului legată de numele lui spre binele păturii celei mai sărace a tuturor popoarelor. Propunerea *Drului Lueger* s'a primit cu aclamațiune, fără să mai fi cerut cineva cuvântul în chestia aceasta. Invățătură: Singur o cameră aleasă din voința tuturor popoarelor poate lucrà în interesul tuturor popoarelor, și mai ales în interesul celor asupriți și năcăjiți, de aceea să insistăm și să cerem introducerea cât mai grabnică a votului universal.

Italia. În săptămâna aceasta s'a întâlnit ministrul nostru de externe, baronul *Aehrental* cu ministrul de externe italian, *Tittoni* la Desio, de unde după terminarea consfătuirii s'au dus la Racconigi, să facă vizita regelui italian. După comunicatele, ce s'au dat, obiectele, ce le-au vorbit cei doi ministrii, au fost tripla alianță și chestia macedoneană. Foile asigură, că tripla alianță nu există numai pe hârtie, ci și în realitate, deci nu sunt drepte svonurile lățite, că Italia își întărește porturile și fortărețele de cătră Austria, ca să poarte războiu cu Austria. — In chestia macedoneană guvernul austriac va tractà prietinește cu Italia, carea tot mai tare se validitează în Macedonia și în Albania.

CORESPONDINȚE.

Instalare de protopop.

Comlogul mare la 1 Iulie 1907.

Credincioșii gr.-cat. din comuna fruntașe Comloșul-mare în ziua de 1 Iuniu a. c. au îndurat o pierdere mare prin depărtarea M. On. Dr. Laurean Luca, care prin înțelepte sfaturi a fost unul dintre aceia, cari au contribuit la ridicarea atât morală cât și materială a locuitorilor din sus amintita comună și care prin interesul purtat față de biserica și școala sa împreună cu neobositul fost învățător Iosif Grozescu au ridicat acel popor la un înalt nivel de cultură.

Devenind astfel atât parohia cât și protopopiatul Torontalului vacant credincioșii conduși de acel simț caracteristic la poporul român, care îl leagă atât de mult de păstorul său sufletesc, începeau a fi neliniștiți cu atât mai vârtos cu cât au fost lipsiți în trei Dumineci de serviciul divin, ceea ce pentru poporul nostru ușuratic e destul de periculos. A încetat însă de a mai fi neliniștiți îndată ce să informară de complinirea parohiei satisfăcându-se și dorinței lor. S'a îndurat preagrațios Preaveneratul Ordinariat adecă a conferi aceasta parohie, care adese e chemată a purtà lupte confesionale pentru a-și menținea credincioșii unei persoane destoinice și vrednică de a fi în fruntea acestei parohii.

A fost dispus la acest post M. On. D. *Georgiu Munteau*, fost paroh al Ghiladului, care prezentându-se între noii credincioși a făcut impresie plăcută asupra lor mai ales fiind ceremonier bun, ceeace înaintea poporului nostru e prima datorință a preotului și a învățătorului.

Instalarea oficioasă s'a făcut a doua zi de Rusale prin M. On. Dr. Laurean Luca în biserica gr.-cat. din loc fiind de față pe lângă o mulțime de credincioși reprezentanța comunală, preoții rom.-cat. și un învățător gr.-or. reprezentant al parohiei gr.-or.

Răspunsorile au fost executate de corul greco-catolic condus de însuflețitul tinăr Dr. Ștefan Pascu.

După cetirea sfintei Evangelii M. On. D. Dr. Laurean Luca cetind Decretele de denumire a M. On. D. Georgiu Muntean ca paroh al Comloșului-mare și protopop al Torontalului îl recomândă celor prezenți și tuturor credincioșilor a acestei parohii pentru bineprimire, la ce M. O. D. Georgiu Muntean răspunde prin frumoase cuvinte și promite că va fi adevărat conducător al poporului,

adresându-se preoților rom.-cat. și reprezentantului parochiei gr.-or. îi roagă de sprijin reciproc iar reprezentanței comunale promite a fi un adevărat factor întru înaintarea acestei comune și cerând ca credincioșii să-i fie ascultător și sprijin la timp de lipsă sfârșește frumoasa vorbire, care a emoționat adânc inimile celor prezenți.

După sfârșitul sfântului serviciu divin, bravul fruntaș, Teodor Pascu, care în toate privințele poate servi de model ori cărui român, a dat un prânz în onoarea fostului și în onoarea actualului protopop.

Dorim noului nostru paroh-protopop activitate mânoasă în noul său post și asigurarea că vom fi totdeauna în ajutorul Dsale, când e vorba de prosperarea bisericei și poporului nostru.

Valer Besu,
inv. gr.-cat.

De pe valea Rodnei.

Înmormântarea alor doi preoți harnici. — Soarta orfanilor. — Învățături ce nu se vor dà uitării.

In spre sărbătoarea sf. Apostoli Petru și Pavel, s'au mutat la cele eterne doi preoți harnici și zeloși din Vicariatul Rodnei. Unul a fost *Alexandru Avram* preot în Sângeorzul român și altul *Constantin Pop* preot în Feldru, o altă comună fruntașe din cele 44 comune grănițărești.

Primul în vrîtă de 42 ani, al doilea în etate de 51 ani. După preotul din Sângeorz a rămas o văduvă cu 5 orfani, fără nici un mijloc de traiu și fără scut în venitor va să zică rămași în știrea lui Dumnezeu și avizați ca cerșitorii la mila oamenilor. — După preotul din Feldru nu au rămas orfani, a rămas însă văduva *Angelina Pop n. Coșbuc* sora poetului *Georgiu Coșbuc*. Și dânsa abia are asigurată locuința pentru restul vieții. La celealalte de lipsă pentru traiu este avizată și dânsa la ajutorul celor mai de aproape alor săi.

Să stăm puțin și să meditâm asupra acestor întâmplări: *Preoții* acestia au repausat în urma strapației celei mari ce au avut în aceste două comune fruntașe grănițărești. Putem zice că zelul casei Domnului i-a băgat în pământ de tineri. Ambii au căpătat morbul nimicitor în urma răcelei ce a urmat după desele alergări la funcțiuni sacre (înmormântări, spovediri etc.) făcute pe ploaie, ninsoare ziua și noaptea cu vreme și fără vreme, după zisa apostolului în comunele lor lungi și late și în depărtare de câțiva chilometri — adese au mers flămânzi și însătoșați și obosiți de munca zilei.

Primul a repausat în Sângeorz plâns de soția sa, carea și dânsa erà pe patul durerilor dând viață unui prunc, născut abia de două săptămâni, și de cei patru orfani ai săi. Al doilea a repausat în Cluj la clinică, unde s'a dus să găsească, ceea ce nu a găsit — sănătate, și unde după suferință grea de o săptămână și-a dat sufletul în prezența soției sale sosită dela Feldru cu câteva minute înainte de a închide ochii spre vecie. Preotul acesta a fost primit și ajutorat în Cluj din partea familiei Dlui Bas. Podoabă, un vechiu prietin al repausatului, de pe timpul când a suferit pușcăria de trei luni în 1894 pentru aderința la „replica“ dimpreună cu alți 9 soți ai săi. Sărmanul și-a pus toată încrederea în Dl B. Podoabă. Văduva tot a doua zi mergea la Cluj și iarăși să întorcea acasă pentru ca să-și vadă de mica economie.

Când meditează omul asupra sorții celei grele a preoților români îi vine să esclame: Doamne oare pentruce nu să găsește omul, care luând odată în mâna sa soartea clerului român să vină cu o reformă radicală, să asigure venitorul văduvelor și al orfanilor de preot pe ceva cale ca să nu rămână și ajungă la soartea cerșitorilor sau dacă dela cler atârnă aceasta pentruce nu reclamă el aceasta afacere urgentă dela arhierei și Ven. Consistoare silindu-le moralminte ca să convoace sinoade, congrese ori concilii sau adunări și să se pună la ordinea zilei obiectul acesta, fie chiar și prin asigurarea vieții preoților la cutare societate solidă încă cu ocasiunea hirotonirei lor. Eu cred, că aceasta ușor să putea executà, căci luând parte întreg clerul din provința mitropolitană și taxele după un anumit capital ce s'ar statori să-l capete văduvele și orfanii la moartea soților lor — ar fi cât să poate de moderate și cu o bună rânduială ar putea contribui și cassele bisericilor la plătirea anuităților. Scriitorul acestor orduri nu e preot dar crede că On. Cler român de ambe confesiunile nu le-ar strică să mediteze asupra acestei întrebări și încă cât de iute și cât de bine — pentrucă atâta mizerie rămâne în urma cazurilor triste ce să ivesc zi de zi de-i vine omului a plânge și a sbiciui nepăsarea ce să poate observa în aceasta privință de sus până jos. Deschideți-ve ochii și inimile Dlor arhierei, preoți și mireni și vedeți mizeria și lacrămile ce curg în jurul vostru și ascultați strigătul de durere a sutelor de văduve și orfani cerșitori, rămași în urma celor ce au căzut jertfa sarcinei celei grele a apostoliei în mijlocul românilor. La lucru, la lucru dar cu toții, căci lipsă este mare și grea lovitura sorții.

In ziua de sf. Petru s'a înmormântat preotul din Sângeorz Alesandru Avram în prezența unui public număros pontificând Dl Vicar al Rodnei Rev. Domn Ciril Deac în fruntea alor 20 preoți din Vicariat. Predica ocazională a ținut-o Dl preot din Rodna nouă Panfiliu Grapini vorbind cu mult simțemânt despre soartea preoților și datorințele lor și storcând lacrămi din ochii tuturor celor ce s'au prezentat la acest act trist.

Preotul din Feldru Constantin Pop în presara sărbătorii a sosit la 11 oare adus de trenul dela Cluj la gara din Feldru, unde poporul din Feldru era în așteptare cu praporii bisericei și cu luminări, în frunte cu notarul Dl Gregoriu Bancu. Cadavrul închis hermetice în două sicriuri de lemn a fost dus și așezat peste noapte în sf. biserică, care e în apropierea gării.

In ziua de sf. Petru s'a servit s. liturgie în frumoasa biserică din Feldru prin Dnul profesor Alesandru Haliță adm. acestei parohii frumoase și prin Dl Basiliu Podoabă. La finea liturgii s'a urcat pe catedră Dl Podoabă și a ținut o cuvântare despre biserica cea adevărată alui Dumnezeu și despre biserica diavolului, care este crișma, ma a sbiciuit cercetarea acestor locuri de fărădelegi cu așa frumoase exemple și asămănări, de pururea vor fi pomenite în mijlocul poporului din Feldru unde durere s'au sporit crișmele ca o adevărată plagă ce bântue la moralitatea poporului nostru.

Sâmbătă a doua zi de sf. Petru a fost înmormântat vrednicul preot Constantin Pop în prezența unui public mare adunat din depărtări însemnate și inteligință multă. Predica ocazională a ținut-o Dl B. Podoabă, dsa a vorbit aproape o oară întreagă cu atâta spirit și cu așa frumoase asemănări și exemple luate din viață încât tuturor le-a ținut încordată atențiunea în decursul întregei sale vorbiri.

Când a trecut la iertăciuni s'au umplut ochii tuturor celor de față de lacrămi și când a ajuns la văduvă și la cumnatul său poetul George Coșbuc, care decând a părăsit satul nașterii sale nu s'a mai reîntors din țară în urma unor împrejurări neatârnătoare de dânsul, atunci lacrămile au isbucnit din ochii tuturor cu atâta putere de a fost un plâns general. Frumoasă au fost cuvintele adresate poetului:

„Cântă poete, cântă o jele,
Căci azi să curmă zilele mele
Dar cântă mereu și de mărire
Și îndeamnă neamul la nemurire:

Prin fapte bune, tot creștinești
Fapte viteze și românești;
Și lumea întreagă va admirà
Glasul tău mândru și lira ta.“

A fost 1 oară și jumătate după amiazi, când s'a dat recelui pământ trupul acestui preot zelos și piu.

Nu pot să nu laud cu acest prilej și corul tinerimei române din Sângeorz, care a luat parte atât la înmormântarea preotului din Sângeorz cât și la înmormântarea din Feldru; de oarece conducătorul corului din Feldru absentând nu a putut face serviciul de cor.

Noi toți cari am asistat la aceste triste cazuri să învățăm din pățăniile lor și să ne organizăm pentru asigurarea familiilor preoțești — căci e și păcat și rușine pentru lipsa și mizeria cea mare ce așteaptă pe văduvă și orfani după moartea servitorilor altarului. Ceice au urechi de auzit să audă.

Inelul.

Raport general

despre starea și activitatea societății de lectură „Inocențiu Micu Clain“ a teologilor din Blaj pe anul 1906/7.

(Continuare).

3. Biblioteca societății.

Secțiunea I.

In anul acesta biblioteca s'a înmulțit cu următoarele cărți:

In anul acesta biblioteca s'a ordinat în formă nouă. Dintre cărți s'a scos de-o-parte 665 de mai puțină valoare, iar celelalte s'au ordinat pe baza unei împărțiri nouă, așa, că acum biblioteca dispune de 1799 cărți în 2248 volume.

1. Cărți donate.

1. Predici, de Petru Maior, partea II. și III., donate de Dr. Elie Dăianu.

2. Șematismul arhidiecezan pe anul 1906, donat de Preaveneratul Ordinariat.

3. Discursuri parlamentare de Dr. I. Maniu, 4 exemplare. 4. Raportul anuar al soc. acad. „România Jună“, donate de Dr. Iuliu Maniu.

5. Gramatică italiană de O. Spinazzola, donată de un membru al societății.

6. Apel... de G. Crețu. București; donată de autor.

7. Die kristliche Familie, de Gall J., donată de Dr. Izidor Marcu.

8. Ave Caesar, de Dr. Szemere Miklós, donată de autor.

9. Notice Bibliografique, donată de academie.

10. Ce să facem? 11. Ursu Broina. 12. Călindariu pe anul 1907. 13. Întâiul ajutor în nenorociri. 14. Cum trebue să lucrăm pământul? 15. George Barițiu. Donate de Biblioteca despărțământului Cluj.

16. Omagiu lui Ștefan cel Mare, de G. Popovici, donat de autor.

17. Cartea de aur, vol. IV. de T. V. Păcățianu, donată de autor.

18. Analele asociațiunii pentru cultura poporului român, donate de Asociațiune.

19. „Mântuește-ți sufletul!" de J. P. Toussaint. 20 Duh muscălesc. 21. Tragedia Calvarului; donate din arhiva societății.

22. Liturgia sfântului Ioan Hrisostom pe 4 voci. . . . .

23. Acta Sanctae Sedis, donată . . . .

24. Progresiunile și tendințele medicinei moderne. 25. Bibliografia rom. veche, tom. II. fasc. II. 26. L'academie Romaine. 27. Epocele istorice române. 28. Coloniile române din Bosnia. 29. Studii asupra monopolurilor din România. 30. Istoria bisericei române din Oltenia. 31. Dicționar macedoromân. 32. Analele Academiei române, seria II. tom. 28. seria istorică, științifică, literară și partea administrat. și desbaterile; donate de Academia română.

33. Prelegere poporală despre creșterea corectă a viermilor de mătasă. 2 ex. donate de dl prof. Nic. Pop.

34. Poftă bună. de Zotti Hodoș, don. de autor.

35. A tót atyafiak, de Mikszát K. don. de dl Septimiu Popa.

36. Az etymologikus irány a román filologiában, de O. Prie, donată de autor.

37. Statul, biserica și școala, de Dr. E. Dăianu, donată de autor.

38. O alegere de episcopi moldoveni, de Nic. Iorga, donată de Dr. E. Dăianu.

39. „Poetika", de Névy László. 40. Weinbau und Kellerwirtschaft, de Goethe. 41. Die Physiologie der Liebe, de Paul Montegazza. 42. Sonn- u. Festtägliche Predigten, de M. Leonardt. 43. „Erzählungen" von F. M. Dostojewsky. Universal Bibliothek. 44. „Album", M. S. Saphir. Univ. Bibl. 45. „In der Kaserne". Ales. V. Degen. Univ. Bibl. 46. „Fantasien u. Geschichten". Nik. Gogol. Univ. Bibl. 47. „Ausgewählte Skizzen" II. t. Mark Twain. Univ. Bibl 48. „Novellen" von Enriko Castelino. Univ. Bibliot. 49. „Dorfgeschichten" von H. Sienkiewicz. Univ. Bibl. 50. „Aus militer Leben". Alexander Degen. 51. „Humoresken" Vilhelm u. Arnold Schröer. 52. Spicuire în istoria biseric. a Românilor, (respuns la contra critica) de Nic. Popea. Donate de Dl Moise Brumboiu, preot rom.

53. Noua morală, de Broglie—Grigoriu, donată de dl prof. Grigoriu.

54. Acta Sanctae Saedis, vol. 40, fasc. 4, donată . . . . . .

55. Luna P. C. V. Maria. Păr. Vasseur. 56. Scurtă învățătură pentru spovedirea copiilor. J. Webber. 57. Creșterile colecțiunilor în 1905; donate de Academia română.

(Va urmă).

Internatul Vancean de fetițe din Blaj.

— Publicare de concurs —

Până în ziua de *15 August n. a. c.* se escrie concurs pentru primirea în *Internatul Vancean de fetițe din Blaj.*

1. Pentru o elevă sunt a se plăti pe un an școlastic 240 cor. solvibili în două ori cel mult patru rate anticipative, pe lângă aceea o taxă anuală de inscriere la școală de 6 cor. 30 fil. pentru elevele din clasele elementare, și de 12 cor. 30 fil. pentru cele din clasele civile, apoi 2 cor. pe an pentru bae. Elevele, cari vor învăța limba franceză ori muzica instrumentală, vor solvi separat unele taxe moderate.

2. Fiindcă elevele vor trebui să poarte vesminte uniforme, se vor solvi pentru acestea câte 28—36 cor. după vrâsta fieștecăreia. Uniforma aceasta, carea se gătește în internat, constă din două șurțe în formă din rochie, două pălării, — una de iarnă și alta de vară, — și din o toaletă.

3. La întrarea în Internat fieșt care elevă are să fie provăzută cu: *6 cămeși, 6 camisoane, 6 pantaloni, 2 fuste de iarnă și 2 de vară, 6 serviete, 12 batiste, 6 părechi de ciorapi, 2 părechi de păpuci, 1 perie de dinți, 1 perie de cap, 2 perii de încălțăminte, 1 plapomă, 2 piepteni, 1 saltea de lână, 2 perini, 4 fețe de pat, 4 fețe de perină, 2 cuverte de pat din giolgiu alb, 1 lavoir de spălat și 4 ștergare.*

Pentru suma solvită fieșt care elevă va primi:

1. Instrucțiune în studiile prescrise pe clasele I—IV elementare și I—IV civile, educațiune religioasă-morală și deprinderi în converzațiune magiară și germână.

2. Locuință în etajul institutului în sale mari, sănătoase și luminoase, provăzute cu mobiliariul de lipsă.

3. Vipt întreg și anume: *a)* la dejun cafea cu lapte, *b)* la amiazi 3 plese, Duminecă și în sărbători 4 plese, *c)* la cină 2 plese.

4. Spălat, luminat și încălzit. În fieșt care lună elevele vor lua câte o bae.

5. Instrucțiune practică în cele economice, întru cât instrucțiunea de sub 1. lasă răgaz.

La cererile pentru primire au să se alăture: estras de botez, testimoniu de pe clasa absolvată, atestat medical despre sănătatea elevei, atestat de vaccinare și revaccinare.

Rugările pentru primire au să se înainteze *Preaveneratului Consistor mitropolitan din Illaj*, alăturându-se la fieșt care o marcă postală de 45 fil. pentru spedarea francată a rezoluțiunii. Dela rugarea pentru primire *nu sunt dispenzate* nici elevele cari au mai fost în Internat.

Blaj în 1 Iuliu 1907.

Direcțiunea Internatului Vancean de fetile.

Noutăți.

Din Arhidiecezá. *Concurse:* Până la 10 Aug. n. e deschis concursul pentru ocuparea parohiei și protopopiatului Pogăceaua. — Tot până la acel termin sunt de ocupat stațiunile de cantori-învățători in Jucul nobil (Tr. Coșocna), Beica de jos și sus (Tr. Reghin), Ciumbrud (Tr. Aiud), Molosig, Ciucea (Tr. Morlaca), Chibulcut (Tr. Catina) — și de învățători în Boeiu și Fildul-de-jos. — De asemenea e deschis concursul pentru un stipendiu de 200 cor. respective alumnat în Internatul de băieți.

Consistorul plenar e convocat pe Joi în 15 Aug. n. când se vor primi alumnii de cursul I. în seminarul teologic, elevii în internatul de băieți, se va conferi stipendiul din fund. Vancea pentru Internat și publică concurs pentru stipendiile vacante din fond. arhidiecezane.

Hymen. *Gavril Hintea,* teol. abs. și *Letiția Rațiu* anunță serbarea cununiei lor, ce se va celebră Duminecă în 28 Iuliu n. în Biserica gr.-cat. din Filpișul-mic.

Deputații nostri. In editura „Poporului român" vor apărea pe rând portretele deputaților nostri. A apărut până acum portretul dlui Dr. Ales. Vajda Voevod și se vinde cu 50 bani, ediția mai fină 1 cor.

Știri literare. In editura institutului „Minerva" a apărut: Emil Gârleanu *Cea dintâi durere,* vre-o 20 povestiri pline de viață și căldură, unele ilustrate. Prețul 1 50 cor. — Vasile Pop: *Cum iubește o fată,* nuvele din viața tinerilor. Povestirea plăcută, dar acțiunea pare adese așa de forțată. Costă și aceasta 1·50 cor. — Camille Flamarion: *Fenomenele spiritismului,* ca nrl. 269 din Biblioteca pentru toți și Nr. 270 Grilparzer: *Hero și Leandru,* vestita tragedie, tradusă în versuri de Har. Lecca. Prețul câte 30 bani.

Manevrele. In anul acesta manevrele se vor ținea în părțile noastre, spre acest scop reg. Pucherna Nr. 31 de sub conducerea dlui colonel br. Dürfeld va petrece aproape întreagă luna August în Blaj. Anume în 30 crt. va sosi aci batalionul 1 din Abrud, 3 și 4 din Albajulia, iar în 31 crt. batalionul 2 din Sibiiu. Regimentul va stă aci până în 26 Aug. n.

Convocare. Onorații membrii ai despărțământului XXV M. Ludoș al „Asociațiunei pentru literatura română și cultura poporului român, pe cum și toți sprijinitorii ei sunt prin aceasta invitați la *Adunarea generală ordinară* ce se va ținea în 4 Aug. st. n. 1907 la 3 oare p. m. în comuna Iclanzel. *Romul S. Orbean,* directorul desp. *Dr. Ioan Oltean,* secretarul desp.

Advocat nou. Primim următorul aviz: Subscrisul țin de cuvinciios a vesti, că din Iulie a. c. am *cancelarie advocațială,* în Cluj (Kolozsvar), strada Wesselényi Miklós Nr. 24, lângă banca „Economul". Al D-Voastre stimator *Dr. Ioan Giurgiu,* advocat.

Mulțumită publică. Terminând cu bine acest an școlastic îmi țin de sfânta datorie a aduce mulțumită din inimă tuturor binefăcătorilor mei Domni din Blaj prin a căror marinimoasă contribuire m'am putut susținea și în acest an. Blaj 19. Iulie n. 1907. *N. Ganea,* elev al conservatorului din București.

Petreceri Tinerimea română din jurul Turzii invită la *petrecerea de vară* ce-o va aranja Duminecă în 28 Iuliu st. n. a. c. în școala gr. cat. din Cianul deșert (P. Csán) cu ocasiunea adunării generale a despărțământului XXIII. Turda al Asociațiunei. Venitul petrecerii e destinat pentru școala gr. cat. din P. Csán.

— *Tinerii universitari din Câmpie* invită la Concertul urmat de dans ce-l vor aranjà din incidentul Adunării generale a desp. XXV (Ludoș) al „Asociațiunei" în 4 August st. n. a. c. în sala școalei gr.-cat. eventual în caz de timp favorabil în curtea școalei din Iclanzel (gara Radnóth) în favorul bisericei din loc.

Posta Redacțiunii.

V. M. Se poate acum!

N. B. Cu pseudonimul acela nu se poate, alegeți eventual altul.

P. S. A sosit, de ce așa târziu?

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 10

Astfel călătoriră ei trei nopți, ascunzându-se peste zi, poposind la vre-un credincios.

In dimineața zilei a treia, Silas, care mergea totdeauna înaintea lor, se opri pe vârful unei coline, așteptându-i. Când Paul și cu Acte îl ajunseră, el întinse mâna în direcția unde licăriau nenumărate lumini, pierdute în depărtare. El zise scurt:

— Roma!

Paul căzu în genunchi, mulțămind lui Dumnezeu, că după atâtea primejdii, i-a rânduit să ajungă, în sfârșit, la țintă.

Acte se rezimă de o piatră din drum, căci abia o mai țineau picioarele. Era adânc emoționată, la vederea cetății, care îi amintea atâtea bucurii și atâta suferință.

— Părinte, zise ea cu glas tremurător, eu te-am însoțit pretutindeni, cu încredere oarbă, dar de știam, că mergi la Roma, n'avem îndrăzneala, să te însoțesc.

— Nu te teme, copila mea, Dumnezeu e cu noi!

Acte se imbărbătă ca prin farmec.

In curând Silas, întorcându-se, le zise:

— Așteptați-mă, e prea întunerec încă.

Scăpără de câteva-ori din două pietri de cremene, aprinse fitilul și, scoțind dintr'o afundătură o facă, îi dete foc.

La lumina faclei înaintau acum mult mai repede.

Paul privi cu mirare la Silas, că aprinsese facla, dar acesta îi zise:

— Aici suntem în deplină siguranță. Toate legiunile lui Nero împreună nu ni-ar putea da de urmă.

Întrară în o peșteră. Flacăra faclei agitată de curentul de aer, se abătea, revărsându-și lumina când asupra unui obiect, când asupra altuia, încât Acte nu putea deosebi nimic.

Cu încetul curentul se potoli, când ajunseră într'o cavitură mai mare. Acte examina acum curioasă pereții și dela o vreme i-se păru că vede sicrie de amândouă părțile; tot atunci văzu în celalalt capăt al peșterii femei în veșminte albe, cu facle în mâni. Apropiindu-se, auzi acordurile unui imn. Cu cât înaintau, cu atât sicriele erau mai număroase. Aproape în toate încăperile, prin cari treceau, se întâlniau cu oameni îmbrăcați în alb și pretutindeni erau și sicrie.

Percurgând lungul labirint subteran, ajunseră într'o sală mare, iluminată cu lămpi și cu facle, plină de grupuri de bărbați, de femei și de copii. Unii cântau psalmi, alții ascultau îngrămădiți povestirile vre-unui bătrân venerabil.

La întrarea lor se făcu liniște și cel mai bătrân din adunarea lor, grăi astfel:

— Fraților, întoarceți-ve cu cinste spre cei ce sosesc: e părintele nostru, apostolul Pa ul!

Ingenunchiară cu toții, așteptând binecuvântarea bătrânului.

Acte, care era încă păgână, instinctiv se lăsă și ea în genunchi.

Erau în catacombele romane.

XVI.

Era un oraș întreg acesta, care se întindea dedesubtul altui oraș. După-cum se știe, catacombele s'au format în locul unor mine de piatră părăsite. Din piatra ce s'a scos de acolo s'au ridicat palatele, scălzile, teatrele și circurile Romei. Acum erau părăsite pentru motivul, că Romanii, începând dela epoca lui August, nu-și mai făceau zidiri de peatră, ci de — marmură. Peatra a fost înlocuită cu granit de Theba, porfirit de Babylon, cu marmură de Neapol și cu metal de Corint. Astfel minele de peatră au rămas părăsite, până-ce nu s'a sălășluit în ele creștinii cei dintâi, de frica prigonirilor.

La început mina servia drept templu, mai apoi ca refugiu și pe urmă era adevărată comunitate a creștinilor. Pe vremea acestei povestiri, catacombele serviau drept loc de refugiu.

Toți sclavii, toți nenorociții aflau aici refugiu, mângăiere și un mormânt de odihnă. Familii întregi își căutau scăparea aici, și erau deja adunați la câteva mii.

Și, lucru de mirat, mulțimea care descindea zilnic sub pământ, nu era băgată în seamă, că lipsia, cu toate-că zi de zi dispărea din Roma câte un grup de sclavi și pe calea Appia multe case rămâneau fără stăpân. Stăpânii adese-ori se pomeniau dimineața, că le lipsește păstorul, deși verigele de fier dela gât și dela picioare marcau pentru ori-cine, că sunt sclavi pe viață.

Unde dispăreau acești oameni!

Nimărui nu-i bătea la ochi acest lucru, atât era de mare destrăbălarea și negrija în acest oraș de orgii. Nici că le mai trecea prin minte, să întrebe la pretoriu despre cel dispărut. Își aminteau doar de cazul lui Caius Tullius. care informându-se la pretoriu de un sclav de al lui dispărut, era să fie amuțit pe vecie, constatându-se, că sclavul lui a fost omorât de un militar beat din garda lui Nero. Cine putea să tragă la răspundere pe gardiștii lui Nero?

Asstfel în orașul de sub pământ obidiții și nebăgații în seamă se adunau grupuri-grupuri și numărul creștinilor creștea neintrerupt.

Soartea lor era însă vitregă.

Când era amenințată în Roma viața vre-unui nou convertit, locuitorii catacombelor apăreau peste noapte și-l scăpau din primejdie. Când cei din oraș erau aruncați în temniță, se pomeniau, că padimentul temniței se clătină, pământul se deschidea sub picioarele lor — și ei se refugiau în catacombe. Osemintele celor sfâșiați în Circ, espuse spre mâncare vulturilor, pe muntele Plângerii, erau adunate în fie-care noapte și astrucate cu pietate în mormintele din catacombe.

Poporul nu înțelegea dispariția aceasta atât de rapidă și astfel se născu credința, că le înghite pământul.

Acte sta tăcută pe o bancă de piatră, fără să fi schimbat măcar o vorbă, decând venise. Sta tăcută, cu fața îngropată în palme, asemenea unei statui a durerii.

Paul o observa neîntrerupt.

Singur el înțelegea, ce se petrece în sufletul ei. Știea, că lupta ce o consumă acum, e focul curățitor, care va da naștere unei vieți noauă — era tranziția dela viața păcătoasă la creștinism.

Când o vedea adâncită în tristeță, zicea fecioarelor creștine:

— Rugați-ve pentru ea, ca darul Domnului să o lumineze și să-și recâștige dragostea de viață.

Fecioarele creștine îndeplineau bucuros cuvintele apostolului, și rugăciunea lor a fost ascultată.

În curând Acte se alătură de ele, cu un suris luminos.

XVII.

În vremea aceea orgiile Romei atinseră culmea.

Nero și tovarășii lui de orgii, amețiți cu totul de beția desfrâului, sevârșiau lucruri de necrezut. Nici vinul, nici serbările și omorurile nu-l mai satisfăceau pe acest monstru setos de sânge. Iscodiau zilnic petreceri singeroase, cari îi tîmpiau și mai mult, ducând imperiu la cataclism total.

Dela moartea Agrippinei Nero nu mai cunoștea nici o rușine, nici o mustrare de cuget.

Întâi rămase în Baiae, pe urmă, când nu se mai simția aici în destulă siguranță, merse în Bauli. In Roma nu mergea bucuros, fiindu-i teamă, să nu să facă cumva amintire în senat de moartea mamei sale, dându-se faptului interpretarea ce i-se cădea. Nero se înșelase, de astă dată. La trei zile după moartea Agrippinei, senatul trimise o deputație, ca să-l felicite din prilejul scăpării norocoase, cu toate-că știeau prea bine, că povestea cu atentatul lui Agerinus e mineiună goală; știeau de asemenea toate amănuntele morții Agrippinei.

Până întru atâta decăzuse falnicul senat roman!

Când se depărtară trimișii senatului, Nero zise lui Anicetus:

— Mergi și împarte oamenilor câteva mii de sesterții. Voi să domnesc în tihnă.

Ceea-ce oameni uitaseră să săvârșască însă, rămase în sarcina zeilor. Ei țineau minte moartea Agrippinei, căci din ziua omorului Nero suferia de o insomnie grozavă. Vezu odată cum din munții învecinați năvălesc oameni înarmați, auzi țipete și vaiete de femeie, în camera de culcare, și odată îi apăru chiar mamă-sa, în giulgiu de mort.

Nu avu stare nici în Bauli și merse în Neapol.

Aici se întîlni cu Poppea, care îl convinse că Octavia vrea să răsbune uciderea lui Brittanicus și are de gând să năvălească în Roma cu oștire și să-l detroneze.

Nero stă la îndoială.

(Va urmă).

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare). 2

Altmintrelea în Elada nici n'a fost sărăcie adevărată de la resboaiele persice încoace. Numai în timpul prim al arhonților aflăm pe lângă interes personal și volnicie la clasele domnitoare o impovorare grea și îndatorire a muncitorilor. — Legile lui Solone puseră capet pentru totdeauna situațiunilor orgeute precare prin devaloarea banilor și democratizarea constituțiunei.

În statele culturale a Grecilor vechi aflăm însă un rău mare, sclavagiul, și pentru aceea nu le putem socoti de normative și perfecte. Dacă ne mai poate împăca ceva, e o împrejurare, că în Grecia și în deosebi în Athena, stimau și în sclav pe om. El nu a fost ca la Romani numai capitalul ori animalul de casă, pe care-l esplotau fără cruțare. Puseținea sa față de capul casei era aceea a unui protegiat, asemenea femeilor și copiilor, i-se cerea des sfatul în afaceri familiari și lua parte la serbările private și publice.

Astfel au trecut mii de ani din istoria neamului omenesc, fără să se fi născut frecări și încurcături mai serioase între singuraticele clase sociale ale statelor. În imperiul roman s'a născut mai întâi chestia socială.

Centru de gravitate al statului roman zăcea în primele veacuri după fundarea cetății în țărănime. Lucrarea pământului era unica ocupațiune deamnă a cetățanului liber în contrast cu meseriile, cari le deprindeau cu deosebire indigenii și sclavii. Dela plug aduceau beliduci și bărbați de stat, și singuri economii aveau datorința a apăra patria. Timp îndelungat n'a fost în Roma decât numai proprietăți mici, și dacă au existat și pe atunci proprietăți mai mari, proprietarul însuș lucra numai o parte mai mică, pe când lucrarea celuilalt loc o concredea la oameni mai mult sau mai puțin pendenți.

Asta se schimbă, când începu a se estinde domnia Romei tot mai mult și în capitală curgeau tot mai mulți bani. Capitalul trebuia elocat, și după ce senatorilor nu le era iertat să se ocupe cu speculațiuni cu bani și cu întreprinderi industriale, se apucau și cumpărau pământ.

Economul mic împrumuta bani, să îndatora, și dacă nu mai avea încotro, era răscumpărat cu bani. La aceasta se mai adanse și altă împrejurare, carea îngreuna ecohomului mic concurența cu proprietarul mare, importul prea mare de grâu ieftin străin. La Cartagineni era ecenomia în un stadiu mai desvoltat. Acolo erau plantațiuni mari, cari erau lucrate cu sclavi, și după ocuparea Siciliei, unde să introduse deja de mai înainte metoda de lucrare economică cartagineană, deveni insula aceasta pentru Roma isvorul principal de procurare a cerealelor. Prețul cerealelor scăzu, și marii proprietari din Italia erau în avantaj. Ei trecură la metoda de producțiune mai ieftină, la lucrarea cu sclavi.

Sărăcirea țărănimei, a statului aceluia, care era cel mai văzut și stimat odinioară în Roma și care pretutindenea formează baza unei economii naționale sănătoasă aduse mari primejdii pentru republică. Economii alungați mai înainte din casă și proprietate grăbiră acuma spre capitală, carea însă nu le putu da ocupațiune. Pe cum am amintit deja, la meserii folosiau sclavi, datina asta să susțină și mai departe și deveni mai generală, când mai târziu crescu în urma războaielor norocoase bunăstarea și numărul sclavilor. Corporațiunile de meseriași liberi erau avizate pe straturile mai sărace și cu capabilitate de plată mai puțină și nu puteau nutri o poporațiune numeroasă. Astfel crescu în Roma proletariatul. Striga după pâne și pretindea ca proprietar cu drepturi cetățănești dela toți stima cuvenită, pe nobilime și negutători îi împlură de îngrijire și paralizau și impedecau administrația.

Tot asemenea deveni și chestiunea sclavilor tot mai acută. Sclavul roman, era tractat foarte dur și tiran. El era conziderat asemenea animalului de casă ca obiect, spre a fi esploatat fără cruțare spre avantagiul proprietarului. Peste zi lucra sub biciul supravighetorului la moșie, adese lănțuit de picioare, spre a impedeca o răscoală impotriva apăsatorilor, peste noapte era închis cu soții sei în beciuri întunecoasă sub pământ. In toate zilele era în jug, și dacă îmbătrânea și slăbia îl vândeau în oraș pentru lucruri mai ușoare. Acesta nu e doară descendentele unei rase de jos, ori un muritor timpit și învățat din tinerețe la o astfel de soarte, care era tractat astfel, era Gallul, care prins fiind schimbă libertatea gustată în patria sa cu jugul sclăviei, era locuitorul de pe țermurii muntoși ai Asiei mici, pe care îl răpiră piratii și îl vândură în târgul dela Delos. Lucrătorii moșiilor, călcați, și aserviți urzitorii avuțiilor romane, se înmulțiau însă tare. Odinioară să vinduse în Delos în o singură zi 10.000 de sclavi și regele Bithyniei trebui să se declare de incapabil, a pune la dispoziție trupele ausiliare cerute, fiindcă vânătorii de sclavi îi duseră partea cea mai mare a supușilor apți de a purta arme.

In Roma să bătea plebea cu gânduri rele, în provincii domnia liniștea amenințătoare dinaintea furtunei. Siguritatea statului amenințată din amândouă părțile. Stau înaintea chestii sociale. La Romani s'au născut mai întâi. Ea rodea în lăuntrul statului ca vermele, și pe când își continuă Roma în afară nelnvinsă triumful peste continent, ea roade la măduva ei, până când pe urmă o duce la disolvare.

Romanii n'au deslegat perfect chestiunea socială nici când. Se vedem ce mijloace au întrebuințat pentru deslegarea ei.

Chestiunea socială în cazul de față a fost dupla, ea privea massele celor fără de proprietate din capitală și privia pe sclavii nefericiți, capitalul, cu carele au fost isgoniți ceialalți din proprietatea lor.

Mai întâi proletariatul civil.

La început simțiau prea bine, cât de primejdioasă e o mulțime lăinicită tocmai la sediul guvernului pentru stat. Ajunseră la cunoștință, că o țărănime puternică nu-i de desconsiderat ca o legătură între avuți și săraci, și la o ocaziune dată începură a face încercări cu colonizări mai mici. Tiberiu Grachus propuse și duse în deplinire un sistem de colonizare mai mare. Toate domeniile statului, lăsate de ani în folosința nobilimei ca răsplată pentru servișii de resboiu, erau să fie confiscate și împărțite. Inceputul se făcu, o armată de ingineri era împrăștiată peste Italia, la nord și la sud să ridică sate și măieriști; multe mii de cetățeni săraci căpătară sub condițiuni avantajoase case și pământ. Dar metoda de vindecare a fost prea puternică, operațiunea prea dureroasă. Pretutindenea jigneau interese, mai întâi la nobili și pe urmă la orașele federative latine, și întreprinderea suferi naufragiu, Tiberiu Grachus fu omorât în o răscoală, și împărțirea mai departe a pământului rămase baltă.

Cajus Grahus continuă încâtva opul fratelui seu, el fundă colonii esterne transmaritime și colonizâ singur pe locul Cartaginei distruse 6000 civi romani.

Incercarea asta a și fost cea din urmă în măsură mai mare, spre a vindeca temeinic și durabil relele sociale. De aici înainte considerau proletariatul în orașe de un malum necessarium, care trebuia săturat și abătut dela politică oferindu-i distracțiuni. Deja Cajus Grachus urma aceasta. La propunerea sa aduseră năi încărcate cu cereale din Sicilia, care se împărția cu prețuri bagatele între cetățenii mai saraci.

Astfel de împărțiri de cereale deveniră cu timpul stabile. Ce e drept că prin aceasta fu total ruinată țărănimea, deoarece nu-și putea scóate nici spesele ce le avuse cu lucratul pământului. Dar aceia că să ruina un moșieș după celalalt, că în Italia se lucrau numai moșiile mari de către sclavi și că în Roma se înmulția proletariatul din an în an, nu importa, politica rea ținea la împărțirea cerealelor, fiindcă pe altă cale nu-și știa ajuta. Poporul din Roma trăia acum pe spesele statului. Panem et circenses, era loznica de pe timpul lui Caesar până la prăbușirea împărăției. Împărații nu împărțiau numai pâne, ci și sume considerabile de bani. Din țări depărtate aduceau animale sălbatice, spre a procura poporului reprezentațiuni de circ și spre a-i câștiga favoarea, până când cumpănia ceva glasul lui. Și după ce trecură acestea, și după ce civilor romani nu le mai rămase nimica din trufia și curajul înaintașilor lor, le edificară scălzi calde spre a-i adormi și mai tare prin băi calde în voluptate și negândire. Astfel deslegară în Roma chestiunea socială seau mai bine zis o parte a aceleia. Cu cealaltă parte nu să ocupară serios nici când. Ei nu voiră a înțelege, că și sclavii sunt oameni. Se apărau de ei prin lanțuri și beciuri și dacă totuș le succedea a rumpe lanțurile și a se rescula, porneau resboiu în contra lor, și cari nu periau în luptă, fură restigniți.

Chipul ce ni-l ofere stările romane în cele din urmă veacuri ale imperatorilor, n'au prea plăcut. Un stat milităresc ce creștea din zi în zi din cauza multor resboaie, care puteà fi ținut în frâu numai prin plăți mari, cinsturi și bani, un stat de cetățeni enervați, o horda de sclavi desprețuită, fără nici un drept.

Edificiul putred să prăbuși mai pe urmă. Popoare puteraice și pline de viață de pe plaiurile Germaniei se revărsară peste imperiul roman. Aceste aduseră alte moravuri, alte datini, alte instituțiuni din patria lor, și pe ruinele culturii romane rămase se născu o lume nouă.

Roma a făcut mult pentru înaintarea omenimei, comorile sale spirituale s'a conservat pentru posteritate și formează până azi o parte esențială a vieții noastre culturale. Principiile economico-naționale ale Romanilor nu le-a luat nime de mustră, căci lor e a se ascrie în linia primă accelerarea decadenței imperiului universal.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

„Semănătorul“, revistă literară. Anul VI. Nr. 27. cu următorul sumar: D. Anghel, In port (poezie). — M. Sadoveanu, Lupul (trad. din Maupassant). — Natalia Iosif, Floare-ascunsă (poezie). — George G. Antonescu, Optimism şi pesimism în pedagogie (II). — St. O. Iosif, Curcubeul (trad. din G Keller). P. Dulfu. Pribeagul (poezie). — D. Mihalache, Ciobanul şi fata de împărat (poveste). — I. Borcia, Ia aminte (trad. din Mörike). O călătorie prin stepa rusească. — Cronică.

„Păstorul sufletesc“, periodic de predici. An. II. Nr. 7. cu următorul sumar: A. F. preot, Sărbătoarea naşterei S. Ioan Botezătorul. — I. Turdean preot, Serbătoarea SS. Ap. Petru şi Pavel. — V. Opriş teolog, Dumineca a treia după ss. Rusalii. — Clemente Pop preot, Dumineca a patra după ss. Rusalii. — George Maior preot, Dumineca sfinţilor şi de Dumnezeu purtătorilor 350 Părinţi din Sinodul II. dela Nicea, — V. Opriş teol. Blaj, Predica la moartea unei mame. — Ariton M. Popa protopop, Preotul legii nouă. — Partea II. Emil V. Degan, Se ne perfecţionăm. — Cronica. Posta red. şi administraţiunei.

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

***Hipnotism şi Spiritism** de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil- + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** vol. II. ***Tradiţiunea şi Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1.	**Benhur** saŭ zilele luĭ Mesia, de Levis Walace. 2 v. . . .	2.90
2.	**M. Eminescu.** Studiŭ critic .	—.90
3.	**Câte-va momente** din începuturile bisericeĭ rom. de C. Auner	—.20
4.	**Nume de familie** la româniĭ din Ungaria, de A. Viciŭ. .	—.12
5.	**Din viéţa luĭ I. Micul** de M. Străjan	—.16
6.	**Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor.	—.30
7.	**Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II.	3·40
8.	**Cele doue feţe ale lumiĭ** de Nicu	—.30
9.	**Ziua Deşteptărĭi** de Aurel Fodor	—.16
10.	**Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan	—.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 10 Nrii ĭi, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unuĭ ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . **6** cor.
legat . . . . . **9** „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . **5** cor.
legat . . . . . **8** „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuş—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·18
1·20	tren de persoane	9·05
	Copşa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·53
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·43	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·38

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (27) 1—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

→ clopotele găurite ←

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

„Mântuieşte-ţi sufletul“,

Predici pentru mireni.

Traduse de membrii Societăţii de lectură „Inocenţiu M. Klein“ a Teologilor din Blaj.

Această carte în urma felului practic de a vedea şi expune adevărurile ce le tractează, corespunde pe deplin scopului ce-l urmăreşte. Atât ca instrucţie religioasă, cât şi ca predicarea cuvântului dumnezeesc e la înălţimea dorită.

— Costă din 37 coale 8° şi costă 4 cor. 50 fil. —

Se poate cumpăra dela Societatea de lectură „Inocenţiu Micu Clain“, şi dela Librăria Seminarială.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.

Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" in Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 27 Iuliu 1907. Numărul 29.

Soartea şcoalelor.

Incă în numărul 13 din 30 Martie a. c. al acestei preţuite foi, mi-am fost esprimat modesta părere, că dacă s'ar întâmplà ca noua lege şcolastică, care atunci erà încă numai proiect, să aivă oare când putere obligătoare, am face lucrul cel mai bun şi mai cu minte abzicând de toate şcoalele poporali.

Cineva poate să creadă că aceasta a fost o părere riscată; însă nu. Când am esprimat'o mi-am luat bine seama de ceea ce fac, ştiind şi eu ce ştie toată lumea, că şcoala e unul din factorii cei mai însemnaţi a vieţii ori cărei naţiuni. Cu toate acestea i-am dat espresiune bazat fiind nu numai pe motivele atunci espuse, ci şi pe altele încă de mai mare valoare, cari nu le-am publicat, crezând că le precep şi înţeleg toţi câţi au durere de biserica şi poporul nostru mult încercat.

Acum însă după ce în numărul penultim (26) al acestei foi, un domn protopop susţine că abzicerea de şcoalele poporali e o idee de fantazie, mă simţesc obligat a-mi espune toate motivele, pe cari mi-am bazat părerea, ca să se vadă, că nu ţin numai din încăpăţinare la ea.

Mie mi-se pare lucru de tot copilăresc a crede, că dacă noi am duce jertfele cu susţinerea şcoalelor poporali până la extremul putinţei noastre materiali, ne vom puteà ajunge scopul, adecă le vom putea conservà caracterul confesional. E lucru doar ştiut, că toate guvernele câte s'au perândat dela dualism în coace s'au unit în un cuget; introducerea limbei magiare în toate şcoalele şi ingerinţa din ce în ce mai autoritativă a organelor administrative în afacerile învăţământului. Acestui scop i-s'au dedicat întreaga activitate legislativă. Despre ce ne încredinţează în specie legile referitoare la învăţământ, aduse în 1868, 1879, 1893 şi dacă cineva a fost atât de naiv încât a tras la îndoială până azi acest lucru, noua lege şcolastică, întrată în vigoare acum în 1 a curentei luni, îl va fi încredinţat cred, că deasa înoire şi modificare a legilor şcolastice, n'au intenţionat întru atâta îmbunătăţirea metoadelor de instrucţiune, nici prosperarea învăţământului peste tot, cât mai mult câştigarea mai multor obiecte, respective a unui teren din ce în ce mai estins pentru limba magiară şi a unei influinţe mai espresive, mai mari şi mai autoritative pentru organele statului asupra şcoalelor confesionali. Ceea ce nu poate însemnà altceva, decât magiarizarea şi statificarea treptată a învăţământului poporal peste care până acum dispuneau confesiunile respective naţionalităţile.

Astfel fiind e uşor să înţeleagă ori cine, că după introducerea legii celei noue, guvernului numai un paş îi mai trebue până la ajungerea scopului său. Care paş îl va şi face, dar numai atunci, când din caz în caz va vedea, că poate pune mâna liber şi pe edificiile şcolari proprietate confesională-naţională, folosindu-se de ocaziunea, ce sperează că i-o va întinde însaşi confesiunea, cum s'a folosit la urcarea esagerată a salarelor învăţătoreşti de nemulţumirea învăţătorilor cu salarizarea de până acum.

Că pentru ce se foloseşte guvernul de această procedură, când ar putea legifera deodată statificarea şcoalelor se vede cum se văd unghiile pisicei din sac.

Se zice că statificarea deodată a întreg învăţământului poporal ar reclamà o aşa sumă de bani, de care statul, ori cât de bine ar fi situat materialiceşte, tot nu poate dispune. Conced aceasta, dar susţin că guvernul, dacă ar dorì şi ar vreà statificarea deodată a şcoalelor, are putinţa să ajungă la banii necesari, dar nu vrea, aflând pentru ajungerea scopului său un mijloc mai rentabil, şi anume: legea nouă e aşa ticluită, cât rând pe rând azi o şcoală, mâne alta, să-i pice de sine în mână, ca o poamă coaptă în gura celui ce o doreşte râvnind la edificiile şcolari, cari se fac cevaş mai greu, ca cum se votează o lege pe care o combat 10—12 deputaţi naţionalişti.

La facerea edificiilor şcolari pe lângă bani se mai cere şi concursul brachial al masselor, căci altmintrelea ar fi prea costisitoare; iar siluirea acelora la prestaţiuni pentru alt rând de edificii şcolastice pe lângă edificiile confesionali, făcute deja cu jertfe mari, se pare guvernului a nu fi în favorul prestigiului ce-şi doreşte. Pentru aceea a ales calea intrigei. A impus confesiunilor sarcini cari neputându-le suportà vor fi silite să-i ceară ajutorul. Guvernul la rândul său foarte prevenitor (!), îl va prestà cu toată *marinimia*, ce o nutreşte faţă de confesiunile naţionaliste, dar numai pe lângă condiţiunile, cari le va crede mai ducătoare la scopul bine determinat: magiarizare, şi statificarea faptică dar nelegiferată a şcoalei poporali, ale cărei urmări dăunătoare pentru confesiunile neagreate guvernului nu se pot prevedeà nici calculà; cu mult mai dăunătoare decât dacă s'ar fi făcut deodată statificarea totală.

Pentruca să se convingă omul despre aceasta, ar trebui să umble din comună în comună, să între din şcoală în şcoală, să se informeze despre relaţiunile şi se cunoască împrejurările specifice a fiecărei parohii; pentrucă şi guvernul în procedura ce o va observà, se va îndreptà după oamenii cu cari va aveà de lucru şi după împrejurările specifice locali. Totuşi pentru o înţelegere cât de cât a lucrului voiu aduce câteva exemple respective cazuri şi anume: este o comună în care credincioşii gr.-cat. numără 1150 suflete, ev.-ref. 90 suflete, şi

israeliţi 25 suflete. In această comună până acum greco-catolicii au susţinut din puterile lor proprii şcoală confesională cu 2 învăţători, pentru a căror salarizare au suportat un arunc anual de 80 fileri după un suflet sau de 30% după darea de stat, acoperindu-se restul ce nu-l dă aruncul de mai sus din venitele cantorali. E de însemnat că au şcoală de piatră cu doue sale de învăţământ neescepţionabile şi locuinţă tot aşa şi pentru ambii învăţători. Reformaţii încă au susţinut şcoală confesională frecuentată şi de pruncii israeliţilor, cu un învăţător salarizat de stat cu 720 cor. Acum să-mi spună cineva, ce ar fi de făcut mai bine şi mai cuminte în această comună?! a susţinea şcoală confesională cu doi învăţători şi pe mai departe, cu toate că biserica are venit anual de 1000 cor. totuşi e absolut cu neputinţă; pentrucă nu e vorba numai de 2000 până în 2400 cor. salar fundamental, ci pe lângă cuincuenalele esagerat de mari, se mai recer taxele anuali la fondul regnicolar de penziune învăţătoresc, spesele de renovat, de curăţit, de serviţiu, de focărit, pentru procurarea utensilielor etc. Parohii cari să fie în stare a suportă astfel de greutăţi nu cred să avem nici 20 în toată Provincia bisericească, căci şcoalele grăniţereşti decretate fiind de şcoale comunale ori cât de uniconfesionali ar fi pruncii cari le frecuentează, nu se pot numără între şcoalele confesionali.

Se zicem însă că în o parohie ca cea mai sus descrisă ar fi de susţinut şcoală confesională cel puţin cu un învăţător. Abstrăgând dela aceea că şi în cazul acesta spesele de întreţinere s'ar duplică şi cu timpul ar deveni insuportabile pentru credincioşii cari zi de zi sărăcesc, oare câţi şi cari prunci o ar frecuentà? cari părinţi ar suportà spesele de întreţinere? oare autoritatea confesională locală ori superioară ar poteà dispune ca Moldovan să-şi trimită pruncul la şcoala confesională, iar Murăşan la cea de stat? ce în tot cazul trebue să se înfiinţeze în aceea comună. Pe credincioşii cari ar fi siliţi să-şi trimită pruncii la şcoala de stat, oare care naţiune ori autoritate iar obligà să participe cu averea lor la susţinerea şcoalei confesionali? In caz când dintr'un ultra zel tot s'ar hotări în comuna aceasta susţinerea şcoalei confesionale cu un învăţător, dacă schimbându-se împrejurările credincioşii ar ajunge în puseţiune a nu o mai puteà susţineà decât cu vădita lor ruină materială, oare unde ar aflà ei uşurare, oare pe o atare parohie n'ar lăsa-o guvernul să se sature de tot de şcoala confesională? ce ar aveà de făcut atunci autoritatea confesională? ce respect va putea să aibă înaintea credincioşilor ruinaţi materialiceşte din un zel neprecalculut? cine oare poate prevedea azi mărimea dezastrului nu numai material ci şi religioso-moral al acestei parohii, a cărei credincioşi, fără doar şi poate, ar ajunge în abisul perirei spirituali, pentru care, cine vreà va luà responsabilitatea?!

Până aci am vorbit despre o parohie care ar luà asupraşi îndatorirea de susţinere a şcoalei confesionale din propria-i putere fără nici un ajutor dela stat. Dar se luăm de exemplu o parohie care ar vrea să-şi conserveze caracterul confesional al şcoalei sale cu ajutorul dela stat. De categoria acesteia paremi-se ar fi toate parohiile noastre cari au susţinut până acum şcoale confesionale. Cum înţeleg eu lucrul, de aci încolo nici în o comună guvernul nu va mai înfiinţà şcoala de stat decât numai atunci, când confesiunea, respective comuna, va prestà gratuit edificiul şcolar şi se va obligà la suportarea speselor de renovare, curăţire, de serviciu, de focărit etc., luând statul asupraşi numai sarcina de salarizare a învăţătorului asupra căruia va dispune după plac, rămânând confesiunei respective comunei, numai dreptul peste datorinţa de a prestà edificiul

FOIŢĂ.

Luminarea unei vieţi.

povestire originală a »Unirei,« de *I. Agârbiceau.*

Gânduri de îndoială grea veniau şi peste Nicolae Ispravnic, ori cât de mult se silea să le alunge. De multeori nu e de ajuns să ai o voinţă tare, să iese la iveală liniile de hotărâre a frunţii frumoase, să zmânceşti din capul mândru, — un simbol de neatârnare. Sunt clipe de acelea când te gândeşti — împins de ceva nepriceput — la rostul vieţii tale, şi cu cât te cugeţi mai mult, îl vezi tot mai întunecat, mai plin de durere. Vin întunecimi închipuite numai, dureri ce poate n'au dat încă nici odată peste tine, dar în clipe de acelea le simţi ca având fiinţă. Momente hrănitoare pentru un început de melancolie.

Şi Nicolae Ispravnic erà acum om în toată firea, trecut de douezeci şi şase de ani. Poate că viaţa lui e mâncată de jumătate, şi el are să mai stee un an la studii în capitală şi doi trei în provinţă până să-şi aivă casa lui. Când va începe el să trăiască, mulţi ficiori din sat de sama lui vor fi de mult în rând bun cu căsnicia lor. Şi la urmă tot numai om rămâne, şi el, şi ficiorul din sat, — prietin de cruce a lui în copilărie.

Mai ales când se împuţinau banii, se opria Nicolae Ispravnic la deşertăciunea acestei învăţături, ce par'că nu vrea să se mai termine. Atunci grija de traiu şi grija de studii se aduna, se mesteca într'un nod acru, ce-l simţia când în pept, când ridicându-i-se în gât.

În clipe de acestea odăiţa erà prea strîmtă pentru el. Închidea cu zgomot cărţile dinainte, şi, izbindu uşa, ieşià pe stradă.

Aveà o cafenea nu departe, unde trăgeà totdeauna. Se ascundeà într'un colţ, cu faţa spre fereastă, cerea gazete, şi rămânea cu ceasurile cufundat cu capul între foi. Rar de tot cerea vre-o cafea, aşa că nu erà bine văzut de personalul cafenelei. Târziu, cu ochii înroşiţi aproape de fumul ţigaretelor, ieşia afară, se opria înaintea uşii, şi aşteptà ceva. Apoi de erà sara, pornia încet, ca un bătrân, către alea oraşului.

De multeori se întâlnia cu vre-un cunoscut, ce-l tot întetà să meargă mai iute.

— Bine frate, dacă nu vreai să mergi cu mine, pleacă! Eu te-am chemat?

— Iar nu ţi-s acasă boii frate Ispravnic zicea prietinul. „Stai că-ţi fac pe voie, şi merg încet. Numai să-mi spui de unde vi acum. Aşa-i că nu de-acasă?

— Nu.

— Din cafenea atunci.

— Da, din cafenea.

— De ce n'o laşi dracului s'o poarte? Vezi eu n'am ideie cum poţi stà tu acolo cu ceasurile, tu care nu fumezi şi nu sorbi beutura turcească. Spuneai că te dor ochii de câte ori stai în cafenea.

— Mă dor, — dar ce să fac?

— Ce să faci? Oho, poţi merge într'atâtea alte locuri, de n'am degete la mână să ţi-le număr.

— Birtul nu-i tot un drac?

— Nu zic de birt, sunt ele alte locuri de distragere. De pildă teatru.

— Acolo mai merg eu când sunt bani. Dar când nu-s? Ia spune-mi tu atunci când nu-s bani ce să faci? Vrei să înţelegi poate orfeele şi alte prostii?

— Numai cât nici acestea n'ar trebuì să le încunjure nime aşa ca tine. Nici să nu ştì ce-s. Măi un om mare trebue să cunoască tot. Nu zic să te strici, să-ţi mânci viaţa şi sănătatea. Dar să ai ideie de toate păcatele lumii moderne. — Şi încă ceva. Cunoşti oameni, cunoşti lume. Şi crede-mă, de multeori e foarte instructiv.

— Ce poţi să înveţi dela fiinţe de acelea cari sunt toate unele ca altele? Cunoşti una, şi le cunoşti pe toate. Ce să înveţi dar?

— Să vezi numai, frate Ispravnic, că nu-i chiar aşa. Sunt în locurile cele mai putrede fiinţe de celea mai curate. Înţeleg sufletul. Şi e interesant să vezi, deşi e grozav de dureros să simţi cum o astfel de fiinţă îşi duce viaţa între celealalte.

— Iac'aşa! Vorbeşti ca un copil. Par'că nu s'or şti preface ca să apară madone.

— Lasă-le dracului, nu mai vorbi de ele că mi se face rău.

școlar și a suportà spesele de întreținere a aceluia, fără nici un pic de influință asupra instrucțiunei. Deci la perderea materială ce vor îndurà parohiile în cari va înființà statul școale de ale sale în senzul acesta nici numai reflectez. Ci mă cuget singur la acelea parohii de ale noastre cari vor vrea să-și susțină caracterul confesional al școalei cu ajutor dela stat. Să nu se zică că vom cere ajutor numai sub 400 coroane, în care caz influința guvernului asupra școalei va fi minimă. Cred că azi poate fi ajutorul mai mic de 400 cor. cât va fi însă peste 2, 3 ori se zic peste 5 ani cel mult? căci va veni timpul cuincuenalului de 200 cor. Ori doară avem parohii cari sunt în stare a suportà greul cuincuenalului de 200—1000 cor.? mă tem că nici atâtea câte să le putem numărà pe degetele dela mâni și picioare. In un atare caz vom fi siliți a contribuì anual din repartițiuni ejectate pe credincioșii nostri cu câte 600—800 cor. la salarul învățătoresc și a suportà toate greutățile câte le reclamă susținerea unei școale, iar domnul ministru va dispune asupra limbei de instrucțiune și la recomandarea domnului inspector om fără credință va dispune în școala confesională de învățător pe un altu. Cu atât mai vârtos că nu are se propună religiunea care cade în sarcina catehetului preot; iar acesta repareze dacă poate în 2—3 oare pe săptămână ceea ce strică învățătorul în 30 de oare. La o asemenea întâmplare care va predominà pretutindinea, spună-mi cineva ce preț va mai puteà să aibă jertfa reclamată de conservarea caracterului confesional al școalelor noastre sătești. A mai spesà cu susținerea lor n'ar fi altceva de cât un abus neiertat, o pradă adevărată de banii cari credincioșii nostri îi câștigă cu sudori crunte, e o jertfă care Dumnezeu nu o poate vreà. Deci de nou susțin că mai bine am face dacă abzicând acum deodată de toate școalele sătești am cugetà și am aflà de cu vreme alte mijloace pentru educarea religioso-morală a credincioșilor nostri.

Alesandru Bărbulescu.

CORESPONDINȚE.

Un iubileu în Oravița.

— note și impresii remase —

In bătăi ușoare de vânt, cu ochii înseninați de dorinți ascunse și sglobii — măcar că era o dogoreală ca ceea să te răpue — am plecat la praznicul de un pătrar de veac al societății „Concordia“ în orașul românesc *Oravița*. Căci dacă cele mai mari ale noastre: „Astra,“ ori societatea fondului de teatru pretind a să cunoaște și îndrăgi de tot românul Ungariei, apoi nu este dreptate a aluneca cu un zimbet de neinteres preste programul de iubilare al unor societăți mai mici decât acestea — dar tot românești.

Și pot cu mândrie să felicitez pe „Concordia“ iubilantă. de rostul și însemnătatea mare, ce a știut dovedi pentru viața noastră culturală.

Sub impresia celor văzute și petrecute mi s-a arătat o vedenie — nu știu în ce chip — ca și cum cântarea ne-ar rămânea odată singurul așezământ de viață, acumulatoriu de înfrățire, dragoste și însuflețire către un ideal. Și mai știu, poate de aici ne-a bărăzit chiar pe noi împărțitorul de destine cu o cântare, care după dovezile atâtor veacuri încercate, ne îndreptățește la o viață și mai conștientă, mai plină de mândrie, frumoasă, cu zile senine.

E una între toate doina noastră de al cărei farmec și cuprins să vestejesc zapise de nemeșug și cărturărie, din tot neamul să clădească o familie mare-mare și fără stavilă de însuflețită, al cărei cel dintâi vlăstar si povățuitor e frate drag, frate dulce și bun cu cel din urmă gregar.

Duminecă dimineața la 30 Iunie în piațul bisericei unite să desfășură încet-încet tabloul, care mai târziu impune pretutindeni. Acum încă-i tăcere, numai câte-o vorbă șoptită. În lăuntru — lăcaș adevărat al dumnezeirei, să face cea mai sfântă și ideală slujbă a românului năcăjit. Cântările — purtate de voinicii satelor din apropiere — străbat până afară, deșteptând dureri și simțeminte profunzi . . . apoi la gata un tumult și amestec de domni și opincari.

Dintre mulțime se ridică figura zdravănă, serioasă a protopopului Poruțiu, ca să facă începutul ședinței festive. Intr'o vorbire nu prea lungită — ceeace ar fi fost de

---

Prietinul nu putea să-l abată să între cu el undeva, și astfel Nicolae Ispravnic mergea singur în pădurícea orașului. Numai aci se răcorea bine de răzvrătirea înădușitoare din lăuntru, aici unde putea să-i rămână ochii pe plăsmuirile curate ale firii.

Și mai era ceva. De câteva ori, ieșind din cafenea cam pe aceeaș vreme, întâlnea o fată îmbrăcată simplu, ce trecea grăbită spre livada orașului. Pornea repede în urma ei, dar acolo o perdea din vedere, ca și când ar fi intrat în pământ. N'a putut s'o vadă niciodată bine în față. O fată înaltă, subțire, — să fi fost așa de vre-o optsprezece ani. Când era năcăjit deacasă pornea anume s'o afle iar, trecând pe dinaintea cafenelei.

Dar și când n'o întâlnea se liniștea bine în aerul curat, iar de se întâmpla să bată și vântul se întorcea acasă foarte voios. Îi plăcea mult bătaia vântului. Să-i șuere tare pe la urechi, să se vaete printre crengile stufoase ale arborilor. Când era acasă și fluerà huind vântul pe la ferești stà cu ochii deschiși, ascultând ca la cea mai frumoasă poveste, de multe ori noaptea întreagă.

Când o întâlnea și o urmărea până în alee, se întorcea acasă fără să dorească a o mai vedea.

Nici clipele acelea de îndoială nu vine des peste dânsul. De multe ori le învingea dela început, cu o scurtă smâncire din cap. Era între studenții cei mai buni și ținea să nu-și piardă vremea în zădar, dacă, și așa, aproape o jumătate din viață și-a mâncat'o în pravul școlilor.

In pădurícea dela marginea orașului mergea de multeori, când era tare bine dispus. Îi plăcea să hoinărească pe acolo.

Intr'o după amiază târzie din Iunie rătăcea pe cărărușile preserate cu petricele fine, lucii, din pădurice. Era răcoare și un aer subțire, cu miros bogat de verdeață. Cu pălăria în mână, cu o carte subsuoară Nicolae Ispravnic se plimbà cu ochii pe sus, la boltiturile de frunze.

Ascuns adânc în pădure pe un scaun, sub un stejar, îi părù că zărește o pălărie femeiască. Privi mai bine și putù să deslușască bine o femeie, cum șede frântă puțin de mijloc. Poate că cetește vre-o carte, vre-un roman sensațional, aci în răcoarea pădurii, se gândi Ispravnic, își căutà de drum. Dar când dase iar pe acolo, femeia era cu batista la ochi și plângea adânc, înădușit. Pe scaun lângă ea se putea vedea o hârtie de epistolă.

Dăcă-i nevastă știe Dumnezeu ce năcazuri va avea, — de-i fată nezmintit că a lăsat-o drăguțul. Gândi acum Nicolae Ispravnic, și porni repede spre casă.

Avea el în firea lui ceva dăcos, așa un strop de răutate, când era vorbă de muieri și fete la cari li-s'au aprins călcâele. Poate pentrucă a trăit tot retras ca un huhurez, poate pentrucă el numai odată, de mult, ca băețandru, s'a fost aprins, și acum vedea că a fost o prostie, poate pentrucă orice dragoste o socotea de prostie. Atâta era fapt că de câteori cetia în gazete despre vre-un omor din dragoste zicea scurt: „Bine-au făcut. De așa oameni și așa n'avea lumea folos.“

Dar în sara aceea. târziu de tot, după ce studiase câteva ceasuri, părea că-i tot vine să știe ceva, și nu-și putea aminti cum se cade. Abia în urmă se deslușì curat de ce era să-și aducă aminte: pălăria și haina femeii aceleia sămăna mult cu a fetei care trecea pe dinaintea cafenelei. Liniștit că și-a adus aminte s'a culcat și adormì în grabă.

In ziua următoare Nicolae Ispravnic, venind dela biblioteca Universității. se opri înaintea vitrinei unei librării. Atâtea noutăți literare stau înșirate, unele cu reclamele gazetelor alăturate. Cărți de știință în toate limbile, — o întreagă bibliotecă.

Cum stà cetind titlurile, și gândindu-se poate la conținutul lor, deodată se oprește o femeie lângă el, cu ochii la cărți. El n'o luă în seamă. Dar nu după mult femeia intrà în librărie și ieși cu o carte. Nicolae Ispravnic își ridică ochii și putù ceti pe cartea ce-o ținea în mână doamna: Schoppenhauer. Mai mult nu. O, măgarul acela de Schoppenhauer, și acum mai scrintește mințile oamenilor, gândì dânsul, care nu l'a putut suferi niciodată pe neamțul acela. Dar îndată uimit, băgă de seamă că-i aceeaș pălărie și aceeași haină, pe care a văzut-o ieri în pă-

năcaz pe un soare ca ăsta, ficsează momentele de căpetenie din viața de un pătrar de veac a Reuniunei iubilante. A dat la 51 concerte cu sute de cântări și alte multe bucăți de teatru, a avut norocul să-și câștige laurii izbânzii desăvârșite cu multe ocaziuni, mai sărbătorește cu două: cea a anului 1896 la Lugoj și a anului trecut din București, când primește diploma de merite și recunoștință pentru măestria cântecelor din gură.

Măestrul Bogdan, diriguitorul dela zămislirea ei, are să fie mândru de treapta la care și-a ridicat modestul lui chor începătoriu.

Vin acum de să prezintă delegații diferitelor Reuniuni, ce iau parte la serbare. Intâi Lugojul cu câte-și două pentru cele doaue Reuniuni a lor; Bozovici, acest ținut oarecând falnic și mândru, și toate celealalte din împrejurime.

Un vânt prielnic întraceste aduce de undeva departe doaue cărți scrise în grai duios, de frate, cari spun de dragostea și norocul, ce îl trimit surorei iubilante alte doaue surori. Sunt „Carmen"-ul din București și „Doina" Turn-Severinului.

E un potop de flacări de soare, dar vin acum grupele de cântăreți admirabile în costumele lor bănățănești — și nu te înduri să pleci. Glasurile arginții ca și basii ahtiați ce salută acum Reuniunea iubilantă, aduc căldură în ochi și zimbete pe buze...

Când am văzut apoi dragostea cu care *domnii* noști atârnau de fragedul pept al copilelor și flăcăilor dela sate frunzele semnificative ale sărbătoarei; îmi închipuiam scene din mărețul și vestitul răsboi românesc. Așa cum stau amestecați, să-i îmbrățoșezi pe toți într'o nervoasă stringere de brațe...

Când cel din urmă acord se stinge, plecăm pe drumul îngust al Oraviței — la banchet. — Aci se desfășură pe larg firea veselă românească.

In cap de frunte e veselul, simpaticul protă unit al Lugojului, întâiul președinte pe vremuri al Reuniunei serbânde. La întâiul pahar de vin șirul toastelor îl deschide tot el. Vorbește însuflețit, entusiast, din inimă.

Vin apoi în șir: Dr. Vălean, Bogdan, Dr. M și I. Gropșian, Dr. Méhes, — doi notari comunali „neuniți" acești „corbi albi" semnificativi pentru celialalți mulți-mulți de pretutindeni și cari nici aparțin categoriei ăstora din slujbă... Și vin încă alții, dar nu i-am mai urmărit; întraceste s-a fost pornit — tot din capul mesei — o doină lină, duioasă, de dragi aduceri aminte pentru unu, pentru altul... pentru toți... O doină de dor, de dragostele din tinerețe...

Imi venia ca și cum m-aș înveseli și suferi în aceeaș clipită. Prin gândul meu să descifrau notele unei alte doine trăgănate... Cântarea cea cu „Murăș, Murăș apă lină"... Pe sările cu luna plină undelor lui am închinat doruri și oftări, pe a lui bogate și smerite maluri am trăit viața, când e mai ideală. Ce s'o face atâta veche cunoștință... casa cu paie, bătrânii osteniți lângă vatra cu foc — toate tainele vecinilor despre copilul ăl din școli, care s'o face „domn."

Prietinul de lângă mine mă smâncește din reveriile *„ardelenești"* cu o întrebare asupra unui tiner cu fața zimbitoare și ochii vioi, care tocmai suia masa din fața noastră. Erà acela, despre care cetisem multe isprăvi minunate prin cel Ardeal îndepărtat: Iustin Cl. Iuga. Să-l vezi — chip, cum să avântă trufaș, și apoi cu o fire desăvârșită de mocan, țigan și jidan povestește întâmplări de ale lor, cari cu peripețiile lor grav de serioase, atrag luarea aminte, stârnesc dispoziția și risul până către fundul grădinei, de unde ne străjuiau paznicii neadormiți ai patriei.

Pe urma lor să stârnește la masa noastră o animație: o dispoziție ca la Oravița. Dela spate muzica cu doinele noastre îi ține isonul.

Abia în desară s'a spart aceasta veselie, ca să se continue la marele concert, care să țină în sala teatrului orășenesc.

Rând pe rând priveliști încântătoare. Ce mai tipice și îndrăgite porturi bănățănești îmbiu un tablou, care face să te cobori să săruți icoanele din el.

Cinci coruri ne-au desfătat cu cântecile lor cele mai alese. Neșterse și vii în amintire vor fi rămas în inima fiecărui doue bucăți: *Brancoveanul Constantin* și *Brumărelul* ale măiestrului ardelean, *Mureșianu* dela Blaj.

Picurau în inima mea iarăși frânturi vechi dălucruri și întâmplări de pe oare undeva departe, când căderea cortinei pune capăt la toate.... Valul de oameni împestriți să îndepărtà sgomotos iar într'acolo, de unde plecasem.

In grădina mare și largă la tactul muzicei se încinge acum „hora" și „brâul" bănățănesc." Ori că am trecut peste vârsta aceea, ori că nu știu de ce, mie dragi mi-au rămas numai jocurile de pe malul Murășului îndepărtat.

Și s'a sfârșit mai la urmă și acest început de iubilare. Dar s'a sfârșit cu buna norocire de a fi înjghebat pentru cornul acest de țară zorirea unui eveniment înălțător de inimi, stârnitor de lacrămi de bucurie, ca la o serbare culturală românească s'a prăbușit — cu mici escepțiuni — păretele despărțitor de inimi și simțeminte.

Voiu aveà norocul a povestì nu peste mult despre un al doilea praznic de iubilare al altei societăți de cântări vecină cu cel ce sfârșește acum scrisoarea aceasta.

Lian.

---

duricea orașului, care a trecut de-atâteaori pe dinaintea cafenelei unde trăgea el.

„O nemțoaică" gândi Ispravnic. „O nemțoaică melancolică. Nu-i vorbă, dacă-i place să plângă, trebue să-i placă și de filozofia aceea ce aduce moarte."

Dar, pornind dela vitrină îi părù îndată rău de judecata sa prea dură. Cine știe ce dureri, ce întunecime zace, pe sufletul acelei femei. Bine nu poate să-i meargă, căci iată de când o vede el, iasă tot în aceeaș haină și cu aceeaș pălărie. O femee săracă, la tot cazul. Și pe lângă aceea ceva pricepere trebue să aivă. Cine cetește pe acel filozof german, trebue să aibă ceva în cap.

Fără să-și dea seamă cum, în după amiaza zilei aceleia erà iarăși în pădurice, apropiindu-se cu oare care sfială de colțișorul unde a văzut ieri femeia aceea plângând. Nu erà încă acolo, și în așteptare, abia acum își aducea aminte cât erà de desnădăjduit plânsul acela. Cine poate încă plânge așa, trebue să aibă încă un suflet blând și bun.

(Va urma).

Nr. 41—1907.

Concurs de primire în Seminariul junimei române gr.-cat. stud. din Blaj.

1. Părinții cari voiesc să-și așeze băieții pe anul școl. 1907/8 în Seminarul junimei române gr. cat. dela gimnaziul gr. cat. din Blaj, prin aceasta sunt avizați, că terminul concursului de primire (se primesc numai gimnazişti) este 14 August st. n. a. c. Cererile de primire sunt a se adresa Prea Veneratului Conzistor Metropolitan din Blaj, și în ce privește pe băieții, cari în anul școl. trecut, nu au fost elevi ai seminariului junimei, cererile au să fie instruate cu *estras de botez, testimoniu de pe anul școl. trecut și atestat de vaccinare.* In cerere părinții sau îngrijitorii au să-și însemne locuința și poșta ultimă cu acurateță *și să declare, că cunosc deplin toate condițiunile de primire și să obligă a-le împlini pe toate.* Ca rezoluțiunile să se poată expeda francate, petenții sunt rugați să alăture marcele postale de lipsă.

2. Pentru elevi sunt de a se plăti: 8 cor. taxă de înscriere. 250 cor. pentru cuartir, vipt, luminat, spălat, încălzit și în caz de lipsă medic și medicină; 2 cor. taxă de scaldă; 6 cor. taxă pentru scrobitul rufelor; așadară cu totul *266 cor. la an,* fără scrobit 260 cor. Taxa de înscriere, de scaldă și de scrobitul rufelor are să se plătească toată deodată cu ocaziunea înscrierii, suma de 250 cor. în două, respective patru rate anticipative astfeliu, că în 1 Septemvrie cu ocaziunea prezentării sunt a se plăti cel puțin 76 cor. respective fără scrobit 70 cor. În caz de două rate, rata primă va fi de 136 cor. și se va plăti în 1 Septemvrie, a doua de 130 cor. și se va plăti în 1 Februarie; în caz de 4 rate, rata primă va fi de 76 cor. și se va plăti în 1 Septemvrie, a doua de 70 cor. și se va plăti în 15 Noemvrie, rata a treia de 60 cor. și se va plăti în 1 Februarie, rata a patra de 60 cor. și se va plăti în 15 Aprii. Sumele aceste sunt atât de mici, încât numai primindu-le regulat și anticipative să poate satisface atâtor trebuințe, câte sunt cu susținerea și îngrijirea elevilor. Astfel rectorul va fi silit să dimită pe elevii ai căror părinți sau îngrijitori nu-și vor solvì ratele la timpul său.

3. Elevii vor avea să aducă cu sine: a) o carte de rugăciuni; b) 4 părechi de schimburi de pânză sau giolgiu, bune; c) cel puțin 6 batiste; d) 2 părechi de încălțăminte și cel puțin 4 părechi de ciorapi sau de obiele; e) 1 saltea (sac de paie) și 2 lepedee (cearșafuri) de pus pe saltea; f) 2 perini și 4 fețe (de perini); g) 1 țol sau plapomă și 2 lepedee de plapomă; h) 2 lepedee albe de giolgiu pentru coperirea patului (de lână și colorate nu sunt bune, căci nu să poate ajunge la uniformitate); i) atâtea bilete (formatul biletelor de vizită) câte bucăți de rufe, vesminte și încălțăminte au; l) 1 cuțit, o furculță, 1 lingură, 1 pahar și cel puțin 3 servete; m) 1 perie de veșminte și 3 de încălțăminte; n) cel puțin 3 ștergare și 2 piepteni, unul des și unul rar. Pe rufe și veșminte trebue cusut întreg conumele și cel puțin litera inițiată a numelui de botez. Rufele și vesmintele nefnsemnate vor fi respinse.

4. Elevii vor avea proviziunea întreagă și anume: a) locuință în sale mari, sănătoase, luminoase și provăzute cu toate celea de lipsă; b) vipt întreg, adecă dejun, prânz, ojină și cină. La dejun vor avea lapte cald cu pâne, la prânz 2—3 feliuri de mâncări, la cină 1—2 feliuri. La prânz în zilele de dulce va fi zupă cu carne, carne cu sos și mâncare groasă cu carne, eventual zamă acră cu carne și mâncare groasă cu carne sau friptură ca garnitură, iar în zilele de post zupă de legume, mâncări făcute cu lapte, brânză sau ouă; Dumineca și în sărbători și prăjituri. La ojină pâne cu poame ori alte asemeni. La cină în zile de dulce va fi friptură cu garnitură sau mâncare groasă cu carne, iar în

zile de post mâncări făcute cu lapte, brânză sau ouă; c) Spălatul, eventual şi scrobitul rufelor; d) Luminatul în timp recerut; e) Încălzitul în timp de iarnă; f) În caz de morb medic. medicină şi îngrijirea de lipsă; g) Scaldă caldă în timpul iernii amăsurat prescriselor igienii. Afară de acestea superioritatea să va îngriji, ca elevii mai slabi în studii, pe cât să poate să fie ajutoraţi în studiare.

5. Părinţii în decursul anului şcolastic să nu trimită la adresa sau la mâna elevilor bani, ci banii să vină la adresa superiorităţii, care se va îngriji să le procure recuizitele de şcoală, cărţile şi celealalte ce le sunt de lipsă. Asemenea nici mâncări să nu le trimită, căci seminariul îi provede cu celea de lipsă. *Mâncările ce părinţii cu toate aceste le-ar trimite fiilor săi, se vor împărţi între toţi elevi, în caz de cantitate mai mică între conşcolarii respectivului sau respectivilor elevi.*

6. Părinţii sunt avizaţi, că pentru eventualele stricăciuni făcute de fii lor, sunt respunzători şi vor avea să le rebonifice. De sine se înţelege, că pentru obiectele, ce să strică prin folosirea, fără vina elevilor, nu se va cere nici o desdăunare.

7. Elevii se vor prezenta în 1 Septemvrie st. n. înaintea superiorităţii seminariale însoţiţi de părinţii sau îngrijitorii lor, unde aceştia vor plăti taxele de lipsă şi vor da în samă obiectele şi lucrurile elevilor, şi li-se va designa mobilarul destinati spre folosinţa elevilor.

Blaj, 15 Iuliu 1907.

Emiliu Vleiu,
rectorul Seminariului junimei române gr. cat stud. din Blaj.

Noutăţi.

Intru mărimea lui Dumnezeu. În numele credincioşilor din parohia greco-catolică întregalde, vin şi pe aceasta cale a aduce fierbintea mea mulţumită primarului comunal de aici dl Ioan Nistor şi soţiei sale Ana n. Creaţa, cari pe lângă multe binefaceri pentru maica biserică, au dăruit şi acum de sfintele sărbători ale Rusaliilor: un rând nou complet de vestminte bisericeşti în preţ de 100 cor. Dumnezeu le lungească firul vieţei şi fapta dânşilor să fie bun exemplu şi pentru alţii. În numele credincioşilor: *Ioan Nestor,* paroh.

Din Arhidieceză. Concurse: Până la 15 Aug. n. e deschis concurs pentru ocuparea staţiunei de învăţător în *Săcal* (Tr. Indol), de învăţător secundar la *Bistra* (Tr. Roşia), şi *Oarda-de-sus* (Tr. Sebeş) şi de cantor la *Cluj-Mănăştur* (Tr. Cluj). — Până la acelaş termin sunt de împărţit doauă ajutoare de câte 30 cor. din fund. Vasiliu Raţ, destinate învăţăceilor de meserie din Blaj, Reghinul-săsesc ori Făgăraş.

Prinţii României în Sibiiu. Se anunţă din Sibiiu, că Alteţelor Lor Regale Principele Ferdinand şi Princesa Maria cu fiul lor Carol, însoţiţi de dnul ministru de interne Ionel Brătian cu dna, de inginerul Aurel Diaconovich, de ajutantul şi dama de onoare, au sosit Mercuria trecută acolo şi au descălecat la „Împăratul Romanilor" unde au luat şi masa, iar după prânz au făcut o plimbare prin oraş cercetând între altele catedrala şi casa naţională. La $3^1/_2$ s'au reîntors iarăş cu automobilul tot prin Turnul roşu, pe unde şi veniseră.

Fundaţiunea Şuluţană. Ultimul cercular mitropolitan publică raţiunile fundaţiunei Şuluţane pe 1906 trecute prin Directoriul acelei fundaţiuni. Estragem câteva date: din dominiu a intrat ca venit peste 58 mii cor. s'au împărţit stipendii 8028 cor. pensiuni aproape 4700 cor. salarii 2600 cor. Averea în hârtii de stat şi private peste 180 mii cor. realităţi 815 mii (Cenade, Vidrasău, Someş-Odorheiu, Spring şi Blaj). Averea curată 981 mii cor.

Ştiri literare. Dl Alcalay editorul „Bibliotecei pentru toţi" a avut bucuria, de a câştigă pentru publicaţia poporală a dsale preţioasa scriere a lui Alesandru Vlăhuţă: *„România pitorească."* În deosebire de prima ediţie care costă 3·50 cor. actuala ediţie cuprinsă sub Nr. 272—4 din „Biblioteca pentru toţi," se vinde numai pentru 90 bani, având aceleaşi ilustraţiuni frumoase, ca şi cea dintâi. „România pitorească" e o descriere măiastră a ţării româneşti, cu nepreţuitele ei comori de frumuseţă, cu neuitatele podoabe ale naturii, cu apele-i şi munţii, ce te transpun în o lume de vise. Scrierea aceasta, ca şi orice publicaţie românească, se poate cumpără dela Librăria seminarială din Blaj.

Internat de fete. Dna Maria Radu, văduva fostului protopop Dr. Sebastian Radu dela Uioara, cu începutul acestui an şcolar, deschide un internat particular pentru fetiţe în Cluj. Vor fi primite în internat copile cari studiază preperandia sau altă şcoală. Taxa lunară va fi de 50 cor. pentru care sumă fetiţele vor primi cuartir, proviziune completă, instrucţiune practică şi de limbi. Recomandăm cu căldură frumosul plan a a dnei Radu tuturor părinţilor, cari au de gând să-şi crească copilele la Cluj sub o îngrijire plină de atenţiune.

Post de cassar. Cetim în „Telegr." că dl Man. Comşa, cassar la „Transsylvania" a fost ales director esecutiv la Brad. Atragem atenţia tinerilor nostri absolvenţi ai şcoalelor de comerciu asupra concursului publicat de banca de asigurare „Transsylvania" din Sibiiu în „Sieb. Deutsches Tageblatt" pentru ocuparea postului de cassar la Centrală. Cererile sunt a se înaintă la Direcţiune în Sibiiu până în 10 August st. n. a. c. — După cât ştim banca „Transsylvania" este în mare parte sprijinită de clientela românească şi publicarea concursului eră indicată şi în foile noastre. Cum se explicăm întrelăsarea aceasta?

Aviz şcolar. *Internatul „Pavelean" de băieţi din Beiuş.* Părinţii doritori de a-şi aşează pruncii lor pentru anul şcolar 1907/8 în Internatul „Pavelean" de băieţi gr.-cat. din Beiuş sunt avizaţi, că *până la 15 August a. c.* să-şi trimită petiţiile la rectoratul internatului. *Taxa de întreţinere* la an e: 280 cor. (doue sute optzeci coroane), *Uniforma:* 60 cor. (şasăzeci coroane) iar *taxă de înscriere* va plăti fiecare elev — şi cei beneficiaţi 3 cor. Taxele să plătesc în doue rate anticipative: la 1 Sept. şi la 1 Febr. Au să suplice şi acei tineri şcolari, cari în anul trecut au fost platnici în internat. *Rectoratul.*

Croitor român la Cluj. Am onorul a Vă aduce la preţioasa cunoştinţă, că firma cea veche: *„Cristea şi Radu"* am schimbat-o astfel *Radu M.* şi sub aceasta firmă voiu conduce singur cu toate îndatoririle sale: *atelierul de croitorie pentru domni,* care deja în scurtul interval de timp şi-a câştigat o reputaţie onestă înaintea p. t. publicului din Cluj şi din întreg jurul ardelean. *M. Radu.*

Concurse. Concursul pentru primirea elevilor pe anul şcol. venitor în Convictul greco-catolic român din Siget se va ţinea în 5 August st. n. a. c. Pot concurge studenţi gr.-cat. români din Maramureş Recursele sunt a să trimite la direcţiunea convictului până în 1 August. Siget la 16 Iuliu 1907. *Tit Bud,* vicar, directorul convictului.

Călduri canioulare. Dnul Ştefan Popu paroh în Iezvin, autorul „acelei volante oportune" despre îngropăciunea eterodoxilor, ne dă gata în „Tribuna" de Marţi, pentrucă i-am numit scrierea dsale „babilonie de fraze" şi i-am pus la îndoială cunoştiinţa în canoane. Fiindcă nu suntem dispuşi a reaga la „somaţiunea peremtoră" de 30 zile ce ne pune, îl rugăm să nu mai steie în „espectanţă," ci mai bine recetindu-şi elucubraţia din „Tribuna" să recunoască, că eră mai bine „să fie nefoastă" acest răspuns. Redactorii Tribunei de sigur au publicat articolul dlui Pop, cum ar fi publicat „Vulturul" la vremea sa o scrisoare din cătănie.

Proces de pressă. „Lupta" are nou proces de pressă. Acesta e al 6-lea.

Aviz. Ajungându-ne la cunoştinţă, că multe din învitările pentru Concertul din Iclanzel dela 4 Aug n'au sosit la locul destinat, rugăm pe cei cari ar voi, se participe, să se considere pe calea aceasta „învitaţi." *Comitetul aranjator.*

Petrecere. Tinerii economi din Şieu-Măgeruş învită cu toată onoarea la *producţiunea teatrală* împreunată cu joc, care se va ţineà în 4 August st. n. sub scut sigur. Venitul curat e destinat în favorul bisericei gr.-cat. din loc.

— Curatoratul bisericei greco-catolice din Reghinul-săsesc învită la *petrecerea de vară,* ce va aranja-o Sâmbătă, la 10 August n. a. c. în pavilonul din parcul oraşului Reghin. Venitul curat e menit instituţiunilor româneşti de sub conducerea acelui curatorat.

— Cu ocaziunea adunării despărţământului Sighişoară a Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român ce se va ţinea în Ibaşfalău, inteligînţa română din loc şi jur învită la *petrecerea de vară* ce o va aranja în 4 august n. 1907. (Duminecă după St. Ilie) în sala hotelului cel mare din Ibaşfalău. Venitul curat este destinat pentru biblioteca despărţământului Astrei. Damele sunt rugate a-se prezenta, pe cât se poate, în costume româneşti. Comitetul aranjator: Dora Bian, Clementina Câmpian, Otilia Câmpian, Veturia F. Negruţiu, Maria Simu, Cornelia Orăsan, Betti Precup. Comitetul colaborator: tinerimea.

— Inteligînţa română din Csáki-Gorbó şi jur învită la *petrecerea de vară* ce se va aranjà (Duminecă) la 11 August st. n. 1907 în pavilonul de vară din grădina şcoalei confesionale gr. cat. din Csáki-Gorbó în favorul bisericei gr. cat.

— Societatea meseriesilor din Blaj învită la *petrecerea de vară,* ce se va ţineà Duminecă în 4 August n. 1907, în grădina din Veza.

— Tinerimea academică română din Sălagiu şi părţile mărginaşe învită la *petrecerea de vară,* împreunată cu cântări poporale şi declamaţiuni ce va aranjà cu prilejul adunării generale a „Despărţământului XVI. (Sălăgian-Chiorean) al Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român" şi „Reuniunea Femeilor Române Sălăgiene" la 4 August n. 1907 în Băseşti.

— Tinerimea română din Mediaş şi jur învită la *petrecerea de vară,* care o va aranjà în 2 August a. c. (Sântul Ilie) în pavilonul hotelului „Schützen" din Mediaş. Venitul curat este destinat spre scop filantropic.

— Tinerimea română din Haţeg învită la *producţiunea teatrală* urmată de *dans,* care o va aranja la 4 August 1907. st. n. în hotelul „Mielul de aur", se vor preda piesele: Trei doctori, loc. de V. A. Vlaicu şi Zăpăciţii, loc. de Teochar Alexi.

Nenorocire pe mare. Vaporul „Columbia," pe care erau o grămadă de oameni, s'a ciocnit în apropiere de ţărmul Californiei cu vaporul San-Pedro. În urma acestei ciocniri vaporul Columbia s'a cufundat. S'au înecat 150 de inşi dintre cei aflători pe el. Ciocnirea s'a întâmplat în vreme de noapte pe o negură deasă. Vaporul San-Pedro, care ducea lemne, a rupt în două vaporul Columbia, care în restimp de 15 minute s'a şi cufundat în mare.

Necrolog. † *Ioan Băgăian* fiul prof. de gimn. Ioan Băgăian a repausat în 25 Iulie 1907. Îl deplâng întristaţii părinţi.

Odihnească în pace!

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 11

Și iată, că la câteva zile apăru pe stradele Neapolului o adunătură de oameni decăzuți și cu totul necunoscuți. Ei aclamau pe Octavia, resturnând statuia Popëei, care era ridicată mai în fie-care stradă, cântând cântece de batjocură la adresa amantei lui Nero.

Ostașii lui Nero se năpustiră asupra lor, împrăștiindu-i și deținind pe vre-o câțiva.

Statuiele Poppëei fură ridicate de nou, anunțându-se, că demonstranții vor fi pedepsiți fără milă, cu prilejul unei turburări nouă.

Comedia aceasta aranjată de Poppëa însaș n'a durat decât o jumătate de ceas, dar a costat-o un milion de sesterții. În schimb soarta Octaviei era hotărită.

Poppëa plecase la Roma, ca să nu fie martoră la turburări, spre a încunjura ori-ce prepus, și se reîntoarse numai după-ce crainicul ei dresat, o vesti de cele întâmplate. Ajungând în Neapol, se aruncă linguşitoare la picioarele lui Nero. Acesta trimise Octaviei porunca: să se sinucidă. Zădarnice au fost rugăciunile bietei Octavii, care trăia exilată pe o insulă, zădarnic s'a provocat la amintirea lui Germanicus, moșul ei și al lui, zădarnic a declarat că vrea să trăiască de aci încolo ca o cerșetoare, departe în Africa.

Poppëa a rămas neînduplecată.

Cum nu avea curajul să-și facă seama singură, ostașii îi legară mânile la spate și îi desfăcură arterele dela gât, apoi, la porunca Poppëei, care se afia într'o cameră de alături, o puseră într'o baie caldă, și îi deschiseră și celealalte artere, ca sângele să se scurgă mai în grabă.

Ea nu avu curajul să o privească în baie, dar pentru a se convinge că într'adevăr Octavia murise, porunci să i-se aducă capul.

Când în sfârșit îi văzu capul taiat, nu se putu răbda să nu străpungă cu acul ei de păr ochiul Octaviei, rămas întredeschis.

Nero plecă acum la Roma.

Orgiile se țineau lanț. Aranja jocuri de circ, în cari rolul gladiatorilor îl ocupau senatorii. El cânta cu prilejul emulărilor în cântări, și spionii lui, cari erau reslățiți în public, însemnau numele acelora, cari nu aplaudau. Aceștia erau chemați a doua zi la împărat, erau sngrumați încă în vestibul și târiți apoi de frânghie, în fața lui Nero.

Odată cu prilejul unei păsiri în circ, alunecă și-și scrinti piciorul. De năcaz ordonă să se dee foc la douăzeci de case de a patriciilor, oprind totodată încercarea de a potoli focul. Și când jumătatea Romei era în flacări, Nero, cu harfa în mână, cânta încendiarea Troiei, de pe balconul palatului.

Era paroxismul nebuniei.

Poppëa însaș voia să curme acum șirul acestor nebunii. De aceea, nu se prezentă la proximele jocuri de circ, unde Nero avea de gând să joace și el și unde aveau să se repete grozăviile cele mai mari.

Popëa credea, că nici Nero nu va lua parte, după-ce îl avizase de neparticiparea ei.

Se înșelă însă. Nero o chemă la sine și o mustră pentru ofensa ce i-a aruncat-o în față, nevoind să participe la niște producțiuni, unde el însuș avea rolul de frunte, și când Poppëa îi făcu reproș pentru vorbele lui, Nero o trânti la pământ, punându-i piciorul pe gât, până o înăbuși cu totul.

Scrise apoi o elegie asupra osemintelor ei, lăudându-i frumusețea fără seamăn.

Pe urmă ordonă ca osemintele ei să nu fie distruse prin ardere, ci să se înbalzameze.

Notițele contimporane spun, că înbalzamarea aceasta a costat mai mult decât câtă tămâie și smirnă poate pronduce Arabia întreagă, în decursul unui an.

Suma aceasta uimitoare — după banii nostri cam patru milioane de coroane — s'a întrebuințat pentru înbalzamarea acestei femei, care în viață întrebuința la car catiri cu copite de aur, și se scăldă zilnic în laptele de curând muls a cinci sute de măgărițe.

Venind vorbă în senat despre groaznicul incendiu, care a bântuit în Roma, Nero declără, că incendiarea e opera creștinilor.

Senatul hotări atunci, că toți creștinii să fie condamnați la moarte pe rug. Nero fu însă mai »nobil«, și ceru pentru circ pe creștinii osândiți la moarte. Sila află cel dintâi de această veste îngrozitoare și o împărtăși numai decât creștinilor din catacombe.

Erau vre-o optsprezece mii de oameni, cari primiră cu resignare spusele lui Sila, și căzând în genunchi, aduseră laudă lui Dumnezeu pentru favorul ce li-l dase, de a muri într'un chip atât de glorios, pentru numele Restignitului . . .

În clipa aceea Acte, urcându-se pe un pedestal de piatră, esclamă:

— Creștinilor! Mâne me duc la Nero, să vorbesc în interesul vostru. Sau voi muri și eu, sau vă mântuiți cu toții.

— Iar eu — zise Sila — mă abat de seară pe aici și dacă nu vei izbuti, isprăvesc *eu* cu Nero.

XVIII.

Dimineața Acte eși din catacombe, spre a merge în palat. Porni singură, îmbrăcată într'o haină lungă. Un văl des îi ascundea fața, iar la brâu purta un mic pumnal, pe care îl luase de frica ostașilor beți. Se mai gândise ea, cu mintea ei de copilă, să dee acest pumnal lui Paul, spre a se sinucide în temniță, în cazul când n'ar izbuti să-l înduplece pe Nero. După credința ei, sinuciderea nu era păcat. Nu știea încă, ce glorioasă e moartea de martir.

Apropiindu-se de murii Romei, începu să tremure în tot trupul. Pe cine va revedea oare, pe Lucius sau pe Nero? Pe Caesarul sau pe biruitorul cântăreț din Corint? Biata copilă, la gândul că are să revadă pe Lucius, își imagina că trebuie să uite totul, și că ar trăi iarăș numai pentru iubirea ei cea fără margini. Auzise în catacombe despre moartea Poppëei și a Octaviei, fără să cunoască amănuntele. Știa numai, că Nero nu mai are nevastă, nici amantă. Și ea spera. în inima ei îndrăgită că împăratul totuș își va aduce aminte de dragostea curată, cu care ea se alipise de Lucius.

Legănată de aceste visuri de noroc, ajunse la poarta palatului. Era o frumoasă dimineață de vară, la porțile palatului se adunase lume mai multă ca de obicei. Acte credea, că plebea așteaptă să afle vești noauă despre jocurile de circ. Se strecoră printre ei, fără să-i bage în seamă, cu gândul să întilnească cât mai curund pe împăratul. Când ajunse însă la piața cu statuiele zeilor, remase surprinsă. Înțelegea acum, că e vorbă de o mare festivitate, căci statuiele zeilor erau împodobite în mod deosebit, stradele erau presărate cu flori, iar scara pe care urca singur Nero în templu, era acoperită cu covoară de purpur.

Intrebă pe un sclav, ce vor să însemne toate aceste? Acesta o întrebă, și el, cu mirare.

— De unde vii tu, fetițo, de nu știi că astăzi se cunună divinul Caesar?

— Se cunună? — întrebă ea mecanic — și cu cine?

— Cu Sabina, o sclavă, pe care divinul împărat a aflat-o vrednică s-o iea de nevastă. Înțelegi? O sclavă devine nevasta Caesarului. Înțelegi tu? — strigă sclavul extaziat, fără să știe că el era un interpret fidel al intenției Caesarului.

Acte rămase cu totul zdrobită.

Iată dar, împăratul era îndrăgit de Sabina și pe vremea când venise în Corint. Înțelese atunci, în tot cuprinsul ei groaznica nenorocire, care o mânase în brațele lui Lucius.

Și se revoltă apoi din tot sufletul, când îl văzu în fața statuiei lui Joie, alături de Sabina, și când auzi cuvintele pontificelui:

— Lucius Domitius Claudius Nero, iată Sabina este a ta, fi-i părinte, bărbat, frate și îngrijitor!

Își întoarse capul, un singur sentiment o predomnia acum: gelosia rivalei. Înțelegea acum, de ce o muscase Sabina de umăr, când se scăldase. de ce era așa de rece în totdeauna.

O ură groaznică îi clocotia în piept, o ură de moarte, care cerea răzbunare.

Toate rămaseră în umbră: catacombele, Paul, creștinii, totul . . . Rămase singur femeia amăgită, care vrea să-și răzbune amăgirea.

Serbarea a ținut aproape ziua întreagă. Nero și Sabina luară mai întâi parte la uspățul aranjat de senat, apoi primiră diferiți delegați, cari veniră să-i felicite. Acte era pretutindeni în urma lor, fără să-i scape din vedere.

Așteptă să-i vadă întrând în palat. Nu știa nici ea, ce avea de gând să facă în clipa când vor întra în palat, credea numai, că Nero va lăsa-o singură pe câteva clipe

și atunci spera să se răfuiască cu ea. Pe vremea aceea, putea să creadă, că va intra în palat, căci Nero nu se temea încă de popor și porțile palatului erau totdeauna deschise.

Abia spre seară îi văzu re'ntorcându-se în palat. Cum Acte cunoștea prea bine interiorul, îi fu ușor să ghicească camera în care aveau să se retragă.

Se ascunse deci după perdelele scumpe și așteptă vr-o două ceasuri, până ce apăru Sabina, cu suita.

Acte rămase încremenită.

În vreme-ce însoțitorii descheiau hainele împărătesei, ea se convinse tot mai mult, că Sabina e identică cu — Sporus.

Era vis, sau aievea? Sau Sporus și Sabina erau aceeaș persoană? Sau nebunise ea cu desăvârșire?

Impărăteasa rămasă singură, apoi frângându-și mânile, începu a plânge cu hohot.

In clipa aceea Acte eși de după perdele, năpustindu-se cu pumnalul asupra ei.

Impărăteasa, în loc de a se da la o parte, își desfăcu pieptul, zicându-i:

— Lovește, Acte, cel puțin știu că nu măi trăiesc...

Acte se opri, încremenită.

— Me recunoști, așadar? Da, eu sânt Acte, dar spune cine ești tu? Sporus sau Sabina? Bărbat sau femeie? Spune!

— O, — zise — eu sânt o ființă nenorocită — și isbucni în plâns.

De afară se auzi zgomot de pași.

Acte voia să se retragă în ascunzătoare, dar ușa se deschise și ea fu surprinsă de sclavii, cari intrară.

Când aceștia văzură pe Sabina îngenunchiată în fața patului și o femeie străină cu pumnalul în mână, înțeleseră că e vorbă de un atentat. Se năpustiră asupra Actei, o legară și o internară în temnița de sub palat. Acte cunoștea temnița aceea, de când trecuse pe lângă ea cu Sporus, când acesta o condusese la Caesarul.

Aici întâlni chiar cunoscuți.

Revăzu pe Paul și pe Sila.

(Va urmă).

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare). 3

II. Evul de mijloc și revoluțiunea franceză.

Mult timp au fost oamenii de credință, că neajunsurile în societatea omenească au fost productele culturei superioare. Și că popoarele preistorice de păstori și lucrători de pământ, cari erau mai aproape de statul așa numit natural, ar fi avut o soarte mai fericită, mai îndestulită. Cercetările veacului nostru ne-au învățat tocmai despre contrar. De când e lumea au fost domni și servitori, și poziția celor din urmă e cu atât mai tristă, cu cât străbăteau mai departe în întunerecul vremilor trecute. Nici la Germanii cei vechi n'au fost relațiunile sociale așa de plăcute, pe cum ni-le descrie Tacit.

Ce e drept că în codrii întunecoși ai Germaniei trăia o viță de oameni puternici și plini de viață, a cărei dorințe după libertate și vitejie, curățenie de moravuri și ospitalitate eră recunoscută. Dar noi ne formăm o idee falsă de poporul acesta, dacă credem, că ei în timp de pace umblau la vânătoare sau ședeau la judecată sub stejarii sfinți, și de altmintrelea își petreceau timpul în un dulce farniente bând și jucându-se în cuburi. Viața asta desfrânată și fără griji o duceau numai puținele familii nobile a acelei vițe. Poporul propriu era în o atâruare mare, cauză deajuns, ca scriitorul roman în disprețul său fără margini pentru tot cei sclav să o țină sub demnitatea sa, a să ocupă cu ei. Constând din indigeni, și zileri, trebuiau să lucre agrii nobililor, trebuiau să lucre de dimineața până sara și avea să sufere celea mai severe pedepse pentru o greșală mică. Nu aveau dreptul de-a purta arme, nu aveau vot în adunările poporale, nu puteau fi actor ori martor nici preot.

Sclavul, în cele mai multe cazuri prinsioner de războiu, erà conziderat asemenea unui animal; el era un obiect, o marfă, un mijloc de schimb; domnul avea putere peste viața și moartea lui. Și acestia nici nu aveau nădejde ca să se îndrepte oare când lucrurile spre bine pentru ei. Numai cel liber avea întrarea în Walhalla lui Wodan.

Caracterul social al vechimei a fost sclăvia. O parte a societății omenești a ajuns a fi supusă cu desăvârșire celeialalte, stângerită în voință și mișcare, plecată sub jugul lucrărei și tractată cu dispreț. Trebuie să vină un Hristos cu dragostea sa care îmbrățișează toate, cu mila sa nemărginită pentru cei obosiți și însărcinați, spre a mântui omenimea aservită de legăturile sale. Erà Messia cel atât de așteptat de lume și spre care să îmbulzia acum ca spre mântuitorul și liberatorul.

Popoarele fură pătrunse de un spirit mai blând. Și dacă au mai trecut veacuri, ba mii de ani, pânăce se sfârși opul de eliberare ale masselor poporului, a fost pusă baza, pe carea putea fi zidită o sistemă a universului mai sănătoasă și mai dreaptă. În năvălirile emigrărei popoarelor să prăbușise cultura romană cu moravurile și datinile sale. Relațiunile economice și sociale din Europa întreagă sunt în legătură cu acelea, cari le aflarăm la Germanii cei vechi.

La început nu să întâmplară schimbări mari. Nobilul avut să ocupă cu vânatul și benchetuitul. În vremuri de războiu să alătura cu soldații săi ca vasal credincios către domnul feudului său, căruia îi jurase a-l apără, și pe care erà îndatorat a-l sprijini cu un număr anumit de oameni harnici de luptă. Proprietățile ce le căpătase el sau înaintașii săi pentru merite răsboinice, nu erau proprietatea lor liberă, ci îi erau predate numai ca feud spre folosință.

Un raport, ce samănă cu o arândă, numai cât contraserviții la domnul feudului sta singur din credința sa vasală, și nu doară în bani de arândă, și că feudul nu se revoca așa ușor, ci trecea adese la multe generațiuni ale acelei familii. Nobilul putea dispune cu proprietățile sale după cum voia. De vândut nu le putea vinde, dar le putea da mai departe ca feud, și asta erà de comun obiceiul.

Nobilul avut împărțise toate bunurile sale zilerilor săi iobagi, la cari contraserviții nu le formau servicii în războiu, ci furnizări în naturalie și lucrări. Zilerii aveau o oarecare independență, încât pământurile date le lucrau cum voiau. Dar rodurile erau ale proprietarului, având afară de aceia a plăti toate poverile la stat și comună. Ei trebuiau să facă drumuri, să stee de pază să provadă pe răsboinicii ce treceau pe la ei. Nobilii, carî apărau statul din afară, erau scutiți de toate impositele. Spre a putea împlini toate datorințele lor, trebuiau să lucre iobagii din greu și puteau fi voioși, dacă în timpuri liniștite aveau din ce să trăiască. Silințelor bisericei, le-a succes, a îmbunătăți încâtva soartea acestora. Iobagiul nu se mai putea vinde ca o marfă, el era legat de glie, și numai împreună cu aceasta își putea schimbà stăpânul.

In primii timpi ai formațiunei statelor germane iobăgia era generală. Biserica avea asemenea nobilului iobagii săi. Biserica avea proprietăți estinse, căpătate parte dela regi și principi, parte din legate și dăruiri. Mai erau liberi mai mici, cari încă mergeau la luptă, dar își lucrau însiși pământurile.

In decursul veacurilor să schimbară pe încetul relațiunile. Nobilii și biserica începură a lucra însiși pământurile, folosindu-se vezi bine de zileri. Aceștia căpătară o parte de moșie ca proprietate, trebuiră însă pentru aceasta să se îndatoreze a se pune împreună cu vitele lor 2 zile la săptămână în slujba Domnului. Iobagii se prefăcură în clăcași. Economia câștigă prin schimbările acestea, fiindcă nobilul și țăranul aveau acum interes propriu, a lucra pământurile cât să poate de bine. Dar rămâneau afară de clacă și poverile statului și cele comunale și zecimi foarte grele cari trebuiau prestate nobilului, starea țăranului nu se îmbunătăți temeinic.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

Mariu Theodorian: **Dreptul canonic oriental cu adnotațiuni și comentarii,** București 1905—7 trei volume, prețul 10.50 cor. Sub acest titlu dl advocat Theodorian, constatând la diferite ocaziuni necunoștința canoanelor bisericești, chiar din partea celor chemați, a retipărit canoanele din Pidalionul, tradus de Mitropolitul Veniamin Costake și le-a însoțit cu număroase esplicări și comentării scoase din celea mai bune isvoare și publicațiuni ale bisericei orientale și apusene. Vol. I. are o lungă introducere în studiul dreptului canonic, unde se înșiră și note biografice asupra celor mai însemnați canoniști: Gratian, Zonara, Balsamon ș. a. Afară de aceasta notițe istorice precedează canoanele singuraticelor sinoade. Din partea noastră recomandăm mult procurarea acestei prețioase publicațiuni, ca una, care poate fi de bun folos preoțimei noastre. Se poate procura dela Librăria seminarială (vol. I 3.50. II 3.— III 4.—)

„**Luceafărul**“ Nr. 13 cu următorul sumar: M. Sadoveanu, Tinerețea. — G. Murnu, Monumente antice din Roma. Palatinul. — A. Seca, Dor (poezie). — D. Nanu, Rugăciunea de Paul Verlaine. — I. Ciocârlan, Inimă de mamă (nuvelă). — I. Borcia, Ifigenia în Taurida de Goethe. — M. Cunțan, Că te-am iubit (poezie). — I. Albu, In Maramurăș (poezie). — G. C. Ionescu, Boerul, (nuvelă). — Cronica „Treburi literare“. V. Caraivan. La șezătoare. Un Dușman. Prinții gândesc. Judecățile dlui Panu. Aschii. Turneul lui Z. Bârsan. Ploaie de vară. — Bibliografie.

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. Nr. 27. cu următorul sumar: Zamfir C. Arbute, Studenții și poporul. — Natalia Iosif, Fantasie (poezie). — Brândușa, Mosafirii. (schiță). St. Șerbanescu, Septentrion (poezie). — D. Mihalache, Ciobanul și fata de împărat (poveste). — Al. Gh. Doinaru, Învinsul (poezie). G. Murgoci, O călătorie prin stepa rusească (Ascania-Nova). — I. Scurtu, Cronică. — Red. Răspunsuri.

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

***Hipnotism și Spiritism** de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil- + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

Edict de licitațiune.

Pentru darea în întreprindere a lucrărilor necesare la zidirea bisericei, ce va ridică comuna bisericească gr. cat. Vaida Sânt Ioana să va ține licitațiune publică în edificiul școalei la 11 August 1907 la 2 oare d. a. pe lângă oferte în scris.

Planul, preliminarul de spese, mustra de contract și condițiunile de edificare să pot vedeà la subscrisul preot.

Suma speselor preliminare e de 25.785 Cor. 90 fil. Cautiunea face 10% din suma ofertului. Cauțiunea este a se depune la cassarul comunei bisericești până la 12 oare la amiazi din ziua licitațiunei.

Vaida Sânt Ioana la 19 Iulie 1907.

Demetriu Fărcaș m p. preot gr cat. **Teodor David** m. p. curator primar.

(29) 1—1

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

Comunicarea trenurilor

prin gara Kükülőszög — Blaj.

— Valabilă dela 1 Octomvrie n. 1906. —

către	gara	dela
	Teiuș—Tövis	
12·48	tren de persoane	1·02
7·35	tren accelerat	12·22
7·02	tren mixt (numai Joia)	4·05
2·52	tren accelerat	2·18
1·20	tren de persoane	9·05
	Copșa—Kis-Kapus	
1·07	tren de persoane	12·43
12·23	tren accelerat	·34
4·09	tren mixt (numai Joia)	6·55
2·14	tren de persoane	2·15
9·06	tren accelerat	2·51
	Parajd	
3·02	tren mixt	8·44
2·45	tren mixt	6·48
9·11	tren de persoane (Luni, Mercuri, Sâmbătă)	12·35

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 2—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

---

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(28) 1—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminarului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" in Blaj

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 3 August 1907. Numărul ~~29~~. 30

INTOLERANŢĂ.

In viaţa noastră publică şi privată tot mai des ni-se dă ocasiunea ca să ne isbim de doue fenomene de o extremă intoleranţă. Unul este intoleranţa jidovilor şi altul şovinismul magiar. Şi de şi de cele mai multe ori încunjurăm prilejul de a fi aduşi în situaţii, de a ne expune la neplăceri, din cari de multe ori să pornesc şicanele cele mai multe contra oamenilor cu oficiu sau preoţilor cu congruă, aproape zilnic cetim câte un caz unde sau intoleranţa jidovilor sau şovinismul magiar au provocat sentimentele pacinicilor cetăţeni. Cea dintâi are caracter confesional şi de rasă cel de a doilea numai de rasă. Cel dintâi e mai latent, dar lucră cu un aparat uriaş, cel de al doilea e agresiv, fanatic şi provocător.

Intoleranţa jidovilor îşi are acum istoria ei. Un neam de oameni împrăştiaţi pe întreagă suprafaţa pământului, care nu ştie ce e dulceaţa pământului unde te-ai născut, unde îţi sunt îngropaţi părinţii şi fraţii, unde fiecare bucată de loc îţi reaminteşte suferinţele şi bucuriile neamului tău ei s'au folosit, de curentul liberal din viaţa popoarelor şi roadele libertăţii, eluptate de alte neamuri cu râuri de sânge ei le-au ştiut asigura pentru rasa lor jidovească. Sub masca, că ţările creştine sunt liberale, au stors pretutindenea prin vicleníe, legi aşa zise liberale. Astfel pe încetul s'au luat de pe pereţii şcoalelor crucile, icoanele sfinte, ca să nu vateme sentimentele jidanilor, s'au creat formule de jurământ nouă pentru oficianţii de legea lui Israil, ca să poată întrà în serviciul statului creştin, ba în şcoala confesională prin ordinaţiune ministerială se respectează Sâmbăta, şi nu se dă ocupare, căci jidovii nu scriu Sâmbăta.

Aşa şi-au ştiut ei asigurà o poziţie extraordinară în ţară. Sunt o mare putere. Opinia publică o formează ei prin şi jurnalele lor, cari sunt aproape toate în mâni jidoveşti.

Pentru libertatea, prin care legislaţiunea şi puternicii ţării noastre, le-a creat o poziţie extraordinar, de favorabilă, ei în schimb au lingusit şovinismul magiar, au dat signalul, ca jurnalele să ia o poziţie extremă pentru ideia de stat naţional. Şi magiarul, care nici când nu a simpatizat cu poporul lui Israil, fiindcă între toate celealalte naţionalităţi ale ţării nu şi a aflat aderenţe pentru ideia de stat, s'a alăturat lângă acest bun tovarăş şi astăzi societatea lor cu a jidovilor s'a contopit pretutindenea. In schimb însă şovinismul a devenit insuportabil. Opinia publică magiară a ţării e orbită de şovinism. Să vină acum Széchenyi cu ideile sale de echitate, Eötvös cu chestia de naţionalitate sau Deák să cuteze astăzi a propune dietei o lege de naţionalitate cum e şi numai cea din 1868 ar fi conziderat de trădător de patrie. Opinia publică magiară astăzi e convinsă, că aceşti mari bărbaţi de stat au fost în privinţa aceasta de o naivitate enormă. Cu cât mai mare bărbat de stat e conziderat bunăoară un Polonyi, un Andrássy, cel mic, un Kossuth Ferenc, un Apponyi, un Somogyi faţă de ei, cari pe tema chestiei naţionale nu stau cu nime de vorbă.

Opinia publică magiară e perfect falsificată. Orice drept, ce-l au şi alte naţionalităţi, fie acela chiar şi drept natural e neînţeles, dacă nu e în consonanţă cu ideia de stat. Magiarii nu pot pricepe de ce nu a decretat dieta cu ocaziunea desbaterei legei lui Apponyi fără doar şi poate limba de propunere magiară în toate şcoalele confesionale, nu înţeleg cum de în legea lui Kossuth, despre pragmatica oficianţilor de tren, se pretinde dela oficianţii căilor ferate din Croaţia ca să ştie şi limba croată, nu pricep, că în Ungaria să tolerează şcoli medii, cu limba de propunere română, că sunt preparandii confesionale că preoţii nostri valachi, capătă ajutor dela statul ungar, că pot fi deputaţi naţionalişti în casa ţării, aleşi cu voturile şi din încrederea cetăţenilor ungari.

Foile jidoveşti imping sistematic pe maghiari pe calea apucată înainte. Astăzi nu se mai îndestulesc cu cunoaşterea limbei magiare, ci pretind dela noi, „magyar nemzeti érzés" simţire maghiară. Aşa a declarat contele Apponyi în plenul parlamentului. Şi în interpretarea cuvintelor acestora sunt fără seamăn. Un biet autor şi-a înaintat o carte de şcoală ministrului spre aprobare. A fost dată unui prietins român, profesor universitar spre cenzurare care s'a acăţat tocmai în piezele patriotice. Amăsurat planului de învăţământ anume, autorul a băgat câteva pagini din istoria Ungariei, ca prin aceasta să se înfiltre în inimile vlăstarelor tinere magyar nemzeti érzés. Dar l'a scapat vorba, că în câteva locuri, a vorbit de luptele, ce le-au dat „a i n o ş t r i" cu oştirile turceşti. Şi a păţit-o. Şovinistul critic l'a acuzat direct de duplicitate. Aşa sunt oameni aceştia, în sus se lingusesc, iar în şcoală predică, că ai noştri, adecă valahii, şi nu oştirea maghiară, a mântuit ţara de turci.

Intoleranţa la culme pe toate terenele. Şi nu e nici o speranţă, că vom mai putea ajunge la o aşa înţelegere la olaltă, ca să ne stimăm unii şi alţii ca tovarăşi, cari împreună am trăit în bine în rău, acum de o mie de ani la olaltă şi am luptat împreună, fiecare cu braţul şi în credinţa sa în contra tuturor duşmanilor ţării. Că îndată ce ar cuteza un bărbat de stat maghiar, sau plane un partid să ia în programul său rezolvirea dreaptă

a chestiei naţionalităţilor, opinia publică actuală maghiară l'ar mătura de pe arena publică fără esitare. Şi opinia publică maghiară o alimentează mereu cu şovinism presa jidovească. Căci numai aşa pot fi ei o clasă de oameni privilegiată.

Mişcarea contra „Indexului" şi Syllabul cel nou. Foile liberale au publicat în zilele din urmă multe coloane cu privire la conspectul cărţilor oprite de Roma ca periculoase pentru credinţă şi morală (index librorum prohibitorum) şi referitor la o broşură, în care se reproabă şi se afurisesc 65 de teze, cari cuprind părerile greşite cu privire la credinţă şi morală, cari sunt astăzi mai răspândite şi mai dese mai ales la autori catolici.

1. Cu privire la indicele cărţilor oprite — după cum a destăinuit *Corrispondenza Romana* — s'a alcătuit o societate în Münster (Westfalia), carea să fie societate culturală şi totodată să se întrepună la Papa şi la episcopii germâni şi englezi din Germania, Austria, Elveţia, Anglia şi America pentru reforma indicelui cărţilor oprite. Ei au compus un proiect de adresă, în care dupăce declară, că nu sunt în tabăra duşmanilor bisericii, nici nu aparţin catolicilor liberali, reformatori sau altei tendinţe periculoase, îşi arată nedumeririle contra indicelui de astăzi, a cărui valoare o recunosc, — şi cer să fie reformat indicele, ca să fie mai uşor cu putinţă învăţaţilor a se ocupà cu diferite isvoare, şi să se deie ocaziune autorului catolic, a cărui carte e în primejdie să ajungă în indice să şi-o îndrepte, până încă n'ajunge.

O astfel de mişcare s'a pornit încă din anul 1869, şi Pontificii, mai ales sfinţia Sa Piu X. dela începutul pontificatului său a făcut paşi pentru reforma indicelui, şi încă în luna lui Noemvrie 1906 a dat o circulară către episcopii din Prusia, în carea dă episcopatului o putere nehărmurită pentru a dà concesiune să se cetească cărţile oprite, aşa încât cererea, ce vrea să o adreseze liga din Münster Papei şi episcopilor se pare că e deja rezolvată prin circulara pomenită mai sus.

Cum am zis, liga a făcut numai un proiect de adresă, şi se declară că e fică ascultătoare a bisericii, deci n'a avut înţeles bucuria cea mare a foilor liberale la auzul acestei mişcări. Articolii cei mai fulminanţi din foile ce duc isonul, sunt pline de greşeli, nu numai de rea voinţă.

2. Mai tare şi-au vărsat toată furia asupra bisericii duşmanii ei la auzul, că Papa a publicat un nou compendiu a tezelor greşite despre religiune şi drept, despre politica bisericească, de stat, şi socială, un nou syllab, care se începe cu cuvintele: „Lamentabili sane exitu."

Noul syllab ar fi apărut poate mai târziu, dar chestia *Schell-Commer* l'a grăbit. Aderenţii lui *Schell* deşi au recunoscut mai multe greşeli de ale favoritului lor, şi cu acestea nu s'au identificat, s'au alipit totuşi prea tare de unele păreri ale lui, cari nu se pot unì pe deplin cu credinţa catolică. Revistele germâne erau pline de articoli scrişi despre cărţile lui *Schell*, şi foarte mulţi apărau pe Schell mai mult, decât s'a putut. Tare a grăbit apariţia noului syllab tezele greşite ale lui *Romolo Murri*, fostul secretar al cardinalului *Agliardi*, care are mai multe păreri ce nu se pot unì cu modul de gândire catolic despre socialism şi politică. *Loisy*, biblicistul dela universitatea catolică din Paris (Institut Catholique), încă a contribuit la acest lucru, care a fost şi un memento pentru profesorii de teologie, mai ales dela universităţi.

Syllabul acesta ieşit la 3 Iuliu 1907 nu conţine în fond nimica nou, e o avertizare pentru a se feri de erezele vechi îmbrăcate în formă nouă, a te păzi de modernism în credinţă şi morală. In 23 de teze se ocupă cu părerile greşite despre sfânta Scriptură şi interpretarea ei. Tot în legătură cu sfânta Scriptură se ocupă cu divinitatea lui Isus Hristos tezele 27—38 incluzive. Tezele 24—26 incluzive se ocupă cu credinţa practică. Trece apoi la sacramente, la dogmaticii istorici, cari vreau să arete că altfel au înţeles unele dogme scriitorii mai vechi şi altfel le înţelege biserica de azi, vorbeşte despre ierarhie, constituţiunea bisericii, relaţia dintre progresul ştiinţelor şi biserica catolică.

Toate părerile acestea greşite le-ar puteà afurisì şi fraţii greco-orientali, ei poate ar lăsà afară teza a 56, unde se vorbeşte despre primatul bisericii romane.

Schell-Commer. In 11 Iuniu c. închise ochii vestitul teolog, *Dr. Hermann Schell*, fost profesor de dogmatică la universitatea din Würzburg. Schell a fost un filozof de primul rang, a mers cu aplicarea filozofiei în ştiinţele teologice preste marginile, cari determină meta între aceste doue, şi aşa a susţinut mai multe teze greşite, cari nu se pot unì — cel puţin aşa cum sunt espuse — cu dogmele bisericii catolice. Astfel de teze susţine el mai ales în dogmatica sa, carea pentru aceasta a şi fost oprită de sfântul Scaun Apostolic. Erorile lui sânt mai ales cu privire la întruparea Dlui Hristos, şi cu privire la divinitatea lui. Schell s'a supus Romei, şi-a revocat toate greşelile, dar în scrierile de mai târziu ocură mai adese-ori păreri greşite, mai ales panteiste.

FOIŢĂ.

Luminarea unei vieţi.

povestire originală a »Unirei,« de *I. Agârbiceau.*

(Continuare). 1

Intorcându-se pe alte cărări, în faţa lui se ivì deodată aceeaş pălărie. O, da, e fata, ce-a cumpărat cartea, e vechea lui cunoştinţă. Venia în spre el, cu capul uşor înclinat înainte, într'un umblet uşor, ca în vis. Ispravnic acum o vedeà mai întâi în faţă. O fată de 18 ani să fi fost. O frumuseţă ce umple de taină locul din jurul ei, dar cu o espresie aşa de tristă, de lui Ispravnic i-se suiră grabnic lăcrimile în ochi. Fricos ca un făcător de rele, întoarse grăbit înapoi şi până acasă nu se mai opri.

Simţea adânc în suflet c'a fost nedrept faţă de femeia aceasta. Orice cuvânt ce l'a spus, orice gând rău ce l'a avut pentru ea, îi cădea acum ca o mustrare, ca o învinovăţire grozavă. Şi n'ar fi avut pentru ce. Vedea el bine că n'ar fi avut. Dar când răsărea în minte aşa de tristă şi de-o frumuseţă aşa de curată, în sufletul său vedeà sufletul unui ucigaş.

Când se întâmplà de aci în colo s'o vadă trecând pe dinaintea cafenelei, nu mai pornia în urma ei. Dumnezeu ştie ce străină nenorocită, apăsată de sărăcie şi poate de multe alte dureri.

Odată o întâlni pe promenadă alăturea de un domn. Nu mergeau la braţ. Domnul erà destul de în vrâstă ca să-i fi putut fi tată. Dar Ispravnic băgă de samă că purtările străinului samănă mai mult a purtări de curtezan decât de părinte. Şi fata mergea dreaptă, nu şi-a întors o singură dată capul către el, nici trei cuvinte nu i-a zis. Şi-aceeaş tristeţă mare erà adâncită în faţa ei curată ca de madonă.

Tinărul se frământă în ziua aceea mult să afle cine-i domnişoara şi cine-i domnul acela. A întrebat de prietini, dar, dus de o curiositate neînţeleasă ar fi întrebat de toţi oamenii de pe stradă.

Un prietin însă îi taie grabnic dorinţa de a întrebà.

— Cine să fie. Ia vre-o fată pierdută şi cela vre-un curtezan de-a ei.

— Minţi! îi răspunse repede Ispravnic.

— Dacă sti tu mai bine, ce întrebi? Dar eu aşa cred.

— Crezi tu că o fată ca aceasta poate fi din şirul fetelor căzute, rupte de corupţie.

— Se înţelege că se poate!

Ispravnic se îngălbini ca pământul:

— Atunci eşti un prost. Un prost de cei mari. Mă mir cum ai ascultat şi tu psihologie doi ani de zile.

— Ce are a face aici psihologia cu femeia aceia, aş vrea să ştiu?

— Ce are a face? Ia spune-mi privit'ai tu în faţa acelei femei?

— Privit.

— Şi ce ai văzut?

— Ce să văd? Un văl de acoperire a tot ce este în ea.

— Ţi-am spus eu că eşti un prost. Un prost de cei mari!

Se despărţi de prietin şi porni singur pe ulicele oraşului. S'a mai întâlnit de câteva ori cu străina. Acum erà singură. Lui îi venia să meargă la ea, să-i spue că nu crede ce zice lumea despre ea, că el o ţine de foarte mult, deşi mai înainte şi dânsul a glumit cu gândul pe socoteala ei. Dar aceeaşi sfială, aceeaş frică îl opri, ca şi aceea ce-l mână repede acasă din pădurice.

* * *

Intr'o seară venia grăbit din pădurice. Se deslănţui o ploaie furtunoasă. Picuri mari izbeau cu tărie şi în grabă, părea că varsă de sus. El — o datină de când erà în gimnaz umbla vecinic cu ploierul. Acum îi prinse bine. In urma lui grăbea pe aceeaş uliţă strimtă o femeie în haine subţiri de vară, pe cari în câteva clipe le pătrunse apa. Când trecù pe lângă el, cu faţa îngrijorată, îi aruncă o privire ca de rugare. Ispravnic o ajunse în dată. Nici nu băgă de seamă la început cine-i.

— Scuzele mele domnişoară, dar mi-se pare c'aţi aveà lipsă de un ploer.

— Da, aşi aveà. Nu mi-e pentru mine, ci pentru pălărie. Mi-e frică să nu mi-o strice.

Ca preot Schell merită tot respectul. De aceea pretinii şi stimatorii lui în ultimul lui an de viaţă i-au făcut mari ovaţii, şi mult s'a scris despre el mai ales în revistele germâne, iar la moartea lui oratorul a zis, că Schell e ca şi sfântul Pavel, aşa de pin şi aşa de adâncit în teologie.

Profesorul dela universitatea din Viena *Dr. Ernst Commer* i-s'a părut prea mare alipirea oamenilor faţă de acest barbat, care pe lângă toate însuşirile lui celea bune, a susţinut mai multe teorii greşite, de aceea, deşi era un vechiu cunoscut al lui Schell, şi un mare stimător, a publicat un studiu, în care combate cu toată energia părerile greşite ale lui Schell, arată că nu e îndreptăţită alipirea cea mare către Schell, care nu se poate asămănă cu sfântul Paul.

La aceasta se porneşte un adevărat atac asupra lui Homer din partea revistelor teologice din Germania. Ca să se pună capăt acestei stări, Sfinţia Sa Papa Piu X. a trimis o scrisoare lui Commer, în carea îi laudă cartea despre Schell, dar în acelaş timp recunoaşte viaţa creştinească a acestui bărbat.

Prietinii şi stimătorii lui Schell s'au constituit în un comitet, ca să-i ridice monument. În comitet e şi arhiepiscopul din Bamberg şi episcopul din Regensburg. În zilele din urmă din încredinţarea Sfinţiei Sale P. Piu X. a dat o scrisoare la preşedintele comitetului cardinalul Merry del Vaal, secretariul de stat. în carea spune, că la Schell trebue să facă omul deschilinire între teolog şi între preot, şi ca unui preot i-se poate ridică monumentul.

Dela Gherla. Ni se cere publicarea următoarei rectificări:

Onorată Redacţiune!

In nrul 149 al „Luptei" s'a scris un articlu, care agită pe elevii mei la grevă contra mea şi care l-am ţinut nedemn pentru „Lupta". Am trimis redacţiei seduse următorul răspuns:

„On. Comitet de redacţiune! Am primit nrul 149, în care v'a rămas spaţ şi pentru articlul scris contra mea prin un absolvent anonim al institutului pedagogic din Gherla.

„Diregătoria mea nu-mi permite, să mă dimit la polemie cu elevul, pe care ieri-alaltăieri încă l'am disciplinat. Acesta ajungând la diplomă prin purtare simulată, va învăţă în şcoala vieţii ceea ce îi restează.

„Am însă cuvânt către comitetul de redacţiune.

„Întreb: cum află compatibil cu demnitatea pretinsă a „Luptei", ca după aprecierea politicei lui Beck să dejosască nivelul organului cu articlul publicat?

„Unde are să ajungă „Lupta", dacă pentru afacerile studenţilor disciplinaţi va pune la dispoziţie coloanele sale?

„Ce direcţiune, ce scop are „Lupta" prin atăcarea activităţii mele şi ce folos voieşte să aducă binelui comun sau partidului naţional prin atari personalităţi?

„Pentruce nu s'a consultat întâi cu fruntaşii partidului, dintre cari Dr. T. Mihali, Dr. St. C. Pop având ocaziune a ne cunoaşte împrejurările l'ar fi deşteptat? Sau pentruce n'a încredinţat pe un membru cu carte să se convingă despre realitate şi despre greutăţile şi luptele. cu cari se susţine acest institut?

„Dupăce articlul publicat s'a scris nu „din sufletul" elevilor, ci din sufletul unicului rătăcit, care conştiu de murdăria sa deşi are deja diploma, n'a avut curajul să-l subscrie şi este urmarea unei agitări pornite din partea unor figuri de birturi contra profesorilor — preoţi dela institut — ce cugetă comitetul de redacţiune poate naţiunea noastră română să-şi permită luxul de a agită contra autorităţilor şi poate un organ de publicitate a poporului nostru român — care popor tot ce are. chiar şi inteligenţa sa o are dela biserică şi dela preoţi — să se angajeze în serviciul unei porniri contra bisericei?

„Un director preparandial şi profesorii cari cu abnegaţiune servesc un institut n'ar merita dela comitetul de redacţiune să controleze articolii primiţi dela copii şi până la constatarea adevărului să-şi suspindă judecata sau poporul român, cetitorii aşa de puţină atenţiune merită ca cu atari articoli să fie nutriţi?

„Nu s'a oprit în loc mintea comitetului de redacţiune cetind în articol, că toţi absolvenţii au obţinut diplomă, că elevii institutului au primit mai mult, decât dascălii confesionali şi de stat din diferite ţinuturi, — şi aceasta s'a întâmplat în butul conducătorului, care „nu se pricepe" şi pe care îl dăscăleşte nemulţumitorul elev, numindu-se pe sine „dascăl cu pricepere", şi s'a ajuns acest rezultat fără conlucrarea tuturor profesorilor? Dacă institutul nostru ar fi în Austria şi atunci comitetul de redacţiune din conţinutul articolului ar puteà judecà, că îndemnul şi tendinţa acestuia pretinde o controlă mai serioasă?

„Se identifică comitetul de redacţiune cu moralul articolului? Dacă da, atunci noi, membrii corpului profesoral împreună cu profesorii lăudaţi în articol — cari nu cu mulţumită, ci cu indignaţiune primesc lauda perfidă — şi cu părinţii interesaţi vom ştì să-i ferim pe elevii nostri de şcoala răsvrătirii şi fără de a aveà fricà de mizerabilele ameninţări, pe cei ce se vor dovedì infectaţi de acele idei îi vom trimite de membrii în comitetul de redacţiune, iar la institut numai acel element îl vom suferì, care ne va garantà, că cu minte luminată va păzì moralitatea poporului român, pentrucă faţă de

---

— Dacă voiţi vă însoţesc cu ploierul mieu până acasă. Prin hainele noastre nu răsbate aşa de tare ploaia, şi...

Dar străina se întoarse spre el şi Nicolae Ispravnic amuţì Erà vechea lui cunoştinţă necunoscută.

— Dacă eşti aşa de bun dle, îţi foarte mulţumesc. Vezi să fi ştiut de asta îmi luam ploerul cu mine.

El nu mai zise nimic, ci ţinând ploerul porni alăturea cu ea.

— Mi-se pare că din pădurice veniţi şi Dvoastră.

— Da, de-acolo.

— E aşa de frumos. Mă simt de tot bine, şi când am ceva timp liber tot acolo merg. Mi să pare că pe Dta te-am văzut mai de multeori în pădurice.

Ispravnic nu ştià ce să răspundă. Se mirà cum poate să vorbească atâtea fata aceasta pe care o ştià aşa de tristă. Ca un ghimpe i-se puse la inimă: da de are drept prietinul, şi străina e o fată căzută?

Dar ploaia nu-l lăsà nici pe el să steie pe gânduri şi-o opri şi pe ea să mai vorbească: venia învăluită de vânt cu putere, pătrundea prin ploer, izbea în obraz ca nişte picuri grei de sticlă topită.

Ispravnic opri o trăsură şi urcară grabnic amândoi.

— Adresa, domnule, adresa, zbieră vizitiul de pe capră, întorcându-şi capul ascuns în gluga paltonului.

Tinărul înzădar ar fi întrebat din ochi pe străina unde să meargă. In lăuntru erà întunerec acum.

— Unde staţi domnişoară, — trebue să spunem birjarului.

Cu glasul pălit deodată, fata abia îngână.

— A, da. Să meargă.... să meargă până la muzeu.

Trăsura porni zmâncită de caii arşi de sbiciu.

Cum adecă la muzeu? se gândia Nicolae? Ce se caute acum la muzeu? Acolo e închis. Chiriaşi iar nu sunt acolo.

— Aveţi cumva vre-o afacere acolo domnişoară, întrebà în sfârşit, ca să scape de noianul de gânduri ce-i veniau din nou.

Acelaş glas slăbit, schimbat se auzi:

— Ba nu. N'am nici o treabă. Dar de acolo e aproape. O, e foarte aproape. Şi cuvintele acestea din urmă le zise aproape cu groază.

Nu mai ziceà nici unul nimic, dar tăcerea erà grea pentru amândoi. Ea, poate instinctiv, ca să nu-l lase să cerce de ce anume nu vrea dânsa să meargă deauna la ea acasă, zise:

— Nu-mi erà de mine. Dar haina şi pălăria. O! să ruinează aşa de îngrabă.

Şi Dta ai fost aşa de bun să te osteneşti pentru mine.

Iar pălăria aceea, gândi Ispravnic, deşi n'ar mai aveà la ce să-i pese de pălărie, căci e veche. Şi iar bunătatea lui! Dar bine pentru ea cine n'ar fi făcut o jertfă mică cum e aceasta?

— Nici o bunătate domnişoară. Noi bărbaţii nu prea suntem buni.

— O, da, o, da! suspină străina. Dar dta ai fost bun cu mine, aşa de bun! Dta nu şti poate ce va să zică bun!

— Toată treaba e o mică datorinţă Atâta.

— Da. ar fi datorinţă dacă ţi-aş fi o cunoscută. Dar Dta n'ai vorbit cu mine niciodată, aşa în treacăt poate să mă fi văzut.

— Drept spunând chiar necunoscută nu-mi sunteţi v'am văzut mai de multeori Odată ai cumpărat o carte pe care erà scris Schoppenhauer.

— Aşa, am cumpărat. Mai cetesc şi eu câteodată.

— Şi vă place filozofia aceea.

— O, da! Mă cufund par'că în ceva nehărmurit. Nu mai judec, şi îmi pare că orice să vină peste mine, nu-mi mai pasă.

— Eu totuşi cred, domnişoară, că nu-i bună cartea aceea. Îl face pe om să urască viaţa.

— O, viaţa! Cum ar şi putea cineva iubi viaţa cu nemiloasele răutăţi ce le are! Vezi Dta poate că ţini la viaţă mult. Sunt însă mulţi oameni a căror viaţă e un întunerec vecinic. E minune când un fulger de lumină se aprinde în iadul acela. Şi chiar fulgerul acela vezi că nu-i dat, decât ca să vezi mai bine noaptea în care te afli. O, da,

acest popor ne simţim mai răspunzători, decât un comitet de redacţiune.

„De prezent nu ştiu contra cui şi pentru ce să mă apăr. Imputările mincinoase din articolul publicat le resping. În activitatea mea mă va conduce tot conştiinţa. Apreţiarea o aştept dela cei competenţi, dela cari are să o aştepte şi comitetul de redacţiune".

Comitetul de redacţiune a făcut, ce n'am experiat nici dela foile radicale socialiste. Răspunsul meu nu l-a publicat, şi în nrul 155 a scris, că a primit dela mine o scrisoare redactată în termini necuviincioşi şi că împroşc cu murdării în dânsul, apoi publică întrebarea, că zis'am cu cuvintele aceste către Dl Profesor Dr. Nicoară: „voiu aprinde institutul şi poimâne fără să mă doară capul voiu trece la ordinea zilei".

Văzând, că redacţia să identifică cu un elev faţă de mine, la 28 l. c. am răspuns comitetului de redacţiune, că cu cuvintele mie atribuite nici odată nu le-am zis, şi Dl profesor Dr. Nicoară răspunsul atribuit lui nici odată nu mi-l'a dat, tot dialogul este o scornitură şi calumnie şi cel ce susţine adevărătatea lui e un calumniator infam. Totodată am declarat, că dacă comitetul de redacţiune află de cinstită şi obiectivă procedura sa de a mă atăcà din senin şi apoi a polemizà cu răspunsul meu fără de a-l publicà, şi scrisoarea din nrul 149 o află cinstit şi obiectiv redactată şi fără de a se informa în mod demn de crezământ despre cele publicate, află cu regret, că sum atât de puţin demn de poziţia pe care o ocup, — eu încă regret că am reflectat la cele publicate.

Gherla, la 29 Iuliu 1907.

Dr. Petru Fabian,
canonic, director preparandial.

---

multi oameni nu ţin la viaţă, pentrucă nu pot să ţină.

Vorbea aşa de limpede cu glasul ei scăzut, cu aşa convingere, încât lui Ispravnic îi părù că străina trebue să fie vre-o odraslă de-a vre-unei familii mari odată, — ajunsă în ruină. Stà în colţul trăsurii şi nu cutezà să se mişte cât de puţin. În întunerecul ce se lăsà tot mai tare n'o vedeà, şi i-se păreà că-i o fiinţă pe care n'a mai văzut-o niciodată, de care nici când nu s'a interesat.

— Înţeleg — zisă el — să judece aşa peste cine a dat vre-o nenorocire mare. Nici atunci n'aş aproba o astfel de purtare la un bărbat. Femeile, da, ele sunt mai delicate.

Trăsura oprì în faţa muzeului. Afară ploua încă bine.

— Nu s'ar puteà Domnişoară să mergem până acasă cu trăsura.

— Nu, nu! Nu se poate. Nu-i de lipsă atâta osteneală. De aci nu-s departe. Adio domnule şi mulţumitele mele. Fata-i întinsă mâna. O mână mică, puţină, de care se lipià haina udă.

Ispravnic stătù năuc. După regulele de bonton ce amar ştià şi el, credea că trebue să i-se prezenteze cel puţin acum. De altă parte vedeà, ori mai bine simţeà că ea nu-şi va spune numele. Totuşi se decise în grabă:

Sunt Nicolae Ispravnic, rigorozant în drepturi.

— Da? Dta student? Imi pare tare bine. Noapte bună dle Ispravnic.

Abia-i atinse mână şi disparù în ploaia ce biciuià pe trotoare. El plătì vizitiului, şi porni spre casă.

* * *

(Va urma).

Raport general

despre starea şi activitatea societăţii de lectură „Inocenţiu Micu Clain" a teologilor din Blaj pe anul 1906/7.

(Continuare şi fine).

2. Cărţi cumpărate.

1. Katolikus katekizmuş 3 vol. Spirago.
2. A bibliai történetek magyarázata, Erdmann — Adjutus Secundus.
3. Faust. Goethe.
4. Dicţionar pentru muzică, T. Popovici.
5. Istoria românilor în chipuri şi icoane Nic. Iorga.
6. G. Murnu: Iliada lui Homer.
7. Predici de Massilon. partea II.
8. Sava Brancovici, Dr. Aug. Bunea.
9. Dicţionar magh. rom. I. Geţie.
10. Două neamuri, I. Aldea.
11. Legea comunală, P. Rotariu.
12. Fragmente, Il. Chendi,
13. Hipnotism şi spiritism. Dr. Vasile Suciu.
14. Nazarenizmul, Dr. Dimitrievici Iosif Bălan.
15. Comentariile sf. Ioan Gurădeaur şi epistolele sf. ap. Pavel: către Romani, Galateni, Efeseni, Filipeni şi Colosseni. V. vol. (traducere).
16. XIII. Leo pápának levelei és beszédei.
17. Rövid és bizalmas feleletek a keresztény vallás ellen.
18. Dominus Iezus, Dr. Prohászka.
19. A nép missiók kézikönyve, Romaisz Ferenc.
20. Fabiola. Visseman Miklós.
21. Miatyánk, Dr. Stolz Albán.
22. Magyar mezőgazdagsági kőzigazgatás, Lestyánszki.
23. Hannia, Sienkiewicz.
24. In lumea dreptăţii, I. Ales. Brătescu Voineşti.
25. Bartek învingătorul, Sienkiewicz.

Secţiunea II.

1. Reviste.

a) Românesti: 1. Albina, 2. Convorbiri literare. 3. Cultura română. 4. Floarea darurilor. 5. Foaia şcolastică. 6. Luceafărul. 7. Muza română. 8. Neamul românesc. 9. Orizontul. 10. Păstorul sufletesc. 11. Pedagogia română. 12. Răvaşul. 13. Revista politică şi literară. 14. Revista teologică. 15. Revista idealistă. 16. România. 17. Sămănătorul. 18. Şezătoarea săteanului (2 es). 19. Ţara noastră. 20. Transilvania. 21. Vatra şcolară. 22. Viaţa literară. 23. Viitorul.

b) Străine: 1. Die katolischen Missionen. 2. Hittudományi folyóirat. 3. Jó pásztor. 4. Stimen aus Maria-Laach.

2. Ziare.

a) Românesti: 1. Drapelul. 2. Gazeta Transilvaniei. 4. Lupta. 5. Libertatea, Foaia interesantă şi Tovărăşia. 6. Răvaşul din 1906. 7, Telegraful român (2 es). 8. Tribuna. 9. Unirea (2 es). 10. Voinţa naţională.

b) Străine: 1. Alkotmány. 2. Budapesti Hirlap. 3. Egyházi közlöny. 4. Erdélyi Hirlap. 5. Igaz szó. 6. Katolisches Vereinsblat.

Ne ţinem de-o plăcută datorină ca la acest loc să aducem celea mai sincere mulţumite tuturor acelor marinimoşi domni şi corporaţiuni, cari au binevoit a contribui la augmentarea biblioteci noastre, precum şi acelor onorate redacţiuni, cari au binevoit a ne trimite gratuit revistele şi ziarele lor.

4. Cassa societăţii.

a) *Averea societăţii în bani* la sfârşitul anului 1905/6 a fost de 1911 cor. 63 fil.

De atunci sau făcut următoarele schimbări:

1. Întrate	2221 cor. 62 fil.
2. Eşite	2500 cor. 83 fil.

Subtrăgându-se acestea rezultă un minus de 279 cor. 21 fil. Cheltuielile mai însemnate au fost cu plătirea tipăritului cărţii „Mântuesteţi sufletul", pe care au edat-o societatea.

Subtrăgând din statul activ dela sfârşitul anului 1905/6 de 1898 cor. 30 fil. celea 279 cor. 21 fil. căpătăm suma de 1632 cor 42 fil. la care adaugând interesele după banii depuşi spre fructificare de 21 cor. 72 fil. rezultă, că statul activ dela sfârşitul anului 1906/7 e de 1654 cor. 14 fil.

Aceşti bani să află în următoarele:

1. In obligaţii vechi . . .	516·40
2. In obligaţii ord. şi extraord.	483·18
3. Depuşi la „Patria" cu libelul Nr. 1448	581·86
4. Depuşi la „Arieşana" cu libelul Nr. 439	40·85
5. In bani gata în cassă . .	42·41
Suma acestora e de .	Cor. 1664·70

De unde să vede, că în cassă s'a găsit mai mult cu 10 cor. 56 fil.

Averea societăţii noastre aşadar este de 1664 cor. 70 fil. care sumă dacă o comparăm cu statul activ dela sfârşitul anului trecut rezultă, că averea societăţii a scăzut în anul acesta cu 246 cor. 87 fil.

b) *Fondul pentru ridicarea unui monument arhiereului Inocenţiu M. Clain.* Averea acestui fond cu sfârşitul anului 1905/6 a fost de 515 cor. 13 fil. De atunci averea fondului a crescut cu 198 cor. 51 fil. din venitul concertului dat de membrii societăţii noastre în 22 Nov. 1906.

Astfel averea acestui fond astăzi este de 713 cor. 64 de fil. care să află depuşi în urmatoarele: Depuşi la „Patria" cu libelul Nr. 1610 668 cor. 18 fil. la Detunata cu libelul Nr. 211. 43 cor. 46 fil. la „Arieşana" cu libelul Nr. 1160. 2 cor. Suma totală: 713 cor. 64 fil.

5. Arhiva.

In arhivă să păstrează toate actele mai vechi ale societăţii, precum şi următoarele opuri edate de societatea noastră:

1. Epistole către un preot tiner, trad. după A. Melcher p. I. La începutul anului au fost. 95 ex. de atunci a întrat un ex. şi sau scos 33 ex. Astfel au mai rămas 63 ex. Preţul unui ex. este 1 cor. 50 fil.

2. Epistole către un preot tinăr p. II. La începutul anului au fost 343 ex. de atunci au mai întrat un ex. şi sau scos 33 astfel au mai rămas încă 311 ex. Preţul unui ex. este 1 cor. 50 fil.

3. Duch muscălesc trad. după Bolonden. Au fost 60 ex. sau scos 44 ex. aşa au mai rămas 16 ex. Preţul unui ex. este 20 fil.

4. Pregătire la moarte, trad. după sf. Alfonzo, din care mai avem numai un ex.

5. Tragedia Calvarului, trad. după H. Bollo. Au fost 291 ex. nelegate şi 46 ex. leg. în lux. Sau scos 26 ex. leg. şi un ex. neleg. Astfel au mai rămas în archivă 290 ex. neleg. şi 21 leg. Preţul unui ex. neleg. 2 cor. legată în lux 3 cor. 60 fil.

6. Mântueşte-ţi sufletul! trad. după I. P. Toussaint. Cuprinde 50 de predici. La începutul anului, când au eşit de sub tipar au fost în archivă 1504 ex. dintre cari 10 ex. leg. în lux. De atunci s'au scos 700 ex. şi au mai rămas 804 ex. Preţul unui ex. este 4 cor. 50 fil.

Să mai află în archivă 6 ex. din „Catehismul catolic" a lui Deharbe.

Aceia, cari voesc să cumpere vre-unul din opurile acestea să se adreseze către societatea noastră în Blaj ori către „Librăria arhidiecezană" din Blaj.

Asta-i starea societăţii noastre la finea acestui an espirat; asta-i în trăsuri generale activitatea ce am desvoltat-o pentru a ajunge la ţinta noastră dorită. Lucrul început de înaintaşii noştri, noi nu l'am împedecat, talantul încredinţat nouă, nu l'am ascuns, ci după modestele noastre puteri şi după buna noastră chibzuinţă l-am folosit pentruca să aducă alţi talanţi, şi cu un cuvânt am conlucrat la înaintarea ei fie materială fie morală.

Deie Dumnezeu, ca roadele muncii noastre desvoltate în sânul acestei societăţi să ne serviască de un magazin abundant, din care să ne putem scoate, de câte ori vom avea lipsă, armele ce vom avea să le folosim în lupta ce cât mai curund vom începe-o.

Inainte de a încheia acest raport, înainte de-a zice rămas bun acestei societăţi binefăcătoare, la a cărei izvor limpede ne-am adăpat noi şi mulţi înaintea noastră, nu putem să nu dăm expresiune vie simţemintelor noastre de ea, şi tot odată celei mai sincere dorinţe ce o nutrim şi vom nutri-o pururea în peptul nostru: ca aceasta societate carea poartă în fruntea ei numele marelui şi bravului luptător al bisericii şi neamului nostru a arhiereului *Inocenţiu Micu Clain,* care-i mort cu trupul, dar viu cu spiritul, la umbra figurei lui măreţe, să profeseze, să înainteze şi înflorească, — ca astfel să fie pururea la culmea chemării sale.

In fine recunoştinţă şi mulţumită sinceră aducem în numele societăţii noastre tuturor acelor onoraţi domni, cu inimă românească, cari n'au pregetat a concurge cu ajutorul lor — fie material, fie moral, la înaintarea ei.

Blaj la 1 Iunie 1907.

In numele societăţii de lectură „Inocenţiu Micu Clain" a teologilor din Blaj:

Septimiu S. Popa.
prezidentul societăţii.

Romulus R. Stoica
secretarul societăţii.

Institutul „PAVELIAN" de fete din BEIUŞ.

În internatul de fete din Beiuş să primesc: eleve de I—IV clasă civilă, care vor cerceta şcoala civilă publică a internatului; şi eleve pentru I—IV clasă elementară, care vor cercetă şcoala elementară poporală de stat din loc.

Petiţiunile pentru primire sunt de a-se adresà la Preaveneratul ordinariat diecezan gr.-cat. din Oradea-mare sau la Direcţiunea Internatului de fete în Beiuş.

Petiţiunile au de a-se instrui: 1. Cu carte de botez. 2. Testimoniu şcolar. 3. Atestat medical. 4. Atestat de revaccinare. Taxa anuală e 300 cor.

Pentru suma aceasta primesc elevele: poviziune întreagă: locuinţă, vipt, încălzit, luminat, spălat: educaţiune morală; instrucţie specială în studiu, deciamare, cant, diferite desterităţi, lucru de mână, economia casnică, şi în scrisul cu maşina de scris. În fiecare zi în anumite oare au conversaţii şi instrucţii în limba română, magiară şi germână; la dorinţa expresă, şi din limba franceză. Primesc uniforma: o haină; 2 şurţe în formă de haină; o pălărie de iarnă şi una de vară; o manta de iarnă.

Didactrul anual: Pentru şcoalele elementare 6 cor. Pentru şcoala civilă a internatului se solvesc taxele: Didactrul anual 12 cor. Taxa de inscriere 4 cor. Pentru fondul de penziune 30 fil. Pentru testimoniu 2 cor. Pentru programă 1 cor. Pentru folosirea hainelor de gimnastică 2 cor.

Pentru instrucţiunea şi folosirea pianului sau cimbalului, — câte $1^1/_2$ oare la săptămână instrucţie şi în fiecare zi $^1/_2$ oară exerciţiu — se plăteşte 65 cor. pe an. Pentru limba franceză 20 cor. pe an. Toate aceste în 2 rate egale: la începutul şi la mijlocul anului şcolastic. Taxele pentru limba latină şi violină sunt moderate.

Înscrierile în şcoală vor fi în 2, 3 şi 4 Septemvrie a. c.

Beiuş (Belényes) la 27 Iulie 1907.

Direcţiunea.

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Pentru biserica din Fegiernic au mai trimis: Societatea de rozariu din Carei 10 cor., parohia Betfia: 5 cor. 14 fil., parohia Terebeşti: 3 cor., parohia Chilia: 4 cor., parohia Galoş-Petreu: 4 cor., parohia Cheţiu: 22 cor., Herbszt Vasiliu, preot rom.-cath.: 2 cor., Popovici Vasiliu, preot rom.-cath.: 1 cor., parohia rom.-cat. Zakamenoklini: 5 cor., Andreiu Borodács, preot rom.-cat.: 2 cor., Adalbert Pankovits, silvicultor: 5 cor., Handlovics Iosif, plebanos rom.-cath.: 2 cor., Zerna Stefan, pleb. rom.-cath.: 1 cor., Iuliu Filimon, protop. de Cianaloş şi soţia Doamna Irma Maria: 4 cor., Paul Biluca: 2 cor., Petru Bonea: 10 cor., Vas. Pantiş: 1 cor., Petru Sabău: 1 cor., Ioan Filimon: 1 cor., Filimon Popa: 1 cor., Teodor Erdei: 1 cor., Teodor Gyingye: 30 fil., Gavrilă Micula: 40 fil.; Petru Erdei: 40 fil., Teodor Kerezsi 20 fil., locuitori de Cianaloş. Tuturor acestor binefăcători în numele credincioşilor mei le exprim sincere mulţumite. Dumnezeu le răsplătească cu cereştile sale daruri. Fegiernic 1907. *Francisc T. Lazin.*

Reuniunea arhidiecesană de asigurare contra focului. Din raportul asupra anului 1906 estragem câteva date: Valoarea realităţilor asigurate peste 2 mil. 3 sute mii cor. dintre cari peste 231 mii din dieceza de Lugoj. Premii plătite în 1906. peste 12 mii cor. rămânând încă o restanţă de aproape 6 mii cor. Despăgubiri s'au plătit 4237 cor. numai în 1906. In cei 9 ani ai existinţii reuniunea a plătit peste 23 mii cor. daune de foc. La sfârşitul anului averea reuniunei erà de 56726·63 cor.

Patriarhul Brancovici a murit la 30 Iuliu n. în vrâsta de 77 ani înainte de ce ar fi putut sta înaintea acuzătorilor săi, pentru chivernisirea neconştienţioasă a banilor fundaţiunilor. Spun unii că s'ar fi otrăvit.

Manevrele. In ziua de sf. Ilie soldaţii români ai regimentului 31 aflaţi aci pentru manevre, în număr la vre-o 700 au ascultat sf. liturgie în biserica catedrală. Liturgia a fost celebrată de membrii Veneratului Capitul. Canonicul Dr. Izidor Marcu a spus o cuvântare pentru soldaţi plină de învăţături. La sfârşitul sfintei slujbe muzica militară a cântat imnul împărătesc.

Ştiri literare. Vestim cu bucurie cetitorilor nostri, că un alt fruntaş al scrierii româneşti, dl *Ioan Slavici* şi-a edat neîntrecutele sale povestiri la „Minerva" în Bucureşti. A apărut deja volumul I. cuprinzând 7 novele pe mai mult de 300 pagine frumos tipărite şi se vând numai cu 1 cor. 50 fil. Indemnăm cu tot adinsul procurarea acestor novele copiate din viaţa poporului nostru şi redate cu o neîntrecută măiestrie — Tot în aceiaş editură a apărut: *„Selecţiunea metodică a cerealelor"*, de cunoscutul scriitor C. Sandu, agricultor distins. Preţul 3 coroane. — Numărul 7 din *Convorbiri literare* a apărut acum, are articole de Zamfirescu, Naum, Tzigara-Samacaş ş. a.

Convocare. Despărţământul Sătmar-Ugocea a „Asociaţiunei pentru literatura şi cultura poporului român" ţ-şi ţine *Adunarea IX generală* în comuna Mocira la 11 August st. n. a. c.

Necrolog. † *Panteliu Vălean,* paroh în Căpâlna, distr Biia, a repausat la 2 crt n. în al 50 an al etăţii şi 25 al preoţiei. Il deplâng 4 orfani neaşezaţi.

Odihneascâ în pace!

Posta Redacţiunii.

E. C. A sosit, sperăm să-i facem loc în numărul proxim.

I.T. Mulţumită, se va publica.

Cron. Ne pare rău, pentru numărul acesta n'a mai fost loc.

D. C. şi *I. T.* Veţi avea răspunsul nostru, după ce vom ceti celea trimise. Până acum n'am putut.

Licitaţiune minuendă.

Comuna bisericească greco-catolică din Ceanul-Mare dă în întreprindere prin licitaţiune minuendă publică Vineri în 16 August st. n. a. c. la 10 oare a. m. în edificiul şcoalei confesionale repararea temeinică a bisericei şi a turnului pe baza „Preliminariului de spese". Preţul după preliminar e de 1679 cor. 81 fil.

Licitanţii au să depună un vadiu de 10% din suma de licitare. Ofertele închise în plic provăzute cu timbru de 1 coroană au să se trimită comitetului parohial până la timpul indicat. Comitetul parohial îşi rezervă dreptul a dà în întreprindere renovarea aceluia pe care îl va alege. Pentru licitant contractul are valoare îndată după subscriere iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea aceluia din partea Preaveneratului Conzistor Arhiepiscopesc.

Preliminariul de spese se poate vedeà oriş̧icând în cancelaria parohială.

Ceanul-Mare, la 23 Iulie 1907.

Leaş Teodor,
curator primar.

Iuliu Socol,
adm. par. inter.

(30) 1—1

Babeş-Bolyai University Library Cluj

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare). 12

XIX.

— Te-am aşteptat, îi zise Paul.

— O, părinte, — răspunse Acte — am plecat în cetate, ca să vă scap viaţa şi acum.....

— Acum, dupăce nu ai isbutit, vei muri cu noi împreună. Fi binevenită, copila mea.

— Nu-i adevărat ce spui. Eu nu sunt vrednică să me numeşti copila ta. Mi-am uitat cu totul de voi, nu me mai numì copila ta!

— Te mai gândeşti la — el?

— Nu, tată, îl urăsc chiar, dar nu me poate vindecà nimeni din nebunia, ce me stăpâneşte.

— Nu vorbi aşa, copila mea, căci dacă îţi pare rău de păcate, ţi-se vor iertà. Vino lângă mine, copilă, vino să-ţi vorbesc de ţara ta şi de tatăl tău.

Acte îngenunchie lângă el, îşi acoperi faţa în palme şi începù să plângă.

O zi şi o noapte se rugară împreună şi, în ziua următoare, Acte cerù să o încreştineze.

Paul îi vorbì, cu toată căldura, de noua credinţă, spunându-i, că avea să renunţe mai întâi la iubirea păcătoasă şi pe urmă, la viaţă.

Uşile temniţei se deschideau zilnic, sdre a târi jertfe pentru circ seau pentru altarele zeilor — şi ei mergeau senini, să ia cununa de biruinţă a martiriului.

Botezarea Actei a fost o mare sărbătoare pentru cei întemniţaţi. Cu toţii murmurau rugăciuni, iar Acte se ruga şi ea, îngenunchiată. Sila ţinu vasul cu apă, iar Paul îndeplini actul cel sfânt.

Era o scenă de adâncă evlavie.

In clipa aceea solemnă, s'auzi de afară zingănit de oţele şi uşa temniţii se deschise.

Era Anicetus, cu câţiva pretorieni.

— Ce vrei, întrebă Paul.

— Vreau pe copila aceea, zise el, arătând spre Acte.

— N'ai nici un drept să o iai.

— Ba am, zise Anicetus, căci e alui Nero.

— Nu-i adevărat, ea e creştină şi e roaba lui Dumnezeu.

Acte scoase un ţipet şi căzu ameţită, bineştiind că Paul spusese o vorbă sfântă.

— Vei veni dar tu la Caesarul, în locul ei.

— Prea bine, viu.

Creştini izbucniră în hohote de plâns, se aruncară la picioarele lui, sărutându-i margina veşmântului.

Bătrânul apostol îşi întinse mânile, binecuvântându-i pentru cea din urmă dată.

Dus înaintea Caesarului, Paul fù judecat la moarte, prin restignire, dar provocându-se la dreptul lui de cetăţan roman, Nero îi schimbă pedeapsa, judecându-l să i-se taie capul.

Aceiaş soarte o avură şi ceialalţi creştini.

In curund aveau să serbeze aniversarea morţii lui Iuliu Caesar şi Nero promise, că în ziua aceea îi va aruncà pe toţi creştinii fiarelor din circ.

Promisiunea aceasta fù primită cu ovaţiuni nestârşite, căci măgulia gustul grosolan al plebii de a se desfătà în privelişti sângeroase.

Jocurile de circ obicinuite nu mai aveau nici un farmec, de aceea Nero iscodia rafinériile cele mai grozave. Astfel odată dete drumul la doi gladiatori înarmaţi până în dinţi, dar mai întâi îi legă la ochi. Aveau amândoi câte o sabie. Unul se culcă, pentru ca să asculte direcţia încătrău se află contrarul, apoi se apropie de el, târându-se în brânci. Celalalt, cum nu auzia paşii contrarului, stà locului, dar spre perzania lui, căci acesta apropiindu-se mai bine, îi reteză capul cu o singură izbitură a sabiei. Sângele ţişni în şiroaie, capul legat la ochi se rostogoli în nisip, iar trupul mai făcù încă câţiva paşi, cu sabia în mână, gesticulând sălbatic. Altădată, când înfrângerea unui dintre luptători erà sigură, Nero opria lupta şi impunea celui biruit să se sinucidă, în chipul cum îi va ordonà el. Unuia i-a impus să fugă împrejurul circului, până va muri. Un luptător gall, încunjurase de 127 ori circul cu un astfel de prilej. Îi ţişnise sângele pe nas şi pe gură şi pe urechi, dar nu muria încă şi plebea strigà înfuriată:

— Înainte!

Nero i-a permis atunci să se sinucidă într'alt chip şi bietul om, chinuit de moarte, îşi desfăcù vinele dela gât, binecuvântând pe Caesarul, care îi îngăduise să se scape de viaţă într'un chip aşa de uşor.

Toate acestea nu-i mai îndestuliau acum, de aceea aşteptau cu neastâmpăr, ca Nero să-şi împlinească promisiunea.

Cunoşteau deja câteva cazuri de executare în circ a creştinilor; Nero, pentruca lupta să fie mai interesantă, lăsà să între câte doi deodată în arenă, de regulă un bărbat şi o femeie. Femeia erà legată de un stâlp, iar el — de regulă bărbatul, fratele sau mirele femeii — primia arme, nu într'atât pentru a se apărà, cât mai vârtos pentruca lupta să nu se isprăvească aşa curund.

XX.

In ziua aniversară, Nero se ţinù de vorbă.

Dispuse, la început, să se aducă în circ toţi creştinii, cum însă erau prea puţine fiare, scoase numai pe cei deţinuţi în carcerul dela palat.

O mulţime imensă erà adunată în circ, erà doar vorbă de 400 creştini şi de vre-o o sută de fiare: parduţi, lei, tigri, hiene, şacali şi lupi.

Îndată după răsăritul soarelui mulţimea năvăli, asaltând întrarea. Nu peste mult se auziră fanfarele, ca semn că soseşte şi Nero.

Sclavii alergau pripiţi în jurul logei imperiale, aşezând umbrelele şi covoarele, rânduind cele trebuincioase, pentruca Caesarul să poată dà semnalele obicinuite.

Sosind Nero, dete semnalul, la care se deschise numai decât o poartă laturalnică.

Apărù o femeie ascunsă într'un văl alb, condusă de doi sclavi. Tremura în mers, împleticindu-se. Cei doi sclavi o sprijinirà de subsuori, o conduseră la stâlp şi o legară cu funii, apoi îi smulseră vălul de pe obraz. Mulţimea, cu toată oroarea ce avea faţă de creştini. rămase uimită de frumuseţa tinerei femei, de nobleţa ce i-se reoglinda în faţă. Mulţi din ei o compătimiau chiar.

Dar în curând privirile li-se întoarsă în altă parte, de unde apărù un bărbat voinic în haine orientale. Sclavii îi aduceau în urmă armele şi calul, dar el nu părea a avea trebuinţă de ele. Abia păşise în faţa publicului, când le şi strigă cu glas detunător:

— Vă amăgiţi, Romanilor, n'am de gând să vă amuzez, nici să me lupt. Daţi drumul fiarelor să me sfâşie, sânt, gata să mor pentru credinţa mea.

Mulţimea izbucni în strigăte de revoaltă:

— Pe cruce cu el! Restigniţi-l!

El îşi roti ochii cu nepăsare, şi numai atunci observă pe femeia, care era legată de stilp.

Se apropie de ea, în vreme-ce vuetul mulţimei creştea tot mai îngrozitor, şi când o recunoscu, scoase un ţipet de groază:

— Acte!

Femeia, trezindu-se din letargie, îl chemă pe nume, cu glasul stins:

— Sila!

Apoi când văzu, că sclavii pregătesc crucea pentru restignirea lui, îi zise:

— Te implor, Sila, nu lăsa să te văd murind în faţa mea. Sânt prea slabă pentru aşa ceva. Tu te-ai mai luptat doar cu fiare de aceste. Indură-te, Sila, şi ascultă-me!

Crucea era ridicată şi sclavii tocmai se apropiau să-l înşface, când el făcu semn cu mâne, că vrea să vorbiască:

— Ascultaţi, Romanilor, îmi schimb vorba, vreau să me lupt, dar nu de dragul vostru.

Un sgomot surd umplu arena, care trecu în ovaţiuni, când Sila, încălecându-şi calul traversă arena în salturi puternice.

Sclavii îi readuseră armele, doue lănci, două buzdugane şi un pumnal. Aplauzele se repetară, când Sila luă armele cu mult curaj şi îndemânare. Prevedeau o luptă foarte interesantă.

S'auzi scârţăitul unei uşi de fier apoi zuruit de catene şi, în sfârşit, un muget groaznic.

Toate privirile erau aţintite într'acolo. Un taur puternic năvăli în arenă, în salturi selbatice. Ajungând dintr'odată în lumină, din întunerecul cuşcei, rămase pe o clipă zăpăcit. Un sclav îi aruncă o păpuşe de paie, ca să-l înfurieze. Taurul se năpusti asupra ei o ridică în coarne şi o strivi apoi în bucăţi, cu picioarele. In vremea asta Sila, ocolindu-l pe la spate, aruncă cu atâta putere o lance asupra lui, încât se înfipse adânc în spatele animalului. Acesta

părăsi acum restul păpușei și întorcându-se spre călăreț, se năpusti asupra lui, cu coarnele aplecate și cu gâtul întins. El îi asvârli acum lancea a doua, înfigându-i-o în gât. Sub lovitura aceasta de moarte animalul, sări în sus, și rămase cu picioarele piponite, abia mai ținându-și echilibrul. Sila porni în goana fugatului, înspre ceealaltă parte a arenei.

Taurul rămase locului, fără să mai cuteze a-l urmări, dar își roti cu furie ochii însingerați pe urma fugarului — și dete cu ochii de Acte.

Se opinti din toate puterile, să sară asupra-i. Dar Sila, prevenindu-l, î-l izbi pentru a treia oară, străpungându-i inima. Animalul se prăbuși în nisip cu un horcăit suprem, la câțiva pași de Acte.

Sclavii apărură și scoaseră din arenă pe cel biruit, îi oferiră lui Sila o cupă cu vin. El își moie puțin buzele, apoi luă în primile armele ce i-le deteră, un arc și o tolbă.

Sila înțelese, că de astă dată va avea de lucru cu un dușman mai primejdios. Când ușa cușcei se deschise, apăru un puternic leu de Lybia, păsind măestos pe arenă. Sila se scoborise de pe cal, și-și aștepta dușmanul, retras după o columnă. Leul dete cu ochii de calul rămas fără stăpân. Bietul cal, mirosind primejdia, scoase un nechezat jalnic. Leul se apropia însă încet, fără să știe ce i-se pregătia.

Sclavii aruncau asupra lui din ascunzișuri săgeți mărunte, dar leul nu-le băga în samă, abia când îl atinse o săgeată mai mare, și-o scutură cu coada. Când leul ajunse în fața lui Sila acesta îl ținti cu ochiul ager. Săgeata trecu șuerând și se înfipse în umărul leului. Fiara se opri, prinse săgeata cu dinții și o sfărimă, apoi scoțind un racnet groaznic privi în jur să-și vadă dușmanul, cu o căutătură atât de groaznică, încât chiar spectatorii se speriară, cu toate că erau la adăpostul unei rețele de fier. Dete cu ochii de cal, și crezând, că el îi pricnuise durerea, se năpusti asupra lui. Dintr'o săritură fu așa de aproape de el, încât l-ar fi sfâșiat, dacă acesta n'ar fi luat-o la fugă, de cu bună vreme. Se porni o goană nebună, leûl se apropia din ce în ce mai mult de cal, a cărui nări erau deja pline de spumă. In sfârșit nobilul animal, vezând că totul e zădarnic, se retrase îngrozit spre poarta circului și aci căzu grămadă, tremurând în tot trupul, nechezând dureros. Leul se apropie biruitor de prada neputincioasă, care mai încercă încă odată să sară prin rețeaua de fier. Calul căzu pe nisip, își întinse picioarele înțepenite și muri de frică, înainte de ce l-ar fi ajuns dușmanul.

Sila repezi atunci a doua săgeată. Leul sări înfuriat, simțind, că are de a face cu totul cu alt dușman. Săgeata aceasta îl răni mai adânc ca ceea dintâi, încât îl năpădi sângele pe nas și pe gură și, și în durerea lui, isbia așa de puternic nisipul, încât ridica un adevărat nor de praf împrejuru-i. Î-și clătină coama în mod îngrozitor și scrută cu ochi ageri împrejurimea. De odată scoase un țipet ca de lătrat: observase pe Sila. Acesta, trimise în pripă încă două săgeți asupra lui; una se înfipse în ochiul leului, cu ceealaltă îi spintecă vinele dela grumaz. Leul, rănit de moarte, își adună toate puterile, să sară. Sila îl aștepta uu lancea întinsă. In clipa aceea dete cu ochii de Acte și simți instinctiv, că acesta e un dușman mai slab. Î-și schimbă numai decât direcția, sărind înspre ea. S'auziră țipete de groază. Sila se repezi numai decât în calea fiarei. Într'o clipă cei doi luptători erau o singură grămadă; bucăți de carne sburau în aier și singele se revărsa în țișnituri groaznice. Lupta ținu numai o clipă, publicul nu putu deosebi decât o grămadă informă. In clipa următoare luptătorii rămaseră amândoi, sfâșiați în bucăți, unul lângă altul.

(Va urmă).

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare). 4

Soartea liberilor mici începe a fi insuportabilă. Ei trebuiau să-și lucre înșiși pământurile, și de aceea li-să stricau roadele pământului foarte adeseori, când plecau în războiu. In timpuri grele mulți liberi de aceștia să făcură clăcași, spre a scăpa de serviciul ostășesc, erau siliți a renunța la o parte a libertăților lor. Mai obvenia și aceia. că cu deosebire în evul de mijloc, cavaleri răpitori își întregeau numărul iobagilor din statul celori liberi.

In decursul timpurilor începuse a se desvolta puțin și cetățile. La început se fundară cetățile parte în sediul principilor, cari aveau lipsă de mulți iobagi la curtea lor, parte în apropierea mănăstirilor și a locurilor de pelegrinaj, unde să puteau desface marfurile diferite. Domni avuți fundară din putere proprie cetăți, spre a-și mări din zecimele îndrustiașilor colonizați venitele lor.

Meserii libere nu erau pe timpul acesta: Meseriile le îndeplineau iobagii la curtea Domnului și pentru el. Crescând pretenziunile împărțirea lucrurilor era tot mai de lipsă, și așa e natural că pe proprietăți mai mici nu puteau fi reprezentate toate meseriile. Se ajutau împrumutat, luând acum pentru întâia oară comande pentru plată, până ce în urma greutăților a căpăta puterile de lucru de lipsă, sau a putea câștiga celor prezente continuu ocupațiune, ajunse domnul la convingere a face pe meseriești săi de sine stătători. El îi așeza în laboratorii comune, da instrumentele, primind ca dăjdii continue. Când înfloriră mai târziu meseriile, și când scăzură frondele în proporție cu productele și trecură partea cea mai mare la cetăți, cari erau tributare numai cavalerului nobil, țineau meseriași acum ceva mai liberi la încheietura, în carea începuseră a lucra. Ei procedaseră împreună împotriva stăpânului lor de mai înainte, împreună procedară și împotriva cetăților, dela cari stoarseră drepturi câștigându-și astfel o înriurință mare în administrația lor, împreună procedară și în câștigul lor.

Corporațiunea forma coterie de meseriași de sine stătători. Numărul aceleia era strict limitat. Primirea de membrii noi, cari erau esaminați mai înainte, putea urma numai la cazul, dacă prin moartea vreunui membru al corporațiunii devenia un loc vacant ori dacă să hotăria în comun înmulțirea membrilor în cutare district, fiecare corporațiune își avea propriul său teritor pentru desfarerea mărfurilor. Prețul mărfurilor regulat prin taxe magistratuale, erà la fel la toți măeștii, pentru bunătatea aceleia garanta adese corporațiunea, de unde puteni presupune, că lucrul singuraticilor consoți erà supraveghiat din partea superiorilor corporațiunei.

In multe locuri lucrau în sale comune, și cumpărarea materiilor brute să făcea cu spese comune. Corporațiunea avea în vedere binele și înaintarea tuturor membrilor. Erà interzis a face concurență unul altuia, a ademeni pe calfele mai bune dela alt măestru sau a lucra pentru mușterii, cari erau datori încă corporațiunei, erà mărginit numărul ucenicilor și a calfelor spre a preveni o disproporție prea mare între toți, dar cu deosebire spre a împedeca prosperarea întreprinzătorilor numai.

Pe lângă acestea întărirea și consolidarea simțului ținerea la olaltă prin prânzuri comune, prin înmormântări, mergere la biserică, prin îngrijirea măiestrilor morboși și a văduvelor și orfanilor rămași săraci.

De aci vedem, că corporațiunile aveau în vedere binele membrilor ei, și în adevăr că ele făcuseră lucruri foarte salutare în primele veacuri ale existinței lor. Ele grijiră de perfecțiunea ucenicilor și calfelor, asigurară fiecărui măestru o existință onestă și fără griji, întăriră cunoștința statului lor și se arătară în încurcăturile și luptele evului mediu prin legătura lor apți, a vălidita cuvenit meseriile față de patricieni în orașe și în state. Cangrena corporațiunilor, care se observase mai târziu când scăzù avântul meseriilor și o mulțime mare de calfe nu se putură face măestri, la început, încă nu să arătase.

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Mariu Theodorian: **Dreptul canonic oriental cu adnotațiuni și comentarii,** București 1905—7 trei volume, prețul 10.50 cor. Sub acest titlu dl advocat Theodorian, constatând la diferite ocaziuni necunoștința canoanelor bisericești, chiar din partea celor chemați, a retipărit canoanele din Pidalionul, tradus de Mitropolitul Veniamin Costake și le-a însoțit cu număroase esplicări și comentării scoase din celea mai bune isvoare și publicațiuni ale bisericei orientale și apusene. Vol. I. are o lungă întroducere în studiul dreptului canonic, unde se înșiră și note biografice asupra celor mai însemnați canoniști: Grațian, Zonara, Balsamon ș. a. Afară de aceasta notițe istorice precedează canoanele singuraticelor sinoade. Din partea noastră recomandăm mult procurarea acestei prețioase publicațiuni, ca una, care poate fi de bun folos preoțimei noastre. Se poate procura dela Librăria seminarială (vol. I 3.50. II 3.— III 4.—)

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. Nr. 28. cu următorul sumar: Zamfir C. Arbute, Studenții și poporul (II). — Ion Minulescu, Celui ce trece (romanță modernă). — A. Catren. — Al. Gh. Doinaru, În așteptare (schiță). — St. O. Iosif, Gânduri. — I. Scurtu, Nu putem aproba (răspuns „Luceafărului“). D. Anghel, Omul din lună (poezie). — C. Florea, Sonet. — I. Marinescu, Turnul foamei (legengă boemă). — I. Scurtu, Cronică.

„Neamul Românesc“. Anul II, No. 21. cu următorul cuprins: N. Iorga, Semne bune de „dincolo“. — Drumeț, Din sate: Biruri și nenorociri. — G. Tratso, Excursie comercială la Giurgiu. — L. Maricaș, Comerțul evreiesc la noi. — T. Crudu, Un document al vremilor în care trăim. — Agenți ... culturali ai României în Ardeal. — Cronica de N. Iorga și alții.

Liturgica *Volumul II. al Teologiei pastorale, de* ***Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Hipnotism și Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Se află de vânzare în Librăria semin. din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul și istoria bisericei românești unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii românești: a Vadului, Geoagiului, Silvașului și Bălgradului,** Blaj 1902 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil. (pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici.** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764. Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse,** prețul 5 cor. (pentru România 6 lei)

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria,** prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timotelu Ciparu,** Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viața lui I. Micul** de M. Străjan, ... —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue fețe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii li, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . ***6*** cor.
legat . . . . . ***9*** „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . ***7*** cor.
legat . . . . . ***8*** „

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 8—52

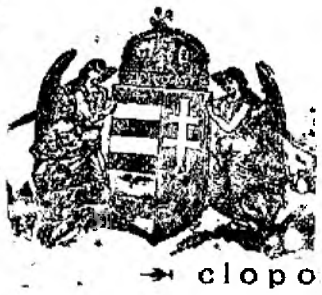

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori-ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de mult ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

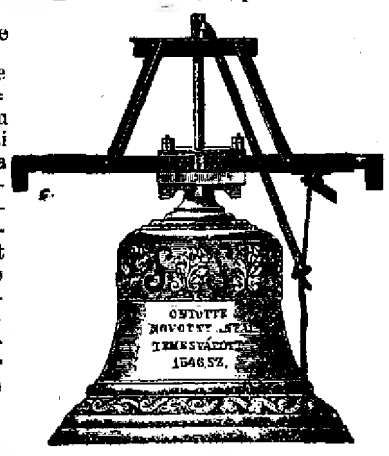

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 2—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreturi și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agențurile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidieecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" in Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 10 August 1907. Numărul 31.

Soartea școalelor.

I.

De o vreme încoace ne preocupă mult gândul: ce o să fie cu școalele noastre confesionale?! Noua lege școlastică are de țintă statificarea treptată a școalelor poporali, cari până acum se află în mâna confesiunilor. Această lege vatămă adânc caracterul confesional și românesc al școalelor noastre poporale și totodată tinde la nimicirea totală a acestui caracter.

Ce-i de făcut între astfel de împrejurări grele și silnice ne întrebăm unul fiecare român? Oare să abzicem acum deodată de toate școalele confesionale, ori să jertfim tot posibilul pentru susținerea acelora?

Când Hannibal aprins de mânie trecù cu mult curaj Alpii și își luă calea spre Roma, întreg senatul roman erà aproape fără nădejde a reeșì învingător față de un așa rezolut conducător! Erà aproape sigur, că Hannibal învinge și cucerește Roma. Și cu toate aceste senatul cugetând la trecutul atât de glorios al Romei, sperează izbândă și în fața tuturor greutăților de tot hotărât zice: „suntem gata la orice jertfă numai să mântuim Roma și pe noi!" Ei nici în clipita din urmă nu să lasă învinși! Nădăjduiau sus și tare, că Hannibal nu va puteà străbate prin poarta falnicei cetăți! Și nu s'au înșelat, pentrucă Hannibal pe lângă toată iscusința și curajul dovedit, de astădată a trebuit să reîntoarne fără învingere!

— Dar oare noi cum stăm? Noua lege școlastică voește a zădărnici susținerea școalelor confesionale. Cu această lege s'a pornit o luptă crâncenă împotriva tuturor școalelor noastre. Să vedem dar, noi încă privim tot cu așa curaj ca senatul roman în fața tuturor greutăților, ce ne așteaptă. Oare noi încă privind în trecutul nostru plin de jertfe aveà-vom tăria de a votà pentru viitor îndoite jertfe numai se putem mântui școala și biserica, cari sunt cei mai însemnați factori ai culturei noastre. Eu cred, că da! Și în genere cutez a afirmà, că dacă vom duce jertfele cu susținerea școalelor poporali până la extremul putinței noastre materiali, ne vom ajunge scopul dorit! Iar la caz dacă scopul acesta pe lângă toate forțele spirituali și materiali îl vom ajunge numai în foarte puține parohii și atunci ne va liniști gândul, că totuși am făcut ceva pentru o cauză atât de însemnată a neamului nostru!

— Deci de fel nu ar fi cu cale dacă am abzice îndată la începutul luptei de toate școalele și astfel ne-am dà învinși fără să fi luptat. Guvernul ar puteà statifică și toate școalele deodată și spre aceasta ar află și mijloace destule pentru așì câștigà banii necesari întru susținerea acelora. Și e întrebare, că dacă am abzice de susținerea lor pe mai departe, oare acele nu tot pe banii nostri ar fi susținute și încă în detrimentul nostru?

Așadară prin o abzicere momentană de toate școalele poporali nici nu ne mântuim pentru totdeauna de jertfe, nici nu mântuim cauza națională! Nime nu poftește dela credincioșii unei parohii să-și susțină școala cu ruină materială, însă a și o ajutorà cu mijloace posibile asta e datorința unul fiecăruia! Și dacă din ăst punct de vedere vom porni, atunci spesele de întreținere nici când nu vor deveni insuportabile pentru credincioși. Iar apoi, că în ăst chip susținută o școală va fi cercetată de mai mulți ori mai puțini băiați asta-i alta întrebare și eu îi aflu esplicație altunde. Și anume: în privința aceasta să spun un caz. Este în apropierea mea o parohie, unde sunt mai multe confesiuni. Aici este și școală confesională și școală de stat. Și în totdeauna școala confesională a fost cercetată de mai mulți băieți, ca cea de stat. Și e ușor de înțeles pentruce? Pentrucă școala confesională a avut totdeauna niște conducători harnici, cari n'au cruțat nici jertfă nici osteneală întru ajungerea scopului lor!

Apoi e deobște cunoscut, că noi toți tragem mai bine a ne purtà pruncii la astfel de școală, despre cari suntem convinși, că are conducători buni și ne asigură de un progres mai bun. Și iar e de obște cunoscut și aceea, că pruncii nostri în școală cu limba de propunere maternă în totdeauna arată mai mare progres decât în alte școli!

Deci să nu purtăm frică dacă eventual în o parohie, unde este deja o școală bună confesională, s'ar înființà și o școală de stat, prin aceasta școala confesională ar suferi daună și cu vreme ar încetà și ar trebui închisă! E drept, că nu-i eschis nici cazul acesta, însă atunci eu așì învinovăți pe conducătorii ei. Căci dacă până acum am avut, acum îndeosebi avem lipsă de conducători buni! Dar este lipsă acum nu numai de conducători buni ci și de atari oameni, cari sunt gata a jertfì ori cât la altarul culturei! Numai cu astfel de oameni în frunte putem plecà cu siguranță în luptă!

Prin urmare să facem o socoată cu noi înșine. Cum stăm? De cari puteri dispunem? Sunt grele jertfele și nenumărate abnegațiunile, ce ne așteaptă în viitor! Deci barem cât de cât avem nădejde a reeșì învingători în lupta ce începem? Astfel cumpănind bine lucrul în fine să ne hotărâm ca și oarecând senatul roman: „că suntem gata la orice jertfă numai să ne mântuim școala și pe noi!"

Buteni, 1 August 1907.

Ioan Turdean,
preot gr.-cat.

II.

In viaţa noastră naţională şi confesională nu este o chestiune mai ardentă şi nu ar trebuì se preocupe pe nimenia, alta, decât soartea şcoalelor noastre.

In foaia noastră bisericească am cetit două păreri mai de capetenie, şi anume: a unui Domn Protopop, carele susţine, ca să susţinem caracterul confesional al şcoalelor noastre poporale, până la extremul putinţei noastre materiale, şi una a O. D. Al. Bărbulescu, carele susţine, că lucrul cel mai bun şi mai cu minte ar fi, ca să abzicem de toate şcoalele.

Eu deşi cunosc pe Dl Bărbulescu, unul dintre cei mai activi, unul dintre aceia, cari şi-a făcut şi îşi face datorinţa atât faţă de biserică cât şi faţă de şcoală cu cea mai mare conscienţiozitate şi carele a adus şcoala de sub direcţiunea Dsale la un aşa nivel, încât se poate compară cu orice şcoală elementară din patrie, cu toate acestea nu pot acceptà părerea D-sale, ci mai mult mă alătur la cele indicate de un Domn Protopop în Nr. 26 al acestei foi. Prin urmare părerea mea este, ca, unde susţinerea şcoalei e împreunată cu jertfe peste puterile noastre, acolo să susţinem caracterul confesional prin ajutor de stat. Dar de şcoală se nu abzicem nici la un caz, pentrucă abzicerea ar fi împreunată cu eschiderea propunerii limbei materne în şcoală. ceea ce ar fi o pierdere ireparabilă. Deci dar să ne luăm bine de seamă.

Iar a ne supune la o jertfă peste puterile noastre, deoparte cu timpul am ajunge la imposibilitatea de a mai puteà subsistà, iar învăţătorii nostrii ar intrà în o eră nouă de suferinţe materiale, având ca isvor de venit numai şi numai repartiţia pe popor, iar de altă parte avem paragraful 19 al art. de lege din a. c. prin care e obligat fiecare învăţător a propune l. magiară în aşa măsură, încât cu sfârşitul anului al IV-lea de şcoală să-şi poată esprimà cugetele sale fiecare elev în limba magiară, atât în scris cât şi verbal. Acest paragraf se aplică la orice şcoală, ori se împărtăşeşte de ajutorul de stat, ori ba. Aici poate se mi-se facă întrebarea că oare pute-vom ajunge la un astfel de rezultat? Eu zic că aceasta întrebare e superfluă, de oarece acest §. e lege şi aşa trebue să se ducă în îndeplinire pe orice cale.

Cumcă învăţătorii vor aveà de suferit mai mult, aceasta e hotărât, dar din institutele noastre preparandiali ies tineri cu o cunoştinţă pedagogică destul de bogată, atât teoretică, cât şi practică, şi pe lângă aceea cu o cunoştinţă deplină a limbei magiare, şi îşi vor pune toată silinţa a satisface legii, — iar ca scut vor aveà paragraful 22 p. 1. alineatul a) în care dacă se constată, că nu învăţătorul a fost cauza la neobţinerea rezultatului pretins; atunci nu va fi tras sub cercetare disciplinară.

Eu sum de credinţă că, până când vom aveà aplicaţi ca învăţători absolvenţi ai preparandiilor noastre, până atunci nu avem a ne înfricà de nimic, dar îndată ce vom pierde acest favor, ni se va sgudui din temelii întreagă educaţiunea şi cu timpul am ajunge unde au ajuns Francezii azi. Cumcă nu vom fi pierduţi îmi iau îndrăsniala a aduce un exemplu şi anume: în o comună mixtă din jurul R. nu şi-a susţinut şcoala ani de-arândul din cauză că nu au putut satisface art. de lege XXVI—1893 şi aceea comună naţionalicește erà mai pierdută, şi aşa şi erà, dacă nu venea întru ajutor un bărbat vrednic, carele prin esoperarea unui maxim ajutor de stat, sistemiză salarul şi reînfiinţă postul de învăţător, şi fiindcă terminile pentru primirea salarului erau mai sigure că ori şi unde, a fost ocupat acel post de un astfel de învăţător, carele a stors admiraţia jurului întreg, prin resultatul ce l'a obţinut atât în şcoală, cât şi afară de şcoală cu adulţi. Şi astăzi aceea comună

FOIŢĂ.

Luminarea unei vieţi.

povestire originală a »Unirei,« de *I. Agârbicean.*

(Continuare). 2

În curând Ispravnic cunoscù întreaga istorie a Leontinei, — a străinei de mai înainte. Liniştea lui tulburată din sara aceea nu l'a mai lăsat în pace, ci l'a mânat mereu să se întâlnească cu fata, să afle cât se poate mai multe despre ea. In câteva sări de-a rândul, plimbându-se prin aceeaş alee Leontina, abătută, albă la faţă ca o moartă curată îi spuse acelea cuvinte răci ce-i îngheţà tot mai tare inima lui Nicolae Ispravnic.

Se puteà vedeà bine, că fata fără voe spune aceea istorie. „O dar dacă ai plăcere Dta, care ai fost cu mine totdeauna bun, cum să nu-ţi spun?“

Leontina venise de mică în oraş. Să fi avut aşa vre-o 12—13 ani, când murind tată-s'o, o adusă aici o mătuşe. Crescuse la ţară într'un orăşel, unde tată-s'o a fost un mic funcţionar. Pe mamă-sa n'a cunoscut'o. Aci la mătuşe-sa i-a mers bine o vreme. A purtat'o la şcoală, a grijit'o ca pe copilul ei. Dar odată, într'o sară s'au pomenit în casă cu un domn bărbos, tare urât. Dădù mâna cu mătuşe-sa, se întrebară de sănătate ca niște vechi cunoscuţi, apoi privindu-şi amândoi în ochi trecură într'o odae vecină, lăsând pe Leontina singură. Nu peste mult se auzì acolo vorbe aspre, sfadă, şi când ieşiră erau amândoi schimbaţi la faţă.

— Acum nepoata vine cu mine. Tu nu poţi porunci. Legea să spună cari avem dreptul.

Şi Leontina se mută la Domnul cel bărbos încă în sara aceea. Erà de 16 ani acum, când auzì că-i gata legea de care a auzit vorbind pe domnul cel bărbos în sara aceea — domnul care se dase de unchiul ei. Dar hotărârea legii a rămas numai pe hârtie. Erà vorba ca fată să moştenească dela o rudă depărtată avere foarte frumoasă, şi pentru asta se îmbulzià, s'o crească şi matuşa şi unchiul.

Când se adeveri că înzestrarea fetei a fost numai o scornitură, se lăpădară amândoi de ea. Ajunse pe drumuri ca copilul nimănui şi nu ştia ce să înceapă. Privirile unor trecători îndreptate asupra sa i-se păreau spurcate, şi se cutremurà până în adânc. A vrut să meargă slujnică, dar n'a primit'o nime. „Ce să fac c'o domnişoară la casă? Am şi eu destule!“ La mătuşe-sa n'a mai putut pătrunde niciodată să ceară vre-un sfat. Par'c'o simţia bătrâna când vine.

Astfel ajunsă ca vai de capul ei să peară de foame. Foarte cu greu au primit'o într'o casă de cusătorese. Ce ştia dânsa cu acul? Mai nimic! La şcoală a învăţat să facă flori şi desemne cu creionul, nu cu acul. Cu timpul se obicinui şi acum ştie coase bine. Numai cât e grozav să-ţi treci fiecare zi una ca alta în aceeaş zuruitură de maşini, între aceleaş feţe ofilite şi vorbe murdare. Din plata puţină să trăieşti, să te îmbraci, să-ţi plăteşti locuinţă. Câte amănunte dureroasă, câte crâmpee din viaţa ei de doi ani i-a spus în sările acelea!

Ispravnic privia în ochii tulburi a fetei, şi-i părea rău c'a silit'o să-i descopere atâtea mizerii din viaţa ei părăsită. Dar simţia o lipsă mare de-a află tot, tot ce s'a petrecut în sufletul acesta, care s'a întunecat din zi în zi, în care n'a mai căzut un strop de mângâere, de când erà copilă mică. Multe din nenorocirile ei, pentru dânsul n'ar fi fost nimic. Simţea că el le-ar fi învins. Dar când se uità la fiinţa aceasta aşa de neajutorată, vedeà că ea a trebuit să sufere foarte mult. Şi spuse cu glasul ei acelea greutăţi luau o proporţie uriaşe, sfăşiitoare, sub cari, iarăşi i-se părea, că şi dânsul ar fi trebuit să se frângă.

I-se părea lui însă ca Leontina aceasta nu-i spune totul. O teamă pronunţată erà în glasul ei, un tremur ca de o grije ascunsă, să nu afle el totul. Ispravnic o vedea aceasta din cum se uità la el, din cum se poartă când se întâlneau cu cineva pe drum. Nu cutezà însă s'o descoase mai departe.

Simţea însă că nenorocirea acestei fiinţe aduse ceva nou, hotărât, în sufletul său, voinţa să o ajute. Da, e o datorinţă aceasta! Alta ar fi cu alt cineva.

e de model. La astfel de rezultate noi numai așa putem contà, dacă vom aveà învățători absolvenți ai preparandiilor noastre și vor fi lipsiți de grijile pentru susținerea vieții, cari apoi la rândul lor își vor concentrà toate puterile pentru a satisface datoriței ce ii este impuse din partea provedinței divine și lege.

Deci dar eu din nou îmi iau îndrăsniala a-mi expune părerea, că unde nu vom putea susținea școala din puterile noastre proprii, să o susținem cu maximul ajutor de stat, dar caracterul confesional să nu-l cedăm nici la un caz.

D. Cioloca

America. Oamenii nostri, cari merg la America, de comun adună bani frumoși, cu cari își plătesc datoriile de acasă, își cumpără pământ și vite, și ajung la o stăricică mai bună și la un traiu mai ușor. Și în privința intelectuală avem să mulțămim mult Americii. Oamenii își câștigă cunoștințe frumoase, se desvoaltă în privința socială, capătă curaj și energie: un Român ce a stat în America vre-o 2 ani și a avut fericirea să fie membru la vre-o societate românească de acolo, a umblat regulat la adunările ei — nu va mai trămură nici când în viața lui înaintea unui notărășel ori protopretore, acela e sigur membru al partidului național.

Și mai mult decât noi au să mulțumească Americii frații Slovaci. Ei au ajuns până acolo, de nu numai lucrători de rând, ci și ingineri, advocați și alți inteligenți merg la America, carea pentru ei e o nouă patrie. Au deja mai mulți milionari, au o pressă puternică, trimit bani acasă foarte mulți. In anul trecut au cumpărat Slovacii în Nordul Ungariei pe bani trimiși din America mai multe mii — ori zeci de mii — de jugăre dela nobili magiari. Slovacii întorși acasă de asemenea sunt naționaliști foarte buni, mai buni decât Românii, căci având ei în America mulți oameni inteligenți, și fiind America stat liber pentru orice națiune, Slovacii se desvoaltă în America admirabil, viața lor socială și națională din America o poate invidià și „națiunea“ cârmuită de „marele guvern național“ ieșit din sinul ei!

Ungurii o duc mai rău și ca Românii și ca Slovacii. Ei se fac cu ridicata socialiști și necredincioși bisericii, și se stinge în ei și dorul de patrie „magiară.“ Acu-s doi ani a plecat un preot magiar din America spre casă. Inainte de plecare a întrebat pe copiii de ungur din o școală: cari dintre voi vreau să vină acasă în Ungaria? N'a fost un singur glas: „eu,“ ci toți au zis unisono: noue ne place aici, nu ne trebue să mergem nicăiri.

Până aci câștigà în America un lucrător simplu 2—2½ dolari, pe zi, care face cam 10—12 coroane la zi. In urma emigrării colosale și fără de sfârșit plata lucrătorilor a scăzut cu 50%, azi nu capătă mai mult de 1¼ dolar, sau cel mult 1½ dolar pe zi lucrătorii de rând; din aceasta are să-și plătească apoi cvartirul, spălatul, mâncarea, carea în timpul din urmă s'a scumpit cu 30%. Subtragând acestea și hainele din plată, îi mai rămâne ceva lucrătorului, dar nici pe jumătate atâta, cât aveà până aci.

S'au înmulțit de tot prea tare în America străinii, de aceea vreau să împiedece emigrarea în mai multe chipuri. Noua lege, ce a întrat în vigoare în Statele Unite cu 1 Iulie 1907 e de tot scrupuloasă în ce privește lăsarea străinilor în America. Prin ea nu se dă voie să între în Statele Unite la o mulțime de clase: la idioți, slabi de minte, epileptici, cerșitori, tuberculoși, criminali, poligami, anarhiști, prostituite, negutători de fete, lucrători cari au fost dimiși înainte de terminul pus în contractul de lucru, oameni slabi la trup, persoane cari se par că sunt numai spre greutate statului, copii sub 16 ani cari nu sunt cu părinții lor. Oficialul încredințat cu controlarea debarcatorilor are voie să nu primească pe uscat si alte categorii de oameni. Se caută apoi cu amănuntul, că oare are la sine cel ce vrea să debarce la lucru în America 50 dolari, naționalul lui acurat, și dacă se află toate în ordine — bani poate aveà și mai puțini, i-se dă voie să debarce.

Pentru Românii din America, cât și pentru întreaga cauză românească ar fi un nespus câștig, de s'ar duce la America mai mulți inteligenți, cari să conducă și să organizeze mai bine pe toți românii de acolo, căci organizarea lor de azi în atâtea societăți nu va puteà produce fructele, ce se așteaptă pe dreptul dela ei. Ar fi și este mare nevoie de preoți cinstiți și sirguincioși.

Și până lipsește inteligința aceasta avem să mulțumim mult Americii, căci ea ne îmbogățește pe frații de acolo, cari acasă erau săraci și năcăjiți, atât în privința materială cât și spirituală, — și după ce ei toți se întorc acasă, nu este cauză de ce să se pornească la noi acțiune în contra emigrării la America. Tocmai de aceea noi nu ne putem alătură mișcării pornite de ministrul de interne și de culte, ca să oprim emigrarea la America, căci Românii cari emigrează se întorc iarăși, bogați în bunătăți, pe cari durere aici acasă nu le pot câștigà.

Dar cu Leontina aceasta nu s'ar puteà altfel să te porți.

— Vezi Domnișoară, — îi zise într'o sară — cât ar fi de bine să mergi Dta deaci. Uite, aici n'ai pe nime. N'ai o rudenie, un om în care să te încrezi. Acolo în orășelul Dtale n'ar fi mai bine?

Leontina se oprì palidă, cu ochii răciți deodată.

— Nu, dle Ispravnic, acolo nu mai pot merge. Poate ori unde, dar acolo s'a gătat pentru totdeauna să mai merg.

— Bine, dar n'ai rudenii acolo? N'ai pe nime.

— Nu... eu... eu nu mai am pe nime.

Ispravnic se înduioșe:

— Cum n'ai pe nimeni? Cineva dintr'ai dumniavoastre trebue că mai trăește încă.

— Chiar să trăiască eu nu pot să-i mai văd, și ei nu trebue să mă mai vadă. Vezi că Dta nu înțelegi nici acum că cu viața mea s'a gătat. De mult, de doi ani cât doue veacuri eu ca și când n'aș mai fi. La ce să mă mai duc între ei? Aș mai puteà eu să fiu ce-am fost odată? Nu, n'aș puteà. Simt eu bine că n'aș puteà.

— Să mă ierți — Domnișoară — dar eu nu prea înțeleg cum vorbești Dta astfel. De ce să nu mai poți Dta fi ceea ce ai fost? Ori, peste tot, ești acum altfel de cum ai fost odată. Eu nu aflu....

— Se înțelege că nu! Se înțelege că Dta nu poți aflà. O, dar eu simt aceasta, nu trebue s'o aflu. Ce-ar fi dacă mâne n'ar mai răsări soarele, și nici poimâne și nici odată? Mai avereur vre-un vre-un rost viața voastră a tuturor? Așa-i că n'ar mai aveà? Ah! domnule Ispravnic, pentruce trebue să ți-o spun și asta! Vezi noi, nenorocitele, noi sexul cel slab, avem și noi un soare. Dacă să întunecă acela, viața noastră-i noapte și noi suntem umbre.

Șezură pe un scaun, căci Leontina se obosise.

Ispravnic încă n'a văzut'o așa ajitată. Stătù pe gânduri, deși nu știà ce să se gândească.... Poate la urma urmelor să fie aici vorbă de-o dragoste trecută, ori mai bine, nenorocită.

Ca și când i-ar fi simțit gândul acesta din urmă, Leontina adause:

— O, să nu crezi că-i vorbă de vre-o iubire. Cei nenorociți n'au iubiri. Iubirea e prea curată lumină, ca se poată trăl în întunerecul amar al durerilor. Stau amândoi în tăcere în liniștea însărării. Ispravnic se gândià ca la o enigmă la femeia aceasta ce-i sta alături. Gânduri rele îi veniau lui, dar nu puteà să creadă nimic rău de Leontina. Aceasta, cu capul în palme, stà nemișcată. Printre degetele, albe, din când în când doi ochi mari, negri, umezi privea pe furiș la Ispravnic, cum soarele ce sfințià își jucà razele strecurate printre frunza platanilor, pe fața, pe pălăria și hainele lui. Apoi, luându-și palmele, ochii i-se pironiră departe pe-un punct nevăzut în orizont, și încet încet porni izvorul lacrimilor să învie, ca o ușurare, ori ca o izbugnire de furtună. Incepù să plângă cu hohot, fără ca să se mai poată oprì.

Ispravnic — pierdut — privia la dânsa și nu știà ce să zică, ce să încerce. Ii puse încet, ca o adiere, mâna pe umăr:

— Domnișoară, domnișoară dragă, uite e lume peaici. Ce va gândi?

— O, așa-i! Iartă dle Ispravnic. Mi-a venit așa o slăbiciune. Dar vezi eu încă n'am întâlnit nici un om așa de bun ca dta. Îmi trece mie, că mi-a mai trecut. Nu face nimic. Dar dta să ierți.

Porniră apoi grabnic amândoi spre oraș.

*

Nicolae Ispravnic trebuia să se pregătească din gros pentru cel din urmă riguros. Numai avea vreme de preumblări. Incetul cu încetul părea că și-a și uitat de străina aceea nenorocită.

* * *

(Va urmà).

Cărți postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Cronică.

Program.

Suntem reprezentanţii *catolicismului* la noi. Cuvintele acestea spun programul, datorinţele, tendinţele noastre. Spre liniştirea stim. cetitori trebue să declar, că asta nu însamnă aşa numitul *confesionalism:* nu însamnă, că noi am tinde spre hărţueli cu fraţii de altă lege, că am căutà puncte de divergînţă între fiii aceluiaş neam, nu; asta-i chestie care ne priveşte numai pe noi între noi. Lucrul e simplu de înţeles: atât noi, cât şi greco-orientalii, ţinem, că suntem în posesiunea agrului adevărat al lui Hristos şi ambiţiunea fiecăruia aduce cu sine, că să-şi îngrijească agrul cât se poate mai bine. Poate să cultiveze cineva agrul său, fără să tindă a stricà celuialalt şi mai bine e, dacă fiecare stăpân îşi vede de pământul şi toate holdele caută bine. Vecinii răi se învidiază şi nu mai pot de ciudă, când unul se află mai bine ca celalalt; această vecinătate rea se chiamă confesionalism, când cele 2 agruri sunt doue biserici româneşti, una unită, alta neunită!

Iacă dară, ce vrem noi. Să ne dăm seamă de cauza, ce reprezintăm şi convinşi de importanta aceleia, să fim cât se poate mai buni slujitori ai cauzei noastre, căci răspunzători vom fi cândva înaintea Domnului. Nu am descris în rândul trecut stările noastre aşa de neîndestulitoare, că alţii ar stà mai bine, ci pentrucă dela noi se aşteaptă mai mult, ca dela fiii veacului acestuia. Căci să vedem numai:

Ce e catolicismul?

Domnul Hristos a fundat Biserica sa şi a provăzut-o cu putere şi cu har dumnezeesc, pentru a fi sfinţitoarea neamurilor şi mântuitoarea acelora atât în cele veşnice, cât şi în cele vremelnice, aici pe pământ. De atunci aflăm un factor nou în istoria neamurilor; şi Biserica şi-a continuat misiunea multe sute de ani. Codici vechi şi scrisori bătrâneşti spun, ce-i Biserica şi ce comoară scumpă a omenimei a fost ea în decursul alor 19 sute de ani. Chiar şi dujmanii ei de azi recunosc mărirea ei! „Biserica Romei, zice renumitul prof. Harnack în „Das Wesen d. Christentum's," e aşezământul cel mai extins şi puternic, cel mai complicat şi totuş mai unitar dintre toate, câte a produs istoria cunoscută până acum. Toate forţele geniului uman, toate puterile elementare, de cari dispune omenimea, au lucrat la ea." La întrebarea: ce a produs Biserica romană, răspunde învăţatul din Berlin: „a crescut popoarele romane şi germane. A dat popoarelor tinere cultură creştină, nu ca se le împedece la treapta primă a desvoltării, ci le-a dat şi putere de a se evolua şi evoluţia asta a condus-o ea aproape o mie de ani. Până la veacul XIV. a fost conducătoare şi mamă: împărtăşia idei, designa scopurile şi elibera puterile. Până la s. XIV., — aici vedem, că cei crescuţi de dânsa au ajuns de sine stătători şi au trecut pe căi, cari nu-s designate de ea, pe cari nu le urmăreşte şi nici nu le poate urmări. Dar nici acum, în cele 6 veacuri din urmă, nu a rămas aşa îndărăt, ca biserica grecă...."

Ce a fost Biserica Romei neamurilor din Apus în evul mediu, aceeaş a ajuns poporului nostru după Unire. Ea ni-a dat şcoli, literatură, cultură naţională. Ea cuprinde în sinul său şi azi o mare parte a poporului român; ai ei servitori suntem noi. A crede în misiunea acestei Biserici mântuitoare a neamurilor totdeauna, care e în neîncetată legătură cu capul ei nevăzut: Dl Hristos; a servi intereselor acestei Biserici cu credinţă, cu dragoste şi cu idealism mai înalt, a simţi şi a cultivà în tine şi faţă de toţi, duhul evangeliei şi iubirea frăţească: *acesta e catolicismul!*

Cronicarul.

CORESPONDINŢE.

— *Din Giurgeu.* —

Din acest colţ extrem al archidiecezei noastre ne vin aşa de puţine ştiri despre mersul vieţii româneşti, încât orice fapt cultural, neinsemnat pentru alte ţinuturi, trebue să-l primim cu bucurie.

Cu ocazia sinodului protopopesc al Giurgeului, ţinut la 18 April n. 1907 în G. St. Miclăuş, preotul parohiei Bilbor, Ion Tăslăuan, a rostit următoarea disertaţie, pe care o găsim vrednică de publicat.

Multonoraţi în Hristos fraţi!

E frumoasă datina de a ţinea la sinoadele tractuale disertaţiuni cu conţinut moral-creştin, menite a deştepta în inimile şi minţile Fraţilor în Hristos sentimente şi idei de credinţă întăritoare. Sinoadele noastre dau prilej preoţilor dintr'un tract să-şi descopere comorile sufleteşti, să impărtăşească unul altuia învăţăturile asupra credinţei religioase şi asupra virtuţilor creştine.

Am avut ocazie să aud cuvântul fiecărui Frate în Hristos şi am fost aproape întotdeauna mulţumit de priceperea cu care au fost alese şi de sîrguinţa cu care au fost tratate subiectele disertaţiunilor.

Mi-a venit şi mie rândul. Vă rog să ascultaţi cu bunăvoinţă modestul meu cuvânt, a fi cu luare aminte şi la ale mele dintru ale mele.

M. O. în Hristos Fraţi!

De câte ori suntem în serviciul Domnului, auzim cuvintele: „Să ne iubim unul pe altul, ca într'un cuget să mărturisim". Frumoase şi nobile cuvinte sunt acestea cărora poate mulţi dintre noi nu le-am dat atenţiunea cuvenită atunci când le-am rostit, nu ne-am gândit la marele adevăr, pe care-l conţin. Nu este virtute mai sublimă, care să fie mai vrednică de sălăşluit în inimile oamenilor ca *iubirea de-aproapelui,* esprimată în citatele cuvinte. Ea este temelia societăţii omeneşti şi fundamentul moralei creştine întrucât rezumă în sine sprijinul reciproc, adecă *caritatea,* cu care oamenii trebue să se întimpine unii pe alţii în calea spinoasă a vieţii. Această virtute creştină se esprimă şi în cuvintele: „Neminem laede, sed omnes quantum potes inva" (nu vătăma pe nimeni, ci cât poţi ajută pe toţi). Ea serveşte de bază multora sisteme de morală, cari, ca şi cel creştin, nu admit adevărată fericire aici pe pământ. Partea primă a propoziţiei: *„nu vătăma pe nimeni"* cuprinde în sine justiţia, care pentru omul din societate e cea dintâi necesitate, căci omul numai atunci poate să se ocupe şi de altele, când e în deplină siguranţă în existinţa sa. Iustiţia însă presupune iubirea, căci numai atunci putem fi drepţi faţă de aproapele nostru, când îl iubim sincer, ca pe noi înşine. Pentru a doua propoziţie amintită: „ajută cât poţi pe toţi", nu e altceva decât caritatea creştină, care, deşi pare o virtute mai frumoasă şi mai deamnă de practicat în viaţa de toate zilele, e subordonată celei dintâiu despre care am vorbit, căci e mai greu a *nu face* rău, decât *a face* bine şi e mai mare păcat *a face* rău decât a *nu face* bine.

Idealul oricărei morale, M. O. în Hristos Fraţi, nici nu poate fi altă virtute decât iubirea deaproapelui care e aşa de frumos spusă în următoarele cuvinte ale Sfântului Apostol Pavel către Corinteni! „Ea rabdă îndelung, se îndură, nu învidiază, nu se înalţă, nu se mândreşte, nu defaimă, nu se mânie, nu cugetă rău, nu se bucură de nedreptate ci de adevăr, toate le sufere, toate le crede, la toate are speranţă, toate le rabdă". In această resignaţiune înţăleaptă constă iubirea deaproapelui. Acelora cari sunt străini de aceasta dumnezeiască virtute, să le strigăm împreună cu Isaia: „Curăţiţi-vă, ştergeţi răutăţile din inimile voastre, îmbrăţişaţi aceasta virtute, căci de vor fi păcatele voastre ca mohoriţiunea, ca neaua le va albi".

Cu toţii trebue să ne împretinim cu aceasta virtute, căci dânsa asigură liniştea dintre indivizi şi pacea între oameni. Ea trebue să pătrundă atât în straturile de sus cât şi cele de jos ale societăţii omeneşti, ca să le poată rescumpăra fericirea pământească.

Şi între noi, M. O. în Hristos Fraţi, iubire sinceră să fie. Dispară orgoliul şi sumeţia, care de multeori se înţeleneşte între noi, să ne dăm cu toţii mâna, căci toţi Fraţi suntem în Hristos. Numai astfel vom putea fi una, numai astfel vom putea ajunge la ţinta finală, la care cu toţii sperăm.

Şi acum, Doamne atotputernice, răvarsă în inimile noastre darurile tale cereşti, ca luminaţi prin Spiritul Tău cel sfânt, să putem duce o viaţă plină de iubire adevărată, să ne curăţim sufletele şi inimile noastre de ură, şi de pizmă şi de făţărnicie; aşa ca viaţa şi faptele noastre să nu ţintească decât spre lauda şi mărirea Ta. Amin!

Condiţiuni de primire

în şcoala civilă de fete a Asociaţiunii din Sibiiu şi în internatul aceleia.

In clasa I. a şcoalei civile de fete se primesc eleve:

a) cari arată prin *atestatul de botez,* că au împlinit cel puţin vârsta de 9 ani. şi

b) dovedesc prin *atestat şcolar,* că au absolvat cu succes IV clase elementare (poporale sau primare), ori apoi dovedesc pe baza unui *examen de primire,* că sunt bine orientate în materialul de învăţământ, prescris pentru clasa a IV-a elementară.

In celelalte clase ale şcoalei civile de fete şe primesc eleve, cari dovedesc prin *atestat şcolar,* că au absolvat cu succes vre-o clasă premergătoare dela altă şcoală, de categoria şcoalei civile.

Fără asemenea atestat, sau pe lângă atestat de pe clasa V şi VI dela şcoala elementară-poporală, primirea în ori-care clasă a şcoalei civile, ce corăspunde vârstei elevei, se poate face numai pe baza unui *examen de primire,* depus cu succes înaintea corpului profesoral al şcoalei, în senzul ordinaţiunii ministerului regesc-unguresc de

culte şi instrucţie publică, dto 11 August 1887, Nr. 29,000. Examenul de primire este scutit de taxă.

Elevele, cari se inmatriculează pentru primadată la şcoala noastră, *au să producă atestat şcolar, atestat de botez şi certificat de revaccinare.*

In *cursul complementar* (supletor), împreunat cu şcoala civilă de fete a Asociaţiunii, în senzul §-lui 6 din statutul de organizare al şcoalei, se primesc eleve, cari au absolvat cele patru clase ale şcoalei civile. Se pot primi şi eleve, cari au absolvat cu calculi buni numai *doue clase civile,* dacă au trecut de 15 ani şi sunt împedecate a absolvà toate cele patru clase civile.

Inscrierile pentru anul şcolar 1907/1908 se pot face din 1—6 Septembre 1907, *stil nou.*

Examenele de emendare, se ţin în 2 Septembre 1907 st. u. la 8 ore a. m., cu elevele care s'au anunţat la direcţiune.

In 3 Septembre 1907 st n. la 8 oare a. m. se ţin *examenele de primire,* iar în 5 Septembre se vor începe prelegerile regulate.

Didactrul e 4 cor. pe lună, şi pentru elevele, ce se înscriu prima-dată la această şcoală, o taxă de imatriculare de 4 cor., solvită odată pentru totdeauna. Acelaş didactru e şi pentru elevele din cursul complementar.

Elevele cari voiesc să fie primite *în internat,* fie eleve ale şcoalei civile, sau ale şcoalei elementare a Reuniunei femeilor române, au să fie anunţate de timpuriu la direcţiunea şcoalei, înainte de începutul anului şcolar, pentruca să se poată face dispoziţiunile necesare.

Taxa internatului e 500 cor. pe an, în care se cuprinde şi didactrul, şi se plăteşte înainte lunar, în patru sau în două rate. Spesele pentru cărţile de învăţământ, pentru materialul de scris, desemn şi lucru de mână, să poartă separat de părinţi, pe cum şi cheltuielile pentru îmbrăcăminte şi încălţăminte, pentru instrucţiune în fortepiano şi în limba franceză.

Taxele pentru instrucţiune în fortepiano sunt de 2 categorii:

a) dacă o elevă voieşte să iee oarele singură, se socoteşte la 2 oare pe săptămână taxa de 18 cor. *) pe lună; dacă 2 eleve iau împreună instrucţiune în aceeaş oară, taxa se socoteşte la 2 oare pe săptămână cu 9 cor. de elevă; sau

b) dacă o elevă voieşte să iee oarele singură, se socoteşte la 2 oare pe săptămână taxa de 12 cor.*) pe lună; dacă se întrunesc 2 eleve în aceeaş oară, taxa se socoteşte la 2 oare pe săptămână cu 6 cor. pe lună de elevă.

Instrucţiunea din limba franceză se socoteşte pe lună cu 2 cor. de elevă.

Toate taxele se plătesc direcţiunii şcolare.

Edificiul internatului este situat în mijlocul unei grădini frumoase lângă parcul oraşului şi e provăzut cu apaduct, baie proprie şi lumină electrică, încât ofere cele mai bune condiţii igienice.

Elevele din internat, afară de şcoală, au în fiecare zi anumite oare de conversaţiune în limba franceză, magiară şi germână după trebuinţă. Pe lângă aceea ele se prepară şi învaţă lecţiunile sub conducerea directoarei, profesoarelor şi guvernantelor.

*) Din care sumă 2 cor. se contează pe lună institutului, pentru susţinerea fortepianelor în stare bună.

Elevele, cari voiesc să fie primite în internat au să aducă cu sine: o saltea, un covorel la pat, 2 perini, 4 feţe de perini, o plapomă sau ţol de coperit, 4 ciarşafuri (linţoluri, lepedee), 6 ştergare, 6 servete, apoi perie de dinţi, săpun şi 2 piepteni, cari toate rămân proprietatea elevei. Afară de acestea schimburile de trup sau albiturile, câte $^1/_2$ duzină din fiecare, două fuste de lustre (jupon) şi două de flanel; ciorapi, batiste (marămi) câte 1 duzină, 1 parapleu (cort) şi încălţămintea trebuincioasă. Pentru uniformitatea îmbrăcămintei elevele interne vor primi în decursul anului şcolar o haină uniformă, 2 şurţe în forma unei haine, o pălărie de vară şi una de iarnă, cari au să se facă necondiţionat aici şi cari vor costà peste tot cam 30—50 cor.

Dela direcţiunea şcoalei se poate primì prin poştă: „Statutul de organizare“ şi „Regulamentul intern“ al şcoalei. „Regulamentul pentru cursul complementar,“ „Planul de învăţământ“ şi „Regulamentul ministerial pentru examenele publice, private, supletorii şi de emendare“, à 20 bani exemplarul. De asemenea „Monografia“ şcoalei, à 2 cor. în care pe lângă istoricul institutului, se află descris edificiul şcoalei şi al internatului în toate amănuntele.

Sibiiu, în Iuliu 1907.

Direcţiunea şcoalei.

Noutăţi.

Din Arhidiecesă. Au fost denumiţi de parohi următorii administratori parohiali: Ou. *Nicolae Pinciu*—Hosman, *Ioan Tat*—Nucet, *Ioan Comşa*—Fofeldea şi *Maximilian Giurca*—Totoiu.

Ştiri personale. In zilele acestea a fost oaspele Escelenţiei Sale Părintelui Mitropolit *Nicola Franco* preot italo-grec, aplicat în biblioteca Vaticană. *Papa Nicola Franco,* care i-a fost coleg Escelenţiei Sale cum şi Escelenţiei Sale *Dr. Szabó* episcopul dela Gheria în colegiul grecesc din Roma, a vizitat toate episcopiile şi mănăstirile greco-catolice din Austro-Ungaria.

— Vineri în 9 l. c. a vizitat pe Escelenţa Sa Părintele Mitropolit, comandantul corpului XII de armată din Sibiiu Escelenţa Sa D. *Iosif Gaudernack.* Domnul comandant a asistat la manevrele regimentului 31 la Cenade, fiucvartirat de prezinte în Blaj. După vizita făcută părintelui Mitropolit a călătorit la Dicio-Sân-Mărtin spre a inspecţionà trupele ce manevrează acolo.

Hymen. *Laurenţiu Nicoară* teol. abs. şi *Lucreţia Papiu* anunţă serbarea cununiei lor, care se va ţineà Duminecă în 11 August st. n. în biserica gr.-cat. din Bistra.

— *Ioan Mărginean* teol. abs. şi *Susana Silvia Dan,* din Nadeşul săs. — fidanţaţi.

Ştiri literare. A apărut: *Din zilele lui Nero,* roman după Alexandru Dumas—Tatăl. Preţul 1 coroană + 10 fil. porto. Să află de vânzare în Librăria sem. din Blaj.

Aviz. In parohia *Nandra* (cottul Albei inferioare) protopopiatul Mureş-Uioarei, este lipsă de un cantor, care să ştie şi cunoască bine tipicul şi cântările s. noastre biserici. Emoluminte: Porţiune canonică arătoare constătătoare din 4 pământele. Drept de păşune. Un cimeter provăzut cu pomi. A treia parte din metretele de cucuruz sfirmit. Terţialitatea venitelor, din biserică prescuri ori părăstase, a venitelor dela cununie, înmormântări etc. cuartir în casa cantorală şi grădină de legumi. Acest post să poate ocupà cât mai ingrabă. Terminul de concurs până în 26 l. c. Concurenţii să se prezenteză în vre-o Duminecă ori sărbătoare spre aşi arătà cunoştinţa în cântări şi în tipic în biserică pentru popor. Alte condiţiuni le poate vedea la oficiul parohial gr. cat. din Nandra, Lándor u. p. Magyar-Bükkös. Cei cualificaţi vor avea preferinţă. Nandra în 1 August 1907.

Oficiul parohial gr. cat.

Dare de samă şi mulţumită publică. Cu ocaziunea petrecerii de vară aranjată de „Societatea meseriaşilor din Blaj“ în 4 August 1907 în Grădina din Veza au întrat la cassă suprasolviri dela Dnii: Aug. Stupar, Gavril Precup, Iustin Nestor, Aurel Trifan, Niţă Vancea, Simion Băcilă, Ioan Sântion, Plácsintar I. Mendl Iosif, Schneider, Ioan Maior, Alexiu Pop, Gyulai Ana, Kampf, N. Chichidean, Pongrátz S. Simonffi Al. Dr. Aug. Bunea, Dr. C. Ordace, V. Solomon, N. Baciu, O. Măcelar, Şt. Dragoş, G. Herseni, E. Mircea, R. Riţiu, Aug. Butar, Aur. Velican, Nagy K. câte 1 cor. David Radeş, Dşoara Bodocan, Emil Vlassa, Hein. Mendl, Rusu, F. Schneider, Dr. Danil Sabó câte 2 cor. Osw. Schaffend 3 cor. căpitan Florian 4 cor. locotenent Demár, Ştefan Oltean câte 5 cor. Dr Laurenţiu Nestor, Dr. Iuliu Maniu câte 8 cor. Ilustr. Sa l. M. Moldovan 10 cor. Dna Sinberger 4 cor. Suma incassărilor e coroane 426, eşite 183·54. Venit curat în favorul societăţii cor. 242·46 fil. Comitetul ţine să aducă cele mai vii mulţumiri tuturor sprijinitorilor societăţii meseriaşilor din Blaj. Blaj la 7 August 1907. *Gavril Precup* prezident. *Augustin Gruiţia* secretar.

Petreceri. Tinerimea română din Barul-mare şi jur învită la *Producţiunea teatrală* ce o va aranjà cu ocaziunea adunării generale a desp. Haţeg al Asociaţiunii pentru cultura şi literatura poporului român Duminecă în 11 August st. n. 1907. După teatru urmează dans. Venitul curat este destinat în favorul bisericei din loc.

— Tinerimea română inteligentă din Cohalm şi jur învită la *Producţiunea muzicală teatrală* ce o va aranjà Duminecă în 11 Aug. în sala mare a Hotelului „Schlosser“ din loc. Trei părţi din venitul curat sunt destinate pentru Gimnaziul din Brad; iar cu a patra parte se alimentează fondul pentru înfiinţarea unei „Reuniuni de cântări“ în Cohalm.

Necrolog. † *N. Grigorescu,* cel mai mare pictor român a murit. Inmormântarea a avut loc în Câmpina în prezenţa unui public foarte distins. Marele defunct, la dorinţa proprie, a fost aşezat într'un sicriu simplu de brad, aşezat apoi pe un car tras de patru boi, acoperit cu Velinţe. Pressa din ţară îl deplânge în panegirice vrednice de Măiestrul însuş. Vom reveni şi noi în numărul proxim.

— † *Paraschiva Pop* născ. *Moldovan* preoteasă văduvă în Draşov, după un morb scurt dar grav a trecut la celea eterne Sâmbătă în 3 August st. n. împărtăşită cu sf. Sacrament al moribunzilor.

— † *Maria David n. Macavei* după scurte suferinţe, în 6 August a. c. a trecut la celea vecinice, în al 33-lea an al vieţii şi al 15-lea a fericitei sale căsătorii.

Odihnească în pace!

Aviz!

Aducem la cunoştinţa superiorităţilor şcoalelor noastre poporale că institutul geografic din Budapesta a urcat preţul mapelor si anume:

Mapa Ungariei	pe pânză	în loc de	12·65	cu	14·—
» Aust.-Ung.	»	»	»	»	12·65	»	14·—
» Europei	»	»	»	»	13·20	»	15·—
» Planiglob.	»	»	»	»	18·70	»	22·—

Librăria semin. Blaj.

Partea literară.

Din zilele lui Nero.

— *Roman* —

după

Alexandru Dumas—Tatăl.

(Continuare și fine). 13

Un murmur de admirație străbătu mulțimea: fusese o luptă eroică.

Sclavii scoaseră cadavrele.

Toate privirile se întoarseră acum asupra femei legate de stîlp, care remăsese acum fără sprijin. Ea sta, amețită pe jumătate, cu capul înclinat într-o parte, rugându-se încet. Se ruga pentru Sila și pentru sine.

Publicul, dela început o privea cu compătimire, cunoscu după espresia feței, că nu e jidancă, ci greacă. S'auziau strigăte tot mai deslușite, să i-se dea drumul. Dar Vestalinele, cari aveau cuvântul hotăritor se ridicară toate douăsprezece, și zece din ele țineau degetul cel mare întors în jos, ca semn că nu vor agrațiare.

Se deschise o altă ușă și apăru o puternică tigroaică de Bengalia. Se vedea că eră flămânzită de două-trei zile. Indată după întrare fiara simți mirosul de sânge proaspet și aflând câțiva picuri de-asupra nisipului, îi linsă cu sete. Gustul de sânge o sălbătăci cu totul. Scoase un urlet selbatic și înghiți o bucată de carne, pe care sclavii o uitaseră.

S'auzi un scârțăit între dinții fiarei; era o săgeată de a lui Sila.

In sfârșit dete cu achii de Acte, și se apropie de ea tirindu-se, încet, de frică să nu-i scape. Când mai erau numai vre-o zece pași până la stilp, sări dintr'odată până la picioarele victimei.

Publicul erupse într'un strigăt de groază.

Se așteptau cu toții să-o vadă sfâșiată în bucăți, când, spre uimirea tuturor, tigroaica se tiri lingușitoare la picioarele victimei, lingându-i picioarele și mișcând din coadă.

Aste își deschise ochii și recunoscu pe Phoebe, tigroica favorită a lui Nero.

Fiara o recunoscuse.

— Indurare! Indurare! — strigau acum cu toții, cari nu știeau că trigoaica și Acte sunt cunoștințe vechi, și credeau că s'a întimplat o minune. Mulțimea se întoarse înspre loja imperială, dar Nero nu mai era acolo, ci se depărtase încă înainte de lupta lui Sila cu leul, căci primi fără veste nește știri foarte îngrijitoare din Hispania.

Vestalinele o agrațiară acum, în unanimitate.

Lybicus, îngrijitorul tigroaicei, veni să o ia. Dar fiara sta tolănită la picioarele fostei stăpâne, lingușindu-se. Phoebe plecă supărată, întorcându-și capul necontenit spre Acte. Când sclavii îi deslegară funiile, ea căzu ca amețită. Sclavii o sprijiniră de subsuori, să poată eși. Mulțimea o aștepta, să o vadă și să-i vorbească, dar Acte îi înlătura cu un gest rugător, trecând prin mulțime, înspre oraș.

Se inserase.

Acte trecu tristă pe stradele bine cunoscute, urmărită încă din depărtare de câțiva curioși. Când aceștia observară, că ea trece pe cea parte a orașului, o părăsiră, iar Acte se strecoră înspre catacombe, unde abia află întrarea, prin întuneric.

Află abia puțini cunoscuți, fără să știe, că atât zilele ei cât și ale acestora erau numărate.

După patru zile, Nero omorî 400 de creștini, ungându-i cu rășină și aprinzându-i, apoi, ca să servească drept facle pentru luminarea orașului.

Acte încă era între aceștia.

XXI.

La trei luni după acestea, s'auzi într'o noapte un neobicinuit râpăit de copite pe calea Appia. Erau vre-o 20 de călăreți, cari treceau în goană nebună. Păreau că stau sub conducerea unui tinăr, a cărui față era acoperită cu un văl. Zgomotul ritmic al copitelor resuna departe în noapte. Calea lor era grabnică, deoarece călăriau ceasuri întregi, fără să zică o vorbă.

Ei veniau din Roma și mergeau înspre Momenta.

Pe la revărsatul zorilor, întâlniră în cale, un grup de oameni, cu înfățișare de mineri. Unul din ei îi agrăi:

— Încotro, ostașilor?

— Îl căutăm pe Nero, răspunse Epaphroditus, tinărul cu fața voalată.

— Noroc bun — le strigă mineriul — dar nu cred să-i dați de urmă. E prea viclean, decât ca să puteți pune mâna pe el. Va fi luat-o deja la fugă, spre țermul Africei.

Călăreții, lăsând drumul de țară, o luară acum peste ogoară. Ajunseră la o pădurice, unde descalecară. Dupăce trecură prin păduriște, conducătorul lor scoase o fluerită de sub manta și suflă de trei ori. În curând zăriră, drept respuns, o rază de lumină, pe colina apropiată.

— Să mergem acolo, căci numai acolo îmi va fi viața în siguranță.

Un ostaș tinăr, apropiindu-se de el, îi șopti:

— Eu cred, că ar fi mai bine, să nu-i omori.

— Nu se poate, căci, la reîntoarcere, me tradează lui Galba.

— Fă cum vrei — zise tinărul — dar eu n'aș face așa. Cugetă-te, că încă ești împărat, dar deja se adună în fața Romei legiunile lui Galba și ale lui Gallus, și îndată ce au întrat în Roma, s'a isprăvit cu puterea ta.

— Sporus — zise celalalt — eu sunt stăpânul și poruncitorul Romei, să nu mai îndrăznești să-mi vorbești astfel.

— Bine, dar cugetă-te, că numai ostașii ți-au scăpat viața. Deține-i, Nero, ori închide-i în întăritura aceasta, dar contenește cu omorurile.

Dar cuvintele lui n'avură nici un efect, deoarece Nero, îndată după întrarea în întăritură, demândă să-i sugrume pe toți, crezând că astfel nu va puteà descoperi nimeni, unde să refugiase.

De astădată Nero se înșelă grozav.

El petrecù două zile în ascunzătoarea aceasta, se simțiă în deplină siguranță și chiar făceà planuri de recucerire a Romei. Atunci îl apucă iarăș mania vărsării de sânge.

Porunci lui Epaphroditus, să măcelărească garnizoana întreagă, pe urmă să-i aducă capul lui Sporus, pe care începuse a-l bănui în vremea din urmă.

Aceasta-i fù pierirea.

Sporus îi dete o epistolă, chiar în ziua când Epaphroditus aveà ordin să pună otravă în mâncarea soldaților.

— Dela cine e — întrebă Nero cu spaimă.

— Dela Phaon, omul tău de încredere, care îți trimite știri din Roma.

— Cetește-o, și dacă conține vești rele, nu-mi spune ce scrie.

Sporus cetì scrisoarea, apoi o puse în manta, fără să zică o vorbă.

Nero îl privià scrutător, iar Sporus îl măsură cu privire amenințătoare.

— Vorbește — îi zise Nero într'un târziu — spune, ce scrie Phaon.

Sporus tăceà.

— De ce nu vorbești?

— Fiindcă mi-ai interzis chiar tu.

— Vești rele?

— Cele mai rele posibile....

— Mi-am pierdut tronul?

— Mai mult încă!

— Vieața?

— Taci, sclavule! Eu Lucius Claudius Domitius Nero, îți dèmând — — aci se oprì zăpăcit.

Sporus îi replică:

— Nu mai demânda, Nero, căci nu mai ai putere. Senatul roman te-a condamnat la moarte — cetește scrisoarea lui Phaon. Ascultă: Senatul roman lipsește de tron și judecă la moarte pe Claudius Oenobarbus*) pentru matricidiu și fratricidiu, pentru uciderea soției sale și pentru tradare de patrie.

Nero ascultă încremenit, înspăimântat de moarte:

— Ah, Sporus, nu se poate să mor, ascunde-me, du-me cu tine, îți voiu fi recunoscător, scumpul meu Sporus, eu Claudius Domitius — —

Se oprì iarăși încurcat, venindu-i în minte, că nu mai e împărat.

— Bine dar, nu mai sunt împărat nici nu voiu să mai fiu. Du-te, Sporus, spune-le că nu mai voiu să fiu împărat, numai să-mi lase vieața. Vai, Sporus, mi-e frică! Sporus, auzi tu, ce să facem? De ce nu vorbești? Și tu ești cu ei? Spune, nu ți-am împlinit ori-ce dorință? Respunde!

Sporus îi răspunse abia într'un târziu:

— Ei bine. ascultă, Barbă-de-aramă, dacă tocmai vrei. Intr'adevăr mi-ai împlinit ori-ce dorință... M'ai dedat la o vieață de desfrâu încă din copilărie, m'ai nenorocit și m'ai făcut neom. Am rămas însă lângă tine, pentrucă doriam să te văd decăzut total, să văd pe Caesarul cel puternic, cum să târâiește în genunchi în fața sclavului, cerându-i ajutor. Vezi, Nero, roata norocului s'a întors, viața ta e în mânile mele și am să te predau judecătorilor.

Nero se trîntise la pământ, cu buzele albe ca varul, tremurând în tot trupul.

Sporus îl privià neînduplecat:

---

*) Oenobarbus (Barbă-de-aramă) era numirea de batjocură alui Nero.

— Ridică-te, Barbă-de-aramă, a sosit ceasul de răsplată.

In clipa aceea s'auzi zăngănit de arme din camera învecinată.

Nero, în desperarea din urmă, caută pumnalul de sub pernă, dar lăsă să-i cadă apoi din mână.

— Ştieam — zise Sporus. Ştieam că eşti laş. Priveşte!

Şi ridicând pumnalul îl împlântă până la mâner, în pieptul lui Nero.

Soldaţii însărcinaţi cu executarea lui Nero, se reîntoarseră în Roma şi vestiră liniştiţi împăratului Galba:

— Tronul este al tău; seminţia lui Nero e ştearsă de pe faţa pământului!

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare). 5

Astfel înfloriră cetăţile continuu. Numai jidovii, carî ţin negoţul în mână şi poartă afacerile de bani, escită prin esclusivismul traiului lor, prin cămătăria lor şi prin avuţiile ce şi le adunară în urma economiei lor, nemulţumirea şi lăcomia mulţimei şi sunt din când în când jertfa de persecuţiuni sângeroase. De altmintrelea ura între classe în cetăţile evului de mijloc nu o aflăm, cetăţenii îşi văd liniştiţi de afacerile lor, dacă au respins atacurile cavalerilor răpitori, şi duc o viaţă fericită şi mai îndestulitoare decât zilerii din ţărănime.

Jugul, care apăsa pe aceştia, devenise între aceia tot mai insuportabil. Starea acestora se îmbunătăţi puţin pe timpul cruciatelor, când lipsiră cavalerii ani de arândul de acasă şi mulţi cruciaţi mai de jos dobândiră la rentoarcere libertatea, dar şi aceasta trecătoare şi nu a avut efecte îndelungate. Cu cât slăbi puterea centrală, cu atât să putură mişca mai liber domnii cei mici, cu atât mai mult putură esploata şi apăsa pe supuşii lor. Poverile se înmulţiau continuu, crescând valoarea productelor zecimele de naturale erau tot mai grele, războaiele continue nimiciră satele şi sămănăturile.

Trebuinţele tot mai mari ale nobililor trebuiră se ţâţe invidia şi jalusia ţerănimei. Mai înainte nu eră mare deosebire între traiul lor, cu toate că şi atunci erau mai avuţi, şi ţineau mulţi servitori şi ospătau pe mulţi la ocaziuni festive. Prin descoperirea de părţi noue a lumei şi în urma inveţiunilor multe pe terenul technic înfloriră negoţul şi meseriile, comercianţi mari îşi grămădiseră avuţii inmense, şi acum începură a face lux, mai întâi în cetăţi, pe urmă apoi la ţară, în mâncări, îmbrăcăminte şi altele. Şi aceasta a fost cauză de ajuns, ca ţăranul comparând starea sa cu a nobilului să i-să pară a sa cu atât mai dejositoare şi apăsătoare.

Asta era starea lucrurilor în Germania la începutul reformaţiunii. Chestiunea socială, carea după cele scrise până acum era curat agrară, se coapse. Păşirea lui Luther aprinse spiritele în măsură mai mare, decum intenţionase. El să silia să dobândească singur libertatea spirituală, şi din semânţa ce o sămănase, creşcu dorinţa după libertate lumească. Cu credinţa în autoritatea bisericei, carea peste 15 veacuri eră sfinţită pentru lume, să cutropise şi autoritatea aristrocaţiei. Invăţătura reformatorilor despre egalitatea tuturor creştinilor înaintea lui Dumnezeu, fie preoţi fie laici, deşteptase idei despre egalitatea şi frăţietatea tuturor oamenilor deja aici pe pământ. Nedreptăţirile şi schinguirile suferite în decursul veacurilor se mişcară acum deodată în capetele ţeranilor, ura ce o aveau faţă de avuţi şi nobili se aprinse succesele din Şviţera influinţară divin, şi aşa vedem erumpând răscoala ţărănimei, care se estinse mai peste toată Europa şi avea lozinică eliberarea iobagilor.

Urmarea ne este cunoscută. Părăsiţi de acela, care fusese nrzitorul nizuinţelor lor revoluţionare, căzură ţerani răsculaţi de plumbii şi sabiile soldaţilor. Răscoala fu sufocată. Nobilimea învingătoare nu să gândia, a înlătura situaţiile precare prin reforme corespunzătoare, ci strinseră frâul mai tare. Libertăţile fură înputinate, poverile ridicate, şi ţeranii să plecară sub jugul, ce li-să pusă în grumazi, uitară de pofta după libertatea, carea îi cuprinse în un moment al conştiinţei de sine deşteptate, şi deveniră iarăşi timpiţi şi nepăsători faţă de soartea şi întâmplările din jurul lor.

Chestia socială să amânase pe timp îndelungat. Căci sfârşitul tragic al răscoalei ţeranilor a fost o lovitură, din carea nu să putură reculege uşor ţările în cari pustiise, şi războiul de 30 ani, cari pustiise ţinuturi şi decimase poporaţiunea, nimici cu desăvârşire perspectiva reformelor economice. Incă la începutul veacului trecut vedem ţerănimea trăind întru aceleaşi împrejurări ca pe timpul lui Luther şi Melanchton. Germania repăşi de pe scena îmbunătăţirilor sociale, luând deocamdată alte naţiuni conducerea pe terenul acesta.

Anglia a fost din vechime locul de refugiu al libertăţilor. Poporaţiunea conştie a regnului insular păşeşte pe calea câştigărei unei ordine sociale bazate pe libertatea personală, şi cei-ce au putut smulge dela regi slabi când erau lipsiţi de bani seau încurcaţi în zăzhoaie, la aceia ţin strâns şi nu o redau cu nici un preţ. Harta ungară, dobândită cu sila pe la anul 1200 dela Ioan fără ţară, puse dreptul de aprobare a dărilor în mânile parlamentului, compus din reprezentanţii nobilimei, ţeranilor liberi şi a cetăţilor mai mari. Şi desvoltându-se în urma poziţiunei favorabile a ţărei comerciul şi industria de timpuriu să schimbaseră deja pe la mijlocul veacului al XV mai toate poverile în naturale ale poporului în dări de bani, şi zecimele putură fi schimbate în curund prin cesiuni de pământ, prin ce să făcu cu putinţă formarea unei ţerănime libere şi independente pe un timp, în care pe continent nici nu visară o astfel de schimbare.

Revoluţiunea franceză, care cutremurase temeliile celorlalte state din Europa, abia influinţa asupra Angliei, deoarece aci prinseră deja rădăcini toate în viaţa statului, acelea cari pentru continent însemnau o înaintare colosală. Cine socoteşte că mântuirea popoarelor stă în libertatea personală, acela de mult şi-a îndreptat cu dor ochii spre Anglia. Aci a văzut cel mai mult realizat idealul unei constituţiuni, vezi bine că numai în Anglia proprie. In Irlanda domniau deja în evul de mijloc stări irice. Anglia în urma poziţiei sale insulare influinţa puţin asupra raporturilor economice a Europei. Indemnul unei schimbări totale îl primi Europa din Francia.

Pe când ne arată tonul fufidamental al istorii engleze întărirea libertăţii cetăţeneşti, pe atunci vedem în istoria franceză până la sfârşitul veacului al XVIII continua desvoltare a puterii regale. Pe când ajungia la sfârşitul milleniului prim când urcă tronul Hugo Capet puterea regală numai până la vârful sabiei lui, pe când vasali prepotenţi neliniştiau ţara, şi legăturile ordinei şi a ascultărei slabiră, putu zice despre sine un Ludovic al XVI-lea: L'état c'est moi. Sub el şi sub următorii lui îşi ajunse absolutismul culmea, dar relaţiunile staturilor vigente din evul mediu deveniră mai insuportabile.

Statul să schimbase, el are lipsă de sume enorme pentru susţinerea sa, cari trebue să le plătească cetăţenii şi iobagii, fiindcă nobilimea şi preoţimea e scutită de dări. La aceasta să mai punem în francia administrarea mizerabilă a finanţelor, încât abia sunt în stare a plăti cametele după datoria de stat, banii de hârtie fără mai nici o valoare, bancrotul statului eră aproape. Ţerănimea eră istovită şi stoarsă prin dările cele mari, ca să aibă cu ce duce un trai îmbuibat regele cu nobilimea la curtea din Versailles, cetăţenii trezindu-se din letargie cereau drepturi şi libertăţii, poporul întreg eră amărât pentru luxul cel mare al curţii.

Nici un popor aşa cult n'a trăit sub un jug aşa greu şi durabil, ca cel francez dela Ludovic XIV până la revoluţiune. Dar nicăiri nu s'a desvoltat şi sa ivit cu aşa unanimitate emoţiunile nobile şi generoase, ca în şedinţa aceia memorabilă a adunărei naţionale, în care nobilimea abzise fără nici o despăgubire de iobăgie, biserica de zecimi, corporaţiunile de privilegiile şi prerogativele lor, în care cunoscură şi staturile până aci scutite de biruri, nesilite îndatorirea de a plăti dări.

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Mariu Theodorian: **Dreptul canonic oriental cu adnotaţiuni şi comentarii**, Bucureşti 1905—7 trei volume, preţul 10.50 cor. Sub acest titlu dl advocat Theodorian, constatând la diferite ocaziuni necunoştinţa canoanelor bisericeşti, chiar din partea celor chemaţi, a retipărit canoanele din Pidalionul, tradus de Mitropolitul Veniamin Costake şi le-a însoţit cu număroase esplicări şi comentării scoase din celea mai bune isvoare şi publicaţiuni ale bisericei orientale şi apusene. Vol. I. are o lungă întroducere în studiul dreptului canonic, unde se înşiră şi note biografice asupra celor mai însemnaţi canonişti: Graţian, Zonara, Balsamon ş. a. Afară de aceasta notiţe istorice precedează canoanele singuraticelor sinoade. Din partea noastră recomandăm mult procurarea acestei preţioase publicaţiuni, ca una, care poate fi de bun folos preoţimei noastre. Se poate procura dela Librăria seminarială (vol. I 3.50. II 3.— III 4.—)

„Sămănătorul", revistă literară. Anul VI. Nr. 30. cu următorul sumar: Zamfir C. Arbure, Studenţii şi poporul (III). — Elena Farago, Iubirea mea (poezie). — M. Sadoveanu, Un mic incident. — I. Fulga, Orfeu (din V. Hugo, poezie). — Andrei Popovici-Bănăţeanul, Un tovarăş (schiţă). — D. Anghel, Visul Sepiei (poezie). — G. M. Murgoci, O călătorie prin stepa rusească. (5. Grădina zoologică şi stepa dela Ascania-Nova). — I. Scurtu, Cronică.

„Lucesafărul“ Nr. 14 cu următorul sumar: G. Murnu, Monumente antice din Roma. Palatinul. — Elena Farago, De vorbă cu trecutul (poezie). — Al. Cazaban, Scarlatti (nuvelă). — Otil. de Cosmuța, Scrisoare din Paris. Rodin. — Dinu Ramură, Jale (poezie). Liliac, Cântec (poezie). — S. Secula, Dintr'o călătorie. — Cronică: Teologia dogmatică fundamentală de Dr. V. Suciu. Două coa[illegible] Premii. Oaspeți rari. Poșta Redacției.

***Liturgica** Volumul II. al Teolo[illegible] pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** cano[illegible]* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria sem[illegible] narială** și costă **5·40 cor. + 30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

***Hipnotism și Spiritism**, de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă *1* cor. *50.* fil. + *10* fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Se află de vânzare în Librăria semin. din Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul și istoria bisericei românești unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii românești: a Vadagului, Silvașului și Bălgradului,** [illegible]2 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil. ([illegible] România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici.** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse,** prețul 5 cor. (pentru România 6 lei)

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria,** prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timotein Cipariu,** Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace. 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viața lui I. Micul** de M. Străjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue fețe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** piesă teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zeban . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii ti, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

☛ **A apărut:**

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 4—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturi prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(28) 3—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.
și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 17 August 1907. Numărul 32.

Adunarea dela Vinţul-de-jos.

Ca şi o mireasă au aşteptat cu dor alegătorii români din cercul Vinţului-de-jos, să poată povesti vreo câteva ceasuri cu mirele lor, deputatul *Dr. Iuliu Maniu*. Ei au avut prilej să-l cunoască pe deputatul lor, o dare de seamă nu au aşteptat dela el, căci cei mai mulţi ştiu, că *Dr. Maniu* lucră din răsputeri şi cu inimă curat românească pentru binele fraţilor săi Români. L-au aşteptat însă cu dor, să-i lege mai tare de sine, să trezască mai cu putere conştiinţa naţională în ei, şi asemenea unui căpitan să-i închege sub stindardul programului dela 1881 în o falangă puternică, plină de viaţă, roditoare de fapte mari pentru viitorul poporului român.

Ziua de 11 August n. 1907 va rămâneà o zi de mare însămnătate în istoria poporului român. In aceasta zi a jurat deputatul Maniu la 4—5000 oameni sub stindardul programului naţional, ce se întâmplă întâia oară în viaţa poporului român din această ţară.

Despre adunare am primit următorul raport dela trimisul nostru special.

Sâmbătă sara a pornit la Vinţ deputatul *Dr. Iuliu Maniu*, însoţit de Vasile Suciu prefectul Tipografiei, Nicolae Solomon Aron cancelist, Dr. Ioan Bălan vicenotar consistorial şi George Stoica, redactor la „Lupta." Sara a descălecat la hotelul „Hungaria" din Alba-Iulia, în aceeaş chilie, de unde şi-a purtat advocatul Dr. Maniu campania electorală la amândoue alegerile. Duminecă la oarele 9 şi jum. sosește înaintea Hungariei în paşi sprinteni un şir de călăreţi în frunte cu bravul Român Branga, conducătorul filialei „Ardeleana" din Vinţ. Ne-a căzut bine tuturor aspectul acesta chiar în Bălgărad, unde viaţa românească pare a fi amorţită. De aici porneşte convoiul la Vinţul-de-jos, unde dupăce deputatul, e salutat îndată se constitue adunarea, şi se învită deputatul Dr. Maniu să-şi deà seama.

In începutul vorbirii sale *Dr. Maniu* declară, că el şi cu soţii lui de luptă din parlament sunt credincioşi programului dela 1881, în sesiunea aceasta scurtă nu li-s'a dat ocaziune să poată relevà întreg programul în cameră, dar ei nu l-au părăsit nici când. In cameră au spus dorinţele poporului român, au pretins, au cerut, s'au rugat să se împlinească acelea datorinţe, dar nu numai că nu li-s'a dat ascultare, ci din contră au fost huiduiţi, un fruntaş din partid a fost dat afară în modul cel mai necinstit, şi s'a adus vătămătoarea lege alui Apponyi, în contra căreia deputaţii nostri au luptat săptămâni de-arândul. Au cerut votul universal; la desbaterea budgetului au arătat, că banii ţării nu se împart după dreptate

Pentru viitor Dnul Dr. Maniu a făcut două declaraţiuni: deputaţii naţionalişti vor merge alături cu socialiştii pentru dobândirea votului universal; alt punct comun cu ei n'are partidul, căci programul nostru e mai bun ca al socialiştilor. A declarat apoi, că clubul deputaţilor naţionalişti nu va suferi să se aducă la toamnă alt proiect de lege în cameră, până nu se va face votul universal, pe baza căruia să se aleagă apoi numai decât o cameră, carea să reprezinte adevărata voie a popoarelor din această ţară.

Roagă apoi pe alegătorii săi, să fie cu aceeaş dragoste faţă de dânsul ca şi până aci, să spună dorinţe de bine celor de acasă. Îi roagă să trăiască în iubirea de Dumnezeu, de biserică şi de neam, şi atunci de bună seamă va învinge poporul nostru toate duşmăniile pornite asupra lui.

După Dr. Maniu iea cuvântul deputatul *Dr. Aurel Vlad.* In termini asprii, cari electrisează auzul câtorva Unguri ce sunt de faţă, Dr. Vlad arată slăbiciunile guvernului şi a coaliţiei, carea căpătuește tot feliul de oameni. Maiestatea Sa a dat ordin guvernului, sau mai bine zis, l'a denumit numai cu condiţia, să introducă cât mai iute votul universal. Sarcina aceasta cade în spatele lui Andrássy, care totdeauna a fost duşman neînvins al votului universal. Până acum au amânat de ajuns aducerea pe tapet a proiectului de lege despre votul universal, de acum nu se va mai puteà amânà.

După dânsul vorbeşte la chestia organizării partidului naţional în acest cerc *Dr. Ioan Bălan.* Dânsul arată, că nu poate îna

FOIŢĂ.

NICOLAE GRIGORESCU.

Una din cele mai mari şi mai curate glorii ale patriei şi neamului, un mare erou modest al artei, un uriaş lucrător, un intim al naturei cu care vorbia deadreptul fără învăţător şi tălmaciu, un suflet românesc de o energie şi lumină genială a dispărut. Pot jubila elevii diplomaţi ai celebrităţilor apusene, dichisiţii şi decadenţii, profesorii, tehnicianii, diletanţii şi teoreticianii picturei, marele Grigorescu nu mai este. Şi-ţi pare în împrejurări de acestea ca şi cum o mână pizmaşe s'ar repezi asupra mantiei de glorie şi onoare a ţărei tale şi-ar smulge, pentru a nu-l mai da nici odată înapoi, unul din cele mai curate mărgăritare ce-o împodobeau.

Ce frumos bătrân cu ochii de o strălucire minunată de străbătător diamant negru! Ce aristocratică distincţie, ca de prinţ, de rege, în această faţă de fiu din popor, care nu erà măcar boer şi care începuse ca zugrav de icoane! Ce siguranţă în mişcări, parc'ar fi fost un tiuăr! Ce cumpănire a cuvintelor, luate totdeauna într'ales! Ce bunătate şi simplicitate desăvârşită în tonul blând al glasului său, care nu se va mai auzi! Ce bucurie în a face bucuria, ce regală munificenţă în a răspândi darul minunilor ce-i răsăriau de la sine sub mâna magică! Ce însuşiri rare strânse din mila lui Dumnezeu în acelaş suflet mare din simplu genial!

Va veni o vreme când se vor scrie volume despre fapta lui care a cuprins jumătate din veac, din anii săi de încercare ca meşter, de rătăcire în Apus în căutarea tehnicei nouă, până la zenitul de siguranţă şi măiestrie, de armonioasă perfecţie a artei sale, până la seninătatea de idilă a bătrâneţei harnicec, are pe încetul jertfeşte contururile, formele, topeşte tot mai mult natura în albastrul visului, parcă ar fi coborât tot mai mult cer asupra pământului, până ce el însuşi, marele singuratic, de mult fără nici o legătură cu oamenii, s'a dezlipit de pe acesta pentru a se pierde în lumina bună a aceluia, pe care erà mândria sa s'o descopere, s'o urmărească, s'o redeà.

Se va spune însă oricând ceea ce se spunea ieri cu mândrie, azi cu durere peste mândria aceasta naţională. Se va spune, că prin voia unor puteri mai mari de cât noi s'a dat în el acestui ţări, acestui neam întreg omul care să le înţeleagă în toată adâncimea şi nevinovăţia, în toată mândria şi duioşia, în toată frumuseţa şi simplicitatea, în toată castitatea şi poesia lor. El a ajuns astfel cel mai mare poet prin colori a Românimii adevărate, al vieţii ţeraneşti, al idilei păstoreşti milenare. Raza ce-i căzuse pe fruntea înspirându-l pe viaţă, raza aceea i-a luminat, până în ultima clipă de lucru, i-a luminat cu aureola de ideal pe cei mulţi, săraci şi nevinovaţi ai acestei naţii, cu cari, toţi, s'a simţit una şi al căror măreţ înălţător prin artă a fost.

intâ causa poporului român, până vom avea aşa puţini deputaţi nu putem avea mai mulţi până nu ne stringem rândurile asemenea unei armate bine ordinate. Nu ne cunoaştem cum se cade unul pe altul, nu ştim ce drepturi se cad acestui popor, şi nu ne silim să ne câştigăm acestea drepturi. De aceea e posomorâtă viaţa noastră. Să ne stringem rândurile, să ne legăm cu toţii cu dragoste curat românească în un mănunchiu puternic, şi atunci nu va fi duşman, care să răsbească asupra noastră.

După aceasta părintele *Niculae Muntean* dela Henig propune următoarea listă pentru alegere: *Preşedinţi* ai partidului naţional în acest cerc: Nicolae Maniu şi Ioan Şara — Vinţul de jos, Constantin Colbazi Spring, Niculae Muntean Henig, Simion Alămorean Alămor. *Vicepreşedinţi:* Alesandru Măcelar, Ioan Albon, Ioan Deac, Ludovic Andreiu, Ioan Popa, Valer Maior, Tit Liviu Albini, Aurel Hârşan, Vasile Henţa, Ioan Chirilă, Iulian Vulcu, Vasile Opriş, Ioan Bătăcui, Ioan Oancea, Nechifor Frăţilă. Aceştia au fost aleşi cu toţii; de secretar general e ales harnicul George Branga, conducătorul filialei „Ardeleana“ din Vinţ.

Se votează apoi proiectul de rezoluţie, în care se esprimă încredere şi recunoştinţă deputatului Dr. Iuliu Maniu şi celorlalţi deputaţi români naţionalişti, se cere introducerea votului universal, se decide să fie salutaţi din adunare George Pop de Băseşti şi Dr. Teodor Mihali.

În numele alegătorilor mulţumeşte apoi deputatului Dr. Maniu *Tit Liviu Albini,* îl asigură de alipirea şi credinţa alegătorilor, şi se închide adunarea.

După adunare a fost banchet.

Adunarea a fost străjuită de peste 50 de jandarmi. Protopretorele Pongrácz a devenit nervos în mai multe rânduri sub decursul vorbirii Drului Vlad şi a Drului Bălan. Neşte unguraşi tot vreau să producă scandale, dar poporul a fost cuminte, şi nu s'a lăsat tras pe ghiaţă.

Pe urmă ne-am despărţit de vrednicii alegătorii ai Vinţului cu cele mai bune idei şi nădejdi pentru viitor. Poporul s'a dus acasă în pace, întărit în conştiinţa lui naţională, şi mândru de deputatul său Dr. Iuliu Maniu.

Mitropolitul ameninţă. Sub acest titlu fiţuica „Előre“ din Cluj, publică un articol impertinent contra Es. Sale Mitropolitului nostru, articol pe care avem datorinţă să-l înfierăm cu toată tăria şi să protestăm contra uneltirilor, de a se atăcà astfel Capul unei biserici, când acela apără instituţiunile ei cu toată puterea de care e învestit în virtutea poziţii sale. E vorba aci de sinodul protopopesc al Coşocnei, pe care protopretorul cercului Mociu a cercat să-l oprească, sub pretextul că să face politică, protestându-se contra proiectului de lege Apponyi.

Publicând în traducere acest articol alui „Előre,“ ne mirăm, cum de colaboratorul român al acestei fiţuice, care e preot unit, n'a aflat nici un cuvânt de protestare contra lui!

Iată articolul din vorbă!

„In primăvara trecută valahimea din Ardeal, mai cu seamă cea din comitatul Clujului a desvoltat o agitaţiune puternică împotriva cunoscutului proiect de lege şcolară a contelui Apponyi, care proiect de atunci a devenit lege.

„Popii şi advocaţii valahi au ţinut adunări peste adunări în acest comitat fanatizând valahimea în contra noastră.

„Adunările acestea poporale de regulă le-au ţinut sub mantaua bisericii. Spuneau, că scopul adunărilor e pur bisericesc, pe când fiecare adunare avea caracter politic.

„Gaál Jenő însă, bravul primpretore al cercului Mociu, a privit cu energie în faţa acestor adunări contrare naţiunei şi statului şi nu le-a permis.

„In butul acesteia agitatorii valahi au strâns câteva sute de moţi la Frata şi au voit să ţină adunarea împrăştiată în mai multe rânduri.

„Gaál însă a împrăştiat cu jandarmi adunarea moţilor dimpreună cu fătarnicii preoţi, cari politizează şi cu procatorii lor cu tot.

„Arhiepiscopul şi mitropolitul din Blaj, Dr. Victor Mihályi, a denunţat pe primpretorele Gaál la Dózsa Endre camerariu c. şi r. şi vicomite şi-l acuză, că a abuzat de puterea sa oficioasă.

„In arătarea sa astţtul mitropolit spune, că adunările acestea dispuse de dânsul au menire curat bisericească. In timpul din urmă adecă în comitatul Clujului se estinde secta baptiştilor în măsură îngrozitoare, făcând cuceriri însemnate nu numai între gr. cat. ci şi între credincioşii altor confesiuni. In contra acestui curent a dispus dânsul adunările acestea pentru luminarea poporului, ca oratori mai buni, bisericeşti şi laici, să deschidă ochii credincioşilor gr. cat.

„Primpretorele Gaál însе susţine contrarul. Spune, că blânzii baptişti servesc numai de mantauă vicleanului mitropolit şi gardei sale pentru divulgarea ideilor contrare statului şi pentru fanatizarea mocanilor sălbatici şi fără cultură. După părerea dânsului procatorii n'au nimic cu biserica şi totuşi dintre aceştia se recrutează cei mai mulţi oratori ai adunărilor.

„Vicecomitele, după cum suntem informaţi, deja a pornit ancheta pe baza arătării făcute, rezultatul acesteia însă probabil nu va

---

Nu e nevoie să-ţi dorim, bătrâne ca ţărina să-ţi fie uşoară. Cui altuia i-ar putea fi mai dulce de cât ţie, care ai fost prietinul cel mai călduros al acestei ţărine, cu toate florile ei, cu toată podoaba ei, cu toată viaţa ce s'a desfăşurat pe dânsa; pe cine l-ar putea ea învăli mai cu iubire, pe cine l-ar cuprinde mai cald în braţe de mamă, pe cine l-ar feri mai cu îngrijire de tot zvonul şi vălmăşagul zădarnic a celor ce aleargă deasupra, pentru binele şi triumful micei lui fiinţe?

Pe malul înflorit al Prahovei, în faţa zărilor largi, sub cerul curat al verii, care a fost bucuria ta, în revărsarea de lumină a soarelui, care-ţi sărută veşnic pânzele, dormi, poete alb, dar fără bătrâneţe, dormi, muncitor neodihnit, dar fără oboseală. Nu-ţi trebue fier şi bronz, lux şi mândrie, lucruri ale oamenilor, tu care te afli împreună cu zeii câmpului şi pădurii, tu care te-ai dus cu sufletul între geniile idilei româneşti. Crucea însă, să fie crucea datinei pe movilă, şi numele tău singur pe dânsa, face cât toate strălucirile gloriilor falşe la olaltă.

In sufletele noastre ai lăsat însă o icoană, pe care nimeni nu ni-o poate lua înapoi, şi ea va fi o parte scumpă din comoara pe n-o arătăm nimănui, dar din care hrănim zilnic munca noastră pentru scopuri cari au fost şi ale tale, pentru ideale cu gândul la care ţi-sau închis pleoapele asupra dumnezeeştii lumini a ochilor veşnic tineri!

(Neamul Românesc). **N. Iorga.**

Luminarea unei vieţi.

povestire originală a »Unirei,« de *I. Agârbicean.*

(Continuare). 3

După darea celui din urmă examen trebui să-şi cinstească prietinii. Aleseră un otel bun unde cânta muzica până la miezul nopţii. Dr. Nicolae Ispravnic se simţea de tot mulţumit. Examenul i-a succes bine, un cumnat i-a trimis parale. Acum să-şi cinstească şi el odată prietinii cumu-i legea. Mâncarea treacă-meargă, dar la astfel de ocaziuni pentru tineret vinul glăsueşte, săracul.

— Să bem măi în sănătatea doctorului!

— Trăiască doctor Ispravnic.

— Tu poţi să zici frate Niculiţă c'ai făcut ceva în viaţă. Un doctor juris nu-i puţin în ziua de azi. Măi, acela are trecere odată în lume, nu glumă.

— Da, poate face o carieră strălucită. Numai să ştie învârti trebile. Dar încă de-a fi să se căsătorească. Azi toate domnişoarele visează câte un doctor. Are ce alege tinărul.

— Nu-i vorbă fraţilor, — zise Ispravnic — am ajuns şi eu la ceva. Dar şi voi toţi veţi ajunge aici. Mă bucur însă c'am scăpat de şcoale. Asta mă năcăjà mai mult pe mine: Să-ţi mânci o jumătate de viaţă în pulberea şcolii. — De aici în colo se deschide larg înaintea ochilor, — larg şi liber terenul de muncă. Se face odată lumină înaintea ta.

Păharele ţincăneau des şi voia bună se deslănţuià tot mai tare. Venise taraful de lăutari, şi de pereţii salei vaste începuseră a se izbi cântecele pline de veselie. Prietinii vorbiau tare, înfierbântaţi, — în restimpuri îşi aruncau cu fală ochii la mesele vecine, să vadă oaspeţii ceialalţi cât de bine, cât de bogat şi fără de griji îşi petrec ei.

Nicolae Ispravnic, deşi erà bine dispus, vorbea puţin. Gândul lui mergea înainte pe cărările vieţii, pe cari le vedea acum înflorite. Atâtea planuri, atâtea palate ştie să-şi închege gândul, când e luminat de bucuria şi mulţumirea inimii. Aşa înţelege şi el viaţa! Dac'ai muncit atâta amar de ani în întunerec să poţi ieşi odată la lumină. Nu să ieşi la lumină ca să cauţi umbra lenevirii, ci ca să munceşti şi mai departe. O, da, numai aşa! Dar cei cari toată viaţa n'au nici o nădejde de mai bine, ori n'ajung niciodată, aceia nu pot zice c'au trăit.

A fost el Ispravnic totdeauna om simţitor. Dar în sara asta, cu deosebire, îl prinsă o adevărată milă de cei nenorociţi. El, care astăzi a căpătat aripi, şi vede aşa de senină partea lui de viaţă, se întristează şi de prietinii rămaşi în urmă. Ce bucurie-ar fi pe capul lor, să fie isprăviţi şi ei. Dar, totuşi ei vor gătà. Multu-i un an, dar trece. — Dar la cari nu mai trece niciodată nimic, nu vine nimic nou — ci aceeaş mizerie pluteşte peste întreaga lor viaţă!

Şi deodată îi răsări în minte, nespus de limpede, chipul Leontinei. Aceeaşi faţă

îndestuli pe metropolitul, care amenință, că va merge până la rege, pentrucă s'a dovedit, că Gaál a purces după drept și lege.

„Dealtfel Dr. Mihályi a denunțat pe Gaál și ministrului de interne și se pregătește să meargă și la rege în cauza aceasta.

„Dar tare ne îndoim, că ministrul ori Majestatea Sa ar da crezământ vicleanului mitropolit, că dânșii nu vreau alta decât să țină exerciții spirituale și să facă afront baptiștilor,

„Suntem în curat, că ce acopere mantua bisericii valahe".

Cronică.

Cultura și catolicismul.

Querbeck are o icoană, pe care se vede mulțimea învățaților și artiștilor clasici și creștini, iar în mijlocul lor o fântână săritoare reprezintă ideia culturii de viață făcătoare. Ea se ridică în sus, spre Madona cu Isus în brațe și spre ceata sfinților, care încunjură și adorează pe Madona. ... Sub icoană stă scris: *tovărășia religiei și a culturei.*

În lumea de azi a păgânismului, o icoană ca asta e foarte bine venită. Ea servește de ilustrație la doue cărți, apărute mai nou: Katholisches Christentum und moderne Kultur, de renumitul prof. Ehrhard și Modern Katolicizmus, de vestitul episcop Prohászka. Deoarece mulți sunt și la noi, cari în numele culturii resping catolicismul și orice religie creștinească: cred, că nu e superfluu, a face cunoscute aceste doue cărți publicului românesc.

Cartea lui Ehrhard.

Ce-i *esența culturei?* e rezultatul tuturor puterilor noastre, în consonanță sau în luptă cu puterile naturei, manifestat în lumea externă. Fiindcă puterile omului sunt trupești și sufletești, și cultura e: una inferioară, alta mai înaltă. Aceasta din urmă se manifestează în activitatea omenimei îndreptată spre cunoașterea adevărului, cultivarea moralității și gustarea frumosului. Ce privește *caracterul specific al culturei moderne,* și aici trebue deosebită cultură inferioară și superioară, iar în aceasta din urmă manifestări deosebite, între cari merită atențiune din punctul nostru de vedere: cele intelectuale și cele etice-religioase. In cele intelectuale caracterul sufletului modern nu e speculații filozofice, ci conform empirismului și metodului istoric: agnosticism și sfială de metafizică. In cele etice: individualism, subiectivism, respingerea principiului de autoritate și a moralei eteronoame (Ienseitsmoral)/ In privința religiosității: intelectualism antireligios și ateistic, în cazul cel mai bun indiferentism. La acest caracter contribue mult sărăcia culturei religioase pe lângă cea profană. *Preocupațiile principiare* despre un antagonism oare care între catolicism și cultura modernă se dovedesc de neadevărate, cum facem deosebire în catolicism între esențial și neesențial, ideal și realitate, absolut și vremelnic, lucru și persoană. Indreptățirea acestei deosebiri o spune mintea sănătoasă și o adeverește istoria. *Raportul fundamental între catolicism și cultura modernă* este următorul. Cultura inferioară, materială, nu se poate împotrivi catolicismului. Nici cultura superioară în manifestările ei naționale, politice și sociale (libertate deplină, Piu X. către aepp. Colon. 1906. 30/X). Dacă în privința culturei intelectuale s'ar afla ceva contrast din partea catolicismului, trebue știut, că acesta nu poate fi identificat cu modul de cugetare al evului mediu. Conciliul Vatican a declarat că un adevăr nu se poate împotrivi altuia și că mintea omenească e un izvor al adevărului. Dogmele nu se pot împotrivi rezultatelor de științe, numai trebue observate marginile recerute. Ce privește contrastul pretins din partea unor teorii filozofice, hipoteze, poate fi adevărat, dar acelea nu reprezintă adevărul absolut. *Contrastele de azi și cauzele lor* sunt următoarele. In cultura de azi sunt imperfecții mari. Una e râvna după lucruri materiale, împotriva căreia strigă biserica: ce folosește omului, dacă va câștigă lumea întreagă și va pierde sufletul său? căutați mai întâi împărăția cerurilor! — Alta e: disprețuirea, ma negarea totală a religiunii, a cărei urmare e morala de azi! Viață culturală fără religie nu există, dovadă e istoria omenimei. Deci când biserica pretinde o reîntoarcere la teism și la o viață religioso-morală, nu pretinde regres, ci progres.

Nu se poate tăgădui însă, că în lățirea preocupațiilor despre contrastul între catolicism și lumea modernă, mare parte au catolicii chiar! Din ce vină oare? Mulți catolici au luat o poziție chiar contrară culturei profane de azi și s'au izolat cu totul de curentele aceleia. Catolicii din Franța au produs chiar ei dezbinarea prin aceea, că s'au izolat de mișcările culturii moderne și s'au mulcomit cu niște stări culturale și forme politice învechite, în loc să fi căutat o legătură armonioasă între acele doue lucruri. De tot altcum se poartă catolicii din Germania. De fapt poziția noastră față de cultura modernă nu poate fi alta, decât: a recunoaște elementele bune, plauzibile ale aceleia, a combate greșelile, slăbiciunile religioso-morale, stricăciunile sociale, a validită adevărurile catolice: moralitate, dreptate socială, iubire creștinească practică, pe toate terenele!

Nu e tărie în credință, ci slabiciune, dacă catolicii se retrag pe o insulă, în loc

---

de madonă plină de durere, aceeași privire tristă, aceeaș desnădejde din vorbele ei ce-l înghețau. Vezi, asta într'adevăr poate judecà așa cum judecă. Pentru ea, fără nici o speranță în viitor, de bună seamă s'a întunecat ceea ce numià dânsa soarele vieții.

Și — aproape — Ispravnic o vedeà tot mai bine, în toate împrejurările cum a cunoscut'o. Ori cum ar fi judecat'o, nu puteà s'o vadă decât curată și nevinovată. O ființă neîndreptățită, care nu poartă nici o vină la nenorocirea sa.

Sfiala ce o simțise mai înainte în pădurice, când văzù în față pe Leontina, îl copleși iarăș. Îi părea o adevărată minune, ca o fată fără ajutor ca dânsa, a rămas atâta vreme cinstită. Pentru cinstea ei ar fi putut jurà, căci taina ce se desprindeà din întreaga ei ființă, nu putea să vină decât dintr'un suflet curat. Iată el, că-i bărbat, și nu știe ce s'ar fi ales dacă avea să trăiască o viață ca Leontina. O, da, el la tot cazul n'ar fi avut atâta tărie. Pe dânsul îl neliniștea numai câteodată grija zilei de mâne, și totuși erà așa de aplicat spre o melancolie urâtă, nebărbătească în clipele acelea. Nezmintit, Leontina aceea e o ființă superioară. Gândindu-se mereu, îl atrăgea ca o putere necunoscută nenorocirea străinei, dar tot atunci îl ținea departe taina ce se desprindea din ființa ei.

* * *

Prietinii din jurul lui ajunseră la înodatul limbilor, și nu prea luau în seamă, că Niculița lor nu mai zice nimic. Doi mai ales doi ajunseră aproape la ceartă.

— Acuma nu-mi spune tu mie, că doară nu-s orb.

— Te înșeli frate. Asta trebue să fie venită de-acum. Nu se văd încă pe ea urmele unei vieți de oraș mare.

— Ba eu îți spun pe onoarea mea că o cunosc. Și de doue luni. E o femeie ca ori care alta de sama ei.

Celalalt cerù părerea celorlalți. Cu toții priviau acum spre un colț a localului, unde un domn în vârstă făcea curte unei chelnerițe înaltă, subțire, foarte frumoasă.

— O da, zise unul, și eu o cunosc. Adevărat, e tare mândră, dar mizeria ce nu face? Și în urmă oricât de frumoasă, tot femeie.

— A dracului căruntul acela! Acela-i mai porc ca toți porcii. Să fiu eu al dracului dacă nu-i porc, zise unul dintre prietini beat-mort, lăsându-se cu capul pe masă.

— Să cerem părerea doctorului strigă unul slab ca luat din vânt. Doctorul să ne spună. Ce dracul, un doctor nou, trebue să cunoască

Cei cari erau mai tari în beutură, își întoarseră privirile spre Ispravnic. Acesta stà, palid ca un mort, cu ochii țintă la femeie. Numai a doua oară auzi întrebarea.

Abia putù zice:

— Ce vreți măi? Ce să știu eu?

— Las' mă că nu știe doctorul. El n'a umblat nicăiri. N'are de unde-o cunoaște. O s'o chemăm aici s'o vedem mai bine. Prea mare e lumina acolo, de nu poți observa. Stai că v'o aduc eu.

Se ridică în grabă și îndată, șoptindu-i ceva în treacăt femeia venia cu o cutie de țigarete spre masa tinerilor.

— Poftesc domnii țigarete?

— Da, da — ziseră gălăgioși, cum se nu, mai ales dela o fată așa de frumoasă ca Dta. Cu mânile în cutie, cu ochii la străina vre-o trei din ei strigară de-odată.

„Hura, am învins."

Fata privi mirată și atunci de-odată nu văzù decât chipul de mort alui Ispravnic, cum o privea de împietrit.

Se înroși dintr'una, apoi, albă ca varul, cu mâna la piept, trecù printre mese ca împinsă de ceva. In clipa aceea își și pierdù urma din sală.

— Hura! am învins. E ea. Știam eu înainte că-i ea. Să-mi sară ochii dacă nu știam. Doar mi-am dat onoarea. Ci voi n'ați crezut! Săraci de voi fete, că rele zile, ajungeți.

— Pe asta bem una, noi cari am învins. Că avem dreptul se vede din cum a schimbat la fețe. N'ați văzut că mai pe urmă erà ca o moartă? Și s'a dus, neică, de gândiai că-i pușcată. Așa-i dle doctor că noi învingătorii putem bea una pe descoperirea noastră?

de a luptà voioşi şi cu forţă în valurile lumei moderne.

Cartea lui Prohászka.

Apostolie modernă! Cultura nu poate fi fără creştinizm, căci e seacă în materialismul său. Datorinţa noastră e: a aduce adevărurile vechi mai aproape de simţul modern. *Religiositatea* trebue să fie *constientă*, cultă, desvoltată, la gradul înalt, unde stă azi cultura. *Simbolul de credinţă şi morală al catolicului modern:* baza credinţei nu e subiectivism, ci fapte. Morala noastră să fie intimitate, idealism. *Valoarea specifică a culturei moderne* este, că din ea multe putem învăţà. Ne putem câştiga o conziderație mai perfectă a lumei. Ni se trage atenţia mai mult asupra naturei; aceasta e lumea frumoasă a lui Dumnezeu: terenul nesfârşit al vieţii şi puterii. Cultura modernă dă atenţie mai mică exerciţiilor externe ale religiei şi cere intimitate. Trebue să ştim aici, ce armonie frumoasă este între omul extern şi intern; deoparte nu se poate, că subiectivismul să ascundă temeiul obiectiv; de altă parte însă chiar noi pretindem, că creştinismul să fie o adevărată viaţă internă, sufletească. Mai expune aici autorul raportul adevărat între religie şi cultura modernă, arătând datorinţele catolicismului faţă de aceasta din urmă (a là Ehrhard). *Munca* e o valoare a culturei moderne, care numai spre binele omului creştin are să servească. Libertatea, care nu e element heterogen în învăţătura creştină, ne îndeamnă numai spre o muncă mai intensivă, dar nu ne abate de pe cărările credinţei. In lupta, ce avem cu socialdemocraţia, va birui creştinismul armonios. *În ştiinţe* datori suntem a ne dà seamă de toate datele progresului de azi şi a recunoaşte diferinţa între elementele vecinice şi vremelnice ale culturei şi religiunei.

In cele următoare ilustrul autor se ocupă mai ales de biserică, arătând unele scăderi respective negligințe pe terenul acesta. Trebue un *simţ bisericesc* puternic; acesta nu va scădeà în noi, dacă cunoaştem relele şi putem deosebi între element dumnezeesc şi omenesc în biserică. Dacă omul modern se va interesà mai de aproape de natura şi caracterul mai înalt al bisericei şi al aşezămintelor ei, toate provincialismele şi scăderile aparente nu-l vor împiedecà în aceea, să vadă în Biserică autoritatea supremă în credinţă şi morală şi să iubească mireasa lui Hristos! *Reformismul etic* nu poate fi altceva, decât valorisarea moralităţii în viaţa reală, în o măsură mai mare. Raportul între viaţa pământească şi cerească nu e acela: să cauţi tot la cer şi să dispreţuieşti cele pământeşti, ci: să ne desăvârşim în cultura pământească, cu puterea vieţii dumnezeeşti. *Raportul între cler şi laici.* e, că toate aparţin atât clerului, cât şi laicilor, dela misiunea apostolică până la desăvârşirea creştinească! Un Hristos e şi un creştinism!

Acesta e cuprinsul celor doue opuri mai noi, cari cetindu-le şi cunoscându-le, se va întări în noi conştiinţa de catolici şi de fiii vremilor de azi....

Cronicarul.

Înştiinţare

pentru părinţii cari doresc să-şi aducă fiii la gimnaziul gr. cat. din Balázsfalva—Blaj.

Pentru anul şcolastic 1907/1908 susceperile la gimnaziul superior gr. cat. din Blaj se vor face în modul următor:

Ia 31 Aug. 1907 se vor ţineà examenele corectoare şi supletoare precum şi examenele de suscepere cu cei ce vin în I-ma clasă gimnazială fără testimoniu de pe clasa IV. normală.

In 1—3 Septemvrie se vor inscrie ştudenţii cari au frecventat în anul şcolastic 1906/1907 la acest gimnaziu. pe cum şi aceia cari vor veni dela alte şcoale medie, în cât va admite locul, ce ne stă la dispoziţie.

In 4 Septemvrie la 7 oare dimineaţa învocarea Spiritului Sfânt şi S. liturgie, după aceea cetirea şi explicarea legilor şcolastice, iară la 9 oare începerea prelegerilor regulate.

Acei şcolari cari vor veni după 3 Septemvrie, vor aveà să documenteze cauzele întârzierii. După 8 Septemvrie directorul gimnazial nu mai poate primi pe nime ca şcolar ordinar.

Condiţiunile de primire sunt:

1. Fiecare şcolar are să se prezinte cu testimoniul de pe anul şcolastic trecut, chiar şi dacă ar fi absolvat clasa la gimnaziul nostru.

2. Şcolariul, cari vine pentru prima oară la acest gimnaziu, are să se înfăţişeze la directorul gimnazial cu părintele sau tutorul său, să producă *carte de botez, testimoniul de pe clasa absolvată* în anul şcolastic trecut, *şi dacă a trecut de 12 ani, atestat medical despre* ***revaccinare.*** Aceştia în caz de lipsă, se vor supune unui *examen supletor.*

3. In clasa I. gimnazială se vor primi şcolarii, cari au împlinit 9 ani şi nu au trecut de 12 ani. Aceştia trebue să arete, că au pregătirea recerută, prin producerea unui testimoniu de pe clasa IV. poporală, sau prin examen de suscepere. Faţă de aceia, cari au trecut de 12 ani, decide corpul profesoral.

4. Inevartirarea se poate face numai la case, în contra cărora directorul şi profesorii de clasă nu fac nici o escepţiune.

5. Cei ce n'au umblat la şcoală în anul trecut, au să-şi documenteze cauza rămânerii lor dela studii.

6. Şcolarii sunt datori a se provedea cu toate cărţile de şcoală, le este oprit a se folosi de alte ediţiuni, de cât cele prescrise.

7. Cu ocaziunea înscrierilor sunt de a se plăti următoarele taxe: *taxa fundamentală,* care pentru cei ce au frecventat la acest gimnaziu este de ***6*** cor., iar pentru cei ce vin prima oara la gimnaziul nostru este de ***12*** cor. Dela aceasta nu se dispensează nci un ştudent. Au să solvească apoi ca *didactru,* cei din cl. I—IV. câte ***28*** cor., iar cei din clasa V—VIII. câte ***40*** cor.

Dela solvirea didactrului se dispensează *ştudenţii* cu purtarea morală *bună* şi progres cel puţin — *bun.* Suplicele pentru scutirea dela didactru, provăzute cu testimoniu şcolastic şi atestat de paupertate, sunt de a se înaintà direcţiunii gimnaziale în 3 zile după începerea fiecărui semestru.

La cele înşirate mai sus se mai adaug următoarele:

a) Şcolarii, cari au avut nesuficient din vre-un studiu şi doresc să se supună la examen corector, se vor însinuà la acel domn profesor, care i-a fost în anul şcolastic 1906/1907 profesor de clasă, aducând cu sine testimoniul din anul şcolastic trecut. Examenele corectoare se vor ţineà în 31 August a. c. dela 8—11 oare a. m. şi dela 3—5 oare d. a.

b) Şcolarii, cari au să facă examene supletoare sau de suscepere, se vor prezentà

Dar Ispravnic nu zice nimic. Cu ochii duşi în gol stà tot aşa de nemişcat. Un gând neclintit, greu, rece, îi încremeni în minte: Şi totuşi e o fată stricată Leontina. Nu puteà trece nici mai departe, nici să revină la altceva. Ca o proptea zdravănă de fier, i-se puse înainte gândul acesta, ce par'că nu erà gând, ci avea fiinţă.

Lăsă zece zloţi de cheltuială prietinilor, şi tot mestecând cuvintele „obosală" şi „durere de cap" îşi luă paltonul şi pălăria, şi privind drept înainte ieşi afară.

* * *

Nicolae Ispravnic numai acuma simţea înălţimea ameţitoare la care a ridicat pe Leontina. Acum când erà convins de prăpastia adâncă în care se află ea. Mai înainte *judecà* aceea înălţime morală, acum o *simţeà* cu toată puterea sufletului său. Şi numai acum puteà să desluşească puterea nevăzută ce-l făcea să se intereseze atâta vreme de femeia aceasta. Pentrucă necunoscut, adânc în sufletul său curat, sta ascunsă simpatia pentru ceeace el ţineà de culmea înălţimii morale. Şi dacă mai înainte simţia numai un fel de sfială pentru aceasta nenorocită pe care o credea sfântă, acum se trezi în el deodată ca un val uriaş ce-l ia şi-l duce aproape, de tot aproape de Leontina. Dar când ajungeà lângă dânsa deodată răsărea domnul acela bătrân din birt, care-i făceà curte, care a însoţit'o odată mai înainte la plimbare pe drum. Da, da, e tot acelaş domn. Ispravnic îl cunoaşte bine. Simte că-l cunoaşte bine. Simte că-l cunoaşte mai bine decât pe tată-s'o. E el, şi de el se frânge, se nimiceşte valul ce l'a purtat până la Leontina, şi el rămâne ca zdrobit de picioarele ciolănoase ale bătrânului. Nici un gând hotărât, nici o intenţie n'a avut mai înainte. Atâta ca să-i ajute în vre-un chip dacă-i va fi cu putinţă. Dar acum simţind înălţimea, simţind idealisarea Leontinei, cum şi-a gândit'o el mai înainte, simţea de-asemenea că toată convingerea sa, tot idealul său de viaţă, toată ţinta vieţii lui e legată de fata aceasta. Dar când îi răsărea înainte realitatea de acum, Ispravnic se îngrozia iarăşi.

Fusese crescut în datina rugăciunilor de sara şi de dimineaţa, în duhul curat şi sănătos a unei creştine bune, care-a fost mamă-sa, şi sufletul său n'a putut suferi o pângărire mai mare niciodată. Iar prin apropierea de Leontina de acum, simţea că trebue să putrezască sufletul lui ca şi al ei.

Dar iarăşi nu puteà să creadă că sufletul acelei femei să fie putred. A văzut cu ochii în ce stare a ajuns, — ca orice fată căzută, şi totuşi nu puteà să creadă, când îi venia în minte icoana ei atât de nevinovată.

* * *

(Va urmà).

la directorul gimnazial în 31 Aug. la 8 oare dimineaţa în cancelaria gimnazială. De aci se ţin şi acei şcolari, cari doresc să fie susceputi în clasa I. gimnazială, fără de a produce testimoniu de pe clasa IV. poporală.

c) Şcolarii cari vin pe clasele II—VIII şi au absolvat clasa precedentă la acest gimnaziu se vor înscrie prin profesorul de clasă în clasa respectivă în 1, 2 şi 3 Sept. dela 9—10 oare a. m. Cu ocaziunea aceasta vor produce testimoniul şcolastic de pe clasa precedentă şi cartea de botez.

d) Şcolarii, cari vin pe clasa I. pe cum şi aceia cari au absolvat clasa precedentă la un alt institut, se vor suscepe prin directorul gimnazial în cancelaria gimnazială şi anume cei ce vin pe I-ma clasă 1, 2 şi 3 Sept. la 8 şi 2 oare, *ceialalţi în 2 şi 3 Septemvrie* în fiecare zi, la 10 şi 4 oare.

e) Susceperile se fac în ordine cronologică până la împlinirea numărului prescris, de aceea e în interesul fiecărui să se prezinte la înscriere de timpuriu. Se poate întâmplà, că o întârziere de câteva minute, să tragă după sine denegarea susceperii.

f) Taxele de sub p. 7 sunt a se plăti la cassa gimnaziului pe lângă cvitanţă dată de cassar, *căci numai prin plătirea taxelor se completează inmatricularea.* Cvitanţele se vor arătà profesorului de clasă.

g) Şcolarii nerevaccinaţi, se vor primi numai condiţionat şi în 6 Septemvrie se vor revaccina în localităţile institutului pe spesele lor.

h) Se atrage atenţiunea şcolarilor la §. 50 din legile şcolastice, care sună:

„In ferii şcolarii vor avea să se reţină dela toate faptele oprite prin legile şcolastice, încât cei ce în timpul acesta ar comite fapte vrednice de pedeapsă, se vor pedepsi tocmai aşa, ca şi pentru faptele comise în timp de prelegeri“.

Şcolarii, cari vor face transgresiuni înainte de suscepere, nu vor fi susceputi la gimnaziul nostru, iar transgresorii înscrişi deja, se vor supune numai decât cercetării disciplinare.

i) În 4 Septemvrie dimineaţa la 6 şi 45 min. se vor adunà toţi şcolarii în clasele lor, şi la 7 oare vor merge la biserică pentru invocarea Sfântului Spirit. După Sfânta Liturgie vor merge şcolarii în clasele lor, şi domnii profesori de clase le vor da inviaţiunile ulterioare.

Direcţiunea gimnazială.

MAI NOU.

In cercul electoral al Beiuşului, devenit vacant, a fost candidat Dr. Vasile Lucaciu cu program naţional.

Dorim succese!

Noutăţi.

Conzistor plenar. Joi la 15 c. s'a ţinut conzistorul plenar, la care afară de asesorii din gremiu au luat parte următorii: *Iacob Macaveiu* vicarul Făgăraşului, *Alesandru Dobrescu* protopopul Sebeşului, *Iosif Costin* protopopul Turzii, *George Bărbat* protopopul Blajului, *Iuliu M. Montani* protopopul Roşiei de munte, *Iosif Lita* vice-protopopul Biei şi *Iovian Andreiu* vice-protopopul Dârgei. S'au primit 9 clerici pentru Seminariul teologic arhidiecezan şi unul pentru Seminariul central din Budapesta. La Budapesta merge: *Ionel Nicolae Precup,* în Seminariul domestic sunt primiţi: Alesandru Lupean, Ştefan Suciu, Nicolae Pop, Victor Florea, Victor Neamţiu, Ioniţă Brad, Ioan Cosma, Teodor Pădurean şi Longin Corcheş. Au fost primiţi 121 alumni în Internatul de băieţi şi 60 de alumne în Internatul de fete.

Prânz. Marţi în 13 l. c. a întrunit Escelenţia Sa Părintele Mitropolit la masa-i ospitală corpul ofiţeresc al regimentului Nr. 31 ce petrece la manevre în Blaj. Escelenţia Sa a toastat pentru bravii ofiţeri, i-a răspuns comandantul regimentului colonelul baron *Dürfeld,* mulţumindu-i Escelenţiei Sale şi întreg publicului din Blaj pentru primirea afabilă, ce o întâmpină în Blaj regimentul, de care primire foarte puţine se vor bucurà.

Hymen. *Ioan Mărginean* teol. abs. şi *Susana Silvia Dan,* anunţă serbarea cununiei lor, ce se va celebrà în 18 August n. în biserica gr.-cat. din Ciugmandru.

— *Romul R. Stoica* teol. abs. şi *Livia Iorgoviciu,* anunţă cununia lor care se va celebrà Duminecă la 1 Septemvrie n. 1907, în biserica gr.-cat. rom. din Varadia.

— *Ioan Murăşan* şi *Silvia Cenariu* invită la serbarea cununiei lor, ce se va celebrà în 28 August st. n. 1907 în biserica gr.-cat. din Coocul de câmpie.

— *Virgil Simionescu* şi *Otilia Birlea Jucu* din Lugoj, — fidanţaţi.

— *Virgil Cenariu* şi *Minerva E. Balint* fidanţaţi.

Convenire de 10 ani. In senzul legăturei colegiale din Iunie 1897, toţi acei colegi, cari au depus examenul de maturitate la gimnazul sup. fund. din Năsăud în 1896/7 sunt rugaţi a participa la convenirea de 10 ani, care ve va ţinea în Năsăud la 1 Sept. 1907. Rog, ca cei ce voiesc a participà la aceasta convenire să me avizeze în timpul cel mai scurt. *Ştefan Scridon* prof. gimn.

Convocare. Adunarea generală a „Reuniunii femeilor române din Mediaş şi jur,“ conform conclusului comitetului din şedinţa ţinută în 21 Iuliu n. 1907 se va ţineà în acest an în 1 Septemvrie st. n. la 2 oare d. a. în şcoala gr.-or. din Mediaş cu următorul Program: 1. Deschiderea şedinţei prin presidiu. 2. Raportul Comitetului despre activitatea sa în timpul dela adunarea generală ultimă până în prezinte. 3. Raportul cassarului. 4. Alegerea unei comisiuni pentru censurarea rapoartelor de sub punct 2 şi 3. 5. Alegerea unei comisiuni pentru verificarea procesului verbal al adunării generale. 6. Decisiune asupra modalităţii punerei în activitate a fondului acestei reuniuni, trecut peste suma statorită în statute. 7. Propuneri eventuale. 8. Constituirea Comitetului şi Consiliului Reuniunii pe un period nou de 3 ani. La care a participà sunt invitate toate femeile române din Mediaş şi jur, preastimatele Doamne membre şi toţi sprijinitorii intereselor de progres a acestei Reuniuni. Mediaş 29 Iuliu 1907. *Maria Moldovan,* prezidentă, *Maria Necşia,* secretară.

Protestare. Subscrişii protestăm cu toată tăria contra faptului că am fost subscrişii în chip schimonosit la invitările pentru petrecerea de vară a comercianţilor din Blaj şi declarăm, că acest lucru s'a făcut fără încuviinţarea noastră. Blaj, 12 Aug. n. 1907. *Aurel Velican,* conduc. „Consumului,“ *Ştefan Nyergeş,* comptabil.

Apel *către onoraţii domni preoţi şi învăţători români din patrie.* Mai mulţi meseriaşi de diferite bresle din Timişoara sau adresat subscrisului spre ale afla băieţi de pe sate, cari sar aplica ca învăţăcei (şăgârţi). Dni preoţi şi învăţători vor face mare serviciu cauzei comune naţionali, interesându-se a aflà prin comunele lor băieţi în etate de 11—14 ani, să fie deplin sănătoşi, pe cari i-am putea imediat aplica la meserii. Sunt pe la satele noastre românesti multime de băieţi parte săraci parte orfani, cari în loc de ai lăsa să crească nişte măturători de strade prin oraşe, servitori pe la palincăriile jidanilor sau ai vedeà pustalăi, mai bine să-i aplicăm la meserii. Puţină bunăvoinţă din partea Domnilor preoţi şi învăţători, şi au făcut mult pentru cauza noastră comună. Aştept preţuitul aviz, totodată că acei băieţi cari ar fi aplicaţi la meserii, afară de limba maicei, mai vorbesc şi o altă limbă sau ba, şi că aceia ştiu ceti şi scrie sau ba. Timişoara-Fabric în 12 Aug. 1907. *Emeric Andreescu* înv. în pens. Strada Muzslay 23.

Dare de samă şi mulţumită publică. La petrecerea de vară aranjată de tinerimea română din Bazna şi jur la 14 Iulie n. 1907 la scălzile Bazna au binevoit a suprasolvi urmatorii: Dr. Iuliu Maniu Blaj 18 cor. 40 fil. Dr. Romul Boilă Diciosânmărtin şi Petru Şogan Cergidul mare câte 8 cor. 40 fil. Eugen Bian Făget şi Constantin Cotişel Certege câte 6 cor. Ilarie Holom Ibaşfalău, Dr. Alexandru Morariu Ibaşfalău şi Ioan Radeş Diciosânmărtin câte 3 cor. 40 fil. Dr. Iuliu Morariu M. Oşorhei 2 cor. 40 fil. Moise Birtolon Lăscud, Familia Boer Lechinţa de Mureş, Familia Chendi Şarosul săsesc şi Ştefan Russu M. Oşorheiu, George Simu Ibaşfalău, Niculae Todoran Cetate de Baltă câte 2 cor. Dr. Vasilie Suciu Blaj 1 cor. 40 fil. Augustin Almăşan Boian, Ioan Anca Subpădure, Danil Boilă Diciosânmărtin, Iustin Bratu S.-Benedic, Familia Câmpean Ibaşfalău, Augustin Cheţian Bobohalma, Adrian Cismaş Orosia, Ioan Floca Zlagna săsască, Niculae Francu M. Şaroş, Familia Länga Dârlos, Familia Maior Chimitelnic, Familia Moldovan Mediaş, Familia Dr. Müller Bazna, Teodor Nagy Zau, Familia Necşa Mediaş, Familia Negruţiu Blaj, Cornel Pop Baia de Criş, Ioan Popa Boian, Teodor Vancea Diciosânmârtin, Familia Viciu Blaj, Familia Vlassa Sâncel câte 1 cor. Emil Almăşan Boziaş, Simion Căluţiu, Miţi Căluţiu, Ioan Duma Boian, Hosan student Braşov, Alexandru Macaveiu Tătârlaua, Viçtor Morariu Şmig, Familia Nestor Şeica mare, Laurenţiu Pascu Diciosânmărtin, Vasilie Pop Diciosânmărtin, Ioan Rozor M. Şaroş, Aurel Sas Fărău, Niculae Ţetcu Diciosânmşrtin, Căpitanul Şoldea Aurel câte 40 fil. George Săbău Boziaş 30 fileri. Ilie Magde Hususeu 20 fil. Ofert marinimos s'a primit dela Petru Nireştean Ernut 3 cor. — Venitul total al petrecerei a fost de 388 cor. 10 fil. Din aceste subtragându-se spesele de 149 cor. 24 fil., rămâne venit curat 138 cor. 86 fil., care sumă s'a predat M. On. Domn Laurenţiu Pascu protopop în Diciosânmărtin, cassarului despărţământului Diciosânmărtin al Astrei de a fi folosită pentru biblioteca acelui despărţământ. Tuturor celorce au suprasolvit pe cum şi celorce şi-au răscumpărat biletul neparticipând la petrecere şi asemenea celor ce ne-au onorat cu prezenţa la petrecere, le aducem şi pe aceasta cale cele mai sincere mulţumite. Bazna, la 15 Iulie 1907. *Dr. R. Boilă,* aranjer. *Virgil Hăţăgan,* cassarul petrecerei, *Gregoriu Nestor,* controlorul petrecerei.

Necrolog. † *Ioan Cintea* funcţionar de stat în penziune, după scurte suferinţe şi-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului, Mercuri în 14 August st. n. a. c. în etate de 75 ani.

Odihneascâ în pace!

Posta Redacţiunii.

Sincerus. Scrisori dela necunoscuţi nu publicăm. Binevoiţi a descoperi redacţiunii numele Dvoastre.

Pr. Marga. Cât ce vom dispune de spaţul trebuincios.

V. O. Peste ferii nu spedăm foaia nimenui, decât dacă ni se plătesc spesele de porto.

Partea literară.

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare). 6

Nu ne putem închipui o pildă mai mare de iubire de dreptate, marinimosie şi jertfă la o naţiune întreagă ca acest 4 August. Dar opul de eliberare enunţiat în ziua aceasta, nu a fost durabil. Ilusiunea aceasta, carea însufleţise Francia republicană, s'a perdut de mult. In noua ordine socială, în carea a fost delăturate cu îngrijire toate prerogativele singuraticilor, se formară în curând contraste noue. Libertatea se prefăcù în robie, egalitatea în neegalitate, frăţietatea în ură împrumutată, şi astăzi stă lumea, ca înainte cu un veac, înaintea chestiunei sociale.

III. Prezentul.

Greşala în mărginirea prea mare, în carea să afla comerciul şi industria în veacul al XVIII şi la începutul veacului al XIX-lea, în sfla, căreia erà supus singuraticul în favorul unei minorităţi mărginite, trebuia să fie bătătoare la ochi ori cărui om prevăzător.

Ţeranul, care lucra 3 zile în săptămână pentru proprietar, nu avea interes, a să gândi la o lucrare mai raţională a pământurilor străine, şi propriile sale pământuri le negligia des din lipsă de timp. Corporaţiunile, numai prin procese continue şi foarte costişitoare erau în stare să-şi susţină monopolul meseriilor, şi procesele acestea scumpiau marfa peste măsură, iar din cauza că numărul măiestrilor erà mărginit nu putea fi vorbă de o concurinţă între ei în privinţa eftinităţii mărfurilor. Afară de aceea lipsea orice îndemn la rădicarea industriei, deoarece calitatea şi compoziţia fabricatelor erà esact prescrisă, şi fiecare înoire erà supusă aprobărei şi examinării mai marilor corporaţiunilor.

Ne putem deci mira, că bărbaţii de stat de pe timpul revoluţiunei vedeau mântuirea popoarelor în delaturarea posibilă a tuturor stavilelor sociale şi economice?

Daţi omului libertatea de a se mişca, a să aşeza acolo, unde i-să par mai favorabile împrejurările de lucrare, lăsaţi-l să se apuce, de-ce are voie şi dragoste, şi talentul său se va desvoltà frumos. Fiecare îşi va afla astfel mai bine subzistinţa în lume şi statul va trage cel mai mare folos din singuratici. Lăsaţi comerciul şi industria în voia lor, scăpaţile de toate restricţiunile oficioase şi de stat, şi circulaţiunea neîmpedecată a bunurilor va pune diferitele ţinuturi în poziţie, de a promova industria aceea, pentru carea vor fi mai acomodate după stările ţărei şi după destoinicia lucrătorilor ei. Totalitatea numai câştiga poate, fiindcă puterile şi preferinţele membrilor ei îşi află acum aplicarea cea mai bună.

Drept de liberă strămutare, negoţ liber, libertatea industriei, sunt cerinţele vechei şcoli clasice a economiei naţionale, care-şi luase de parolă „Laissez faire, laissez passer", şi până de curând fuse dătătoare de ton în Europa întreagă. Aceste a sunt principiile fundamentali, cari serviră de cenzura politicianilor la straformarea organizaţiunilor de staturi medievale. Veacul al 19-lea în privinţa economiei naţionale e veacul politicei manchesteriane. Să cercăm cât de departe a ajuns cu aceea.

Libertatea personală a dat omului adult desăvârşitul drept de dispunere asupra sa, dar l-a îndreptat în lupta pentru existinţă la dibăcia mânilor sale, la superioritatea spiritului său. O silinţă de înaintare continuă, o vânare oarbă după avuţii şi fericire au fost urmarea. Fiecare lucra din răsputeri şi cerca a întrece pe soţul său, şi din toate aceste a profitat agricultura şi industria, comerciul, arta şi ştiinţele. Nici când n'a ajuns spiritul omenesc la atâtea triumfuri pe toate terenele. O invenţiune întunecă pe celalaltă, o invenţiune una după alta. Puteri naturali până aci necunoscute produseră revoluţiuni cumplite în comunicaţiune şi industrie.

Singur aburul. El ne duce ca vântul din un capet al lumei la celalalt, prin ţinuturi avute şi împopulate şi prin puste nelocuite, peste riuri repezi şi munţi acoperiţi cu zăpadă. Şi apoi îl aflăm iarăşi în laboratoriile şi atelierile noastre. Aci e în lucrare ziua noaptea pentru noi; ne ţese îmbrăcămintea, ne macină cerealele, ne taie lemnele şi ne făureşte sculele şi armele noastre, şi el lucră neîncetat, fără a se obosi cu puterea unui artist.

Avântul, ce-l luă industria prin invenţiunea maşinei de vapor, influinţă mult asupra vieţei omeneşti. Călătoria fù uşurată, şi prin aceasta să lărgi cercul vederei. Îmbunătăţirea mijloacelor de transport dădură şi ţinuturilor îndepărtate lucru şi ocupaţiune şi recoaltele locale rele perdură mult din teroarea lor. Eftinirea produselor industriale avù de urmare lăţirea acelora şi prin aceasta îmbunătăţirea traiului popoarelor.

Rezultatul corespunsă la părerea aşteptărilor. Politica manchesteriană „Laissez faire, laissez passer" a desvoltat în adevăr puterile ascunse ale poporului şi a grăbit pe toate terenele lucrarea mai intensivă, avuţia mai mare, cultura şi politeţa mai înaltă. Dar în tabloul, care ni se depinge aşa des în colori vii despre starea noastră culturală modernă, n'am băgat în seamă pe un factor important al societăţii, pe muncitor, cu ajutorul căruia produce industria minunile acelea, cari trebue să ne pună în mirare şi respect. Poate că nu s'a făcut fără intenţiune! Reprezentantul classei muncitoare ar fi conturbat poate efectul tabloului şi ar fi aruncat în armonia întregului o disonanţă bătătoare la ochi.

Dar să vedem, cum s'a desvoltat muncitorii dela înaintarea maşinăriilor.

Sunt şi azi multe comune de munte sărace, pentru cari ar fi o chestie de viaţă fundarea unei fabrici. Industria, carea hrănì mai înainte aici o familie, s'a mutat în cetăţile învecinate. Căci aceasta a fost atât de fericite a fi atinse de căile ferate, şi prin ele căpătară cărbuni mai ieftini, material brut mai ieftin. Aceste locuri fură avizate pe lucrul cu mâna, şi acesta nu poate concura cu lucrul de maşini timp mai îndelungat, şi prin aceasta să sting cu totul. Plata ce o câştigă sârmanul ţesetor cu războiul său de mână e tot mai mică, aşa încât abia abia ajunge pentru subzistinţa sa şi alor săi, şi nu-i departe timpul, că ţesătorul pleacă şi să duce acolo, unde lucrul cu maşina îi promite lucru mai mult şi câştig mai bun.

Dar acum să punem cazul, că şi orăşelul nostru de munte capătă o fabrică. Proprietarul aduce cu sine o mulţime de lucrători instruaţi, cari învaţă poporaţiunea indigenă cum să grijască şi supravegheze maşinile. O parte a poporaţiunei din comunele învecinate, carea încă are să lupte cu greul vieţii, încă să aşază aici, şi cetatea noastră devine pe încetul un oraş de fabrică.

Poporaţiunea creşte, şi la început nu trebue să se îngrijască de lipsurile vieţii; căci are din ce să trăiască.

Dar slujba în fabrică e grea. Când să creapă de ziuă, pe când dorm cetăţenii încă, sună clopotul, care cheamă pe muncitori la lucru. Atunci se apropie, figuri palide, necăjite în cele mai multe cazuri. Feţele lor arată obosală. Somnul puţin n'a fost deajuns spre a recrea în deosebi pe cei mai slabi de puteri, de munca zilei trecute. Ei nu-şi încep lucrul obicinuit recreaţi şi întăriţi, şi totuş şi ziua aceasta le încoardă iarăşi puterile. Maşinile cari nu cunosc oboseala, pretind acelaşi lucru dela mânile ce le servesc. Aici nu-l scuză nici obosală, nici slăbiciune, aici trebue lucrat continuu, cu încordarea tuturor puterilor. Şi dacă ar fi numai singur lucrul, lucru monoton şi omorător de suflet, care nici că dă înbold nici că recere agerime de minte! Dar zgomotul asurzitor în hala cea mare de maşini, bătutul ciocanelor, sfărăitul cilindrelor, sbârnăitul roatelor! Mai pune aerul cald, înăduşitor, săturat cu evaporările a sute de oameni, pulberea ţesăturilor rupte, care întunecă lumina zilei, acopere podelele cu grosimea unui deget şi să aşază în grumazii şi plumânile muncitorilor, producând morburi îndelungate şi moarte timpurie.

Şi dacă să rentoarce muncitorul obosit acasă, ce-l aşteaptă? Un lăcaş intim, o soţie cu multă grije, carea pregăteşte toate cu îngrijire la venirea lui, o ceată de copii veselă, care-i iasă sburdalnică înainte? Da, asta a fost mai de mult aşa, când înflorì lucru de fabrică, şi câştigul erà de ajuns a nutri nevasta şi copiii. Dar timpurile acestea au trecut demult.

Atunci îţi salta inima, când vedeai cât de iute şi neobosite lucrează maşinile, şi cum produc în o lună mărfuri, la gătirea cărora îţi trebuiau ani mai înainte, şi erau atât de ieftine, cât şi săracul le putea cumpăra, şi muncitorii, cari serviau maşinile, aveau o plată bună.

Dar acum erà acoperită trebuinţa noilor fabricate, piaţa provăzută, mărfurile nu să puturà desface şi începurà a umplea camerele de proviziune. Productele industriale erau în profuziune, şi totuşi continuau cu producerea lor. Şi nu numai în atelierele cele vechi. Libertatea industriei îşi începu activitatea. In butul stărei precare a comerciului universal credea singuraticul să-şi cerce norocul, se înfiinţară fabrici noue, fără a lua în conziderare, că oare cele vechi nu pot acoperi lipsurile. Supraproducţiunea deveni tot mai mare, lefurile muncitorilor scăzură tot mai tare, şi casele cele mari puteau da ocupaţiune muncitorilor săi numai

cu perderi mari. Şi pe urmă, după lupte îndelungate, aşteptând înzădar îndreptarea spre bine, trebuiră să se dee plainici.

Criza urmă. Fabricile începură a sista una după alta lucrul. Sute şi mii de lucrători erau fără serviciu, şi fură siliţi, a să atinge de ceia ce cruţaseră, şi ajunseră, după ce isprăviră cu acestea, în cea mai mare lipsă şi mizerie.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

Mariu Theodorian: **Dreptul canonic oriental cu adnotaţiuni şi comentarii,** Bucureşti 1905—7 trei volume, preţul 10.50 cor. Sub acest titlu dl advocat Theodorian, constatând la diferite ocaziuni necunoştinţa canoanelor bisericeşti, chiar din partea celor chemaţi, a retipărit canoanele din Pidalionul, tradus de Mitropolitul Veniamin Costake şi le-a însoţit cu număroase esplicări şi comentării scoase din celea mai bune isvoare şi publicaţiuni ale bisericei orientale şi apusene. Vol. I. are o lungă introducere în studiul dreptului canonic, unde se înşiră şi note biografice asupra celor mai însemnaţi canonişti: Graţian, Zonara, Balsamon ş. a. Afară de aceasta notiţe istorice precedează canoanele singuraticelor sinoade. Din partea noastră recomandăm mult procurarea acestei preţioase publicaţiuni, ca una, care poate fi de bun folos preoţimei noastre. Se poate procura dela Librăria seminarială (vol. I 3.50. II 3.— III 4.—)

Proprietar-editor: **Aurel C. Domşa.**

p. redacţie responz.: **Augustin Gruiţia.**

Nr. 5876—1907. (31) 1—3

Concurs la stipendii.

Prin aceasta publicăm concurs *până în 15 Septemvrie n. 1907 inclusive* pentru următoarele stipendii:

I. *Din fundaţiunea „Alesandru Şt. Şuluţiu."*

1. *Un (1)* stipendiu de 800 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Ioan Maior stud. jur. în Budapesta, — destinat pentru tineri, cari studiază drepturile sau medicina la universitatea din Budapesta sau la vre-o universitate din străinătate.

2. *Trei (3)* stipendii de câte 400 cor. folosite în anul şcol. 1906/7 de către Augustin Raţ, Traian Pop şi Ioan Bian toţi trei rigorozanţi iurişti în Cluj, — destinate pentru tineri, cari studiază ştiinţele iuridice la universitatea regească din Cluj.

3. *Doue (2)* stipendii de câte 200 cor. folosite în anul şcol. 1906/7 de către Traian Denghel şi Ioan Colbazi, — destinate pentru studenţi gimnazişti în clasele superioare.

Studenţii înscrişi ca ordinari la şcoalele de mai sus, cari doresc a obţineà unul din stipendiile acestea au să dovedească:

• *a)* că sunt români gr.-cat. mizeri născuţi în Transilvania.

b) că pe lângă purtare morală bună au din studii calculi de eminenţă.

c) Dintre concurenţi vor fi preferiţi aceia, cari vor dovedi, că sunt consângeni cu fundatorul.

II. *Din fundaţiunea „Dănuţ".*

Trei (3) stipendii de câte 600 cor. folosite în anul şcol. 1906/7 de către Aureliu Hetco rigorozant iur. în Cluj, Victor Marcu stud. iur. în Budapésta şi Andreiu Butean gimn. cl. I. în Oradea-mare. — La aceste stipendii pot concurge studenţi români gr.-cat. dela orice şcoale. sunt însă preferiţi consângenii fundatorului, şi numai în lipsa acestora se vor conferi altora.

III. *Din fundaţiunea „Lazar Baldi."*

Un (1) stipendiu de 200 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Vasilie Câmpean gimn. cl. VIII în Blaj, — destinat pentru studenţi români gr.-cat. gimnazişti din comitatul Clujului şi pentru consângeni de ai fundatorului, fie ei şi din alte comitate.

IV. *Din fundaţiunea Ioan P. Bota.*

Un (1) stipendiu de 120 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Nicolae Dănilă gimn. cl. VIII în Blaj,— destinat pentru studenţii în şcoalele medii sau în şcoalele reale superioare, de origine din Şard (comit. Albei inferioare), sau rudenii cu fundatorul.

V. *Din fundaţ. Vancea „Cassa-arhidiecezană.*

1. *Un (1)* stipendiu de 300 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Irina Nistor elevă în cl. IV civilă din Blaj,— destinat pentru fetiţe gr. cat. române, cari studiază la şcoala română gr. cat. de fetiţe din Blaj, sau dupăce au studiat aici cel puţin doi ani, pot fi şi la institute gr. cat. ori rom. cat. dintr'alt loc.

Sunt preferiţi consângenii fundatorului.

2. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Valeria Pop elevă în cursul complementar al şcoalei civile de fete a Asociaţiunii din Sibiiu,— legat de aceleaş condiţiuni ca şi cel de sub punctul precedent.

3. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Alesandru Pop gimnazist în cl. VIII în Blaj, destinat pentru studenţi la gimnaziul din Blaj

Cei-ce doresc a obţineà stipendiul acesta sunt obligaţi a intra în Internatul Vancean de băieţi şi să plătească taxa de întreţinere pre cât nu se acopere din stipendiu.

Consângenii fundatorului au preferinţă,

4. *Patru (4)* stipendii de câte 120 cor. folosite în anul şcol. 1906/7 de către Graţian Căpătă, Alimpiu Mateica, Andriu Grecu şi Toma Cociş preparanzi în cursul IV în Blaj,— destinate pentru candidaţi de învăţători în Arhidieceza noastră, cari vor asculta cursul preparandial la preparandia arhidiecezană din Blaj, şi eventualminte la altă preparandie română greco catolică.

VI. *Din fundaţ. „Andreiu P. Liviu"*

Un (1) stipendiu de 180 cor. destinat în locul prim pentru studenţi români gr.-cat. dela orice şcoală, sau meseriaşi, consângeni de ai fundatorului, — şi-l pot folosi şi fete.

VII. *Din fundaţiunea „Alesandru Micu".*

Doue (2) stipendii de câte 190 cor. folosite în anul şcol. 1906/7 de către Ovidiu Micu stud. jur. în Budapesta, şi Aurel Stanciu stud. comerc. în Lipova, — destinate pentru elevi sau eleve ai şcoalelor medii, comerciale sau ale şcoalelor superioare de fete.

Consângenii au preferinţă.

VIII. *Din fundaţ. „Timoteiu Ciparíu".*

1. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Ioniţă Brad gimn. cl. VIII în Blaj şi

2. *Doue (2)* stipendii de câte 100 cor., folosite în anul şcol. 1906/7 de către Longin Corcheş şi Petru Man ambii gimnazişti cl. VIII. în Blaj.

Stipendiile acestea din fundaţiunea Timoteiu Cipariu sunt destinate pentru studenţi români gr.-cat. la gimnaziul arhiepiscopesc din Blaj.

IX. *Din Fundaţ. „Alesandru Filip".*

Doue (2) stipendii de câte 209 cor., folosite în anul şcol. 1906/7 de către Alesandru Fugătă stud. gimn. în Braşov şi Alesandru Tufan stud. gimn. în Sibiiu. Aceste stipendii sunt destinate pentru studenţi români gr.-cat. gimnazişti, elevi ai şcoalei comerciale, reale, industriale ori militare.

Consângenii au preferinţă.

X. *Din fundaţ „Vasiliu Raţiu."*

Doue (2) stipendii de câte 200 cor. dintre cari unul în anul şcol. 1906/7 a fost folosit de către Iuliu Covrig gimn. cl. VII. în Sibiiu, iar al doilea s'a înfiinţat de nou, — destinate pentru studenţi români gr.-cat. dela şcoalele medii din Blaj în clasele superioare. Consângenii au preferinţă. Se pot conferi şi fetiţelor din şcoala civilă gr.-cat. din Blaj.

XI. *Din fundaţiunea „Alutan."*

1. *Doue (2)* stipendii de câte 120 cor. folosite în an. şcol. 1906/7 de către Ioan Cheresteş stud. iur. în Cluj, şi Tit Liviu Cernea stud. gimn. în Făgăraş, şi

2. *Un (1)* stipendiu de 80 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Petru Cheresteş stud. gimn. cl. VIII în Năsăud.

Stipendiile din fundaţiunea Alutan se conferesc tinerilor români gr.-cat. studenţi în gimnaz, şcoale comerciale, reale, universitate, politehnica, agronomie, preparandie etc.

Consângenii fundatorulni au preferinţă.

XII. *Din fundaţiunea „Chirilă."*

Interesele disponibile ale fundaţiunii acesteia pe an. 1907 în suma de 550 cor. în senzul literilor fundaţionale sunt de a se împărţi în părţi egale între consângenii fundatorului, cari studiază la vre-o şcoală. Consângenitatea se consideră până la gradul al VIII-lea.

XIII. *Din fundaţ. „Cercul Oreştiei".*

Un (1) stipendiu de 80 cor. destinat pentru studenţi români gr.-cat. cari cercetează gimnaziul gr.-cat. din Blaj ori vre-o Academie de drepturi, şi sunt născuţi în vre-una din comunele următoare ale cercului Oreştiei şi anume: Jibot, Orăştioara de jos, Balomir, Bintinţ, Beriu, Cioara, Vinerea, Orăştioara-de-sus, Grid, Ghialmar, Castău, Dâncu mic, Ocolişul-mic, Toţa-mică, Costeşti, Cugir, Jeledinţi, Ludeşti, Măgura, Martineşti, Bucium, Dâncu-mare, Toţa-mare, Spini, Pricaz, Petriniu, Pischinţ, Repaş, Romos, Romoşel, Sibişelul vechiu, Sereca, Tamaşasca, Tartaria, Turdaş, Turmaş, Vaideiu şi Simeria.

XIV. *Din fundaţiunea „Alexa Bidianu".*

Din venitele acestei fundaţiuni se vor împărţi stipendii adecvate tuturor nepoţilor din fraţi ai fundatorului şi în locul al doilea băieţilor şi copilelor înrudiţi cu fundatorul prin sânge până la al patrulea grad, născuţi din căsătorie creştinească, fără considerare la natura studiilor, ce le urmează, nu vor fi eschişi dela stipendii nici aceia, cari învaţă măiestrii.

XV. *Din fundaţiunea „Dr. Simion Ramonţai".*

1. *Trei (3)* stipendii de câte 630 cor. folosite în anul şcol. 1906/7 de către Petru Poruţ stud. în drepturi în Budapesta, Traian German stud. filozof în Budapesta şi Septimiu Pop stud. technic în Budapesta, destinate pentru studenţi la univertitate, la politechnică. la academia de pictură din Budapesta şi Viena, pe cum şi la academia montană din Şelmetz şi la academia comercială din Viena.

2. *Trei (3)* stipendii de câte 126 cor. folosite în an şcol. 1906/7 de către Laur. Giurgiu gimn. cl. VIII în Blaj, Constantin Manta stud. comerc. în Braşov şi Ioachim Tolciu

gimn. cl. VIII în Sibiiu, — destinate pentru gimnazişti şi studenţi la şcoala comercială.

Sunt preferiţi cei nobili de origine.

XVI. *Din fundaţiunea „Ioan Gariil Vaida“.*

Un (1) stipendiu de 140 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Coriolan Bohăţel stud. iur. în Cluj, destinat pentru studenţi dela orice şcoală, reală, gimnaziu, academie, universitate sau politechnică. Preferinţă au descendenţii din familiile: Vajda de Soósmező şi Fuleovici.

XVII. *Din fundaţiunea „Efraim Klein“.*

1. *Un (1)* stipendiu de 360 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Eugeniu Groze stud. farmac. în Cluj şi

2. *Un (1)* stipendiu de 240 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Teodor Turcu stud. farmac. în Cluj, —

ambele destinate pentru studenţi români gr. cat la gimnaziul din Blaj.

XVIII. *Din fundaţiunea „Iacob Páll“.*

2. *Un (1)* stipendiu de 50 cor. pentru gimnazişti în clasele superioare.

2. *Un (1)* stipendiu de 30 cor. pentru gimnazişti în cl. inferioare.

A concurge la stipendiile aceste sun îndreptăţiţi numai tineri născuţi din ramul gr. cat. Páll din Szék (comit. Szolnok-Doboka) şi din ramul Bossiak sau Borton din Zalasd (Comitatul Hunedoarei), cari au cualificaţiune distinsă, învaţă la gimnaziul rom. cat. din Cluj şi sunt săraci.

XIX. *Din fundaţ. Cavaler Petru Ioanette.*

1. *Un (1)* stipendiu de 600 cor. destinat pentru stud. medicinişti ori technici, ori de studiele reale superioare militare.

2. *Un (1)* stipendiu de 400 cor. destinat pentru un tiner român care va întrà în şcoala de cadeţi.

3. *Trei (3)* stipendii de câte 200 cor. pentru tineri români, cari vor frecventă clase gimnaziale ori reale din patrie, începând din prima classă gimnazială ori reală.

Toate stipendiele aceste le pot obţineà tineri români din ambii părinţi de religiune gr. cat. ori gr. or. din munţii apuseni ai ardealului, din comunele: Câmpeni, Bistra, Certege, Săcătura, Albac, Scărişoara, Neagra. Vidra de sus, Vidra de jos, Ponorel şi Sohodol, şi cari vor dovedi totodată, că sunt născuţi din părinţi adevărat români.

Descendenţii în linia directă din familia Ioanette. constatându-se de capabili şi diligenţi vor primi stipendiul cu începutul clasei IV-a normală sau elementară, şi au preferinţă faţă de alţii.

Concurenţii la toate stipendiile înşirate până aci au să alăture la suplicele sale scrise şi subscrise cu mâna proprie în limba română: testimoniu şcolastic în copia autentică, carte de botez, atestat de paupertate, atestat medical; şi pentru dovedirea consângenităţii cu fundatorul au să alăture atestat dela respectivul oficiu parohial, care să cuprindă tabela genealogică esact dedusă. Sunt datori mai departe să numească espres institutul, la care vor studià în anul şcol. 1907/8 şi să determine apriat suma şi soiul stipendiului, pentru care suplică. Suplicele, cari nu vor corăspunde cerinţelor aci înşirate, pe cum şi cele întrate după termin, nu vor fi luate în consideraţiune.

XX. *Din fundaţiunea „David Br. Ursu“.*

Trei (3) stipendii de câte 200 coroane, folosite în anul şcol. 1906/7 de către Ioan Rĕu şi Nicolau Popa, stud. gimnazişti, şi Constanţa Muntean, elevă a şcoalei civile. —

Concurenţii la aceste stipendii au să dovedească cu carte de botez că sunt români greco-catolici născuţi în vre-una din comunele arondate în comitatele: Făgăraş, Sibiiu, Hunedoara, — cu atestat de frecventare, că sunt şcolari în clasa I. a gimnaziului gr.-cat. din Blaj, iar fetele, că frecventează la şcoala de fetiţe din Blaj, că au purtare morală bună şi progres bun în studii, şi că sunt sau pot fi susceputi în Seminariul junimei române gr.-cat. studioase din Blaj, iar fetele în Internatu de fetiţe din Blaj.

XXI. *Din fundaţiunea de alumnate a Internatului Vancean de fetiţe din Blaj.*

1. Un (1) alumnat de 100 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Ana Marcu, elevă în cl. IV. civilă, şi

2. Doue (2) ajutoare de câte 100 cor., cari se vor conferi pe anul şcol. 1907/8 la eleve ordinare de ale şoalei gr.-cat. de fete şi ale Internatului Vancean de fetiţe din Blaj.

Suplicantele pentru aceste alumnate şi ajutoare au să întrunească şi dovedească următoarele condiţiuni:

a) că sunt române gr.-cat. mizere, născute în Arhidieceză.

b) că are pe lângă purtare morală bună au din studii calculi buni.

c) că sunt inmatriculate ca eleve ordinare în şcoala gr.-cat. de fete din Blaj şi sunt primite în Internatul Vancean de fetiţe.

d) Preferinţă vor aveà fetele de preoţi din Arhidieceză.

Blaj, din şedinţa conzistorială ţinută la 17/3 August 1907.

Victor Mihályi,
Arhiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (27) 5—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de mult ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 4—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: 90,981.088 coroane.

Capitale asigurate asupra vieţii: 9.125.898 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit: pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela: Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 24 August 1907. Numărul 33.

Politică austriacă.

Nici un act politic nu este aşa de odios înaintea magiarilor ca încheierea transacţiunei cu Austria. Căci numai aci se vede cât de neputincios e guvernul. cât de aservită e Ungaria unui stat vecin de dragul monarhiei Austro-Ungare. Nu poate să nu fie magiar, în care se nu fiarbă sângele de mânie, când caută în jur de sine şi vede nişte ţărişoare ca Sârbia, Bulgaria, România, Grecia, pe cari le-a creat în mare parte diplomaţia Europei în jumătatea a doua a veacului espirat. Vede acestea ţărişoare, cu armată naţională, conzulii lor, stindarde şi insignii de a ţării lor, şi ei magiarii, un neam fălos de oameni, cu o istorie de peste 1000 ani, cari nu şi-au cruţat sângele în decurs de secoli, ei urmează la toate ocaziunile mari la coada Austriei. Ei în Ftanţa sunt Austrieci, în Belgia, în Anglia asemenea, în America de tot, încât ne vine a crede, că de Ungaria ca de un stat independent numai noi cetăţenii ei avem cunoştinţă. Străinătatea de insignii, stindarde magiare nu ştie, de conzuli magiari nici în ministerul comun nu ţin cont şi pe Kutschera, cel cu afacerea lui Grădişteanu, pentrucă a apărat limba magiară pe pământul României, l'au dat nu de mult afară din slujbă, adecă l'au penzionat. Va se zică de loc nu e prielnică situaţia noastră de a ne arătà înafară cu ţara independentă.

Cu atât mai puţin pentru a încheià convenţii comerciale, tratate economice cu alte ţări. Cuvânt ce e drept are guvernul unguresc la încheierea astorfel de tratate, dar înafară contractantul e — AUSTRIA-Ungaria. Chiar şi ministrul comun de războiu e — Reichskriegs-minister — *ministeriul imperiului*. D'apoi bine în ce consistă independenţa Ungariei? In parlament? De ce nu se pun atunci la desbatere toate acelea chestiuni, a căror resolvire o aşteaptă opinia publică magiară? De ce nu se prezintă proiectele de lege despre armata magiară, despre independenţa vamală, despre toate chestiile de paritate, la care Ungaria fără îndoială are drept? Parlamentul doar are drept la aceasta. E lucru cel mai evident, că Ungaria e conziderată de ó părticică din Unitatea cea mare, în ceea ce priveşte raportul de drept al ei faţă de Austria. In privinţa economică e apoi şi mai rău. Inchisă fiind de toate părţile de către Apus cu vămi mari e avizată întru toate la piaţa Austriei. Industrie proprie nu-şi poate creà, căci nu poate concurà cu industria Austriei, care curge pe toate vămile ţării dela marea Adriatică până la Bărgău, fără nici o taxă, comerciul e tot aşa în mânile Austriei.

Natural, că nu poate fi maghiar, care să nu vrea să zmulgă ţara din starea aceasta ruşinoasă în care se află. Luptele ce s'au dat în anii din urmă din partea maghiarilor contra Austriei, au fost întra'colo îndreptate, ca în noaua transacţiune să i-se asigure Ungariei dreptul de aşi putea realiza independenţa economică într'un timp hotărât.

Însă toate înzădar. Austria nu-i lasă de sub tutorat cu toate că ei vreau să iasă cu dinadinsul.

Cu drept cuvânt însă se întreabă fiecare maghiar „Bine d'apoi aşa de slabă, atât de inconstientă şi de aservită să fie Ungaria aceasta, încât dacă vrea ceva să nu o poată duce la îndeplinire? Dacă un popor de douăzeci milioane vrea independenţă economică, bancă naţională, armată naţională, ministru de finanţe de externe maghiar să poată că cineva să-i contrazică?"

Şi iată că chiar faptele răspund. Ungaria rămâne şi pe mai departe aceia, ce e, şi astăzi suntem tot aşa de departe de vre-o independenţă de orice natură ca şi la 1867. Şi înzădar se provoacă guvernul la „naţiune", căci aşa se vede nime nu vrea să ţină cont de aceasta. In Viena bine cunosc aceasta naţiune şi bine ştiu că din pretinsa naţiune naţionalităţile au să se lase afară. Nu doară că naţionalităţile le-ar fi în interes, ca Ungaria să rămână şi pe mai departe aservită Austriei, ci pentrucă maghiarii prin politica lor de până acum i-au convins, că a lucra pentru izbânda politicei maghiare inseamnă a renunţa la aceea ce are un popor mai scump, la limbă şi naţionalitate. Maghiarii nu-i vorbă nici nu au reflectat nici când la ajutorul nostru, ne-au ţinut totdeauna slabi şi incapabili de ai sprijini, dar e lucru limpede, că chiar slabi de tot nu suntem, că fără noi iată că nu pot face nimic. Ba înăsprind tot mai mult relaţiile dintre naţionalităţi şi maghiari prin legi îndreptate în contra limbei naţionalităţilor şi exacerbând acum cu pragmatica oficianţilor de tren şi pe Croaţi, au rămas izolaţi de tot. In astfel de împrejurări ce .vor şi putea face? Cred, că vor putea stoarce ceva dela Austria, care ştie bine ce e acasă în Ungaria?

Maghiari nici să le fi zis anume Austria nu pot purta o politică mai austriacă. Şi până nu vor renunţa la politica de contopire acasă şi nu se vor nizui ca prin o politică treză şi loială să câştige simpatiile naţionalităţilor, că într'adevăr toţi ca unul să lupte pentru a scoate ţara din situaţia, în care e, până atunci Austria face ce vrea. Austriei îi e de cel mai mare interes, ca în Ungaria să nu fie liniste între maghiari şi naţionalităţi. Şi aceea har Domnului nu este. Căci maghiari noştri sunt mioţi.

„Előre" cere scuze. Primim următoarea scrisoare relativă la notiţa publicată în numărul trecut sub titlul „Mitropolitul ameninţă".

On. Redacţie a ziarului „*Unirea*"
în Blaj.

„Mi-a venit la cunoştinţă, că stimatul Dvoastre ziar în numărul de Duminecă a scris despre „Előre", că ar fi atăcat pe Escelenţa Sa Dl Mitropolit.

„Din cauza veştilor despre întîmplările din Frata şi pentru alte veşti tot nevrednice de credinţă, am dimis din redacţie pe autor şi declar, că în redacţiunea noastră nu se află nice un colaborator gr. cat., nici nu primim ştiri pozitive despre afacerile bisericei gr. catolice, deoarece poate că se şi feresc, să le cunoaştem inmediat acţiunile. Chestiunea naţională numai pierde poate, când prin ţinerea în secret a faptelor, îşi fac credincioşii nevrednici de credinţă.

„În ziarul nostru, în „Előre" am permis unor scriitori valahi, să-şi spună părerile şi să desmintă vestile divulgate despre dânşii în faţă opiniei publice, acestia însă nu pot fi socotiţi de colaboratori. — *Informaţiuni adevărate şi sincere primesc bucuros;* veştile falze le încunjur şi pe cel care greşeşte mai adese îl depărtez din redacţiune, ca cu atât mai bine să pot corespunde datorinţelor mele de ziarist.

„Atât în chestia adevărului. În locul vătămării, trimit Escelenţiei Sale Dlui Mitropolit închinăciunile mele.

cu stimă colegială
Dr. Kenéz Sándor m. p.
redactorul ziarului „Előre".

Alegerea dela Beiuş se pare că va întrece în episoadele şi alegerea dela Bocşa. Ca şi la Bocşa, nici la Beiuş nu suntem organizaţi, şi am neglez Beiuşul, unde duşmanii nostri politici s'au purtat cât se poate de obraznic faţă de candidatul partidului naţional *Dr. Vasile Lucaciu.* Pressa germână din Austria şi Germania se ocupă cu mult interes cu alegerea aceasta, arătând simpatii faţă de noi. După cum anunţa „*Lupta*" încă înainte de alegere vor sosi la Beiuş reprezentanţii alor trei foi creştine sociale din Viena, apoi reprezentanţii mai multor foi germâne din Germania, să se convingă la faţa locului despre modul, cum se aranjează alegerile în cercurile din Ungaria, unde păşesc candidaţi cu program naţional. Pentruca să asigure libertatea alegerii, ministrul de interne a trimis în cercul Beiuşului 500 jandarmi, 200 de infanterişti şi 100 de husari.

Foaia creştină socială din Viena „Reichspost" se ocupă la loc de frunte cu alegerea dela Beiuş sub titlul: Die Belényeser Wahl. *Man wird viele Särge brauchen* (Vor fi de lipsă multe coşciuge)! Pe 5 coloane scrie cu multă cunoştinţă şi iubire de adevăr despre modul cum s'a vândut candidarea la acest cerc lui Arpad (!) Kardos (Klein). „Alegerea aceasta — zice Reichspost — va aveà un renume trist, de nu ne înşală antecedenţele". „S'a dat alarma, că agitaţia din partea Românilor înseamnă pentru Unguri — cari lipsesc aproape cu desăvârşire în cerc — un pericol ne mai pomenit. De aceea s'a adus o mulţime de miliţie, ca să asigure reuşita candidatului koşutist. E vorba să devină koşutist un cerc electoral aproape esclusiv român."

„Guvernul ştie că de astă dată are lipsă de comisari electorali cu deosebire dibaci. Are lipsă să pună în fruntea alegerii un bărbat, care ştie îndreptà soartea cu gloanţe şi baionete." S'a aflat omul momentului în protopretorele Markovits, care a cerut jandarmi, căci cu armata comună nu poate isprăvì ce vrea."

Anuarele şcoalelor române.

I Gimnaziile.

Date statistice. **Blaj:** La gimnaziul nostru din Blaj au funcţionat în anul şcolastic 1906/7 afară de director 13 *profesori ord.*, 1 suplent, 2 auxiliari şi 4 profesori de studii extraordinare, laolaltă: 20 profesori afară de director.

Şcolari înscrişi: 517, au dezertat 25, cu finea anului au rămas şcolari ordinari 492. După confesiune au fost: 440 gr. cat., 61 gr. orientali, 3 rom. cat. 2 ev. ref. 2 izr; aşadară 501 români şi 7 străini.

Starea socială a părinţilor şcolarilor: Agricultori 232, industrieşi 27; intreprinzători-negustori 10, oficiali 23, altă inteligenţă (medic, advocat, preot), 203, zileri 13. Din *Ungaria* au fost: 488 din *România* 4. De *morburi grele* au suferit 42 inşi, au *murit* 1.

Progresul: Eminenţi din toate studiile au fost: 29. Buni 90, *suficienţi:* 287. Dintr'un studiu nesuficienţi: 80. Din mai multe 22. La examenul de maturitate au fost admişi 43 (din 50). Eminenţi au fost: 5, buni: 8 suficienţi: 20. Dintr'un studiu au picat 10.

Ajutoare: Stipendiaţi au fost: 88 inşi. Suma stipendiilor a fost de 12,251 56 cor. Peste 300 Cor au fost 6 stipendii; peste 200 au fost 27 stip., peste 100 au fost 24 de stipendii. Cel mai mare stipendiu a fost de 360 Cor. (fund. Bidian, Gojdu). Cel mai mic 34 Cor. (fund. Cutean).

FOIŢĂ.

Luminarea unei vieţi.

povestire originală a »Unirei,« de *I. Agârbicean.*

(Continuare). 4

Dimineaţa aveà de isprăvit cu nişte documente la universitate. Nedurmit şi slăbit ca de boală, abia urca treptele. Nici nu mai cerca să gândească, să-şi desluşască simţemintele, să caute un nex, o cauză, ci mergea aşa ca o maşină. Îi părea lui câteodată c'a fost un vis urât tot lucrul, că dânsul e Nicolae Ispravnic, care acum e doctor nou, că are de mers acasă, să înceapă o viaţă nouă. Dar aceasta erà aşa ca un văl uşor, mai fin ca din pânză de paingin, care treceà în grabă.

Pedelul îl chiemă la dânsul.

— Are domnul doctor o scrisoare, una recomandată.

Poate o epistolă deacasă, poate gratulări de-a cunoscuţilor. O ia, o pune în buzunar, şi merge de-şi isprăveşte lucrurile.

Abia acasă desfăcù epistola, când nu mai ştia ce să facă.

„Mult stimate Domnule" zicea titlul. De bunăseamă vre-un advocat din provincie are lipsă de un candidat, se gândia noul doctor. Dar scrisoarea nu arătà a fi de bărbat. Atunci o întoarse să vadă subscrierea.

Erà Leontina Murgu subscrisă. Ispravnic strânsă mult timp tare din ochi, apoi, cu faţa palidă începù să cetească:

Mult Stimate Domnule!

Am aflat din ziare că ai fost promovat zilele acestea doctor în drepturi. De aci îţi ştiu adresa. E o prostie, mai mult e obrăznicie că vin să-ţi scriu dumnitale o scrisoare. Dacă nu te vedeam aseară nici nu-ţi scriam. Ce gândeşti Dta, e grozav să am curajul să-ţi scriu. Dintre câţi oameni am cunoscut în viaţă, singur Dtale am voit să-ţi ascund adevărul, şi l-am şi ascuns. Ţi-am povestit minciuni. Dar dumniata ai crezut. O da, pentrucă aşa erà de mare dorinţa mea, în faţa dumnitale fiind, ca să fi dus o astfel de viaţă săracă dar cinstită, cum ţi-am spus'o, încât eu însa-mi mă îndulcioşam şi-mi venia să cred ceea ce zic. Ei bine, am mintit. Am mintit ca o nerusinată ce sunt. Cu cusătoria mea nu-i nimic adevărat. N'am fost cusătorească niciodată. Am fost o prăpăditâ. Atunci când cei doi bătrâni, rudeniile mele, n'au mai voit să ştie nimic de mine, am fost pierdută. Dar iată, eu te-am mintit. Te-am mintit pentrucă dintre toţi oamenii cari s'au apropiat de mine, singur Dta ai fost om. Ceialalţi au fost dobitoace. Da, te rog aşa de mult să nu râzi. Au fost cu mult mai dobitoace ca mine. Căci eu fiind frumoasă, un proprietar de otele m'a angajat în grabă. Erà un ger afară şi-o pustietate de îngheţai şi de frig şi de frică. Şi el a zis că-mi dă sălaş, îmi dă bani, îmi dă o odăiţă a mea, numai să servesc de ajutor altor femei în birt. Gândiam că-i un Dumnezeu omul acesta pentru mine. Când au început să vină dobitoacele, eu am alergat la stăpân, i-am cerut ajutor. El însă avù un zimbet de drac rău-rău şi-mi spuse c'am iscălit contractul. Am fugit afară, am alergat pe străzi, dar stăpânul m'a adus îndărăpt cu poliţia. Şi când am intrat în odaia mea, dobitocul erà acolo. Atunci am înnebunit. Da, te rog, o te rog aşa de mult să nu râzi! Acum nu-ţi mai mint. Am nebunit. Şi m'au dus în sanator. Dar spun că n'am stat trei săptămâni, şi m'am trezit iar în odaia mea. Eram blândă acum, stăpânul îmi spunea că-s tare frumoasă, şi are să-mi meargă bine. Eu n'am mai ştiut nimic. Soarele vieţii mele mi-l simţeam stâns. Sufletul meu erà sufletul unei moarte, iar trupul nici nu mi-l mai cunoşteam. Să nu crezi că mint. Dar eu de atunci n'am mai privit o singură dată în oglindă. Mi-am câştigat un dispreţ nemărginit faţă de bărbaţi. Da, Schoppenhauer a mai ţinut ceva scânteie de viaţă în mine, el care spunea că omu-i un dobitoc. Că patimile-s dobitoceşti, şi-s cauza nenorocirilor. Şi orice bărbat ce-am cunoscut s'a purtat aşa cu mine, ca şi când ar fi fost numai o brută. Ei bine, mi-am zis odată: brută este şi în mine, prăpădească-se deci dobitocul.

Dar sufletul meu stimate dle Ispravnic

Pâne au căpătat 182 inşi 10,000 table de ţipăi à 3 Klg.

La masa studenţilor, care cu finea anului au avut 22,904·5 Cor., au beneficiat 15 inşi, dintre cari 5 au primit gratuit, iar 10 cu preţul jumătate 4 Cor. lunar prânzul.

In *Internat* au fost 119 inşi primiţi.

Premii şi ajutoare de cărţi s'au distribuit cu finea anului în suma de 700 Cor. Totaşa a fost medicul şi medicina gratuită pentru toţi studenţii.

Colecţiunile gimnaziale: a). *Biblioteca profesorală* are: opuri: 7556 în volume 9503. b) *Biblioteca tinerimei*. In gimnaziul inferior fiecare clasă îşi are dulapul cu cărţile sale; clasele superioare inse au biblioteca în comun. Biblioteca şcolară are în total 2609 opuri în 2809 vol.

Muzeul de istoria naturală are: 27 obiecte de aranjament, 145 tabele zoologice. 4341 animale în spirt uscate, umplute etc. 178 tabele botanice. 4685 plante uscate, 375 tabele, modele figuri de lemn pentru mineralogie, 2978 minerale, 852 diferite obiecte, 10,135 melci şi scoici.

Muzeul de arheologie are 3047 numi. 118 cărţi şi obiecte de intuiţiune şi 536 diverse.

Didactru a fost pentru cei din I—IV cl. gim. 28 cor. iar pentru cei din V—VIII 40 Cor. taxa de înscriere pentru cei ce vin primadată la gimnaziul din Blaj 12 cor. pentru cei ce au fost şi anul trecut 6 cor.

Beiuş. Numărul profesorilor a fost 16.

Şcolari la finea anului: 379. După confesiune: au fost: 202 gr. cat. 43 gr. orient. 16 rom. cat. 13 ev. ref. 14 izr. aşadar 347 rom. 41 străini.

Starea soeială a părinţilor: agricultori: 105. industriesi 20. comercianţi 18. oficianţi 57. alţi inteligenţi 168, zileri 4, privatieri 14. Cazuri grave de morb au fost 14. De moarte. —

Progresul: Din toate studiile eminenţi 13, buni 46. suficienţi 239, nesuficenţi dintr'un studiu 36, din mai multe 53. La examen de maturitate au fost admişi: 42 (din 44). Eminenţi au fost 3, buni 9, suficienţi, 22. Dintr'un studiu au picat 7, din mai multe 1.

Ajutoare. Stipendiaţi au fost: 48. Stipendii de 400 cor. au fost 2 Peste 300 cor. au fost 3. Peste 200: 4. Peste 100 13 celelalte sub 100. Cel mai mare stipendiu a fost de 400 cor. (Gibba-Birta Arad) şi cel mai mic de 40 cor. (fundaţiunea Vulcan). Suma stipendiilor 5395 cor.

Afară de aceştia au beneficiat din fundaţiunea „Pavelianâ" câte 300 cor. cari inse se plătesc direcţiunei Internatului Pavelian pentru vipt şi uniforme respectivilor: 23.

Tot interniştii au beneficiat de jumătate taxa (150 cor.) 54 inşi.

Tot din fundaţiunea Pavel stipendiaţi cu 240 cor. au fost: 13, aşadar laolaltă 70 inşi stipendiaţi din frndaţiunea *Pavel*. Alţi 4 din fundaţiunile Darabanţiană, Moza, Henghe Ziman. In Internat au fost de toţi 134 inşi.

La masa studenţilor instituită de Demetriu Radu episcopul Orăzii au participat 15 inşi, 10 gr. cat. şi 5 gr. or.

Biblioteca gimnazială şi a tinerimei nu ştiu din câte opuri constă, deoarece nu e indicat. Nici despre numele de istoria naturală, de fizică, avheologie etc. nu se face nici o amintire.

Didactru au fost 36 Cor. iar taxa de înscriere 17 cor.

Din **Năsăud** neprimind nici un raport nu putem se estragem nici un dat.

Braşov. Profesori ordinari au fost: 12 şi 1 suplent, 4 de studii extraordinare laolaltă 17 profesori.

Scolari la finea anului: 354. După confesiune au fost 335 gr. or. 18 gr. cat. 1 izraelit aşadară 353 români, 1 maghiar.

Starea soeială a părinţilor: Agricultori 135, industriaşi 17. Comercianţi 34. Oficianţi 12 Altă inteligenţă 112, zileri 12, privatieri 32.

Din Ungaria au fost 343, din România 9, din Rusia 1 şi din Grecia 1.

Progresul: Din toate studiile eminenţi: 68, buni: 78, suficienţi: 128, nesuficienţi dintr'un studiu 36, din mai multe: 50. La examenul de maturitate au fost admişi: 47 (din 48). Eminenţi au fost: 6, buni 17, suficenţi 10. nesuficienţi dintr'un studiu 1, din mai multe 1.

Ajutoare: Stipendiaţi au fost 31. Peste 300 cor. au fost 2 stipendii, peste 200 cor. 1, peste 100 cor. 20. Cel mai mare stipendiu a fost de 360 coroane (Gojdu), cel mai mic 40 cor. (Iuga).

La masa studenţilor au fost primiţi cu prânzul gratuit 35 elevi (à 16 cor.) iar 10 elevi cu preţul jumătate (à 8 cor.) Averea totală a mesei studenţilor e de 42,000 cor.

Medicul a fost gratuit; pentru a se dă şi medicina gratuită corpul profesoral a înfiinţat un fond special.

Biblioteca centrală profesorală constă din 10,934 opuri în 11,560 vol. şi 5814 fascicole. Bibliotecile de clasă conţin 2085 vol. Fiecare clasă îşi are biblioteca ei.

Muzeul istorico-filologic constă din 178 obiecte, colecţiunea numismatică din 754 piese, muzeul de naturale din 8979, secţia mineralogică din 588 exemplare, iar table de părete au fost 238

Didactru pentru clasele inferioare e 24 cor. pe an, pentru clasele superioare 40. Taxa de primire este odată pentru totdeauna de 8 cor. Alte taxe sunt pentru fondul de penziune al profesorilor 10 cor. pentru gimnaziul superior, 6 pentru inferior apoi biblioteca, testimoniu 4 cor.

Dela **Brad** de asemenea nu am primit anuarul.

---

sufletul meu nu s'a mestecat în nici un păcat de al meu. E grezav că pot să-ţi scriu aşa, e grozav ca o femeie să spună astfel de lucruri! Dar te rog s'asculţi, pentrucă eu vreu să mă limpezesc înaintea Dtale, eu care te-am minţit, pe Dta, care ai fost singurul om adevărat ce-am întâlnit vre-odată.

Ah! greu mi-e să-ţi spun şi ultimul argument. Parecă se rupe ceva în mine, ceva ce mă junghie, ce mă face să plâng ca o nebună. Şi totuşi trebue să-ţi spun. Iată dar: Eu n'am umblat ca altele de seama mea dintr'un oraş într'altul, să cerc unde-mi merge mai bine. Unde-am apucat dintâi, acolo am rămas. Dta vezi că eu n'am umblat după câştig ... hm! îngheţ dle Ispravnic, şi vezi că tot îţi spun, — de m'ar fi stâns Dumnezeu de când am fost de-un ceas.

Ei bine, sufletul meu a rămas curat. O singură consimţire, o singură învoire la păcat, în sufletul meu n'a putut încolţi. Şi cum s'ar fi şi putut, când eu desprefuiam şi-mi erà greu — o aşa de greu — de tot ce-i dobitocesc în om? Pentru aceea sufletul meu se îngrozia în continuu de viaţa mea. Pentru aceea mă simţiam aşa de bine când puteam să ies afară, în aerul curat din pădurice. Toate tainele firii, vântul, murmurul surd al apelor, ciripitul nedesluşit de pasări, îmi păreau ca sunetul de nenumărate clopoţele de argint, curate, fine, dulci, ce s'aude din depărtări şi mă chiamă, îmi gâdilă sufletul trezindu-l spre o nouă viaţă. Atunci plângeam, cetiam de multeori aceeaşi scrisoare nepătată, decât poate de lacrimile ei, ale unei surori ce mi-a trimis'o mai bine de şase ani.

De aceea sufletul meu s'a cutremurat în toată fiinţa lui, când am început să-ţi povestesc aceea minciună, pe care-ai crezut-o viaţa mea. De aceea am înlemnit de spaimă când, suiţi în sara aceea cu ploaie în trăsură, m'ai întrebat unde să mâne birjarul. De aceea m'am scoborât la muzeu, şi de acolo am mai mers un ceas prin potopul de ploaie.

Acestea toate îmi le-au poruncit sufletul. Sufletul care erà curat — eu îl simt că-i aşa, mi-l simt câteodată ca pe o porumbiţă albă dar bolnavă ce abia mai poate bate din aripi — dar care nu avea putere să spună atunci adevărul pe faţă. Dar iată acuma are putere. Acuma când simte încă odată şi pentru cea din urmă oară toată nenorocirea unei vieţi, care a fost a Leontinei Murgu.

Trezirea aceasta puternică Dta mi-ai adus'o. Dta care te-ai apropiat de mine ca de-un om, fiind însuţi om adevărat. In sara aceea de pe urmă când ne-a apucat ploaia şti că ne-am plimbat mult pe sub verdeaţa bogată a arborilor. Şi şti că... ne-am pus să şedem pe un scaun. In după amiaza aceea am auzit multă vreme sunetul acela de clopoţele par'ca, în depărtări mari, chemându-mă într'acolo. Şi cum dta stai adâncit în gânduri, — simţeam că te gândeşti la mine că ce fel de fiinţă sunt, eu pe furiş priveam în restimpuri cum soarele ce sfinţea se jucă cu razele-i de foc în părul castaniu şi pe faţa Dtale. Şi privindu-te aşa de multeori am simţit deodată cum din sunetul clopoţelelor depărtate s'a închegat melodie lină, plină de undulare, care s'a apropiat în grabă, mi-a coborât la inimă şi mi-a învăluit'o pătrunzându-o de-o plăcere, de-o sete, de-o dulceaţă, ah! nici nu ştiu cum să-i zic. Atunci am văzut în Dta ceva mai mult decât un om adevărat, am văzut ceva dumnezeesc; şi acel ceva din Dta ţinea legată, atrăgea fericirea din inima mea. Dar atunci mi-a trăznit de-odată în minte trupul meu, viaţa mea, ticăloşia mea. Atunci am plâns. — Dta şti bine cum — şi o desnădejde neagră şi rece mi-se făcea ghem în inimă, întocmai cum s'ar îngheml un şerpe. Erà — poate să înebunesc atunci din nou, dar ceea ce mi s'a lăsat pe inimă atunci, m'a îngheţat curând şi m'a făcut nesimţitoare.

Ah, domnule Ispravnic, eu am avut curajul să-ţi spun ticăloşia mea, pentrucă am ştiut că eşti un om şi nu vei râde de mine. Dar ceea ce vreau să-ţi scriu acum e şi mai cumplit. Şi totuşi te rog, te rog din toată inima ce o mai am, să nu râzi nici acum de mine, şi să-mi cetesti până la sfârşit epistola asta. Numai e mult. Dar aş vrea să am mângăerea că mi-ai cetit-o până în capăt.

Dintre acestea trei gimnazii cel din *Beiuș* primește întregirea salarului profesoral dela stat, care în anul trecut a fost de 22,200 cor. Asemenea și *Brașovu* capătă întregirea salarului profesoral dela stat, care în anul trecut a fost de 16,400 cor.

Blajul nu a primit ajutorul, dar nici indicat nu este nicăiri, că profesorilor li-s'ar fi făcut pe altă cale un salar mai corăspunzător.

Școala reală din Brașov de 4 clase. Au funcționat 6 profesori, iar școlari 88, 84 gr.-or. 2 gr.-cat. și 2 izraeliți. Stipendiști au fost 12. Stipendiile variază între 100 și 50 cor.

Școala comercială din Brașov a avut 5 profesori ordinari și 9 extraordinari sau auxiliari la olaltă 14 profesori.

Școlari la finea anului 95 (din 101) gr.-or. 77, gr.-cat. 13, izraeliți 5.

Starea socială a părinților: agronomi 35, inteligenți 23, comercianți 11, industriești 7 alții 19. Din România au fost 12.

Progresul: Eminenți: 22, buni: 13, suficienți: 32, nesuficienți dintr'un studiu 4, din mai multe 24. Examenul de maturitate zice raportul, fiindcă cele mai multe din lucrările scripturistice s'au lucrat *cu influință externă* nu s'a ținut până la începutul lui Septemvrie.

Oare ce va mai fi și aceasta?

Ajutoare: Stipendii au avut 22 inși. Stipendiile variază între 360 și 75 cor.

La masa studenților au fost primiți 9 studenți. Bibliotecile și muzeele sunt comune cu ale gimnazului.

Didactrul e 60 cor. taxa de înscriere 8, iar alte taxe 6 afară de acestea 10 cor. pentru fondul de pensiune al profesorilor și 6 cor. pentru escursiuni etc. la olaltă 90 cor. Străinii plătesc tot dupiu.

(Va urmà).

Hârtii moderne.

— miserii confesionale —

Când cercetători pricepuți bat colbul de pe scrisori îngălbinite de vremuri, aproape totdeauna scot la iveală pilde de hărnicie și de învățătură, de abnegație și jertfire pentru neam și biserică.

În timpurile de acum năcazurile oamenilor s'au schimbat. Celea doue scrisori, pe cari le publicăm mai jos în copii autentice, dau o dovadă tristă de aceea, că azi preoții nostri, nu cearcă mărirea lui Dumnezeu și a neamului, ci sub sigil oficios se dimit la nește invective, cari desbracă pe ori cine ar fi acela, de ori ce vrednicie, și pun în plină lumină până la ce punct detestabil am ajuns noi în raporturile confesionale.

E vorbă aci, că preotul nostru din Vajdasântioana ar fi supus la repartiție și pe câțiva credincioși neuniți. Preotul acelora din Gernesig reclamă în chipul următor:

Nr. 39—1907 par. Copie

Frate Părinte!

Prin aceasta ești recercat a răspunde în 3 zile, că pe ce bază de drept ai supus la repartiția bisericei gr.-cat. din Sântioana și pe poporenii mei gr.-or. locuitori pe hotarul Sântioanei? Nu cumva în capul Dtale ai avut halucinații atunci, când ai compus lista de repartiție bisericească și a-i confundat pe cei greco-orientali cu cei greco-catolici? De altcum îți spun oficios, că dacă în mod colegial nu-ți vei cere scuzele pentru acest fapt, eu am să te părăsc la judecătoria bisericească și civilă și atunci urmările pentru Dta vor fi foarte triste.

Nu e chemarea unui preot român și părinte sufletesc în timpul de grea încercare de astăzi să umblăm să facem ură în turma credincioșilor nostri, ci mai bine a-i uni în cuget și în simțiri.

Gernesig, la 30 Iulie 1907.

Of. par. gr.-or. al Gernesigului.

(L. S.)

Pavel Suciu, m. p.
preot g.-or.

38—1907 körjegyzői hivatalnak Copie

Vajdaszentiványy.

Hajdu János, Blozs Gergely, Diciu György, Pásztor Mihály és özv. Pásztor Florica a körtefáji templomhoz tartozó gör. kel. vallású hiveim azon panaszt terjesztették hozzám hogy ök a vajdaszentiványi gör.-kath. templom épitési kivonat terhe alá lettek téve és azért már nálunk az előljáróság foglalást végzett. Kérem a fennevezett egyének bántatlanul hagyni, mivel ezek gör. keletiek lévén nem tartoznak a gör.-kath. egyháznak semmi nemü terheit viselni. Eddig elé nem létezik olyan törvény, a mely egy község külömböző felekezeti hiveit kényszeritené hogy bármely felekezet terheit közösen viseljék.

Csodálkozom, hogy *az ostoba* vaidaszentiványi gör.-kath. lelkész, miért nem vette a gör. katholikus templom épitési kivonat alá az ev. ref. egyház hiveit is; mivel azok is a vajdaszentiványon, vagy határán laknak? Kérem ezen ügyben jegyzői hivatal mielötti válaszát, hogy esetleg a további lépéseket is megtehesem ezért a dologért.

Gerneszeg 1907 julius 30-án.

Suciu Pál s. k.
gör. kel. lelkész.

Cetitorul nepreocupat judece de care parte e spiritul dragostei și a frăției — noi numai adaugem nimic. —

Uite dnule Ispravnic, eu care mă știi cine-s acum, am avut din sara aceea, și am și acum cutezanță să te iubesc pe Dumniata. Ah, iartă-mă, dle doctor că-ți spun. Da. Din sara aceea în nebunia mea mi-a venit convingerea hotărâtă, că dumniata ești un sfânt care-ai venit din cer să mă mântuești pe mine. In celea șepte săptămâni și doue zile cât nu te-am văzut eră să mor. Căci simțeam că dela Dta îmi va veni luminarea vieții mele, Dta nu-ți poți închipui cât m-am făcut eu de fericită și de nenorocită tot odată, gândind la Dta. Imi părea uneori cum așteptam în pădurice doar te mai văd, că-s născută din nou, că-s o copilă tinără și nevinovată, că-s o floare albă-albă și mirositoare. Dar când se întunecă și nu mai veniai, mă simțeam mai puțin decât un paiu putred ce să împrăștie în drum. Șeful mă sfădea că unde tot umblu, și când află că eu fac plimbări, nu m'a mai lăsat nicăirea. Și nu știam de te-ai dus ori nu acasă. Când am cetit mai zilele trecute că ai luat doctoratul, am început să sperez iarăși. Ah! și cât ar fi fost de bine să nu mă fi văzut asară. Poate că aveam fericirea să mă plimbu cu dta încă odată ori de doue ori. Și totuși iar mă întorc: mai bine c'ai aflat unde-s. Mai bine că ți-am spus adevărul. Căci dacă te minteam mai mult pe Dta, odată mustrările de conștiință ar fi trebuit să mă ucidă.

Când judec încă nu mi-am perdut mintea de tot, să cred vre-odată serios că Dta ai putea să te legi de o ființă ca mine. Știu că lumea ne ține de moarte, și moarte suntem. Mai rău decât moarte. Știu că nime nu-i așa de slab la minte, ca să între în disprețul lumii pentru cineva, pe care l'a copleșit deja acest dispreț. Cu un cuvânt nădejde serioasă n'am putut să am și n'am avut. Dar vezi eu aveam lipsă de un chip la care să mă închin, o statuă să fie a mea, dacă n'am fost vrednică de o viață. Ci dupăce Dta mă știi, — nici închipuirea mea nu se mai poate apropia de chipul Dtale. Nici închipuirea.

Eră — în gând cel puțin — aproape să mi-se lumineze viața. Dar, nu, nu! Cu asară totul s'a isprăvit. Se vede că unii oameni așa-s ursiți. Și totuși mai nefndurată ca ursita e judecata lumii.

Această judecată a lumii mi-a pus în frunte pecetea neagră a morții pe care-i scris: nemernică! Cuvântul acesta trebue să-l vezi și dumniata, ori cât ai fi de bun pentrucă ești om. Eu, că-s o nenorocită și încă aș vedeà pecetea ceea neagră și aș cetì cuvântul dacă ar fi în fruntea alteia.

Așa dar eu nu mai am nimic. Te rog să-mi ierți falsitatea și prostia și nebunia mea. Te rog să nu te simți vătămat nici într'un simțământ de-a Dtale, pentru câte grozăvenii ți-am spus. Și acum când termin pentru totdeauna, o îngădue, o fi așa de bun și iartă-mă să-ți zic așa cum îți joacă numele pe buzele mele: Niculiță. *Leontina Murgu.*

(Va urma).

CONVOCARE.

Adunarea cercuală ordinară a despărțământului Blaj al „Asociațiunii pentru literatura română și cultura poporului român“, se convoacă pe ziua de 1 Sep. n. 1907. în *Lunca* la orele 11 a. m. cu următorul.

Program:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul comitetului.
3. Alegerea alor doaue comisiuni: pentru censurarea raportului și înscrierea de membri noi.
4. Disertație de *Dr. Ambrosiu Chețian.*
5. Raportul comisiunilor.
6. Algerea noului comitet pe 3 ani.
7. Statorirea locului, unde se va ține viitoarea adunare generală.
8. Alegerea alor doi delegați la adunarea generală dela Bistrița.
9. Propuneri.
10. Alegerea comsiiunei de verificare.
11. Închiderea adunării.

La aceasta adunare, care se va ține în localul biserici gr.-cat. se învită toți membrii Asociațiunii și toți ceice doresc progresul poporului român.

Spre orientare însămnăm aci, că de acest despărțământ se țin următoarele comune:

Din cercul pretorial al Blajului: Mihalț, Obregea, Bucerdea-grânoasă, Cinsteiu-român, Crăciunel, Blaj, Ciufud, Tiur, Veza, Mănărade,

Lupu, Spătac, Cenade, Cergăul-mic, Cergăul-mare, Beşinău, Ohaba, Colibi, Tău, Roşia-de-săcaş, Ţapu, Şoroştin, Broşteni.

Din cercul pretorial al Aiudului: Peţălca, Căpud, Mişcreac, Ocnişoara, Uifălău, Tâmpăhaza, Sâncraiu.

Din cercul pretorial al Hususăului: Petrisat, Iclod, Sâncel, Pănade, Spini, Bia, Valea-sasului, Sân-Miclăuş, Şona, Bălcaciu, Jidvei, Cheslăr, Tăuni, Micăsasa, Lunca, Lodroman, Hususău, Glogoveţ.

Şi provisor şi *Despărţământul Uioara, Blaj*, din şedinţa comitetului ţinută la 14 August 1907.

Ioan F. Negruţiu, director. **Alexandru Ciura**, secretar.

MAI NOU.

Foile de dincolo vestesc că în România s'a decretat amnestie pentru cei implicaţi în răscoalele ţărăneşti fie condamnaţi, ori numai în arest preventiv. Cei condamnaţi pentru omoruri n'au fost amnestiaţi. Bucuria ţăranilor închişi eră de nedescris.

Concurs pentru ajutoare.

Prin aceasta să publică concurs până la 15 Septemvrie n. 1906, pentru mai multe stipendii din suma de 500 cor. din fondul „Reuniunei femeilor române gr. cat. din Blaj".

Elevele dela şcoala de fete, elementară şi civilă din loc, cari doresc a obţinea vreunul din ajutoare, să trimită suplica lor pe adresa Comitetului, alăturând la aceea *testimoniul şcolastic şi cartea de botez.*

Blaj din şedinţa comitetului ţinută în 17 August 1907.

Elena Nestor, prezidentă. **Octavian Prie**, secretar.

Noutăţi.

Ziua Măjestăţii Sale anul acesta a fost sărbătorită cu mai mare ceremonie ca altă dată, fiind aci pe atunci reg. 31 care întreg a luat parte la serviciul divin, pontificat de I. P. S. Mitropolit Victor. Sub decursul liturgiei muzica regimentului împreună cu corul au cântat imnul poporal. La 1 oară a fost masă mare la Curtea mitropolitană, Escelenţa Sa închinând pentru Majestatea Sa.

Din dieceza de Gherla. Aflăm din „Revista Bistriţei" că Veneratul Conzistor de Gherla face cunoscut clerului, că un speculant evreu, numit Kohn Elek, din Gherla, vinde icoane şi ornate bisericeşti cu recomandaţie falză, că ar fi fabricate de călugării dela Nicula, sau că se vând în favorul acelei mănăstiri. Se fac atenţi preoţii să fereasscă pe credincioşi de astfel de înşelători. Adaugem din a noastră parte, că până când ornate sacre se pot comandă dela Atelierul de ornate din Blaj şi până când profesorii Smigelschi Octavian şi Fl. C. Domşa, pregătesc ori ce fel de icoane, cu preţuri foarte convenabile, e o risipă a mai dă banii la străini.

Hymen. *George Rădocea* şi *Silvia Drăgan* anunţă actul cununiei lor, ce se va celebră Miercuri în 15/28 August 1907 la 4 oare d. a. în Şomcuta-mare.

— *Dr. Romul Boilă*, advocat în Diciosân-mărtin, şi *Livia Pop*, fica fostului vicar al Năsăudului Dr. I. Pop, fidanţaţi.

Misiuni poporale. În parohia Caşva s'au ţinut misiuni poporale religioase, sub conducerea M. On. Ştefan Roşian, director spiritual la Seminariul teologic din Blaj.

Adunarea despărţământului „Cluj" al „Asociaţiunei" s'a ţinut estan în Desmir, la 18 August n. Părintele Aurel Poruţiu, paroh şi vice-protopop onorar şi-a câştigat merite noue cu primirea frumoasă ce a făcut adunării, dimpreună cu tot poporul său. Adunarea, ţinută sub ceriul liber, lângă şcoală, a fost prezidată de dl T. Ciortea, paroh gr.-or. în Cojocna, vice-preşedintele comitetului. Preşedintele, Dr. Amos Frâncu, îşi dăduse abzicerea în premergătoarea şedinţă a comitetului. Comisiunea esmisă pentru censurarea raportului, în persoanele dlor: I. Hăţieganu, protopop, Checiches, preot gr.-or. Apahida, M. Hodârnău, preot în Pata, a lăudat cum se cuvine activitatea de $2^1/_2$ ani a comitetului şi a propus a-i-se exprimă mulţumită. S'a primit unanim. Delegaţi la adunarea din Bistriţă, la propunerea dlui Dr. Poruţiu, s'au aclamat dnii: V. Ranta-Buticescu şi Dr. Şt. Morariu. Pentru candidarea noului comitet s'a esmis o comisie de 3, cei trei protopopi, ce erau de faţă, Hăţieganu, Roşescu şi Dr. Dăianu. Referentul comisiunei acesteia, Dr. Dăianu, a propus, şi adunarea a aclamat pe următorii: Preşedinte: T. Ceortea; Secretar: Eugen P. Păcurariu; Cassar: Ant. Mandeal; Controlor: Leontin Puşcariu. Membrii în comitet: Ioan Hăţieganu, protopop în Cojocna, Vasile Ranta-Buticescu, Dr. Victor Poruţiu, Aurel Pop, preot în Juc. — S'au introdus deci în comitet fruntaşi şi de pe la sate, dată fiind acolo menirea Asociaţiunei. Şi toate hotărârile s'au luat unanim, fără nici o votizare; au fost deci fals şi tendenţios informate foile ungureşti. — Din prilejul acesta o frumoasă expoziţie de lucrări ţerăneşti s'a aranjat în sala şcoalei din Desmir. Frumos s'au produs şi coriştii ţerani, cari au cântat şi dansat jocuri naţionale, sub conducerea învăţătorului Corpădeanu. Prelegeri, ca de *obiceiu*, nu s'au ţinut. Părintele A. Poruţiu se anunţase cu una, dar a resignat. A vorbit în loc V. Podoabă, despre crişme, în ton nepotrivit. În schimb au fost foarte frumoase chipurile proiectate cu schiopticonul de profesorul Aur. Ciortea din Braşov, şi explicate pe scurt de S. Nemeş. A fost o călătorie pe Dunăre, din Budapesta până la Constanţa, cu tot ce are Dunărea însemnat şi frumos; apoi o excursie prin Oltenia, pe la mănăstiri, oraşe, sate, Curtea de Argeş, etc. Poporul a rămas încântat. Cum eră ziua naşterii Maiestăţii Sale a fost arătat şi Chipul Monarhului între aclamaţiuni; asemenea şi scene dela vizita Maiestăţii Sale la curtea română. — Astfel a decurs adunarea din Desmir. Laudă celor ce se cuvine!! *Cronicar.*

Convocare. Inteligenţa şi poporul român din Mediaş şi jur să învită cu toată onoarea a participa la adunarea generală a despărţământului XXIX (Mediaş) al Asociaţiunii română pentru cultura poporului român, care în acest an să va ţinea în Mediaş la 8 Sept. 1907 la 3 oare d. am. în şcoala gr. cat. Mediaş 29 Iulie 1907. *Ioan Moldovan* direct. desp. *Dr. Ivan* secretar.

Bârsan la Blaj. Casina română din Blaj va aranja la 31 crt. 1 şi 2 Sept. n. 3 reprezentaţiuni teatrale, cu binevoitorul concurs al artistului Zaharie Bârsan. Se va preda Sâmbătă în 31 Aug. n. Un prietin, dramă, Cântecul cocoşului în câte un act. Duminecă la 1 Sept. Ce păcat! Câinele şi pisica şi Nervosul, comedii în un act, iar Luni în 2 Sept. Fraţii, dramă, Monoloage şi Sacrificiul. Avem deplină nădejde, că toţi românii de de bine din Blaj şi împrejurime se vor grăbi să asiste la aceste reprezentaţiuni cari la sigur vor fi momente artistice neuitate. Studiile ce dl Bârsan a făcut anul trecut în Italia, îndreptăţesc aşteptările noastre.

Manevre Joi des de dimineaţă, reg. 31 a părăsit Blajul, pe un timp foarte neplăcut, mergând la Şeica-mare. Tot în aceiaş zi după prânz, a sosit reg. 62, iar Vineri după prânz reg. 63.

Petreceri. Tinerimea română din Zlatna învită la *producţiunea teatrală*, ce o va aranjà Miercuri în 28/15 August în favorul gimnaziului din Brad.

— Inteligenţa română din Miheşul-de-câmpie şi jur învită la *petrecerea de vară*, ce va aveà loc în edificiul şcoalei române din Miheşul-de-câmpie la 28 August n. 1907. Venitul curat se va dà bisericilor române din loc.

— Curatorimea parohiei gr.-cat. de Boghiş şi tinerimea română din loc şi jur învită la *sfinţire de biserică* împreunată cu *concert* urmat de dans, ce se va ţineà în Boghiş la 28 August n. a. c.

— Inteligenţa română din Bethlen-szt.-miklós şi jur şi curatoratul bisericei gr.-cat. din loc învită la *petrecerea de vară*, ce o va aranjà la 28 August s. n. în curtea fondului Vancean din loc. Venitul curat este destinat pentru biserica din loc.

Convocare. Despărţământul „Solnoc-Dobâca" al „Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român îşi va ţineà *adunarea generală* în Dej la 28 August n. 1907. Cu aceestă ocaziune se aranjază în favorul despărţământului cu concursul dlui Zaharie Bârsan, al corului dlor teologi din Gherla şi a tinerimei române din Dej şi jur *concert* şi *teatru* după cari va urmà *petrecere cu joc.*

Necrolog. † *Virginia A. Pop n. Pop* din Cluj, a repausat Sâmbătă la 17 Aug. n. a. c. după lungi şi grele suferinţe, împărtăşită fiind cu Sf. Taine, în anul al 34 al vieţii şi al 12-lea al fericitei sale căsătorii.

Odihneascâ în pace!

Posta Redacţiunii.

T. O. Comitetul nostru de redacţie a fost pentru nepublicarea scrisorii Dtale.

I. D. Mulţumitele publice sunt celea mai neplăcute fiecărei foi şi cetitori, de aceea, cercăm să le dăm cât se poate mai scurte.

Cărpinişanul. Va urmà!

IN BLAJ

se primesc 2—3 fetiţe de şcoală în cost şi cuartir cu 10 florenі lunar la Dnul Beniamin Filip, sub grija Dşoarelor ANNA şi HELENA Filip fiind aici se pot deprinde în limba germână şi magiară, pot învăţa croitul şi cusutul de haine femeieşti şi albituri, brodării şi alte lucruri de mână. Deslusire detaliată dă BENIAMIN FILIP, comerciant în Blaj. (32) 1—2

Partea literară.

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare). 7

Lipsa de ocupaţiune a atâtor puteri harnice de lucru, avù de urmare o scădere rapidă a plăţilor.- Lucrul bărbatului acum numai acoperia trebuinţele familiei. Femeia urmà bărbatului în fabrică, şi copiii, cari şi aşa erau neîngrijiţi acasă, încă să părea a fi mai bine îngrijiţi aci. In fabrică, unde erau împărţite lucrurile, şi lucrul peste tot erà mai mult mehauic, aflară ocupaţiune femeile şi copiii, şi-i aplicau cu predilecţiune, fiindcă erau mai ieftini. Astfel lucra acum familia întreagă în fabrică.

Femeia înstrăinată chemărei de soţie şi mamă, erà peste zi legată de maşină. Copiii slăbirà în atelierele înădusitoare, prăvoase a fabricei, din lipsa de mişcare şi aer proaspet. Locuinţa sta părăsită, şi dacă să rentoarceà acolo familia după munca cea grea, nu o putù desdăuna prin starea tristă în carea erà pentru golul nemângăietor al vieţei. Şi aşa bărbatul preferi de multe ori, a benchetui puţina agoniseală în birt cu alţi soţi, lăsând soţia şi copii în ştirea Domnului.

Şi zilele rele să întorc iarăşi. După stagnări mai îndelungate în lucru urmează iarăşi activitate şi sprintenie mai mare pe toate terenele, încep a lucra cu puteri îndoite, până ce mai are singuraticul speranţa, a-şi desface productele

In lupta de emulare industrială nu să pun continuu numai milioane în joc, ci şi existinţa la mii şi mii de braţe silitoare.

Muncitorul de azi e liber. El n'are să deie samă nimănui ce face, el poate merge, unde vrea, rămânea unde voieşte, prin dreptul de alegere, i-sa încuviinţat participare la legislaţiune. Dar el trebuie să trăiască, şi spre a putea trăi, e silit între împrejurările de azi, a-şi vinde puterea sa de lucru, pentru orice preţ. El trebue să lucreze de dimineaţa până sara pentru o plată puţină, până ce nu-l părăseşte puterea fizică, şi totdeauna cu frica în spate, că în un moment de neatenţiune poate deveni neom. El trebue să-şi subsape sănătatea în fabricele nesănătoase, prin atingerea deasă cu substanţe veninoase şi să vândă fabricantului pe lângă puterea sa şi a soţiei şi a copilaşilor jertfindu-şi astfel fericirea familiară.

Şi trebuie să vază, cum îşi câştigă în scurt timp proprietarii fabricei, cari îl privesc de multe ori cu dispreţ, averi colosale, şi cum fac să dispară în buzunarele lor mii nenumărate, directorii societăţilor pe acţii, cari cearcă a-i micşora cât să poate plata sa.

Stările acestea de dependinţă dejositoare în mijlocul culturei înalte trebue să producă nemulţumire, ură şi animositate în clasa muncitorilor. Poporul simte greutatea, care-l apasă, nedreptatea ce i-să face, şi pretinde tot mai cu zor drepturile sale, şi în afară ţinută în frâu prin legi escepţionale să lăţise mişcarea lucrătorilor, provocată înainte de asta cu 40 de ani prin Ferdinand Lasalle câştigând teren tot mai mare. Ca rodul nefericitei politice manchesteriane vedem rădicându-şi capul năluca înfricosată a chestiunei sociale. Tot aşa înspăimântătoare ca în Roma prin contrastul cel mare între avuţi şi săraci. scutură prin fierberea cumplită dintre straturile de jos ale poporului la temeliile statelor şi ne umple de îngrijire cu privire la viitor să nu aflăm oare în curund mijloace şi căi, spre a o stavili. Ne va succede oare aceasta? Va putea fi dezlegată chestiunea socială?

Să tragem nădejde. Presemnele sunt pro. Muncitorii au câştigat un aliat puternic, statul. Şi dacă cineva e în stare a ajuta, atunci acesta sigur e în stare.

Deja cu zeci de ani înainte au vestit bărbaţi prudenţi, că muncitorul cade pradă capitalismului. Statul trebue să se întrepună şi să apere dreptul celui mai slab, aceasta o pretinde umanitatea, aceasta o pretinde interesul propriu, deoarece pe bunăstarea tuturor membrilor săi e bazată durata statului Dar regimurile au fost întru început foarte rezervate, nu prea băgau în samă astfel de admonieri. Ele să uitau numai la ploaia de aur, ce o aducea industrialismul singuraticelor ţări, şi nu vedeau mizeria, ce o aduse asupra muncitorilor.

Germaniei îi fu rezervat, a arăta celorlalte naţiuni şi în privinţa socială, calea. Principele Bismarck care forostuise imperiul german cu sânge şi foc, află mijloacele prin cari putut fi asigurât în subzistinţa sa, ceea ce a zidit el. Al lui e meritul, a fi adus primele legi în materia atât de grea a chestiunei muncitorilor.

Cuvintele ce le adresase împăratul Wilhelm în mesajul dela 17 Novemvrie 1881 către reprezentanţii poporului german, au provenit şi au străbătut la inimă. Ele adeveriră, că monarhul îşi păstrase o inimă compătimitoare faţă de lipsurile şi suferinţele poporului său, ele însemnară şi un punct de schimbare în desvoltarea vieţei statului.

Cel mai înalt factor admise, că lucrătoriul singur nu să poate apăra. Statul e acela, carele are să vină în ajutorul celui slab, să-i uşureze condiţiunile de traiu şi să trezască iarăş în popor conştiinţa, că fiecare, care şi-a pus puterile în serviciul naţiunei, prin aceasta şi-a câştigat totodată un drept la ajutor în vreme de morb, nefericiri şi la bătrâneţe.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

„Predicele lui Petru Maior". — Un cuvânt la adevăr!

Iubitorul de muncă, harnicul şi neobositul plugar în înţelenitul agru al literaturei noastre bisericeşti, dl Dr. Băianu, paroh şi protopop al Clujului, a edat între altele şi predicele lui Petru Maior.

Când am aflat primă dată despre apariţia lor în noua ediţie nu mult m-am interesat de ele şi nici din curiositate nu mi-am propus a le procura. Mi-am zis în mine: vor fi nişte predici vechi, scrise într'o limbă greoaie şi plină de termini şi cuvinte străine şi astfel ceva frumuseţa nu poate fi în ele. Totuşi având ceva afaceri în Cluj mi-am cumpărat şi predicele susnumite.

Erà tocmai înaintea postului mare. Şi curios fiind despre conţinutul lor am citit predica de pe prima duminecă a postului şi aceasta mi-a fost destul ca să me conving despre judecata nedreaptă ce mi-am făcut-o mai înainte despre ele. Şi în aceasta convingere m-au întărit şi celealalte predici de cari eu nu mă pot despărţi, astfel că de atunci aceste predici îmi sunt manualul predilect din care eu mă prepar pe dumineci şi sărbători. Adevărurile eventual temele acestor predici sunt desvoltate şi lucrate cu atâta aparat ştienţific, întărite cu exemple din s. scriptură şi natură cari au atâta putere convingătoare şi sunt atât de potrivit aplicate încât în faţa lor întunerecul necredinţei se stinge pe cum se stinge fumul, iar inimile tari ca piatra se moaie ca şi ceara în faţa focului. O curgere de idei atât de fluentă, o logică atât de sănătoasă, o compoziţie atât de artistică fac ca aceste predici să fie cu drag cetite şi cu încordare ascultate. Fac că ele să fie adevărate tunuri dinaintea cărora trebue să se prefacă în bucăţi şi cele mai puternice ziduri cu cari sunt împrejmuite inimile de păcate.

La o altă ediţie ar trebui însă reformate unele din espresiunile nepotrivite azi. Dar ca aceasta dorinţă să se poată realiza e de lipsă ca veneratul cler se îmbrăţişeze cu căldură acest op, să-l aboneze căci prin aceasta nu numai încurajază pe acest mecenate a lucra şi mai departe spre îmbogăţirea literaturei noastre bisericeşti ci îşi câştigă un op de o valoare nepreţuită.

Ocna Dejului la 15 Aug. 1907.

Prectul Ma ga.

Mariu Theodorian: **Dreptul canonic oriental cu adnotaţiuni şi comentarii**, Bucureşti 1905—7 trei volume, preţul 10.50 cor. Sub acest titlu dl advocat Theodorian, constatând la diferite ocaziuni necunoştinţa canoanelor bisericeşti, chiar din partea celor chemaţi, a retipărit canoanele din Pidalionul, tradus de Mitropolitul Veniamin Costake şi le-a însoţit cu număroase esplicări şi comentării scoase din celea mai bune isvoare şi publicaţiuni ale bisericei orientale şi apusene. Vol. I. are o lungă întroducere în studiul dreptului canonic, unde se înşiră şi note biografice asupra celor mai însemnaţi canonişti: Graţian, Zonara, Balsamon ş. a. Afară de aceasta notiţe istorice precedează canoanele singuraticelor sinoade. Din partea noastră recomandăm mult procurarea acestei preţioase publicaţiuni, ca una, care poate fi de bun folos preoţimei noastre. Se poate procura dela Librăria seminarială (vol. I 3.50. II 3.— III 4.—)

„Sămănătorul", revistă literară. Anul VI. Nr. 32. cu următorul sumar: Zamfir C. Arbure, Studenţii şi poporul (V). — Adriana Gheorghiu Buzoianu, In memoriam (poezie). — C. Sandu-Aldea, La goană (schiţă). — St. O. Iosif O viaţă (poezie). — G. M. Murgoci, O călătorie prin stepa rusească. (6 Împădurirea. Movilele şi Babele stepei). — Sc. şi G. M. M. Cronică. Cărţi şi reviste.

„**Păstorul sufletesc**“, periodic de predici. An. II. Nr. 8. cu următorul sumar: Sp. Mandescu seminarist, Sărbătoarea S. Proroc Ilie. — Ioan Budișan preot, Dumineca VI după Rusalii. — Dionisiu Bran protop. Dumineca VII. după Rusalii. — Avram Dragoș preot, Dumineca VIII. după Rusalii. — Ioan Turdean preot, Sărbătoarea schimbării la față a Domnului nostru Isus Hristos. — A. Coste preot, Dumineca IX. după SS. Rusalii. — Vasile Pop preot, Serbătoarea Adormirii Preacuratei Vergure Maria. — Grațian Flonta preot, Predică la morți despre adevărul vieții viitoare, potrivită la ori și ce ocaziune. — Partea II. Emiliu V. Degan preot, Să ne perfecționăm. — (de Sequr), După-ce murim noi, totul e mort. — Vasiliu Pop, preot, Ateism. — Cronica. Greșeli de tipar în nrul VII al „Păst. Suf.“

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

p. redacție respons.: **Augustin Gruiția.**

☛ **A apărut:**

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

Nr. 5376—1907. (31) 2—3

Concurs la stipendii.

Prin aceasta publicăm concurs *până în 15 Septemvrie n. 1907 inclusive* pentru următoarele stipendii:

I. *Din fundațiunea „Alesandru Șt. Șuluțiu.“*

1. *Un (1)* stipendiu de 800 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Ioan Maior stud. jur. în Budapesta, — destinat pentru tineri, cari studiază drepturile sau medicina la universitatea din Budapesta sau la vre-o universitate din străinătate.

2. *Trei (3)* stipendii de câte 400 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de către Augustin Rat, Traian Pop și Ioan Bian toți trei rigorozanți iuriști în Cluj, — destinate pentru tineri, cari studiază științele iuridice la universitatea regească din Cluj.

3. *Doue (2)* stipendii de câte 200 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de către Traian Denghel și Ioan Colbazi, — destinate pentru studenți gimnaziști în clasele superioare.

Studenții înscriși ca ordinari la școalele de mai sus, cari doresc a obține unul din stipendiile acestea au să dovedească:

a) că sunt români gr.-cat. mizeri născuți în Transilvania.

b) că pe lângă purtare morală bună au din studii calculi de eminență.

c) Dintre concurenți vor fi preferiți aceia, cari vor dovedi, că sunt consângeni cu fundatorul.

II. *Din fundațiunea „Dănuț“.*

Trei (3) stipendii de câte 600 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de către Aureliu Hetco rigorozant iur. în Cluj, Victor Marcu stud. iur. în Budapesta și Andreiu Buteau gimn. cl. I. în Oradea-mare. — La aceste stipendii pot concurge studenți români gr.-cat. dela orice școale. sunt însă preferiți consângenii fundatorului, și numai în lipsa acestora se vor conferi altora.

III. *Din fundațiunea „Lazar Baldi.“*

Un (1) stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Vasilie Câmpean gimn. cl. VIII în Blaj, — destinat pentru studenți români gr.-cat. gimnaziști din comitatul Clujului și pentru consângeni de ai fundatorului, fie ei și din alte comitate.

IV. *Din fundațiunea Ioan P. Bota.*

Un (1) stipendiu de 120 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Nicolae Dănilă gimn. cl. VIII în Blaj, — destinat pentru studenții în școalele medii sau în școalele reale superioare, de origine din Șard (comit. Albei inferioare), sau rudenii cu fundatorul.

V. *Din fundaț. Vancea „Cassa-arhidiecezană.*

1. *Un (1)* stipendiu de 300 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Irina Nistor elevă în cl. IV civilă din Blaj, — destinat pentru fetițe gr. cat. române, cari studiază la școala română gr. cat. de fetițe din Blaj, sau după-ce au studiat aici cel puțin doi ani, pot fi și la institute gr. cat. ori rom. cat. dintr'alt loc.

Sunt preferiți consângenii fundatorului.

2. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Valeria Pop elevă în cursul complementar al școalei civile de fete a Asociațiunii din Sibiiu, — legat de aceleaș condițiuni ca și cel de sub punctul precedent.

3. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Alesandru Pop gimnazist în cl. VIII în Blaj, destinat pentru studenți la gimnaziul din Blaj.

Cei-ce doresc a obține stipendiul acesta sunt obligați a intra în Internatul Vancean de băieți și să plătească taxa de întreținere pre cât nu se acopere din stipendiu.

Consângenii fundatorului au preferință,

4. *Patru (4)* stipendii de câte 120 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de către Grațian Capătă, Alimpiu Mateica, Andriu Grecu și Toma Cociș preparanzi în cursul IV în Blaj, — destinate pentru candidați de învățători în Arhidieceza noastră, cari vor asculta cursul preparandial la preparandia arhidiecezană din Blaj, și eventualminte la altă preparandie română greco catolică.

VI. *Din fundaț. „Andreiu P. Liviu“*

Un (1) stipendiu de 180 cor. destinat în locul prim pentru studenți români gr.-cat. dela orice școală, sau meseriași, consângeni de ai fundatorului, — și-l pot folosi și fete.

VII. *Din fundațiunea „Alesandru Micu“.*

Doue (2) stipendii de câte 190 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de către Ovidiu Micu stud. jur. în Budapesta, și Aurel Stanciu stud. comerc. în Lipova, — destinate pentru elevi sau eleve ai școalelor medii, comerciale sau ale școalelor superioare de fete.

Consângenii au preferință.

VIII. *Din fundaț. „Timoteiu Cipariu“.*

1. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Ioniță Brad gimn. cl. VIII în Blaj și

2. *Doue (2)* stipendii de câte 100 cor., folosite în anul școl. 1906/7 de către Longin Corcheș și Petru Man ambii gimnaziști cl. VIII. în Blaj.

Stipendiile acestea din fundațiunea Timoteiu Cipariu sunt destinate pentru studenți români gr.-cat. la gimnaziul arhiepiscopesc din Blaj.

IX. *Din Fundaț. „Alesandru Filip“.*

Doue (2) stipendii de câte 200 cor., folosite în anul școl. 1906/7 de către Alesandru Fugătă stud. gimn. în Brașov și Alesandru Tufan stud. gimn. în Sibiiu. Aceste stipendii sunt destinate pentru studenți români gr.-cat. gimnaziști, elevi ai școalei comerciale, reale, industriale ori militare.

Consângenii au preferință.

X. *Din fundaț „Vasiliu Rațiu.“*

Doue (2) stipendii de câte 200 cor. dintre cari unul în anul școl. 1906/7 a fost folosit de către Iuliu Covrig gimn. cl. VII. în Sibiiu, iar al doilea s'a înființat de nou, — destinate pentru studenți români gr.-cat. dela școalele medii din Blaj în clasele superioare. Consângenii au preferință. Se pot conferi și fetițelor din școala civilă gr.-cat. din Blaj.

XI. *Din fundațiunea „Alutan.“*

1. *Doue (2)* stipendii de câte 120 cor. folosite în an. școl. 1906/7 de către Ioan Cheresteș stud. iur. în Cluj, și Tit Liviu Cernea stud. gimn. în Făgăraș, și

2. *Un (1)* stipendiu de 80 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de către Petru Cheresteș stud. gimn. cl. VIII în Năsăud.

Stipendiile din fundațiunea Alutan se conferesc tinerilor români gr.-cat. studenți în gimnaz, școale comerciale, reale, universitate, politehnica, agronomie, preparandie etc.

Consângenii fundatorului au preferință.

XII. *Din fundațiunea „Chirilă.“*

Interesele disponibile ale fundațiunii acesteia pe an. 1907 în suma de 550 cor. în senzul literilor fundaționale sunt de a se împărți în părți egale între consângenii fundatorului, cari studiază la vre-o școală. Consângenitatea se consideră până la gradul al VIII-lea.

XIII. *Din fundaț. „Cercul Oreștiei“.*

Un (1) stipendiu de 80 cor. destinat pentru studenți români gr.-cat. cari cercetează gimnaziul gr.-cat. din Blaj ori vre-o Academie de drepturi, și sunt născuți în vre-una din comunele următoare ale cercului Oreștiei și anume: Jibot, Orăștioara de jos, Balomir, Bintinț, Beriu, Cioara, Vinerea, Orăștioara-de-sus, Grid, Ghialmar, Costău, Dâncu mic, Ocolișul-mic, Toța-mică, Costești, Cugir, Jeledinți, Ludești, Măgura, Martinești, Bucium, Dâncu-mare, Toța-mare, Spini, Pricaz, Petriniu, Pischinț, Repaș, Romos, Romoșel, Sibișelul vechiu, Sereca, Tamașasca, Tartaria, Turdaș, Turmaș, Vaideiu și Simeria.

XIV. *Din fundațiunea „Alexa Bidianu“.*

Din venitele acestei fundațiuni se vor împărți stipendii adecvate tuturor nepoților din frați ai fundatorului și în locul al doilea băieților și copilelor înrudiți cu fundatorul prin sânge până la al patrulea grad, născuți din căsătorie creștinească, fără considerare la natura studiilor, ce le urmează, nu vor fi eschiși dela stipendii nici aceia, cari învață măiestrii.

XV. *Din fundațiunea „Dr. Simion Ramonțai“*

1. *Trei (3)* stipendii de câte 630 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de către Petru Poruț stud. în drepturi în Budapesta, Traian German stud. filozof în Budapesta și Septimiu Pop stud. technic în Budapesta, destinate pentru studenți la univertitate, la politechnică. la academia de pictură din Budapesta și Viena, pe cum și la academia montană din Șelmetz și la academia comercială din Viena.

2. *Trei (3)* stipendii de câte 126 cor. folosite în an școl. 1906/7 de către Laur. Giurgiu gimn. cl. VIII în Blaj, Constantin Manta stud. comerc. în Brașov și Ioachim Tolciu

gimn. cl. VIII în Sibiiu. — destinate pentru gimnazişti şi studenţi la şcoala comercială.

Sunt preferiţi cei nobili de origine.

XVI. *Din fundaţiunea „Ioan Gariil Vaida".*

Un (1) stipendiu de 140 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Coriolan Bohăţel stud. iur. în Cluj, destinat pentru studenţi dela orice şcoală, reală, gimnaziu, academie, universitate sau politechnică. Preferinţă au descendenţii din familiile: Vajda de Soósmező şi Fuleovici.

XVII. *Din fundaţiunea „Efraim Klein".*

1. *Un (1)* stipendiu de 360 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Eugeniu Groze stud. farmac. în Cluj şi

2. *Un (1)* stipendiu de 240 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Teodor Turcu stud. farmac. în Cluj, —

ambele destinate pentru studenţi români gr. cat la gimnaziul din Blaj.

XVIII. *Din fundaţiunea „Iacob Páll".*

2. *Un (1)* stipendiu de 50 cor. pentru gimnazişti în clasele superioare.

2. *Un (1)* stipendiu de 30 cor. pentru gimnazişti în cl. inferioare.

A concurge la stipendiile aceste sunt îndreptăţiţi numai tineri născuţi din ramul gr. cat. Páli din Szék (comit. Szolnok-Doboka) şi din ramul Bossiak sau Borton din Zalasd (Comitatul Hunedoarei), cari au cualificaţiune distinsă, învaţă la gimnaziul rom. cat. din Cluj şi sunt săraci.

XIX. *Din fundaţ. Cavaler Petru Ioanette.*

1. *Un (1)* stipeudiu de 600 cor. destinat pentru stud. medicinişti ori technici, ori de studiele reale superioare militare.

2. *Un (1)* stipendiu de 400 cor. destinat pentru un tiner român care va intrà în şcoala de cadeţi.

3. *Trei (3)* stipendii de câte 200 cor. pentru tineri români, cari vor frecventă clase gimnaziale ori reale din patrie, începând din prima clasă gimnazială ori reală.

Toate stipendiele aceste le pot obţineà tineri români din ambii părinţi de religiune gr. cat. ori gr. or. din munţii apuseni ai ardealului, din comunele: Câmpeni, Bistra, Certege, Săcătura, Albac, Scărişoara, Neagra Vidra de sus, Vidra de jos, Ponorel şi Sohodol, şi cari vor dovedi totodată, că sunt născuţi din părinţi adevărat români.

Descendenţii în linia directă din familia Ioanette, constatându-se de capabili şi diligenţi vor primi stipendiul cu începutul clasei IV-a normală sau elementară, şi au preferinţă faţă de alţii.

Concurenţii la toate stipendiile înşirate până aci au să alăture la suplicele sale scrise şi subscrise cu mâna proprie în limba română: testimoniu şcolastic în copia autentică, carte de botez, atestat de paupertate, atestat medical; şi pentru dovedirea consângenităţii cu fundatorul au să alăture atestat dela respectivul oficiu parohial, care să cuprindă tabela genealogică esact dedusă. Sunt datori mai departe să numească espres institutul, la care vor studià în anul şcol. 1907/8 şi să determine apriat suma şi soiul stipendiului, pentru care suplică. Suplicele, cari nu vor corăspunde cerinţelor aci înşirate, pe cum şi cele întrate după termin, nu vor fi luate în consideraţiune.

XX. *Din fundaţiunea „David Br. Ursu".*

Trei (3) stipendii de câte 200 coroane, folosite în anul şcol. 1906/7 de către Ioan Rĕu şi Nicolau Popa, stud. gimnazişti, şi Constanţa Muntean, elevă a şcoalei civile. —

Concurenţii la aceste stipendii au să dovedească cu carte de botez că sunt români greco-catolici născuţi în vre-una din comunele arondate în comitatele: Făgăraş, Sibiiu, Hunedoara, — cu atestat de frecventare, că sunt şcolari în clasa I. a gimnaziului gr.-cat. din Blaj, iar fetele, că frecventează la şcoala de fetiţe din Blaj, că au purtare morală bună şi progres bun în studii, şi că sunt sau pot fi susceputi în Seminariul junimei române gr.-cat. studioase din Blaj, iar fetele în Internatul de fetiţe din Blaj.

XXI. *Din fundaţiunea de alumnate a Internatului Vancean de fetiţe din Blaj.*

1. Un (1) alumnat de 100 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Ana Marcu, elevă în cl. IV. civilă, şi

2. Doue (2) ajutoare de câte 100 cor., cari se vor conferi pe anul şcol. 1907/8 la eleve ordinare de ale şoalei gr.-cat. de fete şi ale Internatului Vancean de fetiţe din Blaj.

Suplicantele pentru aceste alumnate şi ajutoare au să întrunească şi dovedească următoarele condiţiuni:

a) că sunt române gr.-cat. mizere, născute în Arhidiecezĕ.

b) că are pe lângă purtare morală bună au din studii calculi buni.

c) că sunt inmatriculate ca eleve ordinare în şcoala gr.-cat. de fete din Blaj şi sunt primite în Internatul Vancean de fetiţe.

d) Preferinţă vor aveà fetele de preoţi din Arhidiecezĕ.

Blaj, din şedinţa conzistorială ţinută la 17/4 August 1907.

Victor Mihályi,
Arhiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (27) 6—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armoniosă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturĕ prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania"

din Sibiiu (28) 5—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi informaţiuni se pot primi dela: Direcţiunea în Sibiiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea 1.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. **Blaj, 31 August 1907** **Numărul 34.**

Măcelul din Pănade.

Ni s'a dat să vedem cu ochii un caz din cale afară barbar şi revoltător: la începutul acestei săptămâni, câteva cară din Pănade, s'au oprit în faţa căsii doctorului nostru arhidiecezan. Se strânsese lume împrejur şi au rămas cu toţii încremeniţi de priveliştea ce li-se oferia: câte trei-patru ţărani ridicau din car pe câte un tovarăş de al lor, palid, cu ochii închişi, gemând de durere, cu fălcile strânse... Erau oameni din Pănade, răniţi groaznic de baionetele batalionului al 4-lea din regimentul 24 de honvezi. După cum ancheta oficială a constatat ulterior, sunt 3 răniţi de moarte *(între acestia doue femei!)* 15 grav şi 30 uşor răniţi.

Ce se întâmplase? Ce putuseră greşi acesti pacinici oameni, cari pe deasupra mai erau şi găzduitorii soldaţilor, cari se năpustiseră asupra lor?

Şi cum se esplică un conflict atât de sângeros, când ostăşimea — armată comună — aşezată în Blaj şi împrejurime s'a purtat atât de cuviincios şi de prevenitor, încât nu i-se poate aduce decât cuvinte de laudă?

Deputatul Maniu, a plecat numai decât la faţa locului pentru a erua situaţia, depeşând în aceeaş zi ministrului de honvezi, comitatului, de unde a cerut anchetarea de urgenţă şi jurnalului de colorit oficios „K. Ért." Iată textul ce s'a telegrafat acestui din urmă: „În comuna Pănade, com. Târnava-mică au sosit ieri soldaţi, în 25 a l. c. la 9 oare dimineaţa, batalionul al 4-lea din reg. 24 de honvezi dela Csikszereda. Corpul ofiţerilor şi-a aşezat masa în şcoala gr.-cat. Aici şi-au petrecut fără întrerupere până la 7 oare seara. Atunci, fără nici un motiv îndreptăţit, ieşind dela masă, au trimis o companie asupra poporului. Soldaţii au împlinit porunca. Soldaţii au atăcat pe toţi oamenii, cari le-au venit în cale şi în sălbătăcirea lor au mers aşa de departe, încât au pătruns şi în casele oamenilor, cari se culcaseră deja. Au măcelărit apoi fără milă, pe toţi aceia, cari le căzură în mână. Rezultatul acestei lupte improvizate sunt 6 răniţi de moarte, 15 grav răniţi, şi 30 uşor răniţi."

Intrevenirea grabnică a deputatului Maniu a avut resultat. A eşit numai decât comisie dela comitat, a anchetat totul şi sperăm, că în curund se va face deplină lumină în chestia aceasta atât de penibilă, şi că vinovaţii îşi vor luà pedeapsa meritată.

După informaţiunile luate *la faţa locului*, conflictul s'ar fi iscat din faptul că un om din sat a mers să-şi aprindă pipa la jăraticul din curtea şcolii, unde erà masa ofiţerilor. Ofiţerii ar fi ordonat soldaţilor să-l dea afară pe acest om, cari apoi l-au şi scos din curtea şcoalei, pălmuindu-l şi împingându-l; un al doilea care venia să vază ce se întâmplase, a provocat apoi furia căpitanului, care a ordonat soldaţilor să se năpustiască cu baioneta asupra pacinicilor locuitori.

Nu putem înţelege retorsiunea aceasta atât de groaznică, chiar admiţând că bietul om, care-şi căutà un tăciune pentru pipă, greşise. Nu înţelegem pentruce erà nevoie să se dea numai decât năvală cu baionetele asupra bieţilor oameni; pentruce erà să se întindă goana asupra satului întreg, necru-

FOIŢĂ.

Amintire de Avram Iancu.

Erà anul 1866. Ca student de a IV cl. gimn. în Blaj cunoşteam în persoană pe atleţii anilor de vijelie 1848—49 şi anume pe Axente Sever, Balint, Vlăduţiu şi alţii, dar doriam mult se văz figura măreaţă pe prefectul legiunilor Avram Iancul, căzut jertfa zelului său.

Şi fiind departe de casa părintească, în ferile Crăciunului anului 1866 cu câţiva studenţi făcurăm o escursiune în munţii apuseni.

Ca speselę escursiunei să fie mai uşoare, am improvizat o producţie de Crai, foarte bine succesă şi din punct de vedere material.

Deşi dela aceasta hotărâre ne desfătuià fieiertatul Vasilie Crişan prof. de clasă arătându-ne pericolele la cari în o iarnă grea ne espunem viaţa fiind şi aşa uşor îmbrăcaţi, totuşi rămasărăm pe lângă hotărârea noastră.

Calea ne fù Teiuş—Şard—Ighiu, încunjurând Alba-Iulia pentru a o vizita cu ocaziunea reîntoarcerii, mânem în Ampoiţa, o adevărată comună helveţiană, situată în o adâncime încunjurată de stânci colosale, fiind peste noapte găzduiţi la un poporan fruntaş.

Altă zi ajunul Crăciunului des de dimineaţă porniţi pe Ampoiu în sus ajungem în Zlatna bine fiind primiţi de fiertatul protopop Gedeon Blăjan, mai târziu prefect în Blaj. Apoi prin Feneş, Galaţiu peste muntele mare la Cerbul, Corna în Abrud.

A doua zi de Crăciun trecem în Roşia-montană, unde cu multă ospitalitate suntem primiţi de protopopul S. Balint a cărui doi nepoţei ne delectau cu declamări, — erau fiii lui Hodoş.

A treia zi bunul nostru primitor ne conduce la băi, arătându-ne unde s'au descoperit vestitele table cerate, şi ne însoţeşte pe un tramvaiu, tras de un cal până la gura Roşii, unde ne arată valea spre Câmpeni.

Dar abia ajungem la încrucişarea drumului Abrud—Roşia, ce conduce la Câmpeni şi suntem informaţi cu siguranţă că Iancu nu e în Câmpeni.

Am întors dar preste Abrud—Zlatna, am venit la Alba-Iulia unde convenind cu un conşcolar Ştefan Crişan azi învăţător pens. în Teiuş, am rămas la dânsul până la Anul nou, când ambii am mers în Blaj.

Din toată aceasta escursiune în care am dorit a întâlni pe Iancu, ne-am trezit cu o esperinţă că: am văzut topitoarea de metale (Cohul) în Zlatna. Multe edificii din Zlatna şi Abrud, cari erau încă în ruine pomeneau de anii de vijelie 1848—49. Am văzut ştiampurile, pe cum şi locul pe unde s'a refugiat Hatvani de frica vânjoşilor moţi.

Dar de multeori se întâmplă că căutând nu afli ce doreşti, şi altădată afli necăutând.

Erà anul 1872 luna Iulie, când eram cleric de an. I. Ieşisem în apropierea satului la întornat de fân, unde mai târziu venise şi fie iertat taică meu spunându-mi că a întârziat puţin stând în drum cu mai mulţi oameni, lângă un drumar care ar fi Iancu.

Nu puteam crede şi mai mult credeam,

ţând nici femeile şi nici copiii, estinzându-se şi asupra celor ce erau culcaţi deja, şi prin urmare nu aveau nici un amestec cu acest conflict imaginar.

Cu toată uniforma şi limba de comandă magiară, honvezimea nu e decât o parte întregitoare a armatei comune; mulţi români servesc şi la honvezime şi chiar cei dela armata comună îşi încheie serviciul militar la honvezime.

De unde dar această pornire duşmănoasă, care se deslănţuie asupra oamenilor pacinici tocmai în clipe, când acestia îşi jertfesc odihna lor pentru a face loc soldaţilor, cari le-au venit pe cap?

De unde mânia aceasta oarbă, care se descarcă şi asupra femeilor şi a oamenilor din aşternuturi?

Să răspundă aceia, cari au creat aceste raporturi de duşmănie, fără să-şi dea seamă de urmările lor nenorocite.

Cerem sus şi tare să se facă lumină deplină în cauză, aplicându-se cea mai severă pedeapsă celor ce sunt de vină.

La timpul său, vom reveni.

Biruinţa dela Beiuş. Ziua de Luni 26 crt. a fost aşteptată cu mare neastâmpăr de toţi Românii. La Beiuş se făcea alegere de deputat şi partidul nostru naţional candidase pe părintele Dr. Vasile Lucaciu, un orator foarte distins şi foarte inteligent. Apucăturile detestabile de cari contrarii nostri se folosiră la Bogşa, la Ceh şi airea, bandele sălbatice ale bătăuşilor, gendarmaria număroasă, ce se adunase la Beiuş, lăsau să se întrezărească rezultatul alegerii. De data aceasta însă bărbăţia românilor bihoreni a pus în nimire pe toţi. În butul tuturor presiunilor, ce se pot numai închipui, Lucaciu a fost ales deputat.

Prima veste á sosit la noi Luni la 3 d. p. Dl Dr. Ciordaş ne-a depeşat situaţia dela 12 oare astfel:

„Lucaciu 287. Kardos 91 în clipita aceasta sosesc 120 alegători din Meziad.“

Nădejdea ce ne inspirase telegrama aceasta, începù a scădea în faţa faptului, că altă veste nu mai sosia. Până sara târziu aşteptarăm ştiri dela Beiuş. Credeam că se va fi inscenat vre-o păruială, ca să se poată suspenda alegerea. De fapt să şi făcuseră încercări.

Marţi dimineaţa toată lumea întrebă după ştiri. Nu primirăm nimic. La 10 oare „Erdélyi Hirlap“ ce sosise cu trenul accelerat fu cea dintâi ce ne vesti marea biruinţă. Nu peste mult primirăm a doua telegramă dela Beiuş, care fusese predată la poştă la 6·20 m. dim.

„Lucaciu ales cu majoritate de 804 voturi. Mare bucurie şi insufleţire!“

Altă telegramă sosită mai târziu adaugea:

„Alegerea s'a terminat la 4 dimineaţa. Am învins cu o majoritate de 804 voturi.“

Inmediat vestea alegerii lui Lucaciu se lăţi prin tot oraşul şi inimile tuturora erau cuprinse de nespusă bucurie pentru acest rezultat strălucit.

Suntem siguri, că părintele Dr. Vas. Lucaciu cu marele său talent oratoric şi cu bogăţia cunoştinţelor sale va fi un puternic apărător al intereselor neamului nostru. Ajute-i Dumnezeu!

Cronică.

O minune modernă.

Doue cărţi stau înaintea mea. Una veche, cu foi îngălbinite; alta nouă, nouţă, abia ieşită de sub tipar. In amândouă aceaşi istorie, aceleaşi coarde, acelaşi refren: făcutu-ne-ai pe noi pentru tine, Doamne, şi neliniştită este inima noastră, până nu se va odihni în Tine! Străduinţa sufletului către Spiritul mai înalt, râvna omului către Dumnezeul său!

Cele doue cărţi sunt: „Mărturisirile“ sf. Augustin, şi „Dela diavol la Dumnezeu“ *(Du diable à Dieu,* Paris, la Leon Vanier, 1907) de Adolf *Retté.* Despre aceasta scriem cronică acum.

Cărticica lui Retté nu e numai eveniment literar, ci impune mai mult prin istoria sa. Este o epocă a vieţii, când fiecare om simte în sine un anumit „Sturm und Drang“, o ferbere, un vifor sufletesc, al cărui valuri îi izbesc mintea şi inima în diferite laturi. E urma neîncheg ării noastre în o conziderare armonioasă a lumei. După scurt timp sufletul îşi câştigă echilibrul şi se întoarce pe calea dreaptă. Cele mai multe însă dintre istoriile aceste rămân neobservate şi numai de interes privat. Nu aşa convertirea marelui poet şi scriitor francez A. Retté!

Dacă sf. Augustin a aflat cu cale, să descrie cu cea mai mare precizitate istoria convertirii sale, ca să o cunoască omenimea şi să înveţe din ea totdeauna: întocmai aşa

---

că e ceva înşelător ce se dă pe sine de Iancu, dar totuşi curios şi sigur că-l voiu prinde cu minciuna, m-am grăbit cu întorsul fânului să-l găsăsc unde l-a lăsat tata.

Venind îl aflù încunjurat de oameni mai ales muieri ce-i aduceau de a mâncării, toţi curioşi să ştie dacă e Iancu.

Cunoşteam bine biografia lui, ba şi talia lui din tinereţă după portret, şi când colo găsesc un om de o statură mijlocie, frunte lată, musteţă stufoasă, puţină barbă, nas lătăreţ, foarte inteligent, vorbeşte perfect ungureşte, nemţeşte, ba şi italieneşte, dar cu intervale scurte în cari poteai vorbi serios sau mult la acel obiect. Comanda escelent nemţeşte, erà rău îmbrăcat, şi fluerul nu-i lipsia.

Îl iau de o parte şi-l întreb, cine-i? Pentruce?—Aş dori să Te cunosc.—Dar Dta cine eşti?—Îs teolog român.

Eram acuma convins că e el, dar totuşi îl întreb dacă e Iancu? — Atunci îmi răspunde: — Sum ruina lui!

— Şi cum se poate că un Iancu să aibă în pălărie peană tricoloră magiară? îl întreb mai departe — O am în pălărie, dar nu la inimă, căci cum aş fi putut străbate prin Turda, Cluj şi Dej şi se nu fi fost străpuns de vre-un bicheriu, cu deosebire, ştiind cine sum. Erà tocmai timpul luptelor electorale.

L-am rugat să vie la mine, dar n'a voit. Trimit pe un om la mine acasă să-i aducă un rând de schimburi, şi o carte roşie de pe masă.

Erà „Panteonul român.“ Deschid cartea la portretul şi biografia lui, astup numele şi-l întreb cine e aci? Se şterge la ochi îl caută şi zice: sunt ruina lui!

Îi spui că prin 1866 l'am căutat prin Câmpeni şi nu l-am aflat. Nu prea şed locului, răspunde.

Dar cum de ai venit atât de departe din munţii Dtale? — Am fost mai jos de aici până în Glod şi acum mă reîntorn acasă. Dar Dta pe aici, numai din nume eşti cunoscut.

— N'am cunoscuţi, e drept, dar am venit prin Gherla, acolo am cercetat pe fostul meu profesor Szodo (erà canonic în vrâstă, de 80 ani) dar m'a înfruntat aspru, zicând că în mine a avut cea mai mare speranţă şi s'a înşelat, mi-a întins câteva pitule dar am refuzat şi am ieşit. Am cercetat apoi pe Lazar Huza (not. cons.) m'a primit foarte afabil şi mi-a dat 1 fl. — În Dej am cercetat pe Gavril Man advocat care asemenea m'a primit bine....

Aşa dar aproape de moarte a venit se vază şi aceasta parte a ţării, şi aceasta i-a fost cea dintâi şi cea din urmă escursiune în aceasta parte nordică a Transilvaniei 27 Klm dela Dej pe Someş în jos.

Apoi luându-şi rămas bun, a plecat din mijlocul nostru cântând din fluer doios, grăbindu-se spre munţii săi iubiţi, ca după $2^1/_2$ luni să-şi afle repausul veşnic sub istoricul stăjar dela Cebea.

Atât badea Huza cât şi advocatul Man mi-au afirmat că într'adevăr acel călător a fost Iancu.

In „Panteonul român“ proprietatea societăţii Alexi-Şincăiane din Gherla la portretul şi biografia lui am scris acestea cuvinte: „S'au văzut pe sine în aceasta carte în Căpâlne 1872.“ Dacă cineva n'a şters cu gumă aceste cuvinte, ele se pot şi azi ceti.

Şi după 35 ani dela această neaşteptată întâlnire, lucrând într'acelaş loc, unde odată am strâns fân, am socotit, să pun pe hârtie această amintire de marele erou. Odihnească în pace!

El. Ctea.

Luminarea unei vieţi.

povestire originală a »Unirei,« de *I. Agârbicean.*

(Continuare şi fine). 5

Incă în sara zilei aceleia Nicolae Ispravnic erà la aceeaşi masă de ieri, în acelaş otel. Stà ca pe spini şi pe toată clipa, de câte ori se deschidea uşa îşi întorcea capul. Dar Leontina veni abia într'un târziu, schimbată aproape să n'o mai cunoască. Nervositatea lui Ispravnic dispărù dintr'una. Se ridică şi cu paşi hotărâţi merse drept la Leontina. Când îl văzù, aceasta se trase înapoi spăriată.

îndemn simţea în sine A. Retté a istorisit pe sama lumei de azi, minunea vieţii sale, ca să deştepte conştiinţele tâmpite, să aprindă lumina credinţei în inimele şovăitoare şi să arete calea către Dumnezeu. Pentru acea a edat şi el mărturisirile lui sub titlul de mai sus. Prefaţa a scris-o alt convertit, vestitul Fr. Coppé. a cărui istorie s'a cetit nu demult în „Unirea".

Iată ce scrie între altele Coppé în prefaţă: „Crescut fără credinţă, deodată s'a pomenit Ad. Retté, ca bărbat întreg, că e un ateist şi materialist strajnic. Ortac al dujmanilor de orice religie, a luat parte la toate machinaţiile acelora. Cum a ajuns el prin urmare, dela ura trecutului său până la simţul de necesitate impunătoare a credinţei în Dumnezeu, până a fi ascultător lui Dumnezeu şi bisericei? se poate vedea din mărturisirea sa de o umilinţă profundă şi curaj superior.

„Cetiţi-o! Urmăriţi-l pe el, în calea lui dureroasă, care l-a adus din greşală la adevăr, din păcat în starea harului, dela blasfemie la rugăciunea adoratoare a divinităţii, sau cum el zice: dela diavol la Dumnezeu! Coborâţi-va în afundurile acestui suflet luptat cu desperarea, acestei inimi rănite. Ascultaţi acest dialog tragic al bunului cu răul, priviţi cu compătimire lupta groaznică a luminei cu întunerecul, a voirei cu moartea, a sinuciderei, nimicirei cu alipirea către viaţa veşnică! Nu odată veţi striga în voi: „nenorocitul va cădea!... e perdut!..." Dar nu! Continuaţi cetirea acestor file pline de sinceritate, cari şoptesc pocăinţă, răspândesc credinţă farbinte, nădejde şi dragoste. Priviţi: acest blasfemător de ieri azi e cufundat în rugăciune în faţa crucifixului, se roagă înaintea Preacuratei Vergure, cu sufletul curat al unui copil. Nu să află în întâmplarea aceasta o dovadă extraordinară, să zicem un favor supranatural, al îndurării nesfârşite şi al atotputernicului har dumnezeesc?..."

Cetiţi! Unde filele îngălbinite nu mai au efect, se recomândă taina slovelor celor mai proaspete.

Cronicarul.

Anuarele şcoalelor române.

(Continuare).

II. Şcoli pedagogice (cu patru cursuri).

Blaj. Au funcţionat 7 profesori ordinari şi 4 suplenţi, auxiliari sau de studii extraordinare. Elevi au fost la finea anului 103; gr.-cat. 101 gr.-or. 2. Din părinţi agricultori au fost 74, industrieşi 2, preoţi 12, învăţători 14, şi unul oficial de stat.

Progresul: Eminenţi au fost 7, laudabili 10, buni 25, suficienţi 58, nesuficienţi din mai multe 3. La examenele de cvalificaţie s'au însinuat 50 elevi. S'au declărat cvalificaţi 33. Eminenţi au fost 1. Cu laudă: 6. Cu bine 6. suficienţi 20. Respinşi pentru totdeauna au fost 2.

Ajutoare: Stipendişti au fost 12. Stipendiile variază între 200 şi 100 cor. 61 de inşi au căpătat ţipăi, iar la masa studenţilor a fost primit 1.

Preparanzii încă nu au internat, care se cuprindă pe toţi deopotrivă. In cel existent s'au adăpostit 32 elevi, ceialalţi au locuit în oraş.

Didactrul e de 22 cor.

Date despre celealalte institute pedagogice române nu avem.

III. Şcoli civile de fete.

Blaj. Şcoala civilă de fete din Blaj a avut un director. 4 învăţătoare ordinare şi 6 profesori auxiliari. Numărul elevelor au fost la finea anului 105; gr. cat. 92 gr. or. 9 rom. cat. 2, izrailite 2. Condiţia părinţilor la 58 a fost preoţi, inteligenţi, 9 funcţionari, 12 industrieşi, comercianţi şi 26 economi.

Stipendii şi ajutoire au fost 35. Acestea variază între 300 şi 10 cor.

Despre Internat nu este nici o dare de seamă.

Beiuş: Corpul didactic a fost compus din 1 director, 7 profesoare ordinare, 1 provizorie şi 3 profesori auxiliari.

Eleve au fost la finea anului: 105. gr. cat. 86 gr. or. 19, române 104, maghiare 1.

Condiţia socială a părinţilor: Preoţi, advocaţi etc. 81, funcţionari 14, economi 7, industrieşi, comercianţi 3.

Etatea elevelor variază între 10—18 ani.

Mijloacele de învăţământ, biblioteca, muzeele nu sunt destul de desluşit indicate.

Despre Internat este deasemenea o bogată dare de samă. De aci ştim că elevele se scoală la $5^1/_2$, merg la rugăciune la $6^1/^2$, la 8 merg la şcoală, dela 4—$^1/_2$5 e timp liber apoi urmează studiile şi corepetiţia până la $7^1/_2$ oare, iar la $7^1/_2$ e cina, şi timp liber până la $^8/_4$9 când urmează rugăciunea şi culcatul. Dumineca e altă ordine de zi cu timp liber şi preumblare mai multă. Elevele la 10 şi 4 oare înainte şi după amiaz mai capătă ceva de gustat.

In Internat eleve au fost 101.

Internatul stă sub conducerea unui director, a unei directoare, 2 prefecte, o profesoară, care conduce conversaţia în limba franceză, doaue guvernante, doaue bone şi un spiritual.

Condiţiile de primire precum şi taxa este totaceia ca şi la Internatul de băieţi adecă 300 cor. anual plus 65 cor. pentru pian şi 20 pentru limba franceză pe an.

Pentru Internat sunt 4o de stipendii făcute de luminatul şi de vecinică amintire episcopul Orăzii Mihail Pavel.

— Domnişoară Leontino, Dta vi cu mine. Da, acum îndată. Aici nu mai poţi stà nici un minut. Condu-mă la şeful Dtale.

Leontina se lăsă pe un scaun, neputând să zică nimic. Glasul adânc şi aşa de schimbat a lui Ispravnic, părea că i-a lipit inima de piept şi n'o mai lăsà nici să batà.

Dar el ştiriei dela chelneri unde e stăpânul. Îl află şi-i spuse judecata.

— Dle, domnişoara Leontina Murgu e o rudenie de-a noastră. Dta ţi-ai bătut joc de ea. Am să-ţi pornesc un proces de mituire ca la un ticălos ce eşti. Fata vine acum. Nu mai rămâne un moment. Are ceva datorii la Dta?

— N'are nimic.

În câteva clipe Leontina merge pe drum spre locuinţa lui Ispravnic, dimpreună cu acesta. Nu-şi ziceau o singură vorbă.

In noaptea aceea Ispravnic începù să-şi pregătească bagajul de drum. Cu trenul de dimineaţa voia să plece.

Dar când se plece Leontina se împotrivi.

— Bine die Nicolae, unde vreai să te duci dumniata?

— Eu merg în provincie. Şi vi şi Dta.

— Ah! domnule dragă, dar Dta şti că nu se poate!

— Pentru ce să nu se poată?

— Pentrucă eu sunt o... o...

— Lasă-le acestea acum. Pregăteşte-te şi dumniata.

— Nu pot dle Ispravnic, mai bine omoară-mă aici. Eu nu pot să te nenorocesc pe Dta! Ah! dacă aş fi ştiut că bunătatea Dtale merge aşa de departe nu ţi-aş fi scris niciodată! Eu nu pot să-ţi întunec viaţa dumnitale?

— Pentruce zici că să mi-o întuneci?

Pentrucă eu... Ah Doamne, doar şti Dta cine-s eu. Ce-or zice oamenii, nu de mine, de Dta? Pe mine ştiu eu că m'or blăstămà. Dar asta n'ar fi nimic. Dta însă... „Vai ce-am făcut Dumnezeule" şi începù să plângă, cu lacrimi mari, bogate, un plâns ce-o zguduià întreagă.

Ispravnic se puse pe un scaun şi-o lăsà să plângă. Lui însuş i-se tot umezesc ochii buni albastri. Când plânsul ei se mai conteni, se întoarse spre ea:

Domnişoară, dta judeci bine, după judecata tuturor oamenilor. Dar şti dta că celea mai înalte principii de morală, nu le-a născut cugetarea omenească, ci le-a adus în lume Dumnezeu? Şti Dta întâmplarea aceea din evangelie, când jidovii aduseră înaintea Mântuitorului pe o femeie, care şi-a pângărit credinţa faţă de bărbat? Dta poate că n'o şti, căci, de mică între astfel de oameni, poate nici la biserică n'ai fost vreodată. Ascultă dar. Jidovii o pârâră şi-o aduseră la Hristos s'o judece. „Să i-se facă ei după cum zice legea". Legea — răspund jidanii — porunceşte s'o ucidem cu pietri. Atunci Isus zise: „Care e nevinovat între voi să deie în ea mai întâi cu peatră." Şi s'au dus cu toţi ruşinaţi, şi nime n'a dat cu peatră în ea. Atunci Isus zise către femeie: „Muiere unde sunt pârâşii tăi... toţi te-au iertat, te iert şi eu, vezi de azi încolo să nu mai greşeşti."

Ei bine domnişoară Leontină, în momente supreme nu te poţi luà după judecata omenească. Aşa dar te-ai hotărât să vi cu mine?

— O, domnule Ispravnic, drept aveam eu că Dta eşti mai mult decât un om!

— Nici decum domnişoară. Atâta numai că nenorocirea dtale mi-au adus în minte atâtea lucruri, la cari nu m-am gândit de mult. Acestea-s ce-ţi par Dtale străine în mine. Da, da, adevărurile înalte de morală ridică pe oricine, şi omul ce nu le practisează niciodată, se schimbă în dobitoc, ce nu ştie de milă, de iertare, ce nu cunoaşte iubirea, ce te trece peste toate abizurile vieţii, fără să ameţeşti.

Te rog mult Dşoară să te afli gata şi Dta, căci trebue să plecăm îndată.

Ea începù din nou să plângă şi mai cu putere. Abia putù zice:

— Dar eu cum voiu trăi acolo unde mergi Dta?

— Eu pot să câştig la 80 de zloţi pe lună. Jumătate sunt a Dtale. Vei avea o odăiţă singură. Din când în când ne-om plimbà, iar aşa prin vre-o pădurice ca aicia.

* * *

Cari eleve au căpătat stipendii n'am putut afla din programă.

Didactru, taxă de înscriere la școala civilă e peste tot 21 cor. 30 fil.

Sibiiu. *Școala civilă de fete* a „Astrei“ a avut 1 director, 2 profesori ord. 1 profesoară ordinară, una suplentă și una angajată cu oara, laolaltă 6. Instructori de pian, de violină, de franceză au fost 7.

Eleve au fost 103. gr.-or. 78, gr.-cat. 20, rom.-cat. 5, române 101 mag. 2.

Condiția părinților: Preoți 23, profesori, medici, advocați etc. 37, comercianți industrieși 13, proprietari 21 alții 9.

Mijloacele de învățământ (biblioteca, muzeele etc.) nu sunt indicate, decât numai creșterea din anul 1906/7, dar că peste tot din câte tomuri constă biblioteca profesorală sau a elevelor, câte sunt muzeele și ce se află acolo, nu ne spune programa.

In *Internat* a funcționat 1 directoară, 1 director (cel de școală e și al Internatului) 2 guvernante și o bonă.

Despre ordinea de zi a Internatului, pe cum și despre aceea cum folosesc elevele timpul liber în Internat, pe cum și că ce progres au realizat elevele în studiile ordinare și extraordinare, pian, limba franceză programa nici o deslușire nu dă.

Taxa pentru internat e 500 cor. anual, în care se cuprinde și didactrul. Pentru pian eleva, care vrea se învețe singură pentru 2 oare la săptămână plătește 18 coroane la lună; la an 180 cor., mai multe la olaltă plătesc 90 cor. la an. Pentru limba franceză se plătește 20 cor. la an. La olaltă 700 cor.

Eleve stipendiate sau ajutorate nu au fost, programa cel puțin nu ne-o spune.

IV. Institutele, cari nu au programe.

Seminariile: Avem seminarii teologice în Blaj, Gherla, Sibiiu, Arad, Caransebeș, dar cine ar ști spune ceva despre acestea institute? Acestia nu publică anuare.

Suntem foarte convinși, că pe creșterea teologilor se pune cel mai mare pond, dar chiar pentru aceea e de lipsă, ca se cunoască și publicul mare în ce direcție să face aceasta creștere seminarială.

Căci nu e indiferent, dacă un institut e și sub o controlă oarecare a publicului. Am vrea anume să știm, că ce capital de cunoștințe teologice își câștigă teologii din Blaj, în raport cu cei din Gherla, Sibiiu etc. și ce știință teologică se face în general în seminare? Se poate atunci spune cu siguranță că oare preoțimea noastră de azi și cea viitoare a realizat vre-un progres în științele teologice sau suntem și în veacul al XX-lea tot la Ciaslov și Molitvelnic? Prin urmare, că este vre'o chezășie, că din seminare să iasă o tinerime morală, cultă, cu vaste și bogate cunoștințe și temenică știință teologică? Că astfel este nădejde, că preoțimea noastră să păstorească turma cu tăria *convingerei* despre adevărurile creștine, care convingere și-o formează chiar în urma științei teologice, ce o aude spunându-i-se de pe catedră.

Despre societăți literare seminariale, ce e drept cetim unele dări de seamă prin jurnale, dar noi vrem să știm tot, ce să petrece într'un seminar teologic. Vrem să știm planul de învățământ, studiile ce să propun, numărul elevilor, ajutoarele, ordinea de zi a seminarelor, ocupațiunea seminariștilor și toate, ce să refer la seminar sau viața din seminar.

Ce se mai zicem de teologii Lugojului și ai Orăzii, precum și de acei, cari se cresc la Pesta, la Viena, la Roma, a căror număr să ridică la 60. De acestia nime nu știe nimic. Cu toate, că și ei vor fi preoți români azi mâne. Cei mai mulți sunt eșiți din gimnaziile ungurești și apoi răslețiți după cum este loc în Seminariile din Ungvár, Orade, Timișoara, Strigon, Nyitra, Győr și alte seminare romano-catolice. Cu drept am putea aștepta se vedem, că acestora în rit, cântări bisericești, tipic ce instrucție li s'a dat, și că superiorităților bisericești cum s'au îngrijit, ca acești răsleți tineri să cunoască cetind mereu istoria și literatura poporului, ce au să-l păstorească. Și cum s'a îngrijit ca să aibă aceștia pretutindenea biblioteci de cărți bisericești și literare, pe unde sunt în grupuri mai mari, cum e la Ungvár, la Orade, la Pesta?

Totașa și *pedagogiile* nu vreau se comunice nimic din aceia, ce se propune și petrece acolo. Avem pe tot locul unde sunt teologii și preparandii, dar de unde se știm, câți învățători cvalificați intră în viața publică ca luminători ai poporului? Și de unde se știm, că acești luminători, cum sunt înși-și de luminați și cu ce cunoștință ies ei în viața publică?

Îndată ce am ști acestea, am avea o icoană clară de marea însemnătate a seminarelor noastre. Am ști, că clasa noastră cultă iese în mare parte din seminare și nu ne îndoim, că multe defecte, ce se vor mai fi adăpostind ici colo prin cele seminare, ascunse ee ochiul lumii românești, sub un control oarecare al publicului mare s'ar depărta și acelea pe încetul.

Câți nu mai sunt apoi împrăștiați prin diferite *școli de cadeți* și *alte școli de specialitate,* despre cari nu știe nime nimic. D'apoi despre cei mulți dela *universitatea* din Pesta, din Cluj și dela *academiile* din țară, despre cari nicăiri amintire nu se face? Câte rele nu ar îndrepta un control cât de mic.

Dar cine să-l facă? Conzistoarele, sau Asociațiunea? Răspunde hotărât nu cutez, dar simt, că e oara a unsprezecea, timpul suprem ca să se facă. E în interesul tineretului, al părinților, al neamului nostru, ca să străbatem cu ochiul pretudindenea să ne cunoaștem și strângem cu toții rândurile. Suntem atunci o mare putere.

(Va urma).

Când urcară în trăsură erà dimineață. La bisericile apusene trăgeau clopotele de „Angelus.“ Ca mirul curat, cântecul lor îmbalsamat par'că de mirezme pătrundea în sufletul celor doi tineri, ca o răcoare ca o înviorare adâncă. Ochii Leontinii se umeziră iar, fără voe se alipi tot mai tare de Ispravnic, ca de un frate și cu un glas moale, ca o adiere căldută de boare, șopti ca unui vechiu cunoscut, ca unui frate mai mare.

— Ah Niculiță, Niculiță dragă, acum simt, acumu-s sigură că mi-se luminează și viața mea.

Ochii lui albastrii o privirà cu mulțumire, cu bunătate, cu compătimire, și nu-i zise nimic. Dela cetirea scrisorii ei, Ispravnic a fost deodată luminat că ce are să facă. Nu-i mai veni în minte frumusețea din chipul ei, vedeà numai marea ei nenorocire. Și'n aceasta ea. Nicolae recunoștea un suflet omenesc, o părticică din lumina ce-i dà și lui viață. Nu-l supărară cuvintele din urmă, de dragoste, ce i-le scrisese ea, dar nici nu le puteà luà în seamă. Nici el nu-și puteà da bine seama, dar simțea că de au zăcut ascunse adânc în sufletul său câteva scântei de iubire, acelea s'au stâns repede la desvălirea vieții ei nenorocite. Cu totul o altfel de iubire simțea acum față de Leontina: Ca și când și-ar fi aflat o soră, pierdută de mult, pe care el o poate duce acum în brațele părinților. Și i-se părea lui, așa cum înaintà trăsura acum, că și-a îmbogățit sufletul c'o mângăiere cu mult mai mare prin ajutorul ce-l dà Leontinei decât ceeace a avut'o la luarea doctoratului.

Măcelul dela Pănade.

— o declarație. —

Onorată Redacțiune!

Ziarele magiare din capitală, cu puține escepțiuni sunt supărate pe mine. Nu mă surprinde lucrul acesta. N'am căutat, nici când bunăvoința acelora, cari sunt deopotrivă dușmani și neamului meu și dreptății. De astă dată este însă curios motivul supărării lor.

S'a întâmplat măcelul fără de părechie dela Pănade. Micul sătuleț cu locuitorii blânzi și deștepți s'a scăldat de astă dată la apus de soare în sânge roșu vărsat cu sălbatică cruzime de armata susținută prin greul vieții noastre. Șirul lung al bolnavilor veniți ziua următoare la Blaj pentru a li-se lega ranele mortale a trebuit să-l văd și eu. Prea groaznică erà povestirea răniților despre cele întâmplate.

Am mers în aceeași zi la Pănade ca să aflu în mod neîndoelnic adevărul. Am ascultat pe *notarul comunal* care numai ocolind a putut scăpà de bătaie, mi-a descris înfiorătoarea goană, primarul comunal, care însuși a fost bătut. Am cercetat pe răniții nenorociți și mi-s'a dat să aflu în mod autentic decursul și să văd cu ochii mei urmările unui vandalism înfiorător. Sângele vărsat care nu-l sorbise încă de pe străzi căldura și praful, gemutul răniților, tânguirea femeilor și a copiilor pretindeau urgentă satisfacție și grabnică mângăiere.

Am telegrafat ministrului de honvezi solicitând restabilirea ordinei de drept și am avizat ziarele despre acest revoltător fapt săvârșit de militarii chiemați să susțină pacea iar nu să spintece cetățenii pacinici. Cauza supărării ziarelor magiare este faptul că nu am tăcut și în fața crimei rușinoase ele se refugiară la vechia lor armă. Pun vina pe bieții români și declară de neadevărate și tendențioase comunicările făcute de mine.

Datoresc adevărului și nenorociților cetățeni români măcelăriți să declar că amănuntele publicate de mine *sunt absolut autentice.* Le-am aflat dela notariul și primariul comunal, dela răniți, și dela nenumărații martori oculari interogați de mine. Toate comunicările ziarelor maghiare contrare celor date de mine sunt nește intervertiri fără nici-o bază. Investigarea oficioasă care este în curgere adeverește întru toate informațiile mele. — De-o camdată atât! —

Ce privește satisfacția și despăgubirea celor răniți sper că justiția își va face da-

toria, ce privește partea politică a chestiunii, aceea se va desbate la locul competent. Soldații și ofițerii au fost maghiari, comuna și răniții sunt români. Experința m'a învățat a cunoaște obiectivitatea ziarelor maghiare. Dela vestitul caz din Bocsig și celebrul măcel delă Mehadica începând, ziarele maghiare au făcut întotdeauna pe pacinicii români împușcați și batjocoriți, responsabili pentru incidentele și barbariile săvârșite în ținuturi românești. Știam bine că nici în acest caz nu se vor schimba moravurile lor. Am ținut ca de bună vreme să le previn cu adevărul. Nu m-am înșelat. Cele mai multe ziare maghiare intervertesc și bagatelizează cazul, învinovățesc poporul și li-e năcaz nu pe militarii brutali ci pe — mine. Cauza măcelului au fost patimile militarilor crescuți în spiritul șovinismului exagerat, cultivat cu atâta predilecție de ziarele magiare, cari acum vreau să ascundă roadele lui funeste. De data asta n'au izbutit. In viitor tot mai puțin vor reuși, până când în definitiv forța dreptății eterne și a ordinii morale îi va șterge de pe arena vieții publice pe toți aceia, cari orbiți de egoism și de neîmpăcată ură față de noi nefericesc întreaga țară cu toți cetățenii ei.

Nu vom înceta nici un moment în munca noastră pentrucă aceasta cât de curând să se întâmple.

Blaj, la 30 August 1907.

Iuliu Maniu.

Aviz pentru anul viitor.

Anul școlar 1907/1908 se va începe la 1-a Septemvrie v. 1907. Inscrierile se fac de direcțiune în zilele de 1, 2 și 3 Septemvrie v. Examenele supletorii și de emendare se vor ținea în 1 și 3 Septemvrie v. Cei ce vor întârzia atât dela acest examen, cât și dela înscriere, pot fi admiși numai dacă vor dovedi cu certificate demne de credință cauza întârzierii. Examenele de privatiști se vor ținea în 7 Septemvrie v. Aceștia au însă a se insinua în persoană la direcțiune cel mult până în 1-a Septemvrie v. Privariștii au a plăti la direcțiune taxele pe un an școlar cu *74 coroane* și taxa de examen de *80 coroane* deja la insinuare pentru examen.

In clasa primă pot fi primiți numai acei elevi, cari au absolvat cu succes și pot produce atestat de trecere din clasa IV. gimnazială, reală sau civilă, dela o școală publică. La înscriere se cere atestat școlar și atestat de botez.

Taxa de primire e *8 coroane,* didactru *60 coroane* și alte taxe *6 coroane,* și trebuesc plătite la înscriere cel puțin jumătate, iară până în Februar restul. Elevii, cari nu-și vor achită la timp taxele, vor fi opriți dela cercetarea cursurilor.

Elevii de confesiuni străine decât cea română greco-orientală și greco-catolică plătesc didactru duplu.

Fiecare elev va mai plăti pe seama fondului de pensiune al profesorilor încă o taxă de *10 coroane,* iară pentru excursiuni școlare și alte trebuințe suma de *6 coroane.*

Fiecare elev e dator a avea la începutul anului școlar toate cărțile și recvizitele necesare nouă și în bună stare, deoarece legile școlare opresc traficul de cărți și recvizite și folosirea de cărți vechi și necorăspunzătoare. Cărțile vor purtă viza institutului alăturea cu numele elevului.

Chipiul și uniforma proprie a școalei comerciale se recomândă a se procurà deja în prima lună de școală și se impune în mod obligător tuturor elevilor din școala comercială. Forma și coloarea se pot află dela direcțiune. Pentru orice informațiuni mai detailate părinții și tutorii școlarilor să se adreseze la direcțiune.

Direcțiunea.

AVIZ!

Domnii cari au dreptul de a li-să computa dupłu darea pentru a fi luați în lista virilиștilor din comitat sunt rugați, ca până în 10 Septemvrie să-și prezinte rugările lor spre acest scop la comisia justificătoare (igazoló választmány) comitatenză acludând și cărticica de dare.

Noutăți.

Iubileul Papei. La 18 Sept. n. se împlinesc 50 ani, de când Sfinția Sa Papa Piu X a fost hirotonit întru preot. Întreagă lumea catolică face mari pregătiri pentru această sărbătoare rară. Provincia noastră bisericească, proiectează în luna Martie și April viitor un peregrinaj de preoți și credincioși sub conducerea unui Episcop.

Îmbolnăvirea Escelenții Sale Mitropolitului. Marța trecută la începutul ședinții conzistoriale, Escelența Sa Mitropolitul fù apucat de o indispoziție mai gravă, cât trebui să fie culcat în chilia din apropiere spre a fi în liniște. De atunci starea înaltului pacient s'a îmbunătățit zi de zi, cât acum e peste ori ce pericol, spre bucuria și mângăierea noastră a tuturora.

Episcopul *Dr. Vasile Hossu* a sosit la Blaj spre a cercetà pe Escelența Sa.

Din arhidiecesă. *Dr. Vasile Suciu* prof. de s. teologie e numit rector al Internatului de băieți. în locul prof. *Emil Viciu,* care s'a retras.. — *Alexandru Târnăvean,* paroh în Hodac și v.-prot. on. e numit protopop și paroh în Pogăceaua. — *Traian German,* cand. de profesor e numit profesor suplent la gimnaz și subprefect la Internatul de băieți.

Hymen *Silvia Ungurean,* fica profesorului nostru Petru Ungurean, s'a logodit cu notarul *Iliu* din Orlat. — *Alesandru Pop,* cleric abs. s'a logodit cu *Mărioara Martin* din Biia.

Știri personale. *Nicuale Brânzeu,* originar din Roșia-de-Secaș lângă Blaj, fost elev al școalelor de aci, absolvent de teologie, de prezent profesor și advocat în Pitești, a fost numit prefect al județului Argeș. Vrednicie neajunsă până acum de nici un ardelean.

Știri literare. În curând va apare în editura „Bibliotecei pentru toți" întâiul volum: *Poezii* (Meditații, Elegii, Epistole, Satire și Fabule) din operele complete ale lui Grigorie M. Alexandrescu. Cu adnotări și cu o culegere asupra vieței și operei poetului de Em. Gârleanu.

Aviz In Tipografia diecezană din Arad, va apărea în scurtă vreme noua lege școlară cu îndrumarea ministrului de culte referitoare la aplicarea și executare și cu esplicările de lipsă la fiecare paragraf. Costă 2 cor. și e bine să se comande de acum la Tipografia numită.

Anunț. Cursurile *„Școalei pentru economia și industria de casă"*, susținută de „Reuniunea femeilor române din Sibiiu", se încep la 15 Septemvrie n. Instrucțiunea secțiunii economice cuprinde: *a)* învățământ practic: pregătirea bucatelor, conservarea poamelor și legumelor, spălatul și călcatul rufelor, confecționarea rufelor etc.; *b)* învățământ teoretic: economia de casă, contabilitatea etc. Instrucțiunea secțiunii industriale cuprinde: cusut, croit, împletit cu mașina, tors și țesut. Informațiuni se pot primi dela domnișoara Alexandrina Țeranu, Sibiiu, Strada Baier n. 1. *Comitetul „Reuniuni femeilor române din Sibiiu"*

Apel. In comuna Băgău, la 19 l. c. către $2^1/_2$ oare după amiazi a erupt un foc înspăimântător și ajutat de vânt în timp de 1 oară a făcut scrum casele și toate superedificatele și recvizitele economice dimpreună cu grâul și fânul adunat la 5 economi români. N-a putut fi nimic mântuit. Dauna să urcă la 5 mii coroane. Asigurat n'a fost nimica. Aceste 5 familii au rămas numai cu hainele de pe ei, acum în pragul iernei. In numele acestor nefericiți mă rog de inimile generoase cari la astfel de întâmplări dureroase tot deauna au venit în ajutorul celor lipsiți, ca și de data asta să concurge cu ajutorul lor cât de modest la alinarea suferințelor astor nefericiți din Băgău. Ofertele marinimoasă benevole să se trimită pe adresa subscrisului *Ieronim Man,* paroh gr. cat. Magyarbagó u. p. Magyarlapád.

Petreceri. Tinerimea română din Câmpeni invită la *„Concertul doinic"* ce îl va aranja sub conducerea Dlui Nicodim Ganea elev al conservatorului din București, Duminecă în 1 Septemvrie st. n. a. c. Venitul curat este destinat pentru ajutorarea dirigentului la urmarea studiului de muzică la conservator.

— Tinerimea română din Lunca și jur invită la *petrecerea,* care va aveà loc Duminecă în 1 Septemvrie n. în comuna Lunca. Venitul curat este destinat pentru fondul s. Biserici și pentru despărțământul Blaj.

Necrolog. † *Gavril Hossu,* preot gr. cat. în Fodora română și membru în reprezentanța comitatenză, după un morb greu și plin de suferințe și-a dat blândul său suflet în mânile Atotputernicului Dumnezeu în al 56-lea an al vieții, provăzut cu ss. taine, în 24 l. c.

— † *Teodosiu Lechințan* paroh gr. cat. în Cucerdea română, după scurtă suferință, împărtășit fiind cu ss. taine ale muribunzilor, și-a dat nobilul seu suflet în mânile Ziditorului Joi în 29 August n. c. la 3 oare a. m. în al 47-lea an al etății, al 20-lea an a preoției și al 3-lea an al văduviei sale.

Odihnească în pace!

Aviz!

Aducem la cunoștința superiorităților școalelor noastre poporale că institutul geografic din Budapesta a urcat prețul mapelor si anume:

Mapa Ungariei	pe	pânză	în	loc	de	12·65	cu	14·—
» Aust.-Ung.	»	»	»	»	»	12 65	»	14·—
» Europei	»	»	»	»	»	13·20	»	15·—
» Planiglob.	»	»	»	»	»	18·70	»	22·—

Librăria semin. Blaj.

IN BLAJ

se primesc 2—3 fetițe de școală în cost și cuartir cu 10 floreni lunar la Dnul Beniamin Filip, sub grija Dșoarelor ANNA și HELENA Filip fiind aici se pot deprinde în limba germână și magiară, pot învățà croitul și cusutul de haine femeiești și albituri, brodării și alte lucruri de mână. Deslușire detailată dă BENIAMIN FILIP, comerciant în Blaj. (82) 2—2

Partea literară.

Desvoltarea chestiunei sociale.

— după Ernst Kirchberg. —

(Continuare și fine). 8

Muncitorul să fie eliberat din nesiguranța stărei sale, să privească mai liniștit în viitor, ca până aci, și să nu-i fie primejduită existința sa întreagă prin ori ce lovitură a sorții. Se i-să poarte de grijă cel puțin la cazuri de morb și nefericiri în decursul lucrului și la zilele bătrânețelor să fie scutit de lipsă extremă.

Acesta a fost programul regimului, pentru îmbunătățirea sorții muncitorilor, și pentru ajungerea scopului acestuia să contemplase calea asigurărei. O parte mai mică a cheltuielilor avea să o acopere muncitorul însuși, iar partea mai mare stăpânul și statul.

Asigurarea la caz de morb și nefericire a muncitorilor e ezecutată deja, și ne arată succesele cele mai frumoase. Nu numai, că s'a plătit milioane morboșilor și celor ce să nefericiră, ci și fabricanții începură a introduce reforme pentru apărarea lucrătorilor, la cari nu ne-am fi putut gândi încă multă vreme, dacă statul nu ar fi pornit organizarea asigurării muncitorilor. Fruntașii tuturor societăților pe acții și a societăților de asigurare edară spre a împuțina cheltuielile de recompenzare a celor ce să nefericesc, reguli pentru preîntâmpinarea nenorocirilor în fabrici, să'făcuse și o expoziție a tuturor aparatelor acelora cari să părură a fi acomodate pentru prefutâmpinarea nenorocirîlor. Simțemintele acestea umane ale fabricanților au purces în prima linie din egoism. Dar pentru asta totuș sunt vrednice de a fi amintite.

Tot asemenea influință va avea și proiectul de lege despre îngrijirea muncitorilor la bătrânețe. El va procura muncitorului oarecând un sfârșit de viață fără griji, și va îndemna și pe fabricanți a delatura cât să poate influințele stricăcioasă la lucrare, scurtând eventual timpul de lucrare, spre a amâna cât să poate incapabilitatea de câștig și prin asta îndreptățirea muncitorului la îngrijire. Corporațiunile acelea, a căror membrii trebuie să lucreze timp mai mult decât e prescris, au cerut ca fabricanții să plătească adausuri la sumele de asigurare, deoarece esperința a dovedit că tocmai ceasurile cele din urmă a zilei, în cari muncitorul pentru obosală nu e cu băgare de samă, să întâmplă cele mai multe nenorociri.

Asigurarea muncitorilor în caz de morb, în caz de nenorocire și la bătrânețe e un pas important pe calea păcii sociale.

Prin acestea s'a îmbunătățit mult soartea muncitorilor, binefacerile legei trebue să-și ajungă scopul, și muncitorii, cari astăzi sunt cu neîncredere față de regim, își vor aduce oarecând cu mulțumită aminte de urzitorul legilor acelora, care a fost pretinul și apărătorul lor cel mai bun.

Să înțelege că, prin asigurarea muncitorilor în caz de morb, nenorocire și la bătrânețe încă nu-i deslegată chestiunea socială. Prin supraproducțiunea ce să ivește continuu, care are ca urmare nelucrarea de mii de brațe rămâne iregularitatea în viața muncitorilor de azi. Rămâne blăstămul lucrului de femei și copii, foarte stricăcios parte pentru stat, fiindcă detrage mult din capabilitatea sa de apărare, parte pentru muncitor, care trebue să abzică în parte de fericirea familiară.

Pentru ca să aibă efect silințele, ce și le-a pus statul în îngrijirea de muncitori, va trebui să continue și să 'lărgească legislațiunea scutului muncitorilor. In silințele sale va fi sprijinit și de fabricanții mari, deoarece dispozițiunile de mai încolo, cari trebue luate spre binele muncitorilor, țintesc în mare parte într'acolo, ca să micșoreze spesele de îngrijire la caz de nenorocire și bătrânețe.

Bibliografie.

A apărut:

Mariu Theodorian: **Dreptul canonic oriental cu adnotațiuni și comentarii,** București 1905—7 trei volume, prețul 10.50 cor. Sub acest titlu dl advocat Theodorian, constatând la diferite ocaziuni necunoștința canoanelor bisericești. chiar din partea celor chemați, a retipărit canoanele din Pidalionul, tradus de Mitropolitul Veniamin Costake și le-a însoțit cu număroase esplicări și comentării scoase din celea mai bune isvoare și publicațiuni ale bisericei orientale și apusene. Vol. I. are o lungă introducere în studiul dreptului canonic, unde se înșiră și note biografice asupra celor mai însemnați canoniști: Grațian, Zonara, Balsamon ș. a. Afară de aceasta notițe istorice precedează canoanele singuraticelor sinoade. Din partea noastră recomandăm mult procurarea acestei prețioase publicațiuni, ca una, care poate fi de bun folos preoțimei noastre. Se poate procura dela Librăria seminarială (vol. I 3.50. II 3.— III 4.—)

„Sămănătorul“, revistă literară. Anul VI. Nr. 33. cu următorul sumar: Zamfir C. Arbure, Studenții și poporul (VI). — I. Borcia, „Floare-Albastră“ (sonet). — Vasile Pop, Atletul învins. — I. Minulescu, Romanța celor trei galere (poezie). — Al. G. Doinariu Impresii din Vaslui. — Al. Nogea, Închinare (poezie). G. M. Murgoci, Natura în tablourile lui Grigorescu. — I. M. Marinescu, Soția lui Asdrubal (poezie). — Braborescu, Cântec (după M. Maeterlinck). — Un bătrân cinstit — „Preludiu și epilog“. — Șc. Cronică. — Red. Răspunsuri.

„Luceafărul“ Nr. 15 cu următorul sumar: Oct. C. Tăslăuanu, † Nicolae Ion Grigorescu. — I. U. Soricu, Dor (poezie). — I. Agârbiceanu, Doi bătrâni. — A. Seca, Departe (poezie). — Dr. Alex. Bogdan, Limba literară și limba poporală — M. Cunțan, Doină (poezie). G. C. Ionescu, Boierul (novelă). — I. Borcia, Ifigenia în Taurida de Goethe. — Cronică: Înmormântarea lui Grigorescu. Cum cinstesc alții și cum știm noi cinsti memoria bărbaților mari ai neamului. Răspunderea celor ce scriu față de publicul cetitor. Știri. Bibliografie.

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos și viața modernă.

Traducere românească, de Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză. Prețul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morți.

Volum elegant compactat în piele și pânză. Prețul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl. **Prețul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.**

Liturgica *Volumul II. al Teologiei pastorale, de* ***Dr. Ixidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5·40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Hipnotism și Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Se află de vânzare în Librăria semin din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul și istoria bisericei românești unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii românești: a Vadului, Gecagului, Silvașului și Bălgradului.** Blaj 1902 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil. (pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri, Autonomia bisericească. Diverse,** prețul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria,** prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timoteiu Cipariu,** Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele lui Mesia, de Levis Walace, 2 v. 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericeĭ rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria. de A. Viciŭ. . —.12
5. **Din viéța lui I. Micul** de M. Strájan . . . . —.16
6. **Albertina**. Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . 3.40
8. **Cele doue fețe ale lumiĭ** de Nicu . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptárii** de Aurel Fodor . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii li, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni cătră Preasf. Născătoare de Dumnezeu, leg. 24 fil.

Nr. 9376—1907. (31) 3—3

Concurs la stipendii.

Prin aceasta publicăm concurs *până în 15 Septemvrie n. 1907 inclusive* pentru următoarele stipendii:

I. *Din fundațiunea „Alesandru Șt. Șuluțiu.“*

1. *Un (1)* stipendiu de 800 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Ioan Maior stud. jur. în Budapesta, — destinat pentru tineri, cari studiază drepturile sau medicina la universitatea din Budapesta sau la vre-o universitate din străinătate.

2. *Trei (3)* stipendii de câte 400 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Augustin Raț, Traian Pop și Ioan Bian toți trei rigorozanți iuriști în Cluj, — destinate pentru tineri, cari studiază științele iuridice la universitatea regească din Cluj.

3. *Doue (2)* stipendii de câte 200 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Traian Denghel și Ioan Colbazi,— destinate pentru studenți gimnaziști în clasele superioare.

Studenții înscriși ca ordinari la școalele de mai sus, cari doresc a obținea unul din stipendiile acestea au să dovedească:

a) că sunt români gr.-cat. mizeri născuți în Transilvania.

b) că pe lângă purtare morală bună au din studii calculi de eminență.

c) Dintre concurenți vor fi preferiți aceia, cari vor dovedi, că sunt consângeni cu fundatorul.

II. *Din fundațiunea „Dănuț“.*

Trei (3) stipendii de câte 600 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Aureliu Hetco rigorozant iur. în Cluj, Victor Marcu stud. iur. în Budapesta și Andreiu Butean gimn. cl. I. în Oradea-mare. — La aceste stipendii pot concurge studenți români gr.-cat. dela orice școale. sunt însă preferiți consângenii fundatorului, și numai în lipsa acestora se vor conferi altora.

III. *Din fundațiunea „Lazar Baldi.“*

Un (1) stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Vasilie Câmpean gimn. cl. VIII în Blaj, — destinat pentru studenți români gr.-cat. gimnaziști din comitatul Clujului și pentru consângeni de ai fundatorului, fie ei și din alte comitate.

IV. *Din fundațiunea Ioan P. Bota.*

Un (1) stipendiu de 120 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Nicolae Dănilă gimn. cl. VIII în Blaj,— destinat pentru studenții în școalele medii sau în școalele reale superioare, de origine din Șard (comit. Albei inferioare), sau rudenii cu fundatorul.

V. *Din fundaț. Vancea „Cassa-arhidiecezană.*

1. *Un (1)* stipendiu de 300 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Irina Nistor elevă în cl. IV civilă din Blaj.— destinat pentru fetițe gr. cat. române, cari studiază la școala română gr. cat. de fetițe din Blaj, sau după ce au studiat aici cel puțin doi ani, pot fi și la institute gr. cat. ori rom. cat. dintr'alt loc.

Sunt preferiți consângenii fundatorului.

2. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Valeria Pop elevă în cursul complementar al școalei civile de fete a Asociațiunii din Sibiiu,— legat de aceleaș condițiunni ca și cel de sub punctul precedent.

3. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Alesandru Pop gimnazist în cl. VIII în Blaj, destinat pentru studenți la gimnaziul din Blaj

Cei-ce doresc a obținea stipendiul acesta sunt obligați a intra în Internatul Vancean de băieți și să plătească taxa de întreținere pre cât nu-se acopere din stipendiu.

Consângenii fundatorului au preferință,

4. *Patru (4)* stipendii de câte 120 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Grațian Capătă, Alimpiu Mateica, Andriu Grecu și Toma Cociș preparanzi în cursul IV in Blaj,— destinate pentru candidați de învățători în Arhidieceza noastră, cari vor asculta cursul preparandial la preparandia arhidiecezană din Blaj, și eventualminte la altă preparandie română greco catolică.

VI. *Din fundaț. „Andreiu P. Liviu“*

Un (1) stipendiu de 180 cor. destinat în locul prim pentru studenți români gr.-cat. dela orice școală, sau meseriași, consângeni de ai fundatorului, — și-l pot folosi și fete.

VII. *Din fundațiunea „Alesandru Micu“.*

Doue (2) stipendii de câte 190 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Ovidiu Micu stud. jur. în Budapesta, și Aurel Stanciu stud. comerc. în Lipova, — destinate pentru elevi sau eleve ai școalelor medii, comerciale sau ale școalelor superioare de fete.

Consângenii au preferință.

VIII. *Din fundaț. „Timoteiu Ciparíu“.*

1. *Un (1)* stipendiu de 200 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Ioniță Brad gimn. cl. VIII în Blaj și

2. *Doue (2)* stipendii de câte 100 cor., folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Longin Corcheș și Petru Man ambii gimnaziști cl. VIII. în Blaj.

Stipendiile acestea din fundațiunea Timoteiu Ciparíu sunt destinate pentru studenți români gr.-cat. la gimnaziul arhiepiscopesc din Blaj.

IX. *Din Fundaț. „Alesandru Filip“.*

Doue (2) stipendii de câte 200 cor., folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Alesandru Fugătă stud. gimn. în Brașov și Alesandru Tufan stud. gimn. în Sibiiu. Aceste stipendii sunt destinate pentru studenți români gr.-cat. gimnaziști, elevi ai școalei comerciale, reale, industriale ori militare.

Consângenii au preferință.

X. *Din fundaț „Vasiliu Rațiu.“*

Doue (2) stipendii de câte 200 cor. dintre cari unul în anul școl. 1906/7 a fost folosit de cătră Iuliu Covrig gimn. cl. VII. în Sibiiu, iar al doilea s'a înființat de nou, — destinate pentru studenți români gr.-cat. dela școalele medii din Blaj în clasele superioare. Consângenii au preferință. Se pot conferi și fetițelor din școala civilă gr.-cat. din Blaj.

XI. *Din fundațiunea „Alutan.“*

1. *Doue (2)* stipendii de câte 120 cor. folosite în an. școl. 1906/7 de cătră Ioan Cheresteș stud. iur. în Cluj, și Tit Liviu Cernea stud. gimn. în Făgăraș, și

2. *Un (1)* stipendiu de 80 cor. folosit în anul școl. 1906/7 de cătră Petru Cheresteș stud. gimn. cl. VIII în Năsăud.

Stipendiile din fundațiunea Alutan se conferesc tinerilor români gr.-cat. studenți în gimnaz, școale comerciale, reale, universitate, politehnica, agronomie, preparandie etc.

Consângenii fundatorului au preferință.

XII. *Din fundațiunea „Chirilă.“*

Interesele disponibile ale fundațiunii acesteia pe an. 1907 în suma de 550 cor. în senzul literilor fundaționale sunt de a se împărți în părți egale între consângenii fundatorului, cari studiază la vre-o școală. Consângenitatea se consideră până la gradul al VIII-lea.

XIII. *Din fundaț. „Cercul Oreștiei“.*

Un (1) stipendiu de 80 cor. destinat pentru studenți români gr.-cat. cari cercetează gimnaziul gr.-cat. din Blaj ori vre-o Academie de drepturi, și sunt născuți în vre-una din comunele următoare ale cercului Oreștiei și anume: Jibot, Orăștioara de jos, Balomir, Bintinț, Beriu, Cioara, Vinerea, Orăștioara-de-sus, Grid, Ghialmar, Castău, Dâncu mic, Ocolișul-mic, Toța-mică, Costești, Cugir, Jeledinți, Ludești, Măgura, Martinești, Bucium, Dâncu-mare, Toța-mare, Spini, Pricaz, Petriniu, Pischinț, Repaș, Romos, Romoșel, Sibișelul vechiu, Sereca, Tamașasca, Tartaria, Turdaș, Turmaș, Vaideiu și Simeria.

XIV. *Din fundațiunea „Alexa Bidianu“.*

Din venitele acestei fundațiuni se vor împărți stipendii adecvate tuturor nepoților din frați ai fundatorului și în locul al doilea băieților și copilelor înrudiți cu fundatorul prin sânge până la al patrulea grad, născuți din căsătorie creștinească, fără considerare la natura studiilor, ce le urmează, nu vor fi eschiși dela stipendii nici aceia, cari învață măiestrii.

XV. *Din fundațiunea „Dr. Simion Ramonțai“*

1. *Trei (3)* stipendii de câte 630 cor. folosite în anul școl. 1906/7 de cătră Petru Poruț stud. în drepturi în Budapesta, Traian German stud. filozof în Budapesta și Septimiu Pop stud. technic în Budapesta, destinate pentru studenți la univertitate, la politechnică. la academia de pictură din Budapesta și Viena, pe cum și la academia montană din Șelmetz și la academia comercială din Viena.

2. *Trei (3)* stipendii de câte 126 cor. folosite în an școl. 1906/7 de cătră Laur. Giurgiu gimn. cl. VIII în Blaj, Constantin Manta stud. comerc. în Brașov și Ioachim Tolciu

gimn. cl. VIII în Sibiiu, — destinate pentru gimnazişti şi studenţi la şcoala comercială.

Sunt preferiţi cei nobili de origine.

XVI. *Din fundaţiunea „Ioan Gariil Vaida“.*

Un (1) stipendiu de 140 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Coriolan Bohăţel stud. iur. în Cluj, destinat pentru studenţi dela orice şcoală, reală, gimnaziu, academie, universitate sau politechnică. Preferinţă au descendenţii din familiile: Vajda de Soósmező şi Fuleovici.

XVII. *Din fundaţiunea „Efraim Klein“.*

1. *Un (1)* stipendiu de 360 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Eugeniu Groze stud. farmac. în Cluj şi

2. *Un (1)* stipendiu de 240 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Teodor Turcu stud. farmac. în Cluj. —

ambele destinate pentru studenţi români gr. cat la gimnaziul din Blaj.

XVIII. *Din fundaţiunea „Iacob Páll“.*

2. *Un (1)* stipendiu de 50 cor. pentru gimnazişti în clasele superioare.

2. *Un (1)* stipendiu de 30 cor. pentru gimnazişti în cl. inferioare.

A concurge la stipendiile aceste sunt îndreptăţiţi numai tineri născuţi din ramul gr. cat. Páll din Szék (comit. Szolnok-Doboka) şi din ramul Bossiak sau Borton din Zalasd (Comitatul Hunedoarei), cari au cualificaţiune distinsă, învaţă la gimnaziul rom. cat. din Cluj şi sunt săraci.

XIX. *Din fundaţ. Cavaler Petru Ioanette.*

1. *Un (1)* stipendiu de 600 cor. destinat pentru stud. medicinişti ori tehnici, ori de studiele reale superioare militare.

2. *Un (1)* stipendiu de 400 cor. destinat pentru un tiner român care va intră în şcoala de cadeţi.

3. *Trei (3)* stipendii de câte 200 cor. pentru tineri români, cari vor frecventă clase gimnaziale ori reale din patrie, începând din prima clasă gimnazială ori reală.

Toate stipendiele aceste le pot obţineà tineri români din ambii părinţi de religiune gr. cat. ori gr. or. din munţii apuseni ai ardealului, din comunele: Câmpeni, Bistra, Certege, Săcătura, Albac, Scărişoara, Neagra Vidra de sus, Vidra de jos, Ponorel şi Sohodol, şi cari vor dovedi totodată, că sunt născuţi din părinţi adevărat români.

Descendenţii în linia directă din familia Ioanette, constatându-se de capabili şi diligenţi vor primi stipendiul cu începutul clasei IV-a normală sau elementară, şi au preferinţă faţă de alţii.

Concurenţii la toate stipendiile înşirate până aci au să alăture la suplicele sale scrise şi subscrise cu mâna proprie în limba română: testimoniu şcolastic în copia autentică, carte de botez, atestat de paupertate, atestat medical; şi pentru dovedirea consângenităţii cu fundatorul au să alăture atestat dela respectivul oficiu parohial, care să cuprindă tabela genealogică esact dedusă. Sunt datori mai departe să numească espres institutul, la care vor studià în anul şcol. 1907/8 şi să determine apriat suma şi soiul stipendiului, pentru care suplică. Suplicele, cari nu vor corăspunde cerinţelor aci înşirate, pe cum şi cele întrate după termin, nu vor fi luate în consideraţiune.

XX. *Din fundaţiunea „David Br. Ursu“.*

Trei (3) stipendii de câte 200 coroane, folosite în anul şcol. 1906/7 de către Ioan Rău şi Nicolau Popa, stud. gimnazişti, şi Constanţa Munteau, elevă a şcoalei civile. —

Concurenţii la aceste stipendii au să dovedească cu carte de botez că sunt români greco-catolici născuţi în vre-una din comunele arondate în comitatele: Făgăraş, Sibiiu, Hunedoara, — cu atestat de frecventare, că sunt şcolari în clasa I a gimnaziului gr.-cat. din Blaj, iar fetele, că frecventează la şcoala de fetiţe din Blaj, că au purtare morală bună şi progres bun în studii, şi că sunt sau pot fi suscepuţi în Seminariul junimei române gr.-cat. studioase din Blaj, iar fetele în Internatul de fetiţe din Blaj.

XXI. *Din fundaţiunea de alumnate a Internatului Vancean de fetiţe din Blaj.*

1. Un (1) alumnat de 100 cor. folosit în anul şcol. 1906/7 de către Ana Marcu, elevă în cl. IV. civilă, şi

2. Doue (2) ajutoare de câte 100 cor., cari se vor conferì pe anul şcol. 1907/8 la eleve ordinare de ale şoalei gr.-cat. de fete şi ale Internatului Vancean de fetiţe din Blaj.

Suplicantele pentru aceste alumnate şi ajutoare au să întruneasscă şi dovedească următoarele condiţiuni:

a) că sunt române gr.-cat. mizere, născute în Arhidieceză.

b) că are pe lângă purtare morală bună au din studii calculi buni.

c) că sunt inmatriculate cu eleve ordinare în şcoala gr.-cat. de fete din Blaj şi sunt primite în Internatul Vancean de fetiţe.

d) Preferinţă vor aveà fetele de preoţi din Arhidieceză.

Blaj, din şedinţa conzistorială ţinută la 17/4 August 1907.

Victor Mihályi,
Arhiepiscop şi Mitropolit de Alba-Iulia şi Făgăraş.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (27) 7—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

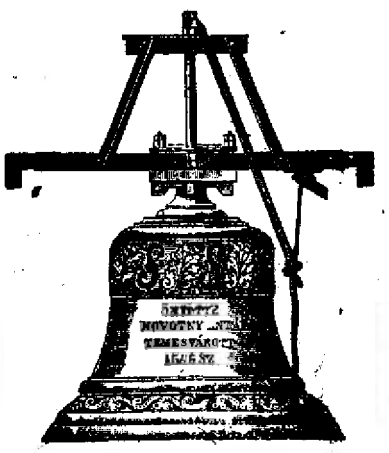

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 6—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieţii:
90,981.088 coroane.	**9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,568,863.37 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:
Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.
şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 7 Septemvrie 1907. Numărul 35.

Soartea preoţimei.

— un glas dureros din dieceza Gherlei —

Nu mâncărimea ci motive destul de puternice mă îndeamnă ca să scriu acestea şire. Şi nu vorbesc numai de mine sau numai de câţiva inşi, în celea pe cari voesc a le espune se cuprinde soartea aproape a întregei preoţimi, durerea tuturor. Scriu adecă cu peana udată în negreala suferinţelor întreg clerului greco-catolic, dar mai ales a celui din dieceza noastră a Gherlei.

Celce nepreocupat şi liber de orice patimă priveşte viaţa preotului nostru de azi cu durere trebue să constate că starea lui e nesuportabilă. Dotaţiunea lui ridiculă nu e nici decât în conformitate cu misiunea şi poziţia lui atât ca păstor în fruntea unei turme cât şi ca factor social, dar nici cu pregătirea şi cultura lui în privinţa căreia stă pe acelaş nivel cu preoţimea ori şi cărei confesiuni din patrie.

Zic starea lui, dotaţiunea, referinţele de trai, nu corăspund de loc cu postulatele mari, cu pretenziunile şi responsabilitatea mare ce e împreunată cu oficiul de preot.

Şi apoi până când preotul trebue să se lupte cu cea mai estremă sărăcie, până când îl apasă cele mai grele griji văzându-şi soartea amară de aci şi viitorul întunecat al familiei, mai ales când aceasta rămâne fără cap, zic până atunci e o absurditate a puteà pretinde ca el să fie la culme, neescepţionabil şi să satisfacă pe deplin oficiului său.

Să adaugem la acestea şicanările şi imputările nemeritate pe cari preotul trebue să le audă zilnic din partea credincioşilor săi „că trăeşte de pe spatele lor . . . etc." şi iată că avem o icoană tristă dar adevărată despre starea preoţimei noastre. Şi care e soartea familiei preotului în caz când dânsul moare? Mutatis mutandis ne-o spune Mântuitorul Isus Hristos prin cuvintele: Vulpile au vizunii, paserile cerului cuiburi, iară fiul omenesc — şi în cazul nostru familie de preoţi, — nu au unde să-şi plece capul." Acestea sunt fiinţe cu adevărat huiduite de soarte şi nefericite. Nici un sprijin nici un razim nici o rază de scăpare de nicăiri fără numai dela Acela dela care vine toată darea cea bună şi tot darul desăvârşit — dela părintele luminilor.

Către credincioşii aceia cărora soţul eventual tată-l lor le-a fost preot, pentru a căror luminare şi fericire atât vremelnică cât şi vecinică şi-a jertfit viaţa, zic către aceştia fără lucru se roagă, pe aceştia nu-i mişcă lacrimile, suspinele şi lipsa lor, asemenea leviţului din evangelie trec pe lângă dânşii şi nu-i bagă în seamă, către guvernul diecezan ridicându-şi ochii, nu are cine să-i ajute.

Este deci trist şi dureros a munci o viaţă întreagă în via Domnului şi a nu aveà nici mângâierea că după moarte familia nu-ţi va rămânea pe uliţi, pradă sorţii vitrege şi celei mai estreme mizerii! Şi totuşi soartea noastră este aceasta şi în loc ca să se îmbunătăţească devine din zi în zi tot mai amară, şi încă mulţi vor mai repausà fără ca soartea să se amelioreze. Căci pe când diregătorilor statului pe cum şi a altor societăţi private neîncetat li-se îmbunătăţeşte salarul şi li-se asigură viitorul prin fonduri de pensiune pe atunci noi suntem acei fii vitregi cari zi de zi suntem despoieţi chiar şi de stolele acelea, pe cari le-au avut înaintaşii nostri a căror pregătire la înalta treaptă a preoţiei a stat din câteva luni de zile.

Şi pentruce merg la noi astfel lucrurile, pentruce dăinuesc aceste stări întoarse? pentrucă la noi lozinca zilei e: „împrejurările sunt atari încât nu se poate face nimic..." E bine, nu se poate face nimic spre îmbunătăţirea sorţii preoţimii, dar aceea se poate ca el din zi în zi se fie despoiat de cea avut mai înainte?

Pe cât de nedreaptă pe atât ar fi şi de pătimaşe imputarea ce ne-ar face-o unii — cărora le place a ne plăti cu ironii muşcătoare — că doară noi am râvni după munţi de aur, că am dori raiul pe pământ. Nu, aşa ceva e departe dela noi. Cugetăm însă că am fi şi noi vrednici de o îngrijire mai umană din partea celor competenţi, cugetăm că ar fi sosit timpul să vedem răutatea poporului înfrânată ca aşa să fim siguri că nu vom fi despoieţi azi de bucătura pe care am avut-o ieri, cugetăm că lungul şir de ani — aproape o treime din viaţă — petrecuţi pe băncile şcoalei pentru a ne câştigà aparatul ştienţific de lipsă unor preoţi, pe cum şi celalalt timp al vieţii noastre petrecut în greutatea şi zăduful zilei, în muncă cinstită pentru mărirea bisericei şi a neamului, cugetăm zic că toate acestea ar fi destule motive pentru a nu fi daţi uitării şi nepăsării.

Sau dacă noi suntem nişte fiinţe cu mult mai neînsemnate decât ca să putem atrage asupra noastră şi a stării noastre vitrege atenţiunea binevoitoare a celor chemaţi, atunci să ne strângem noi şirurile, noi cari ne cunoaştem mai bine starea decât ori şi cine şi să ne punem la lucru. Soartea noastră este în mânile noastre, voeşte şi vei puteà.

Spre întruparea acestei idei aflu de potrivit a propune să se ţină conferinţe tractuale fie ordinare fie extraordinare în fiecare tract protopopesc sau vicarial, să se pună pe tapet primo loco soartea preoţimei şi mai ales a văduvelor şi orfanilor de preoţi. Să se cerce mijloacele şi modurile cele mai potrivite şi mai ducătoare la scop prin cari s'ar puteà îmbunătăţi soartea acestora, iar deciziunile eventual propunerile acestor conferinţe să se ieie la protocol.

Să se aleagă 2—3 delegaţi din fiecare tract protopopesc cari într'o zi previe stabilită din partea vecurei conferinţelor, să presenteze Escelenţiei Sale aceste protocoale şi în numele dosedítului cler să-l roage ca, pentru vindecarea barem în parte a relelor de cari sufere întreagă dieceza şi pentru a întinde mână de ajutor văduvelor şi orfanilor de preoţi, pentru a-i ridică din miseria în care astăzi îşi plâng viaţa, zic pentru a face ceva în favorul lor, să conchieme sinod diecezan. Aci s'ar descoperi boala şi s'ar cercà şi aflà leacul potrivit pentru vindecarea aceleia.

Ar fi timpul suprem, ca cei chemaţi să se intereseze mai cu dinadinsul de soartea acelora peste cari Spiritul Sfânt i-a pus păstori.

Să-şi câştige cununi neperitoare în cer şi o pie amintire pentru posteritate.

„Creştini suntem pentru noi, episcopi suntem pentru voi“ zise odată s. Augustin. Imbunătăţirea sorţii preoţilor ar trebui să fie grija de căpetenie a mai marilor păstori. Cui s'a dat mult, mult se aşteaptă dela dânsul. „Vai de noi — zise sf. Vasiliu — dacă aci ne numim păstori iar din colo nu vom aveà turmă.“

Şi acum apuc iarăşi firul lăsat, şi zic şi-i rog şi-i chem cu cuvintele dela s. liturgie: „câţi sunteţi chemaţi ieşiţi...“ şi ne arătaţi calea, faceţi pasul prim şi noi ve vom urmà. Sau dacă nici atâta nu vom face, dacă ne vom rămâne unul pe spatele altuia, dacă în tocmai ca şi racul, broasca şi ştiuca, vom trage câţi suntem întru atâtea părţi, sau unii vom pune capul pe tipsie — cum zice Stuţa — şi vom privi indiferenţi la o causă atât de vitală ca aceasta, dacă interesele comune le vom postpune intereselor noastre private neinsemnate, dacă unul se va retrage din motivul destul de josnic, d. ex. pentrucă trăeşte în împrejurări destul de favorabile şi nu are lipsă de nimic, altul pentrucă e lipsit şi nu se va espune la goana guvernului diecezan, care probabil va considerà mişcarea aceasta de un act de nesupunere, zic dacă unul dintr'un motiv, altul din altul nu va concurge la obştescul bine, atunci să nu ne supărăm pe nime, vina este a noastră, noi suntem culpabili.

Regele profet David zice: „Spirit umilit; inimă înfrântă şi smerită Dumnezeu nu o va urgisi,“ (ps. 50), şi eu zic că Escelenţa Sa încă nu poate ca să urgisască şi să-şi închidă uşile dinaintea preoţilor săi când aceştia îşi vor luà îndrăsneala a se apropia de dânsul cu o rugare făcută în astfel de spirit.

Să ne apucăm deci de lucru deşteptându-ne din somnul cel de moarte. Un bărbat care ne cunoaşte soarta ne trage atenţiunea la aceasta muncă prin corespondinţa publicata în „Unirea“ Nr. 28, (20 Iuliu 1907). Impuls la aceasta i-a dat moartea lui Alesandru Avram preot în Sângeorzul român şi alui Constantin Pop preot în Feldru. Acestea jelnice cazuri să ne impintene şi pe noi la lucru, căci doară şi pe noi ne poate ajunge aceeaşi soarte. Azi mie mâne ţie: Dacă în aceasta causă nu se va face nimic atunci fiecare preot aşa se considere ca şi când el singur ar fi vina la aceasta.

Cărpinişanul.

O rectificare. — *Stimată Redacţiune!* Pentru constatarea adevărului, cu datul de 13 August a. c. am trimis recomandat la redacţiunea „Luptei“ din Budapesta spre publicare următoarele:

„Stimată Redacţiune! Referitor la comunicatul D-Voastre din Nr. 157 în formă de epistolă deschisă adresată Il. Sale Episcopului din Oradea-mare, în chestia administrării averii bisericeşti din Borhid, fiindu-mi Tată acel protopop, care drept răsplată pentru o activitate preoţească de 47 ani, acum la bătrâneţe este obiectul unor huiduieli răutăcioasă; de oarece Dlui atăcat fiind de un morb greu îi este oprită orice ocupaţiune iritătoare: — daţi-mi voie să ve dau următoarele deslusiri:

Pretinsele neregularităţi sunt născociri răutăcioase inventate de un individ stricat

---

FOIŢĂ.

Sfântul Petru pe pământ.

— dela sate. —

I.

„Preasfinte Doamne! Să nu fie cu supărare aş avea mare dorinţă să mă mai întorc şi eu odată iară pe pământ.“

„Da de ce Petre, ce lipsă ai?“

„D'apoi Doamne, lipsă mare nu am, dar aşi vrea să mai văd, ce mai fac muritorii aceia, cum se mai poartă şi cum păzesc poruncile Tale cele sfinte. De aceea Doamne lasă-mă, să mă mai învârtesc printre ei, numai vre-o trei, patru zile.“

„Bine Petre, dute, dar nu uità, după patru zile să te întorci.“

„Cum să uit, Doame, după patru zile voiu fi aci.“

Ştia bunul Dumnezeu, de ce se doreşte aşa de tare Sfântu Petru a se mai „învârti“ iar odată printre oameni.

Adecă: Rândui-se Dumnezeu în bunătatea sa oamenilor de pe pământ un an bun, un an îmbelşugat: bucate de tot soiul multe şi bune pentru oameni, ierburi şi fânuri din destul pentru vite, şi iarăşi cu deosebire vin mult şi de tot bun. Cu un cuvânt şi bătrânii abia-şi mai aduceau aminte de un an aşa de binecuvântat ca acela.

Oamenii îşi plătiseră dările, îşi acoperiseră toate năcazurile, şi acum duceau, cum e zicala, lume albă.

De aceea, după ce cam începuse a stà vinul de a fierbe, apoi să fi văzut bucurii, petreceri şi veselii!

D'apoi încă după Bobotează, în dulcele Crăciunului să fi văzut ospeţe numai ca ele, cari ţineau câte trei zile, ca în vremurile cele bune, tot cu vin şi dimineaţa cu vinars curat şi bun, fiert de oameni însuşi cu căldăruşa lor, nu cu *leoarcă puturoasă* făcută din spir. Îi cam râdea barba şi „Părintelui,“ că şi el îşi aveà partea sa bună din toate. — De *pomeni* pentru odihna sufletelor adurmite nu prea erà vorbă.

Toate acestea le auzise Sfântu Petru dela sufletele, cari nimeriseră în raiu tocmai în timpul acela. De aci dar dorinţa sa fierbinte, de a se mai vedeà între oamenii de pe pământ, că doară şi Sfinţia Sa trăise bine pe pământ şi a dus viaţă familiară, având o soacră, cu care, se vedeà, că o dusese bine, căci numai aşa se poate esplică, că Mântuitorul i-o tămăduise de friguri.

Dupăcum din voia lui Dumnezeu nu aveà lipsă de cale lungă, ci într'o clipă ajunge din raiu până pe pământ, şi nimereşte într'un sat, unde toţi oamenii erau în stare bună şi aveau de toate: bucate, vite, cărnuri afumate şi cârnaţi, curechiu murat şi vinuri bune. Vremea sosirei sale acolo a fost cam pe la mijlocul dulcelui de Crăciun, în toiul ospeţelor şi a nunţilor.

Văzând oamenii în mijlocul lor un oaspe atât de vrednic, cu părul cărunt pe cap cât îl mai aveà, dar cu o barbă lungă, albă şi venerabilă, şi cu toate acestea încă verde la faţă şi cu ochi vioi, — deşi nime nu se nădăià, că cine ar puteà fi, — îl încunjurară toţi de toate părţile, şi — după firea cea bună a poporului nostru, — îl poftiră, a întrà şi la ei, când la unul, când la altul: „la o masă de bucate, la un scaun de hodină, la un păhar-doue de beutură şi la mai multă voie bună.“

Sfântu Petru ce să facă? Voia bună a omului nu o poţi stricà. Şi aşa mai azi la un botez, mai mâne la o sfinţire de casă, mai poimâne la o cununie şi la nuntă, şi la alte petreceri nevinovate.

Astfel vremea trece şi omul uită, văzându-se cuprins cu atâta inimă bună şi încunjurat de atâta dragoste.

Nu-i dară mirare, că trece o zi, trec doue şi când colo — cam către săptămâna albă — Sfântu Petru numai se trezeşte, că din patru zile s'au făcut patru săptămâni.

— — — — — — — — — —

„Da, cumu-i Petre, par'că au trecut cele patru zile?“

„Trecut Preasfinte Doamne de mult. Dar să am iertare, că de abia acum m'am putut despărţi. Pe pământ am aflat atâta îndestulire şi atâta voie bună între oameni,

moraliceşte până la măduă, a cărui nume deşi dispun de acte, pe basa cărora, — intru cât Ven. Ord. diecezan îşi va da învoirea, — respectivul va fi tras la răspundere înaintea forului judecătoresc; voind a încunjurà orice polemie scârboasă pe temă de personalitate, nu-l dau publicităţii.

Toate subscrierile dela făimoasa delaţiune au fost luate prin eludare, cerându-se dela oameni simpli pe o coală de hârtie albă spre alt scop, folosite însă de substrat la delaţiunea scrisă succesiv pe partea curată a hârtiei.

Scopul a fost răsbunare mârşavă pentrucă iubitul meu Tată din oficiu a trebuit să iee act despre pornirile lui răutăcioase şi negligarea oficiului său, în urmarea cărora respectivul a devenit imposibil la locul pe care cu nevrednicie îl ţine.

Dupăce forul competent şi-a rostit cuvântul în chestie, aflând de superfluă orice investigare, ceea ce dealtmintrelea iubitul meu Tată cu insistinţă a cerut: atâta am aflat de bine, să ve scriu în interesul adevărului.

Cu aceasta ocasiune permiteţi-mi să-mi dau în mod principiar şi părerea individuală în chestie.

Nu pot aflà de lucru vrednic pentru un jurnal, care reprezintă un partid, divulgarea unor scrieri cari atât de adânc ating caractere ca şi cea din chestie dacă acele sunt trimise cu subscrieri chiar şi valide însă redacţiunii necunoscute. La tot cazul publicul care ceteşte şi susţine un jurnal este îndreptăţit a pretinde barem atâta, ca în chestii grave, înainte de publicare să fie întrebaţi oamenii de încredere din provincie, pe cari, prea cred că fieşte care foaie îi are.

Pe lângă o atare procedură ar fi cruţat şi publicul, dar şi redacţiunea de multe neplăceri.

Cu un cuvânt: demnitatea foaiei de-o parte; iar de alta apreţiarea publicului, pretinde mai multă precauţiune."

Redacţiunea „Luptei" a aflat de bine a-mi refuza cererea: trebue adecă să consider de refus tăcerea de aproape doue săptămâni.

încât îţi vine, să tot trăieşti între ei. Oamenii din darul şi mila Preasfinţiei Tale au de toate, ce le trebue, şi de aceea nu poţi crede, ce voie bună şi veselie e între ei. Cum nu prea au oamenii de lucru acum în vremea iernii, mai nici o zi nu trece, în care să nu-şi petreacă într'un chip ori într'altul. Şi de aceea Preasfinte Doamne nu m-am putut rupe dintre ei, şi cum îs şi eu acuma om cam bătrân, mi-a scăpat din minte şi am uitat de cele patru zile."

„Bine Petre! Dar de mine fost-a pomenire printre oamenii aceia?"

„Ba zo Doamne de Tine nu a cam fost pomenire. Nice Sfânta Biserică nu o prea cercetau, decât mai numai oamenii bătrâni şi neputincioşi şi babele. Numai o biată văduvă sărăcă, la care îi arsese casa cu tot ce avuse, Doamne cum plângea şi se văieră şi Doamne cum te pomenea şi se ruga să o miluieşti şi să-i ajuţi în năcazul ei cel mare, că are Doamne cinci copilaşi tot numai ca ulcelele."

„Bine Petre! Acum dute şi veziţi iar de slujba ta."

(Va urmà).

Pe semne înaintea acestui „comitet" are mai mare trecere autorul din tufă al epistolei deschisă, care îmbrăcând haina hipernaţionalismului, îşi poate permite şi infamia falsificării de nume.

O astfel de procedură la acel comitet îndreptăţeşte plângerea că are puţini abonenţi.

In chipul acesta continuând prea cred, că în viitor să vor mai spori durerile.

Tătăreşti, 22 Aug. 1907.

Cu stimă

Cornel Gitta,
preot gr.-cat.

Isprăvi păcătoase. Pe când noi lucrăm pentru regenerarea neamului nostru, pe atunci fraţii neuniţi, lucră din răsputeri la distrugerea aceea ce edificăm noi. Pare că consolidarea şi întărirea noastră nu ar fi de interes comun. Caşva e parohie curat gr. cat. In anii trecuţi, nescari împrejurări de tristă pomenire, au făcut ca fiul fostului preot gr. cat. de ăci şi el preot, fiindcă n'a isbutit să ajungă el preot după moartea tatălui seu, să treacă la gr. orientali. Poporul a remas gr. catolic afară de socru preotului trecut la gr. orientali. Preotul apostat a murit şi acum nu mai eră pomenire de gr. orientali în aceasta parohie compactă. Dar ce se vezi! Consistorul din Sibiiu e tare îngrijitor de sufletc şi aşa părinteşte s'a îngrijit şi de unicul greco-oriental din Caşva; căci pe fiul acestuia, om de tot simplu, fără nici o şcoală şi care nici nu trăeşte cu soţia sa, la trimis la mănăstirea din Hodoş-Bodrog vre-o câteva luni de zile, şi acum l-a şi hirotonit de preot Mitropolitul şi l-a trimis în Caşva ca să fie preot tătâne-său.

Noi lucrăm ca să îndreptăm poporul în moravuri, iar fraţii nostri strică ceea ce edificăm noi. Cei cari la noi vor fi admoniaţi să se îndrepte, din colo vor aflà braţe deschise. Oare este acesta un lucru bun? Oare nu ne stricăm noi înşine? Oare nu se bucură străinii de astfel de isprăvuri? Oare nu urmează perirea noastră din noi înşine? Răspundă la acestea fraţii neuniţi, ca se vedem cu ce-şi motivează aceasta condamnabilă procedură.

Caşva, 1 Sept. n. 1907.

Simeon Zehan.

Răspuns la o insinuaţie. „Tribuna" din Arad, credincioasa rolului său, — aşa de bine precizat de ziarul „Lupta," îmi insinuă mie paternitatea unui articol, pe care „Erdélyi Hirlap" l-a publicat în nrul său penultim sub titlul: „Egy szó a nemzetiségi kérdéshez" şi siguat cu literile *(Dp)* (iar nu *(D)* cum o sfecleşte *„Tribuna."* Reposatul ziar unguresc anunţă cu mare ifos că articolul din vorbă îi vine dela „un paroh compatriot de limbă valahă" (Egy oláh nyelvű lelkész honfitársunk.)" Admit că autorul acelui articol să-şi fi câştigat caracterul de *preot,* dar nu cred că e *paroh,* şi nu cred că are vre-un suflet de păstorit.

Ori cum, declar că eu n'am nici în clin, nici în mânecă cu articolul numit; declar procedura „Tribunei" de o insinuaţie perfidă, şi provoc pe adevăratul autor al articolului, că dacă ţine cât de cât la omenie şi cinste, să iese pe faţă, şi să nu admită a se pune în cârca altora articolii săi din foile ungureşti.

„Compatriotul preot cu buze valahe" are acum cuvântul; să vedem deci cu nimele pe aceasta podoabă a clerului român, care s'a apucat să rezoalve chestia naţionalităţilor din Ungaria. Acest Diogene de modă nouă să binevoiască a eşi din butea anonimităţii!

Cluj. 5 Sept. n. 1907.

Dr. Elie Dăianu.
protopop.

Porniri condemnabile. Săptămâna trecută aproape toate ziarele noastre s'au grăbit să reproducă după „Gazeta" senaţionala ştire, că protopopul unit din Orăştie foloseşte plicuri oficioase numai cu text magiar, pe când ar avea dreptul, să le folosească cu text paralel. Iată, vor fi exclamat cu mult ifos scribleri cu păr lung din redacţiile foilor noastre, iată, cum vând şi trădează cauza naţională uniţii! Pe ei dar, să ţintuim pe stâlpul infamiei pe trădătorul protopop al Orăştiei! Zis şi făcut!

Văzând setea după senzaţii, mă grăbesc şi eu cu una.

Am înaintea mea un estras din matricula botezaţilor a parohiei ortodoxe din Serb-Cianad, sau ca să reproduc fidel: *Kivonat a szerb-csanádi gör. kel. román egyház keresztelési anyakönyvéből,* iscălit de *Oprean Terentiu gör. kel. r. plébános és szentszéki ülnök.*

Doriţi o ştire mai senzaţională ca asta? Spor, că şi fără de a mai adauge rugarea, ea va fi reprodusă de foile noastre, de nu cumva le va împedeca împrejurarea, că biserica ortodoxă e singura biserică naţională din patrie, care de veacuri ne-a conservat limba şi legea, de pildă ca părintele din Cenadul-sârbesc!

Sârmana gazetărie! mult va mai trece, până ce vom putea curăţi de pe noi rugina, care ne consumă Acum, când şcoalele noastre sunt ameninţate cu perire, noi, gazetarii, luminătorii cetitorilor ignoranţi, iscoditorii şi promotorii ideilor mari şi generoase, deşteptătorii maselor, noi, ne batem capul, ce plicuri foloseşte cutare popă!...

Cronică.

Institut biblic românesc.

In *„Biserica ort. română"* din Bucureşti, nrul Iulie a. c. se publică, în forma de introducere la o carte morală (Virtuţile cardinale), un apel duios al Părintelui Const. Morariu pentru înfiinţarea unui institut biblic românesc. Toate foile române sunt rugate să binevoiască a reproduce acest apel. Deşi apelul interesează numai biserica ortodoxă rom. şi în specie cea din România, căci, cum vom arătà mai la vale, de o acţiune comună nu poate fi vorba — totuşi, fiind aceasta o chestie de mare importanţă religioso-culturală pentru poporul român, ne vom ocupà şi noi de ea, şi ca se arătăm, cum ştie motiva păr. Morariu apelul său, îi facem hatârul de a reproduce întregul text din vorbă.

„Reproduc din cărticica mea August Hermann Francke — omul lui Dumnezeu— Suceava 1899" pag. 28—31 cele ce urmează: „In anii 1702 şi 1708 se tipărise în tipografia orfelinatului (lui Francke din oraşul Halle pe S.) biblia lui Luther în limba nemţească, şi în anul 1709 se tipărise Noul Testament şi în limba cehească anume pentru

locuitorii de legea evangelică din Bohemia. Acum tipografuł şi librarul (lui Francke), Elers, şi făcù planul să tipărească biblia nemţească în mulţime de exemplare şi să le vândă foarte ieftin... El a socotit adecă, că ar fi bine de cumpărat cu vre-o 2 sau 3 mii de taleri atâtea litere, încât să ajungă pentru culesul întregei biblii, şi culesul acela să nu se mai desfacă, ci, când va trebui de tipărit biblii din nou, ele pe loc să se poată tipări. Francke nu s'a învoit cu împlinirea acestui plan în tipografia orfelinatului, dară (un prietin al lui,) baronul Canstein, pe loc a primit planul lui Elers şi după multe sfaturi cu Francke, s'a apucat el singur să scoată lucrul acesta la capăt, făgăduind că, dacă va izbuti şi va fi să moară înaintea prietinului său, pe dânsul îl va face moştenitorul întreprinderii sale. Baronul a tipărit apoi o scrisoare şi a trimis-o în toată lumea nemţească, cerând milostenii pentru tipărirea sf. Scripturi, după planul arătat, şi spunând, că Noul Testament, tipărit în felul acesta se va putea cumpărà numai cu doue groşiţe (cam 28 bani), iar Biblia întreagă numai cu şase groşiţe (cam 84 bani), adecă mai cu o nimica întreagă. Cu paralele frumoase, ce Canstein singur le-a dăruit pentru întreprinderea sa, şi cu milosteniile de bani ce i-au venit din toate părţile, el a strâns până la moartea sa, întâmplată în 19 August 1719. Suma de 11 mii 285 de taleri, cu care s'a întemeiat un institut nou, anume „Institutul biblic al lui Canstein." Institutul acela şi-a cumpărat tipografia sa proprie abia în anul 1735, dară Biblia, după planul lui Elers, s'a tipărit cu cheltuielile sale acum în 1713 şi 1722. Institutului biblic i-a mers aşa de bine, încât în 1727 şi 1734 el şi-a zidit pe locul institutelor lui Francke aşa numita „casă dublă," una menită pentru inspectorul şi alta pentru păstrarea bibliilor. Mai târziu el a zidit şi altă casă pentru tipografia sa şi în anul 1745 şi-a clădit şi un magazin. Până la anul 1893, institutul biblic al lui Canstein a tipărit, pe lângă alte cărţi religioase şi morale, *şepte milioane de Biblii,* şi după pilda lui, s'au întemeiat astfel de institute şi în ţara englezască, pe cum şi în alte locuri."

De ce reproduc aicea pasagiul de mai înainte? Iată cauza:

Pe şoseaua, ce duce dela comuna rurală Pătrăuţ pe Suceava, ajungi cam în ½ oară la comuna de colonişti germani, numită Iţcanii vechi, ai cărei locuitori să ţin de confesiunea evangelică. În comuna aceea a repausat în 2 Dec. st. v. 1901 fostul văcar comunal şi parohian al meu, anume Vasile al lui Grigore Pânzariu şi a 3-a zi m-am dus cu procesiunea dela Pătrăuţ să-l înmormântez. Ieşind din locuinţa mortului, care erà mai mult un bordei săpat în pământ, am văzut, că primarul comunal neamţ împreună cu mulţi fruntaşi şi mulţime de popor, îmbrăcaţi toţi în haine de sărbătoare, s'au adunat să petreacă mortul până la cimitir. Mărturisesc, că am fost aşa de emoţionat de aceasta purtare creştinească, încât mi-am dat toată silinţa să săvârşesc actul înmormântării cât se poate de pompos şi am ţinut şi o frumoasă cuvântare la mormânt. Sfârşind înmormântarea, primarul amintit, împreună cu alţi fruntaşi au venit la mine şi mi s-au recomândat pe rând şi apoi, pe drum, am început a vorbi despre feliurite lucruri. „Dvoastră trebue să vă fie foarte greu, că nu aveţi preot în comună" zic eu către primarul, iară el îmi răspunde: „Da, ni-e greu, însă în curund vom scăpa şi de greutatea aceasta, căci casă parohială avem acum zidită gata şi Ordinariatul nostru din Viena a escris de mult concursul pentru ocuparea postului de păstor sufletesc la noi. Au şi fost până acuma vre-o câţiva preoţi aicea, ca să-i alegem, şi ni-au predicat ei, dar nu ni-au plăcut". La aceasta eu îi replic primarului: „Dle primar, eu nu înţeleg vorba Dtale şi să mă ierţi ce ţi-oi spune: eu ştiu, că un preot învaţă foarte mult, iar Dvoastră sunteţi mai puţin învăţaţi, deci cum puteţi judeca, ori de un preot predică bine sau nu? — „Vezi, S-ta", îmi răspunse primarul „şi noi totuşi putem judeca, fiindcă în nici o casă de ale noastre nu lipseşte biblia, pe care o cetim Duminecile şi sărbătorile şi aşa cunoaştem bine cuvântul dumnezeesc. Când auzim dară, că un preot începe a ne povesti de pe amvon poveşti, atunci ştim, că acela nu-i de noi, căci noi vrem, să ni se dee în predică adevărată şi curata învăţătură a lui Hristos"!

Dialogul, istorisit aici, l-am intercalat într'o duminecă după sf. liturgie, în predica, ce am ţinut-o în biserica parohială din Pătrăuţ pe Suceava şi la urmă i-am întrebat pe ascultătorii mei: „Auziţi, creştinilor, ştiţi voi, ce-i sf. Biblie sau sfânta scriptură? Aveţi careva cartea aceasta, care pentru fiecare om trebuie să fie mai scumpă decât hrana sa de toate zilele şi mai preţioasă, decât toate cărţile la un loc din lumea întreagă"? Neprimind nici un răspuns m-am adresat de-a dreptul către dl. Vasile Fogoraş, care erà aproape de mine, e cel mai de frunte şi mai cu vază membru al comunei mele parohiale şi de atâteaori a fost primar, întrebându-l: Ai dta, sf. Biblie?" Şi acum ascultaţi răspunsul atât de dureros al întrebatului: *„Da spune-mi, S-ta de unde s-o cumpăr?"*

Nou alesul deputat bucovinean al camerei imperiale din Viena, dl Ales. br. de Hurmuzachi, mi-a spus o banalitate, când îmi istorisise mai dăunăzi, că într'o convorbire, ce a avut-o cu contele Bellegarde, deputatul aceleiaş camere, ales de ţărănimea bucovineană din districtul Câmpulungului, contele s'a esprimat: „Dle, Dvoastră nu ştiţi, ce ţărani aveţi. Eu cunosc toată ţărănimea din Europa şi Vă asigur, că nici un popor n'are ţărani aşa deştepţi, ca Românii!" Da, banale sunt aceste vorbe ale contelui, deoarece ştim, că înainte de zeci de ani, vestitul etnograf şi geograf W. Hoffmann a afirmat în opul său, „Descrierea pământului, Stuttgart, 1832—39." pag. 3074. că „din acest amestec, din care poporul român îşi are originea, se formează capuri, ce sunt clasice şi ar putea fi folosite pentru gheme—capuri, cari ascund şi dinlăuntru, ceeace vădeşte esteriorul lor; căci pricepere mai uşoară, minte mai deschisă, agerime mai mare, împreunată cu purtare delicată, cum vezi de multeori la românul cel simplu, nu afli nicăiri. Dacă poporul acesta ar fi unit şi s'ar avânta până la treapta cea mai înaltă a civilizaţiunii, el ar fi vrednic să stea în fruntea culturei spirituale a omenimei. Şi pe lângă acestea e şi limba atât de sonoră şi de bogată, încât cu deosebire s'ar potrivi pentru cel mai cult popor de pe lume".

A, şi acest popor, aceasta ţărănime atât de admirată pentru facultăţile sale sufleteşti, cu cari Providenţa divină s'a îndurat să o ridice mai presus de ţărănimea tuturor popoarelor de pe globul pământesc, aceasta ţărănime să fie în stare a înscena răscoale, ce pun lumea în uimire şi de cari inima fiecărui om de bine trebue să sângere de durere, când aude de dânsele? Nu simţeşti tu, sf. Biserică ortodoxă-orientală românească, că a sosit timpul suprem, să te achitezi de-o datorie, de care absolut nimic şi nime nu te mai poate dispenza? Nu simţeşti, că a sosit timpul suprem să răspunzi cât mai îngrabă la necesitatea atât de urgentă, de a pune mai ales la îndemâna fiilor tăi, ce zac încă în întunerec şi în umbra morţii, singura armă a armelor pentru învingerea acelui întunerec şi ducerea unui trai cu vrednicie, Cartea vieţii, Biblia testameatului nou, tipărită de un institut biblic românesc, în milioane de exmplare, cu câţiva bani exemplarul sau şi cu totul gratuit pentru cei sărmani lipiţi pământului, dacă se vor afla inimi caritabile, cari cu milostenii de bani să acopere spesele tiparului — şi de a începe în acel institut şi tipărirea unei biblioteci de cărţi ieftine religioase şi morale, menite pentru aceiaşi fii ai tăi, bântuiţi de atâtea restrişte? Nu auzi, mai cu seamă, din partea acestor mici şi cufundaţi în atâtea mizerii, vaietele şi ţipetele aşa de jalnice şi sfâşietoare şi rugile lor atât de duioase după ajutor? Poate inima ta de mamă să mai supoarte aceste accente de extremă deznădăjduire? — A, ce colosală e distanţa între un popor, ca cel german sau englez la care în nici o casă nu lipseşte Biblia, carte de lectură, mângâierea atâtor zbuciumaţi de soarte, şi între poporul nostru, la care în comune întregi, nici nu se ştie, ce-i Biblia, căci nici măcar un singur exemplar nu se află în ele!

Marele nostru publicist reposat, *George Barițiu,* scrie în opul său „Istoria Transilvaniei" (recte: *Părţi alese,* etc. Cron.) vol. I. pag. 94: „Întrucât pentru noi, oricând vorbim despre cultură şi moralitate, înţelegem numai pe cea cuprinsă în cărţile sacre ale Noului Testament, fără de alte interpretări sucite şi răsucite. Prin urmare oricând dăm peste persoane, de altmintrelea istorice, care calcă acelea precepte şi îşi bat joc de ele, apoi să ne tot producă atestate de baptism, noi le numărăm între păgâni şi barbari."

Şi cum să ne fie oare iertat a sperà, că marea şi sfânta şi singura salvatoarea Ideie, care înainte de aproape 200 ani a început opera de mântuire obştească a popoarelor dela Apus, ridicându-le în fruntea civililizaţiunei omenimei din ziua de astăzi, să ne fie iertat a sperà, că marea şi sfânta Ideie a unui Institut biblic românesc se va realizà şi la noi?!! Dumnezeule, ajută-ne!"

Până aci apelul şi tânguiala vastă a părintelui Morariu.

(Va urma).

CORESPONDINŢE.

Misiuni poporali în Caşva.

Caşva, 25 August 1907.

De mult doritele misiuni sacre pentru popor, în fine s'au ţinut şi în părţile noastre. Frumoasa biserică din Caşva în Protopopiatul Reghinului a fost în zilele de 17—20 August st. n. a. c. loc de mângâiere sufletească pentru

poporul acestei mari parohii pe cum si pentru cei din jur. La invitarea Protopopului tractual pe cum şi a noului paroh local, neobositul Părinte Ştefan Roşian, spiritualul Seminarului teologic din Blaj, a alergat şi la noi, ca se tindă hrană sufletească poporului flămânzit şi însetat şi se conlucre împreună cu noi la mântuirea sufletelor şi la regenerarea morală a neamului nostru românesc.

Cu toate că atari lucruri în acestea părţi au fost neobicinuite până acum şi cu toate că Duminecă dimineaţa în 18 August ploua de curgeà, totuş poporul s'au adunat în număr frumos la exerciţiile ţinute după programul înainte stabilit, iar Luni în ziua schimbării la faţă fiind timpul frumos, conglomeraţia din satele din jur a fost atât de mare, încât biserica n'a mai fost în stare a-i cuprinde pe toţi şi Păr. Roşian a trebuit se ţină cuvântările în liber. Luni au venit în procesiune Păr. Aurel Dumbrava din Habic cu Păr. Petru Cheţan din Beica, mai impozantă a fost însă procesiunea Gurghienilor condusă de bătrânul preot Nic. Petru. Toate predicile au fost ţinute de Părintele Roşian. Efectul lor a fost foarte mare. Duminecă, Luni şi Marţi dimineaţa s'au mărturisit şi cuminecat la 1000 de credincioşi. Preoţii din tract, cu puţine escepţiuni, aproape toţi s'au perondat ajutând la s. mărturisire. Asemenea şi sf. liturgie s'a celebrat totdeauna de mai mulţi preoţi, ceea ce a făcut o impresie foarte plăcută asupra credincioşilor. Luni după sf. Liturgie s'a conferit gratuit taina sf. maslu ca la 150 de morboşi. Marţi după sf. liturgie s'a făcut procesiune în cimiter unde s'a cântat Parastasul, iar Păr. Ştefan Roşian a arătat legătura, ce există între noi şi cei repauzaţi vorbind despre sufragiul universal.

După acestea, ni-am întors iarăşi în ordine la biserică unde s'a cetit deslegare pentru preoţii repauzaţi şi înmormântaţi în jurul bisericii şi intrând în biserică Păr. Roşian şi-a luat adio dela noi, după care poporul cu lacrimi în ochi, adânc impresionaţi de cele auzite s'a depărtat la ale sale.

Cine n'a avut norocirea se ie parte la astfel de misiuni, nici ideie nu poate aveà despre efectul lor salutar. Ca preot nou în aceasta parohie, am aflat unele moravuri stricate şi unele abateri dela calea cea adevărată. A purcede directe la îndreptarea lor, mi-ar fi fost foarte greu, căci mulţi s'ar fi revoltat contra mea. Prin misiuni însă mi-am uşurat lucrarea ce am a o îndeplini. Poporul meu a auzit şi dela alţii că ceea ce zic eu că nu e bine, într'adevăr nu e bine şi acum după-ce au trecut s. misiuni, mulţi încep a se îndreptà şi mă întreabă că când vom mai face. La începutul s. misiuni, după a 2-a şi a 3-a exhortaţie, unii au început a murmurà zicând: „Ce, au doară noi suntem cei mai prăpădiţi oameni de pe aci, că nouă ni-a adus preotul predicator dela Blaj?

Astăzi sunt mândri, că la noi s'au ţinut mai întâiu în acestea părţi şi nu în altă parohie. Lăudat fie numele Domnului, lăudat fie cine le-a introdus la noi, căci într'adevăr un mai bun expedient pentru curăţirea moravurilor şi renoirea noastră în Hristos, decât misiunile sacre nu există. Fie, ca aceasta instituţiune să se generaliseze şi de efectele salutare a s. misiuni să se facă părtaş fie care credincios al nostru. Atunci putem sperà şi pentru biserica noastră şi pentru poporul nostru timpuri mai bune. Dumnezeu cu noi!

Caşva, 1 Sept. n. 1907.

Simeon Zehan,
paroh gr.-cat.

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Iubitul nostru consătean Dl Remu Lupescu, profesor de cursu primar în Craiova (România) întorcându-se în acestea zile de vacanţă la caminul seu părintesc, a dăruit bisericei noastre parohiale un Apostoler de Blaj, cu litere latine, legat în piele roşie în preţ de 16 cor. Darul acesta l'a făcut întru amintirea pretinului său Petru Oancea, fost mare proprietar în Brezoiu (România). Dumnezeu odihnească cu pace sufletul iubitului prietin repausat, iar donatorului să-i dee Dl cerului şi al pământului mângâiere pentru pierderea pretinului său. In numele curatoratului *Ioan Deac,* preot gr. cat.

Iubileul Sf. Sale Pontificelui Iată programul deraiat, după care se va sărbători în Provincia unită jubileul de 50 ani ca preot a Papei Pius al X.

„Sâmbătă în 21/8 Septemvrie 1907, când prăznuim Naşterea Precuratei Fecioare Maria, în toate bisericile catedrale şi parohiale să se ţină liturgie solemnă, la care creştinii să se roage în mod special pentru mântuirea sfintei biserici de prigoniri şi pentru îndelunga viaţă a Sfinţiei Sale Papa Piu X. In scopul acesta creştinilor li-se va spune încă din Dumineca precedentă, că în Sâmbăta următoare, când amintim Naşterea Preacuratei, vom serba tot odată şi jubileul Sfinţiei Sale l'apa Piu X. Li-se va desfăşura cu cuvinte alese însemnătatea acestei sărbări.

„In preziua sărbătorii, adecă Vineri în 20/7 Septemvrie 1907, la înserat, se vor trage toate clopotele bisericilor un pătrar de oară.

„In ziua sărbătorii, adecă în 21/8 Septemvrie 1907, înainte de utrenie, se vor trage clopotele bisericilor un pătrar de oară. La sfânta Liturgie din aceasta zi, după prefacere, când preotul rosteşte rugăciunea: „Intâi adu-ţi aminte, Doamne“ etc. el trebue să amintească pe Sfinţia Sa Papa Piu X.

„In luna lui Martie, ori April 1908, unul dintre episcopii provinciei mitropolitane va conduce la Roma un peregrinaj de preoţi şi credincioşi gr. cat. români, cari va presenta Sfinţiei Sale omagiul întregei Provincie. Aranjarea acestui peregrinaj se concrede unuia dintre episcopii provinciali.

„Incepând cu ziua de 18 Septemvrie n, 1907 în toate parohiile provinciei mitropolitane să se facă colecte pentru obolul Sf. Petru. Aceste colecte să se termine până în 31 Decemvrie 1907 şi să se prezinte Sfinţiei Sale cu prilegiul peregrinajului.

I. P. S. Mitropolit Victor e bine. Reconvalescenţa progresează mereu. Zilele trecute s'a ridicat din pat pe câte doue oare şi a făcut preumblări prin chilie. Dorim Escelenţii Sale Mitropolitului grabnică şi deplină reînsănătoşare.

Din Arhidieceză. Cu terminul de 15 Sept. n. e deschis concurs pentru ocuparea parohiei Stana cu filia Petrindul mic, din protopopiatul Cluj, — apoi staţiunile învăţătoreşti din Şărcaia, (vic. Făgăraş) şi Bandul de-câmpie, (distr. Mureş).

Fondurile arhidiecezane. Se constată cu mulţumită primirea următoarelor contribuiri:

fond. Subsidiar al preoţilor: cor. 5 dela Vasile Masca, preot Beiu.

fond. Internatului de fetiţe: Cor. 15 dela Vasile Masca, Beiu.

fond. Masa studenţilor: Ioan Hossu, preot Milaşu mare, 10 cor. Iohann Schneider negut. Blaj. 15 cor. Gheorghe Pop, director finanţ. Zombor, 10 cor. „Unirea“, Vad, 20 cor. Maria Popescu n. Solomon, Turda, 20 cor. Izidor Saturu, preot, Merişor 100. cor. Blaj 6 Sept. n. 1907. *Casa centrală arhidiecezană.*

Hymen *Dr. Victor Bontescu* şi *Dora Vuia,* logodiţi.

Faptă generoasă. Cavalerul Ştefan Havaşi din Cluj, a dăruit 10 mii cor. pentru şcoala noastră din Cluj. Iată o inimă generoasă care jertfeşte tot pentru biserică şi şcoală.

Adunarea generală a Asociaţiunii, cum am anunţat, se va ţinè la 21 şi 22 Sept. în Bistriţa. In numărul următor vom publicà convocatorul.

Adunarea cercuală a despărţământului Blaj al Asociaţiunii s'a ţinut la 1 Sept. n. în comuna Lunca. Fiind bolnav directorul despărţământului, adunarea a fost condusă de vicedirectorul *Aurel C. Domşa.* Dintre membrii comitetului au luat parte profesorii Ioan Fodor, Ales. Ciura şi Dr. Ambr. Cheţian, afară de aceea o mulţime de public din împrejurime. Primirea Blăjenilor în Lunca a fost foarte frumoasă. Intreg poporul în haine de sărbătoare aşteptă comitetul la uşa frumoasei biserici unde a fost salutat de bravul preot *Ştefan Lita.* Adunarea s'a ţinut în biserică. Din raportul secretarului *Alesandru Ciura* s'au remarcat cele 10 prelegeri poporale ţinute în primăvară şi numărul cel mare de cărţi împărţite cu totul gratuit de comitet. Foarte instructivă a fost apoi disertaţia prof. *Dr. Cheţianu,* care a vorbit în un graiu foarte plăcut şi înţeles de toţi despre îngrijirea sănătăţii. Avem nădejde, că vom puteà publicà această disertaţie. Ca delegaţi la adunarea generală dela Bistriţa au fost aleşi *Dr. Iuliu Maniu* şi *Aurel C. Domşa.* In noul comitet au fost aleşi: *Ioan F. Negruţ,* director. membrii: *A. C. Domşa, Ales. Ciura, Iosif Lita* (Iclod) şi *Ioan Maior,* notar *Dr. Ioan Bălan,* cassar *Ioan Fodor* şi controlor *Iacob Popa.* După închierea adunării s'au împărţit poporului peste 100 cărţi de cetit, dăruite de comitetul central ori cumpărate de despărţământ. A urmat apoi o veselă petrecere cu joc.

Bârsan la noi. Venind din Dej artistul nostru Zaharie Bârsan cu dna au dat doue representaţiuni teatrale foarte succese. De amândoue ori sala a fost plină, de cei ce doriau să vadă pe simpaticii artişti. S'au predat câteva comedii uşoare şi s'a declamat. E de regretat numai că dl şi Dna Bârsan, nu pot înjgeba o trupă, ca să poată preda piese mai mari, în cari şi mai bine s'ar releva marele lor talent.

AVIS. In înţelesul § 33 din art. de lege XXVII—1907 şi a §-lui 42 din Instrucţiunea publicată de ministrul Instrucţiunii publice sub Nr. 76000, tipăriturile de evidinţă din şcoalele noastre poporale au se fie toate în l. magiară. — Domnii preoţi şi învăţători sunt prin aceasta recercaţi, să se îngrijească ca toate tipăriturile de lipsă pentru şcoală să fie în l. magiară. — Se află toate la *Librăria seminarului din Blaj (Balázsfalva).*

A v i z!

Aducem la cunoştinţa superiorităţilor şcoalelor noastre poporale că institutul geografic din Budapesta a urcat preţul mapelor si anume:

Mapa Ungariei	pe pânză	în loc de	12·65	cu	14·—
» Aust.-Ung.	»	»	12·65	»	14·—
» Europei	»	»	18·20	»	15·—
» Planigleb.	»	»	18·70	»	22·—

Librăria semin. Blaj.

Partea literară.

Arderea morţilor.*)

Ziarele şi revistele din străinătate s-au ocupat foarte mult de aşa zisele *crematorii*, clădiri anume pregătite pentru arderea morţilor. La noi aceasta chestie abia a fost încrestată aşa numai în fuga condeiului, cu toate că, arderea morţilor în timpurile mai noue a început a prinde teren tot mai mult în statele cu caracter francmason mai pronunţat.

In multe oraşe ale lumii s-au zidit astfel de clădiri menite a preface în scrum şi cenuşe rămăşiţele pământeşti ale repausaţilor. In fundul acestor clădiri e aşezat un cuptor anume pregătit din metal tare care poate rezista şi celor mai ridicate grade de căldură; în acest cuptor se aşază sicriul cu rămăşiţele defunctului. Cuptorul astfel e pregătit a se înferbânta, încât în interval de o jumătate de oară întreg cadavrul îl preface într'un pumn de cenuşe. Cenuşa se ia apoi şi se dă spre pastrare jalnicei familii; eventual se aşază în pereţii crematorului — căci pe pereţi sunt scobite o mulţime de cripte mici de formă pătrată.

In timpurile mai vechi arderea cadavrelor erà foarte lăţită, cu deosebire la popoarele de rassă indogermană şi în locul prim la greci — dar erà în uz şi astrucarea cu pământ. La Romani — după cum spune însuş Plinius, arderea cadavrelor nicicând n'a ajuns să se generalizeze. Tot astfel nici la celealalte popoară păgâne: Germani, Schiţi, Traci etc. nu aflăm numai singur arderea pe rug; ba Egyptenii, Assirienii, Chinezii şi Persii nici când nu-şi ardeau morţii lor.

Cu venirea creştinismului, acestea datini de origine păgână au fost părăsite cu totul şi erau p'aci să fie date uitării de veci, dacă cumva francmasonii — aceşti dujmani neîmpăcaţi a creştinismului nu l'ar fi buciumat iarăşi în lume. Iacob Grünn, marele filolog german, a fost primul carele a agitat mult pentru arderea cadavrelor în o conferinţă a sa ţinută la Berlin, în 1849, în care să încearcă a dovedi cu mult aparat ştienţific că, arderea cadavrelor e mai nobilă, mai ideală, atât din punct de vedere estetic, cât şi poetic şi prin urmare e de preferit astrucarea cu pământ. După el a venit Meleschott, Trusen la Germâni. La Italieni a păşit Ferdinand Colleti cu trabanţii, Vincenzo Giro, Du Jardin şi Salvator Morelli. In Anglia idea asta a căzut pe pământ sterp şi n'a adus roade. In Francia s'a distins cu deosebire francmasonul Bonneau, care cu cartea sa intitulată „La crémation et ses bienfaits“ a produs mare senzaţie în pătura inteligentă,

Primul crematór s-a ridicat la Milano în anul 1878, apoi în Roma, Brescia, Gotha, Padua şi în alte oraşe din Italia. Astăzi crematoarele cele mai multe le aflăm în America. Pe lângă toate svârcolirile francmasonilor arderea cadavrelor nu se generalizază, ca ceva nefiresc şi înfiorător.

Să luăm numai pe rând dovezile ce să aduc pentru sau contra arderii.

*) După Dr. Mihályfi Ákos. »Katolikus Szemle« fascicolul IX şi X ex 1906.

Dovezile cari sprijinesc arderea se pot clasifica din 4 puncte de vedere: estetic, psichologic, economic şi higienic.

a) argumentul estetic şi psichologic. Aici lucrează fantazia poetică. Oare ce pare a fi mai frumos, mai estetic, a lăsa trupul să putrezască în pământ, dat pradă viermilor greţoşi, ce-l mistuie pe încetul, sau deasupra flacărilor mistuitoare, prefăcut în câteva momente într'un pumn de cenuşe? — Răspunsul simplu, nici una nici alta. Nu poţi numi frumoasă şi estetică putrezirea corpului în pământ, căci văzând procesul de descompunere de sigur te umple de scârbă şi fior. Dar nu se poate numi frumoasă nici nimicirea în coptor, căci şi în asta sunt accente ce-ţi umple sufletul de groază.

Deosebirea între aceste două procese, conzistă numai în aceea că, pânăcând în cazul prim nimicirea să face pe încetul dar în mod natural, până atunci în cazul al doilea nimicirea merge repede, forţată de flacări şi în mod nefiresc. Astfel frumos nu putem numi nici procesul prim nici ultimul, căci ambele te umplu de griaţă şi înfiorare. Altcum a alege între astrucare şi ardere e ceva foarte subiectiv şi depinde dela gustul individual al fiecăruia. Că arderea cadavrelor, nu arată nuanţă cât de cât poetică, ne-o spune un martor ocular, Csernoch, în cartea sa despre arderea cadavrelor pag. 44 spune: „abia a început focul a face să i-se simţească puterea, cadavrul începe a se mişca, ca omul, care sufere grozav sub puterea arzătoare a flacărilor; buzele schimonosindu-se sau strins la olaltă, iar faţa părea un chip monstruos de urât; mai târziu ropăitul şi şişiitul gazurilor eliberate sub influinţa flacărilor şi în sfârşit putoarea insuportabilă, m-au disgustat şi m'a făcut imposibil a sta în apropierea cuptorului. Toate astea aşa impresie au făcut asupra mea încât credeam că, totdeauna îmi va apărea aceasta groaznică privelişte; mai multe zile nu m'am putut elibera de acest chip respingător şi mă înfioram de câte ori îmi reaminteam acel spectacol îngrozitor“. Aşadară nu aflăm nimic poetic în arderea cadavrelor, ba din contră ceva grozav şi respingător e a vedea cum să mistue cadavrul aşezat deasupra flacărilor arzătoare. Adevărat e şi aceea că, crematoarele astăzi astfel sunt întocmite, încât cadavrul nu să vede şi mirosul greu nu să simţeşte; cu toate estea însă trebue să concedem că, totuşi procesul de consumat să săvârşeşte în forma descrisă mai sus. Dar întreb, oare în pământ vedem noi procesul de descompunere al cadavrelor şi gazurile puturoasă ce să formează în decursul procesului? — Din punct de vedere estetic dară ambele ne insuflă groază şi nici unul nu e mai frumos ca celalalt.

Până ce însă prin astrucare corpul iubiţilor nostri l-am dat pământului din care a fost luat, ca ceva foarte firesc şi în câtva mângâietor, până atunci prin ardere, ce totdeauna învolvă în sîne groază şi frică — noi înşine nimicim în mod sforţat rămăşiţele scumpe ale celor pe cari atât de mult i-am iubit în aceasta viaţă.

b) Dar să luăm argumentul psichologic.

Intrucât e îndreptăţit acest argument, citâm iarăşi cuvintele lui Csernoch: „A contrabalansa pe deplin influinţa respingătoare ce o exerciază asupra simţurilor acest proces crud nu să poate. Şuerătura căzanului e de aburi, zgomotul maşinăriilor puse în mişcare, fumul ce ţişneşte învălindu-se în formă de sul, slobozirea (înpingerea) sicriului, trântirea acoperemântului dela cuptor, agită spiritul şi potenţază inmaginaţiunea; oareşcum simţim chiar para mistuitoare din fundul cuptorului şi puterea de pârjolire a acesteia, ca şi când am vedea nimicirea ce să întâmplă în internul lui (cuptorului). Intreagă construcţia să prezintă celor trişti ca un moloch ce abia aşteaptă să primească în stomacul arzător, mortul iubit, să ardă în scrum pieptul ce a palpitat pentru noi, mâna, care a reagat la stringerea pretinească, buzele cari ne-au spus numele, buclele de păr, din cari cu pietate mai păstrăm câteva firicele, ochii cari au revărsat fidelitatea spre noi, inelul, icoana, cartea de rugăciuni, rozariul, cari toate le-am aşternut în sicriu la dorinţa ultimă a muribundului. Ştirea, că în celea câteva clipe, cât ne aflăm împrejurul cuptorului, a căzut pradă focului distrugător, e ceva crud şi fioros. Mâna de cenuşe, ce ne-o pune înainte oficiantul dela cuptorul crematorului nu ne poate desdauna“.

Iată dară, mai clar ca lumina soarelui că un om ce are numai cătuşi de puţin simţ, nu poate să sprijinească această dovadă (?) scălciată. E grozav a să gândi numai la o aşa barbarie. Şi cine e nebunul care ar putea suferi nimicirea scumpilor lui într'un mod atât de cumplit? Care inimă de mamă ar putea lăsa să i-să nimicească odorul atât de crudel şi care fiu ar putea suferi, ca sinul din care el şi-a luat hrana să se schinjuiască în flacările nemiloase ale focului?

c) Susţinătorii crematoarelor afirmă că şi din punct de vedere economic, arderea e cu mult mai avantagioasă decât înmormântarea.

Aserţiunea şi-o sprijinesc pe împrejurarea că, prin înfiinţărea de crematoare un mare teritor, pe care astăzi îl ocupă cimiteriile s'ar elibera din neproductivitatea în care l'au adus odihna celor cari îl impopulează şi s-ar putea trage însemnate foloase economice.

Spun că crematoarele sunt mai puţin costisitoare ca înmormântările iată dară un alt profit economic. Şi în sfârşit cadavrele ce conţin un valoros material pentru economie să astupă în pământ, în loc de a se arde, iar cu cenuşa rămasă în urmă să ne îngrăşăm pământurile. — Cu astfel de dovezi ştiu să-şi motiveze şi să sprijinească arderea cadavrelor.

Că cimiteriile, ar ocupa un teritor nespus de mare, aşa că cei vii să sufere daună pentru cei morţi nu-i adevărat. (d. e. în Italia să înmormânteză cam 800,000 oameni la an, iar teritorul cel ocupă cimiteriile face cam 20 Km. din întreg teritorul Italiei care să estinde pe 296.305 Km. Şi atâta doară nu merită 800,000 oameni ce mor pe fie care an?) E de remarcat încă împrejurarea că, cimiteriile umplute odată, după 30—40 ani de repaus să pot folosi din nou.

Apoi în celea mai multe locuri, cimiteriile să pot cosi şi de facto să şi cosesc,

deci pierderea economică nu-i așa de mare pe cum ne-o prezintă cei ce vreau să îngrașe hotarele cu cenușa noastră.

Spesele pentru înființarea și susținerea crematoarelor încă ar întrece mult pe ale îngropăciunii. Căci d. e. în Italia acestea ar costa cam 147,000,000 lire, sumă relativ considerabilă. Să punem cazul că, s'ar putea introduce arderea obligatoare în toate statele, în toate orășelele, ba chiar și în sătulețele celea mai ascunsă, și atunci zic spesele împreunate cu arderea, vor fi cu mult mai mari ca celea ale înmormântării.

In Milano d. p. o ardere costă astăzi 82 lire, în Gotha 80 mărci. Spesele acestea considerabile, oamenii săraci n'ar fi capabili să le supoarte. Aci ar trebui să intrevină comuna, ori eventual însuș statul, ceeace ar însămna că, statul s'ar obliga la o nouă sarcină, pe care numai pe lângă foarte mari sforțări, doară ar putea-o suporta ori chiar de loc.

La spesele acestea s'ar mai adauge și spesele împreunate cu materialul de ars — de care ar trebui să se consume relativ foarte mult — care împrejurare ar aduce cu sine scumpirea materialului de ars. In Colonia (Köln) d. e. unde-s 360,000 locuitori, materialul de ars pentru cadavre ar costă singur pe an 180,000 mărci.*)

d) Am zis apoi că întru sprijinirea arderii mai aduc ca dovadă eliberarea prin comburare a acidului fosforic și al altor gazuri, cari încă ar da un procent de mare valoare economică. Asta-i minciună sfruntată. În pământ încă să eliberează gazurile tot așa de bine ca și prin ardere și nu să pierde nici nu rămâne în pământ, ci cu apa de ploaie ajunge la suprafața solului și astfel cu mult mai bine își pot manifesta influința productivă decât ieșite pe urloaiele crematoarelor, de unde să pierd în spațul nemărginit. — Ei, dar ei nu să îndestulesc numai cu atâta ci îndrăznesc să folosască la productivitatea solului, nu numai gazurile eliberate, ci însași cenușa cadavrului, oasele și toate celealalte rămășițe. Sărmanii de noi, am ajuns până acolo că cu oasele noastre, cu rămășițele noastre pământești, cei vii își îngrașe pământurile, mai bine zis, voiesc să ne folosască de gunoi. Cu indignare trebue respins acest atac îndresneț îndreptat contra demnității de om.

e) Cel mai puternic argument și-l iau din domeniul higienic.

Zic că, cadavrele astrucate în pământ prin putrezirea lor lasă să se desvolte diferite gazuri, cari ajungând în apă, în fântâni, în aer devin stricăcioasă, ba chiar periculoase sănătății; ba că, produc chiar îmbolnăviri grave ca: febra, tiphilis, cholera, pestis etc.

Dacă toate acestea s'ar puteà constata ca adevărate, desigur biserica n'ar dubita un moment, ci vrând nevrând ar fi silită să introducă arderea de cadavre. Esperință și multele încercări ce s'au făcut în direcția asta au dovedit chiar contrarul.

Cadavrele bine închisă în pământ după constatările medicilor nu-au nici chiar mai mică influință stricăcioasă pentru sănătate, Au dovedit-o asta celea mai celebre capacități medicale. Concedem și noi că, acolo unde înmormântarea nu să îndeplinește în mod cuvenit, unde groapa nu-i destul de afundă sau unde cadavrul nu să astupă cu destulă băgare de samă, acolo da, poate avea urmări triste pentru sănătate.

Dar și împrejurarea astă nu poate avea caracter decât numai local întrucât oficiile publice să îngrijesc cât să poate mai conștiențios, ca gropile pentru cadavre să fie cât să poate de îngrijite și bine astupate.

Athenéul din Brescia prin anii 80 a cerut sfatul alor 32 medici, ca să-și dea răspunsul, ca oare cimiteriile nu exercită o influință nesănătoase asupra omenimei? Și unanim a răspuns că, nici o influință stricăcioasă nu au cimiteriile, de-și mulți printre ei aprobau arderea morților.

Declarările medicilor le susține experința zilnică în cimiteriile orașelor mari unde locuesc ca păzitori toată viața o grămadă de oameni — cazurile de moarte nu să arată mai dese ceeace necondițional ar trebui să se întâmple, dacă aerul și apa — căci chiar și fântâni au în cimiter — ar fi înficiate de bacciii cadavrelor și de gazuri periculoase.

f) Ultima dovadă, că prin ardere să împiedecă pericolul de a înmormânta pe cineva de viu, încă numai la aparență pare adevărată. La tot cazul e grozav să-și cugeți pe cineva, arzând de viu. E adevărat că, dacă ardem pe cel crezut mort, nu-l îngropăm de viu, dar desigur îl ardem de viu. Și-i greu de spus ceva mai înfiorător, a îngropa pe cineva de viu, sau al arde de viu? Să ne ferească Tatăl ceresc și de una și de alta.

Datorința fiecărui stat e a să îngriji ca nimenea să nu fie espus pericolului de a fi îngropat de viu.

Tăuni în Iulie 1907.

Grațian.

*) Staats lexikon der Gorres-Gesellschaft. Ediția 2-. Begräbnissweisen.

Bibliografie.

A apărut:

Una dintre cele mai vestite cap-d'opere ale literaturii germâne clasice, redând viața cu adevărat germână, e *„Mina von Barnhelm“*, comedie în 5 acte a lui *G. E. Lessing*.

Un mare scriitor român a numit-o *„Perla literaturii dramatice germâne“*. — Caracterele sunt minunat redate iar personagiile se mișcă într'un cadru național german. Piesa e plină de sentimentalismul și mai ales de humorul pătrunzător de ascuțit al germanului, încât spiritul ți-e prins numai decât de farmecul piesei. Credem că aceasta comedie, tradusă într'o românească foarte curată și îngrijită de către domnii *Traian G. Stoenescu*, ziarist și student, și *Const. Ghițeanu*, student, va fi primită cu mult interes de toată lumea cetitoare românească, și mai cu samă de cea școlară căci traducerea *„Minnei von Barnhelm“* fiind prevăzută de numeroase și interesante note explicative, cât și de biografie și un comentariu critic, va ușura cu mult sarcina elevilor.

Prețul unui exemplar este 40 bani și se găsește de vânzare la toate librăriile din țară.

„Sămănătorul“ revistă literară. Anul VI. Nr. 34, cu următorul sumar: Zamfir C. Arbure, Studenții și poporul (VII). — Natalia Iosif, Unei flori (poezie). — M. Sadoveanu, Mergând spre Hîrlău (note). — St. O Iosif, Desteptare (poezie, după Geijer). — G. M. Murgoci, O călătorie prin stepa rusască. 7. Kahovka și Kerson pe Nipru. — I. Darie, Dunărea (baladă, după Mörike). — Sc. și G. M. M. Cronică.

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos și viața modernă.

Traducere românească, de
Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.
Prețul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morți.

Volum elegant compactat în piele și pânză.
Prețul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl. Prețul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

Liturgica Volumul II. al Teologiei pastorale, de ***Dr. Izidor Marcu,*** *canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** și costă **5'40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Hipnotism și Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă ***1*** cor. ***50.*** fil. + ***10*** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **80** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viața lui I. Micul** de M. Strâjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3'40
8. **Cele doue fețe ale lumii** de Nicu . . . . —.30
9. **Ziua Desteptării** de Aurel Fodor . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 10 Nrii îi, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

Se află de vânzare în Librăria semin din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa**, schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul și istoria bisericei românești unite**, Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii românești: a Vadului, Geoagului, Silvașului și Bălgradului** Blaj 1902 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil (pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron. și Dionisiu Novacovici**, sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri, Autonomia bisericească. Diverse**, prețul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria**, prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timoteiu Cipariu**, Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici**, prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(33) 1—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolondea de *Augustin Paul.*

Prețul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . . *6* cor.
legat . . . . . *9* „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . *5* cor.
legat . . . . . *8* „

La expozițiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 8—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 7—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieață întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înm[illegible] cu solvirea imediată a [illegible]ul.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
90,981.088 coroane.	**9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 14 Septemvrie 1907. Numărul 36.

KOLOZSVÁRI KIR. ÜGYÉSZSÉG
ÉRK. 1907 SZEP. 16.
Sz. ..... k. ü. ..... mell.

Scrierea numelui de familie.

Preaveneratul Consistor gr.-cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş pentru esecutarea promptă a unei legi şi pentru păstrarea numelor de familie româneşti în forma lor originală şi curată a aflat de lipsă, a publică cercularul, pe care îl dăm aci întreg:

Nr. 6807—1906.

Cu durere Ne-am convins din nenumărate cazuri, că mulţi dintre credincioşii nostri, ma chiar şi dintre Fraţii preoţi în scrisori şi documente redactate în altă limbă decât în cea românească, lasă să li-se scrie şi respective-şi scriu numele de familie (comunele) greşit şi cu abatere dela modul, cum e inferit acela în matricula botezaţilor.

Ne simţim datori a reprobă cu toată tăria purcederea aceasta, tocmai în interesul respectivilor; pentrucă sunt nenumărate încurcăturile, neplăcerile şi pagubele cari pot să le sufere singuraticii din faptul, că numele lor de familie nu e scris totdeauna aşa pe cum este inferit în matriculă. La acestea, urmări păgubitoare se espun respectivii în cazuri de moştenire, de întabulare, de concurse, de primire, de transpunere, la deducerea genealogiilor etc. cu un cuvânt în fiecare caz, în care e de lipsă a se constată identitatea persoanei.

Obligament greu impune unui fiecăruia în privinţa aceasta *pietatea* faţă de numele său familiar, pe care l-au purtat părinţii săi, şi pe care-l are ca o moştenire preţioasă.

Acest obligament îl impune în urma artic. de lege XXXIII din anul 1894 (despre matriculele de stat) care în §. 44 opreşte pe ori şi cine a purtă alt nume decât cel însemnat în matricula naşterilor.

In urma acestora şi în legătură cu cercularul Nostru de datul 2 Maiu 1903 Nr. 1944 (XVIII) dispunem:

1. Ca fiecare preot al acestei Arhidieceze, pe cum şi toate persoanele supuse iurisdicţiunei acestui Ordinariat, în orice scrisoare sau document fie de orice natură şi scrise în orice limbă, să-şi scrie numele de familie din literă în literă aşa pe cum este inferit în matriculă.

2. Veneratul Cler să veghieze într'acolo, ca numele de familie ale tuturor credincioşilor asemenea să se păstreze pretutindinea, ca astfel să-i ferească de urmările neplăcute ale dispoziţiilor legale.

In comunele acele, unde purtarea matriculei civile e încredinţată vre-unei persâane, care nu cunoaşte limba română în aşa măsură, încât să poată scrie corect numele de familie române, preotul respectiv îi va sta într'ajutor astfel, că-şi va dedă credincioşii, ca în fiecare caz de inmatriculare să se prezentèze la matriculantul civil cu numele familiar scris corect şi legibil pe o şedulă. şi să ceară respective să pretindă, ca numele de familie să-l inducă în matriculă aşa pe cum îl prezentează în şedulă.

Blaj din şedinţa conzistorială ţinută la 21 Iuliu 1906.

Dr. Victor Mihályi,
Arhiepiscopul şi Mitropolitul gr.-cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş.

Orice om nepreocupat şi cu simţeminte curate ar fi fost în drept a aşteptă, ca acest cercular, ţinut într'un ton atât de loial şi corect să fie adoptat nu numai de toată suflarea românească, ci esecutarea lui să întâmpine sprijin şi din partea organelor guvernului.

In loc de aceasta însă Domnul ministru de interne a aflat de lipsă a îndreptà către v.-comiţii comitatenzi un ordin circular, în care se ocupă cu vădită displăcere de cele cuprinse în cercularul consistorului nostru arhiepiscopesc. Iată ce zice Dl Andrássy:

Nr. 66517—1907. IV. b. M. M.

Obiectul: Modalitatea de a scrie numele de familie românesti.

Ordin circular.

Mi-a venit la cunoştinţă că arhiepiscopul şi mitropolitul gr. cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş în cerculara sa publicată la 21 Iulie anul trecut, cu provocare la dispoziţia cuprinsă în §. 44 art. XXXIII din 1894, obligă pe preoţii şi credincioşii arhidiecezani, ca numele de familie al românilor, în toate scrisorile fie de orice natură şi în orice limbă, să-l scrie din literă în literă astfel, pe cum se cuprinde acela în matriculă (confesională); mai departe ca preoţii să stăruie, ca numele de familie să se păstreze în forma aceea, în care ocură în matriculă (confesională).

In scopul acesta deodată dispune, ca preoţii în comunele acelea, în cari oficiul stării civile îl conduc indivizi de aceia, cari nu posed limba română în aşa măsură, încât să fie în stare a scrie corect numele de famile (cu ortografie română), să-i dedee pe credincioşi la aceea, că în fiecare caz de inmatriculare să se prezinte la oficiul stării civile cu o şedulă, pe care să fie scris numele de familie a respectivului conform ortografiei româneşti şi matriculei confesionale, şi să pretindă dela oficialul stării civile ca să-i scrie numele în matricula de stat după cum e scris pe şedula produsă.

Faţă cu intenţiunea şi eventualele urmări ale acestei ordinaţiuni eclesiastice, dorind să asigurăm necondiţionat dispoziţiunile Instrucţiunii pentru oficiile stării civile relative la restailirea numelor de familii schimosite (elforditott). Te recerc, să îndrumi pe oficialii stării civile de sub iurisdicţiunea Dtale, ca în cazurile de inmatriculare legate de insinuare verbală, fără conziderare la şedulele ce eventual le-ar produce însinuatorii, să se conformeze strict celor cuprinse în punctul 5 al §-lui 55 din Instrucţiunea pentru oficiile stării civile.

Budapesta la 20 Iuliu 1907.

Andrássy m. p.

La prima privire s'ar părea, că ordinul acesta n'are nici o importanţă şi că el s'ar referi numai la *„restabilirea numelor de familie schimonosite“* (se înţelege cele magiare), cu cari cercularul consistorial nu are nimic de a face.

Dacă însă îl esaminăm mai de aproape vom află că ordinul acesta ministerial mai ales în consecinţele lui practice e de o importanţă foarte mare.

Inainte de toate prin faptul, că nu combate în merit dispoziţiile cercularei conzistoriale dovedeşte preste orice îndoială corectitatea şi baza legală inexpugnabilă a acestei circulare.

Dacă Domnul ministru ar fi aflat în circulara consistorială şi numai o umbră de abatere dela dispoşiţiile legii, ne putem închipui, că în dragostea-i mare pentru biserica noastră şi pentru toate instituţiunile noastre româneşti, nu s'ar fi oprit decât la un dorgatoriu aspru la adresa călcătorilor de lege şi a trădătorilor de patrie. Aşa însă a trebuit să se mărginească la „restabilirea numelor de familie schimonosite,“ sub scutul cărora, oficialii stării civile să poată

comite cele mai nerușinate abuzuri față de numele de familii românești.

Iată ce dispune instrucțiunea citată Nr. 80,000/1906 B. M. la p. 5 §. 55.

„5. Dacă din cutare estras matricular să vede, că vreun nume de familie s'a schimonosit (elferdittetett) în matriculă, respective s'a schimbat de tot primind sunete străine după ortografia limbei aceleia în care s'a condus matricula din chestiune (d. ex. s'a scris Sabó în loc de numele de familie Szabó, Suciu în loc de Szücs) și respectivul individ sau familie se numește cu numele de familie original: numele de familie din chestiune cu ocaziunea înferirii singuraticelor cazuri matriculare sunt de a se înferi în matricula de stat în forma originală corectă. Dacă schimonosirea a straformat numele de familie în mod esențial, lângă numele de familie adevărat este a se scrie și numele schimonosit între paranteze".

Ei bine, aceasta dispuseţiune e destul de clară; ea a fost și este observată cu destulă, ba credem, chiar cu prea multă stricteță din partea oficialilor stării civile, și pe cum am amintit, cercularul consistorial nu se referește de loc la ea.

Cu toate acestea Domnul ministru află de lipsă, ca dând espresiune nedumeririi sale față de „intenţiunea" cercularului consistorial, — să pună în fața acestuia dispuseţiunea instrucțiunii ministeriale citată, pe care o interpretează și o îmbracă într'o haină atât de elastică, încât să încapă în ea toate intenţiunile reservate ale dânsului. Interpretarea arbitrară și intenţiunile reservate ale Domnului ministru se văd din pasagiul ultim al ordinului, în care îndrumă pe oficialii stării civile să nu bage în seamă ședulele, ce eventual le-ar prezentà insinuatorul, fără însă a determinà exact, că nebăgarea aceasta în seamă să se întâmple în toate cazurile de inmatriculare legate de insinuare verbală (e știut, că legea și respective instrucțiunea minist. de interne Nr. 60000/1895 înșiră taxative cazurile de inmatriculare, în cari insinuarea are să se facă în scris), ori doară numai când e vorba de „restabilirea numelor de familie schimonosite." Textul ordinaţiunei ministeriale tradează acel înțeles ca și când Domnul ministru ar cvalificà presentarea ședulei de un fapt, care deroagă însinuării verbale, și nu ne îndoim, că cea mai mare parte a oficialilor stării civile vor înțelege astfel ordinaţiunea și în fiecare caz vor denegà a luà în considerare ședula presentată, ceea ce cu toată probabilitatea, a intenţionat și Domnul ministru. Și aceasta este urmarea nedreaptă și pentru noi dezastroasă, a ordinaţiunii ministeriale de care ne ocupăm.

Cu privire la purtarea și la scrierea numelui de familie avem următoarele dispoziţii legale:

§. 44 art. de lege XXXIII ex 1894 dispune:

„Nimenea nu poate purta alt nume de familie și de botez, decât acele, cari îi sunt înferite în matricula sa de naștere"

In înțelesul acestei legi Dl ministru al cultelor și instrucțiunei publice în scrisoarea sa din 21 Martie 1903 Nr. 17595 adresată ordinariatelor pretinde că în diplomele de cvalificaţie ale învățătorilor, numele și conumele acestora să se scrie întru toate conform matriculei de botez (v. cerc. conz. 2/V 1903 Nr. 1944).

Instr. minist. de interne Nr. 80,000/906 în §. 55 (cel citat de Dl ministru) p. 1 zice:

„Deosebită grijă trebuie a se purta întru scrierea *esactă*, *lămurită* și *deplină* a numelui și conumelui, și spre aceea, că conumele indivizilor din aceeași famiiie să se scrie la fel". — Spre scopul acesta instruc. minist. de interne Nr. 60000/95 mai dispune, că „pentru scrierea la fel al numelui de familie trebue să se compareze cu înferirile făcute mai înainte în matriculă, despre aceeași familie".

Instr. minist. de interne Nr. 60,000/95 §. 36 alin. ultim leagă de conștiința oficialilor stării civile ca ..... „înainte de înferire în matriculă să fie pe deplin în curat cu starea faptică și cu datele, ce trebuesc înferite și înferirea întâmplată să nu o subscrie până atunci, până când nu s'a convins peste orice îndoială, că în înferire nu s'a străcurat nici o eroare. Spre scopul acesta e conzult, că mai cu samă matriculanții cu praxă mai puțină să scrie pe hârtie separată datele ce sunt de a se înferi, și numai atuncia să îndeplinească înferirea, dacă însămnările acestea prealabile le-a aflat de corecte, *și acelea le-a primit de corecte și însinuătorul*".

FOIȚĂ.

Sfântul Petru pe pământ.

— dela sate. —

II.

„Petre! Ți-a sosit vremea. Dute iară pe pământ și acum îți dau răgaz să poți petrece patru săptămâni, ca în anul trecut."

Sfântu Petru vesel să coboară iar între oameni, dar — după patru zile iar sosește înapoi la raiu.

„Cum Petre te-ai și întors după patru zile, că te-am lăsat pe patru săptămâni?"

„Vai, Doamne! N'am mai putut răbdà, să văd atâta durere, atâtea năcazuri și atâta chin, de cari sufer acum bieții oameni. De abia au sărmanii, cu ce să o mai ducă de pe o zi pe alta. Și pe lângă aceste îi mai jucuțesc acum și pentru dări, pe cari în lipsa și sărăcia lor nu le-au putut plăti. — Acum Doamne să vezi, cât te pomenesc și cum să roagă de mila și ajutorul tău."

„Dar văduva aceea, la care i-a fost ars casa? Ce s'a ales de ea?"

„O, Doamne! La aceea îi merge bine. Are acum casă nouă și frumoasă, copilașii îi sunt sănătoși și cei mai mărișori merg la școală, sunt isteți și învață bine, făcându-i mare bucurie, și unde pot, îi mai dau și ei mână de ajutor mamei lor. O, cât de mulțumitoare e sărmana văduvă pentru mila Ta Doamne, cât te pomenește de cu drag, și cât de mult să roagă Ție ea și toată casa ei pentrucă de orice se apucà îi ieșeà bine, și ea cunoșteà, că toate acestea sunt darul Tău și singur mâna Ta îi stă întru ajutor."

Anul, care a urmat după cel îmbelșugat, a fost un an rău pentru bieții oameni, iarna fusese preste așteptare grea și lungă. Căzuse de tot multă zăpadă, urmând după aceea un ger cumplit. Oamenii își isprăviseră nutrețul, și cu toate acestea nu să mai desprimăvără, să se poată scoate vitele la iarbă. Apoi topindu-se zăpada, ieșiră pe multe locuri apele, făcând mari stricăciuni ierburilor și sămănăturilor de pe lângă ele. Pe unele locuri din cauza zăpezii și a șoarecilor holdele ieșiră tare rari, și a trebuit să se are pământul din nou. Numai târziu se putură apucà oamenii de sămănăturile de primăvară. Abia se isprăviseră acestea, și apoi a urmat o secetă cumplită, cu călduri tropice. Ploi au fost foarte rari și neîndestulitoare, așa cât pământul mai niciodată nu a căpătat umezală de ajuns mai ales la șesuri. Așa călduri mari erau, cât se uscase iarba de pe pășuni, așa cât trosnea sub picioare, ca și când ar fi fost înghețată de brumă. În urma acestora vitele nu mai aveau ce mâncà, încât răcneau de foame. Ierburile de cosit au rămas mici și așa fân a fost de tot puțin, încât a trebuit nutrite cu paie și cu tulei, și nici de acestea nu prea erau, pentrucă în urma secetei holdele încă au rămas rari și mici, iar cucuruzele nu s'au putut desvoltà. Pe unde s'au mai făcut, au fost subțiri în paiu și galbine, cu rod slab, iar pe multe locuri s'au topit și uscat cu totul fără a rodi. Recoalta în bucate a fost de tot slabă și neîndestulitoare. Vitele, fiind rău nutrite și slabe, oamenii nu le puteau vinde, căci n'avea cine să le cumpere, iar vite grase cine ar fi putut duce la târg, neavând nici oamenii mai ce mâncà, necum să aibă cu ce îngrășà vitele. Au de foamete.

Să ne mai mirăm dară, dacă Sfântu Petru s'a grăbit a se întoarce iar la raiu de pe pământul prefăcut acum într'o adevărată *„vale a plângerilor,"* și dintre oamenii cuprinși de atâta mizerie?

* * *

Oameni buni! In toată viața voastră aduceți-ve aminte de cuvintele Psalmistului și nu le uitați nici odată, nici în bine, nici în rău:

„Dându-le tu lor, vor adunà deschizându-ți tu mâna ta, toate se vor umpleà de bunătate."

„Intorcându-ți tu fața ta, se vor turburà, luà-vei spiritul lor și se vor sfârși și în țărâna lor se vor întoarce."

„Trimite-vei spiritul tău, și se vor zidì și vei înoì fața pământului."

(sfârșit).

Nicu.

Observăm, că instrucţiunea ministrului de interne Nr. 80,000/1906 s'a dat după sancţionarea art. de lege XXXVI/904 despre modificarea legii XXXIII/1894 şi pe cum se vede e cu mult mai reservată decât instrucţiunea ministerială Nr. 60,000 din 1895 în cât priveşte scrierea numelor de familie.

Din dispoşiţiile citate, în a căror traducere am ţinut să redăm cât se poate de fidel textul original magiar, deci să ni-se ierte dacă e cam servilă, — credem că se oglindează destul de limpede datorinţele oficialului stării civile faţă de scrierea numelui de familie.

El este dator să-l scrie în matriculă aşa pe cum îl prezintă însinuatorul, pe cum se scrie în familia respectivă sau pe cum ocură în matriculele de mai înainte adeca în matriculele bisericeşti. Implinirea acestei datorinţe este uşoară când oficialul stării civile are de a face cu persoane ştiutoare de carte, sau cari au la mână estrase din matriculele de mai înainte, dar e foarte greu atuncia, când, are de a face cu analfabeţi, cari nici înşişi nu pot dà informaţiuni esacte, nici nu sunt în stare a controlà corectitatea inmatriculării. In casurile acestea şedulele prescrise în cercularul consistorial fac un serviţiu atât de preţios oficialului, încât acesta dacă nu ştie româneşte ar trebui ca însuşi să ceară astfel de şedule dela analfabeţi, şi Domnul ministru de interne dacă ar aveà gând curat în esecutarea legii acesteia ar fi trebuit să salute cu bucurie dispoşiţia aceasta din cercularul consistorial şi să o impună şi organelor sale.

In loc de aceasta vine cu un ordin ambiguu şi confus, anume întocmit ca să sancţioneze abuzurile, ce le comit oficialii stării civile faţă de numele de familii românești, şi să le servească de stimul, ca abuzurile acestea în venitor să le comită în măsură potenţată.

Ştim doară cu toţii, că oficialii stării civile departe de a se mărgini la „restabilirea numelor de familie schimonosite,“ dar numele de familii românești, cari sunt ce e drept de origine magiară, dar s'au împământenit în l. română, le corump şi le prefac de nou în nume curat magiare fără nici o reservă, iar numele curat românești le scriu consecvent cu ortografia magiară şi fac din Cândea Kingye, din Mureşan Marosán etc. corumpând astfel sunetele limbei românești, cari nu pot fi redate într'o ortografie străină, — ba unii în urma ordinului ministerial din chestiune (ori poate o fac şi acum dar date pozitive nu avem) vor merge şi mai departe şi numelor curat românești le vor dà terminaţiune magiară ori le vor chiar traduce d. es. vor scrie Marosi în loc de Murăşan, ori Mezősi în loc de Câmpean, „schimonosind astfel însişi numele de familii.“

Domnii acestia se simt în drept ori chiar datori a se atinge cu gânduri păcătoase şi a pângări una din cele mai sfinte comori ale nostre, numele nostru de familie.

Incă mai putem priccpe, că un biet jandarm, amploiat dela calea ferată ori alt nenorocit cu pâne de a statului ungar, în urma vreunui ordin satanic să-şi magarizeze numele, ca astfel să evite o eventuală preterare ori chiar degradare şi să-şi scape familia de mizerie şi de foame, dar ca aceia, cari sunt puşi anume să poarte evidinţă şi să păzească curăţenia numelor, aceia să le schimonosască şi corumpă, aceasta nu o înţelegem şi nu o putem cualifica decât de o falsificare intenţionată şi sistematică a numelor de familie. Domnul ministru de interne prin un astfel de ordin tendenţios şi ambiguu se face conplice acestei operaţiuni, fără ca să poată avea cel puţin mângăierea şi satisfacţiunea de a se provoca la vr'o lege, din celea multe şi nedrepte aduse contra noastră.

N'avem deci nici un motiv de a ne teme de acest ordin ministerial.

Clerul nrstru are să urmeze cu toată hotărârea şi conştienţiozitatea, cele dispusă în circularul conzistorial, şi toţi câţi vor băga de samă, că în oarecare caz li-sa scris numele greşit în matriculă, să ceară pe calea sa restabilirea numelui original şi curat, tocmai pe baza §. 55. p. 5 din instrucţiunea ministrului de interne Nr. 80,000/906 invocată de Domnul ministru.

Datori suntem să dăm importanţă cuvenită chestiuni acesteia, pentrucă în scurtă vreme ne vom trezi, că în matriculele de stat, cari singure vor fi recunoscute de valide, cele mai multe nume de familii românești vor fi scrise ungureşte şi iată-ne cu numele maghiarizate pe furiş şi pe deandeletele.

De aceea credem, că chestiunea merită să nu se ia de loc dela ordinea zilei, ci discuţia ei să se continue în presa noastră. Să se dee publicităţii toate cazurile de abuzuri ce se constată ori unde, iar deputaţii nostri să aducă în discuţie parlamentară aceasta ordinatineu nedreaptă a domnului ministru de interne, prin care în mod volnic tinde la magiarizarea numelor *nemagiare*.

Cronică.

(Continuare şi fine).

Ce priveşte *cetirea sf. Scripturi* ca mijloc necondiţionat întru ridicarea religiozităţii şi moralităţii credincioşilor, o recunoaştem, dar nu în mod esclusivistic. Cea mai sublimă, dar şi cea mai grea carte e sf. Scriptură; înţelegerea ei presupune pregătiri ştiinţifice, cari puţin le pot aveà. Mai ales la Test. Vechiu. Din interpretarea sf. Scripturi făcută de un ţăran, calfă de păpucar, croitor, etc. s'au născut cele peste 300 secte ale protestanţilor de azi! Insişi protestanţii recunosc, ce prezervative mari recere cetirea sf. Scripturi, mai ales la copii şi popor; şi cea mai mare greşală a fost din partea societăţilor biblice: a trimite misionari în ţări sălbatice, cari nu făceau alta, decât puneau în mâna fiecărui indigen o carte, să se fericească! Deci la cetirea sf. Scripturi în popor, se recer *anumite condiţii*.

Acesta a fost punctul de vedere al Bisericii totdeauna. Nu e drept, că Luther ar fi scos biblia de sub scaun. Din primele veacuri ale creştinismului, treptat cu convertirea popoarelor, aflăm sf. Scriptură tradusă în diferite limbi. Dela inventarea tiparului până la reformaţie (în decurs de vre-o 70 ani) aflăm sute de ediţii ale Bibliei. Dupăce însă Biserica a observat, că protestanţii în ediţiile lor falzifică Scriptura (în traducerea lui Luther s'au constatat, de un alt protestant, vre-o 1400 greşeli) şi că mania de a ceti Biblia nu e spre folosul, ci spre stricăciunea credincioşilor, a luat anumite dispoziţii faţă de cetirea liberă a sf. Scripturi. Acestea se refer însă numai la ediţiile, de cari trebue să se folosească creştinii nostrii. Insaş cetirea cărţilor sfinte nu a fost condamnată niciodată, ci totdeauna recomandată credincioşilor. Papa Leo XIII. a conces indulginţe diferite celor ce în fiecare zi cetesc barem ¼ oară sf. Scriptură. In Francia, Italia sunt anumite asociaţii pentru propagarea cărţilor sfinte. Papa de acum încă de cardinal eră cel mai mare părtinitor al lor. Şi când în 1903 ca Papă, a primit asociaţia sf. Ieronim (pentru propagarea cărţilor sfinte), a grăit următoarele:

„Cu cât mai mult şi mai bine se cetesc cărţile sfinte, cu atât mai mare avânt iea viaţa bisericească. Evangelia e o carte, care foloseşte tuturor şi suplineşte toate. Vreţi să cetiţi povestiri? Evangelia e înainte de toate carte istorică, povestire. Eu — ziceà Papa — care am crescut între popor şi am fost în strânsă atingere cu el, ştiu, ce-i place poporului. Dacă povesteşti poporului ceva din Biblie, toţi te ascultă cu atenţie încordată şi totdeauna cu folos mare. Iar dacă oratorul de pe amvon nu cetește istorisirile din sf. Scriptură cu destulă apăsare, cu înţelegere, însufleţire şi pătrundere; dacă nu le redă precis, dacă pildele Domnului Hristos

nu le istorisește cu deamănuntul, dacă amestecă ceva dela sine: oricât de învățat să vorbească, poporul va zice, acesta e un orator, care nu cunoaște bine sf. Evangelie, deci nu plătește nimic. Evangelia e o predică gata; să o dăm în mânile poporului și toți vor trage foloase mari din ea, vor ceti de acolo cuvintele simple și nesfârșit de sublime ale Domnului Hristos... Se nu zică nime, că poporul nostru nu se pricepe la aceasta, nu-i drept, poporul are minte mai ageră, decum se crede. Poporul cetește bucuros istoriile evangelice, le pricepe, le știe aplica șieși, poate mai bine, ca mulți oratori etc." (V. Religio, 1 Sept. 1907).

Am adus în întregimea sa cuvintele aceluia, cari e azi cea mai mare autoritate bisericească, ca să știm și noi asemenea prețui cetitul sf Scripturi atât pentru noi, cât și pentru popor.

Deci bine gândește Păr. Morariu, când pretinde, că între poporul român să se lățească cetitul sf. Scripturi. Bun ar fi și un institut biblic rom.-ortodox, pentru înlesnirea edării sf. Scripturi și altor cărți religioso-morale. Din punct de vedere național ne-am bucurà de un avânt ce ar luà ceealaltă biserică românească. Aici îmi vine aminte ceva. Un prietin mi-a făcut odată observarea: nu s'ar puteà, că ambele biserici românești (unită, neunită) să convină în acelaș text al sf. Scripturi și al cărților rituale și să folosim toți aceeaș ediție *românească?* In cazul acesta — zic eu — și institutul biblic ar putea fi un așezământ comun al tuturor românilor. Și dacă s'ar putea trece peste dificultățile tehnice — ca să le numesc așa — rămân greutăți principiare — bisericești, cari niciodată nu vor fi supărate.

Nu rămâne alta, decât că fiecare să-și cultiveze agrul său și să concurăm unii cu alții în bine. In specie ce privește sf. Scriptură la noi uniții, repetăm cele scrise alte dăți despre edarea cât mai urgentă a aceleia, atât cu note, pentru credincioși, cât și a unei ediții cu text pur. Iar pentru înlesnirea edării acesteia, cât și a altor scrieri și periodice bisericești mai bine ar fi — demult ar fi trebuit — să înființăm o *asociație literară-bisericească,* cu sediul în *Blaj*[1]). Așa, cum au ungurii Szt.-István-Társulat, cum au nemții, francezii, englezii catolici diferite atari asociații. Numai să nu aibă soartea altor asociații românești!

Despre astfel de lucruri vom mai vorbi.

Cronicarul.

Dare de seamă. Mercuri și-a ținut dl *Dr. Iuliu Maniu* deputatul cercului Vinț dare de seamă în comuna Cergăul mare. Erau de față toți preoții și învățătorii din comunele apropiate și peste 1000 oameni. Deputatul a fost întâmpinat la capul Cergăului mare de un banderiu care purtà în frunte steagul care l'au adus biruitor dela Vinț părinții ficiorilor din banderiu. In sat l'a întâmpinat cu o frumoasă vorbire dșoara *Olimpia Popa.*

In darea de seamă a spus Dl Dr. Iuliu Maniu ce a făcut în dietă, cum au fost tractați de rău și mișelește dânsul și soții săi, deși au cerut numai lucruri drepte. A promis că va rămâneà credincios principiilor sale de până aci; a sfârșit îndemnând pe oameni la alipire față de biserică și școală și față de conducătorii lor.

A vorbit apoi Dnul *Dr. Ioan Bélan,* despre votul universal și dnul *Ștefan Roșian* despre situația politică arătând principiile false, de cari sunt conduși politicianii unguri de azi. Pe urmă Dl *Ioan Popa,* preotul din Cergăul mare a prezentat un proiect de rezoluție, care s'a primit cu unanimitate. Iată textul acestei rezoluții.

Alegătorii și poporul român din cercul Vințului de jos adunați la 11 Septemvrie n. 1907 în Cergăul mare au primit unanim următoarea

Rezoluțiune:

1. Votează încredere iubitului lor deputat Dr. I. Maniu, cum și întregului partid național din camera ungară. Le mulțumește pentru ostenelele aduse pentru binele popoarelor, ale căror interese le apără în camera ungară. Se declară solidari cu deputații naționaliști în toate celea, ce le-au făcut până acum în cameră și afară de cameră.

2. Cer cu inzistință introducerea votului universal, secret, egal și votarea directă prin comune, și pentru aceasta roagă să-și pună toate puterile în luptă, ca proiectul despre acest vot să se depună pe masa camerei încă în toamna anului acestuia, 1907, și să se facă un drept universal drept, vrednic de acest nume.

3. Hotărește trimiterea acestei rezoluțiuni la clubul partidului național din camera ungară.

Oamenii s'au purtat cât se poate de cinstit, n'a fost lipsă de cei 11 jandarmi aduși din depărtare.

Dumineca viitoare va ținea dare de seamă la Roșia și Ohaba în 21 și 22 pe valea Mureșului, apoi săptămâna următoare la Cut, Spring etc.

Anuarele școalelor române.

(Continuare).

Năsăud. Ulterior am primit și anuarul gimnaziului din Năsăud, din care estragem următoarele: *Profesori* ordinari au fost 11, afară de director, suplenți 3, la olaltă 15.

Școlari la finea anului: 276 (din 286), gr. cat. 203, gr. or. 55, romano cat. 8, ev. ref. 2, izr. 7; români 258, magiari 12, germâni 6.

Condiția socială a părinților: economi 122, preoți, învățători etc. 93, oficianți 30, industrieși-comercianți 17, alții 14.

Din România au fost 2.

Progresul: eminenți au fost 22, buni: 32, suf. 129. nesuf. dintr'un studiu: 49, din mai multe 44.

La examenul de *maturitate* au fost admiși: 34, s'au retras 4, rămân 30. Eminenți au fost 3, buni 5, suf. 16, nesuf. dintr'un studiu 5, din mai multe 1.

Ajutoare. Stipendiști: 4. (3 știpendi de câte 120 cor. și unul de 80 cor.) Ajutoare de câte 20 cor au primit 2. La masa studenților au primit prânzul gratuit 8. Masa studenților are un capital de 6809 cor.

Colecțiuni: Biblioteca profesorală constă din 3716 opuri în 4996 vol. iar a tinerimii din 2687 opuri în 3026 vol.

Muzeul pentru științele naturale are: tabele 87. animale, modele anatomice etc. 1380 Colecția botanică are 82 tabele, 5382 plante presate; preparate etc. 58. Colecția mineralogică: 16 tabele, 1968 minerale și 421 diferite modele.

Didactrul e pentru cei din comunele fostului district militar al Năsăudului de 6 cor. Din alte ținuturi e pentru clasele inferioare 12 cor. pentru clasele superioare 20 cor. la an. Alte taxe: pentru fondul de penziune al profesorilor 6 Cor. pentru programă 2 cor. și alte 6 cor. pentru diferite trebuințe.

V. Close.

E aproape uz, ca anuarele se conțină și unele *studii,* scrise de vre-un profesor al institutului. Acesta este un uz atât de general, de e ceva de neînțeles, când vreun anuar apare fără studiul stereotip. Ei, un corp luminat de profesori învățați conziderà studiul premergător din programă totdeauna de o datorință de onoare.

Dintre anuarele amintite au studii: Cel din Blaj: *Igiena școlarului* de *Dr. Ambroziu Chețian;* cel al gimnazului din Brașov: *Escursiune școlară în Italia* de *Dr. Iosif Blaga; Brașov* (școala comercială). *Idei de reformă în domeniul învățământului de azi* și *O vizită la expoziția generală din București,* ambele de *N. Sulică; Beiuș* (școala de fete). *Maial,* comedie pentru copii, localizată de *Elena Fabian; Sibiiu* (școala de fete). *Despre importanța educației fizice* de *Victor Păcală.* Celealalte programe nu au studii.

(Va urmà).

CORESPONDINȚE.

Peregrinajul din Șișești.

In anul acesta Sântă-Măria s'a sărbătorit în Șișești, cu o mulțime de popor adunat din patru comitate: Maramureș, Sătmar, Sălaj și Solnoc-Doboca. Credința introdusă în faptă, servea o priveliște înălțătoare, am văzut bătrâni încărunțiți, bărbați vigoroși, muieri în vârsta cea mai plăcută a vieții, tineri și tinere cu mare nădejde în viitor și copii fragezi; cari cu toții pătrunși de pietate într'un glas lăudau pe fecioara Maria.

Chiar și frumusețea locului și spațioasa biserică zidită artistic, o imitație în miniatură a bisericei Sfântului Petru din Roma, este peste tot acomodată pentru desvoltarea pietății și ridicarea simțului religios.

Poporului dornic și sătos de un cult înălțător de suflete în acest loc și ținut, situat sub o ramură a Carpaților la poalele muntelui, într'o comună plină de pomi roditori ca o grădină cultivată cu multă pricepere și sîrguință: află plăcere se peregrineze zile întregi ca să-și vadă votul împlinit.

Incepând din orașul Baia-mare terenul se tot ridică, până trec procesiunile prin doue sate și ajung în Șișești, sub piciorul de munte la o înălțime de câteva sute metri, aceasta înălțare treptată a pământului, dă locului de rugă un aspect poetic. In percursul acestui drum și poteci găsești păduri, livezi, văi isvoară și umbre sub cari drumeții

---

[1]) Ediția cea nouă a Bibliei în românește și provăzute cu note tâlcuitoare se gătește acuma de vre-o 15 ani și se apropie de terminare. Lucrarea aceasta uriașe întru adevăr nici nu poate, să se termine în scurtă vreme, și ne pare deci, că avem să așteptăm cu răbdare cuvenită terminarea ei. Red.

obosiţi află recreare plăcută. Frumuseţa locului ridică şi măreşte simţul de pietate, către marele măestru şi creator al naturii, puternicul Dumnezeu.

După cum trupului sătos trebue să-i dăm apă răcoritoare, întocmai şi sufletul caută isvorul dătător de viaţă, ca să-l întărească şi mulţumească, în mijlocul multor greutăţi, ispite şi încercări, la cari zilnic este espus.

Locurile pentru peregrinaje mai vârtos în zilele noastre sunt de susţinut, apărat şi întărit, căci printrânsele putem feri şi apăra poporul de multele învăţături greşite şi-l putem întări în credinţa străbună a bisericei noastre. Prin aceste procesiuni se lăţeşte literatura religioasă să vând cărţi cu sutele, se dă curs înfloritor industriei bisericeşti: haine, cruci, prapori, icoane etc.

Educaţiunea religioso-morală străbate cu mult mai uşor în rândurile poporului, prin desvoltarea şi introducerea peregrinajelor întocmite şi controlate ca să nu se abată dela ţinta adevărată.

Aceste conveniri pie, pentru popor dau şi o distracţie plăcută, leagă cunoştinţă, îşi dau silinţa să se aprecieze unii pe alţii, se desvoaltă emulaţia în lauda şi mărirea lui Dumnezeu, se dă curs mai desvoltat pentru industria de casă, înând şi dând forme de ţesetorii etc. Aci de cele sufleteşti a poporului, în lipsa parohului Dr. V. Lucaciu care eră la Beiuş unde a fost şi ales deputat s'a îngrijit 5 preoţi. In curs de trei zile peregrinajii au fost mărturisiţi şi împărtăşiţi cu sfânta cuminecătură cu toată acurateţa, spre mulţumirea generală.

Predica solemnă, a fost rostită de părintele Constantin Lucaciu preotul din Crai-Dorolţ, cu multă pricepere, tărie şi efect în ascultători, despre temperanţă, cruţare şi iubire.

Când gloata număroasă de credincioşi au aflat rezultatul îmbucurător alesului dela Beiuş, într'un glas au cântat miile de credincioşi: La mulţi ani!

Sătmăreanul.

MAI NOU.

Procesul nostru.

Lunia trecută s'a ţinut la Curtea cu juraţi din Cluj, pertractare asupra celor trei articoli împrocesuaţi încă în anul trecut pentrucă ar cuprinde agitare şi cari acum iarăş veniseră înaintea Curţii, fiindcă Curia din cause formale, nimicise sentinţa. Dl ***Aurel C. Domşa*** asupra căruia căzuse responzabilitatea a fost apărat de advocatul ***Dr. Iuliu Pordea.*** Cu tot discursul foarte elocuent şi documentat a distinsului advocat, şi cu toate că acusa procurorului se redusese aproape numai asupra unui articol, Curtea cu juraţi a aflat toţi trei articolii de agitatori şi dl A. C. Domşa, pedepsit ca şi în rândul trecut cu ***8 luni temniţă de stat, 1200 coroane amendă şi suportarea speselor.*** Sentinţa s'a apelat din nou.

Doi morţi mari.

Săptămâna trecută ne-a adus doue ştiri jalnice, doue pierderi cari lasă un adânc simţit gol în urma lor. Academicianii *B. P. Haşdeu* şi *Iosif Vulcan* nu mai sunt. Cel dintâi a fost unul dintre puţinii şavanţi români, a căror geniu s'a impus în mare măsură şi lumii culte străine. Intemeietorul istoriei critice, filolog de o vastă erudiţiune, el a lucrat cu deosebit succes şi în celialalţi rami ai literaturei, în proză şi în viersuri, redactând reviste şi scoţind broşuri după broşuri. Moartea genialei sale fice *Iulia,* a înfrânt vioiciunea acestui muncitor extraordinar de viguros, înclinându-l spre credinţa spiritistă, în care nenorocitul părinte spera să-şi revadă, aici încă, pe scumpa lui copilă. Averea întreagă şi-a testat-o prinţului Nicolaie. După Haşdeu a rămas şi o mulţime de manuscripte.

Iosif Vulcan, colegul de Academie al lui Haşdău, e fără îndoială o personalitate literară mai mică. Pentru noi cei de dincoace, Vulcan şi-a câştigat însă titlii neperitori la recunoştinţa noastră.

A scris aproape în toate genurile literare; a redactat timp de 40 ani revista „Familia," care multă vreme a fost singura lectură a Românilor de dincoace. Societatea pentru fond de teatru român este, în mare parte, tot meritul bătrânului Vulcan.

Plecăm cu evlavie steagul nostru, în faţa acestor doue măreţe umbre, cari s'au învrednicit de recunoştinţa întregului neam românesc.

Nr. 846—1907.

CONVOCARE.

In sensul §§-lor 23 şi 26 din statute membrii Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român se convoacă la

Adunarea generală ordinară

în Bistriţa, în zilele de 21 şi 22 Sept. n. 1907.

Programul adunării este:

Şedinţa I.

Sâmbătă, la 21 Sept. n. la oarele 11 a. m.

Ordinea de zi:

1. Deschiderea adunării generale.
2. Inscrierea delegaţilor prezenţi
3. Raportul general al Comitet. central.
4. Alegerea comisiunilor pentru:
   a) examinarea raportului general;
   b) cenzurarea socotelilor anului 1906 şi a proiectului de budget pentru anul 1908;
   c) înscrierea membrilor.
5. Prezintarea eventualelor propuneri. [1])

Şedinţa II.

Duminecă, la 22 Sept. st. n. oarele 10 a. m.

1. Rapoartele comisiunilor
2. Alegerea comitetului central, a prezidentului şi a vice-prezidentului.
3. Fixarea locului pentru adunarea generală din 1908.

[1]) Eventualele propuneri au să fie prezintate în scris prezidiului Asociaţiunii (în Sibiiu, Strada Morii Nr. 6) cu 8 zile înainte de adunarea generală.

4. Dispozitiuni pentru verificarea procesului verbal.
5. Inchiderea adunării generale.

La oarele 4 d. a. şedinţa festivă a secţiunilor ştiinţifice-literare şi conferinţe publice, ţinute de Dnii *Gr. Pletosu* şi *Octavian Goga.*

Sibiiu, din şedinţa comitetului central al „Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român," ţinută la 24—26 August 1907.

Iosif Sterca Şuluţu m. p.
prezident.

Oct. C. Tăslăuanu m. p.,
secretar.

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi renoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce sunt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Noutăţi.

Ştiri personale. Sănătatea I. P. S. S. Mitropolitului spre bucuria şi mângăierea noastră a tuturora, se îmbunătăţeşte mereu. Escel. Sa a părăsit patul şi zilnic face preumblări prin chilie ori grădină.

Hymen. *Ioan Vişa, v.-notar* Şeica-mare şi *Leontina Horsia,* fata parohului din Bia, anunţă cununia lor care se va celebra Sâmbătă (Sta Maria) în 21 Septemvrie st. n. în Biserica gr. cat. din Bia-magiară.

Convocare. In senzul comisiunei de datto 30 August 1907 Nr. 734 al comitetului central al Asociaţiunii pentru literatura română şi cultura poporului român, convoc în comuna Gârbova inferioară pe ziua de 22 Septempvrie stil nou 1907 la 3 oare p. m. în biserica gr. cat. adunarea generală a tuturor celor ce se interesează de cultura şi literatura poporului român spre a înfiinţa şi constitui un despărţământ nou al Asociaţiunii Aiud—Teuşi, constătător din oraşul Aiud, cercul pretorial Aiud, şi comunele Galda de jos, Benic, Galda de sus, Intregalde, Mesentea şi Oeşdea,. *Ioan Maior,* protopop, delegatul comitetului central al Asociaţiunei.

Necrolog. † *Ioan Mihali* paroh dificient gr. cat. în Călacea, după scurte dar grele suferinţe a adormit în Domn. în 30 Aug 1907 în etate de 83 ani şi 54 ani al fericitei sale căsătorii împărtăşit fiin cu sfintele Taine ale muribunzilor.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

M. M. Un toast ţinut la o masă cu caracter intim mai mult, nu ştim ce importanţă ar puteà să aivă. Nu-l putem publică, ori cât de clasic, ni-sar părea.

Disciplină şi răspundere — şi — Sfinţirea bisericei din Rusul-de-sus, — au sosit prea târziu pentru acest număr.

Partea literară.

Ingrijirea sănătății,

cuvântare ținută de prof. Dr. A. CHEȚIANU, în Lunca, la 1 Septemvre n. 1907, cu ocaziunea adunării Despărțământului Blaj al „Asociațiunii".

Iubiților! Știți cu toții, că azi erà să vină capul bisericii noastre Inalt Presânția Sa Domnul Mitropolit dela Blaj, ca să pecetluiască munca Dvoastre, cu munca Sa, sfințând și închinând aceasta biserică lui Dumnezeu, Domnului Domnilor și Impăratului Impăraților.

Dumnezeu însă, a cărui fapte și rânduieli rămân tainice și neînțelese de noi, a potrivit lucrurile altfel. Pe neașteptate, ca din senin, a venit asupra I. P. Sale o boală grea, care i-a tăiat nădejdea de a puteà sfinți aceasta biserică, și l'a împedecat astfel dela împlinirea dorinței D-voastre și a dorinței Sale.

Deodată cu sfințirea statorită pe azi, ne-am înțeles și noi, ca adunarea cercuală a despărțământului Blaj, al Asociațiunii, ce an de an se ține acum într'o comună, acum în alta, să o ținem de astădată în comuna D-voastră în Lunca. Mie mi s'a dat. iubiților, cinstea, ca să-mi ridic la aceasta adunare glasul în fața D-voastre, dându-vă câteva povețe bune, câteva învățături folositoare.

Când am primit aceasta cinste, vă spun drept, m-am gândit mult, că despre ce va-și putea eu vorbi, ca și glasul meu să fie potrivit, cu sărbarea ce erà hotărâtă, și mai ales cu sirguința, jertfa și evlavia, cu hărnicia și blândețea D-voastră. Să vă laud frica lui Dumnezeu? credința și dragostea? nu iubiților, vă laudă aceasta frumoasă biserică, vă arată vrednicia fiecare colț al ei. Ani de-a rândul a-ți jertfit până i-ați pus cununa, prin icoanele sfinte, zugrăvite cu multă măiestrie, cari icoane împodobesc atât de frumos iconostasul. Ce cuvânt de laudă, să vă pot eu dară spune? Ce laudă, decât că biserica din Lunca, are să fie de aici înainte pildă de frumusețea comunelor din jur; ce laudă mai mare? decât a nepoților și strănepoților D-voastre, cari cu mulțumire și plini de zmerenie, vor intra în acest sfânt locaș și cu evlavie își vor ridica inimile la Tatăl din ceriu, rogându-l ca să odihnească și să așeze în ceata drepților, sufletele acelora, cari prin jertfele și ostănelele lor, le-au ridicat loc de mângâiere, loc de rugăciune și de închinare.

Se vă spun despre viața creștinului bun, gândeam, să vă arăt în cătrău e calea, ce duce la Mântuitorul Isus, amăsurat cuvintelor: *eu sum calea, adevărul și viața.* Dar am socotit, au preot, pe confratele *Ștefan Lita,* preot după rânduiala lui Melhisedec, păstor bun, care își știe paște turma, o știe duce la păsune aleasă, păsune sănătoasă, el le-a arătat calea pân'acum, și li-o va arăta și în viitor. Nu o voiu face aceasta, nici pentru aceea, pentrucă înșiși v'ați pus semn, semnul sfintei cruci, care falnic se înalță pe turnul acestei biserici, arătându-vă, că în sus să căutați, în sus la Dumnezeu, la Părintele luminilor, de unde vine toată darea cea bună și tot darul.

Crucea de pe biserică este iubiților semnul, care ne învață să fim drepți, mereu ne aduce ea aminte, ca să umblăm cu gânduri și suflete curate, căci numai cei curați la inimă, cei nelntinați în păcate, își pot înălța fruntea, cum se înalță crucea, singuri ei n'au de ce să se rușineze, nici înaintea lui Dumnezeu, nici înaintea oamenilor.

Gânditu-m-am apoi, să vă aduc aminte de zidirile măreție ale Tatălui ceresc, de ierburile multe, cari înverzesc câmpurile, de holdele cari ne hrănesc, de pomii, cari umbresc grădinile și ne îndulcesc cu poamele lor, sau de animalele numeroase și mai ales de vitele, cu cari ne îndemânăm atât de bine la lucrul câmpului, ori de pământ, din care an de an răsar atâtea bunătăți; și acestea, pentrucă plini de nimire, să aflați și cunoașteți din ele bunătatea lui Dumnezeu. apoi cu laudă și cu mulțumire să ziceți cu psalmistul: *mari și minunate sunt lucrurile tale Doamne.*

Dar nici acestea nu le țineam tocmai potrivite. Acei oameni — ziceam — cari au jertfit mult, cari și-au pus obolul prinos Tatălui ceresc. cunosc izvorul bunătăților, au inimile asemenea pământului bun, din care răsare sămânța dragostei, a laudei și mulțumitei cu închelșugare.

In urmă am socotit, că mai potrivit va fi dacă mă voiu întoarce la trup, la acest locaș al sufletului nostru, care a fost zidit de Dumnezeu în urma celoralalte făpturi, zidit însă după chipul și asămănarea sa, și înfrumsețat cu suflet nemuritor; la trup, despre care oamenii înțelepți, cu cât învață mai mult, cu atâta rămân mai zmeriți și mai plini de evlavie înaintea Ziditorului, a cărui putere întrece toate puterile omenești.

Da iubiților, așa am gândit, că în aceasta zi de înălțare sufletească, n'a-și putea să vă spun cuvinte mai potrivite, decât acelea, din cari să învățați cum să vă păziți sănătatea, aceasta comoară scumpă, cum să vă grijiți, ca să fiți sănătoși; și sănătoși, tari fiind, să trăiți încă ani mulți, ca să aveți parte de acest odor prețios. de aceasta biserică, care când intri în ea, te umple de mângâiere, de mulțumire și evlavie; să trăiți, zic, ani mulți și să ajungeți cele mai adânci bătrânețe, bucurându-vă de darul și îndurarea lui Dumnezeu, căruia i-ați închinat-o; iar când gârboviți de bătrinețe, vi-ți apropia de scaunul ceresc, pentru a da seamă despre viața de pe pământ, pentru a lua răsplăta, cu deplină odihnă să puteți zice, cum a zis bătrânul Simeon, când a văzut pe Mântuitorul Isus: *„Acum slobozește pe robul tău, stăpâne, după cuvântul tău, în pace, că văzură ochii mei mântuirea ta"*; să puteți zice, slobozeste pe robii tăi, stăpâne, după cuvântul tău, în pace, căci în locașul ce ți l'au ridicat spre laudă, și mărire și l'au împodobit cu toată frumusețea puterilor sale, mult s'au bucurat și multă mângâiere au aflat.

* * *

Multe învățături bune sunt în lume dar ca aceea, care ne deprinde cu grija sănătății, cu ocolirea boalelor, mai bună și mai folositoare nu este.

Dorul de a trăi îl au toate viețuitoarele, cum să nu-l aibă dar omul, care-i stăpânul pământului. Dorul însă nu-i deajuns, cum nu-i deajuns nici singură dorința, ca să îți faci o stare bunișoară, să-ți câștigi o moșie, pe lângă dorință, trebue încă silința și cruțarea; așa-i și cu viața. ca să o ai trebue să te silești a fi sănătos, iar bucurându-te de sănătate, să o cruți și grijești, pentrucă ea e comoara cea mai mare. Ce amară e boala. o știm cu toții. Par'ca ți-se rupe inima, când vezi pe cineva bolnav în pat, și-i auzi tânguirea, că:

Toate plugurile umblă,
Num'al meu șede la umbră,

ori că sapa, coasa și alte unelte îi stau și se ruginesc, el n'are putere ca să le poarte, să lucre cu ele.

Pentru a încunjura boalele, e cuminte să ținem sfaturile bune, povețele cari țintesc la îngrijirea și întărirea trupului. Omul înțelept nu-și ferecă carul cu fier după ce și l'a hărbuit, ci înainte, când e încă întreg, pentrucă pe cel stricat nici ferul nu-l mai poate ținea închegat. Cam astfel e și trupul nostru, când încă e întreg și sănătos trebue să-l grijim și întărim, anume: prin locuință sănătoasă, îmbrăcăminte bună și mâncare hrănitoare.

Atâta e de măiestrit și cu atâta înțelepciune alcătuit acest trup, încât gândindu-ne la el mai din adins, stăm uimiți. Din uimirea aceasta nimic nu ne poate trezi, decât aducerea aminte, că e zidit de Dumnezeu, de acest meșter mare și atotputernic al lumii.

Trupul are multe părți, cap mâni, picioare, gură, nas, ochi, plămâni, inimă și altele, la toate acestea le-a rânduit Dumnezeu câte o lucrare: capul are să gândească și voiască, mânile să lucre, picioarele să umble, gura să ne hrănească. apoi să grăiască, ca prin grai să ne putem înțelege, mai departe să rostească rugăciuni și laude lui Dumnezeu; plămânile să răsufle și să înnoiască puterea trupului, și așa mai departe. Acestea și alte multe părți din trup, ca să fie tari și sănătoase, omul trebue să țină seamă: de *locuință,* de *îmbrăcăminte* și de *mâncare.*

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

Dr. O. Prohászka, Episcop: Isus Hristos și viața modernă, trad. Dr. Elie Dăian, Cluj 1906. p. 125, prețul **Cor. 1.50.**

Biserica numai așa își va relua rola sa de conducătoare a vieții noastre culturale și sociale, dacă vom avea o inteligință creștină, credincioasă, din *convingere* aderentă sf. noastre Biserici. Un lucru greu e acesta în vederea spiritului lumei de azi; dar e cel mai frumos scop, și conlucrarea la acest scop e cea mai frumoasă muncă bisericească-națională.

O astfel de muncă sublimă săvârșește dl *Dr. E. Dăian,* neobositul muncitor în ogorul literaturei noastre religioase și neîncetatul editor, pe care dela munca aceasta nu-l pot reținea nici afacerile oficioase, nici spesele grozave și eventuale perderi, cari poate suferi, — căci vezi Doamne, la noi a edà o carte însamnă mai totdeauna un deficit material sigur! Zelul dsale, pentru a umplea anumite lacune ale literaturei noastre,

îl arată şi cartea de faţă: traducerea conferinţelor „Dominus Iesus" a genialului bărbat: Ottocar Prohászka!

Cine e *Prohászka?* E în toată privinţa un om gigantic. Fost o mulţime de ani preot simplu şi profesor, iar acum anul ridicat deodată la treapta de arhiereu, el a fost şi este acelaş suflet mare, acelaş geniu, cum rar se află. Perfect în ştiinţele vechi şi moderne, filozof armonic şi spirit adânc creştinesc, orator distins şi geniu poetic: în cel mai strict înţeles al cuvântului fascinează ascultătorii săi, cari cu miile aleargă să-l asculte, la biserici, la adunări, congrese, festivităţi mari, unde el dă totdeauna culmea programului de zi. Catolici şi acatolici într'o formă îl admiră. Cu opurile sale diferite a ajuns un ricord ne mai pomenit în literatura magiară de feliul acesta. Peste tot: el e apostolul intiligenţei magiare din ţară.

Cartea unui atare om rar, a o vedeà *tradusă pe românește,* numai spre bucurie ne poate servi. Literatura noastră bisericească e săracă, iar indigințele se simțesc. Şi fiindcă oameni de-ai nostri, fie în urma împrejurărilor, fie în lipsa pregătirilor recerute, nu se pot servi cu atari lucrări, trebue să traducem din alte limbi. Apoi dacă traduci, e firesc, că nu recurgi la vre-un autor muscălesc (din cari traduce Telegraful şi cei din România), ci la un spirit *apusean,* unde este izvorul culturei moderne şi al evangeliei curate. Pentru alegerea obiectului de traducere îl felicităm pe Dl Dăian! Concedem şi schimbarea titlului: *Dominus Iesus* în *Isus Hristos şi viaţa modernă!* într'adevăr, acestea sunt conferinţe moderne. Limba, în care e tradusă cartea, e foarte bună. E cât se poate de românească, poporală. Referitor la o espresie-două, am avea alte păreri, dar ştim, că dl Dăian are motivele sale. Întreagă carte e o lectură minunată şi are pasage de adevărată inspiraţie. Bunăoară pag. 73: „ascultaţi rugăciunea sufletului de apostol, a sfântului Francisc de Xaver: *animas, animas, da mihi animas!* (Sufletele, sufletele, dă-mi, Doamne, sufletele!) Vorbeşte într'airea, acest suflet febril? visează? aşadară? Da, da! Toate sufletele de acest fel vorbesc întrairea pentru noi, oamenii cei răci la suflet, de fapt însă ei toţi vorbesc în limba evangeliei. Aşa e, că visează? Firește; şi în visul lor ei văd o ţară, în care fraţii, fără de deosebire de neam, de limbă, de rang şi de clasă, se întâlnesc în aceeaş egalitate a fericirii! Şi până ce soseşte acea ţară, ei lucră, muncesc şi mântuiesc..."

Traducătorul închină cartea aceasta *tinerimei universitare române,* inteligința viitorului nostru Pe lângă preţul bagatel, cu care se vinde acest elegant volum, ar fi vrednic, să se epuizeze cât de curund ediţia I. De încheiere zice m inteligenţei noastre române: *tolle, lege,* iar dlui Dăian îi dorim, că cu aceeaşi reuşită să îndeplinească şi traducerea cărţii mai noi a lui Prohászka: despre catolicizmul modern.

xy.

„Păstorul sufletesc", periodic de predici. Nr. 9. cu următorul sumar: Partea I. Avram Dragoş, preot, Dumineca X după Rusalii. — Iacob Marga, preot, Dumineca XI după Rusalii. — A. Fodor, preot, Serb. tăierii capului Ioan botezătorului. — Ioan Genţ, protopop, Dumineca XII după Rusalii. — Romanus, Serbarea Naşterei Preacuratei Vergure Maria. — I. Turdean, Dumineca înaintea serb. înălţării sf. Cruci. — A. Barboloviciu, vicar, Serbătoarea înălţării sf. Cruci. — I. Budişan, preot, Dumineca după înălţarea sf. Cruci. — Augustin Vicaş, viceprotopop tractual, Cuvântarea de deschidere a conferinţei preoţilor din tractul Ipului ţinută în Criştelec la 25 Iuniu 1907.

„Sămănătorul", revistă literară. Anul VI. Nr. 35. cu următorul sumar: Ioan Adam, Plaja Mamaia, (impresiuni de vară). — D. Teleor, Sonet. — I. Frîncu, 1877—1907 (schiţă). — Sc. Cronică. — A. Mirea, O dramă într'o colivie (poezie). — Un cititor printre rânduri, Cele zece porunci ale gazetarului român sau neo-român. — Red. Răspunsuri.

Biblioteca pentru toţi Nr. 271, Nestor Urechia: **Căruţa Poştei.** Cuprinde descrieri de tablourt pitoreşti, nu văzute din tren sau de pe vapor, ci din căruţa poştei, cu care călătoriau străbunii noştri şi cari au fost admirate de toţi străinii cari le-au văzut sau au umblat cu ele. Stilul curgător uneori glumeţ atrage pe cetitor. Costă 30 bani.

Biblioteca despărţământului Cluj Nr. 11 Ana Florea, **Din ale bucătăriei ţăranului,** cuprinde reţetele, după cari se pregătesc adese foarte gustoasa pâne şi feliurite mâncări ţărăneşti. Pag. 44 preţul 20 fil. — Nr. 12 Dr. E. Dăian **Ioan A. Anderco,** o interesantă conferinţă asupra acestui necunoscut scriitor maramurăşan. Pag. 39 preţul 20 fil. — Nr. 13—14. **Ce sau făcut în 2½?** raport asupra activităţii comitetului despărţământului Cluj al Asociaţiunii, pe timpul din 1904—7. Activitate bogată şi multilaterală, care poate fi de pildă şi altor despărţăminte.

Ioan Baciu: **Suveniri de călătorie din România,** descrie câteva impresii avute cu prilejul sărbătorii naţionale de 10 Maiu 1907 din Bucureşti şi a unei escursiuni la Curtea de Argeş preţul 20 bani.

Viaţa şi faptele lui Ioan Pipoş, fostul comite suprem al Zărandului, principalul factor la înfiinţarea gimnazului din Brad. Biografia acestui însemnat bărbat în istoria Zarandului e scrisă pe baza documentelor autentice de un profesor.

Dr. Ambroziu Bojthor: **Îngrijirea copiilor,** disertaţie ţinută la Băşeşti cu prilejul adunării reuniunii femeilor române selagene.

George Pop de Băseşti: **Economia câmpului,** ediţia II. amplificată şi întregită. Dizertaţie foarte folositoare pentru popor, ales pentru multele sfaturi practice şi poveţe ce dă. Se vinde cu 20 fil.

***Liturgica** Volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu,** canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor. + 80 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

***Hipnotism şi Spiritism** de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă *1* cor. *50.* fil- + *10* fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** vol. II. ***Tradiţiunea şi Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **80** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos şi viaţa modernă.

Traducere românească, de
Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.
Preţul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morţi.

Volum elegant compactat în piele şi pânză.
Preţul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl. Preţul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** saŭ zilele luĭ Mesia, de Levis Walace. 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiŭ critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericeĭ rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria. de A. Viciŭ. . —.12
5. **Din viéţa luĭ I. Micul** de M. Străjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumiĭ** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 10 Nrii ii, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor.

A v i z!

Aducem la cunoştinţa superiorităţilor şcoalelor noastre poporale că institutul geografic din Budapesta a urcat preţul mapelor şi anume:

Mapa Ungariei	pe	pânză	în	loc	de	12·65	cu	14·—
» Aust.-Ung.	»	»	»	»	»	12 65	»	14·—
» Europei	»	»	»	»	»	13·20	»	15·—
» Planiglob.	»	»	»	»	»	18·70	»	22·—

Librăria semin. Blaj.

Se află de vânzare în Librăria semin. din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul și istoria bisericei românești unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii românești: a Vadului, Gecagului, Silvașului și Bălgradului** Blaj 1902 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil (pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron. și Dionisiu Novacovici,** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764. Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri, Autonomia bisericească. Diverse,** prețul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria,** prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timoteiu Cipariu,** Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(33) 2—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, **SALAMON SINBERGER.**

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolondeo

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 9—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturе prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 8—52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edificii de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **90,981.088 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagin I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 21 Septemvrie 1907. Numărul 37.

Învitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi renoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce supt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

ADMINISTRAŢIUNEA.

ASOCIAŢIUNEA.

Când scriem şirele acestea, lumea românească curge din toate părţile spre Bistriţa.

E un prilej de înaltă recreare sufletească participarea la adunările „Asociaţiunii.“ Importanţa lor a crescut an de an şi, în anii din urmă, adunările acestea au caracter de adevărate sărbători naţionale.

Ne bucurăm, când în anul acesta suntem în plăcuta situaţie de a spune lucruri mai înveselitoare, din acest prilej. Ni s'a imputat adese, că „Unirea“ e cea mai severă în apreţierea activităţii „Asociaţiunii“ şi că nu-şi poate suprimă severitatea aceasta nici chiar în momentele solemne ale adunărilor generale.

În realitate severitatea aceasta nu erà decât cea mai elementară datorinţă gazetărească.

Nu puteam aduce elogii singurei instituţii noastre culturale de interes obştesc, când vedeam, că e departe de a-şi împlini măcar în parte înalta ei misiune. Şi cu atât mai puţin o puteam face aceasta cu prilejul adunărilor generale, când ele, ori cât de strălucite ar fi fost, nu erau decât o nouă dovadă, că „Asociaţiunea“ acopere sub strălucire o totală lipsă de activitate.

S'a muncit fără îndoială şi mai înainte şi s'a muncit destul de mult; dar nu s'a muncit pentru popor şi prin urmare „Asociaţiunea“ nu-şi pricepea chemarea.

În anii din urmă s'au remarcat câţiva paşi hotărâţi înspre bine.

S'a pornit o foaie pentru popor, care se vinde cu un preţ bagatel, ori se trimite cu totul gratuit; s'a continuat seria brosurilor din biblioteca poporală, distribuindu-se cu miile, în mod gratuit, poporului, şi s'au ţinut în 14 despărţăminte prelegeri pentru popor, după-cum aflăm din raportul cam întârziat al comitetului central.

E calea cea adevărată.

Poporul începe, în sfârşit, a se împărtăşi de favorurile unei instituţii, care s'a întemeiat din capul locului pentru luminarea şi cultivarea lui, „Asociaţiunea“ va prinde rădăcini din ce în ce mai adânci şi activitatea ei va fi din an în an mai rodnică şi mai binecuvântată.

Sărbătoarea de mâne e numai a inteligenţei, adevărat.

Înţelegem şi aprobăm de astă dată festivităţile.

După munca desfăsurată un an de zile prin singuraticele despărţăminte, cărturarii noştri sunt îndreptăţiţi la 2 zile de sărbătoare, în cari să se recreeză, să-şi comunice esperinţele şi să-şi adune forţe noue, îndoite, pentru o activitate, care e numai la începutul ei.

In nădejdea că activitatea aceasta nu se va opinti la jumătatea drumului, că va merge evoluând din ce în ce mai bogat, salutăm cu dragoste frăţească adunarea de mâne, salutăm pe toţi cei adunaţi sub flamura culturii poporului român.

Ne alăturăm şi noi la bucuria ce va plana în sufletul oaspeţilor, căci suntem pe cale a realiza un vis frumos, pe care îl dasem aproape uitării.

E o mare mângăiere pentru un popor ca al nostru, că are în sfârşit o ţintă lămurită şi un ideal, în faţa căruia toţi se închină.

Idealul acesta e cultura poporului, cultura naţională.

Disciplină şi răspundere.

Dacă aruncăm o privire serioasă asupra învăţământului nostru popular în trecut, dacă ne facem socoteală serioasă despre munca îndeplinită în curs de mai multe decenii; cu multă părere de rău va trebui să constatăm că din lipsa disciplinei şi răspunderei n-am progresat în raport, cu jertfele aduse de popor. Chiar astăzi, când ne aflăm în preajma unei primejdii foarte mari, când toate comitatele şi inspectorii şcolari ai statului dau o mulţime de ordinaţiuni şi porunci, când este vorbă de averea noastră, de şcoala noastră, de cultura poporului; parecă stăm într'o amorţală fără orientare.

Poporul, învăţătorii, noi preoţii ca prezidenţi ai senatelor şcolare ne aflăm în cea mai mare încurcătură, fiindcă nici astăzi când trebue se începem un nou an şcolar în situaţia schimbată, n'avem, un plan de acţiune şi îndrumare dela cei în drept. Cu toţii ne întrebăm ce e de făcut?

Starea aceasta îngrijitoare ne aduce în cea mai mare perplexitate. Dacă procedăm cum ne demândă inspectorii şcolari regeşti, vătămăm autorităţile noastre şi disciplina bisericească, dacă nu împlinim ordinaţiunile inspectorilor venim în conflict cu legea Aponyiană! Iar aceasta spune fără încunjur, că prezidenţii şcoalelor confesionale aflaţi în neglingă fac transgresiune şi pot fi pedepsiţi până la 500 coroane.

Dacă noi n'am observat în instrucţiune disciplină şi răspundere, ci am lucrat iacă aşa după buna noastră chibzuială cu multă indulgingă şi bunăvoingă să şi vede. Numai acolo putem arătà progres şi ştiingă de carte, unde directorii şcolari şi învăţătorii au avut conştiingă despre însărcinarea lor; de ceva răspundere să nu vorbim.

Cum se va desvoltà învăţământul popular în viitor vom vedeà, eu unul cred că mai bucuros vom face progres de frică, decât de voie bună. Şi aceasta pe motivul că alţii ne vor şti disciplina şi pune sub răspundere, lucru de care n'am fost noi stăpâni.

Stând noi cu mânile în sân şi privind cum se introduce pe încetul statul, cu putere

hotărâtă în şcoalele noastre. Nu numai că-i facem greutăţi ori opoziţie deamnă. dar îi servim de punte şi sprijin, ca se aibă vreme a intrà în moşia noastră. Prea este dureros, ca noi înşine se ajutăm prin spirit şi materie, înmormântarea şcoalelor confesionale.

Trebuia ca biserica noastră să-şi facă socoteală hotărâtă, avem noi folos real ori nu din susţinerea şcoalelor şi mai departe, dacă ni-s'a luat posibilitatea de a ne cultivà limba? Dacă n'avem folos, acelea trebuiau cedate toate statului, să nu ne amărască zilele cu fel şi fel de şicane şi volnicii perverse.

Biserica să-şi păstreze religia în şcoale, la propunerea ei să fie obligaţi preoţii cu toată stricteţa, adecă se fie disciplină şi răspundere. Luându-se aceasta măsură de fantoama ungurizării să nu ne fie frică. Din practică pot spune cazuri, că şcoala de stat nu este în stare de 20 ani să ne fi putut ungurizà un singur român, deşi în comună nu este şcoală confesională; dar poporul este mestecat români şi unguri.

Rece-Cristur, 10 Sept. 1907.

Ioan Costin,
paroh gr.-cat.

Darea de seamă a deputatului Dr. Iuliu Maniu. În Dumineca trecută, deputatul Vinţului-de-jos Dl Dr. Maniu şi-a continuat turneul printre alegătorii săi, mergând însoţit de mai mulţi fruntaşi din Blaj în comunele *Roşia* şi *Ohaba.*

La 10 oare a. m. soseşte în comuna Roşia, unde e întâmpinat la marginea comunei de întreg poporul din Roşia şi jur, care pe lângă toate abuzurile administraţiei şi a jandarmilor, s'a prezentat în număr de preste 1500 de persoane în frunte cu preoţii şi învăţătorii. Aici în numele poporului rosteşte cuvintele de bineventare preotul local Ioan Deac.

La oarele 10½ deputatul urcă tribuna aşezată în mijlocul comunei. — Cu graiul său dulce, pe înţelesul poporului, într'un discurs lung, arată activitatea ce a desfăşurat-o dimpreună cu consoţii săi în sfatul ţării. Arată netrebnicia guvernului coaliţionist, care după ce a ajuns la putere nu mai voeşte să ştie despre promisiunile făcute poporului şi Maiestăţii Sale. A promis sufrajul universal, introducerea dării progresive, scăriţarea serviciului militar la 2 ani — azi însă nu vrea să mai ştie nimic despre toate acestea. Aminteşte şi despre lupta ce vor trebui să o poarte deputaţii naţionalişti în parlament pentru a sili guvernul să pună pe masa camerei proiectul sufrajului universal. Sfârşeşte îndemnând poporul să asculte de conducătorii săi buni, să ţină cu sfinţenie la biserica şi şcoala românească, să se iubească şi să se ajute unii pe alţii şi să nu lase nimic din puţinele drepturi ce le are.

Vorbirea deputatului a fost acoperită de aplause nesfârşite, iar din ochii multora vedeai cum pică lacrimi.

Dnul *Dr. V. Macaveiu* prof. vorbeşte despre sufrajul universal scoţind la iveală îndreptăţirea poporului de a cere acest drept.

Dnul *Dr. Ales. Niculescu* arată poporului dragostea ce trebue să o aibă fiecare Român faţă de limba sa *„cea atât de sonoră şi bogată încât s'ar potrivi pentru cel mai cult popor din lume."* Îndeamnă poporul să părtinească instituţiunile şi tovărăşiile cu caracter românesc, să-şi ţină portul şi datinile bune. Să susţină cu orice jertfe şcoala românească, se sădească şi în inima tinerilor copilaşi sentimentul dragostii de neam. Se cetească gazetele româneşti urmărind din ele lupta ce o poartă deputaţii nostri în parlament.

În urmă preotul locului ceteşte proiect de rezoluţie, asemenea celui dela Cergăul mare, pe care poporul îl primeşte cu unanimitate între urale nesfârşite.

La oarele 2 p. m deputatul trece la *Ohaba.* În comuna *Tău* întreg poporul cu mic cu mare iasă întru întimpinare. Preotul Patriciu Marcu cu frumoase cuvinte salută pe deputat în numele credincioşilor săi. Deputatul le mulţumeşte de buna primire, invitându-i totodată să vină la Ohaba unde le va putea spune mai multe.

În Ohaba peste 3000 de oameni aşteaptă cu nerăbdare sosirea deputatului, căruia îi fac o primire grandioasă. Se repetează şi aici programul dela Roşia primindu-se şi un proiect de rezolutie.

In amurgul sării să sfârşeşte adunarea, poporul să împrăştie la ale sale încântat de vorbele frumoase a domnilor dela Blaj.

Duminecă în 23 Sept. Dl Dr. Maniu îşi va ţinea darea de samă în *Totoiu.*

REVISTE.

Ungaria. Tractativele între guvernul ungar şi cel austriac cu privire la dualism s'au întrerupt atunci, când erà cea mai mare nădejde, că se va ajunge la înţeles, şi când şperau mai tare foile ungureşti că dualismul e asigurat încă pe ani. Ca cei cu musca pe căciulă aşa şi ministrii ungari se laudă, că dânşii şi nu colegii lor austriaci au întrerupt pertractările dualistice.

FOIŢĂ.

Cuvântare de deschidere,

ţinută în Lunca la 1 Sept. 1907. cu prilejul adunării despărţământului Blaj al Asociaţiunii.

Onorată Adunare cercuală!

Din încredinţarea vrednicului nostru director profesorul Ioan F. Negruţiu, care e bolnav, mi-a revenit mie osăbita cinste, de a conduce adunarea de azi. Şi sunt mândru de această încredinţare, ce mi-s'a dat. Mândru mai ales pentru faptul, că Asociaţiunea, în numele căruia ne-am adunat noi cu toţii azi aci, are una dintre celea mai măreţe şi frumoase meniri, ce poate aveà o societate. Asociaţiunea noastră are datorinţa de a griji cu toată căldura de cel mai mare dar ce ni l'a dat Dumnezeu: de limba noastră, de graiul nostru românesc, atât de dulce şi atât de frumos, care mereu ne pomeneşte de obârşia noastră dela glorioşii romani. Alături̦ea de îngrijirea limbei, ţinta ei e îndreptată pentru păzirea cu scumpătate a acelei nepreţuite comori, care pusă e în cântecele şi doinele poporului, în glumele şi poveştile lui, care toate la olaltă arată cât de viu e sufletul lui, cât de isteţ este el în gândire şi de ce frumoase porniri e plină inima lui!

Asociaţiunea noastră dela întemeierea sa, de aproape 50 ani şi-a dat toată străduinţa ca să ajungă aceste ţinte, ce şi le-a pus. A îngrijit de limba noastră, povăţuindu-ne cum să o păzim mai curată şi neamestecată de vorbe străine. A adunat poveşti şi cântece, le-a tipărit şi le-a împărţit poporului doritor de cunoştinţe ca acela să le poată cunoaşte şi însuşi cât mai mulţi. Dela început şi până azi mereu au lucrat cei puşi în fruntea trebilor Asociaţiunii, ca poporul să înainteze pe toate căile, alături̦ea cu celealalte popoare din patrie; ca poporul nostru să îndrăgească şcoala, să capete dragoste de carte şi de învăţătură, ca astfel pe încetul să se şteargă de pe numele nostru ruşinea, că în poporul românesc sunt cei mai mulţi, cari nu ştiu nici scrie, nici ceti. Şi e o mare ruşine aceasta, o pată, care mângeşte şi pe cel învăţat, ca şi pe cel neînvăţat de o potrivă. Pe cel dintâi, că nu se îngrijeşte de poporul ţăran, din care el s'a ridicat; pe cel de al doilea, că e tâmpit şi leneş şi că fuge de lumină. Şi unora şi altora trebue să ne cadă foarte greu imputarea aceasta nedreaptă. Dvoastră ştiţi mai bine ca mine, că nu pentrucă e leneş şi greu la cap nu învaţă oamenii nostri carte. Din contră! Poporul nostru credea mai înainte, şi pe alocurea mai crede şi acum, că pe cum au putut trăi moşii şi strămoşii lui pe lângă plug şi vite fără de carte şi fără de lumina învăţăturii, aşa poate să trăiască şi el. Dar vremea aceasta a trecut de mult. Azi mai mult ca ori şi când e sfântă vorba, „cine n'are carte, n'are parte"! Azi, dacă nu ştii scrie şi ceti cât de cât, eşti perdut. O grămadă de neajunsuri şi supărări apasă pe toţi aceia cari fug de învăţătură. Oamenii s'au stricat. Dacă nu cunoşti slova şi numărul pierzi la tot pasul, şi te înşală toţi. De aceea dar căpeteniile noastre bisericeşti mereu ne îndeamnă: ridicaţi pe tot locul alături̦ea de biserică şi şcoală, pentrucă cu liniştea şi pacea sufletească deodată, să meargă alături̦ea şi luminarea minţii. De aceea azi s'a ieftinit gazetele, s'au lesnit cărţile de cetit, pentruca fiecare să poată uşor ajunge la cât mai mult şi cât mai bun nutremânt sufletesc. De aceea Asociaţiunea în timpul din urmă a îmbrăţoşat toată viaţa românească, mai ales tot traiul ţăranului. Ea nu lucră numai ca să învăţăm carte, ci ea ne povăţueşte şi în cele ale economiei, arătându-ne progresele făcute de alţii pe calea aceasta, maşinăriile mai noue şi mai bune cari ajută lucrarea ţăranului şi îi înmulţesc venitele; ea ne recomandă feliurite metoduri de a creşte vite, de a lucrà mai bine pământul; ea ne îndeamnă să îmbrăţoşăm meşteşugurile, să nu fugim de hainele ţăsute şi cusute acasă, să nu schimbăm neîntrecutele chindisituri şi cusături cu sdranţele din boltă. Şi tot pentru aceea, noi cei de prin oraşe, când ne îngădue vremea, venim pe sate în mijlocul poporului,

Semioficiosul „Keleti Értesitő“ anunţă, că ministrul de interne Andrássy a abzis de planul să mai întrebe municipiile despre votul universal, şi cel mult până în Noemvrie 1907, ori sfârşitul acestei luni, va prezentà camerei un proiect despre votul universal, pe baza căruia ori care cetăţan ungar de 24 de ani, care ştie scrie şi cetì, să aibă drept de alegere. Acum se lucră în ministeriul de interne la un proiect pentru formarea nouelor cercuri electorale. Credem de potrivit timpul să ne esprimăm dorinţele noastre faţă de acestea doue lucruri, înainte de ce ar ajunge proiectele pe masa camerii, şi sutele de rezoluţii încărcate cu mii de subscrieri să se trimită la adresa camerii, ceea ce ar dà putere luptei ce au să o poarte la toamnă în parlament deputaţii nostrii.

Anuarele şcoalelor române.

(Continuare).

Cât despre studiile publicate în programe chiar multe de tot nu avem ce zice. Unele şi sunt studii prea generale, neşte teorii seci din lumea mare, cari încăpeau tot aşa de bine într'un anuar magiar sau germân. Pe când în anuarele şcoalelor române *studiile* ar trebui să fie într'adevăr foarte, dar foarte aproape de noi. Înţeleg, că studiile din programe ar trebui să fie toate câte o pagină luată din domeniul literaturei, ştiinţei române, sau să fie în cea mai strânsă legătură cu viaţa, cu obiceiurile, modul de trai şi de gândire al poporului nostru. Atunci apariţia programelor de şcoală, ar fi un eveniment literar şi studiile apărute acolo nu puţin ar contribui la promovarea şi vulgarizarea ştiinţii şi literaturii române. Suntem un popor mic, care nici nu vrea, nici nu poate să-şi aroage rol de conducător în chestii mari de educaţiune şi ştiinţă şi trebue să ne mărginim a primi deagata, ce ne dă Apusul. In privinţa aceasta activitatea noastră trebue să se restringă la cel mult feliul, cum trebue valorizate pentru noi, rezultatele, la care au ajuns alţii.

Saşii nostrii cam în feliul acesta înţeleg rostul studiilor din programe. Studiile lor sunt mai tot pagini preţioase, cari desvălesc întâmplări din trecutul lor sau al popoarelor, cu cari locuesc împreună ori lămuresc chestiuni mari de drept, dau istorii de ţinuturi săseşti, publică registre şi corespondinţe, cari se referesc la istoria săsimei. Câte chestiuni de acestea nu zac uitate şi îngropate la noi fără ca cineva se ridice vălul de pe ele, ca lumea să le cunoască.*)

Despre internate avem date puţine. Aşteptăm însă, ca internatele se fie nu numai nişte convicte, în cari să se adăpostească câteva zeci de tineri, ci să fie institute de creştere per eminentiam, în care tinerii să petreacă după un plan premeditat şi bine ales. Că afară de timpul consacrat studiilor tinerimea să-şi aibă şi timp destul de distracţie, ca prin urmare viaţa de acolo să nu-i fie o sarcină, ci plăcută şi atrăgătoare. Am fi curioşi a şti, că în cari internate s'au format coruri, orhestre şi că ce festivităţi au fost în internat şi întrucât au fost angajaţi a debuta la acestea şcolarii.

Aşteptăm mai ales, că pe creşterea tineretului din internatele preparandiale să se pună cel mai mare pond, căci cu ce idei şi moravuri se trimit acestea pe sate atârnă viitorul unui sat sau a unei generaţiuni.

Totasemenea şi creşterea din internatele de fetiţe trebue se fie într'adevăr foarte delicată. Cu atât mai mult, cu cât părinţii în mare parte pentru internate îşi trimit copilele la şcoală. Părintele vrea să ştie că fetiţa lui cum şi-a petrecut timpul în internat poate mai mult, decât că ce progres a făcut în studii.

E neîndoios, că pe creşterea dintr'un internat trebuie să se pună cel mai mare pond. Aci să pregătesc copilele pentru viaţa publică. Aci trebue se înveţe a fi în viaţă delicate, harnice, plăcute, să aibă toate acelea calităţi bune, cu care Dumnezeu a înzestrat femeia.

Se privim acum mai deaproape unele apariţii cu privire la şcolari.

Vedem înainte de toate, că şcolile sunt pline în absoluta maioritate cu băieţi şi fetiţe dela *sate*. Aceasta înseamnă, că clasa noastră cultă dela oraşe este încă departe de a putea da singură contingentul necesar pentru şcoale.

Ba este aşa de departe încât, dacă am considera numai chiar pătura inteligentă înaltă, ar trebui se ne ruşinăm, că noi acum de 60 de ani, decând ne stă în voie a ne trimite băieţi la orice şcoală, încă suntem de o colosală depărtare de a putea vorbi de o clasă cultă cu tradiţii. Şi dacă luăm în conziderare, că anual numai dela şcolile medii române trec peste maturitate circiter 150 şi ne întrebăm, că unde sunt familiile aceste multe, ce s'au ridicat până acuma dela 48 încoace, nu putem răspunde. La o altă ocaziune vom dovedi cu cifre, că nu este proporţie între fertilitatea aceasta a satelor şi între sporiul familiilor noastre culte.

Mai caracteristic e, că abstrăgând dela scolile de fetiţe, unde fetiţele de preot sunt în maioritate, în toate celealalte şcoli plugarii nostri premerg. Aceasta înseamnă, că plugarul nostru ştie se aprecieze însemnătatea şcolii mai mult decât maghiarul sau sasul.

Dar chiar pentrucă băieţii sunt veniţi în mare parte dela sate, şcolilor le revine şi datorinţa de a le dà şi instrucţia necesară în manieri; de a pune mare pond pe instrucţia gimnasticei, ca corpurile acelea sănătoasă dela sate să-şi acvire mlădierea necesară; şi să se îngrijească şcolile, ca tinerii acesti a deja în clasele superioare să aibă măiestrii de daus. Sunt acestea mijloace de creştere foarte eminente, căci ştiut este, că un om cu maturitatea nu se poate subtrage dela unele îndatoriri sociale. Şi nu puţini sunt tinerii aceia, cari trebue să se ascundă cu ocaziuni de acestea la masa cu bere sau în cazul mai rău, la cârţi. In cazuri de acestea educaţia a comis o negligenţă criminală.

Tot în legătură cu aceasta mai amintesc un lucru, despre care am văzut o mică amintire în raportul gimnazului din Blaj Anume se aminteşte de un fond de *scrimă*. De vre-o instrucţie însă în scrimă nu am cetit nicăiri. La celealalte gimnazii cu atât mai puţin.

D'apoi dacă învăţăm pentru viaţă atunci e imperios a se introduce pretutindinea instrucţia în — duel. Aceasta nu numai, că dă formelor corpului o siguranţă şi o ţinută elegantă, dar măreşte curajul personal. Şi e ştiut, zilnic vedem, că mai de multe ori trebue să-şi iea omul refugiu la curajul personal, decât la calităţile mari spirituate. In gimnazii magiare, nu numai duelul se propune, dar tragerea la ţintă e introdusă în multe locuri, ba ministrul de honvezi a dat unor gimnazii anume şi instructori pentru aceasta.

Sunt nişte mijloace de creştere eminente. Şi noi avem mare lipsă de a le cunoaşte.

(Va urma).

*) Cu cât ar fi aceste mai interesante, mai atrăgătoare, şi cât nu ar contribui acestea studii la întărirea simţului naţional al publicului cetitor! S'ar face prin programele şcolilor într'adevăr o educaţie naţională, la care ar participa şi publicul afară de şcoală.

---

ca să-l povăţuim în celea ale învăţăturii, ca şi în ale economii, sfătuindu-l să-şi păzască mintea trează, sufletul curat, trupul sănătos, să nu-şi ruineze darurile şi puterile cari i-le-a dat Ziditoriul a toate; ci în bună înţălegere unul cu altul, mână în mână, să meargă înainte pe calea progresului şi a bunei stări. Şi de aceea am venit noi şi azi aci în mijlocul Dvoastre. Avem nădejde, că n'am venit la străini, am venit la oameni de ai nostri, cari mai bine ne pot pricepe dorinţele şi ţintele ce urmărim.

In această bună nădejde declar de deschisă adunarea cercuală a despărţământului Blaj şi vă salut pe toţi ca pe împreună lucrători pentru înaintarea în învăţătură a poporului românesc!

A v i z!

Aducem la cunoştinţa superiorităţilor şcoalelor noastre poporale că institutul geografic din Budapesta a urcat preţul mapelor şi anume:

Mapa Ungariei	pe pânză	în loc de	12·65	cu	14·—
» Aust.-Ung.	»	»	12·65	»	14·—
» Europei	»	»	13·20	»	15·—
» Planiglob.	»	»	18·70	»	22·—

Librăria semin. Blaj.

CORESPONDINTE.

De lângă Castelul lui Petru Rareş, Sept. 1907.

Sfinţirea bisericei din Rusul de sus.

— Raport special pentru »Unirea«. —

Scriu de sub un pisc înalt, ce-şi ascunde fruntea în nori, pe vârful căruia zac ruinele Castelului Petru Rareş.

In cronica lui Şincai şi în alte cărţi bătrâne aflăm, că menirea acestor castele eră apărarea neamului nostru contra vrăjmaşilor din afară. Fiinţa noastră de faţă, aci dovedeşte, că ori câţi au fost aceia, ori cât de fioroşi, nu ne-au putut scoate din cuibul nostru strămbun şi nu ne vor putea scoate, dar ne scot şerpii desghieţaţi la căldura sânu-

rilor noastre, patimile noastre, păcatele noastre, vrăşmaşii de casă: *„inimici togati“* cum le-ar zice străbunul Cicero: alcoholizmul. Aceşti vrăjmaşi pun bâta de pribeag în mâna poporului nostru, carele n'a cunoscut şi până în timpurile noastre n'a dat o ceapă degerată pe dulceaţa pribegieie. Contra acestor vrăjmaşi Capitlurile noastre, vicarii, protopopii, preoţii şi poporul nostru nu pot ridică castele mai puternice ca sfintele biserici.

Cu aceasta menire moralizătoare au ridicat şi fraţii noştrii români gr. cat. din Rusul de sus, sub conducerea înţeleaptă a demnului protopop veteran Mihăil Făgărăşan din Teure şi a tinerului lor preot Ioan Nagy, o biserică frumoasă de piatră şi cărămidă, acoperită cu tinichia în mijlocul comunei, în locul bisericuţei de lemn mici şi cu ferestruici, pe cari abia îţi puteai vârâ capul.

Ceremonialul sfinţirei acestei biserici în stil modern s'a făcut Duminecă în 8 Sept. a. c. n. A fost invitat la actul sfinţirei Magnificiul Domn Prepozit Capitular *Alexandru Bene*.

Sf. Slujbă s'a început dimineaţa înainte de 7 oare în faţa unei mulţimi de popor şi inteligenţe, sărbătoreşte îmbrăcaţi. Toate erau împodobite cu verdeaţă, iară înaintea bisericei celei noaue o poartă triumfală de girlande şi cununi de flori cu inscripţia: „Bine aţi venit“ tot din flori.

Ca o mare undulătoare în ordine exemplară s'a străcurat pe sub aceasta poartă mulţimea luând direcţia către vechiul local divin în frunte cu Magnificenţa Sa Bene, încunjurat de Mihail Făgărăşan protopopul tractului Tăurea; Samson Onighi Malin, Ioan Botean Nuşfalău, Grigorie Rus Odorheiu, Aug. Cheresteş Beud, Grigorie Murăşan Vireag, Ioan Mititean Cociu, Ioan Nagy Rusul-de-jos toţi din tr. Becleanului. Din alte tracte: Pavel Salvan Ceaba, Ambrosiu Plaian, Silivaş, Ilie Blaga Ceciu, Teofil Boroş Jenciu, Procopiu Motântan Arpaşteu şi Ioan Pop Măluţiu. Ajunşi la localul vechiu s'a făcut itrosul şi apoi s'au mutat odăjdiile vechi sfinte la noul Sion, înaintea căruia s'a făcut sfinţirea apei s'a încunjurat biserica şi îndeplinindu-se toate, pe cum prescrie legea noastră sfântă, ridicându-se porţile împărăteşti, noul locaş sfinţit s'a umplut de credincioşi şi s'a început liturgia solemnă. Răspunsurile le-a dat corul dlui Ioan Maxim, învăţător în Rusul-de-jos însoţit de tineretul din Nuşfalău, iară priceasna, fermecătoarea priceasnă, a cântat-o dl teolog Vasile Lazar din Sesarm, admirat de toţi.

De predicator, dl delegat episcopesc, a dispus pe preotul *Ioan Botean,* care plecând dela textul „Azi se făcù mântuire casei acesteia,“ a asămănat pe Zacheiu cu fiii Evei căzute, datorinţele noastre către Dumnezeu şi deaproapele, mântuirea sufletelor noastre din păcate prin virtutea din fapte bune, carea singură va putea ajutà în ziua de judecată: mântuirea limbei noastre, care a ajuns ca orfana din munţi, primită numai la leagăn şi altar.

Eră trecute 12 oare când slujba s'a sfârşit.

La 2 oare p. m. banchet, iar sara petrecere.

Suntem cu mulţumită şi recunoştinţă faţă de Măria-Sa Bene, delegatul episcopesc carele în afaceri de administrare şi păstorire, în aceste timpuri de ispite grele, ne-a dat învăţături şi poveţe nepreţuite.

Dumnezeu cu noi!

Preotul Ioan H. Boteanu.

Programul

festivităţilor ce se vor organizà cu ocaziunea adunării generale a „Asociaţiunei pentru literatura română şi cultura poporului român“ în Bistriţa în 21 şi 22 Sept. n. 1907.

I. Vineri, 20 Septemvrie.

1. La oarele 12 din zi *primirea comitetului central* şi încvartirarea oaspeţilor.

2. La oarele 8 *sara de cunoştinţă* în restaurantul dela „Gewerbeverein“.

II. Sâmbătă, 21 Septemvrie.

1. La oarele 9 dimineaţa *sf. liturgie,* în biserica gr.-cat. Va cântà corul bisericesc.

2. La oarele 11 *şedinţa I. a adunării generale* după ordinea de zi publicată de comitetul central; se ţine în sala de şedinţe a casei comitatului.

3. *Conferinţă,* inmediat după şedinţa I. în aceeaşi sală de dl Dr. Nicolae Bălan: *Despre credinţă şi cultură.*

4. La oara 1 după amiazi *banchet festiv* în sala cea mare dela „Gewerbeverein“, de persoană 4 cor. tacâmul.

5. La oarele 5. *Conferinţă* în sala cea mică dela „Gewerbeverein“ de dl Sever C. Dan: *Despre Ovid.*

6. La oarele 7½ seara *reprezentaţie teatrală* în sală cea mare dela „Gewerbeverein“, dată de trupa dlui artist dramatic *Zaharie Bârsan!*

III. Duminecă, 22 Septemvrie.

1. La oarele 9 dim. *sf. liturgie.*

2. La oarele 10, *şedinţa a II.* a adunării generale în sala dela „Gewerbeverein“, după ordinea de zi publicată de comitetul central.

3. La oarele 4 d. a. *şedinţa festivă a secţiunilor* ştiinţifice-litere şi conferenţe publice în sala dela „Gewerbeverein“. Conferenţiari: dl Gr. Pletosu: *Despre alcoolism* şi dl Octavian Goga: *Ţăranul în literatura noastră poetică.*

4. La oarele 7½ *concert* dat de Dşoarele: Virginia Gall, Valeria Papp, Dnii: Nicolae Brăteanu, Contantin Pavel şi „Reuniunea română de cântări din Bistriţa“ sub conducerea dlui C. F. Rohrbeck.

După concert va urmà petrecere cu joc.

IV. Luni, 23 Septemvrie.

In caz dacă se vor anunţa participanţi se vor face escursiunni la Năsăud, sau la Năsăud, sau la Sângeorzul-rom. sau la Dorna.

*

Pentru cuartire onoraţii participanţi sunt rugaţi a se adresa dlui *George Curteanu,* secretar la „Bistriţana“, preşedintele comitetului de încuartirare, a se indicà că se doreşte cuartir în hotel sau la casă privată.

Bilete la teatru şi concert se capătă la dl G. Curteanu la „Bistriţana“ cele din dreapta; la dl Emil A. Chiffa, contabil la „Coroana“ cele din stânga salei. Tot acolo se capătă şi bilete pentru banchet.

„Reuniunea femeilor române din comitatul Hunedoarei“ aranjează o expoziţie de lucruri de mână făcute în atilierul său din Orăştie. Expoziţia va fi aşezată în sala cea mică din etagiu la „Gewerbeverein“. Va fi deschisă pentru public de Sâmbătă dimineaţa. Expoziţia va fi sub supraveghiarea dşoarei Tiberia P. Barcianu, conducătoarea „Atelierului“, care va dà şi informaţiile de lipsă privitor la lucrurile expuse.

Programele amănunţite ale reprezentaţiei teatrale şi a concertului se vor publicà mai târziu şi se vor căpătà sara la cassă.

Pentru informaţiuni a se adresà subscrisului secretar.

Bistriţa, 10 Septemvrie 1907.

Pentru comitetul organizator:

Dr Gavril Tripon prezident. **Dr. V. Onişor** secretar.

Noutăţi.

Ştiri personale. Escelenţa Sa Mitropolitul Victor, fiind deplin restaurat, va presidà şedinţa consistorială de mâne. Duminecă noaptea va plecà la Budapesta.

Din Arhidieceză. Sâmbătă în 21 Sept n. 1907 va hirotoni întru preoţi Escelenţia Sa Dl Mitropolit pe următorii diaconi: *Ioan Isaic, Ioan Mărginean, Laurenţiu Nicoară* destinat de cooperator la Roşia-de-munte, *Nicolae Giurca,* destinat de administrator parohial la Coluni, *Dumitru Mărdan,* destinat de cooperator parohial la Muchendorf.

Pentru promovarea pietăţii. La păr. Dr. Iuliu Florian în Cluj (Jokai u. 6) se găsesc de vânzare iconiţe sfinte a P. C. V. Maria povăţuitoarea noastră, cu 12 rugăciuni în onoarea ei, scoase mai ales din paraclis. Aceste 12 rugăciuni, numite „Cununa Preacuratei,“ cetite sara de membrii unei familii, sunt menite să promoveze evlavia. Preţul lor e de 60 fil. Tot acolo se găsesc medalii de a P. C. Fecioare, pentru preţul de 10 fil. bucata. Le recomandăm cu tot adinsul.

Misiuni poporale. Conform uzului anilor trecuţi aşa şi în anul acesta la 21—22 Sept. n. preotul din Săsar (comit. Satmar) Iosif Pataky va ţineà misiuni poporale din prilejul aniversării sfinţirii bisericii locale. Programul sărbărilor va fi următorul: In 21 Sept. d. a. la 3 oare Insărat cu exortaţie: Despre răutatea păcatului; sara la 6 oare Paraclisul P. C. V. Maria cu exortaţie: Despre îndurarea lui Dumnezeu. In 22 Sept. dimineaţa la 6 oare Mânecat cu exortaţie: Despre sf. Taină a Pocăinţii; la 9 oare sf. Liturgie cu exortaţie: Despre sf. Cuminecătură. Sub liturgie împărtăşirea penitinţelor cu sf. Cuminecătură; după amiaz la 3 oare Insărat cu încunjurarea bisericii şi Doxologia cea mare.

Faptă frumoasă. Cetim în foile de dincolo, că dl Vintilă Brătian primarul Bucureştilor, şi-a dăruit întreaga plată de primar, (pe lună aproape 1000 fr.) fondului, din a cărui venite se acoper cheltuielile cu trimiterea peste vară a coloniilor de copii slabi şi bolnavi la mare sau în regiuni muntoase. Fapta aceasta e cu mult mai elocuentă, decât orice vorbe de laudă.

Hymen. Duminecă în 15 Septemvrie' s'a cununat în biserica gr.-cat. din Rodna nouă, două surori: ficele protopopului P. Grapini, şi anume: *Reasilvia* cu *Dr. Simion Sbârcea,* şi *Octavia* cu *Emil Botta,* pretor în Făgăraş. Felicitări!

Sărbări iubilare. *„Reuniunea sodalilor români din Sibiiu"* întemeiată la 1867 de către nemuritorul protopărinte al meseriaşilor nostri *Niculae Cristea* şi condusă de el până la 1897, împlineşte în anul de faţă al 40-lea an dela întemeiere. Dela anul 1897 până astăzi ea e condusă de actualul president dl *Victor Tordăşianu.* Comitetul Reuniunei, hotărâre au luat să serbeze aceste date, destul de rare în viaţa noastră publică, în mod vrednic. Datul sărbărilor s'a statorit pe zilele din 28 şi 29 Septemvrie n. c. In vederea acestor sărbări la Reuniune se dezvoaltă o activitate febrilă. Trupa diletanţilor urmează cu mult zel probele, pentruca piesa „Maliţiosul", plină de veselie, să procure participanţilor momente de adevărată elevaţie sufletească. Intre diletanţi e şi dl D. Axente şi încă cu rolul principal, cel care stoarsese admiraţiunea noastră în „Vlăduţul mamei". Dl Candid Popa, zelosul dirigent al corului, a instruat corul mixt, ajuns acum la aproape 70 de persoane, dame şi domni, în tot cursul verei şi continuă a ţinea probe şi acum aproape zilnice, aci cu voci singuratice, aci cu corul complect. Intre piesele de concert se numără şi „Răsunetul Ardealului" cu partii de cor mixt şi solo. Comitetul Reuniunei şi comitetul aranjator al festivităţilor, în frunte cu viceprezidentul G. Poponea, e şi el în plină lucrare. Membrii actuali ai Reuniunei (domni şi dame) din acest prilej vor primi câte o frumoasă distincţie iubilară, iar cei bine meritaţi prin făptuirile lor pentru înflorirea Reuniunei vor primi câte o diplomă iubilară. Apel s'a făcut către toate Reuniunile noastre de meseriaşi să ia parte prin reprezentanţi la sărbările Reuniunei sibiiene, acest rezultant al muncii desinteresate. In proiect e. pe lângă reprezentaţia teatrală şi pe lângă concertul festiv, asistarea corporativă la serviciul divin din biserica catedrală, unde cântările liturgice le va executa corul bisericesc al Reuniunei; prezentarea corporativă la I. P. S. Sa domnul arhiepiscop şi mitropolit Ioan Meţianu, preabunul patron al Reuniunei; depunerea câte unei coroane pe mormântul nemuritorului întemeiator al Reuniunei, de pie memorie Nic. Cristea şi pe al marelui fundator Dem. Andronic; o întrunire sărbătorească în Reuniune, un banchet festiv şi o petrecere cu joc după concert în sala mare dela „Gesellschafthaus".

Ştiri literare. Ni s'a trimis la redacţie o carte de un deosebit interes, mai ales pentru tinerimea noastră, *Iules Payot, Educaţia voinţei trad. de M. Pandelea,* Bucureşti 1907. „Minerva". Preţul lei 1.50. In zilele aceste a căror caracteristică e apatia şi cinismul, cartea aceasta e o adevărată călăuză de psihologie experimentală, arătând calea pe care putem reuşi a ne dezbăra de aceste slăbiciuni, pe cum şi mijloacele, cari duc la întărirea şi perfecţionarea voinţei. O recomândăm în deosebi tinerimei, căreia îi şi vorbeşte autorul dea-dreptul.

Din America. Estragem din o scrisoare următoarele şire. De mult nu v-am scris nimica! Nu întrebaţi pentruce! Acuma vă scriu după o lungă — şi pentru mine dureroasă tăcere. Nu am să fiu lung! După un an şi jumătate de rugăminte, făcute de multe ori cu lacrimi în ochi, viu cu cea mai mare supunere fiască, şi me adresez către Ill. cor episcopesc al nostru: Să binevoiască a împlini cererea poporului nostru din America, cererea care prin mine în nenumărate rânduri s'au prezentat Măriilor lor! *Dr. E. Lucaciu,* preot gr. cat.

Mulţumită. Banca „Arieşana" din Turda a dăruit pentru tractul Arieşului 60 cor., pentru procurarea cărţilor necesare la şcoalele gr. cat. din tractul Arieşului, ceeace în timpul şi împrejurările de faţă ne-a venit foarte bine. Pentru care donaţiune i-să aduce Spect. bance mulţumită publică atât din partea comunelor respective împărtăşite cu cărţi cât şi din partea senatului şcolastic protopoposc gr. cat. al Arieşului. Mohaciu 8 Sept. 1907. *Gavril Pop* adm. prot. prez. senat. şcol. *Atanasiu Gârduş* not. sen. şcol. protop.

Concurse. Pentru dobândirea stipendiilor din fundaţiunea Vicariului *Kőszeghy,* să escrie concurs cu terminul până la 15 Octomvrie st. n. Pot concurge iurişti şi studenţi gimnaziali români de origine nobilă din Maramureş. La recurse sunt a să alătura carte de botez, atestat despre origine nobilă şi testimoniul din anul şcolar trecut. Recursele titulate către Comitat sunt a să trimite la *Tit Bud,* vicarul Maramureşului.

— Pentru conferirea alor 10 locuri libere la „Masa studenţilor academici din Cluj," creată prin institutul „Economul," sunt a se înainta petiţiile până în 27 Septemvrie n. 1907 la mâna Dlui rector Dr. Iuliu Florian (Cluj Jokai u. 6). Tot acolo se va puteà află şi rezultatul. Petiţiile au să fie instruite cu următoarele acte: 1. Indice, sau atestat de maturitate. 2. Atestat despre starea materială proprie şi a părinţilor, pe cum şi despre numărul membrilor în familie. 3. Declaraţiune dacă au vre-un stipendiu, sau nu.

Direcţiunea „Economului."

Câţi studenţi sunt în Blaj. Terminându-se înscrierile la toate institutele de învăţământ, putem răspunde la întrebarea, câţi elevi au şcoalele noastre, anume la *gimnaz* 522. (Cl. I. II. IV. şi VI. câte 68. Cl. III. 67. Cl. VII. 64. Cl. VIII. 50.) La *preparandie* 89. La *şcoalŭ de fetiţe* 124. La *şcoala de aplicaţie* 42. Cu totul **777.** În internatul de băieţi sunt primiţi 130 alumni. În cel preparandial 33. şi în cel de fetiţe 67. — **Afară de elevii înscrişi la institutele noastre mai sunt la şcoala de stat preste 100 români.**

Constituire. **Societatea de lectură a studenţilor dela gimnaziul român gr. cat. din Blaj, întrunindu-să în o şedinţă constitutivă în 14 Septemvrie n. sub conducerea Dlui prof. Alexiu Viciu s-a constituit pe anul şcol. 1907/8 în modul următor: Preşedinte, Eugen Goga cl. VIII gimn., secretar, Ioan Aştăluş cl. VIII gimn. notar: Mateiu Pop cl. VII gimn. bibliotecar: George Borşan cl. VIII gimn. vice-bibliotecar, Emil Tătar cl. VII gimn. cassar: Niculae Creţiu cl. VII gimn. controlor: Ion Roman cl. VIII gimn. In comisia literară au fost aleşi din cl. VIII următorii: Ioan Codrea, I. Fătu şi Teodor Groza iar din cl. VII: George Fireza, Vasile Magdaş şi Ştefan Oniga.**

Petreceri. Tinerima rom. gr.-cat. din Parţa invită la Producţiunea de cântări şi teatru ce o va aranjà Sâmbătă seara, în 8/21 Septemvrie 1907, din ocaziunea Rugei, sub conducerea învăţătorului Nicolau Lugoşan. Venitul este destinat pentru scopuri filantropice.

Concert. Reuniunea română de cântări din Sebeşul-săsesc invită la *Concertul* ce-l va da Sâmbătă la 21 Sept. (Sf. Măria) în sala cea mare dela hotelul „Leul de aur" din Şebeş cu concursul musicei militare a reg. 31 de inf. Inceputul la 8 oare.

Necrolog. † *Ioau Dumbrava,* preot gr. cat. în Budacul român, după un morb scurt şi-a dat nobilul suflet în mânile Creatorului în 14 Septemvrie 1907 în al 80-lea an al etăţii şi în al 56-lea al preoţiei.

Odihneascâ în pace!

***AVIS. In înţelesul §. 33 din art. de lege XXVII—1907 şi a §-lui 42 din Instrucţiunea publicată de ministrul Instrucţiunii publice sub Nr. 76000, tipăriturile de evidinţă din şcoalele noastre poporale au se fie toate în l. magiară. — Domnii preoţi şi învăţători sunt prin aceasta recercaţi să se îngrijească ca toate tipăriturile de lipsă pentru şcoală să fie în l. magiară. — Se află toate la* Librăria Seminarială din Blaj (Balázsfalva).**

AVIZ!

Să caută Biblia Testamentului vechi şi nou de Clain. Cine o are să se adreseze la Redacţia „Unirei" notificând şi preţul ei.

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima"*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

Cărţi postale ilustrate,

cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Partea literară.

Ingrijirea sănătății,

cuvântare ținută de prof. Dr. A. CHEȚIANU, în Lunca, la 1 Septemvre n. 1907, cu ocaziunea adunării Despărțământului Blaj al „Asociațiunii".

(Continuare și fine).

1. ***Locuința.*** Locuința sau casa e plăcută și sănătoasă, când o bate *soarele* în față, când umblă prin ea mult *aer* și când e *curată*.

E bine, ca *soarele să o ajungă în față*, pentrucă cu cât intră în casă mai multă lumină și mai multă căldură, cu atâta ea e mai uscată și mai plăcută, prin urmare și mai sănătoasă. In lumină și căldură e puterea, care umple trupul de tărie și veselie. Știm din viața de toate zilele, că la umbră nici chiar plântele nu cresc, iarba rămâne subțire și rară, pomii cresc încet, să umplu de mușchi, și pier de vreme, apoi bucatele, mai ales cucuruzele dese, printre cari nu-și poate face soarele loc, îngălbinesc și rămân fără de roadă. Puterea ce o împrumută soarele altor ființe, aceea ni-o dă și nouă. Aceasta putere ne face rumeni la față, îndămânatici, ușori și veseli. Vara când stăm mai mult în soare, deși avem lucruri grele, suntem mai sănătoși, mai răbdurii, decât iarna, când lumina și căldura e mai slabă, și ne împrumută mai puțină putere.

Să facem dar loc luminei și căldurei soarelui, să ținem ușile, ferestile casei deschise, ca razele lui strălucitoare să între și să încălzească fiecare unghet al ei.

Să umble prin casă mult aer. Omul resuflă într'una, o clipită nu poate fi fără aer, mereu îl suge, îl suge pe gura, pe nas. Aerul încă are multă putere de sănătate, ne revenește, și întărește întreg trupul. Pentruca aerul să fie potrivit pentru resuflare, el trebue să fie proaspet și curat, ca și cel de afară. Tocmai de aceea, sunt foarte cu minte femeile, găzdoile noastre, cari zi de zi, deschid ferestile, ușile casei, și fac loc aerului de afară, vântului, astfel nu rămâne colț în casă, la care aerul să nu ajungă; mai mult, ele, nu numai atunci, când văruiesc, ci cel puțin odată în lună, își scot toate hainele din casă afară, ca și acestea să se sorească, și să se premenească fiecare creață a lor cu aer proaspet, iar mirosurile grele germenii de mucezeală, să iasă din ele.

Din potrivă, fac rău femeile, cari își închid ferestile, și nu le deschid săptămâni de-a rândul, ba și ușa casei abia o lasă deschisă până mătură; iar când se apropie iarna își lipesc ferestile, le astupă la margini, ca să nu între frigul. Pe calea aceasta pun pedecă aerului, care este leac bolnavului și veselie celui sănătos. Bine înțeles astfel de case nu sunt cuiburi de sănătate, ci de boale și dureri. Aerul stricat din casă, e gretos și stricăcios sănătății, par'că te apasă și te slăbește, îți ia chiar și fața, făcându-te galbin ca ceara.

Fie iarnă, fie vară, locuința trebue aerizată, trebue mai ales la noi, unde știm, că adeseori cuptorul afumă, ținem în casă o cloșcă cu pui, un purcel, oaie cu miel, vițel ș. a. cari încă resuflă, sug din aerul casei, și prin răsuflarea lor îl strică, ba și mânjesc, fac în casă mirosuri grele, neplăcute și nepriincioase sănătății.

Să fie locuința curată. Curățenia din casă, e cerință de căpetenie a sănătății, fără de ea puțin ajută aerul proaspet, puțin, pentrucă nefiind casa curățită cum se cade, aerul din ea se strică ușor, capătă mirosuri grele nepriincioase sanătății.

Casa curățită și grijită este cinstea femeei, a găzdoaiei, e oglinda în care o vedem cât ce am trecut pragul; nu-i lipsă, ca să ni-o laude nimeni, n'avem trebuință să ne spună că e găzdoaie bună și cu rânduеală, mânile ei harnice se văd pe toate lucrurile din casă. Hainele de pat îi sunt frumos așezate și curate, casa măturată, ferestile spălate, icoanele de pe părete, masa, scaunele, apoi vasele de apă, oalele, cu un cuvânt toate le ține curate și așezate la loc, cum se zice, casa ei este ca un păhar, nu sufere murdărie pe nimic, căci știe, că murdăria e gretoasă și nesănătoasă.

In astfel de case, îți este plăcere să stai, bărbatul întors dela lucrul câmpului, e cuprins de veselie, cu drag prinde vorbă cu cei din casă, cu soția, copii săi. Nu-i casă mai scumpă, și mai înveselitoare decât a lui, de aceea nici nu o părăsește ușor, rar se duce la alții în povești, ori la crișmă, unde să-și treacă vremea în glume și vorbe nepotrivite, să-și cheltuiască o parte din agoniseala zilei, și pe deasupra, să-și mai strice prin beutură și sănătatea.

De aceea iubite femei și mame, grijiți-vă casele, faceți din ele cuiburi de sănătate pentru copii, locuințe plăcute pentru soți, nu uitați că locuința bună lungește viața, pe când ceea negrijită o scurtează. Deschideți ferestila, ușile mereu, faceți loc luminei soarelui, faceți loc aerului, ca să între pe ușă și să alunge pe fereastă aerul cel stricat, să scoată de prin colțuri germenii de mucezeli, germenii de boale, cari mai adeseori primejduesc viața copiilor, pe cari îi aveți mai dragi, pentrucă sunt sânge din sângele și carne din carnea Dvoastră. Roscoliți adeseori așternuturile, ca aer curat, lumină de soare să între și în acelea. Nu uitați că atunci când v'a dat Dumnezeu copii, v'a dat și datorii, datoria de a-i griji ca ei să fie sănătoși, feriți de boale. Copii grijiți, și sănătoși sunt mândria și bucuria părinților, fericirea casei, iar mai târziu tovarăși la lucru și sprijin la bătrânețe.

2. ***Îmbrăcămintea.*** Despre îmbrăcăminte sau haine, nu voiu spune multe, cu mulțumire văd, că toți aveți schimburi sau albituri curate și frumoase, așa e și bine, pentrucă schimburile curate adaug mult la întărirea și sănătatea trupului. Prin lucrarea zilnică, prin alergarea încoace și încolo, apoi prin asudarea trupului, ele se murdăresc, de aceea trebuesc schimbate regulat, în fiecare duminecă.

Ca haine, cele mai bune, mai țiitoare și mai sănătoase sunt cele făcute din lână.

Hainele de lână, țăsute și făcute acasă, așa cum ne-am pomenit din moși și strămoși, sunt cele mai potrivite pentru a ne ocroti și apăra în potriva frigului. Ele ne scapă de multe junghiuri, de tuse și alte boale grele. Să nu credeți, că faceți cruțare, cumpărând haine de boltă, nu, acestea pe lângă, că nu sunt așa bune pentru sănătatea trupului, se și strică curând; dar nici nu e cinste pentru femeă, să-și vândă lâna, ci să o lucre și să-și îmbrace căsenii

Hainele să fie potrivite cu vremea, nu-i sănătos ca vara, să umblăm cu haine groase, nici pe ploaie și iarna cu haine prea subțiri, pentrucă nefiind trupul apărat de ajuns, se rece și bolnăvaște. Heinele umezite de ploaie, să se înschimbe cu uscate, pentrucă umezeala încă pricinuește multe boale.

Să ținem apoi seamă și de încălțăminte, și să grijim mai ales pe timp rece, ca ele să nu fie umede, pentrucă unele boale tocmai din răceala dela picioare să nasc.

3. ***Hrana.*** Mult și-au bătut doctorii capul, că oare azi de ce nu trăiesc oamenii atâta cât au trăit în vremile mai vechi, puțini se află azi printre noi, cari să aibă 80—90 ani. După învățătură sirguincioasă au aflat ei, că de-o parte munca grea, iar de alta *hrana prea slabă*, sunt de vină, că mulți se sfârșesc, așa zicând în floarea vieții; mai adaug apoi doctorii, că moartea prea de vreme a unora o pricinuește *beutura de vinars* (rachiu), care le slăiește puterile trupului, mai rău și decât lucrul.

De lucrat, trebue să lucrăm, pentrucă lumea înaintează în toate, și noi avem datoria ca să mergem alăturea cu ea, ceea ce numai prin lucru putem face.

Trebue să știm apoi, că prin lucrare neîntreruptă, puterile trupului seacă, slăbesc, mintea chiar, dela o vreme abia se mai poate gândi. Ca să poată dară trupul lucra mai departe, trebue, să-i întindem izvoară de putere, aceste izvoară sunt mâncarea și beutura. Știți Dvoastră bine, că cel sătul e vesel, plin de putere, lucră ușor și cu spor, pe când cel flămând, abia să târăe, iar sporul ca în palmă.

Ca să trăim trebue să mâncăm, asta e zicere vechie, dar nu mâncăm numai de aceea, ca să trăim, ci și ca să putem lucra, prin urmare cu cât lucrăm mai mult, cu atât ne trebue mâncare mai multă. Cel ce poartă plugul, coasa, secera ori sapa, are trebuință de mâncare mai multă și mai bună, decât altul, care păzește vitele ori grijește turma.

Mâncările, cu cari trăim sunt de 2 feliuri, unele ca: pânea, mămăliga, laptele, brânza, cașul, untul, carnea, slănina, apoi ouăle, fasolea, mazerea și lintea, sunt hrănitoare, împrumută adecă trupului multă putere, îl fac vânjos și tare; pe când altele, ca ceapa, aiul, curechiul, sălata, castraveții, crumpenele și poamele, îl hrănesc puțin și abia îi dau ceva putere; ele singure nici nu îndestulesc trupul, ci mestecate cu cele de mai 'nainte. Nu sunt îndestulitoare mai ales pentru copii și tineri, cari ce-i drept, nu săvârșesc lucruri grele, cresc însă și de aceea au lipsă de mâncări bune (pâne, mămăligă, lapte, brânză, unt, carne, ouă ș. a.), cari adaug la carnea, oasele și sângele din trupul lor. Copii rău hrăniți, (cu mămăligă și ceapă, oțet, ori borș ș. a.), cresc încet, sunt galbini la față, și fiindcă n'au putere, sunt cercați de multe boale.

Mâncările hrănitoare, mai au apoi însuşireă, că deşteaptă mintea, limpezesc gândirea, ageresc judecata, peste tot îl fac pe om isteţ şi cu sfat.

Să nu uitaţi dar, că mâncările hrănitoare, împrumută putere de muncă şi că ele lungesc viaţa.

Veţi gândi, apoi da! a trăi bine şi noi ştim, numai să avem de unde. aveţi iubiţilor, chiar şi cel mai sărac, pe câte nu cheltueşte, mai pe vinars (rachiu), mai pe tăbac şi altele, cari de loc nu adaug la sănătatea nici a lui nici a familiei, dee acești bani pentru mâncare, despre care ştie, că-'i prieşte şi lui şi familiei sale.

Fie însă mâncarea cât de hrănitoare, dacă nu-i făcută cum se cade, nu-i bună şi nici sănătoasă; nici mămăliga nu-i bună, dacă-i nefiartă, ori gatită din fărină stricată, cu atât mai puţin alte mâncări, dacă nu-s făcute cu îngrijire. ori nu-s proaspete.

Trec acum la beutură. Pe lângă mâncare. trupul cere şi beutură, foamea si setea sunt surori nedespărţite.

Beutura, ce o poftește trupul sănătos, este apa curată şi proaspetă, ceea clocită, de prin bălţi, e de tot nesănătoasă, cauzează friguri, lungoare şi alte boale grele. După apă bună însetează trupul, pentrucă alta beutură, nu-i poate stâmpăra setea şi nu-l poate răcori.

Apa e singura beutură firească, ea adapă şi celelalte fiinţe, din ea sug holdele ierburile şi pomii, din ea să adapă animalele. Ca să ajungă la toate făpturile, ni-a dat-o Dumnezeu din belşug, şi ni-o dă atunci, când cu puterea sa mare, adună norii şi face ca să ploaie.

Murdăria de pe faţă şi mâni, ba de pe trupul întreg, numai cu apă o putem spăla; necurăţenii se îngrămădesc şi pe dinlăuntru trupului, de unde încă numai apa le poate spălu. apa curată, care revenește şi înviosează apoi întreg trupul.

Nu cred să se găsească om, care să-şi poată stâmpără setea cu altceva, cu vinars, vin ori bere, nu cred, pentrucă legea firei noastre aşa cere că apă şi numai apă să bem. Când e silit, alege trupul apă şi din beutură, dar asta nu-i apă curată, şi aşa mai mult îi strică decât foloseşte; pe lângă astfel de apă necurăţeniile rămân în trup, şi cauzează boale.

Dar vinarsul să nu fie oare bun? la întrebarea asta vă răspund cu aceea, ce zic doctorii, oamenii învăţaţi, cari cunosc trupul din fir în păr. Ei zic aşa, că vinarsul nu-i bun, strică şi oamenilor mari, mai ales însă copiilor şi tinerilor, pentru cari e mai rău decât otrava; şi înşiră apoi o grămadă de boale îngrozitoare, boale cari le au cei ce beau vinars. Mă bucur că Dvoastră — pe cum am auzit, nu vă înprietiniţi cu beutura, înţelepţeşte faceţi, pentrucă vinarsul e aşa, că omul îl bea, el însă nu se lasă, îi mâncă averea, îi ia sănătatea şi în schimb îi lasă pe cap sărăcia şi boala.

Oamenii mari, fiindcă au trupul închegat şi tare, nu-i simţesc relele decât după mai mulţi ani, când ori îi doare inima, ori rânza, răsunchii, ori resuflă greu, sfârşitul ni-l putem închipui. Tare greşesc părinţii, cari îmbie cu vinars şi pe copii, pentrucă le otrăvesc cu el sângele, oltuesc în trupul lor germeni de boale, cari îi rod, şi apropie de groapă, în tocmai cum rod vermii merele. făcându-le să cadă de pe pom înainte de vreme. Apa e pentru copii şi laptele. iar nu vinarsul. Nu-i bun nici pentru tineri pentrucă şi pe aceştia îi turbură în întreg trupul, şi-i duce la moarte fără vreme.

Unii beau vinarsul, având credinţa că le face poftă de mâncare şi-i întăreşte, alţii — mai ales iarna — cred că îi încălzeşte, nici una nici alta. Nu face poftă de mâncare, din potrivă o strică, slăbind totodată rânza, astfel, că ea numai cu greu poate mistui; nu are nici putere de întărire, ci ţi-o stoarce şi aceea ce o mai ai; în urmă zic doctorii, nu-i adevărat nici aceea că încălzeşte. tocmai răceşte, şi de aici vine că mulţi, cari beau iarna vinars, ca să se încălzească, amorţesc de el şi îngheaţă. Am cunoscut şi eu un om, care îşi ducea vara la coasă vinars. numai pentruca să se răcorească cu el.

Acestea am voit iubiţilor, să vi-le spun, ca auzindu-le. să vă ştiţi păzi sănătatea, şi viaţă lungă să aveţi, şi multă mângăiere în aceasta biserică, care a-ţi ridicat-o întru mărirea lui Dumnezeu. Darul şi îndurările Lui, să vă păzească întru mulţi ani.

Bibliografie.

A apărut:

Ullranda de *Carmen Sylva*, dramă în două acte, în versuri, traducere de *A. Steucrman. Biblioteca pentru toţi No. 275.* Preţul 30 de bani.

Frumoasa dramă a M. S Reginei Elisabeta e una din cele mai puternice creaţiuni izvorâte din fantazia nespus de bogată şi frecundă a Augustei scriitoare.

Eroii piesei sunt figuri din timpuri şi locuri depărtate; dar pasiunile ce se frământă în sufletele lor, acţiunea pe care o desfăşură sunt atât de omeneşti şi de vii, încât ne captivează din primele momente şi ne mişcă profund.

Atât pe scenele germane cât şi pe acelea româneşti — la Iaşi în prezenţa M. M. L. L. şi apoi la Teatrul Naţional din Bucureşti — rolul *Ullrandei,* au fost creat de marea artistă *Agata Bârsescu* şi a obţinut un succes strălucit.

Aceasta carte nu va lipsi de sigur din colecţia numeroşilor admiratori ai genialei scriitoare şi Regine *Carmen Sylva.*

De vânzare la toate librăriile din ţară. A se cere gratis catalogul complect al acestei Biblioteci la *Librăria Alcalay—Bucureşti.*

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos şi viaţa modernă.

Traducere românească, de
Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.

Preţul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morţi.

Volum elegant compactat în piele şi pânză.

Preţul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

Posta Administraţiunei.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Varadia pe 1906. *Mesteacăn* (Kis nyires) pe 1907. *Szt. Lázár* pe 1905. *Căţelul ung.* pe 1906. *Zau* pe timpul din 1 Iuniu 1905 până în 31/12 1907. *Rîugor.* Abon. plătit în 22 febr. a. c. a fost pe an 1907. *Dr. E. Oraşte* pe 1907 sem. 1 şi 2. *Ciugudul de Mureş* pe timp 1 din 1 Iuliu 1905 până în 1 Iuliu 1906. Bine voiţi a ne trimite şi pe 1906—1907. *Ludoşul mare* pe 1897. Binevoiţi a solvi şi pe anii urmatori. *Dr. Cs. Iboşfalău* pe 1907 pătrarul 2-lea. *Chéhtelek* pe 1906 pătrarul ultim şi 1907 pătrarul prim. Rugăm şi restul pe 1907. *Mocsár* pe lunile Decemvrie 1877 şi Ianuarie—Septemvrie 1898. Vă rugăm a continua şi pe anii următori. *Bogata rom.* pe 1907 pătrarul al 2-lea. *Proştea mare* pe 1899—1903. *Dubricsony* pe 1/4—1/10 1907. *Petroşeni* pe 1907. *Dumbravă* pe 1907. *I. M. Bpesta* pe 1907 sem. 1 *Dr. D. K. Orade* pe 1899 1/5 1902. *Teaca* pe 1896—1905. V-am împlinit dorinţa; dar aşteptăm pe viitor plătirea regulată în fiecare an, cum şi restul anilor 1906—7. *Gyó Szt. Miklós* pe 1/4—30/9 1907. *Huniădoara* pe 1907. *Mineşul de Câmpie* pe 1905. *Lita română* pe 1906. *Homorod* pe 1906. *Berivoiul mare* pe 1906. *Bernadea* pe 1907. *Telciu* pe 1904 şi 1905. *Girolt* pe 1906. *A. S. Orade* pe 1906. *Aranyos-Megyes* pe 1906. *Papfalva* din 1/4 1905—1/4 1907. *B. Monor* pe 1906. *Drágh* pe 1906. *Şpring* pe 1903—1906. *Almaşul mare* pe 1907. *Sovestreni* pe 1906. *Ér-Tarcsa* pe timpul din 1 Sept. 1903 până în 1 Sept. 1905. *Cuhea* pe 1903 sem. 2 şi 1904 sem. 1. Vă rugăm şi pentru rest 1 anilor următori. *Drâmbar* pe 1906. *Gálos-Petri* pe 1906. *And P. Bánya* pe 1/5 1901—1/5 1902. Vă rugăm şi pentru anii următori. *Sân-iacob de Câmpie* pe 1899 Rugăm a ne trimite preţul şi pe anii următori. *Tourcla* pe timpul din 1 Iulie 1898 până în 1 Iuliu 1900. Plătirea din 1900 s'a socotit pe anul 1897 până în 1 Iuliu 1898. *Mocod* pe 1905. Vă rugăm şi pentru anii următori. *Sămând* pe 1901. Binevoiţi a ne trimite preţul foaiei şi pe anii 1902—1907. *Mirislău* pe 1905. *Porumbacul inf.* pe 1900. Rugăm şi pentru rest *Lumperd* pe 1907. *Dr C. M. Năsăud* pe 1904. *Răvăşel* pe 1907 sem. 1. *Şermăşel* pe 1907 întreg. *Căpuşul de Câmpie* pe 1907. *Betfia* pe 1907. *Cioara* pe 1/11 1906—1/5 1907. *Ileni* pe 1907. *Moseş-Sângeorgiu* pe 1905 sem. 2 şi 1906 semes. 1.

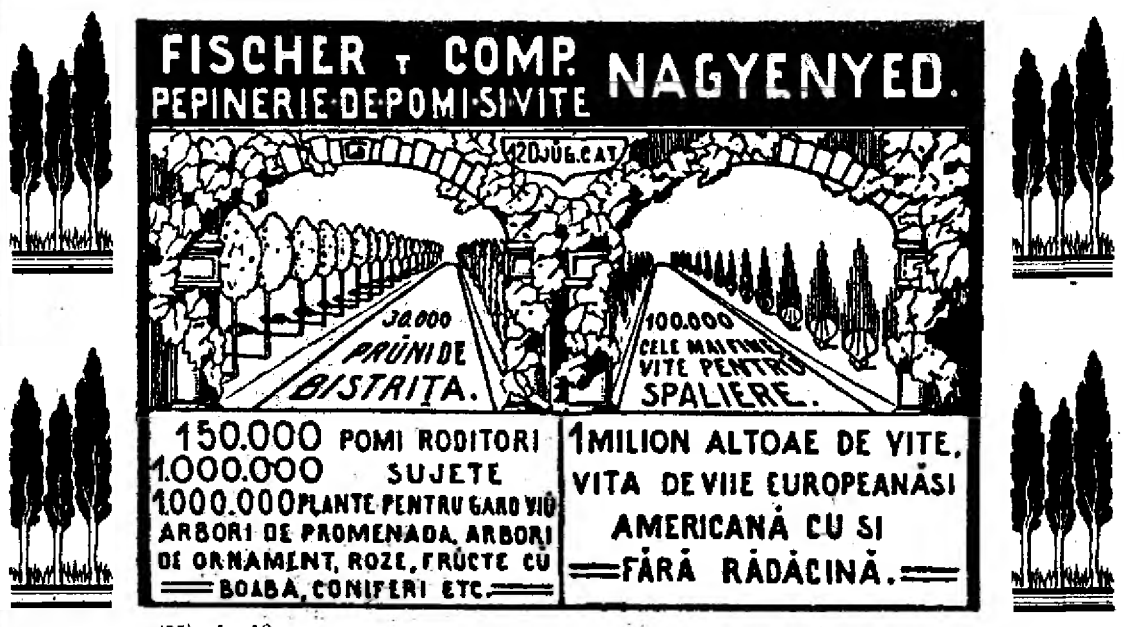

(35) 1—12

At. M. Mariapocs pe 1907 sem. 2. *Leta-mare* pe 1907 sem. 1. *Bogata rom.* pe 1907 Iuliu—Septembre. *Dr. V. P. Cluj* pe 1907 sem. 1. *Gilău* pe 1899 sem. I. Vă rugăm și pentru restanța anilor următori. *Sibiiu* pe 1907 sem. 2. *G. V. Eger* pe 1907 sem. 2. *I. H. Gherla* pe 1907 sem. 2 *I. I. Gherla* pe 1907 sem. 2.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.
p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Licitațiune minuendă.

Comuna bisericească greco-catolică din Riușior dă în intreprindere prin licitațiune minuendă publică Duminecă în 29 Septemvrie st. n. a. c. la 2 oare p. m. la oficiul parohial renovarea bisericei pe baza preliminarului de spese, prețul după preliminar e de 6912 coroane și 90 fileri.

Licitanții au să depună un vadiu de 5% din suma de licitare, ofertele închise în plic provăzute cu timbru de 1 coroană au să se trimită Oficiului parohial până la timpul indicat.

Comitetul parohial își rezervă dreptul a da în intreprindere renovarea aceluia pe care îl va alege comitetul.

Pentru licitant contractul are valoare îndată după subscriere, iar pentru comuna bisericească numai după aprobarea aceluia din partea Prea Veneratului Conzistor Mitropolitan.

Preliminarul de spese se poate vedea ori și când în cancelaria parohială.

Riușior în 8 Septemvrie 1907.

Eutemiu Boeriu,
preot gr. cat.

(34)1—1

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(33) 3—10.

RÉPÀTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolondea

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

Iuliu Herzlinger

BLAJ, str. bisericii reformate nr. 101.

Recomandă **magazinul său de lemne** bine asortat cu lețe, scânduri, căpriori, grinzi, lemne de foc și țigle

în diferite dimenziuni

cu prețurile cele mai moderate.

Cu toată stima:

Iuliu Herzlinger.

(36) 1—8.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(27) 10—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturi prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

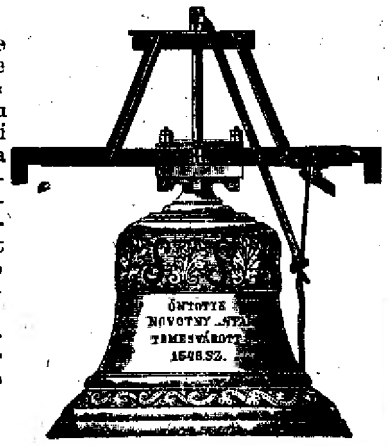

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

---

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Șibiiu

(28) 9 - 52

întemeiată la anul 1868

în Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe viața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
90,981.088 coroane.	**9.125.898 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,077,788.78 cor. pentru capitale asigurate pe viață 3,568,863.37 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea 1.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

BAS. 1907 001. - 7
Sz. ..... k. ii. ..... mell.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 5 Octomvrie 1907. Numărul 39.

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi renoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce sunt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Lipsă de cultură.

Am ajuns a nu ne mai puteà înţălege pe nici o cale cu patrioţii nostri magiari. Până acuma mai erau unele terene, pe cari nu îndrăsneau se păşească, nu doară că nu ar fi putut şi nu ar fi fost aprobat pasul lor de superiori şi opinia publică magiară, dar fiindcă — se jenau. Simţul de ruşine a substituit şi în secolii cei mai întunecoşi ai veacului de mijloc de multeori legea şi nu arareori a fost cauza, ca vestitul obiceiu al pământului se fie o judecată dreaptă şi să scutească pe cel drept faţă de vicleşugurile celui mişel.

Şi la dreptul se mărturisim, că şi noi în era constituţiei dela 1867 încoace am fost cruţaţi de multe ori de lucruri, cari se jenau ale face, şi cari înaintea magiarimei ar fi trecut de nişte merite mari ale guvernului.

Decând însă au ajuns aceşti mari patrioţi la putere, decând apostolul păcii, contele Apponyi, vrea se creeze statul naţional cu forţa, noi am fost alungaţi şi de pe singura scândură, pe care socoteam, că scăpăm, de naufragiu, am ajuns a fi stăpâniţi de oameni, cari nici o considerare nu mai au.

A venit acest apostol al păcii popoarelor şi a dat signalul, că statul naţional e înainte de toate şi mulţi semiculţi de pe la comitate, comune, nu mai cunosc şi nu mai consideră nimic, decât idealul naţional unguresc şi în privinţa aceasta nu mai cunosc nici cultură, nici pretinie, nici rudenie nimic, ci dau înainte orbeşte, jignesc pe cei mai buni prietini ai lor în cele mai delicate sentimente ale lor, bruschează oameni de o incontestabilă cultură, la fiecare vorbă îţi arată, că ei văd în inima fiecărui advocat, preot, medic, profesor român că sunt trădători, rebeli, ce subsapă statul ungar şi conspiră cu toţii în ascuns pentru al nimici.

Despectând astfel ei pe inteligenţii nostri, considerându-i de pe piedestalul înalt al patriotismului unguresc, iată că vorbesc de acolo într'un ton neobicinuit între oamenii culţi, că dictează şi lovesc ca şi paşalele turceşti. Şi aceasta o fac imitând pe Andrássy şi soţii în firma convingere, că pentru aceasta sunt lăudaţi de superiorii lor.

Lipsa aceasta de ori ce cultură a devenit la noi sistem. Astfel noi nu mai avem nici o bază de înţălegere la olaltă. Apostolul păcii a dat deviza, jurnalele au înveninat opinia publică magiară şi astfel s'au curmăt între noi orice bunăînţălegere şi orice apropiere.

Unde vă mai trebue o mai desăvârşită lipsă de cea mai elementară cultură, ca şi cazul lui Brătianu? S'ar mai fi aflat o ţară, afară de Ungaria, care se huiduie în forma aceasta pe un cap luminat, de o cultură europeană, care pe deasupra e şi ministrul unui stat vecin, cum au facut-o toate jurnalele ungureşti cu ocaziunea unei călătorii, ce o făcuse numitul ministru cu antomobilul prin Ardeal? Îşi poate cineva închipui că într'o ţară cu o cultură cât de primitivă se poate întâmpla o astfel de goană jurnalistică, o lovitură mai crâncenă în moravul public ca şi cu ocaziunea aceasta?

S'au sălbăticit moravurile pe toate terenele. Şi când un ministru e aşa de ospital tractat ce se mai zicem noi? Ce se mai zicem noi, că la o alegere de notar au fost prezenţi vre-o 15 advocaţi, preoţi, profesori, medici români alegători, aşteptând dela solgabirău, că cel puţin să se geneze a candidà şi pe singurul concurent român din cei şepte. Şi respectivul solgăbirău a citit toate legile referitoare la alegeri de notari şi toate ordiuaţiunile, arătând pe câte luni temniţă poate merge un alegător, care contestă drepturile de candidare ale solgăbirăului şi după aceea a candidat pe şasă, afară de cel unul.

Mai trebue-vă o mai totală lipsă de simţ de ruşine şi o mai mare lipsă de cultură ca aceasta? Când un român se fie zis, că: „Admit dle solgăbirău, că legile şi ordinaţiunile îţi dau aceste drepturi, dar eu să fi fost în locul Dtale mai bine depuneam oficiul, decât se mă las a fi unealta unui şovinism orb faţă de cunoscuţii mei şi faţa de o astfel de pleiadă de oameni învăţaţi!" Respectivul însă a umflat din umeri, şi a roşit puţin. De atunci au trecut mai mulţi ani şi azi e deja foarte rar acela, care să mai roşească la astfel de cuvinte.

Căutăm în toate părţile şi vrem să aflăm acelea puncte de înţelegere cu patrioţii noştri, dar le căutăm înzădar. Suntem acum curioşi, că oare protestele unor Björnson şi Tolstoi produce-vor puţină roşaţă în faţa apostolului păcii a contelui Apponyi şi a soţilor lui şi că prin urmare avea vor acelea cuvinte vre-un efect pentru a schimba sistemul de azi din Ungaria?

Căci e de desperat.

Cuvântare de deschidere,

ţinută în Bistriţa la 21 Sept. 1907 de vice-presedintul *Andreiu Bârseanu*, cu prilejul adunării generale a Asociaţiunii.

(Continuare şi fine).

Nimic însă din toate acestea. Dimpotrivă ori şi cine poate observa fără nici o greutate, că principiul naţional să manifestă în ziua de azi cu mai multă putere decât ori şi când. Toate popoarele, chiar şi cele mai mici, se nizuesc din toate puterile a se consolidà, fiecare din ele caută a-şi cultivà însuşirile sale caracteristice şi astfel a contribui fiecare în felul său la progresele omenimei.

Nici chiar în depărtările cele mai mari şi în relaţiunile etnice cele mai complicate sentimentul naţional nu se reneagă, ci dimpotrivă, departe de patrie limba maternă pare că sună mai dulce, locurile de acasă se par mai frumoase, cei ce vorbesc acelaşi graiu, între neamuri străine se simt mai apropiaţi unii de alţii, cei necunoscuţi se împrietinesc, duşmanii se împacă, şi cu toţii se simt fiii aceleiaşi mame, legaţi împreună prin trecut, graiu şi obiceiuri.

Şi este şi natural să fie astfel, de oarece naţionalitatea e legătura cea mai firească între oameni; ea este formula prin care individul se pune în legătură cu omenimea întreagă, pe cum familia formează legătura între individ şi între naţiune. Numai în cadrul acesta îşi poate desvoltà el pe deplin însuşirile sale firesti şi poate contribui în adevăr la progresul omenirei, pe cum o plantă poate prosperà şi aduce rod numai în pământul, în care a crescut dela început şi numai în anumite împrejurări climatice. Indată ce o desrădăcinezi din pământul în care s'a format şi o duci în altă parte, sub o altă climă, ea începe a tânji şi nu mai aduce rodul aşteptat, ba adeseori se ofileşte cu totul.

Toată cultura omenimei, tot progresul, ce s'a putut realiza până acum, se întemeiază pe cultura naţională, pe întrecerea între diferitele popoare de a-şi validità darurile, cu care le-a înzestrat Dumnezeu, şi ar fi o primejdie pentru întreagă omenimea, când legătura aceasta firească dintre oameni ar dispărea, făcând loc unei contopiri generale utopice, care ar preface din nou lumea întreagă într'un chaos fără viaţă, într'o massă amorfă, fără nici un preţ.

Chiar şi propagatorii cei mai zeloşi ai înfrăţirii între popoare, chiar şi campionii cei mai înfocaţi ai legăturii claselor muncitoare din diferitele ţări nu înţeleg sub această înfrăţire şi sub aceste legături desfiinţarea unităţilor naţionale şi contopirea popoarelor pentru progresele omenimei şi trebuinţa neapărată a susţinerii şi sprijinirei ei. Numai înainte cu câteva săptămâni, la congresul socialist din Stuttgart cunoscutul conducător al mişcării sociale din Franţa, Jaurés, a rostit, în mijlocul unei furtuni de aplause, următoarele cuvinte vrednice de băgat în seamă: „Nu voim să nimicim patria, ci să o socializăm. Căci naţiunea e visteria progreselor omenirei, şi ar fi rău de proletariat, dacă ar sdrobi acest vas preţios al culturii omeneşti".

Pornind dela aceste convingeri, fiecare popor ajuns la oare care grad de maturitate se sileşte în ziua de azi, mai mult ca ori şi când mai înainte, a rivalizà cu celealalte popoare în literatură şi în artă, în ştiinţă şi în industrie, în întocmiri sociale şi de Stat şi a contribui la progresul general, afirmându-şi cât mai mult individualitatea sa.

Se naşte acum întrebarea: Ce cale să urmeze poporul nostru între împrejurările amintite, ca să poată purta cu succes lupta pentru existenţă, de care a fost vorba mai sus, şi să poată apuca un loc demn între celealalte popoare?

Răspunsul cred, că se impune de sine.

Poporul nostru nu poate urma alt drum, decât cel străbătut de popoarele, care au avut norocul a ajunge mai departe pe cale nesfârşită a progesului. El trebue să încerce a se apropia de acestea în toate privinţele: pe terenul intelectual, moral şi material, şi anume trebue să-şi iuţească cu atât mai mult paşii şi să-şi pună la probă puterile, de care dispune, cu cât împrejurările nefavorabile ale trecutului l-au reţinut mai înapoi.

Prin şcoală, prin biserică, prin jurnale, prin biblioteci, prin societăţi, prin teatru, şi prin toate celelalte mijloace ale culturei moderne să caute a se lumina cât se poate mai mult, având totodată grijă, să se întărească şi în privinţa economică, de oarece este ştiut, că bunăstarea materială e o condiţie neapărată pentru orice înaintare mai însemnată în cultură. Astfel înarmat cu armele ştiinţii şi având ca pavază o organizare socială şi economică înţeleaptă, poate păşi cu încredere în lupta cea mare a popoarelor, fără teamă că va fi nimicit.

De altă parte dacă poporul nostru voeşte să-şi îndeplinească după cuviinţă menirea sa şi să dea omenirei aceea, ce-i este dator, trebue să păstreze cu cea mai mare sfinţenie tot ce a moştenit dela strămoşii săi: limba sa melodioasă şi expresivă, portul său pitoresc, obiceiurile sale frumoase, aplecările artistice, manifestate în cusături, chindisituri, sculpturi în lemn, şi în alte podoabe, muzica sa, aci duioasă, aci vesălă, dansurile sale originale, — să caute a perfecţiona toate acestea şi altele, care formează notele sale etnice caracteristice, şi aşa să creze o cultură naţională. Numai astfel va dovedi el, că-şi are rostul său în lume, numai astfel va arăta, că e vrednic a trăi şi el între celelalte popoare, şi-şi va ridica un moment pentru toate timpurile.

Inceputurile unei culturi naţionale le avem şi acum, chiar şi numai noi, Românii din aceasta ţară, fără a ne extinde privirile asupra totalităţii poporului nostru, deşi cultura nu cunoaşte margini politice, ci este patrimoniul tuturor acelora, cari au aceeaşi origine şi vorbesc aceeaşi limbă. Literatura noastră, deşi modestă, totuşi există; arta noastră naţională, deşi în faşă, totuşi începe a se manifesta, în deosebi muzica noastră artistică începe a atrage chiar şi atenţiunea străinilor; un început de industrie artistică, sprjinită mai cu seamă de mânile harnice ale femeilor române şi pornind dela motivele păstrate în popor, parecă îşi mişcă aripile, ca să iasă la iveală.

Acestea începuturi suntem datori a le urma fără preget mai departe şi astfel încetul cu încetu a zidi partea noastră din edificiul culturei naţionale române. Bobocul, ce începe a zâmbi între frunze, să-l îngrijim din toate puterile, ca să se poată desface în floarea întreagă, spre fala neamului nostru şi spre podoaba patriei.

La lucrarea aceasta de luminarea poporului, de înarmarea lui cu cunoştinţele de lipsă şi în genere la crearea unei culturi naţionale, Asociaţiunea noastră este chemată a avea un rol de frunte. Nu este aproape nici o ramură din aceea, ce se numeşte cultură naţională, care să nu poată fi îmbrăţişată şi sprijinită de ea, şi anume cercul ei de activitate este cu atât mai mare, cu cât ea cuprinde pe toţi Românii din aceasta ţară, fără deosebire de confesiune sau de trepte sociale.

Prin înfiinţarea de biblioteci popoarele, prin conferinţe, prin publicaţiuni, prin ajutorarea şcoalelor şi prin iniţiarea de reuniuni culturale şi economice, ea este chemată a răspândi lumina în straturile cele mari ale poporului; mai de parte ea e chemată a aduna rămăşiţele trecutului, a studia limba, poezia, datinile poporului, a stărui pentru păstrarea portului şi a obiceiurilor celor bune, rămase din bătrâni, şi în genere a încurajà literatura şi arta română. Ea e menită să fie învăţătoarea noastră, îndemnătoarea noastră spre toate celea bune, încurajatoarea noastră, de aici înainte, poate şi mai mult ca până acum.

Pe cum vedem, problema ei este vastă, lucrarea ce o are a o îndeplini, e uriaşă.

La ducerea la îndeplinire a acestei frumoase, dar grele probleme, ea are lipsă de conlucrarea tuturor, celor ce sunt în stare a dà mână de ajutor, de sprijinul obştesc. Astfel ea nu va fi în stare niciodată a-şi îndeplini chemarea sa sublimă, ci va rămânea o formă fără viaţă, o plantă fără rod.

Pentru ca un pom să poată creşte şi să poată rodi, trebue, ca fiecare frunză, fiecare fibră de rădăcină să-şi facă datoria, să-i dea hrana de lipsă, astfel el se usucă în scurtă vreme sau tânjeşte, fără de a putea produce roade mai de seamă. — Ramurile, frunzele, rădăcinile Asociaţiunei noastre sunt despărţămintele, agenturile şi toţi membri ei. Facă-şi fiecare din ei şi din ele datoria lor, dacă voiesc în adevăr, ca poporul nostru să înainteze!

De altă parte am dori din tot sufletul nostru, ca şi împrejurările externe să se schimbe mai spre bine. Am dorit, să vedem cât mai curând, luând fiinţă convingerea corectă, că binele întregului se întemeiază pe binele părţilor, din care se compune, şi că prin urmare Asociaţiunea noastră, luminând şi întărind popoporul nostru, contribue totodată la întărirea şi înălţarea patriei noastre mult iubite.

Cu această dorinţă, isvorâtă din adâncul inemei mele şi care cred, că este dorinţa noastră a tuturor, declar adunarea generală de deschisă.

Enciclica despre modernism. Nu de mult a apărut sillabul cel nou, şi iată că acum a şi apărut enciclica carea întregeşte şi esplică mai pe larg acel sillab. „Osservatore Romano" din 16 Septemvrie n. c. aduce la cunoştinţă conţinutul nouei enciclice: *„Pascendi dominici gregis officium"*, în carea se condamnă teoriile moderne despre religiunea naturală, supernaturală, motivele credibilităţii ş. a.

Enciclica cuprinde 70 pagini în cvart mare; s'a trimis tuturor episcopilor, cari trăesc în legătura dragostii cu sfântul Scaun Apostolic.

Cu un glas dureros, jalnic începe sfântul Părinte a spune, că mulți învățați, chiar și dintre preoți, încep a esplica după principiile moderne evoluționiste religiunea lui Hristos, și așa o despoaie de caracterul ei divin, și sapă sub fundamentul bisericii. Modernismul acesta, care e un complex al panteismului, indiferentismului, a rationalismului protestant, ocură sub diferite firme, agnosticism, deism, fideism. Aderenții lui despărțesc de tot religiunea de știință, pe creștin de cetățan, statul de biserică, ca în acelaș timp să poată subjugà cât se poate mai bine religiunea, creștinii și biserica. Ei apără teoriile lui *Harnack, Loisy,* greșelile lui *Schell, Muri* și a altor teologi, cari până acum nu sunt așa cunoscuți după nume. Moderniștii vreau să impună cu scrierile lor și cu viața lor simplă, eremită, ca sub mantua aceasta să se poată ascunde mai bine. In scrierile lor de multe să pare că să îndoiesc, când vorbesc despre teoriile lor greșite. Ei cearcă să acomodeze religiunea și biserica lui Hristos ideilor liberale, social-democratice, cari conduc statele de azi, voind să introducă în biserică acestea idei. Ei sunt cu mult mai periculoși decât dușmanii din afară ai bisericii, tocmai de aceea ordonează *Piu X* niște măsuri foarte aspre contra lor.

Papa cere, ca mai înainte de toate să fie delaturați din conducerea seminarelor și dela facultățile teologice aderenții modernismului. Să vegheze episcopii să nu se bage acest spirit, care în ultima analiză conduce la ateism, și declară de egale toate religiunile, să nu se bage în seminare. Episcopii să oprească toate adunările preoțești conduse de moderniști, și ca reprezentanții sf. Scaun Apostolic să prăpădească din rădăcini aceasta buruiană.

Noua enciclică a dat iarăși prilej foilor liberale și jidovești, să-și arate dragostea față de biserică, cu toate că enciclica nu se ocupă cu dânsele de loc. Jidanilor și liberalilor li-e permis să batjocorească și spurce tot ce are biserica catolică mai scump și mai sfânt, și la urmă tot catolicii sunt cei intoleranți!

Intre teologii catolici enciclica a făcut o impresie foarte bună. Tractarea cea blândă a mai multor profesori de teologie și literați, n'a avut succesul dorit, a fost lipsă să pășască la mijloc auctoritatea cu dojane cât de aspre, fără să li-se spună deocamdată numele.

Notăm, că și unele jurnale liberale recunosc, că Papa a făcut foarte bine, că a dat aceasta enciclică. In foaia protestantă „*Temps*“ declară un Jidan ortodox, că „enciclica e foarte îndreptățită și de lipsă.“ In o foaie liberală din Madrid se scrie: „Papa apără în enciclică fundamentul bisericii sale, el a scris o apologie a religiunii creștine pozitive.“ Foarte nimerite vorbe spune liberalilor foaia pariziană „Journal des Débats,“ foaie care pentru dânșii de loc nu e suspectă, când zice: „Papa face aceea, ce face orice guvern, el păstrează neatinse principiile de viață ale bisericii.“

REVISTE.

Roma. De mai multe săptămâni au adus foile vești, că sfântul Parinte vrea să amâne toate sărbările din toamnă, căci nu vrea să espună unor neplăceri pe creștinii ce vor să alerge la sărbările ce se țin din prilejul aniversarului de 1500 de ani dela moartea celui dintre sfinți părintelui nostru Ioan Gură de aur, și la sărbările ce se fac la începutul iubileului preoțesc de 50 de ani al Papei. După cum suntem informați din Vatican aniversarul morții sfântului Ioan Gură de aur, care erà să se prăznuiască la 13 Noemvrie a. c. s'a amânat pe 27 Ian. 1908, când se prăsnuește aducerea moaștelor sfântului Ioan Gură de aur dela Comana la Constantinopol. Cauza acestei amânări sunt spiritele turburate din Roma, unde vor fi alegeri pentru senatul comunal în Noemvrie. Senatul comunal a fost dizolvat prin decret regal, — acum se pregătesc oamenii cu înverșunare pentru alegeri, și fiind spiritele aținate, ușor s'ar puteà conturbà solemnitățile, cari promit a fi cât se de frumoase. In biserica sf. Petru va celebrà pre altariul papal o liturgie solemnă după ritul grec un arhiepiscop, vor fi apoi mai multe sărbări în biserici și seminare și să va țineà o ședință solemnă, în carea între altele preotul italo-grec, Papa Nicola Franco va țineà un discurs festiv despre sfântul Ioan Gură de aur. Se sperà, că la sărbările acestea vor participà mai mulți episcopi greco-catolici. După informațiile noastre și dintre episcopii români uniți vor călători unii la Roma pentru acestea sărbări.

Festivitățile Jubilare

ale Reuniunii Sodalilor români din Sibiiu.

In 28 și 29 Septemvrie „Reuniunea sodalilor români din Sibiiu și-a sărbat jubileul de 40 ani de existință, pe cum și de 10 ani decând neobositul prezident Domnul *Victor Tordășianu* stă în fruntea acestei reuniuni.

Din prilejul acestor sărbători, au fost învitate toate societățile meseriașilor români din patrie, ca se participe ca reprezentanți la acestea festivități.

Societățile cari și-au trimis reprezentanți sunt: Blajul, Brașovul, Lugojul, Orăștia, Poiana, Sebeșul-săsăsc și Săliștea.

* * *

Conform programului Sâmbătă seara în 28 Septemvrie n. s'a început șirul sărbătorilor prin o *Producțiune teatrală*. S'a predat piesa „Maliționsul“ de Kotzebue loc. de I. Șt. Șuluțu. Piesa a fost jucată spre îndestulirea publicului îndeosebi Dșoara *E. Roman,* ne-a încântat în jocul ei natural.

Duminecă în 29 Sept. la sf. liturgie a cântat corul reuniunii meseriașilor, care numai laudă le face; iar după terminarea serviciului divin, meseriașii din Sibiiu, pe cum și reprezentanții societăților s'au prezentant în corpore la I. P. S. Sa mitropolitul *Ioan Mețian,* patronul reuniunii. A vorbit Dnul *Victor Tordășianu,* în numele meseriașilor români. Mitropolitul felicită reuniunea sodalilor români din Sibiiu, ca prima reuniune de felul acesta. Laudă meritele și zelul actualului prezident. Vorbește despre neuitatul *Nicolau Cristea,* ca primul prezident și întemeietorul acestei reuniuni.

La oarele 10½ într'un lung și frumos convoiu au mers la mormintele întemeietorului *Nicolau Cristea* și al marelui fundator *D. Andronic,* pe al căror morminte reuniunea depune două cununi. Dl V. Tordășianu prin cuvinte bine simțite arată meritele acestor doi bărbați cari își dorm sub glia rece somnul vecinic. La sfârșit corul sub conducerea dirigentului *Candid Popa* cântă: „*In veci pomenirea lor.*“

La oarele 11 a fost întrunire festivă în localul Reuniunii. Deși sala erà destul de spațioasă erà plină de oaspeți, și de membrii reuniunii.

Ședința se începe prin o cântare frumoasă cântată de corul reuniunii. A urmat apoi discursul Dlui prezident V. Tordășianu, care adânc mișcat arată prin câte greutăți a avut de a luptà înaintașii nostri până și-au putut realizà idealul, arată pe scurt istoricul tuturor reuniunilor românești.

După discursul Dlui prezident, în numele reuniunilor surori vorbește Dl *C. Baicu,* prezidentul secției industriașilor din Orăștie.

Urmează discursul Dlui vice-prezident *George Poponea,* care arată desvoltarea acestei reuniuni dela anul 1897 prin actualul prezident, care nu a pregetat a sacrificà totul pentru înaintarea acestei reuniuni.

La sfârșit Dl G. Poponea, predă prezidentului în numele reuniunii — ca sâmn al dragostei, ce membrii reuniunii păstrează pentru neobositul lor prezident — un orologi de părete foarte frumos. Adânc emoționat prezidentul mulțumește membrilor pentru dragostea și încrederea ce o au față de dânsul, și-i roagă ca și pe mai departe să-i dea sprijinul la înaintarea reuniunii.

Dl prezident predă Dlui Candid Popa dirigentul corului, pentru oboseala în conducerea corului reuniunii, un frumos inel și o frumoasă baghetă.

Ședința festivă să sfârșește prin un cântec bine executat de corul reuniunii, și prin împărțirea *diplomelor de onoare,* a membrilor, pe cum și a Doamnelor și Domnișoarelor coriste.

La 1 oară a fost *masa comună* în sala cea mare dela Geselschafthaus. S'a ținut mai multe toaste, și s'a cetit telegramele venite dela societatea meseriașilor din Viena, Arad și Caransebeș.

Ca încheiere a festivităților a urmat *Concertul festiv.* Toate punctele din program a fost esecutate spre mulțumirea publicului, care a răsplătit cu aplause pe coriști.

A urmat apoi dansul care a ținut până în zori.

Agr.

CORESPONDINTE.

Din dieceza Lugojului.

Misiuni poporale și sfințire de biserică în Chizdia. Arhireul între popor.

Cu ajutorul lui Dumnezeu, putem raporta iară lucruri frumoase din dieceza noastră. Sâmbătă, în 21 Sept. (Nașterea P. V. M.) a fost sfințirea bisericei din Chizdia (comt.

Timiș), cărei sfințiri i-au premers misiuni poporale de 3 zile.

Mercuri, în 18 Septemvrie sara au sosit la Chizdia misionari rugați de episcopul diecezan. Mon. Ștefan Roșian, Spiritual în Blaj și Dr. Valer T. Frențiu, protopopul Orăștiei, însoțiți de Mon. George Trăilă protopop în Timișoara. Coborâți de pe trăsură, au grăbit la biserică, unde după cântarea paraclisului dl prot. Trăilă, fost preot al comunei aceleia, a arătat pe scurt creincioșilor, ce e rostul misiunilor și i-a îndemnat sa iee parte cuvenită la acelea. După dânsul a urcat amvonul dl Roșian, și cu cuvinte scoase din adâncul inimei, a vorbit despre cea mai mare datorință a omului: mântuirea sufletului și împăcarea cu Dumnezeu. În ochii ascultătorilor zăreai deja câte o lacrimă și auzeai oftări din pepturile lor. Inse puțini erau de față... Dimineața următoare la 6 oare s'au celebrat Utrenia, căreia i-a urmat o predică zguduitoare a păr. Roșian despre păcat. Intr'acea s'au început și mărturisirile, așa, că sub sf. Liturgie, celebrată la 9 oare, s'au putut cumineca vre-o 22 inși. Tot atunci a mai vorbit — la pricezną — păr. Roșian despre îndurarea lui Dumnezeu și dl Frenț a pregătit oameni la sf. Cuminecătură. După prânz s'au continuat mărturisirile, iar după vecernia celebrată la 3 oare, a vorbit păr. Frenț despre pocăință în genere și a învățat poporul, — adunat deja în massă mai mare — cum să se pregătească temeinic la sf. mărturisire. Sara la o. 8 a fost paraclisul și a vorbit păr. Roșian despre sf. căsătorie în legătură cu concubinatul, aceasta groaznică datină a credincioșilor nostri. Pentru un rezultat concret în privința aceasta, s'a tratat și privat cu respectivele părechi și au fost îndemnați creștinii spre calea adevărată. Vineri în 20 Sept. dimineața după Utrenie a vorbit dl Dr. Frenț despre pregătirea la sf. Cuminecătură, continuându-se mărturisirile din partea celoralați preoți. Tot atunci au fost pregătiți și copii — în școală — la sf. mărturisire, care au împlinit-o apoi în număr frumos. Sub sf. Liturgie a predicat păr. Roșian despre datorințele tinerimei, combătând vițiile dominante. S'au cuminecat vre-o 100 inși. După prânz preoții au continuat mărturisirile, până la sosirea Episcopului.

Intr'acea Preasf. Sa episcopul diecezan Dr. Vasile Hossu a plecat în calea-i de triumf către mireasa, ce-l aștepta. O parte, din suita Il. Sale a mers cu trenul. (Dl Ioan Țiucu, cap. și as. conz. in Lugoj și D. Jivanca, cantorul catedralei), cealaltă parte: Il. Sa Ioan Boroș, Canonic-Prelat și R. D. Silviu Pojar cancelist episcopesc, au însoțit pe P S. S. în trăsură dela Lugoj. Trecând prin Silha—Coșteiu, au ajuns la Budinț, unde la hotar au fost întimpinați de un banderiu frumos și salutați de notarul locului, iar la capul satului preotul Emil V. Degan a bineventat pe iubitul Arhireu, în fruntea mulțimei de popor. Ambilor a răspuns Il. Sa cu cuvinte părintești, iar la biserică a ținut o vorbire pătrunzătoare poporului. Mergând mai departe, la Ictar a primit pe înaltul oaspe preotul gr. or., în mijlocul poporului său, salutându-l cu însuflețită vorbire, la care a răspuns D. Episcop asemenea însuflețitor, accentuând, că deși nu suntem uniți după legea bisericească, suntem aceiași în sânge și datini! După vizită la preotul gr. or. au fost petrecuți de banderiu până la hotarul comunei. La Lucareț a fost primire cu treascuri, vizită la Il. Sa Iosif Gall (membru în casa magnaților) și dejun. Pe prânz au sosit la Brestovaț (T. Aga), unde Arhireul nostru a fost primit cu o cinste și atențiune deosebită de marele proprietar Iuhos. După prânz au plecat spre Chizd a.

La hotarul comunei, un minunat banderiu de călăreți, de departe striga: să trăiască, să trăiască! Sosind la ei, salută pe Il. Sa: protopretorele Baróti din partea puterii civile, iar d. protopop districtual dr. Laurean Luca, din partea clerului. Sunet de trascuri ducea știrea departe, la mijlocul satului, că vine preotul mare. La margina comunei trece convoiul prin o pitorească poartă triumfală și merge printre șire de ramuri, până la biserică. Aici iară poartă triumfală, preoți îmbrăcați în odăjdii sfinte așteaptă pe Arhireul lor, după sosirea căruia corul întonează mai întâi „mulți ani!" apoi din ușa bisericei, bătrânul paroh local, Dl Demetriu Teaha, salută pe Sf. Sa, cu glas trămurător. Emoționat până în lacrimi, răspunde episcopul, și sărutând crucea, intră în biserică. Imbrăcat în odăjdiile arhireești, episcopul ține mai întâi o puternică vorbire despre sfințirea bisericilor, care e simbolul sfințirei interne a noastre. — tâlcuind ceremoniile zilei premergătoare. Apoi au urmat aceste ceremonii, vecernia, paraclisul, săvârșite toate de P. S. Sa, încunjurat de întregul cler de față. In urma acestora păr. Roșian a ținut o predică puternică, despre P. V. Maria, îndemnând oameni la evlavie și pocăință. După o scurtă cină, spovedesc până târziu în noapte: 4 preoți împreună episcopul, al cărui zel e nedescris.

Ziua Sâmbetei, sărbătoarea Nașterei P. V. M. 1907 a fost pentru Chizdienii nostrii o zi măreață și de vecinică pomenire! Atunci s'a îndeplinit sfințirea bisericei lor, a acelei biserici, care în comunele parohiale e o raritate, căci după toată forma ei emulează ca o catedrală. Înaintea acesteia aveau chizdienii o șură simplă, unde se slujea; 20 ani sunt, decând s-o ridicat aceasta zidire măreață, dară internu ei nu s-a putut găta până anii aceștia. Acum gătită după toată forma, așteptă sfințirea ei, cum așteaptă o mireasă actul cel mai duios al vieții: punerea cununei pe cap. Și a venit „plinirea timpului".

Dimineața la 6 oare s'a slujit Utrenia, după care a predicat păr. Roșian împotriva beției. Ceialalți preoți, cu episcopul în frunte, au spovedit neîntrerupt. La 9 oare s'a început sf. Liturgie, celebrată de Il. Sa Dl Episcop, cu azistința d-lor: Il. Sa Boroș, părinții Roșian, Frenț, Luca, Teaha, Țiucu și clericii abs. S. Poșiar și N. Brînzeu. După încunjurarea bisericei, la sfințirea altarului, episcopul în o predică sistematică a continuat tâlcuirea ceremoniilor ocazionale, vorbind între altele despre moaștele sf. Victorian, cari s'au așezat în sf. altar, și ascultat fiind cu mare atențiune de mulțimea poporului — erau la o mie — ce umplea biserica. Apoi s'a cetit decretul de sfințire și s'a așezat în sf. altar. La evanghelie episcopul a ținut o a doua predică, despre Biserică, ca așezământul lui Hristos, despre Capul ei văzut, al cărui Iubileu de 50 ani îl sărbam atunci, și despre membrii fericiți ai ei. S'au cuminecat vre-o 200 inși. Inainte de otpust, Arhireul a dat binecuvântarea apostolică, împreunată cu indulgințe plenare. Sub slujba întreagă, răspunsurile le-a dat corul bisericesc din loc, frumos și preciz.

După un prânz bogat, luat la masa parohului local, s'au continuat mărturisirile, s-a cântat vecernia solemnă și s'a cununat 12 părechi de concubinari, tot prin Arhireul, care le-o ținut o vorbire zguduitorre despre sfințenia căsătoriei și păcatul concubinatului. Amintesc, că au mai rămas câteva părechi de a se cununa în zilele următoare, căci pe atunci nu li-s'au putut aduce actele cu totul în rând.

Dacă mă gândesc încă odată la misiunile poporale în Chizdia, îmi saltă inima de bucurie, știind, cât de rece am aflat poporul acela la început și la ce rezultat am ajuns, în timp de trei zile. Socotind și ceice au rămas să se cuminece Duminecă, s'au împărtășit cu sf. taine peste 500 de creștini și s'au cununat omulțime de concubinari. Prin aceasta se combate și teoria acelora, cari zic, că cu poporul nostru bănățan în privința religiozității nu poți ieși la cale; e drept, că bănățeni au o fire deosebită și sunt cam negligiați în cele bisericești, dar pe lângă o păstorire devotată poți face ispravă cu ei. Aceasta e de lipsă chiar, căci altcum perd mari interese, nu numai bisericești, ci și naționale. Incă odată admir zelul misionarilor noștrii din Chizdia, manifestat în tot chipul; și n'aș fi raportor fidel, dacă nu aș releva cu deosebire purtarea acelui Arhireu, care nu numai prin dispoziții salutare să îngrijește de credincioșii săi, ci însuși nu cruță nici o jertfă personală: spese, sănătate, și cu zel adevărat apostolic lucrează pentru mântuirea sufletelor concrezute păstorirei lui, coborându-se între popor, predicând, mărturisând de dimineața până sara.

— — — — — — — — — —

Cu ocaziunea sfințirei de biserică din Chizdia, dl învățător local I. Ignățel, împreună cu dna învățătoare, au pus la cale și un concert împreunat cu producție teatrală, care s'a predat atunci Sâmbătă sara. S'a jucat „Trei doctori" de Trocariu și corul a cântat câteva cântări, cu un rezultat îmbucurător, în raport cu desvoltarea culturalăa poporului nostru de pe sate. Rezultatul material a fost bun. După teatru a fost dans.

Dimineața — dumineca — ne-am despărțit de Chizdia cu cele mai bune impresii. Sunet de trascuri a vestit plecarea Il. Sale din Chizdia, care însoțit de Il. Sa Boroș și de păr. Roșian a luat alt drum spre sediul său. A cercetat Crivobara, unde a fost salutat de preotul nostru V. Bora și în biserică a ținut o cuvântare părintească poporului. La Secaș a fost primit cu banderiu și bineventat asemenea de preotul locului și de notar; în biserică a celebrat sf. Liturgie și a ținut o predică clasică poporului. Tot aici eșind din biserică, a fost salutat de preotul gr. or., căruia Sf. Sa i-a răspuns cu dragostea-i obicinuită. La Hissiaș: banderiu, preotul gr. cat. cu protopopul tractual Grecu și predică în biserică. La Siclaș afară de banderiu și preotul gr. cat. a fost salutat Il. Sa și de preotul și corul gr. or. La Chiseteu eră chiar rugă; a întimpinat pe Il. Sa preotul gr. or. și corul impozant, care la casa preotului gr. or. unde a descălecat pe puțin timp Arhireul cu suita sa, a cântat splendid, cântări bisericești și o duioasă doină. De aci a grăbit P. Sf. Sa către Lugoj.

Ce putem învăța din calea aceasta a Il. Sale e, că ura și patima de odinioară a gr. orientalilor față de uniți înceată și în mai toate locurile am aflat și din partea lor manifestări de dragoste frățască și unire în simțiri.

Raportorul.

Din Maramureș.

luna lui Septemvrie 1907.

Zidiri de biserici. — Iconostas în preț de 3600 cor. făcut cu spesele unui credincios. — Convictul din Siget și stipendiile Asociațiunei din Maramureș. — Însoțiri de împrumut și păstrare. — Atelier de țăsătorie. — Școala de industrie. — Poezii poporale. — Inscripții vechi din biserici. — Istoricul școalelor române din Maramureș.

Cu bucurie fac cunoscut cumcă în Maramureș în toamna aceasta s'a pus sub acoperiș cinci biserici frumoase de piatră, anume la Mănăstirea Moiseiului, în Săcel, în Dragomirești, în Berbești și în filia Slătioara, — aceasta de pe urmă să va și sfinți în toamna aceasta. Merită toată lauda credincioșii nostri greco-catolici din acele parohii, dar mai ales credincioșii din filia Slătioara, cari abia 600 la număr a zidit o biserică frumoasă de piatră.

Mare bucurie am avut și în Viseul-de-jos, unde am fost esmis a binecuvântà iconostasul nou făcut cu spesele credinciosului Gavriil Nasui tisteu.

Iconostasul și pictarea altarului a costat 3600 coroane solvite de numitul credincios. Am mai avut în Viseul-de-jos un credincios cu inimă bună cu numele Ilie Coman, care a dăruit convictului român din Siget 1000 coroane. Iată să află încă credincioși cari jertfesc pentru binele bisericei și a poporului.

Însă jertfa cea mai frumoasă o aduce pentru popor „Asociațiunea pentru cultura poporului român din Maramureș.“ In Analele acestei Asociațiune sunt descrise binefacerile acestei Asociațiune.

Acum amintesc numai că și pentru anul acesta școlar s'a primit în convictul Asociațiunei parte pe lângă stipendiu întreg (320 cor.) parte cu jumătate stipendiu 21 elevi, iar la patru studenți esterniști s'a dat stipendii, și anume unuia de 300 cor. la doi de câte 150 cor. și la unul de 100 coroane. Preste tot în anul acesta școlar Asociațiunea noastră va spesà cu întreținerea elevilor din convict 5000 coroane.

Mi-se pare că în Ungaria nici într'un Comitat nu să jertfește atare sumă pentru creșterea tineretului român.

Pe cum arată Analele avem deja bărbați de frunte preoți și civili ieșiți din convictul nostru. De acum înainte vom aveà și aceea norocire că tineretul nostru nu va fi silit a frecuentà liceul reformat, de oarece cu începutul acestui an școlar, gimnaziul inferior a părinților piariști din Siget s'a prefăcut în gimnaziu complet cu 8 clase. In acela să propune limba română și religiunea în limba română.

Față de Asociațiunea noastră am încă a observa, cumcă de multeori suntem provocați să înființăm un despărțământ a „Astrei.“

Noi avem Asociațiunea noastră, care o susținem cu multe și cu mari jertfe, și pe cum nu poate nime servi la doi domni, nici noi nu am puteà susținea o Asociațiune și un despărțământ a celuialalt, ba s'ar puteà întâmplà că înființând un despărțământ a „Astrei“ am periclità existența Asociațiunei noastre.

Nu ne poate face nime imputare că nu jertfim pentru binele poporului român. Aducă și alte comitate atâtea jertfe pentru cultura poporului român, câte aducem noi, și națiia va fi fericită.

Acum când poporul pe zi ce merge sărăcește, cu greu s'ar putea îndupleca să aducă jertfe și pentru o nouă Asociațiune, ne-ar răspunde: destulă este nouă Asociațiunea noastră și convictul nostru.

Peste tot și noi Maramureșenii încrăm pentru îmbunătățirea stărei poporului nu numai cu susținerea convictului ci și cu înființarea de „Însoțiri de împrumut și păstrare.“ Atari însoțiri avem deja în 20 comune române. Cu finea anului trecut 1906 capitalul acelor 20 însoțiri a fost 500780 coroane, iar membrii însoțirilor a poșezut acții în valoare de 310,900 coroane.

E drept cumcă însoțirile acestea sunt ajutorate și dela stat, însă banii să capătă cu $4^1/_2$—5% și însoțirile au dobândă câte de 2—3%, și în câțiva ani să vor replăti ajutoarele statului. Folosul lor este că numai acela capătă bani împrumut care cumpără și acții, și poporul nu-i silit a luà bani împrumut cu percente scumpe dela evrei. Numărul membrilor a celor 20 însoțiri este 4377.

Avem aici în Siget și o școală de țăsut, în care până la finea anului trecut a învățat 24 fete române, cari în satele lor parte învață și pe altele la țăsutul frumos, parte lucră pentru bani școalei de țăsut.

Apoi avem și o Asociațiune pentru industria domestică. Aceea asociațiune ține în toată vacațiunea cursuri de a învățà împletitul cu soricele de răchită. La acelea cursuri a luat parte 6 docenți români cari acum în comunele lor învață poporul la tot felul de lucruri folositoare cari să pot face din nuielița de răchită.

Eu sum membru în diriginta ambelor institute și mă nizuiesc a lucrà în acelea în interesul și pentru binele credincioșilor mei din Maramureș.

Cunoști deja poeziile Maramureșene publicate de Academia română și culese prin dl teolog Alesandru Țiplea. Am dat dlui teolog și eu colecțiunea mea de viersuri, chiuituri, doine, balade, descântece etc. să le rânduiască și să le trimită Academiei pentru publicare.

Nu pot întrelăsà a amintì un lucru de mare preț adecă adunarea inscripțiilor vechi din bisericile din Maramureș.

Acest lucru de mare preț l-a săvârșit On. Ioan Birlea teolog absolut a diecezei Gherlei, care a călătorit din sat în sat în întreg Maramureșul și a adunat din biserici toate inscripțiunile vechi, cari și dânsul le-au trimis pentru publicare Academiei române. Harnicul tinăr din Maramureș Ioan Birlea merită toată lauda. Dânsul va adunà și fotografiile tuturor bisericilor vechi din Maramureș.

In urmă fac cunoscut cumcă acum adun dela frații docenți datele pentru Istoricul școalelor române și a dascălilor români din Maramureș.

Tit Bud,
Vicariul Maramureșului.

Noutăți.

Din dieceza Lugojului. Duminecă în 29 Sept. a conferit P. S. Sa Episcopul Hossu lectoratul clericului de anul al IV-lea din Timișoara I. Răhăian.

Hymen. *Traian Rațiu* teol. abs. și *Silvia Brânzău* cununați.

— *Amos Pop* locotenent și *Mina Neuhardt* își anunță cununia ce să va celebrà Sâmbătă în 5 Octomvrie în biserica „Alt-Lerchenfeld“ din Viena.

Invitare. Reuniunea învățătorilor gr.-cat. „Mariana“ își va ținea *adunarea generală* Duminecă și Luni în 13 și 14 Octomvrie n. în Ilvamare (Nagyilva) în sala școalei conf. greco-catolică.

Constituire. „Societatea de lectură a elevilor dela Institutului pedagogic din Blaj“ s-a constituit pe anul școlar 1907/8 în modul următor: Conducător: Aurel B. Gajia prof. Prezident: Nicolau Boieriu ped. an. IV. Notar: Ioan Francu an. IV. Bibliotecar: Atanasiu Botezan an. IV. Vice-bibliotecar: Iuliu Moldovan an. III. Cassar: Aug. Andone an. III. Redactor: George Țiețiu an. IV. Archivar: Ioan Toma an. IV. Controlor: George Dates an. II. Membrii în comisiunea critizătoare: Emanoil Muntean an IV. Teodor Bad an. IV. Valer Rus an IV. Nicolau Jurca an. III. Mihail Pop an. III. Dem. Mărginean innior an II. Nicolau Mărginea an. II. Nicolau Tănase an. I.

La toate boalele de plămâni,

e a să folosi îndată *Emulsiunea Scott.* Emulsiunea Scott nu numai că vindecă părțile bolnave ale trupului, ci împrumută încă sănătate și putere întregului organizm.

Emulsiunea Scott e un leac special și bun contra

tuturor boalelor de plămâni

și nu numai că vindecă la sigur, dar e și cel mai ieftin leac. Marea ei putere de vindecare și nutremânt e a să ascrie faptului că la compunerea ei să folosesc cele mai fine, mai curate și mai bine influiințătoare materii, pecum și acelei însușiri că în urma mijloacelor originale și neîntrecute, din care să compune *Emulsiunea Scott* nu numai că e gustoasă ci e și foarte ușor mistuibile.

La târguirea *Emulsiunei* să fiți cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu știuca în spate.

Prețul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— Se capătă în farmacii. —

Avis!

La »Comsum« societate comercială pe acții în Blaj află imediat aplicare o calfă pentru mărfuri coloniale și ferărie.

Tot aici se primeste și un învățăcel

(40) 1—1

Partea literară.

Despre modul de susținere a Preoțimei.

— după l'Illustration. —

In acest veac al materialismului, preoții nostri, și ai tuturor confesiunilor, nu se pot emancipà de ideia predominantă. a luptei pentru existință, rău esplicată. Partea cea mare nu caută împărăția cerurilor în nădejde, că celealalte să vor dà pe deasupra, ci caută fericire și îndestulire în viața aceasta și numai pe deasupra viața eternă.

In acest veac materialist cred că va interesà pe mulți să vadă, cum preoțimea franceză, care în cultură și morală e între cele prime, abnegând comoditatea proprie să năzuește să lucre în via Domnului fără de congruă și subsidiu de stat, susținându-se pe sine, fără ca grijea susținerii întregi să cadă în sarcina credincioșilor.

Departe dela mine gândul, ca preoțimea să trăiască ca pe timpul apostolilor, pentrucă la aceea s'ar recere și credincioși pe cum a fost primii creștini. Dar după părerea mea nu să potrivește unui preot, ca să aibă cugetul tot la cele materiale, căci prin aceea dă un exemplu rău credincioșilor, cari și mai tare să vor luptà pentru cele materiale, lăsând deoparte cele spirituale. Care e urmarea, o știe fiecare preot.

Cler cu stare mai bună, mai cultă, mai aleasă pe sprinceană ca cel francez puțin să află. Popor bogat, credincioși darnici, are preoțime care i-se potrivește

Unui popor sărac, nu i-se potrivește un cler bogat, acela nu va pricepe nici când durerea mulțimei.

Italienii nu sunt bogați, dar și clerul lor e sărman. In Italia să află mulți preoți cari viața lor întreagă o petrec în vre-o comună între munți, în sărăcie, făcând bine și fiind iubiți de credincioși, fără ca să se dorească în vre-o parohie mai bogată.

Acolo sunt preoți-profesori cu câte 40—60 coroane la lună. Și nu să tot plâng că nu au din ce să trăiască.

Vor zice ai nostri, li-e lor ușor, sunt celibi; la aceasta zic numai atâta că mulți au să susțină părinți, frați, surori, și tot sunt îndestuliți.

Clerul francez a fost bogat, căci poporul e bogat, că a avut dotația dela stat, deși nu multă, dar totuși a avut, și acuma când li-s'a luat dotația, clerul tot așa de cult, așa de zelos e, pe cum a fost mai înainte, numai că acuma e mai liber.

Preoțimea noastră dorește peste măsură dotația dela stat, dar nu să cugetă la aceea, că ajutorul acesta e numai întroducere, la secuestrarea tuturor dotațiilor din trecut, din prezent și viitor. Ori crede preoțimea noastră că guvernul țării noastre este de altă pănură ca celealalte guverne, cari a confișcat averile eclesiastice? Ori ar fi de folos pentru cler, dacă averile episcopești s'ar secuestrà? De unde provin fondurile noastre din cari mai ales preoțimea trage folos, dacă nu din acestea averi episcopești? Guvernul francez a confișcat averile ca să deie dotația preoțimei și bisericilor, și au și dat proformă, dar nu tot ce ar fi trebuit să deie din averea confișcată, iară acuma apoi a detras și puținul care l-a dat.

E cu mult mai ușor să trăiești tot în sărăcie, decât dedat la bine să-ți restringi spesele.

Eu nu cred că dotarea preoțimei noastre va dura mult. Acuma poate că vor să deie dotare, dar sum convins că, aceea se va detrage. Atuncia ce va face preoțimea? Va fi constrânsă să caute mijloace de trai, cari să suplinească cele trebuincioase ce lipsesc, contribuirea credincioșilor nefiind îndestulitoare.

Acele mijloace oare nu s'ar putea căuta acuma, fără ca să fie constrânsă la umilire, cerând dela oamenii cari nu dau necondiționat?

Nu afirm, că statul nu ar fi dator să o doteze preoțimea, dar afirm, că dacă o dotează aceea are să fie condiționată numai de împlinirea oficiului pastoral și nu de condițiuni, cari pentru conștiința preoțască sunt indiferente. D. e. preotului are să fie indiferent că cutare credincios umblă în veșminte negre, sau albe, ce-i pasă lui numai să fie creștin bun.

Din marea încercare adusă peste clerul francez prin legea separării sum convis, că ea va eși învingătoare, și mai curată, ca aurul din foc.

Cumcă clerul francez nu desperează să poate vedea și din cea mai nouă organizare a lui, prin care să ridică curajios în contra dușmanului, ridică mănușa și spune: nu voiești să-mi dai cele trebuincioase de trai, dacă nu-mi reneg principiile și-mi las turma pradă lupilor? bine, nu da, dar eu totuși nu las turma, ci eu voi să fiu tot păstor nu o voi lăsa pradă lupilor, voi fi mai alipit de turmă, me vor urma mai bucuros, dacă vor vedea că din convingere din chemare apostolească și nu pentru simbrie sunt păstor.

Clerul acesta zic, a ridicat mănușă și nu apostatează pe cum s'ar fi așteptat oamenii, ci a rămas toți cu puține escepțiuni la posturile lor, și nu mor de foame deși mulți au părinți și frați de susținut.

Ce fac ca să poată trăi?

S-a pus pe lucru, ca cu lucrul mânilor să-și câștige cele de lipsă pentru trai. Dar fiindcă singuraticilor nu le-ar merge bine, a fondat *„Alianța preoților lucrători“*, având un scop moral și unul practic; de a supranaturaliza lucrul, adecă de a ridica lucrul la înălțimea de a fi întru ajutor misiunei preoțești e scopul moral: iară scopul practic de a face, ca lucrul să fie metodic și rentabil.

Pentru a fi membru al alianței să recere ca să fie preot francez, și documentarea de 5 oare de lucrul manual, maximum zilnic, sau 5 oare minimum la săptămână. In nici un caz nu e permis a negliga timpul datorit rugăciunilor, studiilor, și datorințelor pastorale, lucrul manual e conziderat prin membri, ca un element de apostolat, fiind totodată și liberarea economică a preotului.

Alianța prosperează așa, încât sub patronatul unui prelat a 2-a zi de rusalii al anului viitor vor aranjà o expoziție cu produsele membrilor.

Au și o foaie periodică, care e ridigiată prin preoți, tipărită prin preoți. Au abonați și străini, Englezi, Americani, Germani. In luna trecută a căpătat 1000 de abonenți noi.

Iată ce zice unul dintre preoții lucrători:

Discutând unii asupra modului cum s'ar putea suplini subsidiarea de cari sunt lipsiți prin legea nouă, un mare număr de preoți, să angajau la aceea că ei să vor baza numai pe sine însuși, și-și vor asigura viața materială prin esercitarea unei meserii.

Acest deciz a provocat surprindere generală.

(Va urma).

Bibliografie.

A apărut:

„Catehismul catolic“ cu o prescurtare a Istoriei Bisericești pentru tineri și adulți de I. Deharbe S. I. tradus în românește de *P. I. M. Malinoroski Min. Con.* cu mai multe note adause de traducător. Iași 1907, pagini 317, numere 1161.

Nu de mult a apărut acest catehism destinat de autor pentru o lume mai cultă și matură. Catolicii află în acest op toată învățătura Bisericii espusă în mod categoric, lămurit și practic. Dar și cei desbinați de Biserica Catolică au de unde cunoaște dogmele ei și esplicarea lor, pe cum și espunerea bazată pe dovezi bine alese a moralei creștinești. Indeosebi răsăritenii neuniți găsesc în acest op multe note, adunate cu sirguință de traducător, pentru a lămuri punctele de contraversă tocmai cu învățătura conținută în mineii, sinaxare molitvenici și alte cărți liturgice ale lor. Notele, de pildă, despre purgator, Sf. Duh, supremația Sf. Petru și a Pontificilor Romani și altele, conțin pe scurt aproape tot, de ce ne folosim în apologia acestor dogme.

Suntem îndatoriți autorului și pentru „prescurtarea Istoriei Bisericești“, ce o dă la începutul catehismului. Chiar din această prescurtare apare limpede, că valoarea unei națiuni întregi constă în relațiunea ei față cu adevărul, îndeosebi față cu adevărul descoperit de Dumnezeu.

Stilul bun, românesc, buna împărțire a întregului, desăvârșirea propunerii fac, că acest catechism merită să se găsească în mânile tuturor românilor, mai ales catolici, și îndeosebi în școlile superioare.

Pentru acestea însușiri rare, precum și pentru prețul cel foarte redus, recomandăm acest catehism tuturora.

P. M C. H.

„Biblioteca pentru toți“, întâiul volum din operile complete ale lui *Gr. M. Alexandrescu*. Volumul e intitulat: **Poezii** și cuprinde: *Poeziile, Epistolele, Satirile, Fabulele, Epigramele* și *Traducerile*, marelui poet. In afară de aceasta volumul mai are o întinsă culegere asupra vieții și operei scriitorului, o bibliografie completă asupra tuturor studiilor scrise, între anii 1874—1907, despre opera poetului, și ca *adaus:* poeziile nepu-

blicate în nici una dintre ediţiile de până acum; poezii rămase prin foile periodice, sau prin culegerile străine. In alcătuirea acestei Ediţii s'a luat de bază ediţiile anilor *1842* şi *1847*, singurile care au păstrat adevărata limbă şi formă a poeziilor lui Alexandrescu. In deosebi, s'a arătat, în *note*, de *fiecare* poezie, deosebirea celor 6 ediţii (şi acelei din 1893), ziarele sau revistele unde ele au apărut întâi, polemicile la care au dat naştere, precum şi împrejurările în care versurile au fost scrise.

Alcătuirea ediţiei se datoreşte d-lui *Em. Gârleanu-Emilgar;* şi ediţia poate sluji de pildă acelora care vor să reînvie clasici noştri.

I. C. Panţu: **Ştiinţa conturilor sau contabilitatea în partidă dublă**, un volum de I—VIII+323 pagini octav mare. Carteă aceasta e scrisă pe baza teoriei nouă matematice şi este menită de a face bune servicii ori şi cui se va interese de ştiinţa contabilităţii Un avantagiu mare oferă explicările poporale ce s'au dat, precum şi multele exemple lămurite. S'a purces în mod inductiv la compunerea acestei cărţi. începând cu exemple de tot uşoare şi continuând gradat cu exemple tot mai grele până se esplică complet aceasta ştiinţă frumoasă şi utilă pentru poporul nostru. Regulele sunt extrase din exemplele indicate în carte. *Se recomandă membrilor din direcţiunea băncilor, celor ce au să facă revizii şi control la socoteli, celor ce administrează averi sau poartă socoteli publice sau private, contabililor de specialitate şi tuturor cari au daraveri comerciale.* — Se poate procura direct dela *librăria editoare Ioan I. Ciurcu*, Braşov, *la tipografia şi librăria A. Mureşian*, cu *preţul de* **4** *coroane*, precum şi la celelalte librării din patrie.

„**Sămănătorul**", revistă literară Anul VI. Nr. 38. cu următorul sumar: Osian, Foi de toamnă. (Ceva despre teatru) — C. Pavelescu, Seară tulbure (poezie). — V. Pop, Caporalul (schiţă). — Adriana Gh. Buzoianu, In urmă (poezie). — G. Rădulescu-Codin, Folklor: Popelcuţa. — Sc. Cronică. — A. Mirea, Cronică veselă: Five-o-clock-ul. — Red. Cronică.

„**Neamul românesc**", Anul II. Nr. 40, cu următorul cuprins: N. Iorga, Marele eveniment al zilei: comisiunea reformelor. Unde este şi ce face. — M. P. Dintr'ale Loteriei de Stat. — T. Crudu, Un document al vremilor în care trăim. — Şt. Lăţea, Represiunea din comuna Pătulele-Mehedinţi. — Faliţii străini şi comerţul naţional (petiţie a dlor Drăgănescu & Bunea). — Scrisoarea unui cleric despre ofenzele aduse Episcopului de Rîmnic. — Cronica de N. Iorga şi alţii.

Dr. O. Prohaszka, Episcop,

Isus Hristos şi viaţa modernă.

Traducere românească, de
Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.

Preţul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morţi.

Volum elegant compactat în piele şi pânză.

Preţul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

***Liturgica** volumul II. al Teologiei pastorale, de **Dr. Izidor Marcu**, canonic.* Pe 592 pag. f. 8°.

Să află de vânzare la **Librăria seminarială** şi costă **5·40 cor.** + **30 fil.** porto. Pentru România **6 lei.**

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** vol. II. ***Tradiţiunea şi Biserica***, de *Dr. Vasile Suciu*, profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Posta Administraţiunei.

Am primit şi cuităm abonamentul dela:

Tract. *Şomcutei* pentru 7 parohii pe 1907 sem. 1. *Hidvég* şi *Porcz* pe 1907 sem. 2. *Băiuţ* pe 1907 sem. 2. *G. M. M. Beiuş* pe 1907 April—Septembre. *Alsó-Róna* pe 1904 şi 1905 până în 1. Septembre. Rogăm şi pentru rest. *Cianul Deşert* pe 1906. *Reun. Năsăud* pe 1907 Iulie—Septembre. *Rodna nouă* pe 1907. *Reun. Ticvanul mare* pe 1907 sem. 2. *Aiudul de sus* pe 1906. *Musca* pe 1902. Vă rugăm şi pentru restul anilor 1903—1907. *Szamosujvárnémeti* pe 1906 sem. 2. *Cătina* pe 1907 sem. 2. *Tăure* pe 1907 sem. 2. Tract. *Crasnei* şi *Văleaului* 17 porohi pe 1907 sem. 2. *G. P. De B. Băseşti* pe 1906 sem. 1. *Sályi* pe 1907 sem. 1. *Tătârlaua* pe 1907. *Frata, Aruncuta* pe 1907. *Salamás* pe 1907. *Şimal* pe 1907. *Unimăt* pe 1907 Iulie—Septembre. *Imbuz* pe 1907 April—Sept. *Ştelu* pe 1905 sem. 2. şi 1906 întreg. Rugăm şi pe anul curente. *Silvaşul de jos* pe 1907 sem. 2. *P. F. Gherla* pe 1907 sem. 2. *Răualb* pe 1907. sem. 2. *Ciugudul de M.* pe 1906 sem. 2. şi 1907 sem. 1. *Marca* pe 1907 sem. 2. *Feleac* pe 1906 şi 1907. *Bârsăul de jos* pe 1907. sem. 2. *Tuşin* pe 1907. *Nuşfălău* pe 1900—1907. *Lechinţa de M.* pe 1907 sem. 2. *Buduş* pe 1907 sem. 2. *Capnic* pe 1907 sem. 2. *Corpade* pe 1907 sem. 1. *Orlat* pe timpul din 1/5 1905—1/5 1907. *Tulgheş* pe 1903—1906. *Arina Sanislo* pe Iuniu—Novembre 1907. *Dezmir* pe 1907 sem. 2.

Se află de vânzare în Librăria semin din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa**, schiţă biografică, Blaj 1890, broşură de 41 pag. Preţul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul şi istoria bisericei româneşti unite**, Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii româneşti: a Vadului, Geoagiului, Silvaşului şi Bălgradului** Blaj 1902 8° 162 pag. Preţul 2 cor. 50 fil (pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron şi Dionisiu Novacovici.** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Preţul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse**, preţul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal şi Ungaria**, preţul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timoteiu Ciparîu**, Panegiric, preţul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici**, preţul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

A v i z!

Aducem la cunoştinţa superiorităţilor şcoalelor noastre poporale că institutul geografic din Budapesta a urcat preţul mapelor si anume:

Mapa Ungariei	pe pânză	în loc de	12·65	cu	14·—
» Aust.-Ung.	»	»	»	»	»	12·65	»	14·—
» Europei	»	»	»	»	»	18·20	»	15·—
» Planiglob.	»	»	»	»	»	18·70	»	22·—

Librăria semin. Blaj.

Cărţi postale ilustrate,
cu vederi din Blaj.

Bucata **6** *fileri.* — *Suta* **5** *cor. franco.*

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Viţe nobilitate

trimite cu ***garanţă, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulţi ani recunoscută ca prima şi foarte solidă:

Prima pepinerle cu viţe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Medias (Ardeal) Nr. 54.

Cereţi catalogul preţurilor!

Catalogul conţine scrisori de recunoştinţă din toate părţile ţărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei**, adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 1—40

Anunț de licitație.

Curatoratul bisericei române gr.-cat. din Fildul de mijloc (Középfüld, Kolozsvármegye u. p. Bánffyhunyad) anunță pe baza condițiilor aprobate de Preaveneratul consistor arhidiecezan sub Nr. 6235/907. pentru zidirea bisericei licitație minuendă, care să va ține în *16 Octomvrie n. 1907* la 10 oare a. m. în Fildul de mijloc în casa parohială.

Prețul de strigare e 54,129 cor. 23 fill.

Planul de zidire, preliminariul de spese și condițiile de licitație să pot vedea la oficiul parohial.

Să vor lua în considerație și oferte date în scris.

Pentru curatorat.

Ștefan Pop, preot. **Ioan Antăl,** curator primar.

(38) 1—1

A V I Z!

Să caută Biblia Testamentului vechi și nou de Clain. Cine o are să se adreseze la Redacția „Unirei" notificând și prețul ei.

Cea mai bună apă minerală.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(33) 5—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, **SALAMON SINBERGER.**

Recomandată de cei mai buni medici.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

Iuliu Herzlinger

BLAJ, str. bisericii reformate nr. 101.

Recomandă **magazinul său de lemne** bine asortat cu lețe, scânduri, căpriori, grinzi, lemne de foc și țigle

în diferite dimenziuni

cu prețurile cele mai moderate.

Cu toată stima:

Iuliu Herzlinger.

(36) 2—3.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 12—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturе prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

---

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania"

din Sibiiu

(28)11—52

Întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
94,975.294 coroane.	9,293.195 coroane.

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj. precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

ERK. 1907 OKT. 15.
Sz. ..... k. ..... mell.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" in Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. | Blaj, 12 Octomvrie 1907. | Numărul 40.

Deschiderea parlamentului.

Ziua de 10 Octomvrie a fost pentru întreagă ţara o zi de mare importanţă. Sezonul aşa numit „mort" al plictisitoarelor nădufuri de vară s'a încheiat şi constituţionalismul ţării reîntră în ogaşa obicinuită prin deschiderea camerei.

Ochii tuturora se îndreaptă în spre strălucitul palat de pe malul drept al Dunării.

Veni-vor în straie strălucite cei ce poartă în mâni destinele ţării, veni-vor în strălucite echipagii, în zborul nebun al telegarilor, veni-vor în straie mai modeste apoi cei câţiva deputaţi ai nostri, să-şi reiă locul de cinste de a luptă cu toate armele legale pentru a accentuà aspiraţiile a trei milioane de alegători, cari stau la spatele lor.

Şi, în discuţia aprinsă, argumentele se vor încrucişà ca spadele de oţel, cu sclipiri fulgerătoare.

Şedinţa dintâi, ca atare nu ne va aduce nici o surpriză. Se vor ceti actele întrate în decursul vacanţei, se vor face câteva referade sumare de caracter oficial.

—Sperăm să ne surprinză însă sesiunea însaş, în viitoarele ei şedinţe.

Deputaţii naţionalişti au de gând să lupte din toate puterile pentru de a influinţà guvernul, să se declare în sfârşit pe faţă şi să pună în desbatere proiectul, care a fost una din cele mai importante misiuni ce i-se încredinţase, înţelegem proiectul votului universal. Şi iarăş înţelegem: votul universal secret, după comune.

Guvernul luase asupra-şi angajamentul de a duce în deplinire aceasta înaltă misiune, şi dacă ar fi urmat pilda guvernului austriac, ar fi trebuit să-l şi îndeplinească până acum.

Dar vremurile se schimbă şi promisiunile se uită uşor.

Azi guvernul abia de-şi mai aminteşte, că luase în mâni illo tempore numai provizor frânele guvernării şi că votul universal erà una dintre cele mai accentuate îndatoriri, ce luase asupra-şi.

Vremea trece şi schimbările promise nu se mai înfăptuiesc.

Partidul deputaţilor naţionalişti va fi cel dintâi, care va reaminti guvernului, în cadre constituţionale, de aceste promisiuni date uitării.

Partidul social-democrat, încă îi va aduce aminte guvernului de acestea vechi promisiuni uitate, în cadrele unei demonstraţiuni, care a avut loc tocmai ieri.

Se proiectează o demonstraţie regnicolară, o abstinere totată dela muncă în ziua de 10 Octomvrie, o adunare monstră a social-democraţilor în Budapesta, urmată de o retragere demonstrativă pe stradele cele mai de frunte ale capitalei şi chiar înaintea parlamentului.

Jurnalele, ce ne-au sosit ieri spuneau, că primarul Capitalei ar fi îngăduit ţinerea adunării, fără să admită însă şi retragerea demonstrativă pe bulevarde, şi mai ales, în faţa parlamentului. Şi unele din ele, cari nu aparţin cercurilor coaliţiei îşi aduc aminte cu sarcazm de demonstraţia ce s'a desfăşurat la 13 Decemvrie şi de cea de astăzi. Preşedintele actual al camerei erà prietin al demonstraţiei dela 13 Decemvrie, dar nu poate fi prietin al celei de astăzi, căci „abzug"-urile, cari sunau atunci la adresa altora,

FOIŢĂ.

Un candidat.

— povestire originală, de **Ioan Agârbiceau.** —

In micul orăşel, în puţina lume românească, făcù mare zgomot sosirea dlui Dr. Petru Iuga. Cetisără de mult prin ziare anunţul advocatului din loc Petraşcu, că în cancelaria lui se primeşte numai decât un candidat. Mai ales domnişoarele, şi mamele cu domnişoare, aşteptau ca pe spini sosirea candidatului.

Abia erà de câteva zile în oraş dl Iuga, şi publicul românesc îi ştia istoria din fir în păr.

Aflaseră că-i un tînăr foarte isteţ. Talent, şti de-acela cari te face să te ridici ca din apă. A făcut, la gimnaz, două clăsi într-un an. La universitate a strălucit. a fost favoritul profesorilor. Gata — gata să iee doctoratul „sub auspiciis." — „Ci ce vreai soro" — spuneà o doamnă mai bătrână, — „acolo încă trebue proptele. Trebue să ţină domnii cei mari până la împăratul, cu tine. Altfel te-ai făcut chisăliţă, bunăoară ca Muntenescu nostru ce-a căzut dela primărie".

Domnişoarele ieşau toate la plimbare, părea că le-a înieptat un vânt aspru de prin căsi. Ele ştiau ce înfăţişare, ce faţă, ce mustaţă, ce suris are dl Dr. Petru Iuga.

— Auzi dragă, să vezi cătu-i de proastă Mărineasa. Şi-a ridicat nasu în vânt! Cică hop! Cică de acum a căzut norocul şi peste fată-sa.

— Dac-ar fi şi norocul orb, cum e fata-sa chioară, aş mai zice şi eu.

Dar când — departe — zăreau domnişoarele vre-un chip de domn ne cunoscut, tăceau de-odată, şi răsuflam greu. Li-se tăia de tot respirarea când treceau pe lângă el.

— Oare să fi fost dânsul?

— Nu cred. Ăsta-i prea bătrân. Dr. Iuga trebue să fie aşa un tînăr ca de 25—6 ani. Şi astfel vorbele curgea gârlă, şi pe uliţă şi acasă. Poate trei — patru să-i fi cunoscut numai, dar pentru aceea ştiau cumu-i până şi copiii din căsile unde erau fete mari.

In schimb Dl Dr. P. Iuga ştiricise asemenea în grabă, cam ce lume românească e în oraş. La câteva zile îi zise şefului:

— Bine dle Petraşcu, dar e grozav să locueşti în oraşul acesta. Mă mir cum ai trăit Dta aici atâta vreme.?

Petraşcu era advocat bătrân, om tare bun, şi de tot liniştit. Părea că nu-i advocat. Zise, surizând:

— Ei tinere, şi de ce să nu poţi trăi aici?

— Pentrucă trebue să te înăduşi. Bine, lucrezi. E drept, că de muncit poţi munci ori unde, dar e vorba că după muncă trebue să ai puţină recreare.

Unde o afli aici?

— O poţi aflà în foarte multe locuri numai s'o cauţi.

— De pildă!

— De pildă ieşi pe ori care drum la largul, afară. Să vezi ce mândreţe, să vezi ce viaţă, să vezi ce sănătate.

i-ar sună azi, deadreptul lui şi tovarăşilor lui de principii.

Când scriem aceste şire, (Vineri) nu ştim încă dacă s'a ţinut demonstraţia social-democraţilor şi dacă n'au avut loc şi unele ciocniri între acestia şi poliţia capitalei.

Nu putem şti, pentru-că azi nu ne-a sosit nici un jurnal din Budapesta, dat fiind rapausul regnicolar de eri al muncitorilor.

In sfârşit chestia ne impoartă numai indirect, întru-cât adecă deputaţii nostri au luat în program realizarea votului universal secret.

E un punct omogen între partidul naţionaliştilor şi al social-democraţilor, atât de îndepărtat de alteum unul de altul.

Sesiunea aceasta sperăm să fie tot atât de înnălţătoare de inimi pentru noi, cari am înregistrat şi până acum cu dragoste şi admiraţie, ţinuta deamnă şi corectă a trimişilor neamului nostru.

Cronică.

Căsătoria a doaua a preoţilor.

Chestia asta preocupă de-o vreme încoace tare mult biserica gr.-or. atât română, cât şi străină. Mai întâi am cetit despre *sârbi* astă iarnă în „Gazeta Transilvaniei“ (23 Dec. 1906) ştirea următoare: „în şedinţa de alaltăieri a congresului bisericei sârbeşti; a fost la ordinea zilei şi chestiunea *însurătoarei preoţilor văduvi*. Congesu a luat hotărârea, că aceasta afacere să fie prezentată spre deliberarea sf. sinod al bisericei sârbeşti.“ Dela sârbi a trecut valurile şi la noi, până acuma numai în forma unei discute literare. In nrul său de April, tinera noastră *„Revista Teologică“* din Sibiu a început publicarea unui studiu scris de cunoscutul canonist al bis. gr.-or. Dr. Nicodim Milaş, episcop de Zara sub titlul: hirotonia ca pedecă pentru căsătorie. Arhireul acesta dovedea, că hirotonia nu numai că nu e pedecă absolută căsătoriei, ci căsătoria a doaua a preoţilor e chiar corăspunzătoare uzului de pe timpul Apostolilor şi vecilor primi ai creştinizmului. La acelaş rezultat a ajuns şi regretatul profesor din Cernăuţi, *Dr. Vasile Găina*, în broşura „Admisibilitatea căsătoriei a doua a preoţilor din punct de vedere dogmatic, canonic şi practic,“ apărută prin Iunie. Indignat de toate acestea, dl advocat şi canonist mirean din România, *Marin Theodorian* a scris în decursul vacanţelor de vară, o lucrare nimicitoare pentru toţi acei optimişti şi slabi în virtute, cari ar cuteza să se mai gândească la putinţa „recăsătorie preoţilor,“ cum se esprimă dsa (Recăsătoria preoţilor, Bucureşti; Inst. „Eminescu“).

Pentru ca să ne putem forma şi noi o judecată în chestia asta, trebue să ştim următoarele.

Praxa bisericei orientale, — atât catolice cât şi schizmatice — totdeauna a fost: a nu primi de preoţi fără numai celibi sau însuraţi odată (monogami). Deşi monogamia preoţilor se referea şi la timpul înainte de hirotonire, s'a întâmplat că biserica să hirotonească pe cineva deja însurat de două ori (avem caz şi în biserica noastră unită); după primirea sfintelor ordure însă era absolut oprită căsătoria. De asta ne asigurează istoria bisericească. Esplicarea să află în părerile rigoristice ale creştinilor primi despre căsătorie. In zădar se căzneşte bunăoară episcopul Milaş să octroieze vederile sale despre căsătorie, creştinilor primi, căci comite anahronism! Sf. Apostol Pavel scrie în epistolel către Tit şi Timoteiu, că de episcop, preot şi diacon să nu primească, numai *bărbatul unei femei*. Pe baza aceasta apoi Biserica totdeauna a oprit căsătoria preoţilor văduvi, cum se vede din Sfinţii Părinţi, din „canoanele apostolilor“ şi ale soboarelor. Aşa s'a format aceasta disciplină de fier până în ziua de azi. Numai biserica schizmatică permite încă preoţilor văduvi a se căsători, sub condiţia, că se reţin dela funcţiunile preoţeşti.

Aceia, cari vreau să dovedească admisibilitatea căsătoriei a doua a preoţilor, se nizuesc mai întâi să arete, că sf. Pavel la locurile amintite (1 Tim. 3, 2, 12, Tit 1, 16) nu vorbeşte împotriva poligamiei succesive, ci simultanee a preoţilor, căci vezi bine: la jidovi era obiceiul, de a ţinea mai multe muieri odată. Apoi aduc apologeţii nostri şi din Tradiţie unele texte în favorul părerii lor, afirmând la urmă, că numai prin sec. VII. s'a oprit desăvârşit căsătoria preoţilor văduvi. Bine observă însă dl Theodorian, că cuvintele sf. Pavel mai uşor se pot referi la poligamie succesivă, decât simultanee, căci la din contră ar urmă, că celoralalţi creştini le era permis a avea mai multe muieri deodată. Apoi dovedeşte, că argumentele lor din Tradiţie sunt numai întortocheri de texturi. Greşeşte însă şi dl advocat atunci, când dă instituţie acesteia, pur disciplinare, o valoare *dogmatică*, zicând, că o schimbare e imposibilă „în vecii vecilor,“ şi că schimbarea ei ar aduce cu sine chiar invalidarea sfintelor taine etc....

Noi ştiind, că avem de lucru aici numai cu o lege omenească, concedem, că s'ar puteà schimbà şi s'ar puteà îngădui preoţilor că

— Dar dacă n'ai poftă de plimbat?

— Atunci mergi la vre-o familie. E drept că eu am gătat-o cu familia. Mi-am aşezat toţi copiii şi toate fetele. Dar sunt altele.“

Dnul candidat începù să râză cu hohot.

— „Am înţeles cam ce familii sunt aicea.“ Advocatul, atins, îi zise:

— Nu trebue numai decât să mergi în familii dacă n'ai plăcere. Sunt ele birturi, sunt cafenele.

— O da, numai cât n'ai cu cine schimbà o vorbă. După cât am înţeles nici casină n'aveţi aici.

— N'avem, dar casina nu-i cine şti ce lucru mare. Am umblat eu prin casine.

— Să-mi spui dta, dle advocat, este aici vre-o persoană, care să poată susţineà de pildă o discuţie politică, ori socială?

— Bine dle, — zise advocatul mănios, „dta se vede că vreai sa-ţi baţi joc de noi. Ce dracu, doar n'a fi aşa de aproape coada veacului!

Se vede că Dvoastră, tinerii, vă ţineţi căzuţi din lună.

— Să nu fie cu supărare, dle Petraşcu, ceea ce întreb nu-i convingerea mea numai Vezi dta, de mulţi, de cei mai mulţi, — să zicem dintre advocaţii bătrâni — nu se aude nimic în lume. Parcă ar fi murit. Deci nu poţi să crezi aşa uşor, că ei s'ar mai gândi şi acum la interesele mari ale neamului nostru.

Bătrânul Petraşcu îl lăsà în cancelarie şi ieşi afară. Il uimea şi il umpleà de indignare cutezanţa acestui om, care în toată înfăţişarea şi vorbele lui are mai mult din impertinenţa batjocoritoare a unui jidănaş decât din firea serioasă a românului. Orice dracu, poate i-a căzut pe cap vre-un străin care ştie românește? Adevărat, el a publicat anunţul fără să spună că român îi trebue. Dar totuşi, numele din documente nu poate fi falsificat. Şi numele acela e românesc.

Câteva zile trecură, fără să mai vorbească decât cuvintele strict oficioase. In vremea aceasta dl Dr. Petru Iuga, cunoştea orăşelul şi oamenii, ca unul de baştină. Intr'un otel se sfădi cu proprietarul, pentrucă ţine un biliard atât de mizerabil, — aproape hârburi, cu toate că erà singurul biliard din oraş.

Pe câţiva domni, cărora le-a făcut cunoştinţa — i-a mustrat aspru, gesticulând larg — aristocratic, că n'au în oraş o reuniune de cântări, că nu dau concerte, că n'au teatru, că vegetează şi nu trăesc.

Pe nişte coconiţe le-a călcat pe bătături, văzând că n'au cunoştinţă de-o poezie nouă a unui mare poet român.

Proastă treabă! Intr'o lume ca asta el n'o poate duce. Trebue să se înnăduşească.

Când vorbi din nou cu şeful, îi abzise fără nici o ceremonie.

Şi în micul orăşel iar se vorbi o grămadă de vreme de tinărul candidat. Acum se discutau cauzele ce l-au făcut să se depărteze. Unii ziceau că nu i-a plăcut de şef, alţii că nu i-a plăcut de oraş.

Dar bătrânul Petraşcu, surizând batjocoritor, le tăià vorba:

„Ci daţi-i pace. Ăsta a căzut din lună odată cu vârcolacii.

* * *

Oraşul unde s'a dus dl Dr. Petru Iuga însă e oraş în toată puterea cuvântului. Fusese odată capitală de ţară, acum capitală de comitat. Numai bâjbăe acolo oamenii cu poziţii înalte. Numai tună prin cafenele discuţiile politice. Numai fâşee în aer şi se izbesc de masă, prin casine, cărţile de joc. Îşi află în grabă prietini. Oameni de seama lui, să poată schimbà o vorbă, să poată discuta o chestie ce-i la ordinea zilei în parlament ori în societatea din oraş. Dl Iuga povestea cu bucurie despre întunerecul şi neorientarea generaţiei mai bătrâne. In ţinuta dreaptă a trupului, în strălucirea ca de sareamăţii a ochilor, puteai ceti că dânsul se ridică şi peste semenii ce-l încunjurau.

In societatea bărbătească a oraşului, cufundată în glodul afacerilor, tinerii aceştia, speranţa neamului, erau singuri, pe cari îi frământau şi îi agitau marile probleme ideale ale poporului. Se ţineau însă, cu toată aceasta preocupare, bine îmbrăcaţi, după moda cea mai nouă, şi se purtau după celea mai stricte regule de bunăcuviinţă.

sătoria a doua. *Nu concedem însă,* că aceasta schimbare s'ar putea întâmplà în biserica *orientală-schismatică*. Pentruce? ni-o spune însuşi Theodorian: „este fără interes chestiunea de a se şti, oare un sinod local, ar puteà abrogà canoane edictate într'un sinod ecumenic. Dar nu este mai puţin interesant a constatà, că amicii acestei inovaţiuni, nu se dau în lături a susţinea aceasta enormitate: că sinoadele mitropoliilor pot abrogà canoane ecumenice (în specie apostolice). Uită elementarul principiu, ce spune, că: *o instanţă inferioară nu poate reformà deciziunile instanţelor superioare.* Ei cred, că fiindcă acum în orient adunarea unui conciliu ecumenic ar întâmpinà greutăţi: aceasta este suficient pentru a face cu putinţă orice măsură *revoluţionară*“ (Recăs. pr. p. 34—5). „Cu o uşurinţă înspăimântătoare, caută să ne dovedească, că azi, când un conciliu ecumenic este greu a se adunà în Orient, orice biserică locală poate, prin propria-i putere, fără a se despărţi de ortodoxie, să abroage dispoziţiile canoanelor ecumenice“ (p. 7).

Orice reformă în biserică, numai la catolici e cu putinţă. Accentuăm asta, fără a inzista nici pro, nici contra căsătoriei a doua a preoţilor, fiind noi convinşi, că pe lângă toate greutăţile traiului, dispoziţia de azi a Bisericei e mai corăspunzătoare spiritului apostolic şi idealului căsătoriei. Cu totul alt spirit, protestantico-reformist, se manifestează în scrierile lui Milaş şi Găina. Un atare spirit, apărut deja şi pe alte terene, poate duce biserica ortodoxă la dissoluţie şi perire.

Cronicarul.

Câteva cuvinte

despre Atelierul de odăjdii bisericeşti din Blaj.

De câţiva ani deja, s'a înfiinţat în Blaj, la Internatul de fetiţe, un atelier pentru odăjdii bisericeşti. Se lucrează aici tot felul de odăjdii, numai din materie trainică, întru toate după prescrisele ritului răsăritean şi în preţul cheltuielilor. In multe părţi atelierul nostru este deja cunoscut şi preţuit după vrednicie. Ordinariatele unite din Blaj, Gherla şi Lugoj l-au recomandat cu căldură. Cu toate acestea, m-am convins însu-mi, că prea adese bisericile noastre îşi acoper şi acum trebuinţele în odăjdii sfinte dela firme străine ori prin agenţi călători pe sate de ai acelor firme.

Atrag atenţiunea preoţimei noastre — de ambe confesiunile — asupra atelierului nostru. Şi me rog de foile noastre, mai ales de acelea cari străbat şi în căsuţele poporului de rând, ca să deie mână de ajutor reproducând acest articol şi inserând din când în când — deşi gratuit! — atelierul nostru, întru a pune capet geşeftului ticălos ce firme străine îl fac, folosindu-se de nepriceperea credincioşilor nostri.

Am văzut însu-mi odăjdii, din cari, după o folosire de câteva luni, au rămas numai sdranţe, şi cari cu toate acestea au costat poate 50 fl. ori şi mai bine. Poporul nostru de rând nu are de unde cunoaşte preţul materiei ce slujeşte la pregătirea odăjdiilor. Lui îi plac poate florile ori sârma strălucitoare, „de aur curat,“ firele de mătase lipite lângă olaltă, în vreme ce agentul nu mai contenește din gură, cu lauda marfei sale. Şi omul, fără să întrebe, de multe ori, nici măcar pe preotul său, căruia vrea să-i facă *o surprindere,* face târgul cu agentul, plătind cu preţ îndoit ori întreit, marfa ce i-se îmbie.

Cunosc o mulţime de astfel de cazuri, unde credincioşii au fost amar pârliţi de astfel de agenţi, cu feliurite apucături jidoveşti. Voiu spune aici done cazuri, cari dovedesc prea limpede mişelia astor fel de agenţi.

In comuna H-z de pe ţara Oltului, agentul unei firme armeneşti din Cluj vinde unui biet creştin un rând de odăjdii, omul nu are toţi banii la olaltă, şi plăteşte deci numai ½ preţul şi pentru rest iscăleşte o poliţă, un wechsel. La câteva zile se pomeneşte românul cu provocare dela un advocat al firmei, ca să plătească întreagă suma cu care târguise odăjdiile, plus spesele provocării cu advocat. A plătit bietul om suma întreagă ce erà să facă? pusese iscălitura pe wechselul alb, şi pe lângă aceea încă câţiva floreni cheltueli cu advocatul, etc. pe lângă ciuda şi năcazul ce îl va fi mâncat. Noroc că după câteva săptămâni a dat de nou, în târgul Făgăraşului, de agentul acela, şi l-au silit cumva, ca să-i deie un alt rând de ornate, în preţul banilor ce îi plătise în mână.

Alt caz: Cu prilejul misiunilor poporale, ţinute în vara aceasta la B-i în comitatul Solnoc-Dobâca — un creştin cumpără un rând de odăjdii cu 80 fl. tot dela un agent pripăşit pe acolo. Părintele R. conducătorul misiunilor, căruia creştinul îi arată hainele, îi spune că la noi în Blaj aceeaş materie şi acelaş lucru ar fi putut să le cumpere cu cel mult 45—50 fl. Se reclamă la primărie etc. şi agentul strâns cu uşa, „iartă,“ din suma cumpărării, 30 fl., pe cari creştinul îi băgă înapoi la şerpar. Asemenea şi alte cazuri au îndemnat poate şi pe episcopul dela Gherla, ca prin circular oficios să oprească cumpărarea de odăjdii şi icoane

---

Abia unul dintre ei erà mai lăsat de lume, când erà în societatea lor nu vorbea aproape nimic, nu prea luà parte la petreceri, la conveniri, nu cercetà saloanele. Dar pe acesta ei nu-l luau în seamă.

„Să vezi, dle Iuga, — spuneà unul mai vechiu în oraş — acesta scrie la foi de când erà student. Şi nu poţi vorbi cu el decât despre o singură chestie: Cum s'ar puteà ajutà poporului dela ţară, lipsit aproape de toată cultura.

— „Ba are de gând să scoată o carte întreagă, plină de sfaturi. Gândeşte că cineva va fi prost să i-o tipărească. Cine să dea banii pentru un nume necunescut?“ Zise altul răzămându-se în baston, plecându-şi capu pe-un umăr.

Dl Iuga ar fi răspuns îndată, căci teoria lui de mult erà gata. Dar, trăgându-şi de samă, întoarsă vorba într'altă parte. Chiar voia să pună la cale o şezătoare literară. Să mai desmuţască pe cei ce nu se interesează de nimic. Dl Iuga, ca nou venit, avea să ţină o conferinţă. Nu le-a spus despre ce va vorbi, dar „am eu atâtea în minte, de-aş puteà conferenţa la adecă un an de zile.“

Dar cu cât se apropia timpul seratei, dl candidat erà tot mai neliniştit. Ştià el cum are să vorbească, dar gândul că oare vor bate toţi în palme, că oare bine va fi primită conferinţa de tot publicul. — acesta-l neliniştea. Ori cum, păşeşte întâia oara în faţa societăţii româneşti de-aici, şi voia să-i cucerească până la unul pe toţi cei de faţă. Nu-i vorbă, erà doctor, dar sunt mulţi doctori de tot felul în ziua de azi, şi numai singur titlul acesta poate că nu va impune.

Şi în liniştea odăii lui de acasă, gândul îi rătăci cu ani în urmă. De când erà în gimnaz să bucura grozav când va fi să pună un *Dr.* înaintea numelui său. L'a ispitit de multeori gândul să iese şi el la lumină, cu vre-un articol de gazetă, dar totdeauna ajungea la convingerea: până n-am un nume nu cerc nimic. De mult tot plămădea în mintea lui o scriere de articole, cu cari va tunà să se audă în toate părţile.

Cum stà acum în preajma conferinţii sale, se prinsă cu toată puterea de planul acesta. Le va scrie acum, le va trimete la cea dintâi gazetă, şi va subscrie Dr. Petru Iuga. Şi se vor mira redactorii de cuminţenia articolelor, le vor comenta, vor scrie săptămâni despre ele. Şi se vor umplea de invidie prietinii, cari vor fi crezut mort, când deodată el acum stă pe vârful înălţimii.

In chipul acesta îşi va ajunge şi o ţintă mai apropiată: societatea românească va veni toată la conferinţa lui, şi rezultatul va fi-o izbândă deplină. Şi-i umbla prin gând vorbe ce se vor rosti prin oraş: „Va vorbi Dr. P. Iuga.“ — „Care Iuga?“ — „Şti, soro, cela cu atricolele din ziar“ — „Aşa?!“ — „Dlui însuşi.“

Şi încă în sara aceea dl candidat s'a apucat de scris. Trei aticole despre. „Cum trebue să fie preotul în luminarea mulţimilor,“ alte trei. „Cum trebue să fie învăţătorul,“ celea din urmă — tot trei — „Bună înţelegerea celor doi factori de mai înainte.“ Le va scrie pe rând şi mai bine de o săptămână ziarul va publica în fie care număr din munca sa. Va trebui să bată la ochii tuturor. De-asupra va pune un titlu larg, sonor: „Culturale.“ Dacă s'a întâmplà să fie material mult în foaie, redacţia va aduce o notă: „Din cauza îmbulzirei de material preţiosul studiu al talentului tinărul Dr. Petru Iuga se continuă în Nr. cel mai apropiat.“

Dl candidat, gândinduse-se la toate acestea, îşi freacă mulţămit mânile, îşi pogneşte degetele albe şi zimbeşte învingător.

Cel dintâi articol, tipărit pe pagina doi a ziarului, are efectul unei bombe. Ori cel puţin dlui candidat aşa i-se pare. Il ceteşte şi de zece ori, poartă numărul din ziar vecinic cu sine, şi privirea de biruinţă nu i-se mai deschidea din ochii mici, neastîmpăraţi.

Pretinii îi gratulează din toate părţile.

— „Adecă dta şi scrii?

— Va să zică dta publicist?

— Şi încă ce articol! Şti să facă senaţiei!“ Dr P. Iuga priveşte peste umăr la ei, dar binevoitor: „Ei, vă place? Aşa-i că spăl bine pe popi?

— „Ba şti îi razi, îi razi fără săpun“ răspunse unul rizând prostește.

— Asta-i nimic, să vedeţi ce va urma,

bisericești dela un alt speculant, evreu din Gherla, Kohn (vezi „Unirea“ Nr. 33 și „Revista Bistriței.“)

Sunt, ce e drept, și firme solide, creștine, mai ales la Viena și prin Austria, dar cheltuielile acestor firme sunt mai mari decât ale noastre, lucrătorii pe acolo se plătesc mai scump, procentele de venit sunt mai mari, așa încât — după ceea ce am văzut eu însu-mi — aceleaș odăjdii cumpărate la noi sunt de multe ori cu 25% mai ieftine decât dacă se comandă dela firmele acelea, adecă cumpărătorul la noi plătește poate numai 75 fl. în loc de 100 fl. La odăjdii mai scumpe însă se cruță și mai mult decât atâta. Scopul nu ne este adecă să facem câștig, noi nu trăim după meseria aceasta, ci Ordinariatul Mitropolitan, înființând acest atelier, a dorit să se poată provedeà bisericile noastre cu odăjdi, bune, frumoase, croite după rit și cât se poate mai ieftin. Chiar și față de croitură, se poate băgà o mare vină odăjdiilor cumpărate dela străini: în partea dinainte, de cele mai de multeori, felonul este așa de scurt, încât nu acopere nici măcar pieptul preotului, apoi epitrahirul iarăși e așa de îngust și fără cusătură prin mijloc, cum nu o îngăduie ritul răsăritului ș. a. m. d.

Croirea și cusutura odăjdiilor sfinte se face la noi, în Internatul de fetițe, sub supravegherea directoarei și a subscrisului, marfa se aduce deadreptul dela fabrici din Austria și Italia și procentele ce le căpătăm noi dela fabrici, fiindcă cumpărăm mult și deodată, încă trec în folosul bisericilor sărace ori la fondul Internatului de fetițe, pentru creșterea de copile lipsite.

Tot prin mijlocirea noastră se pot comanda și potire, discuri, linguriță, prapori cărți bisericești etc; cu un cuvânt tot ce se ține de provederea cu celea de lipsă a unei biserici. Și când e vorbă de potire ori de rugăm pe ori și cine să se îndreptaze la noi, ori deadreptul subscrisului, spunând cam de ce preț dorește cutare ori cutare lucru. Putem să trimitem potire cu *cupă de argint curat, aurit* în foc și cu *discuri de argint* și *aurit*, cu prețul dela 70 coroane în sus. Auritura aceasta, folosindu-se zilnic potirul, se păstrează 6—10 ani cel puțin, fără ca preotul să fie espus, nici după aceea la înveninări, cum se întâmplă de multe ori cu potirele a căcor cupă este de aramă ori de de alt metal, și nu de argint ori de aur.

Odăjdii complete (ori și bucăți singuratice!) se pot căpăta la noi, spunându ni se prețul și coloarea, începând de 70—80 cor. la deal până la 400—500 cor. cu tot ce trebue. Lă cerere se trimit și mustre de materii. Bani se pot plăti și mai pe rând, cu răspunderea preotului, pentrucă pe noi încă ne așteaptă fabricile, câte odată, cu plata.

In sarcina fraților preoți, cade deci ca să prătinească ei înșiși să lămurească și pe credincioșii lor asupra folosului acestui atelier, folos național și economic ce cruță o mulțime de parale în busunarul românesc și scutește de o grămadă de neplăceri, ce se pot întâmplà acelora cari dau în târg cu firme străine și cu agenți de ai acelora Celea 2 cazuri spuse de mine absolut adevărate, pot să servească de învățatură altora Și să-i dedee preoții pe credincioși, în cât se poate, ca să numai „suprindă“ cu câte un rînd de odăjdii. Calul de cinste adevărat că nu se caută în gură, așa spune vorba, dar zeu, ori cărui preot trebue să-i pară rău și să-i fiă milă de banii ce cutare agent i-a stors din punga vreunui poporean de al seu Leacul cel mai bun ar fi să-le spună că nici de vorbă să nu stee cu agenți de soiul acesta, cei mai mulți jidani, ori cel puțin să nu facă nici un târg fără de știrea preotului.

Tot așa rog pe toți scitorii de carte, cari poate vor ceti acestea șire, să spună și altora, și mai ales în cazuri de trebuință, că la Blaj se fac tot feliul de haine bisericești, la școala unde învață fetițele preoților, învățătorilor și plugarilor noștri. Ajunge dacă se scrie o carte postală cu 5 fil. la adresa „Internatului de fetițe“ în Blaj (Balázsfalva) ori și mai deadreptul la adresa subscrisului încredințat de Ordinariatul metropolitan cu afacerile acestea. Scopul nostru al tuturor — în împrejurările între cari trăim — trebue să ne fie a nu îmbogăți din sudoarea noastră pe străinii ce își mai bat și joc de noi, după ce ne-au stors, cu marfa rea, paralele dela brîu. Și mai ales este o pângărire când lucruri ce ajung în bisericele noastre românești se cumpără dela cei de lege și de limbă străină de noi![1])

Pentru atelierul de ornate sacre
Blaj, 22 Sept. 1907.

Dr. Victor Macaveiu,
prof. de teologie, spiritual al Internatului Vancean de fetițe.

[1]) Ordinariatul din Blaj a oprit procurarea de de ornate bisericești dela alte isvoare, notificând că ori-ce posiție din rațiunile bisericești contrară acestui ordin, va fi dificultată! (N. Red.)

Acolo-i grosu. Aici mai mult introducere. Dar în tractare și mai ales în închiere.

— A dracului îi iei la întrebări. Știi că așa-mi place?

— Ce vrei frate, — zise Iuga — e ne mai pomenit cum trăiesc oamenii aceștia în mijlocul poporului, de pe spatele lui, și nici cea mai mică urmă de interes față de oile pe cari le mulg. Trebue să ne ridicăm glasul, noi cari vedem și înțelegem.

— Vezi bine că trebue, altfel putrezim. Da, da, dle Iuga, ai toată dreptatea. Și să nu-ți pese dacă vre-unul își va ridicà glasul în potriva acuzelor Dtale.

— Ce să-mi pese? Adecă de cine să-mi pese? Nu se poate asemăna frate un preot c'un advocat. Ce zice deosebirea de cultură, ce zice deschilinirea de poziție? Și apoi n'ar puteà să susțină nici unul o dispută ziaristică.

— Să vezi în oraș abia apucă să vină serata. Vreau să te auză cu orice preț. Nu-ți poți închipui cum te laudă și te stimează tot publicul.

— Vom vedeà noi cum va fi și cu serata. Dac'aș ști că vin puțini, nici nu mi-aș desvoltà conferința.

— Ce puțini frate? Toți vor veni. Ce puțini? zise un prietin, care de o grămadă de ani erà acum tot student în drept.

Dl candidat se despărți de prietini și porni spre locuință, foarte mulțumit. C'antr'o lumină ușoară el vedeà în legătură cu reușita de acum, un șir întreg de izbânde strălucite. Un nume, o nevastă „din familie,“ cu zestre, — ce mai zestre, — o cancelarie de advocat cu doi-trei candidați, o grabnică înălțare cine știe până unde!

* * *

(Va urma).

SPICUIRI.

Biserica ortodoxă din Romînia.

In o polemie ziaristică dintră, voința națională și epoca, cea dintâi organ oficios a partidului literal, în primul de Joi, vorbind de biserica românească de din colo, face următoarele constatări, cari merită să fie reținute:

„Dar să ne întoarcem la Baba Novak. D-sa varsă lacrimi că nu sa luat în seamă cererea Episcopatului nostru ca libertatea de conștiință sau de cult să fie mărginită și că nu s'a făcut din Biserică stat în stat. Ca sprijin aduce un argument cam ciudat, cam nepotrivit cu ceea-ce cunoaște din istori Bisericei noastre, că religia ortodoxă ar fi fost alma mater a poporului român dela obârșa lui și până astăzi. Uită dl Baba Novak că Biserica noastă a fost o dinioară slavonizată și că sa împotrivit din răsputeri la introducerea limbei române în cărți și slujbă; de asemenea, aceiași Biserică a fost mai apoi aproape cu totul grecizată. Iar clerul din amândoauă principatele a fost gata a ne supune Rusiei cu desăvârșire și a făcut și jurământul de credință către împărăteasa Caterina, alături cu aristocrația. Că au fost între fruntașii bisericii și bărbați români, cari sau împotrivit acestor încercări, e alta chestie; dar Biserica în sine na avut nimica naționaliști, ci a privit ca frați pe cei de aceeași credință.

Dl Baba Novak, bătrîn cum e, na avut timp să afle aceste adevăruri și să înțeleagă că trebue să căutăm a naționaliza cît mai mult Biserica și deci nu o a umplea de duhul monastic cum pretinde dsa.“

Nr. 18—1907.

CONVOCARE.

„Reuniunea femeilor române gr. cat. din Blaj“ își va ținea *adunare generală* Duminecă în 27 Octomvrie n. 1907, la oarele 3 d. a. în localul casinei române.

Invităm la aceasta adunare pe toți membri și binevoitorii Reuniunei.

Ordinea de zi:

1. Deschiderea adunării.
2. Raportul comitetului.
3. Darea de samă despre fundațiunile „Ana Vlasa n. Poruțiu“, „Leontina F. Negruț“ și „Maria Hossu n. Szebeni“.
4. Proiectul de budget al anului 1907
5. Alegerea comisiunilor: *a*) pentru cenzurarea raportului general; *b*) pentru a cenzura darea de samă a fundațiunilor de sub punctul 3. și proiectul de budget; *c*) pentru înscrierea de membri noi, și încassarea taxelor dela cei vechi.
6. Rapoartele și propunerile comisiunilor.
7. Eventuale propuneri.
8. Verificarea procesului verbal și închiderea adunării.

Blaj, din ședința comitetului ținută în 23 Septemvrie 1907.

Elena Nestor președintă. **Octavian Prie,** secretar.

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori şi abonenţi sunt rugaţi, să binevoiască a-şi reînoi abonamentul.

De asemenea rugăm şi pe abonenţii, ce sunt în restanţă cu preţul foaiei atât de pe anul acesta, cât şi de pe ani trecuţi, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-şi acoperi trebuinţele sale şi datoriile faţă de tipografie.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Noutăţi.

Întru mărirea lui Dumnezeu. Subscrisul în numele curatoratului şi a tuturor credincioşilor aparţinători bisericei gr. cat. din Bobohalma esprim cea mai sinceră mulţumită credincioşilor George Moga l. Ioan, Nicolae Moga l. Florea, Florea Moga l. George, Teodor Moga l. George şi Simeon Avram, cari au procurat un rând de veşminte negre preoţeşti pe cum şi un crucifix de metal. Asemenea şi credinciosului Ioan Moga lui Michăila care împreună cu soţia sa au procurat un rând complet de veşminte preoţeşti în preţ de 80 cor. iar Vasilica Raţ lui Lica a solvit pentru aurirea de nou a potirului sf. noastre biserici suma de lipsă de 20 cor. şi Petru Raţ a procurat un stihar în preţ de 10 cor. Esprim mai departe deosebită mulţumită fraţilor emigraţ cari la rercercarea colectantelui Dumitru Stroiu, încredinţat din partea curatoratului bisericei gr. cat. din Bobohalma — au contribuit suma de 91 cor. la colecta făcută în favorul sf. noastre biserici în scopul de a procura un clopot. Acei binevoitori contribuenţi sunt următorii: Simion Avram (Bobohalma), Dumitru Ganea (Bobohalma), Ioan Stroiu (Bobohalma) câte 1 dolar, Ioan Orăsan (Peterlaca rom.) 50 cent; Nicolau Slărian (Blăjel) 1 dolar, George Moldovan (Blăjel) 30 c., Fira Dârloşan (Blăjel) 25 c., Sevastian Duşa (Daia rom.) 25 c., Ioan Hossu (Blăjel) 50 c., Nicolai Vica (Blăjel) 25 c., Vasile Horhoiu (Blăjel) 25 c., George Grădinar (Blăgel) 25 c., Ioan Virca (Blăjel) 25 c., George Virca (Blăjel) 25 c., George Virca (Blăjel) 25 c., Necşa Gherasim (Lepindea) 10 c., Teodor Reul a Sandului 25 c., George Hossu 50 c., Ana Seroşan (Blăjel) 25 c., Izidor Morar (Şeica mare) 10 c., Antone Hăţegan (Bobohalma) 25 c., Teodor Dreghici (Bobohalma) 25 c., Ioan Hegeş (Bobohalma) 25 c., Moga Ioan (Bobohalma) 25 c., Györbiró Pál (Bobohalma) 20 c.. Crăciun Dreghici (Bobohalma) 25 c., Ariton Hăţegan (Bobohalma) 25 cenţi, Gligor Lulea Bobohalma 25 c., Ioachim Muntean (Dârlos) 25 cenţi, Isaic Ciupe (Bucium) 50 cenţi, Ştefan Heţegan (Vestem) 20 cenţi, Moţan I. (Casolţ) 25 c., Iocob Ciupe (Bucim) 25 c., Ilie Târnăvean (Şeica mare) 25 c., Ioan Banea (Viplăr) 25 c., Gerge Albu (Moşna) 25. c., Olar Braniştean (Toarla) 25 c., Ioan Băra (Vulpăr) 50 c., Vasile Munaea (Marghindeal) 25 c., Maria Oltean (Copşa mare) 25 c., Maria Ghintilă (Lăslău) 50 c., Ioan Pop (Bussag) 50 c., Petru Tolean (Zagăr) 25 c., Petru Dobra (Székely Oroj) 25 c., Aurel Lăpădat (Copşa mare) 25 c., Dronisie Popescu 25 c., Simion Albu (Sz-Saros) 25 c., Ile Nica (Mohu) 25 c., Gligor Cipe (Bucium) 50 c., Mera Nicolae Petru Mera (Bodo) 50 c., Petru Căpitan (Chisiaca) 10 c., Ambrozie Holhoş (Bodio) 25 c., Ioan Aron (Chisiaca) 1 dolar. Tuturor acestor binefăcători, în numele credincioşilor mei le esprim sincere mulţămite. Dumnezeu le răsplătească cu cereştile sale daruri. Babohalma, 1907 *Demetriu Boariu* paroh gr.-cat.

Din dieceza Lugojului. Il. Sa episcopul diecezan Dr. Vasile Hossu a sfinţit Vineri în 20 Sept. n. pe Silviu Barbescu, teolog bienal abs., întru lector, Vineri, în 4 Oct. n. pe acelaş şi pe Romul Stoica întru ipodiaconi şi diaconi, iar Duminecă în 6 Oct. pe aceiaşi întru preoţi.

Hymen. *Augustin Ocnean,* învăţător şi *Silvia Fodor* anunţă celebrarea cununiei lor, care se va serbă Duminecă în 13 Oct. n. în biserica gr.-cat. din Cacova.

— Dr. *Iustin Pop*, adv. Deva face cunoscută căsătoria sa cu dşoara *Alexandrina Moldovan*. Ceremonia religioasă, va avea loc Luni în 21 Octomvrie st. n. în biserica gr.-cat. din Alba-Iulia.

— *Adrian Costin* teolog abs. Turda. şi *Eugenia Papiriu Pop* din Sicliu fidanţaţi.

— *Train A. Mihalca* teolog. abs. şi *Cornelia Mureşan* logodiţi.

Convocare. Conform §. 21 din Statute şi § 9 din Regulament, adunarea de toamnă a Despărţământului „Aiud" aparţinător Reuniunii învăţătorilor din Arhidieceza gr.-cat. de Alba-Iulia şi Făgăraş să convoacă pe 26 Octomvrie n. în localul şcoalei gr.-cat. din Murăş-Sân-Craiu (Maros-Szentkirály). La aceasta adunare sunt invitaţi toţi binevoitorii şi sprijinitorii învăţământului poporal. Cacova, în 5 Octomvrie 1907. *Aug. Ocnean,* preş. desp. *Cornel Domşa,* not. desp.

— In senzul §§-lor 25 şi 27 din Statutele „Reuniunii învăţătorilor din Arhidieceza gr.-cat. de Gyulafehérvár-Fogaras — Alba-Iulia şi Făgăraş" se convoacă *Adunarea generală* a Reuniunii la Balázsfalva—Blaj, pe zilele 29 şi 30 Octomvrie n. 1907.

Dela Reuniunea de agricultură din comitatul Sibiiu. Comitetul central a hotărât să aranjeze Duminecă la 13 crt. a doua espoziţie de copii în Ilimbav, iar la 20 crt. o espoziţie de vite în Săcădate. Iar pentru lăţirea în cercuri cât mai largi a pomăritului, va ţinea în Sălişte un curs de pomărit, în zilele din 12—14 crt dând participanţilor un diurn de 3 cor. la zi. — Iată o reuniune, pentru care nu putem aveà, decât cuvinte de laudă.

Liga germană antiduelistă îşi va ţinea la 13 crt. adunarea generală anuală în München, când pe lângă rapoartele înaintate se vor ţinea două conferenţe asupra resultatelor la cari a ajuns până acum această ligă foarte potrivită vremilor noastre.

Necrolog. † *Veronica Marcu n. Goţa,* mama cononicului Dr. Isidor Marcu, după un morb scurt şi greu, împărtăşită cu ss. Taine ale muribunzilor şi-a dat blândul suflet în mânile Creatorului în 5 Octomvrie 1907, în anul al 71 al etăţii şi 51 al fericitei sale căsătorii.

Odihnească în pace!

***La* Librăria Seminarială din Balázsfalva (Blaj)** *se află de vânzare toate tipdriturile de evidenţă pentru şcoalele noastre poporale conform §-lui 33, art. de lege XXVII—1907, şi anume: coale de primire à 6 fil., coale de clasificări şi absenţi à 8 fil., coale de materie à 4 fil., coale de vizitaţiune à 4 fil.*

Toate protocoalele, de lipsă pe 1 an, legate (cel de vizitaţiune nelegat) pentru şcoala cu

40—80	*băieţi costă fco.*			*7·50*	*cor.*
80—160	„	„	„	*8·40*	„
160—200	„	„	„	*9·80*	„
200—260	„	„	„	*12.20*	„

Anemia

Emulsiunea de Scott o vindecă foarte iute, pe cum şi toate morburile ce provin din aceasta. Renumele ce şi l-a câştigat *Emulsiunea de Scott* cu deosebire la vindecarea

Anemiei

să bazează că la pregătirea aceleia s'au folosit lucrurile celea mai fine cari s'au putut află numai după o esperinţă de mai mulţi ani, mai departe părţile constitutive ale ei devin, prin procedura Scott, gustoase şi uşor de mistuit. Acesta e rezultatul preparativei acesteia a cărui putere de nutremânt e neîntrecută.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— Se capătă în farmacii. —

(37) 3—12

Avis!

La »Comsum« societate comercială pe acţii în Blaj află imediat aplicare o calfă pentru mărfuri coloniale şi ferărie.

Tot aici se primeste si un învăţăcel.

AVIZ!

Să caută Biblia Testamentului vechi şi nou de Clain. Cine o are să se adreseze la Redacţia „Unirei" notificând şi preţul ei.

Cărţi postale ilustrate, cu vederi din Blaj.

Bucata 6 fileri. — Suta 5 cor. franco.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

Vasile Fabian Bob, la vremea sa, a fost o figură mare: a fost poet. şi în prima jumătate a veacului XIX, a fost unul dintre cei dintâi dascăli români cu carte multă şi cu suflet înväpäiat, cari trecuseră la fraţii din Moldova, ca şi acolo să răspândească lumină în grosul întunerec ce-i prejmuià prin dominaţia grecească, şi să trezească iarăşi în fiii Moldovenilor conştiinţa despre neamul lor mare deodată.

Dar, durere, numele său a pierit aproape deodată cu munca sa cinstită.

In scrisul bătrânilor, cari s'au dus, şi s'au uitat, el vine în totdeauna amintit cu laudă, şi cât puţin s'a spus despre el, s'a cuprins în frumoase şire de recunoştinţă.

Azi însă lumea cărturarilor nostri nu ştie mai nimic despre viaţa lui muncită şi despre hărnicia sa neobosită, iar de pe catedra cea mai de frunte a istoriei literaturei româneşti, la universitatea din Bucureşti, să spune verde ascultătorilor, că însămnătatea lui, de scriitor, „nu este absolut de loc considerabilă."

Bine înţeles, Vasile Fabian Bob, ca poet, azi nu ar întruni cerinţele criticei moderne, dar pentru aceea critica sănătoasă încă nu are drept să tragă dungă peste numele lui. Corect putem să-l judecăm numai după consideraţiile culturale şi raporturile literare ale epocei sale. Astfel apreţiat, el să prezintă cu cinste între poeţii nostri de pe vremuri şi între apostolii culturii noastre naţionale din nefericita ţară alui Ştefancel-mare.

Merită aşa dar acest mare dascăl român, şi poet cu inspiraţii distinse, ca să ne oprim la numele lui, şi să cercetăm, cine a fost? ce a făcut? şi întrucât s'a învrednicit, ca posteritatea să-l recunoască, să-l cinstească şi să-i facă loc între nemuritorii săi?

Si când pornesc să fac lucrul acesta trebue să mărturisesc nefăţărit, că nu voiu spune în sine multe lucruri noue, dar voiu căută să nu las nimica din câte până acum, fragmentar sau sistematic, s'au spus asupra lui; voiu căută să îndrept celea greşite, şi mai ales voiu încercà să dau o icoană întreagă şi fidelă despre viaţa, şi munca sa de dascăl şi poet, pe care a desfăşurat-o în vremuri grele, dar cu suflet mare.

I.

Cea dintâi schiţă biografică a lui Vasile Fabian Bob a prins'o în slove cuminte un bun şi adict şcolariu al său, Vasile Popescu-Scriban în *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* dela 1839 [1]).

Dar aici să cuprindeau mai mult date despre „Viacza D. Pahr. Vasile Fabian seau Bob în timpul pitrecerii sale în Moldova," iar pentru viaţa sa anterioară, din Ardeal, schiţa lui Popescu-Scriban aduceà numai câteva şire, greşite şi ele, în care să spuneà că „D. V. Fabian român de legea răsăritului greco-catolică (unită) s'au născut în Cluj (Klausenburg) la anul 1789, unde au şi urmat cursul învăţăturilor sale."

Pe lângă toate scăderile sale însă, schiţa lui Popescu-Scriban avù un merit, că a dat prilej să vină dintr'un alt condeiu o nouă biografie a lui Vasile Fabian Bob, cu mult mai amănunţită, anume din condeiul lui Vasile Pop, doctor de medicină şi filozofie, şi mare literat pe vremea aceea.

Acesta, cetind pe Popescu-Scriban, într'un moment fericit al scrutărilor sale înţelepte, s'a hotărât să adune informaţii mai cu deamăruntul despre prietinul său Vasile Fabian Bob, „pe care pentru multele şi nobilele sale virtuţi nu numai l-a cinstit, dar l-a şi iubit, şi cu care până la sfârşitul vieţii în oarecare comerţie literară a stat". [1])

Incă în acelaşi an, care e 1839, călătorind pe la Rodna şi Năsăud, patria lui Vasile Fabian Bob, cercă şi despre biografia ropauzatului său prietin [2]), şi cu ajutorul cunoştinţelor şi însemnărilor sale şi a informaţiilor primite dela Vicarul Năsăudului Ioan Mărian, la 1840 de fapt a şi publicat o biografie mai completă a poetului nostru sub titlul: *Trăsuri oareşcare din viaţa lui V. Fabian* [3]).

Aceasta este, până azi, cea mai de seamă scriere asupra nefericitului poet şi dascăl Vasile Fabian Bob, în care s'au cores celea mai înainte greşite, şi s'au adaus informaţii noue, preţioase şi vrednice de toată încrederea.

Mai mult nime n'a cores, şi n'a adaus la biografia lui Fabian, ci au împrumutat-o aproape din slovă în slovă. Astfel a transcris-o Aron Pumnul în al său *Lepturariu Românesc* [4]), şi Vasile Grigore Pop în *Conspectul asupra literaturei româneşti şi scriitorilor ei* [5]).

Şi tot datele învăţatului doctor Vasile Pop s'au menţinut şi în alte scrieri mai noue, pe cum la Aron Densuşan [6]) şi în *Enciclopedia Română* [7]).

Singur dnul Ovidiu Densuşan, savantul profesor al istoriei literaturei române dela Universitatea din Bucureşti, s'a socotit în drept să nu considere informaţiile doctorului Vasile Pop, şi astfel nu mai puţin decât cu doi ani a prelungit viaţa lui Fabian, pe care dealtcum, sub nici un raport, nu-l află însămnătoriu.

II.

Vasile Fabian Bob, după cum adevereşte scrisoarea vicarului Ioan Marian dela 20 Decemvrie 1839 către Dr. Vasile Pop [8]), s'a născut la 31 Dec. 1795, în satul grăniţeresc Rusii Bărgăului situat între Bistriţa şi marginile Bucovinei, dintr'o familie frunţaşe românească, care a dat neamului mulţi bărbaţi harnici şi distinşi.

— Moşul său de tată a fost preotul *Teodor Reu*, care a avut patru ficiori, şi anume:

1. Pe *Ioan*, preot în sat.

2. Pe *Pavel*, care în 1796 a fost stegariu (Vexillifer) şi s'a rănit în lupta contra lui Napoleon, întâmplată la 15, 16 şi 17 Noemvrie aceluiaşi an lângă Areda Veneţiei, apoi pentru vitejia sa arătată la paza unui pod fù deosebit lăudat [1]), şi mai târziu promovat la rangul de căpitan în regimentul al doilea românesc [2]).

3. Pe *Mateiu*, căprariu, şi

4. Pe *Petru*, de asemenea căprariu în regimentul românesc dela Năsăud, şi deodată acesta a fost şi tatăl lui Vasile Fabian Bob.

De asemenea să distingeà familia sa şi după mamă. Din partea mamei sale moşul său a fost *Teodor Bob*, nobil de Kápolnok-Monostor, paroh în comuna grăniţărească Maier, şi văr primar cu Episcopul Făgăraşului Ioan Bob [3]).

Din familia acestui Teodor Bob, vine, între alţii *Daniil Bob*, care, la 1788 pentru vitejia sa manifestată în lupta contra Turcilor lângă oraşul Giurgiu din România, în calitate de strajameşter, fù decorat cu medalia de aur [4]), şi locotenentul *Nicodim Bob*, care încă luă parte cu bravură şi fù rănit în lupta de lângă Areda Veneţiei [5]).

Iar fica lui Teodor Bob, *Anisia*, măritată după căprariul Petru Reu, a fost mama lui Vasile al nostru [6]).

Teodor Bob nu aveà ficiori, şi astfel adoptă de fiu pe nepotul său Vasile Reu, care din acest prilej, încă la botez, primi numele familiei Bob, de care s'a folosit până la trecerea sa în Moldova, şi cu numele împreună mai erezi şi o moşie mare ce constă din căsi, grădini şi pământuri [7]).

Astfel creşterea lui Vasile al nostru ajunse în mânile moşului său Teodor Bob, care în vârstă de zece ani mai întâi îl dete la şcoala românească din Maier, iar de aci îl duse în şcoala normală dela Năsăud, unde făcù toate clasele prescrise, ca să poată fi primit în gimnaziul din Blaj [8]).

In Blaj a studiat numai un an, clasa de jos a gramaticei în 1811/12, iar gramatica medie şi superioară, şi humanioarele le-a continuat, dela 1814/15—1815/16 în liceul romano-catolic din Cluj, ca fundatist Bobian în Convictul tinerimei nobile, pe cum apare din informaţiile aceluiaşi liceu.

Tot aci a învăţat şi filozofia şi legile, fiind tot printre cei mai de frunte din conşcolarii săi [9]). (va urma.)

---

[1]) Vezi *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*. Nr. 20 din 14 Maiu 1839, pag. 153—156.

[1]) *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*, Nr. 31 din 28 Iulie 1840 pag. 241—242.

[2]) Vezi *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*. dela 1840, pag. 241, şi *Transilvania* Nr. 8 dela 1 April 1868 pag. 164.

[3]) Vezi *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*, din 1840, Nrii 31—34.

[4]) Tom. III. Viena 1862, pag. 507—512.

[5]) Partea II. Bucureşti 1876, pag. 268—279.

[6]) *Istoria limbii şi literaturii româneşti*. Iaşi 1885, pag. 267—268.

[7]) Tom. I. pag. 509.

[8]) Publ. în *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* Nr. 31 din 28 Iulie 1840, p. 243—244 not. 4.

[1]) Vezi *Poëmation de secunda legione valachica sub Carolo Barone Enzenbergio*. Magno-Varadini 1830, pag. 68.

[2]) Vezi *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* Nr. 31 din 1840, pag. 242.

[3]) Vezi Scrisoarea Vicarului Ioan Mărian, mai sus citată.

[4]) Vezi *Poëmation de secunda legione valachica*, pag. 57.

[5]) Ibidem, pag. 68.

[6]) Scrisoarea lui Ioan Marian, mai sus citată.

[7]) Tot acolo.

[8]) Tot acolo.

[9]) Tot acolo.

Despre modul de susţinere a Preoţimei.

— după l'Illustration. —

(Continuare şi fine).

Pentru unii preotul nu puteà să se scoboare la locul de meseriaş. Pentru alţii în urma subsidiului de stat de o sută de ani, preotul erà considerat de funcţionar, deci lui nu i-să potriveşte lucrul profesional şi făcut pentru bani.

Dar s'a aflat totdeauna între preoţii francezi bărbaţi cari esercitau artele, arhitecţi, pictori, medici, orologieri etc.

Fiindcă deci, totdeauna a fost preoţi lucrători, dela sf. Pavel începând care ţăsà pânzături pentru corturi, sf. Petru reparà mregile, sf. Iosif a fost tâmplar, sf. Damascen pictor, apoi ce să zicem despre călugării agricultori, monacul Bacon a fost chemist, apoi pictori, arhitecţi, astronomi. Pe timpul revoluţiei, episcopul Grimaldi să susţineà prin pictură. Abbatele de Moussor mobiliază casa proprie şi o închiriază. Abbatele de Epinay face eventailuri. Părintele Leleu face saltele, un preot dirige o întreprindere de spălarea rufelor, altul să angajează la un faur, unul să face morar, altul cărăuş. O asociare de preoţi tricotează mănuşi şi lordul Buckingham le comandà 600 de părechi pentru regimentul său.

Deci ocupându-se de meserii, preotul francez să reîntoarce la tradiţia: „Mişcarea actuală s'a născut isolat.“ In acelaşi timp câteva gazete a discutat lucrul. In fine s'a aflat teoreticeanul definitiv în persoana abatelui Luis Bollu paroh în de Pornay, editând un op sub titlul: „Meseriile cari le poate esercia preotul de mânezi.

După a lui părere scopul preotului nu are să fie ca să se îmbogăţească, ci să câştige una a patra parte din ceea ce câştigă un lucrător.

Lucrătorii, între cari preotul, să înroleze, au familii de susţinut, iar preotul are să câştige numai pentru persoana sa, numai ici colea are să susţină părinţi, surori, şi fraţi.

Preotul mai are oareşi cum venit şi după stolă, din el poate să fie îndestulit dacă câştigă în 24 de oare atâta cât câştigă lucrătorul în 5 oare.

In acest mod preotul meseriaş nu concurează cu ceialalţi meseriaşi.

Abatele Ballu trece apoi în revistă toate meseriile posibile: în loc prin agricultură, mai ales specializată, la care să recere inteligenţă mai multă. Producţiune de sămânţuri, de fiori pentru esenţe, asporoşi, fragi, struguri de masă. Grădină de legume pentru întreprinzători, plante medicinale Viermi de mătasă, stupăritul pentru miere şi ceară, eventual fabricarea de lumini.

Apoi vine tâmplăritul, sculptorul, orologieriul, mehanica măruntă e rentabilă pentru estinderea bicicletei, al maşinelor de cusut, al automobilului. Preotul mehanic are teren esercitând lăcătuşitul, făcând şi grilajuri de fier. Ce e mai natural pentru un preot mehanic, decât confesionarea cheilor pentru biserici şi pentru tabernacule, apoi crucilor pentru morminte.

Bijuteria, gravarea metalelor, mosaicul, nu pretind personal nici instrumentariu complicat şi costişitor. Tot aşa stăm cu compactoratul, ţăsutul, văpsitoria, pictura, cofetăria, broderia, mai ales pentru biserici. In fine lucrul intelectual.

Ridicându-se până la artă, poate să contribue preotul la dispariţia de obiecte banale şi făcute fără nici un gust, (ca icoanele dela Nicula).

Dar spunând adevărul, pentruce numai acestea şi nu alte meserii? doară nici una nu e incompatibilă cu demnitatea preotului.

Pentruce să nu poată fi preotul arhitect, geometru, medic, sau advocat. Pentru viitor de sigur că vom aveà şi de aceştia, dar momentan avem să improvizăm.

Abatele Bollu face pe tipograful, abatele Leroux grădinăreşte. Părintele paroh Palisier scrie: reparez maşine de cusut, oroloage de părete şi de busunare, lăcătuşi, maşine de secerat, de îmblătit, jucării pentru prunci etc. Compactez cărţi. Anticlericolii mă respectează, şi vin la mine. Lor le-lucru mai lesne, ca să vadă că preotul e bun.

Merg câte odată la altul în casă să lucru cu ziua, atunci mânc acolo. Şi de mi-se întâmplă, că duminecà proximă îi văd la liturgie, pe cei, la cari am lucrat. Acest preot a inventat deja multe lucruri pentru uşurarea meseriei.

Abatele Boron care a fost preot militar, să ocupă cu orologeria şi face ochelari. El zice, atelierul meu, e tot odată şi salonul meu, dacă voeşti să şti unde e, apoi îţi spun că locuesc în sacristia, decând nu pot să plătesc chiria în oraş.

Abatele Palier, prăseşte iepuri, şi melci mari. A fondat o operă de binefacere cu titula: „bănuţul sfărămiturilor“ zice dela pivniţă până în pod, trecând prin camere şi salon, câte obiecte să arunce: nu distrugeţi nimica, aceasta întreprindere utilisează toate: marce folosite, hârtii vechi, cărţi nefolosibile, jurnale, icoane, veştminte, pânzărie veche, metale vechi, butelii, ferării, ploiere, biţuri etc.

Părintele Bailly are prăsilă minunată de galiţă. Prăseşte iepuri Angora cari dau o lână minunată bineplătită 25 franci 1 kgr.

In 1900 acest preot a aşezat în coştiug un om mort în urma bobotului, l-a căpătat şi el, apoi, ca să nu fie tare desfigurat episcopul i-a permis să poarte barbă.

Preotul Van Hollebeck, e pictor recompensat în Salonul din Paris. Tocmai să pregăteà să ieasă din casa parohială, când municipalitatea care de altcum e întreagă socialistă ia zis: Nu plecà părinte, noi nu numai nu-ţi luăm casa parohială veche, ci îţi edificăm una nouă, numai să ne decorez Primăria.

Aşa s'a şi întâmplat: El lucră la modele în întindere de 50 de metri.

Abatele Boudou fabrică conserve de casă, cari se disting dela celea făcute în fabrice că ele sunt produsele căsii, sunt sunt fabricate în casă cu produsele economiei casnice, şi sunt produse prin cei din casă, deşi sunt făcute mai cu grije.

Abatele Gabruy e lăcătuş, îi merge aşa de bine, încât are 4 învăţacei. Grilalajurile lui sunt renumite în jurul întreg.

Prorocul din s. Solina susţine că mulţi din confraţi pot să trăiască din Albinărit. A şi format reuniuni preoţeşti pentru acest scop.

Ceeace este nou pentru parohiani, e că văd cu surprindere pe preotul lor susţinându-se pe sine. Semne de simpatie să arată, mestecate cu critică, şi cuvinte aspre, dar fiind în drept, primesc toate cu abnegaţia.

Părintele Girard e tâmplar.

Abatele Costean restaurează sculptore de lemn şi piatră. Intreprinderea lui îi dă mult de lucru, în castelele vechi din jur.

Abatele Brault, editează carte postale ilustrate.

Prorocul din Tohon fabrică lumini de ceară, şi feştile pentru candile.

Mai este un proroc care fabrică păr fals.

Mişcarea să lăţeşte tot mai tare, şi tot mai mulţi să grupează pe lângă organul lor.

Poate fi aceasta va aveà ca urmare soluţiunea spontaneă al cestiunii religioase în Francia.

In tot cazul exemplele de curaj, sunt probe de iniţiativă generoasă, şi servià de încurajare pentru toţi.

Cred că aceasta întreprindere ar puteà servi de exemplu şi să deie de cuget la mulţi dintre preoţii şi învăţătorii nostri, cari nici până acuma nu a trăit în belşug şi a lene. Dar lucrul sistematizat le-ar asigurà o subsistinţă onorabilă, iar poporenilor le-ar servi ca un nou mijloc de cultură, progres şi bună stare.

Bibliografie.

A apărut:

„Luceafărul“ Nr. 18 cu următorul Sumar: Octavian Goga. Sonet (poezie). — I. L. Bogdan Petriceicu-Hasdeu. — Mihail Sadoveanu. Ispita. — I. U. Soricu. Cronică rimată (poezie). — I. Borcia Ifigenia în Taurida de Goethe. Act. V. sfârşit (schiţă). — A. Lupeanu. Un sfârşit (schiţă). — Enea Farogo. Amintirea (poezie). — D. Nanu. Sentinţe (poezie). — D. Nanu. Pegas (poezie). — Vasile Albu. O noapte de vară (poezie). — Zoe Gârbea. Expoziţia de artă din Veneţia (1907) — Cronică: „Asociaţiunea“, Adevăr Ştiri. — Ilustraţiuni: Bogdan Petriceicu-Hasdeu. Port din Corbu. Familia învăţătorului din Corbu. Port din comuna Corbu. Familia primarului din Corbu. Interior de casă din Pianul de sus.

Propr etar-editor: Aurel C. Domşa.
p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

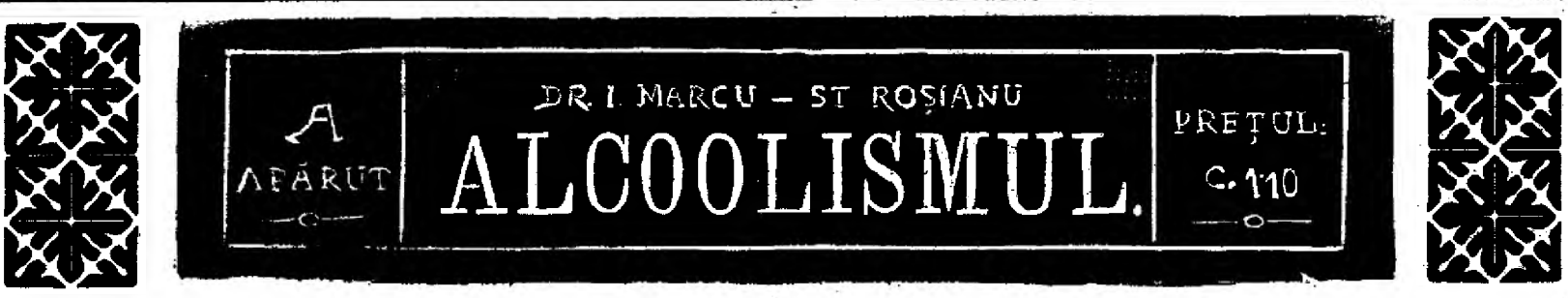

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Medias (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 2—40

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(34) 6—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 13—52

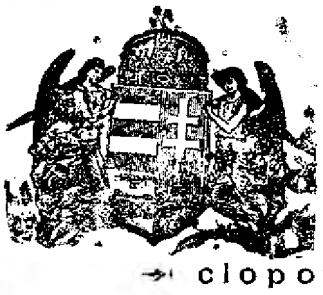

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturе prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

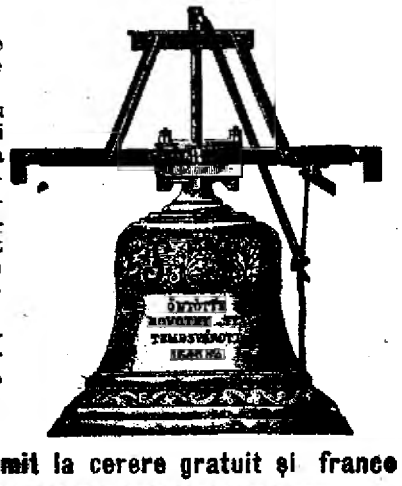

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

---

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 12—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
94,975.294 coroane.	**9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea 1.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fiecare Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 2 Noemvrie 1907. Numărul 43.

Greco-catolicii români din Budapesta.

(P.) Cetitorii nostri își vor aduce aminte, că în Budapesta de vre-o câțiva ani s'a înființat o parohie greco-catolică ruteană. Orașul a primit patronatul și ca patron a ales de paroh pe Melles Emil.

Parohul acesta când și-a ocupat postul a început a-și arogà drepturi iurisdicționali și asupra românilor greco-catolici — cari nu puteau a-l privi pe dânsul de paroh fiind dânsul — rutean.

In înțelesul strict al cuvântului a început a vexà pe românii de aici și a fost în toate privințele atât de agresiv, încât a făcut vizite la românii de aici — cari l-au primit cu toată onoarea, dar în totdeauna i-au declarat, că pe dânsul nu-l privesc de paroh.

Trebile acestea au ajuns și la urechile episcopilor nostri. Mulți dintre parohieni s'au plâns în contra lui Melles. Episcopii voind pace au întrevenit în cauza aceasta mai înainte la primatele Ungariei — carele s'a convins prin argumintele episcopilor nostri, că noi anume din multe cauze nu putem considerà pe Melles de paroh. Primatele mai nainte l-a făcut atent cu vorbe frumoase pe Melles, dar toate au fost înzădar, căci el și pe mai departe s'a considerat pe sine de parohul greco-catolicilor români din Budapesta.

Primatele la întrevenirea Ilustrității Sale Domnului Episcop al Lugojului Vasilie Hossu a întrebat pe părintele Papa dela Roma și l-a rugat, ca dânsul să decidă în cauza aceasta. Papa a decis conform dorinței episcopilor nostri — iar acum Roma locuta, causa finita.

Ca să se știe ne ținem de datorință a publicà rezoluțiunea congregațiunei de Propaganda Fide în cauza aceasta.

Dum dubium oriretur, utrum catholici rumeni subiecti sint parochiae graeci ritus Budapestini erectae in hac causa quaestionem Congregationi de Propaganda fide dirimendam proposui. Dicta Congregatio sequentem dedit resolutionem:

Emme ac Rme Domine mi Obsme.

Litteris diei 20 Julii vertentis anni Eminentia Tua exponebat dissentiones exoriri inter catholicos ruthenos et rumenos Budapestini commorantes, eo quod parochus ruthenus Ecclesiae recenter ibidem erectae pro fidelibus graeci ritus, iurisdictionem sibi vindicare praesumit in catholicos, rumenos et ex adverso catholici rumeni nolunt eidem subiacere, eo quod, praeter alias causas, in Ecclesia parochiali graeci ritus S. Liturgia lingua slavica celebratur. Quapropter „ut litibus „finis imponatur et relatio rumenorum ad „parochiam graeci ritus Budapestinensem „ordinetur," haec duo dubia Em. Tua enucleanda proponebat.

1. „An jurisdictioni parochiae graeci „ritus Budapestini erectae subiiciantur „etiam catholici rumeni ibidem commorantes."

2. „An concedi possit catholicis rumeni „ritus, ut existente parochia graeci ritus, „more latinorum sacramentis utantur, et „catecheses a latinis sacerdotibus traditas „frequentent."

Ratio dubitandi in hoc sita est, quod „nempe in decreto erectionis parochiae „nulla distinctio fiat inter ruthenos et ru„menos, sed sermo sit generatim de fidelibus „catholicis graeci ritus." Attamen Em. Tua animadvertit erectionem paroceiae postulatam fuisse unice a catholicis rutheni ritus; et revera ex actis hujus S. Congnis constat tunc temporis agitatam fuisse quaestionem „de erigenda parochia pro fidelibus ruthenis" et dubium propositum utrum fideles rutheni Budapestinenses pertinerent ad iurisdictionem Ordinarii Strigoniensis, an potius Ordinarii Rutheni Munkacsensis. Cum itaque de fidelibus ruthenis sermo fuerit, in hoc sensu profecto intelligenda sunt verba quae leguntur in literis Secretariae Status, quibus Em. Tuae tribuebatur iurisdictio super fideles catholicos graeci ritus Budapestini commorantes. Hinc fideles rumeni, utpote alterius ritus, non subiiciuntur iurisdictioni parochi Rutheni Ecclesiae Graecae Budapestinensis.

Patet itaque ex hac etiam responsio ad 2-m dubium, quod nimirum, nisi adsit alius presbyter rumenus ab Em. Tua deputatus ad parochialia pro rumenis, tenentur catholicis hujus ritus sacramenta recipere in ritu latino, in Ecclesiis latinorum, ac catecheses traditas a latinis parochis, in quorum districtu habitant, frequentare.

Interim, omni cum obsequio, manus humillime deosculor.

Eminentiae Tuae humilimus, obsqumus servus verus *Fr. H. M. Card. Gotti* Praef. *Hieronymus Rolei* Secretarius.

Din acestea să vede acum, că românii din Budapesta sunt pentru totdeauna scoși de sub iurisdicțiunea, de carea visà dl Melles și despre care și primatele zice că Melles „iurisdictionem sibi vindicare praesumit in catholicos rumenos."

In cazuri de lipsă românii nostri din Budapesta pot cere îngăduință dela plebanul romano-catolic a acelui cerc unde locuesc, ca profesorul de liturgie din seminarul central Dr. Iosif Siegescu să le facă slujbele de lipsă — și știm că dl profesor, considerând că până acum nu avem acolo paroh, bucuros stă la dispositiunea tuturor credincioșilor nostri.

Cu bucurie trebue să salutăm grija părintească a episcopilor nostri, din care putem vedeà, că ochii lor în tot locul privesc, unde lipsă este de ajutor. Credincioșii din Budapesta vor aveà de bunăseamă o mângăiere mare sufletească.

Ilustritatea Sa Dnul Episcop Vasile Hossu, când a întrevenit în numele episcopilor nostri la primate, așa a concentrat argumintele noastre, încât atât primatele cât și părintele Papa dela Roma le-au primit și conform dorinței episcopului Hossu, au hotărât.

Ne închinăm înțelepciunei arhiereului atât de înțelept și iubitor de oameni.

Mișcarea pornită contra duelului în Germania. Liga germână contra duelului și-a ținut adunarea generală din anul curent în München la 13 l. c. Intre vorbitori notăm pe procurorul *Rumpf* și profesorul universitar *de Amira*. *Rumpf* declară, că societatea contra ligei primește bucuros în sinul său pe toți aceia, cari sunt în principiu contra

duelului. Liga nu e o societate confesională, nici n'are colorit politic, scopul ei e cât se poate de nobil: să deie un sprijin social oamenilor, cari sunt contrari duelului.

Profesorul de Amira vorbeşte despre punctele de vedere a pornirii contra duelului. Liga urmează un scop mai înalt, ea vrea să apere onoarea, nu numai să lupte contra duelului. Atât din punct de vedere moral cât şi penal duelul nu e mijloc acomodat pentru apărarea onoarei. Pe baza acestui principiu pretinde liga, ca în cazurile vătămării de onoare, să fie aleşi arbitrii pentru judecarea cauzelor.

Din Ţaratul moscălesc. Supuşii Ţarului nu s'au bucurat prea lung timp de toleranţa religioasă, ce le fuse îngăduită. Reacţiunea violentă din ultimele zile ne face să pierdem orice nădejde pentru ameliorarea relaţiunilor între regimul ţaratului şi între Vatican, pentru o activitate mai slobodă a Episcopilor catolici, în fine pentru desvoltarea religioasă a oamenilor de bine de acolo.

Drept pradă a tendinţelor rusoficătoare a căzut de astădată prea meritatul bărbat, Ropp, episcopul din Wilno. El a arătat făţiş, că nu prieşte politicii moscăleşti faţă cu biserica catolică. De aceea un aşa zis „Ukaz" al Ţarului îi oprise exercitarea ori cărei funcţiuni episcopeşti. In urmă Prea demnul Episcop fu silit să părăsească scaunul episcopal, iar guvernul moscălesc îi şterse pensiunea anuală de aproape 6000 de ruble, însărcinându-se numai cu obligaţiunea de a-i dă 100 ruble lunar pentru întreţinere. Se ştie ce activitate desvoltase Episcopul Ropp nu numai pentru a susţinea nevătămată religiunea catolică printre popor, dar mai mult încă pentru a ridică progresul ştiinţific şi ascetic în Clerul diecesei sale, după modelul clerului din apus. Acest zel neînfricoşat nu venia la îndemână guvernului moscălesc, celui deprins de a tratà pe supuşii săi cu biciul şi de a împiedecà orice relaţiune bisericească cu Roma, ba chiar orice desvoltare, cum o înţelegem noi în zilele noastre. Rusificarea polonilor, a preoţilor latini şi a clericilor din Seminare latine, iată idealul spre care tindea reacţiunea guvernului cu orice preţ: iar activitatea preoţilor, mai ales pe terenul social, inconştiinţarea poporului şi avântul cultural în cler şi în popor, acestea înfricoşează mai tare clica administrativă, decât un al doilea războiu cu japonezii. Şi tocmai Episcopul Ropp stăruià pentru un nou avânt cultural şi religios în cler şi în popor. Hinc ilae irae!

Guvernul voià să-l înlăture din Wilno, oferindu-i scaunul episcopal din Kielce şi apoi cel din Plock. Dar acest Păstor zălos bănuind, ce-l aşteaptă refuzase propunerea. In urmă Guvernul voia să înfinţeze o nouă diecezà în provinciile orientale din imperiu — prin Siberia, — propunând această nouă misiune tot Episcopului Ropp. In zădar! Şiretlicurile moscăleşti s'au dat de gol.

Atunci n'a rămas decât o singură alternativă sau de a închide pe episcopul cel „înlăturat" în vre-unul din oraşele cele mari ale imperiului, sau de a-i transmite un paşaport pentru străinătate, spre a-l surguni din imperiu.

Acum vre-o doue săptămâni primise general-gubernatorul din Wilno-Kowno-Grodno, Krzywicki, o instrucţiune definitivă, cum să îndrumeze înlăturarea zelosului Arhipăstor din Wilno, celui „imposibil şi nedesuferit," cum se esprimase însuşi Stolypin. La 17 Oct st. n. primise însuşi Episcopul Ropp o invitaţiune oficială, ţinută într'un stil imperios, spre a se prezintà în ziua de 19 Oct. la Petersburg, sub cuvânt de a depune înaintea dlui ministru de interne nişte declaraţiuni „în afacerile oficiului său.".

Deci se va decide acuma ultimatul. Arhipăstorul întrerupse vizita canonică a eparhiei, şi aranjase numai cu multă ordine afacerile personale. Apoi, fără să ştie publicul, a plecat din Wilno la Petersburg: probabil pentru a nu se mai întoarce niciodată. Câţiva agenţi ai poliţiei îl însoţiau pe drum.

Administraţiunea diecezei o luase în mână Prelatul Radziminiski-Fraczkiewicz, un bătrân cărunt şi un caracter slab şi sfiicios. De aceea nici nu-i încredinţase Episcopul Ropp altă putere, decât cea în spiritualibus. Toate comunicările oficiale ale guvernului, translaţiunea preoţilor etc. trebue să rămână neîntocmite, până la reintoarcerea Msgrelui Ropp sau la venirea unui episcop nou. Uşor ne putem închipui, ce stare tristă va urmà de curând în această diecezà orfană.

Tocmai acuma, spre adeverirea tuturor celor spuse, ne vine ştirea din Petersburg, că guvernul de acolo vrea să înlocuiască pe Episcopul Ropp cu devotatul şi simpaticul Karás din Zytomierz. Dar nevrând legalul Păstor să renunţe, treaba toată va fi prezentată Vaticanului. Ştim însă, că Card. Merry del Val este protectorul pronunţat al Episcopului Ropp, căruia tocmai acuma i-a fost prezintat decretul de exilare.

P. M. Constantin.

Stipendiştii arhidiecezani.

Comunicăm în următoarele conspectul stipendiaţilor pe an. scol. 1907—8 din fondurile administrate acasă. Mai târziu sperăm să publicăm şi pe cei împărtăşiţi din fondurile administrate la stat.

I. Fundaţiunea „Şuluţană."

		Cor.
1.	Nic. Agârbiţean med. an. II., Graz	800
2.	Iuniu Brut Docolin „ „ „ Viena	800
3.	Traian Deughel jur. an. I., B.-Pesta	800
4.	Ştefan Pop, filosof an. II., B.-Pesta	800
5.	Alex. Dobrescu med. an. V., B.-Pesta	600
6.	Valeriu Suciu, rig. jur. an. I., Cluj	400
7.	Eugen Tătar rig. jur. an. I., Cluj	400
8	Tertulian Mihali rig. jur. an. I., Cluj	400
9.	Romul Moldovan, jur. an. II., Cluj	400
10.	Emil Folea, jur. an. II., Cluj	400
11.	Enea Muntean, jur. an. II., Cluj	400
12.	Ioan Codrea, gim. cl. VIII., Blaj	200
13.	Emil Tobias, gim. cl. VIII., Sibiu	200
14.	Liviu Ilea, gim. cl. VII., Blaj	200
15.	Ioan Creţiu, gim. cl. VIII., Sibiu	200
16.	Ioachim Popoviciu, gim. cl. VII., Blaj	200
17.	Ioan Sârb, gim. cl. VI., Blaj.	200
18.	Augustin Popa, gim. cl. III., Blaj	120
19.	Andreiu Murăşian, gim. cl. VII, Blaj	120
20.	Virgil Ungurean, gim. cl. VI., Blaj	120
21.	Ioan Mărginean, gim. cl. V., Ibaşfalău	120
22.	Flaviu St. Şuluţu, gim. cl. III. Blaj	120
23.	Vasiliu Neagu, gim. cl. IV., Gherla	120
24.	Radu Sept. Albini, cl. III, lic. Buc.	120
25.	Octaviau Modorcea, gim. cl. V., Blaj	120

II. Fundaţiunea „Papfalvi."

26.	Vasiliu Dancu gim. cl. VIII., Blaj	240

III. Fundaţiunea „Tordai."

27.	Iuliu German, technic an. I., B.-Pesta	200

IV. Fundaţiunea „Dănuţ."

28.	Ioan Tibil voluntar Triezt (Austria) jur. abs. B.-Pesta	600
29.	Augustin Pintea, rig. jur. an. I., Cluj	600
30.	George Hetco, filosof an. I., Cluj	600
31.	Vili G. Nystor, gim. cl. V., Baia mare	600
32.	Egon Papp Szil. gim. cl. IV., Uj.-Pest	600

V. Fundaţiunea „L. Baldi."

33.	T. Colţa, gim. cl. VII I.,M.-Oşorheiu	200
34.	Ioan Crişan gim. cl. VII., Blaj	200
35.	A. Victor Pop, gim. cl. II., Oradea-m.	200
36.	Augustin Podoabă, gim. cl. VIII., Blaj	200

VI. Fundaţiunea „I. F. Negruţ."

37.	N. F. Negruţ, filosof an. III. B.-Pesta	160
38.	Emil F. Negruţ, jur. an. II., Cluj	120
39.	Alex F. Negruţ gim. cl., I. Gherla	120

VII. Fundaţiunea „I. P. Bota"

40	George Dănilă, gim. cl. VIII., Blaj	120

VIII. Fund. Vancea „Cassa arhidiecezană"

41.	Victor Vancea jur. an. I. B.-Pesta	600
42.	Ovidiu Hulea, gim. cl. V., Blaj	200
43.	Ovidiu Raţeş, gim. cl. II., Blaj	200
44.	Ioan Hancu, ped. curs IV., Blaj	120
45.	Teodor Badu, ped. curs IV., Blaj	120
46.	Victor Băcilă, ped. curs IV., Blaj	120
47.	Mihail Pop, ped. curs III., Blaj	120
48.	Camila Pop, I., curs suplem Sibiu	300
49.	Eugenia Pop, cl. III., elem. Blaj	200

IX. Fundaţiunea „Ios. Tarţa."

50.	Oct. Recean, cl. III., comerc. Braşov	140

X. Fundaţiunea „Andrei P. Liviu."

51.	Emil Felderean gim. cl. IV. Blaj	180

XI. Fundaţiunea „Alex. Micu."

52.	Alex. Chis Micu, gim. cl. I. A.-Iulia	190
53.	A. Stanciu elev. curs II., com. Lipova	190

XII. Fundaţiunea „Tim. Cipariu."

54.	Eugen Ciungan, gim. cl. V. Blaj	200
55.	Ioan Roşu, gim. cl. VI., Blaj	100
56.	Vasile Desmirean, gim cl. IV., Blaj	100
57.	Alex. Câmpean, gim. cl. III., Blaj.	100
58.	Mateiu Cipariu, gim. cl. I., Blaj.	100

XIII. Fundaţiunea „Br. Ursu."

59.	Clemente Pandrea, gim. cl. VII., Blaj	200
60.	Ioan Olariu, gim. cl. VII., Blaj	200
61.	Nicolau Popa, gim. cl. III., Blaj.	200
62.	Ludovic Muntean, gim. cl. III., Blaj	200
63.	Ovidiu Fulicea, gim. cl. II., Blaj	200
64.	Alexandru Dopp, gim. cl. II., Blaj	200
65.	George Milica, gim. cl. I, Blaj	200
66.	Otilia Pop, cl. IV., civ., Blaj	200
67.	Eugenia Bunea cl. II., civ., Blaj	200
68.	Corona Saturn cl. I. civ., Blaj	200

XIV. Fundaţiunea „Elia Vlassa."

69.	C. Rössler gim. cl. VI. M.-Osiorheiu	350

XV. Fundaţiunea „Alex. Filip."

70.	Ioan Duvlea, I., academie com. Cluj	200
71.	Emil Cheţian, gim. cl. V., Blaj	200
72	Traian Pop, gim. cl. II. Gherla	200

XVI. **Fundaţiunea „Vasile Raţiu.“**

73. Niculau Creţu, gim. cl. VII., Blaj 200
74. Alexandru Oltean, gim. cl. VI. Blaj 200

XVII **Fundaţiunea „I. V. Rusu.“**

75. Cornelin Togan gim. cl. VII. Sibiu 160
76. Laurenţiu Rusu gim. cl. VII. Gherla 160

XVIII. **Fundaţiunea „Alutan.“**

77. Emil Murăşan rig. jur. an I., Cluj 120
78. Ioan Inga, jur. an. III., Cluj 120
79. M. Majorean, gim. cl. VII., Năsăud 120
80. L. Sima (Şumal) gim. cl. VI. Beiuş 120
81. Virgil Baciu, gim. cl. V., Blaj 120
82. Aurel Butean, gim. cl. IV., Gherla 120
83. Valeriu Baciu, gim. cl. III., Bistriţa 120
84. Rem. V. Radeş, gim. cl., I. Blaj. 120
85. L. Sima (Coşeiu), cl. VII. Beiuş 80
86. V. D. Cernea, gimn. cl. III. Făgăraş 80

XIX. **Fundaţiunea „Chirilă.“**

87. George Borşan, gimn. cl. VIII., Blaj 55
88. Ioan Alesandru, gimn. cl. VIII, Blaj 55
89. Vasile Bărbat, gimn. cl. VII., Blaj 55
90. Aurel Comşa, gimn. cl. VII, Blaj 55
91. Alexandru Voicu, gimn. cl. II., Blaj 55
92. Ioan Raica, gimn. cl. I. A.-Iulia 55
93. Traian Gruia, III. elem. Blaj 55
94. George Spinean, IV. elem. Blaj 55
95. Ioan Morariu, III. elem. Aiud 55
96. Eugeniu Morariu, I. elem. Aiud 55

XX. **Fundaţiunea „D. Cutean.“**

97. Ariton Pescar, gimn. cl. V. Blaj 34

XXI. **Fundaţiunea „P. Moldovan.“**

98. Ioan Moldovan, ped. curs. III. Blaj 100
99. Vasiliu Spinean, IV. elem. Blaj. 100

XXII. **Fundaţiunea „Alexiu Bidian.“**

100. Alexiu Bidian, stud. cl. VIII Blaj 360
101. Auxentiu Bidian, stud. cl. VI Blaj 360
102. Vasile Bidian, stud. cl. V. Blaj 360
103. Mihail Bidian, stud. cl. IV. Blaj 360

XXIII. **Fundaţiunea P. Cav. Joanette.**

104. Nic. C. Ponoreanul, gimn. IV. Blaj 200
105. Nicodim Nicola, gimn cl. IV. Brad 200
106. L. C. Ponoreanul III. reală Abrud 200

XXIV. **Fondul Internatului de fetiţe.**

107. Augusta Nicoară, cl. IV. civ., Blaj 100
108. Livia Laurenţiu, cl. IV. civ., Blaj 100
109. Otilia Blaga, cl. III. civ., Blaj 100
110. Georgina Nicoară, cl. II. civ., Blaj 100
111. Silvia Pop, cl. II. civ., Blaj 100
112. Valeria Rusu, cl. III. civ., Blaj 100
113. Eufemia Papiu cl. II. civ., Blaj 100
114. Letiţiă Candrea, cl. I. civ., Blaj 100

XXV. **Fondul Internatului de băieţi.**

115. Nic. Vescan, stud. cl. VIII. Blaj 200
116. Zaharie Pop, stud. cl. V. Blaj 200
117. Traian Mîgia, stud. cl. V., Blaj 200
118. Eugeniu, Crişan, stud. cl. V., Blaj 200
129. Victor Marian, stud. cl. II., Blaj 200

Adunarea generală

a reuniunii învăţătorilor arhidiecezani.

— raport special. —

In 29 l. c. s'a ţinut adunarea din ăstan a reuniunii învăţătorilor din arhidiecezã. Cu o zi mai înainte s'au ţinut şedinţele comitetului central luând la acestea parte şi cei mai mulţi delegaţi din provincie.

Şedinţele adunării, au fost conduse de prezidentul Reuniunii, canonicul George Muntean. Numărul membrilor şi delegaţilor prezenţi s'a urcat peste 70—80. Ca onoraţiori adunarea a putut salutà pe canonicul Gavrilă Pop, protopopul Lita, câţiva profesori dela teologie şi gimnaz şi pe Iulliu Bárdosy insp. reg. de şcoale în penziune. Clericii din seminar încă au fost de faţă la o parte a şedinţelor, pe cum şi corpul didactic dela şcoala de fete din loc.

In cuvântarea de deschidere, prezidentul a reflectat la noua situaţie creată şcoalelor nostre prin legea Apponyiană, inzistând pentru susţinerea cu tot preţul şi pe mai departe a şcoalelor, şi aceasta atât în interesul poporului şi al bisericei noastre, cât şi în interesul binepriceput al învăţătorilor dela şcoalele noastre.

Din bogatul raport al secretarului relevez numărul frumos de membrii ai reuniunii: peste 90 fundatori şi 556 ordinari. Preoţii încă sunt destul de frumos reprezentaţi în numărul acesta. Cei mai mulţi dintre membrii fundatori îi are despărţământul Făgăraşului (20), care pare şi în alte privinţe cel dintâiu între despărţămintele reuniunii. Ici colo — din raportul despre activitatea singuraticelor despărţăminte, — se vede o nepăsare neindreptăţită faţă de înaintarea scopurilor Reuniunii: lipsesc chiar şi câteva rapoarte anuale, cari nu s'au trimis încă birouiui central, şi sunt încă o mulţime de taxe restante, ce nu au intrat încă la cassarul central.

Şi mai mare este însă nepăsarea faţă de organul Reuniunii „Foaia Şcolastică,“ care are încă de incassat în preţul abonamentului suma de peste 10,000 coroane. Bine înţeles că această restanţă — pentru a cărei încassare s'a îndrumat biroul central a luà măsurile de lipsă, demoralisează şi apasă greu şi asupra dispositiei comitetului redacţional. Când grozăvia asta de restanţă s'ar incassà, de sigur redacţia ar puteà să ridice şi mai mult nivelul intelectual al revistei, şi ar trebui ca învăţătorimea noastră să şi facă o cestiune de ambiţie — întru a contribui — prin achitarea regulată a abonamentelor — atâta ar fi de ajuns — la susţinerea şi înălţarea unicei foi pedagogice ce a rămas învăţătorimei noastre.

De sigur că comitetul redacţional, cu oamenii din cari se compune şi cu angajarea de colaboratori pricepuţi, pe cari e o necesitate a-i şi honorà din când în când— în acel caz ar puteà să ne deie o foaie pedagogică, carea să rivaliseze cu celea ale străinilor. Aşa însă par'că şi redacţiei îi lipseşte încrederea de sine recerută, ştiind risicul la care se espune prin lipsa întrării la cassă a abonamentelor. Susţinerea organului până acuma a fost cu putinţă numai cu ajutorul material al fondului general al Reuniunii, din care s'a jertfit pentru susţinerea lui suma de peste 7000 coroane. Am dori ca la proxima adunare să putem anzi veşti mai bune, în privinţa aceasta.

Din raportul despre biblioteci relevăm că numărul cărţilor din bibliotecile singuraticelor despărţăminte, la olaltă se urcă la 3000. Bibliotecarului central i-s'a dat indemnisarea să cumpere cărţi de pedagogie, mai ales pentru biblioteca centrală.

S'au decernut în şedinţa primă trei premii pentru teme puse la concurs. Cel dintâiu premiu de 60 coroane l-a dobândit a treia oară, înv. dirig. din Vad (Făgăraş) *Octavian Pop*, cu lucrarea: Şcoala în serviciul economiei şi industriei,“ al doilea de 50 cor., l-a dobândit învăţătorul din Mediaş, *Isidor Dop,* pentru lucrarea: „Cum s'ar puteà provedeà şcolarii miseri cu îmbrăcăminte,“ al treilea iarăşi — de 50 cor. pus de Esc. Sa Mitropolitul pentru lucrarea: „Cum şi-ar puteà îmbunătăţi cantor-învăţătorii starea materială, prin lucrarea mai raţională a pământului computat în salar,“ deşi nu a exhauriat tocmai deplin tema, s'a dat tot lui Isidor Dop.

Esc. Sa Mitropolitul căruia o delegaţie din sinul învăţătorilor, i-a prezentat omagiile reuniunii şi bucuria din incidentul reînsănătoşerii Sale, remiţând adunării binecuvântarea sa, a pus şi de astădată la dispoziţia comitetului central suma de 100 cor. ca premii pentru doue operate de natură pedagogică şi economică.

Dintre resoluţiunile adunării mai amintesc: dorinţa ce se va arătà Preaven. Consistor din partea învăţătorilor, ca salarele lor să se augmenteze cât s'ar puteà mai ingrabă la minimul statorit de legea lui Apponyi. O dorinţă firească, pe carea Preav. Consistor va cercà de sigur să o împace şi cu interesele mai înalte ale Bisericei şi ale poporului nostru.

Inchierea zilei de adunare a făcut-o producţiunea destul de bine succesă, aranjată de societatea de lectură a elevilor dela şcoala pedagogică a cărei prezident e elevul Nicolae Boieriu, iar conducătorul corului elevul Hurducaciu.

Rip.—Rap.

CORESPONDINŢE.

Din America.

Cleveland O. 16 Oct. 1907.

In tot răul este un bine! Aşa şi acuma! Timpul care nu e permis a-l petrece afară din patul durerii, unde m-a doborât osteneala cea mare, îl folosesc pentru a Vă scrie unele noutăţi despre cele ce să petrec în depărtata America!

Ce lucru măreţ a fi preot peste toată America! Intocmai ca şi cum ar fi ca să ai îngrijirea alor treizeci de mii de credincioşi împrăştiaţi în toată Europa! Oh ce lucru frumos! Ce bine! Acurat ca şi cum ai face o gaură în apă! Ba e mai fără spor!

Nu am putere a mă ocupà cu descrierea prea amănunţită a tuturor ce s'au petrecut în restimpul acestor doi ani decând Provedinţa dumnezească, a dispus să plec în America! Trebue să am linişte desăvârşită, şi totuşi nici aceia nu o pot aveà.

Eu am arătat auctorităţilor noastre bisericeşti toate lipsurile poporului nostru, le-am

expus deamănuntul locurile, centrele noastre, numărul lor, veniturile fiecăruia, cu un cuvânt am făcut tot ce am putut.

Anul prim am umblat din oraș în oraș, am făcut conscrieri, am adunat poporul, s'a constituit cum s'a putut mai bine, în senate și comunități. Pe pustele și dealurile Americei am umblat nopți întregi și mă mir că neputința ce acuma m-a cuprins, nu m-a cuprins mai de mult! Fie însă și aceasta pentru mărirea lui Dumnezeu!

Oboseala nu o socot, lipsurile ce am îndurat, nu le amintesc, căci nu e frumos, dar la urmă, poporul acesta din America are și el oare care drept ca de el să se îngrijească conducătorii, cărora îndurarea și mila cerului le-a pus în mână cârjea vlădicească! Căci dacă multe și multe biserici din colo de ocean au avut darul de a fi reparate, cui e a să mulțămi? Dacă în multe sate azi răsună melodios clopotele mari, oare cine le-a dăruit? Dacă sunt cruci frumoase, ridicate înaintea bisericilor și la răspântaele drumurilor oare a cui dar sunt? Și acest popor când cere un preot, când ei să organisează, pentruce să desprețuie glasul lui?

Dacă el să demoralisează lăsat în prada și libertatea poftelor sale cui e a să imputà? Și acest popor vrednic de o soarte mai bună în loc să fie ca o falangă puternică de unde și biserica și neamul să aibă o fală, ajunge-va să fie rușinea Americei, și stricăciunea celor deacasă, cui e a să mulțămi? Dați D-Voastre răspuns! Eu am scris, am făcut tot ce am putut! Și amintesc nu pentru laudă ci la urmă văd a fi silă să spun: că pentru biserica și neamul meu mi-am jertfit tot, tot ce am putut agonisi, și au fost zile când nu am avut zece cruceri să-mi cumpăr un pocal de lapte! Mânc-am odată pe zi numai să pot face bine!

Aceste jertfe au fost de lipsă la început! Dar alții nu au să le petreacă! A fost greu a sparge ghiața, dar azi e mai ușor. După exemplul din Cleveland s'au organizat și celealalte parohii. Să înțelege că după amânare de ani de zile, preotului care vine nu va fi așa ușor ca și cum i-ar fi fost când ar fi fost trimis după înștiințarea dată de mine. Dar încă nu e târziu, într'o lună să mai poate repara greșala și nepăsarea! Ce va urmà după acest restimp, o să vedeți! Eu m-am expus destul, am jertfit tot ce am avut bunuri lumești, am jertfit și sănătatea, mai mult nu am ce jerfi!

Preoți tineri, cu voie de lucru, sunt și pe la noi. Nu au să se teamă că vor muri de foame, nu! Numai să nu vină cu cugetul că abia ce pun piciorul în America, să ajungă milionari! Apoi să-și aibă înaintea ochilor: In America numai acela are drept la traiu și plată, cine muncește! Fără muncă aici nu poți trăi, parohia are lipsă de îngrijirea continuă și fără răgaș a preotului! Una cer dela viitori preoți: Să nu respingă sfaturile ce le-aș dà, și preste tot: recere-se o bună înțelegere între noi! Cu iubirea frățască, cu organisarea noastră, făcută după chipul american, vom pune în uimire lumea!

Eu rog de nou Ven. Episcopat al nostru, chiar în interesul binepriceput a dieceselor. Escel. Lor să esmită cât mai curând preoți: Dacă ar veni patru deodată nu ar fi mulți. Eu am indicat mai multe centre, dar sum sigur nu o să fiu fericit a aveà atâța preoți câți sunt necesari. Ei bine: Mă rog, și cer patru, ba ajung a zice numai unu; căci eu nu mai sum în stare a învinge cu greutățile mari!

In nădejde că voiu fi fericit a salutà în mijlocul poporului preoți cu adevărată râvnă pentru tot ce este frumos și măreț, ar trebui să închid aceasta epistolă. Este însă ceva și nou prin America, sau cel puțin va fi nou pentru mulți!

D-Voastră veți fi auzit despre certele ce se fac aici în America. Intr'adevăr ți-e mai mare scârba când vezi cum nu este înaintea unora nici convingere, nici respect față de alții, nici rușine de a fi aflat mincinos!

Obrăznicia apoi e la culme când nu numai chestia confesională o tractează, ci chiar cea națională o împiedecă pe toate căile! Cei din Sibiiu pot să se laude cu esmișii lor! Eu nu știu ce și-au propus a ajunge preoții Balea și Scorobeț, căci părintele Tat, om mai cuminte, nu voește a face cauză comună cu cei doi campioni ai urei și certei! Ideie nu aveți unde duce patima! Acuse, certuri, intrigi în gradul cel mai vrednic de fii Fanarului. Efectul! In loc să strice cui doriau, ei pe ei să nimicesc! Treburile au ajuns până acolo, că un greco-catolic nu mai poate să fie în dragoste frățască cu un greco-oriental. De a-ți fi cetit foaia „America“ dela începutul ei a-ți rămânea scârbiți! greco-orientalii înșiși scârbiți de o așa procedură, au silit pe preotul Balea, redactorul „Americei“, să vină la o adunare și să deie seamă de cele ce a publicat. In adunarea aceasta preotul amintit a trebuit îndrumat la ordine în mai multe rânduri, căci prea ieșise din văgașe, dar de geaba toate!

Poporul adunat spre a căutà să facă pace s'a depărtat scârbit, căci nici greco-orientalilor nu le-a plăcut ca Mitropolia din Blaj să fie acuzată ca una ce numai binele Românilor nu dorește, una, care numai operă diabolică săvârșește etc.

Văzând poporul gr.-or. că preotul lor dorește și pe mai departe ceartă și zarvă s'au retras! au fost pasivi față de orice acțiune. Asta însă nu a fost destul! Atacuri și pe mai departe în contra unuia, ori altuia! Redactorul „Americei“, singur și părăsit de Români face cunoștința misionarilor anglicani! Sterge din fruntea foaiei: Organ al bisericei gr.-or. și călătorește la New-York în mai multe rânduri. Dar nici acolo nu să dau bani numai așa! Trebuiau fapte. Faptele erau: Crucea societății Carpatina vândută de preotul Balea, căci e păgân cine să închină la chip cioplit, și când la propovăduirea și strigătul preotului Balea de jos cu el! afară cu el! nime nu cutezà a să atinge de sf. cruce, ca înfuriat licitează crucea! Un credincios greco-oriental a dat pentru ea 25 cents. Și de atunci pe aici e vorba: Mă! dă ce să cade! numai popa Balea a vândut mai cu puțin pe Hristos! Iuda l-a vândut cu 30 arginți popa Balea cu un quoter! (25 cents).

Preotul Balea să reintoarce din New-York, are bani, puțini însă, căci nici anglezii nu-s proști, abzice de parohia vechie, înființează una nouă, așa că nu mai știà sărmanul popor de capul lui!

După acestea preotul Balea dorește de nou a fi preot în Cleveland. Poporenii îl mai rabdă, până când ne mai putând suferi îi spun: că ei nu mai au nimica cu el.

Aici nu amintesc vorbele de batjocură cu cuvintele cele mai stinte dela prefacere, nu insultele aduse persoanei mele, nu blăstămurile ce le pronunța asupra poporului cu ocaziunile sărbătorilor solemne, nu ași isprăvi. D-Voastre o să mă întrebați pentruce le amintesc eu acestea?

Răspund: Din cauza aceea că acasă tot aceea răspândesc unii domnii, că eu sum cauza relelor și a neințelegerei ce domnește în America. Să vadă lumea și să judece! Eu am atâtea afaceri pe cap, de nu mai am timp a mă interesà de greco-orientali. Sum bun bucuros de pot împlinì dorințele parohienilor mei, și în genere, a poporului greco-catolic!

Chestia confesională recere ca greco-catolicii să fie împiedecați a să organizà, ași aveà preoți, și așa ca toată suflarea românească trebue să fie greco-orientală dacă dorește să aibă diploma românismului! Dacă la o sărbare este învitat preotul greco-catolic, acolo feri doamne să meargă preot greco-oriental, iar sărbarea este tradare de neam! Cu toate că și preotul greco-oriental e învitat.

Așa dară veți crede, că va fi toată suflarea, acolo unde vor conduce laici ori preoți gr.-or. și unde nu va fi preotul gr.-cat.

Așa! De unde! Acolo, tot acei preoți vor aflà scopuri secundare, de venituri etc. Adecă ruinare, dacă nu ești în stare a zidi.

Principiul meu care și în viața practică din America l-am observat este: fiecare trebue să ne organizàm! De vor fi zece greco-catolici cari doresc a să organizà, este rău a-i împiedecà, pe cum nu e permis a împiedecà pe greco-orientali dacă doresc a să organizà, căci organizarea numai la bine duce, și treceri din silă, nu sunt bune nici nu au rezultatul dorit!

Dacă un greco-catolic vreà să apostateze nu-l pot împiedeca, el are să deie seamă de păcat, de un greco-oriental să reîntoarce la sinul maicei Roma, e bine venit! Dacă o face din convingere e bun, dacă din interes, mai bine să rămână cum s'a născut!

Unde va duce lupta aceasta, nu știu, dar sum convins că nu la bun sfârșit. Aici ne trebue oameni cari să fie în stare a să ridică peste micile pasiuni, și dacă cineva nu este în stare a face aceea ce altul poate, să nu-l pismuiască, ci să nizuiască și el a înaintà pe calea care lui i-o a croit providința!

Acuma că e actuală pentru noi venirea preoțior greco-catolici Vă scriu unele, referitor la parohiile ce sunt a să ocupà și anume: Veniturile variază între 80—150 dolari, adeca între 400—750 coroane lunar. Contract sau declarațiuni e imposibil a să face până nu e aici preotul, căci altcum este foarte aspră legea și este pedeapsa expulzării. Preoți pot fi însurați ori celibi, dar în unele locuri nu să primesc decât celibi! Pentru informațiuni a să adresà la Ven. Ord. Mitropolitan ori la Ven. Ord. din Lugoj. Apoi: *nu pregătiri de săptămâni și luni*, ca și cum a veni în America ar fi calea morții. In zece zile prin Bremen ori Cherburg în New-York! aici să declare că vine la amicul său din Cleveland O. care locuiește la Nr. 1367 W. 65 th. str. Cine dorește să vină, să plece imediat, căci după o lună, doue, nu mai are ce căutà fiindcă poporul să prea disgustă de atâta așteptare, și a reorganizà e mai greu, ca a organizà și dacă întârzie venirea preoților, de ce să va întâmplà să nu se facă mie imputare.

Cine vine să-şi aducă cât mai multă rufărie, veşminte, civil, canonic, cât mai multe, aici sunt scumpe (să le folosească acasă pe restimp de o vară). O reverandă ţine zece ani! căci numai în biserică să foloseşte. Odăjdii va face bine să aducă, căci până să comandă aici, trece mult. O odajde colorată, una neagră.

Evanghelie, liturghier, orologier, octoih, Apostol, euhologiu, fiecare să aducă căci aici nu poţi găsi.

Ce să mai zic! Multe, multe ar mai fi de scris dar nu e permis a stà mai mult în sus!

Trebue să închid epistola!

Dacă glasul unui biet muritor, sdrobit de munca grea mai are trecere înaintea Domnilor nostri, cârmuitori ai bisericei noastre, dacă este o interesare cât de cât pentru popor, preoţi ori preot trebue să-l salut încă în luna aceasta în Cleveland.

Vă salut, stim. Dle şi Vă mulţumesc de bunăvoinţă!

Dr. E. Lucaciu.

MAI NOU.

La Cernova parohul slovac Hlinka, suspendat de episcopul Párvy, a zidit cu multă osteneală o capelă, carea erà să fie sfinţită în 27 l. c. Poporul a cerut dela episcop, că dacă nu merge dânsul, să delege pe parohul suspendat Hlinka, care acum petrece în Moravia, să binecuvinte capela. Episcopul n'a ascultat dorinţa poporului, ci a trimis alt preot, cari cu pretore şi jandarmi a voit să facă solemnă binecuvântarea bisericii, ori după cum spune domnul Andrássy, preoţii, protopretorele şi jandarmii s'au dus să spună, că în ziua aceea nu se va binecuvântà biserica. După cum zice Andrássy, poporul a atăcat trăsurile preoţilor, protopretorelui şi a jandarmilor cu pietrii, măcar că nici unul dintre aceştia nu au putut arătà nici cea mai mică zgărietură, pe când din popor au pierit loviţi dn gloanţele jandarmilor 14 inşi, între cari femei şi copii, şi 23 se luptă cu moartea. A interpelat în camera ungară deputatul Beniczky un slovac din partidul poporal şi naţionalistul Hodja, dar a fost huiduiţi. — In camera deputaţilor austriacă toţi deputaţii şi-au esprimat indignarea faţă de protopretorele, jandarmi şi sistemul de cârmuire, cari au produs măcelul dela Cernova.

Noutăţi.

Ştiri Personale. Escelenţia Sa Părintele Metropolit a sosit la reşedinţă Sâmbătă în 26 c., însănătoşat pre deplin. Intru mulţi ani Dispunătorule sfinte!

Din Arhidieceză. *Vasile Dancu* din Ţapu a fost numit de paroh al Şardului şi Nădăşelului unguresc. (Trc. Cluj) La Ţapu (Trc. Blaj) a fost dispus de administrator parohial On. *Ioan Mărginean,* preot disponibil. *Vasile Murăşan,* administratorul parohial al Hăşmaşului a fost numit de paroh al Budiului de câmpie (Trc. Ludoş).

Hymen. Prietinul nostru profesorul *Dr. Ioan Raţiu,* şi-a serbat Dumineca trecută căsătoria cu dşoara *Leontina Măcelariu,* din Miercurea. Dorim mirilor toată fericirea!

— *Dr. Ioan Bianu* cand. de advocat şi *Elisa Pozsnyay* anunţă serbarea cununiei lor, ce se va celebra în 10 Nov. n. în Biserica catedrală din Blaj.

— *George Nicoară,* cleric abs. şi *Veturia Rus,* anunţă serbarea cununiei lor, ce se va celebrà Duminecă în 3 Noemvrie n. în biserica gr.-cat. din Micoşlaca.

Ştiri literare. Tinerul poet Corneliu Moldovanu a publicat zilele acestea în volum unele din cele mai frumoase poesii ale sale sub titlul *„Flacări.“* Le recomandăm cu căldură. De asemenea atragem atenţia tinerimei asupra folositoarei reviste a dlui Iuliu Moisil: *Amicul tinerimei,“* care apare în anul V în editura renumitului institut, Minerva.“ Programul acestei bune reviste e cuprins în cuvintele: cultură, morală iubire de neam, ştiinţă, muncă. Costă pe an 5 cor. şi apare de doue ori pe lună.

Veşti bune. Primim următoarele şire, pe cari cu plăcere le publicăm: *Onorată Redacţiune!* Mă aflu în plăcută poziţie a Vă comunicà un fapt îmbucurător din comuna Tăuni. De vre-o doue săptămâni bărbaţii fruntaşi din comuna amintită în frunte cu părintele local Dl Ioan Trif, au adus frumoasa hotărâre de a pune odată stavilă abuzurilor ce au răzbit a-şi face cale în timpul din urmă, prin frecuentarea prea deasă a cârcimelor. E prea cunoscut faptul, că celea mai multe păcate să săvârşesc, chiar în timpul când adevăratul creştin ar trebui să se ocupe cu lucruri bune şi plăcute înaintea lui Dumnezeu şi nu răzămându-se de mesele puturoase ale făgădaielor. E prea trist şi te cuprinde un fel de greaţă când te gândeşti, că nu numai bărbaţii ci chiar şi femeile, cari au un rol atât de sublim în viaţa noastră naţională încă să bălăcăresc ziua întreagă în crişmele satului alături de bărbaţii lor. Bărbaţii destoinici însă încredinţaţi cu conducerea comunei noastre, n'au aşteptat oara a unsprezecea ci la timp s'au îngrijit de sanarea răului ce a început să bântuie comuna. Zis şi făcut. Intr'o adunare comunală s'a adus hotărârea, ca toate trei cârcimele din sat să rămână închise de Sâmbătă seara, până Luni dimineaţa, tot astfel şi în sărbători. Fost-au ele şi alte păcate în aceasta comună, cari însă cu multă osteneală şi abnegare de sine le-a cassat părintele local. Laudă deci să cuvine Tăunenilor şi în special preotului local şi judelui comunal, cari mai mult au obosit întru prosperarea acestei comune. Ţin să amintesc la acest loc, că această comună până la finea seclului trecut erà comună fruntaşe, dovadă bărbaţii de şcoală ce s'au ridicat din mijlocul lor. Dările prea mari deoparte, de alta anii răi ce s'au perândat i-au zdruncinat puţin, dar n'au discurajat ci s'au pus mai cu zor pe lucru şi astăzi pot spune cu mândrie că Tăunenii înaintează pe calea progresului economic. Nădăjduesc să ajungem departe cu aceşti oameni, cari din îndemn propriu au smuls răul din rădăcină şi cred că o să pot încrestà în viitor numai lucruri bune despre dânşii. Ar fi îmbucurător, ca şi alte comune să iea act dela fraţii lor din Tăuni, ca să nu mai întâlnim Dumineca şi în sărbători oameni turmentaţi de alcool, cari neliniştesc tot satul cu gălăjia lor. *Graţian.*

Călindarul naţional al „Foii Interesante din Orăştie, e o publicaţie foarte bine întocmită pentru popor, cu vădită tendinţă moralizătoare şi naţională. Are 42 ilustraţii şi felurite bucăţi literare alese şi potrivite. Se află de vânzare la toate librăriile, preţul 36 fil. plus porto.

Posta Redacţiunii.

Romanul. Am primit cu mulţumită şi totdeauna publicăm cu plă·ere astfel de împărtăşiri.

Ică. De ce un raport aşa lung pentru a scrie despre înfiinţarea unei însoţiri întâmplată înainte cu luni?

M. M. Raportul DV. a întârziat aşa de mult, de nu-l mai putem publicà. Mai bine rapoarte scurte şi la timp, decât lungi şi la doue luni. Regretăm.

P. Constantin. Mulţumte! Multe salutări dela toţi!

P. G. Regretăm, dar nu publicăm recenziuni, decât asupra scrierilor, cari ni se trimit. Iar cartea de cari ne scrii, nici n'am văzut-o măcar.

I. F. Ce-a fost superflu a trebuit să omitem ca să cruţăm spaţul.

Pentru mamele însărcinate

nu există prietin mai bun ca *Emulsiunea Scott.* Dacă sunt chinuite de slăbiciuni şi oboseli fizice atunci *Emulsiunea Scott* are un efect tot atât de miraculos pe cât e de îndestulitor.

Dă puteri nouă şi viaţă nouă.

Emulsiunea Scott par'că ar fi o beutură vrăjită. Dar şi mai mare bucurie procură părinţilor când să naşte copilul, căci să pot delectà în faţa şi formele lui sănătoase. Aceasta provine de acolo, că *Emulsiunea Scott* luată de mamă nutreşte şi copilul şi-l întăreşte, cu un cuvânt asupra amândurora are efectul cel mai bun.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— Se capătă în farmacii. —

(37) 6—12

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi. — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Credința, mintea și inima.

Biserica ne învață că credința trebue să fie vie. După sfta Scriptură credința atunci e vie, când se manifestă în fapte bune. Insă ca să se poată manifestă credința în fapte bune, adecă să fie vie, e de lipsă, ca omul să fie pătruns de ea, trebue ca mintea să fie călăuzită și inima cârmuită de ea.

Spre a arătă că credința trebue să fie călăuzul, conducătorul minții mă provoc la natură din cartea căreia poate ceti ori și cine. Și anume: dacă privim în jurul nostru vedem că toate lucrurile cari ne încunjură au conducător. Toate lucrurile esistente îs atât de neputincioase și mărginite, încât fără sprijinul lor împrumutat nu pot să subziste. Cele slabe îs avizate la ajutorul celor mai tari, cele tari la a celor mai tari decât ele, și adeseori cele tari la a celor slabe. In acțiunea aceasta universală, în care toate ființele se ajută împrumutat, rolul de conducător îl au cele tari, conducând și determinând cercul de activitate a celor slabe. Acesta e un fapt și adevăr incontestabil, și să poate vedeà din raportul tuturor făpturilor. Mișcarea pământului atârnă dela influința și puterea soarelui, căldura și lumina soarelui o conduce aerul, aerul să pune în mișcare prin vânturi, vântul e influintat de mări etc. La vegetale încă cele tari sprijinesc pe cele slabe, animalele cele tari apără pe cele mici ș. a

Tot acelaș lucru îl vom observa și la om. Faptele noastre sunt conduse de instinct, și dorințe, iară conducătorul dorințelor e mintea. Singur numai ordinea asta corăspunde naturii și demnității omului. Dacă instinctul și dorințele noastre nu ascultă de porunca minții, faptele noastre vor fi neconstante, superficiale, fiindcă natura dorinții e neconstantă. Dacă instinctul, dorințele nu urmează calea croită de minte, atunci prin faptele noastre nu căutăm ceea ce e bun, nobil și drept, ci ceea ce e plăcut, delicios, fiindcă dorințele și instinctul tind spre deliciu. Da, ele tind spre deliciu, și nu caută, că oare ținta spre care tind nobilă ori mârșavă e, ci tind spre ea cu putere, și de aici provine că dorințele și instinctul fără frâu, orb, îl abat pe om adeseori de pe cale cea cinstită, morală, și-l răpesc în cloaca imoralității. Din causa asta e de lipsă ca inima noastră împreună cu dorințele și instinctul ei să fie conduse de minte. Adevărul acesta ni-l arată și Dumnezeu prin cuvintele psalmistului când zice: „Dă-mi înțălegere Doamne și voi cercà căile tale“ Ps. 118.

Insă și mintea care e menită să conducă dorințele și instinctul inimei noastre are lipsă de un conducător sigur și infabil. Priceperea omului e o putere mare și covârșitoare, însă nu cea mai mare. Ea e încă neputincioasă, mărginită. Slăbiciunea și ființa ei mărginită nimic nu o vedește mai bine ca greșelile cele multe de cari nu e scutit nimenea aici pe pământ. Dacă am greși numai în lucrurile cele mari și grele, vedem însă că și în lucrurile cele mai simple, în lucrurile zilnice încă greșim adeseori. Unul și-a greșit cariera, altul dă creștere greșită copiilor lui, al treilea i-și bate în pinteni norocul, altul nu-și cunoaște importanța chiemării lui, unii să bagă în întreprinderi dăunăcioase, alții prin trai necumpătat i-și nimicesc sănătatea etc.

Așadar cu toții greșim fiind conduși de minte, de aceea și ea are lipsă de un conducătăr sigur și infalibil. Și oare cine ar fi conducătorul acela? La toată întâmplarea o ființă superioară omului. Fost-au și sunt și astăzi oameni de aceia cari zic: că omul nu are nici o lipsă de o ființă superioară. E drept, că omul nu poate trăi singur, fără sprijin, însă e de ajuns dacă îl ajută și sprijinesc semenii lui, iar de ființă superioară nu are lipsă. Cât de greșit și fără temei e aserțiunea aceasta să vede din cele zise mai la deal, că adecă cu toții ne înșălăm și greșim așa de ușor. Dacă cu toții suntem supuși greșelilor, cum am puteà să ne apărăm noi numai cu puterile nostre firești împotriva greșelilor? Orbul nu poate conduce pe cel fără vedere, că amândoi cad în prăpastie; cel neputincios nu poate sprijini pe cel fără putere, că ambii vor cădea.

Nu e adevărat dară că mintea omenească n'ar avea lipsă de un conducător superior ei. Ea e debilă și neputincioasă, deci un conducător îi este neapărat de lipsă. Iar puterea, înțelepciunea asta superioară ei, numai înțălepciunea cea nemărginită poate fi, adecă înțelepciunea dumnezeiască. Chiar și îngerii îs slabi de a ne conduce fără a greși pe căile lumii acesteia, fiind și ei mărginiți. Singur numai Dumnezeu e în stare să ne conducă fără pedecă și greș prin chaosul lumii acesteia. Și Dumnezeu o și face asta. El ne conduce pe căile vieții acesteia prin lumina credinții. Credința e călăuzul infailibil. Ea ne arată hotărât scopul nostru ultim și mijloacele de lipsă spre ajungerea lui. Ne arată că ce trebue să facem în toate împrejurarile vieții noastre. Ne arată ce poftește Dumnezeu, binele societății și al nostru. Credința aduce în consonantă admirabilă faptele noastre cu legile omenești.

Cine ascultă de graiul credinții, caracterul și cinstea aceluia rămân neatinse. Să poate că va greși în urmărirea scopurilor lui vremelnice, să poate că va suferi mult sub loviturile grele ale sorții, însă menirea vieții lui nici când nu o va greși. Credința îi dă în mână lumina cu care-și va luminà drumul spre scop, îl va înbărbăta după o pierdere la muncă și lupta nouă. Și dacă toată lupta, toată zbuciumarea îi este zădarnică, încât gândește că și Dumnezeu l'a părăsit, atunci credința iară-și rid că glasul și-i zice: împacă-te cu soartea, abstăi dela propusul tău, și-te încrede în Dumnezeu. Asta e puterea credinții, asta o admirăm noi. Căci e lucru cunoscut, că încrederea în Dumnezeu e drumul cel mai sigur spre a ajunge la fericire, e chizeșia unui vitor mai strălucit.

Iată dar ce conducător bun e credința minții. Ne dă cunoștință de lume și înțălepciune. Cine ascultă de conducătorul ceresc în acela credința este vie, și credința aceasta îi dă spirit de viața. Aceasta se vede și din sfânta Scriptură, unde în mai multe locuri credința să numește: Lumina conducătoare a omului.

Deși e drept, că mintea e condusă de credință, credința devine elementul dătător de viață în fericirea omului, totuș ca credința să-și desvoalte deplina ei putere în om și astfel să producă fapte bune, e de lipsă ca și inima să fie cârmuită de ea.

Din cele espuse până aici să vede că mintea e aceea, carea dă directivă inimii, iar la rândul ei și ea e condusă de credință.

Inima omului e o lume mică, și ca atare imitează lumea cea mare. Și pe cum în lumea cea mare e o luptă continuă între elementele folositoare și dăunăcioase tot asemenea e și în inima noastră între înclinările noastre cele bune și cele rele. Dumnezeu față de lupta aceasta continuă nu poate fi indiferent, fiind el bunătatea și sfințenia cea nemărginită. In lumea asta elementele cele dăunăcioase și rele îs în preponderanță, și dacă nu ar esista o mână atotputernică care să le pună stavilă, lumea nu ar puteà subzista nici 24 ceasuri. Cine ne-ar puteà spune că cine ține bolta cerească în văzduh ca să nu cadă peste noi, sau cine e acela care ține înlănțuite mările ca să nu ne înghită valurile ei înfuriate? Așadar pe cum cârmuește Dumnezeu lumea și nu lasă ca elementele cele înfuriate ale naturii să o nimicească, tot așa guvernează și inima noastră. El e acela care pune frâu și nu lasă curs liber înclinărilor noastre rele. Dacă Dumnezeu n'ar face-o asta, atunci moralitatea nu ar mai exista pe sub soare, virtutea ar fi un ce necunoscut, căci oamenii dela natura lor înclină mai mult spre rău de cât spre bine.

Dumnezeu cârmuește inima tot prin lege credinții. Credința ne arată plăcerile, indicând tot odată și măsura lor. Ridică părete despărțitor între plăcerile inocente și între desfrâu, abuz. Ea clasifică simțemintele; cele murdare le deschilinește de cele curate, normează contactul nostru cu lumea din afară, și prin asta pune bază decenții creștinești. Ne împune ca să cinstim virtuțile sociale; iubirea de dreptate, simplicitatea, sinceritatea și nevinovăția. Cu un cuvânt credința pune hotar între virtute și păcat, între bine și rău.

Multora nu le place puterea asta cârmuitoare ce o deprinde Dumnezeu asupra inimei noastre prin legea credinții. Zic ei anume: Nimic și nimenea nu-i poate porunci inimei, că elementul ei e libertatea Da, libertatea e însușirea cea mai măreață a neamului omenesc, însă ea nu e potrivnică lui Dumnezeu ci din potrivă. Liber e acela, care face binele ne fiind constrâns de nimenea ci îl face de aceea, fiindcă-l cunoaște de un ce bun. In asta consistă libertatea. Dacă omul nu ar abuza de libertate nu ar avea lipsă de puterea coercitivă a legilor dumnezeiești și omenești. Insă fiindcă omul abuzează adeseori de ea, de aceea îi dă Dumnezeu legi.

Omul simțește în inima sa înclinarea de a abuza la libertete, și chiar de aceea vede bine că are lipsă de o putere cârmuitoare Fecioara sau tinerul acela care a căpătat frâu prea liber în frageda-i tinereță

mai apoi nu se va puteà stăpâni, și va decădea total trupește și sufletește, iar fiind decăzut de bună samă nu va mulțămi părinților lui pentru creșterea ce i-au dat-o, ci va lăcrăma și-și va deplânge soartea nefericită, și cu ochi plini de lacrămi va zice: Dacă ar fi fost o mână tare care să mă conducă în frageda-mi tinereță, acum n'ar trebui să îngrop viața-mi amărâtă și un viitor mult promițător. Iar soțul acela care nu a știut cruța averea moștenită, nu a știut păstra credința conjugală, ci a aruncat cu tină în cinstea familiei lui; dacă a ajuns la culmea nefericirii familiei lui, reprivind de acolo, inima i-să umple de amărăciune și să va tângui: O de ce nu mi-a pus cineva stavilă pornirilor mele, de ce nu m-ați oprit în ajunul căii mele, de ce m-ați lăsat să fug ca un nebun în perirea mea?

Acestea îs numai două dintre multele exemple ce s'ar puteà lua din viață. Insă și acestea îs de ajuns ca să ne arate că omul simte în inima lui aplicarea de a abuza de libertate, de unde ușor poate vedeà și aceea, că înclinările încă au lipsă ca să fie cârmuite.

Așadară atunci când ne cârmuiește Dumnezeu inima prin legile credinții nu țintește în spre a ne nimici libertatea, ci nisuește între colo, încătrău ne străduim și noi, adecă fie ferește inima ca să nu abuzeze de libertate. Dacă omul va primi scutul acesta a libertății, dacă s'a lăsa să fie cârmuit de cârma blândă a legii credinții, atunci florile cele bine mirositoare a credinții vor înflori, și faptele cele frumoase ale virtuții familiari și sociali nu vor lipsi.

Din cele zise până aici să vede limpede că credința nu-și are baza numai în poruncile Dumnezeiești, ci și în lipsele noastre sufletești. Mintea nostră fiind debilă dela natură are lipsă de conducerea credinții, iară inima fiind plină de înclinări rele, are lipsă de cârmuirea credinții. Așadară credința î-și are rădăcinile ei în natura noastră.

Din cauza asta e atât de frumoasă, atrăgătoare și sublimă credința. Mărimea și sublimitatea ei nu o cearcă omul căci pentru așa ceva omul nu e capabil, însă vede bine că are lipsă de ea, și de acea îi este atât de plăcută. De aici e, că înainte de ce ar fi fericit Dumnezeu omenimea cu credința creștină, lumea întreagă să să ruga: Doamne trimete-ne o lege care să îndestulească inima omenească întru toatr. Legea cea cu atâta dor așteptată oă avem, Dumnezeu a trimis-o din cer prin unul născut Fiul său. Nu restă altceva decât ca omenimea să o îmbrățoșeze cu toată căldura inimei ei, și să urmeze învățăturile ei.

După Dr. Ludovic Francicsky.

T. Branea.

Bibliografie.

A apărut:

Pentru a ridica moralul, tăria fizică și bunăstarea poporului nostru, cele mai ușoare și mai îndămânatice mijloace le avem în cărțile bune, în cărțile cu învățături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul“

de Dr. I. Marcu și Șt. Roșian

învățăturile căreia sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, și a învățătorului cu inimă, ea va fi izvor de povețe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, și prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. și costă 1 cor. 10 fil.

Cantorul bisericesc, cuprinzând cântările dela vecernie, utrenie și liturgie pe opt glasuri, împreună cu rânduiala serviciului tuturor sărbătorilor și a tipicului bisericesc, aranjat de învățătorul George Bujigan. Prețul broșat 10 cor. pag. 444. Cartea aceasta nefiind aprobată de superioritatea bisericească, n'o putem recomănda cetitorilor nostri.

„Luceafărul.“ Nr. 19—20 cu următorul sumar: M. S. Rimniceanu „Propilee“ artistice. — V. Albu, Cântec (poezie). — I. Agârbiceanu Nepotrivit (novelă). — I. U. Soricu, Cântec (poezie). — G. Murna, Monumente antice din Roma: Forul lui Cezar. Forul lui August. Forul lui Vespasian și Nerva. Forul lui Traian. — I. U. Soricu, Floare târzie (poezie). — Virgil Caroivan, Ursul, Leul și Râsul (poveste). — Nic. A. Berindei Petra. — Maria Cunțan, Departe (poezie). — I. U. Soricu, Liniște (poezie). — D. Nanu, Unei logodnice (poezie). — Cronică: Literatura pentru tinerime. Grigorescu. Moravuri. Z. Bârsan și I. Agârbiceanu. Sărbările meșeriașilor din Sibiiu. Puterea întunerecului. La tribunal. Știri. Poșta redacției. Ilustrațiuni: Teiul lui Eminescu (din grădina Copăului — Iași). Interior de casă din Pianul de sus Vederi din Roma: Forul roman.

„Semănătorul“ Anul VI Nr. 42. cu următorul sumar: I. M-il, Björnstierne Björnson. — Adriana Gheorghiu-Buzoianu, Scrisoare (poezie). — Caton Theodorian, Aiurea (novelă, sfârșit). — G. Tutoveanu, Zi de vară (poezie). — M. Paleologu, Săptămâna dramatică: Matineurile. — E. Ciuchi, Cântec. I. Sc. și Gh. M. M. Cronică. — Al. Gh. Doinaru, Cronică veselă: Răspuns. Sonet. „Ai tu bilet de voe?“ Incheere.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl. Prețul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**
p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

(40) 2—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viță clasa I-mă, altoiți în viță americana („Riparia portalis“) după metoda cea mai bună (altoirea forțată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:				SPEȚIALITĂȚI DE MASĂ:			
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc.	= 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22 cor.
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „	= 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24 „
Moi	(Mustos fehér)	„ „	= 200 „	Madelaine Angevine	„ „	= 22 „
Mestecați	(Vegyes borfaj)	„ „	= 180 „	Passatutti	„ „	= 24 „
Galbini	(Mézes fehér)	„ „	= 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 30 „
Aramon	(Aramon)	„ „	= 180 „	Suvenir de mileniu	10 „	= 4 „
Goarnești	(Járdovány)	„ „	= 200 „	Kosuth Lajos	10 „	= 3 „
Fetești	(Leányka)	„ „	= 200 „	Csaba gyöngye	1 „	= 1 „
	Altoi clasa II.				1000 buc.	= 100 cor.

Perseci de 3 ani înalțime până la $2^1/_2$ metri 1000 buc. = 30 cor.
Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.
La comande mai mari vând și pe cambiu pe lângă caventi buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite $^1/_3$ anticipațiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile se iau în conziderare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.* ***Ioan Bărbat,***
învățător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

FISCHER & COMP NAGYENYED
PEPINERIE DE POMI SI VITE

150.000 Pomi Roditori
1,000.000 Sujete
1,000.000 Planta pentru gard viu arbori de promenada, arbori de ornament, roze, fructe cu boaba, contiiferi etc.

1 Milion altoae de vite, vita de vile Europenási Amerikaná cu su.
Specialitate: altoae de vita pentru deseri.

Sub-cultura 120 jug. cat.

30.000 Pruni de Bistrita si de Bosnia oltuiti Exemplare foarte frumvase

Fără rădacina

35) 4—12

Viţe nobilitate

trimite cu ***garanţă, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulţi ani recunoscută ca prima şi foarte solidă:

Prima pepinerie cu viţe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Medias (Ardeal) Nr. 54.

Cereţi catalogul preţurilor!

Catalogul conţine scrisori de recunoştinţă din toate părţile ţărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei**, adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 5—40

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoştinţa Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(33) 9—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă şi sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINEERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată şi sănătoasă apă minerală.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

Dracul în şcoală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Preţul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric

(27) 16—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, **aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu.** Mai departe se recomândă spre facerea **scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut** — ca şi spre turnarea de **toace de metal.**

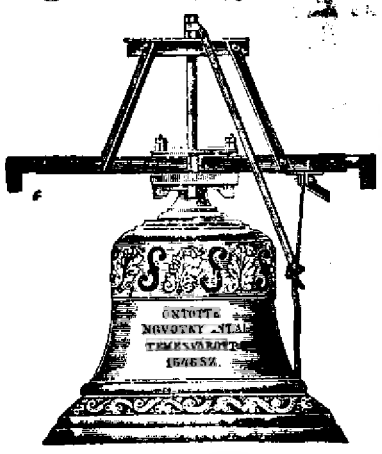

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(28) 15—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreturi şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975.294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,760,810.21 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fiecare Sâmbătă

Unirea

Foaie bisericească-politică.

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Anul XVII. Blaj, 9 Noemvrie 1907. Numărul 44.

CONGRUA.

De câteori e vorba la noi de această mare chestiune a congruei, totdeauna auzim ţipete de indignare. Chiar astăzi, când ni-s'a dat să înregistrăm în chestiunea aceasta un moment însemnat, care constitue un real progres spre bine, — dacă e să fim sinceri, pe cum trebue să fim, — nu putem amuţi sunetele acestui ţipet.

Sunt 10 ani trecuţi, decând comisiunea centrală pentru congrua catolică şi-a început activitatea cu conscrierea venitelor tuturor beneficiilor bisericeşti greco-catolice şi romano-catolice. Conscrierea aceasta s'a terminat, în cât priveşte beneficiile mari, abia în anul acesta 1907. Aşa dară pentru efeptuirea conscrierii venitelor, măritei Comisiuni congruale i-au trebuit 10 ani şi mai bine. Ca şi când toată chestiunea congruei ar fi stat din aceasta conscriere de venite. Curat ca omul îndărătnic, care perde vremea cu nimicuri, când nu vrea să ispravească lucrul de căpetenie, ce i-s'a încredinţat.

Ca rezultat vedem, că chestiunea congruei a stat pe loc 10 ani.

Am auzit din multe părţi accentuându-se, că trăgănarea aceasta a congruei ar fi a se atribui ţinutei Clerului rom.-cat., care nu vreă să concurgă din bunurile sale pentru acoperirea lipselor preoţimei gr.-cat. din cauza, că lipsele acestea ar fi de tot prea mari, adecă dotaţiunea actuală a clerului gr.-cat. de tot prea mică, şi că clerul gr.-cat. ar fi prea puţin patriot.

Nu putem constată cu siguranţă cât adevăr conţine presupunerea aceasta, ştim însă atâta, că dotaţiunea clerului romano-catolic dela noi este de aşa, încât în general nu mult dobândeşte prin regularea congruei, şi astfel şi numai din acest motiv este esplicabil faptul, că clerul romano-catolic să nu fi urgitat cu deadinsul introducerea congruei aşa pe cum este contemplată. Când eşti sătul şi îndestulit e uşor să pertractezi şi să tămânzi o cauză, mai ales dacă n'ai ce aşteptă dela ea.

Nu aşa stă însă lucrul cu clerul gr.-cat. şi în special înţelegem aici Clerul gr.-cat. român al provinciei noastre bisericeşti.

E lucru cunoscut, că dotaţiunea Clerului nostru este sub nivelul dotaţiunii unui lucrător de rând dela oraş. Deci chiar şi factorii competenţi trebue să fie convinşi, că Clerul nostru e în cea mai mare măsură avisat la o ridicare cuvenincioasă a dotaţiunii sale, — ba mai mult, Clerul nostru are drept la aceasta îmbunătăţire a dotaţiunii sale, atât în interesul traiului său onest şi cuvenincios, cât şi mai ales în interesul provederii mai acurate şi mai intenzive a agendelor împreunate cu chemarea sa sublimă.

Conştiu de acestea Clerul nostru nu a încetat a luptă între marginile sfintelor canoane şi a legilor ţării, pentru dobândirea pânii sale de toate zilele.

De zece ani de zile în sinoadele protopopeşti şi în sinoadele arhidiecezane, veneratul Cler a cerut regularea congruei, fie laolaltă cu Clerul rom.-cat., fie independent de acesta — din Vistieria statului.

Preasfinţ tii nostri arhierei în frunte cu Mitropolitul au cerut acelaşi lucru de nenumărate ori atât prin representaţiuni în scris cât şi verbal către Majestatea Sa şi către Inaltul guvern regesc.

Rezultatul la toate acestea este aproape nul. Subsidiul maiestatic de 18,000 fl. care se trimiteă spre împărţire Ordinariatului arhiepiscopesc, s'a augmentat ce e drept aproape din an în an cu subsidiu de stat considerabil, dar de altă parte s'a şi contopit cu acesta şi laolaltă le împarte Domnul ministru în mod arbitrar şi după o cheie de tot curioasă. Subsidiul acesta mai pe urmă a crescut la atâta, încât împărţit după dreptate ar fi de ajuns spre a acoperi cam 40% din întregirea congruală a clerului arhidiecezan. Aceasta încă tot ar fi ceva, dacă s'ar împărţi după dreptate şi la timp (pe cât ştim noi subsidiul pe an. 1907 încă nici acuma nu e asignat).

Aşa însă cum se face, subsidiul erarial în loc să aline, mai mult adauge simţemântul de amărăciune şi indignare al Clerului, mai ales, că în acelaşi timp plăţile tuturor funcţionarilor publici s'au urcat, dotaţiunea clerului român greco-oriental şi a tuturor celoralalte Cleruri din ţară s'au regulat, chiar plăţile şi pensiunile învaţătorilor poporali s'au asigurat şi ridicat cu mult deasupra congruei noastre preoţeşti, — carea va să fie.

Un rezultat însă totuşi am obţinut, care trebue să ne fie foarte preţios, şi anume: simţemântul de admiraţune faţă de Ilustrul Cor episcopesc al Provinciei noastre bisericeşti, care în frunte cu înţeleptul şi bunul nostru Mitropolit poartă o luptă atât de eroică şi intrasigentă, — pe cum şi faţă de Veneratul nostru Cler, care numai cu sudori crunte îşi poate aveà pânea de toate zilele, îşi poate creşte pruncii la şcoli şi îşi poate împlini agendele împreunate cu oficiul său, şi pe lângă toate acestea are şi în chestiunea aceasta o ţinută deamnă şi bărbătească şi nu se dimite la acte desperate şi umilitoare pentru sf. biserică.

* * *

Poate că afacerea Congruei ar mai fi rămas încă multă vreme în stadiul conscrierii venitelor. Poate că comisiunea congruală ar mai fi aflat vre-o rubrică din cutare conscriere, care ar fi trebuit întregită

prin pertractări cu anii, daca nu venea poruncă dela Majestatea Sa către ministrul de culte pentru grăbirea congruei.

In urma îndrumării primite, comisiunea centrală congruală, în ședința sa din 19 Martie 1907 a statorit isvoarele, din cari să se acopere lipsele congruei, apoi, cât să contribue beneficiile mari și cum să se facă contribuirea. Operatul acesta în calea ministrului de culte a fost strapus Corului episcopesc catolic, care s'a ocupat cu el în conferința sa din 7 Maiu 1907 esmițând o comisiune pregătitoare, iar aceasta o subcomisiune pentru studiarea operatului.

Operatul acestei subcomisiuni și respective al comisiunei pregătitoare s'a pertractat în conferința corului episcopesc catolic ținută în palatul primațial din Buda în 24 și 25 Octomvrie 1907. La aceasta conferință au luat parte Escelența Sa Mitropolitul nostru împreună cu toți episcopii sufragani. După cum am anunțat deja, în această conferință s'a primit, nu fără discusiune, propunerea subcomisiunii, că suma de lipsă pentru regularea congruei clerului greco-catolic și romano-catolic să se acopere în jumătate din partea statului, ear în cealaltă jumătate din isvoarele bisericești catolice, între cari isvoare ocură în locul prim fondul religionar. Din suma astfel întregită se vor împărtăși atât preoții gr.-cat- cât și cei rom.-cat. fără nici o deosebire-

Importanța acestei hotărâri zace întru aceea, că s'a recunoscut Clerului nostru dreptul de a fi împărtășit cu congrua din aceleși fonduri cu Clerul rom.-cat., de altă parte ea este un *punctum saliens* al chestiunii, așa în cât de aici încolo nu mai sunt pedeci însemnate în calea regulării congruei și putem spera, că aceasta va și urmà în curând. Va urma adecă ceeace trebuià să fie înainte de aceasta cu cel puțin 8 ani.

Nu ne îndoim, că Clerul nostru se va bucura și acuma, fie și mai târziu, de regularea congruei, dar bucuria și satisfacția aceasta nu va fi atât de mare, precum ar meritâ din natura sa lucrul acesta, și la nici un caz nu va fi în stare să aline durerea și amărăciunea de cari ni-a împlut sufletul tractamentul vitreg și dușmanos al celor puternici. Cum ar puteà sa fie bucuria noastră deplină când nise dă un lucru cu întârziere atât de mare, precând l'am fi putut avea și am avut dreptul a-l avea de mult, așa încât acum să vedem de perfecționarea lui. Daca se introduceà congrua la timpul său, acuma am puteà îndreptà din scăderila ei așa, p. e. am puteà clasificà parohiile și cu acele minimul de salariu, am puteà ridicà minimul acela la o sumă mai proporționata cu lipsele de astăzi și cu salarele altor funcționari publici, — am puteà regula fondul de pensiune etc.

Cine ar puteà calculà paguba materială și morală, precum și stagnarea în celea culturale a bisericii noastre, urmate din aceasta întârziere?

Aceasta e soartea noastră: tot mai târziu, și ce e mai rău, *ad majorem regni Hungariae gloriam.*

Avem însă deplină încredere în aceia, cari și până acum au purtat grije de clerul nostru și suntem convinși, că și de aici înainte vor fi buni părinți ai nostri ai tuturora.

Fondurile diecezei de Gherla. S'a facut destul credem, unei dorințe din foarte multe părți esprimată, de a se cunoaște adecă situația fondurilor diecezane administrate de Veneratul Capitlu de Gherla. Am primit rațiunile finale ale acestor fonduri, în număr de 55, de pe anul 1906. Vom spicui câteva date de interes obștesc:

Fondul *Viduo-orfanal ardelenesc* are o avere de peste 425 mii cor. a împărțit în 1906 văduvelor și orfanilor de preoți aproape 10 mii cor. Același fond al *părților ungurene* e de peste 165 mii cor. s'au împărțit și aci peste 9 mii cor. Pentru augmentarea acestor

FOIȚĂ.

„Puterea întunerecului."

Sub titlul acela, „Luceafărul" sibiian, trecând sfera de activitate ce-i compete, se năpustește asupra unei cărți apărute în Blaj, pentru a-și permite luxul de a lovi în dăscălimea din Blaj și în Conzistorul de aici.

La multele întrebări ce ni s'au făcut de când cu trecerea „Luceafărului" la Sibiiu, noi am răspuns totdeauna în mod cinstit pretinilor nostri, asigurându-i, că „Luceafărul" va păstrà aceeaș atitudine și că nu se va *sibieniza* nici de cum, ci va planà și de aici încolo în aceleași înalte regiuni literare, fără să amestece nici măcar un acord discordant confesional în simfonia-i cu care ne obicinuiserăm de pe vremea când apărea în Pesta, și actualii ei directori nu aveau nici un amestec direct cu Sibiienii.

Ne-am înșelat!

Și e datorința noastră să remarcăm amăgirea aceasta, când „Luceafărul" ia deadreptul rolul agresiv, pentru un motiv cu totul imaginar.

E vorbă de „Filotea" Sf. Francisc de Sales, tradusă de ieromonahul Mănăstirei de aici.

Pe cât știm noi, traducerea aceasta s'a publicat într'un număr foarte restrins de exemplare, câteva sute. Am aflat de asemenea, dela însuș tràducătorul, că lucrarea nu s'a trimis la nici un jurnal Nici chiar în colonele „Unirii" nu s'a amintit nici cu un șir măcar apariția acestei lucrări.

Am văzut-o și noi și am rămas surprinși de limba ei, dar nu ne simțiam în drept a a ne estrima asupra ei, după-ce nu ni s'a trimis redacției.

Să spună „Luceafărul," i-s'a trimis?

Și dacă nu i-s'a trimis. cum vine să se exprime asupra ei și mai ales, cum vine să se extindă și asupra altor factori, cari n'au nici în clin, nici în mânecă cu geneza acestei cărți?

E un prilej de a batjocori Blajul?

Un prilej de a face haz în cutare cerc înalt din Sibiiu, pe tema unei lucrări, de care singur autorul poate fi responzabil?

Prea bine; remarcăm aceste „moravuri literare," de cari chiar revista sibiiană se îngrozește. (Vezi acelaș număr din „ Luceafăr," articolul „Moravuri." Nr. 19—20. 1907. pag. 438).

Noi credem, că orice jurnal are a se extinde numai la lucrările ce i-se trimit la redacție. Sau chiar dacă își permite luxul de a se extinde și la alte lucrări, are de a face eschisiv cu autorul și nu și cu mediul în care autorul trăește, care în cazul de față e tot așa de străin de volumul din chestie, ca însași redacția „Luceafărului."

Ce mă îmboartă pe mine, dacă cutare monah solitar își tipărește lucrarea cu ortografia etimologie și în limbajul veacului a-XVII-lea! Cel mult e un prilej de curiozitate pentru lumea de azi, dar nu e un prilej de a râde de cei-ce n'au nici în clin nici în mânecă cu aceste curiozități.

În aceeași vreme, nu e motiv de a-ți bate joc de însuși conținutul cărții și de-al introduce sub tristul titlul de „Puterea întunerecului" din făimoasa dramă a lui Tolstoi.

Dacă directorii actuali ai „Luceafărului" ar aveà cât de cât cunoștințe în ale teologiei [1]) după cum au dovedit de repetite ori că *nu au* — nu ar aminti la acelaș loc minunată „Filotee" alăturea de „Epistolia" și „Visul Maici Domnului", și dacă ar știi în câte exemplare s'a tipărit aceasta traducere a „Filoteei" nu ar pomeni de „nota mercantilă, a rândurilor" ei.

Cartea s'a tipărit într'un număr foarte mic; în comerciu nu s'a pus. Cum vine atunci cineva să conteste dreptul atorului de a-și tipări cartea cu litere cirilice sau turcești chiar!

(1 Recomândăm în atenția »Luceafărului« articolul recent al »Vitoriului (Iași anul X pag. 4 și urm.) „Care este chiemarea preoției«, de Arhimandritul *Iuliu Scriban.*

fonduri au contribuit preoții cu 4735·80 cor. și 810·10 cor. adeca 5545·90 cor.

Inrudit cu aceste, s'ar păreà că este fondul *orfanotrofial* ardelenesc și unguresc. Cel dintâiu a avut avere de 49 mii coroane preoții au contribuit cu 754 cor. — al doilea a fost de 99 mii cor. cu 579 cor. contribuiri din partea preoților. Ajutoare nu s'au împărțit din nici unul.

Fondul *central* are avere de peste 239 mii coroane s'au împărțit în decursul anului ca stipendii studenților, ucenicilor de meserie și pentru cărți școlare la 6 mii cor.

Sunt apoi iarăș doue fonduri *diecezane,* a preoțimei din părțile ardelene și a celeia din părțile ungurene. Cel dintâiu a avut la finea anului avere de peste 44 mii cor. al doilea de aproape 15 mii cor. Au contribuit preoții la augmentarea acestor doue fonduri cu aproape 900 cor. din cel dintâi s'au dat ajutoare și stipendii 3176 cor. din al doilea 766 cor. Apoi fondul *diecezan comun* cu o avere de aproape 5 mii cor. din acesta s'au dat stipendii și ajutoare aproape o mie cor.

Fondul preoților *deficienți* încă e împărțit în doue părți, cel ardelenesc e de peste 12 mii cor. cel unguresc de 11 mii cor. la amândoue aflăm subvențiuni din partea ministrului de culte de 504 și 722 cor. nici o contribuire însă din partea preoțimei. Din cel dintâi s'au împărțit ajutoare de 988 cor. din al doilea 252 cor.

Fondul pentru susținerea preparandiei diecezane a incassat de abia 5 mii cor. taxe dela parohii, a treia parte din suma cu care datorează aceste. A cheltuit pentru salare și alte spese peste 7 mii cor. trebuind să încheie anul cu aproape 2 mii cor. supraerogat. Iată aci o instituțiune folositoare, dar care e în primejdie să fie închisă din lipsa fondurilor disponibile.

Din fondurile mai mărunte însămnăm fondul *Macedon Pop,* cu avere de 6269 cor. a dat 270 cor ajutoare; — *Teod. Szilágyi* de 1057 cor. a dat 40 cor. stipendiu; — *George Pop* de 2635 cor. a dat 100 coroane stipendiu; — *Gavril Vajda* de 6507 cor. a dat aproape 300 cor. școalei din Glod; — *Dem. Babalec,* de 10237 cor. a împărțit 480 cor stipendii: — *Marincaș* de 15365 cor. a dat 240 cor. stipendii; — *Mihail Pavel* de 10 mii cor. a dat preotului și școalei din Sat-Slatina 354 cor. — *Grațian Carpati* de peste 4000 cor. a dat 200 cor. stipendiu; — *Fondul preparanzilor bolnavi* de 2485 cor. a cheltuit peste 230 cor. — *Bidian* de 4233 cor. a dat preotului din Sava 183·86 cor.

Mai sunt apoi fonduri de votivale: *Mih. Pavel, Ioan Alexi, Dr. Ioan Szabo,* (de peste 14 mii cor.) *Dr. Ioan Nechita* (peste 3000 cor.) *Dr. Ioan Vancea* ș. a. și deposite de a bisericilor.

În total aceste fonduri au o avere de *1 milion 300 mii coroane.*

Remarcăm puținele contribuiri ale preoților (7.770 cor.) și mai puține a parohiilor (5.778 cor) mai bate la ochi remanența de cassă de peste 16 mii cor. și interesele restante de aproape 49 mii cor. S'ar păreà, că se fructifică capitalele prin împrumute date persoanelor private și bisericilor, cei mai răi plătitori. Depunerile la bănci sau plasarea capitalelor în hârtii de valoare ar fi cu mult mai de recomandat.

REVISTE.

Din Patrie. Știrile mai noue ce ne sosesc din Viena anunță cu bucurie, că Majestatea Sa s'a însănătoșat pe deplin. A primit deja în audiențe private pe ministrul de externe *Aehrenthal* și pe premierul austriac *Beck.* Aceștia i-au raportat despre starea politică, de bună samă și despre cazul trist dela Cernova, de care și-au legat poziția ce o vor luà față de noul pact partidele parlamentare slave, și în special Cehii. In sine socotit pactul e cel mai bun, ce l-au avut până acum Austriacii, aceasta o recunosc toate partidele lor, au însă mai multe nedumeriri. Nedumeriri mai însemnate are ministrul de externe *Aehrenthal,* care își va părăsi — după cum se vestește — portofoliul, dacă pactul s'ar primi în forma statorită de cele doue ministerii. Nedumeririle lui sunt de drept public, lui i-se pare că în pact i-se dă voie Ungariei să treacă peste marginile dualismului fixate la anul 1867.

Franța. Nădejdile, ce au legat francmasonii franțezi de legea despărțirii bisericii de stat, și mai ales de înființarea bisericei „apostolice, catolice, naționale, franțeze“ în frunte cu episcopul călător și metamorfozat Villate, au sburat în vânt. „Biserica“ aceasta nu și-a aflat aderenți. La început unii oameni mai sanguinici conturbau servițiile lui Villate, băgând însă de seamă, că credincioșii lui stau din politiști, jidani, reformați și francmasoni, nu i-au mai făcut nimica. Pe urmă Villate a rămas fără credincioși. Socotindu-se el de cap al bisericii naționale, s'a aranjat boierește, și a trăit ca un domn mare. Toate acestea le-a făcut din datorii, căci credincioșii lui n'au avut voie să contribue la susținerea episcopului lor. Neputând plăti datoriile, a plecat iarăși în lume; i-s'au vândut toate, chiar și cârja pastorală. Cu el s'a dus și „biserica catolică, apostolică, națională, franceză“ în vânt.

Rusia. După cele doue diete revoluționare, cari — dacă ar fi fost lăsate neconturbate în lucrările lor — de bună seamă prăpădeau Rusia în scurtă vreme, vine a treia dumă, la carea toată lumea se uită cu un ochiu tare neîncrezător. Fi-va și aceasta un teatru de revoluțiune, ori doar maioritatea își va trage pe seamă, și va introduce în Rusia un parlamentarism sănătos, care să poată sană cel puțin în câtva multele rane deschise ale acestui colos? Partidele ce aveau până aci majoritatea și împedecau orice lucru

---

Nu ne miră de altcum tonul acesta magistral, când „Luceafărul“ își permite luxul de zefiemizează acum și pe dl *Iorga,* care *singur* i-a ridicat în slavă. Erà o vreme când cronicarii „Luceafărului“ — adorau în genunchi pe dl Iorga; acum că dl Iorga fi ridicase îndeajuns și nu mai au nevoe de sprijinul acestui uriaș, își permit să-l zefiemizeze!.....

Înțelegem deci deși nu aprobăm nota aceasta de superioritate a „Luceafărului“, dar nu înțelegem cum în rolul acesta magnific de *arbiter elegantiarum* se extind și la oameni, cari n'au nimic a face cu productele literare incriminate.

Astfel „Luceafărul“ provocându-se la aprobarea acestei traduceri din partea Consistorului din Blaj, adauge: „Cum s'a putut glumì atât de rău în acel 9 Martiu la Blaj?“

Consistoriul din Blaj *a glumit,* aprobând o carte.

Poate că s'ar putea remarcà și alte glume de acest fel, dacă am luà la refec și alte aprobări de aiurea.

Noi credem însă că nu e *estetic* — atât numai! — să-ți permiți astfel de glume la adresa unei corporațiuni așa de înalte! Mai credem apoi, că consistoarele noastre nu sunt foruri *literare,* — nici Academii, nici „Asociațiuni“, nici redacții literare, cari să judece forma literară a unei lucrări, — ci foruri bisericești, cari au să judece eschisiv valoarea dogmatică-morală a unei lucrări. Altfel volumele aprobate ar trebuì trimise negreșit spre supra-cenzurare redacției „Luceafărului“.....

De încheiere „Luceafărul“ adăugă câteva vorbe despre datorința de a luptà împotriva acestor „rele“. „De conștiința acestor datorii trebue sa se pătrundă și cărturarii blăjeni, povățuindu-l pe blândul ieromonah să-și sacrifice sau ambiția de autor, sau pietatea față de greșelile trecutului. N'au făcut-o *și n'o fac nici astăzi,* și astfel ne întâlnim atât de des cu acea limbă stâlcită, în care ideile să sugrumă“.... etc.

De unde vine, mă rog, „Luceafărul“ să amestece pe cărturarii blăjeni în lucrarea unui om solitar, și de unde le contestă „conștiința acestei datorii“ și pe viitor?

Sunt margini peste cari nu să poate trece, fără să te poticnești; sunt înălțimi pentru cari nu sunt suficiente aripile unui Icar.

„Luceafărul“ își subsapă însuși temeliile, când depășește limitele pentru cari îi lipsește priceperea.

Și va rămânea foarte izolat, o spunem cu durere, când publicul se va convinge, că imparțialul „Luceafărul“ deodată, să sibienisează din ce în ce mai mult

bun, cadeții, socialdemocrații și aderenții lor, au pierdut foarte multe mandate, au ajuns a fi în minoritate. Tocmai de aceea premierul *Stolypin* are toată nădejdea, că duma cea nouă îi va stà într'ajutor ministeriului, să-și împlinească obligămintele luate în manifestul din 30 Octomvrie. Guvernul deocamdată n'are voie să șteargă pedeapsa de moarte, mai ales după ce și azi nu sunt rare atentatele asupra trenurilor și oficialilor publici. Va aduce însă în dumă proiecte agrare, cu privire la libertatea pressei, asigurarea libertății personale, reforme iudiciare ș. a. E o chestie vitală a Rusiei, prezentà-va guvernul *Stolypin* dumei proiect despre autonomia națională a diferitelor popoare, ori ba? Membrii guvernului nu se însufletesc de aceasta autonomie, carea ar aveà răsunet la Rutenii din Austria, și cu vremea și la noi în Ungaria. Să sperăm că cel puțin a treia dumă va arătà succese!

Invitare de abonament.

P. T. Domni cetitori și abonenți sunt rugați, să binevoiască a-și renoi abonamentul.

De asemenea rugăm și pe abonenții, ce sunt în restanță cu prețul foaiei atât de pe anul acesta, cât și de pe ani trecuți, să binevoiască a ni-l trimite, căci foaia sufere lipse mari, neputându-și acoperi trebuințele sale și datoriile față de tipografie.

ADMINISTRAȚIUNEA.

MAI NOU.

Joi a sosit la Veneratul Ordinariat lista celor împărtășiți din ajutorul de stat pe a. c. Suma ce se împarte e de 233.111 cor. cu ceva mai mare ca în trecut.

Noutăți.

Din arhidiecezà. *Vasile Pop* administratorul parohial al Topei deșarte a fost numit de paroh al *Berindului*. Au fost promovați de *parohi* următorii administratori parohiali: *Anos Frâncu* Benic, *Aurel Hulea* Galda de jos, *Izidor Raica* Galda de sus. *Ioan Nestor* Intregalde, *Ciriac Raț* Oiești.

— Vineri, sărbătoarea sf. Dumitru, au fost hirotoniți întru diaconi și Duminecă întru preoți, clericii: *Traian Raț* numit administrator parohial la Cacova (tr. Aiud); *Gavril Hintea*, la Suatul de sus (tr. Coșocna); *George Nicoară*, disponibil; *Septimiu Popa* cooperator la Ațintis (tr. Ernot), și *Alexandru Pop*, administrator parohial la Hășmaș (tr. Indol).

Din dieceza de Orade. Până la 25 crt. e deschis concursul pentru ocuparea stațiunei cantor învățătorească din *Cuța* situată în districtul protopopesc al Supurului de jos, stațiunea cantor-docentală din *Mociar*, stațiunea cantor-docentală din *Rogoz*, stațiunea cantor-învățătorească din *Dumbrăviță* toate situate în districtul protopopesc al Holodului, și la stațiunea docentală a III din *Sanislău* situate în districtul protopopesc al Eriului. Concursele provăzute cu documentele prescrise, să se înainteze oficiilor protopopești respective în Alsó-Szapor, Hollód (p. Venter) și Szaniszló

Hymeț. *Dr. Romul Boilă*, advocat în D.-Sân-Mărtin anunță căsătoria sa cu gingașa dșoară *Livia Pop*, din Blaj, care se va celebrà la 17 crt. în biserica catedrală din Blaj.

— *Dr. Andrei Dobossy* și *Maria Gitta* se vor cununa în Tătărești (Résztelek) la 18 Noemvrie 1907 n.

— *Trăian A. Mihalca* teolog absolut din Hurez anunță serbarea cununiei sale cu domnișoara *Cornelia Maroșan Mureșan* din Vasad ce se va serba în biserica gr.-cat. de Vasad în 14 Nov. n. la 4 oare p. m.

— *Ioan Russu* din M. Ludoșiu și *Relly Boeriu* din M. Lechința cununați.

Fondurile arhidiecezane. Se constată primirea următoarelor contribuiri pentru:

f. Internatul de fetițe dela Ioan Micu, Sevestreni. 7 cor.

f. Masa studenților, Vas. Masca, Beiu, 5 cor. 80 fil. Liviu Dan. Cluj. 400 coroane, venitul concertului aranjat azi-vară de tinerimea universitară. Suma aceasta s'a depus la „Câmpiana“ din Mociu

„Mângâierea creștinului“. Vestim cu bucurie cetitorilor nostri, că această bună carte de rugăciuni, compusă de părintele protopop *Ioan Genț* din Orade, a apărut deja în a doua ediție. Două mii de exemplare s'a trecut în scurta vreme de un an și câteva luni. Un succes, cu care nu credem că se poate lăudà multe publicațiuni. Ediția a doua e și mai bogată și mai ieftină, ca cea dintâiu. Tiparul e curat și frumos. Stilul și limba însă nu e uniformă. Rugăciunile scoase din ediția veche a orologeriului diferă mult de acele traduse acum din cărțile de pietatea apusene. Am dorì o uniformare a limbei și o grije în alegerea vorbelor rugăciunii. Multe cuvinte sună așa de curios, când le întâlnești în cărțile de pietate, (Sfinții = advocații nostri, Vergura Maria = înaltă în rang, ș. a.) Lipsește par'că și calendariul bisericesc, care nu strică în o carte de rugăciuni. Facem aceste observări cu cel mai bun gând, de a perfecționà cât mai mult o scriere menita să se găsească în toate casele creștinești. Prețul dela 1—6 cor.

Expoziția de copii din Ilimbav. Bunul început făcut cu prima expoziție de copii, aranjată în toamna anului 1906 în comuna puternică Apoldul-român, îndemn a dat cărmacilor. „Reuniunei române de agricultură din comitatul Sibiiu“, de a continua această lucrare de mare interes pentru desvoltarea priincioasă atât în aceeace privește hijena, sau stările sanitare, cât și cu privire la economia de casă, cum e îmbrăcămintea curățenia preste tot, alimentația și celelalte, cari condiționează puterea de traiu a poporului muncitor. Pentru a doua expoziție de copii s-a ales comuna Ilimbav. Cu considerarea la timpul de tot frumos și la mulțimea participanților, expositia s'a ținut pe platoul de dinaintea bisericei gr.-cat. 51 exponente, încunjurate de copii (33 băieți și 41 băiete), cu vrâsta dela 6 luni până la 8 ani, toți sănătoși, voinici, chipeși, voioși, bine îngrijiți și frumos îmbrăcați. Cu mențiune onorifică au fost premiată copila notarului, Aurelia Marin și fica preotului, Victoria Alexandru, iar cu bani s'au premiat în total 35 copii, din cari 30 cu câte 5 cor. și 5 cu câte 3 cor., trecute în câte un libel de depunere al însoțirei de credit „Raiffeisen“ din Ilimbav. După premiare s'au fotografat prin fotograful Auerlich într,un tablou întreg publicul participant, în al doilea mamele cu copii și apoi 3 copii singuratici dintre cei mai frumoși.

Convocare. Despărțământul Reghinului, aparținător reuniunei învățătorilor gr.-cat. din Arhidiecesa de Alba-Iulia și Făgăraș. în înțelesul statutelor sale și conform concluslui luat în adunarea precedentă, ț-și va ținea: *adunarea generală de toamnă* la 12 Noemvrie n. în comuna Sânmihai (Szentmihály) la care adunare, onorații domni preoți ca directori școlastici, spectații membrii fondatori. ordinari și ajutători, pe cum și toți aceia cărora le zace la inimă cauza învățământului elementar, prin aceasta cu toată onoarea sunt invitați.

Pe egrinaj. Din prilejul iubileului de 50 de ani de preoție a Sfinției Sale *P. Piu X.* se vor duce mai multe peregrinaje la Roma. Ele sunt împreunate cu escursiuni științifice: Un astfel de peregrinaj va conduce și un episcop de al nostru în luna lui Iunie 1908. Unul dintre cele mai interesante peregrinaje va fi cel condus de Părintele Iosif Teutsch din Gurtenstein. care va percurge Italia de-a lungul și sudul Franței. Va porni din Viena la 4 Maiu 1908.

Știri literare. Cel mai plăcut dar de Crăciun și pentru toate ocaziile solemne, e *„Biblioteca copiilor și a tinerimii“* de A. O. Maior din care a apărut acuma volumul al III-lea cu 20 de ilustrațiuni artistice și cu colaborarea prețioasă a dlor: I. Al. Brătescu-Voinești, Mihail Sadoveanu. Oct. Goga. Maria Cunțan, I. A. Bassarabescu și A. O. Maior. Volumul frumos și solid legat se vinde în Austro-Ungaria: 1 cor. In România și străinătate: 1 Leu 30 bani plus porto 15 bani. Toate trei volumele se pot comandà dela orice librărie românească și dela Administrația revistei „Luceafărul.“ Sibiiu (Nagyszeben).

Colecție prețioasă. In una din seratele vrednicei reuniuni a sodalilor români din Sibiiu, dl *Ioan Apolzan*, tipograf, a predat neobositului prezident a reuniunei, domnului Victor Tordășianu, un volum manuscris de 81 pagini, cuprinzând numirile uneltelor de mână întrebuințate la măsărit, bărdășit, modelărie, căruțărie, strungărie și sculptură, toate în limbile română, magiară și germână și conținând și unele esplicațiuni. Ar fi tare de dorit, dacă lucrarea dlui Apolzan ar găsi cât mai mulți imitatori și pe la celealalte meserii.

Petreceri. Universitarii români din Cluj invită la petrecerea cu dans ce se va aranjà în sala dela „Hotel Central,“ în 21 Noemvrie n. 1907. Venitul curat e destinat pentru Masa studenților și Casina română din loc.

Incendii. Ni se comunică arderea totală a bisericii din *Cucerdea română* și nimicirea tuturor vaselor, ornatelor și cărților sacre și de odată se face apel pentru ajutor. De asemenea ni se scrie că la *Balomir* cici economi au fost total ruinați de un incendiu și de asemenea se apelează la ajutorul inimilor genereoase. Inregistăm aceste nefericiri dar în acelaș timp nu putem lăsa neamintită indolența care ne stăpânește și acum, de a nu ne asigurà avutul în schimbul cât-orva coroane plătite anualal. Acum când sunt atâtea societăți de asigurà chiar și la noi în patrie e dovadă de o stare foarte înapoiată lenea de a nu ne asigurà contra incendiilor așa de păgubitoare!

Darea de samă și mulțămită publică. La petrecerea aranjată de tinerimea română din Lunca și jur la 1 Septemvrie n. 1907 au binevoit a suprasolvì următorii: Simonis Michael Hususău și Bitay Pál Micăsasa câte

3 cor. 40 fil A. E. Florian şi Niculae Baciu Blaj câte 1 cor 40 fil. Ioan Handrea Mănărade şi Ilarie Vlad Hususău câte 1 cor. Augustin şi Victor Petricaşiu. Âlnd 80 fil. Constantin Popa Sâliste. Izidor Rusu Lunca, Niculae Baci Agârbiciu, Iuliu Hârşian Tăureni Alexandru Banea Chesler, Inocenţiu Borza Valchid, Alexandru David Mihalţ, Augustin Gruiţia Blaj, Octavian Brânză Mihalţ şi Alexandru Mândru Giurgeu câte 40 fil. Ioan Puiu Luncă 20 fil. Dănilă Popa Luncă 10 fil. Ofert marinimos s'a primit dela Flaviu C. Domşia Blaj 10 cor. Fazakas Géza Hususău 5 cor. Ioan Popa, Cergăul-mare, Ioan Trif Tăuni, Stauble Rudolf Hususău şi Nuszbaum Manó Hususău câte 4 cor. Aurel C. Domşia Blaj, Nicolau Marcu Blaj, Dr. Ambroziu Cheţian Blaj, Dr. Victor Macaveiu Blaj, Valeriu Suciu Blaj şi Aurel Hârşian Cenade câte 2 cor. Ştefan Roşian Ioan Fodor Blaj câte 1 cor. 60 fil. — Venitul total al petrecerii a fost de 166 cor. 90 fil. Din aceasta subtrăgându-se spesele de 126 cor. 90 fileri., rămâne venitul curat 40 cor. care sumă s'a predat M. On. Ştefan Lita paroh în Lunca spre folosul s. Biserici. Tuturor celorce au suprasolvit precum şi celorce şi-au rescumpărat biletul neparticipând la petrecere şi asemenea celorce ne-au onorat cu prezenta la petrecere, le aducem şi pe aceasta cale cele mai sincere mulţămite. Lunca, 9 Septemvrie n. 1907 Ioan Mihaiu I. Toma, cassariul petrecerii, Elle Magda, controlorul petrecerii.

Reuniunea femeilor române din Blaj şi-a ţinut adunarea generală de toamnă Duminecă în 27 Oct. a. c. Deşi şi-au trimes şi invitări speciale la aceasta adunare, totuşi sala cea mare a Casinei eră aproape goală. Am remarcat cu adâncă tristeţe mai ales absenţa generaţiei mai tinere a doamnelor rom. din Blaj, ceeace, deşi am amintit-o mai la toate adunările generale, cu adâncă mâhnire trebue se o spunem nu am esperiat nici o îndreptare în privinţa aceasta. Tot cu aceeaş mâhnire constatăm, că cele mai multe din aceasta generaţie nici chiar membre nu sunt. Aci nu mai văd deloc însufleţirea aceea caldă faţă de reuniune, care a călăuzit pe membrele fundatoare ale ei. Iată câteva date statistice din raportul general: Reuniunea are membrii: fundatori, onorari, ordinari etc. 143. Averea reuniunei e peste 10,000 cor. iar fundaţiuni are trei: Ana Vlassa 609·14 cor. Leontina F. Negruţ 940 cor. Maria Hossu n. Szebeni 200·98 cor. S'au dat în anul 1907 elevelor dela şcoala de fete din loc ajutoare 560 cor. premii de cărţi 50 cor. Iară pe anul 1908 s'a preliminat 500 cor; cari se vor dà şcoalei de fete din loc, având a le întrebuinţà pentru procurarea unui mobiliar de şcoală mai corespunzător. Tot aci s'au luat hotărârea a se continuà seratele, cari în anii trecuţi au reuşit atât de bine.

O nouă bancă românească. Sub numele „Secăşana" inteligiţa din comuna Ludoşul mare şi comunele învecinate, la stăruiţa Dlui Ieronim Spornic fost notar al comunei Veştem iar de prezent domiciliat în Sibiiu, a înfiinţat o cassă de credit şi economii societate pe acţii cu sediul în fruntaşa comună Ludoşul mare (Cttul Sibiiu). Ca director al băncii este ales Dl. Ieronim Spornic; de cassariu: dl preot local Alexiu Staicu şi de contabil: dl notar I. Cosma. Capitalul social este de 30000 Coroane. Depuneri se primesc pe lângă 5% fără termin de abzicere; iar cu 5½% cu termin de abzicere de cel puţin 3 luni înainte, şi cu 6% capitale de a institutelor culturale şi sume mai mari cari stau depuse cel puţin 1 an. Acoardă credite cambiale, pe obligaţiuni cu caveţi, hipotecare şi pe amanetare de efecte ori alte obiecte preţioase.

Pentru promovarea pietăţii. La păr. Dr. Iuliu Florian în Cluj (Jokai u. 6) se găsesc de vânzare iconiţe sfinte a P. C. V. Maria povăţuitoarea noastră. cu 12 rugăciuni în onoarea ei, scoase mai ales din paraclis. Aceste 12 rugăciuni, numite „Cununa Preacuratei," cetite sara de membrii unei familii, sunt menite să promoveze evlavia. Preţul lor e de 60 fil. Tot acolo se găsesc medalii de a P. C. Eecioară, pentru preţul de 10 fil. bucata. Le recomandăm cu tot adinsul.

Poeziile lui Goga. au apărut în editura „Bibliotecii pentru toţi," şi astfel pot să fie accesibile ori cui, ales, că şi preţul s'a redus. la 60 bani. Dela „Baladele şi Idéile" lui Coşbuc nici un volum de versuri n'a avut aşa succes, ca poezile lui Goga, fiind premiate şi de Academie.

Fă bine neamului tău. Ca să se înmulţască clasa industriaşilor şi între Români. redacţiunea foii „Meseriaşul" din Lugoj mijloceşte gratis plasarea de băieţi la meseriaşii nostri, cari caută şi întreabă tot mai mult după băieţi, învăţăcei (şegirţi, inaşi) la această redacţiune. La tăria neamului zideşte tot natul, care ajută clasa aceasta. Redacţiunea „Meseriaşul" roagă deci pe tot iubitorul de neam Român să-i caute şi să-i ceară intrevenirea pentru aşezarea de atari băieţi, căci ar avea totdeauna unde. Preoţilor şi învăţătorilor mai săraci li-ar da foaia chiar pe jumătate preţul (pe 1 fl. 20) numai ca să-i angajeze la acvirarea de băieţi pentru cariera industrială. Adresa: Redacţiunea „Meseriaşul" Lugoş.

Necrolog. † *Sabina Stanca*, fica preotului din Groşi, a repaüsat după un morb greu şi scurt — la 30 Octomvri n. sara la 8 oare în vrâstă de 18 ani.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

I. M. în U. Sum de 20 cor. încă la 19 Sept. c. s'a transpus destinaţiunei şi în numărul 41 al »Unirii« s'a cuietat. Poate a-ţi trecut cu vederea.

„Tovărăşia". Adevărate »ocoşeli« fără nici un chichirez.

AVIZI

Se află de vânzare 3000 măji metrice napi — maja cu 1·60 cor. — Cei ce doresc să cumpere să se adreze Dlui EMIL VLASSA, proprietar, Sâncel—Blaj (Szancsal—Balázsfalva).

Mame cari îşi lăptează

singure copiii lor, văd cu drag cum prind copiii lor putere şi voiciune prin *Emulsiunea Scott. Emulsiunea Scott* e gustoasă, produce apetit, ajută mistuirea.

Întăreşte sănătatea

şi dă putere întregului organism. Totodată are însă înfluinţă foarte favorabilă şi asupra copilului de ţâţă, făcându-l rumen şi robust: bucurie îndoită pentru părinţii iubitori.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— Se capătă în farmacii. —

(37) 7—12

La **Librăria Seminarială din Balázsfalva (Blaj)** ***se află de vânzare toate tipăriturile de evidenţă pentru şcoalele noastre poporale conform §-lui 33, art. de lege XXVII—1907, şi anume: coale de primire à 6 fil., coale de clasificări şi absenţii à 8 fil., coale de materie à 4 fil., coale de vizitaţiune à 4 fil.***

Toate protocoalele, de lipsă pe 1 an, legate (cel de vizitaţiune ne-legată) pentru şcoala cu:

40—80 băieţi costă fco.			*7·50 cor.*	
80—160	„	„	*8·40*	„
160—200	„	„	*9·80*	„
200—260	„	„	*12·20*	„

Avis!

La »Comsum« societate comercială pe acţii în Blaj, află imediat aplicare o calfă pentru mărfuri coloniale şi ferărie.

Tot aici se primeste si un învăţăcel.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu ieg 24 fil.

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară **Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi.** — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 3

Lipsit cu desăvârşire, să adresă cu jeluirea către protectorul său George Asachi, fugit şi el ca cei mai mulţi boieri ai Moldovei în Basarabia, şi-i spuneă, în scrisoarea sa desnădăjduită, că el nu mai poate fi în Iaşi, că starea sa, şi a oraşului, îl sileşte să alerge la ajutor străin, şi deodată rugă pe Asachi, care singur îl mai ţineà cu sfaturile sale în Moldova, să-i înlesnească mijloacele trecerii în Basarabia.[1])

Nici n'a întârziat răspunsul lui Asachi, care vinea, cu mai multă dragoste şi nădejde decât ajutor real, în chipul următor:

„Am primit scrisoarea d-tale, şi am înţeles, care sunt împrejurările ce te silesc ca să părăseşti Moldova. Eu însă ca unul ce m'am hotărât ca toată viaţa să o afirosesc pentru luminarea ei şi binele compatrioţilor mei, am să mă întorc odată după alinarea acestei fortuni ce bântue Moldova, şi socot că voiu aveà mare trebuinţă de unul ca dta, ba încă şi mai mulţi, pentruca să pot mijloci de a să întemeià în patria mea nişte şcoli publice, de care naţia noastră are nevoie, câtă nu-i putinţă de a ţi-o spune acum; drept aceasta te poftesc să mai rabzi, dta ştii ce vra să zică a răbdà, şi că Mântuitorul numai prin răbdare a luminat lumea! Moldova are lipsă de mulţi cari să rabde. Căci la un milion de prunci trebuesc mulţi părinţi! Şi iarăşi ştii ce vra să zică a iubi omenirea şi că nime o iubeşte mai mult decât cela ce-şi afierosăşte viaţa pentru binele ei! Rămâi deci, rămâi dle Fabian, şi dacă împrejurările îţi vor covârşi de tot răbdarea, atunci scrie-mi ca să-ţi înlesnesc mijloacele de a venì la mine, ca după domolirea furtunei să ne întoarcem amândoi. Adio nu uità, că avem o patrie şi o naţie!“ [2])

Scrisoarea lui Asachi îi dă nouă nădejde şi tărie, şi mai rămasă câtva timp în Iaşi, dar acum sfaturile şi cuvintele de mângâiere nu mai aveau loc. Mizeria îui ajunse la culme, şi prin urmare erà lipsă de ajutor. In sfârşit venì şi acesta, şi i-se făcù posibilă trecerea în Basarabia la protectorul său.

După înfrângerea voluntirilor, la 1882 fù numit Domn al Moldovei Ioan Sandu Sturza, dela Dimitrie Cantemir încoace întâiul principe naţional, şi cu întoarcerea sa dela Constantinopol s'au deschis iarăş porţile Moldovei pentru boierii pribegi.

Intre acestia, se vede, a fost şi Asachi.

Dar Vasile Fabian Bob, încă şi la suirea pe tron a noului principe, întâmplată la 8 Octomvrie aceluiaşi an, să află tot în Basarabia, pe cum apare din *Alusia* sa latinească.

Anume la sfârşitul *Alusiei* sale scrisă asupra *Odei* lui Asachi, pe care acesta, din prilejul întronării, o pornea drept gratulaţiune către Moldoveni şi către noul Domn pământean, Vasile Fabian Bob ne spune limpede: *„feci Kischinovii in Bassarabia.“*

[1]) Tot acolo.

[1]) Publicată de V. Popescu-Scriban, tot acolo, pag. 154—155.

Nu mult după aceasta să reîntoarse şi el în Moldova, la Iaşi, unde petrecù prin diferite case boiereşti ca profesor privat, până la 1828, când deschizându-se din nou cursul învăţăturilor româneşti, ajunse iarăşi la catedră în gimnaziul Basilian dela Trei-Ierarchi.[1])

V.

Rentors din Basarabia, mai întâiu, la 1824, îl vedem în casa Marelui Vistier Catargiu, iar pe la 1826—27 să află în familia boerului Lascarache Bogdan, şi să vede a fi fost bine primit în amândouă familiile acestea.

Casa lui Catargiu o numeşte cuib bun şi călduros, care „atâta mă înlesneşte, cât cum ies afară, răcesc“. Din acest cuib bun în iarna anului 1824 fu trimis în Transilvania, la Sibiiu, cu depeşuri către Consulul-General rusesc, Pini, care pe atunci petrecea acolo.[2])

Asemenea îl trimise mai târziu şi Lascarache Bogdan în Basarabia, unde stătu un an şi mai bine cu neşte pricini de judecată ale boierului, pe cum apare din scrisoarea sa către doctorul Vasile Pop de dato 7 Decemvrie 1828.[3])

Dar deşi în aceste două familii el să bucură de o mare trecere; deşi din când în când trăia clipe de linişte şi îndestulire: totuşi să poate zice, că dela isbucnirea revoluţiei lui Ipsilanti şi până la redeschiderea şcoalelor naţionale în Moldova, viaţa sa ne prezintă o pagină tristă de luptă continuă cu mizeria ce-l urmărea pas de pas în noua ţară, cu sănătatea sa dărăpănată, şi mai ales cu sufletul său simţitor şi plin de bănat.

Întreagă lupta aceasta a nenorocosului Vasile Fabian Bob, să înfăţişează, în colori fidele, în scrisorile sale, care să porneau, în răstimpuri, nefăţărite către biograful său de mai târziu, doctorul Vasile Pop.

Durere, că le cunoaştem numai fragmentar, dar şi din puţinul cât ne-a păstrat din ele condeiul cuminte al biografului des lăudat, încă ne putem închipui starea jalnică, în care să află în răstâmpul acesta.

La 23 Martie 1824 însuşi scrie: „Pentru mine s'au sfârşit acuma; toate împrejurările m'au silit a urma un plan de viaţă, în care să trăiesc cât voiu puteà mai neştiut de nime, din pricina aceasta am lăsat şi eu numele bobului, care în pribegirile mele îmi erà numai o belea pe cap, că în loc, să-mi ajute ceva, îmi făcea mai multă stinghereală, şi pe lângă slava numelui ce purtam, zdrenţele ticăloşiei mele cu atâta mă arăta întro mai mare urgisire.“ [4])

Dar hărnicia şi viaţa sa retrasă nu-i aducea belşug şi noroc nici la 1825. Căci la 17 April aceluiaşi an nu să puteà lăudà cu mai mult, decât că are ce mâncà, ce beà, şi cu ce să îmbrăcà: „Nous avons assez a boir, et a manger, de quois nous habiller, et du temps a dormire, voila notre maniere a viore; jugez je vouz prie si une bète est plus mal'ou heureuse que nous.“ [5])

[1]) Tot acolo pag. 155.

[2]) Tot acolo, a. 1840, Nr. 33, pag. 25

[3]) Tot acolo, Nr. 34 pag. 265.

[4]) Tot acolo. Nr. 31, pag. 244 not. 5.

[5]) Tot acolo. Nr. 33, pag. 259 not. 16.

Şi să vede, miseria nu-l părăsi nici mai târziu, precum mărturiseşte o altă scrisoare a sa dela 7 Decemvrie 1828, unde între altele zice:..... „iar după trecerea mea înnapoi (din Basarabia) la Moldova alte împrejurări cu zătignire şi nestatornicii ajungându-mă într-o aşa vreme dintr-o nedumerire într'alta, nu mi-au lăsat nici un curaj a-ţi scrie, şi a te mai supăra cu aşa fel de lamentaţii.“ [1])

In afară de acestea, mai veni şi alt rău, i-să stricase şi sănătatea, de care să plânge în scrisoarea sa din 9 Maiu 1825: „Le mauvois etat de ma santé toujours chancelante m'oblige de faire un voyage jusque a Gadinz une tenne de mon Bojard pres de Roman....“ [2])

Dar decât toate acestea mai mult îl mistuià lupta cu însuşi sufletul său.

In mijlocul nefericirilor, ce-l însoţeau credincioase, mai mult îl neliniştea cearta cu unchiul său, Vlădica Bob, şi părerea de rău, că a părăsit pe aceia, pe care puteà să-i fericească.

El însuşi vine, în scrisoarea dela 29 April 1824, şi-şi zugrăveşte lupta sufletească în cuvinte de adâncă duioşie:

„Izolat de toate facerile, folosirile, de rodul învăţăturilor câştigate cu atâtea ostenele în cheltuiala tinereţelor pierdute, de părinţi, prietini, cunoscuţi, în scurt de toate acelea, cu care omul atârnă de viaţă în sinul unei patrii liniştite; cu pierderea tuturor acestora, pierzând şi gustul unui tron trist şi plin de amărăciune, nu mă mai ţineam, că trăiesc, şi dacă au mai putut luptà sângele în vinele mele, nimic n'a fost alta, ce l'ar fi mai mişcat, decât patima părerii de rău şi neîmpăcarea cugetului de a fi înzădărnicit aşteptările şi nădejdile făcătorului meu de bine, ţinute mai mulţi ani cu cheltuieli şi faceri de bine. Acest ghimp singur a rămas cu mine, şi în amanul vremilor turceşti întovărăşindu-mă în toate pribegirile şi nevoile pe unde m'au purtat soartea mea; o greşală, la care brutia tinereţelor ne duce adeseori. Dacă s'ar puteà spălà cu izvorul lacrămilor a acestei nenorociri, şi cu sudoarea nevoilor şi trudelor fără nici o nădejde ce am vărsat aruncându-mă dintr'o ţară în alta ca un prăpădit; aşi puteà nădăjdui încă a fi iertat de către Excelenţia Sa, şi m'aşi bucura mai mult la o sufletească blagoslovenie, decât la o milă sau ajutor, care acum ar fi târzie. — Mi-să pare însă iarăşi, că bănatul de a fi părăsit pe cei ce îi puteam noroci, este cu atâta mai greu, cu cât e mai rar prilejul de a-i mai află.“ [3])

După 1828, când Vasile Fabian Bob ajunse la catedră, starea sa materială s'a îmbunătăţit rând pe rând, dar durerea sufletească a rămas, părerea de rău şi bănatul din şirele de mai înainte, nu s'au premenit.

(Va urma).

[1]) Tot acolo, Nr. 34, pag. 265 not. 17.

[2]) Tot acolo, Nr. 33, pag. 259 not. 15.

[3]) Tot acolo, Nr. 33, pag. 258 not. 10.

Alcoolismul.

de Dr. I. Marcu și Șt. Roșian

Faptul că să insistă din nou asupra acestei lucrări dovedește cât de mare a fost lipsa acestei lucrări la noi și cât de mult să discută asupra ei.

Chestia tractată în aceasta broșură într'un chip larg și cât să poate de complet — e actuală, și — pot să spun, că nu avem o chestie mai de interes general, atât din punct de vedere moral cât și material, ca și chestia alcoolismului. Dacă noi, cari înțelegem răul ce-l produce alcoolismul în poporul nostru, și vedem ruinele în urma lui nu vom luptă din toate puterile contra lui, vom fi răspunzători nu numai înaintea lui Dumnezeu, ci și înaintea neamului nostru.

La noi e prima lucrare sistematică contra necumpătului în beuturi spirtuoase. Ea tractează chestiunea din toate punctele de vedere așa cât rar îi afli pereche chiar și în număroasele scrieri anti-alcoolice apărute în limbi străine. Fiecare paragraf se prezintă ca un întreg, așa că pentru conferințe, prelegeri poporale, predici, în care să combate abuzul cu beuturile, e de nespus folos fiecăruia. — Partea igienică e tractată cu cumpetința unui medic.

Tractarea peste tot e științifică, — dar cu toate acestea e clară și ușor de înțeles. Cetirea cărții acesteia nu e numai folositoare, ci și interesată și plăcută.

Insemnătatea și actualitatea acestei broșuri să poate vedeà și din cercularele Preaven. Ordinariat din Blaj și din Lugoj, unde să recomândă deosebit tuturor preoților și inteligenților nostri. Cercularul P. V. Ordinariat de Lugoj, zice: „după studiarea conscințioasă a materialului cuprins în ea cu toată sîrguința se vor nisui a institui în tot locul Reuniuni de temperanță și despre rezultatul obținut în acest respect Ne vor raportă prin oficiile protopopești până la finea anului 1908.“

Costă 1 coroană 10 fileri, care preț — conziderând mărimea și valoarea literară a cărții — e un bagatel.

Se află de vânzare la Librăria Semin. din Blaj.

Arta religioasă.

Din incidentul arestării bandei de francmasoni, cari furau obiecte antice din Bisericile franceze Henric Lavedan scrie în „Ilustration“ cumcă el a avut relații de comerciu cu o femeie foarte cinstită care făceà negoț cu obiecte sacre vechi, dar veritabile. In prăvălia acestei femei a făcut cunoștință cu un preot bătrân șchiop și gâb, cari trăià din o modestă penziune, și pe lângă aceea, adună obiecte antice sacre de valoare artistică. Cu acela a vorbit de multeori despre artă și iată cum s'a esprimat odată când și-a prezentat colecția sa:

Preoții nostri tineri nu au nici o cunoștință despre arta religioasă. Nu li-se propune de loc, sau numai rău. Nu cunosc epocele, nici stilurile diferite. Nouă din zece sunt incapabili să distingă stilul roman, de cel ogival, ori cel strălucitor de cel din renaissance. Ignorează capitlurile și paginile Catedralei, această sublimă carte de piatră care a fost numită Biblia săracilor de un tipograf din secolul al 15-lea. Resturile unei arte admirabile și cutezătoare ajunse intacte sau ciuntate până la noi, au asupra acestor prunci drăgălași și orbi efectul vechiturilor, îi lasă indiferenți și răci, dacă nu le provoacă suris. Mai mare parte din ei prefereză pentru ei și pentru bisericile lor niște Hristoși roșii și niște Madone vinete cu colori de păpușe cari desonorează sanctuarele noastre. De oarece ei nu iubesc de loc capdoperele din epocele productive și nici nu dau cu socoteală cât valorează obiectele acele, să întâmplă ca având una la mână de care pot să dispună, le vând pe preț ridicol unui negustător de vechituri, fiind fâloși că au putut căpătà bani spre a puteà împărți între săracii lor, ori apoi nu le îngrijesc destul de bine, încât le fură dela ei și câte bogății un s'a pierdut în acest mod! Am adunat aceasta mica colecție lucrând cu evlavie și cu inima tocmai ca și când aș fi voit să scriu o rugăciune, cu cugetul să o las Seminarului S. Sulpice (seminarul teologic din Paris) ca elevii nostri, prin ea să câștige noțiunile cari le lipsesc, și gustul frumosului, al frumosului religios care este primul între toate, aș puteà zice unicul. Nu l-am mai revăzut pe Abbatele Gounelle. A murit de câțiva ani esecutând propusul sau drăgălaș și piu.

Dar de atunci seminarul s'a desființat, unde sunt Sulpicienii? Unde e mica colecție a bătrânului preot știop, cu pălăria de gardist? Dus'a fost, ori a fost împrăștiată, vândută în grabă? Cei trei porumbi euharistici cu pene de email cu ciocul fin de aur, cari le-am văzut atârnate de catenuțele lor... sunt baremi la noi? sburătăresc în Franța? Ori sunt la Chicago în galantarul vre-unui rege al slaninei, de unde nu mai pot să sboare?

La aceasta adaug numai: oare noi nu avem ce să învățăm din aceste șire scrise din inimă?

Romanul.

Bibliografie.

A apărut:

I. C. Panțu: **Știința conturilor sau contabilitatea în partidă dublă**, un volum de I—VIII+323 pagini octav mare. Cartea aceasta e scrisă pe baza teoriei nouă matematice și este menită de a face bune servicii ori și cui se va interesă de știința contabilității. Un avantagiu mare oferă explicările poporale ce s'au dat, precum și multele exemple lămurite. S'a purces în mod inductiv la compunerea acestei cărți, începând cu exemple de tot ușoare și continuând gradat cu exemple tot mai grele până se esplică complet aceasta știință frumoasă și utilă pentru poporul nostru. Regulele sunt extrase din exemplele indicate în carte. *Se recomandă membrilor din direcțiunea băncilor, celor ce au să facă revizii și control la socoteli, celor ce administrează averi sau poartă socoteli publice sau private, contabililor de specialitate și tuturor cari au daraveri comerciale.* — Se poate procura direct dela *librăria editoare Ioan I. Ciurcu*, Brașov, *la tipografia și librăria A. Mureșian*, cu *prețul de* **4** *coroane*, precum și la celelalte librării din patrie.

Hipnotism și Spiritism *de Dr V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă **1** cor. **50.** fil- + **10** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu*, profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

(40). 3—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viță clasa 1-mă, altoiți în viță americană („Riparia portalis“) după metoda cea mai buna (altoirea forțată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:			SPEȚIALITĂȚI DE MASĂ:		
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc. = 200 cor.	Chasselas blank	100 buc. = 22 cor	
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „ = 200 „	„ Fontainebleau	„ „ = 24 „	
Moi	(Mustos fehér)	„ „ = 200 „	Madelaine Angevine	„ „ = 24 „	
Mestecați	(Vegyes borfaj)	„ „ = 180 „	Passatutti	„ „ = 24 „	
Galbini	(Mézes fehér)	„ „ = 200 „	Muscat Hamburg	„ „ = 30 „	
Aramon	(Aramón)	„ „ = 180 „	Suvenir de mileniu	10 „ = 4 „	
Goarnești	(Járdovány)	„ „ = 200 „	Kosuth Lajos	10 „ = 3 „	
Fetești	(Leányka)	„ „ = 200 „	Csaba gyöngye	1 „ = 1 „	
	Altoi clasa II.			1000 buc. = 100 cor.	

Perseci de 3 ani înalțime până la 2½ metri 1000 buc. = 30 cor.

Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.

La comande mai mari vând și pe carobiu pe lângă cavenți buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite ⅓ anticipațiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile se iau în conziderare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.*

Ioan Bărbat,
învățător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Medias (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 6—40

Podagră

reuma, junghiuri, dureri de închieturi nu se mai rearcă de când folosim Elsa finidul de Feller care lecuește numai decât. O duzină de probă costă franco 5 cor. A-se comanda dela Feller V. Eugen Stubica, Centrale 82 (cott. Zagrab) *Ida.*

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servì cu apa de:

(33) 10—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, **SALAMON SINBERGER.**

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(27) 17—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că **un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu.** Mai departe se recomândă spre facerea **scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.**

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(28) 16—52

Întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975.294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 16 Noemvrie 1907. Numărul 45.

PACE.

Pace voim şi dorim. Pentru pace ne rugăm. Mângăierea şi fericirea noastră o căutăm în pace. Bunul altuia nu ne trebuieşte, dreptul străin nu-l vătămăm, ca pace şi linişte să stăpânească conştiinţa noastră.

Ne mulţumim cu drepturile şi bunurile, ce ni-lea dat natura şi Dumnezeu şi le-au cuprins în §§-i bărbaţii înţelepţi de pe vremuri ai statului.

Suntem în pace, şi când o lege nu ne place. Ne supunem ei, o împlinim, până e lege. Ne folosim însă şi de dreptul de a ne plânge. Luăm în socotinţă facultăţile, ce ni le-a dat Dumnezeu în scopul de a ne scăpà de boale. Chiar şi un dobitoc se vaietă, când îl baţi şi-l năcăjeşti.

In convorbirile cu poporul şi în adunările noastre se propovăduieşte pacea şi liniştea, pretutindenia. Nu-i caz, că cineva să fi îndemnat la nesupunere faţă cu legile, la infidelitate faţă cu Domnitorul, la revoaltă împotriva altui neam, ori la nesupunere faţă cu slujbaşii ţarii, fiindcă suntem popor de ordine, ne place pacea şi ştim răbdà.

Poporul nostru e deschis. Spune ce are pe inimă. Nu sufere, ca mânia înăduşită şi veninul, să-i conturbe pacea sufletului. E blând. Nu se răpeşte de furie, mânie şi poftă de răsbunare. Ştie să plângă nedreptatea, ce i-o fac, dar nu înjură, nu ameninţă, nu se dimite la fapte violente, ci se roagă, ca Dumnezeu să răsplătească pe cel fărădelege după faptele lui. Batjocorit fiind, nu batjocoreşte, suferind, nu ameninţă în credinţa, că cel rău va primì plata nedreptăţii sale.

Voieşte tare să se cultive şi progreseze cu talanţii, ce i-a dat Dumnezeu. Şi dorul lui fierbinte e, ca aceşti talanţi — aplicările, facultăţile, datinile şi limba lui — să-i fructifice nu în teren vulcanic, ci în pământ roditor, nu în împrejurări viforoase, ci în pace.

Se înfioară de sânge, ştiind, că din pământul udat cu sânge nevinovat se ridică spre cer strigăte după răsbunare.

Pe marginea drumurilor înalţă cruci, semnul virtuţii şi a biruinţii. Crucea îi este îndreptăr de viaţă. Celui ce s'a restignit pe cruce i-se închină şi învaţă dela el iubire şi pace, cum şi curaj, statornicie şi fidelitate în apărarea drepturilor sale. El ştie şi crede, că Domnul e tăria lui, cetatea lui şi scăparea lui în zile de strâmtoare.

Altcum ni-se prezintă Dl Jancsó Benedek şi altcum prezintă pe poporul magiar.

Lui nu-i trebue pace.

Pacea, ce se zice, că ar fi îmbiat-o păr. Vasile Lucaciu lui Ugron Gábor pe culoarele parlamentului, o respinge. pentrucă el, magiarimea întreagă, deosebit poporul magiar din ţinuturile locuite de naţionalităţi profesează aceia politică, ce formează credeul politic alui Bánffy Dezső. Adecă nu se îndestulesc cu dragostea noastră sinceră faţă de stat, cu jertfele de sânge şi avere, ce le aducem pentru apărarea şi susţinerea statului comun, ci pretind să ne schimbăm şi limba, datinile şi aplicările noastre, să ne metamorfozăm individualitatea etnică.

Noi nu credem, că poporul magiar să fie de acord cu Dl Jancsó Benedek. Nu putem crede, că un popor, care a fost atât de mândru pe cavalerismul şi liberalismul lui, să subscrie în veacul al XX-lea ideile din primul articol a lui Budapesti Hirlap Nr. 261. Nu se poate, ca un popor, care prăznuieşte „sărbătoarea păcii,“ iubileză memoria „sfântului Emeric“ şi astfel şi învăţătura primită de acesta dela sf. Ştefan, un popor, care are atâtea reuniuni pentru apărarea dobitoacelor, — să pornească războiu de exterminare contra neamurilor din aceasta ţară, cari sunt hotărâte de a rămânea aceea, ce le-a lăsat Dumnezeu.

Aceasta o pot dori numai indivizi saturaţi de cel mai detestabil egoism, cari vatămă pe toţi şi nu pot se sufere nici cea mai mică vătămare, cari voiesc să se întâmple toate pe a lor plac, să joace rolă şi să conturbe pacea tuturor, nepermiţând, ca cineva să privească în cărţile lor.

Un astfel de egoism respingător nu ştie de lacrămi de durere, de mizeria orfanilor, de blăstăme, nu se uneşte cu mila şi iubirea, n'are frică de Dumnezeu şi ruşine de oameni. Fără scrupuli şi prevedere sunt în stare atari indivizi să scrie pentru marele public: *„Az utunk világos. A nemzetiségek izgatása Apponyi iskolatörvénye ellen, a horvátok obstructiója, a rágalmazó külföldi sajtóhadjárat is láncolata annak a bujtogatásnak, a melyik a pánádi, pécskai és csernovai eseteket szülte: ezek a mi utirányunk utmutató oszlopai“* ...

Subliniarea e a noastră, în colo toate cuvintele citate sunt ale Dlui Jancsó Benedek (ziarul c.) care ar voi, – se vede – ca stâlpii coloraţi în colorile statului să se înroşească cu sânge de a naţionalităţilor.

Oare ce poate provocà în unii indivizi atâta sălbătăcie, atâta ură şi atâta duşmănie faţă cu statul, pe care *ei* îl compromit în afară şi îl neliniştesc în lăuntru? — Protestele ridicate împotriva proiectului şcolar a ministrului Apponyi, ori cât de dese şi înălţătoare au fost, n'au făcut să dispară nici măcar un bumb de pe vestmintele cel puţin a unui funcţionar. Proiectul protestat, acum e lege, căreia ne supunem, căutând mijloacele pentru satisfacerea ei şi apărarea tezaurului nostru. Obstrucţia croatilor, dacă se poate numi aşa, a avut tot acel rezultat, ca protestele noastre. Şi totuşi ca-

zurile sângeroase dela Pănade, Pecica și Cernova să fie stâlpii, cari să le arete drumul?! — Pentruce? Pentrucă atari oameni își tem pânea, ce le-o întinde statul servitatât de rău.

De programe propovăduite de dl Jancsó Benedek ne înfiorăm și ne-ar durea de soartea statului, nefericirit în care s'ar aplica.

Noi dorim pacea și pacea trebue să vină. Chestia naționalităților trebue rezolvată dar nu cu fier, ci cu lumina minții, nu cu tiranizare, ci cu dreptate, nu cu ură și furie, ci cu iubire și calmitate.

Poporul nostru așteaptă roadele păcii dorite cu iubirea, pacienţa, credința, bunătatea, seriozitatea și blândeța, ce-l caracterizează.

REVISTE.

Din Patrie. Pactul cu Austria nu va trece așa ușor prin cameră, cum au socotit ministrii din Ungaria. In partidul koșutist pe lângă toată alipirea și respectul față de ministrii koșutiști, se pare că totul fierbe. Deja au ieșit mai mulți din partid, pe cari ei îi numărau între corifei, și după telegrama unui ziar vienez, se mai așteaptă să iese 18 inși. Până acum nu se știe, că oare formă-vor disidenții patruzeci și optiști club nou, ori rămân afară de club.

Austria. Schimbarea lucrurilor din Austria a adus cu sine schimbarea modului de guvernare, și așa a scos din guvern elementele, cari nu erau espresiunea fidelă a partidelor parlamentare, iar locul lor l-au ocupat alții. Intre ministrii cei noi sunt doi din partidul creștin-social, *Dr. Alfred Ebenhoch* ministrul de agricultură, și *Dr. Albert Gessmann* deocamdată fără portofoliu, dar în scurt timp ministrul muncii. Amândoi sunt fruntași în partidul lui *Dr. Lueger*. *Dr. Ebenhoch* a fost șeful partidului conservativ, care fusionă cu partidul creștin-social; *Drul Gessmann* e organizatorul partidului creștin-social, un vechiu aderent alui Lueger. Că ce oameni destoinici sunt acești doi ministrii, se observă foarte bine din foile ungurești, cari îi batjocuresc și zeflemizează, semn, că nu îi pot mistui.

Roma. Unele ziare au adus veste, că fostul secretar de stat al Papei Len XIII, Cardinarul *Rampolla* s'ar retrage în claustru, să nu se mai ocupe de loc cu politica. Prilegiul acesta îl folosește »Lupta« să-și arete »dragostea« față de biserica catolică, și dă în acest bărbat mare, a căruia cultură, credință și pietate noi o cunoaștem foarte bine, și ne-am bucurà dacă atât biserica unită cât și cea neunită ar aveà cât mai mulți *Rampalla*

România. Comisia parlamentară esmisă în cauza regulării chestiei țărănești a adus un decis foarte importat în contra alcoolului. După acest decis, dacă el va fi primit de Cameră, în comunele rurale nu va mai puteà fi Jidan crișmar, ci numai român. Crișmariul va primì, salar fix dela stat, și se obligă cu cauțiune că nu va vinde beutură pe împrumut. Crișmele nu vor fi deschise decât numai în anumite ceasuri, iar dumineca și în sărbători până la 11 oare a. m. au să fie toate închise. Toate crișmele privaților au să fie toate închise. Toate crișmele privaților au să fie desființate până la 1 Aprilie 1908 — și statul va face crișme comunale.

CORESPONDINȚE.

Dela Orade.

— Raport special al »Unirei.« —

Frumoasă sărbătoare am avut noi Românii din Orade Duminecă, în 10 l. c., din ocaziunea sfințirei și respective a inaugurării *noului edificiu* al preparandiei gr.-cat. din loc.

Preparandia românească gr.-cat. din Orade s'a înființat încă în anul 1846, dar n'a putut fi inaugurată decât în 15 Septemvrie anul 1848. In lipsa unui edificiu propriu, noua preparandie s'a așezat interimal și s'a strâmtorat în doue sale scunde și întunecoase ale seminarului de băieți. Din acele sale scunde au ieșit timp de 59 ani nu numai învățătorii diecezei orădane, gr.-cat., ci mulți

FOIȚĂ.

„Dreptul canonic oriental"

de Mariu Theodorian.

— *Recenziune și apreciare.* —

In „Unirea" demult s'a remarcat apariția completă a acestui op și avem cunoștință, că mulți preoți așteptau cu interes o informație mai amenunțită, care nu s'a dat — după cum știm, de foile noastre până acum, ci, în vederea însemnătății opului din chestie, vom da-o noi în cele următoare

Știm toți, că cunoașterea dreptului canonic e atât de necesară, încât fără ea nici un pas nu poți face în viața bisericească practică, căci îți lipsește firul conducător. Asta se potrivește atât clerului, cât și mirenilor, mai ales acelora, cari în urma poziției lor sunt chemați a regulà afaceri bisericești civile. Acestea socotind dl advocat Theodorian și văzând ignoranța mare a canoanelor, ce stăpânește clerul român de azi și spiritul anticanonic, ce a pătruns toate legile politico-bisericești din România dela 1862 încoace: și-a propus a edà canoanele bisericei orientale, în o formă accessibilă și cu esplicări din partea d-sale.

Trebue deci să știm, că „Dreptul" dlui Theodorian nu e ceva compendiu obicinuit, cum sunt alte opuri purtătoare de acelaș titlu, — ci luând cuvântul „drept" în senz obiectiv, e: complexul tututor legilor bisericești, așa cum se află acelea cuprinse în Pidalion, care a fost tradus și edat de Veniamin Costache (1844) reedate de dl Theodorian în aceeaș ordine, în aceeaș limbă arhaică primitivă, în care se află la Costache, urmând numai fiecărui canon observările dlui Theodorian și aplicația. Pidalionul e și azi colecțiunea oficioasă a canoanelor în biserica orientală (V. Dr. Nicolau Milaș, Das Kirchenrecht d. morgl. Kirche, Zara, 1897, p. 185). Cum însă azi biserica orientală are colecții și mai bune atât din singuratice sinoade, cât și a tuturor împreună, desigur își aveà meritul său, dacă pe baza rezultatelor celor mai noi ale științelor canonice căpătam o ediție critică a dreptului bisericesc din mâna unui om, ca dl Theodorian. Atunci am aveà poate mai multe de spus referitor la edarea canoanelor, acum trebue să ne restringem la indicarea cuprinsului cărților, care este: Canoanele Apostolilor, ale sinoadelor ecumenice I—VII, resp. I—VIII (al VIII-lea la neuniți se numește I și II. Cpolitan), ale sinoadelor particulari dela sf. Sofia, din Cartagena, 258. Ancira, Neocesarea, Gangra, Laodicea, Sardica, Cpolitan an. 394, Cartagena an. 418, epistolele acestui sinod către Papii Bonifaciu și Celestin. Canoanele sfinților: Dionisie al Alexandriei, Mucenic Petre dtto, Atanasie cel Mare, Vasile, Grig. a Nissei, Grig. Teologul, Amfilochia, Timotei al Alexandriei, Teofil dtto, Chiril dtto, epistola can. a sf. Ghenadie Patr. Cpol., canoanele sf. Ioan Postnicul, Tarasie Cpolit., Nichifor Mărturisitorul, canoanele Sinodului din Cpol la întrebările unor călugări dela țară și învățătură despre însoțiri (căsătorii) Dl editor dă la fiecare sinod o notiță istorică și la sfârșitul opului un indice alfabetic prețios. Mai dă la început o introducere, din care vedem însemnătatea și istoricul studiului dreptului bisericesc. La aceasta observăm, că Biserica apuseană atât pond dă acestui studiu, încât susține și azi titlul separat de *doctor* juris can. la Univ. din Lőwen, Budapesta și la univ. Gregor. din Roma. La literatură observăm, că dl Theodorian nu pomenește de loc pe autorii *uniți*, Rațiu, Papp, Szilágyi, cari asemenea sunt *orientali*....

Pentru noi sunt mai interesante observările, comentarii dlui Theodorian. Din ele se vede tot sufletul acestui om, despre care scrià mai nou o revistă din România: *„omul acesta crede mai mult, decât preoții săi."* Din punct de vedere *teologic* multe va aflà atât unitul, cât și neunitul, de escepționat, dar se iartă dlui autor, căci nu e teolog. Bunăoară: nu e adevărat, că episcopul, de nu va fi hirotonit de doi arhierei, nu capătă darul (vol. I. p. 3), că din oprirea divorțului la clerici urmează, că la altii e permisă (I, 11), că ipodiaconul nu se poate căsători

şi de ai diecezei lugojene. În restimpul pomenit în mai multe rânduri a fost escepţionată localitatea preparandiei din partea auctorităţilor de controlă, până ce în anii mai din urmă a fost chiar în primejdie acest de mare însămnătate institut cultural român.

P. S. D. episcop diecezan, Dr. Demetriu Radu, după ce i-s'au zădărnicit încercările repetite, de a transpune preparandia la Beiuş unde aceea avea din toate punctele de vedere mai potrivit loc; în urmă, în primăvara anului trecut, în conţelegere cu Consistorul său a decis reorganizarea preparandiei şi anume, amăsurat recerinţelor moderne şi ordinaţiunilor mai noue, în legătură organică şi nemijlocită cu şcoala de praxă. Astfel în edificiul şcoalei elementare gr.-cat. care şi până acuma servià şi de şcoală de praxă, situat în aproprierea catedralei episcopeşti, s'au prefăcut în sale de propunere la preparanzi, întregindu-se zidul de până acuma în etaj, încă cu sală mare de desemn pe cum şi cu o sală deosăbită, în parter, pentru propunerea studiilor naturale şi alta vecină: muzeu de recvizite fizice şi chemice. Tot în etaj se mai află cancelaria directorală şi sala de conferinţă a profesorilor. Normalele au rămas şi mai departe acolo, unde au fost, adecă jos în parter.

Sărbarea înaugurării a fost frumoasă. După sfânta liturgie celebrată în catedrală, Episcopul însoţit de canonici a mers deadreptul la preparandie, unde frumoasa şi spaţioasa sală nouă — deja eră plină cu elevii preparandiei şi ai seminarului domestic: gimnazişti şi teologi şi cu un frumos număr de oaspeţi învitaţi. Aproape toată inteligința română din Orade — uniţi cu neuniţi — a fost de faţă. S'a sfinţit apa; apoi episcopul a stropit zidul cu apă sfinţită. După actul sfinţirei a urcat catedra directorul preparandiei, canonicul I. Butean şi prin o vorbire avântată încălzitoare deschide festiva. Punctele următoare au fost: „Ce te legeni codrule.“ (I. Vorobchievici) cântat de corul preparanzilor. — „Cuvânt la noul secol“ (V. B. Muntenescu) declamată de P. Sarmeş, stud. pedagog curs IV. — „Discurs festiv“ ţinut de Gh. Părău curs IV. — „Doină doiniţă“ (I. Vorobchievici) predată de corul preparanzilor. — „Odă festivă“ perorată de R. Leheni, prep. de curs IV. — „Marş festiv“ (Leo cav. de Gaian) esecutată de corul preparandial.

Toate punctele s'au esecutat bine, cu mult simţ şi multă preciziune. Abia au răsunat ultimele acoarde ale marşului festiv, se ridică episcopul şi în cuvinte puternice spune, că cultivarea şi luminarea, învăţarea popoarelor este glas evangelic, este dispuseţiune dumnezeească. „Mergând învăţaţi toate popoarele.“ Biserica lui Isus Hristos pe lângă lucrarea mântuirei sufleteşti a omenimei. a înţeles şi aceasta misiune măreaţă concrezută ei de către dumnezeescul ei Intemeietor. Şi vedem că pe unde străbate în decursul seclilor religiunea lui Isus Hristos, pretutindenea răsare în urma ei lumină şi civilizaţiune. Cultivarea şi luminarea poporului românesc tot bisericei lui Hristos este de a i-se mulţumì. Că s'a început târziu deşteptarea poporului nostru, cauza este, că ne-am trezit şi ne-am întors târziu spre izvorul cel curat al culturei şi civilizaţiunei creştineşti, care este totodată mama noastră de sânge, spre Roma. Dar de atunci înaintăm. Biserica merge înainte în munca cultivării şi civilizării poporului nostru. Ea creşte preoţii, ea creşte învăţătorii, pe cari îi trimite în mijlocul poporului, ca să-l lumineze, să-l înveţe. In urmă adresându-se episcopul deadreptul către elevii preparandiali, îi îndeamnă, să lucre, să muncească serios. ca să se desvoalte caractere tari şi mari în iubirea bisericei mame, în iubirea poporului românesc, a căruia cultivare să le zacă pururea la inimă, şi în iubirea patriei scumpe. Să aibă grije, să nu fie niciodată nemulţumitori faţă de biserica, carea ca o mamă bună cu atâtea greutăţi îi creşte, îi creşte pentru Dumnezeu şi pentru luminarea şi cultivarea poporului românesc. In aceasta speranţă cere asupra lor şi asupra institutului preparandial darul şi ajutorul lui Dumnezeu.

Cuvintele ieşite din inimă, sperăm, că au pătruns la inimi. Ajute Dumnezeu să aducă roade bogate!

Episcopul a părăsit sala între aclamările tinerimei şi ale publicului entuziasmat. Cu toţii ne-am depărtat însufleţiţi şi mângâiaţi, văzând un institut cultural vechiu românesc, carele se părea deja aproape de perire, prin jertfa binevenită şi veghiarea înţeleaptă a capului diecezei, cum se aşează acuma în edificiul său propriu spre a servì mai departe interesele mari, pentru cari s'a fost înfiinţat: luminarea şi cultivarea unei părţi însemnate din poporul român.

u.

Din Giurgeu.

Octomvrie 1907.

Unul dintre cele mai bogate comitate în ape minerale şi păduri de brad, din ţinutul Ardealului, este fără îndoială cela al Ciucului, cu deosebire partea nordică numită „Giurgeu“ e cunoscută în lumea întreagă după renumitele ape minerale ale Borseculuì. Protopopiatul gr.-cat. încă şi-a luat numele dela acest ţinut al Giurgeului, care formează un platou de toată frumuseţa străbătut prin mijloc de alvia capriţiosului Mureş. Inprejmuit la răsărit de şirul Carpaţilor, prin a

---

(I, 35, II, 18. 20), că nunta, hirotonia unui ministru caterisit sunt absolut nule (I, 39), că darul de a ascultà mărturisirile nu e delegaţie specială a darului arhieresc (I. 66, cf. III, 58), că botezul protestanţilor e absolut invalid (I, 78, 165, 187), că uniţilor ar fi îngăduit dela Roma divorţul pentru adulter (I, 82. A se vedeà instrucţiunea specială a S. Congr. la Actele conc. prov. I, pp. 197—222), că protopopii pot hirotoni ceteţi, cu învoirea episcopului (II, 148)....

Foarte bine face dl Theodorian, când arată *stările anticanonice şi abuzurile* multe cu sf. canoane, ce se săvârşesc mai ales în *România!* Bunăoară biserica ortodoxă desparte căsătoriile pe baza documentului de divorţ dela forurile civile, fără cercetare ulterioară (I, 11, 82. II. 82—3, 112) Dl Theodorian citează pe sf. Hrisostom, care zice: Dumnezeu nu după legile împărăteşti ne va judeca. Foarte bine arată dl Theodorian, că pretenziunea, de a primi în sinoade şi preoţi e anticanonică (I, 62), că e falză teoria, după care alegerea episcopilor la început o făcea poporul (I, 138), că secularizarea averilor bisericeşti din România trebuia făcută în un mod mai canonic (I, 64), că Mitropoliile gr.-or. române din Ardeal şi Cernăuţi sunt constituite în mod ilegal (I, 229), că pentru sf. Cuminecătură nu-i permis a se lua plată (II, 45—6), că nu trebue botezat acasă (II, 54), că trebue predicat în biserici (II, 40—2), că e condamnabil obiceiul introdus de mitropolitul Miron, a nu mai pune moaşte în sf. altare (II, 140), etc. Nu înţelegem, ce vreà să zică Domnia-sa la p. 51, vol. II, unde recomandă preoţilor a lăsa părticele pe sf. Disc, până după împărtăşirea poporului? doar nu împărtăşire cu speciile separate!? Deducerea făcută la pag. 59 vol. I, despre anatema enoriaşilor, cari nu ar fi voioşi a primi cleric desemnat de legiuita epitropie, aşa o înţelegem, că dacă aceia n'ar aveà cauză justă, altcum se poate remonstra în mod cuvenit.[1]) Ce priveşte continenţa preoţilor înainte de sf. Liturgie, ar fi bine să se facă odată lumină şi la noi, căci cunosc preoţi, cari susţin, că nu-s obligaţi, numai la norma ajunului natural, ceeace nu consună cu simţul credincioşilor şi cu tradiţia. Terminul de 3 zile însă, recomandat de dl Theodorian, II, 32—3), nu-l aflu de lipsă.

Tare la loc sunt observările, ce le face dl Theodorian la adresa *preoţimei şi călugărilor din România,* cari prin decadinţa lor bagă în groază şi pe credincioşi mireni. „Când auzim, preoţi spunând, că protestanţii sunt mai puţin depărtaţi de adevărurile evangelice. decât romano-catolicii, suntem cuprinşi de o groază. Ştim, că un trist obicei este, că preoţii tineri să se ducă prin universităţi protestante din Germania să-şi completeze studiile şi de acolo viu cu simpatii pentru ereziile reformaţilor şi cu o ură neîmpăcată în contra Romei“ (I, 78). „Prin cârciume... se plimbă nejenaţi o mulţime de preoţi“ (I, 91). „Mi-a sângerat inima, văzând preoţi ortodoxi scriind articole prin cari se aprobă sub pretexte neadevărate, perzecuţia creştinilor din Gallia“ (I, 100); „mulţi preoţi... în loc să meargă pe la enoriaşii lor să-i sfătuiască la cele bune şi în loc de a se închinà ziua noaptea Domnului, îi vedem făcând închinăciuni pe la politiciani, dela cari speră mult pentru ei. Acestea sunt cauze ale decăderii sentimentului religios la români, popor de altfel evlavios...“ (I, 120), „de ce să închidem ochii asupra preoţilor văduvi, cari în mod public ţin concubine prin casele lor? Numărul acestor preoţi nu e mic...“ (I, 137). Bine observând, că dl Theodorian şi în opul acesta de repetite ori îşi ridică glasul împotriva recăsătoriei preoţilor (I, 29. II, 19). „Ce să zicem noi de acei preoţi rătăciţi; cari în zilele noastre nesiliţi de nimeni, ci din răutate şi lăcomie, se adună cu socialiştii, turbură pacea sătenilor..?“ (II, 201). „Spunem cu durere, că a ajuns la urechile noastre că azi, în România, s'ar fi găsit preoţi rătăciţi, cari cutează a leturghisi, după ce iau cafeaua“ (p. 62, III)

[1]) Chiar şi în biserica noastră unită, unde poporul nu alege preot, se poate da plăuşoare împotriva unei denumiri de parohi, dacă acela ar fi împotriva voinţei şi tuturor intereselor poporului, nu numai pe baza dreptului natural, ci şi a dreptului de denumire în care stă condiţia esenţială recerută: câştigându-şi iubirea poporului!

căror crânguri şi văi prăpăştioase se află parohiile: Bicaz, Tulgheş, Corbu. Bilbor şi Borsec. In partea vestică mezuina o formează munţii Giurgeului, cari se întind paralel cu Carpaţii într'o distanţă de 10—20 km.

Pe acest platou se află 9 comune săcuieşti vechi, puternice în avuţie şi mărime. Cândva întreg ţinutul Giurgeului a fost proprietatea esclusivă a acestor 9 comune înzăstrate cu biserici grandioase şi şcoli admirabile. Pe la începutul veacului al XVIII-lea s'au format însă pe la periferii alte 7 comune cu locuitori români gr.-cat. în majoritate covârşitoare, şi anume pe lângă cele cinci enumărate mai sus şi acestea trei: Varviz, Vasláb şi Şermaş.

In comunele săcuieşti au fost număroşi români cu mult înainte de formarea acestor comunităţi. Aşa după revista „Genealogiai Füzetek" din August 1907 Nr. 8 se aflau români în Alfalău deja pe la 1616 şi încă nu numai jobagi sau incuilini, (zsenér) ci şi militari liberi ca şi săcuii şi adeca: Illies György pedestraş, Nagj Stoica jobagi, Oláh Péter pixidar, sau puşcat, Oláh István incuilin, Miháli Gergely liber, két Radvli nevü Oláh jobagi etc. a căror urmaşi şi azi să afirmă de români. După statistica Românilor din Transilvania din anul 1750 se aflau în Alfalău 286 suflete române, aparţinând parohiei Gyergyóvasláb din arhidiaconatul de Szépviz, cari se plângeau pe acestea vremuri în contra domnilor feudali, stricându-le cimiterul avut şi prefăcut în agru. Pentruca să-şi poată îngropă morţii trebuiă să plătească pentru un singur mort câte o oaie sau berbece. In parohie s-au constituit pe la mijlocul veacului al 18-lea. Primul preot cunoscut până acum, a fost popa Sandu pe la 1760. Acestuia i-a urmat Ioan Popoviciu până la 1828, de atunci până la 1873 a păstorit George Ciobotariu, care cu mâna-i proprie a scris pe cartea „Mărgăritare" tipărit în oraşul Bucureştilor la anul dela moartea lui Hristos 1746, următoarele: „să se ştie cumcă acest Mărgăritariu este al meu, Ciobotariu George, cinstit de tatăl meu pentru vecinica lui pomenire încă fiind copil la şcoală în Simiclăuş la un Dascăl din Moldova. Scris-am eu mai înainte numitul C. G. paroh în Alfalău anul 1837 15 Septemvrie" Acest dascăl a putut fi sau Portirie din Moldova, care pe la anul 1824 învăţă în Simiclăuşul Giurgeului „pe o limbă românească să se pomenească," sau Ioan Filip dascăl, cari amândoi şi-au scris numele în acel Mărgăritar. Seria preoţilor cari au urmat apoi se finişte cu alui Iuliu Băieş, actualul preot, care în 18 April a. c. cu ocasia sinodului de primăvară ţinut la Gyergyószentmiklós, a cerut ca proximul sinod să se ţină în parohia Alfalău, în care nu să ştie să se fi ţinut vreodată sinod protopopesc. Invitărei acesteia s'a satisfăcut în 22 Octomvrie 1907, când adeca s'a ţinut primul sinod în această parohie puternică, carea numără astăzi peste 6000 suflete, între cari 549 sunt români gr.-cat. românește însă nu mai ştiu. Portul românesc — şi acela schimonosit — se observă numai la oamenii bătrâni. După cum m-a asecurat un comerciant fruntaş, comuna are peste 40,000 jughere pădure de brad. Pe lângă şcoalele elementari se mai află aici şi o şcoală de agricultură cu 3 clase. Românii şi-au perdut şcoala deja în 1871, au însă o biserică frumuşică, case parohiale bune şi casă cantorală în stare de mijloc, toate în şir una lângă alta.

Sinodul s'a început, cu celebrarea sf. liturghii pontificată de protopopul asistat de doi preoţi. Predica ocasională a ţinut-o preotul Dionisiu Sólnay din Csik-Szt.-Domokos, care a vorbit tare potrivit şi la inima poporului prezent în număr considerabil, îndemnându-l părinteşte să ţină cu tărie la legea noastră strămoşească.

Şedinţa sinodală a deschis'o protopopul, binevenţând pe preoţii prezenţi aproape în număr complet. A cetit apoi raportul presidial în care se fac elogii vrednice actualului preot, se ocupă apoi cu descrierea istoricului parohiei şi să finişte cu unele propuneri, cari stau în nex intim cu unele din cele 8 puncte din programul şedinţei.

Inainte de a intră în discuţia meritorică, sinodul îşi ţine de datorinţă fiască a-şi esprimă pe cale protocolară bucuria sinceră pentru reînsănătoşarea Escelenţiei Sale bunului nostru Mitropolit, cu dor dorind să-l putem avea întru zile îndelungate, drept îndreptând cuvântul adevărului!

S'au cetit mai multe scripte consistoriale de caracter administrativ. Pentru a se puteà aduce oarecareva decisiune în ceeace priveşte soartea şcoalelor noastre din Giurgeu în faţa articolului de lege XXVIII din 1907, s'a decis să se convoace de urgenţă senatul şcolastic eparhial la Tulgheş, la care e invitat a se prezentă fiecare director de şcoală, fiindcă e vorba a se aduce o decisiune, nu numai în ceea ce priveşte susţinerea şi pe mai departe a şcoalelor existente, ci şi în cercarea tuturor mijloacelor posibile pentru înmulţirea acestora, după ce din pruncii obligaţi de şcoală nici 20% nu frecventează în prezent şcoala. Aşa în Varviz e de lipsă să se mai facă cel puţin 3 şcoli, în Şermaş 2, în Tulgheş 2, în Bicaz 8, în Ghimeş 3, în Vasláb 2, în Bilbor şi Corbu câte 1. In forma aceasta ar putea să cerceteze şcoala toti pruncii obligaţi la şcoală, aşa după cum prescrie legea. De remarcat mai este şi împrejurarea că şcoalele respective trebue edificate în diferite puncte a acestor comune resfirate, va se zică câte şcoli, atâtea edificii separate. Pentru şcoalele gr.-cat. române

---

„Cu groază ne întrebăm, de o fi adevărat, ceeace am auzit, că unii clerici înghit cafea de bună voie, înainte de liturghie. Luminează-i Doamne Sfinte şi nu-i osândi pe ei..." (III, 285—6). Nu mai puţin dureros descrie dl Theodorian viaţa călugărilor şi călugăriţelor din România, care în loc de a fi o „viaţa ideală," e cu totul destrăbălată, uitate fiind toate regulele buneicuviinţe şi pricinuind mult scandal credincioşilor (II, 75—6. III, 172, 211, 330). La un loc observă: „decât a strigà împotriva acelor fecioare, care îmbracă schima în mânăstiri de alt rit, mai bine ar fi să ne gândim cu toţii, a face, ca vechile mânăstiri române să fie deschise fecioarelor cu vocaţiune, nu femeilor fără căpătâi, ce cată azil" (II, 166).

Să fiu scuzat pentru mulţimea citatelor; n'am putut să lipsesc stim. cetitori de acestea.

Nouă, uniţilor, ne face bune serviţii „Dreptul" lui Theodorian şi în apărarea *primatului roman*. Ceeace altcum natural urmează din o tratare obiectivă a istoriei şi canoanelor bisericeşti. Dl Theodorian recunoaşte: „este... nediscutat, că în veacul IV-lea nimeni în Biserică nu contesta, că primul episcop creştin este episcopul Romei" (I, 128). Şi apoi arată în decursul istoriei canoanelor, cum toate sinoadele au fost prezidiate şi confirmate prin autoritatea papilor, urmaşii Vârhovnicului, la cari se întâmplau şi apelaţii şi care judecà în cele dubii (I, 128, 170—2, 209—11. II, 1—3, 131, 134. III, 6—8, 79, 81, 108, 110—111, 134—47, 154). Numai la un loc (Sinod III. ec. vol. I, 190—1). se îndoieşte dl Theodorian de adevărul istoric, proptit pe o asemeare, care foarte schioapătă. Faţă de acestea ar fi putut observa dl Theodorian, că şi dacă concede can. 34, apostolic ierarhia naţională, aceea nu în senz escluzivistic o face; nici egalitatea de jurisdicţiune între patriarhul Romei şi ai altor locuri nu se referă la primat, ci numai la calitatea papei de patriarh (can. 6. Sin. I, ec.) Altfel însuşi dl Theodorian remarcă pe aceia, cari „se tind a conzidera Primatul Papei ca un ce de origine lumească" (I, 245).

Din contră ne arată dsa originea puterii *patriarhului din Constantinopol*, pe baza pseudo-canonului 28. Sin. IV. ec. „Graţie acestui canon, întreg poporul român căzù sub auctoritatea spirituală a Scaunului Cpolitan; şi nu puţin avù a suferi din aceasta privinţă." Mai târziu s'a recunoscut autochefalia bisericei româneşti; „puţini ştiu însă, că aceasta autochefalie fù cumpărată pe bani sunători, dela Patriarhul Ţarigradului" (I, 246).

Multe lucruri interesante aşi mai putea reproduce din cărţile dlui Theodorian, pe cari toate le va află cetitorul în însuşi opul, pe care-l recomând tuturor acelora, cari se interesează şi cari sunt în stare a se ocupà de astfel de lucruri. Bine ştim, că azi canoanele Pidalionului nu mai corăspund tuturor recerinţelor şi a te provocà în orice lucru bagatel la canoane de sute şi mii de ani, ca la §-i (!), e chiar de râs lucru, deci mai bine ar fi, ca Biserica de azi, pe baza şi cu aplicarea canoanelor vechi, să formeze o disciplină nouă, corăspunzătoare, cum s'a început asta în conciliile noastre provinciale unite (Weruz, Ius Decretalium, vol. I. p. 284); dar fiindcă biserica neunită e incapabilă de aşa ceva, iar la noi încă tot lipsesc multe: tuturor ne prinde bine „Dreptul" vechiu, cu literele-i moarte şi duhul totdeauna viu! Toţi trebue să fim mulţumitori dlui Theodorian, care cu zel curat şi inimă creştinească s'a nizuit, să umplă un gol simţit în literatura noastră bisericească![1])

N. O. B.

[1]) Scrierea aceasta se poate procură şi prin librăria arhidiecezană de aci, costă toate trei volumele 10 cor. 50 fil.

AVIZ!

Se află de vânzare 3000 măji metrice napi — maja cu 1·60 cor. — Cei ce doresc să cumpere să se adreze Dlui EMIL VLASSA, proprietar, Sâncel—Blaj (Szancsal—Balázsfalva). 2—4 (42)

din Giurgeu a sosit deci momentul critic și decisiv *„de a fi, sau a nu fi.“* Dacă nu succede înmulțirea școalelor, susținerea pe mai departe a celor existente deja, mare înțeles încă nu mai are, căci d. e. dacă în Varviz statul ar edifică în diferitele puncte ale parohiei patru școli de stat, ce mare înțeles ar avea susținerea școalei confesionale cu un singur învățător, a cărui salar negreșit va trebui întregit cu ajutor tot dela stat?!...

Altcum cuvântul decisiv e al senatului școlastic protopopesc, care acum ori niciodată va trebui să deie dovezi de vitalitate sau de prăbușire.

Restul din punctele programului s'a pertractat cu toată seriositatea, decisându-se între altele ca misiunile să se țină pe anul venitor în comuna Vasláb la invitarea On. A. Donescu.

Ridicându-se ședința la 2 oare p. m. toți frații au fost reținuți la masa ospitală a simpaticului preot local, după cari ne-am depărtat îngrijați de viitorul școalelor noastre.

uva.

Invitare.

Societatea pentru fond de teatru român își va ține adunarea sa generală în Cohalm, în zilele de 4 (17) și 5 (18) Noemvrie 1907 cu următoarea programă.

Duminecă, în 4 (17) Noemvrie 1907.

1. Deschiderea adunării generale la 10 oare a. m.
2. Alegerea a doi notari pentru ședințele adunării.
3. Prezentarea raportului general al comitetului și a rapoartelor de cassă.
4. Alegerea unei comisiuni de membri, pentru cenzurarea raportului general al comitetului.
5. Alegerea unei comisiuni de 5 membri pentrŭ cenzurarea rapoartelor de cassă și a socotelilor.
6. Alegerea unei comisiuni de 5 membri, cari, în înțelesul §-lui 5 din statutele societății, vor înscrie membri noi, fundatori, pe viață, ordinari și ajutători, pentru societate.
7. Cetirea disertațiunilor corăspunzătoare societății, anunțate președintelui înainte de adunare.
8. Închierea ședinței.

Luni, în 5 (18) Noemvrie 1907.

1. Deschiderea ședinței la oarele 10 a. m.
2. Cetirea procesului verbal al ședinței precedente și verificarea lui.
3. Raportul comisiunei pentru câștigarea de membri noi.
4. Raportul comisiunii însărcinate cu cenzurarea raportului cassierului.
5. Raportul comisiunei însărcinate cu cenzurarea raportului general al comitetului.
6. Alegerea comitetului pe un nou period de 3 ani.
7. Determinarea locului, unde se va ține adunarea generală pentru anul 1908.
8. Alegerea unei comisiuni de 3 membri pentru verificarea procesului verbal din ședința a II-a.
9. Închiderea adunării.

Noutăți.

Mitropolitul Victor pentru Masa universitarilor din Cluj. Părintele capelan Dr. Iuliu Florian din Cluj ne comunică, că Escelența Sa Mitropolitul Victor a dăruit 500 cor. pentru Masa studenților universitari din Cluj. Acest dar însemnat, pentru care administratorul Mesei aduce cele mai călduroase mulțumite Inaltului Prelat, dă o dovadă foarte elocuentă, despre grija deosebită, pe care Escelența Sa o are față de tinerimea universitară. Dorim și noi Escelenții Sale îndelungă viață spre binele și mărirea bisericei și a neamului!

Din arh diecesă. *Maxim Hulea,* parohul din Cisteiul român, (tr. Blaj) a fost trecut în deficiență, cooperatorul de acolo, *Teodor Abrudan,* a fost denumit de paroh al aceleiaș parohii. Nou ordinatul *George Nicoară,* a fost dispus de administrator parohial la Cucerdea română (tr. Iernut), preotul disponibil *Teodor P. Branea,* a fost dispus de administrator parohial la Hodac (tr. Reghinului).

Hymen. *Emiliu Dragomir* teolog absolut și *Otilia Petrovan* anunță actul cununiei lor, ce să va celebra în 17 Noemvrie n. în biserica gr.-cat. din Capolnoc-Mănăștur.

— *Ioan Iliu,* notar în Orlat, anunță cununia sa cu dșoara *Silvia Ungurean,* fica profesorului P. Ungurean din Blaj, care să va celebra în 24 Noemvrie 1907 n. în biserica catedrală din Blaj.

Promovare. În 9 Noemvrie u. a. c. dl *Dumitru Popa* s'a promovat de doctor în medicină la universitatea din Budapesta.

Sfințire de biserică. Curatorul bisericei parohiale gr. cat. din Gherla invită la sfințirea bisericei gr.-cat. care se va serba în 24 Noemvrie u. a. c. și la petrecerile, cari vor urma seara I. în sala hotelului „Coroana“ petrecere cu joc. II. în sala hotelului dela tren (Hosszu) petrecere poporală cu joc. Prețul întrărei: de persoană: 1 cor. 20 fil. Începutul ambelor petreceri sara ½8 oare. Oferte benevole se primesc cu mulțămită și se vor cuita pe cale ziaristică.

Alegerile congregaționale. Luni s'au făcut în comitatul nostru alegerile membrilor municipali pe un nou period de 6 ani. Și până am puteà da informații detaiate asupra decursului acestor alegeri, putem anticipa că administrația a comis celea mai mari presiuni, ilegalități și abusuri spre a face să pice lista candidaților români, ceea ce în parte le-au și succes. Merite mari și-au câștigat notarii români, cari au fost de o nerușinare de nedescris. Vom reveni!

Știri literare. Bucurie pe piața de cărți: Renumitul institut „Minerva“ dela București a publicat o splendidă ediție a poeziilor lui *O. Goga,* pe cari le vinde à 1 cor. De asemenea a cuprins în un elegant volum toate versurile lui *Zah. Bârsan.* Tot acolo a apărut. *„Din vremuri de bejenie,* povestiriri de *M. Sadoveanu.* Serviciile pe cari „Minerva“ le face literaturii românești sunt neprețuite. Celea mai alese scrieri ale prosatorilor și poeților nostri de valoare ajung prin acest institut în mânile tuturor iubitoritor de literatură bună și sănătoasă. In acelaș timp esecuția tehnică e ireproșabilă. Recomândăm cetitorilor nostri cu toată căldura publicațiile acestui institut. Le pot aveà pe toate dela Tipografia noastră.

Necrolog. † *Aron Bătăcui* notar cercual, membru ordinar al Asociațiunei pentru literatura și cultura poporului român și membru în congregația comitatensă după lungi și grele suferințe împărtășit cu Sftele taine a muribunzilor, a adurmit în Domnul în 11. Noemvrie în al 55-lea an vieței și al 24-lea an al preafericitei sale căsătorii.

Odihnească în pace!

Posta Redacțiunii.

Oct. C. T. Sibiiu. Din lipsa de spaț, în numărul viitor.

Fetele tinere

dacă sunt de un fizic slab, sau sufer fie ș de vre-un morb mai ușor să poartă deja de mult cu o deosebită încredere față de Emulsiunea SCOTT, pentrucă asupra desvoltării lor aceasta are un efect minunat fiind ușor de mistuit și fiind

cel mai bun și mai nutritor medicament.

Fetele când să simt slabe obosite ș fără voie ar trebui să folosească totdeauna acest medicament dovedit de foarte bun la fiecare ocaziune.

La târguirea *Emulsiunei* să fiți cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu știuca în spate.

Prețul unei sticle originale e 2 coroane 50 filleri.

— Se capătă în farmacii. —

(87) 8—12

Concurs.

La »Consum« societatea comer. în Blaj află inmediat aplicare un funcționar comercial pentru conducereà cărților de compabitlitate care să se priceapă și în branșa Băcăniei.

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Șematism și partea literară și noua lege școlară Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucția acestei legi. — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 4

VI.

In istoria şcoalelor româneşti din Moldova anul 1828 face epocă nouă, căci, după o stagnare de un şir de ani, în anul acesta să redeschid şcoalele naţionale.

Dela isbucnirea revoluţiei lui Ipsilanti şi până la acest an şcoalele publice din Moldova, lipsite de toate mijloacele, au rămas închise,[1]) iar Seminariul dela Socola, în urmă, ajunse o simplă şcoală elementară de popi, unde să înveţau numai cântările bisericeşti.[2])

Starea aceasta jalnică a învăţăturilor publice îndemnă pe epitropii şcoalelor, încă la 1827, să se ocupe cu ideia deschiderii unei şcoale naţionale.

Ideia aceasta mare agită tot mai mult spiritele oamenilor de inimă, mai ales după reîntoarcerea lui George Asachi dela Viena, unde petrecuse, în curs de cinci ani, ca agent al Domnitorului Ioan Sandu Sturza.

Întorcându-se dela Viena, Asachi aduse cu sine un document vechiu de mare importanţă, dela George Ştefan Vodă, care urmase lui Vasile Lupu, şi din care să puteà constatà că Vasile Lupu îşi înzestrase creaţia sa, şcoala dela Trei-Erarhi, cu venitul a trei moşii: Tămăşenii, Juganii şi Răchitenii din judeţul Romanului, care însă călugării greci dela Mănăstirea Trei-Erarhi, în cursul vremilor, şi-l apropiară, şi îl folosiră mai mult de un veac şi jumătate.[3])

Bazată pe descoperirea lui George Asachi, epitropia şcoalelor la 1 Ianuar 1828 aşterne Domnitorului Ioan Sandu Sturza o anafora, şi în aceasta propune, ca „spre a nu lăsà să crească spini şi polomidă pe câmpul cel mănos ce poate naşte îmbelşugate roade, întru cât focul din vara trecută au ars şi au surpat casa şcoalei domneşti, am socotit, că în Mănăstirea Trei-Erarhi, anume în casa şi pe aşezământul învechit al fericitului întru pomenire Domnului Vasile Voivod, unde decând ne aducem aminte au urmat o şcoală obştească, să se statornicească în aceea casă o şcoală normală, şi o gimnazie către care mai în urmă să se adaugă un curs de filozofie şi de pravili.“[4])

Dar moşiile mai sus numite, cari formau zestrea şcoalei domneşti dela Trei-Erarhi, nu să puteau reocupà decât numai prin un proces, cu călugării greci dela aceeaş Mănăstire, care l-a purtat contra lor George Asachi, ca referendar al învăţăturilor publice,[5]) şi s-a sfârşit abia la anul 1846, când s'a hotărât în favorul şcoalei naţionale.[6])

Drept aceea Domnitorul Ioan Sandu Sturza, şi până la isprăvirea procesului să îngrigi de alte mijloace băneşti, de lipsă pentru suportarea cheltuelilor şcoalei ce erà să se înfiinţeze, şi anume a sporit darea de 5000 lei impusă Mănăstirilor închinate la 25000 lei pe an, şi aceasta o făcea mai ales pe motivul, că „strămoşii noştri ctitorii acelei Mănăstiri, înzestrându-le, prin a lor documenturi glăsuesc, ca să fie a lor danie şi spre ajutorul celor folositoare obşteşti aşezământuri.“

In chipul acesta şcoala naţională, a cărei deschidere fù ordonată şi încuviinţată de Domnitor la 5 Ianuarie 1828, porni sub auguriі fericite, cu un curs normal de doi, şi altul gimnazial de patru ani, şi s-a numit şcoala Vasiliană după numele marelui ei fundator Vasile Lupu.

Bine înţeles călugării greci protestară din răsputeri în contra aşezării şcoalei româneşti în Mănăstirea lor, iar „la cel dintâi examen public, la care asistà şi Mitropolitul Beniamin, egumenul grec al Mănăstirii s'au înfăţoşat în miezul adunării, spre a aruncà asemenea în contra acestei închipuite asurpaţii a drepturilor sale, dar zelul său nechibzuit îi atrase îndată o fulgerătoare apoplexie.“[1])

Nu mult după deschiderea ei, şcoala Vasiliană ajunse în faţa unei mari primejdii, care o ameninţa cu aceeaş soarte, care o avuse pe vremea Eteriei Seminariul dela Socola. Această primejdie să ivì prin invaziunea Ruşilor, în luna lui Maiu aceluiaş an, cari dimpreună cu Seminarul dela Socola, voiau să prefacă în spitale şi şcoala dela Trei-Erarhi. Prin stăruinţele energice ale Mitropolitului Beniamin însă ea scăpă de pericolul desfiinţării.[2])

La anul, dede peste alt pericol o ciumă înfricoşată, care ţinù dela 1829 până în primăvara anului 1830, făcù să se întrerumpă, pe toată vremea aceasta, cursul învăţăturilor.[3])

Iar în Februarie 1831 venì epidemia holerei, care provoaca din nou închiderea şcoalei până în luna lui Septemvrie aceluiaş an, când cursurile putură fi din nou reîncepute.[4])

Cu toate că fù bântuită de atâtea pericole, şcoala dela trei Erarchi învinse toate piedecile şi înaintà repede în desvoltarea sa, până când, mai târziu, pe bazele ei să întemeiase Academia Mihaileană.

Primii ei profesori, pe cum cetim la Vasile Al. Urechea,[5]) au fost Iconomul Constantin Facaş, Iereul Ioan Silvestru, George Săulescu şi Vasile Fabian Bob, care dela reorganizarea şcoalei Vasiliane în 1828 şi până la 1835 ţinuse neîntrerupt catedra de matematecă, geografie şi limba latinească.[6])

Iar la 1835, când să înfiinţase Academia Mihaileană, el fù înaintat la această Academie, şi i-s-a încredinţat catedra de filosofie,[7]) pe care a împodobit-o, cu râvnă, cu cinste şi cu ştiinţă, până la sfârşitul vieţii sale.

(Va urmà).

---

[1]) Cf. *George Asachi*, Chestia învăţăturilor publice în Moldova, pag. 13.

[2]) *A. D. Xenopol*, Istoria Românilor. Iaşi 1893, vol. VI. pag. 255.

[3]) Reprodus în *Uricariul* lui Th. Codrescu, vol. III. pag. 279.

[4]) Vezi anafora reprodusă în *Uricariul*, vol. III. pag. 34.

[5]) Cf. *George Asachi*, Chestia învăţăturilor publice în Moldova, pag. 14.

[6]) Vezi *Uricariul*, vol. IX, pag. 61.

[1]) *George Asachi:* Csestia învăţăturilor publice în Moldova, pag. 14.

[2]) *V. A. Urechia*, Istoria Şcoalelor. Bucureşti 1892, tom I. pag. 120.

[3]) *A. D. Xenopol*, op. cit. vol. VI. pag. 259.

[4]) *A. D. Xenopol*, tot acolo.

[5]) Op. cit. vol. I. pag. 118.

[6]) *Foaia pentru minte, inimă şi literatură* din 1839, Nr. 20. pag. 155.

[7]) *Ibidem*, an. 1840, Nr. 34, pag. 166.

Prusia şi Polonii

(Continuare şi fine).

Decând a apărut întâia parte a acestui articol (Cfr. Nr. 38 al „Unirii“) s'au înmulţit numai faptele singuratice, dictate de politica prusiană contra polonilor, dar defavorabile pentru hakatism.

La locul întâi trebue să amintim incidentul cu carul lui Drzymata Acest incident este fenomenal şi clasic şi poate fi conziderat drept monument istoric pentru apogeul cultural al Prusienilor în secolul al XX sub glorioasa cârmă a Hohenzollernilor!

Expunem faptul fără comentar. Un biet ţăran, Drzymata, şi-a cumpărat în apropierea satului Rakoniewice 15 jugăre de pământ. Dar Guvernul prusian înfricoşat la venirea unui ţăran polon printre celialalţi fraţi din neamul său, îi refuzase lui Drzymata învoirea cerută, de a-şi puteà ridicà o căsuţă pe terenul cumpărat. Sărmanul, ce aveà să facă! Drzymata cumpără atuncia un vagon de transport, îl aduse pe petecul de pământ şi începù să locuiască întrânsul cu nevasta şi copiii săi.

Politica hakatistă voia să-i oprească şi această locuinţă: dar din nenorocire n'avea la îndemână paragrafe penale pentru aşa o crimă de tot nouă! Atuncia Drzymata fù rugat să iasă din vagon, şi să locuiască într-o colibă — depărtată de 2 Kilom. de pământul său! Sărmanul om nu se împăcase cu această propunere şi pentru o vorbă scapată în mâhnirea s'a, fu încarcerat timp de o săptămână. Dar ţarina cumpărată tot n'a părăsit-o.

Vestea despre acest fapt s'a răspândit în toată lumea, iar foile periodice, pe cum engleza „Graphic“ parisiana „Illustration“ şi italiana „Il Grido del popol“ şi altele au reprodus în sute şi mii de exemplare ilustraţiunea „Carului locuit de Drzymata, ca document istoric — deşi foarte curios — la ce ajunge politica hakatistă faţă cu un biet ţăran, care-şi iubeşte pământul.

Dar şi foile germâne mai moderate, îndeosebi „Köln. Volkszeitung“ au început să acuze cu glas tare barbaria prusiană, dovedind, că zece mii de articole hakatiste nu vor înrăuri opinia publică spre favoarea prusianilor atât de mult, cum o făcuse „Carul locuit de Drzymata“ spre defavoarea lor.

In fine s'a îndoioşat Hakatismul. Ţăranului i-a fost permis să-şi construiască o căsuţă pe moşioara sa, dar numai sub condiţiunea, că în caz de vânzare a gospodăriei, Nemţii şi comisiunea colonizătoare vor aveà înâtietatea.

Dar Drzymata a refusat şi această condiţiune şi locueşte mai departe în vagon!

* * *

Astăzi, în urmă incidentului cu Drzymata, avem un argument mai mult, că în chestia polonă, politica hakatistă nu ştie să respecteze nici legea naturală. Astfel conclude Köln. Volksztg.

* * *

Pentru lăţirea ideei spre favoarea expropriaţiunii cu de-a sila a polonilor din Germania, hakatiştii începură a reforma principiile fundamentale etice. Astfel să n

ne mire tezele emanate dela doi profesori universitari din Berlin:

1. Forța, ce-i drept, nu constitue dreptul: dar dreptului superior și actual al poporului trebue să cedeze codicele legilor și constituțiunilor scrise.

2. Ideia națiunii în ce privește țăria (proprie), poate și trebue să schimbe în parte dreptul moral.

De sine se înțelege, că asemenea teze au devenit un monopol sacru al germanilor în contra polonilor! Vai de celealalte popoare, bunăoară cehi, poloni, unguri, etc, cari în părțile lor constitue întregul element național, sau cel puțin majoritatea relativ cu nemții; Vai de dânșii, de ar aplica tezele sus numite în contra elementului german! Germanii ar stârni o văicăreală desperată pentru această asuprire a germanismului și ar cere intermediarea guvernului lor, pentru a veni întra'jutor fraților persecutați. Dar a motiva conferința hakatistă cu asemenea teze — cum o făcuse nu de mult dl von Siebert într-o adunare ținută la Wiesbadem — asta vrea să zică progres cultural prusian.

Resultatul acestor idei juridice, corupte este actualminte o ură mare a prusianilor contra bieților poloni, o ură, care nu știe să cruțe nici sângele polonilor.

Unele incidente triste adeveresc cuprisosință zisele.

Așa de pildă: Nu de mult, cum descrie ziarul „Dziennik Poznanski“, domnul Fr. Konczak pleac acu soția sa din Vrzesnia în Posnania. În cupeul drumului de fer se ivesc de odată doi inși, cerând ca dl Kónczak să grăiască cu soția sa nemțește, iar nu în limba polonă. Firește, le-a fost răspuns, ca ambii să-și caute de drum. Atunci s'au aruncat amândoi inși peste dânșii, maltratându-i cu pumnii. Numai cu greu i-a despărțit ceata călătorilor cu conducătorul trenului în frunte de victima fanatismului lor de rasă.

Dar procurorul tribunalului va fi de părere că ambii teutoni au apărat causa națională!

Din acest motiv a fost achitat un soldat german, care ucise pe un țăran polon, fără pricină dreaptă. În urmă, la apelațiune, a primit ucigașul o lună de arest.

Iar un paroh catolic, Olszewski, din Osiek a fost osândit la un an și jumătate închisoare, pentru cuvânt, că ar fi ținut o predică patriotică.

Canonicul Stanislau Adamski, colaborator la jurnalul săptămânal: „Przewodnik katolicki“, a fost osândit la pedeapsă de 120 M. pentru ceva lipsă de tactică într'un articol.

Însuși redactorul jurnalului sus-numit, Prelatul Sanct. Sale Pontificelui dl I. Klos, plătise până în Iulie a. c. peste 2000 M. amendă pentru articole — polone și patriotice — (citește pentru apărarea religiunii catolice și a limbii materne). Acelaș demn prelat avea chiar atunci în Iulie, când vorbiam cu el, trei alte procese noue peste cap, tot pentru acelaș motiv.

N-aș da de capăt, dorind a descrie scenele și faptele tocmai în procesele preoților catolici. Ce ridicole au fost motivele condemnării multora, ce ridicolă toată ancheta premergătoare! Dar pentrucă s'au pronunțat deschis pentru limba maternă întru predarea religiunii copiilor poloni, de aceea au comis o crimă! Multor preoți le-a fost transmisă condamnarea la închisoare — fără anchetă. Doi dintre ei, suferind de de mult, au rămas pe loc — morți — la cetirea condamnării.

Copiii persecutați, au fost aduși și ei în desperare. Greva lor față cu nedreapta lege școlară, a fost înfrântă cu de-a sila.

Pentru a nu cădea pradă sălbătăciunii hakatiste un băiat Tyriski s'a aruncat sub roțile trenului; iar o fetiță Victoria Staniszewska, s'a spânzurat.

Asemenea fapte nu sunt tocmai sporadice, și dovedesc în ce se transformează specia politică, poreclită Hakatism.

* * *

Cu părere de rău constatăm, că între așa numitul „Centrum,“ adeca partidul nemților catolici și între polonii din imperiu neînțelegerea devine din zi în zi mai mare. Încercările polonilor de a întocmi cu Centrum o acțiune catolică comună, au fost primite cu neîncredere și combătute. Delegații „Centrului,“ adunați la Gliwice, au trebuit să decidă, cum se vor purtă nemții catolici în chestiunea polonă. Dar în locul unui răspuns, dl Musial, întâiul delegat, a reprodus numai cuvintele stereotipe spre lauda Centrului, fiind însuși mare agitator pentru așa numitul: Berliner Verband. Altul, chiar un preot latin, parohul Adamczyk, combătea de-a dreptul mișcarea națională din Silesia, zicând chiar, că națiunea în imperiu (alta decât germână) este ca zeul Woloh, care trebue în fine să asfixieze.

Nici delegatul Faltin, nici la urmă președintele adunării, iar un preot, parohul Konieczko din Radziankow, n'au știut să răspundă Polonilor altfel, decât în mod negativ și ceva nedemn.

Aceste incidente din urmă nu permit, să ne ținem la mult bine în cauza polonă din Germania: ceva hakatism începe să pătrundă și în Centru.

* * *

In fine ce privește expropriarea cu de-a sila a polonilor din Poznania, ea găsește mulți adversari printre proprietarii cei mai mari din Prusia. Astfel ducele Pless are cea mai mare proprietate în Prusia, la 75 de moșii cu peste 200,000 de jugere de pământ. Vin apoi domnii Christian Krafft și Victor Hohenlohe al doilea duce de Ratibor și Contele Schaffgotsch. Apoi domnii: contele Herrmann Arnim, ducele Gottfried Hohenlohe Ingelfingen și Guido Donnersmark, din Silesia, pe cât și ducii Thurn și Taxis din Posnania — au fiecare în deosebi avere de peste 100,000 de jugere. Alții cari posed câteva mii mai puțin, adecă între 10 și 100 de mii tot sunt cam destui.

Și pe aceștia dorește hakatismul să-i exproprieze, pentru binele populațiunii rurale. Firește, că acești posesori nu pot subscrie legea expropierii cu de-a sila a Polonilor, fără a se junghiă pe sine însași.

Căci dacă egoismul național devine legea supremă a dreptului, atunci poporul va ști să o aplice tuturora, nu numai polonilor, strigând în gura mare: „Vivant sequentes!“

Bibliografie.

A apărut:

„**Zăvodul**“ foaie glumeață socială pentru popor, scrisă în spirit românesc și creștinesc. Apare în toată Dumineca regulat pe 8 pagini format mare quart. Redactor, editor și proprietar: Basiliu Podoabă. Prețul de prenumărare: pe o lună 1 cor., pe 3 luni 2 cor., pe 6 luni 4 cor. Cine trimite pe 6 luni câștigă în prețul portului de postă.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domșa.**

p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

Tusă

catar, răgușală, durere de grumaz, respirație grea, influința o vindecă cu siguranță Elsafluidul lui Feller. O duzină de probă e cu 5 cor. fco. a se comanda la Feller V. Eugen Stubica Centrale 82 (cott. Zágráb)

Ferry.

(40) 3—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viță clasa I-mă, altoiți în viță americană („Riparia portalis“) după metoda cea mai bună (altoirea forțată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:				SPEȚIALITĂȚI DE MASĂ:			
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc.	= 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22 cor.	
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „	= 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24 „	
Moi	(Mustos fehér)	„ „	= 200 „	Madelaine Angevine	„ „	= 22 „	
Mestecați	(Vegyes borfaj)	„ „	= 180 „	Passatutti	„ „	= 24 „	
Galbini	(Mézes fehér)	„ „	= 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 80 „	
Aramon	(Aramon)	„ „	= 180 „	Suvenir de mileniu	10 „	= 4 „	
Goarnești	(Járdovány)	„ „	= 200 „	Kosuth Lajos	10 „	= 3 „	
Fetești	(Leányka)	„ „	= 200 „	Csaba gyöngye	1 „	= 1 „	
Altoi clasa II.					1000 buc.	= 100 cor.	

Persecî de 3 ani înalțime până la $2^1/_2$ metri 1000 buc. = 30 cor.

Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.

La comande mai mari vând și pe cambiu pe lângă cavenți buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite $^1/_3$ anticipațiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile se iau în conziderare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.*

Ioan Bărbat,
învățător, absolv. al curs. de vierit din Ațud.

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Medias (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 7—40

FISCHER T COMP NAGYENYED

PEPINERIE DE POMI SI VITE

150.000 Pomi Roditori
1,000.000 Sujete
1,000.000 Plante pentru gard viu arbori de promenada, arbori de ornament, roze, fructe cu boaba, conifori etc.

1 Milion altoae de vite, vita de vile Europenăsi Americană cu su.

Specialitate: altoae de vita pentru desert.

Sub-cultura 120 jug. cat.

30.000 Pruni de Bistrita si de Bosnia oltuiti Exemplare foarte frumvase

Fără rădacina

35) 5—12

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolondea

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

crudo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 18—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, prevăzute cu adjustări de fer bătut: construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturе prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că **un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu.** Mai departe se recomândă spre facerea **scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut. — ca și spre turnarea de toace de metal.**

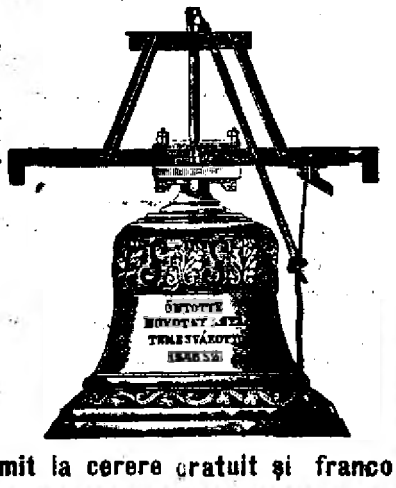

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco.

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 17—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifi i de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe yieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975.294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate **pe vieață** 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare in fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:
Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 23 Noemvrie 1907. Numărul 46.

Alegerile congregaţionale.

Un puternic argument al contrarilor activităţii parlamentare, erà de sigur acela, că poporul nostru nici nu e conştiu pe deplin asupra drepturilor şi datorinţelor sale, asupra rolului hotărâtor, ce-l are în multe afaceri administrative, — nici nu are în sine puterea sufletească necesară, ca să cunoască pe cei ce-i vreau binele şi să se alipească cu toată tăria de ei în acţiunile politice. Pe la sate, ales acolo, unde conducătorii săi firesti, sau nu-şi bat de loc capul de binele comunii, în cari petrec, sau stau bine cu notarii şi solgăbirăii, aceşti vecinici satrapi egoişti şi ingânfaţi, — în poporul nostru s'a tâmpit aşa de tare acest simţ de alipire cătră cei de un sânge cu ei, de acelaş neam şi limbă, cât, contrarii nostri, foarte adese au obrazul, să le spună în faţă, că domnii de român te mintesc şi popa te înşală. Şi progresând pe acest drum al impertinenţii, promiţându-i mai rar, dar ameninţându-l mai adesea, duc pe ţăran acolo unde ei vroiesc, se înţelege în cele mai multe cazuri, făcându-l să conlucre la acţiuni dăunăcioase şieşi.

Şi argumentul acesta, pe cât e de ruşinos, pe atâta e şi de adevărat.

Nu e timpul să statorim acum responzabilităţile, constatăm faptul şi trecem înainte.

Intraţi în activitate parlamentară, şi câştigând câteva biruinţe, ne-am făcut cu toţii elogii asupra deşteptăciunii repentine a poporului şi nu arareori am început a croi la stări viitoare, de un neîntrecut idealism.

Realitatea, a tras perdeaua, şi toate idealele noastre s'au făcut în nimica şi toate combinaţiile încântătoare s'au dovedit fără bază.

Dura realitate ne-a dovedit, că să poftesc ani de muncă generală şi intensivă, dacă vrem să ajungem la resultate practice. Trebue lucrat în continuu, toţi cu toate puterile de cari dispunem, clădind de jos în sus, dacă ţinem să avem oameni adicţi, deştepţi şi ascultători, cari să priceapă situaţia, să deosebească vorba adevărată de lingusire, să cunoască pe cei ce ce îi vreau binele, şi să ştie până unde merge cu ameninţarea şi cât pond să poate pune pe ea. Căci foarte adesea, notarii mai ales, ştiu să ameninţe cu atâtea lucruri, cât te miri, cum poate cineva să spună atâtea prostii. Ei o fac, pentrucă n'au cine să-i controleze şi să-i deie de minciună, şi bietul ţăran năcăjit, trebue să i-se supună, să-l asculte şi să-l urmeze, omorându-şi glasul conştiinţii cu vorba: ce să fi făcut? notarăşul e tot între noi, domnii vin când şi când. Ştim cazuri pozitive, că după alegerea de deputat a distinsului nostru advocat Dr. I. Maniu, zilnic, multă vreme, personalul din cancelaria sa nu se ocupa, decât cu plânsorile oamenilor, cari se tânguiau de nedreptăţile, ce li s'au făcut.

Curajul acesta merge şi mai departe: să lasă afară chiar din listele virilistilor, oameni de aceia, cari ar putea fi trecuţi cu darea, printre cei dintâi. Dar se cutează, pentrucă ei observă, că nu se prea interesează cărturarii de mersul afacerilor comunale.

Alegerile congregaţionale ultime încă au dovedit, ce se poate face, dacă nu se pune tot entu-

---

FOIŢĂ.

„Puterea întunerecului."

Ca să nu fim învinuiţi de imparţiali dăm loc acestei scrisori, ce ni se trimite dela Sibiiu:

Domnule Redactor!

In ultimul număr al *„Unirii,"* sub titlul „Puterea întunerecului," a apărut un foileton care vrea să fie un răspuns la cronica cu acelaşi titlu din „Luceafărul" Nrii 19—20 a. c.

Dacă autorul acelui foileton ar discută obiectiv părerile cuprinse în „Luceafărul" asupra *„Filoteii"* ieromonahului D. E. Domşia, n'am avea nimic de zis. Căci dreptul de a monopolizà adevărul nu-l avem! Dar autorul aduce revistei „Luceafărul" nişte acuze gratuite, lipsite de orice temeiu, pe cari nu le pot lăsà fără răspuns în însaşi *„Unirea."*

1. Ni se aduce acuză că ne-am folosit de acest prilej — apariţia cărţii ieromonahului Domşia — pentru a batjocori Blajul şi pentru a râde de cărturarii blăjeni, făcându-i responzabili de apariţia traducerii monstruoase a ieromonahului Domşia

E la mintea ori cărui om imparţial că noi n'avem nici un motiv să batjocorim nici Blajul, nici cărturărimea blăjană, mai ales că între această cărturărime se găsesc prietini de a-i nostri, tovarăşi de muncă chiar şi oameni cu alese calităţi, pe cari îi stimăm sincer. Noi în cronica din „Luceafărul" am vorbit de Consistorul din Blaj, care a găsit de cuviinţă să aproabe o asemenea traducere. Sub numirea colectivă de „cărturari blăjeni," cărora le ceream să povăţuiască „pe blândul ieromonah să-şi sacrifice sau ambiţia de autor sau pietatea faţă de greşelile trecutului," nu se pot înţelege nici profesorii dela gimnaz, nici ceialalţi cărturari, cari n'au nici puterea nici datoria să povăţuiască pe un ieromonah când greşeşte, ci numai cărturarii, cari alcătuesc forul bisericesc chemat să aproabe sau să respingă asemenea lucrări. Cred că e limpede ca lumina zilei!

2. Cea mai gravă acuză e că „Luceafărul" să *sibienizează* din ce în ce mai mult.

Deşi e cam greu să determinăm înţelesul verbului *sibienizà*, totuşi bănuim că autorul foiletonului a înţeles una din două: „Luceafărul" se face din ce în ce mai *ortodox* sau devine din ce în ce mai *provincial*. O acuză în înţelesul din urmă e cam greu de formulat tocmai din Blaj; de aceea bănuim că prin sibienizare autorul ne botează cu aghiazma confesionalismului. Asemenea acuze am auzit adeseori la adresa „Luceafărului." Când eram la Budapesta sibienii bănuiau „Luceafărul" că e greco-catolic. Pentru ca să înlătur pentru totdeauna asemenea acuze declar, în calitate de redactor al acestei reviste, că sunt cu desăvârşire lipsit de acest *simţ* al confesionalismului şi că pentru mine confesiunea în faţa problemelor de ştiinţă, cultură, artă şi politică ale neamului românesc — nu există. Am redactat *imparţial* „Luceafărul" la Budapesta şi-l pot redactà

siasmul, toată conștiința pentru scoaterea la liman a afacerilor politice.

E adevărat, că dacă rezultatele favorabile ținem să le câștigăm cu câteva zile înainte de alegerile congregaționale, și cu câteva săptămâni înainte de alegerile de deputat, — trebue muncă neobosită, oameni și cheltueli multe. Și una, și cealaltă numai până odată pot folosi. Indată, ce lipsește acest aparat, ori nu e destul de puternic, cădem pretutindenea. Nu așa însă ar trebui să fie organisația noastră. Ea ar trebui sa fie, ca o rețea, să înceapă din comune, dela alegerea juzilor și conzilierilor comunali, dela statorirea listelor de alegători și mereu înainte, așa încât toate firele a ori ce mișcare să fie în o mână, destul de destoinică, care să le reguleze și conducă.

In fiecare comună să fie un om de încredere, care cu tragere de inimă și cu conștiențiositate să le urmărească toate și de toate să ieie înțăles dela un comitet cercual, comitetele cercuale să supravegheze toate mișcările din cercul lor și de toate să raporteze comitetului central, care să dirigeze și deie ordinele la vreme cuvenită.

Nici aceea nu e corect, ca conducătorii din centru, să nu lucre nimica, ci toate să le lase în grija preotului și învățătoriului, — dar cu atât mai necorect e a stà cu mânile în sân și a aștepta toate dela centru.

Așa de pildă Lunea trecută a fost în comitatul nostru alegerile congregaționale. In pripă s'a făcut ce s'a putut, nu afirmăm, că am fost bătuți, ci susținem, că și mai mult s'ar fi putut face, chiar în butul încordărilor, ce sunt în comitatul nostru între partida comitelui și a vicecomitelui. E adevărat, că organele administrației s'au dedat la cele mai mari ilegalități și abusuri, trebuia cercate însă mijloace spre a le împiedeca. Aproape de pretutindeni ni se vestește, că n'au fost admiși bărbații de încredere români, — de ce? pentrucă partida contrară s'a îngrijit din vreme, să împiedece treaba asta. Să spune, că în fața comisiunii, să ceteau biletele de votizare, să rumpeau sau să schimbau, ei bine! să se cerce inmediat după lucru și să se însinue protest. Dacă cei chemați s'ar fi îngrijit de timpuriu, pe cine aleg jude în sat, ce fel de om e notarul Păcurar dela Roșia, ori Morar dela Ohaba, sau Bitea dela Cut, atunci s'ar fi știut cu cine avem de a face, și ar fi trebuit eschiși dintre Români.

Trebue organizație și iar organizație, cu elemente curate și independente, lucrând toți încet, fără sgomot, dar mereu și continuu interesându-ne de toate lucrurile publice fiecare în cercul său de activitate și toți împreună pentru un scop comun.

Societatea pentru fond de teatru și-a ținut adunarea generală Duminecă și Luni în Cohalm. Au luat puțini parte. S'a ținut părăstas în amândoue biserici pentru rep. p. eședinte Iosif Vulcan. De asemenea viceprezidentul prof. Onițiu în cuvântul de deschidere relevează meritele lui Vulcan. Acelaș lucru îl face și disertantul dl Vai. Braniște sub titlu Pro memoria. Se hotărește subvenționarea lui Zah. Bârsanu, vacanță presidială în doi ani. Vechiul comitet se realege. Concertează corul lui Dima dela Brașov. Representație teatrală încă se dă sub conducerea bursierului societății dnul Aurel P. Banuț. S'au incassat peste o mie coroane taxe și s'a constatat cu bucurie, că averea societății trece peste 400 mii cor. Publicăm în foiță frumosul cuvânt de deschidere.

Membrii municipali în comitatul nostru. In legătură cu primul de azi, dăm în resumat resultatul alegerilor din 11 crt. pentru congregația comitatensă. Cu toate relațiile încordate dintre partida fișpanului și a vicișpanului, Szász I. care a fost suspendat chiar în preajma alegerilor acestora, organele administrații s'au dedat la celea mai mari abuzuri, făcând să cadă lista candidaților noștri în multe cercuri.

---

tot așa de *imparțial* în vârful Negoiului sau Hulii din Blaj, ca și în strada Schewiss din Sibiu. Poziția geografică, clima, mediul social n'are asupra mea nici o influință confesională. Rog să mă creadă pe cuvânt dl autor al foiletonului din *„Unirea“*. Chestiunile de credință ca și năcazurile particulare n'au ce căută în problemele mari ale întregului neam. Protestez deci cu toată energia împotriva tendinței urâte de a târî „Luceafărul“ în tărâboiul certelor confesionale. Cetitorii *„Unirii“* pot fi siguri că sufletul nostru nu se va pătà niciodată de asemenea patimi.

Ne-am spus și ne vom spune însă, în totdeauna părerea cinstit, fără de nici un gând ascuns și fără nici o cruțare, de câteori vom crede că se fac greșeli din partea ortodoxilor sau greco-catolicilor.

Primiți, Vă rog, Domnule Redactor asigurarea stimei mele.

Oct. C. Tăslăuanu,
redactorul revistei »Luceafărul.«

Discursul de deschidere

rostit la adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român de dl *Virgil Onițiu*, viceprezidentul Societății.

Onorată adunare generală! Domnilor și Doamnelor! In această clipă de sărbătoare când ursita rea a voit ca eu să deschid și să conduc această adunare generală a Societății pentru fond de teatru român, — sufletul meu se umple de sfială și de o adânc simțită durere.

Un caporal modest al unei mici oștiri, care oștire se luptă de aproape 40 de ani pentru idealul măreț al teatrului românesc în patria noastră, — ajuns-am să țin astăzi locul marelui urzitor și conducător al mișcării teatrale la noi, a venitatului nostru prezident, a venerabilului bătrân, care a fost Iosif Vulcan.

Iată de ce sunt copleșit de sfială și de durere.

Și de această tulburare a sufletului meu numai două momente sunt, cari îmi înlesnesc cumpătul neapărat în fața D-Voastră: convingerea firmă, că vom găsi un vrednic urmaș în scaunul de prezident al Societății noastre și eu voi fi astfel mântuit de sarcina onorifică, dar prea grea, ce mă apasă azi, — și de altă parte faptul, că durerea mea nu este particulară, nu este numai a mea, ci este o durere din care vă luați și D-Voastră partea și pe care o simt toți fiii de bine ai neamului nostru.

Bătrânii fruntași ai luptelor noastre pentru cultură jelesc în Iosif Vulcan pe vechiul lor tovarăș, care a luptat aproape 5 decenii alăturea cu ei pentru idealul lor comun: înălțarea neamului românesc prin cultură, — cărturarii bărbați în toiul muncii și în cumplitul puterii lor văd în moartea lui Iosif Vulcan o faclă, care le-a luminat întâiele poteci, când s'au incumentat să între pe dibuite în tărâmul îmburuenit și incălcit al cărții românești dela noi, o faclă care acum pe veci li-s'a stins. — iar generația tinară, nădejdea zilelor noastre de mâne, este îndoioșată văzând cum luptătorul idealist al unor vremi ce nu mai sunt, apune, pe veci, pentruca ei trecând înainte peste redutele cucerite în nobil avânt de el, să ducă la noi biruințe și să înfigă pe mai înălțate culmi aceeași flamură a aceluiaș ideal, pentru care a trăit și a luptat și el!

Din obștească părere de rău nu lipsește, dlor, nici inima înduioșată a femeii române. Mamele române au vărsat lacrimi ferbinți pe mormântul aceluia care prin condeiul său neobosit le-a altuit în inimi iubirea cărții românești și a graiului strămoșesc și care a oferit un șir îndelungat de ani aproape el singur hrana sufletească în graiul neamului pentru odraslele lor: mamele tinere ale zilelor noastre.

Din această obștească durere însă luatu-ni-am partea cea mai mare noi, cari suntem ostași pentru fond de teatru român și indeosebi noi dela această masă, cari am avut fericirea să fim în timpul din urmă tovarășii de muncă și de însuflețire ai iubitului nostru prezident.

Imi pare că-l văd când vinea la noi în Brașov, o făcea în fiecare an de 2—3 ori ca se prezideze la ședințele comitetului societății noastre, cu câtă bucurie ne saluta,

1. In cercul *Abrudului* au ieşit după vechime prot. Popovici, preotul Gonboş şi adv. Dr. Fodor. Românii au pactat cu partida vicişpanului, i-au tradat însă şi astfel candidaţii noştri au căzut.

2. In oraşul *Albajulia* au fost aleşi protop. *Ioan Teculescu* şi preotul *Florian Rusan.*

3. In oraşul *Aiud*, nici nu s'a candidat de ai noştri.

4. In oraşul *Ocna* au fost realeşi membrii vechi *Isaia Henţeş, Ioan Ghişoiu* şi *Isaia Popa.*

5. In cercul *Vinţul inf*, ieşeau trei români, cari nu ne aparţineau, la noua alegere lista românească, graţie abuzurilor administraţii au căzut.

6. In cercul *Blaj* au ieşit 7 membri, toţi români, afară de aceea locul adv. Dr. Nestor, trecut între virilişti a devenit vacant au fost aleşi: *I. Br. Hodosiu Dr. Ic. Marcu Dr. I. Sâmpălean, Dav. Radeş, Ştefan Pop, Andr. Patachi, Ioan Păcurar, şi Dr. I. Raţiu.*

7. In cercul *Bărăbanţ*, au ieşit 4 români, au fost aleşi 6. *Nic. Muntean, I. E. Magda, Sever Bran, Ludovic Andreiu, A. Filipescu, şi Aurel Marcu.*

8. In cercul *Ighiului* au eşit 3 români, la noua alegere n'au fost ales nici unul. Alegerea a fost protestată.

9. In cercul *Uioara* a fost un singur român, protopopul Gerasim, la noua alegere, n-a mai fost ales nici acesta.

10. In cercul *Aiud* ieşiau 3 români, cari nu ne apărţineau, de data aceasta a fost reales notarul *Iosif Anghel.*

11. La *Vingard* ieşiau 4 români, de data aceasta în butul opintirilor noastre n'am putut alege nici un român: notarii români ne-au bătut. Ruşine lor!

12. La *Zlatna* au ieşit 3 şi au fost aleşi 5 români: *Iuliu Montani, Nic. Cristea, Io. Dumitrean Em. Beşa* şi *I. Agârbiceau.*

Bilanţul e acesta: au ieşit 34 români, (dintre cari 11 n'au fost cu noi), au fost aleşi 24 dintre cari unu singur e notar. Resultatul e aproape acelaş, mai bine mai puţini, şi gata totdeauna a lucra, dacât mulţi cari nu iau parte la nimic.

Virilişti sunt 46 români, numărul total a membrilor congregaţionali e deci de 90.

Ce e de făcut?

In chestia şcoalelor noastre în raport cu legea aşa numită Apponyiană şi-au ridicat mulţi glasul în coloanele acestui preţuit ziar. Cauza ne interesează foarte de aproape şi pentru aceea merită să-ne ocupăm mereu cu ea. Alternativa e: să-ne opintim ale susţine şi mai departe, ori să-le predăm statului dela început? Câţi şi-au spus cuvântul, au vorbit totdeauna cu încunjur, ne având îndrăsneala a se esprima pro sau contra. Lucrul firesc! Cestiunea e cu mult mai interesantă şi generală, decât ca indivizi singuratici, pornind din împejurări locale, să se poată esprima cu toată rezoluţia asupa ei. — După a noastră părere, numai *toţi cei chemaţi împreună consfătuindu-se* şi combinând toate împrejurările ar puteà luà o hotărire salutară. Zic unii că în comunele compacte să predăm fără frică şcoalele şi să susţinem pe acelea din comunele mixte şi expuse, dar pacostea e că chiar în comunele mixte suntem mai debili şi a ne îngreuna mai tare poporul nu se poate. Apoi ar face mare resenz între credincioşii nostri din comune mixte, când ar afla că ei puţini la număr jertfesc greu pentru şcoală iar fraţii lor din vecini, cari sunt mai mulţi şi mai în putere, nu jertfesc de loc, In atare caz ar trebui să avem un fond general şcolastic, pe care până acuma, durere nu-l avem.

Prea Veneratul Conzistor ni-a împărtăşit prin Cercular punctele mai principale din legea Apponyiană. Le-am cetit şi recetit şi am meditat asupra lor. N'am avut însă îndrăzneală să fac nimic până acum. Mă voi opinti să ridic salarul pentru un învăţător, însă peste un an va veni ministrul şi va zice: în comuna x. sunt 120 prunci obligaţi de şcoală prin urmare trebuesc doi, eventual trei învăţători. A le face şi acestora salar nu mai pot, şi atunci ce am ajuns? Mi-am îngreunat poporul şi respective cassa bisericii cu o sarcină, pe care mai bine erà să o fi încunjurat, ştiut fiind că scopul final este statificarea tuturor şcoalelor. Suntem ajunşi în mare dilemă şi poziţia noastră între împrejurările de faţă este foarte grea. — Nu avem busolă şi nu ne ştim orienta.

Intre atari împrejurări, mai conzult ar fi convocarea unui *congres mixt.* Aci întrunită fiind lamura Clerului nostru şi a inteligenţii mirene, s'ar sfătui împreună asupra celor ce sunt de făcut în acestea momente de mare criză. In un atare congres, fie care protopop ar relata despre starea şcoalelor din tractul său şi ar indica lipsele şi modalităţile cum s'ar puteà suplini acelea lipse. Aci şi-ar da cuvântul toţi cei competenţi şi protopopii în tracte ar lucra apoi în senzul înviaţiunilor primite. Aceasta împrejurare ar linişti apoi Clerul şi poporul din afară.

Poate că dacă s'ar face o mişcare mai mare, s'ar afla şi mecenaţi, cari să jerfească din avutul lor pentru şcoală; poatecă în vederea apropiatei regulări a Congruei, însuşi Clerul s'ar obliga a concurge cu anumite percente şi poate că chiar şi învăţătorii. Acţiunea trebue începută.

Apoi noi suntem datori a face acest lucru chiar şi pentru istorie. Posteritatea ne

---

cu câtă seninătate ne asigura de fericirea ce o simte, când să vede între noi îndrumând cu înţelepciune şi dragoste căile iubitei societăţi, al cărei suflet a fost şi a rămas până la moarte.

Şi cine dintre noi va uita vreodată strălucirea, căldura şi idealismul ce se revărsa asupra adunărilor noastre generale din rostul plin de avânt şi de însufleţire a măiestrelor sale discursuri presidiale, cu cari deschidea adunările noastre? Figura lui înaltă părea că se înalţă şi mai mult în acele clipe solemne, ochii lui străluceau de focul sacru ce-i străbătea inima şi publicul erà răpit de un val de însufleţire cald şi puternic, care venia din inimă şi mişca inimile. Dragostea lui pentru causa mare a teatrului românesc erà aşa de puternică, încât oboseala muncii zilnice şi a vârstei sale înaintate se risipia ca prin minune în mijlocul succeselor frumoase ale adunărilor şi avea el şi aveam noi toţi împreună impresia, că prinde puteri nouă, că întineresţe.

O fi de bună seamă şi viia impresia ce mi-a lăsat în suflet tovărăşia de muncă sub conducerea însufleţită a ilustrului nostru prezident, idealismul lui nesecat, nădejdile lui mari în viitorul iubitului neam, bucuria lui nefăţărită de mişcarea vie şi românească a literaturii noastre mai nouă, care a trecut în vârtej înainte peste munca şi stăruinţa lui de odinioară de pe acelaşi tărâm şi sub aceeaşi flamură, — cari toate le am simţit nemijlocit din graiul şi din faptele lui.

Dar, socotesc, că tocmai această nemijlocire a impresiilor unei mărturii vii mă îndreptăţeşte să ridic glasul meu fără pretenţii întru păstrarea dreaptă şi curată a amintirii sale.

Iosif Vulcan nu a fost un geniu, nu a fost un soare, care cu razele sale să lumineze până'n întunerecul zilelor trecute şi a celor viitoare. Sufletul lui a fost o lumină blândă care a luminat ani îndelungaţi cărările modeste în viaţa culturală şi literară a contimporanilor săi, cari datori sunt să rostească cu o pioasă recunoştinţă numele acestui vrednic fruntaş între luptătorii pentru cultura şi literatura românească.

Este sublim bărbatul genial, care din bogăţia fără seamă şi fără de hotar a nemăsuratului său intelect aruncă sămânţe vii, din cari încolţesc roade minunate din veac în veac. Uimiţi ne închinăm din neam în neam spiritului său generator. Măcar că el ne-a dat poate numai fărâme de nelnchipuita lui avuţie.

In faţa acestor uriaşi ai gândirii omeneşti, se ridică alţii mai mici, mai modeşti dar tot aşa de indispenzabili pentru înaintarea omenimei, ca şi acei mari genii. Aceştia sunt vrednicii fruntaşi ai luptelor contimporane; lanţul lor constitue desvoltarea continuă. Ei sunt grădinarii cari muncesc în sudoarea feţii lor din zori până în sară, ca sămânţa aruncată de geniul, ce trece ca un fulger, să încolţască, să crească, şi să rodească şi rodul îl culegem noi toţi şi ne veselim de el. Şi ca să rămân la această comparaţie, lăudăm dulceaţa roadelor, lăudăm soiul lor ales şi binecuvântăm pe cel ce a adus sămânţă lor — dar uităm prea des de vrednicul grădinar, fără de a cărui muncă nu aveam poate niciodată parte de dulceaţa roadelor alese. Eu mă închin cu stimă şi veneraţiune înaintea acestor vrednici fruntaşi ai muncii intelectuale din zilele noastre. Ei de obiceiu ni-au dat mai mult din „talentul" lor nouă tuturor, decât au păstrat pentru sine. Şi e mai greu şi mai vrednic a da mult dintr'o avere mai modestă, decât puţin dintr'un prisos de îmbelşugare! Iar eu socot că un titlu la recunoştinţa noastră merită numai omul, care din avutul său intelectual şi moral a dat obştei mai mult, decât a reţinut pentru sine şi vrednicia de om atârnă, socotescu eu, dela acest raport între ceeace dăm pentru alţii şi între ce reţinem în chip egoistic pentru noi. Şi pe cât ştiu să admir pe cel ce din puţinul ce are a dat mult sau chiar tot pentru alţii, pe atât mă întorc cu disgust dela cel înzestrat din plin dela Dumnezeu, care aruncă pentru alţii numai sfărmituri din avuţiile sale enorme.

Iosif Vulcan a fost unul dintre muncitorii nostri fruntaşi cei mai vrednici, care din isvorul de lumină şi din puterea de muncă, cu care l-a înzestrat Dumnezeu, a-

va judeca pe noi şi este în interesul nostru ca verdictul ei să fie favorabil pentru noi, pe cum favorabil ni-l dăm noi asupra înaintaşilor nostri.

Am zis acestea, ca o modestă părere. Cei chemaţi a lua iniţiativa vor purcede cum vor afla de bine. Cele aci aduse sunt un echou al opiniunii publice din afară. Poate că în centru să domnească alte vederi şi planul e şi făcut. Noi aşteptăm cu dor un cuvânt directiv şi suntem gata a-l asculta. Fie dară, ca cele aci scrise, şi purcese dintr'o inimă arzătoare de dorul de a vedeà duse la bun liman cauza noastră şcolară, să afle răsunetul dorit!

Riuanul.

CORESPONDINTE.

Sfinţire de biserică.

Balinţ, 12 Noem. 1907.

Balinţul este o comună curat românească, cu escepţiunea câtorva evrei neguţători, aşăzat pe ţărmurele stâng a rîului Bega, în o poziţie din cele mai frumoasă, cu mai multe oficii de stat, în care se înţelege, că nu este aplicat nici un singur român, ci toate sunt ocupate de străini.

Locuitorii sunt de religiune greco-catolică şi greco-orientală; greco orientalii sunt în maioritate, aproape de doue ori câţi uniţi dar trăiesc în bună armonie la olaltă. Românii greco orientali înainte cu 17—18 ani şi-au ridicat o biserică frumoasă, — uniţii însă au stat mai rău cu lăcaşul lui Dumnezeu, nu aveau biserică ci o casă erarială, adecă o parte din cvartirul venerabilului preot Dimitrie Pop servea de biserică.

Când cu venirea Ilustr. Sale Dr. Dem. Radu ca Episcop al Lugojului, s-a făcut începutul pentru zidirea bisericii corăspunzătoare pentru credincioşii greco catolici, trecând Episcopul Radu la dieceza de Oradeamare. — după scurt timp fericita diecezâ a Lugojului primeşte de episcop pe prea bunul şi de toţi iubitul Arhiereu Dr. Vasile Hossu, care a continuat paşii de lipsă pe la cei competenţi pentru edificarea bisericei din Balinţ. ceeace s-a şi ajuns în vara a. 1904. Fiind terminată zidirea, bătrânul preot Dimitrie Pop, la dorinţa ferbinte a parohienilor săi, a rugat pe Ilustritatea Sa episcopul Vasile, să-le sfinţiască biserica. Bunul episcop li-a împlinit dorinţa şi a statorit ziua de 10 Noemvrie n.

Cu o săptămână mai înainte s-au început în Balinţ aranjarea celor de lipsă pentru sfinţire şi pentru primirea P. S. Sale. In presara zilei de sfinţire sosesc dela Lugoj la Balinţ corul bisericei episcopale şi câţiva preoţi. Pregătiri mari făceau în toate părţile, pentrucă cea mai splendidă primire să i-să facă Episcopului.

In ziua statorită des de dimineaţă satul erà plin de oameni, mare parte veniţi de pe alte sate, toţi îmbrăcaţi în haine de sărbătoare, şi pe feţele tuturor se vedea bucurie şi fericire că pot să fie părtaşi de o sărbătoare aşa de rară. Veseli şi fericiţi în special erau credincioşii greco catolici cari erau mândrii de sosirea Arhireului iubit în mijlocul lor. La 8 oare soseşte cel mult dorit, lume multă, mulţi străini, îl întimpină la marginea satului. Toate satele vecinaşe erau aici, dintră notabilităţi protonotarul comitatens Dr. Talajdi Zoltán, protopretorele Sodraczky, pretorele Vitéz, prim forestieriul camerial Murányi, şi alţii mai mulţi a căror nume îmi scapă.

Un banderiu de vre-o 20 de călăreţi merg înaintea trăsurei trasă de doi cai negri ca corbii. Aci îl salută protopopul Lugojului Popoviciu în numele comunei Balinţ, — la care Ilustr. Sa îi răspunde emoţionat până la lacrimi, — îmbrăcat apoi în ornate bisericeşti, între bubuitul trascurilor şi salvele de puşti a pompierilor din Balinţ, plecarăm către biserică, unde în uşa bisericei îl aşteptà cu sfânta evangelie, venerabilul preot Demetriu Pop, care prin o vorbire foarte pătrunzătoare, salută pe bunul nostru Episcop. Ilustr. Sa îi răspunde, după care intrând în biserică să începe serviciul de sfinţire cu asistinţă mare de preoţi, iar cântările au fost executate de corul din Lugoj.

Consacrarea a fost măreaţă, cuvântarea rostită de Preasf. Sa a fost ascultată cu viuă atenţiune, fiind pătrunsă de spiritul creştinesc cel mai sfânt şi de-o vădită dragoste şi grije pentru binele şi mântuirea credincioşilor.

La 1 d. a, s'a terminat ceremonia. Preotul local a întrunit la masa sa bogată 65 persoane.

La 4 oare prea bunul nostru Episcop ne-a lăsat şi a plecat către Lugoj, lăsându-ne nouă amintirea unei zile neuitate.

Bunul Dumnezeu să se îndure a ţinea pe Ilustritatea Sa Domnul Episcop Dr. Vasile Hossu, întru lungime de zile în deplină sănătate, ca încă multe biserici să mai consacreze. Iar Onoratului preot Dimitrie Pop îi doresc viaţă îndelungată ca să poată servi încă mulţi ani la altariul Domnului în biserica nouă.

Ioan Major.

Sinoadele protopopeşti.

— tr. Mara. —

— 5 Noemvrie.

Adunarea preoţască — îndatinată în tot anul odată — a tractului Mara, s'a ţinut în anul acesta în 3 Nov. în Deseşti. Preoţii mai îndepărtaţi pleacă în zor de zi, ca să ajungă la timp. Adunaţi fiind se începe utrenia sub decursul ei se mărturisesc. Gătindu-se se începe sfânta liturgie. După cetirea evangeliei, ieşind înaintea uşii împărăteşti preotul *P. Salca,* îi îndeamnă pe poporeni într'o predică frumoasă şi la înţeles, să se ferească de lenevie şi urmările ei triste. La capătul liturgiei se fac rugăciuni şi se ridică paos, pentru sufletele morţilor preoţi şi mireni ai tractului. Apoi dnul protopop *P. Bârlea,* într'o scurtă cuvântare arată însemnătatea zilei. Sub decursul sf. liturgii, a cântat corul pruncilor şcolari în două voci, conduşi de dl învăţător *I. Oşan.*

După s. liturgie, se face sfinţirea supraedificatelor parohiali, apoi, cu chiemarea Spiritului sfânt şi vorbirea protopopului se deschide adunarea, în care îi îndeamnă să-şi îndeplinească datorinţa catehizării, mai ales acuma în situaţia critică de azi.

Se constată absenţa alor patru preoţi, dintre cari şi a celui ce avea să ţină disertaţia. Se desbat însă câţiva paragrafi din noua lege şcolară, aducându-se un caz caracteristic al învăţătorului din Sat-Şugatag, care pentru de a ajunge în situaţia plăcută a alineatului 2 din §. 18 — adecă limba de propunere să fie magiară — a aflat de bine a exilà cărţile româneşti în podul şcoalei. Se atrage atenţiunea dlor preoţi, ca nu cumva din negrija lor să obvină şi în alt sat asemenea caz.

Referând dl protopop, despre conducerea tractului, aminteşte stricarea moravurilor şi încuibarea datinelor rele, obvenite de acolo, că statul de vre-o câţiva ani se obicinueşte a duce ţăranii nostri pe moşiile lui, unde vin în atingere cu cele mai stricate elemente. Pentru aceea se recere, predicarea cuvântului dumnezeesc în dumineci şi sărbători cu tot zelul şi căldura.

Se recomandă atelierul de odăjdii bisericeşti din Blaj, şi cartea „Alcoolizmul", cu încredinţarea, să se publice poporului, să nu cumpere haine bisericeşti, fără ştirea preotului său. Faţă de carte, unii zic: ştim noi ce-i alcoolismul.

Mai de unăzi un agent dela Rétai şi Benedek a cutrierat tot Maramurăşul, culegând sumuliţe frumoase, pentru haine bisericeşti. Oare n'ar puteà face şi Blajul aşa? Sau nu s'ar puteà trimite la preoţi, ca depozitari? Ştim, că poporul mai iute cumpără ce vede şi pipăeşte.

Dând mulţumită cuvenită, se ridică adunarea.

Coresp.

— tr. Becleanului. —

Nov. 1907.

In marea vâltoare a lumii, carea te duce înainte vrând, nevrând în progres ori în regres, biserica noastră română gr.-cat. îşi continuă activitatea sa religioasă în mijlocul poporului, conducându-l pe cărarea mântuirii sufleteşti şi a bunăstării materiale. Atare lucru frumos a îndeplinit preoţimea noastră română gr.-cat. din tractul Becleanului — dieceza Gherlei — în ziua de 4 Noemvrie n. c. întrunindu-se în conferinţă preoţască de toamnă, care de astădată s'a ţinut în Minthiul român un puternic sat românesc, cu peste 1000 locuitori români în fruntea căruia stă părintele *Ioan Bulbuc,*

împărtăşit o mare parte a neamului românesc, reţinând pentru sine cvautităţi cu adevărat negligeabile.

Imaginea lui Iosif Vulcan poate să păleascâ în lumina veacurilor ce vor vini, dar ea va trebui să rămâne viie în inima acelora, cari l-au cunoscut, între cari a trăit şi pentru cari a trăit şi pentru car a muncit.

(Va urmà).

AVIZ!

Se află de vânzare 3000 măji metrice napi — maja cu 1·60 cor. — Cei ce doresc să cumpere să se adreze Dlui EMIL VLASSA, proprietar, Sâncel—Blaj (Szancsal—Balázsfalva). 3—4 (42)

cu o școală de piatră frumoasă, unde funcționează doi învățători harnici: Ilie Petrean și Ioan Drăgan. Mai avem aci pe dl Marcian, un bătrân de vre-o 75 ani cu o familie estinsă, un primar harnic Ioan Vălean și alți, românași cu case și superedificate de piatră, ce-ți fac impresia, că te afli într'un orășel de provință. Aci au convenit protopopul tractului distinsul bătrân Mihail Făgărășan cu George Manciu cooperator, preoții tractuali: Augustin Cheresteș Beud, Ioan Botean Nușfalău. Ioan Mititean Cociu, Grigore Mureșan Vireag, Gavriel Petri Nimigea-română și Nicolae Pop Nimigea-magiară. La oarele 8 dimineața preoții s'au mărturisit după care lucru deauna s'a început sf. liturgie în prezența unui popor număros îmbrăcat sărbătorește deși eră zi de lucru. Aceasta împrejurare a dat un frumos document despre efectul activității păstorali a fratelui Bulbuc. La finea sf. slujbe a predicat preotul din Nușfalău Boteanu, despre sf. Euharistie, ca mijloc — prin care bogatul și săracul își poate câștigă fericirea vecinică. Notez, că des de dimineață la primăria comunală au venit 8 gendarmi. cari în biserică și la conferință drept că n'au fost, dar momentan după ieșitul din biserică au luat pe primarul comunal și l-au întrebat, că cine a predicat și despre ce? E caracteristic cum a relatat primarul Ioan Vălean conținutul predicei. El a zis: „A predicat preotul I. B. și a zis, că: bogatul numai așa poate merge în raiu, dacă va ajută bisericile, văduvele și orfanii, va îmbrăcă pe cei goi, va hrăni pe cei flămânzi și de-a luat dela cineva ceva ori a furat, va întoarce înpătrat. Iară săracul să poate ispăsi prin *lacrimi de pocăință*. Dară și bogatul și săracul e dator să-și spună păcatele lor popii, să se prindă, că altu nu le-or face și-apoi să se cuminece. — Atâta a zis popa din Nușfalău. — Despre asta au luat notiță, și apoi au zis că *drept are popa.*

După dejunul luat la fratele Ioan Bulbuc preoțimea s'a întrunit în frumoasa și spațioasa școală confesională în conferință. Aci s'a cântat: „Împărate ceresc“ s'a cetit protocolul conferinței trecute, d n care apare, că Veneratul Consistor de Gherla a luat la cunoștință lucrurile preoțimei noastre din conferința trecută și apoi prin fratele Aug. Cheresteș din Beud, s'a cetit disertația: „Ce-i de făcut, ca se țină poporul sărbătorile în mod cuviincios?“ Bine și la loc lucrată. S'a vorbit despre observarea cu sfințenie a limbei oficioase bisericești la edarea estraselor, care se înțelege este cea românească. Sponsii să se îndatorească a arătă anumit număr de altoi în grădina lor — apoi să se cunune. Să se examineze din închieturile credinții. Prin presidiu se împărtășc preoțimei predicile lui Petru Maior și alte scrieri folositoare mult preoțimei. edate de Dr. Băianu actualul protopop al Clujului. Se desbat mai multe lucruri de folos zilnic. Se defige viitoarea conferință la fratele Petri în Nimigea-română pe a treia zi de Rusale 1908. Disertante se alege preotul George Manciu cu tema: „Notele caracteristice din cari apare divinitatea bisericei lui Hristos!“ Predicator Ioan Nagy din Rusuri și în fine se însărcinează fiecare preot a lucră o disertație liberă, în caz dacă ordinarul ar absenta. Se încheie conferința prin cântarea: „Cuvine-se cu adevărat.“

După conferință primarul iară a fost întrebat de gendarmi, că ce am isprăvit în școală?

Bietul primar ne mai putând ținea toate în cap a zis: apoi domniior eu sum și curator bisericesc și popii acestia m-au luat la sămădaș, că așa fac cu curatorii pe toate satele.

I. H. B.

Noutăți.

Din Arhidieceză. Cu terminul de 10 Dec. n. s-a deschis concurs pentru ocuparea parohiei Feneșul săs. din tr. Cluj. Venitul congrual e socotit în 681 cor.

Căsătorie. Căsătoria prietinului nostru advocatul *Dr. Romul Boilă*, cu gentila dșoară *Livia Pop*, ținută Duminecă în catedrală, a fost o preafrumoasă ceremonie și un prilej dat publicului nostru de aș arătă stima și simpatia față de miri și familiile acestora. A asistat la ceremonia religioasă I. P. S. Mitropolitul Victor, câțiva membrii ai veneratului Capitlu și toată inteligință română și străină. A servit păr. canonic Dr. Aug. Bunea, nași au fost adv. Iuliu Coroian și dna Nina văd. Cergedi, o mulțime de frați și surori de mireasă. Sara s-a dat masă mare de 70 tăcâmuri în otelul „Univers“.

Serată literară. Ieri, Joi sara, s'au început seratele literare, aranjate de reuniunea femeilor din loc. A ținut conferență dnul *Aurel C. Domșa*, asupra volumului „Flacări,“ a tinerului poet Corneliu Moldovan, apreținid mai ales versurile de cuprins eroic și național. Dșoara *Veturia Negruț*, a declamat cu mult succes poesia aceluiaș scriitor „Codrilor,“ iar dșoara *Rozica Căpușan*, acompaniată la pian, a declamat perfect „Elegie“ de Emil Szabó. In sfârșit iubitul nostru măiestru *Iacob Mureșianu*, ne-a delectat cu câteva piese de ale sale. Cei prezenți în număr destul de frumos, au felicitat călduros pe dnii și dșoarele, cari au făcut un început atât de succes a seratelor anului acestuia. La urmă s'a și dansat.

Constituire. Societatea bis.-lit. „Alexi-Sincai“ a telogilor din Gherla s'a constituit pe anul 1907/8 alegându-și următorul comitet: Prezident Mihail Someșian t. an. IV, viceprezident Gregoriu Bințza t. an. IV, secretar Patriciu Trufasiu t. an. III, cassar Nicolau Iuhász t. an. III, controlor Mateiu Zăgrean t. an. IV, bibliotecari Vasile Buda și Paul Fetti t. an. III, archivar Vasile Lazar t. an. II, notar Ioan Fodor t. an, II, membrii în comisia literară: Iulian Chitta și Laurențiu Coste t. an. IV, Alexandru Rogojan Ioan Oltean și Petru Vimen t. an. III, Nicolae Oprea și Ioan Petringel t an. II, Ioan Cheresteșiu și Victor Zinveliu t. an. I.

Petreceri. „Secția industrială“ a „Reuniunii economice din Orăștie“ învită la teatrul împreunat cu joc care se va ținea Duminecă, în 11/24 Noemvrie 1907 în sala hot. „Transilvania“ din Orăștiei, se vor preda „Dragostea copilăreasc.“, comedie într'un act, de Dr. Iosif Siegescu. și „Păcală argat“, comedie în două tablouri, de N. Radulescu-Niger.

Expoziția de copii din Ilimbav. Tablourile și fotografiile luate la expoziția de copii din Ilimbav prin fotografu W. Auerlich sunt de toată frumseța. Servind ele ca o plăcută aducere aminte pentru toți participanții la acea exposițe pe deoparte, iar de alta fiind de importanță cultură etnică, ele pot lua loc între decorațiile oricărei case de ale noastre. Doritorii de a avea asemenea tablouri să se adreseze la secretariatul Reuniunei române agricole în Sibiiu.

Convocare. Despărțământul Balázsfalva (Blaj) al reuniunii învățătorilor români aparținători reuniunii învățătorilor gr.-cat. de Alsofehér și Fogaras (Alba-Iulia) și (Făgăraș) își va ținea adunarea în senzul §-lui 21 „statute“ și al §-lui 9 „Regulamente“ în Karácsonfalva (Crăciunel) în 30 Noemvrie n. a. c. la oarele 7 a. m. în școala gr.-cat. La care să învită cu toată căldura toți membri fundatori. ordinari și ajutători, domnii preoți în calitate de directori, pe cum și toți cari doresc binele și înaintarea învățământului nostru național.

Posta Redacțiunii.

Mai multora. Rugăm să nu se confunde: redacția cu administrația și cu calendarul »Unirii«, — Sunt deosebite una de alta.

Avem apetit

stomac sănătos, nu ne simțim rău, avem scaun regulat de când folosim pilulele laxative Rebarbara-Elsa de Feller, 6 tegule 4 cor. franco să-le comandăm dela Eugen V. Feller, Stubica, Centrală 82 (cott. Zagrab). Elsa

Surprinde părinții

cu ori ce ocazie efectul *Emulsiunei Scott*, dacă să dă copiilor în cazuri de rachitism. *Emulsiunea Scott* vindecă uimitor de repede și întărește musculatura copilului

întărește oasele

și ajută la dezvoltarea fizică. Un asemenea efect escepționabil de vindecător, numai cu un medicament atât de celebru să poate ajunge. Scott conține numai materii de rangul prim și numai procedura lui Scott o face atât de eficace și nu numai tinerii și bătrânii, dar chiar și copiii bolnavi de moarte o pot mistui.

La târguirea *Emulsiunei* să fiți cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu știuca în spate.

Prețul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— **Se capătă în farmacii.** —

(37) 9—12

A apărut:

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Șematism și partea literară și noua lege școlară **Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucția acestei legi.** — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 5

Ca profesor Vasile Fabian Bob a fost totdeauna şi în toate privinţele la locul său.

Unul dintre elevii săi, Vasile Popescu—Scriban, care l-a înţeles adânc şi s'a legat de dânsul cu dragostea şi cinstea ce datoreşte un adevărat discipul meşterului său, în schiţa sa pe care am întrebuinţat'o şi am citat'o des, între altele zice despre el, că „cu deosebit zilos şi aplicaţie, împreună cu alţii ai săi deopotrivă râvnitori colegi, au urmat a împlini o însemnată datorie către Naţia sa.“ [1])

In 7 Decemvrie 1828 însuşi scrie din Iaşi doctorului Vasile Pop: „Am făcut în vara trecută un examen, şi s'au bucurat toţi auditorii de sporiul şcolarilor, ce vorbea ştiinţe în limba patriei.“ [2])

Vrednicia de căpetenie a lui Vasile Fabian Bob şi a celoralalţi colegi ai săi, este, că după o stagnare tristă a şcoalei naţionale în Moldova, acum iar să vorbeau, ştiinţele în limba patriei

In tineret să deştteptase ideea naţională, şi ea să răspândea şi să întărea aşa de repede, cât numai eră putere să o stirpească din inimele lor

V. Al. Ureche, în cuvântul său rostit la inaugurarea statuei lui Asachi în Iaşi, la 14 Octomvrie 1890, ne povesteşte, după mărturii contimporane, un epizod foarte caracteristic asupra feliului cum prindeà trup, în vremea aceasta, ideia naţională printre şcolarii dela Trei-Erarhi, care epizod îl citâm întreg după *Istoria Românilor* a dlui A. D. Xenopol.

„Ei — scrie dl Xenopol — să aflară în curând jigniţi prin împrejurarea, că în mănăstirea închinată, în căperile căreia să ţinea şcoala, să slugiea numai în grecește, şi că nu să auzea nici un cuvânt românesc înălţat în onoarea lui Dumnezeu. Şcolarii ceruiă deci dela egumenul grec, să le învoiască a ceti măcar apostolul în limba română. Grecul le răspunse, că mănăstirea fiind grecească, o atare cerere ar fi neadmisibilă. George Asachi izbuteşte a scoate dela Mitropolit un ordin în senzul cererei şcolarilor. Bazat pe acest ordin, un şcolar să apucă în ajunul Epifaniei să cetească apostolul în românește. Egumenul înfuriat, îi smânceşte cartea şi-o aruncă la pământ. A doua zi şcolarii venind în mai mare număr, şi vroind să impună cu sila cetirea apostolului în limba română, să încinge o bătaie între ei şi argaţii egumenului amuţaţi de el asupra băieţilor. G. Săulescu intervenind şi spunând şcolarilor să părăsească biserica, numai astfel să putù împiedeca moarte de om. Asachi însă plângându-se la Kisseleff, acesta dădù ordin a să învoi şi slujba românească, spunând, că nu poate primi ca Grecii să impună limba lor în biserica Românilor.“ [3])

[1]) *Ibiden*, an. 1839, Nr. 20 pag. 155.
[2]) *Ibidem*, an. 1840, Nr. 34 pag. 266, not. 18.
[3]) Vol. VI. pag. 261.

Iată spiritul, în care să creştea, la Trei-Erarhi, deja la început, floarea tinerimei moldovene.

Dar ei nu sporeau numai în entuziasmul iubirei de limbă şi de neam, ci propăşeau deopotrivă şi în ştiinţe, şi Vasile Fabian Bob eră în drept să fie mândru, când la 1834, un frumos număr din elevii săi, încheind cursul humanioarelor, putù să fie trimişi, de către Epitropia şcoalelor, la Viena, să-şi facă şi cursurile mai înalte, ca Teodor Stamate la ştiinţele matematico-fizice, Anton Velini la inginerie. C. Zefirescu la mineralogie, N. Fătu la drepturi, Leon Filipescu la agronomie, şi Alex. Costinescu la politehnică, iar alt elev, Popoviciu, pentru literatura franceză s'a trimis în Francia. [1])

In afară de catedră Vasile Fabian Bob scrià cărţi de şcoală şi făcea slujbă şi ca membru în comitetul academic sau şcolar, unde stà într'un şir cu referendariul George Asachi, cu renumitul pravilist Christian Flechtenmacher şi cu neobositul său coleg George Săulescu. [2])

La reorganizarea şcoalei, să simţea foarte mult lipsa cărţilor de şcoală, scrise în limba românească. In privinţa aceasta pe Fabian îl vedem la loc de frunte: până la 1832 eră gata cu trei manuale româneşti, cu o *Gramatică romano-latină*, [3]) cu o *Aritmetică* [4]) după metod pedagogic, şi cu o *Geografie* [5]) prelucrată după Geografia lui Stein. [6])

La 1-a Iunie 1833 el cere Epitropiei şcoalelor tipărirea manuscriselor sale, zicând că pentru a să statornici un regulat şi grabnic curs al învăţăturii, cel dintâi lucru este tipărirea cărţilor de şcoală. [7])

Abia însă la 1834 s'a tipărit *Geografia*, [8]) şi din aceasta încă numai o parte cea dintâi, iar celealalte două manuscrise, după cât ştim, şi până în ziua de azi au rămas nepublicate, măcarcă Epitropia şcoalelor cu rezoluţiunea din 15 Septemvrie 1835 le adoptă oficios, ca să servească pentru „paradosire pe la şcoalele ţinutale.“ [9])

Ca o hotărâtă distincţie a condeiului său abil şi a hărniciei sale neobosite, trebue să amintim, la acest loc, şi cinstea ce vinea să-i aducă Epitropia şcoalelor, când dintre toţi tovarăşii săi de muncă pe el îl aflà mai destoinic pentru a traduce din latineşte opul teologic: *Orthodoxae orientalis ecclesiae dogmata*, şi-l întrebà la 19 Februarie 1832, de să însărcinează cu traducerea.

La care el răspunde încă în 25 Febr. aceluiaşi an următoarele:

„Mă grăbesc a răspunde că voiesc a primi. Mărimea şi sfinţenia acestui lucru, afară de greutatea materială, cere o necontenită şi adâncă luare aminte, a căruia tălmăcire va să fie curată şi pe înţeles după proba ce am dat într'aceasta, va avea trebuinţă nu mai puţin de 12 luni, şi 150 galbini osteneala, prescrisul şi hârtia.

„Acestea fiind de primirea cinstitei Epitropii, îmi vor da nouă însufleţire spre a slugi mai departe într'acele de care mă vor socotì vrednic, iar cu acest prilej înnoiesc mulţămirile mele pentru îmbrăţişarea ce au binevoit a-mi deschide în acest pământ de ospitalitate.“ [1])

Nu avem însă nici o urmă despre o astfel de traducere.

La 29 Octomvrie 1835 Epitropia şcoalelor îi arată nouă semne de atenţiune. Anume în darea sa de seamă despre starea şcoalelor pe acest an, între altele, propune Domnitorului, că pe Vasile Fabian Bob, pentru meritele sale câştigate în jurul şcoalelor naţionale dela reorganizarea lor, să-l răsplătească cu rang de boierie. [2])

Şi Domnitorul, luând în băgare de seamă meritele şi sîrguinţa lui, l'au şi cinstit cu rang de *Păharnic*.

Aci i-s'a dat un nou îndemn la muncă, şi să puteà aştepta mult încă dela el, dacă moartea nu-l răpea în floarea vârstei sale, chiar atunci când ajunse la cea mai frumoasă şi cea mai înaltă treaptă a carierei de dascăl.

(Va urmà).

[1]) Relaţie istorică asupra Şcoalelor Naţionale în Moldova dela 1828—1838, înfăţoşată de George Asachi la examenul public dela 3 Iulie 1838, — în *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*, din an. 1838, Nr. 9, pag. 67.
[2]) *V. A. Urechia*, op. cit. tom. I. pag. 214.
[3]) *Albina Românească*, Nr. 14 din 18 Februarie 1832.
[4]) *V. A. Urechia*, ibidem, pag. 217.
[5]) *Albina Românească*, loc. cit.
[6]) *V. A. Urechia*, ibidem, pag. 215.
[7]) Cf. *V. A. Urechia*, ibidem, pag. 252.
[8]) Vezi *Dem Jarcu*, Repertoriu biblio-chronologic, Bucureşti 1865, pag. 37; şi *Urechia*, ibidem, pag 274.
[9]) *V. A. Urechia*, ibidem, pag. 217.

[1]) Reprodus la *V. A. Urechia*, ibidem, p. 218.
[2]) *V. A. Urechia*, ibidem, pag. 292.

Bibliografie.

A apărut:

Mângâierea creştinului. Carte de rugăciuni pentru credincioşii gr.-cat. Din cărţile rituali ale bisericei orientali şi din alte cărţi de pietate compusă de **Ioan Genţ** protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Cu aprobarea şi binecuvântarea Ilustrissimului şi Reverendisimului Domn **Dr. Demetriu Radu** Episcop gr.-cat. de Oradea-mare.

În anul trecut 1906 apăruse cartea de rugăciuni ce poartă titlul mai sus indicat, întocmită de subscrisul, şi în restimp de abia un an şi câteva luni ediţia primă, tipărită în două mii de exemplare s'a epuizat. Simpatia extraordinară, cu care a întimpinat clerul şi poporul nostru credincios apariţia acestei cărţi de rugăciuni, recomândarea ei din partea Preveneratelor Ordinariate episcopeşti, pe cum şi număroasele corespondenţe măgulitoare primite din tote părţile, dovedesc în destul, că cartea aceasta e în stare de a satisface pretenziunile inteligenţei noastre culte chiar aşa ca lipsurile sufleteşti ale credincioşilor nostri dela ţară; şi astfel trăinicia ei e dovedită, şi ediţia a doaua e de lipsă.

Fie numele Domnului binecuvântat, că îmi pot acum realizà visul meu dulce, să dau în mânile credincioşilor nostri o carte de rugăciuni cu un material bogat şi bine

ales, în legătură tare de pânză. cu prețul bagatel de una coroană pentru un exemplar ca astfel să o poată procură și cei mai săraci. O ieftinătate aceasta, ca și care nu vom găsi nici la popoarele apusene, unde o carte de rugăciuni se tipărește în zeci de mii de exemplare.

Ediția a doua a apărut cu un conținut de 482 pagini. Are un format drăgălaș. Cuprinde rugăciuni de dimineața, de sara, rugăciunile mesei, rugăciuni la s. liturgie. rugăciuni înainte și după mărturisire, înainte și după cuminecătură. Devoțiunea către Isus Hristos, Acatistul Domnului nostru Isus Hristos, Acatistul Preasfintei Născătoare de Dumnezeu, Paraclisul, Canon de rugăciune către îngerul păzitor al vieții omului, Canon de rugăciune către Puterile cerești și către toți sfinții, rugăciuni diverse pentru toate ocaziunile, urmarea sfintei liturgii, câteva meditațiuni din cartea lui Toma de Kempis „despre imitațiunea lui Hristos". din „Philothea" sfântului Francisc Saleziu, și din cărțile sfântului Alfonz Liguori, rugăciuni și cântări la cununie; cântări bisericești la Utrenie, Polieleul, Psalmii aleși și pripelele. Catavasiile, cântări la Înșărat și la înmormântare. Afară de acestea în multe locuri sunt intercalate între text scurte instrucțiuni despre rugăciune, despre ss taine, despre purgator pe cum și explicările numelor unor cântări și rugăciuni ce obvin în ritul nostru, cum sunt litie, polieleu, utrenie, doxologie, acatist, sel

Prețul unui exemplar legat de tot în pânză, cu table tari, cu cruce aurită, și cu călcâiul bogat aurit, e una (1) coroană plus spesele postali 24 fileri cu spedare francată. Al unsprezecelea exemplar îl dau gratuit. Pentru unsprezece exemplare procurate deodată sunt de a se trimite zece (10) coroane 76 fileri. și atunci spesele postali se vor plăti aici, și credincioșii vor puteà primì un exemplar pentru Una coroană.

Cartea se poate procurà și în legături de lux, lucrate în fabrica de renume european alui Steinbrener din Boemia. foarte frumoase și mult mai ieftine ca celea de pe aici; și anume: a) leg. în piele de chagrin căptușită (neagră), cu cruce aurită și cu tăietură aurită în toc frumos, un exemplar cu spedare recomandată costă patru (4) cor. 30 fileri; b) leg. în imitație de os (albă) cu cruce aurită, tăietură aurită și toc, un ex. cu sped. rec. patru (4) cor ; c) leg. în imit. de os (albă) cu cruce de os, tăietură aurită și toc, un ex. cu sped. rec. patru (4) cor. 60 fileri; d) leg. în imit. de os (albă), cu cruce frumoasă împodobită cu decoratiune de aur și mărgăritar și cu pictură de flori artistică, cu tăietură aurită și toc, un ex. cu sped. rec. șase (6) cor 30 fileri.

Comandele sunt a se adresà la subscrisul. Prețul se trimite înainte, sau se incassează cu rambursă. Nu recomând însă comanda cu rambursă, pentrucă spesele postali sunt în acest caz mult mai mari; mai cu seamă la procurarea unui singur ex. leg. în pânză, care în loc de 1 cor. 24 fil., ar costà 1 coroană 94 fil., dacă s'ar spedà cu rambursă.

Dela subscrisul se pot încă procurà: **Cuvântări bisericești de Massillon,** din orig. francez traduse de Ioan Gent. Tom. I. form. mare 8° 412 pagini, prețul unui exemplar dela 5 cor. redus la 2 cor. Tom. II. același format 304 pagini, prețul unui ex. 3 cor. 40 fileri. Al șeptelea exemplar îl dau gratuit. Zece exemplare procurate deodată din tom. II. se dau à 2 c. 50 f.; zece exemplare din ambele tomuri à 4 cor. 50 fil.; douăzeci de ex. din tom. II. à 2 cor.; douăzeci de ex din ambele tomuri à 4 coroane

Oradea-mare, 18 Oct. 1907.

Ioan Gent
protopop gr. cat. în Nagyvárad,
Szarovszky-utcza 6 sz.

„Luceafărul." Nr. 21 cu următorul Sumar: Octavian Goga. Asfințit (poezie). — C. Sandu-Aldea. Pe drumul Bărăganului. — C. Ardelean. Cântecul morții (poezie). — George Murnu. Monoment ant. din Roma. Forurl imperiale: Columna în Traian. — Dinu Ramură. Toamna (poezie). — I. Agârbiceanu. Nepotriviri. — Zoe. Gârbea. Expoziț. din Veneția (1907). — Cronică: Știri. Bibliografie. Poșta administrației. — Ilustații: Reproduceri după Columna lui Traian.

Pentru a ridica moralul, tăria fizică și bunăstarea poporului nostru, cele mai ușoare și mai îndămânatice mijloace le avem în cărțile bune, în cărțile cu învățături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul"

de Dr. I. Marcu și Șt. Roșian

învățăturile căreia sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, și a învățătorului cu inimă, ea va fi izvor de poveațe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, și prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. și costă 1 cor. 10 fil.

Posta Administrațiunei.

Am primit și cuităm abonamentul dela:

Cosniciul de jos pe 1906 și 1907. *Toteșt* până în 1/10 1907. *Casina Beiuș* până la 31/12 1907. *Lunca* (Blaj) pe 1906. *Craiudorolț* pe 1906 și 1907. *Mocsár* până în 1 Iuliu 1904. *I. M. Bpesta* pe 1907 sem. 2. *Zorlențul mare* pe 1907 sem. 2. *Beld* pe 1907. *Gereușa* pe 1907. *Racoviță* (Buziaș) pe 1907. *Măgura* pe 1904. *Fiscut* pe 1907. *Gyó-Sz.-Miklós* pe 1/10 1907 1/4 1908. *Nagy-Komlós* pe 1907 sem. 2. *Nagy-Czég* pe 1899 - 1902. *Tr. P. H. Sebeș* pe Oct.—Decemvrie 1907 *Lugoș* pe 1905 și 1906. *Bicaz* (Gyó) pe 1907. *Vermes* pe 1907. *Gyalár* pe 1902. În restanță mai sunt anii 1903—1907. Binevoiți a-i achita și pe aceștia, căci avem lipse mari. *Blagia* pe 1907 sem. 2. *Fărău* pe 1907. *Reun. lect, Năsăud* pe 1907 pătrariul din urmă. *A.-Iulia - Maieri* pe 1097 Ianuar—August. *Tulgheș* **La stimabila dvoaste dto. 30/10 a. c. respundem, să** binevoiți a numera anii dela 1899 până 1907 inclusive și cele trei plătiri făcute de atunci. în 26/9 1905 de 24 cor.; în 24/I 1907 de 12 cor., și pe cea din urmă în 7/9. 1907 și Vă veți convinge că mai este ceva restanță.

Propr.etar-editor: **Aurel C. Domșa.**

p. redacție responz.: **Augustin Gruiția.**

AVIZ!

Să apărăm poporul nostru de procese fără rost. Rog respectuos preoțimea noastră să a adncă la cunoștință și să îndrumeze poporul la mine care pot dà informațiuni și îndrumări ***gratuit*** în afaceri sau procese **civile, penale, administrative, finanțiale** și **ereditare**

Cei din depărtare să-și spună cauza în scris alăturând și spesele de postă, să scrie legibil numele comunei și poșta.

Blaj, Nov. 1907.

Beniamin Filip sen.
(43) 1—2 agent de informațiune, în Blaj.

Nr. 545—1907. (44) 1—3

Edict.

Vasilie Hampu, gr.-cat., originar din Vurpăr (cott. Sibiiului), de prezent cu ubicațiune necunoscută, în cauza divorțială urzită în contră-i de către Paraschiva Hautz gr. cat. din Sibiiu, prin aceasta este citat să se prezinte cât mai curând înaintea subsemnatului for matrimonial, căci în caz contrar cauza aceasta se va pertractà și decide și în absența lui.

Sibiiu, în 20 Noemvrie 1907.

Președintele forului matr. delegat de I. instanță al districtului Sibiiului.

---

(10) 4—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viță clasa I-mă, altoiți în viță americană („Riparia portalis") după metoda cea mai bună (altoirea forțată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:				SPEȚIALITĂȚI DE MASĂ:			
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc.	= 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22	cor
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „	= 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24	„
Moi	(Mustos fehér)	„ „	= 200 „	Madelaîne Angevine	„ „	= 24	„
Mestecați	(Vegyes borfaj)	„ „	= 180 „	Passatutti	„ „	= 24	„
Galbini	(Mézes fehér)	„ „	= 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 30	„
Aramon	(Aramon)	„ „	= 180 „	Suvenir de mileniu	10 „	= 4	„
Goarnești	(Járdovány)	„ „	= 200 „	Kosuth Lajos	10 „	= 3	„
Fetești	(Leányka)	„ „	= 200 „	Csaba gyöngye	1 „	= 1	„
Altoi clasa II.					1000 buc.	= 100	cor.

Persecі de 3 ani înalțime până la 2½ metri 1000 buc. = 30 cor.
Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.
La comande mai mari vând și pe cambiu pe lângă cavenți buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite ¼ anticipațiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile se iau în considerare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.*

Ioan Bărbat,
învățător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Mediaș (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(80) 8—40

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

cruduo . . . . . *6* cor.

legat . . . . . *9* „

Pe hârtie velină consistentă:

cruduo . . . . . *5* cor.

legat . . . . . *8* „

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolondeu

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

Cea mai bună apă minerală.

Recomandată de cei mai buni medici.

Aduc la cunoștința Onoratului Public că singur eu pot servi cu apa de:

(85) 10—10.

RÉPÁTI

cea mai excelentă și sănătoasă apă minerală.

BLAJ, SALAMON SINBERGER.

Recomandată de cei mai buni medici.

Cea mai minunată și sănătoasă apă minerală.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 19—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 18—52

Întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975.294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 30 Noemvrie 1907. Numărul 47.

Rogăm pe On. Cetitori, cari să află încă în restanță cu prețul de abonament al „Unirii" de pe anul acesta, cum și de pe anii trecuți, să binevoiască a-l achită, căci anul e pe sfârșit și foaia are lipse multe și arzătoare.

ADMINISTRAȚIUNEA.

SPRE CASĂ.

Din America vin vești din ce în ce mai triste despre frații nostri emigrați. Sute și mii de oameni au rămas fără lucru, căci număroase fabrici au sistat munca.

Greutățile traiului de aici au mânat peste hotară atâtea zeci de mii de oameni. Au plecat cu nădejdea unui viitor mai bun, cu posibilitatea unei agonisiri mai bogate. Unii din ei au reușit să adune niște bani, chiar sume frumușele au trimis spre fructificare băncilor noastre. Alții necăpătând lucru, au tângit de pe o zi pe alta, muncind pe apucate, pentru a nu muri de foame, cu singurul gând de a-și adunà filer lângă filer pentru ca să poată face seamă de bani necesari pentru întoarcerea acasă.

Erau întoarceri sporadice aceste, de aceea nu au o importanță mai mare, după cum nu aveau nici emigrările până ce nu s'au făcut în masse. De vre-o lună două în coace însă, lucrul s'a schimbat cu totul. Cei ce se reintorc acum din America nu mai sunt în număr neînsemnat ci sunt sute și mii, zeci și sute de mii.

Un argument destul de convingător pentruca poporul nostru să nu-și mai facă ilusii deșerte pe tema emigrării în America ori aiurea, căci vedem bine că mulți dintre cei emigrați, în afară de primejdia cu care au făcut drumul cel lung și au lucrat munca cea mai grea, s'au reîntors încă mai săraci de cum plecaseră de acasă.

America își zăvorește și ea granița împotriva șuvoiului imigrător; număroase fabrici, unde munciau zeci de mii de oameni, au sistat munca. Au rămas astfel pe stradă o mulțime de nenorociți, cari erau cu toții străini. De ai lor s'au îngrijit Americanii fără îndoială, dându-le altă aplicare, dar cine le puteà cere să le dea și străinilor, când datori erau de a se îngriji mai întâi de ai lor, și numai pe urmă și de ceialalți?

Prea marea aglomerare de brațe muncitoare au pricinuit desechilibrări economice și într'o parte și în alta.

La noi, ne-am pomenit de-o dată fără muncitorime, ne-am pomenit că munca acestora se urcă în proporții uimitoare. Curentul acestei urcări de preț se resimte în toate păturele sociale, formând unul din motivele principale a crisei financiare de astăzi.

In America, aglomerarea prea mare a muncitorilor a avut drept rezultat scoborârea valoarei și a productelor și a muncii însăși. Și când productele au atins maximul, când munca erà de prisos pe câțiva ani cel puțin, proprietarul fabricei a ajuns la convicția, că nu mai are senz să hrănească atâta muncitorime până nu-și va desface măcar o parte bunișoară din productele înmăgăzinate.

Știrile mai noue anunță, că numărul emigranților, cari se reintorc în Ungaria e de *o jumătate de milion*. Guvernul ar fi și luat dispoziții pentru plasarea lor pe la fabricile din patrie ori la altă muncă, trimițind un comisar la Fiume, pentru a-i aplicà pe toți, cari au voie de muncă.

Noi credem, că reintoarcerea aceasta în țară în măsură așa de mare nu poate să aibă decât urmări bune. Intâi constitue un puternic preservativ pentru șivoiul emigrării, care în vremea din urmă își ajunsese maximul; al doilea va contribui la scăderea prețului muncii, câtă vreme țara are acum un plus de un jumătate milion de brațe muncitoare; al treilea va fi un imperativ memento pentru guvernul acesta și pentru cele viitoare, să se îngrigească de cu bună vreme de plasarea forțelor de muncă indigene.

Cei ce se reîntorc acum, se reîntorc aproape cu toții în condiții destul de triste. Puțini din ei vor aveà bani agonisiți și foarte mulți vor aveà numai spesele de drum. Reîntorși în țară, ar trebui să aibă parte de o primire părintească. Să li să dea de lucru, să li să dea posibilitatea traiului.

Altcum n'am câștigat nimic. Cei reîntorși după o tângire de câteva luni, vor luà iarăși calea pribegiei. Căci foamea își are și ea logica ei de fier.

E ușor să te vaieri prin gazete că țara rămâne pustie și că numărul emigranților crește pe zi ce merge, dar e greu bietului popor, care și-a luat în mână toiagul pribegiei numai împins de mizerie, într'o țară unde forța lui de muncă nu erà răsplătită în de ajuns, și unde traiul zilnic devenise cu mult mai greu, decât ca el să-l mai poată suportà.

O acțiune înțeleaptă în aceasta direcție ar însemnà un pas înspre consolidarea socială-economică a țării, și în aceea vreme, o alipire mai mare către țara care i-a născut și care le dă hrana, fără să le mai pună în mână fatalul toiag al pribegiei. . . .

REVISTE.

România. Conservatorii în frunte cu dl *Carp* nu pot uità scaunele, ministeriale, de aceea umblă să zădărnicească și cel mai nobil și creștinesc lucru, ce vreau să-l facă oamenii dlui *Sturdza* și toți deputații cu inimi românești: vreau să împedece reformelor agrare, cari să desbat în parlament, căci vezi Doamne, ei proprietarii conservativi și arendașii (?) sunt tare „îngrijiți“ de proiectele reformei agrare. In adunarea ce s'a ținut Dumineca în Societatea agrară, cineva a strigat: „revoluțiune.“ Aceiaș oameni, cari au acuzat rescoala țărănească, vreau să dee nouă lovituri bietei țări românești. Domnii cu inimă românească cu ajutorul lui Dumnezeu vor puteà ferì țara de astfel de primejdie.

Germania. La 26 c. s'a deschis noua sesiune a dietei provinciale din Prusia. Intre lucrurile amintite ca teme pentru sesiunea aceasta e și cauza coloniilor din Prusia ostică, menite să slăbească puterea poporului polon. Pe lângă toate sforțările de până aci, și cheltueli colosale, se poate zice, că polonii n-au fost slăbiți, din contră s'au întărit. Până acum s'au colonizat între poloni începând dela 1902 la 9000 familii. Văzând guvernul că nu a ajuns rezultatele dorite, vrea să croiască o lege nouă, carea să-i deie mai multă putere în privința aceasta.

CORESPONDINȚE.

Sfințire de biserică

— raport special al „Unirii“. —

De lângă Someșul mic la 25 Nov.

O vechie și arzătoare dorință a parohienilor români gr.-cat. din Gherla — este astăzi realizată, dorul ferbinte al Românilor din Gherla de a-și aveà o biserică parohială în centrul orașului la loc mai de frunte — este astăzi un fapt împlinit. Bine să se însemne dela început, e vorba despre biserica parohială din Gherla, iar nu despre catedrală, care de acum înainte să aștearte să se zidească din partea guvernului Măjestății Sale Regelui nostru Apostolic, care cu ocaziunea înființării diecezei de Gherla se angajase să se provadă episcopia cu de toate, cu reședință, cu seminar teologic, edificiu preparandial etc. Insă durere, acestea toate până în ziua de azi sunt numai un *pium desiderium*, în privința acestora reședința episcopiei noastre este modestă și mizeră, cu toate că dela întemeierea diecezei trecură peste 50 ani.

Tot așa în stare înapoiată și vrednică de deplâns erau de veacuri și bieții parohieni din Gherla, căci după unele însemnări ce se mai află în arhivul parohial — Românii din Gherla până în anul 1717 umblau la biserică în Nicula, Chirău și Minthiu — comune din apropiere, și numai în 1776 în urma stăruințelor episcopului dela Blaj Grigorii Maior au ajuns să aibă și ei biserică parohială, zidită probabil între anii 1777 până 1778 din munificența Impărătesei de atunci Maria Teresia. Dar biserica aceasta a fost zidită de o latură a orașului, în dosul vestitei *„cetăți“* adecă în dosul institutului de corecțiune — și pe cum spune tradiția — edificiul bisericei ar fi fost mai înainte brutărie.

Fericitul Pontifice roman Piu IX a ridicat biserica aceasta la demnitatea de Biserică catedrală pentru dieceza nou înființată a Gherlei. Ca să-și poată face idee orișicine despre această catedrală mică și îndositā va fi de ajuns să amintesc, că Nunțiul Papal din Viena, care asistase în anul 1858 la sfânta liturgie celebrată în dânsa de primul Episcop Ioan Alexi — la vederea acestei bisericuțe să fi zis: *Vos adhuc estis in Catacumbis* (Voi și acuma sunteți tot în catacumbe). Iar fostul ministru de culte și instr.- publică al țării A. Trefort umblând pe aici prin anul 1884 și cercetând și biserica aceasta ziceà către parohul de atunci, că biserica aceea e mai săracă decât biserica din satul cel mai de pe urmă (Cfr. Biserica gr.-cat din Gherla și parohia ei de Ioan Hodorean, preot Gherla 1900).

Așadară săracă erà Gherla și foarte modestă și în privința bisericei parohiale; de aceea nespus de mare a fost bucuria parohienilor, când în anul 1905, cuprizându-și un loc potrivit mai în centrul orașului au văzut numai, că se începe a li se zidi o biserică parohială nouă, spațioasă, modernă în stil bizantin, cu o cupolă care reproduce în miniatură cupolele bisericilor celor mai vestite din lume, iar înainte cu 2 turnulețe pentru clopote. Și ce e mai mult, parohienii nu au să contribuiască cu nici un filer la zidirea bisericei, deoare-ce suma de lipsă spre acel

---

FOIȚĂ.

Discursul de deschidere

rostit la adunarea generală a Societății pentru fond de teatru român de dl *Virgil Onițiu*, vicepreședintul Societății.

(Continuare și fine).

Cumpănă judecății drepte asupra celor ce au adus jertfe pentru binele obștesc de obiceiu — orice s'ar zice — nu este în mâna urmașilor nostri de prin veacuri, ci în mâna contimporanilor nostri, acelor cu inima curată dintre ei. Genii, cari au croit cărări noue gândirii, ajung vorba poetului, cu timpul nume goale „prizărite sub vre-o pagină năroadă“ din vre-o carte colbuită a urmașilor. Chiar noi, cari am trăit în acelaș timp, în acelaș loc cu geniul stâns, cunoaștem numai râmpeie din bogăția faptelor sale, — cum putem cere dar dela urmașii nostri, ca ei să știe mai mult? Cum vom puteà cere dela ei o judecată dreaptă și întemeiată despre un om trăit în alte vremuri, în alte împrejurări între alți oameni, aproape neînțeleși de ei și cari au luptat cu mijloace primitive pentru cauze de mult puse la dozar în vârtejul înaintării viitoare?... E atât de greu a te desface de cătușele vremii în care trăiești, pentruca să te transporți în viața apusă a altor vremi, cu alți oameni, cu alte idei, cu alte nevoi și în deosebi cu alte mijloace de luptă. Oare putem suprima un zimbet ironic sau măcar de blândă compătimire pentru entuziastul Eliade cu vorba azi imposibilă „scrieți băieți, ori cum, numai scrieți românește?“... Și care dintre criticii nostri literari de azi nu-și face haz de acel public naiv de odinioară — erau nu mai departe decât chiar părinții nostri ai celor de azi — cari puteà să admire legendele istorice „seci“ și „nepoetice“ ale lui Dim. Bolintineanu, să le cânte în toate cele patru unghiuri și să sărbătorească pe autorul lor ca pe un mare poet al neamului? Și câți din acești critici severi simt că este un sacrilegiu a râde de lacrimile de însuflețire ale părinților nostri!

Iată de ce este datorința noastră, a contimporanilor, celor fără de „a pizmei răutate“, între cari au trăit fruntașii trecători ai evoluțiunii noastre culturale, pentru cari au jertfit „talantul“ lor și cari ne-am veselit de roadele muncii lor, — ca să le fixăm imaginea, așa cum ea ni-s'a imprimat în sufiet, pentruca să rămână spre știre și luare în samă de urmașii nostri.

Iosif Vulcan a fost un vrednic tovarăș al generațiunei de entuziaști, cari au imprimat nota lor caracteristică vieții intelectuale și culturale a neamului românesc în dricul veacului al XIX-lea și din care abia 1 sau 2 inși mai tragănă bătrânețele în lumea schimbată a zilelor noastre. „Românizmul“ erà deviza lor, o vorbă mândră, apr i însă care-i călăuzia în toată viața lor plină de însuflețire. Fără de a-și da samă de înțelesul complet și larg al acestei devize, fără a-i aprofunda toate arcanele — (ei peste tot nu aprofundau, căci aprofundarea este mama decepției și pentru decepții nu erà loc în sufletul lor) — deviza aceasta se cristaliza în sufletul lor, în voința tare de a afirma drepturile limbei românești în viața culturală a Românilor. „Românizmul“ lor se traducea perfect în vorba de atunci: „vorbiți, scrieți românește pentru Dumnezeu!“ A-ți afirma „Românizmul“ însamna: să vorbești și să scrii românește. Orice scriere nouă românească erà un triumf al lor și un moment de fericire pentru public. Fondul, forma nu se căuta... Publicul trebuia cucerit pentru dragostea limbei și scriitorii puțini, buni, răi, cum erau, nu trebuiau descurajați în avântul lor românesc prin critici fără rost.

Acest val de însuflețire pentru afirmarea limbei românești i-a pus și lui Iosif Vulcan condeiul în mână, pe care l-a purtat aproape 50 de ani cu drag, cu entuziasm și și cu cinste. După câteva încercări juvenile el păsește în publicitate ca colaboratorul prim al revistei beletristice „Aurora Română“ între anii 1863—1865 în Pesta. La 1865 numele tânărului Iosif Vulcan erà deja bine cunoscut întru puținii cetitori și cetitoare din patria noastră. El simte destulă putere, ca cu sprijinul moral al fruntașilor de atunci

scop, care face cam 80.000 coroane, a fost câștigată dela guvernul regesc, din partea aceluia, căruia îi zace la inimă binele bisericei și în primul rând binele acestei parohii!

Zidirea ca atare se terminase încă în anul trecut, când în 4 Decemvrie st. n. s'a făcut provizor binecuvântarea Bisericei, ca să se poată celebră sfânta liturgie într-un lăcaș corespunzător pentru vre-o 2000 de suflete gr.-cat. câte numără azi parohia română din Gherla. Insă mai era lipsă să se uște zidul ca să se poată săvârși pictarea bisericei, și mai trebuia provăzută cu oramentele necesare cari toate s'au suplinit în decursul verei și toamnei din anul acesta, în care timp parohienii iară-și se reîntoarserà la vechia și modesta lor bisericuță.

Terminându-se dară noua biserică parohială din toate punctele de vedere, comitetul parohial a statorit sfințirea ei pe ziua de 24 Noemvrie. Actul sfințirei respective consacrărei l-a îndeplinit însuși, Escelența Sa preabunul nostru Episcop Dr Ioan Szabó, cu asistință număroasă de gremialiști și preoți din jur — anume au celebrat canonicii: Alesandru Bene, Ioan Georgiu, Ioan Ivasco, Dr. Octavian Domide și Dr. Petru Fabian, protopopul-paroh local Alesandru Leményi, protop on. Vasilie Pordea profesor de sf. teologie, Ilariu Boroș, profesor prep. cooperator parohial, preoții Ioan Rebrean din Sesarm, Gregoriu Iuga din Chirău, Ioan Vereș din Orman, George Man din Nima, Ambrosiu Plăian din Silivaș, Iosif Leményi din Bonț și Paul Boca din Seplac; iar serviținl [illegible]coniei i-au îndeplinit profesorii de teologie Dr. A. Gheție și Dr. V. Bojor. — La intrarea Arhiereului în Biserică, escelentul cor al teologilor a cântat admirabil *„Iată preotul mare“* de Iacob Mureșan, după care a urmat îndată frumoasele și de inimi înălțătoarele ceremonii ale îmbrăcării Arhiereului și ale consacrării altarinlui. Documentul de consacrare obicinuit a se pune în altariu — cetindu-se mai întâi poporului — a fost subscris de Episcop, preoții concelebranți, de curatorimea bisericească și de mai mulți onoratiori dela magistratul orășenesc, oficiile civile și dela institutele din loc; — Toate răspunsurile și cântările dela sf. liturgie le-a dat corul teologilor, executând precis și spre uimirea tuturor în mare parte liturgia lui Vorobchieviciu, cu unele piese învrâstate din compositiile lui Musicescu, Dima și Palladi. După priceasna comună a Dumineeii, același cor a executat foarte minunat priceasna a doua: *„La râul Vavilonului“* de simpaticul medic Dr. Leonida Domide, carea atât prin text cât și prin melodia îi a produs o impresiune adâncă asupra inimilor.

După rugăciunea amvonului canonicul Dr. Octavian Domide oratorul neîntrecut al acestei dieceze, a urcat amvonul, și a frapat mulțimea de popor adunată la acest act solemn prin o cuvântare admirabilă, în care stărueste, ca omenimea ce pe zi ce merge, se abate tot mai tare dela calea mântuirii, să se reîntoarca la Isus Hristos Impăratul nemuritor al veacurilor, supunându-și Lui mintea și inima.... La sfârșitul liturgiei, îngenunchind tot poporul, Arhiereul dă binecuvântare apostolică cu indulgință plenară.

Frumusețea și sublimitatea ritului nostru se manifestează în toată splendoarea și majestatea mai vârtos cu ocaziunea actelor bisericești săvârșite de Arhierei, când însași desfășurarea ceremoniilor te înalță sufletește, te inspiră și produce o impresiune de minune mare asupra publicului. Și apoi dacă atari ceremonii sunt acompaniate de un cor bine organizat (cum cu tot dreptul se poate numi corul teologilor din Gherla, despre ce a dat dovadă la deosebite ocaziuni, producându-se peste tot spre îndestularea și între aplauzele tuturor), atunci într'adevăr i-se pare omului că e transportat în sfere mai înalte cerești, se simțește răpit și extasiat, și este așa zicând silit să recunoască sublimitatea și divinitatea religiunei atât de splendide în ceremoniile sale externe.

Curatoratul bisericei din Gherla pe cum și toți parohienii sunt cu adâncă recunoștință și mulțumită față de Escelența Sa Episcopul diecezan, căci pe lângă toată etatea înaintată, a binevoit în persoană să îndeplinească ceremonialul cel lung și obositor împreunat cu consacrarea unei biserici. Poporenii din oraș de toate confesiunile cari au fost de față la acest act solemn, pe cum și credincioșii nostri din jur și mulți chiar din depărtări mari, veniți anume pentru ca să vadă o sfințire de biserică săvârșită cu toată splendoarea, tot mereu cu drag își vor aduce aminte de memorabila zi a consacrării bisericii parohiale din Gherla.

Sara a fost petrecere cu joc în două locuri — anume una pentru inteligință, iar a doua pentru popor.

Prin noua biserică parohială — Gherla noastră a făcut un pas însemnat de progresare, să sperăm, că rând pe rând se vor face și celealalte multe cari mai rămân de împlinit....

Corespondentul.

Tot despre această frumoasă sărbătoare mai primim un raport dela un prietin al foii noastre, neputându-le publica pe amândouă, reținem din aceasta de pe urmă câteva observații vrednice de remarcat.

Cred unii, că din considerare, că guvernul a dat spre scopul edificării acestei biserici așa sumă mare, poate a avut de gând să se achite de sarcina de a mai zidi biserică catedrală. Dacă supoziția aceasta ar

---

între cari era și marele Gheorghe Barițiu, să înființeze în Pesta o revistă a sa. Astfel a apărut la 1865 „Familia“ lui Vulcan, două nume, cari de fapt, numai la gura mormântului s'au desfăcut de olaltă.

„Familia“ redactată la început în Pesta apoi la Oradea-mare, scrisă și mai rău și mai bine românește, după cum să puteà pe atunci, a fost, Domnilor și Doamnelor, mult fanfara românizmului, îndeosebi în părțile ungurene. Erau ținuturi întregi, pentru cari „Familia“ era singura foaie românească cunoscută și cetită. O adevărată revistă pentru familiile intelectualilor nostri după vremuri, oameni cu puține pretenții și cu o nesfârșită bunăvoință și indulgență, ea a îndeplinit în pirmele două decenii ale vieții ei rodnice o misiune și a satisfăcut unei necesități obștești „Familia“ era cu bucurie așteptată în casele părniților nostri, căci în ea toți își găseau ceva ce-i interesant. „Familia“ aducea romane, novele, schițe originale și traduceri articole în chestii culturale și literare, poezii știri din toată lumea și îndeosebi de pe la noi, schițe ușoare de interese actuale, până și ghicituri — în sfârșit nu era număr, care să nu aducă câte ceva pentru fiecare suflet din casă. În privința aceasta „Familia“ lui Vulcan, deși întrecută în călitate, — ca variație și ca interes multilateral, a rămas singură între revistele noastre. Iosif Vulcan un bun cunoscător al publicului nostru și al preocupărilor sale, a știut să țină viu interesul publicului cetitor dând „suum cuique“. Și dacă socotim faptul, că „Familia“ lui Vulcan a fost prima revistă la noi, care a știut să întrunească într'o armonioasă conlucrare pe scriitori români din toate țările locuite de neamul nostru răzleț, meritele lui Vulcan se deslușesc și mai mult.

Dar, Vulcan, dlor și doamnelor, este cel dintâiu, care în sărăcia de instituții culturale la noi, simte înaintea altora lipsa unui factor de cultură de prima ordine, lipsa teatrului, național. Un teatru românesc, cu actori români, cari să-ți vorbească în graiul dulce al neamului, să-ți înfățișeze tipurile măreție din trecut și momentele hăzlii din prezent, cari să propage cântecul românesc și dansurile naționale, iată idealul lui Vulcan, ideal, pe care din individual al său el l-a făcut obștesc la noi. Acest ideal, azi al tuturor, el l-a conceput, el l-a urmărit o viață întreagă și după o stăruință fără șovăire de aproape 4 decenii el l-a adus așa de aproape de realizare.

Pentru acest teatru național al visurilor sale din tinerețe a scris el piesele sale dramatice, aproape singurele în literatura română din patria noastră, pentru acest teatru național a înființat el, căci a lui a fost ideea, a lui a fost inițiativa — această societate care-și ține azi, văduvită, adunarea sa generală.

Iosif Vulcan a fost apostolul teatrului românesc în patria noastră. Imi dau sêama domnilor și doamnelor, de înțelesul complet al acestui cuvânt. Meritele lui Vulcan pe acest teren sunt așa de mari, încât orice superlativ m'ar apropia numai de adevăr, fără însă de a fi echivalent cu realitatea. Azi, când mulțămită sforțărilor lui supraomenești, însuflețirii lui fără de margini și stăruinții care nu cunoaște zăgazuri, această societate urzită din puterea „cuvântului“ său are o avere de peste 400.000 coroane, repet, azi încă, cu toată forța ce o represintă chiar și pentru cei slabi în credință această bogăție bănească, — Societatea noastră trebue să spargă zilnic ghiața nepăsării și a scepticismului, — azi încă ea trebue să cerșitorească din oraș în oraș până să găsească pe scurte 2 zile un adăpost de iubire frățească pentru adunările ei generale, câte una pe an.

Greutățile cele întimpinăm azi, când suntem trecuți peste mănecul începutului când avem o bază sigură de muncă, un drum bine stabilit de înaintarea și mijloacele însemnate de acțiune — ne fac să înțelegem greutățile cu cari s'a luptat decenii întregi Iosif Vulcan, care timp îndelungat a fost singur în stăruință și glasul lui — soarte de apostol — se perdea în pustie de atâteori!

Noi știm domnilor, că dacă nu ar fi fost Iosif Vulcan, azi nu era nici Societatea pentru fondul de teatru român, azi nu am avea peste 400.000 de cor. în slujba culturii neamului nostru și azi nu ar răsuna glasul

fi bazat, n'ar trebui să mai stăm cu mânile în sân, ci să începem mişcarea pentru adunarea fondului de lipsă la zidirea unei catedrale, potrivite şi vrednice de o diecezâ aşa mare.

Ar mai fi un lucru nu de puţină însămnătate pentru credincioşii gr-cat. români din Gherla. E ştiut, că la oraşe e mai periclitat elementul român şi ca atare de el trebue să purtăm mare grijă, ca să nu i-se pericliteze credinţa şi limba. Cred deci, că pacătuim atunci, când nu ne îngrijim, ca odraslele părinţilor gr.-cat români, să fie instruaţi chiar aici în centru în limba şi legea părinţilor. E drept, că credinţa e aceiaş cu a rom.-cat., dar avem şi rit deosăbit. Şi abstrăgând dela aceasta, şi lucrurile de credinţă eu cred, că e de lipsă să se propună în limba maternă. Aceasta e părerea tuturor Românilor, altcum ce sens ar avea protestarea noastră contra ordinaţiunilor ministeriale ilegale? Şi în urmă ce sens va avea predicarea noastră, dacă peste câteva zeci de ani vom avea credincioşi, cari nu pricep limba în care predicăm? Şi mă tem, că la aceasta vom ajunge pe lângă sistemul actual de guvernare şi pe lângă negrija noastră de propriele odrasle. Avem aici în Gherla şcoală normală şi şcoală civilă de fete şi la ambele o mulţime de elevi şi eleve gr.-cat. şi nu li-se propune religia prin un catechet deosebit, ci ascultă oarele de religie cu rom.-cat. La ce sfârşit vom ajunge în modul acesta, nu ştiu. Aşa ştiam, că chestia aceasta s'a sulevat de mai multe ori, dar tot de atâtea ori s'a îngropat. Noi cei mai mulţi mai simplii, credem că aceasta e o chestie de mai mare însămnătate, decât să se îngroape după o pertractare, două. Şi nu numai în chestia aceasta, ci şi în altele să grijim de poporul acesta, ca să ne putem înţelege cu el în limba lui şi a noastră şi să ne înţeleagă predicile în biserică ca să nu fie credincioşi, ba chiar curatori, cari chiar din acest motiv nu mult folos vor avea de predicile noastre, fie acelea cât de frumoase. Dela noi depinde deşi poate nu totul, dar abunăsamă în cea mai mare parte. Să facem din ce putem şi trebue să facem în urmă poziţiei şi chemării noastre!

W.

---

dulce al mamei noastre pe sate de scene de diletanţi şi la representaţiile artiştilor nostri crescuţi din bănişorii de el adunaţi!

Cinstită fie pomenirea numelui lui şi pildă viie să rămâe faptele lui urmăşilor din neam în neam, iar noi cei cari ţinem la idealul lui şi al nostru al tuturor: teatrul românesc, să ridicăm în sufletele noastre un monument de pietate şi de recunoştinţă lui Iosif Vulcan, apostolul teatrului românesc din patria noastră!

După acest mic tribut de recunoştinţă şi de veneraţiune ce dator am fos să aduc umbrei neuitatului nostru prezident, dlor şi doamnelor, salutându-vă din inimă, declar adunarea generală a Societăţii pentru fond de teatru român de deschisă!

Scrisoare din Viena.

— dela corespondentul nostru. —

Serbări în onoarea lui Lueger. — Socialiştii creştin în guvern. — Congresul catolic.

— Noemvrie 1907.

Mult are să mulţumească catolicizmul din Austria şi în specie Viena primarului său, dar îl şi tratează, ca pe un crai. Din *prilejul zilei onomastice* i-au făcut peste tot ovaţii mari. Au aranjat festivităţi în onoarea lui, în cari s'au rostit discursuri, cum la adresa puţinor oameni se aud. La biserica din Speising-Lainz l-au primit în uşa bisericii cu sunet de clopote şi azistinţă preoţească. La casa oraşului în şedinţa din 7 Noemvrie senatorul Dr. Radler în vorbirea sa l-a numit cel mai mare primar orăşenesc, figură istorică, care rivalisează cu un Pericle! Prinţul Lichtenstein în discursul ţinut la clubul „Lueger" a caracterizat activitatea lui Lueger cam aşa: „în Roma veche, unde se afla un număr mare de sclavi, acestora era oprit a avea port deosebit sau semn distinctiv, ca să „nu se numere" unii pe alţii, cum zicea legea, şi din numărul lor să nu-şi cunoască puterile. Aşa şi în Viena, sub domnirea liberalismului jidovesc, era oprit a se arătà cineva de creştin: Lueger a fost acela, care prin purtarea-i curajioasă ne-a arătat, ce putere neîntrecută zace în massele poporului nostru, dacă toţi sunt de un simţ şi o voinţă!..." În privinţa asta am puteà învăţà mult şi noi, românii!

In momentele acestea o bucurie nespusă a cauzat nemţilor de aici vestea, că în Bucureşti „strada fântânei" de până acum a fost, numită: *„Strada Carol Lueger"!* Aici în Viena piaţa cea mai frumoasă, între Parlament, Universitate, Casa oraşului şi teatrul Curţii, poartă numele de „Dr, Karl Lueger Platz" şi în mijlocul parcului de pe piaţa aceea o tablă de marmoră arată „Goronul lui Lueger," sădit din anul trecut....

* * *

Ce nu face votul universal? Dacă cineva acum 2—3 ani ar fi cutezat să prorocească, că în anul 1907 partidul socialist-creştin va avea parte chiar în guvernul ţării, ar fi rămas de râs. Şi vezi! votul universal a arătat voinţa poporului, reprezentanţii adevăraţi ai aceluia au ştiut să-şi ocupe locul şi acum doi dintre ei — cei mai valoroşi — au ajuns în fruntea ţării. Deja asta arată, că păşirea partidului social-creştin în cabinet nu e ceva compromis, ceva concesiune din partea celoralalţi, ca să mai lase şi ei din ale lor: e o necesitate a situaţiei şi cei doi miniştri noi nu vor avea să se mulţumească cu portofoliul ca atare, ci vor luptà mai departe pentru validitarea principiilor lor!

O foaie magiară-catolică din Pesta se bucură de aceasta, căci „barem va domni un spirit creştinesc" în guvernul austriac!! Nu ştiu, sinceră e bucuria, dar noi într'adevăr ne bucurăm....

* * *

Congres catolic! Al şasălea mare congres al catolicilor din imperiul austriac. Încă unul dintre acelea adunări mari, în urma cărora viaţa catolicilor din Austria a luat un avânt aşa îmbucurător! Mai văzusem eu congrese de acestea, totuşi cu mare dor aşteptam începutul. Iar acum îmi bat capul, ce să Vă scriu despre el? Căci dacă descriu numai programul gol, ocup câteva coloane în „Unirea." Mă voi nizui a dà unele note scurte.

Congresul s'a început Sâmbătă seara la 5 oare, când s'a constituit comitetul şi s'au salutat oaspeţii, vre-o 6 mii la număr. Sala erà ticsuită de public, în frunte cu nunţiul, arhireii, magnaţi. In numele lui Isus Hristos începe preşedintele comitetului central vorbirea de deschidere. „Ne-am adunat aici, zice mai departe, să dăm frunte cu primejdiile vremii, să începem lupta, pe cari nu noi am provocat-o!" Şi espune mai departe el şi vorbitorul următor, rostul adunării, cum şi activitatea desvoltată dela ultimul congres (1905) întru apărarea căsătoriei, a şcoalelor, întru organizările speciale în diferite ramuri. Observ, că reuniunea şcol.-catolică (Schulverein) mai înainte îşi ţinuse şedinţa solemnă; scopul ei este, a apărà şi recuceri şcolile pentru spiritul creştin, căci creştinii dau bani la susţinerea lor. S-a cetit şi o epistolă lungă şi frumoasă a Papei. La 7 oare sara a fost şedinţa festivă a Piusverein-ului. Aceasta tovărăşie s'a constituit acum doi ani pentru apărarea şi ridicarea pressei creştine. A incassat până acum 366 mii, din cari a dat 71 mii ajutor la gazete, 42 mii pentru corespondinţe, 40 mii pentru broşuri poporale (la nr. 170 mii!) au constituit grupe locale 272, s'au ţinut adunări (400), în cari s'a agitat pentru pressa creştină. Iacă, ce poate face o organizaţie bună!

Congresul s'a continual duminecă, luni, marţi şi s'au discutat în el toate chestiile religioso-culturale naţionale ale poporului austriac şi ale Bisericei. Au luat parte la şedinţe toţi bărbaţii de frunte clerici şi mireni, împreună cu ministrul Geszmann, pe lângă toate împotrivirile lui Beck. In acelaşi timp se ţineau diferite conferinţe în diferite localităţi, încât nu mai ştiai, unde să alergi, ce să asculţi!

Duminecă înainte de amiazi au ţinut conferinţe închise jurnaliştii catolici din Austria, delegaţii organizărei tinerimei şi a femeilor. In congresul public s'a vorbit despre organizarea ţărănimei şi a muncitorilor, după amiazi despre influinţele anti-creştineşti asupra desvoltării sociale şi despre organizarea industrieşilor. Dintre multele conferinţe particulare ţinute Duminecă d. a. amintesc numai aceea a reuniunei „sf. Rafail," al cărei scop este a se îngriji de bieţii emigranţi, spre care scop în toate porturile are oamenii săi, cari să provadă pe emigranţi cu cele spirituali şi cu sfaturi bune înainte de plecare. Se îngrijesc de toate naţiile (nemţi, slovaci, ruteni, unguri, etc.). numai de români nu pot, căci n-au preoţi. Sărmani români! O singură dată s'a coborât între emigranţi un arhiereu al nostru, şi atunci a fost persiflat de un frate al nostru în o revistă din România!

Luni s'au perondat în congres public chestiile pressei, a Piusvereinului, a organizărei femeilor şi a mişcărilor de decadinţă confesională, aducându-se anumite rezoluţii. Dintre conferinţele particulari mai interesante au fost acelea despre mişcările anti-alcooliste şi despre misiunile esterne: în Japan, China, Azia mică şi Africa. Un episcop din China (neamţ de naştere), a venit anume să vorbească în congres; după el — aici Vă scriu o scenă interesantă — la dorinţa publicului, ca să fie văzut de toţi, urcă

amvonul părintele Techung (venit cu episcopul), un preot tiner, cu chica până'n călcâie şi cu obrazul ras, care deşi numai rupe limba germână, începe a vorbi: ale Haide is Elend, oder weise, oder schwarze, aber groste Elend wir gelbe. tot păgânul e o mizerie fie alb, fie negru, dar mai mizeri suntem noi, galbinii (aici arată cu mâna faţa sa palidă, spunând) avem 400 milioane păgâni, ajutaţi-ne! Părintele chinez ni-a făcut plăcerea să auzim şi câteva versuri din litania lauretană în limba şi melodia chinezască! — Luni sara la 7 oare a fost prima adunare festivă a congresului, în care s'a vorbit despre religiune în viaţa publică şi despre libertatea adevărată a ştiinţelor.

Marţi s'a tratat chestia şcoalelor poporale, medii şi superioare, s'a vorbit despre lipsa de preoţi şi în legătură cu chestia pressei despre colportage.

La toate chestiile tratate în şedinţele publice s'au votat rezoluţii energice, cari, cumcă nu rămân fără efect, se vede din executarea rezoluţiilor anilor trecuţi. Mai amintesc, că în fiecare zi, înainte de întrunirea congresului s'a celebrat sf. slujbă, iar la fine, marţi sara, s'a ţinut Te Deum solemn, după care a urmat a doua adunare festivă şi închierea congresului.

Am scris acestea pe scurt, ca din indicarea obiectelor tratate să-şi poată formă oricine idee despre mersul şi importanţa acestor congrese. Efectul se va vedeà şi se vede din cele de până acum. Catolicii Austriei, cari înainte cu câţiva ani eran abia toleraţi, acum au pe Lueger, primarul Vienei, pe Weiskirckner, preşedintele camerei, miniştri, şi mulţi alţii în diferite funcţiuni înalte, semn de tot atâtea biruinţe.

Aşa se duc la izbândă cauzele, aşa se deşteaptă popoarele!

Coresp.

Concurs.

„Societatea meseriaşilor din Blaj," publică următorul concurs:

1. La 5 ajutoare de câte 20 coroane, pentru ucenici meseriaşi, aplicaţi la măiestri, care sunt membrii ai Societăţii;

2. La un ajutor de 150 coroane, pentru un tinăr sodal din branşele: de tinichigiu, olar, văpsitor şi orologer, care ar vrea să se perfecţioneză în măiestria sa.

Concurenţii vor avea să-şi înainteze cererile la biroul Societăţii până la 10 Decemvrie n. Având să dovedescă cu certificate în regulă:

a) Că sunt ucenici la măiestri membrii ai Societăţii meseriaşilor din Blaj; *b*) că cercetează şcoala gr.-cat. de meserii din loc; iar cei-ce reflectează la ajutorul de 150 cor. să arete locul unde voieşte a se perfecţiona, şi să se oblige, că să vor aşeza în Blaj.

Din şedinţa comitetului „Socetăţii meseriaşilor din Blaj," ţinută în 23 Nov. 1907.

Gavril Precup, prezident. **Augustin Gruiţia,** secretar.

Noutăţi.

Din Arhidieceză: *Nicolae Mărculeţ* parohul Stenei a fost denumit de paroh în Tirimia mare.

Din dieceza de Gherla. Joi în 28 Noemvrie au fost ordinaţi de diaconi, iar Duminecă în 1 Decemvrie de preoţi clericii: Ioan Brehaţă, Ioan Coste, Emil Dragomir, Alexandru Mihailca, Alexandru Murăşan, Pavel Nodiş, Ioan Oltean, Ioan Pop,

Reuniunea femeilor române din Blaj. Aranjază Duminecă în 1 Decemvrie u. la 8 oare seara în localul Casinei a doua serată. Disertează dl *Dr. Octavian Prie,* cântă la pian dşoara *Nelica Deac,* cetesţe dşoara *Leni Simtion* şi declamează dşoara *Irina Nistor.*

Pictorul Smigelski distins. Foile din capitală vestesc, că comisiunea regnicolară a artelor frumoasă chemată a se pronunţa asupra acordării premiilor romane, fondate de episcopul Fraknói, cari îs împreunate cu un studiu mai aprofundat a monumentelor artistice din Roma, după o examinare minuţioasa a operatelor celor unsprezece concurenţi, nu-au aflat nici una corăspunzătoare şi deaunăde executat. A aflat însă cele mai mari aptitudini artistice în operele dlui Octavian Şmigelschi, care deşi n'a rezolvat problema pusă la concurs, pregătirea schiţelor pentru frescurile din capela colegiului rákoczyan din Buda) — ci a trimis numai nişte reproducţii fotografice, după picturile sale dela catedrala din Sibiiu şi Blaj, comisiunea, a hotărât să-l provoace la rezolvirea problemei artistice, pentrucă în operele sale vede o garanţă că le va puteà executà.

Dela Societatea meseriaşilor nostri. Comitetul Societăţii meseriaşilor din Blaj după pilda anului trecut va ţineà şi în anul acesta conferinţe împreunate cu declamări în fiecare Duminecă din sesonul de iarnă. — Inaugurarea conferenţelor va aveà loc Duminecă în 1 Decemvrie prin Reverendissimul Domn canonic *Dr. Augustin Bunea,* la oarele 5 d. a. în sala casinei române. Credem, că meseriaşii nostri pe cum şi toţi, cei ce să interesează de soartea lor, vor da atenţiunea cuvenită acestor conferinţe instructive.

Ştiri literare Remarcăm cu bucurie ediţiţia II din *„Teatrele"* lui Alexandri, cari se vede, rămân cele mai căutate şi mai plăcute bucăţi teatrale pentru diletanţi. Institutul „Minerva" se poate mândri, cu aceasta înlesnire, ce a făcut cetitorilor români, făcându-le posibil, ca pentru un preţ neînsămnat, să ajungă la scrierile marelui poet. — Tot la „Minerva" a apărut în o elegantă ediţie *„Zorile,"* dramă istorică de Şt. O. Iosif, e prima încercare dramatică a poetului. — Din *„Amicul tinerimei"* a dlui Moisil a apărut nrul 3 cu un bogat şi variat cuprins. Intrebăm, că astfel de publicaţii folositoare, ca şi această revistă, nu pot fi subvenţionate din cutare fond, spre a se puteà desface cu un preţ mic? e pagubă.

Să scumpesc toate. Curatoratul bisericei gr.-cat. din N. a făcut proces unui particular pentru recâştigarea alor 447□, ocupate pe nedreptul din grădina cantorală. Procesul în vreme scurtă şi în curs normal s'a hotărât în două foruri. Prin sentinţa ultimă, trecută în putere de drept, curatoratul bisericesc părător din cele 447□ a recâştigat 264□. Spesele procesului au fost cu totul 622 cor. 01 fil. din cari părătoriul a trebuit să plătească 357 cor. iar contrariul 235 cor. Cifrele indicate mai sus ne pun în mirare. Să se receară spese de 622 coroane pentru purtarea în două foruri a unui proces cu substrat de o parţelă în mărime de 447□ din o grădină, care nu dă nici în stradele principale ale Budapestei nici în piaţa Clujului, ci este o îndoşitură într'un biet sat românesc, ni se pare că este de tot prea mult. Rezultatele astor fel de procese sunt adevărată calomitate, chiar şi pentru cei cari au câştigat. Aviz amatorilor de procese!

Necrolog. † *Vasiliu Dumbrava,* preot gr.-cat. în Salva, după lungi şi grele suferiţe şi-a dat blândul său suflet în mâinile Creatorului la 22 Noemvrie 1907 în etate de 53 ani în al 23-lea an al preoţiei şi a fericitei sale căsătorii. Trimitem îndurerate, văduve condolenţele noastre.

Odihnească în pace!

Pentru copii

când le cresc dinţii,

Emulziunea SCOTT e adevărată uşurare, căci le face poftă de mâncare, le dă putere şi sănătate şi dinţii le cresc tare şi albi.

Emulziunea Scott

are gust aşa de bun şi dulce, încât copii o iau cu plăcere şi predilecţie, linişteşte nervii prin ce le asigură atât copiilor cât şi părinţilor nopţi liniştite.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— Se capătă în farmacii. —

(37) 10—12

AVIZ!

Se află de vânzare 3000 măji metrice napi — maja cu 1·60 cor. — Cei ce doresc să cumpere să se adreze Dlui **EMIL VLASSA,** proprietar, Sâncel—Blaj (Szancsal—Balázsfalva). 3—4 (42)

A apărut:

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară **Art de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi.** — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 6

VII.

Brazda muncei grele, şi fără noroc, la 1836 rămâne în jumătate.

In anul acesta Vasile Fabian Bob căzù la pat, şi omul vânjos, deprins cu năcazurile pribegiei cu truda şi cu hărnicia, să mistuià zi de zi, iar boala sa îndelungată nu-i mai aduceà nădejdea tămăduirei.

Departe de locul care l'a născut, şi de ai săi cari îl iubeau şi pe cari ar fi dorit, dar n'a putut, să-i fericească, în tot cursul boalei sale zăceà părăsit aproape cu totul, şi n'avea altă mângâiere, decât cărţile, ce-i aduceà, la patul durerilor, un distins şi credincios discipol al său, Vasile Popescu-Scriban, care nu s'a mişcat de lângă dânsul până la cea mai din urmă răsuflare.

In scurta biografie, ce a ieşit la 1839 asupra dascălului său din condeiul acestui Scriban, aflăm descris în slove fidele şi duioase sfârşitul nenorocosului nostru Fabian.

Aceste şire din Scriban le vom cità şi noi, în întregime, fiind ele cea mai de încredere mărturie pentru zilele din urmă din viaţa lui Fabian.

„In cursul boalei sale — ne spune Scriban — adese îl vizitam; cea mai mare însărcinare, ce îmi făcea mai totdeauna, erà ca să-i găsesc o carte bună de cetit, nemulţumindu-se cu ale sale; în mai multe rânduri i-am adus tot câte mai multe, şi dupăce le căutà puţin, mi-le întorceà iară, până când odată îmi zise: „Nu ai Dta Evangelia?“ „O am, Domnul meu,“ îi răspunseiu „Fă bine dară, de mi-o dă pe vre-o zi două.“ Aceasta fù într'o vinere înainte de masă; după amiazăzi pe la trei oare m'am dus iară la Dlui cu cartea cerută, dară însă vai că îl găsâiu ca nealtădată cu totul slab; abia numai îmi întoarse capul de mă privi cu o căutătură de duioşie şi jale, îi întinsâiu cartea şi o luă cu o mână tremurătoare, o deschise şi căutând puţin prin trânsa, zise sărutându-o: „tu ai mântuit lumea, mântueşte-mă şi pe mine!“ După care slăbind din mână, o scăpă pe pat şi o lăsă. „S'au trecut toate, iubite şcolariule,“ îmi zise cu un ton plin de duioşie şi jale, „timpul înceată de acum pentru mine, oarele nu mai bat şi minutele remase să încalcă. Trecutul este pentru mine o nălucă, iară viitorul un înger! Eu nu am fii, fiţi-mi voi, şcolarii mei, şi fii şi următori învăţăturilor ce v'am dat.“ Lacrămile ce au năbuşit din ochii mei i-au răspuns la aceasta. „Bărbăţie, tinere,“ îmi zise; „nimenea nu ştie ce este viaţa şi moartea, decât numai acela ce le-a gustat pe amândouă! Ferice de acela, ce trăind să învaţă a muri!“ ... După aceste cuvinte au încetat de-a mai zice ceva, cu totul au slăbit, trupul au început a să răci, capul a nu să mai puteà mişcà, ochii a să împăingeni, limba voind să mai rostească ceva, mai tare să legà, din toate întreruptele sale vorbe abia am deosebit acestea trei cuvinte: Dumnezeule!... Lume!... Omenire!... după care încurund şi-au şi dat sufletul.[1])

[1]) *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*, an. 1839, Nr. 20, pag. 155—156.

Aşa s'a stâns viaţa, muncită, a lui Vasile Fabian Bob, într'o zi de Marţi (şi nu Vineri cum stă greşit, mai sus, în textul lui Scriban), care căderà pe 7 Aprile 1836.

Solemnitatea înmormântării urmase, în toată pompa cuvenită. Joi dimineaţa, la 9 Aprile, în Biserica sf. Nicolae numită a Academiei, pe cum să vede din şedula Direcţiei învăţăturilor publice, prin care să pofteau să se afle la înmormântare toţi prietinii şi elevii săi, şi care, în cuprinsul ei necrologic, cu datul vârstei greşite, sună aşa:

„D. Pahar V. Fabian, profesor de Filozofie la Academia Mihaileană, după o îndelungată boală răposând la 7 ale acesteia, în vârstă de 45 de ani, toţi prietinii şi elevii sânt poftiţi din partea Direcţiei învăţăturilor publice a fi faţă la înmormântare ce i-să va face la Biserica Academiei; Joi în 9 a acesteia, la 8 ciasuri dimineaţa. — Eşii 1836 în 8 april.“ [1])

Iar trupul fără viaţă s'a aşezat în lăcaşul său de vecinică odihnă în cimiterul aceleiaşi biserici, şi lângă mormânt, pentru eternă amintire, i-s'a ridicat şi o piatră zmerită, cu acest epitaf, în limba naţională, în care să cuprind toate însuşirile sale distinse, ce i-au rostit tare, frumos şi potrivit, numele uitat:

„Supt această piatră zace Păharnicul [Fabian,
Ce a văzut lumina vieţei în Cotunul [transilvan.
Academiei Iaşiene i-au stătut învă- [tătoriu,
Cu talentul său şi râvna i-au fost ei [de ajutoriu.
După patruzeci ani şepte încheiatau [a sa cale,
Şi din ceriuri mulţumită aşteapt, ostenelii [sale!“ [2])

Amintim cu recunoştinţă de monumentul acesta ridicat unui dascăl dela noi de către tovarăşii de odată din Moldova. Dar în acelaşi timp, suntem datori să coregem, pentru istorie, un lucru atunci greşit: datul vârstei lui Vasile Fabian Bob, care, la moarte, nu erà, nici după şedula Direcţiei învăţăturilor publice de 45 ani, şi nici după inscripţia de pe piatra mormântală de 47 ani, ci, conform datelor câştigate mai târziu de către doctorul Vasile Pop, numără 40 ani, 3 luni şi 7 zile.[3])

Conform judecăţii oamenilor, cari l'au cunoscut personal, l-au înţeles şi l'au apreţiat, Vasile Fabian Bob, să prezintă azi în conturele unei figuri neobicinuite, în care putem constatà trăsăturile cele mai distinse ale unui dascăl adevărat, mare, şi vrednic pentru a se reaminti din partea posterităţii în toate vremile.

Şi anume, pe temeiul celor spuse din partea discipulului său Vasile Popescu-Scriban, şi a colegului, mai bine zis, prietinului său doctorul Vasile Pop, aflăm în el următoarele virtuţi de căpetenie, cari sunt şi azi:

1. A fost neinteresat.
2. A avut cuget curat.
3. Şi-a iubit înfocat naţiunea şi întreagă omenimea.
4. A fost religios fără fariseism.
5. A fost prietin adevărat fără de făţărie; şi în sfârşit
6. A fost un geniu peste veacul său, încât „dacă ar fi avut mai bună norocire în tinereţele sale, — pe cum zice doctorul Vasile Pop, — şi dacă ar fi avut o viaţă mai îndelungată, de care erà vrednic, ar fi făcut epocă în literatura naţională.“ [1])

Pe temeiul cuvintelor cuprinse în punctul din urmă, vrem să-l prezintăm şi ca om literat, ca poet, căci Vasile Fabian Bob, în tot butul miseriei, cu care s'a luptat în viaţă, a fost şi poet, cu avânt de inspiraţii, care, între împrejurări mai fericite, puteà să-i distingă mult între poeţii vremii sale.

Să ne ocupăm aşa dară cu Vasile Fabian Bob şi pe terenul poeziei.

VIII.

La alt loc al studiului nostru am arătat, că Vasile Fabian Bob, ca profesor, a compus, mai bine zis a prelucrat trei manuale pentru şcoală.

Dar din condeiul său au ieşit şi alte lucrări, pur literare: a scris şi poezii, cari i-au făcut loc între scriitorii nostrii din vremi, şi i-au adus dreptul să poată întrà şi el în Parnas.

Durere însă, că împrejurările grele, între care a trăit, nu l'au îngăduit, să se ocupe mai intenziv cu poezia, şi apoi nici cât a scris, n'a rămas tot până azi. Poeziile sale avură aceeaşi soarte ca şi ale contimporanului său dela Târgovişte, Vasile Cârlova. O parte s'au pierdut în manuscrise risipite, iar cele câte au apărut, au rămas ascunse prin coloanele *Foaiei pentru minte*, de unde le cunoşteau bătrânii nostri. Iar mai târziu unele s'au reprodus în *Lepturariul rumânesc* a lui Aron Pumnul, în *Transilvania* lui George Barițiu şi în *Conspectul asupra literaturei române şi a scriitorilor ei* a lui Vasile Gr. Pop.

Publicatu-s'au oare din poeziile lui şi prin foile din România, nu ştim, şi neavând la noi, în Blaj, o colecţie completă a publicaţiunilor periodice de dincolo, pe cum în multe alte cestiuni literare, aşa nici în privinţa poeziilor lui Bob nu am putut ajunge la toate informaţiile ce am fi dorit să le avem.

Ştim însă, atâta, că poeziile lui Bob până acum toate la olaltă, în broşură, nu s'au prezintat înaintea lumei noastre literare. De aici a provenit, poate, şi nedreptatea ce i-s'a făcut poetului, prin faptul că atât de puţin a fost scos în relief între ceialalţi poeţi ai vremii sale.

Dar să vedem mai de aproape, care a fost Muza poetului nostru. —

(Va urmà).

[1]) Reprodusă în *Foaia pentru minte*, an. 1840, Nr. 34, pag. 167, not. 22.

[2]) Reprodusă în *Foaia pentru minte*, an. 1843, Nr. 20, pag. 156.

[3]) Cf. *Foaia pentru minte*, an. 1840, Nr. 34 pag. 267, not. 23.

[1]) *Foaia pentru minte*, tot acolo, pag. 266—7

Bibliografie.

A apărut:

Mângâierea creştinului. Carte de rugăciuni pentru credincioşii gr.-cat. Din cărţile rituali ale bisericei orientali şi din alte cărţi de pietate compusă de **Ioan Genţ** protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Cu aprobarea şi binecuvântarea Ilustrissimului şi Reverendisimului Domn **Dr. Demetriu Radu** Episcop gr.-cat. de Oradea-mare.

Constantin Sandu (Aldea): **Cărticica plugarului,** Bucureşti 1907 editura Minerva preţul 50 bani. Această cărticică s'a scris din ordinul **Ministerului de agricultură,** anume pentru elevii dela şcoalele de economie, de pe moşiile statului şi conţine noţiuni despre pământ şi natura lui, despre sămânţă şi sămănat, toate soiurile de producte agricole şi feliuritele nutreţuri. Cărticica fiind scrisă pentru ţăranii de din colo, unii termini tehnici nu sunt înţeleşi de ai nostri. Poate fi în schimb cărticica aceasta un sfătuitor bun pentru cărturari, ori pentru conferenţiarii economici ai Asociaţiunii.

Vas. C. Osvadă: **Legea tovarăşilor,** cuprinzând îndrumări preţioase pentru înfiinţarea feliuritelor tovărăşii. Orăştie 1907, preţul 50 fil. sa află de vânzare la autor. In timpul de faţă, când atâtea lucruri bune se pot face prin împreună lucrarea mai multora, recomândăm cu toată căldura această carte ca pe un sfătuitor.

Vas. C. Osvadă: **Băncile poporale din România,** studiu asupra lor, cu note informative, dovedindu-se importanţa lor şi trebuinţa de a le imita. Preţul 1 cor.

Dr. A. Cheţianu: **Ingrijirea sănătăţii,** cuvântare poporală, rostită la adunarea cercuală a despărţământului Blaj. Multe poveţe folositoare scoase din viaţa practică, graiu limpede, pe înţelesul tuturor. Scriere foarte potrivită pentru popor.

„Sămănătorul." Anul VI. Nr. 46, cu următorul sumar: M. Sadoveanu. Puica (fragment).— D. Anghel. Paharul fermecat (poezie). — Al. Filipescu. Din dragoste (nuvelă). — Eug. Ciuchi. Povestea salciei (poezie). — I. M. Gheorghe. Fântâna plângului (traducere din aromâneşte). — Caton Theodorian. Pe dibuite (Schiţe de drum). — G. M. Murgoci Chestiunea împăduririlor artificiale, de D. R. Rusescu (dare de seamă). — Răspunsuri.

Hipnotism şi Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă **1** cor. **50.** fil. + **10** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** vol. II. ***Tradiţiunea şi Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **80** fil porto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Nic. Simulescu: **Ingrijirea vitelui,** poveţe practice pentru micii vieri, cu o mulţime de ilustraţiuni intercalate în text, preţul **30 filerl.**

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos şi viaţa modernă.

Traducere românească, de

Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.

Preţul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morţi.

Volum elegant compactat în piele şi pânză.

Preţul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl, **Preţul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.**

Pentru a ridica moralul, tăria fizică şi bunăstarea poporului nostru, cele mai uşoare şi mai îndămânatice mijloace le avem în cărţile bune, în cărţile cu învăţături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul"

de Dr. I. Marcu şi Şt. Roşian

învăţăturile căreia sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, şi a învăţătorului cu inimă, ea va fi izvor de poveţe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, şi prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. şi costă 1 cor. 10 fil.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.

p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Nr. 546—1907. (44) 2 –3

Edict.

Vasilie Hampu. gr.-cat.. originar din Vurpăr (cott. Sibiiului), de prezent cu ubicaţiune necunoscută, în cauza divorţială urzită în contră-i de către Paraschiva Hantz gr. cat. din Sibiiu, prin aceasta este citat să se prezinte cât mai curând înaintea subsemnatului for matrimonial, căci în caz contrar cauza aceasta se va pertractă şi decide şi în absenţa lui.

Sibiiu, în 20 Noemvrie 1907.

Preşidiul forului matr. delegat de I. instanţă al districtului Sibiiului.

AVIZ!

Să apărăm poporul nostru de procese fără rost. Rog respectuos preoţimea noastră să a aducă la cunoştinţă şi să îndrumeze poporul la mine care pot dă informaţiuni şi îndrumări ***gratuit*** în afaceri sau procese **civile, penale, administrative, finanţiale şi ereditare**

Cei din depărtare să-şi spună cauza în scris alăturând şi spesele de poştă, să scrie legibil numele comunei şi poşta.

Blaj, Nov. 1907.

Beniamin Filip sen.

(43) 2—2 agent. r. de informaţiune, în Blaj.

Slăbiciunea

nervositatea, sgârciurile, bătaea de inimă ni-e necunoscută de când folosim Elsa-Fluidul de Feller. Duzina de probă 5 cor. franco să-l comandăm dela Eugen V. Feller, Stubica Centrale 82 (cott. Zagreb). Dada

---

Concurs.

La »Consum« societatea comer. în Blaj află inmediat aplicare un funcţionar comercial pentru conducerea cărţilor de comptabilitate care să se priceapă şi în branşa Băcăniei.

---

(40) 5—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viţă clasa I-mă, altoiţi în viţă americană („Riparia portalis") după metoda cea mai bună (altoirea forţată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:			SPEŢIALITĂŢI DE MASĂ:		
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc. = 200 cor.	Chasselas blank	100 buc. = 22 cor	
Şmighiră	(Som, Furmint)	„ „ = 200 „	„ Fontainebleau	„ „ = 24 „	
Moi	(Mustos fehér)	„ „ = 200 „	Madelaine Angevine	„ „ = 22 „	
Mestecaţi	(Vegyes borfaj)	„ „ = 180 „	Passatutti	„ „ = 24 „	
Galbini	(Mézes fehér)	„ „ = 200 „	Muscat Hamburg	„ „ = 30 „	
Aramon	(Aramon)	„ „ = 180 „	Suvenir de mileniu	10 „ = 4 „	
Goarneşi	(Járdovány)	„ „ = 200 „	Kosuth Lajos	10 „ = 3 „	
Feteşti	(Leányka)	„ „ = 200 „	Csaba [illegible]gye	1 „ = 1 „	
Altoi clasa II.				1000 buc. = 100 cor.	

Perseci de 3 ani înaltime până la $2^1/_2$ metri 1000 buc. = 30 cor.

Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.

La comande mai mari vând şi pe cambiu pe lângă cavenţi buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite 1/3 anticipaţiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau staţiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamaţiunile se iau în consideraţie, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.* ***Ioan Bărbat,*** *învăţător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.*

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Mediaș (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 9—40

FISCHER & COMP NAGYENYED

PEPINERIE DE POMI SI VITE

150.000 Pomi Roditori
1,000.000 Sujete
1,000.000 Planta pentru gard viu arbori de promenada, arbori de ornament, roze, fructe cu sâmbe, conifori etc.

1 Milion altoae de vite, vita de vile Europenăsi Amerikană cu su.
Specialitate: altoae de vita pentru desert.

Sub-cultura (20 jug. est.

30.000
Pruni de Bistrita si de Bosnia oituiti Exemplare foarte frumvase

Fără rădacina

35) 5—12

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*
crudo . . . . *6* cor.
legat . . . . *9* „
Pe hârtie veliu consistentă:
crudo . . . . *5* cor.
legat . . . . *8* „

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 25—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre ele întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

---

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 19—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975.294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:
pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi **dela:**
Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei **nr. 5 etagiu I. curtea I.**

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:
Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.
Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.
Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Foaie bisericească-politică.

Inserțiuni:
Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.
Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Anul XVII. Blaj, 7 Decemvrie 1907. Numărul 48.

Rogăm pe On. Cetitori, cari să afle încă în restanță cu prețul de abonament al „Unirii" de pe anul acesta, cum și de pe anii trecuți, să binevoiască a-l achită, căci anul e pe sfârșit și foaia are lipse multe și arzătoare.

ADMINISTRAȚIUNEA.

Interesul de stat.

Trăim într'o lume întoarsă. In toate părțile se accentuiază interesul de stat. Dacă un bărbat de stat a făcut ceva, ce nu e pe placul tuturor cetățenilor, ce dă prilej la plângeri, la nedreptăți, la revolte, nu mai caută nîme după cauza tuturor relelor, după spiritul rău, care aruncă pe atâța în sărăcie, în jale, îndatăce făptuitorul însuși sau prietinii lui strigă, — că a fost în interesul statului. Interesul de stat este o noțiune modernă. Statele sunt declarate de inviolabile, de perpetue, de sacrosancte și îndatăce cineva vine în coliziune cu interesul de stat, este cutropit și nimicit. Se mai face undeva astăzi și de interesul cetățenilor pomenire? Doamne ferește! Cetățenii sunt ab ovo consideraţi de niște ființe, cari nu pot aveà alt interes, decât acela pe care îl are statul.

Cu interesul statului german a motivat Bülow cancelarul proiectul său cel mai nou în contra polonilor. Acest nefericit popor, care aveà o țară liberă, cu regi proprii, cu paradă proprie, a fost împărțit și desființat la sfârșitul veaculni al XVIII și o parte cea mai mare a ajuns sub stăpânirea Rusiei, alta sub a Prusiei, iar a treia e Galiția, care aparține Austriei. Cu aceasta un popor lucrător, prin vina îngâmfaților și superbilor săi boieri, a încetat de a mai există pe harta Europei, ca popor. Numai după ce a ajuns sub stăpânire străină au știut polonii să-și prețuiască libertatea și independența țării lor, care au pierdut-o. După împărțirea Poloniei a pus guvernamentul rusăsc, dar mai ales cel prusiac toate mijloacele la cale, ca pe poloni să-i umilească și să-i steargă de pe suprafața pământului. Acestia însă se apărau din răsputeri în contra cutropirei prusiace. Prusia a introdus în toate școalele lor limba germână și în anii din urmă chiar și religia a demândat să se propună în limba germână. Polonii s'au opus. Au oprit copiii ca se răspundă. Au fost zădarnice toate intimidările, pedepsele autorităților prusiace nu au putut înduplecà pe copii se răspundă.

La germanizarea aceasta atât de agresivă au răspuns și polonii alte represalii. Marii proprietari și fabricanții poloni au dimis de pe proprietățile și din fabricile lor pe toți acei lucrători, cari erau germani. Guvernul, văzându-se rușinat și neputincios s'a hotărât acum la un astfel de pas, care a provocat urgia și scârba întregei lumi civilizate. Bülow cancelarul are un proiect de lege gata. în care cere nu alte, dar desmoștenirea polonilor. Cere 300 milioane de marce, cu cari se poată expropria oricare moșie pe teritorul polon, ce ar fi acomodată pentru colonizări.

O mai desăvârșită indignare în țările culte încă nu a produs vre-un alt act de stat, după cum a produs proiectul acesta. Lumea stă uimită, cum de Germania, ca stat cult, bruschează simțul de echitate și de dreptate a unei lumi și provocându-se la cele trei milioane de baionete nu-i mai pasă de nici o responzabilitate înaintea istoriei.

Dacă conzultăm însă istoria, iese îndată la iveală, că în pasul acesta a lui Bülow este o foarte naturală logică a elementului german. Căci deși Prusia este un stat cult, cu cetățeni culți, dar e fără îndoială, că altcum înțeleg cultura popoarele romanice și altcum rasa germână. Oare care a fost timpul acela în care rasa germanică să nu se arete egoistă până la extrem? Și care se fi fost situația aceea încurcată, pe care ea se nu o fi știut folosi pentru scopurile sale? Se ne uităm numai și la patrioții nostri sași, oare nu au fost conduși în toate acțiunile lor publice — acestea pot formà numai obiect de discuție, — de un cras egoism? Oare nu au fost ei în 1848 în contra întinderei heghemoniei magiare, și în dieta transilvană din 1863 tot așa, dar cine a profitat de pactul din 1867 mai mult, și cine s'a plecat și s'a încovoiat după cum cereau împrejurările politice? Dacă am resuma istoria lor acum de 700 de ani în Ardeal, am fi foarte curioși, că oare fost-au conduși cândva și de vre-un ideal politic, afară de egoismul de rasă?

Căci în elementul german e înăscută înclinarea aceasta către sine și către ai săi. Rari sunt cazurile acelea, când istoria se ne arete elementul român luptând de dragul unui ideal, se vedem rasa germână întrevenind acolo, unde cel mai tare asupreste pe cel mai slab, se ia jugul de pe grumazul popoarelor sclăvite, se lupte pentru libertatea și egala îndreptățirea tuturor popoarelor, se intrevină acolo unde umanitatea cere imperios întrevenirea unui popor puternic, pentruca se triumfeze dreptatea eternă. O vedem însă alungând pe boiemi de pe moșiile lor în războiul de 30 ani ocupându-le ea. O vedem împărțind Polonia, trimițând ostiri în îndepărtata China cu porunca, că nu au lipsă de prinsoneri și acum cerând 300 de milioane pentru a desmoșteni un popor, ce îi plătește dare, și lupta în războaiele lei.

Unde rămâne înapoia popoa-

relor romanice! Care a fost cea dintâi care s'a aprins de idealul creştinătăţii? Cine a plecat se ocupe pământul sfânt mai întâi? Cine a purtat războaie cu lumea întreagă pentru libertatea, egalitatea şi frăţietatea tuturor? Cine a luptat pentru independenţa sorei sale latine, pentru Italia? Cine a înfiinţat statul român la gurile Dunării? Franţa! Cine şi-a întins împărăţia sa nu numai se exploateze pe barbari, ci ca să-i civilizeze, să-i ridice? Tot Franţa. Franţa a fost aceea, care s'a inspirat totdeauna de idealuri mari, şi a luptat pentru izbânda acelora.

Iar Germania? Ea nu cunoaşte idealuri, numai interesul. Ei nu-i pasă, că ce zice lumea la proiectul lui Bülow, când e vorbă, că ea e mai tare. Ea are milioane de ostaşi, cari aşteaptă porunca.

Ce urmează din logica aceasta? Urmează, că suntem într'o groaznică decadenţă. Că dacă un popor mare şi cult cum e Germania se gândeşte astfel, atunci numai poate fi vorbă de vre-o responzabilitate înaintea istoriei, de vre-o umanitate, ci suntem pe cale de a ne întoarce la veacul pumnului. Cei mai slabi nu mai au nici un drept de existinţă, ci trebue să se facă aceea, ce voieşte şi cum voieşte cel mai tare, cari îi poate nimici fără pic de cruţare.

Ce efect va avea apoi logica aceasta asupra celoralalte state, cari vor află, că sunt într'o asemenea situaţie, după cum e Germania? Vor începe a-şi împărţi cetăţenii în două tabere, în cetăţeni stăpâni şi cetăţeni sclavi, în unii, în cari statul e cu toată încrederea şi în alţii în care nu are încredere. Şi apoi oare nu vor se înceapă fără pic de ruşine a întrebuinţa puterea armată, pentru a-i despoià pe cei din urmă de limba şi naţionalitatea lor? Unde vor mai află popoarele slabe dreptate şi ascultare, dacă nu la popoarele mari şi culte, cari sunt chemate, ca se ţină cumpănă dreptăţii între popoarele pământului? Interesul de stat poate merge numai până unde merge interesul cetăţenilor, cari îl susţin şi nu mai departe. Şi când cineva cu interesul de stat vreà se nimicească o parte a cetăţenilor, acela vrea se ascundă numai cu fraza aceasta egoismul nesaţios de rasă.

Sperăm însă, că vor fi şi de aceia, cari se vor ruşina de o astfel de lex Bülow.

Peregrinaj la Roma.

In ziua de 18 Septemvrie 1908 se împlinesc cincizeci de ani dela hirotonirea întru preot a Preafericitului nostru Părinte Papa pin X. Aniversarea aceasta e un prilej dorit pentru toţi creştinii evlavioşi, de a-şi puteà arătà sen'imentele de dragoste, veneraţiune şi alipire, ce le nutresc faţă de părintele lor iubitor.

Sfinţia Sa a cedat numai rugămintelor stăruitoare venite din tote părţile lumei, când a hotărât, ca anul acesta al cincizăcilea de preoţie să fie totodată un an iubiliar, un an de bucurie pentru toţi fii bisericei universale, şi ca anul acesta să-şi ea începutul cu ziua de 18 Septemvrie 1907 şi să se termine cu ziua iubiliară, în ziua de 18 Septemvrie 1908.

Nu erà cu putinţă, ca din bucuria generală a fiilor să lipsească tocmai aceia, cari mai aproape stau de inima părintească a Sfinţiei Sale Papa Piu X; nu erà cu putinţă, ca din şirul fiilor, cari aleargă în jurul părintelui lor să lipsească fii bisericei noastre româneşti unite cu Roma, fii acelei biserici, care atât de mult a resimţit deja căldura inimei părinteşti îngrijitoare a preabunului Pontifice Piu X.

Drept acea am văzut, cum archireii provinciei bisericeşti de Alba-Iulia şi Făgăraş întruniţi în zilele 7 şi 8 Martie 1907 la sânta metropolie în conferinţă, au hotărât, ca pe întreg teritorul provinciei bisericeşti să se serbeze într'acelaş chip impunător şi călduros liturgia de aur a Sfinţiei Sale. In programa acestor sărbări se prevede şi aranjarea unui peregrinaj la Roma, încredinţat fiind cu organizarea Ordinariatul episcopesc de Lugoş.

Acestei încredinţări răspundem acum cu publicarea prospectului de faţă, în care

FOIŢĂ.

Din vacanţe.*)

Dasăm în cuptor. Soarele ca o maşină de foc dogorea stradele noastre uscându-le şi sfărmându-le de înecase biata vegetaţie rară în colbul cel mâncăcios. Ziua te topiai de arşiţă, şi nici noaptea nu să simţeà aceea recorială binefăcătoare, ce o poftesţe trupul după câte-o năduşală toropitoare.

Aşteptam cu dor scrisoarea de învitare a unchiului şi a mătuşii dela munte. Şi nici nu întârziasă mult, doar 2—3 zile nesuferite de văpaie de iad.

Bunul meu unchiu cunoşteà pasiunea mea pentru libertatea, ce nu găsăşti decât numai în închisoarea unor munţi măiestoşi căptuşiţi cu poale califelate şi mătăsoasă de un verde frumos, ce-ţi linişteşte întreaga fiinţă turburată de cine şti ce ciocniri a sorţii.

Bietul bătrâu încercasă încă odată drumul cel greu, bolovănos, de o zi şi jumătate din inima munţilor până la gară cea mai apropiată de pe şes, dela Mărjinaşi

N'ai ce face, când ai o nepoată aşa de neastâmpărată de a sui coastele cele mâncate de prăpastie ca să-şi potolească setea cu câte o gură de apă de isvor!

Ochii cei buni şi potoliţi a bătrânului scăpărau scântei, când mă văzù, că mă dau jos din tren şi mă grăbesc a-l îmbrăţişa. Semn că mă iubeşte. De acum pot fi liniştită, îmi va împlini toate dorinţele.

Cum îl privii mai de aproape, văzui că slăbisă sărmanul. Ochii îi erau mai afundaţi în orbite şi îi jucau parcă în ele. Brezdele de pe faţă îi erau mai dese şi mai largi şi observam o regularitate în croirea lor, când oable, când în semicercuri. Mâna geometrului, ce le-a tras eră foarte deprinsă. Barba lui venerabilă, de popă românesc unit, îi încărunţi-să mult din anul trecut. Părul capului i-să albisă ca lâna şi să scoboria tot mai jos spre ceafă. Statura lui înaltă şi oablă se subţiase. numai ochii erau moi şi dulci, dovedind un spirit ales şi o inimă moale de o bunătate iumitoare. Natura cu vecinica ei premenire neschimbată şi neînpedecată, ca firul de tort egal, tors de o mână dibace în mijlocul cărcia petrecusă o viaţă întreagă nu-i înasprisă nimic din calităţile lui nobile. Aceiaşi erà ierba fragedă de pe câmp, ce creşteà moale ca untul, aceleaşi erau culmele munţilor, ce înverziau primăvara, pentruca să-şi gătească belşugul în miezul verii şi pentru ca să se înroşască de vânturile toamnei. Pacea din mersul cel instrunit a naturii se sălăşlui şi în inima lui. De aceia trăisă aproape un veac, pentru ca să prediee învăţăturile scripturii şi să edifice pe semenii săi. Numai o sută de oameni, să fi putut educa, inspirându-le spiritul său cel curat ca oglinda unei ape, orânduit şi împăcat cu viaţa, ar fi meritat raiul.

Dar ce mare deziluzie mă ajunsă. O durere adevărată! Informându-mă despre cunoscuţii mei din verile trecute unchiul îmi împărtăşi, că amica mea Irina s'a strămutat din sat cu părinţi şi fraţi la o moşie a lor dintr'un ţinut îndepărtat. Vai, cât de mult regreiam dispariţia Irinei. Nu-mi puteam închipui vara la Giurgeni fără Irina, aceasta fată vrednică acest sufiet curat şi sglobiu. Mi-se părea aproape că ea erà magnetul, care mă atrăgea spre Giurgeni. Hoinăriam zile întregi împreună prin livezi înflorite şi pe cărări umbroase şi râdeam de-apururea. Ea erà aceea, care mă vindecase de melancolia acaparată de niste dorinţe imposibile ce mă hârţuiră o vreme şi mă trezi iar la viaţă. Mă vindecasă de o boală grozavă prin râsul ei binefăcător şi mă făcù şi râd printre lacrimi de niste visuri înguste, ce mă zăpăciră într'o vreme ca niste friguri chinuitoare. Acum eram săracă, despoiată de comoara închipuirilor deşerte, dar eram vindecată.

Ce mă fac eu fără amiciţia ei cea caldă, cu care mă binecuvântasă ceriul în ceasuri aşa de nenorocite?! Irina, floarea cea văratică, bună ca adierea unui zefir de vară,

*) S-a cetit în a 2-a şedinţă literară a »Reuniunei femeilor române din Blaj,« la 1 Decemvrie 1907.

se cuprind condițiunile de participare la numitul peregrinaj.

1. Amintim de introducere, că terminul peregrinajului s'a ficsat pe jumătatea primă a lunei Iunie 1908 Acest termin l'a ficsat comitetul central roman al sărbărilor iubilare, și l'a aprobat Sfinția Sa Papa Piu X. Carele pe timpul acela a și prenotat audiența preaînaltă, ce va acorda-o fiilor Săi din provincia bisericească de Alba-Iulia și Făgăraș. Mai înainte nu s'a putut pune terminul pentrucă ne preveniseră alte peregrinaje anunțate de mai înainte. Pe timp mai amânat nu e bine să se pună terminul, deoarece atunci am intra în căldurile mari, când nici călătoria, nici petrecerea în Italia nu e potrivită și plăcută. Terminul nostru ficsat pe primele zile din Iunie e cel mai potrivit, fiind marea deplin liniștită, iar petrecerea în Italia, și special în Roma, de o frumuseță neîntrecută.

2. Când publicăm mai la vale condițiunile de participare, o facem cu acel scop, ca deoparte de cu bună vreme să putem luà dispozițile necesare pentru așezarea peregrinilor în orașul etern, unde a bună samă va fi o mare aglomerație de peregrini; de altă parte, ca doritorii de-a participa de pe acum să poată pune la oparte ceva reserve în scopul peregrinajului eventual să poată achità în rate lunare taxa de participare.

3. Peregrinii vor pornì din Budapesta în două grupuri. Cei de clasa I și II vor călători cu tren accelerat, iar cei de clasa III cu tren personal, nefiind pe tren accelerat a treia clasă. In Fiume se vor întruni peregrinii pe naie, cu care vor merge la Ancona și deacolo cu același tren vor continua spre Roma, unde vor sosì cu toții deodată. Sosiți în Roma peregrinii se vor împărți iarăși în două grupuri: cei de clasa I și a II vor fi așezați în același Hotel, iar de clasa III vor fi ălăsluiți la ospițiul călugărițelor de Sânta Marta, din apropierea imediată a Vaticanului și a bisericei Sântului Petru. Cu fieșt care grupă va merge un conducător espert, care va griji și călăuzi pe perigrini, ca să nu întimpine nici un fel de piedică. Acești conducători vor fi cu grpul lor până la reîntoarcere în patrie, anume până la plecarea din Fiume spre Budapesta.

4. In Roma vor petrece perigrinii șasă zile, în care timp, pe lângă audiența ce vor ave-o la Sfinția Sa Papa și pe lângă asistarea la o sf. liturgie solemnă în biserica Sântului Petru, vor visita toate monumentele Cetății Eterne, atât cele creștine cât și cele păgâne, tot ce poate înălță și încălzì sufletele lor.

5. Dela Roma peregrinii se vor împărți iarăși în două grupuri: unii anume se vor intoarce pe aceiași cale pe care au mers, anume peste Ancona la Fiume până la Budapesta și apoi acasă. Alții vor merge peste Firenze și Venezia, în care oraș vor petrece câte două zile și apoi dela Venezia la Fiume până la Budapesta și apoi acesă.

6. Prețiul participării la acestea două combinațiuni e următorul:

Combinația I: Budapesta—Fiume—Ancona—Roma—Ancona—Fiume—Budapesta:

Clasa I:	coroane	300·—
Clasa II:	„	200·—
Clasa III:	„	140·—

Pentru sumele aceste peregrinii au drept la următoarele:

a) Bilet pe tren și naie pe clasa respectivă;

b) In Roma trăsură dela gară la cuartir și dela cuartir la gară;

c) Cuartir, servițiu, luminat și întreținere (dejun, prânz, cină) pe timp de șasă zile în Roma;

d) Intrare libără la museele și galeriile ce vor fi vizitate în comun;

e) Călăuzire pe drum dela Budapesta până la reîntoarcere la Fiume și asemenea în Roma.

Combinația II: Budapesta—Fiume—Ancona—Roma—Firenze—Venezia—Fiume Budapesta:

Clasa I:	coroane	400·—
Clasa II:	„	300·—
Clasa III:	„	200·—

Participanții la această combinația au aceleși drepturi și favoruri ca și cei-ce participă la combinația I, cu acea deosebire, că acești peregrini vor petrece și în Firenze și Venezia câte două zile, și în orașele aceste vor fi provăzuți tot așa ca și după combinația I în Roma, având anume drept la trăsuri dela gară la Hotel și dela Hotel la gară, asemenea la cuartir și provisiune, la călăuzire și intrare libără la museele, ce se vor visita în comun. Mai observăm, că în Firenze și Venezia și cei-ce călătoresc pe clasa III vor avea cuartire și provisiune egală cu cei de clasa II.

7. Programul special și detaiat al peregrinajului se va publica înainte de plecare cel puțin cu o lună.

8. Aranjatorii vor face tot posibilul, ca peregrinii să nu ducă nici o lipsă și să se întoarcă în patrie cu cele mai dulci amintiri.

9. Anunțările de participare au să se facă la adriesa: Dr Daneil Fireza, notar conzistorial în Lugoș, și tot acolo au să se trimită și banii pe cum și corespundințele privitoare la pregrinaj.*)

*) Informațiuni dă și redacția noastră.

---

ce nu face decât bine tuturor, să nu mai fie în Giurgeni, erà prea mult!! De ce aceasta nouă lovitură a sorții! Celui sărac să i-să ieie și ce i-se pare, că are. Și nici nu mi-a comunicat nimic de plecarea lor și eram doar și încuscrite. Botezasem împreună un fiu de mare valoare. Iată cum? In dealul dela cruce erà un isvor cu o apă limpede și plăcută, din care se adăpà întreg satul, dar aveà un nume foarte pocit, sunà aproape neplăcut. Noi ce facem odată, culegem câte o poală de sânziene, de cari erà îmbalzamată valea, legăm o cunună cu care îl încununăm și un mănunchi cu care îl stropim în numele tatălui și a fiului și a spiritului sfânt Amin și îi punem numele „Isvorul sînzienelor“ și facem apoi un chef cu toate suratele, cari veniră cu cofe și cu ulcioare după apă. Și suratele au vestit tuturora numele cel nou al isvorului. Și așa i-a rămas numele până în ziua de azi.

Pierderea Irinii mi-se părea din ce în ce mai grozavă. Nu voi avea pe nimenea în sat. Voi fi nevoită să mă mulțumesc cu tovărășia gândurilor mele, niște paseri negre cu cioc ascuțit, ce adeseori îmi întuneca orizontul vederii cu aripile lor late și mă răneau formal. Ce bucuros m-aș fi scuturat de aceasta tovărășie!

— Să vezi ce societate plăcută vei aveà nepoată. Casele cele nouă le-am închiriat unei baronese. A venit cu bărbatu-s'o să văreze la Giurgeni. Mi-a promis, fără să cer 100 coroane pe lună chirie. Să văd a fi oameni cu stare bună. Și apoi prietinoși lucru mare! Baroneasa cu deosebire e foarte amabilă. I-am spus de sosirea ta și sa bucurat nespus de mult.

Unchiul mi-a adus de nou în încurcătură. Numai asta îmi lipsea, tovărășia unei baronese. Ce disporporie uriașă va fi între mine și dânsa. Eu cu înclinările mele democratice voi fi pentru ea o ființă naivă, poate lipsită de calități și de gust. Și cum se va împăca ea cu ura mea pentru formalități?! Simțeam parcă privirile ei mândre cum se vor pogori asupra mea, ca niște săgeți ascuțite, cemă vor înpunge fără cruțare. Din ce flori curioasă își compune întâmplarea buchetului său.

Oameni meditativi, și eu și unchiul ne toiceam în tăcere firul cugetelor, cari de sigur nu erau aceleași. El, omul împăcat cu tote își orânduia în economie, ara și grăpa, întorcând pământul cel uscat, cu fața cea jilavă, ori își numără vitișoarele și-se desfăta în icoana lor, pe când eu, cine știe pe unde băteam câmpii.

Așa pe nesimțite ajunserăm acasă. Mătușa ne ieși în poartă cu fața senină și veselă. Erà tot cea veche, voinică și binefăcută, cu aer de îndestulire pe întreaga sa ființa. Ținea de mână pe Nuța, fica lor adoptivă, o fetiță într'al 5-lea an blondă și durdulie ca o franzelă de lapte. Avea cine să le alunge urâtul, că ci Nuța erà hoață mare. Așa să știa lipi de om și așa povești tesea de nu te puteai plictisi cu ea, și când spuneà câte una bună nu puteai să nu o mânânci.

Abia îmi despachetasem geamantanul și potriviam o hăinuță Nuței, ce i-o adusesem plocon, ca să-i întru în grație, când — cine bătù în ușe: Baronesa cu baronul.

Nu mă așteptasem la atâta onor. Eram din cale afară prea măgulită de atenția lor. Baronesa mă îmărățișă cu căldură și mă rugă stăruitor să fim deapururea împreună, baronul îmi întinsă mâna cu grație și să plecă înaintea mea cu respect, încât mi-se părù că nimenea nu s-a mai plecat înaintea mea așa de adânc ca el. Ne împrietinisăm dela primul moment. N'aveam încătrău, căci eram avizați unii la alții. Numai noi eram aici fără rost, ceialalți toți își aveau trebile lor.

Iar Nuța ne purtà ștafeta.

Elena din Ardeal.

(Va urmà).

Și de a-și grăi cu limbile omenești și îngerești, dacă dragoste n'am, făcutu-m'am aramă sunătoare și chimbal răsunător.

Și de a-și avcà prorocire, și a-și ști toate tainele și toată știința, și de a-și aveà toată credința, încât să mut și munții, dacă dragoste nu am, nimic nu sum. (Sf. Pavel).

10. Doritorii de-a participa după ori care combinaţie, deodată cu anonţarea participării şi a combinaţiei la care doresc a lua parte, vor plăti de fiecare persoană anunţată:

a) Cei de clasa I coroane 30·—
b) Cei de clasa II coroane 20·—
c) Cei de clasa III coroane 10·—

Restul taxei se poate plăti şi în rate lunare, astfel însă, ca întreagă taxa să fie plătită complet până 1 Maiu st. n. 1908 La caz de repăşire anticipaţiunele mai sus numite, de câte 30, respective 20 şi 01 coroane vor fi folosite întru acoperirea spesele pregătitoare de aranjare. După terminul de 1 Maiu n. 1908 anunţări de participare nu se mai poate primi. Ar fi însă de dorit în interesul succesului deplin al peregrinajului, ca anunţările să să facă cu posibilă grăbire, ca astfel până pe la începutul lunei Februarie 1908 aranjatori să se ştie orienta aproxamativ în privinţa numărului peregrinilor

11. Peregrinajul îl va presenta Sfinţiei Sale unul dintre venerabilii episcopi ai provinciei bisericeşti române de Alba-Iulia şi Făgăraş.

12 Observări generale. Pentru a călători în Italia nu se pofteşte pasaport.

Conducătorii grupurilor vor fi la îndemâna peregrinilor în afaceri de schimbare de bani, ca să nu fie espuşi la păgubiri în lipsă de orientare şi de cunoştinţa limbei.

Fiind ficsat timpul peregrinajului pentru luna Iunie, veşmintele ce le vor lua cu sine călătorii pot fi veşminte uşoare de vară.

După eticheta Curţii Papale, la audienţă bărbaţii se presintă în veşminte negre ori în costum naţional, fără mănuşi; iar femeile în veşminte negre cu văl negru pe cap, ori în costum naţional.

Preoţii din Roma nu fumează pe strade. Preoţii peregrini vor ţineà seamă de regula aceasta.

* * *

Dorul de-a vedeà Roma, şi condiţiile estraordinar de favoritoare, înte cari îşi poate stâmpăra acest dor şi cel cu venite mai modeste, va face — credem — ca acest peregrinaj să reuşească deplin şi să fie de mângâiere şi înălţare sufletească nu numai pentru bunul nostru Pătinte Papa Piu X, ci şi pentru toţi aceia cari vor participa, ba chiar pentru aceia, cari în neputinţă de-a participa ei înşişi se ştiu representaţi la aceia frumoasă manifestaţie, prin fraţi şi prietini de ai lor.

Aşa să fie!

Lugoj, în luna Noemvrie 1907.

Ordinariatul episcopesc.

CORESPONDINŢE.

Sinoadele protopopeşti.

— tr. Reghinului —

18 Noemvrie 1907.

Preoţimea tractului protopopesc al Reghinului şi-a ţinut în 5 Noemvrie st. n. sinodul ordinar de toamnă sub presidiul protopopului tractual. In acest sinod desbătându-se între altele şi unele obiecte de interes general aflu cu cale, ale aduce în public, ca se meditez şi alţi fraţi asupra lor. Iată acestea cazuri:

Un preot a făcut propunerea, că în vederea serviţiului însemnat, ce-l fac preoţii statului, cu dreptul merită ca ei încă se fie remuneraţi amăsurat demnităţii statului lor de luminători ai poporului şi susţinători ai moravului public ca alţi funcţionari ai statului. Congrua după cum e proiectată a se întregi, după împrejiurările de astăzi este nesuficientă pentru un pret. Se fie rugat Esc. Sa Părintele Mitropolit, ca în conţelegere cu Episcopii sufragani se nisuiască într'acolo, ca minimul de congruă să se fixeze în 2000 şi respective în 2400 cor. după cualificăţiune, cu drept de penziune şi cuincuenalii, cu atât mai vârtos că acatolicii de mult agită pentru aceasta.

Propunerea s'a primit şi s'a decis ca să se comunice cu celealalte oficii protopopeşti din arhidieceză.

Un alt preot a făcut propunerea: ca în vederea norilor grei ce să ridică asupra şcoalelor noastre în urma legii numite apponyiane, să fie rugat Escelenţia Să Mitopolitul ca în urma dreptului ce-l are, să convoace un congres mixt de preoţi şi inteligenţi laici. Aici să facă de către protopopi un raport amănunţit asupra şcoalelor. Să se arate punctele mai expuse. Să se discutete cu toată seriozitatea chestia: „se susţinem pe viitor şcoalele ori să-le predăm la stat? Propunătorul susţine, că poate cu ocaziunea ţinerii unui atare congres mixt s'ar afla şi mecenaţi, cari ar jertfi pentru şcoale, e de părere că în vederea regulării apropiate a congruei, înşişi preoţii s'ar obliga a concurge cu anumite percente, ba poate chiar şi învăţătorii, şi astfel s'ar creà un fond general, din care s'ar puteà ajutora şcoalele mai expuse. Aceasta propunere încă a fost primită cu unanimitate.

Alte obiecte, ce s'au desbătut în acest sinod, sunt de interes particular, deci le omit, sulevând numai acestea doue si supunându-le la deliberarea confraţilor. Ceva trebue să facem, căci: „Procul ardet Ucalegon".

Un preot din tract.

Scrisoare din Viena.

— Lupte *pentru* şcoli, bătăi *în* scoli. —

1 Decemvrie n. 1907.

La congresul catolic descris în rândul trecut, Lueger a fost aşa de neprecaut, a dà espresie în public unei tendinţe a catolicilor austrieci: *recucerirea nniversităţilor.* Din asta s'a iscat un scandal mare în ziaristica şi corpurile didactrice de aici, care cu greu vrea să încete. Deloc au început toţi duşmanii a striga în cor: vătămarea libărtăţii ştiinţelor, mărginire confesională, clericalism obscur, întunecime medievală,.... Gazetele au început a scrie articli veninoşi, 10 prof. univezitari deloc a 2-a zi au adresat în o foaie epistolă deschisă lui Lueger, Rectorul universităţii a demostrat în o scriptă adresată tinerimei, în adunări publice s'au ţinut cuvântări de protest, cu un cuvânt: vorbele lui Lueger au produs mişcare ca într'un cuib de vespi.

Şi doamne, mare lucru a mai zis dânsul! Ce vrei? A-se nizui, să se recucerească universităţile pentru poporul creştin să nu mai fie acelea focularele ideilor răsturnatoare de ţară şi lege; acelea univrrsităţi, cari s'au născut din fundaţiile creştinilor au crescut sub aripile oblădnitoare ale bisericei, se susţin şi azi din banii unui popor creştin, sunt menite a dà aceluiaş popor creştin judecători, crescătorii neamului, îngrijitorii culturei naţionale... aceste şcoli să fie recucerite de spiritul creştinesc? Înţelegem toată indignarea celor luminaţi şi liber cugetători!

Dar înţelegem şi acţiunea lui Lueger şi soţilor săi. Căci în acestea vremi de criză, când şi Roma, cetatea vecnică a ajuns să aiba primar evreu, nu ştiu unde ajunge lumea creştină, dacă nu se pune pe luptă. Dujmanii naţionalizmului şi religiei chiar prin şcoli şi prin tinerime vreau să-şi ajungă scopurile lor destructive. Aşa a făcut în Francia, aşa au vrut prin anii 70 în Germania, aşa au cercat nu de mult în Anglia prin proiectul de şcoală al ministrului Cambell-Bamermanu, respins de Casa Magnaţilor! In Austria acum doi ani s'a înfiinţat o asociaţie: „Scoala liberă," a cărei scop espres e: a „prezerva copii de şcoală de orice influinţă confesională," înţelege: a-i opri dela studiul religiei dela ezerciţiile religioase a omori în ei orice simţ şi morală creştinească (spre care scop au distribuit anul trecut 280,000 formulare de declaraţii între părinţi şi tutori, cari aceia iscălindu-le se obligă, a opri copii de sub puterea lor dela orcice ezerciţii religioase — rugăciuni mergere la biserică, spovedanie, procesii — impuse încă de legile şcolare. Câţi vor fi iscălit formularele, nu ştim). Inpotriva acesteia s'a constituit „Reuniunea şcol. cat.," care numără azi 78 000 membri şi susţine în imperiul întreg 35 institute de învăţământ mai ales preparandii pentru învăţători! Scopul ei e din contră: a introduce peste tot, spiritul crestinesc şi a mântul tinerimea, viitorul neamului! Cu bucurie constatăm, că aceasta reuniune propăşeşte frumos, chiar eri am primit o broşură scrisă de preşedintele Dr. G. Schwarz, în care mi-se dă ştire despre rostul şi mersul lucrurilor „reuniunea şcol. cat."

Cumcă lipsă este de alt spirit în şcoalele Austriei, mai eclatant o dovedesc *bătăile* multe, cari le vedem şi despre cari cetim aproape dela toate Universităţile din Austria. Aici în Viena italienii cu nemţii ne fac de multeori bucuria de a află porţile dela „Alma Mater" închise; la Innsbruck, Graz, Triest, Praga, Lemberg cetim că se înzultă unii pe alţii, nemţi cu italieni, creştini cu liberali (jidani), germâni, cehi, ruteni, poloni, etc. Cu acestea se poate mândri creşterea liberală şi spiritul „nepreocupat" (voraussetzungslos) al instrucţiei ştienţifice de azi. Cam lapidar, dar nimerit a răspuns Lueger la epistola amintită a celor 10 profesori: oare bolovanii şi măciuca încă se ţin de cercetarea liberă a ştiinţelor?... Căci de aceea ţipă ei foc şi venin.

Corespondentul.

Concurs.

„Societatea meseriaşilor din Blaj," publică următorul concurs:

1. La 5 ajutoare de câte 20 coroane, pentru ucenici meseriaşi, aplicaţi la măiestri, care sunt membrii ai Societăţii;

2. La un ajutor de 150 coroane, pentru un tinăr sodal din branşele: de tinichigiu, olar, văpsitor şi orologer, care ar vrea să se perfecţioneză în măiestria sa.

Concurenţii vor avea să-şi înainteze cererile la biroul Societăţii până la 10 Decemvrie n. Având să dovedească cu certificate în regulă:

a) Că sunt ucenici la măiestri membrii ai Societăţii meseriaşilor din Blaj; *b*) că cercetează şcoala gr.-cat. de meserii din loc; iar cei-ce reflectează la ajutorul de 150 cor. să arete locul unde voieşte a se perfecţiona şi să se oblige, că să vor aşeza în Blaj.

Din şedinţa comitetului „Socetăţii meseriaşilor din Blaj." ţinută în 23 Nov. 1907.

Gavril Precup, preşedinte. **Augustin Gruiţia,** secretar.

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. Zaharie Pop cu soţia Raveca Nicoară gr.-cat. din parohia Cosma au dăruit pe seama sf. noastre biserici gr.-cat. din Vaida-Sântioana un rând complet de veşminte preoţeşti în preţ de 80 coroane şi o faţă de masă în preţ de 6 coroane. Marinimoşilor donatori în numele credincioşilor mei le esprim sincere mulţumite. Bunul Dumnezeu să-i facă părtaş fericirei sale. *Demetriu Fărcaş*, preot gr.-cat.

— Buna credincioasă Palaghia Costiu din Aciutis a dăruit pe seama bisericii de acolo un stihar în preţ de 10 coroane. — Dumnezeu să i răsplătească. *Septimiu Popa*, cooperator par.

Din Arhidieceză. Clarissimul *Dr. Alexandru Niculescu* profesor de teologie şi prefect de studii în Seminariul teologic a căpătat un concediu de 2 ani, ca să meargă de păstor sufletesc la românii gr.-cat. din statele unite Nordamericane. Dorim călătorie fericită iubitului nostru prietin, şi-l aşteptăm cu dor acasă.

Congrua. În 19 a. c. se va ţinea în Budapesta conferinţa episcopească, a cărei obiecte sunt finalizarea chestiei congruei, chestiunea catehizării şi a nouei legi şcolare,

Pentru promovarea pietăţii. La păr. Dr. Iuliu Florian în Cluj (Jokai u. 6) se găsesc de vânzare iconiţe sfinte a P. C. V. Maria povăţuitoarea noastră. cu 12 rugăciuni în onoarea ei, scoase mai ales din paraclis. Aceste 12 rugăciuni, numite „Cununa Preacuratei," cetite sara de membrii unei familii, sunt menite să promoveze evlavia. Preţul lor e de 60 fil. Tot acolo se găsesc medalii de a P. C. Eecioară, pentru preţul de 10 fil. bucata. Le recomandăm cu tot adinsul.

Hymen. *Nicolau Degan* învăţător şi *Verona Wabescu*, fidanţaţi.

Dr. Siegescu comisar în Caransebeş. Cetim în Nr. 47 din „Renaşterea": De Luni dimineaţa să află în oraşul nostru Dl Dr. Iosif Siegescu ca „esmis" al ministrului de culte şi instrucţiune publică pentru a inspicia institutul nostru pedagogic. După cum suntem informaţi Dl Dr. I Siegescu are mandat nelărmurit din partea ministrului, având adecă a-şi extinde activitatea de comisar nu numai asupra învăţământului, ci asupra tuturor agendelor, ce aparţin institutului. Trimiterea Dlui Dr. I. Siegescu la institutul nostru este urmarea unui raport, peste măsură de nefavorabil, făcut din partea inspectorului reg. din Lugoj, asupra celor esperiate la institutul nostru.

Se reîntorc din America. În conformitate cu încunoştiinţările telegrafice, primite zilele acestea dela în. minister r. u. de agricultură, în săptămânile viitoare sosesc în patrie mai multe grupe mari de emigranţi din America, cărora a le asigura oarecare ocupaţiune, este afacere de interes general. Apelăm deci la cei cari ar avea lipsă de servitori, sau de braţe muncitoare, fie la lucrări economice, fie industriale, să se adreseze la ministeriul r. u. de agricultură din Budapesta, sau la dl Lekky István, consilier ministerial în Fiume (Hotel Europa), cărora să le comunice şi condiţiunile. Sibiiu. 27 Noemvrie 1907. Comitetul central al „Reuniunei române de agricultură din comitatul Sibiiului". *Pantaleon Lucuţa*, preşedinte, *Vic. Tordăşianu* secretar.

Primul mecenat al „Azilului", contemplat de „Reuniunea română de înmormântare din Sibiiu", s'a înscris astăzi, în persoana dlui Ioan Toma, c. şi r. căpitan penz. în Sibiiu. Dl capitan Toma a predat directorului amintitei Reuniuni, dlui P. Lucuţa şi secretarului ei Vic. Tordăşianu suma de 1900 cor., drept dar, care constitue „fundaţiunea căpitanului Ioan Toma" şi să fie proprietatea înfiinţândului „Azil". Scopul fundaţiunei se va determina în şedinţa proximă a direcţiunei. Fie ca exemplul acestui mecenat să afle cât mai mulţi imitatori.

Reuniunea femeilor române din Blaj îşi va ţinea Duminecă în 8 Decemvrie la 8 oare seara în localul Casinei a treia serată, la care dizertează dşoara Turica Negruţ, cântă la pian dşoara Silvia Nestor şi declamiază dşoara Valeria Pop. Punctul 4 va fi o cântare la pian executată pe 6 mâni tot de numitele dşoare.

Serata a doua din 1 Dec. a fost foarte cercetată. A dizertat dl Dr. Octavian Prie despre „Doi poeţi pesimişti" — Lenau şi Eminescu, — dovedind că abstrăgând de unele note comune în general tuturor poeţilor pesimişti, nu poate fi vorbă sub nici un raport de vre-o influinţă a lui Lenau asupra poeziilor lui Eminescu. Dizertaţia a fost cu mare atenţiune ascultată şi viu aplaudată. Foarte mult a plăcut publicului „La Oglindă" de Coşbuc, declamată cu multă pricepere de dşoara Irina Nistor. Dsa a interptetat foarte bine naivitatea tipică a fetiţelor de şaisprezece. La pian a cântat dşoara Nelica Deac cu cunoscuta-i artă, cu care de tot atâtea ori ştie se captiveze publicul. S'a încheiat programul cu o schiţă cetită de autor, de dşoara Elena din Ardeal, a cărui umor a înseninat feţele tuturor. A stat încă mult publicul şi conversatia a fost foarte vie şi intimă

Dela Societatea meseriaşilor. Seria conferinţelor anunţate s'a inaugurat Duminecă în prezenţa unui frumos număr de meseriaşi şi sodali. Domnul canonic Dr. Aug. Bunea cu competinţa-i cunoscută făcând un escurs în trecutul poporului român, arată însămnătatea oraşelor în viaţa popoarelor; dovedind că elementul alcătuitor a oraşelor sunt meseriaşii şi negustorii. Cu vorbe calde şi înţelepte îndeamnă pe meseriaşii nostri la muncă şi organizare. Ii avertisează să se înţeleagă împrumutat şi să nu se lese amăgiţi de profeţi mincinoşi. Vorbirea învăţatului canonic a fost ascultată cu viu interes. Sodalul păpucar Ambruş, a declamat cu succes poezia „Chemare" de Dafin. — Au urmat apoi producţiuni cu Skiopticonul conduse de dl profesor Dr. Cheţian. A arătat seria întreagă din patimile mântuitorului nostru Isus Hristos. Esplicările li-a dat prof. Dr. Victor Macaveiu.

Duminecă în 8 Decemvrie la oarele 5 va avea loc a doua conferinţă. Va vorbi dl Ştefan Roşian, apoi vor urmă producţiuni cu Skiopticonul. Credem, că meseriaşii nostri şi toţi, cei ce voesc să se distragă învăţând — vor cercetă aceste conferinţe.

In **Teiuş** se sistemizează cu 1 Ianuar 1908 un oficiu protopretorial. Emolumentele (salar, relut de cuartir, pauşal de călătorie şi de cancelarie) sunt 5600 cor. Concursul publicat de comitele suprem espiră în 13 c.

Necrolog. † *Simeon Petean*, preot gr.-cat. deficiente după un morb scurt şi greu, provăzut cu sf. Sacramente ale muribunzilor şi-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului său în 3 Decemvrie st. n. 1907 la 2½ oare dimineaţa, în anul al 79-lea al vieţii, 54-lea al preoţiei, 10-lea al văduviei şi al 2-lea an de preot deficient.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

M. Gy. Nu anunţăm scrieri, cari nu ni se trimit.

I. M. în L. Cere dela oficiul parohial să-ţi arete cerculara Ordinariatului mitropolitan de dto 21/7 1906 Nr. 6807 (99–95).

Tusea măgărească

aceasta groază cunoscută a copiilor. Emulziunea SCOTT o vindecă cu rezultat în toate cazurile. Emulziunea SCOTT e cel mai bun leac pentru vindecarea copiilor debili, bolnăvicioşi, cărora le redă curând

faţa rumenă şi plină.

Efectul repede şi întăritor îşi găseşte explicarea în aceea, că e compus din substanţele cele mai cu efect, care prin, procedura lui SCOTT devine o Emulziune gustoasă şi uşor de mistuit.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 **coroane** 50 fileri.

— **Se capătă în farmacii.** —

(37) 11—12

A apărut:

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi. — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 7

IX.

După cât putem conchide din scrisul doctorului Vasile Pop, Muza lui Vasile Fabian Bob mai întâiu s'a manifestat în forme străine, în limba latinească, ceea ce nu ne surprinde, având în vedere, că întreagă creşterea sa a primit-o aproape numai în limba aceasta, care, şi la Blaj, şi la Cluj, singură erà limba de propunere în şcoală, iar lectura românească, în liceul din Cluj pe vremea, când îşi făceà acolo învăţăturile poetul nostru, erà un adevărat corb alb.

Primele încercări pe terenul poeziei, probabil, s'au făcut încă pe atunci, când şedea în băncile Academiei dela Cluj. Dar mărturii nu avem până la 1820, când Muza lui deodată să înfăţişă în frumoase haine de sărbătoare înaintea unui mare boier moldovean, care erà vrednic să fie preamărit pe lira sa necunoscută.

Încă în toamna anului 1820, când Vasile Fabian Bob, împreună cu soţii săi Ioan Costea şi Iosif Manfi, petreceà în Braşov şi prin jur, până la sosirea învoirei definitive a Epitropiei şcoalelor din Moldova cu doctorul Vasile Pop, el încoardă lira lui Apolon, şi în preajma zilei onomastice a lui Mihail Sturdza, fiitorul său director, dela 8 Noemvrie, el veni să gratuleze acestui distins bărbat în al său *Carmen onomasticum,* în versuri latineşti, care poezie, după încredinţarea doctorului Vasile Pop, erà „vrednică de orice publicitate," şi erà „îndestulată mărturie, ce poate să facă acest tinăr în viitor." [1])

Dar acest *Carmen onomasticum,* pe lângă toată lauda ce-i aducea doctorul Vasile Pop, a rămas nepublicat, şi astfel, până azi, necunoscut. —

O altă poezie latinească a ieşit, cu doi ani mai târziu, din condeiul său, atunci când dorià să-şi esprime şi el bucuria ce o simţià întreagă românimea din Moldova.

După dominaţia grecească de 111 ani, la 1822, Moldova ajunse iarăşi să aibă în fruntea sa un Domn pământean, pe Ioan Sandu Sturza, şi acest eveniment a înseninat admosfera întregei ţări, şi a electrizat'o de bucurie.

Deodată cu revenirea la domnia pământeană, nădejdile neamului românesc din Moldova luară un avânt neobicinuit, şi toţi vedeau viitorul ţării în colorile cele mai strălucite şi mai îmbucurătoare.

Mitrop. Beniamin Costache, la auzirea acestui mare eveniment, la 12 Iuliu 1822, trăsărià de bucurie în cuvinte înălţătoare ca acestea: „Astăzi s'a făcut şi nouă cunoscut mila dumnezeiască, că, după furtuna cea primejduitoare de 16 luni mai bine, s'a descoperit înseninarea, şi ca un Angel vestitor de bucurie, a venit şi nouă carte din una a lunei curgătoare, cu vestirea de rânduirea Domnului Moldovei, prea bine cinstitorul de Dumnezeu înălţat Ioan Sandu Sturdza Voevod, dintre boierii patriei noastre înoindu-să şi acest pronomion al ei, care mai de două veacuri erà pierdut;" [1])

De asemenea venia entuziasmul, şi din partea poeţilor, la Alecu Beldiman în *Tragedia Moldovei,* [2]) şi la George Asachi în oda sa dela 1822 *Către Moldoveni* scrisă din prilejul întronării noului Domn pământean săvârşită la 8 Octomvrie aceluiaşi an.

Această odă a lui Asachi a provocat, în acelaşi an, o altă odă, latinească, din condeiul poetului nostru ce petreceà încă în capitala Basarabiei, de unde voia să eternizeze pentru Europa literară timpul, în care Moldova să învrednicì să aibă iarăşi în frunte Domn ieşit din sânul său.

Regretăm, că azi nu cunoaştem, în întregime, oda lui Vasile Fabian Bob.

Ea purtà titula aşa pe cum urmează:

„Allusio
Ad
Odam
Occasione restitutae indigenis
Moldaviae Principibus coronae
Ac Solemnitatis, qua serenissimus
Princeps patriae filius
Joannes Sturdza
Sedem principatus conscendit,
Genti Moldavae per clarissimum
D. G. Asaki mense octobris
1822 dicatam."

Pe cum am zis, oda lui Bob nu ne-a rămas întreagă, şi azi nu ştim din ea mai mult decât acestea patru şire conservate de doctorul Vasile Pop:

„Nulla salus bello, pacem te poscimus [omnes,
Pulchrior ergo tuo tandem rediviva [sepulchro
Nasceris, et lacrymas versis Moldavia [fatis
In nova post longas permutas gaudia [luctus."

La 1840 *Aluzia* lui Vasile Fabian Bob îl îndemnà pe biograful său învăţat, să o apreţieze în terminii cei mai elogioşi, punându-o alături de însăşi poeziile lui Virgiliu: „Pe cum în versurile româneşti în toate bucăţile sale s'au ivit cu uşurinţa şi dulceaţa unui Ovidie, tocmai aşa în această Aluzie atât cu curăţănia limbei latineşti, cât şi cu seriozitatea şi înălţimea ideilor să'i-veşte ca un al doilea Virgilie." [3])

Pentru acestea calităţi doctorul Vasile Pop, în cursul biografiei ce publica la 1840 asupra prietinului său, nădăjduea ca *Aluzia* să se tipărească şi ea în *Foaia pentru minte,* unde s'au mai tipărit câteva poezii, româneşti, de a lui Vasile Fabian Bob.

Dar de astă dată el, trebuì să se îndestulească cu un răspuns evasiv al redactorului *Foaiei,* care, într'o notă la nrul 33 din 11 August 1840, recunoşteà însuşi, că ar fi pagubă ca aceea Alusie a lui Fabian să rămâie necunoscută publicului nostru; însă părerea noastră ar fi, ca a să putea face aceeaşi tuturor, fără deosebire, cunoscută, să se tradeca în româneşte tot în versuri, — şi traducţie cu originalul să se tipărească alăturea." [1])

Bine înţăles, doctorul Pop, care primi *Aluzia* dela însuşi autorul „ca un suvenir a vechei pietinii." [2]) cu ceva mai târziu veni să urgiteze iarăşi tipărirea ei, dar nici scrisoarea sa dela 7 Octomvrie 1840, şi nici cea dela 17 Ianuarie 1842, îndreptate amândouă către Bărit, nu avură efectul dorit, şi spre marele disgust al doctorului Pop, *Aluzia* rămase netipărită. [3])

Astfel poeziile latineşti a lui Vasile Fabian Bob s'au pierdut, dar din celea româneşti unele, deşi foarte puţine, au avut o soarte mai bună, s'au tipărit, şi au scăpat de perzare.

X.

Trecând acum la poeziile sale româneşti, mai întâiu amintim poezia sa intitulată *Moldova la anul 1821.*

Ea stă în legătură cu Eteria Grecilor, sau mai bine zis cu starea jalnică a Moldovei pe vremea Eteriei, care aduse atâta rău, terorism, vărsare de sânge şi jafuri, în cât să spării când ţi-le reîmprospătează în memorie. Martori oculari, ca Mitropolitul Beniamin Costache în precuvântarea sa la *Istoria Scripturei Vechiului Testament* tipărit la 1824, Monahul Zosma în a sa *Povestire despre răsvrătirile Grecilor,* şi Vornicul Alecu Beldiman în *Tragedia Moldovei,* au descris în colorile cele mai dureroase starea aceasta nefericită a ţării lor.

„La anul 1821 Februarie în 22 sara — scrie Mitropolitul Beniamin Costache — când fărădelegile noastre au încordat arcul Dumnezeeştei urgii şi l'au gătit pe el şi în trânsul a gătit vasele morţii, ca un trăsnet din ceriu a căzut peste nenorocita ţara aceasta cumplita răsvrătire a Grecilor. — Şi îndată după aceasta, ne mai putând suferi grozăviile şi relele ce urma cu necontenire şi cu sporire, au început fişte carele a-şi căută scăparea vieţei sale. Toate averile clironomisite şi agonisite erau de nespusă supărare celui ce le avea, şi unde apuca zvârlindu-le, le mistuia de nimic alta îngrijindu-să, fără numai de viaţă. Când cu necuprinsă de ochi întindere, erau plini de popor, cerul având acoperemânt şi aşternut numai pământul, şiraguri necurmate pe drumuri, de bărbaţi şi femei şi cu copii în braţe îmbulzindu-se, năvăliau la scăpare. Cei mai ticălos bordei, în loc de scăpare, să părea palat la cei care mai nainte nu încăpiau în cele mai desfătate curţi; iară cei mai mulţi dintre aceştia, să desfătau pe sub trăsurile lor, dosându-să de soare şi de ploaie. Într'o aşa înfricoşată privelişte, am dat şi eu dosul urgiei şi am trecut peste hotar, împodobit peste obraz cu un brâu de lână, cu o manta nemţască îmbrăcat şi cu o pălărie pe cap." [4])

Tragedia aceasta a ţării atât de falnice odată, şi atât de nefericite acuma, erà cu neputinţă, să nu-l impresioneze adânc şi pe Vasile Fabian Bob.

---

[1]) Cf. *Foaia pentru minte,* an. 1840, Nr. 32, pag. 255.

[1]) Citat la *Ioan Negre,* op. cit. pag. 52—53.

[2]) Edit. Iaşi 1851, pag. 117 şi urm.

[3]) *Foaia pentru minte,* an. 1840, pag. 257.

[1]) *Ibidem,* pag. 257—258.

[2]) *Ibidem,* pag. 258.

[3]) *Transilvania,* Nr. 8 dela 1 Aprile 1868 pag. 164.

[4]) Citat la *Ioan Negve,* op. cit. pag. 50.

Tot ce vedea, îl mișcă; tot ce-l înconjură, săpă adânc în sufletel său durerea, ce o simțea cu atât mai mult, cu cât mai mult pierduse: din două patrii, n'avea nici una.

Din fugirea boierimei, din turburarea capitalei, din sgomotul poporului, din neorânduiala voluntirilor, din sosirea armiei Turcești, și din lupta crudă, care urmă, între voluntiri și între armia otomană la Sculeni lângă Prut. — pe cum bine observa se elevul său Vasile Popescu Scriban.[1]) — Muza poetului nostru aduna materie din belșug pentru alcătuirea poeziei, cu care s'a introdus în Paroas, și care eră *Moldova la anul 1821.*

(Va urmă).

Bibliografie.

A apărut:

Din cona vieței de Vasile Pop. „Biblioteca pentru toți." Nr. 293 prețul 30 bani.

Dl Pop s'a ridicat cât se poate de iute în rândul scriitorilor de seamă ai literaturei noastre. D-sa posedă într'un înalt grad darul de a povesti și un umor sănătos, natural, fără veselie silită, pe cum și mult spirit de observație caracterizază talentul său.

Din cona vieței, e o culegere de schițe și nuvele umoristice, pline de haz și artistic redate cari vor încreți toate buzele și vor însenina toate frunțile. Nimic mai plăcut de cât acest gen de literatură.

Din cona vieței apare acum în a doua ediție. Prima a fost la apariținea ei imediat epuizată, ceeace este o dovadă de popularitate de care se bucură dl Vasile Pop.

De vânzare la toate librăriile din țară. Catalog complect al acestei „Biblioteci pentru toți" ce cuprinde peste 300 de numere, se va cere la Librăria editoare Alcalay, — București.

Mângâierea creștinului. Carte de rugăciuni pentru credincioșii gr.-cat. Din cărțile rituali ale bisericei orientali și din alte cărți de pietate compusă de **Ioan Genț** protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Cu aprobarea și binecuvântarea Ilustrissimului și Reverendisimului Domn **Dr. Demetriu Radu** Episcop gr.-cat. de Oradea-mare.

Constantin Sandu (Aldea): **Cărticica plugarului**, București 1907 editura Minerva prețul 50 bani. Această cărticică s'a scris din ordinul Ministerului de agricultură, anume pentru elevii dela școalele de economie, de pe moșiile statului și conține noțiuni despre pământ și natura lui, despre sămânță și sămănat, toate soiurile de producte agricole și feliuritele nutrețuri. Cărticica fiind scrisă pentru țăranii de din colo, unii termini tehnici nu sunt înțeleși de ai nostri. Poate fi în schimb cărticica aceasta un sfătuitor bun pentru cărturari, ori pentru conferințiarii economici ai Asociațiunii.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl. Prețul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

([1]) *Foaia pentru minte*, an. 1839, pag. 145.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii le oameni morți.

Volum elegant compactat în piele și pânză. Prețul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

Hipnotism și Spiritism *de D-l V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă **1** cor. **50.** fil. + **10** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Sucin,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fi dorto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Pentru a ridica moralul, tăria fizică și bunăstarea poporului nostru, cele mai ușoare și mai îndămânatice mijloace le avem în cărțile bune, în cărțile cu învățături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul"

de ***Dr. I. Marcu și Șt. Roșian***

învățăturile căreia sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, și a învățătorului cu inimă, ea va fi izvor de poveațe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, și prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. și costă 1 cor. 10 fil.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Nr. 545—1907. (44) 3 -3

Edict.

Vasilie Hampu, gr.-cat., originar din Vurpăr (cott. Sibiiului), de prezent cu ubicațiune necunoscută, în cauza divorțială urzită în contră-i de către Paraschiva Hantz gr. cat. din Sibiiu, prin aceasta este citat să se prezinte cât mai curând înaintea subsemnatului for matrimonial, căci în caz contrar cauza aceasta se va pertractă și decide și în absența lui.

Sibiiu, în 20 Noemvrie 1907.

Prezidiul forului matr. delegat de I. instanță al districtului Sibiiului.

AVIZ!

Se află de vânzare 3000 măji metrice napi — maja cu 1·60 cor. — Cei ce doresc să cumpere să se adreze Dlui EMIL VLASSA proprietar, Sâncel—Blaj (Szancsal—Balázsfalva). 4—4 (42)

Durere de dinți

de cap, de spate și de șele, junghiurile totdeauna au fost vindecate cu medicina Elsa-Fluidul lui Feller. **Duzina de probă 5 coroane** franco să-le comandăm dela Eugen V. Feller, Stubica Centrale 82 (cott. Zagrab). Friți

Concurs.

La »Consum« societatea comer. în Blaj află inmediat aplicare un funcționar comercial pentru conducerea cărților de comptabilitate care să se priceapă și în branșa Băcăniei.

(40) 6—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viță clasa I-mă, altoiți în viță americană („Riparia portalis") după metoda cea mai bună (altoirea forțată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:				SPEȚIALITĂȚI DE MASĂ:			
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc.	= 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22	cor
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „	= 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24	„
Moi	(Mustos fehér)	„ „	= 200 „	Madelaine Angevine	„ „	= 24	„
Mestecați	(Vegyes borfaj)	„ „	= 180 „	Passatutti	„ „	= 24	„
Galbini	(Mézes fehér)	„ „	= 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 30	„
Aramon	(Aramon)	„ „	= 180 „	Suvenir de mileniu	10 „	= 4	„
Goarneși	(Járdovány)	„ „	= 200 „	Kosuth Lajos	10 „	= 3	„
Fetești	(Leányka)	„ „	= 200 „	Csaba gyöngye	1 „	= 1	„
Altoi clasa II.					1000 buc.	= 100	cor.

Persecі de 3 ani înalțime până la $2^1/_2$ metri 1000 buc. = 30 cor.

Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.

La comande mai mari vând și pe cambiu pe lângă caveți buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite $^1/_3$ anticipațiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile se iau în conziderare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.*

Ioan Bărbat,

învățător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță. asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Mediaș (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 9—40

FISCHER T COMP NAGYENYED

PEPINERIE DE POMI SI VITE

150.000 Pomi Roditori
1,000.000 Sujete
1,000.000 Planta pentru gard viu arbori de promenada, arbori de ornament, roze, fructe cu boaba, conifieri etc.

1 Million altoae de vite, vita de vile Europenăsi Amerikană cu su.
Specialitate: altoae de vita pentru desert.

Sub-cultura 120 jug. cat.

30.000 Pruni de Bistrita si de Bosnia oltuiti Exemplare foarte frumvase

Fără rădăcina

(35) 6—12

A apărut:

LITURGIERIUL

Prețul unui ex. pe hârtie *„prima“*

cruda	*6* cor.
legat	*9* „

Pe hârtie velină consistentă:

crudo	*5* cor.
legat	*8* „

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg 24 fil.

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric

(27) 25—52

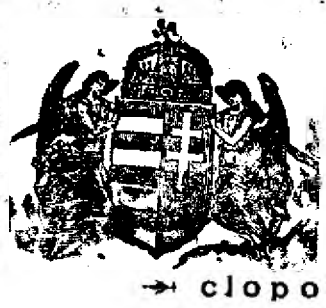

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armenicească, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

---

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu

(28) 19-52

Întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifi i de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieții:
94,975.294 coroane.	**9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și ori-ce informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei“ în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 14 Decemvrie 1907. Numărul 49.

Rogăm pe On. Cetitori, cari să afle încă în restanţă cu preţul de abonament al „Unirii“ de pe anul acesta, cum şi de pe anii trecuţi, să binevoiască a-l achită, căci anul e pe sfârşit şi foaia are lipse multe şi arzătoare.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Pactul cu Austria.

Am accentuat în diferite rânduri, că cel mai urgisit act de stat al Ungariei e pactul economic cu Austria. De câteori s'a desbătut transacţiunea cu Austria în dietă, maioritatea care sprijineà guvernul căutà fel de fel de lozinci naţionale, lansà fraze de cel mai intranzigent naţionalism mai ales cu privire la statul naţional unitar, ce va se vină. Incă sunt în proaspătă memorie isprăvile faimoasei secţii a naţionalităţilor de pe vremea lui Bánffy, care îşi ţineà agenţii săi, ca se născocească revoluţiile valahe. Cu ocasiuni de acestea apoi se puneà câte o interpelaţie la cale, care dà prilej ministrului prezident, ca să se avânte odată în contra dujmanilor interni ai statului şi se sugrume şi gândurile nemernice din ei. Năsipul acesta aruncat în ochii opiniunei publice magiare, lacomă de altcum de a înghiţi naţionalităţile, îşi aveà efectele sale. Se treceà mai îngrabă peste afurisitul de pact, apoi iarăşi se face linişte pe vre-o 10 ani şi guvernele aveau timp de a stà de noi.

Transacţiunea care acum se desbate în dietă este însă cea mai rea dintre toate câte le-au încheiat vre-un guvern până acuma. Şi ce e mai nostim, că trebue să o voteze chiar partidul independist, care din principiu a fost decenii dearândul în contra ori cărei cauze comune cu Austria. Ba pedeasurpa s'a mai obligat guvernul actual de a mai ridică şi cvota cu 2%, ceeace înseamnă că ţara mai plăteşte Austrie încă 5 milioane la an.

Pe alt guvern de mult l'ar fi măturat opinia publică, dacă ar fi îndrăsnit se vină in dietă cu astfel de proiecte, acestuia însă i-au venit în ajutor naţionalităţile şi croaţii. Opinia publică magiară strigă se gate guvernul iute — oricum cu transacţiunea şi se isprăvească apoi definitiv cu dujmanii interni ai ţării — cari suntem noi.

Partidul naţionalităţilor şi-a precizat punctul de vedere cu privire la transacţiune, şi-a înaintat o moţiune separată prin Mihail Polit. In şedinţa din 6 Dec. a vorbit apoi deputatul Vinţului *Dr. Iuliu Maniu*, care a desvălit toate acelea momente neplăcute guvernului şi mai ales partidului independist, pe cari acesta le coperea mereu, scuzându-şi schimbarea de front cu situaţia politică extrem de gravă.

Dăm din acest discurs partea ultimă, în care constată, că şi ţinta acestui guvern e, ca să treacă peste transacţiune, ca apoi să-şi îndrepte toate armele în contra noastră:

„Dar nu numai motivele acestea generale mă silesc să iau o poziţie ostilă proiectului transacţiunei. Afară de aceste genaralităţi cari au format şi obiectul de opoziţie al unora dintre colegii mei, mai dispun şi de alte motive cari întregesc punctul meu separet de vedere.

„Dela 1867 încoace, data încheerei transacţiunei cu Austria guvernele, cari sau perindat au avut totdeauna în vedere să lege compromisul cu Austria acolo în Viena, dară nu sau sfiit să vă dee D-voastră aici mâna liberă, de a puteà lrerà fără presiune din afară şi fără larmă, la întărirea domniei de clasă. (Zgomot în stânga). Politica aceasta de îngăduinţă o continuaţi şi D-voastră (Zgomot, preşedintelele) sună).

„La 1867 s'a încheiat pactul cu Austria. Acestui compromis nu i-a putut urmà imediat politica libertăţii de acţiune ci s-a faurit articolul XLIV din 1868, art. XXX din acelaş an, prin care se asigură Croaţilor şi naţiunilor nemaghiare ale ţării drepturile lor.

„Indată însă, ce s'au obicinuit cu situaţia creată de transacţia din 67 au început politica acţiunei libere ignorând pe toată linia şi încontinu legile acestea fundamentale, călcându-le în picioare, făcându-le inofensive. Şi aceasta nu s'a întâmplat numai odată. Pot documenta cu dovezi, că fiecare compromis încheiat cu Austria a avut de urmare împrejurările pe care le-am schiţat pe cum şi libertatea acţiunei D-voastre, faţă de toate popoarele ţărei acestea, cari nu se pot uni cu politica de rasă şi de clasa ce o practicaţi. (Zgomot; Preşerdintele sună).

„Acum căutaţi a ne mângâia, spunându-ne că ceea-ce a fost în trecut nu va fi în prezent sub domnia coaliţiei. Considerând toate acestea afirm, — iau asupra-mi toată responsabilitatea şi la timpul voi aduce dovezi — că noi, cari nu suntem aderenţii coaliţiei şi ai politicei ei nici odată n'am fost atât de urgisiţi şi de asupriţi, ca acum sub guvernul acesta,

„Voi aveà de sigur timp şi ocazie să documentez aceste afirmaţiuni şi astfel vă voi acorda posibilitatea de a mă contraria, de a mă desarma în cazul, când nu voi susţine adevărul. (Zgomot).

„Dar vă întreb, că abstrăgând dela toate acestea, — guvernul, nu urmează el oare tocmai această politică cu proectul, ce ne preocupă? Contele Apponyi şi dl referent însuşi au exclamat cu hotărâre că transacţia cu Austria trebue încheiată, pentru a se puteà duce lupta cu efect împotriva greutăţilor şi duşmanilor din launtru, cari au tăbărât cu o putere demonică asupra D-oastre.

„Ce expresie de salon a politicei acestei libărtăţi de acţiune!

„Aud dintr'o întrerupere, ca şi D-voastră aveţi dreptul de a vă apăra. D-v dispuneţi de tot în această ţară: bani, tărie, putere, administraţie, autoritate, armată, tot e al D-v., şi tocmai D-v. pretindeţi, că aveţi dreptul, de a vă apăra? Dar încontra cui, dăcă nu tocmai împotriva D-v.? (Zgomot).

„Căci legilor D-v., puterei D-v., politicei D-v. de clasă şi de rasă, condusă în decurs de 40 de ani noi n'am opus decât dreptatea Pentru aceea însă să nu credeţi, că ne temem, că o să puteţi continua politica aceasta, întrebuinţând armele în contra dreptăţii şi că veţi puteà reporta învingerea asupra dreptei noastre cauze.

EGRY BÉLA: Vorbeşte la obiect.

PREŞ.: Rog pe dl orator să vorbiască la obiect.

IULIU MANIU: O să închieiu îndată. Nu primesc proiectul pentrucă pe deoparte nu văd în el nici o forţă care ne ar favoriza

situaţia noastră economică, şi care m'ar îndreptăţi să am încredere faţă de influinţa lui viitoare; pe de alta parte provederea guvernului şi modul cum a prezentat acest proiect, nu-mi inspiră nici o încredere.

„Nici eu şi nici partidul meu nu primim proiectul transacţiunei. Pentru aceea însă să nu gândiţi — că până când activitatea noastră politică nu are o putere pozitivă, ne folosim de forţa noastră negativă, şi vă oferim serviciul de a puteà arunca asupra noastră responzabilitatea unei eventuale ruini a ţărei, fie ea economică ori având ori ce alt caracter politic!

„Dacă noi, on. Cameră, am vedeà, că prin activitatea noastră pozitivă putem salva ţara din situaţia în care se află, natural că am proceda altfel. (Zgomot, preşedintele sună). Astăzi însă nu putem face acest lucru deoarece nu putem lua asupra noastră responsabilitatea întorsăturilor economice nu faţă de D-v., ori de alţi, ci în interesul milioanelor acestei ţări nu ne putem împreuna cu responzabilitatea întocmirilor gospodăriei lor, căci acest pas ar însămna, că noi cari dispunem numai de o putere negativă voim să distrugem economiceşte situaţia şi aşa debilă a Ungariei. (Zgomot).

„Va veni şi pentru noi vremea unei acţiuni pozitive, până atunci însă ne abţinem dela orice mijloc mai eficace.

Aşteptăm şi noi munca aceea pozitivă, la care se conlucrăm cu toţii pentru înflorirea şi înaintarea ţării. Deputaţii nostri află acel timp de apropiat şi unii să văd a fi convinşi, că va veni îndată, ce se pune proiectul votului universal pe masa dietei. Fie-ne permis, ca după semnele de până acuma să ne îndoim de aceasta. Ne îndoim, că acel proiect asupra votului universal se fie astfel alcătuit, încât să ne deie şi nouă posibilitate, de a ne apărà interesele nostre cu mai mare eficacitate ca până acuma. Căci ori cum vom considera lucrul, multele declaraţii ale guvernului cu privire la proiectul despre votul universal, au fost destul de clare, ca să fim în curat la ce ne putem aşteptà. Şi e şi logic, că un guvern ca acesta nu va prezintà un proiect electoral, decât cu totala desconziderare a naţionalităţilor.

Credem, că munca aceea pozitivă şi conlucrarea noastră în afacerile ţării e încă foarte îndepărtată şi că până ce ni-se vor realiza visurile acestea vom aveà parte încă de multe suferinţe.

O înţăleaptă dispoziţie. P. Sa *Ioan I. Papp*, episcopul român din Arad, în circularul din 11 Noemvrie a. c. Nr. 3132, arătând relele urmări provenite din *abuzul cu alcoolul*, care samănă mizerie şi moarte în mijlocul poporului nostru, nu numai sfătueşte, ca preoţii şi învăţătorii să ferească poporul de acest rău mare social şi moral, ci indicând mijloacele de luptă, rânduieşte: „ca în decursul iernei 1907/8 fiecare preot şi fiecare învăţător într-o zi potrivită, mai ales în zilele de Dumineci şi sărbători, după amiazi, în şcoală ori eventual în alt local potrivit, să ţină poporului câte o prelegere publică cu scopul spre a arăta urmările triste ale beţiei şi a îndemna poporul, ca să încunjure birturile şi să se ferească de păcatul beţiei.

„Fiecare preot şi învăţător despre prelegerea sa îndată după ziua, în care s'a ţinut, va face roport protopopului concernent arătându-i totodată din partea sa mijloacele, prin cari crede dânsul, că s-ar puteà pune stavila acestui rău în mijlocul poporului nostru.

„Dorim, ca prelegerile de sub întrebare să fie instructive, distrăgătoare şi plăcute poporului. Deci preoţii şi învăţătorii se vor consulta împreună asupa acestui obiect şi vor împărţi între sine materialul astfel, ca fiecare să presinte poporului cestiunea din alt punct de vedere. Fiecare preot şi învăţător să facă deci aceasta afacere obiect de studiu şi să se pregătească conştienţios la prelegerea, ce o va avea să ţină.“

Ne bucurăm, când vedem porniri atât de salutare, când vedem, că cei chiemaţi şi toţi iubitori poporului se apropie tot mai mult de aceea, ca să toarne oleu pe ranele lui trupeşti şi sufleteşti şi să-l *ridice*. — Ne bucurăm deosebit, că vedem cum toţi Românii: uniţi şi neuniţi la începutul luptei antialcolice sunt de un gând şi de o simţire şi ne nutrim de dorinţa şi nădejdea, că în aceasta luptă uniţi vor rămânea.

După cum suntem informaţi toate Consistoarele româneşti au recomandat clerului şi învăţătorilor, să intre în lupta antialcoolică. Dee Dumnezău, ca chiemarea aceasta părintească să nu ajungă la urechi surde!

FOIŢĂ.

Din vacanţe.

(Continuare şi fine).

Se vezi ce săpun alb are baronesa, cu care să spală pe obraz. M-a întrebat, că tu ai de acela. Şi eu i-am spus, că tu nu te speli numai cu apă, dar eşti mai frumoasă şi mai tineră ca ea. Şi m-a bătut şi m-a ţipat afară Mica fiecăriţă! Dar cu ce plăcere mi-a spus baronesa, că dându-i Nuţii un pachet de bomboane i-a zis: Acum de tine îmi mai place, decât de mătuşica, că ea n'are atâtea haine de mătasă ca tine şi pălării cu bumbi de aur. Nuţa ne punea de măcinat pe moară. Făceam haz de intrigile tălhariului de două zăvoare, căci ce am fi şi vorbit alta?

Zilnic făceam împreună escursiuni îndepărtate prin păduri seculare şi admiram frumseţile naturii şi privelişti, ce la tot pasul erau altele, panorame adevărate. Baronesa îşi astrânsă o suită întreagă de derbedei de stradă, trei finanţ, un scriitor dela comună dat afară şi vre-o doue calfe fără ocupaţie. Şi eră încântată de toţi:

— Acesta e micul meu Bran, favoritul. Ea dă-mi foc la ţigaretă! Dar în genunchi, altfel nu primesc. Aşa vezi, tu eşti un juvaer. Şi să-mi stai totdeauna de partea inimii Mi-se pare cam nebunatică baronesa la vrâsta ei de peste 40 ani, dar eră de-o fire puternică, ca apa cea primejdioasă, ce rupe toate vadurile, şi în care, dacă ai intrat nu mai poţi ieşi.

Baronesa eră de altfel foarte sprintenă cu toate că eră destul de grasă, aşa urcà muntele de parea că sboară. Între curtezanii ei eră espansivă din cale afară. Să pierdea de noi întrecându-ne cu câţiva chilometri. Adeseori numai sara să făceà de ne întâlniam. Mătuşa, baronul şi eu umblam să-i ajungem, dar ne eră imposibil, că nu ştiu pe ce căi ne mai umblate mergeau.

— Mie nu-mi place de loc purtarea baronesei şi îl compătimesc pe omul acesta de treabă, că şi-a dat de o astfel de belea, îmi ziceà mătuşa la o parte.

Căci într'adevăr baronul eră un om tare cum se cade. Manierile lui fine, ţinuta cea deamnă, conversaţia cumpătată îţi arată pe omul distins. Pe cum ne spuneà eră francez de origine, fusesă profesor de liceu în Franţa, dar cu 14 ani de serviţiu să pensioná în urma unei boale acute de inimi şi o uşoară paralisie de nervi. Se trăgeà dintr'o familie de marchizi, arătându-ne corespondenţa lui cu rudele din Francia, cari toţi purtau marca familiară şi să intitulau reciproc cu titlul de marchiz.

— Şi unde a-ţi făcut cunoştinţa cu doamna baronesă, căci noi aşa ne obicinuisem să le zicem baroni şi nu marchizi întrebă mătuşa.

— Intr'un birt, răspunsă baronul, aici în Ungaria şi de dragul ei m-am împământănit şi eu aici, după ce mi-am vândut moşiile din patrie, ne-am cununat şi pe cum gâciam câteodată le-au şi tocat.

Nu ştiu cum îmi trecù prin minte ideia, că o vedeam pe baronesa servind într'un birt şi cu ochii ei seducători ameţeşte pe baronul mai tare, decât cu beutura, ce i-o pune pe masă şi cu voinţa ei de fier îl fulănţueşte de ea şi îl târăie după sine, ca un curent primejdios. Şi el omul cel bun şi nenorocit să simte fericit alăturea de o femeie, care este însaşi viaţa. O antiteză perfectă.

— Să vezi ne spusă baronesa, am umblat pe un drum plin de şerpi. Nu-i aşa Stănişor? să adresă unui alt curtezan.

— Da, aşa a fost. Dar doamna baronesă, ca un Hercules a omorât vre-o câţiva. Ce femeie curăgioasă!

Baronul să sburlisă de frică. Suferea de ideosincrasie şi ea să folosia de slăbiciunea lui, ca să-i ocupe mintea, şi să nu-i deie răgaz, ca să-i observe slăbiciunile ei. Vicleana!

Cu mine se purtà, cum să poartă cu un ou de paşti. Intâi, că nu-i răpiam nici un curtezan, de cari eu aveam oroare şi a doua că ţineam tovărăşie baronului şi astfel ea aveà mâna liberă.

Stipendiştii arhidiecezani.

Completăm azi conspectul stipendiştilor din fondurile arhidiecezane, publicat în Nr. 43 al foii noastre.

Din fundaţiunea „Romanţană."

		Cor.
1.	Traian Dragoş, tehnic IV., B.-Pesta	630
2.	Petru Suciu, filozof III., B.-Pesta	630
3.	Nicolau Pop, belearte III., B.-Pesta	630
4.	Laurenţiu Giurgiu, tehnic I., B.-Pesta	630
5.	Ioan Colbazi, jur. an. I., B.-Pesta	630
6.	Nic. Dănilă, silv. I, Selmeczbánya	630
7.	Mihil Moldovan, jurist Cluj	200
8.	Silviu Maior, jur an. IV., Cluj	168
9.	Victor Suciu, jur. an. IV., Cluj	168
10.	Ioan Sârbu, jur. an. IV., Cluj	168
11.	Iulian Cârje, jur. an. II., Cluj.	168
12.	Ioan Georgescu st. filoz. an. I., Cluj	168
13.	Ioachim Tolciu, jur. an. I., B.-Pesta	168
14.	Traian Medrea cl. VI. gim. Alba-Iulia	126
15.	Nic. Solomon. gim. cl. VII., A.-Iulie	126
16.	Laurenţiu Fodor, gim. cl. VI., Blaj	126
17.	Simeon Nemeş, jur. an. IV., Cluj	126
18.	Iuliu Crişan, medic an. II., Viena	126
19.	Aurel Moldovan, IV., reale Viena	126
20.	Ştefan Oniga, gim. cl. VII., Blaj	126
21.	Enea Ramonţan, gim. cl. VIII., Blaj	126
22.	Aurel Pop, gim. cl. I., B.-Pesta	126
23.	Liviu Câmpian gim. cl. VIII., Braşov	126
24.	Ilie Marinca, gim. cl. VI., Gherla	126
25.	Aurel Pop, gim. cl. IV., Sibiiu	126
26.	Vasile Mircea gim. cl. II., Zelau	126

Din fundaţiunea „Ioan Bobb."

27.	Clemente Petrovan, jur. I., B.-Pesta	120
28.	Alexandru Buşiţa, gim. cl. II. Bistriţa	120
29.	Laurenţiu Băbuţ, gim. cl V., Sibiiu	120
30.	George Pop, gim. cl. V., Baia-mare	120
31.	George Bob, gim. cl. V., Blaj	120

Din fundaţiunea „Petru Maior."

32.	Laurean Maior, gim. cl. V., Blaj	120

Din fundaţiunea „Gavril Vaida."

33.	Octavian Bohăţel, gim. cl. VIII. Beiuş	140
34.	Eugen Hoblea, gim. cl. IV., Beiuş	140
35.	Ioan Pasca, gim. cl. VII Gherla	140
36	Iuliu Vaida, gim. cl. VI., Beiuş	140

Din fundaţiunea „Efraim Klain."

37.	Aurel Boteiu, med. an. III., Cluj	360
38.	Nicolau Voicu, gim. cl. IV., Blaj	240

Din fundaţiunea „tractului Făgăşu."

39.	Liviu Miclea, gim. cl. VII., Blaj	50
40.	Ioan Harşa, gim. cl. VII., Blaj	50
41.	Virgil Brătfălean, gim. cl. VI. Blaj	50
42	Alex. Brătfălean, gim. cl. II., Blaj	50

Cronică.

Să învăţăm dela congresele catolice

Dacă am cetit cu luare aminte ştirile despre cele 3 mari congrese catolice ţinute numai anul acesta: al germanilor din Würzburg, al ungurilor din Pécs şi mai nou al austriecilor din Viena, puţini vor fi între noi, cari să fi primit cele întâmplate acolo numai cu interesul cuvenit unor „ştiri din lumea mare", cari îţi fac plăcere, dar te lasă indiferent; nu cred, să nu fi fost mulţi, în a căror suflet să nu răsune ceva, cari să nu simită un reflex în inimile lor, cugetând la biserica noastră şi la stările ei de azi.

Idea unui „congres catolic" român sau cu alte vorbe, a unui congres general al românilor uniţi!

Idea nu-i nouă. S-a relevat demult şi s-a discutat per longum et latum acum câţiva ani în Unirea şi Rev. Catolică (parcă şi în Gaz. Tr.). S-a dovedit multă însufleţire pentru ea şi nu s-a ales nimic din toată treaba. Şi noi totuşi ne ocupăm de ea!

Presupunând, că recunoaştem toate neajunsurile, de cari sufere azi biserica noastră şi că vrem cu mici, cu mari, a schimba stările de azi, a ne pune odată pe muncă, a lua un avânt nou pe terenul bisericesc cultural, pe acela al vieţii religioase şi sociale, al organizării poporului nostru spre ai asigura binele vremelnic şi mântuirea sufletească, — zic, vrând noi toţi o atare schimbare, trebue să ne cugetăm asupra modalităţilor aceleia.

Dl Bunea, în cartea despre Autonomie (pp. 485—490) descrie foarte bine toate lipsele şi ce avem de făcut, pentru viitorul bisericei rom. unite. Ca modalităţi dsa cere ţinerea sinoadelor prov. şi diecezane la timpul şi intervalul prescris, în cari să se trateze pe rând cestiunile publice ale provinciei noastre mitropolitane. Credem, că fără a deroga ceva dlui Bunea, ca simplă întregire la cele recomandate de dsa, se impune idea congreselor pomenite mai la deal. Pentruce? pentrucă sinoadele având caracter pur canonic, la care ieau parte numai clerici, cu greu ar avea acelaş efect asupra credincioşilor mireni, ce ar puteà aveà congresele. Acestea sunt numai instituţii sociale, fără caracter canonic, dar concluziile lor se refer la aceleaş chestii bisericeşti-sociale, de cari s-ar ocupa şi sinoadele. In ele ieau parte şi mirenii, de al căror sprijin şi conlucrare permanantă (cuvintele sunt ale dlui Bunea) asemenea avem lipsă în anumite afaceri. Prin aceea am deşteptat interes şi zel în mirenii noştri, cari până acuma cu aceea îşi motivează indiferenţa, că legile sau canoanele bisericei unite îi eschid cu totul din afacerile bisericeşti. De fapt asta o fi cauza

---

Numai, când să întâmplà să nu-i vie ceata de adoratori, atunci da năvală asupra mea. Mă luà de braţ şi atâtea îmi tocà de mă minunam de unde le scoate. Ii admiram darul de a povesti şi fantazia ei uriaşe de a clădi romane originale. Vedeam în toate firul cel roşu de a se ridicà pe sine mai pe sus de realitate şi de a-şi acoperi cu văluri aristocratice originea ei obscură.

Câteodată erà foarte sinceră, când voià să-mi impuie prin cultura şi rutinarea ei şi să-şi arete viaţa cea splendidă şi atunci puteam deduce şi mai mult, că ce a putut să fie înainte de a o luà baronul.

— Uită-te draga mea eu am avut totdeauna o voinţă de fier. Din propria mea putere am învăţat vre-o 6 limbi şi pot spune, că cunosc literatura universală. Şi crede-mă, că numai târziu m-am apucat de studiu. Cunosc muzica, cânt cu mai multe instrumente apoi nu este sport pe care să nu-l fi deprins, nu este ţară în care să nu fi străbătut şi societatea în care să nu am loc. Strașnică femeie! Erà ceva adevăr în ce spuneà, cunoştea tot ce bate grozav la ochi, aveà şi minte, dar prea mult egoizm, şi prea puţină inimă şi simţ de onoare, să vedeà cum s'ar zice a fi fost spălată cu toate apele.

Baronul numai inimă şi idealism, fin ca o mănuşe glasé, ea dură ca cremenea şi ca realitatea. Amândoi formau un întreg. Singuri erau numai frânturi, hârburi, amândoi erau ceva.

Câteodată îşi lăsà părul despletit pe spate îşi strângea hainele pe talia cam disproporţionată şi fugeà pe deal în sus chiuind. Erà de o sburdălnicie, ce nu-i mai şedea bine, erà cam caraghioasă. Baronul să amuzià o clipă, dar pe urmă îi erà ruşine de ea, şi să făcea, că nu o vede, cufundându-se cu mătuşa în conversaţie.

Aveà şi darul de a te emoţionà până la lacrimi cu minciunile.

— Să-ţi povestesc un episod din viaţa mea casnică, îmi zisă într'o după amiază. Am avut trei copii, doue fetiţe şi un băiat, trei îngeri de frumuseţe şi cuminţenie, puteam să-i pun păpuşi într'o vitrină să-i admire trecătorii. Locuiam în castelul nostru de pe pusta de lângă Pesta. Intr'o zi moare copilul unei birişiţe a noastre în difterică (anghină). Mă apucase un presimţ urât. Toată ziua mă bociam ca după morţi. Mi-să îmbolnăveşte fetiţa cea mai mare în etate de 8 ani. Telegrafăm după medicul nostru din Pesta, sosește şi constată anghină difterică şi până seara să înăduşe şi moare. Mezina adorata tatălui său să jucă însă de cu seara sănătoasă, dar spre miezul nopţii nu mai putea respirà să înecă şi să stânsă de vie. Baronul răcnia de durere, îşi pierdusă mintea. L-au legat în cămeşe de forţă şi l-au dus pe câteva luni în sanator. Ficioraşul mi-l trimisă-i la o prietină în sat. In spre ziuă mă înfiorai de o lovitură puternică în poartă. Imi aduceau băiatul gata. Salonul mi-l împodobia trei cadavre în trei sicrie. Mă coborâi în grădina de flori adunai toate rozele, cameliile şi tubirozele şi îmi decorai copiii. I-am îngropat singuri, fără să vărs vre-o lacrimă, numai capul îmi cântă groaznica doină a celor ce să duc. Mama primi teribila veste la oginâ la contesa Palfi. Se palizi ca moartea şi sucombă de un atac de inimă. Grăbii la Pesta la înmormântare. Şi cuţitul tot nu ajunsă la os.

Baronul îmi povesti odată contrarul, că copii n-au avut. Ea se vede, că mi-a popovestit vre-un român, nu ştiu original, ori plagiat de pe undeva.

Intr'o dimineaţă găsăsc pe unchiul foarte abătut, aproape mânios. Aştept pe baroni, să ne facem obicinuita plimbare de dimineaţa, căci eu decând îi aflasem odată certându-se şi păruindu-se nu mai mergeam pe la ei şi nu ştiam de ce întârziau atâta.

Mătuşa vine şi îmi şopteşte ca să nu audă unchiul:

— Inchipueşte-ţi Eleno, baronii au fugit azi noapte şi ne-au rămas datori cu chiria cu laptele şi cu vre-o 20 fl. împrumutaţi dela noi, la crişmă n'au plătit prânzul şi cina. Nicolae aşa-i de năcăjit de nu-şi află locul.

Eram deprimaţi cu toţii de păcăleala baroniler.

că nici în biserica rom.-cat. sinoadele nicăiri aproape, nu se ţin la timpul prescris, dar congresele mai în fiecare an! La noi în ţară toate confesiunile au convenirile lor: gr.-or., protestanţii în sinoade mixte. catolicii în congrese, numai noi uniţii navem nici sinoade, nici congrese, ci stăm nemişcaţi. Aşa cum să nu ne lâncezască puterile, cum să ne premenim, cum să circuleze sânge nou în vinele vieţii noastre bisericeşti?... Trebue să fie ceva modru, după care să putem conveni şi noi uniţii. să ne sfătuim, să ne dăm sama de stările actuale şi să vedem ce e de făcut, să ne împărţim rolele şi să ne punem pe lucru, fiecare cum îi ajută Dumnezeu; la vreme apoi să ne dăm sama de isprăvile făcute şi să mergem mai departe Vorbirile, discursurile, ce s-ar ţinea acolo, nu ar fi exerciţii de stil, deprinderi retorice, ci adevăr şi realitate!

Multe, multe motive luptă pentru ţinerea astorfel de congrese române unite!

La primăvară vom avea un mic prilej de trezire: peregrinajul la Roma. Ce frumos ar sta alături de el o altă convenire, şi mai impunătoare: congresul dorit! Până atunci s'ar puteà face programul, discuta modalităţile, sau pe cale publică, sau prin scrisori private către unul dintre aceia bărbaţi mari ai bisericei noastre, care ar lua chestia sub conducerea sa. Poate chiar unul dintre Ilustri Arhirei, acela căruia Dumnezeu i-a dat, că azi mai mult să poată osteni în astfel de afaceri şi care va conduce şi peregrinajul la Roma. Temerea, că statul nu ni-ar concede ţinerea unui atare congres, e neîntemeiată. Altele pedeci vor fi ele, dar toate pot fi învinse.

Incheiu cu un citat, scos din nişte articoli, scrişi pe tema ast ain „Unirea“ anul 1892 („Congrese religioase, numerii 21—2): „timpurile de faţă pentru biserică şi religiune sunt grele, şi devin din ce în ce tot mai grele, cât vom trebui să ne încordăm toate puterile, pentru a mântui biserica şi religiunea în poporul nestru. Un mijloc mai potrivit, cum sunt congresele bisericeşti, nu poate rămânea timp îndelungat nefolosit de noi, decât numai cu mare daună culturală“!

Ce zicem azi, cu 15 ani mai târziu şi ce vom zice în viitor? Vederemo!

Cron.

Numai dulcea mea Nuţa ne înveseli la masă:

— Să vezi mătuşică, au fugit azi noapte baronii, de nu li-se vedeau picioarele!

Elena din Ardeal.

AVIZ!

Se află de vânzare 3000 măji metrice napi — maja cu 1·60 cor. — Cei ce doresc să cumpere să se adreze Dlui EMIL VLASSA proprietar, Sâncel—Blaj (Szancsal—Balázsfalva). 4—4 (42)

REVISTE.

Roma. Sfinţia Sa a creat 4 cardinali noi, doi sunt italieni, *Gasparri* şi *De Lai*, iar doi sunt episcopi franţezi, *Luçon* şi *Andrieu*. Cei doi italiani sunt canonişti foarte buni, au mai multe opere de mare valoare literară. *De Lai* e unul dintre cei mai buni membrii ai Congregaţiunii Conciliului Tridentin, iar *Gasparri* a fost până aci secretariul congregaţiunii pentru afacerile bisericeşti extraordinare. Gasparri a fost profesor la universitatea catolică din Paris, dintre prelegerile lui publicate, opul despre căsătorie e unul dintre celea mai bune ce s'au scris despre acest obiect. E membru în comisia esmisă pentru codificarea dreptului canonic al bisericii apusane. — Nu e eschis, ca afară de aceştia să fie creaţi şi alţi cardinali.

Germania. Un vestit profesor al Universităţii din Berlin, *Hans Delbrück* a publicat în „Preussische Jahrbücher“ un studiu, în care condamnă politica guvernului german faţă de Poloni, şi arată, că limba prigonită a Polonilor va fi silită să se retragă în biserică, din răsboiu politic se va desvoltà răsboiu religionar, care nu va aveà sfârşit bun. In legătură cu aceasta *Hans Delbrück* îşi aduce aminte de popoarele nemagiare din Ungaria, cărora le profeţeşte un viitor mai bun după introducerea votului universal, căci acesta va împiedecà pe Magiari cari sunt în minoritate, să facă din Ungaria stat naţional magiar. — Se ocupă în deosebi cu Saşii din Ardeal, pe cari nu-i înţelege de loc, de ce ţin cu politica ungurească, şi nu se unesc cu politica partidului naţionalităţilor nemagiare. După *Delbrück* politica actuală a Saşilor nu le poate aduce nici un bine, ori învinge politica Magiarilor, ori învinge politica naţionalităţilor.

Foile ungureşti recunosc adevărul principiilor lui *Delbrück* ce priveşte pe Poloni, dar partea a doua o interpretează cât se poate de greşit, şi apără pe Şvabii din Ungaria, cari sunt Magiari cu trup cu suflet.

Svedia. Dumineca trecută a murit regele Svediei, *Oscar II*. S-a suit pe tron ca descendent al familiei Bernadotte la 15 Sept. 1872, ca rege al Svediei şi al Norvegiei. Sub tot decursul domniei lui, norvegianii s-au silit să se despărţască de svediani, ce nesuccezându-le la 7 Iunie 1905 „storthing“-ul Norvegiei a declarat de detronat pe Oscar II şi după mai multe colindari a ales de rege pe principele Carol din Danemarca, care se încoronă luând numele de *Hackon VII*. De atunci *Oscar II*. a fost numai rege al Svediei. Noul rege e *Gustav V*, care de multe ori l-a substituit pe bătrânul său tată în conducerea afacerilor publice.

O adresă deschisă.*)

S'a întâmplat în una din săptămânile trecute, că un poporan văduv al meu a contras sf. taină a căsătoriei cu o văduvă gr.-or. fără a fi fost vestit, mărturisit şi cuminecat şi fără dimisorial, din care preotul miresei s'ar fi putut convinge că nu există eventual nici o piedecă canonică.

E regretabil pentru mine cazul acesta deşi responzabilitate în conştiinţă nu mă apasă, întru cât ştire nu avusem de el, până în ziua când auzii că e nuntă în sat şi aceasta nu o mai puteam împedeca. Mai vârtos m'am mâhnit în suflet mai târziu când am aflat, că aceste s'au întâmplat aşa la sfaturile preotului gr.-or. a miresei, care ar fi zis poporanului meu: Dute numai la notaraş şi după ce vor ieşi zilele, te cunună la el, la preotul tău n-ai ce căuta, te cunun eu după scrisoarea notarului şi fără a împlini: celelalte nimicuri fără rost ce le faceţi voi. La auzul acestei ştiri mi-am permis întru mine întrebarea: Oare şi buzele acestui preot vestesc ştiinţa, şi din gura acestuia să cerce credincioşii legea? O profete Malachie aici ţi-e greşit rostul îndrumărilor!

Nu mă aflu aproape de fratele preot, nu-i cunosc starea sufletească, nici principiile speciale de păstorire, dar pentru aceea sunt singur — de ar fi cât de elementar în cele teologice, — că doar atâta va şti taina căsătorie e una dintre celea 7 sf. taine — şi tot aşa de sigur sunt că mai ştie şi aceea că e taina viilor, care este a se primi în statul darului. Mai trebue să ştie: că fără vestiri căsătoria este ilicită sau neiertată. Aici nici unul dintre punctele dogmatice ce ne deosăbesc nu-i la mijloc.

Pentru astadată voind a dovedi bunăvoinţă faţă de fratele a cărui nume nu-l pomenesc şi mai voind a nu molesta cu acuze şi cu rezolvirea acestei chestii Măritul Ordinariat gr.-or. dela Arad, — mă restrâng a adresa măritului Ordinariat pomenit această scrisoare deschisă, prin care pe cât de stăruitor tot aşa de umilit îl rog: Binevoiască a dà poruncă circulară preoţimei din com. Bihorului, cercul pretorial al Margitei, ca în viitor fără vestiri, fără a fi sponzii mărturisiţi şi cuminecaţi şi fără dimisoriale să numai conferească sf. taină a căsătoriei. Posito sed non concesso — că măritul Ordinariat ar avea cunoştinţă şi ar tolera aceste abuzuri păcătoase între credincioşii bisericei gr.-or. — şi în acest caz să se esmită po-

---

*) Recomandăm această adresă în atenţiunea colegilor, cari au mereu pe buze pacea şi bunăînţălegerea între confesiuni. Red. U.

runca — circulară barem pentru cazurile cari pe noi ne interesează, adecă când sunt a să încheia căsătorii între gr.-cat. şi gr.-cat. — căci din contră să vor repeţi inconvenientele demoralizatoare de felul celei întâmplate nu-aim acum câteva săptămâni, când un preot harnic şi conştiu din dieceza Orazii a denegat mirelui gr.-or. administrarea cununiei în lipsa condiţiilor necesare. Şi părinţii miresei gr.-cat. creştini vrednici şi cinstiţi fiind nevoind aşi lăsa fiica lor necununată — mirele s-a văzut necesitat a cutriera cu nuntaşii săi hotarăle până la un preot gr.-or. care apoi bona fide(?) le-au administrat sf. taine a căsătoriei.

Astfel de lucruri nu conduc la mărirea lui Dumnezeu nici la mântuirea sufletească a credincioşilor nostri, ci mai vârtos degradează taina căsătoriei la un act profan şi ne mai pun în faţa altor neamuri cu cari mestecaţi trăim în o posomorâtă icoană necinstită.

In buna speranţă că să vor lecui întâlepţeşte durerile noastre — am semnat cu cea mai înaltă stimă.

Şumal la 6 Decemvrie 1607.

Vasile Pop,
preot gr.-cat. român

SPICUIRI.

Cunţanu şi Blajul.

In url ultim din interesanta „Revistă teologică“ dela Sibiiu, prof. Cunţanu, apreţiind o carte corală, ţine să se pronunţe, aşa cum pricepe Dsa, asupra unităţii limbii liturgice şi hazardează frasa: „una este limba liturgică la Bucureşti, alta la Sibiiu, alta la Cernăuţ, *alta şi mai avântată, deodată însă şi cea mai depărtată de limba şi de înţelegerea poporului — la Blaj.*“ Tare suntem curioşi să ştim, ce înţelege dsa prin aceste şire, ce am subliniat? Crede doară, că numai slava, propovedania săborniceasca şi alte prohoade de acestea înţelege poporul? A cetit dsa cărţile liturgice şi corale revizuite de comisia pusă pe această treabă, ori doară a auzit numai povestindu-se? ne vine să credem, că nu le-a cetit!

„Zăvodul“ şi „Drapelul“.

Asupra noului product de literatură umoristică, ce a început să apară la Cluj sub redacţia preotului Basiliu Podoabă, „Drapelul“ dela Lugoj, publică un prea nimerit articol prim, din care reproducem numai conclusia:

„In zilele aceste de grea cumpănă, când deabia publicistica ne-a mai rămas în lupta pentru drepturile poporului, e o trebuinţă arzătoare, ca pe lângă toate divergenţele de păreri să se solidarizeze presa noastră, condusă de intenţiuni cinstite şi să declare războiu nemilos acelor ecrescenţe ale publicisticei, cari otrăvesc spiritul public şi menajează ura nesăbuită şi dorul urât de răsbunare,

„Presa ne-a mai rămas. Să nu subsăpăm şi pe aceasta, că ne lipsim pe noi înşi-ne de singura autoritate ce o mai avem în lupta grea de apărare.

„Dar nu numai datorinţa gazetarilor cinstiţi, ci şi a marelui public este să stee solidar cu noi în această acţiune de purificare a moravurilor şi să strige acestora impostori un puternic:

„In laturi!“

Iscălim şi noi!

Noutăţi.

Din dieceza de Lugoj *Emil Vladislau* preot neohirotonit, a fost dispus de administrator parohial în Ghilad, (distr. Ciacova)

La Roma! Completăm prospectul pentru peregrinajul la Roma, cu următoarele informaţii: Cei ce doresc să facă călătoria la Roma tot pe uscat, au să insinue aceasta cu prilejul spedării banilor. De asemenea cei ce vor să cerceteze şi Neapolul. Se înţelege că aceasta va costa mai mult. Diferinţa în preţ se va comunică la timpul său.

Hymen. Dl *Ioan Răhăian* teol. în Timişioara şi dşoara *Florica Radu* din Icloda, logodiţi.

Mulţămită publică. Pre lângă alte ajutoare graţioase, ce le-au primit în anii precedenţi câteva parohii din tractul Indolului dela Escelenţia Sa dl Arhiepiscop şi Mitropolit Dr. Victor Mihályi de Apşa, Inalt Prea Sfinţia Sa şi în a. c. a trimis din casseta Sa privată: 1. Rachişului român 150 cor., pentru terminarea bisericii; 2. Băişoarei 100 cor., pentru terminarea superedificatelor parohiali, şi 3. Bicalatului 200 cor. pentru adaptarea şcoalei. Pentru acestea ajutoare mulţămindu-i ferbinte — în numele Curatoratelor respective, — rog pe Dumnezeu, să-i lungiască viaţa, ca mulţi ani să mai poată ajuta pe cei lipsiţi. Indol, în 6 Decemvrie 1907. **George Suciu,** protopop.

Şedinţă festivă. Societatea de lectură „Petru Maior“ B.-Pesta, Ráday ut. 20, invită la şedinţa festivă ce o va aranja în 14 Decemvrie n. în sala cea mare dela Ferencvárosi Polgári Kör (Bakács-tér 14). Venitul e destinat pentru Societatea „Petru Maior.“

Serata Reuniunei femeilor din 8 Dec., a avut un splendid succes. Un număr mare de public a umplut sala cea mare a Casinei şi am avut prilejul se vedem în sara aceea tot ce are Blajul mai distins. A dizertat dşoara Turica Nogruţ, acum întâiaşdată ca disertantă, şi a fost mult aplaudată. Foarte mult a plăcut publicului Cimpoiul executat la pian de dşoara Silvia Nestor. Domnişoara Nestor este o excelentă pianistă şi publicul şi-a arătat mult simpatia faţă de Dsa aclamându-o nefncetat. Pentru primaoară am avut ocaziună se admirăm talentul declamatoric şi cu mult sentiment al domnişoarei Valeria Pop, care atât de bine a interpretat pe Fatma. S'a încheiat programul seratei prin un cântec la pian executat de toate trei dşoarele şi aplauzele publicului nu se mai sfârşiau. A fost în general una dintre sările cele mai plăcute ale publicului Blăjan. Am stat cu toţii până târziu în noapte şi ne-am depărtat cu gândul de a ne revedeà la cea mai proximă serată cât mai curând.

Dela comitat. Miercuri în 18 crt se va face restaurăţia în comitatul nostru, alegându-se toţi oficialii.

Dela Societatea meseriaşilor. Duminecă în 8 Decemvrie a vorbit părintele spiritual Ştefan Roşian, arătând ce sunt grevele, când şi-au luat începutul, ce li-au provocat. De încheiere spune, că singur morala creştină şi spiritul creştinesc va putea să normeză raportul dintre lucrător şi întreprinzător. Espunerile dlui Roşian au fost urmărite cu atenţiune. Sodalul Alesandru Păcurar a predat bine poesia Ispita de G. Coşbuc. — Au urmat producţiuni cu Skiopticonul. Dl profesor Dr Cheţianu ni-a arătat icoanele prezidenţilor Asociaţiunei, pe cari dl prof. Ciura li-a însoţit cu o bună şi înţăleasă esplicare. Proxima conferinţă va fi în 15 Decembre la oarele 5 d. a. Va vorbi Dnul profesor Dr. Ambrosiu Cheţianu.

Intru memoria prof. Nic. Ionaş. Pentru ridicarea unui monument pe mormântul regregretatului cântăreţ a contribuit Const. Pop. protopop, Baia de criş, 4 cor. Dr. Valer Frenţ. protopop Orăştie 5 cor.

Dela postă. Din prilejul aproprierii Ss. Sărbători. Direcţiunea postală face luator aminte publicul, să fie cu băgare de samă la unele dispoziţii luate chiar în favorul lui. Anume: Să nu pacheteze bani ori scumpeturi cu obiecte de ale mâncării ori altele. Să ţină seamă, că fiind o mare îngrămădeală la poste. să folosească corfiţe, ori pânză groasă şi numai pentru obiecte de mai puţină valoare hârtie groasă de pachetat. Să lege bine cu sfoară pachetele şi să le sigileze. Să scrie adresa esact şi detaiat. — Adresa o poate scrie sau de a dreptul pe pânză sau hârtie, sau pe un carton gros ori tăbliţă de lemn. Tot aceiaş adresă să o vâre şi în lăuntrul pachetului, pentru cazul când s'ar sfârtica învălitoarea. Tot pentru acest scop e recomandabil să însemne pe adresă şi numele trimiţătorului. Cuprinsul pachetului să fie declarat esact.

Slăbirea fizică

o împedecă, corpul, musculatura copiilor, o desvoaltă Emulziunea SCOTT. Acest leac e nutremântul cel mai bun şi întăritor pentru copii şi va vindeca şi pe copilul dtale cum s'au vindecat

multe mii de copii

prin folosirea acestui preparat. Le dă copiilor vioiciune. Dacă copilul e bolnăvicios să i-să dee imediat

Emulziunea Scott.

In fiecare sticlă e Emulziune de Scott egal de finâ şi compusă din materii cu efect, în cantităţi egale recunoscute de lumea ştiinţifică.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— **Se capătă în farmacii.** —

(37) 12—12

A apărut:

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi. — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 8

In poezia aceasta alegorică, mestecată cu multă satiră fină, Vasile Fabian Bob ne înfăţişează un tablou trist din trecutul Moldovei, starea ţării la 1821, când toate îşi pierdură rostul.

S'au întors maşina lumii, s'au întors [cu capu'n jos
Şi merg toate din potrivă, anapoda şi [pe dos.
Soarele de-acum răsare dimineaţa la [apus,
Şi apune despre seară către răsărit [în sus.
Apele schimbându-şi cursul dau să'n- [toarcă înapoi,
Ca să bată, fără milă, cu izvoarele [războiu.
S'au smintit, se vede, firea lucrurilor, [ce la cale
Aflându-se din vecie, urma pravilelor [sale.
Şi-au schimbat să vede încă şi limbile [graiul lor,
Că tot una va să zică: di mă suiu seau [mă pogor."

Aşa începeă poetul nostru să zugrăvească soartea Moldovei la anul amintit, şi tot în chipul acesta continuă şi mai departe într'o cuprindere de 38 versuri.

Dar Dumnezeu n'a lăsat să rămână soartea Moldovei multă vreme în starea aceasta întoarsă, vrednică de plâns. Peste câţiva ani să schimbară toate, în spre bine. Pe la 1828 în Moldova să croiă o nouă viaţă, românească, liniştită şi potrivită pentru înflorirea ţării pe toate terenele.

Atunci şi poetul nostru îşi premeni condeiul, şi scrisă o poezie, de asemenea alegorică: *Moldova la anul 1829,* unde, într'o ţăsătură de 110 viersuri, zugrăvea contrariul tabloului dela 1821.

Când a scris Vasile Fabian Bob poeziile acestea, nu putem şti cu deplină siguranţă, atâta însă putem constată, că amândouă poartă în frunte pecetea vremilor în care s'au scris, şi astfel cea dintâiu s'a putut naşte îndată după anul 1821, iar cea de-a doua cade ori pe 1829, ori pe 1830, sau — pe cum crede George Bariţ,[1]) — după tractatul dela Adrianopol (14 Sept. 1829), şi înainte de ratificarea Regulamentului Organic, când încă nu să ştiă, ce Domni vor urmà în tronurile Principatelor şi locuitorii „domerì nu să puteau."

Amândouă au apărut mai întâiu în 1839 în *Foaia pentru minte, inimă şi literatură,* Nr. 13 dela 26 Martie, şi Nr. 14 din 2 Aprile, sub acelaşi titlu: *Moldova la anul 1821.*

La sfârşitul tabloului dintâiu — starea dela 1821 — redactorul foaiei, George Bariţ, adăugà într'o notiţă parantezată: „Contrariul acestuia va ieşì în numărul următoriu."[2])

Notiţa aceasta, pe cum şi faptul, că amândoue poeziile s'au publicat, de astă dată, sub acelaşi titlu, — l'au îndemnat pe Aron Pumnul, la 1862, să le reproducă, în *Lepturariul românesc,*[1]) pe amândouă drept o poezie, şi aceasta i-a dus în rătăcire şi pe alţii, de ex. pe Aron Densuşan,[2]) care încă le-au conziderat ca o singură producţie a Muzei lui Vasile Fabian Bob.

Dar Aron Pumnul aminteşte între poeziile lui Vasilie Fabian Bob una sub titlul: *Schimbăciunea sorţii Moldovei,*[3]) asemenea aminteşte despre o poezie a lui Bob, intitulată: *Schimbarea soartei Moldovei,* şi Vasile Grigore Pop,[4]) care de altcum îl copiase din cuvânt în cuvânt pe Aron Pumnul. Aceasta însă nu puteà fi alta, decât poezia, care cuprindea contrariul tabloului jalnic dela 1821, adecă *Moldova la an. 1829.*

Aşa pe cum o aflăm la Pumnul, *Moldova la anul 1821* nu e reprodusă corect, şi întreagă nu poate fi o singură poezie nici din motive interne, nici din conziderăţii externe.

Nu e una, din motive interne, logice, pentrucă ea cuprinde două tablouri: întâiul se referesce la lumea întoarsă dela 1821, iar cel de al doilea zugrăveşte stări cu totul contrare, care nici într'un chip nu să potrivesc la soartea Moldovei din 1821, şi astfel nici poetul nu puteà să îmbine descrierea unor stări atât de împotrivite în aceeaşi poezie, sub acelaşi titlu.

De asemenea găsuesc în contra reproducerii împreunate a lui Pumnul şi motive externe. Anume la 1839 George Bariţ aceste poezii le publică, în foaia sa, în două părţi, măcarcă le puteà dà şi într'una. Ce e drept, poezia a doua, ieşită în Nr. 14 dela 2 Aprile, apare ca o continuare a poezii prime apărute în Nr. 13 dela 26 Martie, având amândouă acelaşi titlu. Aci însă s'a petrecut o eroare de tipariu, de oarece tot George Bariţ, la 26 Februarie aceluiaşi an, în „Catalogul Manuscriptelor trimise la *Foaia pentru minte, inimă şi literatură*", le aminteşte limpede ca două poezii separate, aşa: „*Moldova la anul 1821*" şi „*Moldova la anul 1829*" *de răposatul Pah. şi Prof. Fabian."*[5])

Şi aci Bariţ n'a greşit, căci şi mai târziu tot aşa priveşte lucrul. Când la 1868 a revenit iarăşi asupra poetului nostru, în foaia sa *Transilvania,* le reproduce amândouă poeziile sub titlu separat, şi spune expres, că „noi le scoatem dintr'un manuscript ce posedem dela anul 1843, scris cu litere ciriliane."[6])

Conziderând toate împrejurările mai sus arătate, îndefinitiv putem spune, că la Aron Pumnul poeziile acestea două a lui Vasile Fabian Bob s'au reprodus greşit într'una; versurile 1—38 sunt: *Moldova la anul 1821,* iar următoarele 39—148 sunt: *Moldova la anul 1829,* sau *Schimbarea soartei Moldovei.*

XI.

In afară de acestea, mai cunoaştem încă două poezii dela Vasile Fabian Bob: *Glasul viitorului,* reprodusă în *Conspectul* lui Vasile Gr. Pop,[1]), şi *Suplement la Geografie* sau — după cum să intitulează la Aron Pumnul — *Geografia cintirimului,* în care descrie, satiric, lumea ceealaltă, şi care, cu drept cuvânt să poate numì cântecul său de lebedă.

Aceasta din urmă poetul nostru a scris'o întru amintirea şcolariului său Ştefan Şendrea răposat la 25 Oct. 1834, dar nu a terminat'o. Inainte de moarte cu două zile, poetul a cerut *Suplementul la Geografie,* să-l termine, zicând: „Să săvârşesc descrierea locului unde merg," — dar atunci nu s'au găsit nicăiri, şi astfel ea a rămas până azi nesăvârşită.[2])

Ori câtă osteneală am pus, mai multe din poeziile sale n'am putut descoperi. Poate altul va fi mai norocos. Şi aşi dori mult!

XII.

Şi acum la urmă, să vedem, cum a fost apreţiat Vasile Fabian Bob în literatura română, şi să reproducem câteva din apreţierile ce i-s'au făcut în diferite timpuri.

1. Mai întâiu mă opresc la fruntaşul filolog, la dl *Ovidiu Densuşan.*

Pe cum am spus odată dsa nu află nici o calitate conziderabilă în scrisul lui Vasile Fabian Bob.

Aceasta apare limpede din apreţierea ce i-a făcut în cursul său de literatură ţinut la Universitatea din Bucureşti în 1899—1900, unde zice: „Tot ce ne-a rămas dela el, sunt două poezii publicate în „Foaia pentru minte" la 1839; cea dintâiu este intitulată „Moldova la 1821," e publicată la pag. 97; a doua poartă titlul de „Geografia Ţintirimului", e publicată la pag. 113. Poezia întâiu este o descriere filozofică asupra evenimentelor întâmplate la 1821. Ca valoare poetică nu este nici una mai deosebită; ca inspiraţiune este foarte mică poezia „Geografia Ţintirimului," are 20 de viersuri, şi nu prezintă ceva mai deosebit ca cuprins."

Dar nu toţi l'au judecat ca dl Ovidiu Densuşan; mai ales bătrânii au avut alte păreri despre el.

2. *Vasile Popescu — Scriban,* vorbind în biografia lui Fabian despre evenimentele dela 1821, zice că acelea „dădură materie muzii sale de-a alcătui nişte bucăţi poetice pline de genie, de sublimitate şi delicateţă."[3])

3. Celea mai multe şi mai mari laude i-le-a adus doctorul *Vasile Pop.*

Vorbind despre *Moldova la 1821,* o află scrisă cu multă „măiestrie," şi vrednică de-a fi comparată cu literatura clasică. Satira ei o relevează în următoarele: „Ce să zic de aceea mică, nevătămătoare şi aşa fain ţăsută satiră, care să află în cuvântul *anapoda;* propoziţia *di* în loc de *de;* conjuncţiunea *seau* în loc de *sau?* care cu atâta măiestrie le-au ţăsut în viersurile sale, cât, pe cum eu sum încredinţat, cea mai mare

---

[1]) *Transilvania,* din 1868, pag. 172—173.

[2]) *Foaia pentru minte,* an. 1839, pag. 98.

[1]) Tom. III, pag. 512—515.

[2]) Cf. *Istoria limbei şi literaturei româneşti.* Iaşi 1885, pag. 268.

[3]) Tot acolo, pag. 512.

[4]) *Cf. Conspect asupra literaturei române şi scriitorilor ei,* partea II, pag. 278.

[5]) Cf. *Foaia pentru minte,* an. 1839. Nr. 9, pag. 72.

[6]) *Transilvania,* an. 1868, pag. 186.

[1]) Partea II, pag. 279—280.

[2]) Cf. *Foaia pentru minte,* an. 1839, Nr. 15 dela 9 Aprile, pag. 115, not.

[3]) *Ibidem,* pag. 154.

parte a cetitorilor nu o au simțit.“ [1]) Iar viersurile 1—10 le citează cu introducerea: „Ascultă, cum cântă acest dumnezeesc poet.“ [2])

Despre *Moldova la 1829* zice, că este scrisă cu o poezie, „a căreia înălțime și delicateță nu să poate prețui.“ [3])

Asemenea spune despre *Suplement la Geografie,* că aci poetul a descris țintirimul cu o „nespusă poezie.“ [4])

Peste tot doctorul Vasile Pop în Fabian află calitățile unui adevărat poet, pe care l'a comparat cu Virgiliu [5]) și cu Ovidiu. [6]) Mai mult, îl numește chiar „genie peste veacul său,“ care, dacă ar fi trăit între alte împrejurări mai favorabile talentului său, „ar fi făcut epocă în literatura națională.“ [7])

4. Mai târziu, la 1868, *George Barițiu,* zice despre el: „Toți câți l'au cunoscut spun în unanimitate, că a murit prea timpuriu pentru națiunea sa, pe cum a murit și Vasile Cârlova dela Târgoviște.“ [8]). Iar într'alt loc relevează în Fabian, ca însușiri distinse de poet, sublimitatea ideilor, vioiciunea imaginațiunei, nobleța simțemintelor, limba curgătoare, expresiunile necăutate, rotunzimea, licențele poetice neforțate și avântul sufletului. [9])

5. In sfârșit încheiu cu un nume cinstit, a lui *Aron Densușan,* cunoscătoriu mare al literaturei noastre, și nepătimaș în aprețiarea scriitorilor nostri vechi. El, însuși poet, aveà alte păreri despre Fabian, nu ca fiul său, dl Ovidiu Densușan, pe cum apare din *Istoria limbei și literaturei române,* unde referitor la poetul nostru zice: „Dela el avem două satiră scrise cu gust și idei clasice: una *Moldova la 1821* scrisă cu multă fineță, ... alta *Geografia țintirimului,* neterminată.“ [10])

* * *

Sum departe a crede, că am desfășurat viața și activitatea lui Vasile Fabian Bob în toate amănuntele. Nu mă mândresc în gândul, că am dat asupra lui un studiu fără scăderi. Sum însă convins, că o scriere totdeauna poate provocà alta mai bună, și dacă studiul meu va izbuti să mijlocească din condeie distinse un alt studiu mai desăvârșit, atunci eu voiu fi cel dintâiu, care mă voiu bucurà, și voiu grăbi să aduc laude celui ce va fi mai norocos în desmormântarea dascălului și poetului vrednic, în toată puterea cuvântului, de cinstea și pietatea noastră.

Dr. Ioan Rațiu.

Bibliografie.

A apărut:

Din cona vieței de Vasile Pop. „Biblioteca pentru toți.“ Nr. 293 prețul 30 bani.

Dl Pop s'a ridicat cât se poate de iute în rândul scriitorilor de seamă ai literaturei noastre. D-sa posedă într'un înalt grad darul de a povesti și un umor sănătos, natural, fără veselie silită, pe cum și mult spirit de observație caracterizează talentul său.

Din cona vieței, e o culegere de schițe și nuvele umoristice, pline de haz și artistic redate, cari vor încreți toate buzele și vor însenina toate fruntile. Nimic mai plăcut de cât acest gen de literatură.

Din cona vieței apare acum în a doua ediție. Prima a fost la apariținnea ei imediat epuizată, ceeace este o dovadă de popularitate de care se bucură dl Vasile Pop.

De vânzare la toate librăriile din țară.

Catalog complect al acestei „Biblioteci pentru toți“ ce cuprinde peste 300 de numere, se va cere la Librăria editoare Alcalay, — București.

Mângâierea creștinului. Carte de rugăciuni pentru credincioșii gr.-cat. Din cărțile rituali ale bisericei orientali și din alte cărți de pietate compusă de **Ioan Gent** protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Cu aprobarea și binecuvântarea Ilustrissimului și Reverendisimului Domn **Dr. Demetriu Radu** Episcop gr.-cat. de Oradea-mare.

„Sămănătorul.“ Anul VI. Nr. 48 cu următorul sumar: I. Scurtu. Ziariștii vechi și noi (cu prilejul sărbătorii dlui Gr. Ventura. — I. Corbea. Solle (Sonet). — V. Cosmovici. Amintiri din tinerețea lui B. P. Hasdeu. (povestite de el însuși (1852—1857). — Virgil Z. Om și Dumnezeu (poezie). — Gh. G. Mugur. Mama. — Caton Theodorian. Pe dibuite (schițe de drum). — I. Scurtu. Cronica. — I. Botez. Cronica veselă: S-a indignat Galeria!

„Neamul românesc,“ Anul. II. Nr. 59 cu următorul sumar: Indrumări ale economiei naționale de A. C. Cuza. — Proclamarea politicei zioniste în Parlamentul austriac de N. Iorga. — Un sat, ca multe altele de V. S. — Meseriași funcționri de Miltiade I. Tănase. — O broșură interesantă de N. Iorga. — Intr-un sat din Vâlcea de Dan Bătrânul — Cronica de N. Iorga și alții.

DIN ZILELE LUI NERO, roman după Alexandru Dumas—Tatăl. Prețul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creștină*** vol. II. ***Tradițiunea și Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. dorto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Pentru a ridica moralul, tăria fizică și bunăstarea poporului nostru, cele mai ușoare și mai îndămânatice mijloace le avem în cărțile bune, în cărțile cu învățături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul“

de Dr. I. Marcu și Șt. Roșian

învățăturile cărora sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, și a învățătorului cu inimă, ea va fi izvor de poveațe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, și prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. și costă 1 cor. 10 fil.

Proprietar-editor: Aurel C. Domșa.

p. redacție responz.: Augustin Gruiția.

Sgârcîul

durere de stomac, scaunul prea des să vindecă numai decât prin folosirea pilulelor laxative Rebarbara-Elsa, pilule a lui Feller 6 cutii, 4 cor. franco să-le comandăm dola Eugen V. Feller, Stubica Centrale 82 (cott. Zagrab). Laczi

(40) 7—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viță clasa I-mă, altoiți în viță americană („Riparia portalis“) după metoda cea mai bună (altoirea forțată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:				SPEȚIALITĂȚI DE MASĂ:			
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc.	= 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22 cor	
Șmighiră	(Som, Furmint)	„ „	= 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24 „	
Moi	(Mustos fehér)	„ „	= 200 „	Madelaine Angevine	„ „	= 24 „	
Mestecați	(Vegyes borfaj)	„ „	= 180 „	Passatutti	„ „	= 24 „	
Galbini	(Mézes fehér)	„ „	= 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 30 „	
Aramon	(Aramon)	„ „	= 180 „	Suvenir de mileniu	10 „	= 4 „	
Goarnești	(Járdovány)	„ „	= 200 „	Kósuth Lajos	10 „	= 3 „	
Fetești	(Leányka)	„ „	= 200 „	Csaba gyongye	1 „	= 1 „	
	Altoi clasa II.				1000 buc.	= 100 cor.	

Persec de 3 ani înaltime până la 2½ metri 1000 buc. = 30 cor.
Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.
La comande mai mari când și pe cambiu pe lângă cavenți buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite ½ anticipațiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau stațiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamațiunile se iau în considerare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.* ***Ioan Bărbat,***
învățător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

---

[1]) *Ibidem,* an. 1840, pag. 156, not. 7.
[2]) *Ibidem.*
[3]) *Ibidem,* pag. 266.
[4]) *Ibidem.*
[5]) *Ibidem,* pag. 257.
[6]) *Ibidem,* pag. 256, not. 7, și 257.
[7]) *Ibidem,* pag. 267.
[8]) *Transilvania,* an. 1868, pag. 136.
[9]) *Ibidem,* pag. 172—173.
[10]) Ediția dela 1885, pag. 268.

Viţe nobilitate

trimite cu ***garanţă, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulţi ani recunoscută ca prima şi foarte solidă:

Prima pepinerie cu viţe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Mediaş (Ardeal) Nr. 54.

Cereţi catalogul preţurilor!

Catalogul conţine scrisori de recunoştinţă din toate părţile ţărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 10—40

Se află de vânzare în Librăria semin. din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiţă biografică, Blaj 1890, broşură de 41 pag. Preţul 20 fil. + 10 fil. porto postal.

2. **Cestiuni din dreptul şi istoria bisericei româneşti unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii româneşti: a Vadului, Geoagiului, Silvaşului şi Bălgradului** Blaj 1902 8° 162 pag. Preţul 2 cor. 50 fil. pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron şi Dionisiu Novacovici** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Preţul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse,** preţul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal şi Ungaria,** preţul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timotheiu Cipariu,** Panegiric, preţul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** preţul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viéţa lui I. Micul** de M. Strájan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. 3.40
8. **Cele doue feţe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 1 Nrii ii, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor 0

Dracul în şcoală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolondea

de

Augustin Paul.

Preţul 1 cor. 50 fil.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (27) 20—52

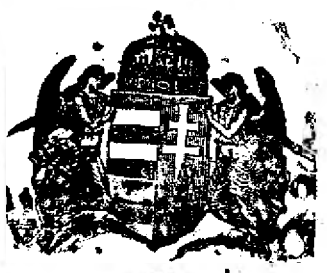

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturi prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

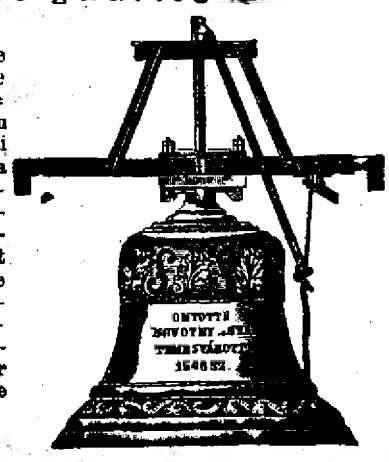

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 20—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975.294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieţii: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,760,810.21 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., ½ an 6 cor., ¼ an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., ½ an 9 frc., ¼ an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserțiuni:

Un șir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce privește foaia să se adreseze la: Redacțiunea și administrațiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 22 Decemvrie 1907 Numărul 50.

Rogăm pe On. Cetitori, cari să află încă în restanță cu prețul de abonament al „Unirii" de pe anul acesta, cum și de pe anii trecuți, să binevoiască a-l achită, căci anul e pe sfârșit și foaia are lipse multe și arzătoare.

ADMINISTRAȚIUNEA.

In preajma sărbătorilor.

Farmecul deosebit de mângâitor al sărbătorilor, ales al celor mai mari, se resimte cu zile înainte. O mai senină dispoziție sufletească se sălășluește în inimile oamenilor, micile diferențe și nevoi zilnice se micșorează în fața splendoarei, pe care sărbătoarea o proiectează înaintea ei. Chiar sufletele cele mai strâmte resîmt atunci un fior dulce de înnălțare spre sfere mai luminoase ca cele ale intereselor zilnice. Din înălțimea aceasta privită viața, are cu totul altă înfățișare ca de obiceiu.

Oameni, cari și-au văzut esclusiv de treburile și interesele lor private, înțeleg în sfârșit — odată, de douăori la an — că în afară de cercul strâmt al intereselor lor, mai sunt și alte sfere, cari îmbrățișează omenimea întreagă, și cari îi înlănțuie și pe ei, în momente de sufletească reculegere.

Cel favorit de soarte, căruia nu-i trecea prin minte, că mai există ceva pe lumea asta, în afară de eul lui, înțelege, cu ocasiuni de acestea solemne, că în lume mai sunt încă multe nevoi și mulți nevoiași, cărora le poate cauza multă mângâiere prin un ajutor, care, în urma urmei, îl costă așa de puțin. Căci nu este bucurie mai mare, decât aceea: ce o cauzezi altora.

In publicul nostru românesc, spre lauda lui fie zis, s'a încetățenit de o vreme încoace bunul obiceiu de a colectà cu prilejul sărbătorilor bani sau veșminte, cari se distribue copiilor săraci înaintea sărbătorilor.

Constatăm cu plăcere, că obiceiul acesta se generalizează din ce în ce mai mult, revenind meritul acestei reslățiri mai ales femeilor române, respective Reuniunilor de femei.

Bărbații, din firea lor mai puțin delicați și prea mult angajați în lupta pentru agonisirea pânei de toate zilele, nu pot jertfi timp mult pentru a pune la cale astfel de colecte, dar când acestea sunt deja puse la cale, când femei cu suflet nobil, umblă din casă în casă pentru ca să adune ceva pe seama celor săraci și lipsiți, ei contribue cu plăcere, un lucru pe care nu l-ar fi făcut, dacă nu erau solicitați.

Omul trebue să fie adeseori solicitat pentru a nu-și uità de binele, pe care erà dator să-l săvârșească.

In lumea străină solicitările acestea sunt la ordinea zilei. Treci pe stradă, placate mari îți aduc în minte datoria de a contribui cu obolul tău la institutele umanitare ale surdo-muților; întri în un birt să iei masa, și când să-ți aprinzi țigara, observi deasupra chibritelniței apelul stereotip „să dăm ceva pentru bieții orbi." Scoți numai decât câțiva cruceri și îi arunci în chibritelniță, care e și casetă în aceeaș vreme.

Și iată fapta aceasta bună, ori cât de mic ar fi obolul cu care contribui, ia proporții deosebit de mari, când te gândești, că zilnic aceste milostive memento sunt cetite de mii și mii de oameni.

Sufletul zăvorit de dragostea eului propriu, se deslănțuiește; chiar omul cel mai fericit și mai bine situat încă se gândește cu milă și înduioșare la miile de nenorociți, cari s'au născut numai spre suferință în viața aceasta. O întrebare i-se întipărește în minte, ca o amenințare: ce-ar fi, dacă m-aș fi născut *eu* orb seau mut, ce-ar fi dacă *eu* aș fi astăzi muritor de foame?

O rază de înduioșare se scoboară de sus, o rază de desnădejde se înalță de jos, și întâlnindu-se, ele constitue la olaltă un amestec: *iubirea deaproapelui.* Cel de sus nu mai e îngâmfat de favorurile, cu cari l-a îngrămădit soartea; cel de jos nu mai e invidios de bunăstarea altora, când vede, că și lui i-se aruncă puține fărâme dela masa bogaților.

La noi Români, acțiunea aceasta nobilă și *umanitară* nu se practizează de multă vreme și nici în măsura reclamată de mizeria unui popor ca cel al nortru.

Ne bucurăm totuș de începutul frumos ce s'a pus la cale.

Reuniunile noastre de femei colectează în multe centre de ale noastr mai ales pentru tinerimea școlară, după-cum se obicinuește aici în Blaj.

Avem doar așa de mulți băieți săraci, cari totuș se leagă de școală cu orce preț. Ei vor îndura multă mizerie, vor umbla iarna cu ghetele sparte, și în straie de vară, vor mânca numai odată la zi, dar vor luptà cu nădejdea sfântă a izbânzii, când vor ajunge și ei oameni cu carieră.

Și atunci, când elevii săraci de astăzi vor ajunge și ei la bunăstare, își vor aduce aminte, de serile acelea minunate, când ei stau zgriburiți și în haine zdrențuroase, pițiți în unghierul unei sale frumos iluminate. Erau acolo domni mulți și doamne îmbrăcate în mătăsuri. Și iată că, după ce le-au ținut vorbiri frumoase, au început să le împărțească haine călduroase și șepci, ghete și cisme și bomboane.

Era un Crăciun al săracilor. Și aducându-și, după ani, aminte de

seara aceea, când a primit niște ghete călduroasă, tocmai în timpul, când lui îi ieșiau degetele prin cele ale lui, va scoate o hârtie de zece sau de două-zeci și va trimite-o tot la aceea școală, unde a învățat și el, pentru a ajutorarea copiilor săraci.

Iată cum binefacerea de eri, însămnată o îndoită binefacere pentru ziua de azi și de mâne.

Generațiile celor împărtășiți astăzi înseamnă o noauă generație de contibuenți, în vitorul cel mai apropiat.

In orașele sau satele, unde nu s'a făcut nimic încă în aceasa privințe, nu avem destule cuvinte de a izista pentru ca pildă acesta nobilă să fie imitată.

Cât de modest ar fi începutul, el are să aducă după sine roade îmbelșugate.

Ne pomenim astfel că ajutorăm cu contribuții mici câțva băieți buni și săraci, și bucuria ce li-o pricinuim, este, în aceeaș vreme, și bucuria noastră.

E cea mai frumoasă cale, pe care ne putem apropia de leagănul sfânt al nașterii Mântuitorului.

Pomenile și chestia alcoolismului.

Una dintre însușirile celea mai de căpetenie a poporului nostru este conservatismul. Acestei însușiri are să-i mulțumească mult, pentrucă ea a contribuit în măsură mare la conservarea etnică a poporului nostru. Dar pe cum în tot binele este și ceva rău, așa și conservatismul a avut și urmări rele, și anume că poporul nostru ține cu o îndârjire mare și la acelea obiceiuri, ce pentru el suntu păgubitoare. Un astfel de obicei e pusul pomenilor după morți.

Chipul cum să pun pomeni după morți este diferit după diferite locuri, vorba aceea tot satul cu obiceiul său, ba chiar în acelaș sat să practică în mai multe feluri. Ori în ce să fac pomenile la noi, ele nu corăspund întru toate credinței sf. noastre biserici fiind ele totdeauna împreunate cu beutură care câte odată degenerează în beție chiar. Dar cu toate că toate feliurile de pomeni ce le pune poporul nostru după morți sunt de desaprobat, din pricina că sunt împreunate cu consumarea de aicool totuși unele ar trebui, să se șteargă cu orice preț din uz, lovind fățiș în credința bisericei noastre, căci dacă nu chiar spurcă biserica apoi totuș o necinstesc.

Un atare chip de-a pune pomană după morți, este pomeană dela biserică. Acest obiceiu constă în următoarele. La șasă săptămâni după moartea cuiva, rudeniile mortului duc colaci (pâne) și vinars la biserică. Numărul colacilor să brodește să fie cam așa de mare, câți oameni vor fi la biserică, iar vinars de fiecare colac un decilitru.

După sfârșitul sfintei liturgii preotul are să meargă la masă, unde sunt colacii și să facă rugăciunea morților. După-ce să sfârșește rugăciunea, rudeniile mortului es cu vinarșul și cu colacii în ușa bisericei, unde așteaptă, să iasă omenii din biserică, dând fiecăruia câte un colac și un pahar de vinars. Fiecare om care a luat parte la serviciul dumnezeiesc — chiar și pruncii — primește câte un colac și o măsură de vinars, pe care are să-i beie în ușa bisericei întru odihna mortului.

Acest obicei este împotriva credinței noastre. Biserica e loc sfințit, și prin aceea că Domnul nostru Isus Hristos petrece deapururi pe sf. altare, biserica devine loc sfânt, unde creștinii au să se poarte cu toată cinstea, și reverința cuvenită. Iar prin obiceiul acesta să profanează oarecum biserica. Chiar și în legea veche să aveà în vedere ca cortul mărturiei să nu se necinstească prin beutură, așa cetim la Lev. X. 9. „Vin și beutură să nu beți tu și frații tăi cu tine, când ve-ți merge în cortul mărturiei.“ Așadar dacă în legea veche să făceau omenii atenți ca să nu beie, — atunci, când au să meargă în cortul marturiei, nici o beutură spirituoasă, ca să nu necinstească acel loc, cu cât mai vârtos trebue să se oprească a bea vinars în ușa bisericei; căci biserica este cu mult mai sus și mai sfântă decât cortul mărturiei, care erà numai umbra bisericei. Dacă cortul mărturiei să necinstea prin aceea că cineva intra în el după ce-a beut nițic vin, oare biserica noastră să nu să necinstească prin aceea că bem vinars în ușa bisericei? Sigur, că să necinstește.

Mai departe obiceiul acesta aduce și rele societății omenești, propagându-se alcoolismul. Drept că cu un deci vinars nu să îmbată încă nimeni, dar totuș fiind că să bea, chiar în locul acela unde e știut, că oamenii au să învețe cele bune: adevărul și dreptatea, va fi spre sminteală multora. Mai ales tinăretului văzând, că să bea la biserică

FOIȚĂ.

Ceva despre Napoleon și dansul.

— Prelucrată după Tallozo. —

Scriitoriul biografiei marelui Napoleon, Frideric Masson, care așa zicând i-a urmărit tot pașul, ni-l prezintă ca amator al dansului. Descoperirea aceasta e surprinzătoare, după ce marele Napoleon este cunoscut ca un mare beliduce, și nici de cum ca un pasionat aranjator de cuadrile și mare dansator. Dintre petreceri mai plăcute îi erau balurile mascate. Își găseà plăcere să aranjeze nu numai în general petreceri, dar se interesa de toate amănuntele.

Compuneà singur ordinele de dans, alegeà costumele și studià lista invitaților. Nici când nu-și uità de nimic.

In carnevalul anului 1810, a aranjat o petrecere, cum nu s'a mai pomenit. In timpul acesta s'a despărțit de prima lui soție, și n'a voit ca din cauza aceasta să se piardă voia de petreceri și comerciul să sufere. A făcut să se veselească și să danseze Parizul. Cei ce aparțineau Curții, doreau să-l mulțumească, inventând ceva nou, ceva rar, ceva ce nu a mai fost.

Spre norocul lor, tocmai în timpul acela, erà în Pariz, Carolina, regina Neapolului, care a avut bunătatea, de a conlucrà la aranjarea balului. Regina aveà pasiune pentru jocul de șach. Lui Napoleon încă i-a făcut cadou niște figuri de șach, fabricate din lavă și coral. Aceste raritâți, să păstrează și azi în castelul Compien.

Fiind vorba de aranjarea balului, a făcut propunerea să se aranjeze o partie de șach, din figuri vii. Propunerea s'a primit. Au ales 16 dame egal de înalte; acestea au fost pionii. Opt au avut îmbrăcămintea albastră, iar opt roșie. Croitura rochiilor erà, cum să poate vedeà din chipurile vechi egiptene. Părul și decorul capului erà ca al sfinxilor egipteni. Intre acestea a fost și regina Carolina. De tunuri au ales patru cavaleri dintre cei mai voinici. Călăreții purtau îmbrăcăminte de centauri. Cursorii aveau costume de clowni, de pe timpul regilor de Valois. Pe cap avean fesuri cu clopoței de aur și argint. Regele și regina, străluceau în toată splendoarea lor. Regele roșu, purtà costum de Serostris din Egipet, iar regina, în purpur cu rubine. Regele albastrilor erà de frumusețâ rară, curtenii îl numeau Apollo, regina asemenea frumoasă. Ambii în costume bogate, cu safir.

Petrile scumpe le aveau împrumutate dela curtea împărătească. Cincisprezece zile au ținut probe în Elyseu. Persoanele, cari representau figurile de șach, s'au adunat în ziua balului în palatul Maresalchi. Doi indieni au așezat pe padimentul salei de dans, o tablă colosală de șach. In acordurile unui marș compus anume pentru ocazia aceasta, întrarâ pe rând părechile de pioni, tunurile, călăreții, cursorii apoi regii cu reginele. Jocul l-au aranjat doi magi, după metodul cuadrilului francez. Partida albastrilor, contra așteptârilor, iasă învingătoare. Napoleon a rămas încântat de petrecerea aceasta.

In carnevalul anului 1811 a aranjat trei baluri mascate, în saloanele alor trei prietini mai intimi, fiindcă îi plăceau mai mult petrecerile în familie, decât balurile de curte. Aveà deosebită plăcere să nu fie recunoscut în petrecerile acestea, dar el dacă nu recunoșteà îndată pe dama cu care să întreținea, îi descoperià însuși fața. Ca să fie mai sigur că nu îl recunoaște lumea sub mască, a căutat pe cineva care să-i samene la statură și mișcări. Acest cineva a fost pictorul Isabey, care îl știà perfect imita: în ținută, mers și mișcări, astfel că erà foarte greu să-i deosebești. Singura deosebire erà, că Isabey aveà mâni cu mult mai mari decât Napoleon, care își îmbrăcà câte 5—6 părechi de mănuși. ca să poată seduce lumea.

Ca să ne putem face o ideie și numai aproximativă, despre aceea cât erà în stare să cheltuiască marele Napoleon, pentru ca să satisfacă acestor pasiuni ale sale, fie-mi permis să ve amintesc câteva date: în 20 Martie 1809 să plătește din casseta imperială 3200 franci, pentru costume și larve. In 1810 sunt două costume în socoteala garderobei lui Napoleon. In 1811 se cheltuiesc 6280 franci, pentru costume, domino

iș va întimpări în mintea sa, că este bun lucru a beà, și va alesui orice prilej, ca să poată să beie. Al doilea rău ce isvorește din acest obicei pentru societate este că să dă indemn celor bețivi ca să se îmbete. Acești fel de omeni nu gustă beutura cu lunile însă când să dimite să beie apoi beau cu zilele. Acuma, dacă să întâmplă, să fie și de aceștia la biserică, atunci când să pun pomeni, ei încă trebue să beie întru odihna mortului, căci dacă n-ar beà s'ar mânia pe ei rudeniile mortului șari ar vedeà în ținuta lor dispreț și desconsiderare. Gustând însă beutura li-să irită gâtlejul spre beutură, trebuie să-l stimpere. Unii ca acestia apoi, merg dela biserică la crișmă unde apoi beau până în ceealaltă zi.

Dacă acest obicei este stricăcios societății deoparte, dealtă parte e împotriva învățăturilor noastre bisericești, necinstindu-să oarecum biserica. Conciliul provincial III, cap II, pag. 10, zice „preoții să grijască asupra sfinteniei bisericilor.... Intruniri profane nu pot avea loc în biserica"... deci în ușa bisericei nu-i iertat să se beie vinars.

Dacă căutăm răspuns la aceasta întrebare trebue, să răspundem: cauza nu este alta decât lipsa de energie a preoțimii întru esecutarea dispunerilor mai înalte. Biserica noastră are legi, cari deși nu esplicite totuș implicite oprește obiceiul de-a pune pomeni după exemplul amintit mai sus. Așa can. 34 din 1869 zice: „Pentru a să împedeca lățirea viținlui beției să se introducă reuniuni de temperanță, după modalitatea cu care s'au introdus acelea și în alte ținute, ca așa poporul pe lîn să se desveță dela beutura spirtualelor;" iar sinodul din 1899 renoiește aceasta hotărâre a sinodului din anul 1869

Acum dacă preoțimea are să se nisuiască ca să înființeze reuniuni de temperanță, carî sunt împotriva beutului de spirtuoase, cu atât mai vârtos ar avea preoțimea datorința să se opue acestui obicei, acolo unde e obicei a se beà în biserică, în ușa bisericei sau în ținutul bisericei.

Dacă preoțimea nu să opune cauza este îndârjirea poporului, cu care să opune ștergerii acestor obiceiuri. Cu aceea că-i spui poporului, că astfe de obiceiuri nu sunt după credința noastră și că ar fi bine să nu se mai observe, încă nu poți ajunge la nici un rezultat. Pentru a-să puteà ajunge ceva ar trebui ca acțiunea să pomenească în unire și deodată din partea tuturor preoților.

Următoarea întâmplare cred, că îmi dă tot dreptul, să susțin așa-ceva. In una din duminicile postului mare să înfățișează la preotul N., — om încă la începutul carierii sale, — 2 parohieni și-i dau de știre că voiesc să pună pomană la biserică după o rudenie moartă de ai lor. Preotul ne bănuind, că în ce constă aceasta pomană, e la conștință de după săvârșirea sf. liturgii face rugăciuni pentru odihna sufletelor. Dar când să iasă din biserică, vede că credincioșii beau în ușă vinars întru odihna mortului. L-a mirat mult acest obicei necreștinesc, și numai decât le-a arătat prin o cuvântare, că acest obicei este împotriva credinței, că prin vinars să profanează datina pie a oamenilor, cari au instituit pomana adecă elemozina, ba mai presus de toate se nesfințește biserica și ziua dumineeii. Însă prin vorbirea aceasta oamenii chiar de loc nu s'au lăsat capacitați, ci i-au spus preotului că acesta este obiceiul satului. Ba acest obicei este și în cutare sate și preoții niciodată nu le-au spus că n'ar fi iertat. cu toate că și acei preoți au învățat popia tot în Blaj. Dacă ar fi împotriva credinții atunci deabunăseama preotul din ...x nu ar beà și el cu astfel de ocaziuni.

La aceasta preotul din chestie le-a spus pe scurt că are poruncă dela măriasa vlădică să nu permită astfel de lucruri, interzicându-le să mai împartă vinars.

Aceasta ținută a preotului a stârnit toată ura poporului împotriva sa. Numai decât s'a adunat întreg satul și au ținut sfat ca să pârască pe acest popă că le strică obiceiurile, și să ceară alt popă. Iar cauza că n'a ajuns jalba lor la forurile competente bisericești este, că n'au aflat altă vină preotului. In schimb însă au hotărât, ca în butul preotului să beie și de aici încolo la b serică, atât cu prilejul punerilor de pomeni, cât și cu prilejul cununiilor.

Din întâmplarea descrisă mai sus, cred că fiecare înțălege, că acțiunile sporadice împotriva acestor obiceiuri nu duc la resultat. Trebue deci o acțiune solidară. Aceasta acțiune, după părerea mea s'ar puteà în chipul următor pune în pracsă, ca să aibă resultatul dorit. Preavenerata noastră superioritate bisericească să deie ordin tuturor oficiilor parohiale ca acelora, cari vor duce beutură spirtuoasă la biserică ori vor împărți fie în biserică, fie în ușa bisericei, fie cin imiterul bisericei, să nu le îndeplinească funcțiunile sacre cari sunt împreunate cu astfel de obiceiuri. Acest ordin apoi să se cetească în fiecare biserică, iar preoțimea să-l observe întru toate.

Pentruca să se asigure mai bine observarea acestei ordinațiuni, cred că ar fi la loc și nu ar deroga nimic preoțimei, dacă s'ar imita hotărârea sinodului din 1833 punându-să pedeapsă pentru acei preoți, cari ar călca ordinul superiorității

Astfel cred că am puteà scoate cel puțin din locurile sfinte beutul spirtuoaselor și cu toate că am face încă foarte puțin în potriva alcoolismului, dar totuși am face barem un pas.

Delce.

și larve. In 1812 să comandă un costum sur și unul albastru, în 1813 unul negru, iar în 1814 a avut lipsă de nu mai puțin ca cinci costume. Napoleon însă cu toate acestea nu-și uită nici când de afacerile statului, nici chiar în petrecerile cele mai animate Să întâmplà de multeori că în mijlocul petrecerii își aducea deodată aminte, că dela cutare sau cutare parte a armatei sale nu a primit de mult nici o știre. Să adresà imediat către un dansator, în nădejdea că: „cine știe poate îi va puteà aduce vre-o știre bună" Și dansatorul pleca ziua următoare. De multeori să întâmpla că nu se reîntorcea nici când, sau târziu de tot; cum de exemplu s'a întâmplat cu majorul Lejeune, care ca prinsoner a cutrierat întreagă Spania, și a fugit din prinsoarea engleză. Câteodată, când îl preocupau unele afaceri mai importante, luà pe neașteptate de braț vre-un ambasador și retrăgându-se în vre-un salonaș mai ferit își depunea masca și pertractà cu seriozitate aceste afaceri.

Îi placea dansul, dar mai pe sus de toate, împlinirea datorințelor lui de împărat.

Veturia F. Negruțiu.

REVISTE.

Roma In conzistorul secret, ce l-a ținut Sfinția Sa cu colegiul cardinalilor în 16 l. c. s-au creat oficios cei patru cardinali *Gasparri, De Lai, Andrieux* episcopul din Marsilia și *Luçon* episcopul din Reims. In alocuțiunea, ce a ținut-o Sfinția Sa în acest consistor, a vorbit despre lupta ce se poartă azi contra bisericii atât pe față cât și pe ascuns. Biserica are aceeaș soarte, ca și Mântuitorul. Drepturile bisericii le calcă în picioare chiar acei oameni, a căror datorință e să apere biserica. O anumită pressă înverșunează lupta aceasta. Mult strică bisericii lupta ce o poartă contra ei pe ascuns moderniștii, cari pe față se dau de cei mai credincioși, în taină însă prin propaganda lor sunt foarte primejdioși. Dela zelul episcopilor așteaptă Sfinția Sa, să se prăpădească modernismul.

Portugalia. Știrile ce le-a lansat Alianța izraelită prin organele sale, de unde le-au luat și foile românești, că în Portugalia va izbucni cât mai iute revoluția, va fi detronat regele, se va face republică, ori se va aduce alt rege, s-au dovedit de neadevărate. Dela publicarea acestor știri au trecut patru săptămâni și mai bine, și revoluția, pe carea o așteptà o anumită rassă de oameni să izbucnească în fiecare moment; nici gând n-are să asculte de comanda Alianței izraelite. Aceeaș alianță, carea a alarmat lumea întreagă cu minciunile celea mai încornurate despre mișcarea țăranilor din România, lucră și pentru Portugalia. — In Portugalia s-au împăcat partidele parlamentare, și ministrului *Franco,* îi va succede și fără dictatură să conducă țara.

Ar fi vremea, ca foile noastre românești, dacă vreau să nu fie date de minciună, să nu mai ieie informații și să nu steie în legătură cu foile Alianței izraelite. Har Domnului, sunt foi creștine foarte bune destule.

CORESPONDINȚE.

Sinoadele protopopești.

— tr. Iodului din Maramureș. —

10 Decemvrie 1907.

In 17 Noemvrie n. s-a ținut conferința preoțească din tractul Iodului (Maramureș) în parohia Săcel, cu care ocaziune s'au pertractat mai multe chestiuni de interes general propuse toate de Emil Bran preotul Dragomireștilor.

Cele mai însămnate sunt:

1. Procedura nouă pentru încassarea restanțelor de lectical. Ven. Ordinariat diecezan să mijlociasă pe calea administrațiunei civile încassarea competințelor preoțești de pe credincioșii renitenți, fără de amestecul preotului. Să întrevină în aceasta cauză la Comitele suprem care să dispună subalternilor săi scoaterea restanțelor în tot anul până la 1 Februarie al anului următor. Când va ști poporul — de orice confesiune — că preste restanții să țină evidență la oficiul comunal, sau la pretură sau la oficiul protopopesc, apoi va grăbi cu achitarea datoriei ca să încunjure neplăcerile.

2. Inființarea grânarelor bisericești. Propunere foarte salutară, făcută cu pricepere și proptită cu exemple din istoricul mai multor grânare bisericești cu toate acestea — neprimită.

Asemenea soarte a avut propunerea pentru înființarea bibliotecelor parohiale (poporale) în toate comunele, cari să pună la îndemâna sătenilor cărțile cele mai folositoare, istorioare din biblie, tâlcuri de credință scrisă în limbaj poporal, cărți de rugăciuni, sfaturi economice, narațiuni ușoare și părți alese din istoria neamului nostru, biografiile oamenilor mari și ziare redactate anume pentru popor. Pentru inființarea și susținerea bibliotecei poporale propunătorul află modalitate ușoară și foarte practică: să se întebuințeze în acest scop banii adunați în pixida bisericei în decurs de două luni în tot anul. Prin aceasta procedură cu drept cuvânt a zis preotul Emil Bran că credincioșii ar fi cu mai multă alipire față de preotul lor și ar dărui și mai multe parale în pixida bisericei. Două rezultate înbucurătoare pe lânga ajungerea scopului principal deșteptarea poporului.

Amândouă așezămintele aceste grânar bisericesc și bibliotecă poporală trebuesc impământenite în toate comunele noastre, fie cât de mici!

3. Ținerea „misiunilor poporale“ în toate parohiile din tract deodată cu prăznuirea Hramului bisericei și în postul mare.

Propunerea s'a primit cu adaus că în tot rândul să se ceară misionar din Centru.

4. Cu privire la limba de propunere a religiunei în școalele de stat conferința să roagă de Preaveneratul Ordinariat să iee în apărare dreptul folosirei limbei românești. Iar pentru închiderea crâjmelor în dumineci și sărbători să se înainteze rugare la congregațiunea comitatenză și să se iee hotărâre asemenea și în adunările comitetelor comunali.

Corespondentul.

Scrisoare din Viena.

— dela corespondentul nostru —

Continuarea luptei pentru școli.

8 Decemvrie 1907.

Cum se putea, să nu ajungă chestia școalelor și în parlament? Să nu deie ansă la niște lupte, cari, dacă cei chemați nu erau la locul lor, puteau aveà un sfârșit fatal pentru s. Biserică?

Săptămâna trecută avurăm parte de evenimente însemnate în istoria școalelor din Austria.

In ședința parlamentului din 3 l. c. deputatul Masaryk social-democrat ceh și-a ridicat glasul împotriva tendinței luegeriane, de a recuceri universitățile. A desfășurat, într'o vorbire chilometrică, câte verzi uscate; a vorbit despre Biserică, index, reformizm, clericalizm, obscuritate medievală etc. până a ajuns la negarea existinței sfântului Ioan Nepomuk.... Lui i-a secundat în ziua următoare alt deputat protestant; și toți contrarii creștinizmului au cerut dela ministrul cultelor garanțe pentru păzirea universităților neatinse de orice ingerință clericală, și au pretins — horrendum dictu — *izolvarea facultăților teologice* dela Universități.

Adevărată uvertură pentru un *kulturkampf!*

S'au aflat însă cine să le răspundă. Mai întâi a vorbit, din partea socialiștilor creștini, deputatul Dr. Mayr prof. în Insbruck, replicând la toate falzitățile lui Masaryk și strigând în față vrăjmașilor: dacă vreți kulturkampf, bine, noi nu ne temem. A vorbit apoi, joi în 5 l. c., însuși Lueger, spunându-le franc adevărul. „Ce vrem noi? zice el. Vrem *egalitate.*“ Și egalitate e aceea, că între ascultătorii universității 80% sunt jidovi? că între 8 profesori denumiți mai nou, 7 sunt jidovi? Că tinerii nostrii catolici și neuniți sunt prigoniți, bătuți? că studenți și profesori, toți stau sub influința anumitor clicuri?.. După Lueger, deputatul Dr. Drexel, un preot tinăr din Tirol, într'o vorbire, care a stârnit admirația tuturor, a respins atacurile vrâjmașilor, a arătat puterea culturală și rolul istoric al catolicizmului și a descurcat frământările cu următoarea propunere: nu de ingerința socialiștilor creștini să fie păzite universitățile, ci de a oricărui partid politic, căci ei numai asta vreau. Propunerea a fost votată unanim.

Cu asta s-a sfârșit actul ultim al comediei.

Corespondentul.

De pe Mureș.

16 Dec. 1907.

La 5 crt. a repausat în comuna Lörint, aparținătoare parohiei Mișcreac, vrednicul bărbat George Vlasa, care și-a lăsat toată averea sa bisericei de acolo, ca să fie de porțiune canonică. El s'a născut din părinți economi la anul 1849 în Lörint, dar curând rămas orfan, fù crescut de unchiul său Petru Radu fost notar la scaunul orfanal în Aiud, unde începù studiile, făcând trei clase în colegiu, în 1869—1870 în Blaj, de unde fiind asentat, a servit până în 1876, când venind acasă, a aflat căsuța și moșioara, far altă mângâiere nimica. In celea din urmă se alipește lângă un văr, care în scurt timp și acela moare, rămânând iar singur.

In 1881—3 a fost ales primariul comunei, dar frângându-și un picior a abzis; în 1890, la stăruința parohului Teodor Radu, coetani și crescuți la olaltă de copii, primește curatoratul s. biserice, un oficiu pentru el de înalt preț, și purtat cu demnitate și multă dragoste, conlucrând mână în mână cu preotul și alți doi vrednici poporeni, ca să se edifice o nouă biserică, ceea ce le-au și ajutat bunul Dumnezeu. Că în Martie au început-o și în 25 Noemvrie, acelaș an a ost sfințită de I. P. S. D. Arhiepiscop și Mitropolit Dr. Victor Mihályi.

Bunul creștin și nobilul bărbat, s'au alipit și mai mult de sf. biserică, așa cât la îndemnul preotului și alor doi poporeni înrudiți și mult vrednici — promite, că de-i va ajută bunul Dumnezeu va face și mai mult. In 1906 și-au edificat case nouă de piatră, în cari puțin avù se trăiască, de oarece în 5 Nov. s'a bolnăvit greu, și în 17 chiemă pe preotul, notariul și doi poporani, și le spune, că dânsul vreà să-și facă ultima dispusețiune, dându-și de porțiune canonică întreaga lui avere inmobilă, cu case și tot ce e edificat, în preț cam de 12 mii cor., și legând de sufletul preoților, ca să-l amintească la sfânta liturgie în Dumineci și sărbători, iar la s. Georgiu, ziua s. Cruci, și s. Niculae, să serveas-ă parastase pentru el și părinții lui. Astfel frumoasa biserică, situată lângă drumul ce duce la Aiud, astăzi este asigurată pentru toate timpurile în săvârșirea și revărsarea luminei sufletești! Laudă preotului și prietinilor, dar inimoșilor poporeni din această parohie.

Servească măreața faptă pie, ca un bun exemplu fraților și bunilor creștini din loc și jur! Iar nobilului bărbat repauzat, odihnă și pomenire veșnică!

Un credincios.

Noutăți.

Intru mărirea lui Dumnezeu. In favorul sf. noastre biserici din Cosonulmare în scopul de-a ridica un iconostas au binevoit a contribui următori domnii din Brașov: P. O. D. Dr. Teodor David preot militar gr.-cat. 2 cor. Sp. D. Dr. Eugen de Lemeny advocat 5 cor. Sp. D. Petru Pop jude de trib. în pens. 2 cor. Sp. D. Antoniu Șanciali jude de trib. în pens. 2 cor. Sp. D. Eugen adv. 2 cor. Sp. D. Ioan adv. 2 cor. Sp. Domnii Ioan Săbădean 10 cor. G. F. V. 2 cor. I. Popp 2 cor. Eremias nepoții 3 cor. N. Grădinar 2 coroane I. G. Eremie 1 cor., 2o fil. Ioan N. Bidu 2 cor. comersanții, N. N. 5 cor. 90 fil. — Tuturor acestor binefăcători în numele credincioșilor mei le esprim sincere mulțumită. Dumnezeu le resplătească cu cerestile sale daruri. Casonulmare. 27 Oct. 1907. *Artemiu Boeriu de Berivoi,* preot greca-catolic.

Din Arhidieceză. Traian German, a fost numit prefect în Internatul de băieți, Adrian Oțoiu de subprefect în acelaș institut. Octavian Popa, admistratorul Ludișorului a fost numit capelan la Făgăraș.

Din Maramureș. In congregația comitatului Maramureș ținută la 16 l. c. s'a ales cu unamitate toți fostii oficiali. Dintre români s'a ales: Dr. Ioan Mihali protofiscal, Ioan Balea de Iood prim notar. Gavriil Mihalyi protropretore la Teceu (Tecső). Simion Pop

protopretore la Vişeu, Vasile Dan pretore, Georgiu Dan pretore ad honeres, Petru Ioodi asesor la Tribunalul orfanal. Afară de acestia a rămas în oficiu Mihăil Pavel prim arhivar comitatenz, George Petrovan arhivar, George Sârb arhivar. Iuliu Gyenge protocolist, Vasiliu Gyenge cancelist. S'a denumit de protofiscali ad honores: Dr. Ilie Mariş, Dr. Florenţiu Mihalyi şi Dr. George Mihalca advocaţi. Durere că tinerii nostrii nu vreau a să aplica la comitat şi nu peste mult nu vom aveà oficiali români la comitat.

Pentru promovarea pietăţii. La păr. Dr. Iuliu Florian în Cluj (Jokai u. 6) se găsesc de vânzare iconiţe sfinte a P. C. V. Maria povăţuitoarea noastră. cu 12 rugăciuni în onoarea ei, scoase mai ales din paraclis. Aceste 12 rugăciuni, numite „Cununa Preacuratei," cetite sara de membrii unei familii, sunt menite să promoveze evlavia. Preţul lor e de 60 fil. Tot acolo se găsesc medalii de a P. C. Fecioară, pentru preţul de 10 fil. bucata. Le recomandăm cu tot adinsul.

Ştiri literare. „Convorbiri literare" pe Noemvrie e dedicat aproape întreg memoriei lui Al. Odobescu, neîntrecutul prosaist. Între altele are un frumos articol asupra artelor în România. conferinţa ţinută la Paris apoi articoli de Mehedinţi, Tzigara-Sanmurcaş, Rădulescu-Pogoneanu, Litzica ş. a. — La „Minerva" a apărut vol. II din „Povestirile unchiaşului sfator" de P. Ispirescu, cuprinzând între altele câteva mituri grece şi istoria pe scurt alui Mihai Viteazul şi Ştefan Vodă volumul de 346 pag. costă 1·50 cor.

— O nouă traducere a legi şcolare. mai bună ca cea dela Arad, ne dă dl Lazar Triteanu referent şcolar în Sibiu adogând şi instrucţiunea dată de ministru pentru pentru esecutarea ei. Se vinde cu 1·20

Reuniunea femeilor române din Blaj îşi ţine Duminecă în 22 n. la 8 ore seara a patra serată. Va diserta dna *Leontina Ciura,* declamează dşoara *Reli Chirilă.* La urmă ţine dnul prof. *Dr. Ambr. Cheţan* prelegeri cu Skiopticonul.

Intru amintirea prof Nic. Ionaş. Pentru ridicarea unui monument pe mormântul neuitatului cântăreţ, a contribuit Niculau Solomon, Ludoş, 4 cor. Romul Raca preot, 5 cor. Simion Câmpean. învăţător 1 cor. Alimpiu Mateica, învăţător 1 cor. toţi din Bonţarul inf. Ariton Pop, protopop Reghin 3 cor. Gavril Branea. Petelea 1 cor. Apelăm şi pe această cale la elevii şi preoţinii repausatului, să ne ajute în această buna şi recunăscătoare nisuinţă.

Dela Societatea meseriaşilor La serata de Duminecă Dl Dr. Cheţian a desvoltat o temă interesantă: Lupta pentru existinţă. Mânecând dela plante şi animale ajunge la om şi arată cu pilde vii cum trebue să-şi întărească trupul, să-şi nobiliteză inima şi să-şi lumineză mintea. Aceştia trei factori sunt arma cea mai sigură în lupta pentru existinţă Conferinţa dlui Dr. Cheţian spusă la înţeles şi ilustrată cu exemple din natură, a făcut bună impresie asupra ascultătorilor au urmat declamări pe urmă tot dl Cheţian ni-a arătat vederi de pe valea Oltului, şi mănăstirea Argeşului. Chipurile au fost foarte succese, iar esplicările bune. Duminecă în 22 Decemvrie va vorbi Dnul profesor Aron Deac. Vor fi producţiuni cu Skiopticonul.

Convocare. Prin aceasta este rugată inteligința şi poporul român din Mediaş şi jur a participà la adunarea generală extraordinară a despărţământului XXIX (Mediaş) al Asociaţiunii pentru literatura şi cultura poporului român, care se va ţinea în 26 Decemvrie n. 1907 la 3 oare d. a. în locuinţa prezidentului acestui Despărţământ. *Ioan Moldovan,* protopop — prezident. *Dr. Ioan Ivan,* secretar.

— In conformitate cu concluzul şedinţei Comitetului de dto 12 Decemvrie n. şi în înţelesul Concluzului adunării generale a Reuniunii femeilor române din Mediaş şi jur din 1 Sept. n 1907 punct V şi punct VI litera *b).* — Adunarea generală extraordinară a acestei Reuniuni se va ţinea în 26 Dec. n. 1907, la 2 oare d. a. în locuinţa prezidentei Reuniunii. La ordinea zilei şi hotărâre asupra modalităţii punerii în activitate a fondului Reuniunii, trecut peste suma limitată în statute. *Maria Moldovan,* prezidentă. *Maria Necşa,* secretareasă.

Rugare. „Colectanţii pentru fondul de edificare a bisericei din Aiud, sunt rugaţi a transpune fără amânare colectele, ca să putem publica darea de samă şi mulţumită publică." Aiud în 9 Decemvrie 1907. **Ioan Maior,** protopop.

Condamnări nouă. Eri s'a terminat la tribunalul din Oradea-Mare procesul de „agitaţie" pornit împotriva alor 41 de ţăreni români din cercul Ugra Dezbaterea procesului s'a început Luni, sentinţa a fost rostită însă numai Joi. Dintre cei 41 de inculpaţi nu s'au prezentat decât 29 inşi, dintre cari au fost condamnaţi:

George Botoş	la	1 an.
Ioan Noaghin	„	9 luni,
Todor Noaghin	„	6 „ şi
Todor Negreu	„	9 „

temniţă grea şi suportarea chetuelilor de proces cari se urcă până acum la suma de peste 2000 cor. Inculpaţii cari au lipsit vor fi escortaţi la o nouă desbatere, al cărei termin nu s'a fixat încă.

Ziaristic. In Bucureşti apare *„Viitorul",* ziar de dimineaţă, foarte bine redactat, având corespondenţi în toate ţările locuite de Români şi telegrame din toate părţile. După convingerea noastră „Viitorul" e cel dintâi între ziarele de din colo. — *„Deşteptarea"* gazetă pentru popor, redactată de un comitet compus din membrii societăţii academice „Junimea." Nizuinţa noului confrate este luminarea poporului şi unirea tuturor pentru cultură şi înaintare. Foaia apare în Cernăuţ de doue ori la lună.

Constituire. „România jună," Societate academică social-literară. în Viena s'a constituit pentru anul administrativ 1907/8 astfel: Preşedinte: Ioan Popescu—Voiteşti, prof. Vice-prezidente: Trailă, stud. med. Secretar I: Iuliu Crişan, stud. med. Secretar II: Demetriu Marmeliuc, stud. phil. Cassar: Constantin Ionescu — Braila, stud. exp. Controlor: Zaharie Maniu, stud. med. Bibliotecar: Izidor Vitencu, stud. geod. Econom: Constantin cav. de Zopaa, stud. jur.

— „Carmen Silva" societate română academică social literară în Graz, în adunarea generală din 29 Noemvrie n. pentru anul adm. 1907/8 şi-a ales următorul comitet: Preşedinte: Aurel Dobrescu, stud. med. Secretar: Enea Zeflean, stud. în lit. Cassar: Nicolau Agârbiceanu, stud. med. Bibliotecar: Eugen Valean, stud. jur.

Necrolog. † *Ionel Mesaroşiu,* de Ditró-Remete candidat de advocat în Turda, după un morb scurt dar greu şi-a dat nobilul său suflet în mânile Creatorului Vineri în 13 Decemvrie n. provăzut fiind cu Sfintele Taine ale muribunzilor, în etate de 30 ani.

— † *Aurel Dologa,* student în clasa a VII-a gimnazială, fiul preotului din Borgo-Tiha, după grele suferinţe Luni în 9 Dec. n. în etate de 17 ani şi-a dat blândul suflet în mânile Creatorului, în Sanatoriul Reginei Elisabeta din Buda-Pesta.

Odihnească în pace!

Posta Redacţiunii.

I. Ş. 1. Nu cred, pentrucă, peste tot se votează mai ales numai comunelor bisericeşti. — 2. Ţi-s'a dat chiar acum, când le isprăveşti, stipendiul îl spedezi destinaţii şi face cerere, care cred, că va fi ascultată. — 3. Biletul până şi dela Pesta, apoi bani de cheltuială, după om şi împrejurări.

S. S. P. Inadmisibil, rog ţine seamă de caracterul foii şi de materia ce tractezi. Scrii: »diferite chestii rituale şi din viaţa pastorală« (deja!) şi când colo?... Partea a doua, numai la anul nou vom putea-o luà în socotinţă şi atunci, dacă vom vedeà contra serviţiile.

V. F. S'a spedat, afacerea cealaltă am transpus'o administraţii. Regret, că nu pot dà nici un sfat, sabia lui Damocles, stă tot deasupra capului. Pe aci a început iarna, pe acolo va fi început vânatului ...

Emulsiunea Scott

lucră cu o putere deosebit de binefăcătoare asupra întregului organism, vindecă şi întăreşte plumânile,

tusa şi răceala

fie cât de veche şi primejdioasă. Emulsiunea SCOTT o vindecă îngrabă. Emulziunea SCOTT e un mijloc excelant de întărire pentru toţi bolnavii, presupunând că o folosesc la vreme în care ea aduce cu sine vindecare grabnică şi durabilă.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— **Se capătă în farmacii.** —

(37) 3—28

Nr. 206—1907.

Edict.

Dupăce Maria Pop născută în Cerghidul mic au părăsit pe legiuitul său consorte Ioan Socaci din Cipău fără de cauză şi credinţă ambi gr.-cat. a căreia ubicaţiune nu i-se ştie prin aceasta este provocată în termin de un an şi o zi a-se prezenta înaintea subscrisului, căci la caz contrar procesul divorţial urzit în contra-i se va pertracta şi în absenţa ei.

Oficiul protopopesc al Ernotului ca for Matrimonial de I-a Instanţă

Petrilaca română 15 Decemvrie 1907.

Aron Gerasimu,
vice-protopop gr.-cat.

(45) 1—1

A apărut:

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi. — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare). 9

Adaus.

I.

Moldova la anul 1821.

S'au întors maşina lumei, s'au întors cu capu'n jos,
Şi merg toate din potrivă, anapoda şi pe dos.
Soarele de'acum răsare dimineaţa la apus,
Şi apune despre seară către răsărit în sus.
Apele schimbându-şi cursul dau să'ntoarcă înapoi,
Ca să bată, fără milă, cu izvoarele războiu.
S'au smintit, se vede, firea lucrurilor, ce la cale
Aflându-se din vecie, urmă pravilelor sale.
Şi-au schimbat să vede încă şi limbile graiul lor,
Că tot una va să zică: di mă suiu seau mă pogor.
Toate păn'acuma câte să părea cu neputinţă
Eşind astăzi la ivaală, vor puteà aveà credinţă.
Vreme multă n'a să treacă, şi-a ară plugul pe mare
La uscat corăbierii nu s'or teme de 'nnecare.
Ce-a să zică atunci pescariul, când în ape curgătoare
Îi va prinde mreja vulturi şi dihănii sburătoare?
Ce-a să zică vânătoriul; când în loc de turturele,
Ne-văzând nici câmp nici codru, va puşca zodii şi stele?
Nătărăule, ce umbli pe a ceriului faţadă,
Zisu-mi-au ieri noapte luna, tâlnind'o la promenadă.
Suma veacurilor scrise pentru tine'n acest loc
S'au deşirat de pe crugul Soarelui cel plin de foc,
Iară di eşti vre-o comită, rătăcită d'intre stele
Şi umbli fără de noimă eşită din rânduele,
Ce zăbavă peste vreme te ţine'n calea cerească
De îngâni cu migăele Armonia îngerească?
Dacă eşti planită nouă şi nu îi-i tovărăşie
Colindând pe lângă soare în sistema ce să ştie,
La depărtare căzută teîntoarce pe o cale
Şi nu eşi nebuneşte pe hotarul sferei tale.
Cutezătoriu mai aproape, vei fi ars de multă pară
Vei să degeri dinpotrivă de te vei depărtà iară.
Iată Aurora vine cu veşminte luminate
Alungând spaimele nopţei peste clime depărtate.
Iară steaua Afroditei vărsând rouă şi răcoare
Deschide cu-a sale raze porţile sfântului Soare.
Erà nu-s ce să mai zică, şi deabia numa'ncepură,
Când un nor venind cu ploaie îi spălă vorba din gură

Foaia pentru minte, inimă şi literatură, an. 1839, Nr. 13 dela 26 Martie, pag. 97—98.

II.

Moldova la anul 1829.

Cât erà maşina lumei întoarsă cu capu'n jos,
Mergea toate dimpotrivă anapoda şi pe dos.
Iată că d'acum răsare soarele la răsărit
Şi apune cu zimbire despre sară la sfinţit.
Luna, stelele şi câte planite umblă pe ceriu,
Au întrat, ca din vecie, iar în scrisele lor sferi.
Şi stichiile râd toate, bucurându-se văzând,
Că armonia cerească întocmită de curând,
Le aşează'ntr'o unire dându-le sfinte măsuri
Şi le pune iar la cale, după vechile scripturi,
Intr'o nouă Atmosferă ce din veacuri cu noroc
Să deşiră de pe Crugul Soarelui cel plin de foc.
Iată că răsar pe roata pământului întocmit,
Ca din morţi la înviere noroade ce-au fost perit.
Iată marea şi uscatul stau în hotarele lor
Deschise pentru viaţa tuturor tuturor.
Apele păzându-şi cursul n'au să'ntoarcă înapoi
Ca să bată, fără milă, cu isvoarele războiu.
Nici munţii ţin vârfuri 'nalte să-şi surpe stâncile'n văi.
Peste munca şi sudoarea locuitorilor săi.
Toate păn'acum câte nu să puteà pe pământ
Eşind astăzi la ivală pot să aibă crezământ.
Au trecut să vede vremea când ară plugul pe mări
La uscat corăbierii n'avea frică de'nnecări.
Au trecut ş'acele zile, spaima nopţei când umblà
Ziua mare la lumină fără a să ruşinà.
Astăzi păstoriul să culcă fără frică lângă oi,
Şi cu fluieru la gură uită grijea de nevoi.
Ce-a să zică acum păstoriul, când în Prutul cel curat
Nu-i va prinde mreja vulturi şi dihănii de sburat?
Ce-a să zică vânătoriul, când în loc de turturei,
Văzând iarăşi câmp şi codru, n'a puşca zodii şi zmei?
Mira-si-va şi plugariul, când vara la săceriş
Vor stà spice'naurite pe mărăcini şi scăiş?
Dumnezeule, de unde peste nişte ţări aşa
Să revarsă cu'ndurare aştep'tată mila ta?
Să revarsă şi ni află înnecaţi în lăcrimări
Ca copiii fără maică căutând urme de cărări.
Lăsând urma părintească Moldovanu amăgit
Au întrat în căi străine şi de-atunci au rătăcit.
Că-s că le înverzite pe unde cii vechi călcà
Şi'n pământul cel de astăzi nu-şi cunoaşte casa sa.
Au tunat la miază noapte şi săjeata a sburat,
Spărgând cetăţi întărite peste munţi au fulgerat.
Spuniţi munţilor voi toate, şi văi care v'aţi deschis
Spăimântate dinaintea trăsnitului cel trimis.
Acolo neşters rămâne sângele-atâtor bărbaţi,
Cu carele ni vedem şi noi azi răscumpăraţi.
Impărate preamărite, nu-ţi întoarce faţa ta
Dela neamul care jură că în veac nu va uità
Faptele milostivirei ce reverşi neamului său
Cu nespusă, îndurare din slava tronului tău.
Cu lacrămi udăm ţărina pământului dobândit,
Ce-l vedem de'mpărătească pavăză astăzi umbrit.
Cu lacrămi de mulţumire urma ta o sărutăm,
La icoana feţei tale, din inimă noi săltăm,
Cu gurile amorţite glăsui nu îndrăznesc,
Şi ce poate biata limbă cu tot graiul omenesc!
Când inima leşinată dup'atâtea nedreptăţi
Să despică de durere la a tale bunătăţi
Fost-au când odinioară un arbore odrăslit,
Pus de mâna strămoşească multă vreme ne-au umbrit
O sabie cercuită, ce nu-i trebuià tălmaciu
Dacă, când la culeş rodul, ea dărămă pe copaci.
După multă pustiire şi braţul său cel speriet
Ajungând până aicea au venit şi l'au tăiet.
L'au tăiet şi 'mputrejune doarme astăzi pentru toţi
Cei ce aveà să umbrească pe copii şi strănepoţi.
Ah! a-l scoate la'nviere cu lacărmi di să puteà,
De-atunci şi păn'acuma de câte ori înfloreà!
Ce pot lacrămi şi suspinuri, când de mult s'au prorocit
Că el numai în grădina de virtute îngrădit,
Cu munca ta, Moldovene, şi sudoarea'nrăurat
Va puteà ajunge iară la floarea ce au picat
Aicea dar trebueşte minte numai şi bărbat,
Când în mână, şi unealtă şi grădina ţi-s'au dat.
Căci scumpa sămânţă încă la adânc în rădăcini
Şade ascunsă ş'aşteaptă şi să cureţă de spini,
De dudău, de buruene, de scaiul nepriincios,
Ca aşa răsărind iară, să dea roadă şi folos.
Dar cu vremile de astăzi păn'atunci şi tot aşa,
Patriotule iubite, ce mai putem aşteptà,
Când acea pasere rară, ce-au vestit după sănin
Oare când scăparea lumei cu o frunză de maslin,
La noi încă păn'acuma într'un veac mai prefăcut
De potopul altor rele, să străbată n'au putut?
Şi-o corabie ce poate, fără cârmă, când pe mări
Au rămas după furtună părăsită la'ntâmplări?
Cele măguri viforoase fumegând tot ploaie cer
Şi'ngână cu a lor neguri mersul norilor pe ceriu
Când ei vreà să se răsbune, îi să'ntorc în sus şi'n jos,
Nor pe nor tot să rădică car' de car' mai spărios.

Şi'n a lor învăluire ca balauri încleştaţi
Mii de spaime şi năluce fac ochilor întristaţi.
Astăzi, când aiurea toate din pământ până la ceriu
Să slăvesc din armonia luminătoarelor sferi;
Astăzi, când lumea cea lină într'o pace ce-au încins
Cu-ale sale braţe-atâtea noroade ce s'au fost strâns,
Noi suntem carii cu altă lume nu ni mai vedem,
Şi la ori şi ce scăpare dumeri nu ni putem;
Nici căldură, nici răceală vre odată mai simţim,
Având firile luate, de ce mergem, amorţim!
Tinde, tinde milostive, puternică mâna ta
In noianul fără margini să perim nu ni lăsa!
Tinde mâna şi ni scoate la limanul arătat,
Cu cea biată luntrişoară, ce de valuri s'a sfărmat.
Căci, din aşa chaos, numai vârtureа braţului tău,
Sprijinită de puterea unui singur Dumnezeu,
Atunci mântui ni poate, când cu traiul ticăit
Vom desbrăcà şi veşmântul veacului nepocăit.

Foaia pentru minte, inimă şi literatură, an. 1839, Nr. 14 dela 2 Aprilie, pag. 105—107.

(Va urmà).

Bibliografie.

A apărut:

„Răvaşul“. revistă culturală ilustrată în Ciuj, a apărut cu un număr bogat (43 până 46) de 64 pagini având următorul cuprins:

Sonet, de Ioan Roşioru.

Traducători şi editori, de D. Tomescu.

Dositei patriarhul Ierusalimului, de Dr. Ştefan Pop.

Raporturile noastre cu biserica, de Episcopul Prohaszka.

Din credinţele poporului nostru — Dela facerea lumei, — de Arghir Târnăveanu.

Tata, povestire de Björnstjerne Björnson, trad. I. E. Torouţiu.

Revistă bisericească, de B...

Valea plângerii în ţara Americei, clipe petrecute între emigraţii nostrii, de * * *

Hârtii vechi, de Neagu Cârstea.

Răvaşul în 1908 — Crestături — Cronică — Cărţi—Reviste—Ziare. — Poşta Redacţiei.

Pe anul viitor „Răvaşul“ va apărea în format mai mare, ca şi „Sămănătorul“, regulat de 2 ori pe lună, în mărime de câte 2 coale (32 pag). cu abonamentul vechiu de 6 coroane pe an. Adresa: Kolozsvár Jókai utcza 6.

Mângâierea creştinului. Carte de rugăciuni pentru credincioşii gr.-cat. Din cărţile rituali ale bisericei orientali şi din alte cărţi de pietate compusă de **Ioan Gent** protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Cu aprobarea şi binecuvântarea Ilustrissimului şi Reverendisimului Domn **Dr. Demetriu Radu** Episcop gr.-cat. de Oradea-mare.

DIN ZILELE LUI NERO, roman. după Alexandru Dumas—Tatăl Preţul 1 cor. + 10 fil. porto postal. Se află de vânzare în Librăria Seminarială din Blaj.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** vol. II. ***Tradiţiunea şi Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **80** fil. dorto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Hipnotism şi Spiritism *de Dr. V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă **1** cor. **50.** fil- + **10** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos şi viaţa modernă.

Traducere românească, de Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.

Preţul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morţi.

Volum elegant compactat în piele şi pânză.

Preţul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

Din coma vieţei de Vasile Pop. „Biblioteca pentru toţi.“ Nr. 293 preţul 30 bani.

Dl Pop s'a ridicat cât se poate de iute în rândul scriitorilor de seamă ai literaturei noastre. D-sa posedă într'un înalt grad darul de a povesti şi un umor sănătos, natural, fără veselie silită, pe cum şi mult spirit de observaţie caracterizază talentul său.

Din coma vieţei, e o culegere de schiţe şi nuvele umoristice, pline de haz şi artistic redate cari vor încreţi toate buzele şi vor însenina toate fruntile. Nimic mai plăcut de cât acest gen de literatură.

Din coma vieţei apare acum în a doua ediţie. Prima a fost la apariţiunea ei imediat epuizată, ceeace este o dovadă de popularitate de care se bucură dl Vasile Pop.

De vânzare la toate librăriile din ţară.

Catalog complect al acestei „Bibliotecî pentru toţi“ ce cuprinde peste 300 de numere, se va cere la Librăria editoare Alcalay, — Bucureşti.

Pentru a ridica moralul, tăria fizică şi bunăstarea poporului nostru, cele mai uşoare şi mai îndămânatice mijloace le avem în cărţile bune, în cărţile cu învăţături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul“

de Dr. I. Marcu şi Şt. Roşian

învăţăturile căreia sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, şi a învăţătorului cu inimă, ea va fi izvor de poveţe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, şi prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. şi costă 1 cor. 10 fil.

Proprietar-editor: **Aurel C. Domşa.**

p. redacţie responz.: **Augustin Gruiţia.**

Cap treaz!

somn bun, nervi şi musculatură sănătoasă are cine foloseşte Elsa-Fluidul lui Feller, care are putere recreatoare şi vindecatoare. Duzină de probă 5 cor. franco să-le comandăm dela Eugenn V. Feller, Stubica Centrale 82 (cott. Zagrab), Marian

(40) 8—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viţă clasa I-mă, altoiţi în viţă americană („Riparia portalis“) după metoda cea mai bună (altoirea forţată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:				SPEŢIALITĂŢI DE MASĂ:			
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc.	= 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22	cor
Şmighiră	(Som, Furmint)	„ „	= 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24	„
Moi	(Mustos fehér)	„ „	= 200 „	Madelaine Angevine	„ „	= 22	„
Mestecaţi	(Vegyes borfaj)	„ „	= 180 „	Passatutti	„ „	= 24	„
Galbini	(Mézes fehér)	„ „	= 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 30	„
Aramon	(Aramon)	„ „	= 180 „	Suvenir de milenin	10 „	= 4	„
Goarneşi	(Járdovány)	„ „	= 200 „	Kosuth Lajos	10 „	= 3	„
Fetoşti	(Leányka)	„ „	= 200 „	Csaba gyöngye	1 „	= 1	„
	Altoi clasa II.				1000 buc.	= 100	cor.

Persec de 3 ani înalţime până la 2½ metri 1000 buc. = 30 cor.

Soia (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.

La comande mai mari vând şi pe cambiu pe lângă cavenţi buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite ½ anticipaţiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau staţiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamaţiunile se iau în consideraре, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Baldzsfalva.*

Ioan Bărbat,
învăţător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

Vițe nobilitate

trimite cu ***garanță, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulți ani recunoscută ca prima și foarte solidă:

Prima pepinerie cu vițe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Mediaș (Ardeal) Nr. 54.

Cereți catalogul prețurilor!

Catalogul conține scrisori de recunoștință din toate părțile țărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(80) 11—40

Se află de vânzare în Librăria semin. din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiță biografică, Blaj 1890, broșură de 41 pag. Prețul 20 fil. + 10 fil. porto postal

2. **Cestiuni din dreptul și istoria bisericei românești unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii românești: a V.-dului, Geoagului, Silvașului și Bălgradului** Blaj 1902 8° 162 pag. Prețul 2 cor. 50 fil. pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron și Dionisiu Novacovici** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Prețul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse,** prețul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal și Ungaria,** prețul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timoteiu Ciparin,** Panegiric, prețul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** prețul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg. 24 fil.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace, 2 v. . . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente din** începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria, de A. Viciu. . —.12
5. **Din viața lui I. Micu** de M. Străjan . . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. 3.40
8. **Cele doue fețe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deșteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conștințe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toți 1 Nrii îi, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor 0

Dracul în școală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Prețul 1 cor. 50 fil.

La expoziținea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote și fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timișoara-Fabric (27) 21—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanție pe mai mulți ani, provăzute cu adjustări de fer bătut. construite spre a le întoarce cu ușurință în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o latură prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate și mai de multe ori premiate, cari sunt provăzute în partea superioară — ca violina = cu găuri după figura *S* și pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut și cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu, așa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca și spre turnarea de toace de metal.

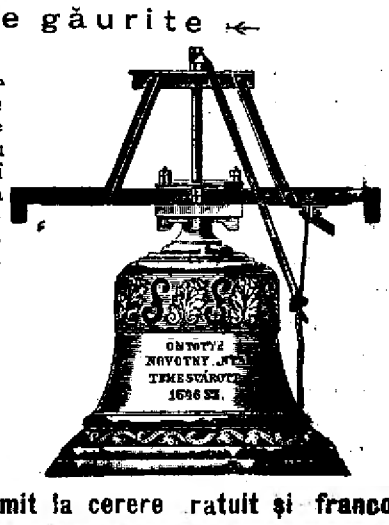

Prețcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit și franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 21—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nrul 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiții:

contra pericolului de incendiu și esplosiune.

edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutrețuri și alte producte economice etc.

asupra vieții omului

în toate combinațiile, capitale pentru cazul morții și cu termin fix, asigurări de copii, de zestre, rente pe vieața întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului: **94,975,294 coroane.**

capitale asigurate asupra vieții: **9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieață 3,760,810.21 cor.

Oferte și orice informațiuni se pot primi dela:

Direcțiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

și prin agenturile principale din Arad, Brașov, Bistrița și Cluj, precum și dela subagenții din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.

Abonamentul:

Pentru monarhie: Pe an 12 cor., 1/2 an 6 cor., 1/4 an 3 cor.

Pentru străinătate: Pe 1 an 18 frc., 1/2 an 9 frc., 1/4 an 4 frc. 50 cm.

Foea apare în fie care Sâmbătă

Unirea

Inserţiuni:

Un şir garmond: odată 14 fil., a doua oară 12 fil., a treia oară 10 fil.

Tot ce priveşte foaia să se adreseze la: Redacţiunea şi administraţiunea „Unirei" în Blaj.

Foaie bisericească-politică.

Anul XVII. Blaj, 28 Decemvrie 1907. Numărul 51.

Învitare de abonament.

Cu unu Ianuar n. 1908 deschidem abonament nou la „Unirea", cu preţurile de până acum, şi anume:

pe annl întreg . . . 12 cor.
„ o jumătate de an . 6 „
„ un pătrar de an . 3 „

Rugăm pe Onor. Abonenţi să binevoiască a-şi reînoi abonamentele de timpuriu, iar restanţierii a şi-le achită pe cele vechi.

ADMINISTRAŢIUNEA.

Restauraţia comitatenză la noi.

In 18 Decemvrie s'a ţinut la Aiud adunarea municipală, a cărei singur obiect a fost alegerea funcţionarilor. S'au prezentat şi Românii 50 la număr. S'au prezentat, nu ca să se afirme ci mai mult — să asiste la o farsă constituţională, inscenată de partidul coaliţionist ajuns la putere şi de rămăşiţele partidului liberal din era lui Szász Jóska. — S'au prezentat, ca să se convingă de facto, că cei dela putere îşi fac mendrele; că puţin îi doare de soartea majorităţii absolute a acestui comitat. Nime nu i-a întrebat, dacă au vre-o dorinţă. Nime nu i-a propus în vre-o comisie de candidare, unde să-şi poată arătà şi dânşii vrerile după importanţa numerică ce o au. Ba să nu greşim, a fost ales şi câte un român în comisiile, ce aveau să invite pe Ilustritatea Sa Dl comite la adunare şi pe nou alesul vice-comite. Atâta tot. Românii grupaţi la un loc în partea dreaptă dela locul prezidial, cu o răceală şi rezervă cuvenită au asistat la ceremonialul deschiderii adunării, după care s'a început actul alegerii. Sala comitatului erà literalminte îndesuită de public, mai ales îndărăpt erà ceata rânduită, ca să facă pe clacheurii. In mijlocul strigătelor de „éljen" a celor, cari nu trebuiau să fie în sală, să alege cu aclamaţie, vezi Doamne ca eflux a voinţii majorităţii — vicecomitele Br. Bánffy Kázmir, care între aplausele celor de faţă promite, că va luptà până la moarte contra dujmanilor interni (?) ai idei de stat magiar. La fel s'au ales pronotariul, fiscalul, prezidentul sedriei orfanale, cei doi asesori, prim notarul şi primpretorii dela Aiud, Teiuş, Ocna şi Vinţiu. Lupta între cele două tabere s'a dat la alegerea primpretorilor din Blaj, Roşia de munte şi Uioara. Advocatul Dr. Müller pentru acestea posturi cere votare nominală.

Partidul coaliţionist pe motivul că primpretorii din Blaj şi Roşia—Abrudului au fost prea concilianţi cu Românii, şi în unele chestii au lucrat de capul lor — pe cel din Blaj au voit să-l permute la Uioara, iar pe cel din Roşia nici nu l-au pus în candidare. Românii din considerare, că primpretorii din chestiune ceteris paribus, s-au arătat a fi oamenii legii şi a dreptăţii — au hotărât să voteze cu dânşii. Dar au rămas în minoritate. Cei doi primpretori au rămas fără slujbă, drept pedeapsă, că ar menajà(?) pe români.

Candidaţi români a fost unul singur, Dr. Sava, care după drept şi dreptate se cădeà să ajungă primpretore; dar cei mari au crezut, că lui îi ajunge şi pretor de clasa primă.

Astfel s'a înaugurat era pore-

FOIŢĂ.

IUBIRE.

— Novelă originală a »Unirii«. —

Casa lui Ioan Bălan erà aşezată tocmai în crucea satului, la locul cel mai de frunte. Erà o casă din vremile vechi, coperită ce e drept cu ţiglă, dar păreţii îi erau de lemn de fag cioplit şi se vedeà de departe, că e din legea veche cu ferești mici, scundă, cu un coperiş mare, de îţi veneà se crezi, că aceia, cari au făcut-o, au vrut se şadă în pod. Cu totul altcum erà curtea. Pardosită frumos cu piatră de râu şi curată, că ochii stăpânului vedeau pretutindinea. Şi cum o încunjurau grajdurile nouă şi frumoasă iar mai în fund şura iarăşi nouă, toate de piatră, te simţiai în curte ca într'o cetăţuie încunjurat de toate părţile de ziduri. Grădina erà mare încărcată de pomi şi mergeà departe până la o vale ce se scurgeà încetinel către miază-noapte.

Om harnic şi priceput în de ale economiei ca Ioan Bălan nu erà în întreg ţinutul. Nici cai ca ai lui, nici vite grase şi de soiu nu găsiai la nime în împrejurime. Erà econom din plăcere. El în sporiul, ce îl vedeà zilnic, afla o bucurie, pe care un alt om, nu o simţia. Brazda cea dintâi în ogor, la întors, la sămănat trebuia să o tragă el şi când apoi se plecà şi luà în mânile sale ţărina jilavă şi o sfărmà în palme, ca şi când ar fi voit se stoarcă grăsimea pământului din ea i-se desfătà şi ochii şi inima în belşugul ce-l prevedeà înainte. Ochii îi descoperiau din depărtare cel mai mic greş ce rămâneà după plug şi îndată porunceà slugilor să-l sfarme până se uită la ei. Se şi temeau toţi de el că nimic nu puteau ascunde dinaintea lui.

El erà sufletul economiei. Şi noaptea durmea în celariu, iepureşte, cu ochii pe jumătate deschişi şi când se mişca ceva mai tare prin curte, sau vre-o vită se zbăteà în grajd, alergà se vadă nu cumva să se primejduiască. Nici nu se crepà de ziuă şi el sculà slugile toate, le spuneà ce are fiecare de lucrat astăzi şi îi porneà pe toţi în toate părţile.

Numai aşa şi-a putut face o aşa avere frumoasă. Moşia i-se întinde din fundul grădinei şi până departe la marginea pădurii. Tot pământul acesta gras, roditor, erà a lui, afară de un petec de loc, care erà icuit tocmai în inima moşiei lui, şi erà a dujmanului său celui mai mare. De 20 ani pândeşte mereu, se sfarmă cum ar puteà pune mâna pe el. A crezut mai la început că moşia lui Barbu, a cărui are şi petecul de loc, va ajunge la vânzare până ce trăieşte, că erà dator înglodat şi acela, dar a aşteptat înzădar, că Barbu a mai plătit camete şi a înădit-o. Bălan i-a dat pe petecul acela atâţa bani cu câţi îşi puteà cumpărà o moşie întreagă, dar acela nu a vrut să i-l deie. N-a putut uità până la moarte, că Bălan i-a luat din mână, fata lui Băcilă bogătanul că oamenii nu uită tinereţele nici după o mulţime de ani. Dar Barbul a murit. S'a răcit şi în trei zile a fost mort. Un singur ficior

clită nouă în comitatul nostru. Coaliţionişti sunt beţi de bucurie şi în estasul lor visează de o apropiere cu Români.

Dar amar să înşală Dumnealor. Românii nici când nu s'or puteà împrietini cu o stăpânire, care cu toată ocaziunea îi bruschiază şi neîndreptăţeşte. Alegerile recente a membrilor congregaţionali sunt dovada cea mai viuă a volniciei celor dela cârmă comitatului. Eschidereeă noastră din viaţa comitatului e vădită. In atari împrejurări suntem departe de orice apropiere. Alegerea, la care au asistat românii, credem, că li-a servi de îndem ca să se organizeză deplin şi să se întărească în lupta pentru câştigarea drepturilor ce li să cuvin in acest comitat cu majoritate românească.

Congrua. — In conferinţa episcopatului catolic de ambe riturile, ţinută sub prezidiul Primatelui, în ziua de 19 Decemvrie, s'a desbătut răspunsul ministrului de culte, dat la scrisoarea adresată de corul episcopesc aceluiaşi ministru din conferinţa dela 24 Octomvrie 1907. Răspunsul corului episcopesc va fi dat în scris. Insă pentru a grăbi rezolvarea chestiei cu regularea congruei, s'a ales o comisie de cinci episcopi, cari vor pertracta verbal cu domnul ministru şi apoi vor referà conferinţei plenare, a cărei convocare să proiectează pe finea lunei Ianuar 1908. In comisiunea aceasta este ales şi episcopul Orăzii P. S. S. Dr. Demetriu Radu.

După cum aflăm, regularea congruei să contemplează tot pe bazele acelea pe cari s'a făcut şi la fraţii neuniţi şi la confesiunile acatolice. Anume preoţii cu cualificaţie deplină vor primì întregire la 1600 cor., iar cei cu cualificaţie inferioară (moraliştii) la 800 cor. De bază la întregire vor servi conscrierile congruale. Să poate *sperà*, că la finea lunei Februarie ori prin luna Martie, proiectul de lege privitor la regularea congruei, va fi prezentat corpurilor legiuitoare, aşa că deja pe anul 1908 să poată fi împărtăşit clerul nostru în beneficiul congruei întregite.

Bine şi de dorit ar fi, să se adeverească aceste prevederi. După păţăniile trecutului, o rezervă oare care ni-se impune.

Răsunet la o adresă deschisă Pentru sprijinirea observării din Nr. 49, a. c. n. unde se zice: *„Recomandăm această adresă în atenţiunea colegilor, cari au mereu pe buze pacea şi bunăînţelegerea între confesiuni“* serveaseă şi următorul caz de cununie sevârşită de doi preoţi gr.-or. conlucrând unul (frate al mirelui gr.-or.) ca preot cununător, altul (afin cu mirele) ca nănaş, cununând pe o gr.-cat. din altă parohie.

Pentru lămurirea lucrului, iată istoricul: Tinărul N. din filia S. M. aparţinătoare matrei A. unde este preot şi gr.-cat. şi gr.-or. — a dus la sine într'o sară fără cununie pe M. fată gr.-cat. din D. altă parohie pur gr.-cat.

Părinţii gr.-cat. a fetei a urgitat cununia bisericească fără amânare şi fiind tâmpul scurt pentru împlinirea alor 18 zile prescrise de legea civilă a vestirilor a esoperat dispensare şi facultate de cununie civilă, în sperare că va puteà câştiga dispensare şi dela vestirile bisericeşti, şi dela împedimentul religiunei mixte.

Mirele gr.-or. după celea împlinite pe calea civilă cu succes, la sfatul fratelui său preot gr.-or. a pretins dela preotul gr.-cat. din D. locul naşterii şi locuinţei fetei să-i cunune fără nici o observare a sf. Canoane bisericeşti pe ziua de 17 Noemvrie 1907, sub protest că el îi gata de nuntă cu mâncări şi beuturi şi şi-a învitat şi oaspeţii, şi căsătoria civilă a îndeplinit-o.

Preotul gr.-cat. i-a făcut observare, cumcă: până la sosirea postului Naşterii Domnului mai sunt 2 Dumineci şi o sărbătoare, aşa să vină la încheiarea contractului buneiînvoiri şi apoi până în 24 Noemvrie Dumineca ultimă din carneval, se vor împlini şi vestirile bisericeşti fiind şi o sărbătoare, şi apoi vor puteà fi cununaţi după sf. Canoane în mod licit şi valid. I-s'a spus că mai este împedimentul religiunei mixte fiind fata gr.-cat. şi pentru aceea trebue esoperat dispensaţiune dela Prea Veneratul Ordinariat gr.-cat. — care se poate numai pe baza unui reversal, în care să se declare că pruncii născuţi de ambe sexele îi vor boteză şi

---

a lăsat după sine pe Toma. Muierea sa încă a murit în curând şi Toma a luat la sine pe o mătuşe a sa bătrână ca se îngrijască de ale casei până să va însura şi el.

Imbiatu-i-a Bălan bani şi lui Toma, cu câţi puteà scăpa uşor de toate datoriile rămase de tată-său, dar Toma n'a vrut să-şi vânză locul. Vedea bine şi el, că locul lor e în moşia lui Bălan ca un spine în trupul omului de care vreà se scape cu orice preţ. Tatăl său mult l'a năcăjit pe Bălan cu locul acesta. Căci dacă Bălan sămănà holdă, Barbul punea cucuruz. Trebuia se fie atunci cu cea mai mare grije, ca vitele de pe mirişte se nu scape în cucuruzu lui Barbu. De multe ori a pus trifoi şi odată doi boi i-au crepat lui Bălan pe loc, dintre cei cari au scăpat în trifoiul lui Barbu.

— Când voi pune oare mâna pe locul acela se întrebă Bălan de multe ori desperat.

Treceau însă anii unul după altul şi când venia primăvara şi iarăşi trebuia să vadă, că din grădina lui până departe în marginea pădurii e verde locul de holda tinără, ce ieşea cu putere din pământ către lumina soarelui şi numai colea către mijloc arà cântând, fără să-i pese în pământul său Toma, ca se samene cucuruz, îl prindeau ameţeli pe Bălan. Şi pe deasupra a trebuit să-i deie dealungul pământului său şi drum, ca Toma se poată merge la locul său când voieşte. Vedeà el bine, că nici cu bani nu poate face chiar toate câte voieşte. Şi lucru naibii, că ori unde mergeà, orice lucrà, gândul meren i-se oprea la locul lui Barbul deşi vreà să se ferească ca să şi-l aducă aminte.

Erà chiar în luna lui August, în căratul grâului. Pe drum veneau carele rând încărcate frumos şi în cară şedeau mândrele încărcătoare cu pălării albe de paie puse cam într'o urechie. Clopote de cioaie sunau în mersul buestru al cailor, iar roatele pocneau sub povara spicelor, căci bună recoaltă a dat în anul acela Dumnezeu.

La Bălan intrau carele şir, şi stogurile se ridicau, crescând repede şi îngropând prăgina, ce erà împlântată în mijlocul znopilor.

Bălan îşi frângeà mânile de bucurie şi privea lacom la znopii ce se înşirau în stoguri. Se uità cu o plăcere mare la agoniseala, ce a adunat el de pe pământurile lui şi cum slugile aruncau grâul către vărfurile stogului, ca jarul străluciau spicele în lumina bogată a soarelui. Ascultà cu plăcere cum se loveşte znop de znop, cum zurnie paiele uscate de arşiţa soarelui şi când slugile călcau în picioare grâul copt în care şi pe stoguri se frângeau spicele pline, de storceau lacrămi din ochii lui Bălan.

— Grâul e ca aurul ziceà el de multe ori. Numai puţini sunt cari să înţăleagă sunetul aurului. Dar sunetul boanelor de grâu îl înţăleg şi mai puţini. Că nu este acel sunet de aur mai gâdilicios, mai plăcut, mai răcoritor, pentru o inimă, ce dogore cum este zuruitul boanelor când se varsă în sac.

— Ce bine ar fi, ziceà apoi, dacă aş puteà pune mâna pe locul lui Barbul.

Merse în casă. Acolo iară a aflat fata cu nevastă-sa sfădite.

Erà a patra oară însurat. Dela cea dintâi nevastă i-a rămas două fete. Pe cea mai mare a măritat-o, după un om mai în vrâstă, dar cu frumoasă avere, căci ziceà el iubirea vine ea, dacă ai ce-ţi trebue. Ii mai rămasă Sanflora, cea mai tinără, fată mare la casă. Dar trăià şi aceasta rău cu masteră-sa. Fetele nu puteau vedeà cu ochii buni pe nici o străină, care venea de mamă în heiurile mamei lor.

Câtă sfadă nu erà pentru ele! Numai chiar când erà rău de tot mai mergeà şi Bălan se mai mulcomească nevasta se mai sfădească fata, dar de aci încolo sufletul lui erà departe la economie.

Astăzi iară le-a aflat sfădite, dar el se strecură frumuşel dintre ele şi merse în odaia de alături, ca să-şi aşeze banii ce i-au venit camete de prin sat.

Inchisă bine uşa după sine, să azeză pe o laviţă; scoasă o cheie mică dela şărpar şi înainte de a descuià masa, ascultă se nu vină cineva. Trasă apoi încet puiuţul dela masă şi pusă banii de hârtie în colţul drept peste celalalţi, iar cei mărunţi într'o scatulă din fund. Mai aruncă o privire peste tot c

crește în religiunea gr.-cat.; căci netrecând fata la religiune greco-catolică altcum nu se poate.

Mirele gr.-or. — având frate preot — cred că la sfatul lui, se declară că nu se supune nici la una, nici la alta, ci pretinde se fie cununat pe 17 Noemvrie n. ori să-i dele plenipotință se poată fi cununat de alt preot. I-s'a răspuns din partea preotului gr.-cat.: Plenipotință nu-ți pot dà, deoarece nu pot încredința pe nime a împlini un lucru la care nici eu nu am drept (fără contract și fără vestiri) și când ași aveà drept plenipotență ași puteà dà numai cu nume unui preot gr.-cat. și nu gr.-or.

Mirele pretinde *„dă-mi scrisoare că nu mă poți cununa pe 17 Noemvrie n.“ și plătesc ce pofțești!*

Preotul gr.-cat. din D. de unde-i fata ca să scape de un incapațînat i-a dat următoarea: „Adeverință“ (fără taxă)

Nr. 101—907. Tînărul N. gr.-or. din S. M. ducând la sine ca concubină pe M. juna gr.-cat. din D. voiește a se cununa bisericește fără vestiri pe ziua de 17 Noemvrie 1907 bazându-se pe dispenzarea dela vestirile civile și a cununiei civile. Subscrisul oficiu parohial îndrumându-l la amânarea cununiei bisericești până în 24 Noemvrie 1907, făcând mai întâiu contract de bunăînvoire și vestirile poftite de legea bisericească, tînărul nu voește a se supune legii gr.-cat. de care se ține sponsa și pretinde cununie promtă pe ziua de 17 Noemvrie 1907 neputând aștepta până în 24 Noemvrie 1907, după împlinirea vestirilor, ori esoperarea dispensării dela vestiri și dela impedimentul religiunii mixte fără de cari nu-i pot cununa, deci abzic de dreptul de-ai puteà cununa pe 17 Noemvrie cu atât mai vârtos că M șede de 21 zile la casa lui ca concubină.“ Adecă preotul gr.-cat. a abzis de un drept ce nu-l aveà și pe care nu-l poate aveà nici un preot gr.-or. a cununà pe un pretensiv fără contract de bunăînvoire și fără vestiri.

Și totuș s'a aflat preot gr.-or. cunună-tor și alt preot gr.-or. nănaș la aceea cununie ilicită îndeplinindu-o cu omiterea tuturor Canoanelor bisericești pe ziua de 17 Noemvrie, neașteptând până în 24 Noemvire pe când se puteau delătură toate pedecile canonice.

Preotul gr.-cat. înțelegând din părinții fetei cari a fost la cununie, despre cununia îndeplinită în parohia gr.-cat. A. asistând preotul gr.-or. din aceeași parohie ca nănaș și frate mirelui ca preot cunună-tor, a scris oficios preotului din parohie unde s'a făcut cununia următoarele:

Nr. 105—1907.

Onorate Domnule preot gr.-or.

în A.

Dreptu-i că Onorat Frăția Ta în 17 Noemvrie n. în biserica gr.-or. din A. ai cununat pe poporanul gr.-or. din filia S. M. aparținătoare parohiei Dtale; anume pe N. D. june gr.-or. cu o poporeană a mea gr.-cat. din D. anume M. T.?

Dreptu-i că On. Frăția Ta ai luat parte ca nănaș la aceea cununie și I. D. preotul gr.-or. din Sf. fratele mirelui ca preot cunună-tor?

Și dacă da! Pe ce bază a-ți cununat fiindcă numiții tinerii n-au făcut nici contract de bunăînvoire, nici n-au fost vestiți nici odată, nici n-au avut dispensare dela vestirile bisericești, nici dela impedimentul religiunii mixte?

Dacă numiții tinerii au fost dispensați dela vestirile obligative pentru cununia civilă, nu s'a putut lua de baza și pentru vestirile bisericești, căci Legea civilă § 149 zice: *„Legea aceasta (civilă) obligamintele religioasă privitoare la încheiarea căsătoriei le lasă neatinse.“*

Cununia s'a făcut în 17 Noemvrie 1907 n. și nu s'a amânat până în 24 Noemvrie n. până când se puteau împlini și vestirile bisericești ori să puteà esopera dispensațiune dela ele și dela impedimentul religiunei mixte și nici atunci nu erați îndreptățiți a cununà

Pe ce bază va-ți format dreptul a cununa o gr.-cat. din o parohie afară de gremiul jurisdicțional a D-Voastre?

Intreb! Pe baza adeverinței dela acest oficiu Nr. 101—1907 a-ți cununat? Acolo se zice: abzic de a puteà cununa pe ziua de 17 Noemvrie 1907 aceea abzicere îi dela un drept ce nu-l am avut, căci n-am fost îndreptățit a cununa fără contract de bunăînvoire, și fără de vestiri; dar n-am abzis de dreptul de a puteà cununa pe 24 Noemvrie 1907 până când s'ar fi delăturat toate pedecile canonice și s'ar fi împlinit și vestirile.

A-ți cununat pe baza concubinatului? N-ați fost îndreptățiți, fiindcă fata-i gr.-cat. abia 3 săptămâni a șezut la casa lui N. D. în S. M. și așia n'a avut timpul poftit de lege a o considera ca domiciliată acolo.

Plenipotență nominală nu vi-s'a dat nici unuia dintre fungenții la acea cununie, nici vi-s'a putut da fiind fata gr.-cat. și n'a făcut trecere.

Dacă ați cununat, cari dintre On. Frățiile Voastre a-ți luat răspunderea pentru cununia sevârșită fără drept jurisdicțional, fără contract de bunăînvoire, fără vestire, fără plenipotență, fără trecere la religiunea gr.-or. pe o fată gr.-cat. din altă parohie cu un tiner gr.-or. de sub jurisdicțiunea D.-Voastre?

---

să se convingă că semnele secrete ce le puneà totdeauna sunt neatinsă.

S'a răzimat apoi cu spatele de marginea ferestrei și să uità cu lăcomie la banii cei mulți dinaintea lui.

Câți bani a grămădit el în masa aceasta! Toată lumea îi e dușmană. A fost sărac lipit, tatăl său slugă pe la boier și el astăzi ar puteà cumpărà pe boier cu cățăl, cu purcel. N'a avut nici învățătură, nici avere, a avut numai chiar ceva noroc. Norocul lui, că a luat fata lui Băcilă bogătanul, și a ajuns la o așa frumoasă avere.

S'a văzut atunci deodată în boerii, el calicul, care cosià până seara și când venià rupt de foame către casă n'avea un păhar de rachiu și o bucată de pâne. Venit-a secerișul, umplut-a toate șurile și grădina cu stoguri, clăi de fân, coșere de cucuruz, vitele veneau ciurdă la el în curte și peste toate acestea a ajuns să fie el stăpân. În crijmă nu mai umblà, de oameni să fèrea, căci acasă îl așteptau lucruri multe. Dumineca, când toată lumea să mai veselià la un păhar de beutură, el plătia lucrătorii, adunà împrumuturile de pe la oameni, tocmia alți lucrători pe săptămână, împărțà lucrul la fiecare și alte multele, câte erau de lipsă.

Când a făcut cea dintâi sută — stà să plângă de bucurie. In toată ziua îi numărà și să uità la ei cu o lăcomie nespusă.

Incepură a veni oamenii după împrumuturi și el cereà camătă mare, că banii să fac anevoie și cel ce e sărac nu împrumute. La început îi mai spuneà și nevestei cum merg treburile de bine, dar mai apoi gândi, că o femeie nu poate aveà prindere pentru astfel de lucruri și tăcù mulcom bucurându-se nespus el de el ziua și noaptea, când văzù că banii curg grămadă la el în masă.

Să învățase să și-i numere, să-l gâdile sunetul aurului, să se desfăteze uitându-se la hârtiile cele multe, câte le aveà. El a muncit, el a agonisit mult la ce a căpătat și nevasta n'are drept la o para frântă din toți banii, câți îi are.

— Averea a fost numai a ta, a zis el când pentru întâia dată s'a certat cu nevasta.

Și de atunci certele nu mai aveau sfârșit.

— Averea e a mea, dela tatăl meu, că tu ai venit numai cu ce erà pe tine

El i-a dat o palmă, apoi alta și alta și biata nevastă a scăpat cum a putut pe portiță.

Unde să se ducă? Neamuri aveá, dar Bălan i-a înțărcat pe toți de pe la el.

S'a răzimat de colțul casei și a plâns, a plâns pe când copilele îi plângeau singure în casă.

Vântul de toamnă sufià rece și frunze uscate cădeau în jur de ea. Luna demult s'a ridicat de după munți, luminile din casele vecine să stângeau una după una și ea stà răzimată de părete și plângeà mereu. Văzù cum să stânsă și lumina din casa ei, auzi cum tot mai încet îi plâng copilele în casă apoi să făcù liniște mare.

Unde să meargă?

Să meargă la verișoară-sa în hudiță? E săracă și apoi chiar ea i-a spus, că în curte la ea să nu mai pună piciorul, iarăși tot numai pentrucă Bălan nu o puteà suferi. A ajuns să știe și ea, ce e sărăcia și ce e să n-ai pe nime în lume.

Să lăsasă o negură deasă pe sat, ca în nopțile de toamnă și cămeșa bietei neveste să umezi de să lipea pe trup. Ea încă tot așteptà, că bărbatu-s'o să o cheme în casă, să-i fie milă de ea. Imprejur însă erà liniște de moarte. Simțià pe încetul cum i-să încleaștă degetele, cum îi tremură genunchii și parecă îi venia somn. Merse în curtea din vecini trecù gardul din grădină și să sui în șoprul de fân unde să băgase sub streșină.

Cum să uitau dimineața slugile la ea, când au văzut-o scoborând pe scară! Unora le erà milă, alții râdeau cu răutate. Ea merse în casă, căci simțià, că frigul i-a pătruns până în oase.

S'a pus pe pat și în primăvară a fost moartă. Bărbatu-său a venit și el în cele din urmă, să-i ceară iertare.

— De acum în colo ale tale sunt toate

Aştept raspuns oficios!
Oficiul parohial gr.-cat. a D.-lui.
D. 25 Noemvrie 1907.

A. P.
paroh gr.-cat.

Până astăzi 18 Decemvrie nu s'a primit nici un răspuns.

„Dreptul rudeniei de sânge." Deputatul austriac *Sillinger* a propus în camera austriacă o rezoluţiune, prin care se recearcă guvernul austriac să întrevină la guvernul ungar, ca acesta să înceteze cu prigonirea naţionalităţilor nemagiare din Ungaria, şi să ezecute legea de naţionalităţi. Majoritatea camerii austriace a primit cu mare bucurie aceasta rezoluţie. Premierul austriac *Beck* a declarat, că aceasta ar însemnà un amestec în cauzale interne ale Ungariei, la ce nu e permis guvernului să se angajeze. In dieta ungară cu fraze mari şi sunătoare au cerut satisfacţie pentru aceasta vătămare de drept, dar *Wekerle* a socotit de îndestulitoare cuvintele lui *Beck* şi aşa chestia s-a tranşat.

Vorbele lui *Beck* au supărat pe mulţi deputaţi, mai ales pe cei din partidul creştin social. Intr'un articol intitulat „Das Recht der Blutverwandtschaft" (dreptul rudeniei de sânge) publică *Reichspost* motivele, cari au îndemnat camera să primească rezoluţia propusă de deputatul Sillinger. Amintim din acestea, cari le putem. Legea nouă şcolară, scenele dela Pănade şi Cernova, pedepsirea nesfârşită a ziarelor naţionale nemagiare le sunt fraţilor de sânge din Austria încă proaspete în minte. Scenele acestea, ce se petrec în imediata apropiere a fraţilor de de sânge din Austria, nu pot să nu stârnească compătimire în ei faţă de fraţii lor din Ungaria, Români, Slovaci şi Germâni. Şi compătimirea şi interesul faţă de naţiunile surori din Ungaria e cu atât mai îndreptăţit, căci Ungaria şi Austria sunt în ochii lumei o singură monarhie, care apare ca un ce întreg, şi de aceea ruşinea ce cade asupra Ungariei, cade într-o formă şi asupra Austriei. Şi apoi cum a umblat *Kossuth* şi *Polonyi* tractând cu deputaţii dalmatini să se reîncorporeze Dalmaţia la Ungaria, şi cum a pretins guvernul ungar dela Majestatea Sa să nu întărească alegerea *Drlui Lueger* de primar al Vienei?

Interesul ce l-au arătat naţiunile surori austriace faţă de fraţii lor din Ungaria, zice *Reichspost* „e o asigurare pentru popoarele nemagiare din Ungaria, că majoritatea preponderantă a reprezentanţei popoarelor austriace urmăreşte cu simpatie caldă suferinţele şi luptele lor. Simpatia aceasta împleteşte o legătură, pe carea nu o poate desface nici partidul koşutist nici cei doi ministri preşidenţi. Căci iubirea e mai tare ca ura."

Adunarea de protestare dela Viena. Tinerimea academică din Viena, aparţinătoare naţionalităţilor oprimate din Ungaria, a ţinut la 9 crt. o mare adunare de protestare, la care au luat parte la 2000 persoane. Rezoluţiunile acestei adunări, cuprinse în 7 puncte, au fost înaintate guvernului şi parlamentului ungar.

REVISTE.

Roma. In enciclica „*Pascendi dominici gregis*" Sfinţia Sfinţia Sa a pus în vedere facerea unui colegiu a învăţaţilor catolici, cari au renume bun, şi în scrierile lor nu se abat dela învăţătura religiunii creştine Scopul acestui colegiu va fi să combată părerile greşite şi erorile scriitorilor moderni, cari scriu în contra religiunii creştine, şi în special, cari susţin, că ştiinţa nu poate fi în consonanţă şi prietinie cu credinţa bisericii catolice. Sfinţia Sa a numit de membrii ai acelui colegiu pe cardinalii: *Rampolla, Massi* şi pe renumitul arhiepiscop din Mecheln *Mercier*. De secretar al acestui colegiu a numit pe profesorul austriac *Pastor,* vestit mai ales pentru „Istoria Papilor," din carea a publicat mai multe volume.

Afaceri interne. Vineria trecută delegaţii magiari au sosit la Viena şi încă atunci sara s'au constituit alegându-şi prezident pe Barabás B. un kossuthist intransigent pe vremuri. In ziua următoare au fost primiţi de Majestatea Sa. Cu acest prilej prezidentul a promis în numele delegaţilor, că sunt la ordinele mai înalte şi gata să voteze orice li-s'ar cere. In şedinţa următoare proiectul de îndemnizare a şi fost primit în unanimitate.

America. S'ar părea, că stăm în preajma unui războiu nou, iarăş prin extremul orient, între Iaponia şi statele nord-americane. Presupunerea aceasta o dă faptul, că o flotă americană, neîndatinat de mare, având 150 tunuri şi constând din 53 năi a plecat pe mare, în călătorie de „studiu." Se spune că ţinta călătoriei ar fi insulele Filipine şi nu războiu cu Iaponia.

Ioane, mie mi-s destul cei trei coţi din cimiter.

Bălan se cutremură, când ajunge cu gândul la clipele acestea din viaţă şi îşi scutură capul, ca şi când ar vreà să treacă la altele mai sănine.

S'a însurat apoi iarăşi. Altă avere a ajuns sub stăpânirea lui şi iarăşi alta, că a rămas văduv încă de două ori. Copii n'a mai avut nici nu i-a mai trebuit. Acum numai la fată de i-ar mai găsi un om harnic cu avere apoi e liniştit. Căci averea lui nu e pentru a puteà dà ceva din aceia. E aşa de bine adunată şi cine ar şi dori se smulgă jumătate din foiţele unui trandafir?

Numai ceva îi stă în cale. Fata aceasta nu e ca ceealaltă. De câte ori să uită la ea îi vine nevasta cea dintâi în minte, sămăna fata tare cu ea. Atâta e, că e tot tăcută. Lucră orice lucru, dar el bine vede, că fata îl încunjură, că iese numai de poate afară când el îşi pune piciorul în casă. La început s'a năcăjit mult şi îl prindea câte un dor, să o strângă la piept, că doar e carne din carnea lui, să o încălzască la inimă, dar vedeà, că fata nu vrea să se apropie şi îl prinde câte o jale mare, că nu este nime, nici chiar copiii lui, cari să se lipească cu dragoste de el. De multe ori ar fi voit să vorbească cu ea cu toată căldura unui părinte, dar îi erà frică. Pare-că dintre toţi, câţi să hrănesc la heiurile lui numai fata aceasta îi ceteşte în suflet.

Şi când iarăşi gândul îi segetà la moşie şi la sporiul cel mare ce-l face în toate, i-să schimbă faţa deodată.

— Numai se pot pune mâna pe pământul lui Barbu, că celealalte vin ele de sine

(Va urmà).

A apărut:

LITURGIERIUL

Preţul unui ex. pe hârtie *„prima"*
crudo . . . . . **6** cor.
legat . . . . . **9** „
Pe hârtie velină consistentă:
crudo . . . . . **5** cor.
legat . . . . . **8** „

Noutăţi.

Intru mărirea lui Dumnezeu. In numele credincioşilor miei aduc cea mai sinceră mulţumită Sp. Domn Petru P. Orbescu mare proprietar în România (Bucureşti) şi soţiei sale Mina născută Cristea — originară din Cergăul-mare, pentrucă a dăruit pe seama sfintei noastre biserici un rând complet de veşminte negre pentru înmormântări, doue prapore şi un crucifix în valoare de 100 cor. Dumnezeu le răsplătească fapta nobilă însutit. Cergăul-mare 13 Decemvrie 1907. *Ioan Popa,* paroh gr.-cat.

Din dieceza de Oradea-Mare. Schimbări în cler: Augustin Magyar, până aici preot în Galşa a fost transpus la Petea; Cornel Darabath fost preot în Tiream a fost denumit de paroh la Amácz; în locul lui la Tiream a ajuns Teodor German, până acuma preot în Fizis. Parohia vacantă Kécz s'a complenit interimal cu preotul Ioan Darabanth. Preoţii Ioan Csighi şi Dr. Ioan Ardelean s'au pus în deficienţă.

Din Arhidieceză. On. *Iosif Suciu* parohul Măgăreilor a fost pus în dificienţă cu 1 Ianuar 1908. On. *Tit Aron,* administratorul Mighindoalei şi Petişdorfului a fost numit de administrator parohial la Măgarei.

Cel mai potrivit cadou de sf. sărbători nu poate fi decât: bilet de participare la peregrinajul dela Roma, — o poliţă de asigurare asupra vieţii la „Transsylvania," — ori operile scriitorilor români apărute la „Minerva." — Toate acestea se pot procură în condiţii avantagioase prin redacţia foii noastre.

Felicitările de Anul nou sunt mai bine primite, dacă se răscumpără în favorul fondurilor arhidiecezane, (fondul subsidiar al preoţilor, Masa studenţilor orî Internatul de fetiţe), de care suntem cu toţii legaţi şi pe a căror scopuri umanitare le vedem realisându-se an de an. Ofertele şi contribuirile spedate redacţiunii se înaintează inmediat destinaţiunii, cuitându-se publice.

Reuniunea femeilor române din loc va distribui veşmintele şi darurile de Crăciun, copiilor săraci Marţi în 31 Decemvrie a. c. la 4 oare d. a. în localul Casine.

Cu serata din 22 Dec. s'a încheiat seria seratelor din anul acesta. Cu bucurie putem să constatăm, că publicul nostru a rămas totdeauna încântat de seratele Reuniunii. Cu multă atenţiune a fost ascultată dizertaţia rostită la ultima serată de dna Leontina Ciura. Tot aşa de mult a plăcut Năframa, declamată de dşoara Reli Chirilă. Punctul al treilea l-a improvizat la dorinţa publicului, dşoara Lucia Murăşan. fica măiestrului nostru, cântând două pieze la pian, compoziţii proprii. Publicul a fost frapat şi de frumuseţa melodiei şi de măiestria execuţiunii. A fost foarte îndelungat aplaudată. La urmă au fost prelegeri cu Skiopticonul. Neobositul profesor Dr. Ambrosiu Cheţianu „omul de fier," cu toate că înainte de serata Reuniunei a ţinut prelegeri şi la *meseriaşi*, la dorinţa tuturor a avut bunăvoinţa a ne conduce prin frumoasele oraşe şi ţinuturi ale Italiei. Publicul pentru munca sa neobosită i-a făcut frumoase ovaţiuni.

Jubileul „Gazetei Transilvaniei." Ziarul „Gazeta Transilvaniei" din Braşov împlineşte la 31 Decemvrie 1907, şaptezăci de ani de existenţă. Cu aceasta ocasie redacţiunea vreă să editeze un număr iubiliar, care va apare în cursul lunei Ianuarie 1908. Dorind ca la acest număr iubilar să colaboreze cât mai mulţi dintre fiii luminaţi ai neamului nostru. redacţiunea roagă pe toţi Românii de bine, ca pentru numărul acesta să trimită câte un mic product al ingeniului lor, lucrare de cuprins politic, ştinţific, literar. social, ori economic, în proză sau în versuri, şi anume, după putinţă, lucrări scurte. Preţul unui număr e stabilit în suma de 1 cor. Abonamente se primesc până la 31 Decemvrie v. 1907. Venitul curat e destinat pentru bibliotecile poporale.

Seratele literare ale Casinei. In 14 Decemvrie a. c. s'au inaugurat seria de serate literare aranjate de Casina română din Blaj. La prima serată au cântat la pian cu dibăcia cunoscută dşoarele Cornelia şi Eugenia Deac, iar Reverendissimul Domn Dr. Aug. Bunea, prezidentul Casinei a ţinut o conferinţă despre începuturile şi formarea poporului românesc. In urmă dl prof. Dr. A. Cheţiann a amuzat publicul număros cu frumoase vederi de pe valea Oltului. La a doua serată, în 19 Dec. dşoara Getta Hodoş a delectat publicul cu frumoasele sale prestaţiuni muzicale; dl profesor Alesiu Viciu a ţinut o disertaţiune despre poezia lirică. română, iar dl prof. Dr. Cheţianu ne-a condus prin ţinutul clasic al Italiei arătându-ne pe rând cele mai frumoase monumente de artă cu ajutorul Skioptikonului. Proxima serată a Casinei va fi Duminecă în 29 Dec. seara la 8 oare.

Pentru promovarea pietăţii. La păr. Dr. Iuliu Florian în Cluj (Jokai u. 6) se găsesc de vânzare iconiţe sfinte a P. C. V. Maria povăţuitoarea noastră. cu 12 rugăciuni în onoarea ei, scoase mai ales din paraclis. Aceste 12 rugăciuni, numite „Cununa Preacuratei," cetite sara de membrii unei familii, sunt menite să promoveze evlavia. Preţul lor e de 60 fil. Tot acolo se găsesc medalii de a P. C. Eecioară, pentru preţul de 10 fil. bucata. Le recomandăm cu tot adinsul.

Pentru fondurile arhidiecezane Se cuitează primirea următoarelor contribuiri:

p. f. Internatul de fetiţe: Ioan Micu Sevestreni, 7 cor. Clemente Papiu Sântimbru. 10 cor. Dionisiu Velicea, Spătac, 7 cor. Ioan Mihalca, Aghireş, 10 cor, Avram Stoian, Oarda, 5 cor.

p. f. Masa ştudenţilor: Clemente Papiu Sântimbru, 10 cor.

p. biserica din Vojda Sântioana, colectă din tr. Roşia 27·68 cor.

p. biserica din Peţălca, emigranţii la America din aceea comună au spedat 265 cor.

Blaj 25 Dec. a. 1907.

Cassa centrală arhidiecezană.

Petreceri. Invitare la petrecerea convenirii sociale ce să va ţinea la 9 Ianuar 1908 n. în Şoimuş. Preţul intrării 1 cor. de persoană. Venitul curat e distinat pentru scopuri filantropice şi anumit: 1/4 bisericei române din loc ca fond pentru o sală de conveniri sociale, 1/2 parte Tovărăşiei ocasionale de teatru din Şoimuş şi 1/4 parte societăţi pentru fondul de teatru român în Braşov. Inceputul la 3 oare p. m. precis. Astfel de conveniri sociale se vor ţinea succesive în comunile: Şoimuş, Rugla, Budacu, Ardan, Friş, Sebeş, Ruşteor. Gledin, Monor, Şieuţ, Şieu, Posmuş, Pintic, Sântioana, Bârla, Nuşfalău, Şirlinc, Bileag, Neţ, Şomotelnic şi Buduş. Oferte benevoli se vor cuita pe calea ziuaristicei. Inteligînţa română din ţinutul Şieului mare, cu concursul diletanţilor de teatru din Şoimuş şi sub conducerea preotului Ioan Baciu, s'a decis de a ţinea din când în când câte o convenire socială aranjată în stil pur democratic, împreunată cu producţiuni teatrale şi Cinemotografice concerte vocali şi gramofonice, consfătuiri practice, prelegeri poporali jocuri sociale şi dansuri.

Pentru orbi. Societatea pentru îngrijirea orbilor, cu sediul în Budapesta (VII. Hungaria körút 16 sz.) adresează un apel, către inimile milostive, ca să contribue cu ceva la ajutorarea acestor nefericiţi de sf. Sărbători.

Dela societatea meseriaşilor. La conferinţa de Duminecă a vorbit prof. Aron Deac înfăţişându-ne în conturi generali stările sociali din Francia Englitera şi Ungaria în veacul al 18-lea în special felul cum s'au desvoltat industria şi comerciul. Vorbirea dlui prof. Deac a fost ascultată cu viu interes. Au urmat două declamări; apoi Dnul Dr. Cheţianu ni-a plimbat cu Skiopticonul prin Italia arătându-ne icoane succese de biserici monumentali; erupţiunea Vezufului şi oraşul Palermo. Publicul a rămas mulţumit, de cele arătate. Duminecă în 29 la oarele 5 va vorbi Dl prof. Dr. Octavian Prie. Vor fi proiecţiuni cu Skiopticonul.

Intru amintirea pof. Nic. Ionaş. Pentru ridicarea unui monument pe mormântul neuitatului cântăreţ au contribuit: Iosif Lita, v.-protopop Iclod 5 cor. Petru Suciu, Boş, 2 cor. colectaţi de Vas. L Pop, protopop Almaşului 25 cor. dela următori: Vas. L. Pop şi Florian Petran, câte 3 cor. Sim. Marnicaş, Is. Nossa, V. P Papiriu, Eug. Şancu, Victor Şimoc, Is. Ştefan, Al. Petran şi Ioan Şimoc, câte 2 cor, Ioan Puşcaş, Mateiu Moldovan şi Vasile Idu, câte 1 cor. Pe lista v.-protopop Clem. Raicu, Teaca au subscris: Dr. Eugen Bran, Teaca 10 cor. Cl. Raicu, 5 cor. Toma Furdu Logig 5 cor. Dr. Vescan, Teaca 2 cor. şi Is. Câmpian Băiţa 1 cor. total 23 cor. Rugăm din acest prilej pe toţi dmnii la cari mai sunt liste să ni le restitue cu ori ce resultat.

Posta Redacţiunii.

V. P. Spedează manuscrisul.

N. O. B. Am primit cartea, şi v-am spedat şi preţul ei. — Mulţumite!

La toate boalele de plămâni,

e a să folosi îndată Emulziunea SCOTT. Emulziunea SCOTT nu numai că vindecă părţile bolnave ale trupului, ci împrumută încă sănătate şi putere întregului organizm.

Emulziunea SCOTT e un leac special şi bun contra

tuturor boalelor de plămâni

şi nu numai că vindecă la sigur, dar e şi cel mai eftin leac. Marea ei putere de vindecare şi nutremânt să folosesc cele mai fine, mai curate şi mai bine înfiuiinţătoare materii, pecum şi acelei însuşiri că în urma mijloacelor originale şi neîntrecute, din care să compune Emulziunea SCOTT nu numai că e gustoasă ci e şi foarte uşor mistuibile.

La târguirea *Emulsiunei* să fiţi cu băgare de samă la marca *Scott* — pescarul cu ştiuca în spate.

Preţul unei sticle originale e 2 coroane 50 fileri.

— **Se capătă în farmacii.** —

(37) 14—28

A apărut:

Calendariul Unirii pe 1908.

Cuprinde pe lângă partea Calendaristică, Şematism şi partea literară şi noua lege şcolară Art. de lege XXVII din 1907 dimpreună cu Instrucţia acestei legi. — Costă 80 fil. plus 10 fil. porto.

Partea literară.

Vasile Fabian Bob.

(1795—1836).

(Continuare şi fine). 10

Adaus.

III.

Glasul viitorului.

Adesea în câmpie, când noaptea e adâncă,
Să'nalţă lângă ceriuri un glas misterios,
Mai lin decât isvorul, ce curge dintr'o stâncă,
Decât un imn de moarte, el e mai dureros.
Şi numai fiii musei în sacra lor veghere
Aud astă şoptire, ei singuri o 'nţeleg,
Căci au inimi deschise la ori şi ce durere,
Şi eată că ce note în treacăt ei culeg:
Plăcută e viaţa, natura e frumoasă,
Când vine primăvara în carul său de flori,
Când vede'n visu-i îngeri fecioara ruşinoasă,
Când cântă păserile la revărsat de zori;...
Dar' mie ce-mi lipseşte? — de ce suspin eu oare?
Nici pace, nici plăcere, de ce nu pot gustà?
De ce de lacrimi ochi-mi sunt umede isvoare?
Atâtea suferinţe când ori vor încetà?

La aste triste plângeri un glas din ceriu răspunde,
Un glas care te mişcă, un glas detunător:
O! ţară ticăloasă, când ori te vei pătrunde
De marea ta ursită, de bunu-ţi viitor!?..
Ştii tu ce îţi lipseşte? — Nimic decât voinţa!
Voieşte! — şi îndată învingi pe-ai tăi tirani!
La fiii tăi insuflă curagiul şi credinţa,
Prin care triumfară vitejii vechi Romani!

De câteori în noapte această profeţie
In litere de flacări pe ceriu eu o-am cetit,
De ce n'o vezi ca mine, o scumpă Românie,
Să-ţi înţelegi chemarea, o! popol preursit!
Oh! lasă, lasă'ndată această moliciune,
Ce viaţă 'nsenineză, ce duce la mormânt.
Te-armează cu virtutea şi cu-acea vioiciune,
Ce au scăpat adese al patriei pământ!
Români! deschideţi ochii, porniţi către mari fapte,
Spre a surpà tiranii, cu toţii vă sculaţi!
Vă jur, că puteţi face minuni neaşteptate,
A-ţi arătat adese, când vreţi, sunteţi bărbaţi!
Ruşine pentru ţara, ce totul nu jertfeşte,
Când pacea-i, libertatea-i îi este la mijloc,
Amar, când egoismul, ce'n inimi locueşte,
Ii dictă laşitatea şi-i stânge al său foc!
— — — — — — — — — — — —
Dar fiii României nu pot răbdà ruşine,
De semi-zei au sânge, au suflete de bravi,
Nu vor, ca a lor ţară de ghiarele străine
Să fie sfâşiată şi ei să fie sclavi.

Tirani ai ţării mele, peirea vă aşteaptă!
Românii să ridică de ei să tremuraţi!
Sunt mii, sunt milioane, ce iată să deşteaptă
Din Tisa'n Marea-Neagră, din Dunăre'n Carpaţi!

Reprodusă din *Conspectul asupra literaturei române şi scriitorilor ei* a lui Vasile Grigore Pop, partea II., pag. 279—280.

IV.

Suplement la Geografie

întru memoria repozatului şcolar Ştefan Sendrea din Gimnazia Bazilianâ din Iaşi, la anul 1854 Octomvrie 25.

Este'n zona subsolară o pacinică mică ţară,
Aproape de ţărmul lumei plecătoare către sară,
Unde-apoi să hoţăreşte cu o mare 'mpărăţie
Păn'acum necunoscută la cărţi de Geografie.
Oamenilor de aicea numărul pururea creşte
Nici mai moare cin'odată aici să'ncetăţăneşte.
Ici şi cole'n astă ţară, să'ntind locuri înverzite
Pintre văi şi delurele cu producturi feliurite,
Intre care colonistul, fără ceva să lucreze,
Cet încet cu toată casa poate bine să s'aşeze.
Iar aerul rece, umed din aşa ţară străină
Trage vânturi ce cu jale acum jem, acum suspină.
Roua ceriului aicea cade'n picuri mestecate
Cu amară lăcrămare din dureri nevindecate.
Multe roduri pus'aicea pintre dealuri şi vălcele,
Mai târziu au mai de vreme, sporesc toate-afar de rele.
Minunaţi sunt aceşti pacinici dup'a lor legiuitură,
Toţi sunt muţi, adese însă li s'aude şi-a lor gură.
Nu zidesc, ca noi, politii, în o strâmtă vizunie,
Fiecare lăcueşte fără dare de chirie.
De vecini, de fraţi, de mumă, şi de toate doru-i trece
Pin prejurul casei sale, iarna-i cald şi vara-i rece....

Foaia pentru minte, inimă şi literatură, an. 1839, Nr. 15 dela 9 Aprilie, pag. 113.

Aviz literar.

In fine după un restimp de 82 anii va apăreà iarăşi un „*Dicţionar român-latin.*“ Dl profesor Alexiu Viciu a pus sub presă în tipografia seminariului arhidiecezan din Blaj, dicţionarul manual, care se va estinde pe vre-o 40 coale petit, format 8°, şi va apăreà întreg cu finea anului scolastic curent. Ca mustră reproducem aici următorii articoli:

1. ***armă,*** de ori ce gen, peste tot, fie de atac, fie de apărare: arma: —e ofensive şi defensive, — ad nocendum ât ad tegendum; —e de scutit şi de atac, arma atque tela; cu —e sunătoare, armisonus; măestria armelor, (bătaia) arma; chem la —e, ad — voco; decid cu —e, ferro decerno: iau —e, a. sumo, — capio, — capesso, ad — venio; cânt —ele, arma cano; port —e, militiam sequor; predau —e, a. trado; a se deprinde în —e, ludere armis; tot cel ce poate purtà —e, omnis militaris aetas; îi pică —ele din mână: fluunt illi — de manibus; a bate pe cineva cu a sa —ă, suo alqem gladio jugulare; —e de aruncat, telum; fabric —e, tela cudo; fabrica de —e, armorum officina; ***armament,*** belli apparatus, militiae instrumenta; — s. echiparea unei corăbii de răsboiu: navium s. navalis apparatus, armamenta; a face mare —, ingentem exercitum comparare, construere, — conficere; ***armaş,*** om de arme; armiger, bellator; elita —aşilor, robora virorum (Liv) II. gradus nobilitatis apud veteres Moldavos; dignitas nobilitatis: dux et sententiarum capitalium executor; ***armăşei,*** cohors ducis „Armaş Mare“ — dicti; ***armăşie,*** ducis („armaş Mare“) munus apud veteres Moldavos; ***armat*** adj. armatus, armis instructus; ostaş greu —, miles gravis armaturae; — uşor, levis armaturae, s. expeditus; toţi de-o potrivă armaţi, omnes eodem armatu; cu mână —ă, vi et armis; ***armată,*** copiae; exercitus; —ă în şir de bătae, acies; instructa acies; —ă în marş, agmen; —ă, care merge în dizordine, agmen incompositum; —ă adunată, (nu prin înrolare ordinară) collecticius exercitus; —ă continentală, terrestres copiae, t. exercitus; —ă continentală în opositiune cu puterea marină, exercitus equitatusque; —ă de cavalerie, esquestres copiae; equitum exercitus; —ă de pedestri, (infanterie) pedestres copiae; pedestris exercitus; —ă întreagă s. completă, exercitus justus; —ă navală, navalis exercitus; classis: navales copiae; ***armator,*** (care echipează o naie), qui navem suis sumptibus ornat, — armat, — instruit; ***armatură,*** armatura; armatus; arma; ***armez,*** v, înarmez, înarmez; mă —, me armo; armor; arma induo; armis accingor; ***armie,*** (ob-

solet) v. armată; ***armurier,*** (fabricător de arme) armorum faber, — opifex; ***armar (almar),*** (mobilă de lemn), armarium; mic —, ***armăraş,*** armariolum.

2. ***aud,*** audio, exaudio, accipio, inaudio, excipio clamorem; ce se —e bin, clarus; — că mă numesc rege, rex audio; nici nu voesc să —, non audio; să —, cedo; ***auz,*** subst. auditus; sensus audiendi; audiendi facultas, — usus; auris; — fin, aures teretes: aures acutae; — greu, hebetes aures; — timpit, aures hebetes; care a —it cu urechile, testis auritus; ***audienţă,*** (ce dai) admissio; — ce o capeţi: auditus; convorbirea în —: colloquium; — secretă, secretus sermo; prin —, ce dă el: suis accessionibus; a da —, potestatem sui facere; aditum alicui dare; alqm ad *colloquim* admittere; alicui facere potestatem, — copiam — sui (adeundi, conveniendi); a dă — în senat, alicui senatum dare; a nu da —, se adîri nolle; alicui aditum negare; a căpătă —, aditum obtinere; admitti; audiri, datur alicui aditus conveniendi; a cere —ă, aditum ad alqm postulare; petere aditum conveniendi, colloquium petere; cer —, aorecui, aditum alicui patefacere ad alqm; sale de —, salutatorium cubiculum; ***auditor,*** (local), auditorium; ***auzire,*** auditio; auditus; ***auzit,*** auditus; ***auzitor,*** audiens.

3. ***ban,*** (monetă), numus; bani, pecunia; — de argint, argentum, victoriatus; a furà — publici, avertere pecuniam publicam s. stipendium; a însemnà —ii depuşi, acceptam pecuniam referre; — buni, numi boni; cel ce bate —, monetarius, moneta; cu —, pretio; dar de —, stips; — de aur, aurum; — de aur, (ca la 100 sextertii = 25 denari de argint), aureus; —i depuşi (la începutul procesului civil) sacramentum; defraudator de —i publici, aversor; defraudez —i publici, averto pecuniam publicam, s. stipendium; — din prada luată, manubiae; — gata, pecunia praesens, expedita pecunia; —i împrumutaţi dela zarafi din piaţă, circumforaneum aes; —i număraţi, numerarium; în —i, pecuniarius; lacom de —, monetalis până într'un ban, ad libellam; ad assem pe —i gata, oculata die vendere; pedeapsă în —i mulcta; plătesc cu —i, gata, repraesento; poftitor de —i, avidus; socot... dreaptă până într'un —, convenit ad nummum; spesez —i, impendo; absumo; nu-s dator, cu —i, in aere meo sum; sumă de —i, pecuniae talentum; sumă de —i, adunaţi, stips; togmit pentru —i, mercenarius; —i uscaţi, argentum aridum; —ul vechiu italic, din care un as făceà un font, aes grave; —i veniţi (pe altă cale) nu prin moştenire, pecunia adventicia; ***bănişor,*** numulus, obolus; —i (puţini bani), parva pecunia, alqd pecuniae.

Aviz cultivătorilor de vii!

Lipsa de mult arzătoare a unui îndreptar complet în limba română pentru cei ce doresc a-şi sădi vii nouă sau aşi recostrui viile pustiite de filoxeră este delăturată.

In tipografia noastră s'a început tipărirea cărţi: „Sădirea şi cultivarea viei" de Nicolau Pop, profesor de economie la seminarul teologic şi institutul preparandial din loc, şi cuprinde toate lucrurile, ce se recer la sădirea şi cultivarea viilor, după toate metodele (cep scurt, cep lung, punte sau cordon, cerc ş. a.) de cari să folosesc viei'ii români din ţara noastă; cuprinde mai departe metoadele cele mai urzitate de altoire: în muschiu sau altoirea forţată şi în verde sau luger, cari toate sunt arătate în chip, (120 chipuri) cum şi morburile viei şi mijloacele de apărare în contra acelora.

Cartea este censurată şi premiată cu 800 cor. de Inaltul minister reg. ung. de agricultură.

Cartea se va tipări într'un număr restrâns de exemplare; Cei ce doresc să o aibă să se adreseze: Tipografiei arhidiecezane din Blaj—Balázsfalva.

Bibliografie.

A apărut:

„Sămănătorul" Anul VI. Nr. 50. cu următoriul sumar: A. Stavri. Pe înnoptate (reminiscenţă). — N. Dunăreanu. Domnul Davidescu (nuvelă). — Alexandru Gh, Doinaru. Două mâini (fabulă). — Caton Theodorian. Pentru o floare (schiţă). — A. Mirea. Cronică veselă: Cioflecărie. — I. Sc. Cronică.

Mângâierea creştinului. Carte de rugăciuni pentru credincioşii gr.-cat. Din cărţile rituali ale bisericei orientali şi din alte cărţi de pietate compusă de **Ioan Gent** protopop gr.-cat. în Oradea-mare. Cu aprobarea şi binecuvântarea Ilustrissimului şi Reverendisimului Domn **Dr. Demetriu Radu** Episcop gr.-cat. de Oradea-mare.

Teologia dogmatică fundamentală vol. I. ***Apologetica creştină*** vol. II. ***Tradiţiunea şi Biserica,*** de *Dr. Vasile Suciu,* profesor de teologie.

Costă fiecare volum **5** cor. + **30** fil. dorto, a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Hipnotism şi Spiritism *de Dr V. Suciu.* Pe 200 pag. f. 8°.

Costă **1** cor. **50.** fil. + **10** fil. porto a se adresa la Librăria semin. din Blaj.

Dr. O. Prohaszka, Episcop.

Isus Hristos şi viaţa modernă.

Traducere românească, de
Dr. E. Dăianu.

Volum de 125 pag. elegant compactat în pânză.

Preţul **1 cor. 50 fil.** + **15 fil.** porto.

Predicile lui Petru Maior.

(cu litere latine)

Vol. III.

Propovedanii la oameni morţi.

Volum elegant compactat în piele şi pânză.

Preţul **4 cor.** + **20 fil.** porto.

Pentru a ridica moralul, tăria fizică şi bunăstarea poporului nostru, cele mai nşcare şi mai îndămânatice mijloace le avem în cărţile bune, în cărţile cu învăţături sănătoase. O astfel de carte este

„Alcoolismul"

de ***Dr. I. Marcu şi Şt. Roşian***

învăţăturile cărora sădite în inima poporului, vor produce mult bine.

In mâna preotului cu chemarea, şi a învăţătorului cu inimă, ea va fi izvor de poveţe folositoare, lumină la flacăra căreia poporul va vedea prăpastia la care duce alcoolul, şi prin urmare se va feri de el. Să află de vânzare la Librăria sem. şi costă 1 cor. 10 fil.

Proprietar-editor: Aurel C. Domşa.

p. redacţie responz.: Augustin Gruiţia.

Dureri,

reuma, podagra, receală, ferbinţeli etc. să vindecă sigur folosind Elsa-fluidul lui Feller. Duzina de probă c 5 cor. franco să-le comandăm dela Eugen V. Feller, Stubica Centrale 82 (cott. Zagrab).

Gazsi

(40) 8—10

De vânzare:

Un quant mai mare de altoi de viţă clasa I-mă, altoiţi în viţă americană („Riparia portalis") după metoda cea mai bună (altoirea forţată) în următoarele specii:

SOIURI PENTRU VIN:			SPEŢIALITĂŢI DE MASĂ:		
Rizling italian	(Olasz Rizling)	1000 buc. = 200 cor.	Chasselas blank	100 buc.	= 22 cor.
Şmighiră	(Som, Furmint)	„ „ = 200 „	„ Fontainebleau	„ „	= 24 „
Moi	(Mustos fehér)	„ „ = 200 „	Madelaine Angevine	„ „	= 22 „
Mestecaţi	(Vegyes borfaj)	„ „ = 180 „	Passatutti	„ „	= 24 „
Galbini	(Mézes fehér)	„ „ = 200 „	Muscat Hamburg	„ „	= 30 „
Aramon	(Aramon)	„ „ = 180 „	Suvenir de mileniu	10 „	= 4 „
Goarneşi	(Járdovány)	„ „ = 200 „	Kosuth Lajos	10 „	= 3 „
Feteşti	(Léányka)	„ „ = 200 „	Csaba gyöngye	1 „	= 1 „
Altoi clasa II.				1000 buc.	= 100 cor.

Perseci de 3 ani înalţime până la $2^1/_2$ metri 1000 buc. = 30 cor.

Sola (circa 100 kilogr.) 1 kilogr. = 50 fil.

La comande mai mari vând şi pe cambiu pe lângă cavenţi buni, terminul solvirii 1 Octomvrie 1908.

La comande rog a se trimite $^1/_3$ anticipaţiune, adresa să se scrie legibil indicându-se posta sau staţiunea căii ferate. Pachetarea se va face cu îngrijire socotindu-se spesele proprii. Reclamaţiunile se iau în conziderare, dacă sunt făcute cel mult la trei zile după primire.

Szancsal, u. p. *Balázsfalva.*

Ioan Bărbat,
învăţător, absolv. al curs. de vierit din Aiud.

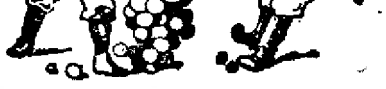

Viţe nobilitate

trimite cu ***garanţă, asortiment bogat,*** de tot soiul, firmă de mulţi ani recunoscută ca prima şi foarte solidă:

Prima pepinerie cu viţe nobilitate

de pe Târnavă.

Proprietar: FR. CASPARI, Mediaş (Ardeal) Nr. 54.

Cereţi catalogul preţurilor!

Catalogul conţine scrisori de recunoştinţă din toate părţile ţărei. Fiecare proprietar de vie să poate convinge înainte de a comanda de **solidaritatea firmei,** adresându-se verbal sau în scris la vre-o persoană cunoscută.

(30) 12—40

Se află de vânzare în Librăria semin. din. Blaj.

1. **Mitropolitul Dr. Ioan Vancea de Buteasa,** schiţă biografică, Blaj 1890, broşură de 41 pag. Preţul 20 fil. + 10 fil. porto post.

2. **Cestiuni din dreptul şi istoria bisericei româneşti unite,** Blaj 1893. Partea I 269 pag. 8° scrisă de Dr Alexandru Grama, costă 1 cor. 40 fil. Partea II 400 pag. 8° scrisă de Dr. Aug. Bunea, costă 2 cor. + 10 fil. porto.

3. **Vechile Episcopii româneşti: a Vadului, Geoagului, Silvaşului şi Bălgradului** Blaj 1902 8° 162 pag. Preţul 2 cor. 50 fil. pentru România 3 lei).

4. **Episcopii P. P. Aron şi Dionisiu Novacovici** sau Istoria Românilor transilvaneni dela 1751 până la 1764, Blaj 1902. Preţul 4 cor. 50 fil. (pentru România 5 lei).

5. **Discursuri. Autonomia bisericească. Diverse,** preţul 5 cor. (pentru România 6 lei).

6. **Ierarhia Românilor din Ardeal şi Ungaria,** preţul 3 cor. (pentru România 4 lei).

7. **Timoteiu Ciparu,** Panegiric, preţul 50 fil. + 10 fil porto.

8. **Mitropolitul Sava Brancovici,** preţul 1 cor. 50 fil. + 10. fil. porto.

ACATISTUL MIC,

sau carte ce cuprinde în sine rugăciuni către Preasf. Născătoare de Dumnezeu leg 24 fil.

BIBLIOTECA UNIREI.*)

1. **Benhur** sau zilele lui Mesia, de Levis Walace. 2 v. . . 2.90
2. **M. Eminescu.** Studiu critic . —.90
3. **Câte-va momente** din începuturile bisericei rom. de C. Auner . . . . —.20
4. **Nume de familie** la românii din Ungaria. de A. Viciu. . —.12
5. **Din viéţa lui I. Micul** de M. Străjan . . . . —.16
6. **Albertina.** Povestire de Dr. V. Bojor. . . . —.30
7. **Cestiuni din dreptul bis. unite** p. I. II. . . . . 3·40
8. **Cele doue feţe ale lumii** de Nicu . . . . . —.30
9. **Ziua Deşteptării** de Aurel Fodor . . . . . —.16
10. **Cele două conştinţe,** pieză teatrală în 5 acte, trad. de Simion Zehan . . . —.40

*) Aceia, cari vor comanda de odată toţi 1 Nrii ii, primesc cu 6·10 cor. în loc 8·84 cor o

Dracul în şcoală.

Povestire poporală.

Tradusă după Bolonden

de

Augustin Paul.

Preţul 1 cor. 50 fil.

La expoziţiunea milenară din Budapesta dela 1896 premiat cu medalia cea mare.

Turnătoria de clopote şi fabrica de scaune de fer pentru clopote a lui

ANTONIU NOVOTNY

în Timişoara-Fabric (27) 22—52

se recomandă spre pregătirea clopotelor nouă, pe cum la turnarea de nou a clopotelor stricate, mai departe spre facerea de clopote întregi armonioasă, pe lângă garanţie pe mai mulţi ani, provăzute cu adjustări de fer bătut, construite spre a le întoarce cu uşurinţă în ori ce parte, îndată ce clopotele sunt bătute de o laturé prin aceea ce sunt mântuite de crepare. — Cu deosebire recomând

clopotele găurite

de mine inventate şi mai de multe ori premiate, cari sunt provăzut în partea superioară — ca violina — cu găuri după figura *S* şi pentru aceea au un ton mai intensiv, mai limpede, mai plăcut şi cu vibrarea mai voluminoasă, decât cele de sistem vechiu. aşa, că un clopot patent de 327 kg. este egal în tonul unui clopot de 461 kg. făcut după sistemul vechiu. Mai departe se recomândă spre facerea scaunelor de fer bătut, de sine stătătoare, — spre preadjustarea clopotelor vechi cu adjustare de fer bătut — ca şi spre turnarea de toace de metal.

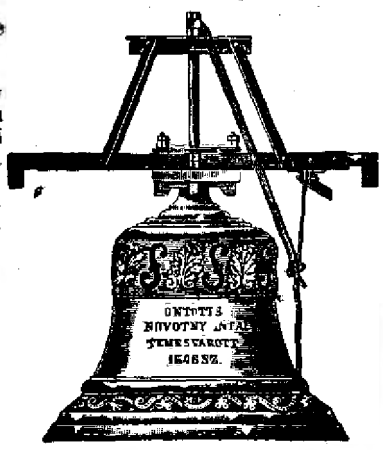

Preţcuranturi ilustrate se trimit la cerere gratuit şi franco

Institut indigen. Banca de asigurare

„Transsylvania“

din Sibiiu (28) 22—52

întemeiată la anul 1868

Sibiiu, strada Cisnădiei nr. 5 (edificiile proprii), asigurează în cele mai avantagioase condiţii:

contra pericolului de incendiu şi esplosiune. edifici de ori-ce fel, mobile, mărfuri, vite, nutreţuri şi alte producte economice etc.

asupra vieţii omului

în toate combinaţiile, capitale pentru cazul morţii şi cu termin fix. asigurări de copii, de zestre, rente pe vieaţa întreagă etc. etc.

Asigurări poporale fără cercetare medicală

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului.

Valori asigurate contra incendiului:	capitale asigurate asupra vieţii:
94,975.294 coroane.	**9,293.195 coroane.**

Dela întemeiare institutului a solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4,295,120.15 cor. pentru capitale asigurate pe vieaţă 3,760,810.21 cor.

Oferte şi ori-ce informaţiuni se pot primi dela:

Direcţiune în Sibiu, str. Cisnădiei nr. 5 etagiu I. curtea I.

şi prin agenturile principale din Arad, Braşov, Bistriţa şi Cluj, precum şi dela subagenţii din toate comunele mai mari.

Tipografia Seminariului Arhidiecezan.